CONFESSIONISTARVM GOLIATHISMUS PROFLIGATVS.

SIVE

Lutheranorum Confessionis Augustanæ Symbolum profitentium

PROVOCATIO

Ad monomachiam doctrinalem, super Canonibus Synodi Tridentinæ, & Articulis Confessionis suæ Augustanæ, solemniter ex Edicto Cæsareo secum à Catholicis incundam,

REPULSA:

CUM

Reseratione originis ac progressus tum hæreseon in generali, tum Lutheranismi ac Confessionismi in Speciali:

NEC NON

Confutatione dispunctoria Libelli Provocatorii, per eosdem *Confessionistas* Comitiis Imperialibus Francofordiæ Sedentibus Anno 1655. porrecti, cui Titulus: *Quid de Religione in Comitiis Germanorum præcipuè considerandum & consulendum?*

AUTHORE

IOANNE SINNICHIO

CORCAGIENSI IBERNO,

Sacræ Theol. in Academia Lovaniensi Doctore, Ordinario Professore, & Collegii Majoris Theologici Præside.

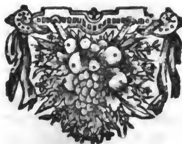
Aiebat Philisthæus: Ego exprobravi agminibus Israël hodie: Date mihi virum, & ineat mecum singulare certamen. 1. Reg. 17. 10.

Ne respondeas stulto iuxta stultitiam suam, ne efficiaris ei similis. Prov. 26. 4.

Hæreticum hominem post unam & secundam correptionem devita: sciens quia subversus est, qui eiusmodi est. Tit. 3. 10.

Cum triplici Indice, Capitum præfixo: Scripturarum, & Rerum subnexis.

EDITIO SECUNDA.

LOVANII.

Typis ac Sumptibus HIERONYMI NEMPÆI. Anno M. DC. LXVII.

AVGVSTISSIMO ROMANORUM IMPERATORI:

NECNON

SERENISSIMIS, EXCELLENTISSIMIS, ILLVSTRISSIMIS, REVERENDISSIMIS, AMPLISSIMIS

D D.

SACRI ROMANI IMPERII ELECTORIBUS, PRINCIPIBUS, PROCERIBUS, STATIBUS, ORDINIBUS:

IN

IMPERIALI DIÆTA FRANCOFORDIÆ CONSIDENTIBUS: AUT IBIDEM PRÆSIDENDI, CONSIDENDI, PROPONENDI, CONSULTANDI, DECIDENDI, AC QUOVIS MODO SUFFRAGANDI JURE POLLENTIBUS.

On una me ratio, sed trina quadrinavè permovit, ut hunc qualemcumque ingenii mei fœtum, *Confeßionistarum* provocatorio Libello objectum, Imperiali vestro Cœtui (AUGUSTISSIME CÆSAR: SERENISSIMI, EXCELLENTISSIMI, ILLUSTRISSIMI, REVERENDISSIMI, AMPLISSIMI D D. ELECTORES, PRINCIPES, PROCERES, STATUS, ORDINES) dedicarem, tantique nominis Splendore prælustrarem, patrocinio præfulcirem. Harum *prima* fuit, quòd perspectum habuerim, complurium adhuc hominum mentibus quasdam veteris illius corruptelæ insidere reliquias, quam suo olim sæculo vigentem B. Salvianus Massiliensis Antistes, in Epistola ad Salonium Coantistitem, justissimè sugillat, dicens: *Tam imbecilla sunt iudicia huius temporis, ac penè tam nulla; ut hi qui legunt, non tam considerent quid legant; quàm cujus legant: nec tam dictionis vim atque virtutem, quàm dictatoris cogitent dignitatem.* Circumspiciens proinde ac considerans memetipsum, nec ullam in me undecunque manantem deprehendens dignitatem aut nominis celebritatem, quâ Lectores ad Tractatus mei perlustrationem allici queant; consultissimum arbitratus sum, mutuari de alieno, quod nequaquam suppetere cernebam ex proprio. Quod enim Augustinus lib. 4. de Doctrina Christiana cap. 5. monet esse observandum circa styli inelegantiam, hoc & ego imitandum mihi censui circa Scriptoris personam: *Ei qui sapienter debet dicere*, ait ibi ille, *quod non potest eloquenter, verba Scripturæ tenere maximè necessarium est. Quantò enim se pauperiorem cernet in suis, tanto eum oportet ditiorem esse in istis: ut quod dixerit suis verbis, probet ex illis; & qui propriis verbis minor erat, magnorum testimonio quodammodò crescat. Probando enim delectat, qui minus potest delectare dicendo.* Cujus sententiæ veritati nihil deperiturum videtur, si hocce tenore efferatur: Ei qui utiliter

debet scribere, quod non potest de scipso commendare, magnæ authoritatis Patronus est necessarius. Quanto enim se pauperiorem cernit de suo, tanto eum oportet ditiorem esse ex alieno: ut quod scripserit authoritate suâ despicabili, acceptum præstet alterius venerabili; & qui propriâ exilitate minor erat, magnorum patrocinio quodammodo crescat. Dedicando enim delectat, qui minùs potest delectare scribendo. Sperans igitur fore, ut nonnulli ad lectionem Tractatus hujus illiciantur tantorum Patronorum intuitu, qui eandem alioqui facilè essent neglecturi; incurrendam potiùs censui notam temeritatis, quàm præter-
Phil.1.18. eundam communem utilitatem. *Gaudere se*, dicit Apostolus, *dùm omni modo Christus annuntietur*, etiam *per occasionem*. Quo documento admonitos nos voluit, ut pro veritatis persuasione nullam respuamus occasionem.

Primâ istâ ratione permotus ad quærendum Patronum, cujus splendoris præ-
Ps.120.1. fulgentiâ mea suppleatur tenebrescentia, *levavi oculos meos in montes, unde veniat auxilium mihi.* Et cùm multi obversarentur ejusmodi montes, duo mihi præ cæteris oculos perculêrunt: ii nimirum de quibus B. Fulgentius lib. 2. de verit. prædest. cap. 22. ait: *Quantum pertinet ad hujus temporis vitam, in Ecclesia nemo Pontifice potior, & in sæculo nemo Christiano Imperatore celsior invenitur.* Ut verò è duobus hisce montibus, celsitudine conspicuis, cæloque vicinis, Christianum potiùs Imperatorem cum Augustissimo suo Imperialium Comitiorum Cœtu, quàm Pontificem Ecclesiæ verticem, in Patronum deligerem, tres aliæ rationes cunctantem determinarunt. Quarum prima fuit, quòd non tantùm Catholicis, sed ipsis etiam hæreticis, à Pontificia communione sejunctis, prodesse isto meo labore studuerim. Quapropter cùm probè pernoscerem quàm odiosum sit hæreticis nomen Pontificis, nolui ejus nominis prænotatione illos exacerbare, quibus cupiebam mederi. Quâ in re imitandum mihi proposui Augustinum, qui lib. 1. adversùs Julianum cap. 4. postquam eidem Juliano dixisset, *Puto tibi eam partem Orbis sufficere debere, in qua primum Apostolorum suorum voluit Dominus gloriosissimo Martyrio coronare. Cui Ecclesiæ præsidentem B. Innocentium si audire voluisses, jam tunc periculosam juventutem tuam Pelagianis laqueis exuisses. Quid enim potuit vir ille Sanctus Africanis respondere Conciliis, nisi quod antiquitùs Apostolica Sedes & Romana cum cæteris tenet perseveranter Ecclesia? Et tamen ejus Successorem* (Zozimum) *crimine prævaricationis accusas, quia doctrinæ Apostolicæ & sui Decessoris sententiæ noluit refragari.* Postquam, inquam, hæc ille Juliano dixisset, continuò subdidit unde nunc agitur: *Sed de hoc interim taceo: ne animum tuum, quem sanare potiùs cupio quàm irritare, laudibus tui Damnatoris exulcerem.*

Quoniam autem secundæ huic rationi opponere quis posset, *Protestantios* fuisse etiam ab Imperatore & Comitiis Imperii damnatos: ut proinde præmissis appareat consectarium, nec horum quoque nominibus prænotandum fuisse hunc nostrum Tractatum; *ne animos eorum quos sanare potiùs cupimus quàm irritare, laudibus suorum Damnatorum exulceremus.* Quoniam, inquam, opponere istud quis posset, opportunè sese ingerit ratio tertia: quòd nimirum ipsimet *Protestantes* contra quos agimus, recursum ad eosdem Damnatores suos instituissent, ultrò ac sine prævia ullius provocatione Libellum eis porrigendo, & monomachiam doctrinalem indici flagitando. Pati igitur æquanimiter debent, ut nostra
ad

ad eorum Libellum Responsio, sub illorum nominibus in lucem prodeat, quibus ipsi à nullo provocati Libellum suum provocatorium obtulerant. Sin autem hinc irritentur aut exulcerentur, sibi imputent; non mihi; qui, deficientibus etiam aliis facti mei rationibus, regerere eis possem illud Apostoli ad Corinthios, *Factus sum insipiens, vos me coëgistis.* Clamarunt olim Donatistæ adversùs Catholicos apud Optatum Milevitanum lib. 1. contra Parmen. *Quid Christianis cum Regibus? Aut quid Episcopis cum Palatio?* Sed huic insano eorum clamori regessit ille ibidem continuò: *Si nota est nosse Reges, vos tota perfundit invidia. Nam Majores vestri Imperatorem Constantinum, harum rerum adhuc ignarum, suis precibus rogaverunt.* Petiliani Donatistæ exprobratio adversùs Catholicos apud Augustinum lib. 2. contra ejus litteras cap. 92. est ista: *Quid vobis est cum Regibus seculi, quos nunquam Christianitas nisi invidos sensit?* Sed Augustinus ibidem hanc ejus exprobrationem retorquet, argumento ex Donatistarum anteriori provocatione desumpto. *Ite nunc*, inquiens, *& nobis dicite*, QUID VOBIS EST CUM REGIBUS SÆCULI? *Ut surdi surdus populis legatus, quod cum ipsis audire non vultis: Stipulam in oculo fratris tui vides, trabem in oculo tuo non videns.* Et hæc quidem præoccupandis *Provocantiorum* obmurmurationibus sufficere possunt, qui suâ provocatione non solùm ad rescribendum nos impulerunt, verùm etiam in Patronorum delectione prævenerunt. Ut autem aliorum quoque sive admirationi sive fortè indignationi satisfiat, veterum etiam Patrum exempla subjicienda sunt, qui apologeticos Tractatus pro Religione conscriptos, iis ipsis dedicandos censuerunt, apud quos Adversarii accusationem instituissent. Lactantius Firmianus libros suos Divinarum Institutionum, Constantino Magno ab adversariis sollicitato inscripsit. Julius Firmicus suum de Errore profanarum Religionum volumen, Constantio & Constanti Augustis consecravit. B. Ambrosius Gratiano Imperatori ab Arianis & Macedonianis tentato, quinque de Fide, & tres de Spiritu Sancto libros dedicavit. Quin immò non defuere inter primævos Christianos, qui Apologias suas Ethnicorum calumniis objectas, ipsis etiam Ethnicis Cæsaribus aut Potentatibus nuncuparint. Justinus enim Martyr duas pro Christianis Apologias edidit, alteram Senatui Romano, alteram Antonino Imperatori inscriptam. Athenagoras item sub idem ferè tempus suam pro Christianis Apologeticam legationem, M. Aurelio Antonino & L. Aurelio Commodo, Gentilibus Cæsaribus, obtulit. Atque ut aliis commemorandis supersedeam, Tertullianus Apologeticum suum pro Christianis adversùs Gentes, ipsis Gentilium superstitionum Antistitibus præsentavit, ita exorsus: *Si non licet Vobis, Romani Imperii Antistites, in aperto & edito ipso ferè vertice Civitatis præsidentibus ad judicandum, palam dispicere, & coram examinare, quid sit liquidò in causa Christianorum: si ad hanc solam speciem authoritas vestra de justitia diligentia in publico aut timet aut erubescit inquirere: Si denique, quod proximè accidit, domesticis judiciis nimis operata Sectæ hujus infestatio obstruit viam defensioni, liceat veritati vel occultâ viâ tacitarum litterarum ad aures Vestras pervenire.* In cujus loci Notis rectè advertit Pamelius, inter Romanos illos *Antistites* præcipuum locum tenuisse ipsum Imperatorem: quippe *Pontificis Maximi* titulo sublimem. Cum igitur non dubitaverint veteres illi Religionis Defensores, Cæsaribus ac Senatibus, adversariorum importunitate sollicitatis, apologeticos suos

2.Cor. 12. v. 11.

Mat. 7. 3.

Tractatus inscribere, eorumque nominibus prænotatos emittere; cur non & ego ipsorum exemplis incitatus, Orthodoxum Imperatorem cum Cœtu suo Imperiali, ab orthodoxiæ impugnatoribus jam anteà interpellatum, in Tractatus mei Patronum deligere præsumerem? Temporibus Cypriani cum quidam hæretici ad imponendum Pontifici Romam ex Africa navigassent, idem ipse Cyprianus Pontifici perscribens, hæc inter alia ait: *Romam cum mendaciorum suorum merce navigaverunt: quasi veritas post eos navigare non posset, quæ mendaces linguas re certa probatione convinceret. Atque hæc est vera dementia, non cogitare, nec scire, quòd mendacia non diu fallant; noctem tamdiu esse, quamdiu illucescat dies; clarificatò autem die, & sole oborto, luci tenebras & caliginem cedere, & quæ grassabantur per noctem latrocinia cessare.*

Superiùs ibidem præmiserat idem Author hanc sententiam observatu dignissimam: *Semper scelera festinant, quasi contra innocentiam festinatione prævaleant.* Sed benè interim habet, quòd ii ad quos præfestinatum est, inauditâ alterâ parte determinare quidquam noluerint: memores nimirum illius sententiæ, quam aureis litteris scribi dignam Basilius Magnus Epist. 75. signavit: *Qui futurus est æquus ac nulli parti addictus Iudex, non debet se totum præoccupanti permittere, sed & defensionem expectare ejus qui defertur: ut ex collatione eorum quæ ab utrisque partibus dicuntur, veritas elucescat.* Alexandrum quoque Magnum memorat Plutarchus, non nisi alteram aurem accusatori apertam præbere solitum, alterâ in adventum Rei integrâ reservatâ. Cum igitur ad hujus imitationem placuerit AUGUSTISSIMO CÆSARI & IMPERIALIBUS COMITIIS unam duntaxat aurem nostris accommodare *Provocantiis*, alterâ nobis intactâ servatâ; grandi me piaculo obnoxium putarem, si alteri, quàm ipsis, Responsionem istam dicarem.

Quarta demùm ratio accessit, quòd nimirum ita visum fuerit ei, qui mihi scribendi occasionem præbuerat, & onus injunxerat. Cujus nutui obluctari cùm non auserim in scribendo, consequens fuit ut nequaquam obluctarer in dedicando. Vir quippe est, cujus judicii profunditatem, consilii maturitatem, ingenii subtilitatem, fidei integritatem, obsequii erga Principes suos alacritatem, erga omnes promiscuè hominum status comitatem, affabilitatem, benignitatem, Belgæ passim universi norunt, nec Hispania, aut superior Germania ignorat. AURELIUM AUGUSTINUM MALINÆUM dico: qui postquam aliquot annorum lustris in suprema Brabantiæ Cancellaria, atque in Concilio rerum maritimarum, Senatorem egisset fidelissimum pariter & æquissimum, ad Senatus Flandrici Præsidentiam à Catholica Majestate nominatus, tandemque in Sanctiorem ejusdem Majestatis Senatum cooptatus, Circuli Burgundici nomine ad Imperialia Germanorum Comitia per eandem Catholicam Majestatem delegari promeruit. Cùm igitur *Confessionistæ* eisdem Germanorum Comitiis Libellum suum provocatorium porrexissent, & ejusdem Libelli exemplar per eadem Comitia ad præfatum Regium Delegatum pro habendo ejus suffragio transmissum fuisset, cernens ille materiam esse Theologicam, me super *Provocantiorum* postulato, ac Libelli universo contento, consulere pro sua humanitate dignatus est. Cui postquam judicium meum breviter aperuissem, addidi, prolixiori Tractatu dignam esse eam materiam, dummodò negotium pateretur tantam scribendi & impri-

mendi

mendi moram. Cumque ille affirmativè respondisset, atque opus aggredi omnimodis suasisset, in verbo ejus fiduciam sumpsi, calamum arripui; & quæ in eam rem facere visa sunt, in eum ordinem quem Liber exhibet redêgi. Quod ubi peregissem, & prælo Opus commisissem, ac de Patrono deligendo deliberassem; suasit ille atque persuasit, ut sub Augustissimi nominis Vestri Patrocinio (Invictissime Romanorum Imperator: Serenissimi, Excellentissimi, Illustrissimi, Reverendissimi, Amplissimi, DD. Electores, Principes, Proceres, Status, Ordines Imperiales) illud emitterem.

Superest ut quum jam audentiæ meæ rationes expromserim, de cætero audientiæ Vestræ favorem implorem: quatenùs altera illa auris Provocatoribus Catholicorum occlusa, provocatis supervenientibus patefiat: *Qui statuit aliquid*, ait Seneca in Medea, *parte inauditâ alterâ, æquum licet statuerit, haud æquus erit.* Aut igitur nihil omnino fuerit super Adversariorum postulatione statuendum, aut certè non nisi responsione demùm nostrâ auditâ fuerit statuendum. Si primum eveniat, vicimus; quia illorum repulsa, nostra est victoria: Si secundum, de victoriâ prorsùs confidimus, quia optimam causam multis magnisque rationum momentis coram insuspectis Auscultatoribus defendimus. Ut enim seponamus ea rationum momenta, quæ vel ex divinis Scripturis, vel ex Synodalibus Decretis; vel ex Pontificalibus Statutis, vel ex Doctoralibus monumentis, deprompta sunt,& ad Ecclesiasticum forum proculdubio spectant; duo alia supersunt quæ nos etiam coram Cæsare & Comitiis securos efficiunt: tot nimirum priscorum ac neotericorum Cæsarum Edicta, & tot disputationum cum Adversariis inaniter initarum experimenta. De quibus, quia suis in Operis decursu locis erit tractandum, hìc nobis est silendum: non cessaturis interim, secundùm vetustum Christianorum morem, Augustissimo Cæsari animitùs apprecari vitam prolixam, Imperium securum, domum tutam, exercitus fortes, Senatum fidelem, populum probum, Orbem quietum: Imperialibus quoque ejus Comitiis dexteritatem in proponendo, maturitatem in consulendo, perspicacitatem in resolvendo, vigorositatem in exequendo. Hæc sunt communia Catholicorum, Germanicæ signanter Nationi affectorum, vota ac suspiria: quibus ut ex alto Deus clementer aspiret, exoptat

Lovanii xxxi. Octobris
M. DC. LVI.

AVGVSTISSIMÆ CÆSAREÆ MAIESTATIS

Necnon

SERENISSIMORUM, EXCELLENTISSIMORUM, ILLUSTRISSIMORUM, REVERENDISSIMORUM, AMPLISSIMORUM DD. ELECTORUM, PRINCIPUM. PROCERUM, STATUUM, ORDINUMQUE IMPERIALIUM

Minimus Servitor

JOANNES SINNICHIUS.

CENSVRA.

HOc Opus in refutationem cujusdam Libelli provocatorii per Lutheranos Comitiis Imperialibus exhibiti, insigni eruditione elaboratum, regulis Christianæ fidei per omnia consonum, & ex Scripturis Sacris, ac Sanctorum Patrum, aliorumque Doctorum Orthodoxorum scriptis potissimè depromptum, & solidè firmatum, prælo & publicâ luce dignum censui. Lovanii die 9. Ianuarii 1657.

JACOBVS PONTANVS S. Theol. Doctor & Professor, ac Librorum Censor.

PROLOGVS.

1\. QUàm verè ac nostris hisce temporibus accommodè scripserit olim B. Hieronymus [A] *Multi utroque claudicant pede, & ne fractis quidem cervicibus inclinantur, habentes affectum erroris pristini;* luculentè suo nuper facto manifestarunt, qui è Lutheri in Germania sequacibus, *Confessionis Augustanæ* Symbolum profitentur. Tot namque Academiarum sententijs perstricti, tot Synodorum Episcopalium Constitutionibus prostrati, tot Pontificum & Imperatorum Diplomatibus deculsi, tot denique Præsulum in œcumenica Tridentina Synodo coeuntium Decretis contriti, non solùm sua pristina dogmata tam multipliciter reprobata propugnant & propagant, sed adhuc insuper flagitant audientiam, cùm damnati debeant agere pœnitentiam. Quorum proinde pervicaciam haud incongruè quis comparaverit aut etiam prætulerit Arianicæ, quam B. Athanasius Epist. ad Solitariam vitam agentes non dubitat appellare, *Quartam filiam eius hirudinis, quæ in Proverbijs memoratur, & nunquam dicit,* SVFFICIT. Et vide quid alibi idem Athanasius de ejusdem perfidiæ fotoribus scribat, planèque perspicies quantopere hi nostri cum illis Symbolizent: [B] *Quòd si Christi perduelles,* inquiens, *ista cogitassent, scopumq; Ecclesiasticum ut anchoram fidei agnovissent, neutiquam naufragium circa fidem fecissent, neque tanta impudentiâ usi fuissent, ut resisterent etiam illis, qui ipsos á lapsu excitare conantur; nec eos potissimùm pro hostibus haberent, qui eos pietatis admonitos volunt. Sed hæreticus, ut res ipsa docet, pravum omnino & undequaque corruptum animum ad impietatem habet. Ecce enim ubique refutati, declaratique nullius scientiæ esse, erubescere tamen nequaquam possunt: Sed quemadmodum in fabulis Ethnicorum celebrata* HYDRA, *sublatis prioribus serpentibus, alijsque pullulantibus, pervicaciter contendebat, novo semper obiectu anguium contra eum qui ipsi suos serpentes tollebat: ita quoque isti execrabiles homines animo ethnico, deiecti ab illis quæ objiciebant, alias referunt Iudaicas & stultas controversias; & quasi veritatem hostem haberent, comminiscuntur nova, ut ita se magis Christi perduelles & oppugnatores declarent: quippe qui post tot refutationes, quibus vel diabolus ipse horum pater rejectus confususque retrò abysset, rursùm ex perverso corde nova alia comminiscuntur; & his quidem admurmurant, istis verò insusurrant, alios rursùm velut culices bombo circumstrepunt.* Sed ampliùs progressi nostri *Provocantes* non solùm admurmurant, non solùm insusurrant, non solùm velut culices bombo circumstrepunt; verùm etiam elato clamore, evulgato libello typis expresso, & Augustissimæ Imperialium Comitiorum Congregationi præsentato, novum secum certamen solemniter indici inirique deposcunt, certandi leges provocatis præscribunt, Synodales canones adversùs sua dogmata conditos retractari efflagitant, supremum Ecclesiæ Præsulem dilacerant, & tanquam multiplicium errorum sacrilegorum reum coram tribunali etiam sæculari sistendum prætendunt.

A. Epist. 31.
Athan.
Prov. 30. 15.
B. Orat. 4. cont. Arian.

2\. Cùm igitur præmemoratus *Provocantiorum* Libellus, per Virum quempiam illustrem, Imperialium Comitiorum membrum, mihi ad respondendum transmissus commissusque fuisset; eo non sine admiratione perlecto, responsionem mox paravi, quam ejusdem illustris Viri, & aliorum pariter eruditorum, hortatu, typis expressam in publicum exire permisi. Non interim cessans Hilarianum illud repetere, ac velut proprium usurpare: [C] *Non ego nunc navem è portu solvo naufragij ignarus, nec iter ineo infestos nesciens latronibus saltus, nec Lybiæ arenas incertus scorpiones ubique & aspides & basiliscos adesse transcurro. Nihil sollicitudini meæ, nihil conscientiæ vacat: sub specula enim omnium hæreticorum, ad occasiones singulorum verborum in os meum pendentium, loquor; & omnis sermonis mei iter aut angustijs præruptum, aut foveis incisum, aut laqueis prætensum est.* Et hæc quidem me ab audendo deterruerunt, sed graviora ex adverso incentiva ad audendum perpulerunt. Etenim, ut gravissimè Augustinus ait: [D] *Si pro errore, & damnabili dissensione, & convictâ modis omnibus falsitate, homines tanta præsumunt, ut eorum salutem requirenti Catholica Ecclesia tam audacter insidiari minarique non cessent: quanto magis æquum est, &* OPORTET, *eos qui pacis & unitatis Christianæ asserunt veritatem, omnibus etiam dissimulantibus & cohibentibus manifestam, satagere instanter atque impigrè non solùm pro eorum munimine qui iam Catholici sunt, verùm etiam pro eorum correctione qui nondum sunt? Nam si pertinacia insuperabiles vires habere conatur, quantas debet habere constantia, quæ in eo bono quod perseveranter atque infatigabiliter agit, & Deo placere se novit, & proculdubio non potest hominibus prudentibus displicere?*

C. Hilar. l. 7. de Trinit.
D. Aug Epist. 167.

3\. Lutheranis orthodoxos avitæ Religioni insistentes ad monomachiam doctrinalem provocantibus respondendum necessariò fuit, vel provocationem acceptando & certamen ineundo, vel certè repellendi rationes assignando ac divulgando; ne diffidentiæ adscribatur, quod prudentia moderatur. Illud igitur hocce Tractatu discutiendum decidendumque suscepimus: Num hæreticis œcumenicè damnatis ulterior audientia vel disputandi copia concedenda sit? Lutheranos etenim à Tridentina Synodo condemnatos jam pridem esse in suis dogmatibus, omnibus notorium est, nec ipsimet diffitentur, sed ultrò fatentur, prout in decursu hujus operis clarebit. Et quanquam ipsi negent eandem Synodum fuisse œcumenicam aut legitimam, nemo tamen orthodoxus ea de re magis quàm de cæteris fidei Articulis dubitandum existimat. Quò fit, ut quemadmodum ipsi Lutherani fatentur non esse disputationi subijciendas eas Synodos, quas pro œcumenicis & legitimis habent nobiscum; ita & nos pro certo habere debeamus, non esse disputationi subijciendam Tridentinam Synodum, quam pro œcumenica & legitima habemus contra ipsos. [E] *Quærendum est,* inquit Tertullianus, *donec invenias, & credendum ubi inveneris: & nihil ampliùs nisi custodiendum quod credidisti; dum hoc insuper credis, aliud non esse credendum, ideoque nec requirendum, cum id inveneris & credideris quod ab eo institutum est, qui non aliud tibi mandat inquirendum, quàm quod instituit.* Et iterum capite proximè sequenti: *Quærendum est,* inquit, *quod Christus instituit, utique quamdiu non invenis, & utique*

E. Tertull. lib. de præscrip. cap. 9.

donec invenias. Invenisti autem cùm credidisti; nam non credidisses nisi invenisses, sicut nec quæsisses nisi ut invenires. Ad hoc ergo quæris ut invenias; & ad hoc invenis, ut credas. Omnem prolationem quærendi & inveniendi credendo fixisti. Hunc tibi modum statuit fructus ipse quærendi; hanc tibi fossam determinavit ipse, qui te non vult aliud credere quàm quod instituit, ideoque nec quærere. Cæterum si quia alia tam a ab alijs sunt instituta, propterea in tantum quærere debemus in quantum possumus invenire, semper quæremus, & nunquam omnino credemus. Vbi enim erit finis quærendi? Vbi statio credendi? Vbi expunctio inveniendi? Apud Marcionem (Lutherum)? *Sed & Valentinus* (Caluinus) *proponit*, QVÆRITE ET INVENIETIS. *Apud Valentinum? Sed & Apelles hac me pronunciatione pulsabit, & Hebion, & Simon, & omnes ex ordine non habent aliud, quo se mihi insinuantes, me sibi adducant. Ero itaque nusquam, dum ubique convenior*, QVÆRITE ET INVENIETIS: *& velint me sic esse nusquam, quasi qui nunquam apprehenderim id quod Christus instituit, quod quæri oportet, quod credi necesse est. Impunè erratur, nisi delinquatur; quamvis errare, delinquere est. Impunè, inquam, vagatur, qui nihil deserit. At enim si quod debui credere credidi, & aliud denuò puto requirendum, spero utique & aliud esse inveniendum, nullo modo speraturus istud, nisi quia aut non credideram qui videbar credidisse, aut desij credidisse. Ita fidem meam deserens, negator invenior. Semel dixerim, Nemo quærit nisi qui aut non habuit, aut perdidit.*

4. Quid hinc consequatur *Protestantios*, ipsi attendant: qui non solùm fidem nostram in œcumenica Synodo expressam disceptationi subijci postulant; sed suam quoque *Augustanam Confessionem*, quam pro fidei Symbolo habent aut habere se simulant, eidem disceptationi submittunt: imò & ipsam divinam Scripturam, ex qua universas Religionis controversias decidi debere contendunt, eâdem disputatione ventilari permittunt. Ex quo consequens juxta prædicta apparet, eos nec suo Augustano Symbolo, nec divinæ etiam Scripturæ veraciter credere. Vt quid enim disputari de his rebus flagitant, nisi ut veritatem disputando quærant, & quærendo inveniant? Non ergo eam adhuc tenent: quia si tenerent, non adhuc quærerent. Vnde & Tertullianus ibidem inferiùs cap. 14. subdit: *Fides tua, inquit Dominus, te salvum fecit: non, exercitatio Scripturarum. Fides in regulâ posita est; habes legem, & salutem ex observatione legis: Exercitatio autem in curiositate consistit, habens gloriam suam de peritiæ studio. Cedat curiositas fidei, cedat gloria saluti. Certè aut non obstrepant, aut quiescant adversùs regulam: Nihil ultrà scire, omnia scire est. Vt non inimici essent veritatis hæretici, ut de refugiendis eis non præmoneremur, quale est conferre cum hominibus, qui & ipsi adhuc se quærere confitentur? Si enim verè adhuc quærunt, nihil adhuc certi deprehenderunt: & ideò quodcunque videntur interim tenere, dubitationem suam ostendunt quamdiu quærunt.* Si dubitationem, profectò etiam incredulitatem: Nam

F. Cap. Dubium ii de Hæret. Tert. ult.

ut olim Stephanus Papa aiebat, F. *Dubius in fide infidelis est.* Atque hinc rectè Tertullianus ibidem subsequenter evincit, hujusmodi Quæritantios sive Dubitantios nequaquam esse Christianos: *Iam*, inquiens, *illos sic debemus refutare, ut sciant nos non Christo, sed sibi negatores esse. Cùm enim quærunt adhuc, nondum tenent: cùm autem nondum tenent, nondum crediderunt: cùm autem nondum crediderunt*, NON SUNT CHRISTIANI. Cùm igitur ad disputandum de fidei dogmatibus jam ritè ac plenè constitutis nos provocant, quid aliud quàm Quæritantios, Dubitantios, & infideles sibi similes facere nos gestiunt? Hoc innuere volens ibidem superiùs Tertullianus præmiserat: *Itaque tu qui proinde quæris, spectans ad eos qui & ipsi quærunt, dubius ad dubios, incertus ad incertos, cæcus ad cæcos, in foveam deducaris necesse est.* Pulchrè & appositè Leo Papa:

G. Epist. 75. c. 1.

G. *Verè*, inquit, *digni sunt Dei munus amittere, qui de veritate ipsius ausi fuerint* DUBITARE. Et tanquam interrogaretur, quomodo igitur poterit fides defendi, quando Adversarii eam postulant disputatione ventilari? *Nihil est convenientiùs*, respondet ipse ibidem, *fidei defendendæ, quàm his quæ per omnia, instruente Spiritu Sancto, irreprehensibiliter definita sunt*, INHÆRERE. Alioquin enim si semel ab hac regula deflectamus, prout ibidem subditur: *Ipsi quodammodo videbimur statuta velle convellere, & authoritates, quas Ecclesia universalis amplexa est, ad arbitrium hæreticæ petitionis infringere, atque ita nullum corrigendis Ecclesiis modum ponere, sed datâ licentiâ rebellandi, dilatare magis quàm sopire certamina.*

Præoccupatio

Quòd si fortè opponas, abundantiorem diligentiam in rebus ad salutem tantopere necessariis non solùm non nocere, sed plurimùm etiam prodesse. Respondebit ibidem cap. 2. idem Apostolicus Præsul: *Cùm universalis Ecclesia per illius principalis petræ ædificationem facta sit petra, & primus Apostolorum Beatissimus Petrus voce Domini audierit, Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam: quis est, nisi* AUT ANTICHRISTUS, AUT DIABOLUS, *qui pulsare audeat inexpugnabilem veritatem; qui in suâ malitiâ inconvertibilis perseverans, per vasa iræ, & suæ apta fallaciæ*, FALSO DILIGENTIÆ NOMINE *dum veritatem se mentitur inquirere, mendacia desiderat seminare?*

Mat. 16. 18.

5. Hoc igitur est quod isto nostro Tractatu ostendere nitimur ac persuadere, repellendam nimirùm esse eorum provocationem ad solemnem monomachiam, qui à Sede Apostolica per œcumenicam etiam Synodum, ipsorum primariè intuitu ac postulatu indictam, damnati, falso diligentiæ nomine dum veritatem se simulant inquirere, errores suos moliuntur seminare. Porrò quia ad imitationem allophyli *Goliæ*, provocantis Israëlitas ad monomachiam militarem, provocarunt ipsi Catholicos ad monomachiam doctrinalem, Tractatum nostrum inscripsimus GOLIATHISMUM PROFLIGATUM, hoc est, Goliathicam *Confessionistarum* Provocationem Catholicâ responsione repulsam. Ordinem tractandi à nobis servatum non opus est hic edisserere, quia partim ex Elencho Capitum proximè subnectendo, partim ex finali Operis Epilogo claret. Libellum Adversariorum provocatorium integro suo tenore inseruimus cap. LXVI. sed majori charactere recusum, quò à reliquo Opere secerni faciliùs & prom-

promptiùs queat. Ut autem Lector expeditiùs ibi reperiat ea loca quæ dispunctim à nobis referuntur & refelluntur, eundem per Numeros triginta tres partiti sumus, quanquam in exemplari per Authorem vel Authores primùm edito nullos ejusmodi Numeros repererimus: salvo interim ubique ipso Originali textu, tametsi subinde non admodùm correcto.

6. Hoc ad extremum universos Tractatum istum lecturos obtestor, ut quicquid in rebus ipsis utcunque digestis invenerint reprehensioni obnoxium, vitio meæ ineruditionis ascribant, & mihi dignanter indulgeant, qui dum alienæ voluntati parêre studui, majora meis viribus suscipere præsumpsi: Ea verò quæ secundùm rectam Fidei Catholicæ regulam dicta probaverint, Deo deputent, *qui dat omnibus affluenter, & non improperat*; & pro his omnibus mecum gratias agant. Iac. 1. 5.

7. Cæterùm de accuratione dictionis elucubratæ non satago: nec mihi pudoris est si disputatio mea, quæ fortè probatur in rebus, quosdam inanium verborum Sectatores horrore incomptæ orationis offendat: quia quod ab homine doctore studendo non didici, id exhibere loquendo vel scribendo non potui. Et verò cùm sententiarum vivacitatem sermo ex industria cultus enervet, & totam vim dictorum splendor elaboratus evacuet, quis non censeat me affectationem compositionis debuisse contemnere, etiamsi eam potuissem velut dicendi peritus implere? Quapropter ea mihi visa est compositio satis ornata, quæ conceptiones animi mei cum necessaria quadam perspicuitate proferret, non quæ illecebris aurium deserviret. Ea est enim, ut arbitror, judicata latinitas, quæ breviter & apertè observatâ duntaxat usitatorum verborum proprietate, res intelligendas enuntiat; non quæ vernantis eloquij venustate atque amænitate luxuriat: & prudentibus Viris non placent phalerata, sed fortia; quando non res pro verbis, sed pro rebus enunciandis instituta sunt verba: *Nihil indignandum*, inquit Minutius, *vel dolendum, si quicunque de divinis quærat, sentiat, proferat; cùm non Disputantis authoritas, sed disputationis ipsius veritas requiratur. Atque etiam quo imperitior sermo, hoc illustrior ratio est: quoniam non fucatur pompâ facundiæ & gratia, sed, ut est, recti regula sustinetur.* Et Cyprianus Epist. 2. ad Donatum: *In Iudicijs*, inquit, *in Concione pro rostris, opulenta facundia volubili ambitione iactetur: cùm de Domino Deo vox est, vocis pura sinceritas non eloquentiæ viribus nititur ad fidei argumenta, sed rebus* Et Arnobius lib. 1. advers. Gent. *Non minùs id quod dicitur*, inquit, *verum est, si in numero peccetur, aut casu, præpositione, participio, coniunctione. Pompa ista sermonis, & oratio missa per regulas, concionibus, litibus, foro, Iudicijsque servetur; deturque illis imò, qui voluptatum delinimenta quærentes, omne suum studium verborum in lumina contulerunt. Cùm de rebus agitur ab ostentatione submotis, quid dicatur spectandum est, non quali cum amænitate dicatur: nec quid aures commulceat, sed quas afferat audientibus utilitates; maximè cum sciamus etiam quosdam sapientiæ deditos non tantum abiecisse sermonis cultum, verumetiam cum possent ornatiùs atque uberiùs eloqui, trivialem studio humilitatem secutos; ne corrumperent scilicet gravitatis rigorem, & sophisticâ se potiùs ostentatione iactarent. Enimvero dissoluti est pectoris, in rebus serijs quærere voluptatem: & cum tibi sit ratio cum malè habentibus atque ægris, sonos auribus infundere dulciores, non medicinam vulneribus admovere.* Finio demùm istum Prologum verbis hisce B. Salviani in præfatione librorum de Gubernatione Dei ad Salonium: *In Scriptiunculis nostris non lenocinia esse volumus, sed remedia; quæ scilicet non tam otiosorum auribus placeant, quàm ægrotorum mentibus prosint; magnum ex utraque re cælestibus donis fructum reportaturi. Si enim hæc salus nostra sanaverit quorundam non bonam de Deo opinionem, fructus non parvus erit, quòd multis profui: sin autem id non provenerit, etiam hoc ipsum infructuosum non erit, quòd prodesse tentavi. Mens enim boni studij ac pij voti, etiamsi effectum non invenerit cœpti operis, habet præmium voluntatis.*

Minutius. Cyprianus. Arnobius. Salvianus.

FINIS PROLOGI.

EPITOME OPERIS
PER
SYNOPSIN CAPITVM.

CAPVT I.

GErmanorum ſuper Chriſtianæ Religionis negotio diſſidium magnoperè deplorandum. Germanicæ Gentis præconia ab exteris etiam Scriptoribus decantata. Concordiæ commoda & diſcordiæ damna typicè adumbrata, exemplis illuſtrata, documentis inculcata.

CAPVT II.

Primævorum Chriſtianorum unanimitas Deo placita, hominibusq́; comprobata, gregem puſillum provexit in gentem numeroſam, exemplo poſteris imitando, ut qui cupiunt augeri, ſtudeant uniri. Chriſtiani charitate conglutinati fiunt quodammodò unus Chriſtus. Eccleſia domus Dei, receptaculum fratrum in unum habitantium.

CAPVT III.

Concordiæ plantator Deus, diſcordiæ ſuperſeminator diabolus. Homines ad imaginem Dei conditos decet Auctoris ſui eſſe imitatores: Ad ſocietatem Angelorum ordinatos, futurorum olim concivium æmulatores: Mundi maioris incolas, mundanæ harmoniæ Sectatores: eiſdem parentibus prognatos, fraternitatis obſervatores: mutuæ opis indigos, mutuæ benevolentiæ repenſores.

CAPVT IV.

Chriſtus Princeps pacis peculiare unanimitatis invexit incentivum, Chriſtianæ germanitatis nexum; tanto arctiùs ſtringentem, quanto ſublimioribus titulis nitentem; priſtinas tam naturæ quàm voluntatis neceſſitudines non abolentem, ſed adolentem. Chriſtianorum pugnæ ſuper Religionis negotio graphicè deſcriptæ, & navali prælio aſſimilatæ.

CAPVT V.

Corruptio optimi peſſima oſtenditur exemplis Principis dæmoniorum, Excollegæ Apoſtolorum, apoſtatantium Religioſorum. Hinc ipſa inter Chriſtianos fœditas ſimultatis, teſtimonium præbet pulchritudini unanimitatis. Philautia radix diſcordiæ, charitas concordiæ. Hanc omnes cum largitore ſuo Spiritu Sancto repellunt, qui ab Eccleſiæ unitate deſciſcunt. Inter veri aſſertionem & placiti præſumptionem pugna crudeſcit, ſtrepente pravitate, nec cedente pietate. Decorum bellum indecoræ paci præferendum; Perverſoribus non connivendum.

CAPVT VI.

Nulla pugna ſine malo, nec omnis tamen pugnans pugnando fit malus, ſed quem in aciem prolicit præceps contendendi temeritas, non premens reſiſtendi neceſſitas. Chriſtianæ pacis turbatores, *Caini*, *Balaami*, vel *Core* ſunt imitatores, invidiâ lividi, avaritiâ ſordidi, vel ſuperbiâ turgidi. Seipſos ſegregando animales fiunt, Spiritum Sanctum amittunt, ſpiritum Magorum Pharaonis induunt. Eorum inquietudo in Cyniphibus Ægyptiacis præumbrata, in *Cham* filio Noë præominata, in perdicibus pugnacibus ac furacibus figurata, in Gentibus bella volentibus propheticè devota.

CAPVT VII.

Diſſidia Chriſtianorum parit inquietudo hæreticorum, Chriſtiano quidem ſe nomine fucantium, ſed rem Chriſtianiſmi impugnantium, ac ſic genuinis Chriſtianis repugnandi neceſſitatem importantium. Fides quàm delicata, quæ tota repellitur, niſi tota ſuſcipitur! Hæretici eò ſunt periculoſiores, quò integritati fidei apparent propinquiores. Ad hæreſim per declive facilior eſt deſcenſus, quàm ad fidem per acclive aſcenſus. Hinc magis timenda Catholicorum perverſio, quàm ſperanda hæreticorum converſio. Pſeudo-miraculum Lutheraniſmi exuberantis à Thoma Moro deriſum, atque olim in Jovinianiſmo à Hieronymo præexploſum.

CAPUT VIII.

Dissidiorum inter Christianos super Religione immanitas duplici causæ ascribitur, arctitati nimirum vinculi quod dirumpitur, & præstabilitati materiæ super qua dissidetur. Fratrum discordias plerunque esse atrocissimas ostenditur exemplis è sacra & prophana historia decerptis. Adamantis quanto difficilior comminutio, tanto & recoalitio. Quanto præstantior est fides Christianorum quàm Helena Græcorum, tanto alacriùs pro ea quàm pro illa dimicandum. *Pro aris & focis certare* quid? Indidem profluit dissidiorum super Religione diuturnitas, unde & immanitas. Accedit præterea ad eandem prorogandam hinc constantia Catholicorum, illinc contumacia hæreticorum.

CAPUT IX.

Diabolus dissensionum fax, ut olim in Scythismo & Græcismo, ita modò in Christianismo. Turris *Babel* cum Philosophiâ Græcanicâ comparata: in illius extructione confusio facta est idiomatum, in hujus excultione divaricatio dogmatum. Dispersionibus Philosophorum surrogatæ sunt Sectæ hæreticorum. An ut olim inter Philosophos, ita modò inter hæreticos reperiantur *Sceptici* vel *Academici*, disquiritur; & affirmativè deciditur. Pyrrhoniorum & Academicorum discerniculum ex Gellio. Quemadmodum Philosophorum, sic & hæreticorum Sectæ, aliæ à civitatibus, aliæ à stationibus, aliæ ab eventu, aliæ ab ignominia, aliæ à fastu, aliæ ab effectu, aliæ ab Auctoribus, aliæ ab errorum materijs, aliæ à regionibus, suas habent nomenclaturas.

CAPUT X.

Quanto tempore duraverit primæva Christianorum unanimitas, inimico nondum superseminante hæreticalium discordiarum zizanias, utrinque discutitur; & conciliatis antilogiarum apparentijs determinatur. *Thebutis* philotimia, Hierosolymitanum Episcopatum affectantis, & ob repulsam recalcitrantis, perstringitur ex Hegesippo. Qualiter intelligendum, quòd diabolus dicitur primò oppugnasse Christianismum violentis & apertis persecutionibus, ad modum leonis; deinde fraudulentis & occultis machinationibus, instar draconis.

CAPVT XI.

Quemadmodum diabolus seducendis & de paradiso exturbandis protoplastis intentus, colubrum, machinationi suæ ex innata indole præ cæteris animantibus congruum, delegit: ita supplantandis & de Ecclesiæ paradiso pellendis fidelibus intentus, eos præ cæteris deligit Ministros, quos certis vitijs suo scopo congruis prævië dignoscit addictos. Quàm pronus sit humanus intellectus ad se conformandum inclinationi affectus sive in bonum sive in malum vergentis! Sectariorum pertinacia & insolentia perstringitur.

CAPVT XII.

In quovis vitiorum genere captivari potest intellectus in obsequium pravi affectus. Hæretici idololatris similes; ut illi manibus, sic ipsi mentibus Deos sibi cudunt recentes. Nullus in Religione error vigesceret, nisi anima pro Deo suo animam, aut corpus, aut phantasma suum coleret. Vitiosi quidam affectus hæreticis familiariores memorantur. Apostoli locus, *Erunt homines seipsos amantes* &c. elucidatur. Majorum contemptus Novatoribus usitatus. Suus cuique fætus, ut carnis, ita & mentis, alienis plerunque existit gratior & apparet pulchrior. Philautia, Superbia, & generalis avaritia ad invicem conferuntur, & de vitiorum primatu contendentes inducuntur. Pastores gregem Christi non ut ejus, sed ut suum pascentes, redarguuntur.

CAPVT XIII.

Ambitio hæresum promiscuè omnium si non genitrix, saltem obstetrix: monstrum ex Sarisberiensi biceps, ex Victorino & Gregorio quadriceps: mater hypocrisis ex Bernardo, simia Charitatis ex Blesensi: Ammonitici tyranni imitatrix, mancipijs suis oculos eruit dextros: curiositatem ingenerat, singularitatem affectat, clientes suos Bacchico furore agitat, indisciplinares & impatientes reddit. Contumelias quantascunque patienter potiùs esse perferendas, quàm Ecclesiam deserendam, ostenditur à fortiori, exemplo Furij Camilli. Heresεon aliquot per ambitionem suscitatarum elenchus. Subversio ambitiosæ Græciæ prænuntiata.

CAPVT XIV.

Babelitarum symbolum, *celebremus nomen nostrum*, quàm latè diffusum, & altè hominibus impressum! Quidam desperantes famam bonam, satagunt adipisci vel malam. Christiani ex fide spiritaliter viventes, & Deum inhabitantem habentes, Reges sunt, & templa Dei. Hæretici eorundem fidem subruendo, & sanctitatem abolendo Regicidii & Sacrilegii reatum incurrunt, & quidem immaniorem, quàm vel Pausanias interfector Regis Macedonici, vel Erostratus incensor fani Ephesini. Helvidii cum Erostrato comparatio. Hæresiarchæ, legis mysticæ transgressores, non Christo, sed sibi propaginem suscitant, *vocantes nomina sua in terris suis.*

CAPVT XV.

Ad Germanicæ Nationis seditiones descenditur. Christianorum in fide unanimitas sub initium superioris sæculi perstringitur: Discordiarum fax per Lutherum accensa memoratur: Accensor Avaritiæ & Philotimiæ insimulatur: Lutheranismi ebullientis tempus, locus, occasio signatur. Lutheri erga Apostolicum Præsulem ficta vel fluxa devotio notatur: Romam ille citatus tergiversatur. Augustæ coram Cardinale Caietano Legato comparet: Palinodiam nisi generalem canere detrectat: A Legato ad legantem appellat: Ejus dogmata ab Academiis Catholicis reprobantur, à Præsulibus Apostolicis censurantur, à Cæsare in Comitiis Imperialibus cum Authore proscribuntur, à Synodis damnantur.

CAPVT XVI.

Lutheri in pejus proficientis inconstantia, insolentia, impudentia, maledicentia perstringitur. Genio Ismaëlitico percitus linguam exerit, & calamum stringit in omnes sibi adversantes. Quibus pridem se submittebat, insultat; & quos se suspicere profitebatur, incessit. Caietanum Cardinalem irridet, Academias damnatrices suas proscindit, Pontifici retalians Jus Canonicum exurit; nihil minùs facturus Cæsareo, nisi plus timuisset gladium sæculi, quàm Petri. Pontificem proclamat Antichristum, & Turcâ deteriorem; Episcopos Antichristi Apostolos, Academias lupanaria, Romanam curiam Sodomæ colluviem, Apostolicam Sedem cathedram pestilentiæ, Antichristianam, diabolicam. Synodis auctoritatem detrahit: Dominationem spernit, Majestatem tam Regiam quàm Cæsaream blasphemat, Comitia Imperialia fædè dilacerat, totum Mundum lacessit. Protestantici nominis origo. *Confessionis Augustana* exhibitio, ridicula ex nomine ominatio, blasphema cum Niceno & Athanasiano Symbolis per Lutheranos excogitata comparatio.

CAPVT XVII.

Confessionista Orthodoxos, à quibus secessêre, lacessunt: contempto quod benè fuerant geniti, ut rudes fallerent, de se nasci voluerunt. Hæresis veritate posterior. Ecclesiæ æmuli in Spiritum Sanctum injurij. Romanæ Ecclesiæ prærogativa. Lutheri in eam odium vatinianum, indeque eructatum falsum vaticinium, quod in eos detorquetur qui Lutheranismo impendêre patrocinium. Vt olim inter Philosophos, sic nunc inter hæreticos discipuli in magistros recalcitrant; malentes haberi propriæ sententiæ inventores, quàm alienæ sectatores. Familia *Heber*, *&* *Regnum Iuda*, quatenus Ecclesiæ Catholicæ gessere figuram?

CAPVT XVIII.

Lutherus, divinâ eum insequente vindictâ, per quæ peccaverat torquetur. De lege *talionis* ex sacris ac profanis litteris disseritur, & quatenus ea per Christum abolita vel stabilita sit disquiritur. Hæretici à Psalmographo cur *vicini nostri* dicti, & Septuplæ ultioni subiecti? Septenarij numeri perfectio. De sinu Ecclesiæ, & sinu heresiarchiæ. Lutherus Ecclesiasticæ temerator hierarchiæ, primum schisma passus est à suis super mysterio Eucharistiæ. *Sacramentariorum* origo, & in subsectas multipartitio: Similiter & *Anabaptistarum*; necnon & *Confessionistarum*, quorum alij *Rigidi*, alij *Molles*, alij *Extravagantes*. Britannia quàm ferax errorum: *Hutchinsonia* fæcunditas tam in hæresibus, quàm in Monstrosis fœtibus pariendis. Sectarij quantumlibet inter se diffideant, in Ecclesia oppugnanda conspirant. Articuli aliquot omnibus communes, & à Luthero communi Didascalo hausti recensentur. Eorum dispersiones per Regiones commemorantur.

CAPVT

CAPUT XIX.

Quanquam sollicitiùs curandum sit quomodo Germania sanari queat, quàm indagandum quomodo in morbum inciderit: non tamen silenda fuit occasio vel status morbi, quippe cujus notitia est initium remedij: hæreses siquidem prodidisse, refutasse est. Methodus deponendi expeditè errorem & eruendi veritatem, per canalem Traditionis, à Cypriano suggesta, ab Augustino deprædicata, à Hieronymo & alijs usurpata & inculcata. Antiquitas Christianæ fidei apud Germanos ex Irenæo. Soli Catholici possunt veraciter & perenniter dicere: *Ita & nobis Maiores nostri, & illis sui tradidere Maiores*. Cypriani collegæ eam methodum amplexi resipuerunt, & novum decretum pristino contrarium emiserunt.

CAPUT XX.

Obviatur tergiversationi *Confessionistarum*, obtendentium sufficientiam divinarum Scripturarum, sine recursu ad canalem Traditionis. Scriptura non in legendo, sed in intelligendo consistit; quæ alioqui secundùm litteræ corticem cunctis promiscuè hæresibus adaptari queat. Indidem sumendus Scripturæ sensus, unde & canon. Non minùs veritati obstrepit adultera interpretatio, quàm ipsius textus mutilatio vel depravatio. Spiritus Sancti jugis assistentia Christianæ Ecclesiæ promissa, ac præstita. Vetus Testamentum in tabulis lapideis, Novum in cordibus credentium primariò scriptum. Non scripto, sed verbo Euangelium fuit consignatum primitùs plerisque Gentibus, signanterque Germanis, quippe litterarum tunc ignaris. Vt in veteri Iudæorum templo quædam exponebantur, quædam intra Sanctum Sanctorum abdebantur: sic in Ecclesia Christi quædam scripto produntur, quædam arcanò traduntur: & cur? Scripturæ recta intelligentia sine clave Ecclesiasticæ Traditionis quàm ardua, ostenditur exemplo Acroaticorum Aristotelis librorum, quadantenus editorum, quadantenus ineditorum. Sectarij, clave scientiæ destituti, ducentas unius sententiolæ, *Hoc est Corpus meum*, interpretationes sunt commenti.

CAPUT XXI.

Confessionistas non correctionis, sed contentionis studio flagitare adhuc audientiam, cùm toties damnati debeant agere pænitentiam. Vt subditi Dominorum, sic discipuli Magistrorum non solùm opiniones, sed mores quoque procliviter imbibunt. Augustinus exprobrando contensiositatem *Semipelagianis*, à fortiori indicat quid censendum de *Lutheranis*. *Confessionistarum* cum *Maximianistis*, Donatistarum Sectarijs, comparatio. Faciliùs Ethnici convertuntur, quàm hæretici reducuntur. Vt olim *Donatistæ*, sic modò *Confessionistæ* diabolum impersuasibilitate imitantur, si non supergrediuntur. Cum eis nunc agendum sicut quondam cum Pelagianis est actum; contra quos à Pontificibus & Episcopalibus Synodis prædamnatos, Papa Bonifacius non solùm Apostolicis, sed etiam Cæsareis utebatur Edictis: & quos Papa Celestinus, quasi non discusso negotio audientiam postulantes, totius Italiæ finibus iussit extrudi; nequaquam permitens retractari, quod semel meruerat abscindi. Sufficit abscissio facta per Ecclesiam occidentalem; inconsultâ etiam orientali. Quid in Ephesina Synodo contra Pelagianos actum? Qualiter item post Synodum Papa Sixtus Iulianum correctionis spem præferentem repulit?

CAPUT XXII.

Confessionisticæ provocationis repulsio non est in Catholicis indicium pusillanimitatis aut diffidentiæ, sed strenuitatis ac prudentiæ. Parœmiastis parænesis, *Ne respondeas stulto iuxta stultitiam suam* &c. expenditur. Non solùm à malo, sed à specie quoque mali abstinendum. Quo ordine Goliathismus *Confessionistarum* profligandus? Hæretici Ethnicis ac Iudæis ingratiores, ac per hoc obstinatiores & intractabiliores. Ab errore nemo vel primò educitur vel denuò reducitur, nisi per Dei misericordiam; cujus fontem hæretici sua sibi ingratitudine obstruunt. Hinc eam reputant gloriam vanitatis, nullis cedere viribus veritatis. Nihil proficit Doctor quantumlibet eruditus plantando ac rigando, nisi summus agricola assistat, cordis fundum sulcando, germen educendo, incrementum præbendo. Lutheri sententia de hæresiarcharum irresipiscentia, quam pro parte verificavit propriâ experientiâ.

CAPUT

CAPVT XXIII.

Quamvis hæretici suâ ingratitudine fontem misericordiæ obstruant sibi, non tamen Catholicis quin eis orando impetrent quod disputando non obtinent. Augustini, Prosperi, & Papæ Celestini in hanc rem suffragia. Sisinnij suggestio ab Episcopis & Theodosio Augusto comprobata, *Disputationibus Schismata augeri, potiùs, quam uniri.* Proferuntur Scripturæ inhibentes conferentiam cum hæreticis. Proferuntur & in eandem rem exempla Sanctorum, Ioannis Apostoli, & Polycarpi ejus Discipuli. Florini execrabile commentum *de Deo authore peccatorum*, à modernis quibusdam Sectarijs renovatum. Melancthonis ea de re Sententia à Tridentinis Patribus post Arausicanos & Valentinos damnata, ab ipso Melancthone retractata. *Colutbianorum* & *Florinianorum* hæreses extremè sibi contrariæ. Hæresim non tam in vocibus quàm in vocum sensibus consistere evincitur ex eo, quòd eadem vocalis Propositio simul Catholica & hæretica esse possit diversimodè intellecta.

CAPUT XXIV.

Irenæus non solùm alieno exemplo, sed proprio etiam documento prodidit, non esse cum hæreticis commercia aut colloquia ineunda; suffragante ei Martyre *Ignatio*, qui eos appellat *Sepulchrales columnas.* Pythagoricorum mos erigendi desertoribus suæ Sectæ columnas, tanquam mortuis. *Hieronymi* de hæreticorum duritie testimonium. Cur *à seipsis damnati* dicantur? Ab Ecclesia, quam vident, foras fugiunt. Plures prophetica Scripturæ perhibent testimonium Ecclesiæ, quàm ipsi Christo; quia plures hostes Ecclesiæ prævisi, quàm Christi. *Tertulliani* Sententia, de non admittendis hæreticis ad certamen Scripturarium. Quid eis ad certamen Scripturarium provocantibus regerendum?

CAPVT XXV.

Tertulliani testimonium proximè relatum dispungitur, & dispunctim elucidatur. Hæreticis solemne est Scripturas obtendere, & cur ita? Tanto magis cavendi ac pertimescendi sunt, quanto occultiùs sub divinæ legis umbraculo latitant. Lutheri præfidentia, & simul inconstantia, redarguentis in alijs, quod practicat cum alijs & præ alijs. Insanis contradicere vanum est. Hæretici à Psalmographo *viri sanguinum & dolosi* cur dicti? Publicas cum eis inire disputationes nec ineuntibus utile est, nec ipsis prodest; & auscultatoribus plerunque plus nocere quàm conducere natum est. Dubius in fide infidelis est.

CAPVT XXVI.

Non sufficit contentioni, quod abundat ad fidem. *Cypriani* exemplum, pro hæreticis orantis; & simul documentum, congredi cum eis vetantis. Cum precibus & satisfactionibus redeuntes, audiendi; minas & maledicta ingerentes, respuendi sunt. *Clementis Alexandrini* de hæreticorum inflexibilitate, litigiositate, & de disputationum cum eis ineundarum inutilitate suffragium. *Antonij Abbatis*, de eis omninò declinandis, ac tam loco quàm colloquio repellendis, sententia. Moriones quò absurdiores & insulsiores, eò ad revocandum suas futilitates, difficiliores. *Athanasii* de respuendis hæreticorum concertationibus testimonia. Cunctis hæresibus, etiam dudùm sepultis & incineratis, ansa resurgendi ac vires resumendi præbetur, si quod semel ab Ecclesia damnatum est, retractari quasi dubium toleretur.

CAPUT XXVII.

Proferuntur in eandem rem suffragia Basilij Magni, Ephrem Syri, Gregorij Nazianzeni, Ioannis Chrysostomi, Theodoreti, Theophylacti, Oecumenij, Eulalij, Cyrillorum Hierosolymitani & Alexandrini, Pelagij, Ambrosiastri, Ambrosij, Gelasij Papæ, Maximi Taurinensis, Rabani Mauri, Sedulij, Primasij, Hugonis Victorini, Anselmastri, Ruperti, Bernardi, Fulgentij, Vincentij Lyrinensis, & Leonis Magni. Rationes devitandi hæreticorum congressus ac colloquia variæ à varijs allegantur. Hæretici cur à semetipsis damnati dicantur? Sali infatuato eorum Magistri assimilantur. Viperis, scorpionibus, & basiliscis eminùs enecantibus comparantur. Tot habent species diaboli, quot simulachra mendacij.

CAPUT XXVIII.

Ex Gestis & Scriptis Papæ Leonis Magni adversùs Eutychianos, audiri post legitimam condemnationem postulantes, arguitur, repellendos esse Lutheranos, retractari sua dogmata synodaliter jam damnata flagitantes, atque ad disputatorium certamen provocantes. Proferuntur Edicta Martiani & Valentiniani Augustorum, prohibentia publicas disputationes cum hæreticis conciliariter sententiatis: item Edictum Gratiani, Valentiniani, & Theodosij Magni, decernentium quinam pro Catholicis, quinam pro hæreticis sint reputandi. Romanæ Ecclesiæ prærogativa astruitur & fides deprædicatur, penes quam incorrupta Patrum servatur hæreditas. Non solùm inhibetur hæreticis ne disputent, sed alijs quoque ne disputantes auscultent. Hæreticorum Scripta severè vetantur, & Edicto Cæsareo flammis adjudicantur.

CAPUT XXIX.

Prosecutio ejusdem probationis ex Decretalibus Papæ Leonis Epistolis, post obitum Martiani ad Leonem Augustum ejus successorem directis. Quæ semel fuerint œcumenicè definita, nullâ debent ultrà retractatione pulsari: ne ad damnatorum arbitrium, nunquam retractatibus satiandum, videamur ipsi de ijs ambigere, quæ Catholicus consensus ultra omnem dubietatis aleam subvexit. Unde qui ab ijs dissentire persistunt, suis potiùs opinionibus dimittendi, quàm concertationibus dignandi sunt. Ecclesia sicut simpliciter errantes non spernit, sic pervicaciter rebellantes devitat. Quis censeri debeat hæreticus? Cur Deus hæreses crebrescere sinat, & quænam inde utilitas in Ecclesiam redundet? Ecclesia omnibus Erronibus utitur ad profectus suos, & qualiter? Quibus item modis exortæ in Ecclesia hæreses supprimantur? Catholicæ fidei firmitas & ineluctabilitas perpenditur. Firmissimum esse necesse est, quod à plurimis incursatum nequierit everti.

CAPUT XXX.

Lutheranos obstrependo Tridentinæ Synodo, damnatrici errorum suorum, imitari veteres hæreticos similiter obstrepentes œcumenicis Synodis, damnatricibus dogmatum suorum. Nihil familiarius judicialiter victis, quàm Iudicis iniquitatem causari. Eutychianos post Chalcedonensem sententiam postulantes ulteriorem audientiam repellendos esse censuerunt, & Leoni Augusto consulenti rescripserunt variarum Provinciarum Antistites, etiam Synodaliter congregati: quorum Synodicæ plus quàm duodecim in eam rem proferuntur; quæ peræquè nunc militant contra Lutheranos, ac tunc contra Eutychianos. Post œcumenicam definitionem tentare ulteriorem audientiam, hominum est non veritatem quærentium, sed Ecclesiasticæ paci insidiantium, turbisque ac tumultibus inhiantium, Philosophorum gentilium rabiem imitantium, porticum Zenonis porticui Salomonis præferentium, non in bonitate de Deo sentientium, nec in simplicitate cordis invenire eum gestientium.

CAPUT XXXI.

Ecclesiæ Magistri per hæresum acumina creverunt: tunc enim clariùs manifestatur veritatis assertio, quando patuerit quælibet dissensio: Ita hæreticorum obstinatio Catholicorum fit exercitatio. Simplicij Papæ testimonia de non retractandis dogmatibus œcumenicè semel decisis. Felicis item Papæ super eadem re suffragium. In die Iudicij talem ab Hierarchis exiget Christus Ecclesiam, qualem à Majoribus acceperant. Expenditur Apostoli locus, *O Timothee, depositum custodi.* Zenonis Imperatoris *Henoticon* ab Acacio Constantinopolitano suggestum, atque ab eodem & plerisque Orientalibus acceptatum, sed à Romanis Præsulibus rectiùs rejectum. Basilisci tyranni *Encyclica* à quingentis Orientalibus Antistitibus impiè subscripta, sed pauló post ab ipso etiam tyranno cassata. Papæ Leonis Epistola ad Flavianum à perfidis unà cum Chalcedonensi Concilio anathematizata, à veritatis studiosis *columna orthodoxiæ* appellata. *Acephalorum* in Alexandrina Ecclesia origo, & nominis ratio. Romanæ Ecclesiæ constantia. Romani Pontificis varia elogia. Acacij Constantinopolitani & aliorum Patriarcharum Orientalium depositio.

CAPUT XXXII.

Acacij Constantinopolitani Patriarchæ anathematizatio ingentis ac diuturnæ simultatis inter Romanos & Græcos extitit origo. Anastasij post Zenonem ad Imperialem purpuram evectio, & Gelasij post Felicem ad Papatum assumptio. Anastasij Cæsaris inauguratio & invita Catholicismi professio, quam mox subsecuta est Syngraphæ consignatæ repetitio, & ob eam denegatam atrox persecutio. Ecclesiæ Constantinopolitanæ cum Romanâ sub Iustino demum Cæsare facta reconciliatio. Acacij, Flavitæ, Euphemij, Macedonij & Timothei Patriarcharum, necnon Zenonis & Anastasij Cæsarum è diptychis erasio. Formula professionis reconciliandis præscripta. Regum & Cæsarum functio circa Ecclesiam. Exemplo *Henotici* reijciendæ sunt methodi concordiales inter fidem & hæresim.

CAPUT

CAPUT XXXIII.

Apostolicæ Sedis in universo Orbe præeminentia, & in fide constantia. Pro fide Petri supplicatio Christi. Sicut permanet quod in Christo Petrus credidit, ita permanet quod in Petro Christus instituit. Petri dignitas etiam in indigno hærede non deficit. Cathedræ doctrinalis prærogativa, ut cogat rectè docere etiam non rectè viventes. Ad Apostolicæ Cathedræ fastigium Deus aut claros evehit, aut evectos illustrat. Eutychiana perfidia contra fidem prævaluisset, nisi Apostolici Præsulis divinitùs provisa vigilantia constantiaque obstitisset. Sub Gelasii I. Pontificatu non solùm Eutychiani tumultuare perrexerunt, sed & Pelagiani resurgere tentaverunt. Gelasius utrisque obvians docuit, & firmis argumentis probavit, hæreticos ritè damnatos non ampliùs esse audiendos, sed ab omni certamine repellendos. Evasio præclusa.

CAPUT XXXIV.

Gelasio succedens Anastasius viam prædecessorum insistit: Imperatorem cognominem reducere frustrà satagit. Imperator obdurescens obtrudere ei *Henoticon* machinatur. Raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus. Peculiaris cura Numinis ergà Sedem Apostolicam. Anastasio sufficitur Symmachus, cui hæretici opponunt Laurentium, ut quod nequeunt à Papa impetrent saltem ab Antipapa. Donatistarum fraus, creantium unum è suis Romanum Pseudo-episcopum, in Collatione Carthaginensi detecta. Comparatio dignitatis Imperialis & Papalis ex Symmacho. Anastasii Imperatoris, uti & aliorum quorundam Apostolicæ Sedis & Catholicæ fidei hostium, improvisus interitus. Symmachi in custodiendo fidei deposito vigilantia; de vitanda hæreticorum concertatione, ac dogmatum semel decisorum retractatione, sententia. Ei succedit Hormisda, cujus testimonia Prædecessoribus consona recitantur. Gregorii præterea Magni, Agathonis, & Alexandri IV. suffragia subnectuntur.

CAPUT XXXV.

Zenonis Veronensis de inutilitate ac noxietate Disputationum ac Tractatuum super fidei dogmatibus sententia. Fides Scripturis antiquior, atque ab eis tam in fieri quàm in conservari independens. Tractatuum frequentiâ non tam astrui fidem, quàm destrui. Dum plures fiunt fides, ad id incipiunt esse, ne ulla sit. Nimia Synodorum sub Constantio Imperatore Ariano frequentia quàm multiplices fidei formulas invexit! Hilarii ea de re gravis querimonia. Gregorii item Nazianzeni de inutili multiplicatione Synodorum super Synodis testimonium. Qui novam invehere tentant Religionem, miraculis eam stabilire debent, alioquin explodendi tanquam seductores. Hæretici omnem vim venenorum suorum in Dialectica disputatione constituunt. Isidori Hispalensis, & Gersonis Cancellarii Parisiensis, de vitandis disputationibus super fide cum hæreticis suffragia adducuntur.

CAPUT XXXVI.

Adversùs doctrinam præcedentibus capitibus traditam, & stabilitam nonnulla objiciuntur, partim ex Scripturis; partim ex Christi Domini, Angelorum, Patriarcharum, Apostolorum, & Ecclesiasticorum Doctorum exemplis; partim denique ex Sanctorum Patrum, Scholasticorum, & Synodorum documentis desumpta.

CAPUT XXXVII.

Solutioni Objectionum superiori capite propositarum quædam præambula præmittuntur. Infidelium varii gradus ac status recensentur. Cum quibus infidelibus inire disputationes Catholici vetantur? Hæretici cum hæreticis disputando, si adversarios debellent, & in suam Sectam traducant, morbum eis mutant, non sanant: nec tam sibi, quàm Ecclesiæ vincunt. Varii ineundarum disputationum modi ac normæ commemorantur. Artis typographicæ inventio scriptorias disputationes facilitando multiplicavit. Aliud est doctrinam Catholicam ab Acatholicis impetitam, pro tempore & loco, quasi vim repellendo defendere, aliud verò monomachicum certamen pro ejus defensione offerre vel oblatum suscipere. Hæreticorum varii gradus ac status perstringuntur, & de singulorum remissione vel repulsione à disputatione disseritur. De quæstionibus fidei, & quæstionibus facti.

CAPVT XXXVIII.

Inchoatur solutio objectionum cap. xxxvi. propositarum, & ostenditur inprimis Catholicos non contravenire Apostolicis præceptionibus §. 117. objectis, denegando publicas disputationes hæreticis œcumenicè damnatis. Calumniatur Julianus Pelagianista, Augustinum suscepisse in se summam prælii pro parte Catholicorum adversus Pelagianos. Non est de Ecclesiæ totius causa adversus hæreticos tanquam per monomachiam à quoquam decertandum. Longè securiùs & efficaciùs disputatur contra hæreticos librorum editione, quàm subitariâ disputatione: & cur? Theodosij Augusti methodus stabiliendi fidem, & confundendi novitatis invectores. Nulli Judices minùs suspicioni obnoxij, quàm qui priùs pronunciarant quàm controversia inter partes fervesceret. Cur Augustinus tantoperè Donatistas tergiversantes urserit ut disputarent, nec ipse à disputando etiam cum nolentibus cessarit? Quid de disputationibus Christi Domini cum Pharisæis & Sadducæis, cum muliere Samaritana, cum ipso etiam diabolo, respondendum? Cur Christus cum quibusdam disputavit quos præsciverat suâ disputatione non emendandos; omissis alijs, disputatione alioqui flectendis?

CAPVT XXXIX.

Diluuntur Objectiones ab exemplis desumptæ, & §. 118. propositæ: & ostenditur pleraque exempla ibi objecta, vel esse falsa; vel ad propositum impertinentia, propter diversitatem materiæ super qua disputabatur, aut conditionis personarum disputantium, aut modi quo inibatur disputatio. Quædam exempla admittuntur ut pertinentia ad propositum, negatâ nihilominùs consequentiâ, propter disparitatem statûs Ecclesiæ tunc, & nunc. Quemadmodum medicamentum, quod uno tempore sanativum est, alio fit nocivum: ita & disputatio Catholicorum cum hæreticis. Ecclesiastici Doctores experimentis fiunt cautiores. Miraculis aliquando suppletæ Catholicorum cum hæreticis concertationes. Cur rariora nunc quàm olim fiant miracula ad fidei persuasionem?

CAPVT XL.

Diluuntur objectiones cap. 36. §. 119. propositæ, ex authoritatibus Irenæi, Tertulliani, Prosperi, Augustini, Ivonis, Divi Thomæ, aliorumque Scholasticorum, nec non quarundam Synodorum, depromptæ. Collationis Carthaginensis cum Donatistis initæ occasio & necessitas. Ejus exemplo inaniter Pelagiani prætenderunt sibi jam prædamnatis annuendam esse ulteriorem audientiam. Discrimen notatu dignum inter Donatistas, & Pelagianos, & Maximianistas à Donatistis segregatos. Cum Donatistis in Collatione Carthaginensi magis de quæstione facti, quàm de dogmate fidei disceptatum fuit. Cur Florentina Synodus Græcos, & Basiliensis Bohemos ad conferendas invitaverint aut admiserint?

CAPVT XLI.

Transitus à disputationibus cum hæreticis in generali, ad disputationes cum Lutheranis in speciali. Rationes devitandi publicas disputationes cum Lutheranis ad quatuor principales cardines summariè reducuntur: primò quòd Lutherani pleraque vel omnia legitima principia Theologicarum disputationum negent: secundò quòd pleraque eorum dogmata nihil aliud sint quàm errores olim in aliis hæreticis damnati: Tertiò, quòd experientia jam pridem manifestaverit, disputationes cum eis initas plus nocuisse hactenùs quàm profuisse: Quartò quòd Catholici Doctores ita censuerint.

CAPVT XLII.

De primo prædictorum quatuor cardinum disseritur. Sicut corrupta habentibus vitalia supervacuè adhibetur medicina, ita inaniter initur disputatio cum negantibus doctrinalia principia. Citiùs & faciliùs erudiuntur simpliciter ignorantes, quàm dedocentur praviter errantes. Ejus rei documentum ex Blesensi. Basilii Magni egregia sententia de disciplinalium principiorum præstantia. Locorum Theologicorum varietas ex Cano. Locus ab authoritate in Theologicis disputationibus tenet primatum, tametsi in Philosophicis vix mereatur secundatum. E decem locis Theologicis solum primum, in Scripturæ authoritate consistentem, Lutherus cum suis Asseclis appretiat. Articuli doctrinæ Catholicæ à Theologis Lovaniensibus ex Cæsareo mandato evulgati, quorum quinque, astruentes locos præcipuos Theologicos à Luthero repudiatos, recensentur. Lutheri in Lovanienses Articulorum conditores insolentissimæ debacchationes memorantur.

CAPVT

CAPUT XLIII.

Proponitur Lutheranorum evasio, obtendentium non negari abs se omnia Theologicarum disputationum principia, sed suscipi ac suspici eorum præcipuum, sacræ nimirùm Scripturæ præsidium. *Confessionistas* nonnisi strophicè profiteri se non negligere primitivæ Ecclesiæ & priscorum Patrum consensum. Qui sui temporis Ecclesiam Doctoresque spernit, veteres spreturus fuisset, si cum eis vixisset. Non minùs in Christum & Spiritum Sanctum injurius est qui præsentem aut posthac in finem usque sæculi duraturam Ecclesiam cum suis Doctoribus spernit quàm qui primitivam contemnit. Lutheri in priscos Doctores; ecclesiasticas Synodos, ipsamque Ecclesiam universalem debacchatio. *Confessionistarum* modernorum insincera Professio, vel à Majoribus degeneratio. *Georgij Ducis* de Lutheranorum inconstantia memorabile dictum. Familiare est hæreticis, veterum Patrum, uti & Scripturæ sacræ, sententias in patrocinium sui erroris detorquere, & cur illis potiùs quàm suis Synchronis abutantur? Ecclesiæ Doctores contra suorum respectivè temporum hæreses & corruptelas invigilant, nec futuras hæreses prævident, & quod non impugnatur, non defendunt.

CAPVT XLIV.

Occurritur Lutheranorum evasioni sub initium superioris capitis propositæ, eique hìc adjunctæ authoritati S. Thomæ. Discrimen inter scientias inferiores & supremas quoad probationem suorum respectivè Principiorum. Utrum Lutherani habeant divinam Scripturam, discutitur: & variis rationibus pars negativa suadetur. Germanica Bibliorum Versio per Lutherum lucubrata, à multis Sectariis unà cum Catholicis reprobatur, quibus & ipse Lutherus suffragatur. Lutheri querimonia de Latinis Bibliorum Versionibus nimis per Sectarios multiplicatis. Cùm Lutherani Scripturas non ex Ecclesiæ sensu aut Patrum consensu, sed ex privato suo spiritu interpretentur, convincuntur non credere Scripturis, sed suis phantasiis. Augustini in eam rem attestatio. Leges disputandi iniquissimæ per Lutherum Catholicis præscriptæ referuntur ex Erasmo, & exploduntur per eundem Erasmum; exemplo nobis imitando adversus Lutheri posteros sub iisdem conditionibus tacitè provocantes.

CAPVV XLV.

Cùm tria in Scripturis divinis sint potissimùm spectanda, Versio, Interpretatio, & Canon; Lutherani nihil horum integrum habentes aut genuinum, à disputationibus è Scriptura ineundis repellendi prorsùs ostenduntur. Quosnam libros utriusque Testamenti de Canone exturbent Lutherani? Brentii in veteres Patres & sacrosanctas Synodos insolentia. Manichæorum sacrilegum privilegium à Lutheranis hæreditatum. Canon Biblicus hodie in Ecclesia usitatus, quàm vetustus? An saltem ex Scripturis quas Lutherani admittunt, & protocanonicas vocitant, ineunda cum eis sit disputatio, disquiritur: & negativè resolvitur. *Non est luctandum cum hominibus, qui dicunt: Non sapit palato meo, quod sapere dicis tuo.* Ostenditur Lutheranos magis deprimere divinæ Scripturæ Majestatem, subjiciendo eam privato suo spiritui, quàm Catholicos eandem interpretando ex Ecclesiæ Traditione ac consensu. Scriptura, prout profertur à Catholicis, est Verbum Dei; prout autem ab hæreticis, est Verbum diaboli. Lutheri in Scripturas etiam protocanonicas, quas suscipere se profitetur, irreverentia, & in earum authores maledicentia. Concluditur Lutherum non ideò appretiare, vel repudiare libros Scripturisticos, quia tales sunt vel non sunt; sed quia suo scopo congruere vel discongruere, sibi videntur. Sacrorum librorum divisio in *Protocanonicos & Deuterocanonicos*, à Sectariis abusivè detorta, & perperàm intellecta.

CAPVT XLVI.

Quæ causa Lutheranos impulerit ad expungendum è canone Biblico deuterocanonicos utriusque Testamenti Libros? Hæreticis familiare est repudiare Scripturas, per quas revincuntur; vel saltem eas ita depravare aut detorquere, ut omnem efficaciam redarguendi ipsorum contumaciam amittant. Naturale est odisse, quem timeas; & quem timueris, infestare, si possis. Irascuntur contumaces ipsi veritati, siquando adversus suam apparuerit voluntatem. Comparantur Lutherani ex una parte Manichæis, ex altera Priscillianistis: ex una item parte Marcionistis, ex altera Valentinianis. Plus plerunque periculi est in insidiatore occulto, quàm in hoste manifesto. Recensentur varia dogmata in libris deuterocanonicis singulatim expressa, Lutheranicis paradoxis adversa: unde concludatur, libros illos idcircò à Lutheranis respui, quòd nimis indissimulabiliter suis erroribus contraveniant.

CAPVT XLVII.

Præmissa recapitulatione dictorum super primo Cardine, transitur ad secundum, in cohærentia Lutheranismi cum antiquis hæresibus consistentem. Argumentum Prosperi de Semipelagianis evincit denegandam esse disputationem Lutheranis. Non fuit data audientia aut disputandi copia Semipelagianis in Synodo Arausicana. Quid Arausicani Patres in causa Semipelagianorum præstiterint? Nonnulla de *Euangelicorum* nomine perstringuntur. *Ludderi* nomen commutatum in *Lutherum*, uti *Manichæi* in *Mannichæum*. Dogma Lutheranorum de fide sine operibus salvante, in primitiva Ecclesia per Pseudoapostolos excogitatum, per Apostolos perimitur, & canonicis Epistolis confutatur.

CAPVT XLVIII.

Alter annulus cohærentiæ Lutheranismi cum antiquatis olim hæresibus, evacuatio nimirum liberi arbitrij: quam Lutherus palam testatur esse cardinem dogmatum suorum. Quanta inde absurditatum monstra suppullulent? Inter apicem præsumptionis & voraginem demissionis, tanquam inter dexteram & sinistram, indeclinanter gradiendum. Quàm incunctanter & consonanter veteres Ecclesiæ Patres, Pontifices, & Synodi, libertatem humani arbitrij, etiam in actionibus supernaturalibus, asseruerunt; & contrarium commentum in priscis erronibus exhorruerunt & exploserunt? Lutheranorum genealogia, quantùm ad hæresim obstricti arbitrij, ab Hosio pertexta; aliorum quoque progenitorum insertione ampliata. Lutherus non solùm rem, sed ipsum etiam nomen *Liberi arbitrij* execratur, & tanquam Satanæ magisterio in Ecclesiam invectum calumniatur. Pelagianismi ignominia Catholicis per Lutherum aspersa, in ipsum retorquetur calumniatorem.

CAPVT XLIX.

Ulterior præcedentis Articuli prosecutio. Iactantia Lutheri adversus Catholicos tanquam minùs idoneos ad secum super quæstione liberi arbitrij certandum. Recensentur aliquot Doctores, qui istam Lutheri jactantiam represserunt. *Sepulveda* de Luthero & ejus fratribus censura. Lutheri inconstantia, per Viennensem Episcopum, in sua *Antilogiarum Luthericarum Babilonia*, propalata. Transitus ad tertium annulum cohærentiæ Lutheranismi cum veteribus hæresibus, in culpando Deum velut peccatorum nostrorum authorem, consistentem. A quibusnam antiquioribus hæreticis emendicaverit Lutherus dogma istud? *Simonianorum* & *Florinianorum* super eo dogmate concordia & discordia. Concilianter Irenæus & Vincentius Lyrinensis super ea re. Quosnam magis imitetur Lutherus, an Simonianos an Florinianos? Præstetne potiùs Atheum esse, quam Deum peccatorem agnoscere? Lutherus ob eundem scopum finxit Deum peccatorum authorem, ob quem olim Ethnici falsos Deos divulgarunt sceleratos ac criminosos: Et quis ille?

CAPVT L.

Recensentur & astruuntur novem alij annuli cohærentiæ Lutheranismi cum antiquioribus hæresibus: Quartus nimirum de remanentia peccati in parvulis baptizatis: Quintus de Scripturistici canonis repudiatione: Sextus de Scripturistici sensus arbitraria depravatione: Septimus de divinarum Traditionum rejectione: Octavus de Ecclesiæ Catholicæ defectione: Nonus de Romanæ Ecclesiæ depressione: Decimus de Romani Pontificis insectatione: Vndecimus de Conciliorum Ecclesiasticorum enervatione: Duodecimus de Sacrorum Tractatorum vilipensione. Singuli annuli ad priscos suos patronos & patriarchas reducuntur.

CAPUT LI.

Decimus tertius annulus Lutheranicæ cohærentiæ, in Academiarum reprobatione consistens perpenditur; quem Lutheranis præcuderant *VViclessistæ*, & *Gnesimachi*, hæretici; nec non *Iulianus Augustus* Christianismi abjuratione infamis. Quæ ratio movit apostatam Cæsarem ad occludendum Christianis Scholas, eadem movit & hæresiarcham Lutherum ad reprobandum Catholicas Academias. Lutherani non sibi constant, dum in suis Scholis non cessant discipulis elucidare divinas Scripturas, quas alioqui per se ipsas contendunt esse lucidissimas, facillimas, apertissimas. Decimus quartus annulus, in Monachismi execratione situs, perstringitur; & unde eum Lutherani emendicaverint ostenditur. Tria vota monachalia recensentur; quæ à Lutheranis singulatim, post antiquos hæreticos, reprobantur; atque adeò hinc tres novi annuli, decimus quintus, decimus sextus, & decimus septimus, constantur.

PER SYNOPSIN CAPITUM

CAPUT. LII.

Recensentur adhuc septem alij annuli cohærentiæ Lutheranismi cum antiquioribus hæresibus: decimus octavus nimirum, in Iejuniorum Ecclesiasticorum abdicatione consistens: decimus nonus, in festivorum dierum profanatione situs: vigesimus, in cultus Sanctorum abolitione: vigesimus primus, in invocationis Sanctorum abrogatione: vigesimus secundus, in Reliquiarum spretione: vigesimus tertius, in votivarum peregrinationum improbatione: vigesimus quartus, in sacrarum imaginum dehonoratione. Occasione postremi hujus annuli agitur de volumine contra cultum Imaginum sub *Caroli Magni* fictitio nomine ab *Eli Phili* evulgato. Conciliantur item inter se Synodus Nicena secunda, & Synodus Francofordiensis, super cultu Imaginum.

CAPVT LIII.

Recensentur adhuc alij annuli cohærentiæ Lutheranismi cum priscis hæresibus, numero sedecim: nimirum vigesimus quintus, consistens in Sacramentorum Moysaicorum & Euangelicorum coæquatione: vigesimus sextus, in Baptismi Ioannis cum Baptismo Christi æquiparatione: vigesimus septimus, in infantium dum baptizantur creditione: vigesimus octavus, in Characterum Sacramentalium abnegatione: vigesimus nonus, in benedictionis fontis Baptismalis irrisione: trigesimus, in Sacramenti Confirmationis repudiatione: trigesimus primus, in transubstantiationis Eucharisticæ explosione, trigesimus secundus, in Eucharisticæ gratiæ denegatione: trigesimus tertius, in communionis laicalis sub unica duntaxat specie reprobatione: trigesimus quartus, in jejunij communioni præmittendi abdicatione: trigesimus quintus, in Sacrificij Missæ detestatione: trigesimus sextus, in Altarium improbatione: trigesimus septimus, in Sacerdotalium vestium despectione: trigesimus octavus, in mixtionis aquæ in calice improbatione: trigesimus nonus, in temporis ad sacrificandum præstituti spretione: quadragesimus, in luminarium abjectione.

CAPUT LIV.

Recensentur alij adhuc decem cohærentiæ Lutheranicæ annuli: quadragesimus nimirum primus, consistens in abolitione Sacramenti pænitentiæ: quadragesimus secundus, in Confessionis Sacramentalis rejectione: quadragesimus tertius, in Laicorum ad Sacramentaliter absolvendum sublimatione: quadragesimus quartus, in mulierum ad similiter absolvendum subvectione: quadragesimus quintus, in satisfactionis pænitentialis abrogatione: quadragesimus sextus, in Indulgentiarum reprobatione: quadragesimus septimus, in Purgatorij extinctione: quadragesimus octavus, in precum & oblationum pro defunctis evacuatione: quadragesimus nonus, in Censurarum Ecclesiasticarum explosione: quinquagesimus, in Sacramenti Extremæ Unctionis abdicatione. Singuli annuli ad priscos suos authores à quibus per Lutherum emendicati sunt referuntur.

CAPVT LV.

Recensentur duodecim alij annuli cohærentiæ Lutheranismi cum antiquioribus hæresibus: quinquagesimus scilicet primus, consistens in Sacramenti Ordinis refutatione: quinquagesimus secundus, in Presbyteratus cum Episcopatu coæquatione: quinquagesimus tertius, in Sacerdotii ad Christianos universos extensione: quinquagesimus quartus, in muliebris sexus ad prædicandum adaptatione: quinquagesimus quintus, in Sacerdotum uxoratione: quinquagesimus sextus, in Horarum Canonicarum & Ecclesiastici Cantus abrogatione: quinquagesimus septimus, in immunitatis Ecclesiasticæ reprobatione: quinquagesimus octavus, in Sacramenti Matrimonij abnegatione: quinquagesimus nonus, in Polygamiæ simultaneæ permissione: sexagesimus, in divortij connubialis approbatione: sexagesimus primus, in cognationis spiritalis evacuatione: sexagesimus secundus, in consanguinitatis & affinitatis carnalis ad normam Moysaicam restrictione.

CAPUT LVI.

Sexaginta duobus Lutheranicæ cohærentiæ annulis hactenùs singulatim astructis adijciuntur complures alij cumulatim perstricti. Universos *Hussi* Articulos Constantiæ damnatos Lutherus tanquam Euangelicos & Christianos approbat ac suscipit: & per consequens approbat etiam *VViclefficos* ibidem damnatos. Mira Lutheri inconstantia super *Hussi* doctrina. Hæresiarchis nunquam cum alijs hæresiarchis, nedum cum Catholicis, plena concordia est. Concluditur ex hactenus in hoc secundo cardine dictis ac deductis, Non esse contra Lutheranos novâ acie dimicandum, nec quasi contra ignotos hostes specialia ineunda certamina.

CAPUT LVII.

Expedito secundo Cardine repellendi à disputationibus Lutheranos ob cohærentiam cum priscis Dogmatistis, transitur ad Cardinem tertium, in experimento inutilitatis disputationum cum eis hactenus initarum consistentem. Inaniter à *Confessionistis* allegantur exempla Colloquiorum in suâ causâ initorum aut indictorum, cùm nullum eorum omnium optato aut sperato effectu potitum sit. Quapropter in ipsos retorquetur machina, quam pro impetrando novo Colloquio fabricarunt. Res gestæ pro Religione Christianâ in Comitijs Augustanis ante & post exhibitam Cæsari *Confessionem Lutheranam*. In Wormaciensi Colloquio luculentissimè patuerunt domestica Lutheranorum super *Augustana Confessione* dissidia. Irenæi regula, ut hæretici priùs inter se conveniant, quàm à Catholicis congressum doctrinalem expectent.

CAPUT LVIII

Transitus ad quartum Cardinem repellendi à disputationibus Lutheranos, qui est authoritas Catholicorum Doctorum id specialiter de Lutheranis asserentium: quos inter primo loco adducitur Cardinalis Hosius, id probans antiquis aliquot exemplis ac documentis, necnon ipsius hæresiarchæ Lutheri suffragio. Adriani VI. memorabile dictum: *Observentur canones, & cessabunt hæreses.*

CAPUT LIX.

Melchioris Cani Episcopi Canariensis de vitanda cum Lutheranis disputatione testimonium. Lutheri cum Mahumeto, & Lutheranorum cum Mahumetanis comparatio. Perinde est an disputationes Edicto inhibeas, an earum principia universim amputes. Tantò difficiliùs contra Lutheranos altercando proficitur, quanto absurdiora sunt paradoxa quæ astruunt, & indubitatiora Principia quæ negant. Refutatio Lutheranici dogmatis de claritate & facilitate sacrarum Scripturarum. Quàm facilè sit Scripturarum testimonijs abuti ad quidlibet pro arbitrio astruendum aut destruendum? Lutherus cum suis, *Andabatarum* more clausis oculis contra veritatem pro sua vanitate decertat. Lutheri insolentissima lex, disputaturis secum præscripta.

CAPUT LX.

Lutherus Andabaticè pugnans inducitur. Animositatem suam jactat, pusillanimitatem Catholicis exprobrat: sed quàm ridiculè utrumque, *Thomas Morus* luculenter ostendit. Quàm gravibus ac multiplicibus periculis & incommodis obnoxiæ sint subitariæ cum hæreticis disputationes? Longè securiùs & fructuosiùs obviatur hæreticis editione librorum, quàm indictione disputationum. Lutherani quanto diutiùs suis paradoxis assuescunt, tanto magis insolescunt, tantoque ægriùs mitescunt aut mollescunt. *Thomæ Moro* subitarias cum Lutheranis disputationes improbanti suffragantur *Brunus*, *Sylvius*, *Coretus*, *Cresolius*, *Cochlæus*.

CAPUT LXI.

Transitus ad Theologos Academiæ Lovaniensis, quorum præclara elogia memorantur ex Bzovio, & Moringo. Facultas Theologica Lovaniensis collegialiter obviavit ebullienti & grassanti Lutheranismo, nunc heterodoxiam proscribendo, nunc orthodoxiam præscribendo. Lutheri & fautorum ejus obstrepitantiam adversùs Censuram Lovaniensem, primus repressit Iacobus Latomus: cujus testimonia aliquot de non admittendis ad disputandum hæreticis, signanter Lutheranis, proferuntur.

CAPUT LXII.

Profertur in eandem rem authoritas Ruardi Tapperi; Doctoris & Decani Lovaniensis, cujus præclarum elogium præmittitur. Hæreticorum pertinacia quàm immanis? Unde ea nascatur? In hæreticis non tam ratio affectionem, quàm affectio ducit ac seducit rationem. Cum hæreticis, signanter Lutheranis, non esse ineundas publicas disputationes aut Colloquia de Religione, ostenditur experimentis & documentis. Cardinalis Contareni super hoc Censura. Methodus obviandi hæresibus sive insurgentibus sive crescentibus à Theodosio Augusto practicata approbatur.

CAPUT

CAPUT LXIII.

Profertur & in eandem rem suffragium *Ioannis Driedonis*, cujus & elogia à varijs Scriptoribus concinnata præmittuntur. Lutheranorum de Scripturisticæ intelligentiæ facilitate dogma exploditur. Hæretici se obvelant testimonijs Scripturarum, ut lupi se pellibus ovium. Cum hæreticis publica & subitaria disputatio improbatur: scriptoria pro Catholicorum instructione, & hæreticorum confusione approbatur.

CAPUT LXIV.

Prædictis tribus Academiæ Lovaniensis Theologis, ante Synodi Tridentinæ completionem defunctis, subnectuntur alij eadem Synodo posteriores: inprimisque Iudocus Tiletanus, cujus elogia præmittuntur. Quantoperè à Carolo V. Imperatore is honoratus fuerit uti Rector Academicus. Ejus Apologia pro Decretis Tridentinis adversùs Kemnitium. Varij Catholicorum conatus pro Lutheranorum reductione frustrà adhibiti recensentur ab ipso. Qualiter jam tractandi Lutherani juxta ipsum?

CAPUT LXV.

Proferuntur in eandem rem suffragia *Guilielmi Lindani* Episcopi Ruremundensis & Gandensis, *Henrici Gravij* & *Guilielmi Estij* Cancellarij Duacensis. Ac tandem concluditur postremus iste cardo repellendi Lutheranos à publicis disputationibus.

CAPUT LXVI.

Transitus ad postremam hujus operis partem, quâ exhibetur & refellitur provocatorius *Confessionistarum* libellus, Comitijs Imperialibus superiori Anno porrectus: cujus occasione labor hujus Scriptionis fuit susceptus.

CAPUT LXVII.

Refutatio eorum quæ in provocatorio *Confessionistarum* libello Num. 1. allegantur. Germanorum factiones non orthodoxis in pristina communione persistentibus, sed Lutheranis ab eadem secedentibus imputandæ sunt. Quàm deplorabiliter jaceant, qui Matrici Ecclesiæ non cohærent! *Papistarum* nomen non innuit separationem, sed cohæsionem cum Ecclesia matrice: nec est erubescendum, sed gloriandum. Vnica spes terminandi factiones Germaniæ est, ut Lutherani eò redeant unde exierant; non ut Catholici Lutheranis accedant. Lutheranos non tam esse Religionis reformatores, quàm deformatores, ipsismet etiam testibus.

CAPUT LXVIII.

Prosecutio ejusdem confutationis. Non possunt nisi vituperare orthodoxos qui à fide & communione apostatant orthodoxa. Variæ *Confessionistarum* imposturæ in Catholicos recensentur ex Lindano. *Confessionistarum* cum Pelagianis & Semi-pelagianis in comminiscendis calumnijs symbolismus. Frustrà laborant Lutherani excutere opprobrium hæreseos, perdurantes in oppugnatione Ecclesiæ & supremi ejus Hierarchæ. *Qui Pastorem ovium lædere vult, lupus est.*

CAPUT LXIX.

Obviatur prætensioni Adversariorum, nitentium controversias fidei transferre à tribunali Papali ad Imperiale: retorqueturque machina in ipsos, ostendendo Imperialia tribunalia tam olim quàm recenter pronuntiasse contra ipsos, & fidei causas ad Apostolicæ Sedis tribunal tanquam unicè competens remisisse. Proferuntur eam in rem Edicta & exempla aliquot Imperatorum tam veterum quàm recentiorum. Quàm falsò scribant Adversarij Carolum Magnum convocasse ac confirmasse Synodos, tametsi alioqui particulares, nullâ habitâ Romani Pontificis ratione? Ejusdem Caroli insignis devotio erga Apostolicos Præsules memoratur. Carolus V. aliquoties declaravit Lutheranorum controversiam non esse fori Imperialis, sed Papalis.

CAPUT

CAPVT LXX.

Inaniter *Confessionistæ* tentant eluere maculam aut ignominiam hæreseos. Duabus respectivè potestatibus Mundus principaliter regitur, Pontificali, & Regali. Lutheranos ab ambabus damnatos, totus Mundus hæreticos reputare non dubitet. Frustrà obtendunt nomen Christianum, & Characterem baptismalem. Nulla hæreticorum Secta, sine Christiani nominis larva, ad pugnandum contra Ecclesiam prosilire præsumit. Aliud est sub Christi nomine esse, vel congregare; aliud cum Christo esse, vel congregare. Regnum Christi quomodo perseverat indivisum, non obstantibus hæreticorum dispersionibus? Baptismus hæreticorum unde suum hauriat valorem? Non sufficit ad abstergendum hæreseos opprobrium aliquas Synodos œcumenicas acceptare, & hæreses ab eis damnatas anathematizare: sed necesse est illas universim suscipere, & istas universim respuere. Hæreseon cum corporalibus morbis comparatio.

CAPUT LXXI.

Confessionistarum cavillatio adversùs Tridentinam Synodum exploditur. Quanta absurditatum monstra ex ipsorum hypothesi subsequantur, ostenditur. Quàm falsò comminiscantur se fuisse à Synodo exclusos? Eorum jactantia vana de sua *Confessione Augustana* eliditur authoritate Cæsarea. Magis deferendum est Iudicis interpellati sententiæ, quàm Reorum interpellantium jactantiæ. Caroli V. peculiaria quædam elogia, ab ipsis etiam *Protestantibus* divulgata. *Provocantiorum* causa per Synodum Tridentinam ad eum redacta est statum, in quo fuerunt *Eutychiani* post Synodum Chalcedonensem: adeoque quod utroque Iure constitutum fuit de repellendis ab ulteriori disputatione illis, militat & in istis. *Provocantiorum* cum Pharisæis & Herodianis Christum adulatoriè palpantibus comparatio.

CAPVT LXXII.

Imperatorem sano Catholicoque sensu dici *caput Germanorum*, sed non hierarchicum. Primævorum Christianorum erga Imperatores etiam ethnicos observantia, & pro eorum vita ac prosperitate vota. Omnis potestas à Deo, sed non omnis voluntas. Hæreticorum nota fuit & est, *Dominationem spernere, Maiestatem blasphemare.* Vana Lutheranorum jactantia de sua erga Imperatorem continua observantia. *Provocantij* factis negant, quod verbis falsò garriunt, Imperatorem esse caput hierarchicum Germanorum. Scriptura Sacra Luthero *liber hæreticorum.* Quàm fallaciter *Provocantij* intitulent Imperatorem *utriusque tabulæ custodem*? Quæ Cæsaris sunt, Cæsari; & quæ Dei, Deo redhibenda. Petrus Christi vicarius, Christiani ovilis Pastor, Ecclesiæ navigantis Archigubernus, ejusdem consistentis firmamentum. Ei soli à Christo dictum, *Duc in altum*, id est, in disputationum profundum.

CAPVT LXXIII.

Controversias Religionis non ad Cæsareum, sed ad Pontificium tribunal deferri debere decidendas, ostenditur non solùm summorum testium asseveratione, sed ipsa etiam *Protestantici* nominis inditione. Origo istius nominis panditur ex ipsis *Protestantijs*. Appellatio *Confessionistarum* à Decretis Comitialibus, ad Concilia Ecclesiastica, in *Confessione Augustana* iteratur. An Lutherus ejus rei fuerit conscius? Quam turpiter Lutherus in negotio tam gravi & sacro ludat, & Cæsari ac Cæsareis Comitijs illudat, ut ipse continuatis protelationibus interim in pace degat! *Confessionis Augustanæ* authores & exhibitores recensentur. Lutheri strophæ & præstigiæ perstringuntur.

CAPUT LXXIV.

Confessionistarum cum Donatistis comparatio. Donatistarum ad Constantinum Imperatorem recursus. Eorundem ad Pontificis tribunal remissio. Iterata damnatorum ad Cæsarem provocatio, & à Cæsare ad Synodum Arelatensem ablegatio. Synodaliter condemnati Cæsarem denuò appellant. Quid Cæsar de hac eorum appellatione senserit, & scripserit? Quæ Constantinus Cæsar regessit Donatistis, potiori jure modernus Cæsar regerere potest Confessionistis. Eximia Constantini observantia erga Episcopos refertur, & imitanda ingeritur.

CAPVT

CAPVT LXXV.

Provocantiorum allegata in suo libello provocatorio à num. 9. usque ad 17. partim superiùs displosa, partim parerga ostenduntur. Particulares Synodi indici ac peragi possunt authoritate inferiorum Ecclesiæ Præsulum, œcumenicæ non nisi authoritate Summi Antistitis. Priores non habent vim generaliter obligandi, nisi fuerint Summi Præsulis calculo comprobatæ. Lutherani Semipelagianis immorigeriores & obstinatiores ostenduntur. Donatistis iterum assimilantur. Hæreticis familiare est pauciora adversùs plura defendere, posteriora prioribus anteferre, & ex dubijs certa infirmare. Superciliosa *Brentii* de Patribus censura. *Protestantium* de imminuta Cæsaris Majestate inofficiosa querela. Pontificum in Cæsares pastoralis authoritas exemplis illustrata. Eorundem gesta adversùs Cæsares impertinenter à *Provocantius* suo libello inserta.

CAPUT LXXVI.

Immanis *Confessionistarum* exorbitantia panditur, quâ ad monomachiam provocantes audent pugnandi normam præstituere provocatis. Communi nomine provocanti, sine communi procuratorio non deferendum. Quàm parùm credibile sit, *Confessionistas* universos ex eventu unius disputationis suspendere summam suæ Religionis? Quatuor primæ conditiones sive disputandi leges à *Provocantiis* præscriptæ perpenduntur, & insulsitatis coarguuntur. Summum Ecclesiæ Præsulem ad sæculare tribunal pertrahere velle quàm perversum, & sacris civilibusque legibus adversum. Prima Sedes à nemine judicatur, sed soli divino judicio reservatur. Episcoporum ad Papam subordinatio. Cæsar non supra, sed intra Ecclesiam est. Ejus in sua inauguratione juramenta. *Provocantiorum* inconstantia, qui cùm ex Scriptura Sacra cunctas Religionis controversias censeant esse dirimendas, disputationes tamen poscunt de Scriptura ipsa ineundas. Redarguuntur ad eum modum quo Augustinus redarguit Arianos comminiscentes *Verbum Verbi*. Quisnam sit legitimus controversiarum super Religione exurgentium Iudex in Nova Lege, ostenditur ex analogia Veteris Legis. Cathedræ Moysi successit Cathedra Christi.

CAPUT LXXVII.

Provocantij, æquiparando *Confessionem Augustanam* canonibus Tridentinis, imitantur Philisthæos, constituentes Idolum suum *Dagon*, juxta Arcam Dei Israel. *Augustana Confessio* varijs adulterationibus deformata evasit tandem in malè conciliatam Chimæram. Alexandri Magni generositas dedignantis agonizari nisi cum Regibus. *Confessionistis* accommodatur adagiale dicterium, *Tanti vitrum, quanti margaritum*. Eliditur eorum cavillatio adversùs Tridentinam Synodum, tanquam non Cæsareâ, sed Pontificiâ authoritate indictam. Oecumenicas omnes Synodos, etiam à *Provocantijs* admissas, Papali authoritate fuisse principaliter indictas. Cur in veterum indictione Conciliorum implorata & adhibita fuerit opera Imperatorum? Ad *Provocantiorum* hæreticum *Quare*? respondetur per Catholicum *Quia*. Ex insulsitate & inacceptabilitate conditionum à *Provocantijs* præscriptarum conficitur, non eos studere discordiarum exterminationi, sed perpetuationi. Catholicorum finalis apostrophe ad ipsos.

EPILOGVS

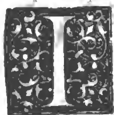
FINIS SYNOPSEOS.

LUTHE-

LUTHERANORUM AUGUSTANÆ CONFESSIONIS SYMBOLUM PROFITENTIUM GOLIATHISMUS PROFLIGATUS.

CAPUT PRIMUM.

Germanorum super Christianæ Religionis negotio dissidium magnoperè deplorandum. Germanicæ Gentis præconia ab exteris etiam Scriptoribus decantata. Concordiæ commoda & discordiæ damna typicè adumbrata, exemplis illustrata, documentis inculcata.

I.

Nclytam Germanorum Gentem, multiformibus prærogativarum titulis gloriosam, Augustissimâ Romani Imperii Majestate præcelsam, antiquitate pariter ac nobilitate conspicuam, belli pacisque artibus incomparabilem, suâ pridem unanimitate perindè ac magnanimitate tam hostibus terribilem quàm sociis clientibusque observabilem; in factiones & sectas super divinissimo Christianæ Religionis negotio ab integro & ampliùs jam sæculo abiisse, atque in eisdem, vel aliis indidem processu temporis suppullulantibus, sine affulgente adhuc probabili consolidationis spe, torpuisse, ac penè obriguisse, eò impensiùs cordati quique ejusdem Religionis cultores ipsiusque Gentis dilectores stupent ac deplorant, quò attentiùs perpendunt. & indissimulabiliùs conspiciunt quanta inde Christiano Orbi atque adeò ipsi Genti detrimenta, & Christiani atque adeò Germanici nominis hosti emolumenta proveniant.

II. Ad immortalem istius Gentis laudem non parum spectare videtur, quòd extranei etiam Scriptores, omni adulationis suspicione vacui, eam cæteris cunctis non æquare modò, sed & præferre, ipsâ rei evidentiâ convicti, dignoscantur. E quibus Laonicus Chalcondylas natione Græcus disertè profitetur A. Se nullam Gentem nosse, Germanicâ honestiorem: quæ si concors sit, invicta sit". Joannes Bodinus natione Gallus: B. Germani „(inquit) humanitate Asiaticis, militari disciplinâ Romanis, Religione Hebræis, Philosophiâ Græcis, Geometriâ Ægyptiis, Arithmeticâ Phœnicibus, Astrologiâ Chaldæis, opificiorum varietate populis omnibus superiores videntur". Paulus Jovius natione Italus: C. Non contenti illi (inquit) „ suâ vetere militiæ laude, quâ Martium decus Romanis Gentium victoribus ereptum stabili disciplinæ severitate feliciter tuentur, ipsa etiam pacis ornamenta, litteras, optimasque artes, decoquenti Græciæ, ac Italiæ dormitanti, quod pudeat, abstulerunt". Joannes Barclaius natione Britannus: D. Nihil in Germanica Gente magnificentius (inquit) quàm „quòd nomen summi Imperii, Aquilamque sibi habet: tanquam Romam Germania vicerit; & provinciarum ultima quæ Italico jugo accessit, jam sit sola in qua nomen atque reliquiæ fortunæ Romanæ acquieverint. Tanti nominis sancta Majestas nullâ sociorum Principum æmulatione corrumpitur; Regesque, quanquam viribus sæpè majores, spontè Imperatorio culmini concedunt". Joannes Genesius Sepulveda natione Hispanus, in Oratione cohortatoria ad Carolum V. pro bello in Turcas transferendo: E. Habes „ Germanos (ait Cæsari) viros robore corporis & vi animi excellentes, hosti cedere nescios, nec anteà locum quem semel occupaverint quàm vitam amittere solitos, prodigos animæ atque sanguinis, interritos ad omnia pericula: ad summam, tam invictos, ut non abs re de Suevis Germanorum latè patentibus populis dictum esse videatur, quòd

A Chalcond lib 2. Rerum Turcicar.

B. Bodin. Method. Hist. c. 5.

C. Jovius in Elogiis doctorum virorum in fine.

D Io. Barclaius lib. 4. Satyr.

E. Sepulveda in Orat. ad Carol. V Augustum.

„ quod est apud Cæsarem in Gallici belli „ Commentariis, *Ne Deus quidem immortales ipsis pares esse posse*".

III. Non minùs sæculorum omnium experimentis verificata, quàm eruditorum omnium calculis consignata est illa Romani quondam Regis Sententia: F. CONCORDIA RES PARVÆ CRESCUNT, DISCORDIA MAXIMÆ DILABUNTUR. Cui non absimilis est ista Græcanicæ Sapientiæ Antistitis parænesis: G. SI REMPUBLICAM CONSERVARE VOLUMUS, DECET UT EXISTIMEMUS, REM ESSE TURPISSIMAM, SI ALTER ALTERUM ODIO PROSEQUATUR. Certè enim si omnium hactenus Rerumpublicarum exordia, procursus, & exitus perlustremus, haud facilè ulla occurret, quam non civium concordia conflaverit ac provexerit, discordia dissiparit ac detriverit. Cujus veritatis umbratilem velut typum providentissimus naturæ Opifex in Pliniano illo lapide expressit, qui è Scyro Insula effossus, marinis fluctibus integer indissectusque supernatat, comminutus in frusta ad ima devolvitur. Integer quippe ac partium suarum cohærentiâ solidatus lapis Rempublicam unanimitate civium coadunatam adumbrat, dissectus in partes eandem seditionibus distractam figurat. Marini fluctus, quibus lapis integer supernatat comminutus immergitur, bellorum turbines tempestatesque designant, quibus utique Respublica concors prævalet, discorsque succumbit. Verum quidem est partes lapidis connaturaliter uniri, membra verò Reipublicæ moraliter duntaxat coadunari. Sed nec fila in funiculo, nec jacula in fasciculo naturaliter coëunt: & tamen verissimum est illud Ecclesiastis, *Funiculus triplex difficilè rumpitur:* H. Et Scylurus Scyta in jaculorum fasciculo filiis demonstravit quàm inexpugnabilis sit fratrum concordia, quamque expugnatu facilis eorundem discordia. I. *Geryonem* Hispaniæ quondam Regem, famoso Herculi synchronum, fabulosa Antiquitas *tricorporem* finxit: non quòd reverà unus homo tribus constiterit corporibus, sed quòd tres fratres, *Geryones* dicti, tantâ sibi unanimitate cohæserint, ut non tam tres homines, quàm unus homo, tribus corporibus sub unica anima constans, viderentur. Quo factum, ut ne ab Hercule quidem ipso quantumvis ineluctabili potuerint superari, nisi postquam ejus astu fuissent ab invicem separati. Ita rebus ipsis patuit quàm verè dixerit Proverbiastes, *Frater qui adjuvatur à fratre, quasi civitas firma.* Præterea ejusdem rei documentum à K. Sertorio præstitum Lusitanis, in cauda equina, quæ unicè nisu quantumvis valido depilari non potuit, pilatim evelli facillimè potuit. Qua de re inspiciendus Plutarchus in Sertorio.

F. Servius Tullius apud Halicarn. lib. 4. Antiq. Ro.
G. Plato Dialogo 2. de Republ.
Vide Plin. l. 36. c. 17.
Eccle. 4. 12.
H. Scylurus apud Plutarch. in Apophth.
I. Justin. hist. lib 44. Vide Isidor. l. 11. Orig. c. 3. & Roderic. Tolet. lib. 1. Rerum Hispan. c. 4. & Walsum in Chronic. & Io. Gerund. lib. 1. Paralip. Rerum Hisp.
Prov. 18. 19.
K. Sertor. apud Plutar. in vita Sertorii.

CAPUT II.

Primævorum Christianorum unanimitas Deo placita, hominibusque comprobata, gregem pusillum provexit in gentem numerosam; exemplo posteris imitando, ut qui cupiunt augeri, studeant uniri. Christiani charitate conglutinati fiunt quodammodò unus Christus. Ecclesia domus Dei, receptaculum fratrum in unum habitantium.

IV. IN Euangelio legimus, Christi Salvatoris discipulos ab ipso Magistro dictos fuisse *Gregem pusillum*. In Actis deinde Apostolorum pariter legimus, Gregem hunc pusillum post Magistri in cælos Ascensionem *perseverasse* UNANIMITER *in oratione*. Et quia, ut præhabitum est CONCORDIA RES PARVÆ CRESCUNT, ibidem adhuc inferiùs legimus, *Appositas fuisse unâ die animas circiter tria millia.* Rursùs ibidem post paucula de omnibus indiscriminatim tam noviter appositis quàm pridem credentibus subditur, *Omnes qui credebant erant pariter:* utique non corporis duntaxat consessu, sed maximè quoque cordis affectu. Unde mox sequitur, *Et habebant omnia communia.* Nimirùm, ut B. Maximus Taurinensis notat, L. Nemo suum aliquid vendica„ bat, sed jure fraternitatis erant illis cuncta „ communia: scilicet ut qui eodem consortio „ Religionis tenebantur, eodem consortio frue„ rentur & vitæ: hoc est, ut quibus erat una fi„ des, esset & una substantia; & quibus erat „ communis Christus, communis esset & sum„ ptus. Nefas etenim putabant religiosi viri sibi „ participem non asciscere in substantia, qui „ particeps esset in gratia. Atque ideò frater„ nitatis charitate omnibus communiter ute„ bantur, nisi quòd major est fraternitas Chri„ sti, quàm Sanguinis. Sanguinis enim frater„ nitas similitudinem tantummodò corporis „ refert, Christi autem fraternitas unanimitatem cordis animæque demonstrat".

V. Tria recenset Ecclesiasticus, *quæ sunt probata coram Deo & hominibus:* quorum trium primo loco constituit *concordiam fratrum.* Unde quia fraterna primitivorum illorum Christianorum

Luc. 12. 32.
Act. 1. 14.
Act. 2. 41.
Act. 2. 44.
L. Maxim. Homil. 1. de Avaritia vitanda.
Vide Prosp. lib. 2. de vita contempl. c. 17.
Eccli. 25. 1. & 2.

norum concordia Deo probata fuerat, *Domi-*
Ai. 2. 46. *nus augebat qui salvi fierent quotidie in idipsum.*
Augebat utique non solùm merito, sed etiam
numero. Sequitur quippe inferiùs de Aposto-
Ai. 5. 12. & 13. lis, *Erant* UNANIMITER *omnes in porticu Salomo-*
nis: cæterorum autem nemo audebat se conjungere
illis; sed magnificabat eos populus. Magis autem
augebatur credentium in Domino multitudo viro-
rum ac mulierum. Quia enim præcesserat fra-
terna unanimitas, subsecuta est, operante Deo,
copiosa numerositas. Et vide quanta, quàn-
Ai. 4. 32. que arcta fuerit ista unanimitas! *Multitudinis cre-*
dentium, inquit, *erat cor unum, & anima una.*
M Chrysost. Hom. 11. in Genesim. Vide Hom. 3. in Epist. ad Rom. „ M. Non quòd unam animam (inquit Chry-
„ sostomus) habuerint omnes: quomodò enim
„ hoc, cùm in diversis fuerint corporibus? Sed
„ concordiam eorum excellentem nobis de-
N August. lib. 1. de Symbolo ad Catec. c. 2. monstrat". Et Augustinus: N. Multæ (inquit)
„ animæ erant, fides easdem unam fecit. Tot
„ millia animarum erant: amaverunt se, & mul-
„ tæ sunt una. Amaverunt Deum in igne cha-
„ ritatis; & ex multitudine venerunt ad pul-
chritudinis unitatem". Si Geryonem veteres,
propter trium carnalium fratrum unanimita-
tem, dixere *Tricorporem*; quantò potiori jure
primitivam illam Christianorum spiritualiter
concordantium *multitudinem*, *cordis animæq;*
unius, licebit dicere *multicorporem*? Ut enim ex
B. Maximo jam audivimus, *Maior est frater-*
nitas Christi, quàm sanguinis. Vulgò dici solet,
Animam magis esse ubi amat, quàm ubi ani-
mat. Quid ergo mirum eos dici *unius animæ*,
qui mutuo ita amore flagrabant, ut uniuscujus-
que anima magis esset in cæteris cunctis, quos
intimè adamabat, quàm in proprio corpore
quod physicè animabat? Usque adeò conglu-
tinativus est amor, ut non dubitaverit Apo-
1. Cor. 6. 17. stolus dicere, *Qui adhæret Domino, unus Spiri-*
tus est. Imò alibi idem Apostolus indicat, cæ-
tum Christianorum quibus caput est Christus,
fieri quadantenus unum Christum. Et hoc
sensu Augustinus intelligendam censet illam
Io. 3. 13. Christi sententiam, *Nemo ascendit in cælum, nisi*
qui descendit de cælo: tanquam diceretur, Ut quis
in cælum ascendat, debet fieri unus cum Chri-
O Idem lib. 1. de pecc. merit. c. 32. sto qui de cælo descendit: O. Homines sancti
„ & fideles (ait ille) fiunt cum homine Christo
„ unus Christus: ut omnibus per ejus gratiam
„ societatemque ascendentibus, ipse unus Chri-
„ stus *ascendat in cælum, qui de cælo descendit.* Sic
1. Cor. 12. 12. „ & Apostolus ait, *Sicut in uno corpore multa*
„ *membra habemus, omnia autem membra corporis,*
„ *cùm sint multa, unum est corpus: ita & Christus.*
„ Non dixit, ita & Christi, id est, corpus Chri-
„ sti, vel membra Christi: sed, *ita & Christus:*
„ unum Christum appellans caput & corpus".
Eòdem spectat & illud ejusdem Serm. 79.
de Tempore: " Cùm B. Paulus Apostolus
„ persequeretur Ecclesiam, Christus de cælo
„ clamavit, *Saule, Saule, quid me persequeris?* Non
„ dixit, quid persequeris servos meos? nec
„ dixit, quid persequeris membra mea? sed hoc
„ dixit, *Quid me persequeris?* Jam quasi pede cal-
„ cato lingua clamat, Calcasti me: cùm utique
„ lingua calcari non possit: sed per concordiam
„ charitatis caput pro membris omnibus cla-
mat". Aliud præterea ejusdem rei documen-
tum commemorat Petrus Blesensis, ex respon-
so nimirum Christi ad Petrum Apostolum:
„ P. Qui (prout ille post alios refert) cùm Ro- P. Petr. Bless. ser. de conversione S. Pauli.
„ mâ fugiens, Salvatorem sibi occurrentem in-
„ terrogasset, *Domine quo vadis?* audivit: *Vado*
„ *Romam iterum crucifigi.* Ubi exprimitur, Chri-
„ stum quodammodò in eo crucifigendum,
quem sibi adoptavit in membrum". Nihil ma-
gis rationi congruum est, quàm ut quæ uni ter-
tio eadem sunt, inter se quoque eadem sint.
Ex quo apparet, eos cum Christo non fore
concordes, qui inter sese fuerint discordes.
Quod probè advertentes primitivi Christia-
ni, adeò sibi unanimiter cohæserunt, ut de
se verissimè scribi promeruerint, *Multitu-* Act. 4. 32.
dinis credentium erat cor unum, & anima
una.

VI. Unitatem spiritûs in vinculo pacis
non Apostolis duntaxat aut primis illis Chri-
stianis, sed omnibus in se per eorum prædi-
cationem credituris atque in se sanctificandis
dis postulavit Christus, quando de Aposto-
lis dicebat Patri: *Non pro eis rogo tantùm,* Io. 17. 20. & 21.
sed & pro eis qui credituri sunt per verbum eorum
in me: ut omnes unum sint, sicut tu pater in me,
& ego in te, ut & ipsi in nobis unum sint. Q. Pro Q Hilar. lib. 1. de Trin.
„ his primùm precatio est (inquit Hilarius)
„ de quibus dicitur, *Ut omnes unum sint*: tum
„ deinde unitatis profectus exemplo unita-
„ tis ostenditur, cùm ait: *Sicut tu pater in me,*
„ *& ego in te, ut & ipsi unum sint in nobis*: ut
„ sicut Pater in Filio & Filius in Patre est;
„ ita per hujus unitatis formam, in Patre & Fi-
lio omnes unum essent". Duplicem adhuc
alium ejusdem unitatis seu unanimitatis pro-
fectum recenset idem Hilarius Can. 18. in
Matthæum, impetrandi nimirum efficaciam,
& Christi assistentiam: " In tantum (ait ille
„ ibi de Christo) humanæ pacis studuit con-
„ cordiæ, ut unitatis merito *omnia quæ à Deo* Mat. 18. 19. & 20.
„ *precanda sint, impetranda esse* confirmet: & *ubi*
„ *duo aut tres pari Spiritu aut voluntate collecti sint,*
„ *ibi se medium eorum* polliceatur futurum. Ipse
„ enim pax atque charitas est, sedemque & ha-
„ bitationem in bonis ac pacificis voluntatibus
collocavit". Et quanquam primitivi illi
Christiani, quorum conversio ac conversa-
tio in Apostolorum Actis memoratur, variis
polluerint donis ac charismatibus, præci-
puum tamen eorum preconium in eo constituit
idem Hilarius, quòd fuerint cordis animæque
unius; ac sic in se & de se verificatum ostende-
rint, quod bonum pariter & jucundum, hoc est

 hono-

honestum & delectabile esse, Psalmista testatur ubi ait: *Ecce quàm bonum & quàm iucundum, habitare fratres in unum.* R. Non humanas cohabitationes (ait ille) nec terrenarum domorum communionem Propheta David dicit: Nam fratres ob hæc ipsa tectorum consortia dissidentes videmus, & inimicos sæpè ejusdem domicilii habitatio continet; nonnunquam incrementa odiis ipsa illa cohabitandi indignatio subministrat. Sed novit Apostolus esse communem & religiosam domum, dicens: *Vt scias quemadmodum te oporteat in domo Dei conversari, quæ est ecclesia Dei vivi, columna & firmamentum veritatis.* Itaque bonum & jucundum est in unum habitare fratres: cùm *in unum habitant*, conventum Ecclesiæ congregant; cùm *fratres* nuncupantur, unicæ voluntatis charitate concordes sunt. Ad primam enim Apostolorum prædicationem hoc præcipuum fuisse credentium præconium legimus, quod dicitur: *Erat omnium credentium cor unum & anima una*, assensu, eâdem voluntate, non dissonantes fide, socia amoris, ac sententiæ unanimitate perfecta. Et hoc testatur ille Gentium Doctor, dicens: *Vt sitis omnes perfecti, eodem sensu, eâdem sententiâ.* Et rursum: *Implete gaudium meum, ut idem sapiatis, eandem charitatem habentes, unanimes, unum sentientes; nihil per æmulationem, sive per inanem gloriam agentes, sed in humilitate invicem arbitrantes præcellere super invicem; non sua, sed aliorum unusquisque vestrûm contemplantes.* Hoc Apostoli gaudium est, id ipsum nos sapere, amore eodem contineri, per unius sensus sententiam unanimes permanere; non per æmulationem separari, neque per inanis gloriæ studium dissidere; non sua, sed aliorum unumquemque cogitare oportere: ut ea, quibus alienæ voluntates in concordia detinendæ sunt, cogitemus. Quod & alio in loco admonet, dicens: *Si possibile est ex vobis ad omnes pacem habentes.* Ex nobis vult esse ut si possibile est pax ad omnes sit, voluntas nostra omnium amicitiis dedita sit, etsi cæterorum natura non habeat pacis effectum, dummodò non ex nobis causa aut interruptæ aut non conservatæ pacis existat. Hoc itaque populo Dei congruit, sub uno patre fratres, & sub uno spiritu unum esse, sub una domo unanimes incedere, & sub uno capite unius corporis membra esse".

[Margin: Ps. 132. 1 — R. Idem in Psal. 132. — 1. Tim. 3. 15 — Act. 4. 32 — 1. Cor. 1. 10 Phil. 2. 2. — Rom. 12. 18.]

CAPUT III.

Concordiæ plantator Deus, discordiæ superseminator diabolus. Homines ad imaginem Dei conditos decet Auctoris sui esse imitatores: Ad societatem Angelorum ordinatos, futurorum olim concivium æmulatores: Mundi majoris incolas, mundanæ harmoniæ Sectatores: ejsdem parentibus prognatos, fraternitatis observatores: mutuæ opis indigos, mutuæ benevolentiæ repensores.

VII. Rectè monet Petrus Chrysologus, "S. Plantare pacem radicitus esse Dei, evellere penitùs inimici". Et de Deo quidem perspicua est illa Apostoli sententia, *Non est dissensionis Deus, sed pacis.* Inter nomina item quibus incarnandum Dei Verbum veteres Prophetæ divinitùs afflati compellaverant, non infimum illud est quo dicebatur ab eis *Princeps pacis.* Qui sanè ut nomini isti suo veraciter responderet, multiplicia ac multiformia pacis incentiva humano generi tam ante quàm post incarnationem suam præbuit; rebus ipsis luculenter manifestans se esse authorem & fautorem concordiæ, sibique adversari seminatores ac fotores discordiæ. Quapropter in parabola Euangelica *Seminantis bonum semen in agro suo*, sine præjudicio aliarum interpretationum, ipse rectè intelligitur sub metaphora *Seminantis*, & pax sub metaphora *boni seminis*: diabolus item sub metaphora *inimici superseminantis*, dissidium denique ac discordia sub metaphora *zizaniorum superseminatorum.* Incentiva porrò pacis & unanimitatis per eum nobis subministrata, sive ante sive post incarnationem suam, quædam sunt generalia, omnes prorsus homines concernentia; quædam specialiora, Christianos peculiariter attingentia. Prioris generis aliquot perstringit Leo Papa, cùm tractans de præcepto dilectionis proximi, asserit, "T. Proximi nomine non eos tantùm intelligendos esse, qui nobis amicitiâ aut propinquitate junguntur; sed omnes prorsùs homines, cum quibus est nobis natura communis; sive illi hostes sint, sive socii, sive liberi, sive servi: unus enim nos Conditor finxit, unus nos Creator animavit; eodem cuncti cœlo & aëre, iisdem utimur diebus & noctibus. Cùmque alii sint boni, alii mali, alii justi, alii injusti; Deus tamen omnibus largitor, omnibus est benignus". Quibus postremis verbis nos tacitè hortatur ut imitatores studeamus esse Dei, qui, quantùm ex sua est parte, pacificus est erga omnes: "V. Peccata enim sola (ut Augusti-

[Margin: S. Chrysolog. serm. 53. — 1. Cor. 14. 33 — Isa. 9. 6. — Vide Greg. de cura Pastor. p. 3. Admon. 24. Mat. 13. 24, & 25. — T. Leo ser. 1 de jejunio x. Mensis. — V. Aug. l. 2. de peccat. Merit. c. 19.]

Vide l. de Spir. & lit. c. 25.

,, Augustinus perhibet) separant inter homines & Deum ". Ac per hoc cùm peccata non ex Deo originem habeant, quantùm ad eum spectat pacem cum omnibus servat. Quem pro nostro modulo utcunque imitabimur, si Apostolico illi præcepto obtemperemus: *Si fieri potest, quod ex vobis est, pacem cum omnibus hominibus habete.* W. Quid est (inquit Pelusiotes) quod ait, *Si fieri potest?* Hoc vult ,, dicere: Tu quidem nemini præbueris ansam inimicitiæ: cave quoque, ne quem jure ,, & probabiliter habeas inimicum. Sin autem ,, illi sine justa ratione tibi infensi fuerint, hoc ,, nullatenùs te lædet. Nam & Christus, qui ,, dixit; *Oderunt me gratis*, non præcepit ne inimicos ullos habeamus (id enim non est in ,, nostra potestate) sed ne cuiquam faciamus injuriam, ne seminemus radicem belli; maximè ,, tum, quando nullum pietati detrimentum ,, infertur. Quòd si improbi bonos odio prosequuntur, noli mirari: Nam & Pseudoapostoli veros Apostolos, & Pseudoprophetæ ,, Prophetas odio habent. Quod ipse quoque ,, Paulus cùm disertè cognitum perspectumque ,, haberet, scripsit: *Sectare pacem cum omnibus qui invocant Dominum ex puro corde.* Ne itaque ,, culpam conferas in eum qui inimicos habet, ,, sed qui sibi ipsi inimicos conciliat. Quòd ,, si luci cum tenebris non benè convenit, nihil hoc ad lucem: Si non vult impius pietatem amplecti, nihil hoc ad pium: Si non ,, vult libidinosus castitatem colere, nihil hoc ,, ad hominem temperantem & castum: Si ,, non vult injustus desistere ab injustitia, nihil ,, hoc ad justum: sed ad eos pertinet probrum, ,, qui suæ improbitatis reprehensionem esse ,, aliorum circa se hominum virtutes arbitrantur".

Rom. 12. 18.

W. Isidor. Pelus. lib. 4. Epist. 220. Vide ibidem Epist. 36. & Greg. lib. 3. Curæ Pastoral. Admonit. 23. & Chrysost. Hom. 22. in Epist. Ad Romanos.

2. Tim. 2. 22.

VIII. Cùm Ecclesiam hæresibus variis, maximè verò Arianâ perfidiâ, turbatam cerneret Gregorius Nazianzenus, trinas *De pace* orationes elucubravit: in quarum prima ac tertia proponit & prosequitur tria motiva seu incitamenta, quorum consideratione homines meritò provocentur ad pacem & concordiam animitùs amplectendam. Primum desumitur ex ipsa humanæ naturæ ad Dei imaginem conditæ inclinatione: Secundum ex Angelorum sanctorum felici, & reproborum infelici conditione: Tertium denique ex harmonica mundanæ machinæ concinnatione. Et de primo quidem ac secundo postquam distinctim singulatimque disseruisset, utrumque conjungens subjunxit inferiùs: X. Hoc unum, tale est, ,, ut nos ad benevolentiæ concordiæque studium necessariò adducere debeat, DEI nimirùm ac SUPERORUM imitatio: in quæ sola, ,, animæ, ad imaginem Dei conditæ, intueri ,, tutum est: ut per propensionem ad ea, quantum ipsi assequi datur, atque eorum imitationem, nobilitatem ipsa suam sartam tectamque tueatur ". Pro vivaciori horum incentivorum impressione & inculcatione præmiserat ibidem, seriò considerandum, qualiter omnes Angeli violatores pacis expulsi sint de cælesti municipio, & mulctati perenni exilio. Atque ita ad utrumque concludens: " Itaque ,, (subdit) omnes ii, qui pacis bonum amplectuntur, eique contrariam discordiam ac seditionem infensè oderunt, ad DEUM ac DIVINAS MENTES accedunt: contrà, qui iis ,, sunt moribus, ut pugnis gaudeant; novitate ,, famam captent, atque ignominiâ suâ glorientur, ADVERSÆ PARTIS sunt ". Hoc ipsum & Papa Gregorius inculcandum ab Ecclesiæ Rectoribus præscribit, ubi ait: Y. Admonendi ,, sunt qui jurgia seminant, ut cujus sint sequaces agnoscant. De apostata quippe Angelo ,, scriptum est, cùm bonæ messi inserta fuissent ,, zizania: *Inimicus homo hoc fecit.* De cujus ,, etiam membro per Salomonem dicitur: *Homo apostata vir inutilis, graditur ore perverso, annuit oculis, terit pede, digito loquitur, pravo corde machinatur malum, & omni tempore jurgia seminat.* Ecce, quem *seminantem jurgia* dicere voluit, priùs *apostatam* nominavit: quia ,, nisi more superbientis Angeli à conspectu ,, Conditoris priùs intùs aversione mentis caderet, foras postmodum usque ad seminanda jurgia non veniret". Et post paucula rursùs ibidem: " Audiant (inquit) jurgiorum seminatores quod scriptum est, *Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur*: atque è diverso ,, colligant, quia si filii Dei vocantur, qui pacem ,, faciunt, proculdubiò Satanæ sunt filii qui confundunt ". Ut hujus incentivi momentum pleniùs ac planiùs perspiciatur, advertendum est, nihil magis condecere humanam naturam, ad imaginem Dei conditam, quàm ut eum cujus impressam sibi gestat effigiem imitetur; atque adeò nihil ex adverso magis dedecere, quàm ut desertâ vel neglectâ imitatione Dei, imitatricem se exhibeat teterrimi dæmonis: Z. Si fideliter atque sapienter (inquit ,, Leo Papa) creationis nostræ intelligamus ,, exordium, inveniemus hominem ideò ad ,, imaginem Dei esse conditum, ut imitator sui ,, esset Auctoris: & hanc esse naturalem nostri generis dignitatem, si in nobis quasi in ,, quodam speculo divinæ benignitatis forma resplendeat". Hinc proinde est quòd cùm filiis maximè imitatio congruat parentum, in recensione Euangelicarum beatitudinum solis pacificis titulus filiorum Dei attribuatur: *Beati*, inquit, *pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur*: A. Meritò (ait in eum locum Chrysologus) Christianæ virtutes virescunt in ,, eo, qui unanimitatem Christianæ habet ,, pacis: nec pervenitur ad vocabulum *filij Dei*, nisi per nomen *pacifici*". Cujus ergo fi-

X Nazianz. Orat. 12. quæ est, prima de pace. Vide Aug. l. 1. de Symbolo ad catech. c. 2. & Fulg. l. 2. ad Monimum c. 21.

Y. Greg. [illegible] Past. [illegible] Admonit. 24.

Mat. [illegible]

Z. Leo sermone 1. de Jejunio X. Mensis.

A. Chrysol. serm. 53.

Mat. 5. 9.

lii dicendi sunt discordiarum seminatores? Illius utique, de quo idem Chrysologus serm. 149. ait: " Vidit Satanas firmitatem fi-„ dei stabilitatemque: vidit eam pietate dog-„ matum septam, operum bonorum fructibus „ abundantem: & ideò pro omnibus ad in-„ saniam venit, & rabie furoris exarsit, ut in-„ scinderet concordiam, ut convelleret cha-ritatem, ut disrumperet pacem". Jam de tertio ac postremo illorum incentivorum, quæ ex Nazianzeno commemoravimus, videamus. Postquam igitur Nazianzenus duo priora incentiva in unum contracta ac redacta inculcasset: B. Alterum est (subdit) ut di-„ vinæ voci obtemperantes, in cælum sur-„ sum & in terram deorsum aspiciamus, at-„ que conditarum rerum leges animadverta-„ mus: quemadmodum videlicet cælum, & „ terra, & mare, ac denique universus hic „ mundus, quamdiu secum pacatus & tran-„ quillus est, seque naturæ suæ finibus con-„ tinet, nec quidquam adversùs alterum in-„ surgit, aut ab iis benevolentiæ vinculis „ quibus ab artifice Verbo universitas rerum „ constricta est excedit; Mundus verè est, & „ appellatur, & incomparabilis pulchritudo; „ nec aliquod umquam opus, quod quidem „ materiâ constet, illustrius aut magnificen-„ tius excogitari potest. At simulatque paca-„ tus & quietus esse desiit, Mundus quoque esse desinit". Nemo nescit, humanam societatem præ se ferre speciem Mundi majoris, imò quemlibet hominem esse ac dici *microcosmum*, id est, parvum mundum. Vult ergo Nazianzenus ut homines ex analogia macrocosmi & microcosmi condiscant quanta sit necessitas pacis ac concordiæ, ut homines condecenter ad naturæ suæ exigentiam vivant. Homo enim naturâ suâ sociale est animal: Societas verò humana, sine civium concordia non magis potest feliciter vel stabiliter subsistere, quàm magnus Mundus sine cælestium elementariumque corporum debita harmonia ac symmetria perdurare. Unde tandem concludit, de partibus majoris Mundi loquens: " Quæ „ cùm ita sese habeant, ac secundùm primas „ concordiæ sive confluxionis & conspiratio-„ nis causas regantur & gubernentur, quid „ tandem aliud existimandum est, quàm quòd „ amicitiam concordiamque proclament, „ suoque exemplo mortalibus consensum animorum, quasi latâ lege indicant"?

B. Nazian. orat. 32.

IX. In rebus humanis nihil ita conciliat animorum conjunctionem, ut sanguinis propinquitas; adeò ut violentiam quandam suæ naturæ consanguinei inferre videantur, si quando ab invicem animis alienantur. Hoc probè prospiciens Sapientissimus hominum conditor, novum istud fraternæ unanimitatis incentivum adjecit, ut omnes homines ex uno homine tanquam communi stipite efformaret: C. quatenus omnes homines dum se ab uno „ & unum esse cognoscerent, omnes se quasi unum amarent". Quam Dei providentissimam dispositionem Apostolus in Areopago Euangelizans inculcabat Atheniensibus, dicens de eo: *Fecit ex uno omne genus hominum inhabitare super universam faciem terræ.* Ubi originalis textus Græcus habet, *ex uno sanguine*; quò consanguinitatis necessitudinem significantiùs ingerat. D. Non est arduum videre „ (inquit Augustinus) multò fuisse melius „ quod factum est, ut ex uno homine, quem „ primum condidit, Deus multiplicaret ge-„ nus humanum, quàm si inchoasset à pluribus". Cur ita? Respondet idem ibidem: " Ut eo modo vehementiùs commendaretur „ ipsius Societatis unitas vinculumque con-„ cordiæ; si non tantùm inter se naturæ si-„ militudine, verùm etiam cognationis affectu homines necterentur". Et inferiùs cap. 26. loquens de eodem primo homine: " Factus „ est unus (inquit) sed non relictus est solus: „ Nihil enim est quàm hoc genus tam dis-„ cordiosum vitio, tam sociale naturâ. Ne-„ que commodiùs contra vitium discor-„ diæ vel cavendum ne existeret, vel sa-„ nandum cùm extitisset, natura loqueretur „ humana, quàm recordatione illius parentis, „ quem propterea Deus creare voluit unum, „ de quo multitudo propagaretur, ut hac ad-„ monitione etiam in multis concors unitas servaretur". Hujus incentivi vis & energia inde etiam auctior evasit, quòd hæc sanguinis propinquitas non sit dimidiata fraternitas, sed plena germanitas. Neque enim duas aut plures feminas uni illi primo viro in adjutorium propagandæ stirpis Deus formavit, sed unicam, eamque ex ipso: ut quemadmodum ille unus pater, ita & illa una esset *mater cunctorum viventium.*

C. Hugo Victor. lib. 1. de Sacram. p. 6. c. 34.

Act. 17 26.

D. Aug. lib. 12 de Civit. cap 21. Vide Lactant. lib 6. c 10. & Basil. Homil, 21.

Gen. 4. 20.

X. Decrescente paulatim per descendentium elongationem energiâ hujus incentivi, delevit Deus in decima generatione reliquos mortales aquis diluvii, reservatâ unicâ familiâ Noëticâ: ut quotquot in posterum homines nascerentur, de propinquiore adhuc patre matreque propagarentur, atque adeò arctiori adhuc sanguinis glutino necterentur: *Tres isti,* ait Scriptura, *filii sunt Noë: & ab his, disseminatum est omne genus hominum super universam terram.* Quod si *ab his*, proculdubio ab horum patre ac matre, à Noë nimirum & uxore ejus. Rursùs si à Noë, haud dubiè etiam à Lamech, à Mathusale, ab Henoch, à Jared, à Malaleël, à Cainan, ab Enos, à Seth, & ab Adam, à quibus continuatâ serie Noë ipse progenitus fuerat. Atque ita quotquot post eluvionem nati sunt aut nascituri, non simplici duntaxat aut duplici, sed decuplici titulo

Gen. 9. 19.

titulo, ut de materna linea nihil dicam, sunt consanguinei. Cæterùm quia hæc etiam consanguinitas quantumcumque vigorosa lapsu temporis & elongatione ramorum refrigescit & quodammodò veterascit, providit Deus aliud incentivum duorum proximè præcedentium suppletivum, prohibendo nuptias consanguineorum cum consanguineis: ut obsolescentem nexum consanguinitatis suppleret necessitudo affinitatis. Qua de re legendus Chrysostomus Homil. 34. in priorem ad Corinthios: Ubi & alia aliquot humanæ concordiæ incentiva divinitùs provisa commemorat; signanter ex disparibus hominum conditionibus ac statibus, ex reciprocis urbium & regionum indigentiis, adeòque commerciorum necessitatibus desumpta. Dispar est conditio divitum & pauperum, principum & vasallorum, nobilium & mechanicorum, militum & Senatorum, clientum & Patronorum, Agricolarum & Piscatorum, sæcularium & Ecclesiasticorum, atque ita de cæteris quos commemorare longum fuerit: & tamen nulla harum conditionum est, quæ non alterius ope vel obsequio indigeat. Quod sanè non casu aut citra propositum, sed provida Numinis dispositione procuratum est, prout loco citato notat Chrysostomus, & post eum Gregorius Papa, cùm ait: [E] Hoc „omnipotens Deus agit in cordibus homi- „num, quod facit in regionibus terrarum. „Poterat namque unicuique regioni fructus „omnes tribuere: sed si unaquæque regio al- „terius regionis fructu non indigeret, com- „munionem cum altera non haberet. Unde „fit, ut huic vini, alii verò olei abundan- „tiam tribuat: hanc multitudine pecudum, „illam verò ubertate fructuum abundare fa- „ciat: ut cùm illa defert quod ista non ha- „bet; & ista reddit quod illa non detulit, „per communionem gratiæ sibi simul etiam „divisæ terræ conjunctæ sint. Sicut ergo „regiones terrarum, ita sunt mentes Sancto- „rum: quæ dum invicem sibi conferunt „quod acceperunt, quasi fructus suos regio- „nes regionibus impendunt, ut in una omnes charitate jungantur".

Chrysost.

E. Greg. Hom 10. in Ezech.

CAPVT IV.

Christus Princeps pacis peculiare unanimitatis invexit incentivum, Christianæ germanitatis nexum; tanto arctiùs stringentem, quanto sublimioribus titulis nitentem; pristinas tam naturæ quàm voluntatis necessitudines non abolentem, sed adolentem. Christianorum pugnæ super Religionis negotio graphicè descriptæ, & navali prælio assimilatæ.

XI. NVnc expendenda sunt illa unanimitatis incentiva, quæ peculiariori ratione Christianos ut tales concernunt. Ea porrò videntur ab Hilario breviter insinuari in verbis ex ipso descriptis superiùs in fine capitis secundi, quibus ait: [F] Hoc populo Dei congruit, sub uno patre fratres, & sub uno Spiritu „unũ esse, sub una domo unanimes incedere, & „sub uno capite unius corporis membra esse". Cernens igitur *Princeps pacis* quàm parùm profuerint humano generi ad medendum discordiositatis vitio omnia unanimitatis incentiva superiùs memorata, novum invexit nexum peculiaris fraternitatis, superioribus tanto arctioris, quanto sacratioris; quæ nec tempore inveterascere, nec locorum distantiis refrigescere, nec graduum accessionibus decrescere deberet: *Omnes vos*, ait ipse suis, *fratres estis*. Et ne fortè quispiam suspicaretur eum alludere ad carnalem fraternitatem sive ex primis humani generis, sive ex propinquioribus quarundam gentium aut familiarum tractam progenitoribus, continuò sublimiorem titulum exprimens subdit: *Vnus est enim pater vester, qui in cælis est.* Quem sibi patrem habet ipse per naturam, suis fecit esse per gratiam. Unde & alibi normam eis præscribens orandi, ait: *Sic vos orabitis: Pater noster, qui es in cælis* &c: & ascensurus in cælum post triumphalem passionem & resurrectionem: *Ascendo*, inquit, *ad patrem meum, & patrem vestrum.* Et ne fortè putarent eum de aliquo sancto homine vel Angelo cælesti loqui, planiùs exposuit quem intellexerit patrem, subnectens evestigio: *Deum meum, & Deum vestrum.* Rursùs ne alterutra ex parte quidquam perfectioni hujusce fraternitatis deesset, quos fecit habere unum patrem Deum, fecit habere & unam matrem Ecclesiam. Ex Christianorum quippe communi persona ait Paulus Apostolus: *Illa quæ sursum est Hierusalem, libera est; quæ est mater nostra.* Et vide quemadmodum in ipso matris hujus nomine pax tantopere inculcata se ingerat: *Hierusalem* quippe secundùm vocis etymon *visio pacis* interpretatur. Degeneres proinde sunt, qui de talibus parentibus orti non student mutuæ inter seipsos paci. Patrem

F. Hilar. in Psalm. 132. Vide Nazian. Epist. 43. aliàs 37.

Mat. 23. 8.

Mat. 23. 9.

Mat. 6. 9.

Jo. 20. 17.

Gal. 4. 26.

trem habent *Deum pacis*, matrem Ecclesiam quæ dicta est Hierusalem, id est, *visio pacis*; Fratrem habent Christum qui dictus est *Princeps pacis*. De ipso scriptum est quòd *debuerit per omnia fratribus similari*. Nunquid ergo æquum est fratres vicissim ipsi quoad studium pacis similari? Ipse in terras descendit *Euangelizare pacem*: in terris existens pacem suis precibus imploravit, quando rogavit, *ut omnes unum sint*; pacem item commendavit, quando suis dixit, *Pacem habete inter vos*; moriturus denique pacem legavit, dicens: *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis*: G. Hoc est dicere (inquit Chrysologus) in pace vos dimisi, in pace vos inveniam. Proficiscens voluit dare, quod desiderat rediens in omnibus invenire. Cæleste mandatum est, servare quod dedit; una vox est, inveniam quod dimisi". Cyprianus in iisdem illis Christi verbis mandatum simul & legatum testamentarium agnoscit: H. Inter sua mandata divina (inquiens) & magisteria salutaria, passioni jam proximus Dominus addidit dicens: *Pacem dimitto vobis, pacem meam do vobis*. Hanc nobis hæreditatem Christus dedit; dona omnia suæ pollicitationis & præmia in pacis conservatione promisit. Si hæredes Christi sumus, in Christi pace maneamus: Si filii Dei sumus, pacifici esse debemus: *Beati*, inquit, *pacifici, quoniam ipsi filij Dei vocabuntur*. Pacificos esse oportet Dei filios, corde mites, sermone simplices, affectione concordes, fideliter sibi unanimitatis nexibus cohærentes". Pulchrè & appositè monet Papa Leo, ut I. *Qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt*, offerant patri pacificorum hostiam filiorum; & in primogenitum novæ creaturæ, *qui venit non suam sed mittentis facere voluntatem*, universi adoptionis membra concurrant: quoniam gratia Patris non discordes, non dissimiles, sed unum sentientes, unum amantes adoptavit hæredes. Ad unam reformatos imaginem oportet animum habere conformem".

1. Cor. 14. 33.
Isa. 9. 6.
Heb. 2. 17.
Eph. 2. 17.
Ioan. 17. 20.
Marc. 9. 49.
Io. 14. 27.
G Chrysolog. ser. 53.
H. Cyprian. lib. de unit. Eccles. prope finem.
Mat. 5. 9.
I. Leo Ser. 6. de Nativit. cap. 5.
Io. 1. 13.
Io. 6. 38.

XII. Quemadmodum gratia naturam non destruit, sed perficit; ita hæc per Christum invecta fraternitatis necessitudo communes illas toti humano generi necessitudines superiori capite memoratas non abolet, sed adolet. Qui enim secundùm carnem fratres, aut agnati, vel quomodolibet propinqui vel conjuncti fuerint, si Christianismo initientur, non desinent esse quod fuerant, sed perseverans pristina necessitudo superveniente sanctiore firmabitur. Hinc Augustinus Ecclesiam, Christianorum matrem ac nutricem, magistram quoque ac eruditricem alloquens, & varia ejus munia percensens: K. Tu parentibus filios (inquit) liberâ quadam servitute subjungis, parentes filiis pia dominatione præponis: Tu fratribus fratres Religionis vinculo firmiore atque arctiore quàm sanguinis nectis: Tu omnem generis propinquitatem, & affinitatis necessitudinem, servatis naturæ voluntatisque nexibus, mutua charitate constringis: Tu dominis servos non tam conditionis necessitate, quàm officij delectatione doces adhærere: Tu dominos servis, summi Dei, communis scilicet Domini, consideratione placabiles, & ad consulendum quàm coërcendum propensiores facis: Tu cives civibus, gentes gentibus, & prorsùs homines hominibus, primorum parentum recordatione, non societate tantùm, sed quâdam etiam fraternitate conjungis: Doces Reges prospicere populis, mones populos se subdere Regibus: Quibus honor debeatur, quibus affectus, quibus reverentia, quibus timor, quibus consolatio, quibus admonitio, quibus cohortatio, quibus disciplina, quibus objurgatio, quibus supplicium sedulò doces; ostendens quemadmodum & non omnibus omnia, & omnibus charitas, & nulli debeatur injuria". Omnes itaque hominum conditiones, ordines, gradus, status, Ecclesia congruis documentis, hortamentis, terriculamentis, aliisq; omnigenis incitamentis & fomentis ad fraternam in Christo concordiam allicit & instigat si diffident, in eodemque fovet & conservat si confident. Adeò verò pristinas necessitudines, sive ex naturæ legibus, sive ex spontaneis pactis aut fœderibus, licitis alioqui & honestis, derivatas non rescindit, ut potiùs illud Apostolicum incessanter inculcet, *Vnusquisque in qua vocatione vocatus est, in ea permaneat*. Et illud itidem: *Reddite omnibus debita: cui tributum, tributum: cui vectigal, vectigal: cui timorem, timorem: cui honorem, honorem*. Et item: *Omnes honorate, fraternitatem diligite, Deum timete, Regem honorificate; servi subditi estote in omni timore dominis, non tantùm bonis & modestis, sed etiam dyscolis*. Et rursum: *Charitate fraternitatis invicem diligentes, honore invicem prævenientes*. Et iterùm: *Obedite præpositis vestris, & subiacete eis*. Et item: *Mulieres subditæ estote viris, sicut oportet, in Domino. Viri diligite uxores vestras, & nolite amari esse ad illas. Filij obedite parentibus per omnia: hoc enim placitum est in Domino. Patres nolite ad indignationem provocare filios vestros, ut non pusillo animo fiant. Servi obedite per omnia dominis carnalibus, non ad oculum servientes, quasi hominibus placentes, sed in simplicitate cordis, timentes Deum*. Hæc & alia innumera eòdem tendentia jugiter inculcat iis quos vel pepererit vel parturierit catholica Christianorum mater Ecclesia; quæ & consonè ad eandem istam suam prædicationem canit de Sponso suo in hymno Ecclesiastico: L. *Non eripit mortalia, qui regna dat cælestia*: hæc est,

K. Aug lib. 1. de Moribus Eccles. c. 30.
1. Cor. 7. 20.
Rom. 13. 7.
1. Pet. 2. 17. & 18.
Rom. 12. 10.
Heb. 13. 17.
Col. 3. 18. & seqq.
L. Ecclesia

[In sermone ... tertio ... Epiphaniæ]

est, non rescindit temporalium necessitudinum nexus, qui spiritalium necessitudinum sacratiores invehit nexus: non abolet jura fraternitatis humanæ, qui superinducit nodum fraternitatis divinæ. Utriusque fraternitatis insimul perseverantis, tametsi impariliter constringentis, meminit Augustinus hîc suprà relatus, atque etiam alibi, ubi ait: [M] Si putamus non esse proximos, nisi qui de iisdem parentibus nascuntur, Adam & Evam attendamus, & omnes fratres sumus. Et si quidem fratres secundùm quod homines sumus, QUANTO MAGIS SECUNDUM QUOD CHRISTIANI SUMUS? Ad id quòd homo es, unus pater fuit Adam, una mater Eva: ad id quòd Christianus es, unus pater est Deus, una mater Ecclesia". Tametsi igitur utroque titulo Christiani inter se omnes sint fratres, tanto nihilominùs arctiùs colligare eos debet Christiana quàm mundana fraternitas, quanto & sublimiores & propinquiores sunt ipsius quàm istius protostipites. Quinimò etiamsi cum Christiana fraternitate conferatur mundana non qualiscunque, sed germana prorsus & undequaque proxima, semper tamen verum manebit quod ex Maximo Taurinensi §. 4. recitavimus: *Major est fraternitas Christi, quàm sanguinis.* Quantò enim excellentior est regeneratio spiritalis, quàm generatio carnalis; tantò arctiùs stringere debet fraternitas regeneratorum, quàm generatorum: [N] Spiritus quippe Sanctus (ut Beatus ait Fulgentius) qui unus est Patris & Filii, hoc operatur in his quibus gratiam tribuit adoptionis divinæ, quod operatus est etiam in illis, qui in libro Actuum Apostolorum inveniuntur eundem Spiritum accepisse, de quibus dicitur: *Multitudinis autem credentium erat cor unum & anima una*".

M. Aug. lib. de Disciplina christiana c. 3. Vide ser. 109 de Tempore cap. 10

N. Fulg. lib. 1 ad Monimum cap. xi.

XIII. Verùm cùm Christiana fraternitas perpetuò in semetipsa perseveret æqualis, nec graduum interventu distendatur aut extenuetur, ut carnalis; mirum videri haud immeritò potest quòd adeò dispariliter operetur, ut quàm primis illis Christianis nihil fuerit concordius, tam novissimis, imò & multis intermediis, nihil penè sit aut fuerit discordius. Ut enim de præsentibus Christianorum dissidiis, nemini non perspectis, nihil dicam, certè jam ante tredecim sæcula tantæ inter Christianos occasione Arianæ hæreseos fuerunt suscitatæ discordiæ, ut B. Basilius præmissâ interrogatione, *Cui comparabimus præsentem statum?* pro responso subjecerit: [O] Profectò similis est prælio navali, quod ex multo odio, ex veteribus offensis inter ipsos per longum tempus alito, bellis nauticis assueti viri quipiam ac bellaces instituerunt. Nunc igitur in hac imagine mihi specta terribilem utrimque cursum, mox irâ jam eò erumpente ut sit immedicabilis, utramque partem simul prostratam confici. Pone, si vis, violentò turbine circumagi classem, caliginemque densam è nubibus incumbere, adeoque obscurare rerum visibilium species, ut nulla sit amicorum & hostium discretio, propterea quòd ob confusionem symbola militaria sint ignota. Huic imagini propter evidentiam addamus etiam, mare intumescere, atque ab imo subverti, vehementem imbrem è nubibus deorsum erumpere, horribilemque procellam ingentibus ac decumanis fluctibus exurgere: post hæc, ventis undique concursantibus, totam classem inter se cum fragore collidi, atque ex his, qui in acie stant, alios quidem castra sua prodentes atque flagrante prælio transfugientes, alios cogi ut pariter scaphas impellant à ventis actas, & occurrant irrumpentibus; sese que mutuò per seditionem trucident: quam seditionem partim invidia adversùs præstantiores, partim quæ singulis adest vincendi cupiditas excitavit. Ad hæc cogita confusum quendam, & indiscretum clamorem per universum illud mare resonantem, partim è ventorum strepitu, partim è collisione navium, partim ex undarum impetu ferventium, partim ex vociferatione præliantium varias voces pro singulorum affectibus emitti, ut neque naucleri neque gubernatoris vocem exaudire liceat, sed prodigiosam quandam mixturam confusionemque, incredibili quâdam malorum magnitudine, ob vitæ desperationem, omnem eis peccandi licentiam afferente. Adjice eisdem & immedicabilem quendam morbum, ac insanabilem præ gloriæ cupiditate insaniam, ut cùm navis jam in fundum maris deferatur, tamen ipsi vectores de primatûs contentione nihil remittant". Ecce quàm atrox, quàm animosa, quàm furiosa debuit esse Christianorum illius temporis discordia, quæ istiusmodi navali prælio meruit comparari! Christianorum porrò nomine non eos solùm hoc loco intelligimus, qui veram Christi fidem corde tenent & voce ac ritibus profitentur; sed omnes indiscriminatim eos, qui Baptismatis Sacramento initiati Christiano vocabulo gloriantur: atque ita hæreticos, quamvis solo vocabulo Christianos, comprehendimus. Cæterùm quod Basilius de dissidijs occasione Arianæ hæreseos in Ecclesia suscitatis refert, id ipsum, aut certè quidpiam affine, alij Scriptores de similibus dissidijs occasione aliarum hæreseon in Ecclesia excitatis commemorant: prout cernere licet apud Ioannem Lensæum Theologum Lovaniensem in peculiari libro quem *De varijs piorum persecutionibus* conscripsit, capite signanter xxxii. & deinceps usque ad quadragesimum septimum.

O. Basil. lib. de Spiritu sancto ad Amphiloch. cap. 30 Vide Nazianz. Orat. 1. post medium.

Lensæus.

CAPVT V.

Corruptio optimi pessima ostenditur exemplis Principis dæmoniorum, Excollegæ Apostolorum, apostatantium Religiosorum. Hinc ipsa inter Christianos fœditas simultatis, testimonium præbet pulchritudini unanimitatis. Philautia radix discordiæ, charitas concordiæ. Hanc omnes cum largitore suo Spiritu Sancto repellunt, qui ab Ecclesiæ unitate desciscunt. Inter veri assertionem & placiti præsumptionem pugna crudescit, strepente pravitate, nec cedente pietate. Decorum bellum indecoræ paci præferendum. Perversoribus non connivendum.

XIV. QUemadmodum in naturalibus ita & in moralibus evenire solet, quod vulgi quòque sermone jactatur, *Corruptio optimi pessima.* Creaturarum omnium præstantissimus ab initio fuisse creditur Lucifer: qui in transversum actus evasit omnium deterrimus. In humanis excelluit familia Salvatoris, seu collegium Apostolorum: in quantam verò indè voraginem malitiæ prolapsus sit Judas, quis Christianorum ignorat? Ad imitationem Apostolici collegii institutæ sunt in Ecclesia variæ Religiosorum familiæ, paupertatem, castitatem, obedientiamque voventes, atque adeò Euangelicæ perfectionis collem conscendere gestientes. Audi tamen quid de istiusmodi familiis, & quidem sub juramenti interpositione, asseveret Augustinus in quadam Epistola, ad clerum & populum civitatis suæ Hipponensis directa: [P] Simpliciter (inquiens) „fateor charitati vestræ, coram Domino Deo „nostro, qui testis est super animam meam: „Ex quo servire Deo cœpi, quomodò difficilè sum expertus meliores, quàm qui in monasteriis profecerunt; ita non sum expertus „pejores, quàm qui in monasteriis ceciderunt: „ita ut hinc arbitrer in Apocalypsi scriptum, „*Iustus iustior fiat, & sordidus sordescat adhuc.* Quapropter etsi contristamur de aliquibus purgamentis, consolamur tamen etiam de pluribus ornamentis". Ad hunc igitur modum de Christianismo philosophari licebit: Qui vel eo ipso ostenditur optimus, quòd ejus desertores plerunque evadant pessimi: & eo item ipso conciliativus fraternæ concordiæ, quòd ejus desertores plerunque sint satores aut fotores discordiæ. Quapropter etsi sinceri ac stabiles ejus cultores & professores contristentur de quibusdam purgamentis, consolantur tamen etiam de pluribus ornamentis. Atque ita, ut idem Augustinus alibi monet, [Q] Diabolus Princeps impiæ civitatis, adversùs peregrinantem in hoc Mundo civitatem „Dei vasa propria commovendo, nihil ei nocere permittitur. Cui proculdubiò & in „rebus prosperis consolatio, ut non frangatur adversis; & in rebus adversis exercitatio, ut non corrumpatur prosperis, per divinam providentiam procuratur; atque ita „temperatur utrumque ab altero, ut in Psalmo illam vocem non aliunde agnoscamus „exortam: *Secundùm multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tuæ iucundaverunt animam meam*".

P. August. Epist. 137.

Apoc. 22. 11.

Vide Nazianz. Orat. 26. sub init.

Q. Idem lib. 18. de Civit. cap. 51.

Ps. 93. 19.

XV. Perseverasset inter Christianos primitiva illa in Actis Apostolorum deprædicata unanimitas: nisi quorundam Philauticorum refrigiusset charitas. Philautia enim, sive immoderatus amor sui, fons est & origo discordiarum ac seditionum, sicut charitas est fons concordiæ & consensionis. Unde Apostolus, in Spiritu prævidens ac prædicens futuros in Christianismo pacis turbatores: *Erunt homines*, inquit, *seipsos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus non obedientes, ingrati, scelesti, sine affectione, sine pace, &c.* Cæteris eorum vitiis, inter quæ & aversionem à pace recenset, præposuit Philautiam tanquam aliorum radicem: quâ fit ut quis contrahendo amorem ad seipsum, retrahat eundem à Deo & proximo: adeòque repellat à se Spiritum sanctum, per quem in cordibus fidelium diffunditur charitas Dei & proximi. Hanc B. Fulgentius loquens de primitivorum illorum Christianorum unanimitate, qui in Actis Apostolorum dicuntur fuisse *cordis & animæ unius:* [R] Unum enim cor & animam (inquit) fecerat multitudinis credentium in Deo, qui Patris & Filii unus est Spiritus, & cum Patre & „Filio unus est Deus. Unde & Apostolus „hanc spiritalem unitatem in vinculo pacis sollicitè dicit esse servandam, sic Ephesios monens: *Obsecro itaque vos ego vinctus in Domino, ut dignè ambuletis vocatione quâ vocati estis, cum omni humilitate & mansuetudine, cum patientia supportantes invicem in charitate, solliciti servare*

Vide Optatum Milevit. lib. 2. sub initium.

2. Tim. 3. 2. & 3.

Vide Chrysost. Homil. 7. in poster. ad Timoth.

Act. 4. 32.

R. Fulgent. l. 2. ad Monimum cap. 11.

Vide Aug. hic infra c. 6. §. 37. & Fulg. lib. de Trinit. ad Felicem c. 2.

Eph. 4. 1. & 2.

,, *servare unitatem Spiritus in vinculo pacis* ; *unum*
,, *corpus, & unus Spiritus*. Hunc Spiritum disce-
,, dendo amittunt, si qui aut perfidiâ depravati,
,, aut superbiâ inflati, ab unitate corporis Ec-
,, clesiæ segregantur. Quos Judas Apostolus,
,, sine hoc Spiritu evidenter ostendit, dicens:
Iudæ v. 19. ,, *Hi sunt qui segregant semetipsos, animales, Spiri-*
,, *tum non habentes*. Hi enim quia animales sunt,
,, ideò Spiritum non habent. Propter quod
1. Cor. 2. 14. ,, Apostolus Paulus dicit: *Animalis homo non per-*
,, *cipit, quæ sunt Spiritus Dei*. Tales itaque faciles
,, sunt ad divisionem, quia Spiritum non ha-
,, bent, in quo uno membra Christi charam ser-
,, vant spiritaliter unitatem. Unde manifestum
,, est, apud omnes hæreticos Spiritus Sancti gra-
tiam non esse". Similia habet idem Fulgentius
rursùs in libro contra sermonem Fastidiosi
cap. 18. ubi præmissis Apostolorum Pauli &
Judæ testimoniis jam allegatis, subjungit:
" Non sit ergo mirum, quia intelligere divina
,, non valent, qui Spiritum Dei non habent.
Sap. 9. 19. ,, Scriptum est namque in libro Sapientiæ, *Sen-*
,, *sum autem tuum quis sciet*; *nisi tu dederis sapien*
,, *tiam, & miseris Spiritum Sanctum tuum de altissi-*
mis "? Jactent ergo hæretici, aut quivis alii ab
Ecclesiæ unitate segregati, se habere Spiritum
intelligentiæ, se percipere genuinum sensum
divinæ Scripturæ, se non indigere magisterio
Ecclesiæ: Catholicis certè nunquam id per-
suadebunt contra tam apertam Fulgentii ex
Scripturis ipsis deductam sententiam. Imò verò
si ita putant ut jactant, dicendum fuerit, eos
S. Vide Senecam Epist. 10. imitari Harpasten illam fatuam, [S.] Quæ (teste
,, Seneca) cùm subitò videre desiisset, nec se
,, tamen cœcam agnosceret, subinde pædago-
,, gum rogabat ut aliò migraret, ubi lucidum
,, esset, & videre posset; causata scilicet do-
,, mum esse tenebrosam quòd non videret, non
suam cœcitatem". Interest tamen, quòd illa,
quantumlibet fatua, agnoverit se non videre,
tametsi putaverit se videndi facultate pollere:
isti verò non solùm facultatem, sed facultatis
etiam exercitium jactent se habere, adeoque
nec aliò cupiant demigrare, sed suo loco per-
manere. Quò fit, ut non modò imitari, sed
& supergredi fatuam illam videantur. Sed non
Vide Aug. Tract. 45. in Ioan. est novum ut hæretici jactent se Spiritum
Sanctum habere: prout patet in Montanistis
seu Cataphrygiis, qui insanas mulierculas,
Priscillam & Maximillam, Spiritu Sancto af-
flatas dictitabant; idque etiam multis non so-
lùm rudioribus, sed etiam perspicacioribus,
ipsi quoque Tertulliano, viro alioqui emi-
nenter erudito & hæreticis anteà infestissimo,
persuadebant. Multos decepere Manichæi
jactitando ac pollicendo notitiam veritatis:
sed Augustinus inanitatem jactitationis ex-
pertus, atque Ecclesiæ Catholicæ communio-
T. Aug. lib. 32 contra Faust. c. 17. nem amplexus, aiebat eis: [T.] Nunquid est
,, hæresis, quæ non veritatem se nominet: &
,, quanto est superbior, tanto magis se etiam Vide Theodoret. in Dialogo Immutabilis, sub initium
perfectam nominet veritatem"? Agnoscant
igitur moderni Sectarii se nihil novi dicere,
sed cunctis hæreticis communem cantilenam
resumere.

XVI. Hinc jam paulatim elucere incipit ra-
tio, cur inter Christianos tam acres gliscant
contentiones, quàm superiùs capite 4. § 13. ex
Basilio memoravimus. Cùm enim nonnulli,
sub Christiani nominis velamento manentes,
segregant se à communione Catholicæ Eccle-
siæ, quæ est mysticum corpus Christi, repellant
à se Spiritum Christi; armantque se adversùs
fratres quondam suos, à quibus desciverunt; &
contra quorum fidem, utrisque pridem com-
munem, nova dogmata procuderunt; atque ita,
ut Beatus perhibet Hilarius, [V.] Inter veri asser- V. Hilar. lib. 10. de Trin. sub initi
,, tionem, & placiti defensionem, pertinax
,, pugna est, dum se & veritas tenet, & tuetur
voluntas". Ex una parte dimicat novitas, ex
altera parte vetustas; ibi pertinacia, hic con-
stantia, [W.] Si autem pertinacia (inquit Augu- W. August. Epist. 167.
,, stinus) insuperabiles vires habere conatur,
,, quantas debet habere constantia; quæ in bo-
,, no, quod perseveranter & infatigabiliter agit,
,, Deo placere se novit, & proculdubiò non
,, potest hominibus prudentibus displicere"?
Apud Isaiam reprehendit Deus *Canes mutos*: & Isa. 56. 10.
apud Ezechielem vehementer in eos detonat;
Qui non ascenderant ex adverso, nec opposuerunt Ezech 13. 5.
murum pro domo Israël, ut starent in prælio in die
Domini. [X] Melior est contentio (inquit Nazian- X Nazian. Orat. 12. Vide Orat. 1. & 32.
,, zenus) pietatis causâ suscepta, quàm vitio-
sa concordia". Et infrà rursùs ibidem: " Sic-
,, ut optimam aliquando dissensionem, ita
,, perniciosissimam quandoque concordiam
esse, perspectum habeo". Et iterùm paulò in-
ferius: " Ubi apertè se prodit impietas, tum
,, nobis faciendum est, ut adversùs ignem &
,, ferrum, & tempora, & principes, ac denique
,, priùs adversùs omnia cominùs feramur, quàm
,, ut mali fermenti participes efficiamur, ac ma-
,, lè affectis assentiamur: nec quidquam perin-
,, de metuendum est, quàm ne quid magis quàm
,, Deum metuamus; ac propterea fidei & veri-
,, tatis, cùm veritati serviamus, doctrinam per-
fidè deseramus". Huic consonè Augustinus,
de Manichæis impietatem fidei Catholicæ
contrariam invehentibus, & pacem sub im-
piis conditionibus parti adversæ offerenti-
bus loquens: [Y.] Maneat nobis (inquit) ad- Y. Aug l. 13 cont. Faust. cap. 2.
,, versùs istos potiùs pro veritate certamen,
quàm cum illis in falsitate concordia". Ad
eundem hunc scopum refert Pelusiotes illud
Psalmographi, *Irascimini, & nolite peccare*. Psal. 4. 5.
[Z.] Licet enim (inquiens) etiam utiliter irasci, Z Isid. Pelus. lib. 2. Epist. 119. Vide lib. 1. Epist. 418.
,, cùm id vel ob Dei gloriam fit, vel ob eos
,, quibus injuria infertur, vel ut proximi ad
,, meliorem mentem revocentur. Nam &
,, Moyses, *Vir alioqui lenissimus*, in eos qui vitulū Nu. 12. 3.

 effece-

,, effecerant irâ exarsit, eosque funditùs de medio tolli jussit: & Phinees eis qui stupri crimine se devinxerant iratus est, eosque lanceâ interemit: & Elias Judæis, eosque fame attrivit: & Paulus Elymæ, & Petrus Ananiæ & Saphiræ: & Pater filio, & magister discipulo ignaviâ torpenti irascitur: nec quisquam iracundiam hanc esse dixerit, sed Philosophiam, & curam atque sollicitudinem". Eisdem exemplis utitur Hieronymus Epist. 53. Ubi rationem reddit Ripario cur tantoperè exarserit in Vigilantium hæreticum venerationi sanctarum Reliquiarum obstrepentem. Ac deinde addit: A. ,, Non est crudelitas, pro Deo pietas. Unde & in lege dicitur: *Si frater tuus, & amicus, & uxor quæ est in sinu tuo, depravare te voluerit à veritate, sit manus tua super eos, & effunde sanguinem eorum, & auferas malum de medio Israël*". Rursùs in proœmio Dialogorum adversùs Pelagianos gloriatur, " Nunquam se hæreticis pepercisse; sed omni egisse studio, ut hostes Ecclesiæ, sui quoque hostes fierent". Ad eundem modum Gregorius Nazianzenus: B. Utinam (inquit) ,, in eorum sim numero, qui pro veritate decertant, & in odium offensionemque incurrunt. Imò etiam in hoc numero esse gloriabor: Melius est enim laudabile bellum, pace à Deo disiungente: ob eamque causam, lenem ac mansuetum hominem Scriptura armat ad pugnam". Quibus finalibus verbis alludit ad propheticum librum Joël, ubi juxta veterem editionem ex Græco legebatur cap. 3. *Mansuetus esto bellator*. Quem locum huic proposito accommodans Pelusiotes: C. Mansuetum ,, hominem (ait) Scriptura pugnacem ac bellicosum reddit, cùm quisquam adversùs Deum aliquid molitur. Ad hunc modum Moysen adversus populares suos excitavit: sic Phinees item iniquos ac sceleratos pugione transfodit: sic Davidem, cùm adversus Philisthæum decertavit: sic Petrum, cùm zelo incensus gladium adhibuit, quando Domino pacis bellum à Judæis inferebatur". Eidem rei probandæ adhibet Nazianzenus exemplum ipsius Christi Salvatoris, qui, tametsi lenissimus & mansuetissimus, Judæos veritati obluctantes refellebat & redarguebat. Celestinus denique Papa Gallicanos quosdam Episcopos Semipelagianismo exorienti non satis viriliter obsistentes increpat, & impensi favoris suspicione sugillat: D. Timeo (inquiens) ne conni- ,, vere hoc sit tacere: timeo ne magis ipsi loquantur, qui permittunt illis taliter loqui. In talibus causis non caret suspicione taciturnitas, quia occurreret veritas si falsitas displiceret. Meritò namque causa nos respicit, si cum silentio faveamus errori". Huc denique facit, quòd in Apocalypsi Ephesinus laudatur Episcopus ex eo, quòd *non posset sustinere malos*.

A. Hieron. Epist. 53. Vide eund. in c. 3. Ezechiël. v. 8 & lib. 3. cont. Ruffin. c 7. & 11. & Epist. 68. & 70. & 75 & 83. Deut. 13. 6.

B Nazianz. Orat. 1. Vide 37.

C. Isid. Pelus. lib. 1. Epist 418.

Vide Naziā. Orat. 32.

D. Celestin. Epist. 1 c. 1. Vide Fulg. lib 1. ad Trasimund. c 1. & Hieron. Epist. 61. cap. 1.

Apoc. 2. 2.

CAPVT VI.

Nulla pugna sine malo, nec omnis tamen pugnans pugnando fit malus; sed quem in aciem prolicit præceps contendendi temeritas, non premens resistendi necessitas. Christianæ pacis turbatores, Caini, Balaami, vel Core sunt imitatores; invidiâ lividi, avaritiâ sordidi, vel superbiâ turgidi. Seipsos segregando animales fiunt, Spiritum Sanctum amittunt, Spiritum Magorum Pharaonis induunt. Eorum inquietudo in Cyniphibus Ægyptiacis præumbrata in Cham *filio Noë prænominata, in perdicibus pugnacibus ac furacibus figurata, in* Gentibus *bella volentibus propheticè devota.*

XVII. RECtè monet Augustinus, E. ,, Nullam esse pugnam sine malo: quando enim pugnatur, aut bonum pugnat & malum, aut malum & malum; aut si duo bona inter se pugnant, ipsa pugna est magnum malum". Et lib. 15. de Civitate Dei cap. 5. " Illud (inquit) quod inter Remum & Romulum exortum est dissidium, quemadmodum adversùs seipsam terrena civitas dividatur ostendit: ,, quod autem inter Cain & Abel, inter ipsas duas civitates, Dei & hominum, inimicitias demonstravit. Pugnant ergo inter se mali & mali, pugnant item inter se boni & mali: boni verò & boni, si perfecti sunt, inter se pugnare non possunt; proficientes autem, nondumque perfecti, ita possunt, ut bonus quisq; ex ea parte pugnet contra alterum, quâ etiam contra semetipsum: & in unoquoque homine *Caro concupiscit adversùs Spiritum, & Spiritus*

E. Aug. l. 5. contr. Iuli. cap. 7.

Gal. 5. 17.

adversùs

„ *adversùs carnem.* Concupiscentia ergo spiritalis contra alterius potest pugnare carnalem, vel concupiscentia carnalis contra alterius spiritalem, sicut inter se pugnant „ boni & mali: vel certè ipsæ concupiscentiæ „ carnales inter se duorum bonorum, non„ dum utrique perfectorum, sicut inter se pug„ nant mali & mali; donec eorum qui curan„ tur ad ultimam victoriam sanitas perduca„ tur". Christianorum inter se dissidium, in negotio potissimùm Religionis, magnum procul dubio malum est, & ingentium malorum ferax seminarium. Sed quia verissimè

1. Cor. 11. 19.

scriptum est, *Oportet hæreses esse*, necessitas pugnandi bonis etiam ac pacificis Christianis incumbit, ut catholicam fidem contra hæresum invectores & assertores tueantur, & perfidiæ insurgenti vel gliscenti obluctentur. Non itaque culpandi, sed laudandi potiùs sunt, qui necessitate adigente pro fide decertant; sed planè culpandi sunt, qui decertandi necessitatem important: de qualibus Hi-

F. Hilar. lib. 1 de Trinit.

larius: [F] Homines (inquit) mente perver„ si, & professione fallaces, & spe inanes, „ & sermone viperei, contradicendi nobis ne„ cessitatem imponunt: dum læthales doctri„ nas, & morbidas intelligentias, & corruptas „ voluntates, simplicitati audientium per speciem Religionis insinuant". Cùm Christus necessitatem quandam futurorum in mundo

Mat. 18. 7.

scandalorum indicasset, dicens, *Necesse est ut veniant scandala*; non scandalum patientibus, aut scandalo obviantibus; sed scandalum invehentibus pœnam est comminatus, subdens evestigio: *Væ homini illi, per quem scandalum venit.* Judas item Apostolus invectoribus dissensionum super negotio Religionis inclamat: *Væ illis, quia in via Cain abierunt, & er-*

Iudæ v. 11

rore Balaam mercede effusi sunt, & in contradictione Core perierunt. Quibus ille verbis tres hæreticalium contentionum fontes detegit: primò invidiam, cujus facibus ac stimulis agitatus Cain necem fratri machinatus est, & intulit: secundò avaritiam, cujus cupiditas Propetastrum *Balaam* ad annitendum maledicere populo Dei impulit: tertiò superbiam, quæ adversùs summos synagogæ Antistites Moysen & Aaron erexit Levitas, quibus idcircò dicitur, *Multum erigimini filii Levi.* Quemad-

Num. 16. 7.

modum igitur Christus dixit *Væ* eis, qui scandala suscitant; ita Christi Apostolus Judas dixit *Væ* eis, qui invidiæ, vel avaritiæ,

Iudæ v. 19

vel superbiæ stimulis agitati *Segregant semetipsos, animales, Spiritum non habentes:* [G] Quis„ quis non cohæret unitati Christi (ait Augu„ stinus) & oblatrat adversùs unitatem Chri„ sti, intelligendum est, eum non habere „ Spiritum sanctum. Contentiones enim & „ dissensiones non faciunt nisi animales, de

G Aug Fragmento 2. & ει Vide Fulg supra § 15.

1. Cor. 2. 14.

„ quibus Apostolus dicit, *Animalis homo non* „ *percipit quæ sunt Spiritus Dei.* Deinde scriptum „ est in Epistola Judæ Apostoli, *Hi sunt qui* „ *segregant semetipsos*: reprehendens dixit, *Hi* „ *sunt qui segregant semetipsos, animales, Spiri-* „ *tum non habentes.* Quid manifestius? Quid evidentius"?

XVIII. Cùm igitur Sectarii desciscunt à communione corporis Christi, deseruntur à Spiritu Christi: sicut enim Spiritus hominis non vivificat membra jam à corpore humano divulsa, ita Spiritus Christi non vivificat membra jam à corpore Christiano abscissa. Deserti verò à Spiritu Christi, invaduntur à Spiritu Antichristi: deserti à Spiritu pacificæ unanimitatis, inquietantur à Spiritu discordiosæ animositatis: [H] Animositas hære„ ticorum (ait alibi idem Augustinus) sem„ per inquieta est: quos Magorum Pharao„ nis habere conatum declarat Apostolus, di„ cens: *Sicut Ioannes & Mambres restiterunt* „ *Moysi, sic & isti resistunt veritati: homines men-* „ *te corrupti, reprobi circa fidem: sed ultrà non* „ *proficient, dementia vero eorum manifesta erit* „ *omnibus, sicut & illorum fuit.* Quia enim per „ ipsam corruptionem mentis inquietissimi „ fuerunt, in signo tertio defecerunt, faten„ tes, sibi adversum esse Spiritum sanctum, „ qui erat in Moyse: nam deficientes dixe„ runt, *Digitus Dei est hic.* Sicut autem con„ ciliatus & pacatus Spiritus Sanctus re„ quiem præstat mitibus & humilibus corde, „ ita contrarius & adversus immites ac su„ perbos inquietudine exagitat. Quam in„ quietudinem muscæ illæ brevissimæ signi„ ficaverunt, sub quibus Magi Pharaonis „ defecerunt, dicentes: *Digitus Dei est hic*". Nec quenquam turbet, quòd Augustinus hìc dicat, Spiritum sanctum inquietudine exagitare sibi contrarios. Nam, ut idem ipse Augustinus, quasi se explicans, perhibet in Fragmento illo 2. unde quædam jam suprà descripsimus, "Hoc facit Spiritus sanctus pœ„ nâ: Aliud enim facit gratiâ, aliud pœnâ: „ aliud facit implendo, aliud deserendo". Tamquam diceret, Inquietat eos Spiritus sanctus, non inquietudinem impertiendo, sed quietem denegando; non impellendo ad dissensionem, sed dimittendo eos spiritui contentionis. De quo spiritu Leo Papa: [I] Hujus arte Basilides (inquit) hujus Marcion „ callet ingenio; hoc duce agitur Sabellius, „ hoc præcipitatur rectore Photinus; hujus „ potestati famulatur Arius, hujus spiritui „ servit Eunomius. Tota denique bestiarum „ talium cohors hoc præside ab Ecclesiæ uni„ tate discessit, hoc Magistro à veritate descivit". Augustinus in Fragmento Sermonis jam memorato comparat ex professo decem plagas Ægypti totidem præceptis Decalogi. Plagas Ægypti à Deo fuisse *immissas*

H Aug. Epist. 110 & 16 vide Isidorum, Bedam & Rabanum in caput 8. Exodi. 2. Tim. 3. 8. & 9.

Exod. 8. 19.

I. Leo ser. 5 de Iejunio, 2. Mensis.

Vide Aug. in Psal. 77. v. 49.

Ps. 77. 49.

per Angelos malos, indicat Psaltes: Præcepta verò Decalogi scripta fuisse in tabulis lapideis
Deut. 9. 10. *Digito Dei*, testatur ipse Moyses qui accepit. Digitum porrò Dei esse Spiritum sanctum, ostendit ibi Augustinus ex eo, quòd quem
Luc. 11. 20. Lucas Euangelista vocat *Dei digitum*, Matthæus
Mat. 12. 28. *Dei Spiritum* appellet. Hinc ergo mirum non est præcepta Decalogi habere quandam contrarietatem ad plagas Ægypti. Nostro scopo sufficit impræsentiarum comparatio quam per contrarietatem facit ibi Augustinus inter
Exod. 20. 8. tertium præceptum quod est de *Sanctificando*
Exod. 8. 17. *Sabbato*, & tertiam plagam, quæ est *Sciniphum*:
K. Aug. Fragmento 2. cap. 3. [K] In tertio isto præcepto (ait ille) insinuatur „ quædam vacationis indictio, quæ est cordis „ tranquillitas ac mentis, quam facit bona „ conscientia. Ibi *Sanctificatio*, quia ibi Spiritus „ Dei. Denique videte vacationem, hoc est,
Isa. 66. 2. „ quietem: *Super quem*, inquit, *requiescet Spiritus* „ *meus? nisi super humilem & quietum, & trementem verba mea.* Inquieti ergo resiliunt à Spiritu „ sancto, rixarum amatores, calumniarum seminatores, contentionis quàm veritatis „ cupidiores; inquietudine sua non ad se „ admittunt quietem Sabbati spiritalem. Contra istorum inquietudinem dicitur, tanquam „ ut Sabbatum habeant in corde sanctificationem Spiritus Dei:
Eccli. 5. 13. *Esto mansuetus ad audiendum verbum, ut intelligas.* Quid intellecturus sum? Deum dicentem: Cessa ab inquietudine tua, non sit tumultus quidam in corde tuo, per corruptionem volitantibus „ phantasmatibus & compungentibus te. Non „ sit ita. Deum enim intellecturus es dicen-
Ps. 45. 11. „ tem tibi: *Vacate, & videte quoniam ego sum* „ *Deus.* Tu per inquietudinem vacare non vis, „ contentionum tuarum corruptione cæcatus, „ exigis videre quod non potes. Attende enim „ & contrariam tertiam plagam huic præcepto „ tertio: *Cinipbes nata sunt in terra Ægypti de* „ *limo.* Muscæ quædam sunt minutissimæ, in„ quietissimæ, inordinatè volitantes, in oculos „ irruentes, non permittentes hominem quiescere: dum abiguntur, iterum irruunt; dum „ abactæ fuerint, rursùs redeunt: sicut omnino „ vana phantasmata cordis contentiosorum". Plura in eandem rem videri possunt ibidem inferiùs cap. xi.

XIX. Propter eandem inquietudinem, & contentionis aviditatem, hæretici præfigurati sunt in medio illo trium filiorum Noë,
Gen. 9. 22. *Patris irrisore*, cui nomen *Cham*, quod interpretatur
L. Idem lib. 16. de Civit. cap. 2. *calidus*: [L] Significat enim (teste alibi Augu„ stino) hæreticorum genus calidum, non „ Spiritu sapientiæ, sed impatientiæ, quo „ solent hæreticorum fervere præcordia, & pacem perturbare Sanctorum". Ob eandem
Hier. 17. 11. affectionem assimilantur & perdici, *Congreganti quæ non peperit, facienti divitias non cum*
M. Idem *iudicio*: [M] Perdix enim (teste eodem Augu„ stino) nimis contentiosum animal, notum „ est quantâ aviditate ipsius contentionis cur- lib. 12. cont. Faust. c. 12.
„ rat in laqueum: Non enim disputare amant „ hæretici, sed quoquo modo superare impu„ dentissimâ pervicaciâ, ut *congregent quæ non* „ *pepererunt.* Christianos enim, quos maximè „ Christi nomine seducunt, jam per ipsius „ Christi Euangelium natos inveniunt: & „ *faciunt illas divitias suas, non* sanè *cum iudicio*, „ sed cum temeritate inconsideratâ. Non enim „ intelligunt, ibi esse veram, & salubrem, & „ quodammodò germanam atque radicalem „ Christianam societatem, unde istos separa„ verunt, quos ad suas divitias congregarunt". Neque verò huic comparationi obstat, quod juxta eundem ipsum Augustinum, & alios quoque Patres eo vetustiores, perdix gerat typum diaboli. Nam crebrò satis accidit ut una eademque res typum gerat plurium, etiam dissimilium; quanto magis similium, vel certâ ratione affinium? Gerit ergo perdix figuram diaboli congregantis alienos pullos in suum nidum, id est; Dei & Ecclesiæ filios in suam synagogam; nec admodum curantis quam sectam amplectantur, dummodò Ecclesiæ adversentur: [N] *Perdix* ille (ait alibi Augustinus) N. Idem lib. de Pastoribus
„ quibusdam Majoribus, & ante nos Scriptura- cap. 12.
„ rum Tractatoribus, diabolus intellectus est, Vide Orig.
„ *congregans quæ non peperit*: non enim ille Homil. 4.
„ Creator, sed deceptor est: *Faciens divitias* in Hierem.
„ *suas non cum iudicio*: non enim ad eum perti- & Ambr.
„ net, quis isto aut illo modo erret: omnes l. 6 Hexam.
„ errantes vult habere, quibuslibet erroribus. cap. 3. & Epist. 48. &
„ Quàm diversæ sunt hæreses! Quàm diversi Hier. in c.
„ errores! Ille in omnibus vult errare homi- 17. Hieremiæ v. 11.
„ nes. Non dicit diabolus, Donatistæ sint, & „ non Ariani. Sive hic sint, sive illic, ad „ eum pertinent *congregantem sine iudicio*: „ Idola, inquit, adoret, meus est: in Judæorum superstitione remaneat, meus est: „ desertâ unitate in illam vel illam hæresim pergat, meus est. *Congregat* ergo *sine iudicio faciens divitias* suas". Ecce quemadmodum perdix gerat typum diaboli. Sequitur porrò ibidem inferiùs quemadmodum gerat etiam typum hæreticorum: Existat (in„ quit) aliquis hæreticus, etsi non frater „ diaboli, certè adjutor & filius: & ipsum dixerim perdicem, contentiosum animal. Hoc „ enim animal, ut aucupes norûnt, etiam contendendi studio capitur. Contendunt isti „ contra veritatem, & contenderunt ex quo se „ diviserunt". Dividendo enim sive *Segregando* Iude v. 19.
semetipsos à corpore Ecclesiæ, resiliunt à Spiritu Sancto inspiratore concordiæ, & subjiciunt se Spiritui satanico seminatori discordiæ. Et hinc apud Psaltem appellantur *Gentes quæ bella* Ps. 67. 32.
volunt: [O] Id est (ut post Augustinum inter- O Beda in Ps. 67. v. 32.
„ pretatur Beda) quæ potiùs student conten- Vide ibid.
„ tioni, quàm correctioni. *Gentes* autem vocat Augustin.

hære-

„ hæreticos, non propter nationum diversitatem, sed propter sectarum varietatem. Alii „ enim fuerunt Donatistæ, alii Nicolaitæ, alii Ariani, alii Sabelliani, & plures alii".

CAPUT VII.

Dissidia Christianorum parit inquietudo hæreticorum, Christiano quidem se nomine fucantium, sed rem Christianismi impugnantium, ac sic genuinis Christianis repugnandi necessitatem importantium. Fides quàm delicata, quæ tota repellitur, nisi tota suscipitur! Hæretici eò sunt periculosiores, quò integritati fidei apparent propinquiores. Ad hæresim per declive facilior est descensus, quàm ad fidem per acclive ascensus. Hinc magis timenda Catholicorum perversio, quàm speranda hæreticorum conversio. Pseudo-miraculum Lutheranismi exuberantis à Thoma Moro derisum, atque olim in Iovinianismo à Hieronymo præexplosum.

XX. Causa igitur dissidij Christianorum, inquietudo est hæreticorum: qui tametsi vocabulo Christiano se pallient, rem tamen ipsam Christianismi impugnant; atque ita ijs qui rem simul cum nomine possident, repugnandi necessitatem important. Res porro Christianismi, fides est Catholica; quæ tantam exigit suarum cohærentiam partium, ut de ea verissimè usurpari possit quod de Gratia Dei B. Prosper Aquitanicus scripsit: P. Tota repellitur, nisi tota suscipitur". Probat quippe ille quod dixerat de Gratia, argumento petito ex indissolubilitate Fidei, subdens continuò: " Sicut enim alienus est „ à numero fidelium & à sorte Sanctorum, „ qui in aliquo à Catholica veritate dissentit: „ ita extra gratiam efficitur, qui aliquid de ejus plenitudine diffitetur." Multis exemplis Leo Papa demonstrat, plerasque hæreses nonnisi pauculis quibusdam fidei articulis directè adversari: quarum tamen patroni fide prorsùs vacui sunt, quia in ea non prorsùs integri sunt. Unde & ibidem ipse subjungit: Q. Magnum præsidium est fides integra, „ fides una: in qua nec augeri ab ullo quidquam, nec minui potest". Apostolus quoque Paulus, Galatas circa unicum fidei Christianæ articulum, de legalium observatione, errantes, *Evacuatos fuisse à Christo* protestatur. Alibi rursùs asserit quosdam *à fide excidisse*, quibus tamen nonnisi unici articuli, de mortuorum resurrectione, perfidiam improperat. Hæc probè scientes genuini Christianæ Religionis professores, ne minimum quidem atomum integritati fidei subtrahi toleraverunt. Unde cùm Modestus Præfectus, à Valente Imperatore Ariano missus, Basilium Magnum quasi prudens consultor admonuisset, R. *Ut temporis cederet, nec tot Ecclesias ob* MINUTAM *dogmatum diligentiam in discrimen conjiceret*; responsum hujusmodi à Basilio recepit: S. Qui sacris innutriti sunt „ litteris, ne unam quidem SYLLABAM divinorum dogmatum perire sinunt; imò verò „ & pro his, si res poscat, nullum genus mortis refugiunt". Hieronymus quoque disertè testatur, T. Propter unum verbum aut „ duo, quæ contraria fidei sunt, multas hæreses abjectas esse ab Ecclesia". De ijs hæreticis qui in pauculis fidei punctis discordant ab Ecclesia, Augustinus censet illam Ecclesiæ vocem esse intelligendam, quâ ait de Deo: *Redimet in pace animam meam ab his qui appropinquant mihi.* Tales enim *appropinquare* Ecclesiæ videntur, quia in plerisque idem cum ipsa profitentur, nec nisi in minutijs quibusdam integritati fidei refragantur. Unde in sequenti contextu ubi nos modò legimus, *Quoniam inter multos erant mecum:* Augustinus legebat, *Quia in multis erant mecum:* tanquam diceretur, in plerisque fidei mysteriis conveniebant mecum. Quorum mysteriorum cùm ille aliquot commemorasset, adjunxit: V. In multis me- „ cum, in paucis non mecum. Sed in his paucis in quibus non mecum, non eis prosunt multa in quibus mecum". Quod adeò verum est, ut juxta eundem ipsum Augustinum lib. de patientia cap. 27. & 28. si quispiam talium patiatur martyrium pro articulo Catholico cui cum Ecclesia assentitur, istiusmodi passio nihil ei prosit ad consequendam hæreditatem æternam filiis Dei repositam: quia saltem in paucis est contra Ecclesiam. Magis fortassis mirum cuipiam videbitur, sed non propterea minùs verum est, quod consonantibus verbis perhibent duo magni Ecclesiæ Doctores, Nazianzenus & Ambrosius, eò nimirum periculosiores esse hæreticos, quo pauciora sunt in quibus à Catholicis discrepant. W. Hi (aiunt prædicti Doctores

P. Prosp. Epist. ad Demetriadem cap. 7.

Q. Leo sermone 4. de Nativitate cap. 5.

Gal. 5. 4. 2. Tim. 2. 18

R. Apud Theodoret. lib. 4 Hist. Eccles. c. 16

S. Ibidem.

T. Hieron. lib. 3 contra Ruffin. cap. 7.

Psal. 54. 19

V. August. in Psal. 54. v. 19.

W. Nazianzenus orat. 49. & Ambr.

brof. lib. de Filii divinitate. c. 1.

Doctores) quibus multa nobiscum paria sunt, facilè possunt innoxias mentes, & soli Deo deditas, fraudulentâ societate percutere; dum malorum suorum virus, per bona nostra defendunt. Nihil enim periculosius his hæreticis esse potest, qui cùm integrè per omnia decurrant, uno tamen verbo, perinde ac veneni guttâ, veram illam ac simplicem fidem Dominicæ, & exinde Apostolicæ, traditionis inficiunt. Unde vehementer nobis cavendum est, ne se vel sensibus vel auribus nostris hujusmodi aliquid latenter insinuet: quia nihil tam cogit ad mortem, quàm sub obtentu fidei integritatem ejusdem fidei violare. Ut enim gypsum aquâ permixtum, lactis colorem mentitur: ita hìc per verisimilem confessionem traditio inimica suggeritur. Qua de re non similitudo confessionis, sed sensus mentis est ponderandus, quo confessio ipsa firmatur".

XXI. Hinc facilè perspicitur cur inter Christianismi professores tam variæ ac multiplices hæreses existant, atque inde scaturientia animorum dissidia gliscant. Cùm enim vera ac Catholica fides tam arctam omnium partium suarum cohærentiam requirat, ut ne atomum quidem sibi deperire sine totius internecione patiatur, tot patent contentiosis ad eam impugnandum aditus, quot ipsa complectitur non modò articulos, sed vel atomos. Imò verò longè plures: Siquidem unus idemque, vel articulus vel atomus, compluribus viis ac modis impeti potest; & via etiam una semel aperta iterumque occlusa, denuò aperiri ab insilientibus potest. Quo casu necesse est, ut qui integritati fidei consultum volunt, pro ea conservanda bellum resumant; dicentes viritim cum Gregorio Nazianzeno: X. Quæstionem jam pridem oppressam & extinctam, atque à fide submotam & exturbatam, hoc tempore renovari doleo quidem & ingemisco: adversùs rabulas tamen stare necesse est, ac providere, ne velut desertâ acie vincamur". Est & alia præterea causa tantæ multiplicationis hæresum, atque adeò dissidiorum indidem subnascentium: quòd nimirum fides, tanquam excellens virtus, in arduo ac sublimi sita sit; hæresis autem, tanquam vitium, in imo jaceat, & per declive ad eam aditus pateat. Hinc *jugum grave super filios Adæ* retrahit eos ab acclivi virtutis, deprimit per declive vitiorum. Rem vidit, tametsi causam ignorarit, ethnicus ille poëta, quem Magnus Basilius dudum laudavit canentem Y.: *Ad vitium facilis vicinaque semita cunctis panditur: at virtutis iter posuere remotum Cælicolæ.* Similia refert ex Simonide Clemens Alexandrinus lib. 4. Stromatum. Gregorius quoque Nazianzenus de vitiorum facilitate specialiter disserens: Z. In proclivi (inquit) est vitium etiam nullo trahente". Et superiùs Orat. 13. "In proclivi est vitium, ingensque ad malum cursus patet; atque undæ in præceps celerrimè labenti simile, aut etiam festucæ cuipiam, quæ ad scintillam & ventum facili momento succenditur". Et latiùs adhuc suprà Orat. 1. tam vitii facilitatem quàm virtutis arduitatem unà dilucidans: "Res ad imitandum prona & expedita est improbitas; nec quidquam tam facile est quàm malum fieri, etiamsi nemo ducem se nobis ad vitium præbeat: rara autem & ardua est virtutis adeptio, quantumlibet etiam multa sint quæ nos ad eam trahant & invitent. Quod ipsum etiam à Beatissimo Aggæo animadversum fuisse mihi videtur, cùm admirandâ illâ & verissimâ imagine uteretur: *Interrogate legem, Sacerdotes: Si tulerit homo carnem sanctificatam in vestimento suo, & tetigerit cibum aliquem aut potionem, aut vas denique aliquod; numquid sanctificabit id quod admotum fuerit?* Quod cùm pernegassent, ait rursus: *Interrogate, si quid horum rei pollutæ admotum fuerit, nunquid non contaminabitur?* tanquam videlicet, id immunditiæ particeps esse, atque ob hujusmodi contactum puritatem suam amittere, haud dubiè affirmaturi sint. Quibus verbis, meâ quidem sententiâ, hoc significat, hanc virtutis naturam esse, ut eam homines non facili negotio consequi possint, quemadmodum nec humida materia ignem facilè concipere solet: contrà, ad vitium contrahendum homines maxima ex parte promptos & idoneos esse, non secùs ac stipula quædam ad scintillam & ventum ob naturæ siccitatem facilè accenditur & consumitur. Citiùs enim exiguum vitium uberrimè largissimeque quispiam perceperit, quàm ingentem ac copiosam virtutem parcè ac tenuiter. Nam & parum absinthii amaritudinem suam melli celerrimè impertit; ac contrà, mel ne duplâ quidem parte copiosius, dulcedinem suam absinthio infundat: ac parvo quidem lapide submoto, flumen totum in pronum trahitur; ejusdem verò impetus firmissimo etiam aggere cohiberi reprimique vix potest".

XXII. Pro ingenti miraculo habuere veteres Patres conversionem Mundi de abrupto vitiorum ad acclive virtutis, per Apostolorum prædicationem. De quibus Apostolis loquens Augustinus: A. Impleti Spiritu sancto (inquit) loquuntur repentè linguis omnium gentium, arguunt fidenter errores, prædicant saluberrimam veritatem, exhortantur ad pænitentiam præteritæ culpabilis vitæ, indulgentiam de divina gratia pollicentur, prædicationem pietatis veræque Religionis signa congruentia & miracula consequuntur. Excitatur adversùs eos sæva infidelitas, tolerant

prædicta

X. Nazianz. Orat. 37.

Eccli. 40. 1.

Y. Hesiodus apud Basilium Homilia 24. de Legendis Gentilium libris.

Clem. Alexan.

Z. Nazianz.

Orat. 14.

Vide Lactant. lib. 5. c. 8. & lib. 6. c. 3. & seqq. & Senecam Epist. 97.

Aggæi 2. 13.

Ibid. v. 14.

A. August. Epist. 3.

„ prædicta, ſperant promiſſa, docent præce„ pta, numero exigui per Mundum diſſemi„ nantur, populos facilitate mirabili convertunt". Et lib. 22. de Civitate cap. 8. "Quiſquis adhuc prodigia ut credat inquirit, „ magnum eſt ipſe prodigium, qui Mundo credente non credit". Sed quia hoc miraculum converſionis Mundi prolixè & accuratè expendit & elucidat P. Ludovicus Granatenſis lib. 2. Introductionis ad Symbolum fidei cap. 28. ſub hoc titulo, *De omnium miraculorum maximo, quæ Mundi converſio fuit*, eò Lectorem remitto. Illud interim prætcrire non poſſum, quod de Thoma Moro, Angliæ quondam Cancellario, refert Stapletonus: [8] Luthero (inquiens) poſtulante pro miraculo „ haberi, quòd tantus Chriſtianus populus, „ tam brevi tempore, in Sectam ejus conceſ„ ſerit; reſpondit Morus: *Ad propoſitam libidinoſæ vitæ licentiam populum ruere, id habet tantam miraculi ſpeciem, quam ſaxa deorſum cadere*". Volebat nimirum Lutherus argumentum ſanctorum Patrum pro Chriſtiana religione, deſumptum ex miraculo converſionis Mundi, torquere ad confirmationem Religionis Proteſtanticæ: ſed reponebat Morus, diverſam, imò adverſam eſſe rationem utriuſque converſionis: Siquidem Mundi converſio ad Chriſtianiſmum, fuit de via laxiori ad arctiorem; Catholicorum verò converſio ad Lutheraniſmum, fuit de via arctiori ad laxiorem. Quàm difficilis autem eſt iſta prior, tam facilis eſt iſta poſterior; prout ex Nazianzeno jam ſuprà audivimus. Gloriabatur olim hæreſiarcha Jovinianus de multitudine aſſeclarum ſuorum: ſed reſpondit ei B. Hieronymus, ſimili penè modo quo Morus nuper Luthero: [c] Favent „ tibi craſſi, nitidi, dealbati: adde, ſi vis juxta „ Socraticam irriſionem, omnes ſues, & canes: „ & quia carnem amas, vultures quoque, aquilæ, accipitres, & bubones. Nunquam nos „ Ariſtippi multitudo terrebit. Quoſcunque „ formoſos, quoſcunque calamiſtratos, quos „ crine compoſito, quos rubentibus buccis vi„ dero, de tuo armento ſunt, imò inter tuos „ ſues grunniunt. De noſtro grege triſtes, pal„ lidi, ſordidati, & quaſi peregrini hujus ſæculi, „ licèt ſermone taceant, habitu loquuntur & „ geſtu, *Heu mihi quia peregrinatio mea prolongata eſt, habitavi cum habitantibus Cedar*, videlicet „ in tenebris hujus Mundi, quia *Lux lucet in tenebris, & tenebræ eam non comprehenderunt*. Ne „ glorieris, quòd multos diſcipulos habeas. „ Filius Dei docuit in Judæa, & duodecim „ tantùm Apoſtoli illum ſequebantur: *Torcular*, inquit, *calcavi ſolus, & de Gentibus non eſt vir mecum*. Ille in paſſione ſolus remanſit, & „ Petri quoque erga eum trepidavit conſtan„ tia: Phariſæorum autem doctrinæ omnis „ populus applaudebat, dicens: *Crucifige, crucifige talem: Non habemus Regem, niſi Cæſarem*: id eſt, vitia ſequimur, non virtutes; „ Epicurum, non Chriſtum; Jovinianum, non „ Apoſtolum Paulum. Quòd multi acquieſ„ cant ſententiæ tuæ, indicium voluptatis eſt: „ non tam enim te loquentem probant, quàm „ ſuis favent vitiis. In circulis plateарū quoti„ die fictus hariolus ſtultorum nares verberat; „ & obtorto fuſte dentes mordentiū quatit; nec „ tamen deeſt qui ſemper poſſit induci: & pro „ magna ſapientia deputas, ſi plures porci poſt „ te currant, quos gehennæ ſuccidiæ nutrias".

Granatenſis

[8] B. Thom. Stapleton. in vita Thomæ Mori cap. 13. Vide Coretum in Antipolit. cap. 11.

[c] Hieron. lib. 2. cont. Iovin. c. 15.

Pſ. 119. 5.

Io. 1. 5.

Iſa. 63. 3.

Io. 19. 15.

CAPVT VIII.

Diſſidiorum inter Chriſtianos ſuper Religione immanitas duplici cauſæ adſcribitur, arctitati nimirùm vinculi quod dirumpitur, & præſtabilitati materiæ ſuper qua diſſidetur. Fratrum diſcordias plerunque eſſe atrociſſimas oſtenditur exemplis è ſacra & profana hiſtoria decerptis. Adamantis quanto difficilior comminutio, tanto & recoalitio. Quanto præſtantior eſt fides Chriſtianorum quàm Helena Græcorum, tanto alacriùs pro ea quàm pro illa dimicandum. Pro aris & focis certare *quid? Indidem profluit diſſidiorum ſuper Religione diuturnitas, unde & immanitas. Accedit prætereà ad eandem prorogandam hinc conſtantia Catholicorum, illinc contumacia hæreticorum.*

XXIII. Redditâ jam ratione non ſolùm extantiæ, ſed etiam frequentiæ diſſidiorum, inter Chriſtianiſmi profeſſores gliſcentium ſuper negotio Religionis; reddenda ſupereſt ratio immanitatis ac diuturnitatis eorundem diſſidiorum. Ea verò aſſignari poteſt bina: una ex conditione perſonarum diſſidentium, altera ex præſtantia materiæ ſuper qua diſſidetur, deſumpta. Ad primam quod attinet, recolendum ex dictis,

capit. IV. Christum inter suos asseclas constituisse peculiarem quendam fraternitatis nexum, longè arctiùs humanâ quâvis necessitudine constringentem. Recolendum prætereà ex initio capitis V. *Corruptionem optimi pessimam esse solere.* Unde etiam experimento quotidiano comprobatur, tanto acerbiorem subsequi solere discordiam, quanto strictior præcesserat concordia. Cujus rei typum quendam in adamante cernere licet; cujus partes ita sibi arctè cohærent, ut vix ullis malleorum ictibus separari queant: siquando tamen extremæ vehementiæ cedentes divelluntur, ita dissiliunt, ut denuò copulari nullo artificio valeant: imò, ut Plinius testatur, dissolutio in tam exiles fit crustulas, ut oculis cerni ægrè admodùm possint. Ad hunc ergo modum arctissima inter homines necessitudo uti ægrè dirumpitur; ita si aliquâ violentiâ dirumpi contingat, in immanem vertitur simultatem: & ex strictissimis fœderibus casu quovis abruptis maxima nascuntur dissidia, atque supra modum incandescit semel læsa lenitas. In rebus humanis arctissimè constringit nexus fraternitatis: dissidia tamen fratrum adeò acerba esse solent, ut proverbio locum fecerint, de quo Philosophus: D. Magnanimi homines (inquit) „non sunt à natura infesti, nisi contra injuriantes. Hoc autem magis contra notos fa„miliaresque patiuntur, si inimicos sibi existi„mant. Et hoc non sine ratione contingit: à „quibus enim deberi sibi beneficium censent, „ab eis non solùm privari beneficio, sed insu„per lædi se putant. Unde in proverbio dici„tur: *Fratrum contentiones & iræ sunt acerbissimæ;* „Item, *Qui supra modum se amant, ij supra modum se oderunt*". Incredibile penè videretur, nisi tam gravis authoris testimonio niteretur, quod hac de re commemorat Isidorus Pelusiota: E. Erant „(inquit) duo olim germani fratres, adeò „inter se dissidentes, ut etiam inimicos du„cerent eos, qui de reconciliatione verba facere auderent". Exemplis fratrum capitaliter se odientium & insectantium plenæ sunt historiæ gentium, quarum aliquot recitat Philippus Camerarius in suis subcisivis centuria 1 c. 88. & 92. Peculiari notâ dignum est odium Thebanorum fratrum, Polynicis & Etheoclis, Oedipi ex matre propria filiorum: qui non modò in vita reconciliari nunquam potuerunt, sed mutuis quoque vulneribus interemptorum cadavera, quasi veteris discordiæ reliquiis distenta, uno rogo cremari nequierunt. Antoninus item Caracalla non contentus trucidare fratrem Getam in sinu communis matris, verùm à quibusdam monitus ut pro mitiganda invidia dignaretur occisum declarare Divum, respondit: *Sit Divus, dum non sit vivus.* Germani fratres, & quidem de primis ipsis humani generis parentibus sati, fuerunt Cain & Abel: nihilominùs ita exarsit in posteriorem prior, ut spreta etiam speciali Dei monitione, *Consurrexerit adversus eum, & interfecerit ipsum.* Fratres, & quidem gemelli, fuerunt Esau & Jacob: quorum tamen prior immanitatem odii sui in posteriorem adeò premere nequivit, ut dixerit: *Venient dies luctus Patris mei, & occidam Iacob fratrem meum.* Gemelli similiter fuere Romulus & Remus: & tamen cùm Romanæ urbis mœnia extruerent, *Fraterno primi maduerunt sanguine muri.* Patriarcharum de Jacob genitorum frater erat Joseph: & tamen, Scripturâ testante, *Oderant eum, nec poterant ei quidquam pacificè loqui.* Prætereo plura alia exempla tam sacra quàm profana, quibus fraterni dissidii elucet immanitas. Cùm igitur major sit & arctiùs vinciat fraternitas Christiana, quàm humana, prout suprà visum est; mirari non oportet, si Christiani disrupto semel fraternitatis suæ nexu acerbiùs insectentur semetipsos, quàm vel ipsi extraneos, vel extranei ipsos aut alios extraneos. Nam, uti præhabitum est, *Fratrum contentiones & iræ sunt acerbissimæ:* & *Qui supra modum se amant, ij supra modum se oderunt:* & denique, *Corruptio optimi solet esse pessima.*

Vide Plin. lib. 37. c. 4.

D. Aristot. 7. Politic. cap. 7.

E. Isidor. Pelus. lib. 5. Epist. 423.

Camerarius

Gen. 4. 8.

Gen. 27. 41.

Vide Aug. lib. 15. de Civit. c. 5.

Gen. 37. 4.

XXIV. Ad secundam rationem quod attinet, nemini ignotum est, tanto ferventiora esse dissidia, cæteris paribus, quanto præstantiores & dissidentibus chariores sunt eorum materiæ. Hinc cùm juxta veridicam Augustini sententiam, F. Nullæ sint majores divitiæ, nulli „thesauri, nulli honores, nulla Mundi hu„jus major substantia, quàm fides Catholica, „quæ peccatores homines salvat, cæcos illu„minat, infirmos curat, catechumenos bap„tizat, fideles justificat, pœnitentes reparat, „justos augmentat, Martyres coronat; virgi„nes, viduas, & conjugales casto pudore con„servat; clericos ordinat, sacerdotes consecrat, „regnis cælestibus præparat, in æterna hæreditate cum Angelis sanctis communicat"; mirum videri non debet, quòd dissidia super eam mota, reliquis omnibus acerbiora existant. Græci adversùs Troianos decennali bello pro una Helena animosissimè & perseverantissimè dimicarunt. At verò (ut alibi idem Augustinus rectissimè admonet) G. Incompa„rabiliter pulchrior est veritas Christianorum, quàm Helena Græcorum". Ac per hoc, ipsa rerum ratio flagitat, ferventiora à Christianis pro sua veritate geri bella, quàm à Græcis gesta fuerunt adversùs Troianos pro sua Helena. Unde idem Augustinus ibidem continuò, comparans fortitudinem Martyrum Christianorũ adversùs mundanas potestates pro veritate decertantium, cum fortitudine Græcorum suâ Helenâ à Troianis bello repetentium, subdit: "Pro ista enim fortiùs nostri Martyres adver-

F. Aug. ser. 1. de verbis Apost. c. 4.

G. August. Epist. 9.

„ adversùs hanc Sodomam, quàm pro illa „ mille heroes adversùs Troiam, dimicaverunt". Acerrima solent esse dissidia, ubi dissidentium vita impetitur; quâ nihil esse hominibus charius consuevit. Christianis verò charior esse debet Religio Christiana, quàm vita ipsa humana: unde Martyres libenter hanc contempserunt, ne illam abjurarent. Et vide quemadmodum illa huic præponderet: H. Attendat unusquisque vestrûm (inquit Augustinus) quid habeat Christianus. Quòd homo „ est, commune cum multis: quòd Christianus est, secernitur à multis. Et plus ad illum pertinet quòd Christianus est, quàm „ quòd homo est: nam quòd Christianus est, „ renovatur ad imaginem Dei, à quo homo „ factus est ad imaginem Dei; quòd autem homo est, posset & malus, posset & paganus, posset & idololatra". Quoniam igitur Religio Christiana charior esse solet & debet apud professores suos, quàm vita ipsa humana; idcircò ardentiùs resistitur temeratori illius, quàm impetitori istius. Imò nulla bella majori animositate geruntur, quàm quæ super Religionis negotio suscipiuntur. Atque hinc exorta videtur proverbialis illa locutio, quâ eos dicimus *quasi pro aris & focis decertare*, qui vehementi animositate invicem impugnant: I. *Pro aris & focis* (ait „ Doletus) proverbialis est locutio. Et dicimur *tanquam pro aris & focis certare, vel pugnare*, „ cùm totis viribus certamus: tanquam nihil „ nobis prius esse debeat aut carius Sacrorum defensione". Et quanquam nonnulli inter *aras & focos* ita discernendum existiment, ut *aræ* ad res divinas, *foci* ad humanas domesticasque referantur: Turnebus tamen mavult utramque vocem divinis accommodare: K Quod „ legimus plerunque (ait ille) *Pugnandum esse* „ *pro aris & focis*, etsi de aris templorum, & „ privatis tectis, accipiendum plerunque videtur: tamen auctoritatem Maronis secutus interdum de fanis & delubris exponendum judico. Nam pars quædam *aræ* in qua „ accenditur ignis, *focus* dicebatur, ceu ignitabulum; & *aræ*, *focus* imponebatur". Favet huic intelligentiæ, quòd Cicero lib. 3. de Natura Deorum cùm præmisisset: *Est mihi tanquam pro aris & focis certamen:* continuò velut seipsum explanans subdiderit, *Et pro Deorum templis atque delubris*. De Machabæis legimus, quòd confortati sermonibus Judæ, *Statuerunt dimicare & confligere fortiter, ut virtus de negotiis judicaret: eò quòd civitas sancta & templum periclitarentur. Erat enim pro uxoribus, & filiis, itemq; pro fratribus & cognatis, minor sollicitudo; maximus verò & primus pro sanctitate timor erat templi.* Tanquam paucis diceretur, statuerunt dimicare pro Religione divina, statuerunt certare pro aris & focis; statuerunt pugnare totis viribus, quia pro re præstantissima atque carissima pugnandum erat. Quò major est animorum alienatio, eò acrior solet esse concertatio. Nihil est autem quod animos magis alienat, quàm Religionis disparitas, sicut & è contrario nihil magis coadunat, quàm Religionis unitas atque conformitas. Cujus rei locupletissimus testis est Gregorius Nazianzenus ubi ait: L. Eos, qui sincero animi affectu Deum colunt, nihil „ æquè inter se conciliat, ac consentiens de „ Deo Doctrina; quemadmodum contrà, nihil ad dissidium ita promptum ac paratum „ est, ut diversa in hac re animorum sententia. „ Hic enim etiam qui aliis in rebus æquissimus „ & facillimus est, ferventissimus existit; ac „ mansuetus verè pugnax efficitur, cùm per lenitatem se Dei jacturam facere, imò, ut rectiùs loquar, per prolapsionem suam, Deum, „ qui nos & pro divitiis habet & divites reddit, damno afficere conspicit".

H Augu. Tract. 5. in Ioan. Vide Hilar. lib. contra Constant. Augustum.

I Stephan. Doletus Tomo 2. Comment. linguæ lat.

K. Turnebus lib. 10. Advers. c. 7.

Cicero.

2. Mac. 15. 17. & 18.

L Greg. Nazian Orat. 12.

XXV. Eorundem dissidiorum diuturnitas indidem profluit unde immanitas, atque insuper ex duabus dissidentium affectionibus, pertinaciâ nimirum, atque constantiâ. Odia enim ac dissidia quò magis increverint, eò minùs sopiri queunt: atque adeò quanto fuerint immaniora, tanto evadunt diuturniora. Quis enim nesciat, faciliùs & citiùs extingui minutas scintillas, quàm ingentes flammas? Undecunque igitur odia ac dissidia augentur intensione, indidem augeri nata sunt & duratione. Id cùm non ignoraret Jeroboam filius Nabat, servus quondam Regis Salomonis, postquam abduxisset decem tribus ab obedientia Roboam filii Salomonis, & constituisset novum regnum in Samaria; diversam confestim invexit Religionem, quò separatorum contribulum odium accenderet, & reconciliationis spem longiùs submoveret. Qua de re sacer ait textus: *Dixit Ieroboam in corde suo: Nunc revertetur regnum ad domum David, si ascenderit populus iste ut faciat sacrificia in domo Domini in Hierusalem: & convertetur cor populi huius ad Dominum suum Roboam Regem Iuda; interficientque me, & revertentur ad eum. Et excogitato consilio fecit duos vitulos aureos, & dixit eis: Nolite ultrà ascendere in Hierusalem: Ecce Dii tui Israel, qui te eduxerunt de terra Ægypti. Posuitque unum in Bethel, & alterum in Dan.* Non fefellit sagacem apostatam conjectura sua: siquidem invectâ ac stabilitâ Religionis disparitate, intantum excrevit animorum alienatio, ut nunquam ampliùs subsecuta sit consolidatio. Etenim, ut eadem Scriptura alibi testatur, *Ambulaverunt filii Israel in universis peccatis Ieroboam quæ fecerat; & non recesserunt ab eis, usquequò Dominus auferret Israel à facie sua, sicut locutus fuerat in manu omnium servorum suorum prophetarum: translatusque est Israel de terra sua in Assyrios, usque in diem hanc.* Patet igitur quantopere non solum ad immanitatem, sed ad diutur-

3. Reg. 12. 26. & seq.

Vide Hieron. Epist. 151 ad Algasiam q. 5.

4. Reg. 17. 22. & seq.

diuturnitatem quoque odii ac diffidii conducat disparitas cultûs ac Religionis. Auget porrò eandem diuturnitatem, ex una quidem parte pertinacia secedentium; ex altera item, constantia perseverantium: Impedit quippe pertinacia secedentes ne redeant, impedit constantia perseverantes ne abeant. Atque ita inter utrosque perpetuatur diffidium, dum neutri alteris præbere volunt consensum. Ut enim Augustinus ait: M. Sicut constantia non finit hominem depravari, sic pertinacia non finit corrigi". Manent proinde partes utrimque in acie, sicut olim *Philisthai & Israelita*, quando *Goliath provocabat ad singulare certamen*, & *exprobrabat agminibus Israel*. Pertinacia enim non solùm coæquari constantiæ, sed supergredi quoque eandem affectat: atque ideò transcendens mediocritatem assurgit in temeritatem: sicut spurio illi Philistheo parum fuisset monomachiam acceptare, nisi ipse primus ad eam provocaret: quasi hoc esset indicium fortitudinis, ac non potiùs specimen temeritatis. Quemadmodum enim Augustino authore, N. Pertinacia constantia dici affectat, & non est; quia illa est virtus, hæc vitium": ita temeritas affectat dici fortitudo, & non est; quia illa est virtus, hæc vitium: O. Vitia (ait Seneca) nobis sub virtutum nomine obrepunt: temeritas sub titulo fortitudinis latet, moderatio vocatur ignavia, pro cauto timidus accipitur. In his magno periculo erratur". Istud porrò periculum nusquam est majus, quàm ubi de fundamento salutis æternæ disceptatur: ubi si quid erratum fuerit, vita omnis evertitur: ubi nullus temeritati locus est, sed in æternum stultitiæ pœna subeunda, si aut persona inanis aut persuasio falsa deceperit. Fundamentum istud fides est, quam Apostolus describit *Sperandarum substantiam rerum*. Quæ tametsi juxta veridicam ejusdem Apostoli sententiam *una sit*, sub ejus tamen nomine diversi & adversi errores ab ejus desertoribus obtruduntur. Quâ de re Hilarius: P. Periculosum nobis admodum (inquit) atque etiam miserabile est, tot nunc fides existere, quot voluntates; & tot nobis doctrinas esse, quot mores; & tot causas blasphemiarum pullulare, quot vitia sunt: dum aut ita fides scribuntur, ut volumus; aut ita ut volumus, intelliguntur. Et cùm secundùm *unum Deum & unum Dominū, & unum Baptisma, fides una sit*, excidimus ab ipsa fide quæ sola est; & dum plures fiunt, ad id cæperunt esse, ne ulla sit". Habet quippe hoc hæresis quæque sibi familiare, ut omnem doctrinam sibi contrariam reputet hæreticam. Unde quia nulla est doctrina religionis seu vera seu commentitia, cui non alia quæpiam adversetur; nulla consequenter est ejusmodi doctrina, quæ non à quibusdam hæresis reputetur; atque adeò perfidia, & non fides: Q. Hæretici (inquit Salvianus) in tantùm se Catholicos esse judicant, ut nos ipsos titulo hæreticæ appellationis infament. Quod ergo illi nobis sunt, hoc & nos illis". Hinc porrò consectarium est, vitium eis sub virtutis nomine obrepere, & virtutem sub vitij nomine displodi: hoc est, perfidiam pro fide suscipi, & fidem pro perfidia repudiari. Ex quo ulteriùs fit, ut pertinaciam suam reputent constantiam, & adversantium sibi constantiam reputent pertinaciam. Constantia enim & pertinacia in eo conveniunt, quòd utraque stabilitatem cordis in re quapiam importet: cum hoc tamen discrimine, quòd constantia dicat stabilitatem virtuosam, pertinacia vitiosam: R. Quàm bonum est (ait quidam) esse stabilem in proposito bono, tam malum est esse stabilem in proposito malo. Illud est constantiæ, istud pertinaciæ". Ex harum itaque duarum affectionum compugnantiâ perennant Christianorum de Religione diffidia: juxta illud Hilarij superiùs relatum: "Inter veri assertionem, & placiti defensionem, pertinax pugna est; dum se & veritas tenet, & tuetur voluntas". Quibus ille verbis continuò hæc subdit: "Cæterùm si non præiret rationem voluntas, sed per veri intelligentiam ad velle id quod verum est moveretur; nunquam doctrina voluntati quæreretur, sed voluntatem omnem doctrinæ ratio commoveret: essetque omnis sine contradictione veritatis sermo, cùm unusquisque non quod vellet, id verum esse defenderet, sed quod verum est, id velle cæpisset". Cui documento consonum omninò est quod tradit Vincentius Lyrinensis, cùm Stephanum Papam Africanis inducit rescribentem, *Nihil novandum, nisi quod traditum est*: ac tum subjungit de eodem Stephano: S. Intelligebat enim vir sanctus & prudens, nihil aliud rationem pietatis admittere, nisi ut omnia, quâ fide à Patribus suscepta forent, eâdem fide filiis consignarentur: nosque Religionem, non quà vellemus, ducere; sed potiùs quà illa duceret, sequi oportere: idque esse proprium Christianæ modestiæ & gravitatis, non sua posteris tradere, sed à Majoribus accepta servare". Hoc si semper observatum fuisset, nulla inter Christianos de Religione diffidia emersissent, nedum adolevissent, aut perennassent.

M. August. Epist. 210.

1. Reg 17. 3. & 8. & 10.

N. August. Epist. 29.

O. Seneca Epist. 45.

Vide Lactant. lib. 3. c. 7. & 13.

Heb. 11. 1.

Ephes. 4. 5.

P. Hilar. lib. ad Constantium Augustum.

Ibidem

Q. Salvian. l. 5 de Gubern. Dei, sub init. Vide Aug. lib 4 cont. Crescon. cap. 14.

R. Richard. Victo. Tract. de differentia sacrificij Abrahæ, & Mariæ.

Vide Hilar. supra c. 15. 16. sclarum.

Steph. Papa

S. V. Lyri. contr. nov. cap. 1.

CAPVT

CAPVT IX.

Diabolus dissensionum fax, ut olim in Scythismo & Græcismo, ita modò in Christianismo. Turris Babel *cum Philosophiâ Græcanicâ comparata: in illius extructione confusio facta est idiomatum, in huius excultione divaricatio dogmatum. Dispersionibus Philosophorum surrogatæ sunt Sectæ hæreticorum. An ut olim inter* Philosophos, *ita modò inter hæreticos reperiantur* Sceptici *vel* Academici, *disquiritur; & affirmativè deciditur. Pyrrhoniorum & Academicorum discerniculum ex* Gellio. *Quemadmodum* Philosophorum, *sic & hæreticorum Sectæ, aliæ à civitatibus, aliæ à stationibus, aliæ ab eventu, aliæ ab ignominia, aliæ à fastu, aliæ ab effectu, aliæ ab Auctoribus, aliæ ab errorum materijs, aliæ à regionibus, suas habent nomenclaturas.*

XXVI. MIrum est quàm latè ac validè dominatus fuerit diabolus humano generi, præsertim verò nationibus Gentium, antequam eis affulsisset Christi Euangelium, cùm adhuc verificaretur quod de Deo scriptum est sub initium Euangelicæ legis [Act. 14. 15.]: *In præteritis generationibus dimisit omnes Gentes ingredi vias suas.* Quamvis enim ille, ut ibidem subtexitur [Ib. v. 16.], *Non sine testimonio semetipsum reliquerit, benefaciens de cælo, dans pluvias & tempora fructifera, implens cibo & lætitia corda nostra:* nihil tamen horum eruebat homines à laqueis diaboli [2. Tim 2. 26.], *à quo captivi tenebantur ad ipsius voluntatem.* Propter hujus dominatus amplitudinem diabolus ab ipso Christo dictus est interdum [Luc. 11. 21] *Fortis armatus custodiens atrium suum*, interdum [Io. 12. 31.] *Princeps huius Mundi*: ab Apostolo Christi, modò [Eph. 6.] *Rector tenebrarum harum*, modò [2. Cor.] *Deus huius sæculi*: sive quia pro Deo ab idololatris colebatur, sive quia ad instar quodammodò Dei suorum mancipiorum voluntatibus dominabatur. Ad priorem causam alludit Cyrillus Alexandrinus, quando diabolum appellat [Cyril. lib. 1. in Iul. c. 2.] "Supremæ gloriæ furem & Plagiarium". Ad posteriorem ipse Apostolus, cùm eum dicit *Operari in filios diffidentiæ*: [Aug. tract. 107. in Aug. Ps. 77 v.] "Regendo nimirùm eos ad arbitrium suum", prout Augustinus edisserit, & ipsemet Apostolus suprà hîc relatus evincit, in verbis, *A quo captivi tenentur ad ipsius voluntatem.* Quod enim Apostolo est, *Ad ipsius voluntatem*, hoc Augustino est, *Ad arbitrium suum*: & quod Apostolo est, *Captivos teneri*, hoc Augustino est, *Regi.* Sub tali regimine quid aliud expectari poterat, quàm quod reipsa secutum est, ut nimirum universitas Gentilitatis fieret quasi una civitas confusionis? Hinc namque apud sacros vates mundana ista civitas exprimitur interdum vocabulo *Babylonis*, & princeps ejus [Isa. 14. 4] Diabolus nomine *Regis Babylonis.* Babylon enim interpretatur confusio: *Vocatum est nomen eius* BABEL, inquit Scriptura [Gen. 11. 9], *quia ibi* CONFUSUM *est labium universæ terræ.* Quod quanquam ad litteram de turri Sennaarica scriptum sit, mysticè tamen de Mundo gentili intelligendum esse haud dubium est; non solùm ob confusionem innumerarum superstitionum, sed etiam ob conflictionem tot Philosophicarum opinionum: quarum nonnullas cùm Augustinus aliquando commemorasset, subjunxit: [W. Aug. lib. 18. de civit. cap 41.] "Has & alias penè innumerabiles dissensiones Philosophorum, quis unquam populus, quis senatus, quæ potestas vel dignitas publica impiæ civitatis dijudicandas, & alias probandas ac recipiendas, alias improbandas repudiandasque curavit; ac non passim sine ullo judicio, confusèque habuit in gremio suo tot controversias hominum dissidentium, non de agris, & domibus, vel quacunque pecuniaria ratione; sed de his rebus, quibus aut miserè vivitur, aut beatè? Ubi etsi aliqua vera dicebantur, eâdem licentiâ dicebantur & falsa: prorsus ut non frustrà talis civitas mysticum vocabulum BABYLONIS acceperit: BABYLON quippe interpretatur *confusio.* Nec interest diaboli regis ejus, quàm contrariis inter se rixentur erroribus, quos merito multæ variæque impietatis pariter possidet". Et superiùs lib. 16. cap. 17. "In Assyria (inquit) prævaluerat dominatus impiæ civitatis. Hujus caput erat illa *Babylon*, cujus terrigenæ civitatis nomen aptissimum est, id est, *confusio*". Et vide non inelegantem comparationem confusionis illius primæ linguarum in extructione Babylonicæ turris, cum posteriori confusione ac confli-

ctione linguarum Philosophorum Mundi, *Ponentium in cælum os suum:* X. Dum in campo „Sennaar (ait quidam) fundamenta Babylonis jacit impietas, dum turris elationis „& contradictionis machina in cælum erigi„tur; de alto præcipitii à Deo facta est lin„guarum divisio: subtractoque impiis verbi „commercio, ex necessitate secuta est secessio „populorum. Sic & Philosophi, dum inge„nii sui machinas, suo quodam Theoma„chiæ genere, in altum erexerunt; verè eis „incommutabilis & indeficientis veritatis „subtracta est unitas: & ignorantiæ nebulis „obvoluti eorum, quæ ab una & singulari „veritate vera sunt, maximam notitiam per„diderunt: ut in sensum reprobatum dati „esse convincerentur ab operibus suis; & tan„quam recedente duce, Spiritu scilicet ve„ritatis, dispergerentur in varias Sectas erro„ris, & insanias falsas".

Psal. 72. 9.
X Ioan. Sarisber. lib. 7 Policrat. c. 1

XXVII. Expertus ergo diabolus in Philosophis diffidentibus, quantum conduceret ad eversionem veræ Religionis varietas opinionum; tentavit invehere in Christianismum, quod sibi ad votum successisse viderat in Gentilismo: Y. Videns itaque templa dæmonum „deseri, & in nomen liberantis Mediatoris „currere genus humanum, hæreticos mo„vit, qui sub vocabulo Christiano do„ctrinæ resisterent Christianæ: quasi possent „indifferenter sine ulla correptione haberi in „civitate Dei, sicut civitas confusionis in„differenter habuit Philosophos inter se di„versa & adversa sentientes". Sperabat nimirum versipellis veterator Christianam Religionem mutuis eam profitentium dissidiis conficiendam, sicut ethnicam Philosophiam varietate Sectarum invicem repugnantium viderat jam confectam: dissidium quippe expeditissima via est ad excidium; &, prout cap. 1. visum est, Discordiâ res maximæ dilabuntur; &, teste ipsa veritate, *Omne regnum in seipsum divisum desolabitur.* Quod quemadmodum in mundanæ Philosophiæ regno verificatum sit, Lactantius eruditè edisserit in eo libro quem *De falsa sapientia* evulgavit: Z. Unaquæque enim Secta (inquiens) om„nes alias evertit, ut se suaque confirmet: nec „ulli alteri sapere concedit, ne se desipere fa„teatur. Sed sicut alias tollit, sic ipsa quoque „ab aliis tollitur omnibus: Nihilo minùs enim „Philosophi sunt, qui eam stultitiæ accusant. „Quamcunque laudaveris, veramque dixeris; „à Philosophis vituperatur ut falsa. Credemus„ne igitur uni, sese suamque doctrinam lau„danti; an multis, unius alterius ignorantiam „culpantibus? Rectius sit necesse est, quod „plurimi sentiunt, quàm quod unus: Nemo „enim potest de se rectè judicare; quod nobilis „Poëta testatur: Ita enim comparatam esse „hominum naturam omnium, ut aliena „meliùs videant & dijudicent, quàm sua. „Cùm igitur omnia incerta sint; aut omnibus „credendum est, aut nemini. Si nemini: „sapientes ergo non sunt, quia singuli diversa „affirmantes, sapientes esse se putant. Si „omnibus: æquè non sunt sapientes, quia „singuli ab omnibus esse negantur sapientes. „Pereunt igitur universi hoc modo: & tan„quam Spartiatæ illi Poëtarum, sic se „invicem jugulant, ut nemo ex omni„bus restet. Quod eò fit, quia gladium „habent, scutum non habent. Si ergo „singulæ Sectæ, multarum Sectarum judi„cio, stultitiæ convincuntur: omnes igitur „vanæ atque inanes reperiuntur. Ita seipsam „Philosophia consumit, & conficit. Quod „cùm intelligeret Arcesilas, Academiæ con„ditor, reprehensiones omnium inter se col„legit, confessionemque ignorantiæ claro„rum Philosophorum; armavitque se adver„sùs omnes. Ita constituit novam non Philosophandi Philosophiam". Ad hunc igitur statum perducere voluit diabolus Philosophiam Christianam, ad quem jam perspexerat devolutam fuisse mundanam. Et quanquam Augustinus verissimè scripserit, civitatem Dei, id est, Ecclesiam Christi, detestari tanquam dementiam Academicorum novorum sententiam, seu potiùs dubitantiam: nihilominùs diabolus suscitando ita hæreticos, non in totum frustratus est fine intento: nam quosdam ab Ecclesiæ uberibus avulsos, & in hæresim pellectos, eò tandem usque præcipiavit, ut nihil prorsùs credendum statuerent, atque etiam monumentis litterarijs consignarent. E quorum numero fuit Calvinista quidam, *Godefridus à valle* dictus, Parisijs anno 1571. publicè exustus, qui librum *De Arte nihil credendi* ediderat. De quo Maldonatus, cùm quædam de Calvinistis Arianismum revehentibus præmisisset, hæc subdidit: A. Non„nulli progressi sunt longiùs, ut nihil crede„rent. Quorum unus cùm libellum quendam „his annis *De Arte nihil credendi* composuisset, „nihil in eo, nisi hoc unum, verum dixit: „*Oportere priùs Calvinistam esse, qui atheus esse* „*volet.* Fuerat ille anteà Calvinista, fuit „postea atheus: & unicuique in sua arte „credendum est. Verissima sententia: nam „quisquis Calvinista est, si eâ, quam ingres„sus est, incredulitatis viâ ire pergat, ad nihil credendum perveniat necesse est".

Y. Aug lib. 18. de civit. c. 51. Vide Cypr. lib. de unitate Ecclesiæ sub initium.
Luc. 11. 17.
Z. Lactant. l. 3. cap. 4.
Vide Aug. lib. 19. de civit. c. 18.
A. Mald. ... nat. ... Mat...

XXVIII. Diabolus itaque ut olim author extitit dissidii Philosophorum, ita nunc author est dissidii Christianorum: utrobique in eundem collimans scopum, ut nimirum tenebras ignorantiæ hominibus offundat, & agnitionem veritatis aboleat: B. Malignitas „enim (ut præclarè ait Leo) longo usu propriæ imbuta

B. Leo ser. de Epiph.

„ imbuta nequitiæ, non deposuit odium, sed „ vertit ingenium: quò sibi mentes fidelium „ planiùs subdat. Inflammat enim concupi- „ centiis, quos non potest vexare tormentis: „ serit discordias, accendit iras, incitat lin- „ guas; & ne ab illicitis dolis cautiora cor- „ da se revocent, consummandorum scelerum „ ingerit facultates: quia illi totius fraudis hic „ fructus est, ut qui immolatione pecudum & „ thuris incensione non colitur, quibuslibet ei criminibus serviatur". Quamvis autem ille quibuslibet promiscuè criminibus oblectetur, infidelitate tamen præ cæteris pascitur: prout notat Augustinus ad illum Apostoli locum quo dicitur, *Princeps potestatis aëris operatur in filios diffidentiæ*; C. Quid ergo (ait ille) ope- „ ratur hæc potestas in filiis diffidentiæ, nisi „ opera sua mala, & INPRIMIS MAXIME- „ QUE ipsam diffidentiam & infidelitatem, „ quâ sunt inimici fidei, per quam sciit eos „ posse mundari, posse sanari, posse perfecti- „ ssimè liberos, quod eis vehementer invi- det, in æternitate regnare"? Et post paucula iterum: " Nihil sic agit hic Princeps, quàm „ ut non credatur in Deum; nec ad Mediato- „ rem, *A quo solvuntur opera eius*, credendo veniatur". An autem hactenùs prosecutionem suam eousque perduxerit, ut non solùm particularem aliquam personam aut personas, sed Sectam etiam quampiam invexerit nihil credentem, sed Academicorum vel Pyrrhoniorum more de omnibus dubitantem, non immeritò inquiritur. Apparet autem quòd sic: Primò quia Apostolus Paulus hæreticos perstringens, ait inter alia: *Semper discentes, & nunquam ad scientiam veritatis pervenientes.* Secundò Tertullianus lib. de Præscriptionibus cap. 8. & aliquot sequentibus ex professo refutat quosdam hæreticos, qui abutentes illis Christi verbis, *Quærite, & invenietis*, contendebant non esse in aliquo fidei dogmate sistendum, sed ulteriùs semper inquirendo progrediendum: quos meritò possemus appellare *Quæristas*, vel *Quæritantios*. Tertiò Gregorius Nazianzenus Orat. 49 tractans de fide exclamat ad hæreticos, *A simplicitate Christianâ Academicus disputator abscedat*; innuens utique non defuisse inter hæreticos, qui Academicorum ritu nihil determinarent, sed de omnibus disputarent. Idem quoque superiùs Orat. 21. in laudem Athanasii habitâ, magnopere deplorat, *Sextos & Pyrrhones in Ecclesias nostras magno nostro malo irrepsisse.* Ubi hæreticos sui temporis carpit, qui Pyrrhoniorum Philosophorum more omnem prorsùs assensum suspendebant, adeoque nihil pro certo credendum censebant. Pyrrhonii enim (qui & *Sceptici*, & *Ephectici*, & *Aporetici*, & *Zetetici* appellantur apud Laertium lib. 9. de vita Philosophorum) ampliùs adhuc dubitabant quàm vel Socrates vel novi Academici: nam hi dicebant se hoc saltem scire, quòd nihil scirent; Pyrrhonii verò nequidem id ipsum sciri contendebant: prout videre est apud Aulum Gellium lib. xi. cap. 5. Quartò Damascenus in catalogo hæresum recenset quandam Sectam hæreticorum; quos *Gnosimachos* appellat: *qui* (ut ipse ibi ait) *omni Christianorum cognitioni ac scientiæ adversabantur.* Quintò Lindanus in *Dubitantio* Dialogo 2. cap 9. & ex ipso Prateolus in Elencho hæresum verbo, *Athei*, inter Sectas modernas constituunt unam *Atheorum* seu *Atheistarum*, Deum scilicet negantium. Ex quo planè consectarium est, eos omnem fidei divinæ assensum de medio tollere. Sublato enim Deo nulla superest divina revelatio, sine qua fides stare non potest. Sextò denique, ut olim defuerint ejusmodi Sectarii, profitentes nihil aut penè nihil esse credendum; hodie saltem non desunt in Anglia, prout testatur Honorius Reggius in peculiari libello quem *De statu Ecclesiæ Britannicæ hodierno* inscriptum, à novennio jam evulgavit typis Dantiscanis. Nam pag. 2. dividens Sectam *Independentium* in varias subsectas, inter has recenset *Quærentes*, *Exspectantes*, *Scepticos*. Et mox infrà exponens quod dixerat: *Sceptici*, inquit, *sive Quæstionistæ; Quærentes, Expectantes, omnia Religionis capita in dubium vocant; nihil certi statuentes, nisi libertatem conscientiarum, & prophetiæ.* Quæ finalis exceptio haud absimilis est exceptioni Socraticorum & Academicorum, dicentium, se nihil scire, nisi hoc ipsum, quòd nihil sciant. Quemadmodum enim hi dicebant, omnia esse dubia, & hoc solùm esse certum, omnia nimirum esse dubia: ita novi illi Sectarij dicunt omnia Religionis capita esse dubia, præter hoc ipsum, quòd nimirum omnia sint dubia. Nam *libertas conscientiarum & prophetiæ*, quam excipiunt, in hoc consistit, quòd liberum sit unicuique sentire, prædicare, & exercere quicquid vel interna conscientia, vel instinctus extrinsecus instar prophetiæ immissus, dictaverit. Videri potest de iisdem idem Author inferiùs pag. 57. & rursùs pag. 59. Ubi de *Quærentibus* & *Expectantibus* loquens: *Angli*, inquit, *Seekers & VVaiters vocant; ac propriè Scepticorum propago sunt.* Et iterùm pag. 104. *Clemens VVrighter*, inquit, *Antiscripturista, Quæstionista, Scepticus, & Atheista, princeps est eorum, qui negant Scripturas esse verbum Dei.* Et rursùs pag. 108. *Ab uno lumine novo ad recentius, & sic in infinitum labuntur, dicentes: Diem dies docet.* Denique pag. 111. *Scripturam vocant vitulum aureum, & mendacem librum.*

XXIX. Patet igitur ex jam dictis, diabolum non omninò frustratum esse suo intento, allaborantem eò perducere Sectas Christianorum,

Ephes. 2. 2. C. August. Epist. 107. Joh. 3. 8. 2. Tim. 3. 7. Tertullian. Athanas. Gellius. Damascenus. Lindanus. Prateolus. Reggius.

norum, quò Sectas perduxerat Philosophorum. Nunc quia in comparationem hæreticorum & veterum Philosophorum incidimus, lubet ulteriùs progredi, & indagare, utrumne etiam aliæ varietates Sectarum Philosophicarum habeant locum in hæresibus Christianorum: ut vel hinc appareat quàm verè olim à Tertulliano scriptum fuerit: H. Philosophos esse hæreticorum Patriarchas": quàm item appositè Hieronymus induxerit hæreticos exclamantes: I. Filii sumus „ Regum antiquorum, qui appellantur Reges Philosophorum": quàm denique rectè scripserit Papa Leo jam suprà relatus: K. Ma„ lignitas longo usu propriæ imbuta nequi„ tiæ non deposuit odium, sed vertit ingenium". Tradit itaque Laertius in exordio primi libri de vita Philosophorum, Sectas veteris Philosophiæ multifariàm sortitas fuisse sua vocabula: ac imprimis Philosophos à modo profitendi vel docendi divisos generaliter fuisse in *Dogmaticos*, & *Ephecticos* sive *Scepticos*: quorum priores certam dogmatum scientiam, posteriores ignorantiam vel dubitantiam profitebantur. Secundò tradit, Philosophorum alios à civitatibus habuisse Sectarum suarum nomina: ut *Eliensеs*, *Megarenses*, *Ereticos*, *Cyrenaicos*: Alios à conventiculis seu stationum suarum locis: ut *Academicos*, *Stoicos*: Alios ab eventu, ut *Peripateticos*: Alios ab ignominia, ut *Cynicos*: Alios à fastu, ut *Philalethicos*: Alios ab effectu seu operatione, ut *Eudæmonicos*: Alios à Præceptoribus sive Sectarum institutoribus, ut *Socraticos*, *Platonicos*, *Pythagoricos*, *Pyrrhonios*, *Aristotelicos*: Alios à materiis quas potissimùm pertractabant, ut *Physicos*, *Ethicos*, *Dialecticos*: Alios denique à gente seu regione unde prodibant vel ubi maximè florebant, ut *Ionicos*, *Italicos*. Ad eundem prorsùs modum, hæretici Christianorum dividi inprimis generaliter possunt in *Dogmaticos* & *Scepticos*. Nam dari inter eos, qui dogmatum certitudinem profiteantur ac polliceantur, adeò notorium est, ut Augustinus non cunctatus sit scribere: L. Omnes hæretici generaliter Scientiæ pollicatione decipiunt": imitantes nimirum in hoc serpentem antiquum, qui pollicitatione *apertionis oculorum & scientiæ boni & mali*, primos humani generis parentes decepit, atque à paradisi felicitate dejecit. Augustino vetustior Tertullianus: M. Omnes (inquit) umient, omnes scientiam pollicentur". Et hinc factum videtur ut hæretici antonomasticè intelligi soleant vocabulo *Dogmatistarum*. Dari nihilominus inter eos etiam *Scepticos*, jam superiori §. ostensum est. De reliquis membris dicendum superest, & quidem eo ordine quo cæteras Philosophorum sectas jam dinumeravimus. Alij igitur hæretici, perinde ac eorum patriarchæ Philosophi, sua sortiti sunt vocabula à civitatibus è quibus ebullierunt vel in quibus potissimùm viguerunt ut *Albigenses*, *Albanenses*, *Massilienses*, *Genevenses*, *Pauperes de Lugduno*: Alij à conventiculis seu stationū suarum locis, ut *Pepuziani*, *Peratici*, *Angelitæ*, *Contobabditæ*, *Thaboritæ*: Alij ab eventu, ut *Circumcelliones*, *Circuitores*, *Henotici*, *Acephali*, *Enthusiastæ*, *Protestantij*, *Remonstrantij*, *Confessionistæ*, *Separistæ*: Alij ab ignominia, ut *Borboritæ*, *Stercoristæ*: Alij à fastu, ut *Gnostici*, *Cathari*, *Angelici*, *Apostolici*, *Euangelici*, *Reformati*, *Puritani*: Alij ab effectu seu operatione, ut *Encratitæ*, *Eutychitæ*, *Flagellantes*, *Condormientes*, *Anabaptistæ*, *Sebaptistæ*: Alij à Præceptoribus seu Sectarum institutoribus, ut *Simoniani*, *Asiani*, *Pelagiani*, *Nestoriani*, *Eutychiani*, *VViclefflstæ*, *Hussitæ*, *Lutherani*, *Zuingliani*, *Calviniani*, *Brentiani*, *Stancariani*, *Erastiani*, *Arminiani*, *Gummaristæ*, *Brunistæ*: Alij à materijs errorum suorum, ut *Trinitarij*, *Pneumatomachi*, *Monophysitæ*, *Monothelitæ*, *Anthropomorphitæ*, *Metamorphistæ*, *Theopaschitæ*, *Iconomachi*, *Gnosimachi*, *Agnoitæ*, *Impanistæ*, *Vbiquistæ*, *Patripassiani*: Alij denique à Gente vel Regione, ut *Cataphryges*, *Armeni*, *Arabici*, *Bulgarici*, *Græci*, *Bohemici*, *Picardici* &c. Illud præterea observandum, prædictas appellationes nequaquam inter se ita repugnare, quin plures eisdem competere queant. Quemadmodum enim quidam Philosophi à præceptore appellabantur *Platonici*, à modo profitendi *Sceptici*, à stationis loco *Academici*, à materia *Physici*, & sic de aliis: Ita iidem hæretici à præceptore dicti sunt *Montanistæ*, à Regione *Cathaphryges*, à stationis loco *Pepuziani*.. Similiter qui à suo præceptore appellantur *Lutherani*, ab eventu dicti sunt *Protestantij* & *Confessionistæ*, à fastu *Euangelici* & *Reformati* &c.

H. Tertull. lib. adversùs Hermogenem cap. 8.
I. Hieron in caput 19. Isaiæ v. 11.
K. Leo ser. 6. de Epiph. cap. 3.
L. Aug. lib. 2. de Genesi contra Manich. c. 25.
Gen. 3. 5.
M. Tertull. lib. de præscript. c. 41.
Vide Clemen. Alex. lib. 7. Strom. prope finem.
Vide Bernar. Serm. 66. in Cantica.
Vide Niceph. lib. 4. cap. 22.

CAPVT,

CAPVT X.

Quanto tempore duraverit primæva Christianorum unanimitas, inimico nondum superseminante hæreticalium discordiarum zizania, utrimque discutitur; & conciliatis antilogiarum apparentijs determinatur. Thebutis *philotimia, Hierosolymitanum Episcopatum affectantis, & ob repulsam recalcitrantis, perstringitur ex Hegesippo. Qualiter intelligendum, quod diabolus dicitur primò oppugnasse Christianismum violentis & apertis persecutionibus, ad modum leonis; deinde fraudulentis & occultis machinationibus, instar draconis.*

XXX. QVàm arcta, quàmque Deo & hominibus placita fuerit primitivorum Christianorum unanimitas, vidimus. Qualiter eandem humani generis inimicus suscitando hæreses & Schismata interturbaverit, etiã vidimus. Nunc pro pleniori ejus intelligentia, circumstantiam durationis indagemus, eâdemque operâ occasiones & origines subintroductarum hæreseon investigemus. N. Vidit Sata-
N. Petrus Chrysolog. Serm. 149. in fine.
„ nas (ait Chrysologus) firmitatem fidei, „ stabilitatemque; vidit eam pietate dogma„tum septam; vidit eam operum bonorum „ fructibus abundantem: & ideò pro omni„ bus ad insaniam venit, & rabie furoris exar„sit, ut exscinderet concordiam, ut convelleret charitatem, ut disrumperet pacem". Tametsi verò ab initio statim Christianismi nascentis viderit, inviderit, & rabie furoris intra semetipsum exarserit; non tamen omninò liquet quanto temporis spatio ardorem illum suum vel intra se presserit, vel aliis adminiculis adhibendis impenderit, antequam hæresum zizania tanquam discordiarum semina superserere cæperit. Augustinus in expositione parabolæ zizaniorum innuere videtur, diabolum demùm post mortem Apostolorum superseminare cœpisse hæresum zizania. Quod enim scriptum est,
Mat. 13. 25.
Inimicum superseminasse zizania in medio tritici, cùm dormirent homines, ita ipse exponit: O. Cùm
O. August. qu. 11. in Matthæum.
„ negligentiùs agerent Præpositi Ecclesia„ rum, aut cùm dormitionem mortis accipe„ rent Apostoli, venit diabolus, & superseminavit eos, quos *malos filios* Dominus interpre-
Ibid. v. 39
„ tatur". Idem rursùs Enarrat. in Psal. 39. item in Psal. 40. indicare videtur, hæreses tum demùm à diabolo suscitatas fuisse inter Christianos, quando expertus est se nihil violentis persecutionibus proficere adversùs Christianos. Unde ad illa verba Psalmi 90. 13. *Conculcabis leonem & draconem*: P. Leo sævit apertè (inquit)
Psa. 90. 13. P. Idem in Psalm. 90. v. 13. Vide eund. Homil. 35. inter 50.
„ draco occultè insidiatur. Utramque vim & „ potestatem habet diabolus. Quando Marty„ res occidebantur, leo erat sæviens: quando „ hæretici insidiantur, draco est surrepens. „ Vicisti leonem, vince & draconem: non te „ fregit leo, non te decipiat draco. Probemus „ quòd leo erat, quando apertè sæviebat. „ Exhortans Martyres Petrus ait: *Nescitis quia*
1. Pet. 5. 8.
„ *adversarius vester diabolus tanquam leo rugiens* „ *circumit, quærens quem devoret.* Apertè sæviens „ leo, quærebat quem devoraret: draco quomo„ do insidiatur? per hæreticos. Tales timens „ Paulus, ne ab illis corrumperetur Ecclesia à „ virginitate fidei, quam gestabat in corde, ait: „ *Despondi vos uni viro virginem castam exhibere*
2. Cor. 11. 2. & 3.
„ *Christo: & timeo, ne sicut serpens Evam seduxit* „ *astutiâ suâ, ita & mentes vestræ corrumpantur à castitate, quæ est in Christo*". Hegesippus quoque, author gravis & vetustus, Apostolorum ætati vicinus, exortum hæresum inter Christianos differt usque post decessum omnium Apostolorum. Extat ea de re fragmentum eius historicum apud Eusebium lib. 4 Hist. Eccles. cap. 22. ubi dicit Thebutem quendã cæpisse temerare castitatem Ecclesiæ, propterea quòd repulsus fuisset ab Episcopatu Hierosolymitano quem ambierat. Ambivit porrò ille eum Episcopatum vacantem per martyrium Symeonis, cujus martyrium Eusebius in Chronico statuit anno X. Traiani Cæsaris, qui fuit annus IX. à decessu Joannis Apostoli, omnium Apostolorum longævissimi. Igitur juxta hunc gravissimum auctorem non nisi novennio, postquam dormitionem mortis accepissent Apostoli, sive Apostolorum omnium postremus, cæpit diabolus seminare in agro Dominico zizania hæresum, usus ambitioso Thebute tanquam instrumento: Q. Tunc Ecclesia (inquit Hegesippus) virgo vo-
Q. Hegesip. apud Eusēb. lib. 4. Hist. cap. 22.
„ cabatur, quia nondum fuerat adulterini verbi „ subreptione corrupta. Sed Thebutes quidam, „ quia repulsam meruit Episcopatus, cæpit initio perturbare omnia atque corrumpere". Ad hunc Thebutis ausum alludere videtur Lactantius, quando primam hæreseon inter Christianos nascentiam commemorans: R. Fue-
R. Lactant. lib. 4. c. 30
„ runt (inquit) quidam nostrorum vel minùs stabi-

„ stabilitâ fide, vel minùs docti, vel minùs cauti, qui dissidium facerent unitatis, & Ecclesiam „ dissiparent. Sed ij quorum fides fuit lubrica, „ cùm Deum nosse se & colere simularent, au„ gendis opibus, & honori studentes, affecta„ bant maximum sacerdotium; & à potioribus „ victi, secedere cum suffragatoribus suis ma„ luerunt, quàm eos ferre præpositos, quibus concupierant ipsi antè præponi". Affectabat nimirùm Thebutes maximum sacerdotium Hierosolymitanum, per obitum Symeonis Martyris vacans: & à potiori victus (à Justo nimirùm, quem Eusebius loco Chronici proximè citato successisse Symeoni testatur) maluit cum suis suffragatoribus (quos Hegesippus ibidem innuit dictos fuisse *Thebuteanos*) secedere, quàm eum ferre præpositum, cui concupierat ipse antè præponi. Clemens denique Alexandrinus, vetustus & ipse Scriptor quanquam Hegesippo aliquantulum recentior, exortum hæreseon protrahit ad Adriani usque Cæsaris imperium. Probans quippe ille, Catholicam fidem tempore antiquiorem fuisse cunctis hæresibus, designat Romanos Imperatores sub quibus illa incœpit ac duravit, Augustum scilicet, Tiberium, aliosque aliquot sequentes. Ac tum subdit: [S] Inferiùs autem circa tempo„ ra Adriani Imperatoris fuerunt, qui hæreses „ excogitarunt: & pervenerunt usque ad ætatem Antonini Senioris". Adrianus porrò imperare cœpit anno Christianæ æræ CXIX. juxta Eusebii Chronicon, qui fuit à passione Domini annus LXXXVI. juxta idem Chronicon, & à decessu Joannis Apostolorum postremi annus XVIII ex eodem Eusebii Chronico. Ex hujus proinde Auctoris sententia, unanimitas illa primæva Christianorum, sine hæreticali ulla interturbatione, duravit usque ad octuagesimum sextum à passione Domini annum, quo Adrianus iniit imperium.

S. Clemens Alex. lib. 7. Stromatum

XXVI. Ex adverso autem, hæreses citiùs incœpisse, atque adeò primævæ Christianorum unanimitatis durationem tam diuturnam non fuisse quàm prædictis Patrum testimoniis innui videtur, multa sunt quæ suadeant, imò persuadeant. Nam inprimis ipsi Apostoli in Scripturis Canonicis, quas utique non post decessum suum sed adhuc vivi ediderant, hæreticos quosdam jam seminantes zizania in medio tritici memorant, reprehendunt, ac refellunt. Ioannes certè Apostolus de tempore Scriptionis suæ loquens: *Nunc*, inquit, *Antichristi multi facti sunt.* Ubi ne fortè suspicio cuipiam oboriretur, sermonem esse de Iudæis aut Ethnicis Christiano nomini ac professioni infestis, ac non potiùs de hæreticis ab Ecclesiæ unitate desciscentibus, protinùs subditur: *Ex nobis prodierunt.* Idem Ioannes alibi carpit *Tenentes doctrinam Nicolaitarum*, qui sunt famosa hæreticorum Secta. Præterea Hieronymus

1. Ioan. 2. 18.

Apoc. 2. 15.

incunctanter asserit, eundem Joannem scripsisse suum Euangelium, [T] Adversùs Ce„ rinthum, aliosque hæreticos, & maximè tunc Ebionitarum dogma consurgens". Fuerunt igitur inter Christianos hæretici, imò & hæreticorum Sectæ, priusquam Apostolus Joannes ex hac vita demigrasset. Quinimò & Paulus, qui duodecim circiter annis Joanni præmortuus fuerat, hæreticorum quorundam suo adhuc tempore exurgentium, aut à fide abscedentium, meminit; subinde quidem innominatim, interdum etiam nominatim. Quæ omnia ex utraque ejus ad Timotheum Epistolâ patent: in quarum priori innominatim dicit, *Quosdam bonam conscientiam repellentes circa fidem naufragasse*; & item, *Quosdam falsi nominis scientiam promittentes circa fidem excidisse*: in posteriori nominatim modo *Phygellum & Hermogenem*, modo *Hymenæum & Philetum*; uti & in priori eundem *Hymenæum & Alexandrum*, hæreseos redarguit. Tantùm verò abest, Augustinum huic sententiæ refragari, ut è contrario asserat, canonicas Apostolorum Epistolas fuisse eo fine conscriptas, ut abolerent hæresim de fidei sine operibus sufficientiâ, tunc seminari cœptam: [V] Quoniam ergo (ait ille) hæc opi„ nio fuerat tunc exorta, aliæ Apostolicæ Epi„ stolæ, Petri, Joannis, Jacobi, Judæ, con„ tra eam maximè dirigunt intentionem: ut „ vehementer astruant, fidem sine operibus „ nihil prodesse". Sicut igitur ex præallegatis Hieronymi verbis rectè colligitur, exortam fuisse hæresim quandam eo tempore, quo Joannes suum scripsit Euangelium: ita ex jam citato Augustini loco rectè colligitur, exortam fuisse hæresim contra necessitatem bonorum operum ultra fidem, eo tempore quo Petrus, Joannes, Jacobus, & Judas, suas scripsere Epistolas. Scripsere autem eas non jam vitâ defuncti, sed prorsùs adhuc vivi. Non ergo Apostolorum mortem diabolus expectavit ut hæreses sereret, sed ipsis adhuc superstitibus serere cœperat. Simonem certè Magum inchoasse suam hæresim, instituisseque Sectam, ante Apostolorum decessum, nemini ignotum esse potest; siquidem ipsemet hæresiarches & hæresiarcharum cæterorum pater & antistes, à principibus Apostolorum adhuc tunc viventibus præcipitatus, interiit. Hieronymus Dialogo adversus Luciferianos cap. 8. non solùm Simonianam, sed alias quoque aliquot hæreses sub Apostolis exortas recenset. Philastrius quoque, Epiphanius, & utroque vetustior Tertullianus lib. de Præscript. cap. 46. & sequentibus, idipsum faciunt: uti & Theodoretus in Præfatione libri 2. hæreticarum fabularum, necnon superiùs in Præfatiuncula libri primi ejusdem Operis, ita scribens [W] Sa„ pientissimus universorum Deus, paucis viris, „ iisque piscatoribus & Publicanis, uniq; taber- naculo-

T. Hieron. lib. de Scrip. Eccles. c. 9. alias 10.

1. Tim. 1. 19.
1. Tim. 6. 21.
2. Tim. 1. 15.
2. Tim. 2. 17.
1. Tim. 1. 20.

V. Aug. lib. de Fide & Operib. c. 14

Hieronym.
Philastrius
Epiphanius
Tertullian.

W. Theodor. in Præfat. l. 2. Hæret. Fab.

Vide Chryſ. homil. 8. in poſteriorem ad Timoth.

,, naculorum opifici, Orbem terræ colendum ,, commiſit. Peſſimus autem dæmon, homi- ,, num pernicies, hos videns multorum Deo- ,, rum erroris ſpinas radicitùs evellere, ſeque ,, obedientium ſibi numero deſtitui: ut machi- ,, narum & improbitatis eſt artifex, alias inſi- ,, diandi rationes excogitavit. Cùm enim ho- ,, mines operatione ſuâ dignos elegiſſet, & ,, Chriſtianorum his nomen. velut perſonam ,, quandam impoſuiſſet, & tanquam melle quo- ,, dam illiviſſet, exitiale mendacii venenum ho- ,, minibus porrexit. Cùmque hominum perni- ,, ciem ſitiret, non expectavit ut Apoſtolorum ,, prædicatio invaleſceret, & fraudem tum in- ,, ferret: ſed cùm primùm illi terram colere, & ,, pietatis ſemina ſpargere cæperunt, hic interim

Mat. 13.25.

Seminavit zizania". Non igitur diſtulit dæmon ſerere hæreſes uſque ad deceſſum Apoſtolorum, ſed ſtatim ſub ipſum initium Apoſtolicæ prædicationis accinxit ſe operi, ſuſcitando hæreſiarchas, per quorum contrariam prædicationem ſpargeret hæreſes, exſcinderet concordiam, convelleret charitatem, diſrumperet pacem. Unde Epiphanius de Simone Mago, primo Novi Teſtamenti hæreſiarcha, loquens: [X] Sta- ,, tim (inquit) poſt Chriſtum, prædicanti- ,, bus adhuc Apoſtolis apparuit: à quo *Simoniani* appellati ſunt".

X Epiphan. in Anacephal.

XXXII. Videntur quidem prætactæ duæ ſententiæ primo intuitu ſibi invicem adverſari, dum prior exortum hæreſum, adeoque initium diſcordiæ Chriſtianorum, ultra ætatem Apoſtolorum retardat, poſterior ad ipſum Apoſtolicæ prædicationis tempus reducit: Sed conciliari utcunque poſſunt, ſi Hegeſippi Fragmenta hiſtorica, apud Euſebium extantia, penitius inſpiciantur, & perpendantur. Horum unum habetur libro 2. Euſebianæ Hiſtoriæ cap. 23. aliud jam ſuprà memoravimus ex libro 4. ejuſdem Hiſtoriæ cap. 22. tertium extat libro 3. ejuſdem Hiſtoriæ cap. 32. In primo refertur vita B. Jacobi Apoſtoli, electio ejuſdem in primum Hieroſolymorum Epiſcopum, ac deinde pro Chriſtianæ fidei confeſſione Martyrium. In ſecundo habentur ea quæ de ſeceſſione Thebutis ob repulſam ab Epiſcopatu memoravimus. In tertio denique refertur Martyrium Symeonis Cleophæ, qui Jacobo Apoſtolo in Hieroſolymitano Epiſcopatu ſucceſſit, prout ſuprà inſinuatum eſt. Quâ relatione præmiſſâ, ſubdit ibi Hegeſippus: [Y] Ad hæc ,, uſque tempora permanſit Eccleſia virgo in- ,, tegra & incorrupta: corruptoribus veritatis ,, & divini verbi temeratoribus, ſi qui fortè fue- ,, rant, in abdito & obſcuro deliteſcentibus. ,, Poſt quam verò ſacer Apoſtolorum chorus va- ,, rium ſortitus eſt vitæ exitum, & tota illa ,, generatio jam præteriit, quæ auribus ſuis ,, Dei ſapientiam audire loquentem meruit; ,, tum velut in vacuam domum impius falſæ ,, doctrinæ furor in Eccleſiam inſiliit: & tan- ,, quam ubi nullus jam divini cenſus defenſor ,, exiſteret; nudato vertice corripientes arma ,, mendacij oppugnare Apoſtolicam veritatem aggreſſi ſunt". Non negat itaque Hegeſippus fuiſſe ullas hæreſes inter Chriſtianos etiam temporibus Apoſtolicæ prædicationis, vel ante Martyrium Symeonis, & ſeceſſionem Thebutis; ſed tales duntaxat fuiſſe interea hæreſes negat, quæ apertâ fronte, aut *nudato*, ut ait, *vertice*, prodirent in certamen adverſùs Apoſtolos vel Apoſtolicos Eccleſiarum Præſules. Fuerunt ergo ante ſeceſſionem Thebutis, imò & ante deceſſum Apoſtolorum, aliquot hæretici; ſed *in abdito & obſcuro deliteſcentes*, publicum cum Apoſtolis & Eccleſiarum Præſulibus congreſſum ſubterfugientes; occultè tamen *Penetrantes domos*, ſeminantes zizania, *Sagittantes in obſcuro rectos corde*. Ex quo enim notorium erat, Apoſtolos non ſolùm gratiâ verbi, ſed virtute quoque pollere miraculorum; ita ut ad verbum Petri corruerint exanimes *Ananias & Saphira*; ad vocem Pauli amitteret viſum *Elymas Magus*, & traderentur Satanæ *Hymenæus & Alexander*; reformidabant hæretici publicum cum eis congreſſum, & declinabant eorum conſpectum; ne aut palàm confunderentur, aut ſenſibili pœnâ plecterentur. Simon ipſe Magus, hæreſiarcharum primus & peſſimus, audita Apoſtolorum comminatoria denunciatione, vehementi terrore perculſus aiebat: *Precamini vos pro me ad Dominum, ut nihil veniat ſuper me horum quæ dixiſtis*. Teſtatur Philaſtrius, eundem hæreſiarcham fugiſſe Apoſtolum Petrum de Judæa uſque Romam, nec tamen ad extremum evaſiſſe pœnam inſequentem: [Z] Cùm fuge- ,, ret (ait de eo Philaſtrius) Beatum Petrum ,, Apoſtolum de Hieroſolymitana civitate; ,, Romamque veniret; ibique pugnaret cùm ,, B. Apoſtolo apud Neronem Regem, devictus ,, undique oratione Apoſtoli, atque percuſſus ,, ab Angelo, ſic meruit interire, ut ejus magiæ ,, evidens mendacium cunctis hominibus pate- ,, fieret". Exinde proculdubiò major adhuc terror cæteros hæreſeon ſatores inceſſit, ne apertâ fronte cum Apoſtolis congredi præſumerent, tametſi clanculariè ſeducere quos poſſent non deſiſterent. Prior itaque duarum ſententiarum ſuperiùs relatarum intelligenda eſt de hæreticis apertâ fronte prodeuntibus & aperto marte cum Apoſtolis aut aliis rectæ fidei propagatoribus ac propugnatoribus congredi audentibus: poſterior autem de hæreticis ſaltem clanculariis, vel certè iſtiuſmodi congreſſum ſubterfugientibus. Cæterùm quod in priori ſententia dictum eſt de diabolo, priùs oppugnante Chriſtianiſmum violentis perſecutionibus ad inſtar *leonis*, poſtmodum autem fraudulentis ſubreptionibus inſtar

Y Hegeſip. apud Euſeb. lib. 3. Hiſt. Eccleſ. c. 32.

2. Tim. 3. 6.

Pſal. 10. 3.

Act. 5. 5. & 10.

Act. 13. 11.

1. Tim. 1. 20.

Act. 8. 24.

Z. Philaſtr. lib. de Hæreſib. p. 1. cap. 1.

draconis: non eſt intelligendum cum reciproca excluſione alterutrorum membrorum; quaſi in principio *leonem* ſolum ſeſe exhibuerit, aut poſteà ſolum *draconem*. Nam ſicut modò agens *draconem*, non omninò ſe cohibet à violentia leonina: ita olim agens *leonem*, non omninò ſe cohibebat à fraudulentia draconica. In iſta proinde appropriatione attenditur ad potiſſimam diaboli pro diverſis temporibus occupationem, ſine excluſione tamen ſubſecivarum operarum vel machinationum.

CAPVT XI.

Quemadmodum diabolus ſeducendis & de paradiſo exturbandis protoplaſtis intentus, colubrum, machinationi ſuæ ex innata indole præ cæteris animantibus congruum, delegit: ita ſupplantandis & de Eccleſiæ paradiſo pellendis fidelibus intentus, eos præ cæteris deligit miniſtros, quos certis vitijs ſuo ſcopo congruis pravè dignoſcit addictos. Quàm pronus ſit humanus intellectus ad ſe conformandum inclinationi affectus ſive in bonum ſive in malum vergentis! Sectariorum pertinacia & inſolentia perſtringitur.

XXXIII. MIrum quibuſdam videtur cur inter tot animantia, Paradiſum cum primis hominibus inhabitantia, diabolus ſerpentem elegerit, cujus miniſterio ad inſidiarum ſuarum machinationem uteretur. Auguſtinus ad divinam aliquando permiſſionem recurrit: A. Cùm eſſet in illo (inquiens) propter perverſam & invidam voluntatem decipiendi cupiditas, non niſi per illud animal potuit, per quod poſſe permiſſus eſt. Nocendi enim voluntas poteſt eſſe à ſuo quoque animo prava, *Non eſt autem poteſtas niſi à Deo*, & hoc abditâ altâque juſtitiâ, quoniã *Non eſt iniquitas apud Deum*". Alibi tamen idem Auguſtinus congruentiam quandam, ſive illius diabolicæ electionis, ſive hujus divinæ permiſſionis, in ipſa ſerpentis natura vel indole præfundatam agnoſcit, ubi ait: B. Maleſuadâ verſutiâ in hominis ſenſum ſerpere affectans (cui utique ſtanti, quoniam ipſe ceciderat, invidebat) colubrum in Paradiſo corporali, ubi cum duobus illis hominibus, maſculo & fœmina, animalia etiam terreſtria cætera ſubdita & innoxia verſabantur, animal ſcilicet LUBRICUM, & TORTUOSIS ANFRACTIBUS MOBILE, operi ſuo CONGRUUM, per quem loqueretur, elegit". Similia habet Chryſoſtomus Homil. 16. in Geneſim. Conſonat quoque Bernardus, cùm de diabolo ait: C. Ille inſatiabilis homicida primis parentibus noſtris non urſos, non leones, non fortia terræ animalia delegavit; ſed tortuoſum & callidum ſerpentem, qui per ſinuoſa volumina nunc caput caudâ, nunc caudam capite tegere conſuevit. Denique & *Serpens* non fortior, ſed *callidior erat cunctis animantibus terræ*, ait Scriptura". Hugo denique Victorinus naturalem quandam aſtutiam ſerpenti ineſſe ſupponit, cùm de tentatione illa primi hominis tractans: D Nota (inquit) quod non eſt tentatus per aliquam ſimplicem beſtiam, ut eſt columba, vel agnus: ne poſſet ſcilicet excuſare tranſgreſſionem, dicens: Quis putaret dolum ineſſe in hujuſmodi ſpecie vel forma"? Diodorus apud Lippomanum in catena ſuper caput 3. Geneſeos, dicit ſerpentem dici *prudentem*, hoc eſt, ad decipiendum atque circumveniendum maximè accommodatum. Moyſes Barcepha in ſuo Commentario de Paradiſo, præmiſſæ interrogationi, *Cur præ cæteris beſtijs anguem ſibi Satanas in organum delegerit*? Reſpondet: E. Hujus rei cauſas multas eſſe dicimus: Primò enim nullum erat animal angue ad fallendum aſtutius: Id quod divinus quoque Moyſes his verbis ſignificat, *Serpens erat callidior omni beſtiâ agri.* Nam animantium alia excellunt vafritie, ut vulpes; alia rudi ſimplicitate ſunt, ut oves. Deinde, cum anguis læthali veneno plenum animal ſit, conſentaneum erat, ut vel propter naturæ congruentiam, mortiferum ſuum toxicum commiſceret Satanas cum ſerpentis veneno". Beatus quoque Proſper ad illa Pſalmographi verba, *Acuerunt linguas ſuas ſicut ſerpentis*: F. Non eſt dubium (inquit) quales ſint, qui ſerpentibus comparantur: Qui ſine ſtrepitu ac ſono leniter ſerpunt, ſed nocenter irrepunt". Et Theodoretus in eundem Pſalmographi locum: G. Subdolam mentem (inquit) & occultum dolum, jure ſerpentium ferarum veneno comparavit". Iſidorus Peluſiotes exponens quemadmodum idem Pſaltes dixerit *Hominem eſſe comparatum iumentis inſipientibus & factum eis ſimilem*: H Cùm enim (inquit) quiſpiam ut taurus ſubſultat, ut aſinus calcitrat, ut ſalaciſſimus equus in fœminas hinnit

A. Aug. lib. 11. de Geneſi ad litt. c. 3.

Rom. 13. 1.

Rom. 9. 14.

B Id. lib. 14. de Civit. c. 11.

Chryſoſt.

C. Bern. ſer. de Quadrup. debito.

Gen. 3. 1.

D. Hugo Victor. in c. 3. Geneſis. Vide lib. 3. Beſtiaril c. 40. & 53.

Diodorus.

E Moyſes Barcepha de Paradiſo p. 1. c. 17. q. 7.

Pſal. 139. 4.

F. Proſp. in Pſ. 139. v. 4.

G. Theodoret. ibid.

Pſ. 48. 13.

H. Iſidorus Pelus. lib. 2. Epiſt. 135.

„ nit, ut ursus voracitati studet, ut mulus „ corpus saginat, ut camelus injuriarum memoriam retinet, ut leo irascitur, ut lupus „ rapit, ut scorpius ferit, UT SERPENS SUBDO„ LUS EST, improbitatis venenum ut vipera „ conservat; opes denique, vel, ut rectiùs lo„ quar, peccata cumulat ut scarabeus scarabeas: „ quomodo quisquam hunc, belluino animo „ præditum, inter homines recensere poterit, „ cùm mitis ac placidæ naturæ lineamenta in „ eo minimè perspiciat, sed Scyllæ cujusdam „ ac chimeræ atque hydræ, juxta externas fabulas, fætorem cernat"? Ubi dum ille variis animantibus suas assignat proprietates ab ipsa eis natura inditas, serpenti attribuit *subdolum esse*. Cui attributioni favet inprimis quòd Moyses serpentem perhibeat *callidiorem fuisse cunctis animantibus terræ*: deinde quòd Christus *prudentiam serpentinam* proponat in exemplum, temperatam tamen *simplicitate columbina*: denique quòd Ecclesiasticus disertè asseveret; *Non esse caput nequius super caput colubri*.

Gen. 3. 1. Vide eund. Pelus lib. 2. Epist. 175. & lib. 4. Epist. 237. & Aug. l. 4. cont. Julia. 3. & lib. 2. de Doct. Chr. cap. 16. Mat. 10. 16. Eccli. 25. 23.

XXXIV. Hæc eò tendunt, ut planiùs perspiciamus, cujusmodi hominibus utatur diabolus ad seminanda inter Christianos hæresum zizania, atque inde pullulantia animorum dissidia. Quemadmodum enim ad decipiendum ab initio hominem delegit serpentem, suapte naturâ subdolum ac tortuosum: ita ad serendum in Ecclesia hæreseon dissidium, homines communiter deligit certis addictos vitiis, quibus idonei reddantur excipiendis ac promovendis suis insidiis: [I] Multimodæ multiformesq; (in„ quit Basilius) sunt diaboli insidiæ, & alios „ aliter decipit. Ad quod enim proniorem „ conspexerit, ad id propriis utitur deliniment s atque illecebris". Et Isidorus Hispalensis: [K] Diabolus (inquit) quando decipere quem„ quam quærit, priùs naturam uniuscujusque „ attendit: & inde se applicat, unde aptum „ hominem ad peccandum inspexerit. Ex ea „ parte homines tentat, qua eos per excrescen„ tem humorem facilè inclinari ad vitia „ conspicit: ut secundùm humoris con„ spersionem adhibeat & tentationem. Le„ ge *Balaam*, qui in figura diaboli, contra „ populum Dei ex ea parte præcipit per„ niciosos prætendere laqueos, ex qua sensit „ eos faciliùs esse lapsuros. Nam & qui aquam „ alicubi deducit, non eam per aliam partem mittit, nisi ubi impetum ejus intendit". Pulchrè & appositè Augustinus in Sermone de *Monomachia, Golia & Davidis*: [L] Etsi diabo„ lus (inquit) aliquid suggerit, consen„ tientem tenet, non cogit invitum: Non „ enim seducit ille aut trahit aliquem, nisi „ quem invenerit ex aliqua parte jam sibi „ similem. Invenit enim eum aliquid cu„ pientem, & cupiditas aperit janu„ am intranti suggestioni diaboli. Invenit „ illum aliquid timentem: monet ut fugiat, „ quod illum invenit timere: monet ut adi„ piscatur, quod illum invenit cupere. Et per „ has duas januas, cupiditatis & timoris, „ intrat. Claude illas, & imples illud Apo„ stoli, *Non detis locum diabolo*. Ibi enim voluit „ ostendere Apostolus, quia quamvis intret „ & possideat diabolus, homo tamen illi lo„ cum dedit ut posset intrare". Sicut ergo serpentem fecit esse idoneum diabolicæ machinationis organum indoles sua naturalis, ita homines eisdem machinationibus suscipiendis ac promovendis idoneos reddit affectio aliquâ moralis. Unde Beatus Leo, Seminatores hæresum, quoad diabolo impensum ministerium, assimilat serpenti quo usus ille fuerat in paradiso: [M] Inter opera pietatis (inquiens) quæ nos „ Deo magis magisque commendant, dubium „ non est, quin hostis noster, nocendi cupidus „ & peritus, acrioribus invidiæ stimulis incite„ tur: ut quos apertis & cruentis persecutioni„ bus impugnare non sinitur, sub falsa Chri„ stiani nominis professione corrumpat; ha„ bens hæreticos huic operi servientes, quos „ à Catholica fide devios, sibique subjectos, „ militare in castris suis sub diversis erroribus „ fecit. Et sicut decipiendis primis homini„ bus ministerium sibi serpentis assumpsit, „ ita horum linguas ad seducendos rectorum „ animos, veneno suæ falsitatis armavit". De variis item hominum affectionibus, quibus idonei redduntur sive excipiendis sive etiam promovendis diaboli machinationibus, idem alibi loquens: [N] Non desinit hostis an„ tiquus (inquit) *Transfigurans se in Angelum* „ *lucis*, deceptionum laqueos ubique prætendere, & ut quoquo modo fidem creden„ tium corrumpat, instare. Novit, cui ad„ hibeat æstus cupiditatis, cui illecebras gu„ læ ingerat, cui apponat incitamenta luxu„ riæ, cui infundat virus invidiæ. No„ vit, quem mærore conturbet, quem „ gaudio fallat, quem metu opprimat, „ quem admiratione seducat. Omnium dis„ cutit consuetudines, ventilat curas, scruta„ tur affectus: & ibi causas quærit nocendi, „ ubi quemque viderit curiosiùs occupari. „ Habet etenim multos ex eis, quos tenaciùs „ obligavit, aptos suis artibus; quorum ad „ alios decipiendos ingeniis utatur & linguis".

I. Basil. Homil. 21.

K. Isidor. lib. 3. Senten. c. 5.

Apoc. 2. 14.

L. Aug. Ser. 20. de div. vers. cap. 11.

Ephes. 4. 27.

M. Leo Ser. 5. de Jejunio x. Mensis.

N. Idem Ser. 7. de Nativitate cap. 3. 2. Cor. 11. 14.

XXXV. Tanta est conspiratio intellectus cum affectu, ut tametsi datus ei sit in ducem & regulatorem, non rarò tamen ab eo vicissim ducatur ac reguletur. Quod animadvertens philosophus: [O] Non eadem (inquit) „ Judicibus videntur cùm diligunt, & cùm „ oderint; nec iratis, & quietis: sed vel om„ nia diversa, vel inæqualia. Nam reus vel „ nullam vel parvam injuriam commisisse videtur

O. Aristot. l. 2. Rethor. ad Theodecten. cap. 1.

„detur amanti, contrà autem ei qui oderit: cu„pienti item ac speranti si jucundum sit quod „futurum nunciatur, & fore, & bonum fore vi„detur; contrà verò videtur ei, qui aspernatur atque desperat". Idem rursus lib. 3. Politicorum cap. 12." Ægrotantes medici (inquit) alios „ad se medicos vocant, & magistri palæstræ „alios magistros: quasi nequeant verum dis„cernere qui de propriis judicant, & in affe„ctu constituti sunt". Quapropter lib. 1. Rhetoricorum ad Theodecten c. 1. arcendos censet à tribunalibus causidicos qui inter perorandum evagationes faciunt, quibus judicem ad commiserationem aut indignationem commoveant:" Non enim oportet (inquit) in „iram aut invidiam aut misericordiam impel„lendo, à recto judicem flectere: ne similes „ei simus, qui eam quâ usurus sit regulam, priùs inflectit". Quibus verbis innuit, humani intellectus judicium pro varietate affectionum voluntatis ita posse mutari, ut videatur imitari *regulam Lesbiam*; quæ in proverbium abiit, cujus ipse meminit lib. 5. Ethicorum cap. 10. hisce verbis:" Indefinitæ rei indefinita est & re„gula, quemadmodum plumbea lesbiæ ædi„ficationis regula: ad lapidis enim figuram mutatur, & non manet regula". Mirum profectò est, & multis fortasse incredibile videbitur, quod ad exaggerandum imperium affectus in intellectum tradit vir doctrinâ ac pietate conspicuus Ruard. Tapperus, in Oratione Theologica quam de causis pertinaciæ hæreticorum elucubravit: [P.] Tanta est voluntatis „(inquiens) nostræque affectionis virtus & ef„ficacia circa intellectûs judicium, ut quidam „non incelebres Doctores probabiliter do„ceant, quòd ex ejus imperio dissentire „possimus propositioni evidenti, & assen„tire contrariæ: non quòd album, quod „coram videmus, non album sit, sed ni„grum". Et quamvis juxta communiorem cæterorum Doctorum sententiam nequeat voluntas in rebus evidentibus detorquere sic intellectum: in obscuris tamen, quales sunt res opinabiles vel credibiles, certum est posse. In his enim homines plerunque taliter judicant, qualiter affecti sunt. Quod adeo verum est, ut etiam fideles ad credendum articulis divinitùs revelatis indigeant affectu piæ credulitatis ex parte voluntatis. Unde qui contrario affectu præoccupantur, non solùm non credunt, sed fidei credentium obluctantur. Nam, ut Beatus Hilarius ait: [Q.] Dissentientibus voluntatum motibus, „dissentiens quoque fit sensus animorum: „cùm, adversantium judiciorum affectione „compugnans, assertionibus his quibus offen„ditur, contradicit. Quamvis enim omne „dictum veri ratione perfectum sit, tamen „dum aliud alijs aut videtur, aut complacet, „patet veritatis sermo adversantium respon„sioni: quia contra veritatem aut non „intellectam, aut offendentem, vel stultæ „vel vitiosæ voluntatis error obnititur. „Immoderata enim est omnis susceptarum „voluntatum pertinacia, & indeflexo motu „adversandi studium persistit, ubi non rationi „voluntas subijcitur, nec studium doctrinæ „impenditur; sed his quæ volumus rationem „conquirimus, & his quæ studemus doctrinam coaptamus". In hujus rei probationem adducit ibidem Hilarius testimonium Apostoli, prædicentis Timotheo futuros aliquando in Ecclesia quosdam, qui *Ad sua desideria coacervabunt sibi Magistros, prurientes auribus*: [R.] Apta scilicet cupiditatibus suis doctrina„rum instituta cumulantes, neque doceri se „desiderantes, sed Doctores ad id quod de„siderant congregantes: ut cumulus ipse „conquisitorum & coacervatorum Magistro„rum, æstuantium desideriorum satisfaciat doctrinis". Horum in veteri Iudæorum Synagoga prodromi ac præcursores fuere. *Qui dicebant videntibus, Nolite videre: & aspicientibus, Nolite aspicere nobis ea quæ recta sunt: Loquimini nobis placentia, videte nobis errores.*

P. Ruardus Orat. 5. Theologica, in initio. Vide Bernar. Serm. 66 in Cantica.

Q. Hilarius lib. 10. de Trinit. sub initium.

2. Tim. 4. 3.

R. Idem ibid. infrà.

Isa. 30. 10.

XXXVI. Cùm igitur tanta sit intellectus cum affectu conspiratio, ut in rebus saltem subobscuris facillimè se ejus inclinationi accommodet, ut regula plumbea suo regulabili: diabolus eam conspirationem habens perspectam, eos homines deligit ad suscitandas quasque hæreses, quos earum materijs specialiter affectos & ab opposita fidei veritate aversos deprehendit. Sic quia fides prædicat virtutem castitatis, si quem ille deprehenderit luxuriæ deditum atque à castitate aversum, eum deligit ad invehendam hæresim fidei castitatis adversam: atque ita pariformiter in alijs virtutibus, & vitijs oppositis. Hac quippe ratione duo sibi gratissima & commodissima assequitur: primum, quòd absque magna hæreses suscitet difficultate: secundum, quòd semel suscitatæ magnâ propugnêtur animositate. Quo enim quisque deditior est materiæ cujusque hæreseos, eò promptior est ad illam seminandum, & difficilior ad palinodiam canendum. Et de priori quidem satis jam dictum est, ostendendo, quàm pronus sit humanus intellectus ad sequendum ductum blandientis affectus. Posterius quoque ex priori consectaneum est: Per quas enim causas res quæpiam ponitur, per easdem durantes eadem conservatur: & quantò delectabiliùs error imbibitur, tantò ardentiùs propugnatur. Unde & Gentiles eò difficiliùs Christianam Religionem sunt amplexi, quo delectabiliùs fuerant pristinis erroribus innutriti. Hinc Lactantius Firmianus in Opere adversùs eos, pro eadem Christiana Religione conscripto: [S.] Necessa-

rium

S. Lactant. lib. 7. cap. 1.

„ rium puto (inquit) admonere Lectores, „ quòd hæc nostra quæ tradimus, pravæ vitiosæque mentes aut omninò non intelligent (hebetatur enim acies eorum terrenis „ cupiditatibus, quæ sensus omnes gravant, „ imbecillesque reddunt) aut etiam si intelligent, dissimulabunt tamen, & hæc vera „ esse nolent, quia trahuntur à vitiis, & scientes malis suis favent quorum suavitate capiuntur; & virtutis viam deserunt, cujus „ acerbitate offenduntur Nam qui avaritiâ, & „ opum inexplebili quadam siti flagrant; quia „ non possunt, venditis aut dilargitis quæ „ amant, tenui cultu vitam degere; sine dubio malunt id esse fictum, quo desideriis „ suis renuntiare coguntur. Item qui libidinum stimulis incitati, ut ait Poëta, *in furias ignemque ruunt*; utique incredibilia nos „ afferre dicunt, quia vulnerant aures eorum „ præcepta continentiæ, quæ illos à voluptatibus suis prohibent, quibus animam suam „ cum corpore adjudicarunt. Qui verò ambitione inflati, aut amore potentiæ inflammati, omne studium suum ad honores acquirendos contulerunt; nec si fidem quidem ipsum gestemus in manibus, fidem „ commodabunt ei doctrinæ, quæ illos jubet, omni potentiâ & honore contempto, „ humiles vivere; atque ita humiles, ut & „ accipere injuriam possint, & referre nolint, „ si acceperint. Ij sunt homines, qui contra veritatem clausis oculis canino modo latrant". Hæc quidem ille de Gentilibus, austeritatem Christianæ Religionis pristinis suis affectibus contrariam detestantibus, scripsit: nihilo tamen minùs quadrant in hæreticos; qui vitiosis suis affectibus indulgentes à Catholicæ fidei sinceritate recedunt, & adversùs eandem pro complacitorum errorum tuitione decertant. Quibus & illud non minùs appositè congruit, quod idem author ibidem inferiùs, cap. 7. addit: " Cùm aliquam Sectam probaverint; eique se addixerint, cæteras damnant tanquam falsas & inanes: armantque se ad præliandum, nec quid defendere debeant scientes, nec quid refutare; „ incursantque passim sine delectu omnia, quæ afferunt quicunque dissentiunt". Hoc quippe non minùs in Christianismi, quàm in Gentilismi Sectarios quadrare, satis indicat illud Augustini: T. Non est alius impius superbiæ „ tumor apud omnes qui se à Christi unitate „ discindunt, quàm se solos Christianos jactare, & damnare cæteros; non solùm quibus eorum lis nota est, verùm etiam quibus eorum nec nomen auditum est". T. Aug. lib. 4. cont. Cresc. cap. 159.

CAPUT XII.

In quovis vitiorum genere captivari potest intellectus in obsequium pravi affectus. Heretici idololatris similes; ut illi manibus, sic ipsi mentibus Deos sibi cudunt recentes. Nullus in Religione error vigesceret, nisi anima pro Deo suo animam, aut corpus, aut phantasma suum coleret. Vitiosi quidam affectus hæreticis familiariores memorantur. Apostoli locus, Erunt homines seipsos amantes *&c. elucidatur. Maiorum contemptus Novatoribus usitatus. Suus cuique fœtus, ut carnis, ita & mentis, alienis plerunque existit gratior, & apparet pulchrior. Philautia, Superbia, & generalis avaritia ad invicem conferuntur, & de vitiorum primatu contendentes inducuntur. Pastores gregem Christi non ut eius, sed ut suum pascentes redarguuntur.*

XXXVII Nulla est vitij species in cujus obsequium non possit captivari humanus intellectus, pelliciente affectu: adeoque cui non possit aliqua hæreticorum Secta deservire, eo scilicet genere servitutis de quo loquitur Apostolus cùm de quibusdam gulæ mancipijs ait: *Christo Domino nostro non serviunt, sed suo ventri.* Rom. 16. 18. Ubi non qualemcunque servitutem, sed latriam signatè intelligi, apparet inprimis ex eo, quòd servitus debita Christo sit latria; illi autem propterea carpuntur, quòd servitutem impendendam Christo, detorquerent in obsequium ventris: Deinde quod idem Apostolus eosdem vel similes alibi reprehendens dicat inter alia, *Quorum Deus venter est.* Phil. 3. 19. Quem locum expendens Beatus Fulgentius, quatuor modis nomen *Dei* in Scripturis usurpari observat, Primò pro eo qui naturaliter Deus est, id est pro sanctissima Trinitate: Secundò pro eo qui per gratiam sublimatur in consortium divinæ naturæ, juxta illud, *Ego dixi Dij estis, & filij* Ps. 81. 6.

& filij Excelsi omnes: V. Duo verò residui mo-
,, di (subdit ille) quibus res aliqua vel per-
,, sona nominatur *Deus*, magis inveniuntur
,, digni vituperatione, quàm laude: & ideò
,, in utroque manifesta invenitur culpa, quia
,, nulli eorum vel naturâ potest deitas inesse,
,, vel gratiâ. Unus quippe est secundùm affe-
,, ctum pravæ cupiditatis, alter secundùm
,, opinionem erroris. Nam carnali cupiditati
,, deditus animus, hoc sibi Deum facit esse,
,, quod diligit præ omnibus. Hinc est quòd
,, Beatus Apostolus, quorundam *Terrena sa-*
,, *pientium ventrem Deum esse*, sine dubitatione
pronunciat." Et post pauca rursùs ibidem:
"*Terrena* ergo *sapiunt*, qui terrena diligunt:
,, & *Deum sibi ventrem faciunt*, qui gulæ dele-
,, ctationibus illecebrosam sui cordis manci-
,, pant servitutem. Opinio verò humani erro-
,, ris dupliciter sibi Dei nomen mendaciter
,, in suum finxit exitium. Quæ gemina erroris
,, opinio non minùs sibi hæreticos vendicat,
,, quàm paganos; dum & istos & illos eo sibi
,, subjicit, quo simul omnes diversis vincu-
,, culis multimodæ falsitatis adstringit. Pa-
,, gani enim relicto vero Deo falsorum Deo-
,, rum superstitioni deserviunt, hæretici au-
,, tem de vero Deo falsum opinantes veritati
,, sanctæ Religionis obsistunt. Manifestum
,, est igitur hæreticos vinculo mortiferi erro-
,, ris obstringi, nec debere dici fideles, quos
,, Ecclesia inimicos patitur pertinaces; quan-
,, doquidem infidelitatis reatus sit, vel falsa
,, de Deo vero credere, nec cedere; vel fal-
,, sum Deum, sub nomine veri Dei, ado-
rare". Breviter Hieronymus utrumque com-
plexus: W. Gulosi venter (inquit) Deus est,
,, avarus colit mammona, hæreticus dogma
quod finxit". Qui rursùs in caput 44. Isaiæ
v. 6. " Quidquid de idolis dictum est (in-
,, quit) potest referri, & ad hæreseon prin-
,, cipes, qui simulacra dogmatum suorum at-
,, que mendacii, artifici corde componunt, &
,, venerantur ea quæ à se sciunt esse simulata.
,, Nec sufficit eis error proprius, nisi simplices
,, quosque eorum adoratione deceperint: *Qui*
,, *quæstum putant esse pietatem*, & *Devorant domos*
,, *viduarum:* abutentesque vulgi imperitiâ,
,, ita arte Dialecticâ quasi asciâ, & terebro,
,, limâ, & runcinâ formant Deum suum, &
,, cudunt malleo, atque inaurant sermonis
,, Rethorici venustate: *Quorum Deus venter est*,
& gloria in confusione eorum". Tertullianus ad-
versùs Praxeam, assimilat hæreticos Paga-
nis manufactorum Deorum adoratoribus in
eo, X. Quòd sicut illi manibus, ita isti ver-
bis idola fabricantur". Et lib. de Præscri-
ptionibus cap. 40. loquens de hæreticis:
" Omne mendacium (inquit) quod de Deo
,, dicunt, quodammodo genus est idololatriæ".
Huc etiam spectat quòd Augustinus in suis

V. Fulg. lib. de Baptismo, Æthiopis. cap. 4.

W. Hieron. in c. 14. Oseæ v. 4. Vide in c. 2. & 8. & 13. Oseæ, & in c. 3. Amos, & in cap 3. Daniel. & in cap. 8. Ezechielis.

1. Tim. 6. 5. Luc. 20. 47.

Phil. 3. 19.

X. Tertul. lib. cont. Prax. c. 18. Vide Orig. Homil. 12. in Hieremiam.

Confessionibus, alludens ad tempus quo
Manichæorum hæresi immersus fuerat, ex-
clamet: Y. Vanum phantasma & error meus,
erat Deus meus". Qui rursùs Enarrat. in
Psal. 80. v. 10." Multi hæretici (inquit)
,, cum paganis alios & alios Deos sibi ipsi finx-
,, erunt, sibi ipsi fecerunt: & eos, etiamsi non in
,, templis, tamen, quod pejus est, in suo corde.
,, posuerunt; & falsorum ridendorumque si-
mulacrorum templa ipsi facti sunt". Et post
pauca iterum: " Faciunt sibi quique *Deos*
,, *recentes*, quales volunt. Quid enim impe-
,, dit officinam decepti cordis, fabricare
phantasma, quale voluerit"? Memorabilis
in hanc rem est illa ejusdem asseveratio in li-
bro de vera Religione cap. 10." Sit tibi ma-
,, nifestum atque perceptum, nullum errorem
,, in Religione esse potuisse, si anima pro
,, Deo suo non coleret animam, aut corpus,
,, aut phantasmata sua, aut horum aliqua duo
conjuncta, aut certè simul omnia". Et ibi-
dem paulò infrà: " Non ergo (inquit) crea-
,, turæ potius quàm Creatori serviamus, nec
,, evanescamus in cogitationibus nostris: &
hæc perfecta Religio est".

XXXVIII. Quanquam unaquæque vitii species aut materia, hæresibus suscitandis atque fovendis occasionem præbere queat; quædam tamen vitia præ aliis arctiorem cum hæresibus habent conjunctionem, & crebriorem eis invehendis subministrant obsecutionem. Hinc Beatus Petrus cùm futuras in Ecclesia hæreses prænuntiasset, dicens, *In vobis erunt Magistri mendaces, qui introducent Sectas perditionis:* mox infrà, quasi exprimens ejusmodi Magistrorum indolem, subdidit: *Audaces, sibi placentes, Sectas non metuunt introducere blasphemantes.* Ex quo patet, duo ista vitia, *Audaciam & Sui-placentiam*, plerunque intervenire in procreatione hæresum. Addit præterea idem Petrus inferiùs, *Venient in novissimis diebus in deceptione illusores, juxta proprias concupiscentias ambulantes.* Unde & Paulus inter *opera carnis*, hoc est, inter fructus carnalium concupiscentiarum, connumerat *Sectas*, sive *hæreses*. Judas quoque Apostolus tria hæreticis familiaria vitia subindicat, cùm ait: *Væ illis, quia in via Cain abierunt, & errore Balaam mercede effusi sunt, & in contradictione Core perierunt.* Ubi, sicut cap. 6. §. 17. indicatum est in *Cain* denotatur invidia, in *Balaam* avaritia, in *Core* superbia. Eisdem tribus vitijs connumeratur & luxuria, cùm præmittitur, *Dei nostri gratiam transferentes in luxuriam.* Inferiùs quoque omnia quatuor recapitulantur, cùm subditur: *Hi sunt murmuratores querulosi:* Ecce invidia. *Secundùm desideria sua ambulantes:* Ecce luxuria. *Et os eorum loquitur superba:* Ecce superbia. *Mirantes personas quæstus causâ:* Ecce avaritia. Paulus

Y. Aug. l. 4. confess. c. 7. Vide Vincent. Lyrin. lib. cont. Prophan. Hæret. Novat. cap. 15.

Ps. 80. 10.

2. Pet. 2. 1.

Ibid. v. 10.

2. Pet. 3. 3.

Gal. 5. 20.

Jude. v. 11.

Ibid. v. 4.

Ibid. v. 16.

lus denique curiositatem amoremve novitatis recenset, dum Timotheum adjurat, ut *Devita profanas vocum novitates, & oppositiones falsi nominis scientiæ, quam quidam promittentes, circa fidem exciderunt.* Unde Bernardus: Z. Curiositas (inquit) periculosa præsumptio est: „curiositas damnosa peritia est: ad hæresim „provocat, in fabulas sacrilegas mentem præcipitat". Sed communem hæresibus omnibus radicem idem Paulus detexit; ubi cùm præmisisset, *In novissimis diebus instabunt tempora periculosa,* continuò rationem dicti sui reddens adjecit: *Erunt homines seipsos amantes.* Ac deinde fructus pessimæ hujus radicis denotans subjunxit: *Cupidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus non obedientes, ingrati, scelesti, sine affectione, sine pace, criminatores, incontinentes, immites, sine benignitate, proditores, protervi, tumidi, & voluptatum amatores, magis quàm Dei.* Quem locum expendens Augustinus: A. Hæc „omnia vitia (inquit) ab eo fonte manant, quem primum posuit, *Seipsos amantes*". An fortè inter hæc vitia, de Philautiæ fonte manantia, non est commemorata hæresis? Audi eundem ibidem post pauca subnectentem: " Non „sint ergo *Seipsos amantes*, qui pascunt oves „Christi, ne tanquam suas, non tanquam ipsius „eas pascant: & velint ex illis sua lucra con„quirere, sicut *Amatores pecuniæ*: vel eis domi„nari, sicut *Elati*: vel gloriari de honoribus, „quos ab eis sumunt, sicut *Superbi*: vel in„tantum progredi ut etiam HÆRESES faciant, „sicut *Blasphemi*: nec cedant sanctis Patribus, „sicut *Parentibus non obedientes*: & eis qui illos „corrigere volunt, quia perire nolunt, mala „pro bonis reddant, sicut *Ingrati*: & interfi„tiant animas suas & alienas, sicut *Scelesti*: & „materna Ecclesiæ viscera dissipent, sicut *Irreli„giosi*: non compatiantur infirmis, sicut *Sine „affectione*: famam Sanctorum maculare conen„tur, sicut *Detractores*: cupiditates pessimas non „refrænent, sicut *Incontinentes*: exerceant li„tes, sicut *Immites*: nesciant subvenire, sicut „*Sine benignitate*: indicent inimicis piorum quæ „occultanda cognoverint, sicut *Proditores*: hu„manam verecundiam inverecundâ exagita„tione perturbent, sicut *Procaces*: non intelli„gant neque quæ loquuntur neque de quibus „affirmant, sicut *Cæcati*: lætitias carnales spiri„talibus gaudijs anteponant, sicut *Voluptatum „amatores magis quàm Dei*. Hæc enim atque hu„jusmodi vitia, sive uni homini accidant „omnia, sive his alia, illis alia dominentur; ex „illa radice quodammodò pullulant, cùm sunt „homines *Seipsos amantes*". Non igitur, juxta Augustini interpretationem, prætermissæ sunt hæreses, quando enumeratæ sunt segetes vitiorum, de philautiæ radice ubertim emanantes: sed cùm hæresum satores intelligantur *Blasphemi*, ipsæ hæreses innuuntur esse blasphemiæ. Per aliam quoque clausulam ibidem hæretici denotantur, cùm dicitur, *Parentibus non obedientes*: hoc est, sanctis Patribus cedere dedignantes. Cujus dedignationis fundum detexit Apostolus Petrus, quando hæreticorum genium & indolem describens, ait inter alia, *Sibi placentes*: hoc est, præfracti, sui sensus, sui capitis, sui cerebri. De qualibus Cassiodorus: B. Sunt nonnulli (inquit) qui putant esse lauda„bile, si quid contra antiquos sapiant; & ali„quid novi, unde periti videantur, inveniant". Unde & Facundus Hermianensis dicit, C. Hæreticis commune esse, ignominiosam de Majorum reprehensione gloriam captare. Hoc enim eò fit, quòd sibi ipsis nimiopere placeant, suoque sensui plus æquo deferant. Adversùs tales nonnemo insurgens: D. Hoc tumoris vi„tium (inquit) hinc quibusdam accidit, quòd „suam scientiam nimis diligenter inspiciunt; „& cùm sibi aliquid esse visi fuerint, alios quos „non noverunt, tales nec esse nec potuisse „fieri putant. Hinc etiam ebullit, quòd nu„gigeruli nunc quidam, nescio unde glorian„tes, priores Patres simplicitatis arguunt: & „secum natam, secum morituram sapientiam credunt". Idem Author lib. 1. Miscellaneorum cap. 3. parobolicè describens Philauticorum & Sibi-placentium indolem: " Fa„bula dicit (inquit) omnes bestias fœtus „suos Jovi probandos præsentasse: Inter quas „simia, deformem natum trahens, risu om„nium castigari non potuit, quin suum cæte„ris anteferret: Ingenitum siquidem est omni „animanti, amare quod genuit. De corde sen„sus nascitur, & amant corda fœtus suos, „adeò ut sæpè animus perversus, in conspectu „summæ veritatis, tortuosum, & pravum, & „risu omnium dignum sensum suum, commendare non erubescat".

XII. Ex dictis difficultas emergit non prætereunda, quomodò nimirùm philautia, sive amor sui, statui potest radix prædictorum omnium vitiorum, signanter superbiæ & avaritiæ seu cupiditatis; cùm Scriptura disertè pronunciet, *Initium omnis peccati esse superbiam*: & Apostolus *Radicem omnium malorum esse cupiditatem* asseveret? Pro decisione prænotandum, Amorem sui non in tota sua amplitudine malum esse, sed abstrahere ab honesto & perverso. Moderatus quippe & suis limitibus constrictus amor sui, mensura est amoris proximi, quem præcipimur *diligere sicut nos ipsos*: Quod nullatenùs impleri potest ab eo qui non diligit seipsum. Immoderatus verò amor sui bifariàm considerari potest: primò prout respicit præcisè ipsam naturam amantis, secundò prout se extendit etiam ad ea quæ naturæ adjacent vel adjacere saltem possunt ex apprehensione amantis. Priori modo prior est reliquis omnibus vitiis, etiam

1.Tim.6.20. & 21.

Z Bern. lib. de Modo bene viven. di. 19.

2.Tim.3.1. & seqq.

A. Aug. Tract. 123. in Joan.

2.Pet.2.10.

B. Cassiod. lib de Divinis lectionibus c.21.

C. Facund. Hermian. lib. 10 de tribus Capitulis c.5.

D. Hugo Vict. lib 2. Didasc. c.14 Vide Richard. Vict. in Beniamin Majore lib. 2. cap. 14

Eccli. 10.15.

1.Tim.6.10.

Matt.22.39.

ipsâ superbiâ, quæ est inordinatus amor propriæ excellentiæ. Quemadmodùm enim natura prior est suâ excellentiâ, ita amor naturæ etiam immoderatus amore excellentiæ similiter immoderato. Posteriori modo non distinguitur à superbia, avaritia, & similibus vitiis, nisi ut totum à sua parte sive potentiali sive integrali. Quapropter Augustinus tametsi innumeris locis doceat, primum hominis peccatum fuisse superbiam, imò etiam lib. 14. de Civit. cap. 13. neget aliud initium malæ voluntatis esse potuisse, quàm superbiam: tamen inferiùs in eodem ipso libro ait: E. Fecerunt civitates „duas amores duo: terrenam scilicet AMOR „SVI usque ad contemptum Dei, cœlestem „verò amor Dei usque ad contemptum sui". Rursùs Serm. 47. de Diversis cap. 2. " Prima „hominis perditio (inquit) fuit AMOR SVI. „Si enim se non amaret, sed Deum sibi præ„poneret, Deo esse semper subditus vellet, „non autem converteretur ad negligendam „voluntatem illius, & faciendam voluntatem „suam: Hoc est enim amare se, velle facere voluntatem suam". Cùm igitur Augustinus primum hominis lapsum modò adscribat superbiæ, modò philautiæ; planum est, eum confundere superbiam & philautiam: prout etiam notavit D. Thomas 1.2.q.84. ar. 2. ad 3. Quemadmodùm autem Augustinus superbiam confundit cum philautia, ita Prosper eandem confundit cum avaritia, ubi ait: F Sive in „lapsu diaboli, sive in prævaricatione homi„nis, *Initium peccati superbia est*: quæ congruen„ter & AVARITIA nominatur, quia utraque „appellatio eum significat appetitum, qui & „suam mensuram concupiscat excedere, „& non dignetur dives esse nisi propriis". Quinimò ipse Augustinus uno subinde contextu omnia tria ista vitia confusim per modum unius edisserit: G. Meritò (inquiens) „initium omnis peccati SVPERBIAM Scriptu„ra definivit, dicens: *Initium omnis peccati su„perbia*. Cui testimonio non inconvenienter „aptatur etiam illud quod Apostolus ait, *Ra„dix omnium malorum est avaritia*, si AVARI„TIAM GENERALEM intelligamus, quâ quis„que appetit aliquid ampliùs quàm oportet, „propter excellentiam suam, & quendam pro„priæ rei amorem: cui sapienter nomen la„tina lingua indidit, cùm appellavit *privatum*; „quod potiùs à detrimento, quàm ab incre„mento dictum elucet: Omnis enim privatio „minuit. Unde itaque vult eminere SVPER„BIA, in angustias egestatemque contruditur, „cùm ex communi ad proprium damnoso SVI „AMORE redigitur. Specialis est autem avari„tia, quæ usitatiùs appellatur *amor pecuniæ*: „cujus nomine Apostolus, per speciem genus „significans, universalem AVARITIAM vole„bat intelligi, dicendo: *Radix omnium malorum „est avaritia*. Hinc enim & diabolus cecidit, „qui utique non amavit pecuniam, sed potesta„tem propriam. Proindè PERVERSVS SVI „AMOR privat sanctâ societate turgidum spi„ritum, eumque coarctat miseriâ, jam per ini„quitatem satiari cupientem. Hinc alio loco „cùm dixisset Apostolus, *Erunt homines seipsos „amantes*, continuò subjecit, *Amatores pecuniæ*: „ab illa generali AVARITIA, cujus SVPERBIA „caput est, ad hanc specialem descendens, quæ „propria hominum est. Nec enim essent etiam „homines *amatores pecuniæ*, nisi eò se putarent „excellentiores, quò ditiores. Cui morbo „contraria charitas *Non quærit quæ sua sunt*, id „est, non privatâ excellentiâ lætatur. Meritò ergo *Non inflatur*". Hinc patet, tria ista vitia secundùm Augustini mentem, & inter se coincidere, & eosdem effectus proferre, & eidem charitatis virtuti repugnare. Quò spectat etiam quòd idem Augustinus alibi vitio philautiæ attribuat cupiditatem gloriæ, potentiæ, & opulentiæ; oppositæ autem charitatis virtuti affectum obediendi, subveniendi, & Deo placendi: H. Qui hoc animo (ait ille) pascunt oves Chri„sti, ut suas velint esse, non Christi; se con„vincuntur amare, non Christum: vel glorian„di, vel dominandi, vel acquirendi cupidi„tate; non obediendi, & subveniendi, & „Deo placendi charitate. Contra hos ergo vi„gilat toties inculcata vox ista Christi, quos „Apostolus gemit *sua quærere*, *non quæ Iesu „Christi*. Nam quid est aliud, *Si diligis me, pasce „oves meas*, quàm si diceretur: Si me diligis, „non te pascere cogita, sed oves meas; sicut „meas pasce, non sicut tuas; gloriam meam „in eis quære, non tuam; dominium meum, „non tuum; lucra mea, non tua: ne sis in eo„rum societate, qui pertinent ad tempora pe„riculosa, *Seipsos amantes*, & cætera quæ huic „malorum initio connectuntur? Cùm enim „dixisset Apostolus, *Erunt homines seipsos aman„tes*, secutus adjunxit: *Amatores pecuniæ*, *elati*, „*superbi*, *blasphemi*". &c.

E. Aug. lib. 14 de Civit. Dei cap. 28.

D. Thom.

F. Prosper Epist. ad Demetriad. cap. 9. Vide lib. 3. de Vita contempl. c. 4.

G. Aug. lib. 11. de Genesi ad lit. cap. 15.

Eccli. 10. 15

1. Tim. 6 10.

2. Tim. 3. 2.

1. Cor. 13 5.

Ibid. v. 4.

H. August. Tract. 123. in Ioan.

Phil. 2. 21.

Io. 21. 17.

CAPVT

CAPVT XIII.

Ambitio hæresum promiscuè omnium si non genitrix, saltem obstetrix: monstrum ex Sarisberiensi biceps, ex Victorino & Gregorio quadriceps: mater hypocrisis ex Bernardo, simia Charitatis ex Blesensi: Ammonitici tyranni imitatrix mancipijs suis oculos eruit dextros: curiositatem ingenerat, singularitatem affectat, clientes suos Bacchico furore agitat, indisciplinares & impatientes reddit. Contumelias quantascunque patienter potius esse perferendas, quàm Ecclesiam deserendam, ostenditur à fortiori, exemplo Furij Camilli. Hæreseon aliquot per ambitionem suscitatarum elenchus. Subversio ambitiosæ Græciæ prænunciata.

XL. AMbitionis vitium tam crebrò intervenit in procreatione ac propagatione hæreseon, sive tanquam mater, sive tanquam obstetrix, ut Augustinus hæreticum regulari velut definitione descripserit, [I] Qui alicujus temporalis commodi, & maximè gloriæ principatûsque sui gratiâ, falsas ac novas opiniones vel gignit, vel sequitur". Quapropter tametsi hæc seu mater, seu obstetrix hæresum, sub generali vel philautiæ, vel superbiæ, vel sui-placentiæ, vel avaritiæ vocabulo comprehendi, & tanquam sic comprehensa præteriri hic potuisset: propter eam tamen quam dixi crebærrimam interventionem visa est mereri specialem tractationem. Duos porrò ei ramos, de una superbiæ radice exurgentes attribuit Ioannes Sarisberiensis in Policratico, cupidinem scilicet potentiæ, & cupidinem honoris sive reverentiæ: [K] De radice superbiæ (ait ille) surrepit ambitio, potentiæ scilicet cupiditas, & honoris: ut hinc vires quis habeat, ne prematur; hinc proveniat reverentia, ne vilescat. Nemo enim est qui non gaudeat libertate, & qui vires quibus eam tueatur non optet". Quadricipitem facit Richardus Victorinus, singulaque capita distinctim describit, dicens: [L] Nihil est aliud ambitio, quàm honoris affectatio. Prima autem species hujus mali est affectatio libertatis, secunda affectatio dignitatis, tertia affectatio auctoritatis, quarta affectatio potestatis. Ecce quomodò ambitio in quatuor se capita dividit, cui omnis hypocritarum actio subservit! Libertatis affectatio est, quando quis subterfugit aliis subesse. Dignitatis affectatio est, superiora ambiendo semper de gradu in gradum anhelare. Auctoritatis affectatio est, cùm jam quis ambit magni consilii & sanctitatis vir omnibus apparere, & statuenda quæque vel diffinienda à suo consilio vel arbitrio pendere. Potestatis affectatio est, cùm jam ambit aliis præesse". Gregorius item in libris Moralium expendens quod scriptum est, *Spes hypocritæ peribit*, paulò aliter totidem ambitionis sive capita sive membra commemorat: [M] Quid enim, (inquiens) in cunctis suis operibus hypocrita sperat, nisi honoris reverentiam, gloriam laudis, à melioribus metui, sanctus ab omnibus vocari"? Nec quemquam movere debet, quòd Gregorius non tam de ambitione, quàm de hypocrisi loqui videatur. Nam ex effectibus per eum memoratis perspicuum est, ambitionem includi sub velamento hypocrisis, uti matrem sub larva filiæ. Nam quòd ambitio hypocrisim pariat, testitur apertè Bernardus, cùm ait: [N] Ambitio subtile malum, secretum virus, pestis occulta, doli artifex, MATER HYPOCRISIS, livoris parens". Cur autem talem pariat filiam, idem Bernardus exprimit Epist. 126. ad Episcopos Aquitaniæ: quia nimirum, "Si prorumperet in impudentiam, perderet efficaciam: Si improbus affectus sese aperiret, effectus periret". Hinc ergo, ut idem continuò ibidem subdit, "Ambitio mater hypocrisis latebras amat & tenebras, lucis impatiens est. Ambitio spurcum vitium, in imo jacet; videt tamen omne sublime, sed videri ipsa refugit. Nec mirum: Optato namque necesse est careat, nisi caveat arbitros. Quò enim gloria plus affectatur, eò minùs apprehenditur, ubi deprehenditur affectari". Ob hanc ergo rationem refugit ambitio in publicum prodire sub specie propria, paritque hypocrisim quâ possit induere alienam. Maximè autem studet supervestiri pallio charitatis. Vide quomodo: [O] Cupienti animo (ait quidam) nihil grave videtur, nihil ambitioso difficile: ideoque ambitio est quædam simia charitatis. *Charitas* enim *patiens est* pro æternis, ambitio patitur omnia pro caducis: *Charitas benigna est*

[I] Aug. lib. de Utilitate credendi c. 1.

[K] Io. Sarisber. lib. 7. Policrat. c. 17.

[L] Richard. Victor. l. 3. de Eruditione interioris hominis cap. 13.

Iob 8. 13.

[M] Greg. lib. 8. Moral. cap. 24. aliàs 22. Vide Epiph. Hæresi 75. initio.

[N] Bernar. Ser. 6. in Psal. 90.

[O] Pet. Blesens. Epist. 14.

1. Cor. 13. 4. & seqq.

,, pauperibus, ambitio divitibus : *Charitas om-*
,, *nia suffert* pro veritate, ambitio pro vanita-
,, te : utraque *Omnia credit, omnia sperat* ; sed
,, longè dissimili modo : hæc ad gloriam hujus
,, vitæ, illa ad gloriam sine fine : nam in igne
,, aliter se habet aurum rutilans, & aliter palea
,, fumans. *Charitas nunquam excidit*, ambitio nun-
Zach. 5. 7. ,, quam surgit. Ambitio enim est ipsa *Iniqui-*
,, *tas super talentum plumbi.* Hæc est oculus om-
Ibid. v. 6. ,, nium curialium, sicut Zacharias dicit, *Hæc*
,, *est oculus eorum in universa terra* ; non dexter
,, oculus, sed sinister : Omnes enim qui mili-
1. Reg. 11. 2. ,, tant in castris ambitionis, capti sunt à *Naas*
,, *Ammonite, dextrosq; oculos amiserunt.* Perspica-
,, ces enim sunt in acquisitione temporalium,
,, jacturam verò vitæ quæ præterit, & immi-
,, nentia mortis æternæ supplicia non atten-
,, dunt : cæcutientes sunt ad bonum, sed per-
Hier. 4. 22. ,, spicaces ad malum : *Sapientes sunt*, dicit Pro-
,, pheta, *ut faciant mala, bona autem facere ne-*
Thren. 4. 1. ,, *sciunt.* Ipsi autem, tanquam *Lapides sanctuarij,*
,, *dispersi sunt in capite omnium platearum.* Rerum
,, temporalium acquisitioni impendunt quic-
,, quid sciunt, quicquid loquuntur, quicquid
faciunt".

XLI. Percurrat cui vacat & lubet omnes
hæreses ab exordio hactenùs Christianismi in
Ecclesia suscitatas; nec facilè vel una occurret,
cui non affectatio libertatis, aut dignitatis, aut
authoritatis, aut potestatis, maternalem, vel
certè obstetricalem operam impenderit. Quod
Augustinus innuere volens Augustinus, hæreticum defini-
vit prout initio hujus capitis memoravimus.
Beda. Quem verbatim imitati sunt Beda & Ansel
Anselmus. mus in caput XI. prioris ad Corinthios: Favet-
P. Bernard. serm. 65. in Cantica. que omninò Bernardus, cum ait : P. Omnibus
,, una intentio hæreticis semper fuit, captare
gloriam de singularitate scientiæ". Hæc quip-
pe gloriæ de singularitate scientiæ captatio,
nihil est aliud quàm illa *Authoritatis affectatio*,
quam suprà ex Victorino tertium ambitionis
ramum statuerámus. Bernardo hac in re conso-
Q. Greg. lib. 14. Moral. cap. 12. nat Gregorius cùm ait : Q. Habent hoc hære-
,, tici proprium, ut de inani scientiæ suæ arro-
,, gantia inflentur, & rectè credentium simpli-
citatem sæpè derideant". Et superiùs lib. 5.
ejusdem Operis c. 18. " Verbum absconditum
,, (inquit) hæretici audire se simulant, ut Audi-
,, torum mentibus quandam prædicationis suæ
,, reverentiam obducant. Unde & latenter præ-
,, dicant, quatenùs eorum prædicatio tantò
,, sancta, quantò & occulta videatur. Commu-
,, nem autem scientiam habere refugiunt, ne
,, cæteris æquales æstimentur: occulta vel nova
,, semper exquirunt, quæ dum alij nesciunt,
,, ipsi apud imperitorum mentes de scientiæ
,, singularitate gloriantur : quam insinuant oc-
,, cultam; quia scilicet, ut admirationem os-
,, tendere valeant, hanc se latenter percepisse
,, confirmant. Unde apud Salomonem mulier,
,, speciem hæreticorum tenens, dicit: *Aquæ fur-* Prov. 9. 17.
tivæ dulciores sunt, & panis absconditus suavior." De
hac muliere, & de hæreticorum per eam præfi-
guratorum ambitiosa indole, videri potest Au- Augustinus.
gust. Tract. 97. in Joannem, & lib. 2 de Genesi
contra Manichæos c. 27 & Isidorus comment. Isidorus.
in Genesin c. 4. & Beda cum Rabano partim Beda.
in cap. 9. Prov. partim in cap. 3. Geneseos. Qui Rabanus.
omnes hanc Mulierem comparant serpenti an-
tiquo, qui primos parentes, ambitione arcanæ
scientiæ pellectos, seduxit, & de Paradisi amæ-
nitate abduxit. Ambitionem quippe scientiæ
eis propinavit, dicendo : *Aperientur oculi vestri,* Gen. 3. 5.
& eritis sicut Dij, scientes bonum & malum. Ea-
dem itaque scientiæ ambitio, quæ à serpente
propinata & à protoplastis largiter hausta
ipsos de Paradiso abduxit, etiam hæreticos
plerosque vel omnes, de Ecclesiæ Sanctuario in
desertum solitudinis evocavit. Præter hanc
porro scientiæ ambitionem, sive authoritatis
affectationem, omnibus promiscuè hæreticis
communem, habent complures hæresum sato-
res ambitionem vel potestatis, vel dignitatis,
vel libertatis. Quid enim aliud quàm liberta-
tis ambitio abstrahit hæreticos ab obedientiâ
Ecclesiæ? R. Neque enim aliunde (ait B. Cy-
,, prianus) hæreses obortæ sunt, & nata schis- R. Cyprian. Epist. 55. Vide Epist. 69.
,, mata quàm inde, quòd sacerdoti non obtem-
,, peratur, nec unus in Ecclesia ad tempus Sa-
,, cerdos, & ad tempus judex vice Christi co-
gitatur" Et rursùs Epist. 65. ad Rogatianum:"
,, Hæc sunt (inquit) initia hæreticorum, &
,, ortus atque conatus Schismaticorum malè
,, cogitantium, ut sibi placeant, ut Præposi-
,, tum superbo tumore contemnant. Sic de Ec-
,, clesia receditur, sic altare profanum foris
,, collocatur, sic contra pacem Christi, & ordi-
,, nationem atque unitatem Dei, rebellatur".
Hoc ipsum disertè perhibet Isidorus Pelusiotes,
cùm ait: S. Aut ex ambitione, aut ex anticipata S. Isid. Pelus. lib. 4. Epist. 56. Vide lib. 5. Epist. 239.
,, aliqua opinione, duabus expugnatu difficilli-
,, mis affectionibus, hæreses & Sectas natas esse
,, arbitror. Nam qui in subditorum classe vive-
,, re æquo animo non potuerunt, neque impe-
,, rium excipere; novæ doctrinæ sementem
,, sparserunt, in his quæ constituta essent per-
manere dedignati". Et iterum Epist. proxi-
mè sequenti, postquam variis exemplis osten-
disset quanta fuissent dissidia inter antiquos
Philosophos, ambitione invicem prævenientes:
" Quid miraris (subdit) si nunc quoque, circa
,, divinum & humanâ ratione sublimius Chri-
,, stianæ Religionis negotium, contentiones
,, affectant, & animis dissident homines, ab
,, AMBITIONE, TANQUAM FURORE BAC-
CHICO, agitati"? Ad eandem hanc liberta-
tis ambitionem, tanquam ad matrem filia,
referri potest indisciplinaritatis vitium, sive
disciplinæ fastidium : quod utique non aliun-
de quàm ex libertatis inordinato amore pro-
ficisci-

sciscitur, dicente de hæreticis ac Schismaticis Gregorio Papâ: T. Non ob aliud „in ignorantiæ suæ cæcitate hactenùs volvuntur, nisi ut Ecclesiasticam fugiant „disciplinam,& perversè habeant ut voluerint vivendi licentiam". Ad eandem similiter referenda est impatientia; de qua Martyr Cyprianus: V. Impatientia (inquit) in Ecclesia „hæreticos facit, & ad Judæorum similitu„dinem, contra Christi pacem & charitatem „rebelles, ad hostilia & furiosa odia compellit". Cujus rei exemplum apprimè luctuosum in sua persona præbuit Tertullianus, quem Cyprianus antonomasticè *Magistrum* appellitabat: W. Hic quippe (ut ait Hieronymus) cùm usque ad mediam ætatem pres„byter Ecclesiæ permansisset, invidiâ posteà „& contumeliis clericorum Romanæ Ecclesiæ ad Montani dogma delapsus est"; Stultè nimirùm præeligens in hostilia castra secedere, quàm illatas contumelias æquanimiter sufferre: cùm potiùs qualecunque & quantumcunque temporale incommodum aut opprobrium patienter debuisset concoquere; quàm semetipsum à corporis Christi communione ac societate divellere: X. Si Furius Camillus (in„quit Augustinus) etiam ingratam patriam, „à cujus cervicibus acerrimorum hostium „Veientium jugum depulerat, damnatusque „ab æmulis fuerat, à Gallis iterùm libera„vit, quia non habebat potiorem ubi pos„set vivere gloriosiùs: cur extollatur, velut „grande aliquid fecerit, qui fortè in Eccle„sia ab inimicis carnalibus gravissimam ex„honorationis passus injuriam, non se ad „ejus hostes hæreticos transtulit, aut aliquam „contra illam ipse hæresim condidit, sed „eam potiùs quantum valuit ab hæreticorum „perniciosissima pravitate defendit; cùm alia „non sit, non ubi vivatur in hominum gloria, sed ubi vita acquiratur æterna"? Verùm impatientiæ furor modum nescit, & homines nec Dei memores nec sui compotes esse sinit. Nimis id luculentè patuit in Tertulliano, qui impatientiâ victus ab Ecclesia descivit, nec solùm ad ejus hostes Cataphryges hæreticos se transtulit, sed novam quoque adversùs eam ipse hæresim condidit: Y. Transiens ad Cataphryges (ait de ipso „idem Augustinus) quos antè destruxerat, „cæpit secundas nuptias contra Apostoli„cam doctrinam tanquam stupra damnare: „Et postmodum etiam ab ipsis divisus, sua conventicula propagavit". In hujusmodi homines non malè quadrat illud: *Maledictus furor eorum, quia pertinax; & indignatio eorum, quia dura.*

T Greg. l. 7. Registri Epist. 5.

V Cyprian. lib. de Bono Patientiæ, post medium.

W Hieron. lib. de Script. Eccles. cap. 53. aliàs 64. Vide Niceph. lib. 4. c. 34.

X Aug. l. 5. de civit. c. 18.

Y Aug. lib. de Hæresibus cap. 86.

Gen. 49. 7.

XLII. Supersunt adhuc bini de quatuor ambitionis ramis ex Victorino memoratis, affectatio nimirum dignitatis & affectatio potestatis: quas idcirco explicatione conjungere lubuit, quòd vix altera absque alterius consortio reperiatur: prout ex earum descriptionibus ab eodem Victorino traditis & suprà item relatis apparet. Præesse enim alijs, dignitas quædam videtur; & gradus dignitatis speciem præfert potestatis. Utramque per modum unius perstringit, & hæreticalium dissensionum matrem vel obstetricem statuit Pelusiotes, cùm ait: Z. Ambitio & imperandi „cupiditas, omnium causâ malorum, quæ „etiam benè constituta evertere conatur, gra„via bella non solùm nostrâ memoriâ, sed an„tiquis etiam temporibus invexit in res humanas". Quod cùm pro antiquis ille temporibus demonstrasset, exemplis Philosophorum, Medicorum, Oratorum, Poëtarum, aliorumque similium invicem insectantium, refutantium, proscindentium, de primatu acerrimè contendentium; ad extremum ita Epistolam conclusit: " Quis igitur eorum, qui „Paganismum amplectuntur, audit nobis ob„jicere, multas apud Christianos natas esse „hæreses; cùm tam multas videat etiam „apud ipsos Græcos, propter ambitionem & „imperandi libidinem, natas esse? Si verò „hæc expelleretur è rebus humanis, spes „bona esset; fore, ut omnes in divinum „Evangelii præconium unanimi & orthodoxo consensu convenirent". Ex hujus igitur Authoris mente, ambitio & imperandi libido tam arctam cum hæresibus habent connexionem, ut sicut eis ortum dederunt, ita & occasum darent si & ipsæ occiderent. Et quidem ortum eis dedisse, indicat Lactantius superiùs cap. 10. §. 30. relatus, in verbis: " Quorum fides fuit lubrica, cùm „Deum nosse se & colere simularent, augen„dis opibus, & honori studentes, affectabant „maximum sacerdotium: & à potioribus „victi, secedere cum suffragatoribus suis „maluerunt, quàm eos ferre præpositos, quibus concupierant ipsi antè præponi". Ambitio enim frustrata parit zelum amarum, & livorem; quibus tanquam satellitibus utitur ad seminandas dissensiones, ad rumpendam unionem, & faciendam secessionem. Quantò enim avidiùs res quæque affectatur, tanto invitiùs ejus frustratio toleratur: A. Ambitionem ze„lus excitat (inquit Cyprianus) dum cer„nit quis alium in honoribus auctiorem. Zelo „excæcante sensus nostros, atque in ditio„nem suam mentis arcana redigente, Dei ti„mor spernitur, magisterium Christi negli„gitur, judicii dies non providetur: Inflat „superbia, exacerbat sævitia, perfidia præ„varicatur, impatientia concutit, furit dis„cordia, ira fervescit; nec se jam potest „cohibere vel regere, qui factus est pote„statis alienæ. Hinc Dominicæ pacis vinculum

Z Isidor. Pelus. lib. 4. Epist. 55. Vide Chrysost. Homil. 11. ad Ephesios, Moralî.

Vide Clem. Alex. lib 7. Stromat.

Lactantius.

A Cyprian. lib. de zelo & livore.

Vide Iustinum. Mart. q. 4. ad

Orthodoxos. „ culum rumpitur, hinc charitas fraterna violatur, hinc adulteratur veritas, unitas scinditur, ad HÆRESES atque SCHISMATA „ prosilitur; dum obtrectatur Sacerdotibus, „ dum Episcopis invidetur, dum quis aut „ queritur non se potiùs ordinatum, aut dedignatur alterum ferre præpositum. Hinc „ recalcitrat, hinc rebellat, de zelo superbus, „ de æmulatione perversus; animositate & livore, non hominis, sed honoris inimicus."

XLIII. Exempla hujus rei suppetunt innumera, è quibus pauca seligemus, quibus fidem dictis conciliemus: Primum sit *Simonis Magi*, quem ut hæresiarcharum Novi Testamenti antesignanum Beatus Ignatius Martyr [B] *Primogenitum Satanæ filium* appellat: Quemque ambitionis æstro percitum, voluisse Episcopalem dignitatem seu largiendorum charismatum potestatem, pecuniis adipisci, testantur eloquia divina, quibus perhibetur *Obtulisse Apostolis pecuniam, dicens: Date & mihi hanc potestatem* &c. [C] Etiam in sinu Sa„ cerdotum (ait Cyprianus) ambitio dor„ mit, ibi sub umbra recubat, in secreto „ thalami se fraudulenter occultat. Simon, „ Apostolorum temporibus, venalem pu„ tans Spiritum sanctum, Petrum donis ag„ greditur, & tentat emere potestatem, per „ quam plura lucretur. Hæc sacrilegii forma „ per omnia officia gradusque discurrit, & „ nihil intentatum AMBITIO prætermittit". Huc spectat & canon ille inter Apostolicos trigesimus": Si quis Episcopus, aut „ Præsbyter, aut diaconus, per pecunias „ hanc obtinuerit DIGNITATEM, deji„ ciatur & ipse & ordinator ejus, & à com„ munione modis omnibus abscindatur: SICUT SIMON MAGUS à Petro". Ex quo perspicuè patet, Simonem Magum idcircò à Petro fuisse abscissum, quòd Ecclesiasticam dignitatem pecuniis adipiscendam ambierit: Hinc Chrysostomus Homil. 18. in Acta Apostolorum, loquens de hac ejus ambitione: "Volebat (inquit) Philippo esse clarior, qui inter discipulos erat". Philippus cùm tantùm diaconus esset, Spiritum sanctum per impositionem manuum conferre non poterat, quod Episcopis est proprium. Voluit ergo Simon in hoc præcellere, quòd Episcopali dignitate decoratus Spiritum sanctum impositione manuum conferret. Scio in Simone culpari avaritiam, cujus etiam Cyprianus meminit in verbis istis mox citatis: *Tentat emere potestatem, per quam plura lucretur*. Sed avaritia usque adeò ambitionem non excludit, ut Augustinus, hìc suprà cap. 12. §. 39. relatus, non dubitaverit dicere: *Non essent homines amatores pecuniæ, nisi eò se putarent excellentiores, quò ditiores*. Non longè ante Simonis Magi tempora cecinerat Ovidius:

B. Ignatius Epist. ad Trallianos.
Act. 8. 18.
C. Cyprian. Ser. de Jejunio & tentatione Christi Vide Niceph. l. 2. cap. 6.
Canon Apost.
Chrysostomus.
Cyprianus suprà.
Augustinus suprà.

[D] *In pretio pretium nunc est: dat census honores, census amicitias: pauper ubique jacet*. Non itaque propter seipsas concupivit ille pecunias, ex sacrilega charismatum negotiatione speratas; sed propter honorificum aliquem dignitatis aut potestatis gradum, quem principaliùs affectabat. Prodiisse hunc nonnulli perhibent è schola *Dosithei*, ejusque ut errorem, ita & ambitionem imbibisse: de quo Epiphanius in Panario: [E] Hic (inquit) à Judæis ori„ ginem ducens, Samaritarum gentibus per„ mixtus est: & cùm in doctrina legis proces„ sisset, & in expositionibus apud ipsos PRI„ MAS VENATUS ESSET, IPSASQUE ASSE„ CUTUS NON ESSET, & in nulla æstima„ tione apud Judæos haberetur, declinavit „ ad Samariticum genus, & SECTAM SUAM CONDIDIT". Ecce alterum exemplum hæreseos ex ambitione procedentis; nisi quòd Dositheus à Tertulliano, Philastrio, Epiphanio, & Hieronymo, magis inter Judæorum, quàm Christianorum hæresiarchas censeatur. Secundum igitur exemplum sit *Diotrephe*, *Qui* teste Joanne Apostolo, *amabat primatum gerere*. Tertium *Thebutis*, cujus ambitionem & secessionem ex Hegesippo memoravimus cap. 10. §. 30. Quartum sit hæresiarchæ Valentini, de quo Tertullianus sic scribit: [F] Speraverat Epis„ copatum Valentinus, quia & ingenio po„ terat & eloquio. Sed alium ex martyrii „ prærogativa loci potitum indignatus, de „ Ecclesia authenticæ regulæ abrupit (ut so„ lent animi pro prioratu exciti, præsump„ tione ultionis accendi) ad expugnandam conversus veritatem". Quintum sit Marcionis, de quo Epiphanius: [G] Æmulatione ela„ tus (inquit) ubi non accepit PRÆSIDEN„ TIAM & Ecclesiæ ingressum, excogitavit „ sibi ipsi consilium, & ad impostoris Cerdo„ donis Sectam confugit". Et iterum post pauca ibidem: "Æmulatione commotus, & ad mag„ nam indignationem ac superbiam elatus, „ fissuram effecit sibi ipsi, hæresim erigens, „ ac dicens: *Ego findam Ecclesiam vestram, & mittam fissuram in ipsam in æternum*". Sextum sit Montani, de quo Theodoretus: [H] Hic (in„ quit) DOMINANDI CUPIDITATE motus, „ Paracletum seipsum appellavit, & Prophe„ tissas duas fecit, Priscillam & Maximillam; „ harumque scripta libros Propheticos appel„ lavit, & Pepuzæ vico nomen Hierusalem dedit". Septimum sit Novatiani, de quo Ambrosius: [I] Episcopatus amissi dolore (inquit) „ succensus Novatianus, Schisma composuit". Octavum sit Florini & Blasti, [K] Qui & ipsi „ (ut refert Nicephorus) opiniones de vero „ veritatis Verbo novas induxerunt. Et Flo„ rinus quidem, quòd Præsbyteratus Eccle„ siæ gradu abdicatus esset: Blastus quoque non

D. Ovid l. 1. Fastorum.
E. Epiphan. Hæresi. 3.
3. Jo. v. 9.
F. Tertull. l. contra Valentinian. cap. 4.
G. Epiph. Hæresi 42.
H. Theodor. l. 3. Hæretic. Fab cap. 2. De Tertullian. vide § 41.
I. Ambros. l. 1. de Pœnit. cap. 15.
K. Niceph. l. 4 Hist. Eccles. c. 20.

„ non ob dissimilem lapsum. Quilibet verò „ eorum, officinâ seorsim contra veram pie- „ tatem institutâ, permultos ex Ecclesia in errorem suum pertraxit". Et inferiùs ibidem cap. 30. de iisdem:" Ob aliquem lapsum „ (inquit) Præsbyterii gradu abdicati, zelo- „ typiâ quadam & æmulationis studio, Mar- „ cionis errori involuti, Ecclesiasticas san- ctiones depravare conati sunt". Nonum sit Arii, de quo Theodoretus L. Mendacii „ pater diabolus (inquit) Arium nactus „ humanæ gloriæ cupidum, arrogantiæ mor- „ bum in eo inflammavit, & hæresis errorem „ indidit. Hic enim cùm Alexandrinæ Ec- „ clesiæ Presbyter esset, & magnum Alexan- „ drum in Pontificali Cathedra sedentem vi- „ deret, invidiæ stimulo percitus est; pugnæ- „ que cum eo conferendæ materiam quærens, „ occasionem adinvenit dogmatum impieta- tem". Decimum sit Eudoxii, qui, teste eo- dem Theodoreto, M. Cùm germanicæ urbis „ propè Taurum Episcopus esset, contem- „ pto oppidulo, cùm Leontii mortem audis- „ set, Antiochiam profectus est, & sedem „ præter Ecclesiasticas leges arripuit. Impera- „ toriis porrò litteris illinc ejectus, & ad „ Synodum Seleuciæ in Isauria coactam ire „ jussus, accessit quidem ut fuerat imperatum, „ sed consessum ingredi non est ausus: Con- „ stantinopolimque properè contendens, & „ Imperatoriis cubiculariis blandiens persua- „ sit ut ibi synodus cogeretur. Ac, ne omni- „ bus dicendis sim longior, illius quoque „ Civitatis Sedem invadere, & Prædicatori- bus veritatis Ecclesias orbare potuit". Unde- cimum sit Aerii, N. Qui (teste Augustino) „ cùm esset Præsbyter, doluisse fertur quòd „ Episcopus non potuit ordinari: & in Aria- „ norum hæresim lapsus, propria quoque dog- mata addidisse nonnulla". Duodecimum sit Meletianorum, qui ambitionis & avari- tiæ studio Arianis se adversùs Catholicos sociabant, & ambo in unam veritatis perni- ciem conspirabant: O. Cùm antea (ait de „ utrisque Athanasius) inter se contentiosi „ essent, nunc ut Herodes & Pontius in blas- „ phemias adversùs Christum consentiunt. „ Quapropter meritò quis eos habeat exosos, „ quòd cùm de privatis rebus inter se simul- „ tates gerant, odio tamen inimicitiâque „ communi adversùs veritatem conspirent, & „ in impietate adversùs Dominum fœdera „ conglutinent, sesequе mutuò amplexentur; „ securi quidvis & facere & pati, modò id „ quod semel animo conceperint tueantur. „ Meletiani quidem AMBITIONE, ET UT „ REGIIS PRÆSINT, necnon insano avaritiæ „ studio: Ariomanitæ verò suâ ipsorum im- „ pietate ultrò incitantur, ut hujusmodi con- „ spirationibus mutuò invicem pravitatem ani-

L. Theodor. l. 4 Hæretic. fab. cap. 1.

M. Theodor. ibid. c. 2.

N. Aug. lib. de Hæresibus cap. 53. Vide Epiph. Hæres 75. & in Anacephaleosi. & Damascenum lib. de Hæresibus.

O. Athanas. Orat. 1. contra Arianos, in fine.

mi sui promoveant". Decimum tertium sit Græcorum, qui ambitionis spiritu inflati Constantinopolitanum suum Patriarcham non solùm toti Orienti, sed Apostolico quoque Romanæ Sedis Præsuli anteferre, & œcumenici Episcopi titulo insignire gestierunt. Quam insolentiam Gregorius quidem Papa nonnihil repressit, sed evel- lere penitus è cordibus ambitiosorum non potuit. Vnde Leo IX. qui quingentis prope- modum annis Gregorio posterior extitit, plurimum laboris impendit, ut dictum Græco- rum errorem unà cum alijs extirparet: P. Græ- „ cis (ait Sigebertus) in hæresim multifor- „ mem declinantibus, auctore Michaele Pa- „ triarcha Constantinopolitano, & Leone „ Archidiacono Bulgarorum Episcopo, Leo „ Papa errores eorum redarguens, scripsit con- „ tra eos librum firmis Scripturarum testimo- „ nijs roboratum". Quinam porrò fuerint ij Græcorum errores, commemorat idem Sige- bertus ibidem ad annum proximè sequen- tem, referens, eundem Leonem misisse Constantinopolim Apocrysarios suos, Q. Ad „ confutandas Græcorum hæreses: qui ut Si- „ moniaci, donum Dei vendebant: ut Valesij, „ eunuchos suos castratos etiam ad Episcopa- „ tum promovebant: ut Ariani, rebapti- „ zabant latinos in nomine Sanctæ Trinitatis „ baptizatos: ut Donatistæ, in sola Græcia „ orthodoxam esse Ecclesiam jactabant: ut „ Nicolaitæ, nuptias Sacerdotibus concede- „ bant: ut Severiani, maledictam dicebant „ legem Moysis: ut Pneumatomachi, pro- „ fessionem Spiritus Sancti à Symbolo abscin- „ debant: ut Nazareni, Judaismum obser- „ vabant; parvulos morientes ante octavum „ à nativitate diem baptizari, mulieres in „ partu vel menstruo periclitantes communi- „ cari, vel, si paganæ essent, baptizari, pro- „ hibebant: latinos vocabant AZYMITAS; „ & eos nimis persequentes, eorum Ecclesias „ claudebant: de fermentato sacrificabant: „ in Synodis suis Romanam Ecclesiam ana- „ thematizabant, EIQUE ECCLESIAM CON- „ STANTINOPOLITANAM PRÆPONEBANT". Post quadringentos penè annos in Florentina Synodo, consentientibus ipsis Græcorum pri- moribus, quæstio ista de primatu decisa est contra veterem Græcorum prætensionem pro Apostolico Præsule: Sed ambitione recru- descente, denuò apud Græcos revixit; nec priùs sedata, quàm Græcia à Turcis subacta est. Prædixerat eam Constantinopolitanæ Sedis ruinam Beatus Papa Gregorius in Epi- stola quam contra Patriarchæ insolentiam scripsit ad Imperatorem Mauritium. Ubi postquam Imperatorem rogasset ut Patriar- chæ ambitionem compescere satageret, sub- junxit: R. Si judicio pietatis vestræ justissi-

mo, vel

Vide Gregor. l. 4. Registri Epist. 32. 34. 36. & 38.

P. Sigebert. in Chronicô ad annum 1053.

Q. ibid. ad annum 1054.

R. Greg. l. 4. Registri Epist. 32.

„ mo, vel clementibus admonitionibus cesserit, omnipotenti Deo gratias referimus, „ atque de concessa per vos omni Ecclesiæ pace gaudemus. Sin autem in eadem diutiùs contentione persliterit, hac de re jam „ veritatis sententiam certam tenemus, quâ

Luc. 14. 11. „ ait: *Omnis qui se exaltat, humiliabitur*. Et

Prov. 16. 18. „ rursùs scriptum est: *Ante ruinam exaltatur cor*". Et iterùm post paucula: " Si me (inquit) audire voluerit, habet devotum fratrem: Si verò in superbia persistit, jam „ quid assequatur aspicio: quia illum sibi adversarium invenit, de quo scriptum est:

Iac. 4. 6. „ *Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam*". Unicum modò exemplum prædictis tredecim addam, ne præsens paragraphus ultra modum excrescat. Decimum quartum igitur sit Wicleffi, de quo Harpsfeldius: S. Sunt

S. Harpsfeld. in Hist. Wicleff. cap. 1.

„ qui scribunt (inquit) importunam ambitionem desiderati Episcopatus *Wigorniensis*, „ has scelerum quasi faces Wicleffo vehementiùs accendisse; cumque, cùm prædæ expetitæ spe excidisset, privatum dolorem ad „ contumeliã & vexationem Ecclesię (ut olim, „ ob similem Episcopatus repulsam, *Aerium*, ut „ *Tertullianum*, atque *Arium* & alios) convertisse". De quo item Polidorus Virgilius:

Vide Waldensem Tomo 1. l. 1. c. 66.

T. Is, ut fama est (inquit) primò indignatus, quòd non potuisset ad summos Sacerdotalis ordinis aspirare honores, factus inde Sacerdotibus cunctis inimicior, capit „ divina Scripta perversè interpretari, atque „ novam instituere Sectam: usque eò, ut in „ nobili Oxoniensi Gymnasio publicè sit in „ Sacerdotes, ut legis eversores, debacchatus".

T. Polidor. Virgil. l. 19. Hist. Angliæ in fin.

De Luthero Vide infrà c. 15. §. 50. & de Tertull. suprà c. 13. §. 45.

CAPUT XIV.

Babelitarum symbolum, Celebremus nomen nostrum, *quàm latè diffusum, & altè hominibus impressum! Quidam desperantes famam bonam, satagunt adipisci vel malam. Christiani ex fide spiritaliter viventes, & Deum inhabitantem habentes, Reges sunt, & templa Dei. Hæretici eorundem fidem subruendo, & sanctitatem abolendo, Regicidii & Sacrilegii reatum incurrunt; & quidem immaniorem, quàm vel Pausanias interfector Regis Macedonici, vel Erostratus incensor fani Ephesini. Helvidii cum Erostrato comparatio. Hæresiarchæ legis mysticæ transgressores, non Christo, sed sibi propaginem suscitant*; vocantes nomina sua in terris suis.

XLIV. IN Genesi scriptum est, Posteros Noë, inter deliberandum de extruenda turre confusionis in campo Sennaar, dixisse ad invicem, *Celebremus nomen nostrum*: hoc est, Monumentum aliquod insigne erigamus, perenniter duraturum, & nominis nostri memoriam apud posteros perpetuaturum: V. Ecce radicem mali (inquit Chrysostomus) ut perpetuam, aiunt, „ memoriam consequamur, ut nostri perpetuò „ memores sint posteri: tale erit nostrum opus, ut nunquam oblivioni tradatur". Et rursùs post paucula:" Sunt multi etiam hodie „ (inquit) qui illos imitantur, & talibus „ operibus celebrari volunt; qui splendidas „ domos ædificant, & lavacra, & porticus, „ & deambulacra: quorum si quempiam rogaveris, quare ita laboret, tam miser sit, „ tantos pecuniarum faciat sumptus, eosque „ inutiles? nihil aliud audies, quàm hæc verba, ut immortalem servet memoriam, & „ audiat quòd illius est hæc domus, illius hic ager". Quàm vicina est honori fama, tam

Gen. 11. 4.

V Chrisost. Hom. 30. in Genesim. Vide eundem in Psal. 48.

vicina est ambitioni, seu honoris affectationi, cupiditas famæ: & hæc perinde ac illa hæreticos proritat: W. Animus enim perditus „ (ut Augustinus ait) & expers bonarum artium, atque à justitiæ lumine alienus, malis artibus sibi aditum molitur ad famam, „ tam diuturnam, ut apud posteros etiam „ celebretur. Et qui non possunt benè innotescere, cupiunt vel malè de se homines „ loqui, dummodò nomen eorum latissimè pervagetur". Bina hujus perversissimæ cupiditatis exempla profert Ioannes Sarisberiensis in Policratico, primum ex ausu Pausaniæ Macedonis Regicidæ sumptum, alterum ex facinore Erostrati Ephesii, incensoris templi Dianæ: X. Licèt appetitus gloriæ (ait ille „ ibi) semper videatur in culpa, error eorum perniciosior est, qui vel sceleribus „ innotescere magni duxerunt. Pausanias, cùm „ ex Hermoclea percontatus esset, quonam „ modo clarus evadere subitò posset? atque is „ respondisset, si occidisset aliquem virum „ illustrem, futurum ut in gloriam ejus ipsum

W. Aug. in Ps. 9. v. 27. Vide de Luthero infrà c. 16. §. 54.

X. Io. Sarisb. lib. 8. Policrat. cap. 5.

„ ipsum redundaret: continuò Philippum interemit. Et quidem quod petierat assecutus est: Nam & se parricidio notum posteris reddidit, & celebri supplicio patibuli cui affixus est: Coronâ aureâ, quam Myrtalis, quæ & Olympias dicta est, capiti ejus pendentis, imposuit, nullum dante solatium". Hæc de primo Pausaniæ exemplo: sequitur alterum Erostrati facinus: " Inventus est, qui Dianæ Ephesinæ templum vellet incendere, ut pulcherrimo opere consumpto nomen ejus per totum terrarum Orbem diffunderetur. Furoremque suum detexit impositus equuleo: & nisi Theopompi magnæ facundiæ ingenium suis eum comprehendisset historiis, benè consuluerant Ephesii, Decreto communi statuentes, ut teterrimi hominis memoria aboleretur silentio". Meminit hujus Decreti Aulus Gellius in Noctibus Atticis, agens de significatu vocis, *Illaudatus*:[Y] In actionibus civibus (inquit) *laudari* id dicitur, quod est nominari: *Illaudatus* enim est, quasi illaudabilis: qui neque mentione aut memoriâ ullâ dignus sit, neque unquam nominandus est. Sicuti quondam à communi Concilio Asiæ decretum est, ut nomen ejus qui templum Dianæ Ephesiæ incenderat, ne quis ullo tempore nominaret". Rectè, ut quem nominis sui pervulgandi ac perpetuandi libido ad tantum facinus perpetrandum impulerat, probrosa innominationis pœna feriret:[Z] Erostratus (ait Volaterranus) templum Dianæ Ephesiæ incendit, nominis ac famæ libidine: ex quo cautum, ne quis eum posteà nominaret, aut scriptis traderet". Providè quidem id cautum, sed ab exteris non servatum; prout ex Sarisberiensi jam audivimus, qui divulgationis authorem statuit Theopompum historicum. Sive interim is, sive quis alius divulgationis author primus extiterit, verum est quod idem Volaterranus superiùs lib. 10. præmiserat: " Celeberrimi templi incensor Erostratus, quanquam cautum fuerit ne quis eum nominaret, finem tamen cujus gratiâ flagitium perpetravit videtur assecutus, ejus nomine ad nos usque per tot sæcula deducto".

Y. Aulus Gellius lib. 2. cap. 6.

Z. Volater. lib. 13. Antrop. Vide Valer. Max. lib. 8. c. 15. & Solinum l. 43. & Strabonē lib. 14. & Alexan. ab Alex. lib. 4. dierum gen. c. 20. & Tiraq. ibi in Notis.

XLV. Observat venerabilis Beda in commentariis super Lucam, quòd quos Lucas appellat *Reges*, Matthæus vocet *Iustos*: [A] Ipsi sunt enim (ait ille) Reges magni, quia tentationum suarum motibus non consentiendo succumbere, sed regendo præesse noverunt". Hujus spiritalis regni basis est fides, sicut scriptum est, *Iustus ex fide vivit*. Ac per hoc quisquis hæreticus aut hæresiarcha ad comparandam sibi nominis celebritatem seminat hæresim & seducit à fide justos, tot Reges spiritaliter interimit, quot ejusmodi justos in suam Sectam traducit. Atq; ita non modò imitator, sed supergressor est Pausaniæ, qui ut sibi nomen faceret, Macedoniæ Regem corporaliter interfecit. Justis item ex fide viventibus aiebat Apostolus, *Vos estis templum Dei vivi*. Et alibi, *Templum Dei estis, & Spiritus Dei habitat in vobis*. Quanto itaque major est Deus Christianorum, quàm Diana Ephesiorum, & templum ipsius spiritale, quàm fanum istius materiale; tanto scelerosior est seductor Christianorum, incensore fani Ephesiorum. Unde rectè Sarisberiensis præallegatis de Erostrato verbis subjungit: [B] Simili videntur gloriam affectare imò majori insaniâ: qui non Ephesinæ Dianæ templum religiosis moribus excidendum, sed templum Spiritus Sancti, homines totos, animas scilicet & corpora, ut per hoc hominibus innotescant, luxuriæ vastant incendiis". Luxuria quædam spiritalis est omnis recessus à fide Christi, veri sponsi fidelium animarum, ad quemcunque errorem fidei contrarium. Hoc luxuriæ genere luxuriantur hæretici, & seductitios suos faciunt luxuriari. De carnali præterea eorundem luxuria apertè ait Hieronymus: [C] Difficile est hæreticũ reperire, qui diligat castitatem". Si aves audire ejus rei exempla, accipe ab eodem in Epistola ad Ctesiphontem: " Simon Magus hæresim condidit, *Helenæ* meretricis adjutus auxilio: *Nicolaus Antiochenus*, omnium immunditiarum repertor, choros duxit *femineos*: *Marcion* Romam præmisit *mulierem*, quæ decipiendos sibi animos præpararet: *Apelles*, *Philomenen*, suarum comitem habuit doctrinarum: *Montanus* immundi Spiritus prædicator, multas Ecclesias per *Priscam* & *Maximillam*, nobiles & opulentas fœminas, primùm auro corrupit, deinde hæresi polluit. Dimittam vetera, ad viciniora transcendam. *Arius*, ut Orbem deciperet, *Sororem Principis* antè decepit. *Donatus* per Africam, ut infelices quosque fœtentibus pollueret aquis, *Lucillæ* opibus adjutus est. In Hispania *Agape Elpidium*, mulier virum, cæca cæcum duxit in foveam: Successoremque sui *Priscillianum* habuit, Zoroastris Magi studiosissimum, & ex Mago Episcopum; cui juncta *Galla* (non gente, sed nomine) germanam huc illucque currentem alterius & vicinæ hæreseos reliquit hæredem. Nunc quoque mysterium operatur iniquitatis duplex sexus utrumque supplantat". Hujusmodi luxuriantium apostasiam perstrinxit Ecclesiasticus, ubi ait: *Vinum & mulieres apostatare faciunt sapientes*. Optimè copulavit *vinum & mulieres*, gulam scilicet & libidinem: quia ut preclarè Tertullianus ait: [D] Veneri & Libero convenit: duo ista dæmonia conspirata & conjurata inter se sunt, ebrietatis, & libidinis". Consonat quoque Hieronymus: [E] Dixisse sufficiat (inquiens) quòd secundùm Apostolum, *In vino luxuria est*: & ubicunque saturitas atque ebrietas fuerint; ibi libido dominetur. Specta ventrem & genitalia:

A. Beda lib. 3. in caput 10. Lucæ v. 24.

Rom. 1. 17.

1. Cor. 6. 16.

1. Cor. 3. 16.

B. Ioan. Sarisb. lib. 8. Policrat. cap. 5.

C. Hieron. in cap. 9. Osee.

Eccli. 19. 2.

D. Tertull. lib. de Spectaculis c. 10.

E. Hieron. in cap. 1 ad Titum v. 7. Vide Epist. 147. & Epist. 22. c. 4. Eph. 5. 18.

F pro

„ pro qualitate vitiorum, ordo membrorum". Quid de hujus temporis hæreticis diceret Sarisberiensis; qui & per spiritalem luxuriam animas vastant, & virgines sanctimoniales in conjuges assumunt; ac per hoc ipsum, gloriam captare, & hominibus innotescere satagunt? Planè, quòd Erostrato Ephesini templi incensore, insaniores sint. Quid si & ipsi castitatis voto obstricti fuissent; & excusso jugo, matrimonia cum sanctimonialibus iniissent? Profectò exclamaret cum Ambrosio: F. Nonne de his „ pulchrè dicitur, *Quia effusi sunt gressus eorum*; „quorum spes lapsa, in vanum effusus labor, „ vota sunt destituta? Considera enim aliquem „ per aliquot annos habuisse studium probitatis, castitatis custodiam, vitæ attentioris affectum, piæ propositum servitutis, sedulæ observationis officium; subitoque eum esse mutatum, discessisse de monasterio, valedixisse „ jejuniis, continentiæ renuntiasse, indulgere deliciis, studere luxuriæ: dudum de monasteriis exierunt, & nunc luxuriæ sunt magistri, „ disseminatores innocentiæ, incentores petulantiæ, obtrectatores pudoris: Nonne de his „ pulchrè dixeris, *Effusi sunt gressus eorum*, quos „ benè vixisse pœnituit? Egerunt itaque novi „ generis pœnitentiam pro virtutibus, & non „ agunt pro delictis. Sed hi *Ex nobis exierunt*, „ dicit Ioannes, *sed non erant ex nobis: si enim ex* „ *nobis fuissent, nobiscum perseverassent*. Hi ergo „ viam suam condemnaverunt, quibus convenit dici: *O qui dereliquistis semitas rectas, abeundo in vias tenebrarum*".

F. Ambros. in Ps. 36. v. 23. Ps. 72. 2.

1. Io. 2. 19.

Prov. 2. 13.

XLVI. Quanquam omnes sine exceptione justi & justæ ex fide viventes templa sint Dei & habitacula Spiritus sancti, atque adeò eorum temeratoribus & eversoribus gravius immineat supplicium quàm Erostrato incensori templi Dianæ Ephesinæ, dicente Apostolo, *Si quis templum Dei violaverit, disperdet illum Deus*: Nihilominus peculiari præ reliquis modo ac ratione Virgo Maria, eâ præpollet dignitate ac prærogativâ, ex quo in ejus virginali utero *Verbum caro factum est*. Quapropter *Antidicomarianitæ* hæretici, qui ejus dignitati quoquo modo derogant aut obstrepunt, peculiari ratione obnoxii sunt prædictæ comminationi, *Si quis templum Dei violaverit, disperdet illum Deus*. Tales sunt Helvidiani, quorum Patriarcham Helvidium Hieronymus incensori templi Dianæ Ephesinæ comparans: G. Toto (ait ei) Scripturarum pelago derelicto, ad injuriam Virginis tuam rabiem contulisti; in exemplum „ ejus, quem fabulæ ferunt, cùm vulgo esset „ ignotus & nihil boni posset facinoris excogitare quo nobilis fieret, Dianæ incendisse templum, & nullo prodente sacrilegium, fertur ipse in medium processisse, clamitans sese incendium subjecisse: sciscitantibus „ Ephesi Principibus quam ob causam hoc „ facere voluisset, respondisse: *Ut quia benè non* „ *poteram, malè omnibus innotescerem*: & hoc quidem Græca narrat Historia. Tu verò templum Dominici corporis succendisti, tu contaminasti Sacrarium Spiritûs Sancti, ex quo „ vis quadrijugam fratrum & sororum processisse congeriem". Et sanè nemo hodie Helvidium vel de nomine novisset, nisi in sacrilegum illum ausum prosiliisset. Unde & idem post paucula ibidem subdit ad ipsum: " Quis „ te, oro, ante hanc blasphemiam noverat? Quis „ dupondii supputabat? Consecutus es quod „ volebas, nobilis es factus in scelere. Ego ipse „ qui contra te scribo, cùm in eadem tecum „ urbe consistam, albus, ut aiunt, aterve sis, nescio". Plures quoque alios percenset Theodoretus, qui ad imitationem Erostrati vel Pausaniæ, famam sibi sceleribus comparare voluerunt: H. Sunt nonnulli (ait ille) qui cùm ex „ genere, vel eruditione, vel rebus præclarè „ gestis, laude dignam claritatem non habeant, „ improbis studiis insignes evadere contendunt. Talis erat *Alexander* ille *faber ærarius*, „ qui nihil in se habens suspiciendum, non generis nobilitatem, non dicendi facultatem, „ non regendi populi, aut ducendi exercitus „ peritiam, non bellicorum facinorum commendationem, sed illiberalem tantùm & sordidam exercens artem, ex solâ adversùs divinissimum Paulum insaniâ notus extitit. *Semei* quoque, homo planè obscurus, & servili „ ingenio, ex sua adversùs divinum Davidem „ insolentia celeberrimus evasit. Sed & *Manichæorum hæresis inventorem*, servum ferunt „ fuisse mastigiam: & gloriæ cupiditate incensum, execrandam illam superstitionem excogitasse. Hoc ipsum nonnulli nunc quoque faciunt: qui expetendam virtutis gloriam, „ propter labores præmittendos, fugientes, turpissimam sibi ac miserrimam famam peperere. „ Cùm enim novorum dogmatum auctores esse „ cuperent, ex multis Sectis impietatem emendicarunt, & perniciosissimam hæresim conflarunt".

1. Co. 3. 17.

Io. 1. 14.

G. Hieron. lib. contra Helvid. cap. 8.

H. Theodoret. Præfat. in Polymorphum seu Eranistem.

2. Tim. 4. 14

2. Reg. 16. 11.

Vide eund. l. 1. Hæret. Fabul. c. 26.

XLVII. Mirum profectò ac penè incredibile dictu est, quantâ libidine pervulgandi ac perpetuandi sui nominis ardescant ambitionis mancipia; & quàm multiformia excogitent media, quibus ad concupitam famæ, si non æternitatem, saltem diuturnitatem quoquo modo pervenire queant. Hinc quippe parentes prolibus sua nomina imponere consuescunt; ut qui in seipsis perennare non possunt, in posteris suis utcunque superstent. Hinc rursùs qui naturali propagine carent, extraneas personas, quibus vocabula indant, adoptant. Non defuere insuper plurimi, qui picturis, sculpturis, fusuris seipsos effigiarent aut effigiari curarent, ut sibi aliquantisper superviverent. Multi prætereà herbis, floribus, pratis, agris, montibus, vallibus,

vallibus, arboribus, sylvis, stagnis, paludibus, puteis, fontibus, fluminibus, fretis, sinubus, scopulis, rupibus, insulis, isthmis, portubus, foris, vicis, plateis, domibus, theatris, turribus, gymnasiis, pontibus, navibus, aquæductibus, piscinis, balneis, vivariis, viridariis, hortis, vineis, obeliscis, porticubus, machinis, telis, gemmis, metallis, vestimentis, medicamentis, esculentis, poculentis, armentis, sodalitiis, diebus, mensibus, annis, annorum periodis; ipsis denique cæli stellis ac constellationibus tanquam interituì minùs obnoxiis, sua nomina vel cognomina indiderunt: [I] Sydus (inquit Augustinus) quod appellamus *Luciferum*, honori „ac nomini Cæsaris dicare conati sunt Roma„ni. Et fortassè factum fuisset, atque iisset in „ vetustatem, nisi avia ejus *Venus* præoccupas„set hoc nominis prædium, neque jure ullo ad „hæredes trajiceret, quod nunquam viva posse„derat aut possidendum petiverat. Nam ubi „ vacabat locus, neque alicujus priorum mor„tuorum honore tenebatur, factum est quod „ in rebus talibus fieri solet: Pro *Quintili* enim „ & *Sextili* mensibus, *Iulium* atque *Augustum* vo„camus, de honoribus Julii Cæsaris & Augusti Cæsaris nuncupatos". Verùm sive cælestibus sive sublunaribus rebus sua vocabula perpetuanda imponant, consimili imaginariæ æternitatis cupidine æstuant, nec illam Psalmographi irrisionem effugiunt, dicentis de talibus, *Vocaverunt nomina sua in terris suis*: [K] Nonne vi„des (ait Basilius) eos qui fora & gymnasia „in civitatibus ædificarunt, muros excitarunt, „ aquæductus constituerunt, ut nomina ipso„rum super hisce terrenis operibus vocata „ sint? Quin & equorum armentis eadem non„nulli inusserunt, sepulchris quoque ac magni„ficis monumentis titulos suos inscriptos re„liquerunt, ut sui memoriam in longum tem„poris spatium prorogarent. Hi sunt qui terre„na, præsentisque temporis gloriam sapiunt, ac „ per hominum ora volitare tantùm student, „ atque ista sufficere ad felicitatem putant". Sive itaque cælestibus sive terrestribus rebus sua nomina conservanda indant, non aliud quàm per ora hominum volitare affectant, adeoque uni eidemque ambitionis vanitati inserviunt. Addit porrò Basilius continuò ibidem quod nostro hîc scopo aptissimè congruit, dicens: " Quòd si videas quosdam, in pravorum „ dogmatum notitia sese jactantes, ac vanam „ præ se scientiam ferentes, proque Christiani „ nominis appellatione, ab aliquo hæresiarcha „ seipsos nominantes, ut à *Marcione* aut *Valen„tino*, aut alio quopiam eorum qui nunc illu„stres habentur: Scito quod & ipsi *Vocaverunt nomina sua in terris suis*". Eidem proposito accommodat Hieronymus illud Oseæ, *Divisum est cor eorum, nunc interibunt: ipse confringet simulachra eorum, & depopulabitur aras eorum.* [L] Hæ„reticorum inter se corda divisa (ait ille) con„trariis repugnare sententiis, etiam ipsi non „ negant, dum diversa sentiunt. Unde disper„deatur; & confringet sive suffodiet Domi„nus simulachra vel altaria eorum, quæ de „ suo corde finxerunt: & vastabit titulos, „ quibus singuli suis appellantur nominibus; „ & *Vocaverunt nomina super terras suas*; ut ne„quaquam Christi Ecclesiæ, sed illius vel illius esse dicantur". Quid porrò ex hujusmodi nomenclationibus colligendum censeat Hieronymus, planiùs ipse exprimit in fine Dialogi adversùs Luciferianos, dicens suo collocutori: " Brevem tibi apertamque animi mei „ sententiam proferam: In illa esse Ecclesia „ permanendum, quæ ab Apostolis fundata, „ usque ad hanc diem durat. Sicubi audieris, „ eos qui dicuntur Christi, non à Domino „ Jesu Christo, sed à quoquam alio nuncu„pari, ut puta *Marcionitas*, *Valentinianos*, *Mon„tenses* seu *Campitas*: scito, non Ecclesiam „ Christi, sed Antichristi esse Synagogam. Ex „ hoc enim ipso, quòd posteà instituti sunt, „ eos se esse indicant, quos futuros Apostolus „ prænunciavit. Nec sibi blandiantur, si de „Scripturarum capitulis videntur sibi affirma„re quod dicunt: cùm & diabolus de Scriptu„ris aliqua sit locutus, & Scripturæ non in legendo consistant, sed in intelligendo".

XLVIII. In lege Moysaica constitutum fuit, ut defuncti sine prole fratris viduam frater superstes duceret uxorem, semenque ex ea suscitandum non sibi, sed defuncto adscriberet: Cujus constitutionis mysticam rationem Augustinus assignat istam: [M] Quia unusquisque „ Euangelii prædicator ita debet in Ecclesia „ laborare, ut *Defuncto fratri*, hoc est, Christo, „ *Suscitet semen*, qui pro nobis mortuus est; *Et* „*quod suscitatum fuerit, eius nomen accipiat.* Deni„que hoc implens Apostolus, non jam carnali„ter in præmissa significatione, sed spiritaliter „ in completa veritate, quos *In Christo Iesu per* „ *Euangelium se genuisse* commemorat, succenset „ eis, & eos increpans corrigit volentes esse „Pauli: *Nunquid Paulus*, inquit, *pro vobis crucifixus* „ *est, aut in nomine Pauli baptizati estis?* Tanquam „ diceret, Defuncto fratri vos genui, *Christiani* vocamini, non *Pauliani*". Et rursùs Enarrat. in Psal. 44. " Mortuus est Christus (inquit) resur„rexit, ascendit, absentavit se corpore; susce„perunt fratres uxorem ejus, prædicatione „ Euangelii filios generaturi, non per semetip„sos, sed per Euangelium, propter nomen fra„tris: *In Christo enim Iesu*, inquit, *per Euangelium*, „ propter nomen fratris, *ego vos genui*. Itaque „suscitantes propter nomen fratris semen fratri „ suo, quotquot genuerunt, non *Paulianos* aut *Petrianos*, sed *Christianos* nominaverunt". Et iterum post pauca ibidem: " Ostendatur mihi „ Romæ in honore tanto templum Romuli, in quan-

[I] Aug lib. 2. de Doctrina Christ. c. 21.

De Commodo Imperatore, suum nomen imponente Mensi Septemb. vide Eusebium in Chronico Anno Christi 185.

Ps. 48. 12.

[K] Basil. in Ps. 48. v. 12.

Vide Hosiũ lib. 1 de Hæresibus nostri tempor.

Osea 10, 2.

[L] Hieron. in cap. 10. Oseæ v. 2.

Vide Hilar. in 3. libello ad Constantium.

[M] Aug. lib. 32. contra Faust. c. 10. Vide Isidor. Comment. in Deuter. cap. 14.

Deut 25. 5. & 6.

1. Cor. 4. 15.

1. Cor. 1. 13.

,, in quanto ibi ostendo memoriam Petri. In
,, Petro quis honoratur, nisi ille defunctus pro
,, nobis? Sumus enim *Christiani*, non *Petriani*:
,, etsi nati per fratrem defuncti, tamen cogno-
,, minati nomine defuncti: per illum nati, sed
illi nati". Gregorius similiter Nazianzenus:
N. Petrum honore prosequor (inquit) nec tamen
,, *Petrianus* vocor: & Paulum, nec tamen *Pau-*
,, *lianus* nominor. Non fero me ab hominibus
,, nomen ducere, qui à Deo procreatus sum".
Quò spectat item & illud Augustini adversùs
Donatistas: O. Quid nobis per hominum nomi-
,, na dividi? Qui nos creavit unus est Deus,
,, qui nos redemit unus est Christus, qui nos
,, sociare debet unus est Spiritus: jam nomen
Domini honoretur". Censuerunt nimirum san-
cti Patres inhonorari Christum, & ipsâ profes-
sione deseri Christianismum assumptione no-
minum extra nomen Christi. Patet id ex Hie-
ronymo § præcedenti relato: Item ex Cypria-
no, ad Novatianos exclamante: P. Qui aliquan-
,, do *Christiani* nunc *Novatiani*, jam non *Chri-*
,, *stiani*: primam fidem vestram perfidiâ poste-
,, riore per nominis appellationem mutastis!
Et Epist. 76. " Si (inquit) qui Ecclesiam con-
,, temnunt, ethnici & publicani habentur;
,, multò magis utique rebelles & hostes, falsa
,, altaria, & illicita sacerdotia, & sacrificia sa-
,, crilega, & NOMINA ADULTERATA fingentes,
,, inter ethnicos & publicanos necesse est com-
putentur". Item ex Lactantio, qui generaliter
de hæreticis loquens, inter cætera ait: Q. Divi-
,, num nomen & cultum per imprudentiam
,, perdiderunt: cùm enim *Phryges*, aut *Novatiani*,
,, aut *Valentiniani*, aut *Marcionitæ*, aut *Anthropiani*,
,, *aut Ariani*, seu quilibet alii nominantur *Christi-*
,, *ani* esse desierunt, qui Christi nomine amisso,
humana & externa vocabula induerunt". Item
ex Justino Martyre, qui de eis similiter lo-
quens: R. Sunt distincti apud nos (inquit) suis
,, cognominibus, de nomine eorum, qui no-
,, væ cujusque sententiæ authores extiterant,
denominati". Et mox infrà: " Christianos
,, se eo modo dicunt, quo plerique omnes
,, in Gentibus nomen DEI inscribunt statuis
,, manufactis, & iniquis se impiisque pol-
,, luunt dæmoniorum sacris. Eorum qui-
,, dam vocantur *Marcionitæ*, quidam verò *Va-*
,, *lentiniani*, *Basilidiani*, *Saturniniani*, & alii alio
,, præditi nomine, à principe quisque sententiæ
suæ". Item ex Origene, qui Megethio Mar-
cionistæ dicenti se esse Christianum, respondit:
S. Quomodo es Christianus, qui ne nomen
,, quidem Christiani ferre æquum censuisti?
,, Neque enim *Christianus* nominaris, sed *Mar-*
cionianus". Item ex Antiocho Abbate, qui pla-
nissimè ait: T. Omnes Sectæ quæ à nomine ali-
,, cujus hominis appellationem sortitæ sunt ut
,, *Ariani*, *Nestoriani*, *Severiani*, & aliæ similiter,
,, diaboli Sectæ sunt. Nam Ecclesia Catho-

N. Gregor. Naz. Orat. 31.
O. Aug. lib. post collat. cum Donatist. c. 35.
Hieronym.
P. Cyprian. lib. ad Novatian.
Q. Lactan. lib. 4. c. 30.
R. Iustinus Martyr Dialog. cum Tryphone. Vide Pacia. Epist. 2. & 3. ad Sympron.
S. Orig. Dialog. de Recta in Deum fide.
T. Antioch. Homil. 30.

,, lica non jam hominis nomine appellatur, sed
,, omnes nomine Domini Jesu Christi *Chri-*
stiani nominamur". Et rursus in Appen-
dice ejusdem Homiliæ, postquam hæresum
catalogum texuisset, subdidit: " Unaquæque
,, harum hæreseon, ab uno aliquo homine no-
,, menclaturam cognominem sortita, docet,
,, ejusmodi virum desertorem esse ac refugam
Christi". Item ex Optato Milevitano, qui lo-
quens de Donato, Donatistarum Patriarcha:
V. Cùm ante ipsius superbiam (inquit) om-
,, nes qui in Christo crediderant, *Christiani* vo-
,, carentur, ausus est populum cum Deo divi-
,, dere: ut qui illum secuti sunt, jam non *Chri-*
stiani vocarentur, sed *Donatistæ*". Item ex
Chrysostomo, qui ut ostenderet se cum sibi co-
hærentibus genuinos esse Christianos: W. Nun-
,, quid (inquit) scindimur ab Ecclesia? Num
,, hæresiarchas habemus? Num ab hominibus
,, cognomen habemus? Nunquid nobis dux
,, quidam est, sicut illi *Marcion*, & illi *Manichæus*,
,, huic *Arius*, alteri verò alius hæreseos dux"?
Tanquam diceret, Quandoquidem nihil ho-
rum apud nos est, genuinus Christianismus pe-
nes nos est. Quod nequaquam esset, si illa
apud nos essent. Patet denique idipsum, ut alijs
percensendis supersedeam, ex Athanasio; qui
ait: X. Nunquam populus ab Episcopis suis,
,, sed à Domino, in quem creditum fuit, no-
,, men accepit. Certè nec ab Apostolis quidem
,, præceptoribus nostris, ministrisque Euan-
,, gelii Salvatoris nostri, appellationes adepti
,, sumus: sed à Christo Domino, *Christiani* &
,, sumus, & nuncupamur. Qui verò aliunde
,, originem suæ fidei deducunt, meritò Au-
,, ctorum suorum, ut ad quos pertineant,
,, cognomenta præ se ferunt. Quapropter cùm
,, omnes à Christo diceremur essemusq; *Chri-*
,, *stiani*, explosus est *Marcion*, minister hære-
,, seos; reliqui autem, qui cum explosore
,, *Marcionis* remansere, *Christiani* titulum reti-
,, nuerunt; qui verò secuti sunt *Marcionem*, inde
,, jam non *Christiani*, sed *Marcionistæ* appellati
,, sunt. Ita quoque *Valentinus*, *Basilides*, *Manichæus*,
,, & *Simon Magus*, Sectatoribus sua vocabula im-
,, pertierunt: indeque factum, ut alij *Valenti-*
,, *niani*, alij *Basilidiani*, alij *Manichæi*, alij *Si-*
,, *moniani*, alij *Cataphryges* à Phrygia, alij à
,, *Novato* appellati sint *Novatiani*. Ita Mele-
,, tius à Petro Episcopo & Martyre ejectus,
,, sequaces suos non *Christianos* posteà, sed
,, *Meletianos* denominavit: quemadmodum &
,, Beato Alexandro *Arium* eijciente, ij, qui
,, Alexandro adhæserunt, remansere *Christiani*;
,, qui verò cum *Ario* recesserunt, nomen Salva-
,, toris nostri relinquentes, *Ariani* deinceps ap-
,, pellati sunt. Quinimò etiam jam post mortem
,, Alexandri, qui ejusdem cōmunionis sunt cum
,, Athanasio ejus successore, & quibus ipse Atha-
,, nasius communione conjunctus est, omnes
eundem

V. Optatus lib. 3 cont. Parmenian.
W. Chrysost. Homil. 33. in Act. Apostol. Vide Bern. Ser. 66. in Cantic.
X. Athan. Oratione 2. contra Arianos sub initium.

,, eundem pariter characterem habent; neque
,, ille suis nomen indit, aut à suis recipit;
,, sed omnes, ut antè, consueto more *Chri-*
,, *stiani* nominantur. Nam quamvis Magistri
,, invicem sibi succedant, nosque illorum
,, discipuli ab illis acceperimus quæ sunt
,, Christianæ fidei, nihil tamen inde obsta-
,, culi nascitur quo minus & titulo & re *Chri-*
Vide Isidor. lib. 1. sen-tent. cap. 16. ,, *stiani* appellemur. Contrà, qui hæreticos
,, sequuntur, tametsi millies mille successo-
,, res habeant, omnes tamen nomen ejus qui
,, primus hæresim adinvenit referunt. Certè
,, è vita exempto *Ario*, cùm multi è grege
,, illo vices ejus successionemque susciperent,
,, tamen omnes qui ejusdem cum eo sententiæ
,, fuerunt, ex ipso notas suas insigniaque ha-
,, bentes, *Ariani* nuncupantur: quod revera
,, eximium & admirabile argumentum est.
,, Nam qui etiam nunc ex Gentilibus omissâ
,, idolorum superstitione, ad Ecclesiam veni-
,, unt, non catechizantium fideique rudimen-
,, ta tradentium nomina, sed Salvatoris in se
,, nomen transferunt, & pro Gentilibus *Chri-*
,, *stiani* incipiunt appellari: qui verò ex eo-
,, dem genere ad istos abeunt, aut ab Eccle-
,, sia ad hæresim transeunt, nomen Christi
,, derelinquunt, & *Arianorum* vocabulo indu-
,, untur; quasi qui non ampliùs fidem Chri-
,, sti retineant, sed Arianæ insaniæ gregales
,, habentur. Quomodo igitur Christiani sint,
,, qui non *Christiani*, sed *Ariomanitæ* appel-
,, lantur? Aut quomodo de numero Ecclesiæ
,, Catholicæ habeantur, qui Apostolicam fi-
,, dem excusserunt, & novarum pestium in-
ventores se præbent"? Quemadmodum ita-
Vide Basil. suprà §. 47. que, teste superiùs Basilio, mundani homi-
nes opibus ac potentiâ pollentes, proro-
gandæ famæ gratiâ, *armentis equorum* sua no-
mina vel insignia inurunt: ita hæresum con-
ditores ingenio ac facundiâ valentes, consi-
mili ambitione inflati, sua nomina gregibus
hominum quos seducere potuerint impo-
nunt; malentes suscitare sibi semen, quàm
Christo: pascentes Christi oves ut suas, non
ut Christi; *Celebrantes* cum ædificatoribus Gen. 11. 4.
Babel *nomen suum*, non cum Apostolis no-
men Christi. Se proinde ipsos convincuntur
amare, non Christum; gloriam suam quæ-
rere, non Christi; dominium suum, non Chri-
sti; lucra sua, non Christi. Dixi, *Ingenio ac*
facundiâ valentes: quia juxta Augustinum,
Y. Non est putandum hæreses potuisse fieri Y. Aug. in Ps. 124 v. 2. Vide Naz Orat 26. sub initium.
,, per aliquas parvas animas: non fecerunt
,, hæreses, nisi magni homines; sed quantum
,, magni, tantum mali montes. Non enim
,, *Montes* erant tales qui *susciperent pacem*, *ut* Ps. 71. 3.
,, *colles susciperent iustitiam*: sed illi dissensio-
nem susceperunt à diabolo patre suo". Ex-
empla subjungit aliquot hæresiarcharum, ut
Donati, *Maximiniani*, *Photini*, & *Arii*. Qui-
bus ex Vincentio Lyrinensi addi possunt Vide Vincent. Lyrin. cap. 16. 23. & 24.
Apollinaris & *Nestorius*; item *Origenes*, & *Ter-*
tullianus. Hieronymus præterea idipsum asse-
rit, & aliquot exemplis illustrat, sic scri-
bens: Z. Hæreticorum terra fæcunda est: qui Z. Hieron. in cap. 10. Oseæ v. 1.
,, à Deo acumen sensus & ingenii percipi-
,, entes, ut bona naturæ in Dei cultum ver-
,, terent, fecerunt sibi ex his idola. Nullus
,, enim potest hæresim struere, nisi qui arden-
,, tis ingenii est, & habet dona naturæ, quæ
,, à Deo Artifice sunt creata. Talis fuit *Valen-*
,, *tinus*, talis *Marcion*, quos doctissimos legimus:
,, talis *Bardesanes*, cujus etiam Philosophi ad-
,, mirantur ingenium. Isti ergo terræ suæ
,, bona verterunt in titulos mortuorum: quia
,, omnis doctrina eorum non ad viventes re-
,, fertur, sed ad mortuos, tam eos quos co-
,, lunt, quàm illos quos decipiunt".

CAPVT XV.

Ad Germanicæ Nationis seditiones descenditur: Christianorum in fide unanimitas sub initium superioris sæculi perstringitur: Discordiarum fax per Lutherum accensa memoratur: Accensor Avaritiæ & Philotimiæ insimulatur: Lutheranismi ebullientis tempus, locus, occasio signatur: Lutheri erga Apostolicum Præsulem ficta vel fluxa devotio notatur: Romam ille citatus tergiversatur: Augustæ coram Cardinale Caietano Legato comparet: Palinodiam nisi generalem canere detrectat: A Legato ad legantem appellat: Eius dogmata ab Academijs Catholicis reprobantur, à Præsulibus Apostolicis censurantur, à Cæsare in Comitiis Imperialibus cum Authore proscribuntur, à Synodis damnantur.

I L. EXplicatis in generali causis violati inter Christianos juris fraternæ unanimitatis per Christum invectæ, commendatæ, & primitus impertitæ; descendendum est particulariùs ad dissidia Nationis Germanicæ, quorum occasione præsentem scribendi laborem suscepimus. Sub initium igitur superioris sæculi, sopito quadantenus Hussitarum dissidio: A. Is fuit (Hosio teste) „ Orbis universi status, quàm latè patet in „ eo nomen Christianum, ut rectè de eo dici „ potuerit, quod in Genesi scriptum legi„ mus, *Erat terra labii unius & sermonum eorundem:* quodque scribitur in Actis Apo„ stolorum de iis qui primi in Christum „ credere cœperunt, *Multitudinis credentium erat cor unum & anima una.* Sicut unus Deus „ ab omnibus colebatur, ita fides una retineba„ tur, una fuit & eadem administrandorum „ Sacramentorum ratio, unus & idem propè „ cæremoniarum ubique ritus. Idipsum dice„ bant, idipsum sentiebant, idem sapiebant „ omnes: ut facilè *Civitatem* illam agnosceres, „ *cuius participatio in idipsum.* Quamobrem, „ quum unâ & eâdem essent omnes mente „ præditi, nomine quoque non nisi uno & „ eodem censeri volebant. Non vocabantur „ alij *Gnostici*, alij *Apostolici*, alij *Evangelici*, non „ alijs quibuscunque nominibus censebantur; „ sed à *Christo*, quem unanimiter profitebantur „ omnes, in quo sibi solo fas esse gloriari „ persuasum habebant, fideles, *Christiani* cuncti „ nominabantur: quo nomine nullum sibi „ dari posse gloriosius nomen existimabant". Ecce quemadmodum iuxta illustrissimi hujus Præsulis attestationē effigies quædam primævæ Christianorum unanimitatis redijsse in Ecclesiam, quoad negotium saltem Religionis, videatur! Scribebat quidem ista Hosius paulò post medium sæculi illius sub cujus initium rediviva Christianorum unanimitas, Luthero turbante, dirupta est: sed alludebat ad tempus rupturæ prævium, quo necdum hæresiarcha facem dissensionis accenderat. Præmiserat quippe verbis iam transcriptis hanc temporis notam, *Ante quadraginta hos annos.* Subjunxit quoque aliquanto inferius: "Annus nunc agitur quadragesimus, cùm in „ lucem prodijt Martinus Lutherus, à quo „ primùm nostro hoc infelici sæculo fax est in Ecclesia Dei discordiarum accensa". Annum Scriptionis suæ ad calcem Epistolæ dedicatoriæ denotaverat millesimum quingentesimum quinquagesimum septimum: à quo si antrorsum percurras annos quadraginta, pervenies ad annum ejusdem sæculi decimum septimum, quo Lutherus suam facem discordiarum accendit. Ad quem annum cùm Christophorus Helvicus, Lutheranæ factionis Chronologus, in *Theatri Historici* tabulis pervenisset; in columna cui titulus, DOCTORES ECCLESIÆ, subnotavit: *Martinus Lutherus scribit contra Indulgentias anno* 1517. Rursùs cùm ad annum inde centesimū, hujusque sæculi decimum septimum, progrediendo pertigisset, hæc annotavit: *Iubilæus Euangelicorum primus à Reformatione per B. Lutherum factâ, & ante annos centum, Kalendis Novembris per Disputationem publicam VVitteberga captâ.* Ex quo illud obiter notandum, nihil eorum trium in Lutheranismo desiderari, quæ Vincentius Lyrinensis ait in qualibet hæresi reperiri: B. Revera (inquiens) „ quæ unquam hæresis, nisi sub certo No„ MINE, certo LOCO, certo TEMPORE ebullivit"? Lutheranismus nimirum ebullivit sub nomine LUTHERI, ebullivit WITTEBERGÆ in Saxonia, ebullivit labente anno Christianæ Æræ millesimo quingentesimo decimo septimo, & quidem Kalendis Novembris; vel certè, ut alii plerique perhibent,

A. Cardinalis Hosius in Confutatione Prolegom, Brentij lib. 1. sub initium. Vide Lindā. in Dubitantio Dialog. 1. c. 6. Gen. 11. 1. Act. 4. 32.

Ps. 121. 3.

Helvicus Lutheranus

B. Vincent. Lyrin. c. 34.

bent, pridie Kalendas Novembris: nisi malis utrosque hac ratione conciliare, ut hi posteriores locuti intelligantur de publica Thesium affixione pridie ad Ecclesiæ valvas factâ, Helvicus de Disputatione postridie affixionis secutâ.

L. Quid verò Lutherum in *Indulgentias* commoverit, ut ab earum impugnatione auspicium secessionis suæ sumeret, fusè prosequitur Cochlæus lib. de Actis & Scriptis Lutheri, ad Annum 1517. & Surius ad eundem Annum, Lindanus item in Dubitantio Dial. 1. cap. 6. & ex ipso Prateolus in Elencho hæresum lib. 10. cap. 15. Breviter rem perstringit Hosius loco mox citato: " Ex „ quàm parvâ autem scintillâ (inquiens) quæ „ non difficulter opprimi nascens poterat, „ quantus ignis exarsit! Initio non alia de „ re quàm de peccatorum condonationibus, „ vulgò vocant *Indulgentias*, disputari cæ„ptum est. Eas Lutherus oppugnabat, non „ quòd legitimum earum usum prorsus dam„naret, sed quòd abusum ferendum non esse „ putaret. Ut autem in hanc arenam descen„deret, non recti zeli fervore, neque stu„dio pietatis adductus est: sed cùm permo„lestè ferret, quod sui Ordinis Fratribus „ prædicandarum Indulgentiarum munus an„tea mandatum erat, quâ ex re non parum „ etiam emolumenti capiebant, id ad Do„minicanos translatum fuisse, sicque suis „ commodum illud interversum: hæc illi cau„sa fuit in certamen istud prodeundi. Quam„obrem non aliò prima hæc illius velitatio, quàm ad *Deum ventrem* referebatur". Aliam præterea recalcitrationis ejus ansam commemorat Natalis Talapied in ipsius vita, ex Fontano & Sleidano excerptâ, & Lutetiæ Parisiorum Gallico idiomate ante annos circiter octoginta excusâ: repulsam nimirum à dignitate Cardinalitia, quam pridem ambierat, cùm Romæ negotia quorundam monasteriorum sui Ordinis procuraret: C. *Il va à Rome*, ait ille, *traitter les affaires des siens de telle sorte, qu'il faict appointtement entre les parties à leur contentement. Il s'attendoit de lors avoir un chappeau de Cardinal. Mais le Pape Leon luy fit dire, qu'il estoit encore assez tempo, & qu'il se contentast de l'habit de sainct Augustin. Luy qui estoit trop coleré, se partit de Rome, & revient à VVittemberg.* Ex quo apparet, in procreatione Lutheranismi intervenisse affectum commodi temporalis, & simul ambitionem principatus & gloriæ, de quibus Augustinus, cùm hæreticum describit, D. Qui alicujus TEM„PORALIS COMMODI, & maximè GLO„RIÆ PRINCIPATUSQUE sui gratiâ, fal„sas ac novas opiniones, vel gignit, vel sequitur". Temporali namque commodo ex Indulgentiarum promulgatione percipiendo

Cochlæus. Surius. Lindanus. Prateolus. Hosius.

Phil. 3. 19.

C. Talapied in vita Lutheri sub initium.

D. Aug. lib. de utilitate credendi cap. 1.

Lutherus, cum suo incentore Staupitio, Provinciali vel Commissario, inhiarat: gloriam quoque principatumque sui ex Cardinalitia dignitate affectarat. Votis utrobique frustratus, indignatione conceptâ, falsas ac novas opiniones partim ipse genuit, partim à priscis hæresiarchis olim genitas, atque ab Ecclesia subsequenter extinctas, resuscitavit, & secutus est. Ex hac ergo indignatione odium concepit, non solum in Pontificem dignitatis ambitæ denegatorem; sed in ipsos quoque Cardinales eadem dignitate splendentes, non tam personarum, quàm honoris inimicus: in Archiepiscopum item Moguntinum, qui Indulgentiale lucrum Augustinianis ademit; necnon in Dominicanos, in quos istud fuit derivatum; in ipsas denique Indulgentias, contra quas evulgavit præmemoratas suas Theses, nonaginta quinque assertionibus constantes: eodemque die, ut Lindanus loco citato refert, quo Theses Wittebergæ evulgavit, litteras ad Moguntinum destinavit, in quibus, mox post captatam præfatione benevolentiam, in hæc verba prorupit, prout est apud Cochlæum in Actis anni 1517. E. *Circumferuntur Indulgentiæ Papales, sub tuo præclarissimo titulo, ad fabricam sancti Petri. In quibus non adeò accuso Prædicatorum exclamationes, quas non audivi, sed doleo falsissimas intelligentias populi ex illis conceptas, quas vulgo undique iactant: videlicet quòd credunt infelices animæ, si litteras Indulgentiarum redemerint, se securas esse de salute sua: item quòd animæ de purgatorio statim evolent, ubi contributionem in cistam coniecerint.* Et post pauca: *Idcirco tacere hæc amplius non potui: Non enim fit homo per ullum munus Episcopi securus de salute; cùm nec per gratiam Dei infusam fiat securus, sed semper in timore & tremore iubet nos operari salutem nostram Apostolus: & Iustus, inquit Petrus, vix salvabitur. Denique tam arcta est via quæ ducit ad vitam, ut Dominus per Prophetas Amos & Zachariam, salvandos appellet Torres raptos de incendio, & ubique Dominus difficultatem salutis denunciet. Cur ergo per illas falsas veniarum fabulas & promissiones, prædicatores earum faciunt populum securum & sine timore: cùm Indulgentiæ nihil prorsùs boni conferant animabus ad salutem aut sanctitatem, sed tantummodò pœnam externam, olim canonicè imponi solitam, auferant?*

Vide Lindan. in Dubitant. Dial. 1. cap. 6.

E. Luther. in Epist. ad Moguntinum.

Phil. 2. 12. 1. Pet. 4. 18.

Mat. 7. 14. Amos 4. 11. Zach. 3. 2.

LI. Hisce Lutheranismi initijs mox sese opposuere PP. Prædicatores, signanterque inter eos Tetzelius: qui Francofordię ad Oderam sex supra centum conclusiones Luthericis contrarias evulgavit propugnandas. Quam ansam nactus Lutherus Apologiam pro suis Thesibus edidit, *Resolutiones Disputationum de Indulgentiarum virtute* inscriptam, & Leoni X. Summo Pontifici nuncupatam: in cuius præfatione, invidiam in æmulos suos derivare

Tetzelius.

Lutherus.

Vide Cochlæum in Actis anni 1518.

derivare studens, nonnisi coactum se in arenam prosilire profitetur: *Invitus*, inquiens, *venio in publicum, præsertim ego indoctus, stupidus ingenio, vacuus eruditione: sed cogit necessitas me anserem strepere inter olores. Itaque quo & ipsos adversarios mitigem, & multorum desideria expleam, emitto ecce nugas meas.* Converso deinde ad Pontificem Leonem Sermone: *Quare*, subdit infrà, *Beatissime Pater, prostratum me pedibus tuæ Beatitudinis offero, cum omnibus quæ sum & habeo: vivifica, occide; voca, revoca; approba, reproba, ut placuerit. Vocem tuam, vocem Christi in te præsidentis & loquentis agnoscam. Si mortem merui, mori non recusabo.* Romam tamen paulò pòst vocatus, ut coram judicibus à Papa delegatis, Auditore nimirum Cameræ Apostolicæ, & Magistro Sacri Palatii, causam diceret; varios prætextus obtendens, & Electoris Saxonici authoritatem interponens, tandem impetravit ut causæ cognitio committeretur in partibus. Commissa itaque est Cardinali Caietano Augustæ tunc Vindelicorum legatione fungenti. Constitutus igitur coram novo hoc Commissario Reus, atque ab eodem examinatus, tria jussus est de Papæ mandato præstare: Primum, ut ad cor rediret, erratorumque palinodiam caneret: Secundum, ut ab eisdem se imposterùm abstenturum promitteret: Tertium, ut ab aliis etiam quibuslibet Ecclesiæ turbativis caveret. Detrectavit ille mordicùs errata ulla agnoscere: cùm tamen impendentem pœnam pertimesceret, deliberandi spatium postulavit, impetravitque. Postridie reversus legit ex schedula manibus tentâ, coram Cardinale & quatuor Cæsareanis proceribus, protestationem submissionis hisce verbis à se conceptam: *Ego frater Martinus Luther Augustinianus, protestor, me colere & sequi Sanctam Romanam Ecclesiam in omnibus meis dictis & factis, præsentibus, præteritis, & futuris. Quod si quid contrà vel aliter dictum fuit, vel fuerit, pro non dicto haberi & habere volo.* Et quanquam in particulari noluerit errorem ullum suum agnoscere, vel revocare; addidit tamen, se suam doctrinam submittere judicio non solùm Ecclesiæ, sed quorumlibet meliùs sentientium; nominatimque Theologorum Academiæ Basiliensis, Friburgensis, Lovaniensis, aut Parisiensis. Sed cùm Cardinalis sub interminatione censuræ urgeret ut particulatim ac punctuatim satisfaceret tribus prædictis postulatis, à Pontifice præscriptis; subtraxit se examini, & impetrato à Cæsareis quibusdam Consiliariis salvo conductu, clam abscessit; relictâ tamen penes confidentes suos scedulâ appellationis à Cardinale ad Pontificem, post abitum suum publicè affigendâ. Anno sequenti sub exitum Iunii disputavit Lipsiæ cum Joanne Eckio, succedens Carolstadio qui disputationem inchoaverat, præsentibus

Cardin. Caiet.

Eckius.

Consiliariis Georgii Ducis: à quibus aliquando admonitus, ut in causa Dei & Religionis debitam servaret modestiam: *Non propter Deum*, respondit, *hæc causa cœpta est, nec propter Deum finietur.* Mense Novembri ejusdem Anni 1519. Facultas Theologica Lovaniensis Articulos aliquot doctrinæ ipsius censuravit, omnium Academiarum prima: quam paulò pòst imitata est Coloniensis. Leo demum Papa, cernens hominem in peius continuò proficientem, & sermones eius instar cancri serpentes, non ultrà connivendum ratus, quadraginta circiter ipsius Articulos Papali censurâ proscripsit, per Bullam die 15. Iunij 1520. expeditam. Anno exinde proximo, die 15. Aprilis, Facultas Theologica Parisiensis suam quoque Censuram adjecit. Sub initium Maij proximè sequentis Carolus V. Imperator, exequendo Papæ Leonis Diploma, evulgavit Edictum Wormaciense, in quo universos sibi quovis titulo subditos alloquens: F. Ex Imperiali (inquit) & Regia authoritate, nec non consilio & assensu Electorum, & omnium Sacri Romani Imperij Principum, Ordinum & Statuum in hac celeberrima & frequentissima Imperiali dieta Wormaciæ congregatorum; ad perpetuam rei memoriam, exequendo S.^mi D. N. Papæ, veri hac in parte Iudicis, Sententiam, Decretum, & Condemnationem, in literis Apostolicis ad Nos directis contentam; *Martinum Lutherum*, ut membrum ab Ecclesia Dei abalienatum, ut obstinatum Schismaticum, & notorium hæreticum, à nobis haberi declaramus: & ut talem à vobis omnibus habendum Decernimus, & Edicimus". Adrianus VI. Leoni X. in Pontificatu datus Successor, Constitutionem Prædecessoris novo iterum Decreto firmavit Anno 1522. misso eam in rem Apostolico diplomate ad Fredericum Saxoniæ Ducem, præcipuum Lutheri protectorem, & Lutheranismi fautorem. Vbi postquàm Lutherum suis coloribus tanquam pestilentissimum Antichristi Apostolum vivaciter depinxisset, tandem hac ad Saxoniæ Ducem & Populum apostrophe finiit: G. Revertimini ad cor & resipiscite Tu tuique miserè seducti Saxones, nisi utrumque gladium, Apostolicum simul & Cæsareum, olim velitis experiri". Et de Cæsareo quidem gladio, notum est toti Orbi Christiano, quemadmodum eum experti sint Saxones cum suo Duce Joanne Frederico, prædicti Frederici nepote ex fratre, non plenè elapsis viginti quinque annis ab hac comminatoria Adriani prædictione. Apostolicum denique gladium quotannis experiuntur, si experiendi spiritalem habeant ullum sensum, & experientur quamdiu Bulla Cœnæ repetetur; in cujus primo paragrapho habetur:

Lutherus.

Lovanienses.

Colonienses.
Leo X. Papa

Parisienses.

F. Carol. V in Edicto Wormaciensi, die 8 Maii. 1521

G. Adrianus VI. in Dipl. ad Saxoniæ Ducem.

Excommu-

x. Bull. Ca. us § 1. " Excommunicamus & anathematizamus, ex „ parte Dei Omnipotentis, Patris, & Filii, & „ Spiritûs Sancti, authoritate quoque Beatorum „ rum Apostolorum Petri & Pauli, ac Nostrâ, „ quoscunque Hussitas, Wicleffistas, LVTHERANOS" &c. Habitæ præterea fuere diversis in Provinciis ac Regionibus Ecclesiasticæ Synodi adversùs ebullientem & sese diffundentem Lutheri perfidiam: ut Senonensis in Gallia Anno 1528. Moguntina in Germania Anno 1549. Trevirensis eodem anno: Coloniensis eodem Anno: Petricoviensis in Polonia Anno 1551. quam Cardinalis Hosius mirificè illustravit & solidis probationum fulcris constabilivit. Tridentina denique Oecumenica in confinio Italiæ ac Germaniæ, inchoata quidem sub Paulo III. Summo Pontifice Anno 1545. sollicitante potissimùm Carolo V. Cæsare cum Germaniæ Principibus & Imperii Proceribus terminata demùm Anno 1563. sub Pio IV. Summo Pontifice; atque ab eodem confirmata die 26. Januarii 1564. postulantibus universis Synodalibus Patribus; Romanum Imperium moderante Ferdinando Cæsare ejus nominis primo, Caroli V. germano fratre.

CAPVT XVI.

Lutheri in pejusproficientis inconstantia, insolentia, impudentia, maledicentia perstringitur. Genio Ismaëlitico percitus linguam exerit, & calamum stringit in omnes sibi adversantes. Quibus pridem se submittebat, insultat; & quos se suspicere profitebatur, incessit. Cajetanum Cardinalem irridet; Academias damnatrices suas proscindit, Pontifici retalians Ius Canonicum exurit; nihil minùs facturus Cæsareo, nisi plus timuisset gladium sæculi, quàm Petri. Pontificem *proclamat Antichristum, & Turcâ deteriorem; Episcopos Antichristi Apostolos, Academias lupanaria; Romanam Curiam Sodomæ colluviem, Apostolicam Sedem cathedram pestilentiæ, Antichristianam, diabolicam. Synodis auctoritatem detrahit: Dominationem spernit: Majestatem tam Regiam quàm Cæsaream blasphemat, Comitia Imperialia fædè dilacerat, totum Mundum lacessit. Protestantici nominis origo.* Confessionis Augustanæ *exhibitio, ridicula ex nomine ominatio, blasphema cum Niceno & Athanasiano Symbolis per Lutheranos excogitata comparatio.*

LII. SUperiori capite vidimus quemadmodum Lutherus suam ab Ecclesia secessionem inchoaverit, & qualiter Orthodoxi Ecclesiæ ac sæculi Principes, Academiæ item, & Ecclesiasticæ Synodi, Comitiaque Imperialia, secessioni ejus obviare obsistereque fategerint: videamus porrò quemadmodum in pejus perpetuò profecerit, errando, & in errorem mittendo, quoadusque insipientia ejus nota fieret omnibus. Quamvis igitur Augustæ Vindelicorum coram Cardinale Cajetano constitutus, eundem submississimè suspexerit, quin etiam domum reversus ad eum officiosissimè rescripserit, [1] Extollens ejus clementiam, humanitatem, & sapientiam; „ quòd qui vi agere potuisset, per Staupitium „ agere maluerit, qui talis ac tantus apud ipsum „ sit, ut nullus sit in Mundo, cui libentiùs „ auscultet & consentiat". Quamvis, inquam, ita se tunc erga Cardinalem gesserit; tamen in Actis de sua conferentia Augustana conscriptis, longè secùs eundem depinxit: *Video*, inquiens, *libellos edi, & rumores varios spargi de Actis meis Augustensibus: quanquam verè nihil ibi egerim, quàm quòd & tempus & sumptus perdidi; nisi id satis abundè fuerit operis, quod novam audivi linguam latinam; scilicet, quòd veritatem docere, idem sit, quòd Ecclesiam perturbare: adulari verò, & Christum negare, id est Ecclesiam pacificare & exaltare.* Lutherus. Plura alia ejusdem in Cardinalem scommata & convitia commemorat Cochlæus in Actis istius Anni: uti & in Eckium & Emserũ in Actis anni sequentis. Et licèt corã Cardinale constitutus, Academicorum Doctorum judicium subire obtulerit, tamen ut primùm se à Lovaniensibus & Colonienfibus censurâ notatum intellexit, irâ percitus librum edidit;

1. Apud Cochlæum in Actis Anni 1518.

Responsionis ad condemnationem Coloniensium & Lovaniensium, titulo prænotatum: in quo hæc inter alia ait: *Fiducia pronunciandi Magistris nostris, sive veris sive personatis, adimenda est: ostendendumque, quantis opus est firmamentis ut credatur iis, qui rarò pronunciaverunt benè, frequenter autem ac ferè semper pronuntiaverunt malè. Quin cùm semel malus semper præsumatur malus, iuxta Iuris Regulam; nusquam, nunquam, in nulla re credendum erit Magistris nostris quibuslibet. Quorum iudicium constat iam à multis annis non modò inconstans & praceps, sed & erroneum, hæreticum, temerarium, & cæcum: cui nemo debeat fidere tutò, nisi quem Deus iratus operationibus erroris mandet illudi*. Atque ut binas illas Facultates, primas condemnatrices Articulorum suorum majori ludibrio exponeret, & in communem contemptum adduceret; in aliis quoque Opusculis suis crebrò eas explodebat & lædoriis irridebat: annotans ad marginem locorum, quibus aliquid suo judicio ridiculum ineptumvé referebatur, hæc adverbia abs se excogitata, *Lovanialiter, Colonialiter, Magistraliter, Nostraliter*. Inter cæteras item Facultates, quarum judicio pariturum se promiserat, Parisiensem extulit, tanquam *Studiorum parentem, & ab antiquo semper Christianissimam, ac in Theologia florentissimam*: Postquam verò censuram ejus in se latam perspexisset, tantò petulantiùs eam præ cæteris incessit, quantò adulantiùs pridem dilaudaverat. Pupugerunt quippe & abalienarunt ejus animum hæc Parisiensium ibi verba: [K] Sollicitiùs „ per nos examinatâ ac maturiùs universâ do- „ ctrinâ Lutheriano adscriptâ nomini, & ad „ plenum discussâ: execrandis illam erroribus „ scatere certò deprehendimus, & judicavimus, „ fidem potissimùm contingentibus & mores: „ quòdque simplicis populi seductiva sit, omni- „ bus Doctoribus injuria, Potestati Ecclesiasti- „ cæ & Ordini hierarchico impiè derogativa; „ apertè schismatica, sacræ Scripturæ adversa, „ & ejus depravativa, atque in Spiritum san- „ ctum blasphema. Et ideò velut Reipublicæ „ Christianæ perniciosam censemus omninò ex- „ terminandam, ac palàm ultricibus flammis „ committendam: Authorem verò ad publicam „ abjurationem modis omnibus juridicis compellendum". Scripsit mox Apologiam contra hanc Censuram non Lutherus ipse, sed ejus Achates Philippus Melanchton, inscriptam: *Adversus furiosum Parisiensium Theologastrorum Decretum* &c. Eam posteà Lutherus ipse in Teutonicum vertit, suumque de Censoribus judicium hoc tenore interposuit: *Academia Parisiensis, in parte suprema, quæ Facultas Theologiæ nuncupatur, est à vertice usque ad plantam mera, & ut nix alba, lepra vera novissimæ Antichristianæq; & capitalis hæreseos: Mater omnium errorum in Christianitate, maxima meretrix Spiritalis quam Sol unquam vidit, & vera postica Inferni*. Quis hìc non usurpet illud Hieronymi de Ruffino: [L] Verso stylo, quem prædica- „ veras, quia consortem putabas; accusas, quia perfidiæ tuæ cernis inimicum"? Et illud item Basilii de quibusdam sui ævi Sectariis: [M] Unus „ illis scopus est, ubique quæ sua sunt ipsorum „ quærere, & pro amico habere, si quis desi- „ deriis eorum cooperetur; hostem verò duce- „ re, nec ab ulla se adversùs illum calumnia „ cohibere, qui desideriis ipsorum resistat"? Nimirum, sicut idem paulò infrà subdit: "Ho- „ mines similes sunt nubeculis, pro ventorum „ immutatione in aliam atque aliam aëris partem jactatis".

K. Censura Parisiēsis in Lutheri doct. lata 15 April 1521.

Melanchton.

Lutherus.

L. Hieron. lib. 3 contra Ruffin. cap. 4.

M. Basil. Epist. 12.

LIII. Quantam reverentiam erga Ecclesiam Romanam & ejus Præsulem Lutherus ante emanationem Leoninæ Censuræ præ se tulerit, patet partim ex ejus protestationibus ac submissionibus præcedenti capite §. 51. relatis, partim ex alia protestatione quam libro *Resolutionum* ibidem memorato subjunxit, quâ declarabat, *Se deferre non solùm sacris litteris, verùm etiam sacris Canonibus, Decretalibusq; Pontificiis, & Ecclesiasticis Patribus*. Verùm ubi intellexit, se à Pontifice anathemati subjectum, doctrinam suam articulatim proscriptam, librosque exustos, primò *Assertionem Articulorum per Papam damnatorum* edidit, & à Papa ad Concilium appellavit. Deinde [N] Factus auda- „ cior (ut ait Cochlæus) facinus attentavit, „ atque etiam perpetravit sanè audacissimum, „ & omnibus retrò sæculis inauditum. Quippe „ sacros Canones, & Sanctorum Patrum De- „ creta, totumque Jus Pontificium, simul cùm „ Bullis Papalibus, litterisque & Sigillis Indul- „ gentiarum, aliorumque Indultorum Papa- „ lium publicè damnavit ad ignem, & combus- „ sit". De quo ejus facto Christianus Mathiæ è Lutheri Gregalibus Historicus, ita scribit ex Mathesio, Chytræo, ipsoque Luthero: [O] Lu- „ therus, cùm hactenùs Papæ authoritatem ne- „ quaquam violare voluisset, arbitratus, ipso „ inscio quæstores Indulgentiarios abuti sacrâ „ potestate; postquam se anathemate ab eo peti, „ librosque suos exuri intellexit; tanto zelo „ est inflammatus, ut LEONEM prædicaret „ esse Antichristum; ac diploma ejus, Jus- „ que ipsum Pontificium, Wittebergæ die 10. „ Decembris, projiceret in flammas, addens „ illud dictum Samsonis heroicum, *Quemadmodum fecerunt mihi, ita feci eis*". Cùm præterea intellexisset, se unà cum complicibus & fautoribus suis nominatum fuisse per Papam Leonem in Bullâ Cænæ, non imò simúlque cum hæreticis excommunicatum, librum edidit contra eandem Bullam, hujusmodi utens exordio: *Martinus Lutherus S.mæ Sedi Romæ, & toti eius parlamento, Meam gratiam & salutem inprimis: S.ma Sedes crepa, & non frangere, ob hanc novam saluta-*

Lutherus.

N Cochlæus in Actis anni 1520. Vide Lindanum in Dubitantio, Dialogo 1. cap. 6.

O. Christ. Mathiæ in Theatro Histor. lib 4. pag. 718.

Iud. 15. 11

Lutherus.

saluta-

salutationem, in qua nomen meum primo & supremo loco pono, osculandorumq; pedum obliviscor. Rursùs in Refutatione sexti paragraphi Bullæ, quo excommunicantur vendentes, vel apportantes arma bellica Turcis aut Saracenis: *Quid mali*, inquit, *facit Turca? Occupat Provincias, & gubernat temporaliter. At hoc ipsum à Papâ quoque nos pati oportet, qui & corpus & vitam nobis excoriat, quod Turca non facit. Ad hæc permittit Turca unumquemque in fide sua permanere, quod Papa non facit; sed cogit universum Mundum à fide Christi ad sua diabolica mendacia: ut regimen Papæ in corpore, bonis & anima, decies nimirum peius sit, quàm Turca: & si Turcam expugnare velimus, à Papa incipiendum nobis esset.* Nec mirari oportet Lutherum æquiparare vel postponere Turcæ Papam, quem contendit esse Antichristum. In Præfatione quippe libri *de abroganda Missa*, jactat, *se unum fuisse ausum contradicere Papæ, & credere eum esse Antichristum: Episcopos esse eius Apostolos: Academias esse eius lupanaria.* In libro item *contra Epitomen Sylvestri*, Principes quosque hortatur ut Papam cum Cardinalibus & tota sua curia funditùs deleant: *Quid enim ballant perditi homines*, inquit, *etiam communi sensu privati, quàm id quod Antichristus prædicitur facturus? Si fures furcâ, si latrones gladio, si hæreticos igne plectimus: cur non magis hos magistros perditionis, hos Cardinales, hos Papas, & totam istam Romanæ Sodomæ colluviem, quæ Ecclesiam Dei sine fine corrumpit, omnibus armis impetimus, & manus nostras in sanguine istorum lavamus?* In Adrianum quoque Sextum, qui adversùs ipsum miserat Apostolicum Breve ad Fredericum Saxoniæ Ducem, prout superiori capite dictum est; peculiarem scripsit libellum, convitiis refertissimum. Nec hoc contentus, etiam in alio libello post obitum Adriani edito adversùs Canonizationem Sancti Bennonis, cui titulus, *Adversùs novum Idolum & antiquum diabolum Misnæ exaltandum*, in eundem Adrianum ferocissimè debacchatur, dicens inter alia: *Quanquam audio de illo Adriano, quòd fuerit splendidæ ac laudatæ vitæ: fuit tamen, ut huiusmodi hypocritæ solent, pessimus hostis Dei, & eius verbi.* Nimirum pessimus Dei hostis Luthero est, quisquis ipsius Lutheri furori obsistit. Obstitit autem Adrianus & ante Pontificatum, & in Pontificatu. Præterquam enim quòd Lutheranos quosdam exuri Bruxellæ curaverit, prout Lutherus ibidem conqueritur; ante Pontificatum, Cardinalis existens Derthusensis, Censuram Facultatis Lovaniensis in Lutherum sibi communicatam comprobavit, promulgandamque censuit: prout patet ex ipsius Epistola Censuræ præfixa, & ex Latomo in Præfatione Operum suorum adversus Lutherum pro defensione ejusdem Censuræ. Quæ Censura quantoperè vexaverit Lutherum, perspici facilè potest ex dictis paragrapho præcedenti: quantoperè autem ex adverso complacuerit Apostolicæ Sedi ejusque Præsuli Leoni X. perspici similiter potest ex Bulla ejusdem Leonis adversus Lutherum, ubi & Facultatem ipsam appellat, *Agri Dominici peritissimam religiosissimamq; cultricem*: ipsamque Censuram vocat, *Non minus doctam, quàm veram ac Sanctam.* In Pontificatu denique Adrianus Lutherico furori obstitit, dum Apostolicum Breve suprà memoratum expedivit: in quo de Luthero ipso hæc inter alia scribit: „Illumne esse Antichristi Apostolum, cuiquam obscurum esse poterit? Qui non modò Sacerdotes Dei, sed & „Principem Sacerdotum, Petri Successorem, „Jesu Christi in terris Vicarium, tam nefandis „infamibusque nominibus, tam inauditis contumeliis, conviciis, ac blasphemiis nusquam „non lacerat, discerpit, & insectatur, ut ea „commemorare pudica lingua refugiat, audire „castæ aures horreant. Qui Apostolicam Cathedram, in qua præsedit caput Apostolorum „Petrus, cui præfuerunt tot Sancti Pontifices, „quam *Ecclesiam principalem unde sit exorta unitas* „*Sacerdotalis*, Sanctus ille & gloriosus Martyr „Cyprianus non dubitat asserere, impio ac pestilenti ore *Cathedram pestilentiæ, Antichristianam, diabolicam*, & si quæ potuit excogitare „nefandiora, toties appellare non cessat. Qui „scholas Christianas, quæ tam multos doctissimos sanctissimosque viros, tam egregias „in Ecclesia Dei columnas nobis protulerunt, impudicâ linguâ suâ, *Lupanaria, Sodomas, & Gomorrhas*, ubique vocare non verecundatur" &c. Ob has ergo causas in Adrianum ita debacchatus est Lutherus, ut eum *Dei & verbi eius pessimum hostem* in prædicto suo libello appellârit. In quo etiam libello bilem quoque suam in Dominicanos, primos utique æmulos suos in causa indulgentiarum, evomuit, signanter in Beatum Thomam Aquinatem præcipuum eorum Magistrum, de quo ibi ait: *Thomas Aquinas, fons est & sentina omnis hæreseos, erroris, & extinctionis Euangelij, sicut indicant eius libri.* In libro item contra Regem Angliæ Dominicanos passim appellat *Thomisticos porcos, insulsisq; mos asinos* &c. Quamvis autem Ecclesiasticis Conciliis deferre aliquando videri vellet, ut cùm à Papa ad Concilium provocavit: nihilominùs antequam ullius adhuc Synodi Decreto damnatus fuisset, quàm parum eis reipsâ deferret indicavit. Nam Articulus ejus vigesimus nonus, à Leone X. Anno 1520. damnatus, ita sonat: *Via nobis facta est enervandi authoritatem Conciliorum, & liberè contradicendi eorum gestis, & iudicandi eorum Decreta, & confidenter confitendi quicquid verum videtur, sive probatum fuerit sive reprobatum à QUOCUNQUE CONCILIO.* In Assertione hujus Articuli contra Pontificiam Censuram contendit quidem, Pontificem

Vide Concilium in Actis Anni 1523. & 1524.

Adrianus VI.

Leo X.

P. Adrianus VI. in Brevi ad Saxoniæ Ducem cont. Lutherum.

Lutherus.

tificem *Malignanter & insidiosè captasse sua verba sic ponendo Articulum, ac si ipse voluisset, Conciliis resisti pro cujusque libidine*: verumtamen in hac cavillatione adeò dedignatur persistere, ut post pauca ibidem subjungat: *Quod si etiam nunc dicerem, cuilibet pro libidine licere Conciliis resistere, recte dicerem.* Non solùm igitur eos à quibus damnatus jam fuerat, sed quorum etiam futuram damnationem prætimebat, Lutherus vel conviciis incessit, vel contemptu preoccupavit. Hinc Carolus V. Cæsar in Edicto Wormaciensi de eo loquens, inter cætera ait. Q. Concilium ipsum generale, si quod fieret, „ suspectum se habere protestatus est: Et, ut „ certissimo & omni exceptione majori testi- „ monio nobis constat, pollutissimo & sceleratis- „ simo ore profari non est veritus, *Res Evangelij „ & Catholicæ fidei nunquam fuisse in Concilijs generalibus bene tractatas.* Unde non injuriâ plurimùm Nobis mirari subiret, curnàm à Summi „ Pontificis sententiâ ad generale Concilium „ nuper provocârit, cùm tam impiè de Con- „ ciliis ipsis loquatur & scribat; nisi manifestè „ sciremus, ut nihil est hæreticis æquè formi- „ dabile atque œcumenicum Concilium, ita „ nihil illis iisdem magis proprium esse, quàm „ ut dictis factisque & scriptis secum ipsi dissi- „ deant. Quod si usquam alibi, præcipuè in „ Lutheri libris, divinâ providentiâ sic ope- „ rante quò ipsius vana ædificia per se ruant, passim legere & videre est".

Q. Carolus V. in Edicto Wormaciensi adversùs Lutherum.

LIV. Inter hæreticorum notas ab Apostolo Juda commemoratas una est, quòd *Dominationem spernant, Majestatem blasphement.* Cui non absimile est quod de eis ait Petrus Apostolus, *Dominationem contemnunt, audaces, sibi placentes, Sectas non metuunt introducere blasphemantes.* Quapropter cùm hactenùs in decursu hujus capitis ostenderimus quemadmodùm Lutherus Ecclesiasticos Proceres cætusque contempserit, ostendendum superest qualiter se erga civiles Potestates Majestatesque gesserit. Cùm itaque Anno 1521. Henricus VIII. Anglorum Rex, librum suo nomine contra Lutheri *Captivitatem Babylonicam* edidisset, summoque Pontifici Leoni X. Lutheri damnatori dedicasset, atque ab eodem per Diploma Apostolicum, V. Idus Octobris ejusdem Anni expeditum, *Defensoris fidei* gloriosissimum titulum reportasset: Lutherus in rabiem actus, Regiam Majestatem nihil omninò reveritus, tot tantisque conviciis librum suum Regio libro oppositum infersit, ut non abs re Thomas Morus, Angliæ postmodum Cancellarius, cùm commemorasset qualiter Lutherus suis gregalibus injunxisset, ut undique conquirerent sibi rescribendi materiam, subdiderit de iisdem gregalibus: R. Abeunt illi, alius aliò, quò quemque „ tulit animus: & se per omnia plaustra, vehi- „ cula, cymbas, thermas, ganea, tonstrinas, „ tabernas, lustra, pistrina, latrinas, lupanaria „ diffundunt; illic observant sedulò, atque in „ tabellas referunt, quicquid aut auriga sordidè, aut servus verniliter, aut Portitor improbè, aut Parasitus scurriliter, aut meretrix „ petulanter aut leno turpiter, aut balneator „ spurcè, aut cacator obscœnè locutus sit. Atque „ hæc cùm aliquot fecissent menses, tum de- „ mum quicquid undecunque collegissent con- „ viciorum, jurgiorum, scurrilium scommatum, „ petulantiæ, spurcitiæ, sordium, luti, cœni, ster- „ corum, omnem hanc colluviem in fœdissi- „ mam cloacam Lutheri pectus infarciunt. Quã „ ille totam, in libellum istum suum convicia- „ torium, per os illud impurum, velut comesam „ merdam revomuit. Inde acervus ille spurcis- „ simorum latratuum, quibus solis stultissimus libellus impletur". Rursùs in finali Peroratione, annumerans Lutherum eis qui improbis factis aut dictis memoriam sui nominis perpetuare studuerunt, quales suprà aliquot memoravimus cap. 14." Eo modo rem tractat (ait de „ ipso) ut planè se declaret meditari secum im- „ mortalitatis quoddam genus absurdissimum, „ eâque jam cœpisse perfrui, & totus esse, ver- „ sari, vivere in hujusmodi sensu & titillatione „ gloriolæ, quòd futurum præsumat post ali- „ quot adhuc ætatum myriadas, ut recordentur „ & loquantur homines, fuisse olim aliquando „ apud seculum prius nebulonem quendam, „ cui nomen *Luthero* fuerit; qui cùm cacodæ- „ mones impietate vicisset, ut dignis emblema- „ tis ornaret suam Sectam, picas garrulitate, le- „ nones improbitate, prostibula obscœnitate, „ scurras omnes scurrilitate superarit: qui id stu- „ duerit, curarit, effecerit, ut velut Philoso- „ phorum Sectæ ex ipsis habent vocabula, & „ *Gnato* meditatus sit parasiti itidem ut *Gnatonici* vocentur: sic absurdissimam genus hære- „ ticorum, impietatis, scelerum, spurcitiæque colluvies, appellentur *Lutherani*". Atque ut specimen aliquod Lutheriçæ immodestiæ perspiciat Lector, unum alterumve ejus locum describam, quibus Regiam Majestatem petulantissimè blasphemat: S. *Stipulâ & fœno*, ait de Rege, *contra rupem verbi Dei pugnat: ut nescias, an ipsa mania sic insanire possit, aut ipsa stoliditas tam stolida sit, quàm est caput hoc Henrici nostri; forte ut verùm faciat proverbium,* AVT REGEM AVT FATVVM NASCI OPORTVIT. Inferiùs item apud eundem c. 7. & 8. hisce conviciis Regem impetit: *Stolidum caput, Stolidus Rex, Stipes intractabilis, Truncus, lethargicus Thomista* &c. Superiùs quoque c. 6. *Ego*, inquit, *sine larva sed apertè dico Regem Angliæ Henricum istum planè mentiri, & scurram levissimum mendacijs suis magis referre, quàm Regem. Hoc crimine Ego Lutherus Thomistam hunc virulentum palam accuso, & testibus tum libellis tum Lectoribus meis per Orbem convinco. Facessat mihi hac in re Majestas Regia, & mea*

Iude v. 8.

2. Pet. 2. 10.

Vide exemplar hujus Dipl. apud Sander lib. 1. de schis. Anglicano.

R. Thom. Mor. lib. 1. contra Luther. c. 5.

S. Lutherus apud Morum lib. 1. cap. 1.

& mea humilitas : cum mendace scurrâ loquor, Regis titulo velato, de rebus divinis; quarum injuriam adversus mendacia tueri pertinet ad quemlibet Christianum. Si stultus Rex sic Regiæ Majestatis obliviscitur, ut mendaciis apertis in publicum audeat prodire, idque dum sacra tractat; cur mihi non pulchrum sit, mendacia ejus rursus in os ejus regerere? His tamen & innumeris aliis ejusdem vel pejoris furfuris blasphemiis non obstantibus, Lutherus in Epilogo libri sui ait : *A virulentia & mendaciis abstinui, quibus liber Regis refertissimus est.* Nimirum aut oblitus est Lutherus dictorum suorum, aut certè ea omnia quæ recitavimus, ei non sunt *virulentia*; nedum *mendacia*: sicut nec illud quod proximè ibidem suprà præmiserat : *Si quem offenderit mea in Regem asperitas, hoc sibi responsum habeat: cum* INSENSATIS MONSTRIS *me hoc libro agere.* Sed benè habet, quòd è Lutheranis ipsis plerique modestiores vehementiam Patriarchæ sui hac in re approbare nequierint. Cujus rei testem habemus Christianum Mathiæ nuperum *Theatri Historici* Scriptorem, è Secta ipsa Lutheri. Qui hac de re loquens, cùm præmisisset de Luthero : T. *Henrico Regi Angliæ respondit calamo asperiore*, continuò subdidit : *Cujus Scripti vehementiam non omnes amici Lutheri probarunt.* Quid porrò Morus ad prædicta Lutheri verba reponat, audiamus : V. *A mendaciis & virulentia* (ait ,,ille de Luthero) *prorsus abstinuisse se* testatur ,, ipse, cui nihil est aliud in calamo, quàm ,, calumniæ, mendacia, sycophantiæ : cui ,, nihil est aliud in animo, quàm virus, tu- ,, mor, invidia : qui nihil in capite concipit, ,, præter stultitias, furores, amentias : qui ,, nihil habet in ore, præter latrinas, mer- ,, das, stercora; quibus fædiùs & spurciùs, ,, quàm ullus unquam scurra scurratur, quo- ,, rum nemo repertus est unquam, præter ,, istum, tam stolidus plagepatida, ut sibi ,, stercus in os conjiceret, quod aliis sputeret in sinum". Qui rursùs superiùs lib. 1. cap. 7. respondens quibusdam ejusdem Lutheri conviciis in Regem, & jactantiis de seipso : "Quis non rideat (inquit) nebulonem miser- ,, rimum, tam furiosas efflantem glorias, ,, quasi sederet in Christi pectore, cùm clau- ,, sus jacet in culo diaboli? inde crepat ac ,, buccinat magnificas ipse de se victorias. ,, Inde sese jactat vicisse Papam, Episcopos, ,, Monachos, Moniales, Missas; ac se pro- ,, basse, nihil aliud illa esse omnia, quàm ,, mera portenta, idola, larvas, mendacia, & ,, ipsissimam *Abominationem stantem in loco sancto*".

T. Christian. Mathiæ l. 4. Theatri Historici. Pag. 719.

V. Thomas Mor. lib. 2. contra Luther. cap. 2.

Mat. 24. 15.

LV. Sed quia Henricus VIII. Anglorum fuit Rex, non Germanorum Imperator aut Princeps, adeoque nec Lutheri, in Germania nati & enutriti, Superior; non deerit fortè qui Luthero sufficere debere contendat, quòd *Dominationem* cui suberat non *spreverit*, nec *Majestatem* sibi præsidentem *blasphemarit.* Nolo ego impræsentiarùm discutere, qualem quantamve reverentiam exhibere quis teneatur Regibus aut Principibus ratione solius dignitatis, seclusa jurisdictione ac superioritate respectiva. Supervacanea quippe foret ista discussio, ubi argumenta suppetunt, quibus clareat, Lutherum etiam Germanicam suam *Dominationem sprevisse, Majestatem blasphemasse.* Quanquam itaque priusquam à Carolo V. Cæsare in Comitiis Wormaciensibus Anno 1521. damnaretur, ad Cæsaream ejus protectionem recurrisset, multisque blanditiis favorem ipsius implorasset; scriptis in eam rem litteris ad ipsum recenter electum Anno 1519. tamen ubi se Edicto ejus Wormaciensi proscriptum, hæreticumque declaratum animadvertit, non solùm ad ejus contemptum, sed ad blasphemandum quoque se convertit. Etenim in Epistola præliminari ad librum contra Regem Angliæ, ita scribit : *Wormaciam ingressus sum, etiam cùm scirem mihi violatam esse à* CÆSARE *fidem publicam : Nam diduxerunt Principes Germaniæ, olim de fide laudatissimæ gentis, nunc in obsequium Idoli Romani nihil magis q; àm fidem contemnere, in perpetuam Nationis ignominiam. Sic ausus est fugitivus & meticulosus Lutherus in gyrum dentium* BEHEMOT *insilire.* Rursùs in libello contra duo Mandata Cæsaris: *Mendaces*, inquit, *& obstinati sunt Principes nostri; nec homines ratione præditi, sed* GERMANICÆ BESTIÆ. *Oro cunctos pios Christianos, dignentur simul rogare Deum pro hujusmodi* MISERIS EXCÆCATIS *Principibus, quibus nos Deus proculdubio magno iræ suæ furore corripuit, ne illo pacto obsequamur vel in militiam ire, vel dare aliquid contra Turcas.* TURCA DECIES PROBIOR EST PRUDENTIORQUE QUAM NOSTRI PRINCIPES. *Quid* TALIBUS FATUIS *contra Turcas prosperi eveniet?* Et in libro de sæculari potestate : *Mundani*, inquit, *sunt Principes : Mundus autem inimicus est Deo : Idcirco & ipsos quoque facere oportet, quod Deo contrarium, Mundo autem consentaneum sit : ut scilicet non fiant infames, sed Principes Mundani permaneant. Ne miteris igitur si contra Evangelium furiunt, & fatuè agunt : Oportet ipsos titulo nominique suo satisfacere. Et scire debes, quod ab initio Mundi admodum rara avis est Princeps prudens, adhuc multò rarior Princeps probus. Sunt communiter maximi fatui, aut pessimi nebulones super terram.* Ex quibus perspicuum est, Lutherum non admodum curasse utrum proprius vel extraneus esset Princeps quem insectaretur, si quidem suis conatibus obluctaretur. Unde Saxoniæ Dux Georgius, in Epistola ad Anglorum Regem, apud Cochlæum,

chlæum, consolatur seipsum, convicijs Lutheri incessitum, exemplo Caroli V. Imperatoris Germanici, & ipsius Anglorum Regis, eâdem sepiâ denigratorum: W. Non mediocriter (inquiens) animum meum levat, quòd cùm præ cæteris Germaniæ Proceribus, in Lutheri Scriptis ac Concionibus nunc apertiùs, nunc obscuriùs impetar; accidat hoc mihi commune cum Heroibus alioqui laudatissimis, CAROLO CÆSARE ejus nominis Quinto, in cujus verba jurasse gloriosum mihi duco; & HENRICO VIII. Potentissimo Anglorum Rege: Cum quibus equidem vituperari malim, quàm cum Lutherana colluvie laudari". Quàm fastuosè item & insolenter Imperatoriam Majestatem in suis Legibus & Edictis spreverit Lutherus, non facto duntaxat suo sed variis etiam Dictis ac Scriptis manifestavit. Quò spectat quod de ipso Carolus Cæsar in Edicto Wormaciensi ait: X. Obedientiam & regimen omne prorsùs tollit: unde Populi ad defectionem & rebellionem à suis tam spiritualibus quàm temporalibus Dominis faciendam, ad rapinas, cædes, incendia, cum magno & manifesto Christianæ Reipublicæ discrimine provocentur. Quinimò cùm vitam quandam solutam, licentiosam, atque ab omni lege explicitam, & verè ferinam inducere conetur, ita exlex homo leges ipsas omnes damnat & contemnit, ut Decreta Sanctorum Patrum, & sacros Canones, publico igni comburere non formidaverit: FACTURUS PEIORA CIVILI JURI, si non magis sæculi gladium, quàm Pontificis excommunicationes & censuras metuisset". In libro quippe suo *De captivitate Babylonica* paulò anteà edito scripserat Lutherus, omnes prorsùs hominum leges simul & semel abolendas esse, purumque Euangelium pro vivendi norma tenendum: *Nulla est alia* (inquiens) *remedii spes, nisi ut revocato libertatis Euangelio, secundùm ipsum*, SEMEL EXTINCTIS OMNIUM HOMINUM LEGIBUS, *omnia iudicemus & regamus: Amen.* Eodem collimat in alio suo libro, *De libertate Christiana* inscripto. Cùm verò duos istos libros ediderit ante evulgatum adversùs se Edictum Wormaciense, facile est conjicere quo animo fuerit erga leges Cæsareas post suam condemnationem, qui tantopere eas despexerat & extinguendas suaserat ante eandem condemnationem. Adeò enim condemnationi isti suæ non acquievit, ut post triennii circiter intervallum ediderit librum *Contra duo Cæsaris mandata* inscriptum: contra Edictum scilicet Wormaciense, & aliud posterius Edictum Norembergense. In cujus libri præfatione: *Turpe quidem est*, inquit, *Cæsarem & Principes manifestè mendaciis niti: at turpius est eos simul ac semel contraria edere mandata, sicut hic vides.* Cùm iterum Anno 1529. novum cuderetur in Comitiis Spirensibus Edictum, quo cautum fuit ne in Wormaciensi Edicto quidquam immutaretur, Lutherani à suo Patriarcha instigati protestationem solemnem interposuerunt, qua se minimè parituros denunciaverunt. Exinde *Protestantium* nomen assumpserunt, quo se Lutherani passim omnes usque modò, velut glorioso titulo compellant. Anno proximè sequenti celebrata sunt Comitia Augustana, præsente ipso Cæsare, recenter Bononiæ per Papam coronato. In his Comitijs exhibita est per Protestantes ea Lutheranicę professionis norma, quam vocant *Augustanam Confessionem.* Quam nuperrimus quidam Lutheranus *Niceno Symbolo & Athanasiano* comparare non erubuit, & ex ipso nomine omen quæsivit, tanquam Y. *Voluerit Deus eo insinuare, quòd Religio Lutherana, in Augustana confessione comprehensa, sit verè Augusta peræ, totum terrarum Orbem admirabili incremento propagata.* Sed imprimis quod ad admirabilitatem incrementi attinet, satis dictum est superiùs cap. 7. §. 21. & 22. Ad ominationem denique ex nomine conquisitam reponi potest, quod Hieronymus cuidam similiter ominanti vel potiùs desipienti olim reposuit: Z. An ideò (inquiens) tibi bellus videris, quia fausto vocaris nomine? Quasi non & LUCUS ideò dicatur, quòd MINIME LUCEAT: & PARCÆ, quòd NEQUAQUAM PARCANT: & EUMENIDES furiæ, quòd NON SINT BENIGNÆ: & vulgo Æthiopes vocentur ARGENTEI". Sed hæc obiter occasione præfati ominatoris. Interim quod ad *Augustanæ Confessionis* exhibitionem attinet, ea non cohibuit Cæsarem, quominus cum orthodoxis Comitiorum Augustanorum Proceribus Edictum Augustanum conderet, Wormaciani ante novennium conditi confirmatorium. Lutherus verò, in sua persistens obstinatione, consurrexit in hoc Edictum, editque librum contra ipsum, quem inscripsit *Glossam.* Ibi pro sua modestia non veretur celeberrimum illum cætum, Imperatore & Proceribus constantem, porcorum gregi comparare: *Nostri docti*, inquiens, *& illustres porci, Augusta tam sapienter agunt, & interea blasphemant Dei veritatem.* Tractans item ibidem de suo illo famoso articulo, *Fides sola iustificat*, ita scribit secundùm suam Lutherinam humilitatem: *Cùm videam, quòd hunc præcipuum Articulum diabolus semper blasphemat per suos porcinos Doctores, neque quiescere aut cessare potest: Dico Ego Doctor* MARTINUS LUTHERUS, *Domini Nostri Iesu Christi indignus Euangelista, quòd hunc Articulum* (fides

W. Georg. Saxoniæ Dux apud Cochl. in Act. Luther. Anno 1523.

X. Carolus V. in Edicto Wormaciensi Anni 1521.

Lutherus.

Y. Christian. Mathiæ l. 4. Theat. Hist. pag. 105.

Z. Hieronym. Epist. 100. ad Bonasum. Vide Epist. 137. Marcellæ; 33.

Lutherus.

(fides sola, absque omni opere, justificat coram Deo) *firmum atque inconcussum permittere debet* ROMANUS IMPERATOR, *Turcicus Imperator, Tartaricus Imperator, Persicus Imperator, Papa, omnes Cardinales, Episcopi, Sacerdotes, Monachi, Moniales, Reges, Principes, Domini, totus Mundus, simul cum omnibus damonus: & debent insuper habere ignem infernalem super capita sua, & nullam gratiarum actionem. Hic esto meus Doctoris Lutheri instinctus à Spiritu sancto, verumque ac sanctum Evangelium.*

CAPVT XVII.

Confessionistæ *Orthodoxos, à quibus secessére, lacessunt: contempto quod benè fuerant geniti, ut rudes fallerent, de se nasci voluerunt. Hæresis veritate posterior. Ecclesiæ æmuli in Spiritum sanctum injurii. Romanæ Ecclesiæ prærogativa. Lutheri in eam odium vatinianum, indeque eructatum falsum vaticinium, quod in eos detorquetur qui Lutheranismo impendére patrocinium. Vt olim inter Philosophos, sic nunc inter hæreticos discipuli in magistros recalcitrant; malentes haberi propriæ sententiæ inventores, quàm alienæ sectatores. Familia* Heber, *&* Regnum Juda, *quatenus Ecclesiæ Catholicæ gessere figuram?*

LVI. QVæ Lutherus ab anno 1530. quo *Augustana Confessio* Cæsareæ Majestati porrecta est, usque ad annum 1546. quo ipse sub medium Februarij extinctus est, egit aut edidit, hoc loco commemorare superfluum foret. Causa namque hujus nostræ Scriptionis est illa provocatio, quâ *Augustana Confessionis* Professores, per libellum Comitijs Imperialibus superiori anno porrectum, Catholicos ad publicam disputationem, super Articulis ejusdem *Confessionis*, & *Canonibus Tridentinis* respectivè instituendam, & Cæsareâ authoritate indicendam, sollicitant. Satis igitur fuerit, originem Lutheranismi evolvisse, ejusque progressum ad exhibitionem usque *Confessionis* istius perstrinxisse; ut Lectori constare possit, Scissionem Germaniæ in Factiones adhuc durantes, Luthero & ejus sequacibus adscribendam esse. Neque enim nos (ut in simili ait Optatus de Donatistis) exivimus à Luthero aut Lutheranis, sed illi à nobis: nec nos recessimus à Cathedra Petri, sed illi. In Germania, sicut & in cæteris Provincijs, una erat Ecclesia, antequam divideretur à Luthero, cujus hæreditario dogmati insistunt adhuc Lutherani. Attendendum est, quinam in radice cum toto Orbe manserint: quinam foras exierint; qui cathedram sederint alteram quæ antè non fuerat; qui altare contra altare erexerint, qui vetera altaria everterint, qui subjaceant sententiæ Ioannis Apostoli, dicentis: *Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis: nam si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum.* His atque similibus notis ostendit Optatus Donatistas esse Antichristos à Ioanne prænunciatos; quæ profectò non minùs aptè quadrant in Lutheranos: uti & illud, quod idem ibidem interserit: "Hæretici, veritatis exules, sani & verissimi Symboli desertores, de sinu Ecclesiæ sanctæ, impiis sensibus depravati, contempto quod benè fuerant geniti, ut ignorantes & rudes deciperent, de se nasci voluerunt: Et qui jam dudum vitalibus pasti fuerant cibis, corruptelâ malæ digestionis, in perniciem miserorum, disputationibus impiis venena mortifera vomuerunt". Lutherum in gremio Romanæ Ecclesiæ vixisse priusquam suam Sectam condidisset, neminem latet; & ipse non solùm frequenter agnoscit, sed sub initium quoque secessionis suæ, & Pontificis judicio, & Ecclesiæ ejusdem magisterio seipsum & sua omnia dicta & facta humillimè submittebat: prout patet ex ejus dictis cap. 15. §. 51. relatis. Quapropter licebit nobis in eum torquere illud Tertulliani de Marcione Hæresiarcha: A. Non negabunt discipuli ejus, primam illi fidem nobiscum fuisse, ipsius litteris testibus: ut hinc jam destinari possit hæreticus, qui deserto quod priùs fuerat, id postea sibi elegerit, quod retrò non erat. Intantum enim hæresis deputabitur, quod postea inducitur; inquantum veritas habebitur, quod retrò & à primordio traditum est". Et lib. de Præscript. c. 30. probat idem Author, Marcionem & Valentinum deputandos esse hæreticos, quia eam deseruere doctrinam, *In quam primò crediderant apud Ecclesiam Romanensem.* Verùm Lutherani se hujus Romanensis Ecclesiæ *Reformatores* jactitant, suamque Religionem

Vide Optatum Milevit. lib. 1. cont. Parmen. ante medium & Chrysost. Hom. 33. in Acta Apost. prope finem, & Cyprian. lib de unit. Ecclesiæ, post mediũ.

1. Io. 2. 19.

Optatus.

A. Tertul. lib. 1 cont. Marc c. 1. Vide lib 4. c. 4. & lib. de carne Christi c. 2.

nem appellant *Reformatam*; & sibi cohærentes, *Reformata Religionis homines*. Unde Helvicus suprà c. 15. §. 49. *Iubilaus Euangelicorum*, inquit, *primus à* REFORMATIONE *per B. Lutherum facta* &c. Sed hanc cavillationem præoccupavit Tertullianus ibidem capite XXVIII. præmittens:" Ecquid verisimile „ est, ut tot ac tantæ Ecclesiæ in unam fidem „erraverint? Nullus inter multos eventus est „unus exitus: variasse debuerat error doctri„næ Ecclesiarum. Cæterùm quod apud „ multos unum invenitur, non est erratum, „ sed traditum. Audeat ergo aliquis dicere, „ illos errasse, qui tradiderunt? Quoquo mo„ do sit erratum, tam diu utique regnavit „ error, quamdiu hæreses non erant. Aliquos „ Marcionitas & Valentinianos (*Lutheranos*) „ liberanda veritas expectabat: intereà per„ peràm euangelizabatur, perperam credebatur" &c. Optimè quoque observat superiùs ibidem proximè idem Tertullianus, eos qui Ecclesiam erroris insimulant, Spiritum sanctum negligentiæ arguere, quasi officio ac muneri suo defuerit, " Sinens Ecclesias ali„ ter interim intelligere, aliter credere, quàm ipse per Apostolos prædicabat". Nec movere quemquam debet, quòd Tertullianus *Ecclesias* pluraliter, non signatè Romanensem nominet Ecclesiam. Certum enim est, eo tempore quo Lutherus Romanensem Ecclesiam deseruit, reliquas Christi Ecclesias cum ea in credendo Euangelizandoque consensisse: adeoque eas pariter errasse, si ipsa tunc perperàm crediderit, perperàm Euangelizaverit. Neque verò putandum est, eam cæterarum Ecclesiarum cum Romanâ consensionem præter aut citra ordinem accidisse. Nam, ut Irenæus, Tertulliano adhuc vetustior, de eadem Romana Ecclesia disserens, ait: B. Ad hanc Ecclesiam, propter potentiorem „ principalitatem, NECESSE EST OM„NEM CONVENIRE ECCLESIAM, hoc est, eos qui sunt undique fideles". Non ait, contingens est, aut contingere potest; sed, *Necesse est*: quia nimirum, Ecclesiæ aut fideles esse nequeunt, nisi ad hanc principalem Ecclesiam conveniant. Unde Beatus Hieronymus, de longinquissima Syria Præsulem Romanæ Ecclesiæ per litteras alloquens: C. Ego (ait) nullum primum nisi Christum „ sequens, Beatitudini Tuæ, id est, Ca„ thedræ Petri, communione consocior. Su„ per illam Petram ædificatam Ecclesiam scio: „ Quicunque extra hanc domum agnum co„ mederit, profanus est: si quis in arca Noë non fuerit, peribit regnante diluvio". Peribit utique non ut malus fidelis, sed ut prorsus infidelis: nec ut improbus Christianus, sed prorsùs ut Antichristianus. Sequitur enim ibidem inferiùs:" Quicunque tecum non „ colligit, spargit: hoc est, qui Christi non est, Antichristi est".

Vide Vincent. Lyrin. cap. 33.

Vide suprà hic cap. 15. §. 49.

B. Iren. l. 3. cap. 3.

C. Hieron. Epist. 57. ad Damas. Papæ

Vide Cyp. Epist. 40.

LVII. Hanc mysticam arcam Noë, hanc spiritalem domum Domini, hanc Petri Cathedram, hanc Ecclesiam principalem ad quam necesse est omnē convenire Ecclesiam: Et D Ad „ quam (teste Cypriano) perfidia habere non potest accessum": Et E. Quæ (Hieronymo „ teste) Pauli authoritate munita non potest „ mutari, etiamsi Angelus de cælo aliter annunciet quàm prædicatum est": Et F. In qua „ (teste Ruffino) nulla hęresis sumpsit exordiū". Et G. Cui (ut ait Tertullianus) totam „ doctrinam Apostoli cum suo sanguine profuderunt": Et H. In qua (ut Augustinus „ perhibet) sēper Apostolicæ Cathedræ viguit principatus": Et I Quæ (teste Prospero) Pasto„ ralis honoris facta caput Mundo, quicquid non possidet armis Religione tenet". Hanc, inquam, Ecclesiam Lutherus deseruit, reformare tentavit; aut potius dissipare, dilacerare, disperdere allaboravit. Tanto enim odio in eam exarsit, K Ut quicquid scriberet (prout „ ait Hosius) quicquid diceret, quicquid face„ ret, omnia in odium & despectum Papæ, „ Conciliorum, & Episcoporum faceret. „ Fatetur hoc ipse in quadam Epistola ad „ Argentinenses, ad quos in hæc verba scripsit: „ *Diffiteri nec possum nec volo, quòd si Carol„ stadius, aut alius quispiam, ante quinquen„ nium persuadere potuisset, in Sacramento præ„ ter panem & vinum esse nihil, magno me ille „ sibi beneficio devinxisset. Gravibus enim curis „ anxius in hac decutienda materia multùm desu„ dabam, omnibusq; nervis extensis extricare me „ & expedire conatus sum; cùm probè perspi„ cerem, hac re Papatui me valdè incommodare posse*" His addi possunt quæ in eandem rem ex eodem Luthero descripsimus superiùs cap. 16. §. 53. & illud item ejusdem in libro adversùs Angliæ Regem: *Christus me hìc posuit, ut torqueam Papistica monstra, dum nihil invenire in me possunt quod tactare vellent in sua incredibilis invidiæ respiraculum.* Et mox infra ibidem rursùs: *Expecto igitur eos hìc, & expectabo; impotentissimam eorum invidiam egregiè irritaturus, & torturus donec vixero: Si autem me occiderint, multò maximè cruciaturus. Sic enim datus sum illis in portentum à Domino meo Christo, ut sive me vivificent, sive occidant, nihil gratiæ, nihil pacis, nihil solatii habitura sit furialis eorum conscientia: ut duplici contritione conterantur, & præsentis invidiæ cruce æternam mereantur gehennæ torturam. Instat enim mors Papatus abominabilis, urgetq; eum ineluctabile suum fatum; & ut Daniel ait, ad finem sui venit, & nemo auxiliabitur ei.* Et item in eodem ipso libro: *Vivens*, inquit, *Papatus hostis ero, exustus bis hostis ero. Facite porci Thomistæ, quod potestis: Lutherum habebitis ursam in via, & leænam in semita. Vndi-*

que

D Cyprian. Epist. 55.

E Hier. l. 3. cont. Ruf. cap. 4.

F. Ruffin. in Expos. Symb.

G. Tertul. lib. de Præscr. c. 30

H. Aug Epist. 162.

I. Prosp. lib. de ingrat cap. 2.

K. Cardinal. Hosius l. 1. de hęresibus nostri temporis.

Dan. 11. 45.

Vide Cochl. in Actis anni 1522.

que vobis occurret, & pacem habere non sinet, donec ferreas vestras cervices & areas frontes contriverit, vel in salutem, vel in perditionem. Huc denique spectat versiculus ille, quem in ore semper habuisse memoratur: *Pestis eram vivens, moriens ero mors tua, Papa.* De quo Pomeranus in Oratione funebri de ipso, & Lindanus in Dubitantio Dialogo 3. cap. 10. & Prateolus in Elencho Hæresum lib. 10. cap. 15. & Cochlæus in Actis anni 1546. & Cardinalis Hosius in Censura de Judicio Ministrorum Tigurinorum & Heidelbergensium. "Fuit „illius odium (inquiens) erga Papam & Papatū, „ plusquam Vatinianum, de quo ne moriens „ quidem quicquam remisit: quod etiam ver„ siculus ille testatur, quem in ore semper ha„ buisse fertur: *Pestis eram vivens, moriens ero mors tua, Papa*". Epitaphii loco eum sibi versiculum illum composuisse testatur Pomeranus in Oratione funebri jam memoratâ. Sed rectè monet Lindanus loco mox indicato, Pseudopropheticum istud Epitaphium unicâ voculâ commutatâ aptiùs & veriùs quadrare in discipulos ipsius Pseudoprophetæ, signanterque in Saxonem Electorem Joannem Fredericum, quem Lutherus vivens pestifero hæreseos toxico infecit, & mortuus ad capitalem sententiam & Electoralis dignitatis amissionem perduxit, prout cap. 15. §. 51. insinuavimus: "Si suos in discipulos (inquit Lindanus) Lu„ therus suam convertat Prophetiam, hoc mo„ do, *Pestis eram vivus, moriens ero mors tua*, „ SAXO: verissimè jam Balaam novum prophe„ tasse dixeris, maximumque istum Prophetam „ justo elogio exornaveris. Nulli enim ille aut „ pestis atrocior, aut mors acerbior fuit, quàm „ illis quos à Catholicæ Ecclesiæ unitate ab„ stractos, in suos errores & privatas opiniones „ pertraxit. Illud etiam Pseudoprophetam Lu„ therum omni Solis luce clariùs demonstrat, „ quòd, Prophetandi Spiritum sibi superbissimè „ arrogans, in alios interpretari est ausus, quod „ suis usu venit, ab ipso malè persuasis. Cùm „ enim Anno 1545. ex Belgio in Germaniam „ esset allatum numisma, nescio cujus arte aut „ jussu cusum; ubi inter *Columnas*, quas victor „ Carolus V. Augustus pro insignibus gestat, „ erant compedes, atque in orbiculo legebatur, „ *Ad alligandos Reges eorum in compedibus*: ille, ter„ tius Elias, de Henrico Duce Brunswicensi „ interpretari non ambigebat: sed rei eventus „ posteà, longè alium, & proprium docuit sen„ sum: cùm tamen ex sui Spiritus mendacis „ Prophetia affirmasset, suos neutiquam captivos fore". Mortuus est Pseudopropheta Mense Februario anni proximè sequentis, & post quatuordecim exinde Menses, primarii ejus patroni, Saxo & Hessus, qui Lutheranismum cruentis armis adversùs Cæsarem propugnare præsumpserunt, in victoris potestatem redacti funestæ captivitatis jugum subierunt. Ubi obiter notandum, Lutheri asseclas ex præceptoris sui documentis imbibisse spiritum non solùm rebellandi, sed etiam convitiandi, adversùs superiores suos. Unde & Carolum Cæsarem per contemptum appellitabant *Carolum Gandensem*, nec eum nomine Cæsaris, sed *Pro Cæsare se gerentis* dignabantur. Qua de re Thuanus, captivitatem Saxonis memorans: "In conspectum Cæsaris adductus (inquit) „ chirothecam exuere; ut more gentis manum „ victoris contingeret, & ex equo descendere „ voluit. Quod cùm renueret Cæsar: *Quando „ ita fortuna tulit*, inquit Saxo, *ecce me tibi, Cle„ mentissime & potentissime Cæsar, captivum sisto.* „ Dictorum plura interfatus Cæsar: *Ergonè tibi „ nunc ego* CÆSAR? *Quem nuper in sermonibus „ vestris, & publicis etiam Scriptis, modò* CARO„ LUM GANDENSEM, *modò* SE PRO CÆSARE GERENTEM, *vocabatis*". Proximo Maio capitalis in eum lata sententia est: quæ tamen Cæsaris benignitate in mitiorem est pœnam commutata: Septemviratus nimirum privationem perpetuam, & arbitrariam captivitatem; cum renunciatione fœderis Smalcaldici, & amissione quarundam Civitatum, inter quas Witteberga Lutheranismi nidus. Ei post septennium defuncto Lutherani solemnissimè parentarunt, ejusque sepulchro epitaphium hujusmodi inscripserunt: *Joannes Fredericus Dei gratiâ electus* MARTYR *Jesu Christi, Dux afflictorum, Princeps Confessorum fidei, Comes veritatis, Signifer sanctæ Crucis, exemplum patientiæ & constantiæ, hæres vitæ æternæ, moritur Mense Martiò* 1554. Fuerat is Joannis Electoris filius, Frederici ex fratre nepos: qui, ut tam Patris quàm Patrui reatum in se transferret, utriusque prænomine combinato *Joannes Fredericus* est dictus. Fredericus primum Luthero patrocinium impenderat: Joannes *Protestationi Spirensi*, & *Confessioni Augustanæ* primus inter Proceres subscripsit, uti & *Fœderi Smalcaldico*. Joannes denique Fredericus cruentum bellum pro Lutheranismo tuendo initum, funesto exitu, secùs quàm Pseudopropheta Lutherus præsagierat, terminavit. Atque inde Lindanus occasionem arripuit variandi, necnon in contrarium scopum torquendi Pseudopropheticum Lutheri versiculum, dicendo: *Pestis eram vivens, moriens ero mors tua*, SAXO.

LVIII. Ea est hæresum natura, ut non diu in eodem statu perseverent, sed aut diversam faciem induant, aut novas hæreses tam sibi quàm inter se dissonas pariant: "Habent hæ„ retici hoc proprium (inquit Gregorius) „ quòd in eo gradu, in quo ab Ecclesia exeunt, „ diu stare non possunt: sed ad deteriora quo„ tidie ruunt, & sentiendo pejora in multis „ se partibus scindunt; atque à semetipsis ple„ runque longiùs confusionis suæ altercatione

H divi-

Pomeranus. Lindanus. Prateolus. Cochlæus.

Hosius.

L. Lindan. in Dubitantio Dial. 3. c. 10.

Psal. 149. 8.

M. Thuanus lib. 4. histor.

N. Gregor. lib. 3. moralium c. 14 alias 19.

dividuntur". Et ante Gregorium Hierony-
mus: O. Semper errantium fluctuant pedes (ait)
,, nec ſunt ſolida veſtigia quæ contra veritatem
,, ſunt; ſed huc illucque diſcurrunt, & *Circum-*
,, *feruntur omni vento doctrinæ*, dum de falſitate
,, tranſeunt ad aliam falſitatem: & cùm inpri-
,, mis fruſtrà ſe ſudaſſe cognoverint, ad ſecunda
tertiaque tranſcendunt". Et ante utrumque
Cyrillus Hieroſolymitanus: P. Cùm quis (in-
,, quit) ab unica recta excidit via, tum ſæpenu-
mero delabitur in præcipitia". Cui conſonans
Octavius apud Minutium: Q. Cui non eſt veri
,, (inquit) ſtabile judicium, prout infida ſuſpi-
,, cio ſpargitur, ita ejus dubia opinio diſſipa-
tur". Pulchrè & appoſitè Tertullianus, de hæ-
reticis ex profeſſo diſſerens: R. Cæterùm (in-
,, quit) nec ſuis præſidibus reverentiam nove-
runt". Et mox infrà: " Mentior (ſubdit) ſi
,, non etiam à regulis ſuis variant inter ſe, dum
,, unuſquiſque proinde ſuo arbitrio modulatur
,, quæ accepit, quemadmodum de ſuo arbitrio
,, ea compoſuit ille qui tradidit. Agnoſcit na-
,, turam ſuam, & originis ſuæ morem, profe-
,, ctus rei. Idem licuit Valentinianis, quod
,, Valentino; idem Marcionitis, quod Marcio-
,, ni, de arbitrio ſuo fidem innovare. Denique
,, penitùs inſpectæ hæreſes omnes, in multis
,, cum Auctoribus ſuis diſſentientes deprehen-
duntur". Et omnibus prædictis vetuſtior Ire-
næus: S. Jam multæ propagines (inquit) mul-
,, tarum hæreſum factæ ſunt, eò quòd multi ex
,, ipſis, imò omnes velint Doctores eſſe, & ab-
,, ſcedere quidem ab hæreſi in qua fuerunt.
,, Aliud autem dogma ab alia ſententia, & de-
,, inceps alterum ab altera componentes, nova
,, docere inſiſtunt; ſemetipſos adinventores
,, ſententiæ, quamcunque compegerint, ven-
ditantes". Et ſuperiùs ibidem c. 15. "Quotidie
,, (inquit) adinvenit unuſquiſque eorum, quem-
,, admodum poteſt, aliquid novi: Perfectus
,, enim apud eos nemo, niſi qui maxima fructi-
ficaverit mendacia". Et iterùm cap. 18. " Diſ-
,, crepant ad invicem (inquit) & doctrinâ, &
,, traditione: & qui recentiores eorum agnoſ-
,, cuntur, affectant per ſingulos dies novum
,, aliquid adinvenire, & fructificare quod nun-
quam quiſquam excogitavit". Cæterùm, ut
hæc, quæ de hæreſum natura & hæreticorum
inter ſe diſſenſionibus diximus, planiùs perſpi-
ciantur; recolendum eſt ex dictis c. 9. hæreti-
cos in Eccleſia à diabolo fuiſſe ſuſcitatos ad
imitationem veterum Philoſophorum: ut nimi-
rum ſicut per illos ingentem confuſionem in-
vexit in Gentiliſmum, ita per iſtos ſimilem
confuſionem inveheret in Chriſtianiſmum:
T. Pulchrè (inquit Hieronymus) quidam no-
,, ſtrorum ait: Philoſophi Patriarchæ hæretico-
,, rum, Eccleſiæ puritatem perverſâ maculavere
doctrinâ". Si quis igitur conſideret veterum
diſſidia Philoſophorum in Gentiliſmo, deſinet

O. Hier. l. 5. in c. 16. Ezech. v. 44

Eph. 4. 14.

P. Cyrill. Hieroſolymit. Catech. 6.

Q. Octavius apud Minutium Felicē.

R. Tertull. lib. de Præſcript. cap. 42.

S. Iren. lib. 1. cap. 30.

T. Hieron. Epiſt. ad Cteſiph. c. 1. Vide Tertul. lib. cont. Hermog. cap. 1.

mirari hæreticorum diſſidia in Chriſtianiſmo.
Circa Philoſophorum porrò diſſidia animad-
verſum à variis eſt, non ſolùm Magiſtros Ma-
giſtris, aut unius Magiſtri diſcipulos alterius
Magiſtri diſcipulis, ſed diſcipulos ſuis quoque
propriis Magiſtris promiſcuè contradixiſſe:
V. Neque enim (ut Theodoretus ait) diſcendæ
,, veritatis ſtudio tenebantur, ſed inani glo-
,, riæ ambitionique ſervientes, novorum do-
,, gmatum inventores vocari concupierunt. Ex
,, quo factum eſt, ut in errores multos incide-
,, rint, dum ii qui poſteriùs ſuccedebant, an-
,, tiquiorum opiniones everterent. Anaximan-
,, der enim, Thalete jam mortuo, contraria ei
,, dogmata profeſſus eſt: Et Anaximenes, poſt
,, Anaximandri mortem, idipſum fecit: idem
,, ſimiliter Anaxagoras. Ariſtoteles autem Pla-
,, toni adhuc viventi manifeſtè adverſatus eſt,
,, bellumque contra Academiam ſuſcepit: ne-
,, que doctrinæ illi honorem habuit, quam cu-
,, pidiſſimè perceperat; neque celeberrimi viri
,, gloriam eſt reveritus, neque Platonicæ elo-
,, quentiæ vim pertimuit, ſed licenter illi ad-
,, verſarium ſe præbuit: cùm haud ſanè melio-
,, rum, ſed multò pejorum dogmatum author
,, extiterit. Nam cùm ille Animam dixerit im-
,, mortalem eſſe, hic mortalem dixit: & cùm
,, ille Deum res omnes providentiâ complecti
,, docuerit, hic, quantum ejus verba ſonant, ter-
,, ram divinæ providentiæ exortem fecit: ad
,, lunam enim uſque Dei gubernationem per-
,, tingere ait, cætera fato eſſe ſubjecta. Plurima
,, quoque alia innovavit, quæ nunc recenſere
,, ſupervacaneum duxi. Illi ergo mutuas invicē
,, demoliti ſunt meritò opiniones: Falſitas enim
,, non ſolùm veritati, ſed & ſibi ipſi contraria
,, eſt; veritas autem ſibi concors, unam tantum-
modò falſitatem habet infeſtam". Hanc Philo-
ſophorum promiſcuam inter ſeſe diſſenſionem
eodem c. 9. comparavimus primæ linguarum
in extructione Babylonicæ turris confuſioni.
Quapropter cùm Philoſophi ſint hæreticorum
Patriarchæ, mirum videri non debet ſi eidem
Babylonicæ idiomatum confuſioni comparen-
tur diſſenſiones hæreticorum, perinde ac Phi-
loſophorum. In qua quidem comparatione
illud peculiari obſervatu dignum eſt, primæ-
vum totius humani generis idioma perſeveraſſe
illibatum in una familia *Heber*, diſperſis cæte-
rarum familiarum loquelis: ſicut modò pri-
mæva Chriſtianorum fides, fideique profeſſio,
perſeverat in ſola Catholica Eccleſia, per fa-
miliam *Heber* figuratâ, confuſis quarumlibet
hæreticalium Sectarum loquelis: W. Sicut ergo
,, illi (ait de ædificatoribus *Babel* Iſidorus) per
,, ſuperbiam ab una lingua in multas diviſi
,, ſunt; ita & hæretici ab unita fidei confeſ-
,, ſione ſegregati, inter ſe diverſitate erroris
,, quaſi per diſſonantiam linguæ, invicem ſecer-
,, nuntur: & quos armat adversùs Deum elatæ
conſpi-

V. Theodoret. de Græcanic. affect. curat ſer. 5. Vide Baſil. Homil. 1. & 3. Hexā.

W. Iſidor. Comment. in Geneſim cap. 9. Vide Rabanum, Eucherium, & Bedam in c. 11. Geneſis, & Auguſt. Tract. 6 in Ioan. & lib. 16. de Civit. c. 4. & 11.

„conspirationis perniciosa consensio, rursùs in- „tercedente dogmatum discordiâ dividit ob- „orta repentè confusio. Quos quidem ipsa Tri- „nitas damnat, in quam offendunt: ipsa eos „dispergit, dum dicit: *Venite, & confundamus* „*linguas eorum*, in varietate utique erroris sive „schismatum. Eo autem tempore, quo lin- „guarum facta est varietas, in sola domo *Heber*, „quæ anteà fuit, lingua remansit: nunc quo- „que in sola Ecclesia, quæ domus est Christi, „unitam esse confessionis & fidei pacem, divi- „sis omnibus reprobis atque dispersis agnosci- „mus". Hoc postremum aliis verbis tradit idem Isidorus in libello Allegoriarum veteris Testamenti, sic scribens: " *Heber*, in cujus domo „propria loquela remansit, cæteris linguis di- „spersis; Redemptorem nostrum insinuat, in „cujus Ecclesia unitas fidei sine schismate per- „severat". Ad hunc itaque modum, qui in Ecclesiæ Catholicæ communione perseverant, primitivam Christianórum loquelam retinent, & Catholicè suam fidem proferunt: qui verò de Ecclesia exeunt, primitivi idiomatis obliti, aut Simonicè, aut Marcionicè, aut Basilidicè, aut Arianicè, aut Luthericè, aut Calvinicè, aut alio modo juxta Sectæ, quam vel instituunt vel arripiunt, professionem, loqui incipiunt.

Gen. 11, 7.

Huc denique referri potest, quod in secessione decem tribuum Israël à domo David sub Apostata Jeroboam, quotquot permanserunt in pristina obedientia Regum Juda & familiæ Davidis, *una tribus* appellantur; tametsi, præter Levitas servitio templi deputatos, fuerint integræ duæ tribus, *Iuda* & *Beniamin*, atque insuper alii sparsim aliqui, ex reliquis tribubus sub Jeroboam secedentibus, de quibus lib. 3. Regum cap 12. v. 17. cùm tamen ex adverso qui secesserunt, non una tribus, sed *Decem tribus* nominentur; dicente Domino per Ahiam Prophetam ad Jeroboam: *Ecce ego scindam regnum de manu Salomonis, & dabo tibi* DECEM TRIBUS: *porrò* VNA TRIBUS *remanebit ei*: x. Quare unam tantùm tribum (inquit „Rupertus) residuam dixit? Nonne regnavit „Roboam super Judam & Benjamin? Imò & „de cæteris tribubus plerosque sub regno suo „habuit, sicut postmodùm scriptum est, *Super* „*filios autem Israël quicunque habitabant in Civi-* „*tatibus Iuda, regnavit Roboam*. Ergo hìc my- „sticè intelligendum, quia *Exeuntibus ex no-* „*bis*, hæreticis, *qui non erant ex nobis*, quot- „quot in Ecclesiastica pace manemus, rectè „*tribus una* dicimur, quia per Schismata non dividimur".

3. Reg. 11. 31. & 32.

x. Rupert. lib 5. in libros Reg. cap. 5.

3. Reg. 12. 17.

1. Io. 2. 19.

CAPVT XVIII.

Lutherus, divinâ eum insequente vindictâ, per quæ peccaverat torquetur. De lege talionis *ex sacris ac profanis litteris disseritur, & quatenùs ea per Christum abolita vel stabilita sit disquiritur. Hæretici à Psalmographo cur* vicini nostri *dicti, & Septuplæ ultioni subiecti? Septenarij numeri perfectio. De sinu Ecclesiæ, & sinu hæresiarchiæ: Lutherus Ecclesiasticæ temerator hierarchiæ, primum schisma passus est à suis super mysterio Eucharistiæ.* Sacramentariorum *origo, & in Subsectas multipartitio: Similiter &* Anabaptistarum: *necnon &* Confessionistarum, *quorum alij* Rigidi, *alij* Molles, *alij* Extravagantes. *Britannia quàm ferax errorum:* Hutchinsoniæ *fæcunditas tam in hæresibus, quàm in monstrosis fœtibus pariendis. Sectarij quantumlibet inter se dissideant, in Ecclesia oppugnanda conspirant. Articuli aliquot omnibus communes, & à Luthero communi* Didascalo *hausti recensentur. Eorum dispersiones per Regiones commemorantur.*

LIX. PAtet ex hactenùs per tria capita dictis ac deductis, qualiter Lutherus Christianę concordię vinculum diruperit, ab unitate discesserit, à veritate desciverit, Ecclesiam matrem suam viperinè discerpserit, *Inconsutilem Christi tunicam* ferociâ plus quàm Judaicâ disciderit, Germaniam patriam suam adversùs seipsam diviserit, altare contra altare erexerit. Nunc operæ pretium fuerit advertere, qualiter ipse vicissim, aliorum hæresiarcharum more, divinâ eum insequente vindictâ, condignam facinoris sui talionem receperit: ut etiam de ipso verificaretur, & in ipso impleretur, quod adagia-

Io. 19. 23.

adagialiter scriptum est in Sapientia Salomonis, *Per quæ peccat quis, per hæc & torquetur.* Meminerat ipse hujus adagii, sed in perversum, quando in vindictam exustorum authoritate Pontificiâ librorum suorum, ipse vicissim authoritate Luthericiâ Pontificium Jus cum Bullis exussit, usurpans illud Sampsonis, *Sicut fecerunt mihi, sic feci eis.* Sed meminisse simul debuerat, magnam inprimis subesse inæqualitatem inter sacros Canones, & suas hæreses: deinde disparem esse conditionem summi Præsulis, & imi Monachi: [Y] Si quis Magistra„tum gerens (inquit Philosophus) percusse„rit quempiam, non decet eum repercuti: si „quis verò eum qui Magistratum gerit per„cusserit, is non solùm repercutiendus, verumetiam supplicio afficiendus est". Meminisse præterea debuerat, quod præsentem nostrum scopum propiùs concernit, hæresiarchas communiter, uti & Philosophicarum Sectarum Patriarchas, idipsum pati à suis discipulis, quod ipsi fecerant suis Magistris. Contempserat Lutherus Ecclesiæ magisterium, contempserunt Lutherani Lutheri magisterium: diviserat Lutherus Ecclesiam, diviserunt Lutherani Lutheri Sectam: invexerat Lutherus novum Schisma in Ecclesiam, invexerunt Lutherani nova Schismata in Lutheri Sectam. Ecce in Luthero verificatum Sapientis adagium, *Per quæ peccat quis, per hæc & torquetur!* Hoc talionis genus veteres proverbialiter exprimere consueverunt hisce & similibus Phrasibus, *Termerium malum*, item *Neoptolemica vindicta*: de quibus videri potest Erasmus in Adagiis Chiliade 1. Cent. 1. cap. 89. & 90. post Plutarchum in Theseo, & Pausaniam in Messeniacis. Quemadmodum autem Luthero Jus Pontificium cremanti in mentem & linguam venit dictum Sampsonis jam memoratum: ita credibile est, eidem, recalcitrationem quorundam asseclarum suorum contuenti, venisse in mentem etsi non in linguam, illud dictum Sapientis mox item relatum, *Per quæ peccat quis, per hæc & torquetur*: & illud item Adonibezec, in ipso Judicum libro celebratum: *Sicut feci, ita reddidit mihi Deus.* In Levitico scriptum est, dictante ipso Deo: *Qui irrogaverit maculam cuilibet civium suorum; sicut fecit, sic fiet ei.* Et mox infrà rursùs: *Qualem inflixerit maculam, talem sustinere cogetur.* Apud ipsos Ethnicos, rationis ductu illustratos, lex erat una XII. Tabul. quam Phavorinus apud Gellium his memorat verbis: [Z] *Si membrum rupit meum, è pacto talio esto.* Alii sic: *Si membrum rupit meum, ni cum eo pacit, talio esto.* Ubi vetus verbum, *Pacit*, poni pro *paciscitur*, observat Cujacius in Notis ad lib. 4. Institut. de Injuriis. Rhadamanto Inferorum Judici eam legem tribuit Seneca, post Aristotelem loco suprà citato, ubi eam hocce pervulgato versiculo ornat: *Si quod quis*

Sap. 11. 17.
Vide suprà c. 16 § 51. & 53.
Iud. 15. 11.
Y. Aristot. lib. 5 Ethic. ad Nicomachum c. 5.
Termerium malum. Neoptolemica vindicta.
Adonibezec
Iud. 1. 7.
Levit. 24. 19.
Ibid. v. 20.
Z. Phavor. apud Gelliũ lib. 20. c. 1. Lex XII. Tabularum. Cujacius.
Seneca.
Aristoteles.

fecit, patitur, justissima lex est. Hinc illud Nasonis: [A] *Neque enim lex æquior ulla est, quàm necis artifices arte perire sua.* Et illud item Senecæ senioris in Declamat. apud Delrium in Adagial. p. 2. Adagio 30. *Sunt Dii immortales lenti quidem, sed certi vindices generis humani: & magna exempla in caput invenientium regesserunt; ut justissima patiendi vice, quod quisque alieno excogitavit supplicio, sæpe recipiat suo.* Et Augustinus de veteri Dei lege disserens: [B] Lex „(inquit) justum modum figens, pænam ta„lionis instituit: hoc est, ut qualem quisque intulit injuriam, tale supplicium pendat". Et lib. 21. de civit. cap. XI. " Id agit talio (inquit) ut hoc patiatur quisque, quod fecit". Christus Novæ legis Author ita rigorem talionis quoad litteralem sensum abolevit, ut secundùm tropologiam firmasse eandem videatur, dicendo: *In qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis.* Additur apud Marcum, *Et adjicietur vobis.* Cui consonum est quod apud Lucam legitur, de recipienda *Mensura bona, & conferta, & coagitata, & supereffluente.* Quæ loca non de præmiatione duntaxat bonorum, sed de punitione quoque malorum intelligi commodè posse, patet ex illo Psalmographi de Deo: *Retribuet* ABUNDANTER *facientibus superbiam.* Atque ut omittam illud Lamechi, *Septuplum ultio dabitur de Cain, de Lamech verò septuagies septies*: nota est illa Ecclesiastici Parænesis, *Non semines mala in sulcis injustitiæ; & non metes ea in septuplum*: messurus utique si semines. Eandem numeralem proportionem expressit Psaltes, ubi ait: *Redde vicinis nostris septuplum in sinu eorum, improperium ipsorum quod exprobraverunt tibi Domine.*

Hæresiarchæ priusquam ab Ecclesia secedant, in sinu seu gremio ejusdem Ecclesiæ, cum reliquis Christianis tanquam fratres cum fratribus in sinu communis matris, conquiescunt: factâ autem secessione, & deserto gremio materno, aperiunt sinum suum suscipiendis seductitiis suis; fingentes sibi viritim de eis dici à Deo, quod Moyses sibi de filiis Israel dictum commemorat; *Porta eos in sinu tuo, sicut portare solet nutrix infantulum*: vel certè de se similiter viritim prophetatum fuisse illud Isaiæ, *Sicut Pastor, gregem suum pascet, in brachio suo congregabit agnos, & in sinu suo levabit.* Hoc igitur cernens propheticis oculis Regius Psaltes, ait de eis Deo: *Redde vicinis nostris septuplum in sinu eorum.* Vicinos vocat tum propter baptismalem characterem nobiscum communem; tum quia non usque ad Gentilismum aut Judaismum excurrunt, sed Christiano vocabulo sese palliant; tum denique quia in multis Christianæ fidei mysteriis nobiscum consentiunt. Unde Augustinus de eis intelligendum censet illud ejusdem Psalmographi, *Redimet in pace animam meam ab his qui* APPROPINQUANT

A Ovid l. 1. Art. amatoriæ.
Seneca senior. Vide Lorin. in c. 11. Sapientiæ v. 8. 9. & 17.
B. Aug. l. 19. cont. Faust. cap. 25.
Mat. 7. 2.
Mar. 4. 24.
Luc. 6 38.
Ps. 30 24.
Gen. 4. 24.
Eccli. 7. 3.
Ps. 78. 12.
Num. 11. 12.
Isa. 40. 11.
Ps. 78. 12.
Vide sup. c. 7. § 20.
Ps. 54. 19.

PINQUANT MIHI. Quid est autem aliud *appropinquare*, quàm vicinos esse? Et ob hanc ipsam vicinitatem præfigurati fuerunt in *Cham*, medio filiorum Noë: prout idem Augustinus indicat lib. 16. de civit. cap. 2. Quod enim inter duo extrema mediat, utrique vicinius est, quàm ipsa sibi extrema. His ergo *Vicinis* imprecatur Psaltes *septuplam* talionem *in sinu eorum*, vel potiùs prævidet reddendam approbatque prævisam. [G] Non mala „ optat (inquit Augustinus) sed justa prænunciat, & futura prophetat. Septenario „ autem numero, id est, septuplâ retributione, „ perfectionem pœnæ vult intelligi, quia isto numero plenitudo significari solet". Sed quare addit Psaltes, *In sinu eorum*? Utique propter talionem: quia sicut scriptum est, *Per quæ peccat quis, per hæc & torquetur*: ut possit hæresiarcha quisque dicere cum Adonibezec, *Sicut feci, ita reddidit mihi Deus*. Peccat Hæresiarches secedendo è sinu Ecclesiæ, & aperiendo sinum suum iis quos sevocaverit de eodem sinu Ecclesiæ. Reddit autem ei Deus in sinu ejus sicut fecerat, quando secessione eorum quos suo sinu complectebatur eum plectit; & in ipso implet propheticam illam comminationem: *Væ qui prædaris, nonne & ipse prædaberis? & qui spernis, nonne & ipse sperneris?* Illam item; *Sicut fecisti, fiet tibi: retributio tua convertetur in caput tuum*. Ac si diceretur: Quemadmodum tu ab Ecclesiâ secessisti, & schisma invexisti: ita à te vicissim secedent, quos foves in sinu tuo; novas Sectas invehent, quos aggregasti Sectæ tuæ: *Seminasti mala in sulcis injustitiæ, metes ea in septuplum*: tunicam Christi inconsutilem discidisti simpliciter, tunica tua consutilis discindetur septempliciter: *In qua mensura mensus fuisti, remetietur tibi, & adjicietur tibi*: tu Ecclesiæ Dei illusisti, & adversùs eam invaluisti, tametsi, Deo eandem protegente, prævalere non potuisti; *Tibi vicissim illudent viri fœderis tui, invalescent adversum te viri pacis tuæ, qui comedunt tecum ponent insidias subter te*. Hæc si in ullo unquam hæresiarcha, certè in Luthero vel maximè completa esse perspicuum est: [D] Lu„ theri Sectam (inquit Lindanus) esse circi„ ter in *triginta quatuor* Sectas divisam ait „ Bredenbachius in Psalmum 67. quæ se mu„ tuò editis libris oppugnant, præter eas quæ „ in indoctâ plebe latent. Plura enim Luthe„ ranorum deprehendes genera, si, ut ait Cle„ inwitzius, supputes varias præsentis cor„ poris Domini in Eucharistia sententias. Alii „ enim adesse, alii inesse, alii subesse, alii „ esse cum pane, alii circa panem, alii denique „ aliter novum Lutheri figmentum effinxerunt". Et vide divinæ animadversionis admirabilem æquitatem! Sciderat jam Lutherus Ecclesiam, hoc est, mysticum Christi corpus invecto

Augustinus.
Ps. 78. 12.
G. Aug. in Ps. 78. v. 12.
Sap. 11. 17.
Jud. 1. 7.
Is. 33. 1.
Abdiæ v. 15.
Eccli. 7. 3.
Marc. 4. 24.
Abdiæ v. 7.
D Lindan. in Dubitant. Dial. 2. c. 4.

schismate dilaceravit: primam ipse vicissim Sectæ suæ scissuram passus est super corpore Christi vero, existente in Eucharistico mysterio; quod juxta veridicam Augustini sententiam est [E] Sacramentum pietatis, signum unitatis; vinculum charitatis". Qua de re Apostolus, *Quoniam unus panis*, inquit, *unum corpus multi sumus, omnes qui de uno pane participamus*. Docuerat quippe Lutherus inter alia perversitatis suæ dogmata, panis & vini substantiam in Eucharistia post consecrationem remanere. Cui dogmati cùm ejus etiam asseclæ aliquantisper auscultassent; eorum postea præcipuus Andreas Carolstadius, Archidiaconus Wittebergensis; contra novum dogmatisten levavit calcaneum; & resuscitato ex Inferis dogmate Berengarii Archidiaconi Andegavensis ante quadringentos & amplius annos sepulto; Sacramentariorum Sectam instauravit; quem deinde secuti Zwinglius & Calvinus, copiosam Lutheranorum turbam de Lutheri sinu avulsam sibi aggregarunt. Carolstadii secessio hæc incidit in annum 1521. qui fuit quintus à secessione ipsius Lutheri. Discrepant porrò Sacramentarii à Luthero, additione voculæ, *Sola*; ad prædictum Lutheri dogma. Cùm enim Lutherus dogmatizasset, Panis & vini substantiam sub speciebus Eucharisticis existere; dogmatizare cœperunt isti, *Solam* panis & vini substantiam eisdem speciebus subesse, excluso nimirum corpore ac sanguine Christi. Hæc porro Sacramentariorum factio in varias Subsectas paulatim dissecta est, quarum novem præcipuas recenset Staphylus in libro de Lutheranorum discordia, nimirum *Significativorum*, *Tropistarum*, *Energicorum*, *Arrhabonariorum*, *Adessenariorum*, *Metamorphistarum*, *Iscariotistarum*, *Neutralistarum*, *Iconoclastarum*. Vix triennio post Carolstadii secessionem expleto, alius novus buso è Lutheri sinu erepsit, Bernardus Rotmannus, qui Anabaptistarum Sectæ initium dedit anno 1524. ex qua subinde prodiere, teste ibidem Staphylo, *Muntzeriani*, *Adamitæ*, *Stebleri*, *Sabbatarii*, *Clancularii*, *Manifestarii*, *Demoniaci*, *Communia habentes*, *Condormientes*; *Ejulantes*, *Georgianidavidici*, *Mennonitæ*, *Polygamistæ*. Sexennio post istos cœperunt *Confessionistæ*, à Confessione Augustanâ, per Melanchtonem præcipuè concinnatâ, denominati: qui & ipsi in tres principales Sectas, sed in triginta & ampliùs Subsectas dispersi sunt. Principalium trium Sectarum prima est *Rigidorum Confessionistarum*, qui omnium Lutheranorum Lutheranissimi videri volunt: Secunda est *Mollium Confessionistarum*: tertia denique *Extravagantium Confessionistarum*. Prima in quatuordecim Subsectas, secunda in decem, tertia in septem est dispersa. De quibus singulatim Staphylus ibidem, & ex ipso Prateolus

E. Aug. Tract. 26. in Ioan.
1. Cor. 10. v. 17.
Carolstadius Sacramentar. instaurator.
Vide Staphyl. lib. de Lutheranorum discordia, & Lindanum ad calcem Panoplia Tabula 8.
Rotmannus Anabaptisticæ Sectæ conditor.
Melanchton Confessionist. Principillus.

teolus in Præludio sui Elenchi Hæresum, sparsimque per ipsius Operis corpus, sub variis titulis. Qui item in eodem suo Præludio, ex Lindani *Dubitantio*, Euangelicos universim per tres classes distribuit: primam nimirum *Lutheranorum*, in qua undecim collocat Sectas: Secundam *Semilutheranorum*, in qua totidem: Tertiam denique *Antilutheranorum*, in qua quinquaginta sex: universim septuaginta octo. Lindanus quoque ipse in eodem suo *Dubitantio* comparans Lutherum cum Mahumeto Turcico: F Ut Mahumeti Alco„ ranum (inquit) mox peperit Sectas septua„ ginta, ita & nos ad septuaginta amplius Euangelicorum recensuimus Sectas". Et superiùs ibidem cap.4. "Euangelicorum (inquit) „ qui Euangelii istius novi, quod jactitant, „ doctrinam, per Lutherum aliosque adultera„ tam sectantur, Sectas, in tres distinguas com„ modissimè classes; tametsi tanta sit varietas, „ confusio, & doctrinæ inconstantia, ut tot „ existant ferè factiones, quot capita; tot „ propè hæresiarchæ, quot Sectarii. Alii „ namque sunt Lutherani, alii Semiluthe„ rani, alii Antilutherani: de quorum no„ bilioribus tantùm dicemus factionibus: „ nam si quis omnes hujus fermentati sæculi „ errores (ait Hedio Epist. ad Melanchto„ nem) numeret, de fide Trinitatis, de „ Christo Deo, Sacramentis &c. ferè toti„ dem inveniet, quot ætas habuit Augustini, id est, centum viginti octo". Hæc Lindanus ante annos nonaginta perscripsit: quibus si reliquas exinde in hoc usque tempus exortas Sectas adjeceris, in immensum summa excrescet. Anno nuper 1647. prodiit libellus, *De statu Ecclesiæ Britannicæ hodierno* inscriptus, Auctore Honorio Reggio Calvinista Batavo: ubi Pag. 84. & sequentibus recensentur hæreses centum octoginta, spatio vix quinquennii in sola Anglia exortæ: quas ille singulatim describit ex libro Thomæ Edoardi Ministelli Londinensis, *Gangrena* inscripto. Refert præterea ibidem superiùs pag. 43. & seq. quandam mulierculam nomine *Hutchinsoniam*, in nova Anglia peperisse triginta circiter monstrosas hæreses, quas ibi ipse recenset. Quæ tandem imprægnata, totidem penè monstra, Deo perfidiam ulciscente, uno puerperio enixa fit: G *Hutchinsonia*, ait ille, *summa nova Religionis Sacerdos, & Dux hæreticorum, uno tempore triginta monstrosos partus enixa est: quot ferè monstrosas opiniones fovebat. Quidam maiores, alii minores erant: nulli humanam formam retulerunt.* Addit quoque consequenter Reggius de quadam alia fæmina Hutchinsoniæ cooperatrice, sive in pariendis hæresibus obstetrice: *Alia fæmina Hutchinsoniæ socia, nomine* DIER, *partum fæmineum monstrosissimum edidit. Carebat capite, facies in pectore erat, aures ex humeris, oculi & os latè premebant, nasus sursum spectabat, pectus ac tergum plenum acutis stimulis; umbilicus, venter, & natura in dorso: pro digitis pedum tres ungues avium: in dorso supra ventrem duo magna foramina hiabant, & ex quovis massa carnea prominebat: supra oculos, loco frontis, quatuor acuta & dura cornua.*

F. Lindan. in Dubitantio Dial. 2. cap. 7.

Vide ibid. Dial. 3. c. XI.

G. Reggius pag. 45.

LXI. Dicent fortè Lutherani, nihil sibi aut. Patriarchæ suo Luthero commune esse cum novis hisce Sectis dietim ebullientibus, aut fungorum instar per regiones crebrescentibus. Quasi verò nihil ei qui januam primus aperuit commune sit cum eis qui per eandem subintrant prædaturi. Ecclesia domus Dei est, cujus janua prædones repellens, meritò dici potest authoritas Præsulum divinitùs constituta. Hanc verò, etiam synodaliter collectam, reserasse se jactat archiprædo Lutherus in verbis istis superiùs cap. 16. § 53. relatis: *Via nobis facta est enervandi authoritatem Conciliorum, & liberè contradicendi eorum gestis* &c. Nulla porrò à diebus Lutheri in hanc usque diem Secta ebullivit, quæ non per hanc januam prædatura subintroierit, aut quæ libertatem illam à Luthero præsumptam non usurparit. Quamvis proinde istud solum subsequentibus omnibus Sectariis Lutherus præstitisset, jure sanè optimo Patriarchatum sibi vendicasset. Sunt tamen & alii non pauci articuli à Luthero & Lutheranis effutiri cœpti, atque à sequentibus omnibus Sectis hæreditariè recepti; quos accuratè recitat in sua Apologia Fredericus Staphylus, & ex ipso transcribit Gabriël Prateolus, Elenchi hæresum libro 17. cap. 20. verbo, *Sectarii.* Primus horum Articulorum apud Staphylum & Prateolum est, *Quòd Sectæ omnes velint vocari homines Euangelici.* Cui Articulo uti primario accessorii sunt tres alii: Primò, *Quòd omnes glorientur se purum amplecti verbum Dei & Euangelium, unàque Symbola Apostolicum & Athanasianum*: Secundò, *Quòd verbum Dei sit per se satis clarum atque apertum, nec ulla egeat interpretatione*: Tertiò, *Quòd licitum sit mulieribus perinde ac viris, laicis non minùs quàm Sacerdotibus, tractare verbum Dei: & quicunque Scripturæ sensus cuique placuerit, eum pro ipso Dei verbo habere atque defendere.* Secundus Articulus principalis apud eosdem est, *Quòd pari studio atque odio Catholicam oppugnent Ecclesiam.* Cui Articulo accessorii sunt alii quinque: Primò, *Nullum admittendum esse Catholicum Scripturæ Sacræ sensum*: Secundò, *Romanum Pontificem esse Antichristum, Episcopos & Prælatos & Sacerdotes ei cohærentes esse Satanæ membra*: Tertiò, *Nullam Ecclesiæ Catholicæ constitutionem, nullam cæremoniam esse ferendam*: Quartò, *Sacrificium Missæ agnoscendum non esse*: Quintò, *Sacerdotium omne de Ecclesia profligandum esse.* Tertius Articulus principalis apud eosdem est

Evasio præclusa.

Lutherus.

Staphylus. Prateolus.

Catho-

Catholicos complurium hæresum extremè suis placitis oppositarum reos esse. Cujus generis exempla plusquàm quadraginta refert ac refellit Thomas Stapletonus in Oratione Quodlibetica quæ extat Tomo 2. Operum ejus, sub hoc titulo: *Vtrùm hæreticorum maior sit nequitia, quàm astutia?* & ante Stapletonum nonnulla ex Confessione Augustana & ejus Apologia commemoraverat Lindanus in Præfatione Tomi primi Apologetici ad Germanos. Unum exemplum recitant Staphylus & Prateolus supra: *Comminiscuntur* (aientes) *Papistas docere, quòd homines possint gratiam Dei iustificationisque beneficium mereri suis bonis operibus.* Sed non est nova, nec modernis Sectariis propria hæc calumniandi praxis: nam omnibus ab antiquo hæreticis à recto fidei tramite in alterutram extremitatem declinantibus solemne semper fuit, affingere Catholicis eundem tramitem insistentibus errores oppositæ extremitatis: H. Falsitas enim (ut Augustinus „olim aiebat) quæ nudari & redargui me„tuit, eorum vitiorum nomine quæ veritas damnat, diligentiam veritatis accusat". Sic enim Ariani Catholicos accusabant Sabellianismi, & Sabelliani vicissim Arianismi: Similiter Nestoriani eosdẽ accusabant Eutychianismi, & Eutychiani Nestorianismi: Pelagiani item Manichæismi, & Manichæi Pelagianismi. Unde Facundus Hermianensis, quasi nos præmuniens ne modernorum Sectariorum calumnias miremur aut formidemus: I. Ista (inquit) „nec expavescamus, nec quasi nova miremur: „quoniam sic aliquando etiam Patres nostros „Ariani velut Sabellianos, Sabelliani velut Arianos mendaciter infamabant". Pulchrè Augustinus, adversùs Lutheranorum prodromos, solâ fide sine operibus hominem salvari contendentes, ait: K. Errant homines „non servantes modum: & cùm in unam par„tem procliviter ire cæperint, non respi„ciunt divinæ authoritatis alia testimonia, „quibus possint ab illa intentione revocari, „& in eâ quæ ex utrisque temperata est veritate ac moderatione consistere". Verùm de tertio isto Sectariorum communi Articulo nunc satis. Quartus itaque Sectariorum communis & principalis Articulus apud eosdem est, *Papisticam esse carnificinam & impietatem, peccata enumerare & confiteri: ullam satisfactionem tanquam pœnæ temporariæ mitigatoriam suscipere: bonis operibus ex divina gratia & meritorum Christi virtute profectis vitam æternam velle mereri.* Cui Articulo accessoriè subnectuntur alii tres: Primò, *Confirmationem, Matrimonium, Extremamque Vnctionem, humana esse inventa, non Ecclesiæ Sacramenta:* Secundò, *Neminem posse continere, ne minùs quidem quàm salivam non expuere, ut Lutherus ipse ait:* Tertiò denique, *Certis diebus ex Ecclesiæ præscripto ieiunare, nihil aliud esse quàm dæmoniis cultum impendere.* Quanquam igitur hodierni Sectarii in multis sibi Articulis adversentur, & singulæ Sectæ proprio quopiam discerniculo ab aliis singulis separentur: plurima tamen habent promiscuè communia, per Lutherum adinventa, & hæreditariè transmissa; non in eam duntaxat Sectam quam primitùs ipse conflavit, sed in Sectas quoque Sectarum, & quæ natæ hactenus sunt, aut indies adhuc nascuntur ex illis. Quæ profectò tanta sunt, & tam fundamentalia, ut iis subtractis universa Sectarum illarum machina corrueret. Quid enim aliud est quod omnes in sua obstinatione indurat, quàm quòd nec Papali nec Synodali authoritati deferant? Cui si deferrent, cæteros certè errores suos authoritate illâ damnatos abjurarent, & ad Ecclesiæ sinum unde exierunt redirent: Sicut exeundo imitatæ fuerant superbam Agar, ancillam Saræ typum Ecclesiæ gerentis; ita redeundo eandem imitarentur, ad Angeli hortamentum resipiscentem: *Revertere*, ait ei Angelus, *ad Dominam tuam, & humiliare sub manu illius.* Si illa acquievit monitioni Angeli, cur illæ non timent ejus comminationem qui dictus est *Magni Consilii Angelus*, quâ *Ecclesiam non audienti, ethnicismi & publicanismi* execrationem indicit? Sed non timent, vel certè non sic timent ut timori suo cedant: & idcircò scissuram à Luthero cæptam non modò non resarciunt, sed quantum possunt ampliant; aliasque subscissuras ei incessanter subinducunt. Qualis fuerit earum dispersio quando suam Apologiam Staphylus elucubrabat, indicat ibi ipse, & ex ipso Prateolus dicto capite 20. libri 17." Lo„ca (inquiens) in quibus aut palàm habi„tant, aut clàm versantur supradicti Sectarii, „sunt hæc: *Anabaptistæ* inprimis liberè habi„tant, in manifesto quidem in Orientali & „Occidentali *Frisia*, in *Prussia*, maximèque „circa *Gedanum* vel *Daniscum*, *Elbingam* & „*Regiomontem*: item in *Moravia* & *Bohemia*; „quanquam hic rariores, illic frequentiores. „Sparsim tamen & clàm, prætextu Luthera„nicæ Religionis, *ad Rhenum*, *in Belgio, Hollandiâ, & VVestphaliâ*: & jam *ad Danubium*, „& *in Silesia* frequentes versantur. *Zuinglia„norum* verò latè patet regnum, & ultra Se„ctas omnes sanè latissimè. *In Helvetijs* enim „sex potiores pagos occupaverunt, & partem „quandam *Sabaudia*, & *Genevam*; *Angliam* „quoque & *Scotiam* non minima ex parte te„nent. Quin & *Palatinatum Rhenensem* cæ„perunt nunc clàm invadere, & *VVirtembergensem Ducatum*. *Augusta Vindelicorum* si„mulatur Lutherus quidem, sed reipsa re„gnat & vivit Zuinglius & Calvinus: qui „etiam in *Polonia* & *Gallijs*, & in nonnullis „*Hungariæ* locis potens est, & Satellites habet

Stapletonus. | Lindanus. | H. Aug. l. 1. contra Crescon. c. 6. | I. Facund. Hermia. l. 1. de tribus Capitulis ad Iustin. c. 2. | K. Aug. lib. de fide & operibus cap. 4. | Gen. 16. 9. | Isa. 9. 6. iuxta 70. Mat. 18. 17. | Prateolus ex Staphylo | Anabaptistæ | Zuingliani

Confessionistæ Rigidi. „ habet: Nec *VVitteberga* prorsùs, aut *Lipsiâ* „ exulat Zuinglianismus. *Rigidi & Stoici Confessionistæ VVimariense* territorium obtinu-„ erunt, & maximam *Saxoniæ* partem, *Magdeburgum*, *Brunsvicum*, *Luneburgum*, *Lubecam*, „ *Hamburgum*, *Bremam*, & *Daniam* penè uni-„ versam, & *Holsatiam*, maximamque par-„ tem *Megalobergensis Ducatus*, & in Bavaria „ *Urbem Ratisponensem*. Confess. Moll. *Molles* verò & *Melanchtonici* manifestò dominantur in *Misnia*, „ in potiore parte *Franconiæ*, & *Norenberga*, „ tum in *Palatinatu* superiori & inferiori, tum „ in aliqua etiam parte *Sueviæ*, *Ulmæ*, & in „ *Ducatu VVirtembergensi & Marchia*: sed mix-„ tim in his; alii enim *Flacciani* esse malunt, Flacciani. „ alii *Melanchtonii*, atque *Adiaphoristæ*. Melanchtonii Adiaphoristæ. In *Silesia* autem, præsertim, *Vratislaviæ & Brigæ* „ potiores partes tenent *VVittebergensis* „ *Suenkfeldiani* Suenckfeld. sanè in *Suevia*, & *Augustæ* „ *Vindelicorum*, clàm illi quidem, sed frequen-„ tes tamen delitescunt: in *Silesia* inter No-„ biles manifestò, nec obscurè *Suidnitiæ*, nec „ occultè *Glogoviæ*. Caput extulerunt *Osiandriani* Osiandriani. in ea *Prussiæ* parte, quam Albertus „ Marchio habet, aguntque ibi palam, clàm „ *Norenberga*. *Stancariani* Stancariani. *in Minori Polonia*, & „ *Transylvania*. Pullulant enim hæ *Extravagantes* Extravagant., tanquam adhuc minorum Gentium „ familiæ, mox caput prolaturæ, cùm incendium fuerit vulgi flatibus expositum".

CAPUT XIX.

Quanquam sollicitiùs curandum sit quomodò Germania sanari queat, quàm indagandum quomodo in morbum inciderit: non tamen silenda fuit occasio vel status morbi, quippe cujus notitia est initium remedii: hæreses siquidem prodidisse, refutasse est. Methodus deponendi expeditè errorem & eruendi veritatem, per canalem Traditionis, à Cypriano suggesta, ab Augustino deprædicata, à Hieronymo & aliis usurpata & inculcata. Antiquitas Christianæ fidei apud Germanos ex Irenæo. Soli Catholici possunt veraciter & perenniter dicere: Ita & nobis Majores nostri, & illis sui tradidere Majores. *Cypriani collegæ eam methodum amplexi resipuerunt, & novum Decretum pristino contrarium emiserunt.*

LXII. CUm Augustinus in Epistolâ 28. ad Hieronymum fusè & operosè originem animarum disquisisset, eaque occasione de traduce peccati originalis disseruisset: mox Epistolâ proximè sequenti, aliam tractaturus atque eidem Hieronymo propositurus quæstionem, nonnulla de priori replicavit, interque alia ait: L. Eleganter dictum esse narratur, quod huic rei satis aptè convenit. (L. August. Epist. 29. sub initium.) „ Cùm quidam ruisset in puteum, ubi aqua „ tanta erat, ut eum magis exciperet ne mo-„ reretur, quàm suffocaret ne loqueretur, „ accessit alius, & eo viso admirans ait: „ Quomodò huc cecidisti? At ille: Obse-„ cro, inquit, cogita quomodò hinc me li-„ beres, non quomodò huc ceciderim quæ-„ ras. Ita, quoniam fatemur, & fide Ca-„ tholicâ tenemus, de reatu peccati, tan-„ quam de puteo, etiam parvuli infantis „ animam gratiâ Christi liberandam, satis „ est ei, quòd modum quo salva fiat novi-„ mus, etiamsi nunquam quomodo in ma-„ lum illud devenerit noverimus". Exemplum istud hominis in puteum delapsi, & sine disquisitionis remora postulantis extrahi, non minùs præsenti scopo nostro, quàm illi Augustiniano appositè congruere videtur. Ruit quippe Germania ante unum jam sæculum in puteum vel barathrum discordiarum super negotio Christianæ Religionis, indidemque profluentium variarum ærumnarum in bonis etiam politicis humanæ conversationis. Interrogantibus igitur quomodo illuc ceciderit? respondet ipsa de putei profundo: Obsecro, cogitate potiùs quomodò hinc me liberetis, quàm quomodò huc ceciderim indagetis: non tam sitis curiosi super incursione morbi, quàm studiosi super provisione remedii: sufficiat vobis scire quàm afflicta sim, & quomodò redintegrari queam; etsi vos lateat unde afflicta sim, ut redintegratione egeam. Hoc quidem illa proculdubio responderet, si plenam sui lapsus notitiam haberet, sicut ille quem in exemplum Augustinus proponit. Verùm quia pro ea sui parte qua periculosissimè ac perniciosissimè ægrotat, sanam se putat; & pro ea parte qua abjectissimè in limo pro-

profundi jacet, amœna piorum Concilia Elysiumque colere se existimat: eapropter repræsentandum ei inprimis fuit, qualis ante Lutheri secessionem extiterit, & qualiter ipse eam in puteum pro parte præcipitaverit, & morbo pestilentissimo infecerit: ut memor unde exciderit, & quò devenerit, reparari deposcat, nec pro sanitate habeat quòd ægrotare se nesciat. Prima ergo hæc medela conferenda fuerat ægrotæ, ut constituta ante faciem suam incipiat nosse quàm langueat: ne tanquam phrenetica curationem respuat, & opitulari volentem auscultare recuset: initium quippe sanitatis agnitio est infirmitatis, & qui ignorat suum morbum aspernatur remedium. Laodiceno quondam Antistiti apud semetipsum dicenti, *Dives sum, & locupletatus, & nullius egeo*: responsum est divinitùs, *Nescis quia tu es miser, & miserabilis, & pauper, & cœcus, & nudus*. Huic similes sunt per Germaniam, qui Lutherum imitantes jactant se Spiritu Sancto afflatos, & ejus charismatibus largiter ditatos: cùm tamen separati à communione corporis Christi, penitùs vacui sint Spiritu Christi. De qualibus Augustinus: [M] Innumerabiles sunt (inquit) qui se „ videntes non solùm jactant, sed à Christo „ illuminatos videri volunt: sunt autem hæretici". Qua de re inspiciantur quæ superiùs cap. 5 §. 15. dicta sunt. Hieronymus verò eos non solùm Spiritu Sancto vacuos, sed insuper spiritu dæmoniaco agitatos perhibet: [N] Aperiunt quasi fontes scientiæ (inquiens) qui „ aquam non habent doctrinarum: promittunt „ imbrem, velut nubes Propheticæ ad quas „ perveniat veritas Dei; & turbinibus exagitantur dæmonum, atque vitiorum". Ingens sanè est ista deceptio, & nisi auferatur, frustrà medicina talibus porrigetur. Dicent enim: *Sani sumus, opus medelâ non habemus*. Ob hanc ergo causam, priusquam de remedio Germanicorum dissidiorum disserere inciperemus, initium & progressum morbi ob oculos proponendum censuimus. Quod enim Pelagianis aiebat pridem Hieronymus, pari certè jure à nobis dici potest Lutheranis: [O] Sententias vestras „ prodidisse, superasse est: patet primâ fronte „ blasphemia: non necesse habet convinci, „ quod suâ statim professione blasphemum est". Cæterùm, ut apertiùs perspiciatur, quàm congruo ordine manifestationem morbi præmiserimus discussioni remedii, animadvertendum, Divinam Sapientiam in sanando humano genere miserabiliter jacente consimilem servasse ordinem: [P] Medicus noster (inquit „ B. Fulgentius) peritus & bonus, gratis ad „ vitam reducturus mortuos, & sanitati red„ diturus ægrotos, ipse languentium salus & „ resurrectio mortuorum, in eo vivificandis & „ sanandis hominibus insuperabili bonitate „ consuluit, in quo medicinam se nobis idem „ medicus fecit. Sed ut ordinem suæ cura„ tionis Sapientia Dei sapienter expleret, „ priùs præceptum dedit per legem justitiæ, „ quo suam infirmitatem ægrotus agnosceret; „ daturus effectum per gratiam, quo infirmus „ suæ infirmitatis salubriter conscius, non jam „ confidens in virtute sua tumesceret, sed „ ipsum fontem vitæ salutisque cognoscens, ab „ ipso sibi sanitatis beneficium postularet: nec „ suam jactans superbo corde justitiam, sic se „ putaret alienum à morbo, tanquam non ege„ ret curationis auxilio, unde illa vox Phari„ sæi est: *Deus, gratias tibi ago, quia non sum sicut* „ *cæteri homines, raptores, injusti, adulteri, sicut &* „ *publicanus iste*: sed vulnera sua contriti cordis „ humilitate respiciens, veraciter exclamaret, „ *Ego dixi, Domine miserere mei: sana animam meam, quia peccavi tibi*". Quod igitur Augustinus de lege divina Veteris Testamenti dicit ad Asellicum, [Q] Hæc est (inquiens) utilitas „ legis, quia ostendit hominem sibi ipsi, ut sciat infirmitatem suam": hoc & nos de Lutheranismi exorientis & in Sectas evanescentis historiolâ, superioribus quatuor capitibus perstrictâ, dicere possumus Lutheranis: nimirum, Hæc est istius Historiæ utilitas, quia ostendit unumquemque Lutheri Sectatorem sibi ipsi, ut sciat infirmitatem suam. Quòd si neglexerit, & comparationem jam factam explodere maluerit, audiat saltem illud Apocalypticum sibi insonari: *Memor esto unde excideris, & age pœnitentiam*.

LXIII. His ita præmissis, de remedio ipso videamus. Et sanè si ex me remedium sibi assignari petiissent *Augustanæ Confessionis* professores, statim eis suggererem compendiosum illud & efficax, omnibus erronibus corrigendis idoneum, quod Martyr olim Cyprianus his verbis expresserat: [R] In compendio est apud religio„ sas & simplices mentes, & errorem deponere, „ & invenire atque eruere veritatem. Nam si „ ad divinæ traditionis caput & originem re„ vertamur, cessat error humanus; & Sacra„ mentorum cælestium ratione perspectâ, quic„ quid sub caligine ac nube tenebrarum obscu„ rum latebat, in lucem veritatis aperitur. Si ca„ nalis aquam ducens, qui copiosè priùs & lar„ giter profluebat, subitò deficiat; nonne ad fon„ tem pergitur, ut illic defectionis ratio nosca„ tur, utrumne arescentibus venis in caput unda siccaverit, an verò integra inde & plena pro„ currens in medio itinere destiterit? Ut si vitio „ interrupti aut bibuli canalis effectum est, quò „ minùs aqua continua perseveranter ac jugiter „ flueret, refecto & confirmato canali ad usum „ atque ad potum civitatis aqua collecta eâdem „ ubertate atque integritate repræsentetur, „ quâ de fonte proficiscitur. Quod & nunc „ facere oportet Dei Sacerdotes præcepta „ divina servantes, ut si in aliquo nutaverit & vacilla-

Apoc. 3. 17.

M. Aug. Tract. 45 in Ioan. Vide Cyp. Epist. 76.

N Hieron. lib. 2. cont. Iovin. cap. 2.

O Idem Epistol. ad Ctesiphont. cap. 3. Vide Iren. l. 1. c. 35. & Ber. Ser. 64. in Cant.

P. Fulgent. lib. 2. de Verit. Prædest. c. 5.

Luc. 18. 11.

Psal. 40. 5.

Q. Aug. Epist. 200.

Apoc. 2. 5.

R. Cyp. Epist. 74 ad Pomp.

„vacillaverit veritas, ad originem Dominicam „& Euangelicam, & Apostolicam traditionem „ revertamur; & inde surgat actus nostri ratio, unde ordo & origo surrexit". Hoc, inquam, compendiosum remedium eis suggererem: Et si fortè contra illam Cypriani Epistolam exciperent, propter Authoris errorem de invaliditate Baptismatis per hæreticos ministrati, cui tunc adhærebat atque in illa ipsa Epistola favebat; Augustini calculum adjungerem: qui cùm illum Cypriani errorem in Donatistis operosè refutasset, ut peritus trapezita pretiosum à vili secernens, methodum illam deponendi errorem & inveniendi eruendique veritatem ab eodem Cypriano suggestam collaudavit, dicens: S. Quod autem nos Cyprianus „ admonet, *Ut ad fontem revertamur, id est, Ad* „ *Apostolicam traditionem, & inde canalem in nostra* „ *tempora dirigamus*: optimum est, & SINE DUBITATIONE faciendum". Amplectantur ergo Lutherani methodum istam, si non propter authoritatem Cypriani suggerentis, saltem propter authoritatem Augustini laudantis & commendantis. Faciant, quod Augustinus suadet *Sine dubitatione* faciendum. Ponant sibi ob oculos dogmata per Lutherum invecta, & dispiciant utrumne eis adhærendo possint sincero corde usurpare illud Hieronymi: T. *Ita & nobis Maiores nostri, & illis sui tradidere Maiores.* Cùmque se non posse deprehenderint, ad divinæ traditionis caput & originem recurrant, ut ubi, & quando, & quo violatore fluxus aquæ salutaris per canalem, interruptus sit, dignoscant. Inquirant sedulò quænam dogmata per Germaniam seminaverint, qui Christum illic primitùs euangelizarunt. Quindecim propemodùm sæcula jam elapsa sunt, ex quo Irenæus Martyr observavit, & litteris consignavit, Christi fideles per Germaniam constitutos eandem fidem corde tenuisse & ore prompsisse, quam universa per Orbem Ecclesia prædicabat: V. Et si in Mundo (ait ille) „ loquelæ dissimiles sint, virtus tamen tradi„ tionis una eademque est. Neque hæ quæ in „ GERMANIA fundatæ sunt Ecclesiæ, aliter „ credunt, aut aliter tradunt; neque hæ quæ „ in Hiberis sunt, neque hæ quæ in Celtis, „ neque hæ quæ in Oriente, neque hæ quæ in „ Ægypto, neque hæ quæ in Lybia, neque hæ „ quæ in medio Mundi sunt constitutæ: Sed „ sicut Sol creatura Dei in universo Mundo „ unus & idem est, sic lumen & prædicatio ve„ ritatis ubique lucet, & illuminat omnes ho„ mines qui volunt ad agnitionem veritatis venire". Et ne fortè quis ambigeret quænam fuerit illa veritatis traditio ac prædicatio, cunctis tunc Ecclesiis per Orbem communis, idem Irenæus lib. 3. ejusdem Operis cap. 3. compendio utens, his verbis manifestat: "Quoniam „ valdè longum est, in hoc volumine omnium „ Ecclesiarum enumerare successiones; maxi„ mæ, & antiquissimæ, & omnibus cognitæ, à „ gloriosissimis duobus Apostolis Petro & „ Paulo ROMÆ fundatæ & constitutæ Eccle„ siæ, eam quam habet ab Apostolis traditio„ nem, & annunciatam hominibus fidem, per „ successiones Episcoporum pervenientem usq; „ ad nos, indicantes, confundimus omnes eos, „ qui quoquo modo vel per sui-placentiam „ malam, vel vanam gloriam, vel per cæcitatem „ & pravam sententiam, præterquàm oportet, „ colligunt. Ad hanc enim Ecclesiam, propter „ potentiorem principalitatem, necesse est om„ nem convenire Ecclesiam, hoc est, eos qui „ sunt undique fideles; in qua semper ab his qui „ sunt undique conservata est ea quæ ab Apostolis est traditio". Hinc planum evadit, fidem & professionem Germanorum, in Christo tunc regeneratorum, & nullâ eatenùs hæresi infectorum, eandem omninò fuisse cum fide ac professione Romanorum. Quapropter cùm ab exortu Lutheranismi, Germania, pro ea parte qua Protestantismum profitetur à Romana Ecclesia in fide dissordet, cui anteà semper in eadem consonabat: perspicuum fit, Lutheranos aut Romanos tempore Lutheri à communi pridem utrisque fide desciviſſe: atque adeò alterutros illud Hieronymi usurpare non posse: *Ita & nobis Maiores nostri, & illis sui tradidere Maiores.* Sed nec minùs perspicuum illud est, non Romanos à Lutheranis, sed Lutheranos à Romanis secessionem fecisse, & proptereà suam secessionem *Reformationis* vocabulo palliasse; quo apertè profitentur se à Majorum suorum fide descivisse: neque enim ritus duntaxàt novos, salvâ Religionis substantiâ, invexerunt; sed nova quoque dogmata Religioni substantialia, & non solùm Patribus suis, sed sibi etiam ipsis pridem inaudita, procuderunt. Unde non reformatorum rituum, sed *Reformatæ Religionis* homines se vocitant, & vocitari affectant. Ex propria proinde ipsorum confessione ac nomenclatione conficitur, non posse eos veraciter usurpare illud Hieronymi: *Ita & nobis Maiores nostri, & illis sui tradidere Maiores.*

LXIV. Porrò ut pleniùs ac planiùs Hieronymianæ hujus sententiæ vis percipiatur, & consonantia cum Cyprianiana methodo superiùs relatâ atque ab Augustino tam vehementer commendata perspiciatur; observandum est, Hieronymum eo loco errorem Cypriani mox memoratum refellere, & suâ illâ sententiâ methodum auctoris in ipsum tacitè retorquere. Luciferiani etenim, contra quos ibi Hieronymus disputat, Cypriani authoritatem pro sua praxi baptizandi resipiscentes hæreticos obtendebant: Hieronymus autem huic eorum obtentioni obvians, inter alia dicebat: W. Cyprianus contritos lacus fugere conatus

Praeoccupatio.

Vide Aug. lib. 1. Retract. c. 18.

S. Aug. l. 5. de Baptis. contra Donat. c. 26.

T. Hieron. Dialog. contra Lucif. cap. 8.

V. Iren. l. 1. cap. 3.

De Christi fide apud Germanos propagata meminit Tertull. lib. contra Iudaeos c. 7 & Arnob. l. 1. advers. Gentes. Vide etiam Aventinum apud Feuardent. in Notis ad Iren. l. 1. c. 3. ubi & primi Germanorú Apostoli memorantur: de iis etiam vide-

ri potest Ioannes Fabri in Ioëlem pag 27. & 105. edit 2.

Vide supra c. 17. § 56

W. Hieron. supra.

„ conatus est, nec bibere de aqua aliena: & idcircò hæreticorum Baptisma reprobans, ad „Stephanum, tunc Romanæ Urbis Episcopum, „ qui à B. Petro vigesimus sextus fuit, super „ hac re Africanam Synodum direxit: sed conatus ejus frustrà fuit. Denique illi ipsi Episcopi, qui rebaptizandos hæreticos cum eo „statuerant, ad antiquam consuetudinem revoluti, novum emisere Decretum. Quid facimus? ITA ET NOBIS MAIORES NOSTRI, ET ILLIS SVI TRADIDERE MAIORES". Tanquam diceret, Idcircò & Cypriani conatus frustrà fuit, & Coëpiscopi ejusdem resipiscere debuerunt; quia obstabat eis antiqua traditio, per succedentes sibi generationes, quasi per longum canalem, in illud usq; tempus transmissa. Quamvis enim Agrippinus Cypriani Antecessor canalem traditionis luxare ac torquere tentaverit, prævalere tamen invictissimæ consuetudini, Romanæ, aliarumque Ecclesiarum, nequivit. Unde post ipsum, qui secuti eum fuerant, ad pristinam consuetudinem postliminio redierunt; prout Augustinus lib. 3. de Baptismo contra Donatistas c. 2. memorat. Illud nihilominùs incommodum ex Agrippini conatu secutum est, quòd Cypriano Successori, & collegis ejus nonnullis, errandi occasionem præbuerit. Atque ut turbationis istius historia, simulque antiquitatis de novitate victoria manifestiùs perspiciatur, operæ pretium fuerit seriem negotii ex Vincentio Lyrinensi audire, qui Hieronymo penè synchronus fuit: [x] Mos iste (ait ille) semper in Ecclesia viguit, ut quò quisque foret „ religiosior, eò promptiùs novellis adinventionibus contraiet. Exemplis talibus plena „ sunt omnia: sed ne longum fiat, unum aliquod, & hoc ab Apostolica potissimùm Sede „ sumemus: ut omnes luce clariùs videant Beatorum Apostolorum beata successio quantâ „ vi semper, quanto studio, quantâ contentione „ defenderit susceptæ semel Religionis integritatem. Quondam igitur venerabilis memoriæ „ Agrippinus Carthaginensis Episcopus, primus „ omnium mortalium contra divinum canonem, contra universalis Ecclesiæ regulam, „ contra sensum omnium consacerdotum, contra morem ac instituta Majorum, rebaptizandum esse censebat. Quæ præsumptio tantum „ mali invexit, ut non solùm hæreticis omnibus „ formam sacrilegii, sed etiam quibusdam Catholicis occasionem præbuerit erroris. Cùm „ ergo undique ad novitatem rei cuncti reclamarent, atque omnes quaquaversùm Sacerdotes pro suo quisque studio reniterentur; tunc „ beatæ memoriæ Papa Stephanus, Apostolicæ „ Sedis Antistes, cum cæteris quidem Collegis „ suis, sed tamen præ cæteris, restitit: dignum, „ ut opinor, existimans, si reliquos omnes „ tantum fidei devotione vinceret, quantum „ loci authoritate superabat. Denique in Epistola, quæ tunc ad Africam missa est, idem „ his verbis sanxit, *Nihil novandum, nisi quod „ traditum est*. Intelligebat etenim vir Sanctus „ & prudens, nihil aliud rationem pietatis admittere, nisi ut omnia, quâ fide à Patribus „ suscepta forent, eâdem fide filiis consignarentur: nosque Religionem, non quà vellemus, „ ducere, sed potiùs quà illa duceret, sequi „ oportere: idque esse proprium Christianæ „ modestiæ & gravitatis, non sua posteris tradere; sed à Majoribus accepta servare. Quis „ ergo tunc universi negotii exitus? Quis utique, nisi usitatus & solitus? Retenta scilicet „ est Antiquitas, explosa Novitas. Sed fortè „ tunc ipsi novitiæ adinventioni patrocinia defuerunt? Imò verò tanta vis ingenii adfuit, „ tanta eloquentiæ flumina, tantus Assertorum „ numerus, tanta veri similitudo, tanta divinæ „ legis oracula, sed planè novo ac malo more „ intellecta; ut mihi omnis illa conspiratio nullo „ modo destrui potuisse videatur, nisi sola tanti „ moliminis causam illa ipsa suscepta, ipsa defensa, ipsa laudata Novitatis professio destituisset". Quoniam igitur Papa Stephanus, & ei cohærentes Antiquitatis Assertores, ad fontem recurrerunt, & inde canalem in sua usque tempora direxerunt; insurgentem Novitatem, etsi magnis alioqui patrociniis fultam, debellaverunt. Neque enim sicut ipsi, ita & adversæ Novitatis patroni potuerunt usurpare illud toties memoratum Hieronymi dictum: *Ita & nobis Maiores nostri, & illis sui tradidere Maiores*. Et quia non potuerunt, veritati tandem cesserunt, errorem deposuerunt; ad canalem, quem ad se dirigere nequiverunt, resipiscentes transierunt: atque ita, ut ex Hieronymo memoravimus, *ad antiquam consuetudinem revoluti, novum Decretum emiserunt*. An Cyprianus, vel cum eis, vel seorsim ab eis, errorem correxerit; Hieronymus ibi tacet, Augustinus sub dubio relinquit Epist. 48. & lib. 2. de Baptismo contra Donat. cap. 4. Illud saltem ex utroque constat, Cyprianum in errore illo pertinacem non fuisse, atque adeò materialiter duntaxat errasse, nec ad hæresim aut schisma prosiliisse, sed in communione Ecclesiæ Catholicæ Apostolicæque perstitisse, in eaque gloriosum Martyrii agonem consummasse. Habent itaque Lutherani Cyprianum, resipiscendi methodum sibi suggerentem, & exemplum non obdurescendi præbentem: Habent, si non ipsum, saltem ipsius collegas *ad antiquam consuetudinem* (quam pridem oppugnaverant) *revolutos, novum Decretum* (priori utique contrarium) *emittentes*. Si sapiant, amplectantur Cypriani methodum, imitentur exemplum: Et, cùm clarè videant se non posse usurpare præmemoratum Hieronymi Dictum, Collegarum Cypriani docilitatem æmulantes *Ad antiquam revoluti consuetudinem, novum emittant Decretum*.

Marginalia: Agrippinus. — Augustinus. — x. Vincent. Lyrin. c. 9. & 10. — Vide Euseb. l. 7. Hist. Eccles. cap. 3. — Vide Athan. Epist. pro Decretis Nicenis, post medium. — Vide Hier. Dial. contr. Lucif. c. 9. & August. Epist. 48. & lib. 2. de Baptis. cont. Donat. c. 4.

CAPVT XX.

Obviatur tergiversationi Confessionistarum, *obtendentium sufficientiam divinarum Scripturarum, sine recursu ad canalem Traditionis. Scriptura, non in legendo, sed in intelligendo consistit; quæ alioqui secundùm litteræ corticem cunctis promiscuè hæresibus adaptari queat. Indidem sumendus Scripturæ sensus, unde & Canon. Non minùs veritati obstrepit adultera interpretatio, quàm ipsius textûs mutilatio vel depravatio. Spiritûs Sancti jugis aßistentia Christianæ Ecclesiæ promissa, ac præstita. Vetus Testamentum in tabulis lapideis, Novum in cordibus credentium primariò scriptum. Non scripto, sed verbo Euangelium fuit consignatum primitùs plerisque Gentibus, signanterque Germanis, quippe litterarum tunc ignaris. Vt in veteri Iudæorum templo quædam exponebantur, quædam intra Sanctum Sanctorum abdebantur: sic in Ecclesia Christi quædam Scripto produntur, quædam arcanò traduntur: & cur? Scripturæ recta intelligentia sine clave Ecclesiasticæ Traditionis quàm ardua, ostenditur exemplo Acroaticorum Aristotelis librorum, quadantenùs editorum, quadantenùs ineditorum. Sectarij, clave scientiæ destituti, ducentas unius sententiolæ,* Hoc est corpus meum, *interpretationes sunt commenti.*

LXV. ECce quid *Confessionistis* suggesturus fuissem, si per me remedium suo morbo curando, & Germanico dissidio terminando, assignari petiissent. Quòd si regererent, se minimè indigere aquis per *canalem Traditionis* fluentibus, contentos esse aquis de *Scripturæ* fonte manantibus: inducerem Sanctos Patres præcedenti capite relatos, Cyprianum, Augustinum, Hieronymum, Irenæum, Lyrinensem, mihi de eis insonantes: *Non te abiecerunt, sed nos.* (1. Reg. 8. 7.) Neque enim ego ex meo capite remedium prædictum excogitavi, sed ab illis Patribus vel suggestum, vel approbatum, vel inculcatum, vel applicatum, vel propugnatum indicavi. Sed inquiunt, (Objectio.) *Cùm sit perfectus Scripturarum Canon, sibique ad omnia satis superq; sufficiat; quid opus est, ut ei Ecclesiasticæ intelligentiæ iungatur authoritas?* Antiqua profectò, atque à Lyrinensi ante mille ducentos annos non solùm relata, sed diluta (Dilutio.) quoque objectio: "Quia videlicet (respon- (Y. Vinc. Lyrin. cap. 2. Vide ibid. cap. 15.)
„ dit ille pro me) Scripturam Sacram, pro
„ ipsa sua altitudine, non uno eodemque sen-
„ su universi accipiunt; sed ejusdem eloquia
„ aliter atque aliter alius atque alius interpre-
„ tatur, ut penè quot homines sunt, tot illinc
„ sententiæ erui posse videantur. Aliter nam-
„ que illam Novatianus, aliter Photinus, aliter
„ Sabellius, aliter Donatus exponit: aliter
„ Arius, Eunomius, Macedonius, aliter Apol-
„ linaris, Priscillianus, aliter Jovinianus, Pela-
„ gius, Celestius; aliter postremò Nestorius.
„ Atque idcircò multùm necesse est, propter
„ tantos tanti erroris anfractus, ut Propheticæ
„ & Apostolicæ interpretationis linea, secun-
„ dùm Ecclesiastici & Catholici sensûs normam dirigatur". Eadem repetit idem Auctor inferiùs c. 41. sive in principio secundi Commonitorii. Ante ipsum quoque Hilarius Pictaviensis in libello ad Constantium Augustum: "Fidem (inquit) Imperator quæris: audi eam (Hilarius.)
„ non de novis chartulis, sed de Dei libris:
„ Scito eam posse etiam in Occidente donari,
„ *Vnde venientes, in regno Dei cum Abraham, &* (Mat. 8. 11.)
„ *Isaac, & Iacob recumbent*: Memento, eam non
„ in quæstione Philosophiæ esse, sed in Euan- (Vide Aug. lib. 2. de Nupt. & concup. cap. 11.)
„ gelii doctrina. Non tam mihi rogo audientiã,
„ quàm tibi, atque Ecclesiæ Dei: Ego enim
„ penès me habeo fidem, exteriore non egeo:
„ Quod accepi, teneo; nec demuto quod Dei
„ est. Sed memento tamen, neminem hæreti-
„ corum esse, qui se nunc non secundùm Scri-
„ pturas prædicare ea, quibus blasphemat, men-
„ tiatur. Hinc enim *Marcellus*, verbum Dei
„ dum legit, nescit: Hinc *Photinus*, hominem
„ Jesum Christum cùm loquitur, ignorat: Hinc
„ & *Sabellius*, dum quòd *Ego & Pater unum sumus*, (Io. 10. 30.)
„ non intelligit, sine Deo Patre & sine Deo Fi-
„ lio est: Hinc *Montanus* per insanas fæminas Pa-
„ racletum alium defendit: Hinc & *Manichæus* &

Mar-

1. Cor. 3. 6. Io. 12. 31. „ *Marcion* Legem odit, quia *Littera occidit*, & „ *Mundi Princeps diabolus est*. Omnes, Scripturas sine sensu loquuntur, fidem sine fide prætendunt: Scripturæ enim non in legendo sunt, sed in intelligendo". Et verò quid mirum, hæreticos uti Scripturis secundùm corticem litteræ, sed vacuum medullâ intelligentiæ; cùm & ipse diabolus eisdem abusus fuerit in ea disceptatione quam cum Christo habuit in deserto? Hinc Hieronymus superiùs cap. 14. §. 47. relatus: " Nec sibi „ blandiantur (aiebat de hæreticis) si de Scri„pturarum capitulis videntur sibi affirmare „ quod dicunt: cùm & diabolus de Scriptu„ris aliqua sit locutus; & Scripturæ non in legendo consistant, sed in intelligendo". Hoc ipsum fusiùs & ex professo prosequitur Lyrinensis cap. 35. & duobus sequentibus. Ac tum cap. 38. quæstionem proponit: *Si divinis eloquiis, sententiis, promissionibus, & diabolus, & discipuli eius utantur, quorum alii sunt Pseudo-apostoli, Pseudoprophetæ, & Pseudomagistri, & omnes ex toto hæretici: quid facient Catholici homines, & matris Ecclesiæ filii? quonam modo in Scripturis sanctis veritatem à falsitate discernent*? Ecce quæstionem: audi decisionem. Sequitur ibidem continuò: " Hoc scilicet fa„cere magnopere curabunt, quod in princi„pio Commonitorii istius sanctos & doctos „ viros nobis tradidisse scripsimus: ut divi„num Canonem secundùm universalis Eccle„siæ traditiones, & juxta Catholici dogmatis regulas interpretentur". Verba porrò Auctoris in illo principio Commonitorii, ad quæ hìc alludit, sunt ista capitis primi: " Sæpè magno studio & summâ attentione „ perquirens à quamplurimis sanctitate & „ doctrinâ præstantibus viris, quonam modo „ possim certâ quâdam & quasi generali ac re„gulari viâ, Catholicæ fidei veritatem ab „ hæreticæ pravitatis falsitate discernere; „ hujusmodi semper responsum ab omnibus „ ferè retuli: Quòd sive ego, sive quis alius „ vellet exurgentium hæreticorum fraudes „ deprehendere, laqueosque vitare, & in fi„de sanâ sanus atque integer permanere; du„plici modo munire fidem suam, Domino „ adjuvante, deberet: Primò scilicet divinæ „ Legis auctoritate, tum denique Ecclesiæ Catholicæ traditione". Ubi cernere licet, non ex suo cerebro Vincentium necessitatem istam Traditionis finxisse, sed ab aliis, quos numerosè desuper consuluerat, hausisse: ut proinde non ipsius solius, sed aliorum quoque *Quamplurimorum sanctitate & doctrinâ præstantium virorum*, ea sententia censeri debeat: qui nimirum, ut in simili Augustinus ait, Z. Quod invenerunt in Ecclesia, tenuerunt; „ quod didicerunt, docuerunt; quod à Pa„tribus acceperunt, hoc filiis tradiderunt":

[Margin: Hieronymus. Vide Ambr. lib. 4 in c. 4. Lucæ. — Vincent. Lyrinensis. — Z. Aug. lib. 2 contra Iulian. cap. 10.]

ut filii eorum possint veraciter usurpare illud Hieronymi toties superiori capite repetitum: *Ita & nobis Maiores nostri, & illis sui tradidere Maiores*.

LXVI. Sicut nemo Catholicorum ambigit, divinas Scripturas, juxta sensum à Spiritu sancto eas dictante intentum intellectas, omnimodam habere authoritatis certitudinem: ita nemo ignorat; universas passim Pseudochristianorum hæreses ex prava earundem intelligentia procreari. Testatur Apostolus Petrus, in Epistolis Coapostoli sui Pauli *Esse quædam difficilia intellectu, quæ indocti & instabiles depravant, sicut & cæteras Scripturas, ad suam ipsorum perditionem*. Nullam prorsus partem divinarum Scripturarum excepit, qui sine ulla prorsus limitatione *cæteras Scripturas* expressit. Hinc mirum videri non debet scripsisse Tertullianum: A. Nulla vox divi„na ita dissoluta est & diffusa, ut verba „ tantùm defendantur, & ratio verborum non constituatur". Rursùs ibidem cap. 39. cùm ostendisset, quemadmodum profana quorundam scripta ab aliis Scriptoribus in alienum sensum detorqueantur: " Et utique (subdit) „ fœcundior divina litteratura est ad facultatem cujuscunque materiæ". Hinc nimirum colligendum relinquens, tanto faciliùs torqueri divinam litteraturam ad alienas quascunque materias, quanto ipsa fœcundior est profanis quibuscunque litteraturis. Et vide quid ibidem protinùs subnectat: " Nec periclitor (in„quit) dicere, ipsas quoque Scripturas sic „ esse ex Dei voluntate dispositas, ut hæreticis „materias subministrarent; cùm legam, *Oportere* „*hæreses esse*, quæ sine Scripturis esse nô possent". Et ne fortè quis autumaret, hâc sententiâ derogari dignitati sacrarum Scripturarum, superiùs cap. 36. ostenderat exemplis ex naturali rerum cursu petitis, nihil derogare præstantiæ causarum quòd ex eis per accidens prodeant degeneres quidam effectus. Postquam igitur ibi præmisisset, " Hæc est institutio non „ dico jam quæ futuras hęreses prænuntiabat, „ sed de qua hæreses prodierunt: sed non „ fuerunt ex illa, ex quo factæ sunt adversus illam": Continuò subdit unde nunc agitur: " „ Etiam de olivæ nucleo mitis & opimæ & „ necessariæ, asper oleaster exoritur: etiam „ de papavere fici gratissimæ & suavissimæ, „ ventosa & vana caprificus exurgit. Ita & „ hæreses de nostro fructificaverunt, non „ nostræ: degeneres veritatis grano, & mendacio sylvestres". Tanquam diceret, Quemadmodum non derogat præstantiæ olivæ, quòd ex ejus nucleo oriatur oleaster; aut fici, quòd ex ejus papavere caprificus exurgat: ita nihil derogat dignitati vel authoritati divinarum Scripturarum, quòd ex earum laciniis perperàm intellectis, aut pravè detortis, hæreses

[Margin: Hieronymus. — 2. Pet. 3. 16. — A. Tertull. lib de Præscript. c. 3. — Vide eund. in Apologet. c. 47. — 1. Cor. 11. 19.]

reses veritatis degeneres & mendacio sylvestres prognascantur. Ut enim præclarè Nazianzenus advertit, [B.] Non simplicitas verborum, „ sed mali intellectus obstinatio, culpam olet". Et Vigilius adversùs Eutychen: [C.] Cardo pessimus (inquit) & origo malorum, „ quæ ex sese cunctarum impietatum occasiones peperit, hæc est, dum cælestium „ dictorum virtus, vitio malè intelligentium „ temerata, non secundùm sui qualitatem „ sensus perpenditur, sed in alias res pro arbitrio & voluntate legentis, secùs quàm „ veri ratio postulat, derivatur. Et hoc ex „ omnium hæreticorum commentis cuique deprehendere perfacile est". Et his antiquior Hilarius Pictaviensis: [D.] Negari non potest „ (inquit) ex vitio malæ intelligentiæ extitisse fidei dissidium; dum quod legitur, „ sensui potiùs coaptatur, quàm lectioni sensus obtemperat". Qui item superiùs lib. 4. postquam Arianorum hæresim descripsisset: " Hic (inquit) eorum error est, hæc mortifera institutio: ad cujus confirmationem „ corrupto intelligentiæ sensu, divinorum „ dictorum testimonia usurpant, & de his „ sub occasione humanæ ignorantiæ mentiuntur". Et generaliùs de hæreticis indefinitè loquens superiùs sub initium libri 2." Extiterunt plures (inquit) qui cælestium verborum simplicitatem, pro voluntatis suæ „ sensu, non pro veritatis ipsius absolutione susciperent; aliter interpretantes, quàm „ dictorum virtus postularet. De intelligentia enim hæresis, non de Scriptura est: & sensus, non sermo fit crimen". Immane haud dubiè crimen est, ipsa Scripturæ verba truncare, aut quoquo modo mutilare: & tamen ejusmodi truncationi Tertullianus æquiparat sensus adulterationem: [E.] Tantum (inquiens) „ veritati obstrepit adulter sensus, quantum corruptor stylus". Et inferiùs cap. 38. comparans Valentinum adulteratorem sensus, cum Marcione corruptore textus:" Alius manu „ Scripturas (inquit) alius sensu expositiones „ intervertit. Neque enim si Valentinus integro instrumento uti videtur, non callidiore „ ingenio quàm Marcion manus intulit veritati". Similem comparationem Priscillianistarum cum Manichæis instituit Augustinus libro de Hæresibus ad Quodvultdeum cap. 70. Hieronymus præterea de istiusmodi adulteratoribus Scripturistici sensus loquens: [F.] Omnis (inquit) qui Euangelium alio interpretatur spiritu & mente quàm scriptum „ est, credentes turbat, & convertit Euangelium Christi: ut id quod in facie est, „ post tergum faciat; & ea quæ post tergum sunt, vertat in faciem". Aliquantò item inferiùs ibidem negat eos habere Scripturam divinam, qui ejusdem Scripturæ intelligentiam pervertunt: ": Marcion & Basilides (inquiens) & cæteræ hæreticorum pestes, non „ habent Dei Euangelium, quia non habent „ Spiritum sanctum; sine quo humanum fit „ Euangelium quod docetur. Nec putemus, „ in verbis Scripturarum esse Euangelium, „ sed in sensu; non in superficie, sed in medulla; non in sermonum foliis, sed in radice rationis. Dicitur in Propheta de Deo, „ *Sermones ejus boni sunt cum eo.* Tunc Scriptura utilis est audientibus, cùm absque „ Christo non dicitur, cùm absque Patre non „ profertur, cùm sine Spiritu non eam insinuat ille qui prædicat. Alioquin & diabolus, qui loquitur de Scripturis, & omnes „ hæreses, secundùm Ezechielem, inde sibi „ *consuunt cervicalia, quæ ponant sub cubito universæ ætatis*".

B. Nazianz. Orat. 49.
C. Vigil. l. 2. contra Eutychen in principio.
D. Hilar. l. 7. de Trinit.
E. Tertul. lib. de Præscript. c. 17.
Augustinus.
F. Hieron. in c. 1. Epistolæ ad Galatas.
Mich. 2. 7.
Ezech. 13. 18.

LXVII. Africani certè Episcopi, qui cum B. Cypriano circa hæreticorum baptisma errarunt, plurima Scripturarum testimonia pro suo errore persuadendo allegabant, ut videre licet ex ipsorum subscriptionibus, ad calcem Tomi secundi Operum Cypriani editionis Pamelianæ relatis: sed quia Scripturarum vis non in foliis verborum, sed in medulla sensus consistit; cedere debuerunt veteri consuetudini, per canalem traditionis ab Apostolis transmissæ: [G.] Apostoli autem (inquit „ Augustinus) nihil quidem exinde præceperunt (*In suis nimirum scriptis*) sed consuetudo illa quæ opponebatur Cypriano, ab „ eorum traditione exordium sumpsisse credenda est: sicut sunt multa, quæ universa „ tenet Ecclesia, & ob hoc ab Apostolis præcepta benè creduntur, quanquam scripta non reperiantur". Inter hæc multa, quæ Ecclesia tanquam ab Apostolis tradita tenet, est ipse divinarum Scripturarum canon: prout idem Augustinus lib. 2. de Doctrina Christiana cap. 8. indicat. Unde & in libro contra Epistolam Manichæi, quam vocant Fundamenti, disertè cap. 5. ait:" Ego verò „ Euangelio non crederem, nisi me Catho„ licæ Ecclesiæ commoveret authoritas. Qui„ bus ergo obtemperavi dicentibus, *Credite* „ *Euangelio*; cur eis non obtemperem dicentibus mihi, *Noli credere Manichæo*"? Ubi advertendum, nihil veritati deperiturum, si pro *Manichæo* substituas *Lutherum*, vel *Calvinum*, vel quemvis alium hæresiarcham ab Ecclesia pariter anathematizatum. Rejiciebant Manichæi è sacro canone librum Actuum Apostolicorum. Sed Augustinus ibidem de eo loquens:" Cui libro (inquit) necesse est „ me credere, si credo Euangelio: quoniam „ utramque Scripturam similiter mihi Catholica commendat authoritas". Et vide quemadmodum in hoc ipso puncto Canonis Scripturistici persuadendo Augustinus recurrat ad canalem

G. August. lib. 5. de Bapt. cont. Donat. c. 23. Vide ibid. lib. 2. c. 7. & lib. 4. c. 6.

canalem Apostolicæ traditionis. Negabant Manichæi ea quæ de nativitate Christi memorantur in Euangelio Matthæi: Augustinus verò contrarium astruens, ita alloquitur Faustum eorum coryphæum: [H] "Cùm cœpero „ Matthæi Euangelium recitare Apostoli „ Christi, ubi narratio nativitatis ejus tota „ contexitur; continuò dices, illam narrationem non esse Matthæi: quam Matthæi „ esse dicit universa Ecclesia, ab Apostolicis Sedibus usque ad præsentes Episcopos certâ successione perductâ". Et paulò infrà iterum: "Istum librum credite esse Matthæi, quem ex illo tempore, quo Matthæus ipse in carne vixit, non interruptâ „ serie temporum, Ecclesia, certâ connexionis successione, usque ad tempora ista perduxit". Scribit Euangelista Lucas, Christum ex Inferis redivivum *Aperuisse* Apostolis ac discipulis suis *sensum*, *ut intelligerent Scripturas*. [I] Non ergo (subinfert Hilarius) „ ex nobis est quòd intelligimus, sed ex eo „ qui quæ innoscibilia erant fecit intelligi. „ Itaque ab eo speranda intelligentia est, qui „ & *Pulsantibus aperiet*, *& quærentibus demonstrabit*, *& petentibus non negabit*". Quod obiter notandum est, contra Sectarios, qui Scripturę intelligentiam fingunt esse omnibus obviam. Ad præsentem porrò scopum nostrum optimè prædictam Lucæ locum applicat insignis Theologus Melchior Canus, ita scribens: [K] Quòd autem Apostolis Christus *Aperuit* „ *sensum*, *ut intelligerent Scripturas*, non id propter illos tantùm, sed multò etiam magis „ propter Ecclesiam fecit. Ex quo intelligimus, Christum Ecclesiæ suæ *Librum signatum* perpetuò aperuisse. Scripturæ insuper „ intelligentiam Apostoli Ecclesijs tradiderunt: Nam si non sensum, sed verba duntaxat tradidissent, non utique prædicassent „ Euangelium omni creaturæ, nec docuissent „ omnes Gentes servare quæcunque illis à „ Christo fuissent demandata. Qualis enim „ Euangelii prædicatio, qualisve doctrina, „ absque intelligentia esset? Nempe, qualis „ aut puerorum, aut psitacorum est, qui sine „ mente dant accipiuntque sonum. At Apostolicæ traditionis certior testis nemo est, „ quàm Ecclesia. Nam quid acceperit, ecquis clariùs evidentiùsque testabitur, quàm „ ipsa, quæ accepit? Scripturæ igitur sensus „ ab Apostolis Ecclesiæ traditus, penes Ecclesiam est". Quemadmodum igitur Ecclesia libros Scripturæ sibi traditos, ita & intelligentiam Scripturæ sibi pariter concreditam sedulò semper custodivit & conservavit; atque de Parentibus ad filios, certâ connexionis successione, transmisit: assistente semper ac dirigente Spiritu sancto, quem nefas est arguere alicujus negligentiæ, [L] Quasi finen„ tem Ecclesias aliter interim intelligere, „ aliter credere, quàm ipse per Apostolos prędicabat". Neque enim ad tempus duntaxat, assistentiam Spiritus sancti vel Christus Ecclesiæ suæ à Patre petivit, vel Pater ab ipso exoratus impertivit, sed *In æternum*: sicut ipse Christus aiebat discipulis, Ecclesiam usque ad consummationem sæculi duraturam repræsentantibus: *Ego rogabo Patrem*, *& alium Paraclitum dabit vobis*, *ut maneat vobiscum* IN ÆTERNUM, *Spiritum veritatis*. De quo Spiritu apud Isaiam loquens Pater, qui eum largiturus fuerat, ad Christum, qui eum impetraturus erat credentibus in se: *Spiritus meus*, inquit, *qui est in te*, *& verba mea quę posui in ore tuo*, *non recedent de ore tuo*, *& de ore seminis tui*, *& de ore seminis seminis tui*, *amodo & usque in sempiternum*. Semen istud Christi, cætus est fidelium, Christi sanguine redemptorum, & in unam Ecclesiam convocatorum. Quod semen Christo repromissum est apud eundem Prophetam, sub conditione ponendi pro peccato animam suam, cùm de eo dicitur: *Si posuerit pro peccato animam suam*, *videbit semen longævum*. Verba proinde, quæ Deus posuit in ore Christi, non recedent de ore Christianæ Ecclesiæ in sempiternum: & ut non recedant, Spiritus Christi datus est eidem Ecclesiæ, non recessurus ab ea in sempiternum.

LXVIII. Datus porrò est Ecclesiæ Christi Spiritus Christi, non solùm ut Scripturas divinas, & genuinam earum intelligentiam illibatè conservaret ac custodiret; sed ut Traditiones quoque divinas, sive per Christum immediatè, sive per discipulos ipsius consignatas, eâdem sinceritate & integritate retineret, & earum adminiculo errores quandocunque irrepentes confoderet. Neque enim dictum est, scripta mea quæ posui in manu tua: sed, *Verba mea quæ posui in ore tuo*, *non recedent de ore tuo* &c. Verba autem, uti hominis, ita & Dei, latiùs patere quàm scripta ejusdem, neminem latere potest, qui norit, Deum non solùm Angelis sine ullo scripto locutum, sed primis etiam hominibus tam ante quàm post lapsum, & eorum posteris tam ante quàm post diluvium, nondum datâ per Moysem lege, multifariàm multisque modis veritatem propalasse, & judicia sua manifestasse. Christum Novæ Legis Authorem *Digito scripsisse* aliquando legimus, sed *In terra*, non in charta. Dominus per Hieremiam promittens Euangelicam legem, non atramentum expressit, aut chartam: sed, *Dabo legem meam*, inquit, *in visceribus eorum*, *& in corde eorum scribam eam*. Unde & Apostolus, Corinthios Euangelicæ legis præceptis jam imbutos alloquens: *Epistola estis Christi*, inquit, *ministrata à nobis & scripta non atramento*,

H. Aug. l. 28. contra Faust. c. 2.
Luc. 24. 45.
I. Hilar. in Psal. 125.
Mat. 7. 8.
K. Canus lib. 12. de locis Theolog. c. 6.
Apoc. 5. 1.
L. Tertull. lib. de præscript. c. 28.
Io. 14. 16.
Vide Canum lib. 4. de locis Theol. c. 4.
Isa. 59. 21.
Isa. 53. 10.
Isa. 59. 21.
Io. 8. 6.
Hier. 31. 33.
Vide Euseb. lib. 1. de Demonst. Euang. c. 7.
2. Cor. 3. 3.

atramento, sed Spiritu Dei vivi; non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus. Primi Christiani per aliquot annos sine ulla Euangelica vel Apostolica Scriptura Christianissimè vixerunt, & fidelissimè crediderunt, solâ Euangelica Traditione contenti: & multi etiamnum perfectè ac salubriter credunt, qui ne vel unum jota aut apicem legere norunt. Quid si omnes Christiani illiterati essent? Nunquid idcircò Christiani non essent?

M. Iren. l. 3. cap. 4.

M. Quid autem (ait B. Irenæus) si neque „ Apostoli quidem Scripturas nobis reliquissent, nonne oportebat ordinem sequi Traditionis, quam tradiderunt iis quibus Ecclesias committebant? Cui ordinationi assentiunt multæ gentes Barbarorum, eorum qui in Christum credunt, sine charta & atramento scriptam habentes per Spiritum in cordibus suis salutem, & veterem Traditionem diligenter custodientes, in unum Deum credentes fabricatorem cæli & terræ & omnium quæ in eis sunt, per Christum Jesum Dei Filium". Et consequenter perstrictis aliquot Christianæ Religionis primariis articulis: " Hanc fidem (subdit) qui sine litteris crediderunt, quantùm ad sermonem nostrum, Barbari sunt; quantùm autem ad sententiam, & consuetudinem, & conversationem, propter fidem perquàm sapientissimi sunt, & placent Deo, conversantes in omni justitia, & castitate, & sapientia. Quibus si quispiam annunciaverit ea quæ ab hæreticis adinventa sunt, proprio eorum sermone colloquens, statim concludentes aures, longo longiùs fugient, ne audire quidem sustinentes blasphemum colloquium. Sic per veterem illam Apostolorum Traditionem, ne in conceptionem quidem mentis admittunt quodcunque eorum portentiloquium". Sub hisce illiteratis Christianis, solius Traditionis adminiculo credentibus, verisimile omnino est Germanos ab Irenæo comprehendi. Nam superiùs lib. 1. cap. 3. eos nominatim inter Christianos unius Traditionis observatores recenset: & Cornelius Tacitus, qui non diu ante Irenæum, post dilatatum jam Christi Euangelium, floruit, Germanos litterarum ignaros facit: N. Litterarum secreta (ait ille in descriptione Germaniæ) viri pariter ac fœminæ ignorant". Ex quibus Taciti verbis subinfert Cluverius: O. Leges igitur scriptas habuere nullas: interim tamen suis sibi consuetudinibus eos vixisse, juraque ac justitiam in bonos juxtà ac malos exercuisse, certum est". Quòd si adeò litterarum inertes fuerunt, ut ne suas quidem patrias leges scribere, vel ex tabulis legere potuerint, atque idcircò solâ eas traditione tenuerint executionique mandaverint: profectò incredibile

Vide suprà hic c. 19. §. 63.

N. Corn. Tacitus lib. de Germania.

O. Philip. Cluver. l. 1. Germaniæ antiquæ cap. 19.

est, eos legem Euangelicam aliter, quàm vivæ vocis ministerio percepisse, perceptamque memorię seu tabulis cordis insculpsisse, ac sic de generatione in generationem sollicitè transmisisse. Nec verò modus iste percipiendi ac transmittendi Euangelicam doctrinam alienus est à Christi institutione, aut ab Apostolorum praxi; sed maximè congruus: prout jam dictum est suprà, & confirmatur authoritate Eusebij Cæsariensis, qui Moysen & Christum conferens: P. Ille quidem (inquit) in tabulis inanimatis, „ Hic autem in mentibus vitâ præditis perfecta Novi Testamenti documenta descripsit: ejus verò discipuli, ad Magistri sui nutum, auribus multorum doctrinam suam commodantes, quæcunque quidem veluti ultra habitum progressis, à perfecto ipsorum Magistro præcepta fuerant, ea ijs qui capere poterant tradiderunt: quęcunq; verò ijs convenire arbitrabantur, qui animas adhuc affectibus obnoxias gererent curationisque indigentes, ea ipsi, ad imbecillitatē multorum se demittentes, partim litteris, partim sine litteris, quasi jure quodam non scripto, servanda commendarunt". Et revera mirum est, Germanicam Gentem solius Traditionis regulâ primitùs nixam, eòusque potuisse præstigijs Lutheranicis iam perduci, ut Traditione universim abdicatâ, Scripturas solas, pro ea parte quâ Lutherum sequitur, obtenderet: quæ nec ipsas quidem Scripturas, nisi iuxta prævię Traditionis normam susceperat. Respondisset potiùs novis istis Pseudoapostolis nova dogmata Antiquitati contraria invehentibus: *Non ita nobis Maiores nostri, aut illis sui tradidere Maiores.* Diceret cum Athanasio: Q. Sufficit respondere, Ea orthodoxę Ecclesię non esse, neq; Majores nostros ita sensisse". Quòd si nihilominus Lutherus aut Assectarum ejus quispiā instaret, & clamosis disputationibus persuadere sua commenta satageret: respondendum ei fuisset cum Tertulliano: R. Et „ quamdiu per hanc lineam, Serram reciprocabimus, habentes observationem inveteratam, quæ præveniendo statum fecit? Hanc si nulla Scriptura determinavit, certè consuetudo corroboravit, quę sine dubio de Traditione manavit". Qui cùm ibidem subsequenter aliquot exempla non scriptarum sed traditarum observantiarum percensuisset, adjunxit capite proximè sequenti:" Harum & aliarum ejusmodi disciplinarum si legem expostules Scripturarum, nullam invenies: Traditio tibi prętenditur auctrix, consuetudo confirmatrix, & fides observatrix". Et verò quâ fronte Traditiones abdicantur prætextu Scripturæ, cùm eas commendet ipsa Scriptura? Thessalonicensibus ait Apostolus, *Tenete traditiones quas didicistis, sive per sermonem, sive per Epistolam nostram.* S. Hinc perspicuum est

P. Euseb. lib. 1. Demonst. Euang. c. 8.

Vide Hieron. suprà §. 63. & seqq.

Q. Athan. Epist. ad Epictet. Vide in Ep. st. pro Decretis Nicen.

R. Tertull. lib. de Corona militis cap. 3.

2. Thes. 2. 14.
S. Chrisost. Homil. 4.

„ est (ait in eum locum Chrysostomus;) quòd
„ non omnia tradiderunt per Epistolam, sed
„ multa etiam sine scriptis: & ea quoque sunt
„ fide digna. Quamobrem Ecclesiæ quoque
„ Traditionem censeamus esse fide dignam.
Est Traditio: nihil quærat ampliùs". Quisquis
proinde veraciter credit Scripturæ divinæ,
non potest fidem abrogare Traditioni, quam
commendat ipsa Scriptura divina. Et vicissim
quisquis derogat Traditioni, derogat Scripturæ,
non solùm commendanti Traditionem,
verumetiam nitenti Traditione. T· Dogmata
(T Basil lib. de Spir. S. c. 27.)
„ quæ in Ecclesia prædicantur (inquit
„ Basilius) quædam habemus è doctrinâ Scri-
„ pto proditâ; quædam rursùs ex Apostolo-
„ rum Traditione in mysterio, id est, in oc-
„ culto tradita recepimus: quorum utraque
„ parem vim habent ad pietatem; nec his quis-
„ quam contradicit quisquis sanè vel tenuiter
„ expertus est quæ sint Iura Ecclesiastica. Nam
„ si consuetudines scripto non proditas, tan-
„ quam haud multum habentes momenti, co-
„ nemur rejicere, imprudentes gravissimum
„ Euangelio detrimentum inferemus: Imò po-
„ tiùs ipsam fidei prædicationem ad nudum
nomen contrahemus". Quòd si quis aveat scire
cur Apostoli non omnia Christianæ Religionis
mysteria scripto prodiderint, sed quædam Ecclesiæ
voce tenus tradiderint: respondebit ei
Basilius ibidem inferiùs: ob eandem rationem
id factum esse, ob quam in veteri lege non omnia
quæ in templo erant omnibus patebant; ob
majorem nimirum eorum reverentiam, quam
legislator ipsâ occultatione conciliare eis intendebat:"
Probè sciens (ait ibi Basilius) pro
„ sua sapientia, res usu tritas & undecunque pa-
„ rabiles, expositas esse contemptui: ei verò
„ quod sepositum est, & rarum, conjunctam esse
„ à natura summam admirationem ac studiū".
Quibus ille de rebus veteris templi præmissis,
subdit: " Ad eundem profectò modum, qui in
„ primordiis Ecclesiæ certos ritus præscripse-
„ runt Apostoli & Patres, in occulto & silentio
„ suam mysteriis servavere dignitatem. Neque
„ enim omninò mysterium est, quod ad popu-
„ lares & vulgares aures effertur. Hæc est ra-
„ tio cur quædam citra scriptum tradita sunt,
„ ne dogmatum cognitio propter assuetudi-
nem vulgo veniret in contemptum". Ecce
quemadmodum juxta præclarissimum hunc
Ecclesiæ Doctorem, idcircò quædam Religionis
mysteria scripto prodita non sunt, ut ipsa sui
non scriptione majorem reverentiam acquirerent!
Quid ergo, inquies: ea quæ scripta sunt,
(Præoccupatio.)
majorine idcircò contemptui exposita sunt?
Respondet ibidem inferiùs Basilius: " Est au-
„ tem silentii species etiam obscuritas quâ uti-
„ tur Scriptura, intellectu difficilem reddens
dogmatum sententiam". Tanquam diceret,
obviatum utcunque est periculo irreverentiæ
ex scriptione timendo, per obscuritatem ipsius
Scripturæ: in qua nimirum ita obscurè mysteria
Religionis describuntur, ut sine adminiculo
Traditionum, studiosè suppressarum, nequaquàm
penetrentur. Cujus responsionis occasione
mihi in mentem venit similis responsio
Aristotelis Philosophi ad Alexandrum Magnum,
conquerentem de evulgatione librorum
Auscultatoriorum. Utriusque Epistolium
ex Aulo Gellio transcriptum exhibebo, ut qui
Philosophi responsum laudant, Basilii responso
obstrepere caveant. Alexander igitur Aristoteli
hunc in modum scripsit: V· *Non rectè fe-*
(V. Alexan. Mag apud Gellium l. 20. c. 4.)
*cisti quòd Acroaticos libros edideris. Nam quâ aliâ re
præstare cæteris ampliùs poterimus, si ea quæ abs
te accepimus omnium prorsùs fiant communia? Ego
verò malim doctrinâ anteire, quàm copiis.* Cui
Philosophus hoc tenore rescripsit: W· *Acroa-*
(W. Aristot. apud Gell. Ibid.)
*ticos libros, quos editos quereris, & non perinde
ut arcana absconditos, scito neque editos esse, neque
non editos. Cognobiles enim iis tantum erunt,
qui nos utique audierint.* Tanquam diceret: libros
quidem edidi, sed clavem non omnibus
Lectoribus communicavi; quâ destituti
tametsi legere verba possint, intelligere tamen
quod legerint non poterunt. Ad hunc ergo
modum Apostoli dogmata multa Christianæ
Religionis scripto evulgarunt, clavem tamen
scientiæ non omnibus Lectoribus communicarunt;
sed in Traditionum sacrario, penes
Ecclesiam reservato, collocarunt. Hinc qui
(Vide Greg. lib. 11. Moral cap 11. alias 9 & Isidor. lib. 3 Sent. c. 12.)
extra Ecclesiam sunt, & Ecclesiæ magisterium
respuunt, genuinum Scripturæ sensum non
assequuntur, atque adeò inter se interminabiliter
digladiantur. In toto Bibliorum corpore
quid brevius aut apertius secundùm litteræ
corticem dici potuit, quàm illud quod
Christus ore proprio ait; *Hoc est corpus meum?*
(Mat. 26.26.)
Et tamen moderni Sectarii adeò sunt in comminiscendis
interpretationibus varii, ut primo
decennio post Lutheri secessionem ducentas
& fortè ampliùs excogitaverint. X· Nuper
(X Bellarm. lib. 1. de Eucharistia c. 8)
„ (inquit Bellarminus) Anno 1527. prodiit
„ libellus, in quo ducentæ numerantur hære-
„ ticorum vel expositiones vel depravationes
„ horum paucorum verborum, *Hoc est corpus
meum*". Liceat proinde nobis de eis usurpare
illud, quod de Gnosticis olim similiter dissidentibus
aiebat Martyr Irenæus: Y· Non be-
(Y. Iren. l. 4. cap. 69.)
„ nè sentientes semetipsos arguunt, de iisdem
verbis non consentientes". Quid igitur restat,
nisi ut si non alienis disputationibus revicti,
suis saltem dissensionibus arguti, deposito
tandem contentionis studio mitescere cogitent,
& Cyprianum sibi insonantem auscultent:
Z· In compendio est apud religiosas
(Z. Cyprian. Epist. 74. sup. hic c. 19. § 6.)
„ & simplices mentes, & errorem depono-
„ re, & invenire atque eruere veritatem.
„ Nam si ad divinæ Traditionis caput &
„ originem revertamur, cessat error humanus

„ & Sacramentorum cæleſtium ratione per-„ ſpectâ, quicquid ſub caligine ac nube tene-„ brarum obſcurum latebat, in lucem veritatis aperitur".

CAPVT XXI.

Confeſſioniſtas *non correctionis, ſed contentionis ſtudio flagitare adhuc audientiam, cùm toties damnati debeant agere pœnitentiam. Vt ſubditi* Dominorum*, ſic diſcipuli* Magiſtrorum *non ſolùm opiniones, ſed mores quoque procliviter imbibunt. Auguſtinus exprobrando contentioſitatem* Semipelagianis, *à fortiori indicat quid cenſendum de* Lutheranis. Confeſſioniſtarum *cum* Maximianiſtis, *Donatiſtarum Sectarijs, comparatio. Faciliùs Ethnici convertuntur, quàm hæretici reducuntur. Vt olim* Donatiſtæ, *ſic modò* Confeſſioniſtæ *diabolum imperſuaſibilitate imitantur, ſi non ſupergrediuntur. Cum eis nùnc agendum, ſicut quondam cum Pelagianis eſt actum; contra quos à Pontificibus & Epiſcopalibus Synodis prædamnatos, Papa Bonifacius non ſolùm Apoſtolicis, ſed etiam Cæſareis utebatur Edictis: & quos Papa Celeſtinus, quaſi non diſcuſſo negotio audientiam poſtulantes, totius Italiæ finibus juſſit extrudi; nequaquam permittens retractari, quod ſemel meruerat abſcindi. Sufficit abſciſsio facta per Eccleſiam Occidentalem, inconſultâ etiam Orientali. Quid in Epheſina Synodo contra Pelagianos actum? Qualiter item poſt Synodum Papa Sixtus Iulianum correctionis ſpem præferentem repulit?*

LXIX. SI rationi perſpicuæ veritatis infirmus humanæ conſuetudinis ſenſus non auderet obſiſtere, ſed doctrinæ ſalubri languorem ſuum tanquam medicinæ ſubderet, donec divino adjutorio integritati ſanitatis reſtitueretur; non multo ſermone opus eſſet ad ſopiendas quaſlibet inter Chriſtianos de Religione controverſias, & terminandas indidem ſubortas civiles diſcordias. Sufficeret quippe illa tam compendioſa, quàm facilis & expedita methodus, per Martyrem Cyprianum pridem præſcripta, per ſubſequentes Eccleſiæ Patres approbata, per Synodos in reducendis aut reſcindendis erronibus adhibita, & ſuperioribus duobus capitibus à nobis utcunque explanata. Sed quoniam Lutherani, quibuſcum nunc diſceptamus, malo more, cæteris etiam hæreticis ſolemni, non correctioni ſed contentioni ſtudent; idcircò quaſi præoccupando adverſarios pacificationi intentos, methodum aliam ipſi præſcribunt, quam ſuo ſcopo magis congruere veriſimiliter cenſent. A. Contentioſo-„rum ſtudium (inquit Iſidorus) non pro verita-„te, ſed pro appetitu laudis certat: tantaque eſt „in iis perverſitas, ut veritati cedere neſciant, „ipſamque rectam doctrinam evacuare contendant". Contentioſos eſſe Lutheranos, conſequens eſſe arbitror ex iis, quæ generaliter de Eccleſiaſticæ communionis deſertoribus dicta ſunt cap. 5. & 6. & ſpecialiter de Luthero ipſorum Patriarcha cap. 16. Conſentaneum quippe eſt, ut cujus amplexi ſunt opiniones, imitentur & mores: B. Dignum eſt „(ait de ſimilibus Proſper) ut quorum ſe-„quuntur ſententiam, imitentur inſaniam". Et Leo Papa, loquens de Sectis & Sectariis Philoſophorum, quibus ut cap. 9. viſum eſt, ſimiles ſunt Sectæ hæreticorum: G. Mundana „ſapientia (inquit) ita in ſuis gloriatur erro-„ribus, ut quem ſibi quiſque Ducem ele-„gerit, ejus opiniones, & mores, atque omnia inſtituta ſectetur". Notum eſt illud Claudiani Poëtæ, D. *Totus componitur Orbis Regis ad exemplum: nec ſic inflectere ſenſus humanos edicta valent, ut vita regentis. Mobile mutatur ſemper cum Principe vulgus.* Quod cùm de ſæculari Principe & populo ei ſubdito verum eſſe certum ſit, multò profectò certiùs in Eccleſiaſticis Principibus ſeu Chriſtiani gregis Præfectis, qualem ſe Lutherus fecit, locum habet. Qua de re Nazianzenus: E. Cùm „homini (inquit) difficile ſit noſſe parère, „multò tamen difficilius videtur, noſſe hominibus imperare; ac præſertim in hoc noſtro „imperio, quod in lege divina ſitum eſt, & ad Deum

A Iſidor. lib. 2. ſent. cap. 14.

B. Proſper lib. contra Collat. c. 46.

G. Leo Ser. 2. de Reſurrect. Domini c. 1.

D. Claudianus in Honor.

E. Nazian. Orat. 1.

„ Deum ducit: cujus quo majus est fastigium „majorque dignitas, eo etiam majus periculum „est, prudenti utique homini ac cordato: quippe cui primum illud curandum erit, ut argenti aurique instar, omni ex parte versatus, atque in omnibus temporibus & rebus, nusquã „ adulterinum aut subæratum quiddam tinniat, nihilque deterioris materiæ, flammâ „ acriori dignæ, in ipso gestet. Nam alioqui „ tanto gravius malum fuerit, quanto pluribus „ imperarit: siquidem major est ea improbitas „ quæ ad multos serpit, quàm quæ in uno defixa hæret. Neque enim vel indelebilem tincturam pannus, vel fætidum aut suavem odorem res admotæ ita facilè contrahunt, vel exitialis vapor, quem dicimus pestem, tam facilè „ in aërem diffunditur ac per aërem animantia „ occupat, quàm subditi improbitate Antistitis „ celerrimè impleri solent: & quidem multò faciliùs, quàm virtute". Minùs sonat *Pedagogi* nomen, quàm *Antistitis*, quàm *Patriarchæ*, quàm *Dogmatistæ*, quàm *Hæresiarchæ*, quàm *Institutoris Sectæ*: & tamen, ut B. scribit Hieronymus: F. Græca narrat Historia, Alexandrum, potentissimum Regem, Orbisque domitorem, & „ in moribus, & in incessu, Leonidis PÆDAGOGI sui non potuisse carere vitiis, quibus „ parvulus fuerat infectus: Proclivis est enim malorum æmulatio". Quibus ritè perpensis, facilè quisque conjiciet, quàm proni ad contentiones debeant esse ij, qui Lutherum superiùs descriptum sequuntur ut gregarii *Antistitem*, ut tribules *Patriarcham*, ut discipuli *Dogmatisten*, ut hæretici *Hæresiarcham*, ut Sectarii *Institutorem Sectæ*. Si autem proni ad contentiones sunt, proculdubio contentiosi sunt; nec mirum, cùm ex quo Lutherum secuti Ecclesiam deseruerunt, Spiritum pacis ac tranquillitatis in Ecclesia residentem, repulerint: propter cujus Spiritus perpetuam residentiam, & superintendentiam ait Apostolus de ipsa Ecclesia: *Si quis videtur contentiosus esse, nos talem consuetudinem non habemus, neque Ecclesia Dei.* Contentiosorum porrò quale sit studium, jam suprà ex Isidoro audivimus. Qui & alibi de hæreticis generaliter, quorum communis proprietas dignoscitur esse contentiositas, ait: G Hæ„ retici ingenti studio mendacia sua discunt; „ & labore vehementi, ne ad unitatem Ecclesiæ veniant, decertant. De quibus per Pro„ phetam congruè dicitur: *Docuerunt linguam suam loqui mendacium, & ut iniquè agerent laboraverunt.*

F. Hieron. Epist. 7.

1. Cor. 11 16.

G. Isid. lib. 1. Sentent. cap 16.

Hier. 9. 5.

LXX. Cùm Augustinus doctrinam de gratuita Dei prædestinatione, adversùs Semipelagianos recenter tunc exortos, compluribus argumentis per duos penè libros copiosè asseruisset, & trium Orthodoxorum Patrum, Cypriani, Ambrosii, & Nazianzeni suffragiis corroborasset, non dubitavit subinferre: H. Nimiæ „ igitur contentionis est, Prædestinationi contradicere vel de prædestinatione dubitare". Quanto potiori jure nos jam de tota illa doctrina, quam adversùs Lutherum & partiarios ejus, tot Academiæ, tot Pontifices, tot Synodi particulares, ipsaque demùm Tridentina generalis concorditer stabilierunt, dicere possumus: Nimiæ contentionis est, doctrinæ isti contradicere, vel de ea dubitare? Contradicunt tamen Lutherani; nec modò de eâ dubitant, sed, quod contentiosius adhuc est, eam tanquam verbo Dei adversam, adeoque nihilò meliorem hæreticâ, damnant. Contentiosi igitur sunt, & quidem nimis. I. Contentionis porrò mater (ut Augustinus rectè advertit) superbia est, & humanæ laudis aviditas". Cui consonat illud ex Isidoro superiùs relatum: K Contentiosorum studium non pro veritate, sed pro appetitu laudis certat". Cujus rei exemplum patuit in Maximianistis, Donatistarum Sectariis: L. Qui (teste Augustino) cu„ pientes exiguitatem suam nomine saltem certaminis consolari, & ideò videri aliquid apud „ eos quibus contemptibiles erant, quia inire „ cum Catholicis finerentur examen; dato libello, collationem postulabant. Sed Catholici „ eos contempserunt: quia magis de certamine „ nominari desiderabant, quàm formidabant „ in certamine superari: nec sperabant victoriæ gloriam, sed famam requirebant collationis, quia multitudinis non habebant". Itaque sicut tunc *Maximianistæ*, ita nunc *Confessionistæ*, humanæ laudis aviditate prurientes, ad certamen provocant Orthodoxos; non correctionis, sed contentionis studio: ut si Orthodoxi certamen recusent, arripiant ipsi inde ansam gloriandi apud suos de ipsa sua provocatione, & resumendi illud Goliæ viritim: *Ego exprobravi agminibus Israel hodie: Date mihi virum, & ineat mecum singulare certamen:* si verò Orthodoxi certamen acceptent, & ineant, ipsi post certamen apud suos jactent vel se jure superiores fuisse, vel saltem ab Adversariis superari non potuisse. Nemo enim hæreticæ eorum indolis gnarus ignorat, multò faciliùs superari eos jure posse, quàm reapsè persuaderi. Neque enim minoris contumaciæ sunt quàm fuere olim Luciferiani; è quorum numero quispiam, ad saniorem mentem per Hieronymum reductus, aiebat eidem Hieronymo: M. Unum „ tibi confiteor, quia mores meorum apprimè „ novi, faciliùs eos vinci posse, quàm persuaderi". Et ipse Hieronymus in commentario super Abdiam, loquens generaliter de hæreticis: "Quis hæreticorum (inquit) non „ despicit Ecclesiasticos? Quis non exultat „ in malis eorum? Siquando propter peccata „ populi persecutioni traditi fuerint, & multi „ vel infirmâ fide, vel supra petrosa seminati, in „ negationem corruerint; videas illos exultare,

H. August. lib. de Bono persev. cap. 21.

I. August. Epist. 64. Vide Basil. in Regula 289. inter breviores. K. Isidor. sup. §. 69.

L. Aug. lib. 3. cont. Iul, cap. 1.

1. Reg. 17. 10.

M. Apud Hieron in Dialogo cont. Lucif. cap. 9.

K 2 gaudere

„ gaudere, nostram ruinam suam putare victoriam; intantum, ut jungantur Gentibus, & „ persecutio sævior vel ex Judæis, vel ex his „ fiat, qui fratres nostros se simulant, & eodem „ censentur nomine. Cùmque aliquis vel fugâ „ vel pœnitentiâ elapsus fuerit, stant in diverticulis, & proponunt sophismata, & testimonia quasi de Scripturis proferunt: ut lassis atque confectis *Consuta offerant cervicalia, & ponant ea sub omni cubito manus.* Atque ita fit, ut „ qui forsitan persecutionem aut virtute superarint, aut timore effugerint, decepti pravis „ dogmatibus rursum in carcere teneantur errorum, & multò fiat pejor tribulatio quàm „ fuit ex Gentibus: FACILIVS ENIM AB ETHNICIS CAPTVM LIBERES, QVAM HÆRETICORVM PRÆSTIGIIS IRRETITVM". Parumne tibi istud videtur? Accipe aliud ex Nazianzeno, qui non periclitatur dicere, [N] Hæreticos judicii perversitate Judæos, & incredulitate dæmones superare". Cùm Donatistæ nollent acquiescere sententiæ Judicis, ad quem ipsi ultrò provocaverant: [O] Puto (inquit „ Augustinus) quòd ipse diabolus, si authoritate Judicis quem ultrò elegerat, toties vinceretur, non esset tam impudens, ut in ea causa persisteret". Provocavit Lutherus à Cardinale Legato ad Pontificem, obtulit se paratum stare Iudicio Academiarum Catholicarum: verùm ubi se ab eis damnatum intellexit diabolicâ impudentiâ recalcitravit. Provocavit item à Pontifice ad Synodum universalem: verùm priusquàm Synodus congregaretur, authoritatem ei omnem detrahere conatus est. [P] *Provocarunt Protestantii ab Edicto Spirensi, ad Cæsarem, ad futurum Concilium sive generale sive nationale, ad omnes denique non suspectos Iudices.* Sed adeò nec Cæsareæ sententiæ, sequenti mox anno in ipsos latæ; nec decisioni Concilii generalis Tridentini, post sedecim exinde annos cœpti & post triginta quatuor annos finiti ac confirmati, paruerunt: ut (quemadmodū de Pelagianis memorat Augustinus) [Q] Execrabilia „ dogmata tenentes & seminantes adhuc insu„ per flagitent audientiam, cùm damnati debeant agere pœnitentiam". Nunquid ergo idem Augustinus, si hodie viveret, & hanc eorum exorbitantiam conspiceret, illud suum dictum iure optimo resumeret: *Puto quòd ipse diabolus, si authoritate Iudicis quem ultrò elegerat, toties vinceretur; non esset tam impudens, ut in ea causa persisteret?* Resumeret prorsùs: atque ad ipsos exclamaret, sicut unà cum aliis Episcopis de Synodo Cirtensi ad Donatistas, toties jam victos, sed non persuasos, exclamavit: [R] Nolite esse ingrati tantæ misericordiæ Dei, quæ „ per istam diligentiam vobis ministrata est. „ Nulla excusatio jam remansit: nimiùm dura, nimiùm diabolica sunt hominum corda, „ quæ adhuc tantæ manifestationi veritatis obsistunt". Attendant quàm incunctanter ibidem inferiùs asseveret cum Synodalibus reliquis Patribus: "Quisquis ab hac Catholica Ecclesia „ fuerit separatus, quantumlibet laudabiliter se „ vivere existimet, HOC SOLO SCELERE „ QVOD A CHRISTI UNITATE DISIUNCTUS „ est, non habebit vitam, sed ira Dei manet super eum". Attendant ista, & audiant ad se exclamantem eundem ipsum: [S] Expergiscimini aliquando, non vos tartareus obliget somnus, non in profundum sacrilegi erroris ad„ huc impia consuetudo demergat. Jam consonate paci, cohærete unitati, acquiescite charitati, cedite veritati".

Ezech. 13. 18

N. Nazian. Orat 42. Vide Ambr. lib. 3. cap 3. & lib 5. c. 8 de Fide ad Gratian.

O August. Epist 167.

Vide sup. c. 15. & 16.

P. Christianus Mathiæ in Theatro Hist. lib. 4 ad An. 1529

Q. Aug. l 1. ad Bonif. c. 24.

Vide Aug. hic suprà. Vide Ambr. Serm 5 aliàs 91. & Epist. 85.

R, August. Epist. 152.

S. August. lib post Collat. cum Donat. c. 18.

LXXI. Postquàm Pelagiana hæresis à duabus in Africa Synodis, non quidem œcumenicis, sed duntaxàt particularibus, ab Apostolica tamen Sede per Rescripta probatis, damnata fuisset; Augustinus non dubitavit causam pro finita esse habendam. Eapropter in quodam Sermone ad Catholicæ communionis plebem ea de re habito, admonet ut quoscunque deprehenderint dogmatis illius Sectatores aut assertores, deferre ad Episcopos non tardent: [T] Fratres mei (inquiens) compatimini mecum ubi „ tales inveneritis, occultare nolite. Non fit „ vobis perversa misericordia. Prorsùs ubi ta„ les inveneritis, occultare nolite. Redarguite „ contradicentes, & resistentes ad nos perducite. Jam enim de hac causa duo Concilia missa sunt ad Sedem Apostolicam: inde etiam „ Rescripta venerunt. CAUSA FINITA EST: „ error utinam aliquando finiatur. Ergo ut advertant monemus, ut instruantur docemus, ut mutentur oremus". Verum quidem est, ante duo ista Africana Concilia damnatam fuisse Pelagianam hæresim non solùm in provinciali Synodo Palæstina, sed ab Innocentio quoque Apostolico Præsule, quando, ut canit Prosper, [V] *Pestem subeuntem prima recidit Sedes Roma Petri, quæ pastoralis honoris facta caput Mundo, quicquid non possidet armis Religione tenet: Nec segnior inde Orientis Rectorum cura emicuit, captumq; nefandi dogmatis authorem constrinxit lege benignâ, Commentum damnare suum.* Verum, inquam, istud est: Sed nunquid Lutherana hæresis non similiter ab Apostolico Præsule jam toties damnata est? Nunquid item à provincialibus Synodis & Academiis Catholicis censurata? Nunquid à Cæsare Augusto in Comitiis Imperialibus iteratò proscripta? Nunquid denique ab œcumenicâ Synodo Tridentinâ anathematizata, & in Bulla Cœnæ quotannis diris devota est? Si ergo Pelagianismi causam pro finita habendam censuit eo tempore Augustinus, quanto potiori jure nos modò pro finita habere debemus causam Lutheranismi? Neque enim vivente Augustino hæresis Pelagiana ab ullo œcumenico Concilio discussa aut damnata fuerat; etsi demùm, cum Nesto-

T. August. Serm. 2. de Verb. Apost. cap. 10.

V. Prosper Pormate de Ingratis c. 2 Vide Facun. Hermian. l. 7. c. 3.

Vide suprà c. 15. & 16.

Nestorianâ, post Augustini decessum damnata sit in Concilio Ephesino. Qua de re Prosper lib. contra Collat. c. 41. & in Epitaphio utriusque illius hæreseos, quod præfixum extat poëmati de Ingratis. Postularunt quidem Pelagiani, vivente adhuc Augustino, generalem Synodum pro sua causa congregari; prout Augustinus, Epistolis eorum respondens, scribit ad Papam Bonifacium: [W] An „ verò (inquiens) congregatione Synodi „ opus erat, ut aperta pernicies damnaretur? „ Quasi nulla hæresis aliquando nisi Synodi „ congregatione damnata sit: cùm potiùs „ rarissimæ inveniantur, propter quas damnandas necessitas talis extiterit; multòque „ sint atque incomparabiliter plures, quæ ubi „ extiterunt, illic improbari damnarique „ meruerunt, atque inde per cæteras terras „ devitandæ innotescere potuerunt. Verùm „ ISTORUM superbia, quæ tantum se extollit adversùs Deum ut non in illo velit, „ sed in libero arbitrio gloriari, hanc etiam „ gloriam captare intelligitur, ut propter illos Orientis & Occidentis Synodus congregetur. Orbem quippe Catholicum, quoniam Domino eis resistente pervertere nequeunt, saltem commovere conantur: Cùm „ potiùs vigilantiâ & diligentiâ pastorali, post „ factum illis competens sufficiensque judicium, ubicunque isti lupi apparuerint, conterendi sint; sive ut sanentur atque mutentur, sive ut ab aliorum salute atque integritate vitentur". Quid hìc egit Papa Bonifacius, ad quem Augustinus ista scribebat? Planè quòd de eo memorat Prosper: [X] Piissimorum Imperatorum Catholicâ devotione „gavisus, contra inimicos gratiæ Dei non solùm Apostolicis, sed etiam Regiis utebatur Edictis". Non tamen idcircò inquietissimi Adversarii spem ulterioris audientiæ à Successore Bonifacii impetrandæ abjecerunt: Eapropter *Celestium* antesignanum suum ad Papam Celestinum recens electum ablegarunt. Quid verò ille?" Sciens (respondet ibidem „ Prosper) damnatis non examen judicii, „ sed solum pœnitentiæ remedium esse præstandum: *Celestium*, quasi non discusso negotio audientiam postulantem, totius Italiæ finibus jussit extrudi: adeò & prædecessorum suorum Statuta, & Decreta Synodalia „ inviolabiliter servanda censebat, ut QUOD „ SEMEL MERUERAT ABSCINDI, NEQUAQUAM ADMITTERET RETRACTARI". Causatus subinde est Julianus Pelagianista, à sola Occidentali Ecclesia discussam fuisse Pelagianorum suorum doctrinam: innuens utique, liberum sibi ac suis esse, ad generalem synodum Orientis & Occidentis finaliter provocare. Sed quid huic causationi Augustinus reposuerit, jam suprà memoravimus.

Prosper.

W. Aug. l. 4. ad Bonif. c. 12.

X. Prosp. lib. cont. Collat. c. 41.

Alibi quoque idem ipse Augustinus Iuliano eandem causationem obtendenti respondet: [Y] Puto tibi eam partem Orbis sufficere „ debere, in qua primum Apostolorum suorum voluit Dominus gloriosissimo martyrio coronare. Cui Ecclesiæ præsidentem „ B. Innocentium si audire voluisses, jam „ tunc periculosam juventutem tuam Pelagianis laqueis exuisses". Hanc quippe Orbis partem propter cohærentiam & in fide consonantiam cum Ecclesia Romana: [Z] *In qua semper Apostolicæ Cathedræ viguit principatus*, idem Augustinus inferiùs lib. 3. adversùs eundem Iulianum cap. 1. non dubitat vocare *Ecclesiam Catholicam*. Ait quippe ibi Pelagianis: " Dedit vobis *Ecclesia Catholica* judicium, quale debuit: ubi causa vestra finita est". Et rursùs post paucula: " Vobis sufficiat (subdit) quòd vos *Ecclesia Catholica* & maternâ lenitate sustinuit, & judiciariâ severitate, vel potiùs medicinali necessitate damnavit". Porrò quia Supremi Ecclesiæ Præsules contra damnatos abs se Pelagianismi Patronos, *non solum Apostolicis*, teste suprà Prospero, *sed etiam Regiis utebantur Edictis*; Iulianus, id molestissimè ferens, exclamabat contra Catholicos apud Augustinum in novissimo suo Scripto: [A] *Omnibus opibus negationem examinis à Mundi potestatibus comparatis: intelligitis enim sic agendum vobis, cùm deseriminі rationis auxilio.* Verùm Augustinus pro Catholicis ei respondit ibidem continuò: " *Vis non timere „ potestatem? Bonum fac.* Non est autem bonum, „ contra Apostolicum sensum exerere & asserere hæreticum sensum. Quid adhuc quæris „ examen, quod jam factum est apud Apostolicam Sedem? quod denique jam factum „ est in Episcopali judicio Palestino? Ubi Pelagius, vestri auctor erroris, proculdubio „ damnatus esset, nisi ista quæ tu defendis dogmata damnasset. Ergo hæresis ab Episcopis NON ADHUC EXAMINANDA, „ SED COERCENDA EST POTESTATIBUS CHRISTIANIS".

Y. Aug. l. 1. cont. Iul. cap. 4.

Z. Idem Epist. 162.

A. Iulian. lib. 2. Operis imperf. cap. 103. Rom. 13. 3. Augustinus.

LXXII. Hæc omnia ab Augustino scripta sunt in causa Pelagianorum, nondum tunc ullius œcumenici Concilii auctoritate damnatorum. Quæ proculdubio fortiùs militant in causa Lutheranorum, post Episcopalium Synodorum Sententias & Apostolicæ Sedis præjudicationes, à Tridentino demum Concilio œcumenicè damnatorum. Cæterùm ne fortè quis suspicetur Augustinum mutasse postea suam sententiam, & censuisse annuendam esse hæreticis ulteriorem audientiam; noverit eum Operi isti adversùs Iulianum scribendo immortuum fuisse, atque adeò istam suam sententiam quasi testamentum morte firmasse: [B] Augustinus Episcopus „ (ait Prosper) per omnia excellentissimus

Præoccupatio.

B. Prosp. in Chronico ad annum 7.

 moritur

„ moritur quinto Calendas Septembris, Libris IULIANI inter impetum obsidentium Vandalorum, in ipso dierum suorum fine respondens". Quòd si quis objiciat, datam fuisse Pelagianis in Ephesina Synodo audientiam, non obstante jam relatâ Augustini sententiâ.

Theodosii junioris Objectio.

Solutio.

Respondetur inprimis, ut ita sit, nihil inde accrescere prætensioni Lutheranorum: quorum in eo deterior causa est, quòd ab œcumenica Synodo Tridentina, damnata jam pridem sit. Non ergo Pelagianis ante, sed post Ephesinam condemnationem conferendi sunt. Secundò respondetur, Ephesinam Synodum non propter Pelagianos, sed propter Nestorianos fuisse congregatam: adeoque non fuisse ipsis propter ipsos ullam ulteriorem audientiam post Augustini obitum datam. Tertiò denique respondetur, Pelagianorum causam in Ephesina Synodo non fuisse per novum examen discussam, sed ex anteriorum Actorum serie damnatam. Cùm enim Papa Celestinus intellexisset, eos Ephesum ultrò excurrisse, & Nestorianis sese ibi junxisse; transmisit eò Commentaria Actorum adversùs eos Romæ exaratorum: quibus perlectis, sine aliâ audientiâ, prolata est in eos Synodalis sententia. Verba ipsius Synodi ad Papam Celestinum, huc spectantia, sunt ista: C. Perlectis in Sancta Synodo Commentariis Actorum in depositione impiorum Pelagianorum & Celestianorum, Celestii, Pelagii, Iuliani, Persidii, Flori, Marcellini, Orentii, & eadem cum illis sentientium: quæ à Pietate Tua de ipsis decreta & constituta sunt, judicavimus & Nos ea solida firmaque permanere debere; & idem omnes tecum statuimus, eos pro depositis habentes". Post hanc porrò Ephesinæ Synodi sententiam non legimus Pelagianos ulteriorem petiisse audientiam: modestiores utique Lutheranis, qui ab œcumenica Synodo Tridentina, propter ipsos primariò celebratâ, damnati, non cessant adhuc flagitare audientiam, contentionem spirantes, & non resipiscentiam. Nemo nescit, omnium Pelagianorum contentiosissimum fuisse Iulianum; prout ejus scripta, quibus contra strenuissimum gratiæ propugnatorem Augustinum insanivit, ostendunt. Qui tamen post Ephesinam in se suosque latam sententiam, depositâ animositate, & desperata jam audientiâ, simulavit resipiscentiam. Qua de re Prosper in Chronico ad annum 16. Theodosii junioris, qui fuit octavus à celebrata apud Ephesum Synodo, Apostolicum thronum moderante Sixto Celestini Successore: D. Hac tempestate (inquit) Julianus Eclanensis, jactantissimus Pelagiani erroris assertor, quem dudum amissi Episcopatus intemperans cupido exagitabat, multimodâ arte fallendi CORRECTIONIS SPEM PRÆFERENS, molitus est in communionem Ecclesiæ irrepere". Quid hìc egit Sixtus Pontifex? Quid ejus tunc Diaconus, postmodum in Pontificatu successor Leo Magnus? Audi Prosperum ibidem subdentem: "Sed his insidiis Papa Sixtus, Diaconi Leonis hortatu, vigilanter occurrens, nullum aditum pestiferis conatibus patere permisit: & ita omnes Catholicos de rejectione fallacis bestiæ gaudere fecit, quasi tunc primùm superbissimam hæresim Apostolicus gladius detruncasset". Ex quo haud difficulter conjicitur, quantopere Papa Sixtus, & hortator ejus Leo, indignati fuissent Juliano contentionem spiranti; qui eundem rejecerunt, *Spem correctionis præferentem*: quantopere item *omnes Catholicos* contristassent admittendo *bestiam* pugnacem, quos tantopere lætificarunt repellendo *fallacem*. Cùm igitur illa Papæ Sixti districtio Successoribus sit instructio, non est timendum ne modernus Pontifex exaudiri sinat Lutheranos pugnaciter lacessentes, cujus Prædecessores repulerunt Pelagianos fallaciter resipiscentes: sed sperandum potiùs, quòd sicut illi conculcarunt dracones insidiosè subreptitantes, ita & hic conculcabit leones contentiosè provocantes.

C. Ephesina Synodus in Synodica ad Papam Celestinum, quæ habetur Actione 5.

Vide Bedam lib. 1 in Cantica sub initium.

D. Prosp. in Chronico.

CAPVT.

CAPVT XXII.

Confeſſioniſticæ provocationis repulſio non eſt in Catholicis indicium puſillanimitatis aut diffidentiæ, ſed ſtrenuitatis ac prudentiæ. Parœmiaſtis Paræneſis, Ne reſpondeas ſtulto juxta ſtultitiam ſuam &c. *expenditur. Non ſolùm à malo, ſed à ſpecie quoque mali abſtinendum. Quo ordine Goliathiſmus* Confeſſioniſtarum *profligandus? Hæretici Ethnicis ac Iudæis ingratiores, ac per hoc obſtinatiores & intractabiliores: Ab errore nemo vel primò educitur vel denuò reducitur niſi per Dei miſericordiam, cujus fontem hæretici ſua ſibi ingratitudine obſtruunt, Hinc eam reputant gloriam vanitatis, nullis cedere viribus veritatis. Nihil proficit Doctor quantumlibet eruditus plantando ac rigando, niſi ſummus agricola aſſiſtat, cordis fundum ſulcando, germen educendo, incrementum præbendo. Lutheri ſententia de hæreſiarcharum irreſipiſcentia, quam pro parte verificavit propriâ experientiâ.*

LXXIII. QUanquam non arbitrer ullum ſubeſſe periculum, ne ſupremus Reipublicæ Chriſtianæ Hierarcha, contra Præceſſorum ſuorum morem & inſtitutum, provocationi *Confeſſioniſtarum* deferendum cenſeat, aut deferri ſinat; neve filiorum ejus quiſquam, invito tanto Patre, in monomachiam cum provocantibus proſiliat: quia tamen non omnibus paſſim obvia ſunt rationum momenta, quibus clareat, ejuſmodi certaminis recuſationem non eſſe indicium puſillanimitatis aut diffidentiæ, ſed ſtrenuitatis potiùs ac prudentiæ: ea per reliquam Operis hujus partem ita pro viribus mihi ex Alto ſubminiſtrandis propalare ac ponderare enitar, ut vel mediocris intelligentiæ ac diligentiæ Lector perſpiciat, quàm appoſitè hìc uſurpari queat illa
Prov. 26. 4. Proverbiaſtis Paræneſis, *Ne reſpondeas ſtulto juxta ſtultitiam ſuam, ne efficiaris ei ſimilis:* & quàm incongruè opponi ei uſurpationi poſſit,
Ibid. v. 5. quod ibidem eveſtigio ſubtexitur, *Reſponde ſtulto juxta ſtultitiam ſuam, ne ſibi ſapiens eſſe*
E. Beda in c. 26. Proverb. *videatur:* E. Utrumque enim (ut rectè monet „ Beda) pro temporum & perſonarum di„ verſitate concordat: dum & ſtultus con„ temnitur, quia non recipit ſapientiam; & „ ſtulta ſuperbia, aliâ excutitur ſtultitiâ, jux-
2. Cor. 12. 11. „ ta quod & Apoſtolus ait, *Factus ſum inſipiens, vos me coegiſtis*". Ac inprimis notandum eſt, unumquemque hæreſeos conditorem vel aſſertorem rectè appellari *ſtultum*,
F. Auguſt. ſer. 8. de ver. Dom. cap. 3. F. Quid eſt enim aliud eſſe ſtultum (inquit „ Auguſtinus) niſi eſſe tenebroſum in corde"? Hæreticus verò adeò tenebroſus in corde eſt:
1. Tim. 6. 4. ut ab Apoſtolo dicatur *Nihil ſciens*, & alibi, *Subverſus*, necnon *Proprio judicio condemnatus.* Tit. 3. 11.
Chriſtus quoque ipſe, ſicut eum *Qui ſuper petram ædificat*, vocat *virum ſapientem*: ita è contrario, *Ædificantem ſuper arenam*, vocat *virum* Mat. 7. 24. & 26.
ſtultum. In quem locum Hieronymus: G. Su„ per arenam (inquit) quæ fluida eſt & co„ agmentari non poteſt nec in unam copulam „ redigi, omnis hæreticorum ſermo ad hoc ædificatur, ut corruat". Qui rursùs in caput 10. Eccleſiaſtæ, de hæreticis, immani ſtudio ſuper arenam ædificantibus, intelligendum cenſet quod ibi ſcriptum eſt, G. Hieron. in c. 7. Matthæi. Vide Bedam ibid. & in c. 2. Prov. v. 18.
Labor ſtultorum affliget eos: & quod ibidem præmit- Eccle. 10. 15.
titur, *Labia inſipientis præcipitabunt eum: initium verborum eius ſtultitia, & noviſſimum oris eius error peſſimus:*" Poteſt hoc (ait ille ibi) Ibid. v. 12.
„ de hæreticis accipi: qui prudentium viro„ rum dicta non capiunt, ſed ſe ad diſputa„ tiones contrarias præparantes, initium & „ finem loquendi vanitate cum multo errore „ convolvunt; & cùm nihil ſciant, loquuntur plura quàm norunt". Cavendum proinde Catholicis, ne hujuſmodi ſtultis juxta eorum ſtultitiam reſpondendo, efficiantur ipſis ſimiles; hoc eſt, ne tandem evadant *Nihil ſcientes,* 1. Tim. 6. 4.
ſed languentes circa quæſtiones, & pugnas verborum: item, *Semper diſcentes, & nunquam ad* 2. Tim. 3. 7.
ſcientiam veritatis pervenientes: H. Quis enim H. Aug. l. 2. de Civit. Dei
„ diſceptandi finis erit (inquit Auguſtinus) „ & loquendi modus, ſi reſpondendum eſſe „ reſpondentibus ſemper exiſtimemus? Nam „ qui non poſſunt intelligere quod dicitur, „ vel tam duri ſunt adverſitate mentis, ut „ etiamſi intellexerint non obediant, reſ„ pondent ut ſcriptum eſt, & loquuntur ini„ quitatem, atque infatigabiliter vani ſunt.

Quorum

„Quorum dicta contraria si toties velimus „ refellere, quoties obnixa fronte statuerint „ non curare quid dicant, dum quocunque „ modo nostris disputationibus contradicant, „ quàm sit infinitum, & ærumnosum, & infructuosum, quis non videt"? Assiduitas disputandi cum contentiosis facilè in contentiositatis habitum degenerat, eumve progenerat: & dum quis supra modum nititur lucrari contentiosum, paulatim & ipse fit ei similis, contentiosus; vel saltem se exhibet similem contentioso. Abstinendum porrò est non solùm ab eis quæ mala sunt, sed ab eis quoque quæ malorum speciem præ se ferunt: *Ab omni specie mali*, ait Apostolus, *abstinete vos.* Malum proculdubio est, quia erroneum est, I. Vel certum habere pro incerto, vel incertum pro certo". Hujus verò mali speciem præferre videntur, qui de dogmatibus ab Ecclesia decisis disputare cum hæreticis non verentur. Eapropter Leo Papa rationem assignans Leoni Augusto, cur nolit iteratum certamen cum Eutychianis, synodaliter jam Chalcedone damnatis, iniri: K. Ipsi (inquit) „ quodammodò videbimur statuta velle convellere, & authoritates, quas Ecclesia universalis amplexa est, ad arbitrium hæreticæ petitionis infringere: Atque ita nullum corrigendis Ecclesiis modum ponere, „ sed datâ licentiâ rebellandi, dilatare magis, quàm sopire certamina". Non solùm igitur cavere debemus ne statuta reapse convellamus, sed etiam ne vel convellere videamur. L. Providendum enim est (ut rectè „ monet Pelusiotes) ut nequidem existimemur facere, quæ facere turpe est". Et Augustinus: M. Sic eligat Doctor bonam vitam „ (inquit) ut bonam non negligat famam, „ sed *Provideat bona coram Deo & hominibus*, „ quantum potest illum timendo, his consulendo". Et lib. de Bono viduitatis cap. 22. " Quisquis (inquit) à criminibus flagitiorum „ atque facinorum vitam suam custodit, sibi „ benefacit: quisquis autem etiam famam, „ etiam in alios misericors est. Nobis enim „ necessaria est vita nostra, aliis fama nostra. „ Et utique etiam quod aliis ministramus mi„ sericorditer ad salutem, ad nostram quoque redundat utilitatem". Et hoc haud dubiè in eis præ cæteris locum habet, qui Ecclesiæ regimini præsunt: de qualibus idem alibi ait: N. Propter nos conscientia nostra sufficit no„ bis: propter vos (subditos alloquitur suos) „ fama nostra non pollui, sed pollere debet „ in vobis. Tenete quod dixi, atque distin„ guite. Duæ res sunt, conscientia, & fama: „ conscientia tibi, fama proximo tuo. Qui „ fidens conscientiæ suæ negligit famam suam, „ crudelis est: maximè in loco isto positus, „ de quo dicit Apostolus scribens ad discipu„ lum suum, *Circa omnes teipsum bonorum operum præbe exemplum*". Itaque providendum est non solùm ut non efficiamur, sed ut ne effici quidem videamur hæreticis similes. Quod profectò vix aut nullatenus præstare poterimus, si de rebus ab Ecclesia tam solemniter iam decisis, certamen cum eis ex condicto ineamus. Satis jam pridem *responsum est*, per tot disputationes, per tot Academicas censurationes, per tot Synodales & Pontificales definitiones, per tot Imperiales & Comitiales proscriptiones, *Stultis, iuxta stultitiam suam, ne sibi sapientes esse videantur.* Tempus proinde nunc est implendi id quod Proverbiastes ibidem præmiserat, dicens: *Ne respondeas stulto iuxta stultitiam suam, ne efficiaris ei similis.*

1. Thess. 5. 22.

I. Aug. Enchiridii c. 17

K. Leo Epist. 75. ad Leonem Augustum

L. Isidor. Pelus. lib. 3. Epist. 124.

M. August. lib. 4. de Doct. Christ. cap. 28. Rom. 12. 17.

N. Idem Ser. 49. de Diversis cap. 1.

Tit. 2. 7.

Prov. 26. 5.

Ibid. v. 4.

LXXIV. Id ut pleniùs & ordinatiùs ostendã, primò generaliter de disputationibus cũ hæreticis tractabo, & quatenus eæ licitæ sint, aut illicitæ, indagabo: Secundò particulariùs ad Lutheranos descendam, & peculiares rationes vitandarum cum eis disputationum proferam: Tertiò denique nuperum *Confessionistarum* libellum Comitijs Imperialibus porrectum repræsentabo, & insulsitatem atque inacceptabilitatem conditionum in eo præscriptarum remonstrabo. Quibus ordine pertractatis, ad extremum concludam, Nullo modo nobis congruere novi certaminis istius normam, quâ Catholica sit corruptior, quàm Lutherana correctior. Tria porrò prædicta puncta ita sunt inter se doctrinali methodo subordinata, ut pertractatio primi gradum faciat ad decisionem secundi, & similiter decisio secundi, ad enodationem tertij: Quæcunque enim militant contra disputationes cum hæreticis generaliter ineundas, militant quoque contra disputationes sive cum Lutheranis in communi, sive cum Confessionistis in particulari secundùm præscriptam normam, admittendas. Sed non è converso: Nam fieri potest, ut certis in casibus licita sit disputatio cum hæreticis abstractim, non tamen cum Lutheranis speciatim: Fieri item fortassè potest, ut certis in casibus licita sit disputatio cum Lutheranis in communi, aut etiam in specie cum Confessionistis, non tamen iuxta normam ab eis modò præscriptam. Servabitur itaque à nobis ille ordo, quem in tradendis scientijs servandum Philosophus monet, & ratio ipsa recta persuadet: O. Ex universalibus (ait ille) ad „ singularia proficiscamur oportet: ipsum „ namque totum sensu notius est: universale „ verò totum est quoddam, quippe cùm multa complectatur ut partes". Quamvis autem Doctores Scholastici post D. Thomam 2. 2. q. 10. ar. 7. generaliùs adhuc inquirant ac disputent, *Vtrum cum infidelibus publicè de fide disputandum sit?* nobis tamen eousque ascendere non est opus: sed sufficit de disputatione cum hæreticis

O. Aristot. lib. 1. Physic. c. 1.

D. Thom. cum Scholasticis.

hæreticis tractare, prætermissis aliorum generum infidelibus, Judæis nimirum atque Paganis: quorum conditio eatenus favorabilior videtur conditione hæreticorum, quòd tametsi extra Ecclesiā sint,& verâ fide careant nō tamen de Ecclesia exierunt,nec susceptam semel fidem deseruerunt aut abjecerunt; exceptis duntaxat eis qui per apostasiam ad Judaismum vel Paganismum transilierunt, quos usitato vocabulo *Apostatas* dicimus: quorum,uti & hæreticorum, statum Apostolus Petrus deteriorem statuit, quàm eorum, qui nunquam Christo initiati,aut

2.Pet.2.21. Ecclesiæ incorporati fuerant: *Melius erat illis*, inquiens, *non cognoscere viam justitiæ, quàm post agnitionem retrorsum converti ab eo, quod illis traditum est, sancto mandato.* De qualibus & Paulus: (Heb. 6. 4 & seq.) *Impossibile est,* inquit, *eos qui semel sunt illuminati, gustaverunt etiam donum cæleste, & participes facti sunt Spiritus sancti, gustaverunt nihilominus bonum Dei verbum, virtutesq; sæculi, & prolapsi sunt; rursus renovari ad pænitentiam.* Christus quoque ipse te-

Matth.12.45. statur, ejusmodi hominum *Novissima fieri pejora prioribus.* Vulgo etiam dici solet, *Turpiùs ejicitur, quàm non admittitur hospes.* Et quis Christo di-

Ephes.3.17. gnior hospes, quem Apostolus testatur *Habitare per fidem in cordibus nostris?* Turpiùs ergo hic tantus hospes per hæresim vel apostasiam de cordibus ejicitur, quàm per Judaismum aut Gentilismum in corda non admittitur. Hæc quippe ejectio ultra malitiam infidelitatis,nonadmissioni communem, superaddit reatum ingratitudinis, de qua Bernardus: P. "Peremptoria res est ingratitudo (inquit) hostis gratiæ, inimica salutis. Dico ego vobis,quoniam pro meo sapere nihil ita displicet Deo, præsertim in filiis gratiæ, in hominibus conversionis, quemadmodum ingratitudo. Vias enim obstruit gratiæ, & ubi fuerit illa, jam gratia accessum non invenit, locum non habet". Et serm.51. super Cantica. "Ingratitudo(inquit) inimica est animæ, exinanitio meritorum, virtutum dispersio, beneficiorum perditio; ventus urens,siccans sibi fontem pietatis, rorem misericordiæ, fluenta gratiæ". Quid igitur mirum hæreticos tam duros esse ad conversionem, quàm superiùs §.70. notavimus; cùm per suam ingratitudinem obstruant sibi viam gratiæ, siccent fontem pietatis, rorem misericordiæ, fluenta cælestia? Q "Nemo habet de suo (prout Arausicana Synodus definit)nisi mendacium & peccatum. Si quid autem habet homo veritatis atque justitiæ, ab illo fonte est, quem sitire debemus in hac eremo, ut ex eo quasi guttis quibusdam irrorati non deficiamus in via". Optimè monet Prosper, quòd R. "Multorum hominum talis sit malitia, qualis dæmonum: qualibus dicebat Dominus, *Progenies viperarum, quomodo potestis bona loqui, cùm sitis mali?* Et, *Vos de diabolo patre nati estis, & concupiscentias patris vestri facere vultis.* Sed

P. Bern. serm. 2. de septem Panibus. Vide Aug. in Soliloq. cap. 13.

Q. Synod. Arausic. c. 22. Vide Aug. Tract. 5. in Ioan.

R. Prosp. Resp. ad Object. 6. Vincent.

Mat. 12.34. Io.8.44.

hoc inter malos homines distat,& dæmones; quòd hominibus etiam valdè malis superest, SI DEUS MISEREATUR, reconciliatio: dæmonibus autem nulla est in æternum servata conversio". Cùm igitur, seclusâ Dei misericordiâ, obstinatio malorum hominum similis sit obstinationi dæmonum, consequens est, ut quò magis sibi quisque obstruit canalem divinæ misericordiæ, eò magis ipse participet de obstinatione dæmonum. Quò autem quisque magis erga Deum est ingratus, eò magis sibi obstruit divinæ misericordiæ canalem, prout ex Bernardo mox relato deducitur. Ac per hoc, quo magis quisque est ingratus, eo magis participat de obstinatione dæmonum. Inter omnes porrò infideles ingratissimi sunt, qui Christianam fidem semel susceptam abjiciunt per hæresim vel apostasiam. Quo majori enim beneficio quisque affectus fuerit à Deo, eò fit ipse illud abjiciendo ac vilipendendo ingratior erga Deum. Majus autem Dei beneficium est fides Christiana, quàm vel lex Moysaica data Judæis, vel talenta naturæ impertita Paganis. Turpiùs quoque Christus hospitio per fidem exceptus ejicitur, quàm se hospitio excipiendum offerens repellitur: S. "Hæretici (ait D. Thomas) qui profitentur fidem Euangelii, & ei renituntur, eam corrumpentes, graviùs peccant quàm Judæi, qui fidem Euangelii nunquam susceperunt. Sed quia susceperunt ejus figuram in veteri lege, quam malè interpretantes corrumpunt: ideò etiam eorum infidelitas est gravius peccatum quàm infidelitas Gentilium; qui nullo modo fidem Euangelii susceperunt". Idem rursùs inferiùs q.107.ar.2. tractans ex professo de vitio ingratitudinis, postquam tres ejus gradus recensuisset, mox subdit: "Ad primum ingratitudinis gradum pertinet,quòd aliquis retribuat mala pro bonis: ad secundum,quòd beneficium vituperet: ad tertium,quòd beneficium quasi maleficium reputet". Omnium horum graduum reatum incurrunt hæretici: cùm enim ingens à Deo beneficium fidei ac Religionis Christianæ acceperint, Deo largitori mala pro tanto beneficio rependunt, Ecclesiam ejus dilacerando, & authoritatem spernendo: ipsum quoque beneficium vituperant, & tanquam maleficium reputant; quia fidem & religionem quam abjiciunt impugnant ut falsam, & traducunt ut superstitiosam. A Deo igitur propter hanc ingratitudinem deserti, permanent obdurati; T. "Eam putantes gloriam vanitatis, nullis cedere viribus veritatis: in perniciem utique suam, quibus vitium tam immane dominatur. Nam & contra omnē curantis industriam, non malo Medici, sed ægroti insanabilis morbus invictus" est. De qualibus alibi idem Augustinus: V. Mortalitatis onere prægravati (inquit)

S. D. Thom. 2.2. q.10 ar. 6. in corp.

T. Aug. lib. 6. de Civit. c. 1.

V. Id lib. 1. de Trin. c. 1.

Vide Cyprian. Epist. 74.

„ cùm & videri volunt ſcire quod neſciunt, & „ quod volunt ſcire non poſſunt, præſumptio- „ nes opinionum ſuarum audaciùs affirmando, „ intercludunt ſibi intelligentiæ vias; magis „ eligentes ſententiam ſuam non corrigere per- verſam, quàm mutare defenſam".

LXXV. Obſtructo per ingratitudinis obicem fonte divinæ miſericordiæ, ne rorem gratiæ inſtillet cordibus hæreticorum, ſupervacanea fit omnis humana induſtria pro reductione ipſorũ impenſa. Neque enim minùs in reductione hæreticorum, quàm in prima converſione Gentilium vel Judæorum verum eſt quod Apoſtolus ait: *Neque qui plantat eſt aliquid, neque qui rigat; ſed qui incrementum dat, Deus.* W. Sonus verborum noſtrorum (ait idem Auguſtinus) „ aures percutit: Magiſter intus eſt. Nolite „ putare quemquam hominem diſcere aliquid „ ab homine. Admonere poſſumus per ſtrepi- „ tum vocis noſtræ: ſi non ſit intus qui doceat, „ inanis fit ſtrepitus noſter. Adeò vultis noſſe? „ Nunquid non ſermonem iſtum omnes audi- „ ſtis? Quàm multi indocti exituri ſunt! Quan- „ tùm ad me pertinet, omnibus locutus ſum: „ ſed quibus *Vnctio illa* intus non loquitur, quos „ Spiritus ſanctus intus non docet, indocti rece- „ dunt. Magiſteria forinſecùs adjutoria quæ- „ dam ſunt, & admonitiones: cathedram in cælo tenet, qui corda docet". Cùm audiſſent Athenienſes Apoſtolum in Areopago concionantem, tametſi *Aliqui crediderunt*, tamen alii *quidam* non ſolùm non crediderunt, ſed inſuper *irriſerunt*. Nunquid non eundem ſermonem, eademque argumenta omnes audierunt? Ita planè, ſed aure corporis, non cordis. Unde hoc, niſi quia interior auris ſoli Deo patet? Cujus rei manifeſtum in Lydia purpuraria præſtitum eſt documentum, *Cujus Dominus aperuit cor intendere his quæ dicebantur à Paulo.* Quid eſt aperire cor, niſi patefacere interiores aures, priùs clauſas? De quibus auribus toties in Euangelio loquens Dominus exclamavit, *Qui habet aures audiendi, audiat.* X. Dominus (ait alibi idem) quum eis „ loqueretur, qui carnis aures apertas haberent, „ dicebat tamen, *Qui habet aures audiendi, audiat:* quas non omnes habere proculdubiò „ noverat. A quo autem habeant, quicunque „ habent, ipſe Dominus oſtendit, ubi ait: *Dabo* „ *eis cor cognoſcendi me, & aures audientes*". Quis ad docendum & docendo perſuadendum magiſter magis idoneus ipſo Chriſto? Et tamen non omnibus quos docebat perſuadebat: *Verba*, ait ipſe ſuis auditoribus, *quæ ego locutus ſum vobis, Spiritus & vita ſunt: ſed ſunt quidam ex vobis qui non credunt.* Et mox infrà: *Dixi vobis*, ſubdit, *quia nemo poteſt venire ad me, niſi fuerit ei datum à Patre meo:* hoc eſt, nemo poteſt meis etiam ſermonibus forinſecùs inſonantibus præbere aurem cordis, niſi quem Pater intrinſecùs docuerit, aperiendo aurem cordis. Et quia non omnibus Chriſtum tunc audientibus aperuerat Pater aurem cordis, ſubdit Euangeliſta ibidem continuò: *Ex hoc multi diſcipulorum eius abierunt retrò, & iam non cum illo ambulabant.* Pulchrè, & appoſitè ad hunc ſcopum, ſcribit Auguſtinus: Y. Spiritus ſanctus operatur intrinſecùs, ut va- „ leat aliquid medicina quæ adhibetur extrin- „ ſecùs. Alioquin etiamſi Deus ipſe, utens „ creaturâ ſibi ſubditâ, in aliqua ſpecie huma- „ na ſenſus alloquatur humanos, ſive iſtos cor- „ poris, ſive illos quos iſtis ſimillimos habe- „ mus in ſomnis, nec interiore gratiâ mentem „ regat atque agat, nihil prodeſt homini om- nis prædicatio veritatis". Habuerunt ſemper omnes homines Deum exteriùs docentem magiſterio elementorum Mundi, habuerunt filii Iſraël eundem ſuo tempore docentem inſuper per legem & Prophetas, habent denique Chriſtiani eundem prætereа docentem primò quidem per ipſum Verbum incarnatum, deinde per Apoſtolos & Euangeliſtas, per Doctores & Paſtores, per ipſam Eccleſiam *Columnam & firmamentum veritatis*, ſignanter per Eccleſiam Romanam, Z. *Quæ*, juxta œcumenicæ Synodi oraculum, *omnium Eccleſiarum mater eſt & magiſtra*: Et tamen his omnibus magiſteriis extrinſecùs inſonantibus complures obturarunt aures cordis ſui, ne prædicationi veritatis auſcultarent, ſed ingerenti ſe doctrinæ ſalutari obſtreperent: A. Omnia quidem elementa „ Mundi (ait B. Proſper) & univerſæ creatu- „ rarum naturæ, hoc ipſâ ſui exigunt ſpecie, „ ut *Inviſibilia Dei per ea quæ facta ſunt intellecta* „ *conſpiciantur*: & in pulchritudine cæli & terræ „ quædam ſunt paginæ, ad omnium oculos „ ſemper patentes, & Auctorem ſuum nun- „ quam tacentes; quarum proteſtatio doctri- „ nam imitatur magiſtrorum, & eloquia Scri- „ pturarum. Sed quicquid illud eſt, quo cor- „ poreorum ſenſuum exteriora pulſantur, in „ agro cordis, cui impenditur iſta cultura, nec „ radicem poteſt figere, nec germen emittere; „ niſi ille ſummus & verus *Agricola* potentiam „ ſui operis adhibuerit, & ad vitalem profe- „ ctum ea, quæ ſunt plantata, perduxerit. Sive „ enim contemplatio creaturarum, ſive ſacro- „ rum ſeries voluminum, ſive ſcientia diſſe- „ rentium, ſincero & aſſiduo teſtimonio præ- „ dicet veritatem, *Neque qui plantat eſt aliquid,* „ *neque qui rigat; ſed qui incrementum dat, Deus*". Recolat jam Lector ea, quæ de hæreticorum ingratitudine, & de pœnalibus ejuſdem ingratitudinis effectibus, præcedenti §. dicta ſunt; necnon quæ ſuperiùs cap. 5. & 6. de eorundem inquietudine ac contentioſitate, ob Spiritus ſancti abſentiam & ſpiritus ſatanici inſidentiam, ſunt tradita: & facilè perſpiciet, quàm aptè in eos quadret illud Eccleſiaſtis, *Perverſi difficilè corriguntur.* Ubi nihil veritati aut verſionis genuinitati deperibit, teſte Lyrano, ſi pro

1. Cor. 3. 7.
W. Aug. Tract. 3. in Epiſtol. 1. Ioannis.
1. Ioh. 2. 27.
Act. 17. 34. Ibid. v. 32.
Vide Aug. l. 2. Oper. imperf. c. 158. & Prol. Epiſt. ad Ruffin. c. 14.
Act. 16. 14.
Luc. 8. 8. & ſæpè alias.
X. Aug. lib. de Bono Perſev. c. 14.
Bar. 2. 31.
Io. 6. 64. & 65. Ibid. v. 66.
Ibid. v. 67.
Y. Aug. lib. 15. de civ. cap. 6.
1. Tim. 3. 15.
Z. Trid. Seſſ. 7 Can. 3 de Baptiſmo.
A. Proſ. Epiſt. ad Demetr. cap. 7. Vide lib. 2 de vocatio. Gent. c. 4. & 6
Rom. 1. 20.
1. Cor. 3. 7.
Eccle. 1. 15.
Lyranus.

pro *Perversi*, substituatur *Subversi*: ut sic veniat in mentem illud Apostoli ad Titum: *Hæreticum hominem post unam & secundam correptionem devita, sciens quia subversus est.* Cur autem ii qui per hæresim *perversi* sive *subversi* fuerint, difficilè corrigantur, subindicat idem Ecclesiastes, inferiùs subdens: *Considera opera Dei, quòd nemo possit corrigere quem ille despexerit.* Despicit porrò ille hæreticos, veritati suæ rebelles, & bonitati ingratos; sua ingratitudine, tanquam vento urente, siccantes sibi fontem pietatis, rorem misericordiæ, fluenta gratiæ. Hinc quippe fit, ut B. Nec rationibus (sicut scribit „ Bernardus) convincantur, quia non intelli- „ gunt; nec authoritatibus corrigantur, quia „ non recipiunt; nec suasionibus flectantur, quia *Subversi sunt*". Hoc, saltem de hæresiarchis, fatetur *Confessionistarum* Patriarcha Lutherus, proprio edoctus ex parte experimento, cùm ita scribit: C. *A sæculo non est auditum, illum falsæ doctrinæ inventorem fuisse conversum. Nempe nimis grande est istiusmodi peccatum, & in Spiritum sanctum. Itaque Deus illos indurari permittit*". Sed quicquid sit de assertione Lutheri secundùm totam suam universalitatem sumptâ, constat certè ut plurimùm ita accidisse, ut dicit: D. Est hoc (inquit Hosius) hæreti- „ corum proprium, ut corrigi nolint: ac si re- „ prehendi videant errata sua, quæ unicè ad- „ mirantur, & tantummodò non adorant tan- „ quam idola manuum suarum, tantum abest „ ut mitescant, aut emendentur ejusmodi re- „ prehensionibus; majore etiam ut eorum „ odio, qui reprehenderint, inflammentur: „ atque ita *Proficiunt in pejus indies errantes, & in errorem mittentes*".

Tit. 3. 10. & 11.

Eccles. 7. 14.

B. Bern. serm. 66. in Cant.

C. Luther. tom. 1. Germ. Ien. pag. 318. §. 4.

D. Hosius l. 1. de hæresibus nostri temp.

2. Tim. 3. 13.

CAPVT XXIII.

Quamvis hæretici suâ ingratitudine fontem misericordiæ obstruant sibi, non tamen Catholicis quin eis orando impetrent quod disputando non obtinent. Augustini, Prosperi, & Papæ Celestini in hanc rem suffragia. Sisinnii suggestio ab Episcopis & Theodosio Augusto comprobata, Disputationibus Schismata augeri potiùs, quàm uniri. *Proferuntur Scripturæ inhibentes conferentiam cum hæreticis. Proferuntur & in eandem rem exempla Sanctorum, Ioannis Apostoli, & Polycarpi eius Discipuli. Florini execrabile commentum* de Deo authore peccatorum, *à modernis quibusdam Sectariis renovatum. Melancthonis ea de re Sententia à Tridentinis Patribus post Arausicanos & Valentinos damnata, ab ipso Melancthone retractata.* Coluthianorum & Florinianorum *hæreses extremè sibi contrariæ. Hæresim non tam in vocibus quàm in vocum sensibus consistere evincitur ex eo, quòd eadem vocalis propositio simul Catholica & hæretica esse possit diversimodè intellecta.*

LXXVI. Occludunt quidem sibi hæretici, maximè autem hæresum conditores ac propagatores, viam resipiscentiæ, dum suâ ingratitudine obicem præstruunt divinæ misericordiæ: non tamen abbreviare queunt manum Domini, quin *Misereatur cui voluerit, & clemens sit in quem sibi placuerit.* Hinc tametsi frustraneum plerunque sit inire cum eis disputationem, utile tamen subinde est pro eis fundere orationem: quia licet ipsi ex parte sua cælos obserent, tamen *Oratio humiliantis se nubes penetrat.* Unde rectè monet Augustinus, ut cùm hæreticos ad fidem reducere satagimus, E. Non simus in disputationibus prompti, & in orationibus pigri". Et alibi loquens de Pelagianis, quibuscum diutissimè & acerrimè conflixit: F. Non solùm (inquit) ad istos vi- „ tandos cauti esse debemus, verùm etiam ad „ docendos vel monendos, si patiantur, pi- „ grescere non debemus. Plus eis tamen sine „ dubitatione præstamus, si ut corrigantur „ oremus, ne cum tantis ingeniis vel pereant, „ vel alios perdant præsumptione damnabili, „ quia *zelum Dei habent, sed non secundùm scientiam*". Juxta hanc doctrinæ normam, Ecclesia Christi non cessat pro hæreticis quantumlibet damnatis fundere orationes, quamvis post legitimam damnationem deneget eis publicas disputationes: G. Supplicat ubique Ecclesia „ Deo (inquit Prosper) non solùm pro San- „ ctis, & in Christo jam regeneratis, sed

Exod. 33. 19.

Eccli. 35. 21.

E. Aug. lib. de Bono persev. c. 24.

F. Idem Epist. 106.

Rom. 10. 2.

G. Prosp. lib. 1. de vocat. Gent. c. 12.

„ etiam pro omnibus infidelibus, & inimicis crucis Christi; pro omnibus idolorum cultoribus, pro omnibus qui Christum in membris suis persequuntur; pro Judæis, quorum cæcitati lumen Evangelii non refulget; pro HÆRETICIS ET SCHISMATICIS, qui ab unitate fidei & charitatis alieni sunt. Quid autem pro istis petit, nisi ut relictis erroribus suis convertantur ad Deum, accipiant fidem, accipiant charitatem, & de ignorantiæ tenebris liberati in agnitionem veniant veritatis? Quod quia ipsi præstare sibi nequeunt, malæ consuetudinis pondere oppressi & diaboli vinculis illigati, neque deceptiones suas evincere valent quibus tam pertinaciter inhæserunt, ut quantùm amanda est veritas tantùm diligant falsitatem: misericors & justus Dominus pro omnibus sibi vult hominibus supplicari, ut cùm videmus de tam profundis malis innumeros erui, non ambigamus Deum præstitisse, quod ut præstaret oratus est". Christum legimus dixisse, *Orate pro persequentibus & calumniantibus vos:* nusquam verò dixisse eum legimus, Disputate cum persequentibus & calumniantibus vos. Et quamvis Christus nec omnia in particulari dixerit quæ fieri debeant aut licitè possint, nec omnia quæ dixit conscripta sint ut legi possint: quia tamen jussit ut *Ecclesiam non audiens sit nobis sicut ethnicus & publicanus*, non malè conjicimus, ex mente ipsius Christi, hæreticos ab Ecclesia solemniter damnatos, eique rebelles, potiùs esse vitandos, quàm disputatione dignandos. Accedit quòd Ecclesia jam dudum experimento didicerit, verissimum esse quod Nectario Constantinopolitano, & per Nectarium Theodosio Augusto, respondit Sisinnius, & approbarunt Episcopi cum ipso Augusto: nimirùm [H] *Quod disputatio non solùm schismata non uniret, sed etiam hæreses ad maiores contentiones adduceret.* Contrarium omninò experta est Ecclesia in causa orationum, pro hæreticorum conversione ex Christi dictamine fundi consuetarum. Unde summus olim Ecclesiæ Antistes, Celestinus primus, longè aliter de disputatione cum hæreticis incunda, ac de oratione pro iisdem frequentanda, censuit. Audivimus superiùs cap. 21. §. 71. quemadmodum ipse Pelagianorum coryphæum *Celestium, quasi non discusso negotio audientiam postulantem, totius Italiæ finibus tulerit extrudi: adeò & Prædecessorum suorum statuta, & Decreta Synodalia inviolabiliter servanda censens; ut quod semel meruerat abscindi, nequaquam admitteret retractari.* Audiamus nunc eundem, de usu & utilitate orationum, pro hæreticorum & aliorum Ecclesiæ hostium conversione fundi solitarum, sua sensa promentem: [I] Obsecrationum sacerdotalium (ait ille) Sacramenta respiciamus, quæ ab Apostolis tradita, in toto Mundo, atque in omni Catholica Ecclesia uniformiter celebrantur: ut legem credendi lex statuat supplicandi. Cùm enim sanctarum plebium Præsules mandatâ sibimet legatione funguntur, apud divinam clementiam humani generis agunt causam: & totâ secum Ecclesiâ congemiscente postulant & precantur, ut INFIDELIBUS DONETUR FIDES, ut idololatræ ab impietatis suæ liberentur erroribus, ut Judæis ablato cordis velamine lux veritatis appareat, ut HÆRETICI CATHOLICÆ FIDEI PERCEPTIONE RESIPISCANT, UT SCHISMATICI SPIRITUM REDIVIVÆ CHARITATIS ACCIPIANT, ut lapsis pænitentiæ remedia conferantur, ut denique catechumenis ad regenerationis Sacramenta perductis cælestis misericordiæ aula reseretur. Hæc autem NON PERFUNCTORIE NEQUE INANITER A DOMINO PETI, RERUM IPSARUM MONSTRAT EFFECTUS; quandoquidem ex omni errorum genere plurimos Deus dignatur attrahere, *erutos de potestate tenebrarum transfert in regnum Filii charitatis suæ*, & ex vasis iræ facit vasa misericordiæ". Ecce quàm non solùm diversimodè, verùm & adversimodè de disputationibus cum hæreticis vel semel ritè damnatis, ac de orationibus pro hæreticis quotieslibet etiam damnatis, censuerit Papa Celestinus! Ille nimirùm, [K] Cui, ut Prosper testatur, *ad Catholica Ecclesiæ præsidium multa Dominus gratia sua dona largitus est.*

Mat. 5. 44.
Mat. 18. 17.
H. Histor. Tripart. l. 9. cap. 19. Vide Nic. l. 12. c. 25. & Socrat. l. 5. cap. 10. & Zozom. l. 7. c. 12.
I. Celestin. Papa Epist. 1 c. 11.
Col. 1. 13.
K. Prosp. sup. hic c. 21. § 71.

LXXVII. Imitatus est Celestinus Apostolum Paulum, quemadmodum & Paulus imitatus est Christum. Docuit quippe Christus, ut jam vidimus, *Orandum esse pro persequentibus & calumniantibus*, quales proculdubio sunt hæretici universi: docuit item, vitandos esse Ecclesiæ refractarios *Sicut ethnicos & publicanos*. Docuit similiter Apostolus, *Faciendas esse obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones, pro omnibus hominibus:* docuit item, *Hæreticum hominem post unam & secundam correptionem esse devitandum:* & rursùs ad Thessalonicenses scribens ait: *Denuntiamus vobis in nomine Domini Nostri Iesu Christi, ut subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinatè, & non secundùm traditionem, quam acceperunt à nobis.* Titum item admonet, ut *Contentiones, & pugnas legis devitet, tanquam inutiles, & vanas.* Timotheo denique alteri suo discipulo ait: *Noli contendere verbis: ad nihil enim utile est, nisi ad subversionem audientium.* Papa Celestinus, prout præcedenti §. visum est, Apostolum in utroque imitatus est; commendando orationum pro hæreticis fundendarum frequentiam, denegando autem hæreticis disputaturientibus audientiam. Atque ita hac in parte adimplevit illud, quod Corinthiis tam seriò inculcat & iterat idem Apostolus, dicens: *Imitatores mei estote, sicut & ego Christi.* Joannes quoque Apostolus omne sermonis

Mat. 5. 44.
Mat. 18. 17.
1. Tim. 2. 1.
Tit. 3. 10.
2. Thess. 3. 6.
Tit. 3. 9.
2. Tim. 2. 14.
1. Cor. 4. 16. & 1. Cor. 11. v. 1.

sermonis commercium cum hæreticis interdicit fidelibus, quibus scribit: *Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non affert, nolite recipere eum in domum, nec* Ave *ei dixeritis.* Et quia apud plerosque facta plus valent ad persuadendum, quàm verba, idem Apostolus Ioannes nec balnei quidem ejusdem communionem cum hæreticis habere voluit. Cujus rei testem B. Irenæus adducit Polycarpum Smyrnensem Antistitem, ejusdemque Apostoli discipulum: L. Polycarpus (ait ille) non modò ab Apostolis „ eruditus, ac cum plerisque eorum, qui „ Christum viderant, diu multùmque conver- „ satus; sed etiam Smyrnensis Ecclesiæ, quæ „ in Asia est, Episcopus ab Apostolis institu- „ tus; quem nos quoque pueri vidimus, perdiu „ enim vixit, & grandævus vitam glorioso „ martyrio finivit. Hic porrò ea semper docu- „ it, quæ ab Apostolis didicit, quæque & Ec- „ clesia tradit, & sola sunt vera. Testes sunt „ omnes Asiæ Ecclesiæ, & qui ad hunc usque „ diem in Polycarpi throno successerunt, „ eum multò locupletiorem ac certiorem „ veritatis testem esse, quàm Valentinum, & „ Marcionem, ac reliquos malè de Religio- „ ne sentientes. Is cum sub Aniceto Romam „ advenisset, multos ex iis quos prædiximus „ hæreticos ad Dei Ecclesiam convertit; unam „ scilicet & solam veritatem testatus se ab „ Apostolis accepisse, quæ ab Ecclesia tradi- „ tur. Sunt & qui eum audiere commemo- „ rantem, Joanem Domini discipulum, cùm „ Ephesi ad balneum lotionis causâ ivisset, ac „ Cerinthum intus conspexisset, illotum bal- „ neo exiliisse, dicentem: *Fugiamus hinc, ne* „ *balneum ruat, quòd intus sit Cerinthus veritatis hostis*". Hoc ipsum de Ioanne memorat Epiphanius, salvo quòd pro Cerintho *Ebionem*, pariter hæresiarcham, nominet: fortè quia vel uterque hæresiarcha simul ibi fuit, & Irenæus alterum, Epiphanius alterum memorat: vel quod unâ vice contigit circa Cerinthum, alterâ contigit circa Ebionem. Tradit quoque idem Epiphanius, Spiritus sancti impulsu Ioannem processisse tunc ad balneum, cùm aliàs non soleret: ut occasionem nancisceretur relinquendi fidelibus exemplum ac documentum vitandi omnem cum hæreticis communionem. Irenæus porro verbis proximè citatis alia subjungit, ex quibus cernere licet, quantopere Polycarpus & alii Apostolorum discipuli studuerint, exemplis ac documentis Apostolorum incitati, devitare omne cum hæreticis commercium, etiam Sermonis: M. Quin ipse quoque Poly- „ carpus (subdit ibi Irenæus) Marcioni ali- „ quando sibi occurrenti, ac dicenti, *Cognosce* „ *nos*, respondit: *Cognosco primogenitum Sa-* „ *tana*. Tanto studio Apostoli atque ipsorum „ discipuli cavebant, ne cum quoquam eo- „ rum, qui veritatem adulterassent, vel ser- „ monis commercium inirent: quemadmo- „ dum etiam Paulus dixit, *Hæreticum homi-* „ *nem post unam & alteram admonitionem devi-* „ *ta: quia subversus ille est, & peccat, cùm sit proprio iudicio condemnatus*". Idem rursùs in Epistola ad Florinum, condiscipulum quondam suum in Schola Polycarpi, sed postea hæresiarcham, à quo *Floriniani*: " Certè (in- „ quit) Deum contestari possum, illum Bea- „ tum & Apostolicum Præsbyterum Poly- „ carpum, si ejusmodi dogmata (*quæ nimi-* „ *rum hæresiarcha Florinus tunc effutiebat*) fortè „ audivisset, continuò exclamaturum fuisse: „ *O bone Deus, in quæ me tempora reservasti, ut* „ *ista patiar!* atque ex eo loco, quo vel se- „ dens, vel stans ea audivisset, extemplò „ planè aufugiturum". Tantum igitur abest, Polycarpum fuisse cum quoquam pravorum dogmatum assertore cominùs disputaturum, ut ne usquam quidem ubi illa proferrentur sessurus fuisset aut staturus, sed confestim inde in longinquiora aufugiturus.

1 Io. v. 10

Vide Bedam in Epistolam 2. Ioan. v. 10.

L. Iren lib. 3. cap. 3
Vide Euseb. lib. 4. Hist. cap. 14. & Theodor. l. 1. Haret. Fab. cap. 3. & Niceph. l. 3. cap. 24.

Vide Epiph. Heresi 30.

M. Iren. ibid.

Policarpus.

Tit 3. 10. & 11.

LXXVIII. Non deerit fortè, qui lectis Irenæi verbis proximè relatis aveat particulariùs nosse, quænam fuerint ista Florini dogmata tam execranda, ut B. Irenæum tantoperè exacerbaverint. Respondeo, integram Irenæi Epistolam ad Florinum non extare, sed ejus duntaxat fragmentum, quod ex Eusebio lib. 5 Hist. Eccles. cap. 19. alias 20. recitat Feuardentius ad calcem Operum Irenæi. Ex quo Fragmento colligi nequit, quænam fuerint ea Florini commenta. Nihilominùs ex Augustino lib. de Hæresibus ad quodvultdeum cap. 66. & ex Isidoro Hispal. lib. 8. Originum cap. 5. necnon ex aliis hæreseon nomenclatoribus satis constat præcipuum Florini ac Florinianorum dogma in hoc fuisse situm, quòd Deus esset author peccatorum. Colligiturque idipsum ex Eusebio, ita scribente: N. Varias Epi- „ stolas Irenæus contra eos scripsit, qui Romæ „ sincerum Ecclesiæ ritum corrumpebant. „ Unam scripsit ad Blastum, *de Schismate*: aliam „ ad Florinum, *de Monarchia*, sive de eo, Quod „ non sit Deus factor malorum: nam hanc ille sententiam asserere videbatur". Fuit è contrario alius quidam hæresiarcha, nomine Coluthus, à quo *Coluthiani* qui horrore istius Floriniani dogmatis declinavit in alterum extremũ, negando Deum causare mala vel pænæ quidem. Sic nimirum, *Dum vitant stulti vitia, in contraria currunt*: O. Difficile est (inquit Augustinus) „ ut dum perversè homines vitia devitant, non „ in eorum contraria perniciter currant. Ete- „ nim exhorrens avaritiam, fit profusus: exhor- „ rens luxuriam, fit avarus; aut inquietus fit, „ cujus pigritiam reprehenderis; aut cujus in- „ quietudinem, piger: aut qui reprehensu „ cæperit odisse audaciam suam, ad timiditas-

Augustinus.

Isidorus.

N. Euseb. l. 5. Hist. cap. 19.

O. Aug. l. 9. de Gen. ad litt. c. 8.

„ tem fugit; aut qui timidus non esse conatur, „ tanquam abrupto vinculo fit temerarius: dum „ non ratione, sed opinione crimina metiuntur". Quod hic tradit Augustinus de criminibus morum, alibi crebrò applicat criminibus etiam opinionum. Videri signanter potest lib. de Fide & operibus cap. 4. & lib. 2. ad Bonifacium cap. 2 & lib. 3. cap. 9. & Præfatione in Psal 31. & Epist. 47. & lib. 1. Operis imperf. contra Jul. c. 115, & serm. xi. de verbis Domini c. 2. Patetque id manifestè in prædictis hæresiarchis & eorum respectivè asseclis: de quibus idem ipse Augustinus in catalogo hæresum: P. *Coluthiani* (inquit) à quodam *Coluthe*, „ qui dicebant, Deum non facere mala: contra id quod scriptum est, *Ego Deus creans mala. Floriniani* à Florino, qui è contrario dicebant, Deum creasse mala: contra id quod „scriptum est, *Fecit Deus omnia, & ecce bona valdè.* „ Ac per hoc quamvis contraria inter se dicentes, tamen ambo divinis eloquiis resistebant". Vbi obiter notandum, hæresim non in verbis sed in verborum intelligentia sitam esse: siquidem iste articulus *Deus creat mala*, hæreticus est prout intelligitur à Florinianis, Catholicus prout à Propheta ex persona Domini asseritur, & ab Ecclesia adversus Coluthianos astruitur. Oppositus ei similiter articulus, *Deus non creat mala*, hæreticus est prout intelligitur à Coluthianis, Catholicus prout ab Ecclesia astruitur adversùs Florinianos. Vnde mirum est, magnum illum Lutheranorum Doctorem, præcipuum *Confessionis Augustanæ* concinnatorem, & Apologiæ pro eâdem evulgatę authorem Philippum Melancthonem, eousque dementiæ aliquando devenisse, ut tam horrendum Florini commentum à tot jam sæculis Ecclesiasticâ authoritate damnatum, communi totius humani generis sensu explosum, rationi & divinæ authoritati tam vehementer adversum, tentaverit ex Orco reducere, ac postliminio in Mundum invehere: Q. *Nos docemus*, ait ille, *non solùm permittere Deum creaturis, ut operentur; sed ipsum omnia propriè agere. Sicut fatemur, proprium Dei opus fuisse Pauli vocationem; ita fatemur, opera Dei propria esse, sive quæ media vocantur, ut comedere, bibere, communia cum brutis; sive quæ mala sunt, ut Davidis adulterium; Manlii severitatem animadvertentis in filium. Constat enim ex capite primo ad Romanos, Deum omnia facere non permissivè, sed potenter (ut Augustini verbo utamur) id est, ut sit eius propria Iudæ proditio, sicut Pauli vocatio.* Quemadmodum autem antiqua Ecclesia explosit dogma istud primitùs à Florino adinventum, ita præsens Ecclesia per Tridentinam Synodum damnavit idem à Melancthone nuper resuscitatum: R. Si quis dixerit (ait Synodus) „ non esse in potestate hominis vias suas malas facere, sed mala opera, ita ut bona, „ Deum operari, non permissivè solùm, sed „ etiam propriè & per se; adeò ut sit pro„ prium ejus opus non minùs proditio Judæ, quàm vocatio Pauli: anathema sit". Damnarat olim illud ipsum dogma Synodus secunda Arausicana in Decreto suo finali, necnon Synodus tertia Valentina cap 3 Basilius præterea Magnus eundem errorem refutarat integra Homilia, *Quòd Deus non sit author mali.* Augustinus quoque eundem refellit lib. 2. de Peccatorum Meritis cap. 19. & lib. de Gratia & libero arbitrio cap. 2. & lib. de Natura & grat. c. 46. & 49. & Epist. 105. & lib. 1. ad Simplicianum q. 2. & Tract. 53. in Joannem, & crebrò alibi. Et Prosper in Respons. ad capitula 1. 6. xi. & 13. Gallorum, & ad Object. 3. 5. 6. 7. 10. xi. 12. & 13. Vincent. Et Fulgentius lib. 1. ad Monimum cap. 17. & seqq. Certè enim error ipse adeò nefandus & vel primo ipso intuitu horrendus apparet, ut tolerabiliùs allucinati videantur qui Deum vel omninò negarunt, vel duos Deos finxerunt, bonum scilicet, & malum; quàm qui unicum quidem Deum, sed peccati reum statuerunt. Unde Irenæus in eadem sua ad Florinum Epistola ait inter alia: S. Ista dogmata ne hæretici quidem, „ qui erant ab Ecclesia exturbati, unquam affirmare audebant". In quæ verba Feuardentius sic scribit in Notis: T. Certè Carpocra„ tes & Marcion maluerunt plures Deos „ comminisci, quàm uni & vero Deo ascri„ bere causam efficientiamque peccati. A qua „ tamen impietate nunc non abhorrent Cal„ viniani: quemadmodum in Dialogis ostendimus, & confutavimus". Sed bene habet, quòd Melancthon ipse in ea pravitate non persliterit, sed Catholicorum argumentis pressus, & ipsâ dogmatis tam execrandi horribilitate perculsus, palinodiam in posteriori Operum suorum recognitione cecinerit, hisce verbis, apud Ruardum relatis: V. Est „ autem hæc pia & vera sententia, utrâque „ manu, ac veriùs toto pectore tenenda, „ quòd DEUS NON SIT CAUSA PECCATI, „ & quòd Deus non velit peccatum: sed „ causæ peccati sunt voluntas diaboli & vo„ luntas hominis, quæ suâ libertate abuti potuit, seseque à Deo avertere". Atque utinam tam idem ipse Melancthon, quàm seductor ejus Lutherus, cætera sua damnabilia dogmata similiter revocassent, & revocari à suis complicibus & asseclis procurassent: ut secundas saltem haberent modestiæ, qui primas assequi nequierant partes sapientiæ. Utinam auscultassent Augustino insonanti: W. Sicut laudabile est à vera Sententia non „ amoveri, ita culpabile est persistere in fal„ sâ: quam nunquam tenere prima laus est, „ secunda mutare: ut aut ab initio vera permaneat, aut mutatâ falsâ vera succedat".

P. August. lib. de Hæres. ad Quodvult d. c 65. & 66. Isa. 45. 7.

Eccli. 39. 21.

Q. Melancth. in c. 1. ad Romanos.

R. Trident. Sess. 6. can 6

Synod. Arausic. Synod Valen.

Basilius.

Augustinus.

Prosper.

Fulgentius.

S. Iren. Epist. ad Florinum.

T. Feuard. in notis super Fragmẽ. Ep Irenæi ad Florin. Vide lib. 2. Theomachiæ c. 7. 9. 10. & 11.

V. Melancth apud Ruard. ar. 7.

W. Aug. l. 1. cont. Cresc. c. 3.

CAPVT

CAPUT XXIV.

Irenæus *non solùm alieno exemplo, sed proprio etiam documento prodidit; non esse cum hæreticis commercia aut colloquia ineunda; suffragante ei Martyre* Ignatio, *qui eos appellat* Sepulchrales columnas. P*ythagoricorum mos erigendi desertoribus suæ Sectæ columnas, tanquam mortuis.* Hieronymi *de hæreticorum duritie testimonium. Cur* à seipsis damnati *dicantur? Ab Ecclesia, quam vident, foras fugiunt. Plures prophetica Scripturæ perhibent testimonium Ecclesiæ, quàm ipsi Christo; quia plures hostes Ecclesiæ prævisi; quàm Christi.* Tertulliani *Sententia, de non admittendis hæreticis ad certamen Scripturarium. Quid eis ad certamen Scripturarium provocantibus regerendum?*

LXXIX. TAmetsi ex ijs quæ de Magistro suo Polycarpo discipulus Irenæus memorat, probabili conjecturâ mens ipsius memorantis innotescat: ne tamen solis conjecturis niti videamur; ipsum Irenæum sua sensa proferentem lubet adducere. Notanda igitur inprimis sunt illa ejus verba superiori capite §.77 adducta, quibus, post relatas Ioannis Apostoli, & Polycarpi ejus discipuli historiolas, subdit: X. Tanto studio Apostoli atque ipsorum discipuli cavebant, ne cum quoquam eorum, qui veritatem adulterassent, vel sermonis commercium inirent: quemadmodum etiam Paulus dixit, *Hæreticum hominem post unam & alteram admonitionem devita, quia subversus ille est, & peccat cùm sit proprio iudicio condemnatus*". Superiùs item lib. 1. cap. 13". Omnes ij (inquit) qui ab Ecclesia abscedunt, & anilibus fabulis fidem arrogant, verè ipsimet *à se condemnati sunt*: quos Paulus nobis *post unam atque alteram admonitionem vitandos esse* præcipit. Ioannes verò Domini discipulus condemnationem eorum auxit; ut qui ne salutem quidem ipsis à nobis dici velit: *Qui enim*, inquit, *dicit eis*, AVE, *communicat operibus eorum malis*. Idque haud sanè abs re: *Non est* enim *salus impijs, dicit Dominus*." Inferius item lib. 3. c. 4. omninò devitandos esse monet: & lib. 5. cap. 27. pro mortuis habendos asserit:" Quicunque (inquiens) voluntate sua à Deo desciscunt, hos ipse à se separat: separatio autem à Deo, mors est; & separatio lucis, tenebræ: & separatio Dei est omnium ab ipso manantium bonorum amissio. Quare qui per apostasiam ea quæ dicta sunt dimiserint, tanquam bonis, omnibus privati nullo non punientur supplicio; non quidem Deo antecedenter eos puniente, sed pænâ illâ bonorum omnium privationem consequente". Vbi continua allusio est ad locum Apostoli jam suprà adductum, quo dicit, *hæreticum esse subversum, & proprio iudicio condemnatum*. Condemnatum quippe Irenæus reputat *mortuum*: & quod Apostolo est *subversum esse*, hoc Irenæo est *bonis omnibus à Deo manantibus privatum esse*. Et ad mortem quidem quod attinet, Martyr Ignatius, Irenæo adhuc vetustior, & Ioannis Apostoli unà cum Polycarpo discipulus, hæreticos indiscriminatim omnes vocat Y. *Columnas sepulchrales, & mortuorum monumenta, quibus mortuorum hominum nomina duntaxat inscripta sint*. Ubi alludere videtur ad veterem Pythagoricorum praxim erigendi sepulchralem columnam apostatis suæ Sectæ tanquam mortuis. De hæresi enim sub typo mulieris alienæ scriptum est in Proverbiis, *Omnes qui ingrediuntur ad eam, non revertentur, nec apprehendent semitas vitæ*. Quò spectat & illud Epiphanij in Ancorato: *Pravæ fidei desperata emendatio est*. Et de pravæ fidei doctoribus, seu hæresium satoribus, Hieronymus intelligendum censet quod scriptum est, *Cuncti Principes fugerunt simul, durèque ligati sunt*: Z. Migraverunt enim (ait ille) omnes hæreticorum Principes ad Synagogam Satanæ, à Christi Ecclesia: & transierunt simul, discordes in perfidia, in transitu concordes: & ligati sunt ab arcu, de quo in Psalmo scriptum est: *Ecce peccatores intenderunt arcum, paraverunt sagittas suas in pharetra, ut sagittent in obscuro rectos corde*: & mittant ignita diaboli iacula, quæ vulnerent pariter & ligent. Ideoque *durè ligati sunt*: quia *obturaverunt aures suas, sicut aspides surdæ & obturantes aures suas, quæ non exaudient voces incantantium, nec venefici incantantis sapienter*. Ob quam causam & Apostolus Paulus *hæreticum post unam commonitionem*, perversitati suæ præcipit relinquendum: *quia perversus est, & proprio iudicio condemnatus*. Ex nobis

Marginal notes: X. Iren. supra cap. 23. §. 77. — Tit. 3. 10. & 11. — 2. Io. v. 11. — Isa. 48. 22. — Y. Ignat. Epist. ad Philadelphenses. — Prov. 2. 19. — Epiphan. — Isa. 22. 3. — Z. Hieron. in caput 22. Isa. v. 3. — Psal. 10. 3. — Psal. 57. 5. & 6. — Tit. 3. 10. & 11. — 1. Io. 2. 19.

1. Io. 2. 19 „nobis enim exierunt, sed non erant ex nobis: si enim „ex nobis fuissent, mansissent utique nobiscum. Horum „ Principum fugitivorum ille Princeps est,
Isa. 27. 1. Iuxta 70. „ quem Isaias vocat *Draconem fugientem, colu-* „ *brum tortuosum*: qui cùm verba mortifera in „ aures miserit deceptorum, *dure eos ligat*, & de vinculis suis exire non patitur". Vbi Hieronymus Græca quædam exemplaria secutus, *unius* duntaxat *commonitionis* præmittendæ meminit, antequam hæreticus suæ perversitati, juxta Apostoli præceptum, relinquatur. Qui tamen in Commentario super caput 3. Epistolæ ad Titum, *post unam & alteram correptionem*, legere mavult; authoritate potissimùm Anastasij Papæ permotus. Ac pòst ibidem subdit ad propositum nostrum:" Quare post primam & se„ cundam correptionem devitandus sit hæreti„ cus, reddit causas Apostolus, dicens: *quòd* „ *subversus est ejusmodi, & peccat, cùm sit à* „ *semetipso damnatus*. Qui enim semel bisque „ correptus, audito errore suo non vult cor„ rigi, errare existimat corrigentē; & è contrario „ se ad pugnas & jurgia verborum parans, cum vult lucrifacere, à quo docetur".

LXXX. Vehementer profectò miror & fallor, nisi *Confessionistæ* suas strophas prædictis Hieronymi verbis detectas, & scopum proditum cernant. Nunquid enim jampridem audierunt errorem suum, non solùm à particularibus Doctoribus, sed ab integris etiam Academiis, ab Apostolicæ Sedis tot ac tantis Præsulibus, ab Imperatoribus & Comitiis Imperialibus, ab Episcopalibus Synodis, ac tandem ab œcumenico Tridentinorum Procerum cœtu? Quid ergo aliud, quàm lucrifacere eos à quibus docentur intendunt, dum novam audientiam jam iterum exposcunt, & se ad pugnas & jurgia verborum parant? Sed absit ut ita in omnibus hominibus intelligentiæ caliget obtutus, & à cunctis Ecclesiæ filiis Spiritus scientiæ & pietatis abscesserit, ut aut insidiosam deceptionem non videant, aut videntes in certamen condescendant. An fortè novâ disceptatione opus est, ut Lutherani novam damnationis accipiant sententiam? Sed quid aliud hoc fuerit, quàm antiquas retractare, vel in dubium revocare sententias? Quid item opus est, cum post tot annorum decursum damnare, quem constat à semetipso jam dudum damnatum fuisse?" Propterea (subdit ibi„ dem Hieronymus) hæreticus dicitur *à se* „ *metipso esse damnatus*: quia fornicator, adul„ ter, homicida, & cætera vitia, per Sa„ cerdotes de Ecclesia propelluntur: hæreti„ ci autem in semetipsos sententiam ferunt, „ suo arbitrio de Ecclesia recedentes: quæ „ recessio, propriæ conscientiæ videtur esse damnatio". Hujus rei specimen præcessit in illis Christi pridem discipulis de quibus scri-
Io. 6. 67. ptum est, quòd *Abierunt retrò*: Non enim ejecti vel propulsi dicuntur, sed abiisse memorantur. Unde eorum abitum sive abscessum Augustinus non dubitat *hæresim* dicere:
A. Aug. in Psal. 54. [A] Quædam (inquiens) in Scripturis dura „ videbantur, cùm obscura essent: exposita, „ mollita sunt. Nam & prima HÆRESIS „ in discipulis Christi velut ad duritiem ser„ monis ipsius facta est. Cùm enim diceret,
Ibid. v. 54 „ *Nisi quis manducaverit carnem meam, & bibe-* „ *rit sanguinem meum, non habebit vitam in se*:
Ibid. v. 61 „ illi non intelligentes dixerunt ad invicem, „ *Durus est sermo hic, quis potest eum audire?* Di„ centes, quia *durus est sermo hic*, SEPARA„ VERUNT SE AB Illo: remansit cum „ solis duodecim. Cùm ei suggessissent, il„ los in sermone ejus fuisse scandalizatos: *Nunquid & vos*, inquit, *vultis* ABIRE"? Illi ergo seipsos separaverunt, voluntate sua secesserunt, ultrò foras abierunt: de qualibus
Iud. v. 19. 1. Io. 2. 19. ait Judas in sua Canonica, *Hi sunt qui segregant semetipsos*: & Joannes similiter, *Ex nobis*,
Pet. 2. 15. inquit, *prodierunt*: & Petrus item, *Derelinquentes viam rectam erraverunt*: & Regius Psal-
Ps. 30. 12 tes ex persona Domini, *Qui videbant me*, in-
Vide Ambros. suprà hic cap. 14. §. 45. quit, *foras fugerunt a me*. In quem locum Au-
B. Idem. Concione 2. in Psal. 30. gustinus: [B] Ignoscendum esset (inquit) si „ foras fugissent à me, qui non videbant „ me: etiam *Qui videbant me, foras fugerunt à me*". Et mox infrà applicans eundem locum Ecclesiæ, quæ est corpus Christi mysticum, & quodammodò una cum Christo,
1. Cor. 6, 17. juxta illud Apostoli, *Qui adhæret Domino, unus spiritus est*:" Illud (inquit) est magis gemen„ dum, illud omninò intolerabile, quia „ multi *Qui videbant me, foras fugerunt à me*: „ id est, qui cognoverunt quid esset Eccle„ sia, exierunt foras, & hæreses & schismata contra Ecclesiam fecerunt". Et iterùm inferiùs:" Si vides ibi totius Orbis unitatem, „ quid foras fugis, ut non solùm ipse patia„ ris, verùm & aliis facias cæcitatem? *Qui* „ *videbant me*, id est, qui noverant quid sit „ Ecclesia, qui eam in Scripturis intueban„ tur, *foras fugerunt à me*. Putatis enim, fra„ tres mei, quia illi omnes qui fecerunt hæ„ reses per loca, & partes, non noverant in „ Scripturis Dei quia Ecclesia non est præ„ dicata nisi toto terrarum Orbe diffusa? ve„ rè dico charitati vestræ, certè omnes Chri„ stiani sumus, vel Christiani omnes dici„ mur, & omnes Christi signo signamur: ob„ scuriùs dixerunt Prophetæ de Christo, „ quàm de Ecclesia; puto propterea, quia „ videbant in Spiritu, contra Ecclesiam ho„ mines facturos esse particulas, & de Chri„ sto non tantas lites habituros, de Ecclesia „ magnas contentiones excitaturos: ideò il„ lud, unde majores futuræ erant lites, „ planiùs prædictum, & apertiùs propheta„ tum est; ut ad judicium illis valeat, *Qui* *vide-*

viderunt, & foras fugerunt". Si hujus *Iudicij* terrore non percellantur, ut eò unde egressi sunt revertantur, & Ecclesiam videant, videreq; se se fateantur; disputationibus certè nunquam reducentur, sed lucrifacere eos potiùs attentabunt, à quibus docentur. Epropter acquiescendum erit monito Salvatoris, qui de talibus aiebat suis discipulis: *Sinite illos, caci sunt, & duces cæcorum*: C. Hoc est (inquit Hieronymus) „quod Apostolus præceperat: *Hæreticum hominem post unam & alteram correptionem devita; sciens quod perversus est hujusmodi, & à semetipso damnatus.* In hunc sensum & Salvator præcipit, Doctores pessimos dimittendos arbitrio suo: Sciens, eos difficulter ad veritatem posse trahi; & cæcos esse, & cæcum populum in errorem trahere".

Mat. 15. 14. C Hieron. in cap. 15. Matthæi v. 14.

LXXXI. Antequam Tertullianus eo modo quo superiùs cap. 13. §. 41. memoratum est, ab Ecclesia ad Montanistarum castra transilisset, præclara aliquot monumenta tum adversùs hæreses & hæreticos in generali, tum adversùs nonnullas hæreticorum Sectas nominatim & in particulari elucubraverat. Inter prioris generis monumenta eminet libellus, *De Præscriptionibus adversus hæreticos* inscriptus: in quo per plura capita ex professo contendit, & variis argumentis nervosè suadere ac persuadere enititur, non esse cum hæreticis disputatione agendum, præsertim verò ex divinis Scripturis, ad quas hæretici provocare consuescunt, prout & nunc more Majorum suorum provocant *Confessionistæ*: D. Sed ipsi (ait ille de hæreticis generaliter) „& de Scripturis agunt, & de Scripturis suadent. Aliunde scilicet loqui possent de rebus fidei, nisi ex litteris fidei? Venimus igitur ad propositum: huc enim dirigebamus, & hoc præstruebamus, ad locutionis præfationem, ut jam hinc de eo congrediamur, de quo Adversarii PROVOCANT. Scripturas obtendunt, & hâc suâ audaciâ statim quosdam movent: in ipso verò congressu firmos quidem fatigant, infirmos capiunt, medios cum scrupulo dimittunt. Hunc igitur potissimum gradum obstruimus, NON ADMITTENDOS EOS AD ULLAM DE SCRIPTURIS DISPUTATIONEM: si hæ sunt vires eorum, anne eas habere possint, dispici debet, cui competat possessio Scripturarum, ne is admittatur ad eas, cui nullo modo competit. Hoc de consilio diffidentiæ aut de studio aliter ineundæ constitutionis induxerim, nisi ratio constiterit; inprimis illa, quòd fides nostra obsequium Apostolo debeat, prohibenti *Quæstiones inire, Novis vocibus aures accommodare; Hæreticum post unam correptionem convenire*, non post DISPUTATIONEM. Adeò interdixit disputationem, *correptionem* designans causam hæretici conveniendi: & hoc *unam*, scilicet quia non est Christianus sine more Christiani, *Semel & iterum, & sub duobus aut tribus testibus*, castigandus videretur, cùm ob hoc sit castigandus, propter quod non sit cum illo disputandum. Deinde quoniam nihil proficiat congressio Scripturarum, nisi planè ut aut stomachi quis ineat eversionem, aut cerebri. Ista hæresis non recipit quasdam Scripturas: & si quas recipit, adjectionibus & detractionibus ad dispositionem instituti sui intervertit: & si recipit integras, & si aliquatenus integras præstat, nihilominus diversas expositiones commentata convertit. Tantum veritati obstrepit adulter sensus, quantum corruptor stylus. Variæ præsumptiones necessariò nolunt agnoscere ea, per quæ revincuntur: his nituntur quæ ex falso composuerunt, & quæ de ambiguitate cæperunt. Quid promovebis, exercitatissime Scripturarum; cùm si quid defenderis, negetur ex diverso; si quid negaveris, defendatur? Et tu quidem nihil perdes, nisi vocem in contentione: nihil consequêris, nisi bilem de blasphematione. Ille verò, siquis est, cujus causâ in congressum descendis Scripturarum, ut eum dubitantem confirmes; ad veritatem, an magis ad hæresim deverget? hoc ipso motus, quòd te videat nihil promovisse, æquo gradu negandi & defendendi, diversâ parte statutum: certè de pari altercatione incertior discedet, nesciens quam hæresim judicet". Plura de hac re sparsim in sequentibus idem Author inserit, ac tandem cap. 37. concludit in hunc modum: " Constat ratio propositi nostri, definientis, non esse admittendos hæreticos ad ineundam de Scripturis provocationem: quos sine Scripturis probamus ad Scripturas non pertinere. Si enim hæretici sunt, Christiani esse non possunt, non à Christo habendo quod de sua electione sectati hæreticorum nomine admittunt. Ita non Christiani nullum jus capiunt Christianarum litterarum: ad quos meritò dicendum est, Qui estis? Quando, & unde venistis? Quid in meo agitis non mei? &c.

D. Tertul. lib. de Præscript. c. 15. & seqq.

Tit 3. 9. 1 Tim 6 20. Tit 3. 10. Vide superiùs ibid. cap. 6. Mat. 18. 15 & seqq.

1. *Io.* 2. 19 „*nobis enim exierunt, sed non erant ex nobis: si enim*
„*ex nobis fuissent, mansissent utique nobiscum.* Horum
„ Principum fugitivorum ille Princeps est,
Isa. 27. 1. *Iuxta* 70. „ quem Isaias vocat *Draconem fugientem, colu-*
„ *brum tortuosum*: qui cùm verba mortifera in
„ aures miserit deceptorum, *durè eos ligat*, &
de vinculis suis exire non patitur". Vbi Hiero-
nymus Græca quædam exemplaria secutus, *unius*
duntaxat *commonitionis* præmittendæ meminit,
antequam hæreticus suæ perversitati, juxta
Apostoli præceptum, relinquatur. Qui tamen
in Commentario super caput 3. Epistolæ ad
Titum, *post unam & alteram correptionem*, legere
mavult; authoritate potissimùm Anastasij Pa-
pæ permotus. Ac pòst ibidem subdit ad pro-
positum nostrum:" Quare post primam & se-
„ cundam correptionem devitandus sit hæreti-
„ cus, reddit causas Apostolus, dicens: *quòd*
„ *subversus est ejusmodi, & peccat, cùm sit à*
„ *semetipso damnatus.* Qui enim semel bisque
„ correptus, audito errore suo non vult cor
„ rigi, errare existimat corrigentē; & è contrario
„ se ad pugnas & jurgia verborum parans,
cum vult lucrifacere, à quo docetur".

LXXX. Vehementer profectò miror & fallor,
nisi *Confessionistæ* suas strophas prædictis Hiero
nymi verbis detectas, & scopum proditum cer-
nant. Nunquid enim jampridem audierunt er-
rorem suum, non solùm à particularibus Do-
ctoribus, sed ab integris etiam Academiis, ab
Apostolicæ Sedis tot ac tantis Præsulibus, ab
Imperatoribus & Comitiis Imperialibus, ab
Episcopalibus Synodis, ac tandem ab œcume-
nico Tridentinorum Procerum cœtu? Quid
ergo aliud, quàm lucrifacere eos à quibus do-
centur intendunt, dum novam audientiam jam
iterum exposcunt, & se ad pugnas & jurgia
verborum parant? Sed absit ut ita in omnibus
hominibus intelligentiæ caliget obtutus, & à
cunctis Ecclesiæ filiis Spiritus scientiæ & pie-
tatis abscesserit, ut aut insidiosam deceptio
nem non videant, aut videntes in certamen
condescendant. An fortè novâ disceptatione
opus est, ut Lutherani novam damnationis
accipiant sententiam? Sed quid aliud hoc
fuerit, quàm antiquas retractare, vel in du
bium revocare sententias? Quid item opus
est, eum post tot annorum decursum dam
nare, quem constat à semetipso jam dudum
damnatum fuisse?" Propterea (subdit ibi-
„ dem Hieronymus) hæreticus dicitur *à se*
„ *metipso esse damnatus*: quia fornicator, adul
„ ter, homicida, & cætera vitia, per Sa
„ cerdotes de Ecclesia propelluntur: hæreti-
„ ci autem in semetipsos sententiam ferunt,
„ suo arbitrio de Ecclesia recedentes: quæ
„ recessio, propriæ conscientiæ videtur esse
damnatio". Hujus rei specimen præcessit in
illis Christi pridem discipulis de quibus scri-
Io. 6. 67. ptum est, quòd *Abierunt retrò*: Non enim eje

cti vel propulsi dicuntur, sed abiisse memo-
rantur. Unde eorum abitum sive abscessum
Augustinus non dubitat *hæresim* dicere:
[A] Quædam (inquiens) in Scripturis dura *A. Aug. Psal* 54.
„ videbantur, cùm obscura essent: exposita,
„ mollita sunt. Nam & prima HÆRESIS
„ in discipulis Christi velut ad duritiem ser-
„ monis ipsius facta est. Cùm enim diceret,
„ *Nisi quis manducaverit carnem meam, & bibe-* *Ibid.* v.
„ *rit sanguinem meum, non habebit vitam in se*:
„ illi non intelligentes dixerunt ad invicem, *Ibid.* v.
„ *Durus est sermo hic, quis potest eum audire?* Di-
„ centes, quia *durus est sermo hic*, SEPARA-
„ VERUNT SE AB illo: remansit cum
„ solis duodecim. Cùm ei suggessissent, il-
„ los in sermone ejus fuisse scandalizatos:
Nunquid & vos, inquit, *vultis* ABIRE"? Illi
ergo seipsos separaverunt, voluntate sua se-
cesserunt, ultrò foras abierunt: de qualibus
ait Judas in sua Canonica, *Hi sunt qui segre-* *Iud.* v. 19.
gant semetipsos: & Joannes similiter, *Ex nobis*, *Io.* 2. 19.
inquit, *prodierunt*: & Petrus item, *Derelin-* *Pet.* 2. 15.
quentes viam rectam erraverunt: & Regius Psal- *Ps.* 30. 1
tes ex persona Domini, *Qui videbant me*, in- *Vide Ambros. suprà*
quit, *foras fugerunt à me*. In quem locum Au- *hic cap.*
gustinus: [B] Ignoscendum esset (inquit) si *§.* 45.
„ foras fugissent à me, qui non videbant *B. Idem. Concione* 2. *in Psal.*
„ me: etiam *Qui videbant me, foras fugerunt* 30.
à me". Et mox infrà applicans eundem lo-
cum Ecclesiæ, quæ est corpus Christi mysti-
cum, & quodammodò una cum Christo,
juxta illud Apostoli, *Qui adhæret Domino, unus* 1. *Cor.* 6. 17
spiritus est:" Illud (inquit) est magis gemen-
„ dum, illud omninò intolerabile, quia
„ multi *Qui videbant me, foras fugerunt à me*:
„ id est, qui cognoverunt quid esset Eccle-
„ sia, exierunt foras, & hæreses & schismata
contra Ecclesiam fecerunt". Et iterùm infe-
riùs:" Si vides ibi totius Orbis unitatem,
„ quid foras fugis, ut non solùm ipse patia-
„ ris, verùm & aliis facias cæcitatem? *Qui*
„ *videbant me*, id est, qui noverant quid sit
„ Ecclesia, qui eam in Scripturis intueban-
„ tur, *foras fugerunt à me*. Putatis enim, fra-
„ tres mei, quia illi omnes qui fecerunt hæ-
„ reses per loca, & partes, non noverant in
„ Scripturis Dei quia Ecclesia non est præ-
„ dicata nisi toto terrarum Orbe diffusa? ve-
„ rè dico charitati vestræ, certè omnes Chri-
„ stiani sumus, vel Christiani omnes dici-
„ mur, & omnes Christi signo signamur: ob-
„ scuriùs dixerunt Prophetæ de Christo,
„ quàm de Ecclesia; puto propterea, quia
„ videbant in Spiritu, contra Ecclesiam ho-
„ mines facturos esse particulas, & de Chri-
„ sto non tantas lites habituros, de Ecclesia
„ magnas contentiones excitaturos: ideò il-
„ lud, unde majores futuræ erant lites,
„ planiùs prædictum, & apertiùs propheta-
„ tum est; ut ad judicium illis valeat, *Qui*
vide-

viderunt, & foras fugerunt". Si hujus *Iudicij* terrore non percellantur, ut eò unde egressi sunt revertantur, & Ecclesiam videant, videreq; se fateantur; disputationibus certè nunquam reducentur, sed lucrifacere eos potiùs attentabunt, à quibus docentur. Eapropter acquiescendum erit monito Salvatoris, qui de talibus aiebat suis discipulis: *Sinite illos, cæci sunt, & duces cæcorum*: C. Hoc est (inquit Hieronymus) „ quod Apostolus præceperat: *Hæreticum hominem post unam & alteram correptionem devita; sciens quod perversus est huiusmodi, & à semetipso damnatus*. In hunc sensum & Salvator præcipit, Doctores pessimos dimittendos arbitrio suo: Sciens, eos difficulter ad veritatem posse trahi; & cæcos esse, & cæcum populum in errorem trahere".

Mt. 15. 14. C Hieron. in cap. 15. Matthæi v. 14.

LXXXI. Antequam Tertullianus eo modo quo superiùs cap. 13. §. 41. memoratum est, ab Ecclesia ad Montanistarum castra transilisset, præclara aliquot monumenta tum adversùs hæreses & hæreticos in generali, tum adversùs nonnullas hæreticorum Sectis nominatim & in particulari elucubraverat. Inter prioris generis monumenta eminet libellus, *De Præscriptionibus adversus hæreticos* inscriptus: in quo per plura capita ex professo contendit, & variis argumentis nervosè suadere ac persuadere enititur, non esse cum hæreticis disputatione agendum, præsertim verò ex divinis Scripturis, ad quas hæretici provocare consuescunt, prout & nunc more Majorum suorum provocant *Confessionistæ*: D. Sed ipsi (ait ille de hæreticis generaliter) „ & de Scripturis agunt, & de Scripturis „ suadent. Aliunde scilicet loqui possent de „ rebus fidei, nisi ex litteris fidei? Venimus igitur ad propositum: huc enim dirigebamus, & hoc præstruebamus, ad locutionis præfationem, ut jam hinc de eo „ congrediamur, de quo Adversarii PROVOCANT. Scripturas obtendunt, & „ hâc suâ audaciâ statim quosdam movent: „ in ipso verò congressu firmos quidem fatigant, infirmos capiunt, medios cum scrupulo dimittunt. Hunc igitur potissimum „ gradum obstruimus, NON ADMITTENDOS EOS AD ULLAM DE SCRIPTURIS DISPUTATIONEM: si „ hæ sunt vires eorum, anne eas habere possint, dispici debet, cui competat possessio „ Scripturarum, ne is admittatur ad eas, cui „ nullo modo competit. Hoc de consilio diffidentiæ aut de studio aliter ineundæ constitutionis induxerim, nisi ratio constiterit; inprimis illa, quòd fides nostra obsequium Apostolo debeat, prohibenti *Quæstiones inire*, *Novis vocibus aures accommodare*; „ *Hæreticum post unam correptionem conveniri*, „ non post DISPUTATIONEM. Adeò „ interdixit disputationem, *correptionem* designans causam hæretici conveniendi: & hoc „ *unam*, scilicet quia non est Christianus: ne more Christiani, *Semel & iterum, & sub duobus aut tribus testibus*, castigandus videretur, cùm ob hoc sit castigandus, propter quod non sit cum illo disputandum. Deinde quoniam nihil proficiat congressio Scripturarum, nisi planè ut aut stomachi quis ineat eversionem, „ aut cerebri. Ista hæresis non recipit quasdam Scripturas: & si quas recipit, adjectionibus & detractionibus ad dispositionem instituti sui intervertit: & si recipit integras, & si aliquatenus integras præstat, „ nihilominus diversas expositiones commentata convertit. Tantum veritati obstrepit adulter sensus, quantum corruptor stylus. „ Variæ præsumptiones necessariò nolunt „ agnoscere ea, per quæ revincuntur: his „ nituntur quæ ex falso composuerunt, & „ quæ de ambiguitate ceperunt. Quid promovebis, exercitatissime Scripturarum; „ cùm si quid defenderis, negetur ex diverso; si quid negaveris, defendatur? Et tu „ quidem nihil perdes, nisi vocem in contentione: nihil consequêris, nisi bilem de „ blasphematione. Ille verò, siquis est, cujus „ causâ in congressum descendis Scripturarum, ut eum dubitantem confirmes; ad „ veritatem, an magis ad hæresim deverget? „ hoc ipso motus, quòd te videat nihil promovisse, æquo gradu negandi & defendendi, diversâ parte statutum: certè de pari „ altercatione incertior discedet, nesciens quam hæresim judicet". Plura de hac re sparsim in sequentibus idem Author inserit, ac tandem cap. 37. concludit in hunc modum: " Constat ratio propositi nostri, definientis, „ non esse admittendos hæreticos ad ineundam de Scripturis provocationem: quos „ sine Scripturis probamus ad Scripturas non „ pertinere. Si enim hæretici sunt, Christiani esse non possunt, non à Christo habendo „ quod de sua electione sectati hæreticorum „ nomine admittunt. Ita non Christiani nullum jus capiunt Christianarum litterarum: „ ad quos meritò dicendum est, Qui estis? „ Quando, & unde venistis? Quid in meo „ agitis non mei? &c.

D. Tertul. lib. de Præscript. c. 15. & seqq.

Tit 3. 9. 1 Tim 6. 20. Tit 3. 10. Vide superiùs ibid. cap. 6. Mat. 18. 15. & seqq.

CAPVT XXV.

Tertulliani testimonium proximè relatum dispungitur, & dispunctim elucidatur. Hæreticis solemne est Scripturas obtendere, & cur ita? Tanto magis cavendi ac pertimescendi sunt, quanto occultiùs sub divinæ legis umbraculo latitant. Lutheri præsidentia, & simul inconstantia, redarguentis in aliis, quod practicat cum aliis & præ aliis. Insanis contradicere vanum est. Hæretici à Psalmographo viri sanguinum & dolosi *cur dicti? Publicas cum eis inire disputationes nec ineuntibus utile est, nec ipsis prodest, & auscultatoribus plerunque plus nocere quàm conducere natum est. Dubius in fide infidelis est.*

LXXXII. TErtulliani locus proximo §. relatus, tantæ est energiæ ad persuadendum quod contendimus, ut non tam adjectione, quàm attentâ lectione ac nonnullâ elucidatione egere videatur. Eapropter operæ prætium censui quasdam ejus clausulas singulatim perpendere, ne Lector eas cursim sine reflexione pertranseat. Quod igitur ibi dictum est, *Hæreticos de Scripturis agere, & de scripturis suadere*, id alibi quoque Tertullianus ipse testatur, ut cùm ait: [E] Hæreses esse non possent, si non & perperàm Scripturæ intelligi possent". Cui consonans Augustinus, [F] Non posset (inquit) oboriri error palliatus nomine Christiano, nisi de Scripturis non intellectis". Unde & lib. 1. de Trinit. cap. 3. præmunit se adversùs sinistros interpretes verborum suorum, exemplo Authorum canonicorum, quorum verbis hæretici passim omnes, ad suos errores palliandos & persuadendos abutuntur:" Arbitror sanè (inquiens) nonnullos tardiores, in quibusdam locis librorum meorum opinaturos me sensisse quod non sensi, aut non sensisse quod sensi. Quorum errorem mihi tribui non debere quis nesciat; si velut me sequentes, neque apprehendentes, deviaverint in aliquam falsitatem, dum cogor per quædam densa & opaca viam carpere? quandoquidem nec ipsis Sanctis divinorum librorum authoritatibus ullo modo quisquam rectè tribuerit tam multos & varios errores hæreticorum, cùm OMNES ex eisdem Scripturis falsas atque fallaces opiniones suas conentur defendere". Hinc cùm Pelagiani quædam ipsius dicta perversè interpretarentur, ipse eis respondens: [G] Non est mirum (inquit) si Pelagiani dicta nostra in sensus quos volunt detorquere conantur; quando & de Scripturis sanctis, non ubi obscurè aliquid dictum, sed ubi clara & aperta sunt testimonia, id facere consueverunt; MORE QUIDEM HÆRETICORUM ETTAM CÆTERORUM". Nec solùm Pelagiani, sed Semipelagiani quoque dictis Sctiptisvè Augustini abutebantur, signanterque inter eos Faustus Rhegiensis, de quo idcircò ait Facundus Hermianensis: [H] Faustus Gallus, in quæstione liberi arbitrii, malè intellectis & incongruè adhibitis Beati Augustini sententiis, fallebat, & in assensionem sui erroris inducebat incautos. Qui tamen à sanctæ memoriæ Fulgentio Ruspensi detectus atque convictus est. Quid autem in hoc miremur? Neque enim meliùs loqui potuit Augustinus, quàm Prophetæ, quàm Apostoli, quàm Euangelistæ: quorum verbis similiter malè intellectis, & incongruè adhibitis, tam multi hæretici suos defendere conantur errores". Utrûque hunc, hæreticis familiarem, abusum percenset singulatim Vincentius Lyrinensis lib. *Contra profanas hæreseon novationes*: unum quidē c. xI. ubi de hæreticis ait:" Captant plerunq; veteris cujuspiam viri Scripta paulò involutiùs edita, quę pro ipsa sui obscuritate dogmati suo quasi congruant: ut illud, nescio quid, quodcunq; proferunt, neq; primi, neq; soli sentire videantur. Quorum ego nequitiam duplici odio dignam judico: vel eò, quòd hæreseos venenum propinare alijs non pertimescunt: vel eò etiam, quòd sancti cujusq; viri memoriam, tanquàm sopitos jam cineres, profanâ manu ventilant". Alterū deniq; eorundem abusum commemorat inferiùs c. 35." Hîc fortassè (inquiens) aliquis interroget, An & hæretici divinæ Scripturæ testimonijs utantur? Utuntur planè, & vehementer quidem: nam videas eos volare per singula quæque sanctæ Legis volumina: per Moysi, per Regnorum libros, per Psalmos, per Apostolos, per Euangelia, per Prophetas. Sive enim apud suos, sive alienos; sive privatim, sive publicè; sive in sermonibus, sive in libris; sive

Vide suprà hic c. 20. §. 65. & 66.

E. Tertull. lib. de resurrectio. carnis c. 4.

F. Aug. lib. 83. qq. q. 69 vide lib. 7. de Gen. ad litt. c. 9.

Vide lib. de Catechiz. Rudibus c. 8

G. Idem lib. 2. de Nuptijs & Concup. c. 32

H Facundi lib. contra Mucianum sub initium

Vincentius Lyrinensis

„ sive in conviviis, sive in plateis: nihil unquam penè de suo proferunt, quod non etiam Scripturæ verbis adumbrare conentur. Lege Pauli Samozateni Opuscula, Priscilliani, Eunomij, Joviniani, reliquarumq; pestium: cernas infinitam exemplorum congeriem; propè nullam omitti paginam, quæ non Novi aut Veteris Testamenti sententijs fucata & colorata sit. Sed tanto magis cavendi & pertimescendi sunt, quanto occultiùs sub divinæ legis umbraculis latitant. Sciunt enim, fœtores suos nulli ferè citò esse placituros, si nudi & simplices exhalentur: atque idcircò eos cælestis Eloquij velut quodam aromate aspergunt; ut ille, qui humanum facilè despiceret errorem, diuina non facilè contemnat oracula. Itaque faciunt, quod hi solent, qui parvulis austera quædam temperaturi pocula, priùs ora melle circumlinunt; ut incauta ætas cùm dulcedinem præsenserit, amaritudinem non reformidet. Quod etiam ijs curæ est, qui mala gramina, & noxios succos, medicaminum vocabulis præcolorant: ut nemo, ubi superscriptum legerit remedium, suspicetur venenum".

Vide Origen. Homil. 7 in Ezechiel. & Athanas. Orat. 2. contr Arianos.

Hanc igitur hæreticorum praxin denotans Tertullianus, dicebat, eos *de Scripturis agere, & de scripturis suadere.* Alibi quoque eòdem respiciens aiebat: [I] Omnia adversùs veritatem, de ipsa veritate constructa sunt; operantibus æmulationem istam spiritibus erroris. Ab his adulteria hujusmodi salutaris disciplinæ suborta".

I. Tertull. in Apologetico cap. 47.

Ex quo facilè conjicitur, cujusnam spiritus impulsu Patriarcha Lutheranorum effutiebat: [K] *Ego adversus dicta Patrum, hominum, Angelorum, dæmonum, pono non antiquum usum, non multitudinem hominum; sed unius Maiestatis æternæ verbum,* EVANGELIUM: *quod ipsimet coguntur probare. Hic sto hic sedeo, hic maneo, hic glorior, hic triumpho: hic insulto Papistis, Thomistis, Heinricistis, Sophistis, & omnibus portis inferi, nedum dictis hominum quantumlibet sanctorum, aut consuetudini fallaci.* DEI VERBUM EST SUPER OMNIA, *divina Maiestas mecum facit: ut nihil curem si mille Augustini, mille Cypriani, mille Ecclesiæ Henricianæ contra me starent.* Nihilominùs idem ipse Lutherus, non satis sibi constans, hoc ipsum in aliis, tanquam hæretici spiritus indicium, reprobat, quod ipse sibi pro tempore & loco usurpat. In Colloquio etenim Islebiensi §. 2. de verbo Dei, inter alia ait: *In hoc uno* HÆRETICIS *sunt omnia; cùm quis tragœdiam capit, ut in ea pertendat naviter; & dicat: Vos cæteri simul omnes erratis, & iniquitatem tuemini: Sed mea solius doctrina vera est, & Dei explorata veritas. In ea permaneo, etiamsi universus Mundus contradicat: Deus enim profectò mentiri nequit. At enim* VERBUM EIUS A ME FACIT, *ut omninò decipi non possim.* Et rursus in Commentario super Caput 3. Epistolæ ad Galatas, loquens similiter de hæreticis: *Illuc, inquit, omnem operam conferunt, ut omnia argumenta contra ipsos allata eludant, & Scripturarum loca commentitiis suis expositionibus adulterent".*

K. Luther. l. contra Regem Angliæ.

Patet igitur ex iis quæ isto hactenùs capite, & superiùs item cap. 20. §. 65. & 66. adduximus, verissimè de hæreticis dixisse Tertullianum: *Ipsi & de Scripturis agunt, & de Scripturis suadent.* Cujus ratio ibidem subditur, quod nimirùm *aliunde loqui nequeant de rebus fidei, nisi ex litteris fidei.* Et hoc ipsum est quod Hieronymus ait: [L] Sine Scripturarum authoritate garrulitas non haberet fidem, nisi videretur perversam doctrinam etiam divinis testimoniis roborare". Et quod item ex Lyrinensi mox retulimus: *Sciunt, fœtores suos nulli ferè citò esse placituros, si nudi & simplices exhalentur: atque idcirò eos cælestis Eloquii velut quodam aromate aspergunt.*

Tertullian.

L. Hieron. in cap. 1. Epist. ad Titum v. 10.

Lyrinensis.

Quibus meritò regeritur ex Epiphanio: [M] Alius procul dubio sensus Scripturæ divinæ est, quàm illi in hæresim suam malignâ interpretatione detorquent. Quod faciunt & Manichæi, & Gnostici, & Hebionitæ, & Marcionis Sectatores, & aliæ hæreses numero octoginta: quæ de purissimo Scripturarum fonte assumentes testimonia, non ita interpretantur ut scripta sunt; sed simplicitatē sermonis Ecclesiastici id volunt significare, quod ipsi sentiunt".

M. Epiphan. Epist. ad Ioa. Hierosol. inter Hieronymianas 60.

Unusquisque proinde fidelium in suam cautelam reputet sibi dictum, quod ait Ambrosius: [N] Disce, quia *Satanas transfigurat se velut Angelum lucis*, & de Scripturis ipsis sæpe divinis laqueum fidelibus parat. Sic hæreticos facit, sic eviscerat fidem, sic jura pietatis impugnat. Ergo non te capiat hæreticus quia potest de Scripturis aliqua exempla proferre: nec sibi arroget, quòd doctus videtur; utitur & diabolus testimoniis Scripturarum, non ut doceat, sed ut circumscribat & fallat".

N. Ambros. l. 4. in caput 4 Lucæ. 2. Cor. 11. 14

Quòd si tibi ad plenam cautelam non sufficit Ambrosii admonitio, audi saltem Christum tibi & Christianis cæteris insonantem: *Attendite à falsis Prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecùs autem sunt lupi rapaces.* [O] Quid est *vestitus ovium* (inquit Lyrinensis) nisi Prophetarum & Apostolorum proloquia quæ iidem, ovili quadam sinceritate, *Agno illi immaculato, qui tollit peccatum Mundi,* tanquam vellera quædam, detexuerunt? Qui sunt *lupi rapaces,* nisi sensus hæreticorum feri & rabidi, qui caulas Ecclesiæ semper infestant, & gregem Christi quaquà possunt dilacerant? Sed ut fallaciùs incautis ovibus obrepant, manente luporum ferocia, deponunt lupinam speciem, & sese divinæ legis sententiis, velut quibusdam velleribus, obvolvunt: ut cùm quisque lanarum mollitiem persenserit, nequaquam aculeos dentium pertimescat. Sed quid ait Salvator? Ex

Matt. 7. 15.

O. Vincent. Lyrin. c. 26. & 27.

1. Pet. 1. 19.

Io. 1. 29.

Ibid. v. 16.

„*fructibus eorum cognoscetis eos*: id est, cùm cœperint divinas illas voces non jam proferre tantùm, sed etiam exponere; nec adhuc jactare solùm, sed etiam interpretari: tunc amaritudo illa, tunc acerbitas, tunc rabies intelligetur, tunc novitium virus exhalabitur, tunc profanæ novitates aperientur; tunc primùm scindi sepem videas, tunc transferri Patrum terminos, tunc Catholicam fidem cædi, tunc Ecclesiasticum dogma lacerari. Tales erant ii, quos percutit Apostolus Paulus in secunda ad Corinthios, dicens:
2. Cor. 11. „*Nam eiusmodi Pseudoapostoli sunt operarii subdoli, transfigurantes se in Apostolos Christi.* Quid est, *transfigurantes se in Apostolos Christi?* Proferebant Apostoli divinæ legis exempla; proferebant & illi: Proferebant Apostoli Psalmorū authoritates; proferebant & illi: Proferebant Apostoli sententias Prophetarū; & illi nihilominùs proferebant. Sed cùm ea quæ similiter protulerant, interpretari non similiter cœpissēt; tunc simplices à subdolis, tunc infucati à fucatis, tunc recti à perversis, tunc postremò veri Apostoli à falsis Apostolis discernebantur.
Ibid. v. 14. & 15. *Et non mirum*, inquit; *ipse se Satanas transfigurat in Angelum lucis: non est ergo magnum, si ministri eius transfigurantur, sicut ministri iustitiæ.* Ergo, secundùm Apostoli Pauli magisterium, quotiescunque vel Pseudoapostoli, vel Pseudoprophetæ, vel Pseudodoctores, divinæ legis sententias proferunt, quibus malè interpretatis errores suos astruere conentur, non est dubium quin auctoris sui callida machinamenta sectentur; quæ ille nunquam profectò comminisceretur, nisi sciret omninò nullam esse ad fallendum faciliorem viam, quàm ut ubi nefarii erroris subinducitur fraudulentia, ibi divinorum verborum prætendatur authoritas".

LXXXIII. Huc spectat & illud quod de hujusmodi Satanæ ministris transfiguratis in ministros justitiæ Tertullianus subinserit, *Scripturas obtendunt.* Quam obtensionem familiari similitudine illustrat Isidorus Pelusiotes:
P Isid. Pelus. lib. 1. Epist. 102 Vide Tertul lib. de Spectaculis c. 27. [P] Quemadmodum nautæ (inquiens) hamum escâ occultant, ac ex improviso pisces capiunt: sic improbi hæresum defensores sermonis suavitate perversas suas sententias obtegentes, simpliciores homines ad mortem tanquam hamo quodam rapiunt". Aliâ similitudine rem illustrat Nazianzenus, cum de hæreticis ait:
Q Naz. orat. 49. Vide Cyp. Epist. 2. ad Donatum & Ambrosium lib. de consubst. Filij c. 3. [Q] Per verisimilem confessionem, occultâ fraude, innocentium mentes seducunt: & ut solet læthale poculum, mellis dulcedine temperatum, suavitate fallente perimere; sic & hoc malum (*hæresis*) per blandimenta aurium, audientium sensus quâdam labe contaminans, contagione adhærentes inficit". Rem ipsam sine similitudinum umbraculo expressit Hilarius, ubi de hæreticis loquens:
R Hilar lib. 4. de Trin. [R] Videntur sibi (inquit) de singulis quæ asserunt præstare rationem, quia singulis assertionibus suis quædam ex divinis voluminibus testimonia subdiderunt: quæ corrupto intelligentiæ sensu solis tantùm ignorantibus blandiantur, speciem veritatis secundùm pravitatem interpretantium præstatura". Propter hujusmodi fraudulentiam, quâ animas dolosè interimunt, censet idem Hilarius eos à Psalmographo abigi, dicente: *Viri sanguinum declinate à me.* Ps. 138. 19. Postquam enim ea verba de adulatoribus interpretatus fuisset:
S. Hilar. in Psal. 138. v. 19. [S] Invenio (subdidit) alium sanguinarium: de quo dictum est, *Virum sanguinum & dolosum abominabitur Deus.* Ps. 5. 7. Ut igitur viri sanguinum sunt, quorum adulans doctrina est: ita & viri sanguinum sunt, quorum dolosa est doctrina. Dolosa autem doctrina est hæreticorum, sub nomine Dei blasphema, sub prætextu Religionis impia, sub veritatis specie fallax: quorum in animo & cogitatione solum contentionis studium persistit: nihil ad salutem hominum laborant, nihil ad spem acquirunt, nihil pacificum cogitant: ut omnibus his in contentionibus labor sit; & pugnam meditentur, isti infælices animas extinguunt, & in vanum Ecclesias sibi congregant; quas *Civitates Dei* nuncupari secundùm Propheticam Euangelicamq; consuetudinem, frequens & plurima authoritas est". Ps. 118. 20. Ut ergo infelices animas interimant, *Scripturas obtendunt.* Vide autem quid hac ipsâ obtensione, etiam ante congressum, lucrentur: *Et hâc suâ audaciâ*, subdit ibi Tertullianus, *statim quosdam movent*:
T. Ambros. de Filij consubstantial. cap. 1. [T] Quia nimirum (ut testatur Ambrosius) nihil tam cogit ad mortem, quàm sub obtentu fidei fidem violare. Ut enim gypsum aquâ permixtum, lac colore mentitur: ita hìc per verisimilem confessionem traditio inimica suggeritur". Pergit porrò Tertullianus, & adjicit: *In ipso vero congressu firmos quidem fatigant, infirmos capiunt, medios cum scrupulo dimittunt.* Dictum est superiùs cap. 22. faciliùs Ethnicos in Ecclesiam induci, quàm hæreticos ad eandem reduci. Vide tamen quid Doctor quidam magnus, atque in fide firmus, Ethnico cuidam contentionibus intento respondeat, ut inde conjicias quàm verè de hæreticis dixerit Tertullianus, *in ipso congressu firmos fatigant.* Ait igitur ille Ethnico:
V. Cyp. lib. ad Demetr. [V] Cùm ad me sæpe studio magis contradicendi, quàm voto discendi venires; & clamosis vocibus personans malles tua impudenter ingerere, quàm nostra patienter audire: ineptum videbatur congredi tecum, quando facilius esset & levius turbulenti maris concitos fluctus clamoribus retundere, quàm tuam rabiem tractatibus coercere. Certè & labor irritus, & nullus effectus, offerre lumen cæco, sermonem surdo, sapientiam

tiam

„ tiam bruto : cùm nec sentire brutus possit, „ nec cæcus lumen admittere, nec surdus audire". Cæterùm quod Cyprianus dixit de Ethnico, Basilius Magnus æquivalenter asserit de hæreticis : [w] Fortassis (inquiens)hoc erat „ *Silendi tempus*, juxta sapientem Salomonem. Nam quid revera prodest clamare adversùs ventum, quùm tempestas „ adeò violenta vitam occupet, à qua „ mens quælibet eorum, qui verbo initiati sunt, velut oculus pulverulentiâ quâdam, ex errorum seductione oppleta; confusa est; quælibet aures gravissimis & insolitis „ sonis obtunduntur, turbine verò circumaguntur omnia"? Eòdem spectat & illud ejusdem lib. 2. adversùs Eunomium : " Quid „ opus est stultis contradicere? Hoc enim „ perinde est atque cum eo contendere, cui rationis usum phrenesis ademerit". Cui non absimile est illud Augustini : [x] Quis audeat „ contradicere hominibus, de suo donantibus? „ *Qui enim loquitur mendacium, de suo loquitur*". Et illud item ejusdem lib 22. contra Faustum Manichæum cap. 95." Non est luctandum „ cum hominibus, qui dicunt : Non sapit palato meo, quod sapere dicis tuo" Quid igitur expectet quis ex sua cum hæreticis concertatione, nisi suam, si firmus sit, fatigationem, infirmorum illaqueationem, mediorum cum scrupulo dimissionem?

w Basil. lib. 4 Epistola S. ad Amphil. cap 26. Eccl 3. 7.

x August. Epist. 6. Jo 1. 44.

LXXXIV. Intentum suum tribus potissimùm argumentis Tertullianus confirmat in sequentibus : primum sumitur ex authoritate Apostoli, vetantis commercium ac congressum cum hæreticis jam correptis, sed non emendatis : secundum ex inutilitate ejusmodi congressuum, sive disputationum : tertium denique ex noxietate eorundem. Apostoli textum ex capite tertio Epistolæ ad Titum aliter legit Tertullianus, quàm in vulgata Bibliorum editione habetur. In sexto namque capite istius libri de Præscriptionibus, dicit, Apostolum Tito suggerere, *Hominem hæreticum post* PRIMAM *correptionem recusandum* : inferiùs autem ibidem cap. 16. dicit, Apostolum prohibere, *Hæreticum post* UNAM *correptionem convenire.* Et rursùs post paucula ibidem subdit de Apostolo : *Adeo interdixit disputationem, correptionem designans causam hæretici conveniendi : & hoc* UNAM. Ubi iteratò legit, *unam*, pro eo quod cap. 6. legerat, *Primam.* Et tametsi capite 6. usus fuerit verbo *suggerendi*, capite tamen 16. semel utitur voce *prohibendi*, aliàs æquivalente verbo *interdicendi.* Ex quo apparet eum non qualemcunque *suggestionem* intellexisse, sed prohibitoriam seu interdictoriam. In vulgata editione legitur, *Hæreticum hominem post* UNAM ET SECUNDAM *correptionem* DEVITA. Hieronymus diversis in locis diversimodè legit, prout visum est cap.

Tertullianus

Tit 3. 10.

Hieronymus.

præcedenti §. 79. Ambrosiaster in commentario Epistolæ ad Titum, *post primam correptionem* legit : verus Ambrosius lib. 2. de Abraham c. 6. & lib. 7. in c. 10. Lucæ, *post* UNAM *correptionem*; inferiùs autem lib. 8. in cap. 17. Lucæ, *Post unam* AUT *secundam correptionem.* Inter sermones ejusdem Ambrosij circumferuntur duo *de sanctâ Susanna*; ad caput 13. Danielis; in quorum posteriore conformiter ad vulgatam editionem legitur, *Hæreticum hominem post unam & secundam correptionem devita.* Quoniam autem sermones isti non sunt Ambrosii, sed Maximi Taurinensis, apud quem inscribuntur, *De Accusatione Domini apud Pilatum*; idcircò ea lectio ascribi Ambrosio non debet. Irenæus lib. 3. cap. 3. juxta editionem Billianam, quâ usi fueramus cap. 23. §. 77. & cap. 24. §. 79. legit conformiter ad vulgata Biblia, tametsi juxta aliam editionem legatur ibidem, *Post unam correptionem* : sed priorem lectionem utraque editio consonanter exhibet lib. 1. cap. 13. quam etiam prætulit Eusebius in Fragmento Irenæano quod inserit lib. 4. Hist. Eccles. cap. 14. Cyprianus Epist. 55. & lib. 3. Testimoniorum ad Quirinum cap. 78. constanter legit, *Post unam correptionem* : quemadmodum etiam legit Lucifer Calaritanus lib. de non conveniendo cum hæreticis. Sive autem uno sive altero modo legatur, efficax certè inde eruitur argumentum repellendi provocationem *Confessionistarum*; quippe qui semel, & iterùm, & tertiò ac sæpiùs admoniti, correpti, tandemque damnati, adhuc præsumunt postulare disputationem, cùm dudum debuissent fecisse submissionem. Sed quia de isto Apostoli loco frequenter in sequentibus redibit sermo, ad secundum Tertulliani argumentum transeo, desumptum ex inutilitate disputationum cum hæreticis: cum quibus dicit *Nihil proficere congressionem Scripturarum, nisi planè ut aut stomachi quis ineat eversionem, aut cerebri.* Rationes plures subnectit, ex variis hæreticorum præsumptionibus ac nefariis ausibus mutilandi, adaugendi, intervertendi, detorquendi Scripturam aut ejus sensum, petitas. Ac tum subiicit, *Quid promovebis exercitatissime Scripturarum; cùm si quid defenderis, negetur ex diverso; si quid negaveris, defendatur?* Fundatur hæc probatio in axiomate illo in scholis trito, *Contra negantem principia non est artifici disputandum* : de quo infrà latiùs. Habet quippe unaquæque disciplina Maximas suas, quas non tam probat, quàm supponit; quarum si quæpiam negetur, disputatio in rixam terminabitur. Ob hoc subdit Tertullianus : *Et tu quidem nihil perdes, nisi vocem in contentione : nihil consequêris, nisi bilem de blasphematione.* Hoc est, etiamsi ita firmus in fide sis, ut ab hæretico non capiaris, jacturam

Ambrosiaster.

Ambrosius.

Maximus.

Irenæus.

Eusebius.

Cyprianus.

Lucifer. Calar.

 equidem

equidem temporis & sermonis in contentione patieris; pretium verò operæ aliud non consequêris, quàm quòd Adversarii insolentiâ irritatus iracundiâ accendêris. Tertium denique Tertulliani argumentum, ex noxietate disputationum istiusmodi petitum, continet præoccupationem tacitæ objectionis, sive præclusionem evasionis. Objici enim poterat, utile plerunque esse disputationem cum hæreticis inire, si non propter spem ipsos convertendi, saltem ob necessitatem alios in fide confirmandi. Sed respondet Tertullianus, disputationem adeò ad finem illum non conducere, ut auscultatores ad ruinam potiùs inclinet, quàm in fide confirmet. Videntes enim neutrum concertantium alteri cedere, suspicabuntur neutram etiam causarum alterâ deteriorem esse: ac sic paulatim de suspicione venient in plenam dubitationem ,,quæ conjunctam habet fidei amissionem, juxta illud [Y] *Dubius in fide infidelis est.* Quo discursu conficitur, disputationes publicas cum hæreticis notæ pertinaciæ, non solùm inutiles, verùm etiam noxias ut plurimùm esse: [z] *Noli contendere verbis*, ait Apostolus Timotheo, *ad nihil enim utile est, nisi ad subversionem audientium.* Non ergo ad confirmationem, sed ad subversionem audientium serviunt publicæ cum hæreticis super fide concertationes. Et hoc est quod Tertullianus verbis illis indicat: *Ille verò, si quis est, cujus causâ in congressum descendis Scripturarum, ut eum dubitantem confirmes; ad veritatem, an magis ad hæreses deverget? hoc ipso motus, quòd te videat nihil promovisse, æquo gradu negandi & defendendi, diversâ parte statutum: certè de pari altercatione incertior discedet, nesciens quam hæresim judicet.*

Y. Capite Dubius X. de Hæreticis

z. 2 Tim 2.14.

Tertullianus.

CAPUT XXVI.

Non sufficit contentioni, quod abundat ad fidem. Cypriani *exemplum, pro hæreticis orantis; & simul documentum, congredi cum eis vetantis. Cum precibus & satisfactionibus redeuntes, audiendi; minas & maledicta ingerentes, respuendi sunt.* Clementis Alexandrini *de hæreticorum inflexibilitate, litigiositate, & de disputationum cum eis ineundarum inutilitate suffragium.* Antonij Abbatis, *de eis omninò declinandis, ac tam loco quam colloquio repellendis, sententia. Moriones quò absurdiores & insulsiores, eò ad revocandum suas futilitates, difficiliores.* Athanasij *de respuendis hæreticorum concertationibus testimonia. Cunctis hæresibus, etiam dudum sepultis & incineratis, ansa resurgendi ac vires resumendi præbetur, si quod semel ab Ecclesia damnatum est, retractari quasi dubium toleretur.*

LXXXV Postquam Facundus Hermianensis Episcopus, per tres penè libros quæstionem de *Tribus Capitulis* in Ecclesia tunc acriter controversam ventilasset, & multa rationum authoritatumque momenta pro sua ac suorum sententia adduxisset, adjecit: [Z] ,,Hæc quidem sufficere judicamus eis, qui fideli ac pia intentione volunt cognoscere veritatem: Sed ,,propterea dicemus & alia, quoniam satis non ,,est ad contentionem, quod abundat ad fidem". Quod Facundi dictum nos quoque usurpare haud immeritò possumus, quando jam rationum authoritatumque momentis hactenùs coacervatis adjicere & alia de superabundanti statuimus. Primo igitur loco post Tertullianum accedat Cyprianus, qui conformiter ad ea quæ cap. 23. §. 76. tradidimus, orationes pro hæreticis fundere suadet, disputationes cum eisdem inire dissuadet: [A] Armant nos ,,hæretici (ait ille) dum nos putant sua comminatione terreri; nec in pace nos deijciunt, ,,sed magis erigunt, & accendunt, dum ipsam ,,pacem persecutione pejorem fratribus faciunt. ,,Et optamus quidem, ne quod loquuntur furore, impleant crimine; ne qui verbis perfidis & crudelibus peccant, factis quoque ,,delinquant. Oramus ac deprecamur Deum, ,,quem provocare illi & exacerbare non desinunt, ut eorum corda mitescant, ut furore deposito ad sanitatem mentis redeant; ut pectora operta delictorum tenebris, pœnitentiæ lumen agnoscant, & magis petant fundi pro se preces atque orationes Antistitis, quàm ipsi fundant sanguinem Sacerdotis". Audivimus jam Cyprianum pro hæreticis orantem: audiamus eundem cum eis disputari ac quoquo modo colloqui vetantem:" Declinent autem (subdit inferiùs

Z. Facund. lib. 1 de Tribus Capitulis cap. 6.

A. Cyprian. Epist. 55. ad Cornelium Papam.

„ riùs ibidem) de cætero fortiter & evitent „fratres nostri verba & colloquia eorum, quo-
2. Tim. 2. 17. „ rum *sermo ut Cancer serpit*: Sicut Apostolus
1. Cor. 15. 33 „ dicit, *Corrumpunt ingenia bona confabulationes*
Tit. 3. 10. & 11. „ *pessimæ*: & iterum; *Hæreticum hominem post* „ *unam correptionem evita*, *sciens quia perversus est* „ *huiusmodi*, *& peccat*, *& est à semetipso damna-* „ *tus*: & per Salomonem loquitur Spiritus
Prov. 16. 27. „ Sanctus, *Perversus in ore suo portat perditionem*, „ *& in labijs suis ignem condit*: item denuò mo-
Eccli. 28. 28. „ net, dicens, *Sepi aures tuas spinis*, *& noli audire*
Prov. 17. 4. „ *nequam*: & iterum, *Malus obaudit lingua in-* „ *quorum*, *iustus autem non intendit labijs menda-* *cibus*". Et pauculis interpositis adhuc Inferius: " Ex abundanti vel sollicitudo nostra vel cha- „ ritas scribere ad vos ista persuasit, ut nulla „ cum talibus commercia copulentur, nulla „ cum malis convivia vel COLLOQVIA misce- „ antur; simusque ab eis tam separati, quàm
Matt. 18. 17. „ sunt illi de Ecclesia profugi: quia scriptum „ est, *Si autem & Ecclesiam contempserit*, *sit tibi* „ *tanquam Ethnicus & publicanus*: & Beatus A- „ postolus non monet tantùm, sed & jubet à
2. Thess. 3. 6. „ talibus ut recedatur: *Præcipimus*, inquit, *vo-* „ *bis in nomine* Domini *Iesu Christi*, *ut recedatis ab* „ *omnibus Fratribus ambulantibus inordinatè*, *& non* „ *secundùm traditionem quam acceperunt à nobis*. „ Nulla Societas fidei & perfidiæ potest esse; „ qui cum Christo non est, qui adversarius „ Christi est, qui unitati & paci ejus inimicus „ est, nobiscum non potest cohærere. Si cum „ precibus & satisfactionibus veniunt, audian- „ tur: si maledicta & minas ingerunt, respuan- tur". Cyprianus itaque exemplum nobis præbuit, preces pro hæreticis fundendi; simulque documentum, commercia, congressus, & colloquia eorum qualiacunque vitandi; atque adeò disputationes cum eis nullatenus ineundi. Sed nec his contentus, modum unicum præscribit eos admittendi, atque accedentes audiendi: nimirum, *si cum precibus & satisfactionibus veniant*. Non ait, Si cum libellis provocatorijs ad monomachiam veniant, si instar Goliæ allophyli ad certamen disputatorium provocent, & agminibus Ecclesiæ Catholicæ exprobrent: sed, *si cum precibus & satisfactionibus veniant, audiantur*. Idem quoque superiùs Epist. 40. ad plebem universam, de ijsdem sic scribit:" Deus unus „ est, & Christus unus, & Ecclesia una, & „ cathedra una super Petrum Domini voce fun- „ data. Aliud altare constitui, aut Sacerdo- „ tium novum fieri, præter unum altare & „ unum Sacerdotium non potest. Quisquis ali- „ bi collegerit, spargit. Adulterum est, impi- „ um est, sacrilegum est, quodcunque huma- „ no furore instituitur, ut dispositio divina „ violetur. Procul ab hujusmodi hominum „ contagione discedite, & SERMONEM EORVM „ velut cancer & pestem fugiendo vitate: præ-
Matt. 15. 14. „ monente Domino, & dicente: *Cæci sunt, du-* *ces cæcorum*". Et libro de Vnitate Ecclesiæ: " Vitate, quæso (inquit) vos ejusmodi homi- „ nes, & à latere atque auribus vestris pernicio- „ sa COLLOQVIA, velut contagium mortis „ arcete, sicut scriptum est, *Sepi aures tuas* Eccli. 28. 28.
„ *spinis & noli audire linguam nequam*; & iterum, „ *Corrumpunt ingenia bona confabulationes pessimæ*. 1. Cor. 15. 33.
„ Docet Dominus & admonet, à talibus re- „ cedendum: *Cæci sunt*, inquit, *duces cæcorum*; Matt. 15. 14.
„ *cæcus autem cæcum ducens simul in foveam cadunt*. „ Aversandus est talis atque fugiendus, quis- „ quis fuerit ab Ecclesia separatus: *Perversus est* Tit. 3. 10. & 11.
„ *eiusmodi*, *& peccat*, *& est à semetipso damnatus*". Cur autem hæreticus à seipso damnatus dicatur, indicat idem Auctor Epist. 76. ad Magnum." Quisquis (inquiens) de collectis „ foras exierit, id est, si quis, quamvis in „ Ecclesia gratiam consecutus, recesserit, & „ ab Ecclesia exierit, reum sibi futurum, „ id est, ipsum sibi quod pereat, imputatu- „ rum; Apostolus Paulus explanat, docens „ & præcipiens, *Hæreticum vitandum esse*, *ut per-* „ *versum*, *& peccatorem*, *& à semetipso damnatum*. „ Hic enim reus sibi erit, qui non ab Episcopo „ ejectus, sed spõte de Ecclesia profugus, & hæ- „ retica præsumptione à semetipso damnatus". Denique libro 3. Testimoniorum ad Quirinum idem Cyprianus hanc Thesin per modum tituli præfigit capiti 78. *Cum hæreticis non loquendum*. Quam probat subjunctis hisce Testimoniis ibidem:" Ad Titum, *Hæreticum hominem* „ *post unam correptionem devita*, *sciens quoniam per-* „ *versus est huiusmodi*, *& peccat*, *& est à seipso dam-* „ *natus*. De hoc ipso in Epistola Ioannis, *Ex no-* 1. Io. 2. 19.
„ *bis exierunt*, *sed non fuerunt ex nobis*: *si enim* „ *fuissent ex nobis*, *mansissent utique nobiscum*: „ Item ad Timotheum secunda, *Sermo eorum* 2. Tim. 2. 17.
ut cancer serpit".

LXXXVI. Paulò vetustior Cypriano Clem. Alex. Tertulliano Synchronus: B. Nolunt B. Clem. Alex lib. 7. Strom.
„ (inquit de hæreticis) converti ad verita- „ tem; ut quos pudeat deponere commodum „ sui in seipsos amoris: neque sciunt qua ra- „ tione possint suas stabilire opiniones, Scrip- „ turis vim afferentes. Cùm autem ad falsa in „ vulgus proferendum dogmata processerint, „ cum omnibus Scripturis evidenter pugnan- „ tes, & semper à nobis contradicentibus confu- „ tati, quod reliquum est, nunc quoque adhuc „ sustinent, partim quidem ex Propheticis ali- „ qua non admittere, partim autem nos, tanquã „ simus alterius naturæ, non posse quæ ipsorum sunt propria intelligere, calumniantur". Quid promovebit quis adversùs tales disputando, qui ab Adversariis confutati, pro ultimo scuto sumunt vel Scripturas sibi adversas esse falsas, vel antagonistas suos esse stupidos, ut non apprehendant mysteria ipsorum? c. Pelu- C. Hier. Epist. 65. cap. 8.
„ siotas nos appellant (inquit Hieronymus) „ & luteos, animalesque, & carneos; *Quod* non

1 Cor. 2. 14. *non recipiamus ea quæ Spiritus sunt*". Et superiùs Epist. 61. cap. 5." Hæ sunt (inquit) strophæ vestræ, atque præstigiæ; quibus nos „ Pelusiotas, & jumenta, & *animales homines* dicitis, quia *non recipimus ea quæ Spiritus sunt*". Sed longè rectiùs Stromateus ibidem superiùs dixerat, homines quodammodò in bestias transformari, quando de Catholicis heretici fiunt: D. Qui à recta via exciderint (ait „ ille) meritò etiam falluntur in plurimis singularibus, propterea quòd non habeant verorum & falsorum judicium planè exercitatum in iis quæ oportet eligere: si enim haberent, parerent Scripturis divinis. Quomodò ergo si QUIS FIAT BESTIA EX HOMINE, sicut ii qui fuerunt infecti venenis Circes: ita homo, Dei esse, & Domino fidelis esse amisit, qui adversùs Ecclesiasticam recalcitravit traditionem, & in humanarum hæresum desiliit opiniones". Cum hac ergo bestialitate induunt pertinaciam; qualem in uno quopiam ipsorum reprehendebat aliquando Gregorius Theologus, dicens ei, atque in eo cæteris similibus: E. Difficile tibi est, cùm semel in Spiritum sanctum insilieris, impetum comprimere; ac non potiùs, ferocium aprorum instar, ad extremum usque pertinaciter contendere; teque in gladium ipsum impellere, quòad totum vulnus pectore exceperis". Hanc eorum pertinacem animositatem & infatigabilem contendendi aviditatem expressit præfatus Clemens Alexandrinus paulò inferiùs ibidem subdens: F. Inani sapientiæ opinione elati, PERPETUO LITIGANT: apertè ostendentes, se magis curare ut videantur, quàm ut philosophentur. Iam verò cùm non necessariis rerum nitantur principiis, & humanis moti opinionibus, ut finis deinde eis necessariò sequatur, comparant, sauciantur argumentis eorum qui veram tractant Philosophiam: & quidvis potiùs tolerant, & omnem rudentem movent, etiamsi futuri sint impii propterea quòd non credant Scripturis, quàm à Sectæ sibi grato honore traducantur, & à vulgo jactatâ in eorum Ecclesiis primâ sede". Quid contra tales proficiet quantumlibet exercitatus disputator: cùm sint ita indociles, ut & adversùs Dei vocem obsurdescant, & adversùs humanam rationem cæcutiant?" Omnis hæresis ab initio (subdit ibidem Clemens) habet aures quæ non audiunt id quod est utile, sed solùm patent iis quæ dicuntur ad voluptatem. Nam curatus utiq; esset eorum aliquis, si tantùm voluisset parêre veritati. Est autem triplex ratio curandę opinionis, sicut & cujusvis affectionis: causæ cognitio; & quomodo ea possit auferri; & tertium, animæ exercitatio & assuefactio ut possit sequi ea quæ rectè judicata fuerint Sicut enim turbatus oculus, ita & anima conturbata ijs dogmatibus quæ sunt præter naturam, non potest veritatis lumen perfectè videre; quin etiam ea quæ sunt præ pedibus ægrè intuetur: dicunt enim anguillas excæcatas capi in aqua turbida". Non igitur cum hominibus taliter affectis disputatione est contendendum, sed Deo pro eorum cæcitatis ac surditatis abstersione supplicandum: *In auribus insipientium*, ait Proverbiastes, *ne loquaris, quia despicient doctrinam eloquij tui*. G. Certè enim (ut ex Cypriano suprà audivimus) & labor irritus & nullus effectus, offerre lumen cæco, sermonem surdo, sapientiam bruto: cùm nec sentire brutus possit, nec cæcus lumen admittere, nec surdus audire". Deus ergo, qui oculorum illuminator & interiorum aurium apertor & insipientium eruditor est, pro hujusmodi insensatorum sanatione interpellandus est: H. Ut & si exaudiat, nota sit gratia miserationis; & si non exaudiat, intelligatur judicium veritatis". Ipso porrò non exaudiente persistunt & persistent hæretici semper in sua obstinatione, nequicquam adhibitâ quantâvis disputatione. Nunquam enim deponent pertinaciam, nisi illuminator mentium abstergat stultitiam. Nam, ut rectissimè Augustinus advertit, I. Illi quos vulgò *moriones* vocant, quantò magis à sensu communi dissonant, magisque absurdi & insulsi sunt; tantò magis nullum verbum emittunt, quod revocare velint: quia Dicti mali, vel stulti, vel incommodi pœnitere, utique cordatorum est". Apud excordes verò, ut idem alibi monet, K. Ea putatur gloria vanitatis, nullis cedere viribus veritatis". Neminem certè dogmatistarum, ad sua usque tempora abdicasse gloriam istam vanitatis cedendo viribus veritatis, innuit Stromateus verbis illis suprà relatis: *Curatus utique esset eorum aliquis, si tantùm voluisset parêre veritati*. Quia igitur nulli paruerunt veritati, universi manserunt sub gloria vanitatis. Quod non de omnibus quidem hæreticis, sed saltem de Dogmatistis verum esse apparet. Dogmatistas intelligo tam ipsos hæresiarchas, quàm eorum successores hæreseon Magistros: cuiusmodi penè soli publicas de dogmatibus disputationes efflagitant.

D. Clem. Alex ibid. suprà.

E. Greg. Naz. Orat. 17.

F. Clem. Alex. ibid. inf.

Prov. 23. 9.

G. Cyp. hic suprà cap. 25. §. 13.

H. Prosp. lib. 2 de vocat. Gent. c. 3.

I Aug. Ep.

K Idem l. de Civit. c.

Clem. Alex. suprà.

LXXXVII. Superiùs c. 23. §. 77. ex Irenæo memoravimus, quantopere Apostoli & eorum discipuli caverint, ne ullum vel sermonis quidem commercium cum hæreticis haberent. Horum exemplum secutus Magnus Antonius Eremita, L. Ab hæreticorum & schismaticorum hominum, maximè Arianorum, congressu, & colloquio sic abhorrebat, ut NE PROPE QUIDEM AD EOS ACCEDENDUM DICERET". Rem latiùs describit Athanasius in ejus vita: M. Numquam (inquiens) Schismati-

Anton. Eremit.

L. Breviarium Rom. Die 17. Ianuarii.

M. Athan. in vita Antonii.

„ maticorum se miscuit communioni, anti„ quam eorum sciens pravitatem atque trans„ gressionem. Nunquam Manichæis, aut aliis „ hæreticis saltem amicabilia verba largitus est, „ sed ea solum quæ eos possent ab errore ini„ quitatis revocare; denuncians, talium ami„ citias atque sermones perditionem esse ani„ mæ. Arianos quoque ita detestabatur, ut „ omnibus diceret, *Nec iuxta eos quidem esse ac„cedendum*. Nam cùm venissent quidam Aria„ nitæ, reperit, post eorum examinationem, „ infidelissimam Sectam; & fugavit eos de „ monte, dicens: *Multò serpentibus deteriores horum esse sermones*". Athanasius quoque ipse, qui hæc de Antonio scripsit & in Antonio laudavit, quantopere improbarit disputationes cum hæreticis ritè semel damnatis, indicat ipse, cùm de Arianis, post Synodalem damnationem audiri adhuc postulantibus, loquens: N. Ne sic quidem convicti (inquit) damnatique „erubescere queunt; sed stultè obtrectationibus „adrepunt, sperantes, semel judicata iterùm „ in judicium revocanda: non ut causam di„ cant, id enim maximè fugitant, sed ut nos, „ animosque eorum qui integri sunt, molestijs vexent". Sed quid ipse ad hunc eorum ausum? Nonne satis suam declaravit mentem ijs verbis, *Stultè obtrectationibus adrepunt &c*? Sed attende adhuc quid paulò infrà subjungat, dicens: " Nemo igitur rem à tot Episcopis ex„ cussam, exploratamque, & clarissimis docu„ mentis convictam, denuò putarit sub judici„ um revocari debere: ne si iterum atque ite„ rum res toties judicata in cognitionem dedu„ catur, fine prorsùs careat recognoscendi cu„ riositas". Hæc ratio vel sola sufficere Ecclesiæ deberet, ut hæreticis semel œcumenicè damnatis ulteriorem audientiam denegaret. Quis enim disceptandi finis erit, si Synodorum etiam generalium definitiones ulteriori indagini ad libitum damnatorum obnoxiæ subjaceant? Nunquid si Ecclesia audientiam audientiæ & examen examini superindulgeat, O. Ipsa quo„ dammodo videbitur statuta velle convellere, „ & authoritates, quas universaliter amplexa „ est ad arbitrium hæreticæ petitionis infrin„ gere: atque ita nullum corrigendis erroribus „ modum ponere, sed datâ rebellandi licentiâ dilatare magis quàm sopire certamina"? Quid verius quàm quod Felix Papa Acacio Patriarchæ in simili olim causa perscripsit, P. Cun„ ctis nimirùm hæresibus, quæ se vel nobis „ meliùs sentire prætendunt, resumendi vi„ res, atque in usus pristinos resurgendi la„ tum campum aperiri, si quod semel à no„ stris Majoribus est dispositum, qualibet occasione pulsetur"? Hoc igitur est quod Magnus Athanasius finalibus istis verbis gravissimè inculcat, *Si iterùm atque iterùm res toties iudicata in cognitionem deducatur, fine prorsus carebit recognoscendi curiositas*. Extant sub ejusdem Athanasii nomine binæ Epistolæ ad Serapionem Episcopum, in quarum posteriore hæc inter alia leguntur ad propositum: Q. Vehementer admiratus impudentiam hæ„ reticorum, animadverti, nihil æquè qua„ drare in ipsos, quàm id quod præcipit Apo„ stolus; *Hæreticum hominem post unam & alte„ ram correptionem devita, sciens, quòd subversus „ est huiusmodi, & peccat, cùm sit suo ipsius iudicio „ condemnatus*. Habet enim perversam men„ tem, non ut postquam audierit obtempe„ ret, neque ut cùm didicerit resipiscat. In„ terrogat, sed propter eos qui ab ipso se„ ducti sunt; ne videlicet si tacuerit, etiam ab illis condemnetur". Et inferiùs iterum prope finem Epistolæ: " Itaque (subdit) post„ hàc ad hæreticorum impudentiam respon„ dere non est tutum: nam id est repugnare „ Apostolicæ admonitioni. Consulit enim, „ imò potiùs præcipit ipse, quod bonum est". De eodem Apostolico præcepto videri quoque potest Orat. de Christi divinitate ad Maximũ Philosophum: necnon Orat. ad Adelphium contra Arianos, ubi sic de eis scribit: " Par est, ut quorum pravam opinionem re„ ceperunt, eorum quoque vocabula & ti„ tulos accipiant, ut jam deinceps *Valentinia„ ni*, & *Marcionistæ*, & *Manichæi* appellentur. „ Forsitan ex putore & graveolentiâ istorum „ nominum fieri potest, ut pudore commo„ niti tandem intelligant, in quantam impie„ tatis voraginem delapsi sint. Satis certè fue„ rat ex decoro, ut nihil eis responsi daretur, „ idque juxta Apostolicum præceptum: *Hæ„ reticum post unam atque alteram admonitionem „ devita, utpotè de quo iam certum habeatur, „ ipsum in reprobum sensum esse datum, atque ita „ peccare, ut qui ex seipso condemnatus sit*: præ„ sertim quum Propheta de hujusmodi homi„ nibus dicat, *stultus stulta loquetur, & illius cor vana cogitat*".

N. Athanas. Apologia 2. cont. Arian. sub initium.

O Leo Papa supra hic 122. § 73.

P Felix III. Epist. 1. ad Acacium Constantinop.

Athanasius.

Q. Athan. Epist. 2. ad Serapionem.

Tit. 3. 10. & 11.

Isa. 32. 6.

CAPVT XXVII.

Proferuntur in eandem rem suffragia Basilij Magni, Ephrem Syri, Gregorij Nazianzeni, Ioannis Chrysostomi, Theodoreti, Theophylacti, Oecumenij, Eulalij, Cyrillorum Hierosolymitani & Alexandrini, Pelagij, Ambrosiastri, Ambrosij, Gelasij Papæ, Maximi Taurinensis, Rabani Mauri, Sedulij, Primasij, Hugonis Victorini, Anselmastri, Ruperti, Bernardi, Fulgentii, Vincentii Lyrinensis, & Leonis Magni. Rationes devitandi hæreticorum congressus ac colloquia varia à variis allegantur. Hæretici cur à semetipsis damnati dicantur? Sali infatuato eorum Magistri assimilantur. Viperis, scorpionibus, & basiliscis eminùs enecantibus comparantur. Tot habent species diaboli, quot simulachra mendacii.

LXXXVIII BAsilii Magni testimonia aliquot huc spectantia commemoravimus in præcedentibus, signanter cap. 25. § 83. Nunc illud adjicimus, quod in suis Moralibus pro Regula tradidit & subjunctis Scripturis observandum demonstravit: nimirum, [R] Quòd hominum illorum congressum debemus defugere, qui „ post præstita omnia à nobis pro salute ipsorum officia, nihilominùs tamen in pristina animi sui obstinatione perseverant". Basilii Synchronus Ephrem Syrus, in Responso ad Interrogationem 3." Hæreticos (inquit) tanquam blasphemos, & Dei inimicos, Scriptura non homines; sed canes, lupos, porcos, & Antichristos appellat, quemadmodum ait Dominus, *Nolite sanctum dare canibus*: & Joannes dicit, quia *Antichristi facti sunt multi*. Hos itaque non oportet amare, neque cum eis versari, aut cum ipsis orare, cibumve sumere, neque in domum recipere, neque AVE illis dicere: ne pravis illorum operibus communicemus". In Responso item ad interrogationem proximè sequentem, dicit, hæreticos, tanquam in Spiritum Sanctum peccantes, à Deo deseri, atque adeò inflexiles in bonum fieri; sicut suprà cap. 22 § 75. dictum. De qualibus ait Gregorius Theologus: [S] Incurabili morbo laborantes aversemur: ne alio „qui morbum eorum antè contrahamus, quàm illis sanitatem nostram impertiamus". Ut enim superiùs cap. 7. dictum est, magis timenda est bonorum perversio, quàm speranda dyscolororum correctio. Chrysostomus expendens illud Apostoli ad Titum, *Contentiones & pugnas verborum devita*: [T] Contentiones (inquit) adversùs hæreticos dixit esse vitandas, quando nullum fuerit lucrum. Quoties enim quisque perversus fuerit, ac decreverit animo, quodcunque contigerit, non mutare sententiam, cur ejus gratiâ frustrà laboras, atque inter saxa seminare contendis? Quanto utiliùs laborem hunc docendis tuis membris impenderes, eis de eleëmosyna cæterisque virtutibus disserendo"? Quibus ibi præmissis subdit Chrysostomus objectionem:" Quomodo igitur (inquiens) alio in loco ait, *Ne forte Deus illis det pœnitentiam*; cùm hic dicat, *Hæreticum hominem post unam & secundam correptionem devita, sciens quoniam perversus est hujusmodi, & peccat, cum sit à se ipso damnatus*"? Huc usque objectio, sequitur responsio:" Nempe (subdit ille continuò) illic de his loquebatur, de quibus corrigendis supersit spes, ac de his qui simpliciter reluctabantur, non adversandi affectu, sed studio discendæ veritatis. Ubi verò manifestus fuerit omnibus atque conspicuus adversarius veritatis, cur, obsecro, pugnas incassum? cur aërem cædis? Quid verò est quod ait *Cum sit à se ipso damnatus*? Quia scilicet profectò dicere non potest, Nemo corripuit. Cùm ergo post admonitionem in ea infidelitate perstiterit, *ex seipso damnatus efficitur*". Ex Chrysostomi igitur interpretatione Paulus priori loco, loquitur de simpliciter ac sine notoria pertinacia errantibus, ac veritati reluctantibus: in posteriori autem loquitur de iis quorum jam pertinacia ex admonitionum vel correptionum spretu patefacta est. Unde & superiùs Homil 6. in posteriorem ad Timotheum inquirit quomodò Apostolus dicat, *Hæreticum post unam & secundam correptionem esse vitandum*? Respondetque in hunc modum:" Hoc de illo monet Apostolus, qui corrigi non vult, quem insanabili morbo detineri viderimus". Et mox infrà ibidem:" Igitur (subdit) ab his solis discedendum est, de quibus apertam possumus ferre sententiam; certique sumus, quantalibet fiant, eos nunquam ad veritatis viam esse revocandos". Et ne fortè dubiū remaneret quonā indicio

R. Basil. in Moral. Regula 70. c. 35

Ephrem.

Mat. 7. 6
1. Jo. 2. 18.

S. Greg. Nazianz. Orat. 12. in fine.

Tit 3. 9. T. Chrysost. Homil. 6. in Epist. ad Titum.

2. Tim. 2. 26. Tit. 3. 10. & 11.

dicio

dicio certitudo ista comparari possit, Chrysostomus non aliud indicium exigit, quàm quod exegerat Paulus, quem explanat: nimirum, ut semel iterumque correptus obdurescat. Unde Theodoretus Chrysostomi abbreviator, in Commentario super illud Apostoli ad Titum, *Hæreticum hominem post unam & secundam correptionem devita*, &c. V. Postquam (inquit) bis „ aut ter ijs, qui conantur docere contrà quàm „par est, doctrinam tradideris, & in pravis dog„ matibus eos perseverare videris; AMPLIVS „CVM EIS NE DISPVTES: est enim labor inutilis". Theophilactus in eundem Apostoli locum commentans, & sibi objiciens illud ejusdem Apostoli ad Timotheum, *Nequando Deus illis det pœnitentiam*: W. Illic (inquit) loquitur „ de ijs qui spem emendationis suæ ostendunt: „ hic verò (*ad Titum scilicet scribens*) inemenda„ bilem *hæreticum* dicit, qui & omnino *perver„ sus est, & per sese condemnatus*: hoc est, qui de„ fendere sese non valet dicendo, *Nemo me cor„ ripuit, nemo docuit*. Quando igitur post admo„ nitionem in suo instituto pertinaciaque per„ manserit, suo ipse judicio se condemnavit". Et superiùs in caput 2. posterioris ad Timotheum: " Ab ijs (inquit) qui palàm medelam „non admittunt, abstinendum est: de quorum „ autem salute adhuc hæsitatur, correctio est „tentanda". Eadem penè ad verbum reperiuntur apud Occumenium in Commentarijs utriusque respectivè loci: uti etiam apud Eulalium Diaconum ibidem. Favent quoque huic Græcorum cæterorum sententiæ ambo Cyrilli: Hierosolymitanus quidem in sexta Catechesi Illuminatorum. Ubi de hæreticorum differens impietate, ait lectori suo: X. Fuge hanc „ impietatem, *Nec talibus* AVE *dixeris*, ne „tenebrarum infrugiferis operibus participes. „ Quin nec curiosiùs ista conquiras, NEQVE „ SERMONES CVM EIS CONFERRE VELIS". Alexandrinus denique in commentariis super Isaiam, tractans de obsidione Hierusalem factâ per Assyrios sub Rege Sennacherib & Duce Rabsace, temporibus Ezechiæ: prout refertur Isa. 36. & 4. Reg. 18. observat, neminem obsessorum quidquam respondisse blasphemiis Rabsacis, Hebraicè alioqui clamantis. *Siluerunt*, ait Scriptura, *& non responderunt ei verbum: Mandaverat enim Rex Ezechias, dicens: Ne respondeatis ei*: Y. Respondit nemo Rabsaci (ait „ Cyrillus) quia Rex edixerat tacere. Et qui„ dem prudenter: imperitis enim sermoni„ bus, & fastui barbarico, & petulantiæ ad„ versùs Deum, illachrymari potiùs, quàm re„ clamare oportuit. Idque opinor, docet Bea„ tus David, inquiens: *Apposui ori meo custodiam, „ cùm consisteret peccator adversùm me. Obmutui, „ & humiliatus sum, & silui à bonis*". Et aliquanto inferiùs ibidem rursùs: "Civitas san„ cta *Sion* vel *Hierusalem*, typus est Ecclesiæ „ Christi & verioris Sionis: quam interdum, „ imò ferè semper, veritatis hostes obsident, „ id est, impiarum hæreseon inventores: nec „ obsident soli, sed conductis quodammodò „ Mundi Potestatibus ac Dynastiis, insufflante „ hoc illis spiritali *Sennacherib*, id est, Satanâ, „ & quasi emittente suos subditos, quique ejus „ nequitiæ solent subservire. Qui postquam „ veniunt & pugnant cum veritatis assertori„ bus, ac divinam derident Majestatem; ope„ ræ nullum assequuntur pretium: SILEBVNT „ ENIM QUI OBSIDENTUR. Quam verò ob „ causam, Beatus Paulus docebit, inquiens, „ *Non esse verbis pugnandum inutiliter*. Et rur„ sùs: *Hæreticum hominem post unam aut alteram „ admonitionem devita, sciens quòd eversus est qui „ talis est*. Nam qui semel toti sunt delapsi in „errores & fucos, & mendacio constricti, super„ flua est eorum, qui prodesse fortasse solent, „oratio: scriptū est enim, *In aures audientium lo„ quere*. Quando igitur veritatis inimici, vel ho„nores vel requiē pollicentur, sicut hic scelera„ tus *Rapsaces*, vel pericula aut prælia minantur; „ ad Deum est accedendum, & ex solo auxilio „ supero pendendum: Sufficiet enim supera & „ præpotens dextera tum ad conservationem „ eorum qui recto pede incedunt, tum ad inte„ ritum eorum qui resistunt. Abiget enim eos „ inenarrabili quodam robore usus, & liberabit „ bello *Sionem* verè sanctam & impollutam, id „ est, Ecclesiam: quippe *Adversùs quam portæ Inferorum non prævalebunt*".

LXXXIX. Videamus porrò num etiam latini Doctores & Interpretes consonent Græcis in expositione verborum Apostoli ad Titum, quibus *Hæreticum hominem semel iterumve frustrà correptum* edicit *devitandum*. Et Hieronymum quidem superiùs c. 24. §. 79. audivimus sua sensa promentem in genuinis suis Operibus: quibus non arbitramur annumerandum commentarium breviusculum in tredecim priores Paulinas Epistolas, qui habetur To. 8. cùm non sit ipsius, sed hæresiarchæ Pelagii: qui tametsi hæreticus, fatetur tamen, cum adductis & adducendis Authoribus, non esse cum hæreticis, post sufficientem correptionem, de fide disputandum: Z. Nec circa ipsos (inquiens) „occupari nos permittit, si correpti iterum non „ corrigantur: ne tempus inani contentione perdamus". Ambrosio quidpiam contigit simile Hieronymo: ut quemadmodum inter hujus Opera irrepsit commentarius Pelagii in Paulinas Epist., sic inter Ambrosij Opera irrepserit Comment. Hilarii Diaconi, Schismatici Luciferiani, in easdem Epist.: quem Authorem Doctores nunc passim appellant *Ambrosiastrum*. Is tamen in expositione capitis 3. Epistolæ ad Titum, à communi Catholicorum interpretatione non abscedit: A. Hæretici „ sunt (ait ille ibi) qui per verba legis le-

V. Theodoret. In c. 3. ad Titum.

W. Theoph. in cap. 3. ad Titum.

Occumenius. Eulalius.

X. Cyrill. Hierosol. Catech. 6. a, b, 10.

Isa. 36. 21

Y. Cyrill. Alex l. 4. in Isaiam.

Psal. 38. 2. & 3. Vide Hier. Epist. 77.

2 Tim. 2. 14. Tit. 3. 10. & 11.

Prov. 23. 9.

Mat. 16. 18.

Hieronymus semisive.

Z. Pelag. in c. 3 ad Titum. v. 10.

A. Ambrosiast. in c. 3. ad Titum v. 10.

 gem

,, gem impugnant : proprium enim sensum
,, verbis astruunt legis, ut pravitatem mentis
,, suæ authoritate legis commendent. Scien:
,, enim impietas authoritatem legis multū va
,, lere, fallaciam sub nomine ejus componit:ut
,,quia res mala per semetipsam acceptabilis esse
,, non potest, bono nomine commendetur. Id
,, circo hujusmodi homines, ut inexcusabiles
,, sint, *semel corripi* oportere dicit : Frequentiùs
,, enim correpti, exercitatiores fient in malo.
,, Cogere ergo illos videtur, qui sæpe corripit,
,, ut solicitiores fiant ad perditionem multo-
,, rum : ideò dimittendos, ut negligentiores
effecti vel soli fortè depereant". Verus ipse
Ambrosius in Explanatione istorum Christi
Luc. 10. 3. verborum, *Ego mitto vos sicut agnos inter lupos :*
postquam nonnulla de luporum indole præmi-
sisset, hæc subdidit ad nostrum propositum :
B Ambros. l. 7. in c. 10. Lucæ. Vide eund. l. 8. in c 17. Lucæ, & l. 2. de Abraham cap. 6. B. Nonne lupis istis hæretici comparandi sunt,
,, qui insidiantur ovibus Christi, fremunt
,, circa caulas nocturno magis tempore, quàm
,, diurno? Semper enim perfidis nox est, qui
,, lucem Christi sævæ nebulis interpretatio-
,, nis obducere, & , quantum in ipsis est ,
,, fuscare conantur. Versantur ergo circa cau-
,, las, stabula tamen Christi intrare non au-
,, dent. Et ideò non sanantur, quia in stabulum
,, suum non vult eos Christus inducere, in quo
Luc. 10. 30. & seqq. ,, curatus est ille qui *De Hierusalem descendens*
,, *incidit in Latrones : quem vulneribus alligatis, in-*
,, *fuso oleo & vino, imponens in iumentum suum Sa-*
,, *maritanus ille duxit in stabulum, & sanandum sta-*
,, *bulario dereliquit.* Non accipiunt ergo medi-
,, cinam, qui Medicum non requirunt. Si
,, enim requirerent, non derogarent. Explo-
,, rant Pastoris absentiam, & ideò Pastores
,, Ecclesiarum vel necare, vel in exilium age-
,, re contendunt; quia præsentibus Pastoribus
,, oves Christi incursare non possunt. Spoliare
,, ergo gregem Domini & diripere conantur,
,, qui corporeâ quâdam mentis intentione
,, duri ac rigidi NEQUAQUAM SOLENT A SUO
,, ERRORE DEFLECTERE : Et ideò Apostolus
Tit. 3. 10. & 11. ,, ait, *Hæreticum hominem post unam correptionem*
,, *devita, sciens quia subversus est qui eiusmodi est.*
,, Hos Scripturæ verus interpres illudit ,
,, ut inanes suos in vanum effundant impetus,
,, & nocere non possint. Qui si quem versutâ
,, DISPUTATIONIS SUÆ CIRCUMSCRIPTIO-
,, NE prævenerint, faciunt obmutescere: Mutus
,, est enim, qui verbum non eâdem quâ est
,, gloriâ confitetur. Cave ergo ne tibi vocem
,, tollat hæreticus, si prior eum non ipse depre-
,, henderis: serpit enim dum latet ejus perfidia;
,, si autem commenta impietatis ejus agnoveris,
,, jacturam piæ vocis timere non poteris. CAVE
,, IGITUR VERSUTÆ DISPUTATIONIS VENE-
,, NA: animam petunt, guttur invadunt, vitali-
bus vulnus affigunt". Gelasius Apostolicæ Se-
dis Præsul, Leonis Magni quartus Successor,
mentem suam planissimè hac de re expres-
sit, Paulinæ prohibitionis districtione sub-
nixus: C. Nobis (inquiens) NULLUM FAS EST C. Gelasius Papa Epistola 4.
,, INIRE CERTAMEN CUM HOMINIBUS COM-
,, MUNIONIS ALIENÆ : divinâ scripturâ præ-
,, dicante, *Hæreticum hominem post primam & se-*
,, *cundam correptionem devita, sciens quòd huius-*
,, *modi delinquat, proprio iudicio condemnatus.* Ecce
,, cognoscant, quia non solùm ab alio, sed à
se quoque ipso damnetur hæreticus". Ad hunc
Gelasij locum marginalis Nota ista appenditur
Tomo 3. Conciliorum generalium, *Cum hære-*
ticis non est disputandum : omnino ex mente ipsi-
us Gelasij, qui ex Apostoli verbis deducit,
Nullum cum alienæ communionis hominibus ineundum
nobis esse certamen. Nemo enim nescit, dispu-
tationem publicam esse quandam certaminis
speciem : adeoque vetitam esse eis, quibus nul-
lum certamen inire cum alienæ communionis
hominibus fas est. Quod verò adiicit Gelasius,
Hæreticum non solùm ab alio, sed à se quoque ipso
damnari; id quâ ratione verum sit, jam aliquo- Vide suprà c. 24. §. 10.
ties in præcedentibus monstratum est. No-
tanda interim est comparatio, quam in hoc
puncto propriæ damnationis, instituit Maxi-
mus Taurinensis, inter hominem hæreticum,
& Judam Traditorem : D. Suâ sententiâ (ait D. Maximus Taurin. Homil. 2. de accusato & judicato Domino apud Pilatum.
,, ille) Judas Proditor condemnatur. Mirum
, fortè sit vobis, quòd non eum populus ju-
,, dicaverit, non Præses addixerit. Hoc sacrile-
,, gii solet esse Judicium, ut impietatem suam
,, ipse dum recordatur, & puniat; scelus suum
, dum recognoscit, & vindicet. Omnium enim
,, supergreditur sententias, qui à suâ conscien-
,, tiâ, suâ sententiâ condemnatur. Hoc, in-
,, quam, sacrilegio solet esse Judicium, ut con-
,, scius facti ipse se damnet: sicut ait Apostolus
,, Paulus de hæretico, dicens: *Hæreticum hominem*
,, *post unam & secundam correptionem devita, sciens*
,, *quia subversus est qui eiusmodi est, & delinquit,*
,, *proprio iudicio condemnatus.* Ipse enim se dam-
,, nat hæreticus, cùm de Ecclesia ipse se proijcit,
,, & de cœtu sanctorum nullo compellente
,, procedit. Ipse enim ostendit quid mereatur
,, à cunctis, qui suo judicio separatur à cunctis.
,, Ipse, inquam, se damnat hæreticus, quia cùm
,, omnes criminosi, Episcopi sententiâ projici-
,, antur de consortio Christiano, hæreticus cun-
,, cta præveniens, sententiâ suæ voluntatis ab-
,, jicitur. Tali ergò hæreticus, quali & Judas
,, pœna damnatur, ut idem sui & reus sit scele-
,, ris, & Iudex sit ultionis. Tali, inquam,
,, hæreticus, quali & Iudas pœnâ damnatur :
,, nec immeritò, quia Dominum quem ille ven-
,, didit, iste blasphemat : quem ille persecuto-
,, ribus tradidit, quotidie iste persequitur".
Observet Lector, circumferri hunc Sermonem
sub nomine quoque Ambrosii, prout suprà
monuimus; esseque inter Ambrosianos Ser-
mones ordine quinquagesimum. Maluimus
tamen

tamen sub Maximi nomine eum proferre; non solùm quia inter Maximi Sermones prostat, sed præterea quia Gennadius Massiliensis lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis cap. 40. cum Maximo adscribit.

Gennadius.

XC. Audiamus porrò & alios Apostolici testimonii Interpretes: ac inprimis Rabanum Maurum, ex Abbate Fuldensi Archiepiscopum Moguntinum: qui in Commentario super caput 3. Epistolæ ad Titum, ad illa verba, *Hæreticum hominem post unam correptionem devita* &c. sic scribit: E. Ad plenum, inquit, illum „ devita, qui ea quæ contraria sunt pietati „ prælegit: hunc enim *hæreticum* vocat. Postquam enim semel & bis eundem instruxeris, „ & ostenderis ei illa quæ conveniunt ejus saluti, superfluum est, diutiùs cum ejusmodi „ DISPUTARE; cùm sit manifestum quoniam „ nullam percipit correctionem, ex quo semel „ & bis ea quæ conveniebant sibi audiens, „ cognoscere noluit veritatem. Relinque ergo „ eum qui talis est, ut justam expectet à Ju„ dice pœnam, eò quòd in sua pertinacia per„ sistens nullum ad correptionem suam ex in„ structione accipere vult consilium". Sedulius & Primasius in eundem Apostoli locum, id ipsum eisdem verbis dicunt, quod Pelagius præcedenti §. relatus. Hugo Victorinus in eundem locum: F. Hæreticum vocat Aposto„ lus (inquit) qui per legem, legem impu„ gnat. Sed quare talis est vitandus? Nonne „ melius esset, cum eo sæpe conferre, & ab „ errore eum ad veritatem revocare? Ex quo „ incorrigibilis est, melius est eum devitare: „ quia si sæpiùs corriperetur, exercitatior „ fieret ad malum". Quæ explanatio penè coincidit cum ea quam præcedenti §. relatus tradidit Ambrosiaster. Commentarius Anselmo attributus, sic habet in eundem Apostoli locum: G. Hæreticus est, qui generalis Eccle„ siæ doctrinam deserens, errorem sibi per„ versi dogmatis eligit, quem specialiter se„ quatur. Et ideò hæreticus, quia homo est „ humana tantùm sapiens, & de Deo secun„ dùm humanas rationes disputans. Sed iste „ debet corripi, &, si in errore perduraverit, caveri: Sicut & Dominus pessimos „ Doctores suo arbitrio dimittendos præcipit, „ sciens, eos difficulter ad veritatem posse at„ attrahi: *Sinite*, inquit, *illos: cæci sunt, & duces cæcorum.* Inde est quòd & Apostolus nunc *hæreticum* jubet *vitari*". Et post paucula rursùs ibidem: "Si binâ correptione vel com„ monitione noluerit resipiscere, ulteriùs jam „ illum *devita*, non habens cum illo participa„ tionem aliquam vel societatem, nec admo„ nens eum: *Sciens, quia subversus est.* Qui vi„ delicet semel bisve correptus, audito errore „ suo non vult corrigi, errare existimat cor„ ripientem: & è contrario se ad pugnas &

E Rabanus in c. 3 Epist. ad Titum v. 10. Vide eundem Epist. ad Heriman num.

Sedulius. Primasius.

F Hugo Victorin. q. 5. in Epist. ad Titum.

G Anselm. in cap. 3. Epist. ad Titum.

Vide Ambros. Epist 44. olim 19. ad Constantium paulò ante finem.

„ jurgia verborum parans, eum vult lucrifa„ cere, à quo docetur". Rupertus Abbas Tuitiensis existimat Magistros hæreseon à Domino appellari *Sal evanidum* seu *infatuatum*. Quarum Magistrorum aliquot cùm commemorasset, adjunxit: H. Ubi Doctor vel Magi„ ster, secundùm talium exemplum, desipue„ rit, dicito, *Quia sal evanuit.* Ubi autem ta„ liter evanuerit, *in quo salietur*? Quo Do„ ctore alio emendabitur? verè nullo: & *fru„ stra effundes sermonem; quia non est ibi audi„ tus.* Eum qui ejusmodi est *hæreticum homi„ nem, post primam & secundam admonitionem*, „ ait Apostolus, *devita: sciens, quia subver„ sus est, & delinquit, cum sit proprio judicio condemnatus*". Idem rursùs lib. 9. de Glorificatione Trinitatis cap. 14. distinguens inter blasphemiam, & spiritum blasphemiæ: „ *Blasphemia* tantùm (inquit) & non spiritus „ blasphemiæ est, cùm quis ignorans loquitur „ aliterquàm se habet veritas, vel agit quid„ piam contra justitiam: sicut, exempli gratiâ, „ *Saulus ignorans & errans agebat.* Porrò *Spiritus „ Blasphemiæ* est, ubi quispiam scienter & per in„ vidiam veritati repugnat: quod peccatum „ Judæorum est, & hæreticorum, quos Apo„ stolus vitandos esse denuntiat *Hæreticum homi„ nem*, inquiens, *post unam & secundam correp„ tionem devita*" &c. Rursùs lib. XI. in caput. XV. Joannis censet de hæreticis intelligendum esse quod ait Ezechiel Propheta de inutilitate *Ligni vitis* ad aliud quidpiam præterquam ad ardendum; & quod de *Palmitibus post excisionem in ignem mittendis* ait Christus, & quod de *Impossibilitate renovationis apostatarum* tradit Apostolus. Quorum verbis inter se collatis, subinfert:" Igitur de illo qui se ab unitate veræ „ vitis, id est, Christi, præcidit, hæreticus „ vel hæresiarches factus, uno ore parilique „ sensu consonant Christus, Propheta, & Apostolus". Bernardus item Abbas de vitando congressu hæreticorum loquens: I. Vir „ prudens (inquit) cautus erit non transgredi „ præfinitum numerum ab Apostolo, qui ait: „ *Hæreticum hominem post unam & secundam correptionem devita*". Beatus quoque Fulgentius per auxesin dicit eum *omnimodis* evitandum. Præmissâ quippe oratione pro hæreticorum illuminatione, juxta ea quæ superiùs cap. 23. §. 76. dicta sunt, subdit ille de eis: K. A fide „ Patriarcharum & Prophetarum miserabili „ obduratione desciscunt; impiè delinquentes, „ semetipsos à seipsis damnatos ostendunt. „ Apostolica quippe sententia omnem hæreti„ cum tali cognoscitur pronuntiatione con„ demnasse, quòd *Hæreticus post primam correptio„ nem sit* OMNIMODIS EVITANDUS, eò quòd „ *ejusmodi* non solùm *sit subversus*, verùm etiam *suo judicio condemnatus*". Omnimodam quoque eorundem judici nobis devitationem colligit

Mat. 5 13.

H. Rupertus in caput 5. Matthæi.

Eccli. 32 6.

1. Tim 1. 13.

Vide supra hic c. 22 §. 74.

Ezech. 15. 4.

Jo. 15 6

Hebr. 6 4.

I. Bern. Epist. 196.

K. Fulgent. lib. 1 ad Monimum c. 5.

Vincentius Lyrinensis, partim ex alio loco Apostoli Pauli, ubi sermo magis est de hæresibus quàm de hæreticis, sed propter connexionem etiam ad hos fit extensio: partim denique ex Joannis Apostoli cautione, quâ prohibet eos vel vocetenus salutari: L. Ad Apostolum (ait ille) redeamus: *O Timothee*, inquit, *depositum custodi, devitans prophanas vocum novitates. Devita*, inquit, quasi viperam, quasi scorpionem, quasi basiliscum, ne te non solùm tactu, sed etiam visu afflatuque percutiat. Quid est *Devitare? cùm hujusmodi nec cibum sumere.* Quid est *Devita? quis*, inquit, *venit ad vos, & hanc doctrinam non affert.* Quam doctrinam, nisi Catholicam, & universalem, & unam eandemque per singulas ætatum successiones incorruptâ veritatis traditione manentem, & usque in sæcula sine fine mansuram? Quid tum? *Nolite*, inquit, *recipere eum in domum, nec* AVE *ei dixeritis: qui enim dicit illi* AVE, *communicat operibus ejus malignis*". Leo Papa in peculiari Sermone adversùs Eutychetis hæresim habito, authoritate supradictâ Apostoli ad Titum adductâ colloquium omne cum hæreticis interdictum ostendit: ac demum concludit: M. Hos ergo, Dilectissimi, de quibus loquimur, TANQUAM VENENUM MORTIFERUM fugite, execramini, declinate: & ab eorum colloquiis, *Si increpati à vobis corrigi noluerint, abstinete:* quoniam, sicut scriptum est, *Sermo eorum serpit ut cancer.* Justo enim Judicio ab Ecclesiæ unitate rejectis nulla est tribuenda communio; quam non nostris odiis, sed suis sceleribus perdiderunt". Et serm. 18. de passione Domini cap 5." Fugite (inquit) mundanæ argumenta doctrinæ, & viperea hæreticorum vitate colloquia. Nihil vobis commune sit cum eis, qui Catholicæ adversantes fidei, solo sunt nomine Christiani. Non enim templum Spiritus Dei, nec membra sunt Christi: sed falsis opinionibus implicati tot habent species diaboli, quot simulachra mendacii".

L. Vinc. Lyrin cap. 11. — 1. Tim. 6. 20. — 1. Cor. 5. 11. — 2. Jo. v. 10. & 11. — M. Leo serm. cont. hæresim Eutychetis. cap 3. — Tit. 3. 10. — 2. Tim 2. 17.

CAPUT XXVIII.

Ex Gestis & Scriptis Papæ Leonis Magni adversùs Eutychianos, audiri post legitimam condemnationem postulantes, arguitur, repellendos esse Lutheranos, retractari sua dogmata synodaliter jam damnata flagitantes, atque ad disputatorium certamen provocantes. Proferuntur Edicta Martiani & Valentiniani Augustorum, prohibentia publicas disputationes cum hæreticis conciliariter sententiatis: item Edictum Gratiani, Valentiniani, & Theodosii Magni, decernentium quinam pro Catholicis, quinam pro hæreticis sint reputandi. Romanæ Ecclesiæ prærogativa asstruitur & fides deprædicatur, penes quam incorrupta Patrum servatur hæreditas. Non solum inhibetur hæreticis ne disputent, sed aliis quoque ne disputantes auscultent. Hæreticorum Scripta severè vetantur, & Edicto Cæsareo flammis adjudicantur.

XCI. Apostoli Pauli sensum, hæreticos post correptionem obdurescentes devitari mandantis, jam ex communi Orientalium Occidentaliumque Doctorum interpretatione patefecimus: superest ut quid humanæ leges tam Ecclesiasticæ quàm civiles de eadem re statuant dispiciamus. Supponimus autem ea quæ in causa hæreticorum, post legitimam damnationem audiri postulantium, vel ad disputationes provocantium, gesta à Romanis Pontificibus recoluimus superiùs cap. 21. §. 71. & 72. ubi ostendimus qualiter circa inquietissimos Pelagianos sese gesserint Bonifacius I. Celestinus I. & Sixtus III. Huic postremo, prout ibi dictum est, successit in Pontificatu Leo Magnus, cujus auspiciis ac præsidio Eutychianam hæresim Oecumenica Chalcedonensis Synodus condemnavit, Dioscorumque Alexandrinum ejus fautorem Episcopatu dejectum relegavit, rescissis Actis Ephesinæ Synodi *Latrocinariæ* cui præfuerat. Cùm itaque Papa Leo intellexisset, Eutychianos suâ jam sententiâ damnatos non quiescere, sed apud Martianum Augustum pro ulteriori sibi impetranda audientia sollicitare; eidem Augusto Decretalem Epistolam destinavit, in quâ hæc præter alia

N. Leo Epist. 42 ad Martianum Augustum.

alia leguntur ad propositum: N. Auctâ per „ Imperialem amicitiam spe cælestis auxilii, „ confidentiùs Pietatem Vestram pro Sacramento salutis humanæ incitare præsumo: „ ne cujusquam procaci impudentique versutiâ, quasi de incerto quid sequendum sit, „ sinatis inquiri. Et cùm ab Euangelica Apostolicaque doctrina ne uno quidem verbo „ liceat diffidere, aut aliter de Scripturis divinis sapere, quàm beati Apostoli, & Patres nostri didicerunt atque docuerunt; „ nunc demùm indisciplinatæ moveantur & „ impiæ quæstiones; quas olim, mox ut eas „ per apta sibi corda diabolus excitavit, per „ discipulos veritatis Spiritus sanctus extinxit. Nimis autem iniquum est, ut per paucorum insipientiam, ad conjecturas opinionum, & ad carnalium disceptationum bella „ PROVOCEMUR: tanquam REPARATA DISCEPTATIONE TRACTANDUM SIT, UTRUM EUTYCHES IMPIE SENSERIT, ET „ UTRUM IMPIE DIOSCORVS IVDICARIT, „ qui in sanctæ memoriæ Flaviani condemnatione se perculit, & simpliciores quosque, „ ut in eandem ruinam provolverentur, impegit: quorum multis jam, ut cognovimus, ad satisfactionis remedia conversis, „ & veniam de inconstanti trepidatione poscentibus, NON CUJUSMODI SIT FIDES „ TENENDA TRACTANDUM EST, SED EORUM PRECIBUS QUALITER ANNUENDUM". Rursùs Epist. 43. eundem Martianum gravissimè obtestatur," Ut fidem quam „ beati Patres nostri ab Apostolis sibi traditam prædicarunt, non patiatur, quasi dubiam, retractari: & quæ olim Majorum „ sunt authoritate damnata, redivivis non „ permittat conatibus excitari: illudque potiùs jubeat, ut antiquæ Nicenæ Synodi „ constituta, remotâ hæreticorum interpretatione, permaneant". In Epistola item ad Chalcedonensis Synodi Patres, postquam Delegatis suis authoritatem præsidendi dedisset, universum cœtum ita alloquitur: O. Rejectâ penitùs AUDACIA DISPUTANDI contra fidem divinitùs inspiratam, vana errantium infidelitas conquiescat; nec liceat defendi, quod non liceat credi: cùm secundùm Euangelicas authoritates, secundùm „ Propheticas voces, Apostolicamque doctrinam, plenissimè & lucidissimè per litteras, „ quas ad beatæ memoriæ Flavianum Episcopum misimus, fuerit declaratum, quæ „ sit de Sacramento Incarnationis Domini „ Nostri Iesu Christi pia & syncera confessio". Et item in alia Epistola ad Imperatorem Martianum: P. Compressâ (inquit) vel „ remotâ inquietudine ac pravitate paucorum, „ facilè firmabitur probanda concordia, si „ in eam fidem quam Euangelicis & Apostolicis prædicationibus declaratam, per antiquos Patres nostros accepimus, & tenemus, „ omnium corda concurrant; NULLA PENITUS DISPUTATIONE CUJUSQUAM RETRACTATIONIS ADMISSA: ne per vanam fallacemque versutiam aut infirma videantur, „ aut dubia, quæ ipso angulari lapide Christo fundata sunt, & sine fine mansura". Epistola item 51. ad Pulcheriam directa Augustam, profitetur, se datis ad Synodum Chalcedonensem litteris formam dijudicandi præscripsisse Apstlitibus: " Ne ulla temeritas „ aut fidei regulis, aut canonum statutis, aut benignitatis remediis obviaret". In Epistola item 61. qua damnationem Eutychianorum atque etiam Nestorianorum Synodaliter factam confirmat:" Si quis unquam (inquit) ausus fuerit vel Nestorii perfidiam „ tueri, vel Eutychetis ac Dioscori impium „ dogma defendere, à Catholicorum communione resecetur: nec habeat ejus corporis participationem, cujus abnegat veritatem". Et Epist. 63. ad Theodoretum Cyri Episcopum:" Hoc præcipuè (inquit) præsenti occasione credimus admonendum, ut „ quotiescunque, divinâ gratiâ administrante, illos, qui foris sunt, fonte doctrinæ „ aut submergimus aut purgamus; in nullo „ ab illis, quas Spiritus Sancti divinitas in „ Chalcedonensi Synodo protulit, fidei regulis recedentes, inter utrumque hostem „ novellæ perfidiæ, sermonem nostrum cum „ omni cautela libremus: non jam, quod absit, TANQUAM DE DUBIIS DISCEPTANTES, sed authoritate suâ, quæ benè sunt definita astruentes". Unde quia Monachi quidam Palæstini, Eutychianis pridem erroribus implicati, Chalcedonensis Synodi definitionibus non acquiescebant, Pontifex Leo de eis ad Eudociam Augustam in Palæstina tunc degentem in hunc scripsit modum: Q. Si „ nomen Catholicum venerantur & diligunt, „ & intra Domini corpus se volunt membra nominari; pravos errores, quos temerè admiserant, detestentur: & agant „ pœnitentiam. impiarum blasphemiarum, „ cruentorumque factorum. Succumbant pro „ salute animarum suarum Synodalibus, quæ „ in Civitate Chalcedonensi sunt confirmata, Decretis". Hæc profectò omnia non minùs appositè ad hodiernos Lutheranos Tridenti damnatos applicari possunt, quàm de Eutychianis Chalcedone, vel de Nestorianis Ephesi damnatis, primitùs dicta fuerant: prout facilè unusquisque, mediocri reflexione adhibitâ, perspiciet.

Vide Cyp. supra cap. 11. §. 15.

O. Idem Epist. 47.

P. Idem Epist. 10.

Q. Idem Epist. 66.

XCII. Antequam ulteriora Papæ Leonis testimonia huc spectantia exhibeam, lubet repræsentare Cæsareum Edictum, à Martiano ad Leonis instantiam conditum, & suo ac Valen-

Valentiniani nomine promulgatum, necnon per Justinianum Augustum Corpori Juris Cæsarei postea pro parte insertum: ut quandoquidem Lutherani à Tridentina Synodo damnati Imperatorem, pro indicenda nova secum Disputatione, jam sollicitant: ita Imperator, ex Prædecessoris sui Edicto, quid sibi agendum sit meminerit. Sicut enim æquum & justum est, ut modernus Ecclesiæ Præsul, Antecessoris sui Leonis imitetur constantiam: ita congruum ac rationabile est, ut modernus Imperii Moderator, Prædecessoris sui Martiani æmuletur vigilantiam. Edicti itaque istius tenor est hujusmodi:

R. Edictum Cæsareum Martiani & Valentiniani, de non disputando cum hæreticis Synodaliter damnatis: prout extat in Actis Synodi Chalcedonensis parte 3. c. 3.

R. Tandem aliquando, quod summis votis
„ atque studiis optabamus, evenit. Remota
„ est de orthodoxa Christianorum lege con-
„ tentio, tandem remedia culpabilis erroris
„ inventa sunt, & discors populorum senten-
„ tia in unum consensum concordiamque con-
„ venit. E diversis enim provinciis religio-
„ sissimi Sacerdotes Chalcedonem venerunt
„ juxta nostra præcepta; & quid observari
„ in Religione debeat, perspicuâ definitione
„ docuerunt. Cesset igitur jam profana inten-
„ tio: nam VERE IMPIVS ATQUE SACRI-
„ LEGVS EST, QUI POST TOT SACERDO-
„ TUM SENTENTIAM, OPINIONI SUÆ
„ ALIQUID TRACTANDUM RELINQUIT:
„ Extremæ quippe dementiæ est, in medio
„ & perspicuo die commentitium lumen in-
„ quirere: Quisquis enim post veritatem re-
„ pertam aliquid ulterius discutit, menda-
„ cium quærit. Nemo itaque vel Clericus,
„ vel Militaris, vel alterius cujuslibet con-
„ ditionis, de fide Christiana publicè, tur-
„ bis adunatis & audientibus, tractare co-
„ netur in posterum, ex hoc tumultus &
„ perfidiæ occasionem requirens. Nam IN-
„ IURIAM FACIT IUDICIO RELIGIOSIS-
„ SIMÆ SYNODI, SI QUIS SEMEL IUDI-
„ CATA, AC RECTE DISPOSITA, RE-
„ VOLVERE, ET PUBLICE DISPUTARE
„ CONTENDIT: cùm ea quæ nunc de Chri-
„ stiana fide constituta sunt, juxta Aposto-
„ licas expositiones & statuta Sanctorum Pa-
„ trum trecentorum decem & octo, & cen-
„ tum quinquaginta, definita esse noscantur.
„ Nam in contemptores hujus legis pæna non
„ deerit: quia non solùm contra fidem benè
„ compositam veniunt, sed etiam Judæis &
„ Paganis ex hujusmodi certamine profanant
„ veneranda mysteria. Igitur si clericus erit,
„ qui publicè tractare de Religione ausus fue-
„ rit, à consortio Clericorum removebitur:
„ si verò militiâ præditus fuerit, cingulo
„ spoliabitur. Cæteri etiam hujus criminis
„ rei, de hac Regia Urbe pellentur; pro
„ vigore judiciario etiam competentibus sup-
„ pliciis subjugandi. Constat enim hinc hæ-
„ reticæ insaniæ exordia fomitemque præberi,
„ dum publicè quidam DISPUTANT atque
„ contendunt. Universi igitur quæ à Synodo
„ Chalcedonensi (*Tridentina*) statuta sunt,
„ custodire debebunt, nihil posteà dubita-
„ turi. Hoc itaque Nostræ commoniti Sere-
„ nitatis Edicto, abstinete à profanis voci-
„ bus, & ULTERIUS DESINITE DE DIVI-
„ NIS DISPUTARE, QUOD NEFAS EST:
„ Quia non solùm divino judicio peccatum
„ hoc, prout credimus, punietur; verùm
„ etiam legum & judicum authoritate coër-
„ cebitur. Datum Constantinopoli VII. Idus
„ Februarii, Sporatio Viro Clarissimo, &
qui fuerit nunciatus, Consulibus". Hinc sumat Imperator exemplum tractandi nunc Lutheranos, eo modo quo ipsius Prædecessor Martianus tractaverat Eutychianos; & compellendi eos acquiescere definitionibus Tridentinæ Synodi, sicut ille fategit compellere Eutychianos acquiescere definitionibus Chalcedonensis Synodi. Neque enim minùs nunc, quam tunc, obtinet illud quod ibi scriptum est: *Verè impius atque sacrilegus est, qui post tot Sacerdotum sententiam, opinioni suæ aliquid tractandum relinquit: extrema quippe dementia est, in medio & perspicuo die commentitium lumen inquirere.* Et illud item ibidem subnexum: *Iniuriam facit iudicio religiosissimæ synodi, si quis semel iudicata, & rectè disposita, revolvere, & publicè disputare contendit.* Dicat Cæsar nunc Lutheranis, quod ibi Cæsares dixère Eutychianis: *Nostræ commoniti Serenitatis Edicto, abstinete à profanis vocibus, & ulterius desinite de divinis disputare: quod nefas est.* Et quare *nefas est*? Non solùm quia humanis legibus prohibitum, sed etiam quia *Divino iudicio puniendum.* Quòd si Lutherani replicando inquirant, Quid ergo faciendum? Pro responso Imperator tradere eis poterit antiquiorem aliam legem Cæsaream, corpori Juris communis pariter insertam, & trium Imperatorum, Gratiani, Valentiniani, & Theodosij Majoris authoritate promulgatam.

Vide l. Nemo Cod. de Summa Trinit. & fide catholica.

Ea sic incipit: S. Cunctos populos, quos
„ Clementiæ Nostræ regit imperium, in tali
„ volumus Religione versari, quam divi-
„ num Petrum Apostolum tradidisse Ro-
„ manis Religio usque adhuc ab ipso insinuata
„ declarat, quamque Pontificem Damasum
„ (*Alexandrum* VII. *hodie sedentem*) sequi cla-
„ ret, & Petrum Alexandriæ Episcopum,
virum Apostolicæ Sanctitatis". Quid si hanc legem contumaciter repudient? Eo casu declarentur triplici pænæ obnoxii, primò ignominiæ hæretici nominis, secundò divinæ vindictæ hæreticis repositæ, tertiò denique ultioni Imperiali ad arbitrium infligendæ. Sequitur enim ibidem inferiùs:" Hanc legem sequentes,

S. Codice de Summa Trinit. l. 1. cunctos populos.

Vide Zozomenum lib. 7. cap 4.

„ sequentes, *Christianorum Catholicorum* nomen „ jubemus amplecti: reliquos verò DEMENTES VESANOSQUE judicantes, *Hæretici nominis* infamiam sustinere; *Divinâ* primùm *vindicta*, pòst etiam motus animi nostri, quem „ ex cælesti arbitrio sumpserimus, *ultione* plectendos". Hujus legis authoritate Catholicum se, & non hæreticum Hieronymus probat, ubi ait: T. Hæreticus vocor, homousion „ prædicans Trinitatem. Sabellianæ impietatis arguor, tres personas subsistentes, veras, „ integras, perfectasque indefessâ voce pronuntians. Si ab Arianis, meritò: si ab orthodoxis; qui ejusmodi arguunt fidem, orthodoxi esse desierunt: aut si eis placet, „ hæreticum me cum Occidente, hæreticum „ cum Ægypto, hoc est, CUM DAMASO PETROQUE CONDEMNENT". Falsò autem nugantur aliqui, Hieronymum hìc æquiparare Alexandrinum Antistitem Romano. Nam ut innumera alia ejus loca præteream, Epistolâ proximè sequenti optat & orat, "Ut prædicationem cathedræ Marci Euangelistæ, cathedra Petri Apostoli suâ prædicatione confirmet". Unde sicut hic probat se Catholicum, ex communione cum Romana simul & Alexandrina; ita superiùs Epist. 58. ad Damasum, probat se Catholicum ex communione Ecclesiæ Romanæ, omissâ prorsùs Alexandrinâ: " Ego clamito (inquiens) si quis cathedræ Petri jungitur, meus est". Epistolâ item 57. ad eundem Damasum: "Ego nullum primum, nisi „ Christum sequens, Beatitudini tuæ, id est, cathedræ Petri, communione consocior. Super „ illam Petram ędificatam Ecclesiam scio: quicunque extra hanc domum agnum comederit, profanus est: si quis in arca Noë non fuerit, peribit regnante diluvio". Et rursùs infrà ibidem: "Quicunq; tecum non colligit, spargit: „ hoc est, qui Christi non est, Antichristi est". Et superiùs sub initium Epistolę: "Inter *Lacus* „ *contritos, qui aquam non habent*, difficilè, ubi *Fons* „ *signatus & hortus ille conclusus* sit, potest intelligi: ideò mihi *Cathedram Petri*, & *fidem* „ Apostolico ore laudatam, censui consulendam. Inde nunc meæ animæ postulo cibum, unde olim Christi vestimenta suscepi. Neque verò tanta vastitas elementi liquentis, & interjacens longitudo terrarum, „ me à pretiosæ margaritę potuit inquisitione „ prohibere: *Vbicumque fuerit corpus, illuc congregabuntur & aquilæ.* Profligato à sobole „ mala patrimonio, APUD VOS SOLOS INCORRUPTA PATRUM SERVATUR HÆREDITAS".

T. Hieron. Epist. 77.

Hier. 2. 13. Cant. 4. 12. Mat. 16. 18. Ioan. 1, 8.

Luc. 17.37.

XCIII. Vulgo dici solet, *Malos mores procreare bonas leges*. Sic Eutychiani contravenientes Edicto Martiani & Valentiniani mox relato, extorserunt novum Edictum, prioris confirmatorium, cujus tenor iste est: V. Venerabilem „ Catholicæ orthodoxorum fidei sanctitatem, „ manifestam & indubitatam universis constituere cupiens Nostra Serenitas, ut maior „ erga divinitatis obsequia hominibus Religio traderetur, tantam atque talem Synodum, ex omnibus penè provincijs coadunatis Episcopis, in Chalcedonensi Civitate „ colligi jussit: atque ibi plurimis diebus tractatu habito, quid verum & infucatum Christianæ fidei esset, invenit. Votis enim & orationibus plurimis exoravere divinitatem, quatenus sancta & plena veritas eos non lateret. „ Secutique sunt statuta venerabilium Patrum, „ ea videlicet quæ apud Niceam trecentorum „ decem & octo sanctorum Episcoporum sententiâ sunt definita: similiter & quæ centum „ & quinquaginta in hac amplissima coadunati „ urbe constituerunt: atque ea quæ ad Ephesum pridem statuta sunt, cùm beatissimæ recordationis Celestinus Romanæ urbis, & „ Cyrillus Alexandrinæ civitatis Episcopi, „ veritatis duces fuerunt. Quo tempore etiam & „ Nestorianus error exclusus est, ejus authore „ damnato. Quibus ita ritè & venerabiliter apud Chalcedonem inquisitis, Eutyches, qui „ plura affirmabat illicita, cum sua assertione „ dejectus est; ne decipiendorum ulteriùs hominum ei præberetur facultas. Ordinatis itaque religiosè ac fideliter quę venerandam orthodoxorum fidem fundasse noscuntur, ita ut „ nulla inposterum dubitatio, vel illis qui calumniari divinitatem assolent, relinqueretur: „ Sacro Nostræ Serenitatis Edicto venerandam „ Synodum confirmantes, admonuimus universos ut DE RELIGIONE DISPUTARE DESINERENT; quoniam unus & alter tanta secreta invenire non posset, maximè cum summo labore & magnis orationibus tot venerabiles Sacerdotes, nisi Deo, ut çredendum est, „ authore ad indaginem veritatis non potuerint pervenire. Verùm, sicut manifestâ ratione cognovimus, non desinunt quidam in eâdem perversitatis insania permanere, & PUBLICE DE RELIGIONE CONTENDERE POPULIS COADUNATIS, & mysteria divina sub „ Iudæorum Paganorumque obtutibus publicare ac profanare, quæ rectiùs colenda sunt, „ quàm inquirenda. Oportuerat itaque in eadem pertinacia persistentes statutâ dudû animadversione compesci: ut pæna corrigeret, „ quos reverentia jussionum emendare non potuit. Verùm, in hoc secuti çonsuetudinem nostram, noscentes, quod divinitas pietate præ „ omnibus lætetur, pænam nocentium credidimus differendam; iteratâ hac sancientes Nostræ Clementiæ jussione, ut in futurum à prohibitis omnes abstineant, NEC CONVENTICULA COLLIGANT SUPER „ RELIGIONE CERTANTES: quia in hujusmodi PERVERSITATE & VANITATE detecti, & „ statutas dudum suscipient pęnas, & judiciario

V. Edictum aliud Martiani Augu. sti, de non disputando &c prout extat ibid. cap. 4.

O motu

,, motu, prout religiosis temporibus convenit, puniantur. Oportet enim Chalcedonensem (*Tridentinam*) Synodum sequi, in qua omnibus diligenter quæsitis, ea definita sunt, quæ pridem tres perfecti cœtus Apostolicam fidem secuti, omnibus observanda tradiderunt. Datum III. Idus Martii, Constantinopoli, Sporatio viro Clarissimo, & qui fuerit nunciatus, Consulibus". Hujus Edicti transumptum in varias provincias est missum. Sequitur enim ibidem post Datam: *Et eodem exemplo scriptum Palladio viro illustri Prætori Orientis, Valentiniano viro illustri Prætori Illyrici, Tatiano viro illustri Præfecto urbis, Vicomalo viro illustri Magistro sacrorum officiorum & Consuli designato.* Et quia his non obstantibus Eutychiani non

Extat ibid. cap. 12. plenè quieverunt, secutum est aliud Edictum adhuc severius, expeditum V. Calendas Augusti proximè sequentis. Tertio item exinde anno, Valentiniano & Anthemio Consulibus, secutum est & aliud ejusdem Martiani Edictum: in quo hæc inter alia leguntur:

W. Ibid. c. 19. W. ,, Nulli Eutychianistæ vel Apollinaristæ (*Lutheranistæ vel Confessionistæ*) publicè vel privatim advocandi cœtus, circulos contrahendi, & hæretico more DISPUTANDI, ac perversitatem facinorosi dogmatis asserendi, sit facultas. Nulli etiam contra venerabilem Synodum Chalcedonensem (*Tridentinam*) liceat aliquid vel dictare, vel scribere, vel edere, atque emittere, aut aliorum super eâdem re scripta proferre. Nemo hujusmodi habere libros, & sacrilega Scriptorum audeat monumenta servare. Quòd si qui in his criminibus fuerint deprehensi, perpetuâ deportatione damnentur. Eos verò qui discendi studio audierint de infausta hæresi DISPUTANTES, decem librarum auri, quæ Fisco nostro inferendæ sunt, jubemus subire dispendium. Omnes verò hujusmodi chartæ ac libri, qui funestum Eutychetis sive Apollinaris (*Lutheri*) fuerint dogma complexi, incendio concrementur: ut facinorosæ perversitatis vestigia ipsa flammis combusta depereant. Æquum namque est, ut immanissima sacrilegia par pœnæ magnitudo percellat".

CAPUT XXIX.

Prosecutio ejusdem probationis ex Decretalibus Papæ Leonis Epistolis, post obitum Martiani ad Leonem Augustum ejus successorem directis. Quæ semel fuerint œcumenicè definita, nulla debent ultrà retractatione pulsari: ne ad damnatorum arbitrium, nunquam retractatibus satiandum, videamur ipsi de iis ambigere, quæ Catholicus consensus ultra omnem dubietatis aleam subvexit. Unde qui ab iis dissentire persistunt, suis potiùs opinionibus dimittendi, quàm concertationibus dignandi sunt. Ecclesia sicut simpliciter errantes non spernit, sic pervicaciter rebellantes devitat. Quis censeri debeat hæreticus? Cur Deus hæreses crebrescere sinat, & quænam inde utilitas in Ecclesiam redundet? Ecclesia omnibus Erroribus utitur ad profectus suos, & qualiter? Quibus item modis exortæ in Ecclesia hæreses supprimantur? Catholicæ fidei firmitas & ineluctabilitas perpenditur. Firmissimum esse necesse est, quod à plurimis incursatum nequierit everti.

XCIV. NOn diu promulgationi Edicti postremò relati superstes fuit Martianus, Successorem nactus Leonem ejus nominis primum: sub cujus Imperii auspiciis Eutychiani resumptis animis omnem moverunt lapidem, ut novam impetrarent dogmatum suorum Chalcedone pridem damnatorum discussionem: adeò verum est illud Ambrosii:

X. Ambros. Epist. 44. alias 19. ad Constantium. X. ,, Difficilè imbuti animi infidelitatis venenis abolere possunt impietatis glutinum, si tamen in iis virus infaustum inoleverit". Rationem ejusmodi difficultatis patefecimus superiùs cap. 22. §. 74 & 75. indicavitque breviter divina Scriptura, dicens: *Væ dissolutis corde, qui non credunt Deo: & ideò non protegentur ab eo.* Eccli. 2. 15.

Y. Fulg. lib. de Incarn. & Gratia cap. 22. Y. Perdens fidem (inquit Fulgentius) perdit divinam protectionem. Scriptum est enim, *Qui non credit Deo, à Deo non protegetur*". Eodem referri potest, quod Apostolus hæreticum dixit esse *subversum*: quia nimirum non id solùm quod superædificatur, sed ipsum totius vitæ spiritalis fundamentum abjecit: Tit. 3. 11.

Z. Estius in c. 3. Epistolæ ad Titum v. 11. Z. ,, Pro *Subversus* (ait Estius) in Ambrosiano legitur *Perversus*: sed rectiùs alii ex

Græco

„Græco vertunt *Eversus*. Sumpta est enim „metaphora ab ædificio: quod si fuerit ali„quâ sui parte collapsum, instaurari potest; „at eversis fundamentis, jam nullus est re„parationi locus. Sic, inquit Apostolus, „eum *Qui ejusmodi est*, id est, qui semel & „iterùm monitus adhuc in errore persi„stit, *noveris eversum* aut *subversum esse*, vide„licet dissipato fidei fundamento, ut spes „nulla reliqua sit admonitionibus seu cor„reptionibus apud eum quicquam proficien„di; magis autem metuendum sit, ne sæpiùs „increpatus per antiperistasin quandam durior efficiatur". Ubi tamen ne quis putaret desperatam undecunque esse talium conversionem, subdit ille continuò: " Non excludit om„nem spem Apostolus, sed eam quæ correpti„onibus nititur. Semper enim manet illud „Rom. 11. *Potens est Deus iterum inserere illos*". (Rom. 11. 23.) Quæ observatio consonat eis quæ cap. 23 §. 76. diximus. Sub *correptionibus* porrò comprehendi disputationes sive clamosas redargutiones, haud ambiguum est: idque etiam è mente esse Estii, patebit ex ejus verbis suo loco inferiùs exhibendis, cùm in specie de vitandis Lutheranorum disputationibus tractabitur: sed nunc filum prosequamur. Evecto ad Imperii culmen Leone, Martiani successore, Eutychiani rursùs institerunt pro iteratâ dogmatum suorum discussione, adeóque pro Decretorum Chalcedonensis Synodi revisione: prout colligitur ex [A] Epistola ejusdem Leonis Augusti ad Anatolium Constantinopolitanum Antistitem. Omnium primi hac in re fuisse videntur Ægyptii, signanter Alexandrini, Dioscori Patriarchæ sui, apud Chalcedonem depositi, fautores. Ad Leonem igitur Augustum hæreticorum importunitate sic sollicitatum, Leo Papa, per Anatolium informatus, scripsit in hunc modum: [B] Officiis, quæ „ad gratulationem Imperii vestri pertinent, „persolutis, etiam hanc paginam necessariæ „supplicationis adjeci: quâ Catholicæ fidei „divinitùs præparatum favoris vestri posco „præsidium. Nam talia in Alexandrina Ec„clesia perpetrata, fratris & coepiscopi mei „Anatolii relatione cognovi, ut omnis Chri„stiana Religio sentiat se impeti ac violari, „nisi universali fidei vestrâ devotione prospi„ciatur, & memoratæ Ecclesiæ, quæ antea „fuit Catholicis clara Doctoribus, reddatur „Christiana libertas: ut cessantibus hæretico„rum impugnationibus, Euangelica doctrina, „quæ illic ante Dioscorum viguit, unita cum „totius Ecclesiæ pace reparetur. Quod opus, „virtutibus vestris gloriæque conveniens, ce„lerem & Deo placitum habebit effectum, si „apud sanctam Chalcedonensem Synodum „de Domini Incarnatione firmata, NULLA „PERMISERITIS RETRACTATIONE PULSARI". Et iterum post pauca: " Gloriosum vobis „est (inquit) universali Ecclesiæ Me suppli„cante concedere, & incommutabiliter per„petuéque præstare, ut quæ secundùm Euan„gelium Christi & prædicationis Euangelicæ „veritatem omnibus retrò sæculis unâ fide „unâque intelligentiâ roborata sunt, NULLA „ULTERIUS POSSINT ACTIONE CONVELLI". Rursùs in alia Epistola ad eundem, incunctanter asseverat, [C] Nihil esse convenientius fidei „defendendæ, quàm his quæ per omnia, in„struente Spiritu sancto, irreprehensibiliter definita sunt, inhærere". A qua regula si recedamus, prout ibidem subditur, " Ipsi quo„dammodò videbimur statuta velle convellere; „& authoritates, quas Ecclesia universalis „amplexa est, ad arbitrium hæreticæ petitio„nis infringere: atque ita nullum corrigendis „Ecclesiis modum ponere, sed datâ licentiâ „rebellandi, dilatare magis, quàm sopire certamina". Cui sententiæ prorsùs consona est illa Sisinnii suggestio, à Theodosio Magno & Catholicis Antistibus concorditer suscepta, [D] *Disputationibus non uniri schismata, sed augeri*. Videantur præterea quæ ex Athanasio huc spectantia memoravimus cap. 26. §. 87. Subdit porrò Leo ibidem inferiùs ad Leonem Augustum: [E] Quid probabilius, quid religio„sius poterit Pietas Vestra decernere, quàm „ut quæ non tam humanis, quàm divinis sunt „statuta Decretis, NULLUS ULTRA SINATUR „IMPETERE: NE VERE DIGNI SINT DEI „MUNUS AMITTERE, QUI DE VERITATE „IPSIUS AUSI FUERINT DUBITARE? Cùm „ergo universalis Ecclesia per illius principa„lis Petræ ædificationem facta sit Petra, & „primus Apostolorum Beatissimus Petrus „voce Domini audierit, *Tu es Petrus, & super* „*hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam*; (Mat. 16. 18.) quis est, „nisi Antichristus aut diabolus, qui pulsare „audeat inexpugnabilem veritatem? qui in „malitia sua inconvertibilis perseverans, per „vasa iræ & suæ apta fallaciæ, falsò diligentiæ „nomine, DUM VERITATEM SE MENTITUR „INQUIRERE, MENDACIA DESIDERAT SE„MINARE". Et rursùs ibidē post pauca: [F] Apud „Christianissimum Principem igitur, & inter „Christi prædicatores digno honore nume„randum, utor Catholicæ fidei libertate, & „ad consortium Te Apostolorum ac Prophe„tarum securus exhortor: ut constanter de„spicias ac REPELLAS EOS, QUI SE CHRISTIA„NO NOMINE PRIVAVERE: NEC PATIARIS „IMPIOS PARRICIDAS SACRILEGA SIMULA„TIONE DE FIDE AGERE, QUOS CONSTAT A FIDE DEVIARE". Et iterum in alia posteriori Epistola ad eundem: [G] Quæ patefacta sunt „(inquit) quærere, quæ perfecta sunt retractare, „& quæ sunt diffinita convellere; quid aliud „est, quàm de adeptis gratiam non referre,

A. Extat in Actis Synodi Chalcedon. p. 3. cap. 21.

B. Leo Papa Epist. 71. ad Leonem Augustum.

C. Idem Epist. 75. ad eund. c. 1.

D. Vide suprà cap. 23. §. 76.

E. Leo ibid. cap. 1. & 2.

F. Ibid. c. 3.

G. Idem Epist. 78. ad eundem c. 1

„ & ad interdictæ arboris cibum improbos
„ appetitus mortiferæ cupiditatis extendere?
„ Unde quia ad pacem universalis Ecclesiæ,
„ & ad custodiam Catholicæ fidei, curâ di-
„ gnamini sollicitiore respicere, evidenter
„ agnoscitis, quòd MAGNIS HÆRETICORUM
„ AUDETUR INSIDIIS, ut inter Eutychis
„ Dioscorique discipulos, & eum quem Apo-
„ stolica Sedes direxerit, DILIGENTIOR,
„ TANQUAM NIHIL FUERIT ANTE DEFINI-
„ TUM, TRACTATUS HABEATUR: & quod
„ totius Mundi Catholici Sacerdotes in san-
„ cta Chalcedonensi (*Tridentina*) Synodo
„ probant, gaudentque firmatum, in inju-
„ riam etiam Sacratissimi Concilii Niceni,
efficiatur infirmum". Et rursùs post pauca:
H. Ibid. c. 2. H. Detestandum ergo nobis est (subdit) per-
„ severanterque vitandum, QUOD FRAUS
„ HÆRETICA NITITUR OBTINERE: NEC
„ IN ALIQUAM DISCEPTATIONEM PIE ET
„ PLENE DIFFINITA, REVOCANDA SUNT:
„ NE AD ARBITRIUM DAMNATORUM IPSI
„ DE HIS VIDEAMUR AMBIGERE, quæ ma-
„ nifestum est, per omnia Propheticis, &
„ Euangelicis, & Apostolicis authoritatibus
„ consonare. Unde si qui sunt, qui ab his quæ
„ cælitùs sunt constituta dissentiunt, SUIS
„ OPINIONIBUS RELINQUANTUR; ET AB
„ UNITATE ECCLESIÆ, CUM EA, QUAM
„ ELEGERE, PERVERSITATE DISCEDANT.
„ Nam nullo modo fieri potest, ut qui di-
„ vinis audent contradicere Sacramentis, ali-
„ quâ nobis communione socientur. Iactent
„ se in sui eloquii vanitate, & de argumen-
„ tationum suarum versutiâ, quæ inimica est
„ fidei, glorientur: Nobis placet Apostolicis
Col. 2. 8. „ obedire præceptis, dicentibus: *Videte, ne*
„ *quis vos decipiat per Philosophiam, & inanem*
„ *seductionem hominum.* Nam secundùm eun-
Gal. 2. 18. „ dem Apostolum, *Si quæ destruxi hæc ædifi-*
„ *co, prævaricatorem me constituo*, & eis me ultio-
„ num conditionibus subdo, quas non so-
„ lùm authoritas beatæ memoriæ Principis
„ Martiani, sed etiam Ego meâ consensione
firmavi". Promittit quidem ibidem inferiùs
Imperatori Pontifex, se destinaturum aliquos
legatos in Orientem, pro sopienda hæretico-
rum inquietudine; sub protestatione tamen
quòd nolit ullam disputationem iniri super
dogmatibus synodaliter approbatis, aut reje-
I. Ibid. c. 3. & 4. ctis. Ait itaque ibi eidem Augusto: I. Præ-
„ noscat Pietas Tua, venerabilis Imperator,
„ hos, quos spondeo dirigendos, non ad con-
„ fligendum cum hostibus fidei, nec ad cer-
„ tandum contra illos, à Sede Apostolica
„ profecturos: quia de rebus apud Niceam, &
„ apud Chalcedonem (*Tridentum*) sicut Deo
„ placuit definitis, NULLUM AUDEMUS INIRE
„ TRACTATUM; tanquam dubia vel infirma
„ sint, quæ tanta per Spiritum sanctum fixit
„ authoritas. Instructioni autem parvulorum
„ nostrorum, qui post *Lactis alimoniam, cibo* Heb. 5. 12.
„ desiderant *solidiore satiari*, ministerii nostri
„ præsidium non negamus. Et sicut simplici-
„ ores non spernimus, ita à rebellibus hære-
„ ticis abstinemus; memores præcepti Domi-
„ nici, dicentis: *Nolite dare sanctum canibus,* Mat. 7. 6.
„ *nec mittatis margaritas vestras ante porcos.* NI-
„ MIS QUIPPE INDIGNUM, NI-
„ MISQUE INIUSTUM EST, EOS
„ AD LIBERTATEM DISCEPTA-
„ TIONIS ADMITTERE, quos signi-
„ ficat Spiritus sanctus per Prophetam, dicens:
„ *Filij alieni mentiti sunt mihi, filij alieni inveterati*". Psal. 17. 46.

XCV. Occasione verborum istorum Beati
Leonis proximè relatorum, quibus ait: *Sicut
simpliciores non spernimus, ita à rebellibus hæreticis
abstinemus* &c. in mentem mihi venit Augusti-
ni locus opportunè hìc inserendus: ut appareat,
quàm sibi consentiant, & invicem se confir-
ment duo illa Ecclesiæ luminaria, Augustinus
Episcopus & Leo summus Pontifex, in præ-
senti materia condescendendi simpliciter er-
rantibus, & abstinendi à pertinaciter dogma-
tizantibus. Augustinus igitur in quadam Epi-
stola ad simpliciores quosdam errones factionis
Donatisticæ, non tam pervicaciter obstrepen-
tes aut plebem seducentes, quàm hæreditariè
ignorantes & veritatem desiderantes, scribit
in hunc modum: K. Dixit quidem Apostolus K. August. Epist. 162. in princ.
„ Paulus, *Hæreticum hominem post unam correptio-*
„ *nem devita, sciens quia subversus est eiusmodi, &* Tit. 3. 10. & 11.
„ *peccat, & est à semetipso damnatus.* Sed qui
„ sententiam suam, quamvis falsam atque per-
„ versam, nullâ pertinaci animositate defen-
„ dunt, præsertim quam non audaciâ præsum-
„ ptionis suæ pepererunt, sed à seductis atque
„ in errorem lapsis parentibus acceperunt, quæ-
„ runt autem cautâ sollicitudine veritatem,
„ corrigi parati, cùm invenerint; nequaquam
„ sunt inter hæreticos computandi. Tales ergo
„ vos nisi esse crederem, nullas fortassè vobis
„ litteras mitterem. Quanquam & ipsum hæ-
„ reticum, quamlibet odiosâ superbiâ tumi-
„ dum & pervicaciâ malæ contentionis insa-
„ num, sicut *vitandum* monemus, ne infirmos
„ & parvulos fallat; ita non abnuimus qui-
„ buscunque modis possumus corrigendum".
Et paulò inferiùs ibidem iterum de Apostolo
loquens: " Monet etiam (subdit) alio
„ loco, in modestia corripiendos diversa
„ sentientes: *Ne fortè*, inquit, *det illis Deus* 2. Tim. 2. 25. 26.
„ *pœnitentiam ad cognoscendam veritatem, & re-*
„ *sipiscant à diaboli laqueis, captivati ab ipso*
„ *in ipsius voluntatem*". Quorum Apostoli lo-
corum apparentem antilogiam videre licet
conciliatam à Chrysostomo & aliis, superiùs
capite 27. §. 88. relatis. Opus proculdu-
bio misericordiæ spiritalis est corrigere igno-
rantes: & ad hanc correctionem ordinatur

correptio

correptio errantium & redargutio ipsorum errorum; quæ tunc impendenda est, quando vel spes emendationis suffulget, vel aliorum necessitas utilitasve efflagitat. Ex adverso, deficientibus illis, cessat obligatio corripiendi: & siquidem non solùm negativè seu contradictoriè, sed positivè quoque seu contrariè ista cessent; non solùm cessabit obligatio corripiendi, sed etiam subintrabit obligatio devitandi. Præsumuntur autem ista cessare, quantùm saltem ad ipsum attinet errantem, quando semel iterumve correptus obsurdescit. Tunc ergo subintrat præceptum Apostoli, mandantis *Hæreticum hominem devitari, tanquam subversum.* Quantùm ad alios quoque, cessat, & quidem contrariè, obligatio corripiendi coram aliis, quando periculum subest ne ipsi inde fiant deteriores: prout subesse plerunque ostendimus, in iis correptionibus quæ fiant per publicas disputationes, de dogmatibus jam plenè definitis, cum eis quorum subversio jam nota est: de qualibus alibi idem Augustinus: L. Qui „in Ecclesia Christi (inquit) morbidum aliquid pravumque sapiunt, si CORREPTI ut „sanum rectumque sapiant, resistunt contumaciter, suaque pestifera & mortifera dogmata emendare nolunt, sed defensare persistunt: hæretici fiunt, & foras exeuntes habentur in exercentibus inimicis". De hisce *exercentibus inimicis* sequitur ibidem paulò infrà:" Inimici omnes Ecclesiæ, quolibet errore cæcentur vel malitiâ depraventur, si „accipiunt potestatem corporaliter affligendi, exercent ejus patientiam: si tantummodò malè sentiendo adversantur, exercent „ejus sapientiam: ut autem etiam inimici „diligantur, exercent ejus benevolentiam, „aut etiam beneficentiam; sive suasibili doctrinâ cum eis agatur, sive terribili disciplinâ. Ac per hoc diabolus princeps impiæ „civitatis, adversùs peregrinantem in hoc „Mundo civitatem Dei vasa propria commovendo, nihil ei nocere permittitur. Cui „proculdubiò in rebus prosperis consolatio, „ut non frangatur adversis; & in rebus adversis exercitatio, ut non corrumpatur prosperis, per divinam providentiam procuratur: atque ita temperatur utrumque ex alterutro, ut in Psalmo illam vocem non „aliundè agnoscamus exortam, *Secundùm „multitudinem dolorum meorum in corde meo consolationes tuæ incundaverunt animam meam*". Exercent igitur inimici Ecclesiam, sed tamen iisdem inimicis exercentibus utitur ad profectus suos Ecclesia, sicut idem alibi perhibet, dicens: M. Neque in confusione Paganorum, „neque in purgamentis hæreticorum, neque „in languore schismaticorum, neque in cæcitate Judeorum quærenda est Religio; sed

Vide suprà c. 24. & 25.

L. Aug. lib. 18. de Civit. c. 51. Vide lib. 4. de Baptismo contra Donat. c. 16.

Vide Greg. lib. 18. Moral. cap 3.

Psal. 93. 19.

M. Idem l. de vera Relig. c. 5. & 6.

„apud eos solos, qui Christiani Catholici, „vel orthodoxi nominantur, id est, integritatis custodes, & recta sectantes. Hæc enim „Ecclesia Catholica, per totum Orbem validè „latèque diffusa, OMNIBUS ERRANTIBUS UTITUR AD PROFECTUS SUOS, & ad eorum correctionem cùm „evigilare voluerint. Utitur enim GENTIBUS ad materiam operationis suæ; HÆRETICIS ad probationem doctrinæ suæ, „SCHISMATICIS ad documentum stabilitatis suæ, JUDÆIS ad comparationem pulchritudinis suæ". De hac alibi disserens, trinos assignat modos eorum quibus hæreses damnat ac profligat, consensum videlicet populorum, authoritatem Conciliorum, majestatem miraculorum: N. Cùm tantum (inquit) auxilium Dei, tantum profectum „fructumque videamus; dubitabimus nos „ejus Ecclesiæ condere gremio, quæ usque „ad confessionem generis humani, ab APOSTOLICA SEDE PER SUCCESSIONES EPISCOPORUM, frustra „hæreticis circumlatrantibus, & partim PLEBIS IPSIUS JUDICIO, partim CONCILIORUM GRAVITATE, partim „etiam MIRACULORUM MAIESTATE damnatis, culmen authoritatis obtinuit? Cui nolle primas dare, vel summæ „profectò impietatis est, vel præcipitis arrogantiæ". De duobus prioribus modis videri potest idem ipse Augustinus lib. 4. ad Bonificium cap. 12. cujus verba retulimus cap. 21. §. 71. De tertio denique modo extat illustre exemplum apud Bedam lib. 1. Hist. Anglorum cap. 18. ubi refert Beatum Germanum Altissiodorensem patrato publicè miraculo extirpasse è Britannia hæresim Pelagianam, ibidem grassantem, ac multorum animos occupantem: O. Post quem diem (ait ille, de die miraculi „peracti loquens) ita ex animis omnium suasio iniqua deleta est, ut Sacerdotum (*Germani „scilicet & Lupi*) doctrinam sitientibus desideriis sectarentur".

N. Id lib de Utilit. cred. cap. 17.

O. Beda lib. 1. Hist. Anglor. cap. 18.

XCVI. Verùm cùm Augustinus suprà dicat, *Non abnuimus quibuscumque modis possumus corrigendum hæreticum, quamlibet odiosâ superbiâ tumidum, & pervicaciâ malæ contentionis insanum:* Cùm item dicat, *Inimicos Ecclesiæ malè sentiendo exercere eius sapientiam:* Cùm denique dicat, *Ecclesiam uti hæreticis ad probationem doctrinæ suæ:* consequens apparet, eum non improbare, sed potiùs approbare disputationes cum eis ineundas. Disputationes enim comprehenduntur sub illa generalitate, *quibuscunque modis.* Nullo item modo hæretici magis exercent *Ecclesiæ sapientiam*, quàm disputando, ac disputantibus respondendo. Non apparet denique quomodo *Ecclesia utatur hæreticis ad probationem doctrinæ suæ*, nisi disputando, & doctrinam doctrinæ per dispu-

Objectio.

Ad 1. disputationem conferendo. Ad primum respondetur, Augustinum non simpliciter dicere, *quibuscunque modis*; sed *quibuscunque modis possumus*, licitè nimirum & ordinatè: nam, ut alibi ipse ait, P. Quod non potest justè, non potest justus". Deinde non ait, *Quibuscunque modis possumus* corripiendum, ut ea etiam correptio quæ disputando fit intelligatur comprehensa; sed, *corrigendum*. Disputationibus autem hæretici tametsi corripiantur, non tamen *corriguntur*, sed ut plurimùm indurantur: prout suprà visum est. Unde Augustinus præcedenti §. relatus, ait de hæretico post correptionem persistente, conformiter ad Apostolum, *Vitandum monemus*. Recolantur præterea quæ de repellendis ab ulteriori audientia hæreticis ritè damnatis retulimus ex ipso Augustino superiùs cap. 21. § 71. Notandum quoque, Edicta Martiani Augusti vetantia disputationes publicè cum hæreticis inirr vel disputantes audiri, posteriora esse Augustino: ac proinde non esse consequens, ut si tempore Augustini licitæ fuissent disputationes cum hæreticis, nunc quoque easdem esse licitas, spectato Jure humano. Ad 2. & 3. respondetur, hæreticos *exercere Ecclesiæ sapientiam*, & Ecclesiam *uti hæreticis ad probationem doctrinæ suæ*, circumscriptis licèt publicis disputationibus cum eis. Patet id ex eodem ipso Augustino, qui tametsi hæreticos legitimè damnatos censuerit ab ulteriori discussione repellendos, ut mox indicavimus: nihilominùs hæreses idcircò à Deo permitti perhibet, ut sua inquietudine Ecclesiasticos Doctores exacuant. Scriptum est enim, *Vexatio intellectum dabit auditui*: & rursùs, *Da sapienti occasionem, & addetur ei sapientia*: & signatè de hæresibus Apostolus ad fideles: *Oportet hæreses esse*, inquit, *ut qui probati sunt, manifesti fiant in vobis*. Q. Utamur (inquit in eum locum Augustinus) etiam isto divinæ providentiæ beneficio. Ex his enim hominibus hæretici fiunt, qui etiamsi essent in Ecclesia, nihilominùs errarent: cùm autem foris sunt, plurimùm prosunt; non verum docendo, quod nesciunt; sed ad verum quærendum carnales, & ad verum aperiendum spiritales Catholicos excitando. Sunt enim innumerabiles in Ecclesia sancta Deo *probati* viri, sed *manifesti* non fiunt inter nos quamdiu imperitiæ nostræ tenebris delectati dormire malumus, quàm lucem veritatis intueri. Quapropter multi, ut diem Dei videant, & gaudeant; per hæreticos de somno excitantur. Utamur igitur hæreticis, non ut eorum approbemus errores, sed ut Catholicam disciplinam adversùs eorum insidias asserentes, vigilantiores & cautiores simus, etiamsi eos ad salutem revocare non possimus". Et lib. 16. de Civit. cap. 2. "Non Spiritu sapientiæ (inquit) sed impatientiæ, solent hæreticorum fervere præcordia, & pacem perturbare Sanctorum. Sed hæc in usum cedunt proficientium, juxta illud Apostoli, *Oportet hæreses esse, ut probati manifesti fiant in vobis*. Unde etiam scriptum est, *Filius eruditus sapiens erit, imprudente autem ministro utetur*. Multa quippe ad fidem Catholicam pertinentia, dum hæreticorum callidâ inquietudine agitantur, ut adversùs eos defendi possint, & considerantur diligentiùs, & intelliguntur clariùs, & instantiùs prædicantur: & ab adversario mota quæstio, discendi existit occasio". Modum & progressum hujus proficientiæ explicat idem Serm. 63. de Diversis c. 7. ubi & Ecclesiam assimilat matri infantulum lactanti, & fideles simpliciores infantulo ubera sugenti, atque interdum prementi aut capite ferienti: "Cùm enim hæretici calumniantur (inquit) parvuli perturbantur: cùm perturbantur, inquirunt: inquisitio eorum, quasi percussio est de capite in ubera matris, ut tantùm manent, quantùm parvulis sat est. Illi turbati quærunt: qui autem norunt & didicerunt quia scrutati sunt & aperuit illi pulsantibus Deus; aperiunt & ipsi turbatis. Et sic fit, ut illi sint utiles ad inveniendam veritatem, dum calumniantur ad seducendum in errorem: negligentiùs enim veritas quæreretur, si mendaces adversarios non haberet, *Oportet* inquit, *hæreses esse*: & quasi quæreremus causam, subjecit statim: *ut probati manifesti fiant inter vos*". Exempla hujusmodi profectus in varijs fidei mysterijs, occasione insurgentium hæresum planiùs elucidatis, congerit ipse partim in Commentario super Psal. 54. ad versum 22. partim in Expositione Psal. 67 v. 31. & post eum Anselmus Cantuariensis lib. de Sacramento Altaris, parte 2. cap. 13. Alio quoque exemplo rem eandem illustrat Leo Papa, dum de Eutychiana hæresi, in Concilio Chalcedonensi damnatâ, gratulatoriè scribit ad Martianum Augustum: R. Bellum (inquiens) quod pacis nostræ inimicus excitavit, adeò feliciter, dexterâ Domini pugnante, confectum est: ut triumphante Christo, omnium Sacerdotum esset una victoria; & coruscante lumine veritatis, solæ erroris tenebræ cum suis assertoribus pellerentur. Nam sicut in ipsa Domini resurrectione credendâ, ad corroboranda initia fidei multum securitatis accessit, quòd quidam Apostoli de corporis Domini Nostri Jesu Christi veritate dubitavere; & visu atque contactu fixuras clavorum, & vulnus lanceæ perscrutando, ambiguitatem cunctis, dum ambigunt, abstulerunt; ita nunc quoque, cùm aliquo-

Marginalia: P. Aug lib. 2. cont. Gaudentium c. 30. — Ad 2. & 3. — Isa. 28. 19. Prov. 9. 9. — 1. Cor. 11. v. 19. — Q. Aug. l. de vera Relig. c. 8. Vide eund. lib. 1. de Gen. cont Manich. c. 1. & Epist. 105. in fine, & lib. de Bono Persev. c. 20. & Isid. lib. 1. Sent. c. 16. — Prov. 17. 2. — Anselmus. — R. Leo Epist. 54. Vide eund. Epist. 52. — Vide Greg. Hom. 26. in Euangel. & Chrysolog. serm. 84.

„ aliquorum infidelitas confutatur, omnium „ hæsitantium corda firmata sunt: & profe- „ cit universis ad illuminationem, quod quibusdam intulit cæcitatem". Patet igitur ex his quomodo hæretici *exerceant Ecclesiæ sapientiam*, quomodo item Ecclesia *iis utatur ad probationem doctrinæ suæ*: s. Nam si doctrina „ Catholica (inquit Augustinus) simplex „ esset, & nullis extrinsecus hæreticorum dog- „ matum assertionibus cingeretur, non pote- „ rat tam clara & tam examinata videri fides „ nostra. Sed idcircò doctrinam Catholicam „ contradicentium obsidet impugnatio, ut fi- „ des nostra non otio torpescat, sed multis „ exercitationibus elimetur. Propter hoc & „ Apostolus dicebat, *Oportet hæreses esse, ut probati quique manifesti fiant inter vos*". Nihil opus est publicis disputationibus ad finem illum assequendum: quippe qui scriptione librorum, & prædicatione mysteriorum impugnatorum cum refutatione contrariorum, multò certiùs & tranquilliùs obtineri potest: t. Ut quùm respondendi necessitate, sine „ studio contentionis, pro veritate certatur, „ instruantur indocti; atque ita in Ecclesiæ „ convertatur utilitatem, quod inimicus in „ perniciem est machinatus". Quænam major Ecclesiæ utilitas, quàm fidei firmitas atque ineluctabilitas? Quo magis autem insolescunt & crebrescunt hæreses, eò magis fidei firmitas elucescit, & ineluctabilitas clarescit: v. Commendat fidei hujus integritatem (in- „ quit Hilarius) & Euangelica authoritas, „ & Apostolica doctrina, & CIRCVM TRE- „ PENTIVM VNDIQVE HÆRETICORVM „ ODIOSA FRAVDVLENTIA. Stat enim hoc „ fundamentum validum & immotum adver- „ sùs omnes ventos, pluvias, torrentes; non „ flatibus pellendum, non stillicidiis pene- „ trandum, non inundationibus subluendum: „ & OPTIMVM EST QVICQVID A PLVRI- „ MIS INCVRSATVM, A NVLLO TAMEN „ POTVERIT IMPELLI. Ut autem quædam „ medicamentorum genera sunt ita compara- „ ta, ut non in singulis tantùm ægritudini- „ bus utilia sint, sed omnibus in commune „ medeantur, habeantque in se virtutem ge- „ neralis auxilii: ita & fides Catholica non „ adversùm singulas tantùm pestes, sed con- „ tra omnes morbos opem medelæ communis „ impertit, non infirmanda genere, non vin- „ cenda numero, non diversitate fallenda, „ sed una atque eadem adversùm singula om- „ niaque consistit. Magnum est enim, tot in „ una ea esse remedia, quot morbi sunt; & „ totidem veritatis esse doctrinas, quotidem erunt studia falsitatis".

s. Aug. Ser. 131. de temp.

t. Idem l. de pec. orig. c. 23.

v. Hil. lib. 2. de Trinit.

CAPUT XXX.

Lutheranos obstrependo Tridentinæ Synodo, damnatrici errorum suorum, imitari veteres hæreticos similiter obstrepentes œcumenicis Synodis, damnatricibus dogmatum suorum. Nihil familiarius iudicialiter victis, quàm Iudicis iniquitatem causari. Eutychianos post Chalcedonensem sententiam postulantes ulteriorem audientiam repellendos esse censuerunt, & Leoni Augusto consulenti rescripserunt variarum Provinciarum Antistites, etiam Synodaliter congregati: quorum Synodicæ plus quàm duodecim in eam rem proferuntur; quæ peræquè nunc militant contra Lutheranos, ac tunc contra Eutychianos. Post œcumenicam definitionem tentare ulteriorem audientiam, hominum est non veritatem quærentium sed Ecclesiasticæ paci insidiantium, turbisque ac tumultibus inhiantium, Philosophorum gentilium rabiem imitantium, porticum Zenonis porticui Salomonis præferentium, non in bonitate de Deo sentientium, nec in simplicitate cordis invenire eum gestientium.

XCVII. LEo Augustus, Eutychianorum importunitatibus cedens, circulares litteras in Provincias passim omnes direxit, judicium Episcoporum super postulatione damnatorum exposcens. Quidnam porrò Apostolicus Præsul Leo Magnus ei rescripserit, ex capite jam præcedenti perspicitur. Superest ergo ut quid alii item Catholici Antistites super precibus supplicantium deliberaverint, & Augusto consulenti responderint, indagemus. Illud interim præ oculis habendum præmonemus,

monemus, testimonia seu responsa hic subinferenda, non esse particularium Episcoporum aut Archiepiscoporum, sed omnia passim Provincialium aut Nationalium vel Regionalium Synodorum. Receptis quippe in quaque Provincia vel Natione aut Regione Imperialibus litteris, Archiepiscopus, vel Primas, vel Patriarcha, convocabat Synodum Antistitum sui territorii, ad communiter deliberandum quid Augusto foret consulenti rescribendum. Quod ideo Lectori præinculcandum censui, ut noverit quanti ponderis habenda sint testimonia subjungenda, non à privatis aut singularibus Præsulibus, sed ab integris Præsulum Synodis Imperatori transmissa. Et quia Lutherani, quibuscum disceptamus, sententiam Tridentinæ Synodi in se latam spernunt, incipiam à Rescripto Synodi Hellespontinæ, unde videant ipsi quàm sit solemne hæreticis condemnatis, obstrepere Synodis, à quibus fuerint condemnati: atque adeò nihil aliud se agere obluctando Decretis Tridentinis, quàm quod Ariani & Eunomiani obluctando Nicenis, Macedoniani Constantinopolitanis, Nestoriani Ephesinis, Eutychiani & Apollinaristæ Chalcedonensibus, & alij hæretici alijs respectivè Synodis. Episcopi igitur Provinciæ Hellesponti in sua Synodica ad Leonem Augustum, hæc inter alia scribunt: W. Sicut lucem cæci, & veritatem „ mendaces accusant; illi quidem propter cæ„ citatem visus, illi verò eò quòd eorum er„ ror & malitia pariter arguantur: ita novi„ mus quia OMNES HÆRETICI SANCTAS „ SYNODOS, EORUM MALAS SECTAS DE„ STRUENTES, ACCUSANT. Sic enim *Ariani* & „ *Eunomiani* de trecentis octodecim *Nicenis* Pa„ tribus agunt; *Macedoniani* item de centum „ quinquaginta in *Constantinopolitana* Urbe „ congregatis: *Nestoriani* autem *Ephesina* Sy„ nodo; *Eutychianistæ* verò & *Appollinaristæ*, „ & cæteri malorum adinventores, Sexcen„ tis triginta Patribus *Chalcedone* convenien„ tibus adversantur, inimicas veritati destru„ ctiones extendunt, & per suam væsaniam mentiri probantur". Sed non est quòd hinc admirandi ansam quispiam arripiat: familiare namque est omnibus malarum causarum prosecutoribus, iniquæ suæ reclamationi iniquitatem Judicis pro velo obtendere. Quidvis enim potiùs prætexerint, quàm se justè victos fateantur: X. Quid aliud (inquit Augusti„ nus) omnes victi facere consueverunt, nisi ut de Judicis iniquitate mentiantur". Et lib. 1. contra Parmen. c. 6." De Judicibus (in„ quit) necesse est ut qui victi fuerint conque„ rantur: non solùm enim qui bonam causam „ perdidit, de iniquo, vel tardo, vel negli„ gente Judice queritur; sed etiam qui justis„ simè victus est, eâ cæcitate de innocente „ Judice murmurat, quâ cæcitate cum innocente adversario litigabat". Et Epist. 166." Quo„ modo potest alius litigator laudare Judices, quibus judicantibus victus est"? An revisioni toties dandus erit locus, quoties se injustè judicatum prætendet damnatus? Et quis tunc litigandi erit finis, aut disceptandi modus? Optimè Cardinalis Hosius in Confessione fidei: Y. De Regis hominis Decreto (in„ quit) posteaquam semel pronunciatum est, „ disputare fas non est, sed ei parere ne„ cesse est: & fas erit de Spiritus Sancti „ Decreto, per os Ecclesiæ loquentis, discep„ tare, atque illud in dubium revocare? Absit „ à piorum cordibus hæc tam impia cogitatio". *Verba sapientum*, inquit Ecclesiastes, *sicut stimuli, & quasi clavi in altum defixi; quæ per Magistrorum consilium data sunt à Pastore uno. His ampliùs, fili mi, ne requiras*. Et quasi rogatus quid non acquiescenti sed amplius requirenti eveniat, adjungit: *Faciendi plures libros nullus est finis*. Z. Exceptis iis verbis (ait in eum lo„ cum Hieronymus) quę ab uno pastore sunt „ data, & à Concilio atque consensu probata „ Sapientium, nihil facias, nihil tibi vendices: „ Majorum sequere vestigia, ab eorum au„ thoritate non discrepes. Alioquin quęrenti „ multa, infinitus librorum numerus occurret, „ qui te protrahat ad errorem, & legentem multa frustrà faciat laborare". Pulchrè Tertullianus adversùs eos qui nullibi & nusquam acquiescere, sed ulteriori semper indagini incumbere volunt: A. Vnius & certi (inquit) „ infinita inquisitio esse non potest: quæren„ dum est donec invenias, & credendum ubi „ inveneris: & nihil amplius, nisi custodien„ dum quod credidisti: dum hoc insuper „ credis, aliud non esse credendum, ideoque „ nec requirendum, cùm id inveneris & cre„ dideris quod ab eo institutum est, qui non „ aliud tibi mandat inquirendum, quàm quod instituit"? Et inferiùs ibidem cap. XI." Si „ quod debui credere credidi, & aliud denuò „ puto requirendum, spero utique & aliud „ esse inveniendum; nullo modo speraturus „ istud, nisi quia aut non credideram qui vide„ bar credidisse, aut desii credidisse. Ita fidem „ deserens, negator invenior. Semel dixe„ rim, Nemo quærit nisi qui aut non habuit, aut perdidit". Et rursùs inferiùs cap. 14." Cedat curiositas fidei, cedat gloria „ saluti. Certè aut non obstrepant, aut qui„ escant adversùs regulam. Nihil ultrà scire, om„ nia scire est. Ut non inimici essent veritatis „ hæretici, ut de refugiendis eis non præmone„ remur, quale est conferre cum hominibus, „ qui & ipsi adhuc se quærere confitentur? „ Si enim verè adhuc quærunt, nihil adhuc „ certi deprehenderunt: & ideò quodcun„ que videntur interim tenere, dubitationem suam

W. In Actis Synodi Chalced. p. 3. cap. 53.

X. Aug. lib. post Collationem cum Donat. cap. 1. Vide Epi. 162. & Concione 2. in Ps. 25.

Y Hosius in Confess. fi. dei cap. 24.

Ecclesiast. 12. 11. & 12.

Z. Hieron. In Caput 12 Ecclesiastis.

A. Tertull. l. de Præscript. c. 9.

suam ostendunt quamdiu quærunt". Recolenda quoque hìc sunt illa Athanasij verba superiùs relata: B. Si iterum atque iterum res toties „ judicata in cognitionem deducatur, fine „ prorsùs carebit recognoscendi curiositas".

B Athan. sup hic 126. §. 27.

XCVIII. Hoc probè scientes sancti illi Episcopi variarum Provinciarum, à Leone Augusto super Eutychianorū importunitate consulti, rescripserunt cum suis respectivè Synodis, semel legitimè ab Oecumenicis Concilijs definita, nequaquam ulteriori examini esse subjicienda, sed tanquam sacrosancta inviolabiliter credenda ac manutenenda. Ex his Anatolius Patriarcha Constantinopolitanus, in hæc verba Imperatori rescripsit: C. De Chalcedonensi „ sancto & universali Concilio hoc apertè pro„ nuntio, quia tentare omninò retractare ali„ quid eorum quæ ab eo definita sunt, homi„ num est insidiantium solummodò Catholicæ „ Ecclesiarum Christi concordiæ, congaudentium turbis atque tumultui". Et inferiùs in apostrophe ad Imperatorem: " Nunc igitur „ (subdit) famosissime & fidelissime Noster „ Princeps, insertæ tibi justitiæ congruit san„ cire, ne quorundam mala voluntas, seu hæ„ retica pravitas, cuncto Orbi terrarum, & „ omnibus Christi Sacerdotibus unitis secun„ dùm Deum, & pacem habentibus, vexatio„ nis communis & contritionis fiat occasio". Ioannes Heracleensis Antistes cum suæ provinciæ Coëpiscopis in sua Synodica ad eundem Augustum, post professionem venerationis sanctorum Conciliorum, Niceni, Constantinopolitani, Ephesini, ac demùm ipsius Chalcedonensis, subdit de hoc postremo: D. Quod Conci„ lium velut anchoram cautam firmamque ser„ vamus, quando contra omnem hæreticam „ tyrannidem scutum inexpugnabile & arma „ extitit, quæ nequeant superari. Hujus igitur „ formas sive definitiones nullus recta sapien„ tium mutilare præsumat: Et neque unum „ jota aut unum apicem possumus commovere „ aut violare eorum, quæ ab eo rectè sunt & inculpabiliter definita". Theotimus item cum suis Coëpiscopis Provinciæ Scythiæ, in sua ad eundem Augustum Synodica: E. Quoniam „ (aiunt) Sacratissimis Vestris Syllabis admo„ nuistis, ut quæ sapimus de sancto Chalce„ donensi Concilio, nostris litteris refera„ mus ad Vestræ notitiam Pietatis, cognos„ cat Vestra Serenitas, quoniam nihil am„ plius, nihil minus, quàm quæ in Chal„ cedonensi Concilio à sanctis Patribus in„ tegrè atque perfectè definita sunt, credi„ mus atque consentimus. Neque enim aliud „ nos ultra tantorum Patrum terminos sape„ re Spiritus sanctus erudivit". Episcopi Provinciæ Mœsiæ secundæ, in sua ad eundem Synodica, de eodem Chalcedonensi

C. In Actis Synodi Chalced. Pars 1. cap. 26.

D. ib. c. 27.

E. Ib. c. 31.

Concilio loquentes: F. Quod Concilium (in„ quiunt) nos cum omni clero & populo „ Christiano usque ad finem tenentes ac possi„ dentes, in eo concupiscimus permanere". Et inferiùs in finalibus verbis addunt: " De „ Concilio autem quod petunt quidam fieri „ post Decretum Patrum, qui Chalcedone „ definierunt, Nos nec optamus, nec fieri „ consentimus; ne majora scandala generen„ tur: sed magis contra principes tanti sceleris ultionem proferri decernimus". Episcopi Provinciæ Pisidiæ cum suo Archiepiscopo Pergamio Antiocheno, in sua Synodicâ ad eundem Augustum: G. Turpe satis (inquiunt) & „ Rectitudini Vestræ nimis indignum est, ut „ divulgetur, Generali Synodo nunc opus „ esse, cùm hæc (*quæ superiùs ibidem præmissa* „ *sunt*) aperta sint, & valdè certissima: quasi „ plùs valere videantur, qui se diabolo tradi„ derunt, & ejus impietate ebriati sunt; & ut „ insignis pompa Concilii (*disputationis*) occa„ sio multis contemptus sacræ fidei, & detra„ ctionis existat; frequentiâ verò multorum „ indiscretè loquentium, Paganorum, aut in„ fidelium, & præcipuè hæreticorum, plurimi, „ quod absit, simplicium trahantur ad lapsum: „ qui, dum illi putabuntur, de quibus volunt „ honestè loqui, ad varias blasphemias rectæ „ fidei adversas perducentur. Cur, inquient, „ hoc capitulum eligunt, qui hactenus quod „ sapiunt ita nesciunt, ut pro sua fide frequenter convenire egeant"? Provinciæ Myrensis Antistites in sua ad eundem Synodica: H. His „ litteris (aiunt) ad Vestram Tranquillita„ tem usi sumus, & penè lachrymis nostram „ supplicationem, non atramento conscripsi„ mus, rogantes & obsecrantes, & tanquam „ prostrati præsentes, ut non sinatis inimicos „ Ecclesiæ sanctas Dei Ecclesias conturbare: „ sed & faciatis eas sub quiete consistere, & „ occasionem fieri Synodum requirentibus „ abscindatis. In nullo enim discordamus in „ rebus, in quibus est nobis satisfactum, aut „ de fide saluberrima dubitamus: & *Si quis an„ nunciaverit nobis præter quod accepimus, anathema sit*". Agapitus quoque Rhodensis Antistes ad eundem Augustum hoc tenore rescripsit: I. Vestram Pietatem suppliciter exoramus, ut „ dum una sit dominatio Patris & Filii & „ Spiritus sancti, & ejusdem fidei uniuscu„ jusque baptismatis, & nos unum atque „ idem sapimus, & in una sancta & consub„ stantiali & adoranda Trinitate baptizati su„ mus, sicut & dominus noster & Deus & Sal„ vator Jesus Christus sanctis discipulis suis in„ junxit: pacem nunc sanctis Ecclesiis conferatis, & retinaculum ori hæreticorum appona„ tis, quod indisciplinabilem eorum & inobe„ dibilem arceat intellectum. Non enim ad Ec-

F. Ibid. c. 32.

G. Ibid. c. 41.

H. Ibid. c. 44.

Gal. 1.

I. Ibid. c. 45.

„clesiarum ædificationem, sed ad destructionem „ simplicium populorum, contentiones excitare noscuntur". Episcopi Provinciæ Hellesponti in sua ad eundem Synodica, præter ea quæ §. 97. memoravimus, hæc habent ad præsens propositum spectantia: K. Nostræ Ecclesiæ, Deo gratiæ, Vestræ providentiâ Pietatis, in pace, & unanimitate, & fidei rectæ magnâ concordiâ consistunt: Nostrâque voce deposcunt, quatenus resistatur eis, qui Synodum fieri quærunt. Nam si sæpiùs conveniamus, aliud quidpiam sapere poterimus præter ea quæ nobis sunt tradita à sanctis Patribus, & à sanctis Conciliis explanata. Nihil autem aliud student qui optant Synodos congregari, nisi ut vasa sacra plurimi sanctorum Episcoporum vendentes pro sumptibus & expensis & subvectionibus animalium pretia universa consumant, & aliqui eorum in peregrinatione aut mari vitæ hujus luce privati, onus hoc atque peccatum congregantibus Concilium providere noscantur". Et tanquam his perlectis interrogaturus foret Imperator, quonam remedio utendum sibi sit ad procurandam pacem Imperii, quæ sine Religionis uniformitate nec haberi nec foveri potest, subdunt Antistites in eadem sua Synodica: " Sed jube potiùs singulos Sacerdotes in propria Ecclesia positos, & ubi constituti sunt, permanentes, orationes & preces pro Vestræ Serenitatis Imperio celebrare". Optimè quippe viderunt Sacratissimi Præsules, plus valere ad hæreticorum reductionem, & ad Reipublicæ tam Ecclesiasticæ quam politicæ pacificationem, Episcoporum orationes, quàm Doctorum disputationes, prout suprà etiam animadversum est atque ostensum, signanter cap. 23 § 76.

K. Ibid. c. 53.

XCIX. Nondum finis Episcopalium Synodaliumque Rescriptorum ad Leonem Augustum. Nam Paphlagonicæ Regionis Antistites in sua ad eum Synodica: L. Isti „(inquiunt) qui nunc sancta Concilia abnegant non zelo pietatis, sed inconstanti „ contentiosaque sententiâ; non solùm contumelias Patribus sanctis inferunt, sed universo ordini Sacerdotum". Et infrà rursùs post pauca: " Deprecamur (subdunt) & Pietatem Vestram totis viribus exoramus, „ ut Apostolicam doctrinam, in quam credidistis, immobilem conservetis in pace multa & tranquillitate sub Vestræ Pietatis Imperio, & in clero, & in omni populo in fide saluberrimâ constituto: & ut eis qui inaniter alia Concilia fieri desiderant, resistatis; & ut nobis Vestrâ Pietate donetis', quatenùs sub quiete degentes, secundùm fidem & traditionem Sanctorum Patrum confitentes, „ in pace inviolabili & disciplina servemur, „ orationi divinæ supplicationique vacantes". Episcopi Dardaniæ in sua ad eundem Synodica: M. Quid ita præceps est (inquiunt) aut „ sic impium poterit judicari, quàm credere, „ pietatem fidei terminis Apostolicis communitam, innumerabilibus Sacerdotum & omnibus sanctarum Scripturarum testimoniis roboratam, nec non & Decretis Niceni „ & Chalcedonensis (*Tridentini*) Concilii judicio confirmatam, inanibus & profanis præsumptionibus posse violari; cùm ad omnem perfectionem Catholicæ fidei, sapientissimi Salomonis doctrina sufficiat, dicentis: *Sentite de Domino in bonitate, & in simplicitate cordis quærite eum?* Quid ergo pessimâ calliditate nequitia facit, cui ultra bonitatem nequaquam excedere licet"? Ubi, occasione Salomonici oraculi hìc adducti, recolendum ex Tertulliano est, hæreticos passim omnes adversùs simplicitatem fidei Philosophicis argutiunculis velut parricidalibus pugiunculis armari: N. Inferunt Aristotelem „ (ait ille) qui illis Dialecticam instituit, artificem struendi & destruendi versipellem, in „ sententiis coactam, in conjecturis duram, in „ argumentis operariam contentionum, molestam etiam sibi ipsi; omnia retractantem, „ ne quid omninò tractaverit. Hinc illæ *Fabulæ, & genealogiæ indeterminabiles*, & *Quæstiones infructuosæ*, & *Sermones serpentes ut cancer*: „ à quibus nos Apostolus refrænans, nominatim Philosophiam testatur caveri oportere, scribens ad Colossenses: *Videte ne quis vos circumveniat per Philosophiam & inanem seductionem, secundum traditionem hominum, præter providentiam Spiritus sancti.* Fuerat Athenis, & „ istam sapientiam humanam, affectatricem, & „interpolatricem veritatis, de congressibus noverat, ipsam quoque in suas hæreses multipartitam, varietate Sectarum invicem repugnantium. Quid ergo Athenis, & Hierosolymis? Quid Academiæ, & Ecclesiæ? „ Quid hæreticis, & Christianis? Nostra institutio de *Porticu Salomonis* est, qui & ipse „ tradiderat, *Dominum in simplicitate cordis esse quærendum*. Viderint, qui Stoicum, & Platonicum, & Dialecticum Christianismum protulerunt". Quod igitur Tertullianus in hæreticis generatim reprehendit, hoc prædicta Synodus in Eutychianis speciatim carpit: qui non contenti simplicitate fidei à Patribus Chalcedonensibus traditæ, ejusdem fidei retractationem flagitabant, armati Dialecticâ, quam Tertullianus appellat *Artificem struendi ac destruendi versipellem, omnia retractantem, ne quid omninò tractaverit.* Unde tam Tertullianus quàm Synodus concorditer advertunt, Christianos non debere excurrere de porticu Salomonis ad porticum Zenonis, vel ad scholam Pyrrhonis, aut ad auditorium Stilponis, vel

L. Ibid. c. 54

M. Ib. c. 55.

Sap. 1. 1.

N. Tertull. lib. de Præscript. c. 7. Vide Hier. in c. 1. Nahum v. 16.

1. Tim. 1. 4.

Tit 3. 9.

2. Tim. 2. 17.

Col. 2. 8.

Io. 10. 23. & Act. 5. 12.

Sap. 1. 1.

vel cujusvis similis disputatoris : sed debere , juxta Salomonis parænesin , *Sentire de Domino in bonitate ; & in simplicitate cordis quærere eum.* Quod neutiquam præstant, qui œcumenicorum Conciliorum definitionibus obstrepunt, easque retractari vel ad incudem revocari sollicitant : prout sollicitabant apud Leonem Augustum Eutychiani,& sollicitant hodie apud Ferdinandum tertium Lutherani. Nobis proinde liceat insonare Ferdinando , quod prædicta Dardaniæ Synodus in eadem sua Synodica paulò inferiùs insonuit

O.Ead c. 35. Leoni, dicendo : O. Igitur Religio Vestræ „ Pietati commissa ab æterno Deo , invictissi„ me Principum, conservetur : ejus clementiâ „ Imperium , quòd vobis collatum est,in om„ ni gloria, longâ ætate muniatur. Et sicut „ Vestra Mansuetudo divinâ propitiatione „ continuis temporibus custoditur , sic & sa„ cra mysteria nullorum scelestis præsumptio„ nibus vulnerentur : sed Pietatis Vestræ la„ boribus pax Mundo lata , in sua soliditate , intransgressibili pietate servetur". Episcopi Provinciæ Achaiæ in sua ad eundem Leonem

P. Ib. c. 36. Imperatorem Synodica : P. Unde dignata est „ (inquiunt) nobis scribere Vestra Tranquil„ litas, & apertè jussit nostram manifestare „ sententiam , hæc Pietatis Vestræ Potentiæ „ declaramus , quia ea quæ à Chalcedonensi „ sancto & universali Concilio definita sunt , „ tanquam sanctis Synodis præcedentibus con„ sona, & in nullo contraria , aut sanctorum „ 318. Patrum Niceno Concilio, aut Con„ stantinopolitano 150. aut Ephesino sub bea„ tæ memoriæ Cyrillo celebrato ; omnibus „ sententiis manere immutilata decrevimus. „ Nihil enim dubium in eadem sancta salutari „ fide relictum est : nec convenit de eadem „ causa sæpiùs fieri tractatus universales , quasi „ in verborum novitate , & non in fide in„ concussa , rectaque conversatione, salus humani generis constituta sit". Episcopi Provinciæ Veteris Epiri in sua ad eundem Augustum Synodica , postquam de consonantia Synodi Chalcedonensis cum antiquioribus Synodis quædam præmisissent, hæc subdiderunt:

Q. Ib. c. 38. Q.Quiescant igitur, quiescant, & hoc per Te, „ Piissime, qui modicum bonum putant mu„ nus taciturnitatis existere. Quiescant con„ fundere Dei Ecclesias ac conturbare , & cu„ riosis sermonibus personare auditus sim„ plicium : vel Tuam rectam fidem , si futuri „ judicii metum non habent, erubescant. Cur „ ventis sermonum tranquillitatem sanctæ fi„ dei nostræ conturbant ? Cur Concilia ad„ versùs Deum in omni loco & gente faciunt „ residere vilissima ? Cur tela adversùs nos dæmonibus subministrant" ? Episcopi Provinciæ Galatiæ in sua ad eundem Synodica :

R. Insolubilis (aiunt) est firmitas dogmatum „ Apostolorum , Patrumque nostrorum , aug„ gmento non egens ; imminutionem nequa„ quam suscipiens : sed qualis fuit à Patribus „ conscripta & tunc prædicata, usque ad finem „ seculi conservanda est , & ab omni novitate manebit extranea". Et inferiùs iterum : „ Nos itaque (subdunt) omni virtute serva„ mus sanctorum Patrum dogmata,& sanctum „ Concilium Chalcedonense agnoscimus , „ quod scilicet Paternorum dogmatum divi„ tias sanctis Ecclesiis inviolabiliter conservá„ vit. Qui verò ab eo Concilio (*Eadem est ratio de Tridentino*) semetipsos abscindunt , „ ignorant quia Chalcedonense Concilium „ nomine quidem denegant, sed rebus ipsis à „ cuncto totius Mundi collegio Sacerdotum „ sine dubio segregantur. Illud ab omnibus „ celebratum est, quòd eorum qui ibi delecti „ sunt nullus penitùs discordavit; sed etsi pau„ ci quidam pro aliquibus necessitatibus per „ Provincias remanserunt, ad communionem „ ejus attracti sunt ; quoniam antiqua Ecclesiæ dogmata servare dignoscitur". Episcopi novæ Epiri in sua ad eundem Synodica , postquam Eutychianorum molimina adversùs Chalcedonensem Synodum commemorassent, Augusto in hunc modum supplicuerunt : S. Cùm S. Ib. c. 39 „ ergo grandia sint hæc quæ mota noscun„ tur, & egeant Vestræ Christianitatis auxi„ lio , supplicamus, tantis malis resistite , & „ rebus inoptabilibus repugnate ; dignumque „ Vestra Pietate trophæum , cum superno so„ latio, contra diabolum confidenter erigite: „ flammam hanc , antequam in sublime con„ scendat , extinguite ; languoremque , pri„ usquam velut morbus inficiat universa, curate":

R. Ib. c. 37.

CAPVT XXXI.

Ecclesiæ Magistri per hæresum acumina creverunt: tunc enim clariùs manifestatur veritatis assertio, quando patuerit qualibet dissensio. Ita hæreticorum obstinatio Catholicorum fit exercitatio. Simplicii Papæ testimonia de non retractandis dogmatibus œcumenicè semel decisis. Felicis item Papæ super eadem re suffragium. In die Iudicii talem ab Hierarchis exiget Christus Ecclesiam, qualem à Majoribus acceperant. Expenditur Apostoli locus, O Timothee, depositum custodi. *Zenonis Imperatoris* Henoticon *ab Acacio Constantinopolitano suggestum, atque ab eodem & plerisque Orientalibus acceptatum, sed à Romanis Præsulibus rectiùs rejectum. Basilisci tyranni* Encyclica *à quingentis Orientalibus Antistitibus impiè subscripta; sed paulò pòst ab ipso etiam tyranno cassata. Papæ Leonis Epistola ad Flavianum à perfidis unà cum Chalcedonensi Concilio anathematizata, à veritatis studiosis* columna orthodoxiæ *appellata.* Acephalorum *in Alexandrina Ecclesia origo, & nominis ratio. Romanæ Ecclesiæ constantia. Romani Pontificis varia elogia. Acacii Constantinopolitani & aliorum Patriarcharum Orientalium depositio.*

C. T. Isid. l. 1. sentent. cap. 16.

PRæclarè advertit Isidorus Hispalensis, T. „Causâ pravitatis hæreticæ doctrinis propagari Ecclesiam, quæ „antea simplici tantùm fide vigebat. „Hæreticorum igitur occasione propagati sunt Doctores in fide: & per acumina hæresum, Ecclesiæ Magistri creverunt. „Nam tunc clariùs manifestatur veritatis assertio, quando patuerit qualibet dissensio". Vis hoc cernere planiùs? Audi Augustinũ: V. Quàm „multi (ait ille) Scripturarum sanctarum sensus de Christo Deo asserti sunt contra *Photinum*? Quàm multi de homine Christo contra *Manichæum*? Quàm multi de Trinitate „contra *Sabellium*? Quàm multi de unitate Trinitatis contra *Arianos, Eunomianos, Macedonianos*? Quàm multi de Catholica Ecclesia toto „Orbe diffusâ, & de malorum commixtione, „usque ad finẽ sæculi, quòd bonis in sacramentorum ejus societate non obsint, adversus *Donatistas & Luciferianos*, aliosque, si qui sunt, „qui simili errore à veritate dissentiunt? Quàm „multi contra cæteros hæreticos, quos enumerare vel commemorare nimis longum est & „præsenti Operi non necessarium? Quorum „tamen sensuum probati assertores aut prorsùs „laterent, aut non ita eminerent, ut eos eminere fecerunt superborũ contradictiones". Et superiùs Enarrat. in Psal. 54. v. 22. "Nunquid (ait) „perfectè de Trinitate tractatum est, antequàm „oblatrarent *Ariani*? Nunquid perfectè de Pœnitentia tractatum est, antequàm obsisterent *Novatiani*? Sic non perfectè de Baptismo tractatum est, antequàm contradicerent foris positi *Rebaptizatores*: nec de ipsa unitate Christi „enucleatè dicta erant quæ dicta sunt, nisi postea quam separatio illa urgere cœpit fratres infirmos, & jam illi qui noverant hæc tractare „atque dissolvere, ne perirent infirmi sollicitati quæstionibus impiorum, sermonibus & „disputationibus suis obscura legis in publicum deduxerunt". Ad hunc ergo modum authoritas Synodorum generalium tanto magis illustrata ac stabilita est, Rescriptis pontificum decretisque Episcoporum, quanto magis pulsata importunitatibus hæreticorum. Mortuo itaque Leone Augusto, cùm ei in Imperio successisset Leo II. ex filia nepotulus, hic assumpto in Imperii consortium Patre suo Zenone, gente Isaurico, nulla re memorabili gestâ, primo Imperii anno moriens, Zenoni collegæ solidum dereliquit Principatum. Cùm igitur sub novo hocce Principe reliquiæ Eutychianorum sua molimina hactenus frustrata reiterassent; Simplicius Papa, qui Leoni Magno successit mediante Hilaro sive Hilario, ad eum scripsit Epistolam Decretalem; in qua commemorato priùs zelo Martiani & Leonis Augustorum pro manutenenda authoritate Synodi Chalcedonensis contra similia

V. Aug. in Ps. 67. v. 32.

milia eorundem hæreticorum machinamenta, subjungit: "w. Clementiam Vestram, cui meâ „ vice frater & Coepiscopus meus Acacius „ supplicabit, precor atque obsecro, ut imi„ tatores facti tantorum & talium prædecef„ sorum (*Martiani nimirum & Leonis*) nefan„ dæ præsumptionis operarios Catholico pe„ ctore respuentes, Regiâ censeatis potestate „ cohiberi. *Quisquis*, sicut prædixit Apostolus, „ *præterquàm accepimus, seminare molitur, ana„ thema sit.* Nullus ad aures vestras pernicio„ sis mentibus surrependi pandatur accessus, „ NULLA RETRACTANDI QUICQUAM DE VE„ TERIBUS CONSTITUTIS FIDUCIA CON„ CEDATUR: quia, sicut sæpiùs iterandum „ est, quod Apostolicis manibus, cum Ec„ clesiæ universalis assensu, acie meruit Euan„ gelicæ falcis abscindi, vigorem sumere non „ potest renascendi: nec in Dominicæ vitis „ fructivam valet redire propaginem, quod igni deputatum constat æterno". Et rursùs inferiùs versùs finem Epistolæ:" Beati Petri Aposto„ li voce (inquit) qualiscunque Sedis ejus „ Minister, obtestor: ut inimicos antiquæ fidei non sinas impunè grassari". Unà cum hac Epistola aliam scripsit idem Simplicius ad Acacium Episcopum Constantinopolitanum, in qua sic inter alia ait illi: x. Quia „ sanctæ memoriæ Prædecessorum Nostrorum „ extante doctrinâ, CONTRA QUAM NEFAS „ EST DISPUTARE, quisquis rectè sapere „ videtur, novis assertionibus non indiget „ edoceri; sed plana atque perfecta sunt om„ nia, quibus potest vel deceptus ab hæreticis „ erudiri, vel in vinea Domini plantandus „ institui: imploratâ fide Clementissimi Prin„ cipis, VOCEM FACIENDÆ SYNODI FAC „ RESPUI". Et iterum post pauca ibidem: " Hortor ergo, Frater charissime, ut mo„ dis omnibus FACIENDÆ SYNODI PER„ VERSORUM CONATIBUS RESISTATUR: quæ „ non aliàs semper indicta est, nisi cùm ali„ quid in pravis sensibus novum, aut in as„ sertione dogmatum emersit ambiguum: ut „ in commune tractantibus, si quæ esset ob„ scuritas, Sacerdotalis deliberationis illu„ minaret authoritas: sicut primùm Arij, ac „ deinde Nestorij, postremùm Dioscori atque Eutychetis fieri coëgit impietas". Et rursùs Epist. 6. ad eundem: " Tam Christianis„ simo (inquit) Principi, quàm Dilectioni „ Tuæ scripsimus, ut modis omnibus resi„ statur, ne quid hæreticorum contra Chal„ cedonense Concilium moliatur audacia". Et Epist. 7. ad Presbyteros & Archimandritas Constantinopolitanos:" Quisquis (in„ quit) Chalcedonense Concilium desiderat „ retractari, in numero fidelium pronunciat se non haberi". Et iterum ibidem: " Nihil „ nunc est de Eutychianorum errore dicen„ dum: quia post traditionem tantorum Do„ mini Sacerdotum, qui longè ante Nos in „ universa Mundi parte has quoque hæreses „ vicerant, beatæ recordationis Prædecessor „ Noster Leo multiplici sermone doctrinæ, „ quid Catholicæ veritatis sequatur integri„ tas, quid detestetur, asseruit. Hac tradi„ tione fundatâ, non contentione opus est, „ ut adhuc tanquam de dubijs judicetur: sed, „ sicut Dilectionem Vestram facere gaude„ mus, firmis contra dejectos stare vestigiis". Et iterum Epist. 8. ad Zenonem Augustum:" Chalcedonensis Synodi constituta (in„ quit) vel ea quæ beatæ memoriæ Præde„ cessor meus Leo Apostolicâ eruditione per„ docuit, intemerata vigere jubeatis: quia „ nullo modo retractari poterit, quod illorum definitione sopitum est".

w. Simplic. Papa Epist. 4. ad Zenonem Augustum.

Gal. 1. 8.

x. Idem Epist. 5. ad Acacium Constantin.

CI. Simplicio Papæ defuncto succedens Felix III. Acacium Constantinopolitanum Eutychianis clam faventem & palam conniventem admonuit sui officii, tandemque ad se expurgandum citavit Romam; comparere detrectantem nec se emendantem munere Episcopali ac fidelium communione privavit, Zenonis Imperatoris *Hènoticon* condemnavit, Petrum Cnapheum Antiocheno, & Petrum Moggum Alexandrino Episcopatu deturbavit, nullam retractationem Decretorum Chalcedonensium fieri annuit. Hinc in Epistola quam ex Synodo Romana scripsit ad Acacium: y. Moneo (ait ei) hortor, & sua„ deo, ut quæ commissa sunt corrigas, & se„ quentibus studiis de te facias meliora sentiri: „ Negligere quippe, cùm possis deturbare per„ versos, nihil est aliud quàm favere: Non „ caret scrupulo societatis occultæ, qui evi„ denter facinori desinit obviare. Unde si „ contra Synodi Chalcedonensis instituta ten„ dere hostilia corda perspicis, & quiescis, „ Mihi crede, nescio quemadmodum te Ec„ clesiæ totius asseris esse participem. Ad te „ oculos præterea non reducis, quia non so„ lùm in hac causa adversùs omnem Catho„ lici dogmatis tenditur unitatem, sed etiam „ CUNCTIS HÆRESIBUS, quæ se vel nobis „ meliùs sentire prætendunt, RESUMENDI „ VIRES, ATQUE IN USUS PRISTINOS RE„ SURGENDI LATUS CAMPUS APERITUR, „ SI SEMEL QUOD A NOSTRIS MAIORIBUS „ EST DISPOSITUM, QUALIBET OCCASIO„ NE PULSETUR. Unde iterum atque ite„ rum protestamur, ne abruptus totius Ec„ clesiæ status per audaciam contra Synodum „ Catholicam insurgere molientium sinatur „ abduci. In quo quidem certamine *Firmum „ fundamentum Deus statuet*, sicut de eo nobis „ licet sperare, & *Novit Dominus qui sunt eius:* „ verumtamen, salvo eo, quod IN DIE JU„ DICII TALEM A NOBIS ECCLESIAM,

y Felix III. Epist. 1. ad Acacium. Vide Celestin. Papam hic sup c. 5. §. 16. in fine.

2 Tim 2.19.

 CERTUM

„ CERTUM EST, QUALEM A PATRIBUS „ ACCEPIMUS, EXIGENDAM; etiam in hac „ vita se ad eam non pertinere cognoscat, „ qui non solùm plenitudini ejus noxia co„ natur inferre, sed etiam qui ea quæ eidem congruentia sunt, dissimulat providere". In quibus verbis tria egregia documenta, jugiter præ oculis habenda, traduntur: quorum primum est, hæreticis in fidei perniciem conspirantibus aut quidpiam molientibus non esse connivendum, sed viriliter obsistendum, præsertim ab Episcopis & animarum Pastoribus, prout suprà monuimus & authoritatibus ostendimus cap. 5. §. 16. Secundum est, Hæresibus omnibus reviviscendi ac revigescendi ansam præberi, si dogmata semel œcumenicè definita vel damnata rursùs retractationi sinantur subijci: prout suprà item visum est cap. 26. §. 87. & cap. 29. §. 94.

Z. Vincent. Lyrin. c. 31. & 32. z. Nam si semel (ut rectè monet Lyrinensis) „ admissa fuerit hæc impiæ fraudis licentia, „ horreo dicere, quantum exscindendæ at„ que abolendæ Religionis periculum subse„ quatur. Abdicatâ etenim qualibet parte Ca„ tholici dogmatis, alia quoque, atque item „ alia, ac deinceps alia & alia, jam quasi ex „ more & licito, abdicabuntur. Porrò au„ tem singulatim partibus repudiatis, quid „ aliud ad extremum sequetur, nisi ut totum pa„ riter repudietur? Sed & è contrà, si novitia ve„ teribus, extranea domesticis, & profana sacratis „ admisceri cœperint, proserpat hic mos in uni„ versum necesse est, ut NIHIL POSTHAC „ APUD ECCLESIAM RELINQUATUR INTAC„ TUM, NIHIL ILLIBATUM, NIHIL IN„ TEGRUM, NIHIL IMMACULATUM; sed „ sit ibidem deinceps impiorum ac turpium „ errorum lupanar, ubi antè erat castæ & „ incorruptæ sacrarium veritatis. Sed aver„ tat hoc à suorum mentibus divina pietas, „ sitque hic potiùs impiorum furor. Christi „ verò Ecclesia, sedula & cauta depositorum „ apud se dogmatum custos, nihil in eis un„ quam permutat, nihil minuit, nihil addit: „ non amputat necessaria, non apponit su„ perflua; non amittit sua, non usurpat „ aliena: sed omni industriâ hoc unum stu„ det, ut vetera fideliter sapienterque tra„ ctando, si qua sunt illa antiquitùs infor„ mata & inchoata, accuret & poliat; si qua „ jam expressa & enucleata, consolidet & „ firmet; SI QUA IAM CONFIRMATA ET DEFINITA, CUSTODIAT". Tertium denique est, talem ab Hierarchis in die Judicij exigendam esse Ecclesiam, qualem à Patribus acceperant. Quid est, *Talem*? Idipsum corde credentem & ore confitentem, quod Ecclesia à Patribus accepta crediderat & professa fuerat: ut, cùm eam posteris sic credentem ac profitentem reliquerint, possint hi usurpare illud ex Hieronymo toties suprà repetitum; *Ita & nobis Maiores nostri, & illis sui tradidere Maiores.* Quid est, *Talem*? unum idemque fidei depositum inviolatè custodientem, nihil ei addentem, nihil subtrahentem, nec quidquam pro quoquam supponentem, aut supponi sine reclamatione sinentem: ut unusquisque Ecclesiæ Præpositus, sive in partem sollicitudinis, sive in plenitudinem potestatis accitus, reputet sibi sub Timothei nomine insonari ab Apostolo: *O Timothee, depositum custodi, devitans profanas vocum novitates.* A. Quis „ est (ait idem Lyrinensis) hodie *Timotheus*, „ nisi vel generaliter universa Ecclesia, vel „ specialiter totum corpus Præpositorum, qui „ integram divini cultus scientiam vel habere „ ipsi debent, vel alijs infundere? Quid est, „ *Depositum custodi*? *Custodi* inquit, propter fures, „ propter inimicos: ne *Dormientibus hominibus superseminent zizania* super illud bonum tri„ tici semen, quod seminaverat filius homi„ nis in agro suo. *Depositum*, inquit, *custodi.* „ Quid est *Depositum*? Id est, quod tibi cre„ ditum est, non quod à te inventum: quod „ accepisti, non quod excogitasti: rem non „ ingenij, sed doctrinæ: non usurpationis „ privatæ, sed publicæ traditionis: rem ad „ te perductam, non à te prolatam: in qua „ non author debes esse, sed custos: non „ institutor, sed sectator: non ducens, „ sed sequens. *Depositum*, inquit, *custodi.* Catholicæ fidei talentum inviolatum „ illibatumque conserva. Quod tibi credi„ tum est, hoc penes te maneat, hoc à te „ tradatur. Aurum accepisti, aurum red„ de: Non mihi pro aliis alia subijcias, „ nolo pro auro aut impudenter plumbum, „ aut fraudulenter æramenta supponas: nolo auri speciem, sed naturam planè". Hoc documento observato, & non aliàs, Ecclesiarum præpositi sive in partem sollicitudinis, sive in plenitudinem potestatis à Christo vocati, spartam quam nacti fuerint ornasse censebuntur; ut in die Judicij talem exhibeant Ecclesiam, qualis ab eis respectivè exigenda est, id est, qualis à Majoribus accepta, & ipsis Majoribus per primos fidei satores, vel legitimos eorundem successores imitatoresque concredita fuerat. Et hoc est quod Papa Felix verbis illis tam seriò & asseveranter inculcavit: *In die Iudicij talem à nobis Ecclesiam, certum est, qualem à Patribus accepimus, exigendam.*

Vide sup. c. 19. & 20.

1. Tim 6. 20.

A. Ibid. c. 27.

Mat. 13. 25.

CII. Misit quoque Papa Felix ex eadem Romana Synodo aliam Epistolam ad Zenonem Imperatorem, per Delegatos suos Vitalem & Misenum; adjunxitque Rescripta Episcoporum ad Leonem Augustum, superiori capite memorata: ut cerneret Zeno, quàm unanimiter omnes passim Catholici non solùm

solùm Occidentis sed etiam Orientis Antistites censuerint, nequaquam subijcienda esse revisioni, quæ semel fuerant œcumenicè decisa. Postquam igitur ibi Papa Felix commemorasset quid Præcessor suus Leo Magnus Leoni Augusto rescripsisset, subdidit de ipso Leone Augusto: a. Vir ille consulens etiam „ totius Orientis Episcopos, eorum Responsa „ Subscriptionesque super Synodi Chalcedo„ nensis approbatione suscipiens, eam nulla„ tenus passus est mutari; quo magis Chri„ stianâ mente perpendit, & hoc esse verum, „ quod cum divinis assertionibus Catholico„ rum de toto Orbe Doctorum, longè antè „ quàm hujusmodi quæstio nasceretur, con„ sonantia ubique dicta concinuerant; & ideò „ NULLA ITERATIONE REFODIENDA, QUÆ „ CONSTARET IURE DAMNATA: NE NON „ SOLUM CAUSA PRÆSENS IN OMNE CA„ THOLICI NOMINIS TENDAT EXITIUM, „ SED ETIAM CUNCTIS RESIDUIS PUBLI„ CA BELLA RESUMENDI PANDATUR OC„ CASIO, SI QUOLIBET MODO, QUOD „ SEMEL A VETERIBUS UNIVERSALITER DECISUM EST, RETRACTETUR". Speraverat Imperator Ecclesiam pacificandam Edicto illo suo quod ex Acacij suggestione condiderat, & specioso vocabulo intitulavit *Henoticon*, id est, *Conciliatorium*, sive *pacificatorium*, vel *unitivum*: cujus tenor ad longum recitatur apud Evagrium lib. 3. Hist. Eccles. cap. 14. & apud Liberatum Diaconum in Breviario causæ Nestorianorum & Eutychianorum cap. 18. & apud Nicephorum lib. 16. Hist. Eccles. cap. 12. Sed vana spes ista fuit, siquidem *Henotico* illo Edicto adeò non est provisa Ecclesiarum concordia, ut potiùs ex adverso aucta sit discordia. Nam qui cum Romano Pontifice Chalcedonensi Synodo constanter adhærebant, eâdem constantiâ *Henoticon* reprobabant: qui verò Eutychianam hæresim fovebant, ampliùs quàm *Henotico* præscribebatur exigebant, apertam scilicet condemnationem Synodi Chalcedonensis, & Epistolę Papæ Leonis ad Flavianum, cum Synodali definitione per omnia consonantis: c. Soluto Chalcedo„ nensi Conventu (ait Leontius Byzantinus) „ & Dioscoro Gangras relegato, universa „ plebs Alexandrina, & totius Ægypti, cum „ eo defecit. Substitutus est autem in ejus lo„ cum Proterius, qui Concilij Decretum re„ cipiebat. Cum hoc nemo Alexandrinorum „ communicabat, sed tanto eum prosequebantur odio, ut tandem concursu facto vi„ vum cremarint. Quæ verò perpessi sint ob „ hanc cædem mala ab Imperatore Leone, „ dici modò non potest. Dioscoro Gangris „ extincto Timotheus succedit: erat Prote„ rius palam, Timotheus clam Alexandrinus „ Episcopus. Hic Timotheus Synodum pari„ ter & Eutychem anathematizabat: hunc qui„ dem propterea, quòd Christi corpus ejus„ dem esse nobiscum substantiæ non diceret: „ Synodum verò, quòd Christi duas naturas „ traderet. Dioscorum quoque purgabat, qui „ crederet sicut loquebatur. Proterio crema„ to Timotheus alius successit: ita ut duo es„ sent Timothei Episcopi; palam unus; qui „ Decretum Synodi recipiebat; alter occul„ tè, qui Dioscorum approbabat. Hisce duo„ bus mortuis, in adhærentis Dioscoro lo„ cum Petrus Moggus succedit; ei verò qui „ Synodum recipiebat, Joannes est surroga„ tus. Imperio tunc potiebatur Zeno: qui „ magnum videns esse hoc dissidium, & uni„ re volens Ecclesias, Epistolam præscripsit, „ quam ab unione *Henoticon* vocavit, conti„ nentem quædam de fide, quæ & Nicenæ „ Fidei formula complectitur; & alia quæ„ dam media, quæ communiter utrique dissi„ dentes confitebantur; sed erant aliqua di„ rectè Decretis Synodi Chalcedonensis con„ traria: quam tamen ipsam non expressè ana„ thematizabat, sed erant hæc verba perscripta: „ *Si quis eorum, qui Chalcedonensi Synodo adfue„ runt, aut alijs Synodis alibi priùs habitis, non „ rectè sentit, anathema sit.* Hoc unionis scrip„ tum Alexandriam allatum Petrus Moggus „ recipit, Joanne Romam fugiente. Sub Ze„ none Petrus quoque Cnapheus authoritate „ Imperatoriâ fit Antiochenus Episcopus. „ Unione facta, Petrus apud Alexandrinos „ in honore præcipuo erat, probatoque *He„ notico* Edicto potitus est Alexandrino so„ lio; nec jam ampliùs occultè, sed palàm erat „ Episcopus. Quidam tamen nimio contra Sy„ nodum Chalcedonensem odio impulsi, se„ cessionem à Petro fecerunt; nec cum illo „ communicabant, ob eam causam, quòd „ *Henotico* probato Synodum anathemate ma„ nifesto non fuisset execratus. Atque hi vo„ cabantur *Acephali*, quasi *capite carentes*, quòd „ Patriarcham suum nequaquam secuti, seor„ sim communicarent. Hinc Petrus populum „ multipliciter scindi cernens, tandem Syno„ dum palàm anathematizare compulsus est: „ quo factum ut pariter *Henoticon* reciperet, „ & anathemati Synodum palàm subijceret. „ Verùm ne sic quidem *Acephali* cum eo com„ municabant, eò quòd ab initio approbasset „ *Henoticon*, non anathematizatâ Synodo". Hic fuit fructus Zenonici illius Edicti, quo sperarat author sopienda Ecclesiarum dissidia. Quanquam verò Leontius de Epistola seu Tomo Papæ unà cum Concilio anathematizatâ hìc sileat; Liberatus tamen loco mox citato expressè testatur, *Moggum anathematizasse Synodum Chalcedonensem, & Tomum Papæ Leonis.* Idem quoque pridem fecerat Timotheus ejus Prædecessor: nec solùm fecerat, sed & Basilisco

a Felix III. Epist. 2. ad Zenonem Imperatorem.

Evagrius. Liberatus. Nicephorus

c. Leontius lib. de Sectis Actione 5.

Vide Niceph. l. 16. c. 45.

Liberatus.

lisco tyranno Zenonis depulsori D. Persuasit „ (inquit Euagrius) ut litteris Encyclicis „ ad singulos Sacerdotes uteretur, & quæ in „ Synodo Chalcedonensi gesta fuerant, ac Tomum Leonis, anathemate damnaret". Refert ibidem Evagrius integrum istarum Encyclicarum tenorem, ac tum subdit cap. 5. "His itaque Encyclicis litteris, sicut Zacha„rias Rhetor scripsit, consensit Timotheus, „ recens ab exilio reductus: & præterea Pe„trus Episcopus Antiochenus cognomento „ Cnapheus, qui etiam Timotheo in civitate „ Imperiali aderat. Quibus gestis, Paulo etiam „ accessum ad Ephesini Archiepiscopatus Se„dem decernunt. Ferunt quoque Anastasium „ Hierosolymitanum Episcopum, Juvenalis „ successorem, & multos præterea alios, eis„dem Encyclicis subscripsisse: ita ut circiter „ quingenti fuerint, qui Tomum Leonis, & „ Chalcedonensem Synodum damnaverint". Ecce quantam suo Edicto intulit fidei stragem, & quidem brevissimo spatio, tyrannus ille! Viginti etenim duntaxat mensibus Imperio potitus est, & interea novum aliud Edictum prioris cassatorium promulgavit: ita ut si de viginti mensibus subtrahatur tempus quod præcesserat evulgationem primi Edicti, & quod secutum est evulgationem cassitorii Edicti, vix unus fortè superfuturus sit annus, quo quingenti illi Episcopi fidem abjurarunt, Synodum Chalcedonensem & Tomum Papæ Leonis anathematizando.

D. Evagrius lib 3. cap. 4.

CIII. Mansit interea Apostolicus Præsul in sua Petra fixus & inconcussus, nullâ aquilo nis procellâ deturbatus; dicens cum Mathathia Machabæorum Patre: *Etsi omnes Gentes Regi Antiocho* (Imperatori Zenoni, vel tyranno Basilisco) *obediunt, ut discedat unusquisque a servitute legis patrum suorum, & consentiat mandatis eius* (Henotico Edicto Zenonis, & Encyclicis litteris Basilisci) *Ego & filij mei, & fratres mei, obedieimus legi Patrum nostrorum. Propitius sit nobis Deus: non est nobis utile relinquere leges & iustitias Dei. Non audiemus verba Regis.* Si in illud usque tempus vixisset in Oriente Hieronymus, quàm appositè resumpsisset illud jam pridem Damaso abs se scriptum, & superiùs relatum: E. *Profligato à sobole mala patrimonio, apud vos solos incorrupta Patrum servatur hereditas!* Nonne enim soboles mala Timotheus Ælurus, & Petrus Moggus, Alexandrini successivè Pseudopatriarchæ; Petrus Chapheus Antiochenus similiter Pseudopatriarcha, *Trisagij* hymni depravator; Anastasius item Hierosolymitanus; & quingenti illi Orientales Episcopi, qui, juxta *Encyclicas* Basilisci litteras, Chalcedonensem Synodum, & Papæ Leonis Tomum, F. *Quem*, teste Nicephoro, *vera pietatis studiosi rite columnam orthodoxiæ rectaq́, sententia nominarunt*, anathematizaverunt? Nonne soboles mala Acacius Constantinopolitanus, qui tametsi Basilisci *Encyclicis* non subscripserit sed obstrepuerit, Zenonis tamen *Henoticon* dictavit, & cum cæteris Orientis Patriarchis acceptavit? Absit autem ut in hac Patrimonij profligatione concurrerent aut consentirent ij, *Apud quos incorrupta Patrum servatur hereditas*. G. Cùm omnes, ut fertur, alii Patriar„chæ (ait Theodorus Lector) *Henoticon* Ze„nonis approbarent, solus Felix Romanus illi non communicavit". Quis est ille Felix Romanus? Dicat nobis Beatus Bernardus in Opere de Consideratione ad successorem ejus Eugenium: H. Age (inquiens) indagemus „ adhuc diligentiùs, quis sis, quam videli„cet personam geras pro tempore in Ecclesia „ Dei. Quis es? Sacerdos magnus, summus „ Pontifex. Tu Princeps Episcoporum, tu „ hæres Apostolorum, tu Primatu Abel, gu„bernatu Noë, Patriarchatu Abraham, or„dine Melchisedech, dignitate Aaron, au„thoritate Moyses, Judicatu Samuel, po„testate Petrus, unctione Christus. Tu es „ cui claves traditæ, cui oves creditæ sunt. „ Sunt quidem & alii cœli janitores, & gre„gum pastores; sed tu tanto gloriosius, „ quanto & differentius utrumque præ cæ„teris nomen hæreditasti. Habent illi sibi „ assignatos greges, singuli singulos; tibi „ universi crediti, uni unus. Nec modò ovi„um, sed & Pastorum, tu unus omnium Pa„stor. Unde id probem quæris? Ex verbo „ Domini. Cui enim, non dico Episcoporum, „ sed etiam Apostolorum, sic absolutè & in„discretè totæ commissæ sunt oves: *Si me* „ *amas, Petre, pasce oves meas*. Quas? Illius vel „ illius populos civitatis, aut Regionis, aut „ certi Regni? *Oves meas*, inquit. Cui non „ planum, non designasse aliquas, sed assig„nasse omnes? Nihil excipitur, ubi distingui„tur nihil". Ecce quis Felix ille Romanus. Ille, inquam, quem in persona cujusdam sui successoris Eleonora quondam Anglorum Regina interpellans: I. Calamitates nostræ (inquit) „ multiplicatæ sunt super numerum: nec ista „ dissimulare potestis citra criminis & infamiæ „ notam, cùm sitis Vicarius crucifixi, succes„sor Petri, Sacerdos Christi, Christus Domi„ni, Deus etiam Pharaonis". Ecce iterum quis Felix ille Romanus. Præsul nimirum illius Ecclesiæ, de qua dudum Tertullianus aiebat, K. *Statu* FELIX *Ecclesia, cui totam doctrinam Apostoli cum sanguine suo profuderunt*. Statu *Felix*, Præsule quoque tunc non modò *Felix*, sed & ter felix, quia *Felice tertio* Antistite felix. Nomine præterea ipso felix, quod vel fortitudinem vel celsitudinem sonat: L. Urbs „potens (ait Hieronymus) urbs Orbis domina, „ urbs Apostoli voce laudata, interpretare „ vocabulum tuum. *Roma* aut fortitudinis nomen

1. Mac 2.19. & seq.
E. Hieron. sup. hic c. 28. §. 92.
F. Nicep. l. 18. Hist. c. 45. Vide l. 15 c. 4.
G Theod. Lector lib. 2. Collect.
H. Bern. lib. 2. de Consid. c. 8.
Io. 21. 17.
I. Apud Pet. Blesensem Epist. 144.
K. Tertul. sup. hic c. 17. §. 57.
L. Hieron. l. 2. contra Iovin. c. 29.

„ nomen est apud Græcos, aut sublimitatis juxta Hebræos: serva quod diceris". Suscitato ibi aliquo schismate per Ursicinum adversùs Papam Damasum, Beatus Ambrosius cum cæteris Patribus Synodi Aquileiensis, Synodicam ad Gratianum, Valentinianum, & Theodosium Augustos perscripserunt, in qua & hæreticorum post correptionem obdurescentium congressus & colloquia devitandos inculcant, & ipsius Romanæ Ecclesiæ præeminentiam astruunt, dicentes: M· Cùm scriptum „ sit, *Hæreticum post unam correptionem devita:* „ cùm & alius vir sancto locutus Spiritu dixit, „ *Declinandas huiusmodi bestias, nec salutatione recipiendas, neque congressu:* quomodò fieri potest, „ ut eum *(Ursicinum)* quem societati eorum insertum videmus, non etiam assertorem perfidiæ judicemus? Quod etiamsi defuisset, „ tamen totius Orbis Romani caput Romanam Ecclesiam, atque illam sacrosanctam „ Apostolorum Sedem, ne turbari sineret, obsecranda foret Clementia Vestra. Inde enim „ in omnes venerandæ communionis jura dimanant". Quibus venerandæ communionis juribus cùm se Orientales Patriarchę indignos reddidissent, amplectendo Basilisci *Encyclicam* vel saltem Zenonis *Henoticon*, tres eorum præcipuos, Constantinopolitanum, Antiochenum, & Alexandrinum, Felix Papa in Synodo Romana damnatos communione submovit, hoc est, *Dimanantiam illam iurium venerandæ communionis* eis subtraxit. Qua de re videri potest inprimis Epistola ejus secunda ad Zenonem Imperatorem contra Petrum Moggum Alexandrinum, deinde duæ sequentes Epistolæ ad & contra Petrum Cnapheum Antiochenum, ac postremò Epistola ejus sexta ad & contra Acacium Constantinopolitanum, quam hisce ad eum directis verbis terminat: N· Habe cum his „ quos libenter amplecteris (*alijs nimirum hæreticis Patriarchis similiter iam sententiatis*) portionem ex sententia præsenti, quam per „ tuæ tibi dirigimus Ecclesiæ Defensorem: „ *Sacerdotali honore, & communione Catholicâ, necnon etiam à fidelium numero segregatus, sublatum tibi nomen & munus, ministerij Sacerdotalis agnosce, Spiritus sancti iudicio & Apostolicâ authoritate damnatus; nunquamq; anathematis vinculo exuendus*". Adversùs Anastasium, Patriarcham Hierosolymitanum nihil reperio à Papa Felice peractum. Baronius Anastasium subscripsisse *Encyclicæ* negat, rejecto testimonio Evagrii, vel potiùs Zachariæ Rhetoris ab Evagrio allegati, superiori §. adducto. Quod si *Encyclicæ* non subscripserit multò minùs *Henotico* subscribere potuit: quippe nonnisi quinquennio post ejus obitum edito. Anastasio successit Martyrius ab anno 477. ad annum 485. Martyrio Sallustius ab anno 485. ad annum 492. qui fuit alter ab obitu Zenonis authoris *Henotici*. Omnes istos tres Patriarchas, in Hierosolymitana Sede sibi per id tempus succedentes, purgare nititur Baronius; spretâ, ut dixi, authoritate Evagrii vel Zachariæ. Nihil tamen video ab ipso responsum ad authoritatem Theodori Lectoris, dicentis hic suprà: *Cùm* OMNES *ut fertur* ALII PATRIARCHÆ *Henoticon Zenonis approbarent, solus Felix Romanus illi non communicavit.* Si *omnes*, quomodo non Hierosolymitanus? Item si *solus* Romanus Patriarcha illi non communicavit, quomodo verum erit, quempiam cæterorum Patriarcharum illi non communicasse? Quòd si cæteri omnes nemine excepto illi communicarunt, majori profectò laude & admiratione digna est constantia Papæ Felicis, quem nec Imperialis potestas, nec Patriarcharum illorum omnium authoritas vel à veritate abduxit, vel à severitate absterruit: ut meritò usurpare potuerit illud Apostolicum: *Cùm infirmor, tunc potens sum.* Cæterùm quòd non reperiatur castigasse Hierosolymitanum Patriarcham, ut cæteros; potuit inde provenire, quòd ille tempestivè resipuerit.

M. Ambros. Epist. 4. in Edit. Paris. Anni 1642. Tit. 3. 10. 2. & v. 10.

N. Felix III. Epist. 6. ad Acacium.

Acacij depositio & excommun.

Vide Baron. ad Annum 476. n. 41. & 42.

Theod. Lect.

2. Cor. 12. v. 10.

Q CAPVT

„clesiarum ædificationem, sed ad destructionem „ simplicium populorum, contentiones excitare noscuntur". Episcopi Provinciæ Hellesponti in sua ad eundem Synodica, præter ea quæ §. 97. memoravimus, hæc habent ad præsens propositum spectantia: K. Nostræ Ecclesiæ, Deo gratiæ, Vestræ providentiâ Pietatis, in pace, & unanimitate, & fidei rectæ magnâ concordiâ consistunt: Nostrâque voce deposcunt, quatenus resistatur „ eis, qui Synodum fieri quærunt. Nam si „ sæpiùs conveniamus, aliud quidpiam sapere poterimus præter ea quæ nobis sunt „ tradita à sanctis Patribus, & à sanctis Conciliis explanata. Nihil autem aliud student „ qui optant Synodos congregari, nisi ut „ vasa sacra plurimi sanctorum Episcoporum „ vendentes pro sumptibus & expensis & subvectionibus animalium pretia universa consumant, & aliqui eorum in peregrinatione „ aut mari vitæ hujus luce privati, onus hoc „ atque peccatum congregantibus Concilium providere noscantur". Et tanquam his perlectis interrogaturus foret Imperator, quonam remedio utendum sibi sit ad procurandam pacem Imperii, quæ sine Religionis uniformitate nec haberi nec foveri potest, subdunt Antistites in eadem sua Synodica: " Sed jube „ potiùs singulos Sacerdotes in propria Ecclesia positos, & ubi constituti sunt, permanentes, orationes & preces pro Vestræ Serenitatis Imperio celebrare". Optimè quippe viderunt Sacratissimi Præsules, plus valere ad hæreticorum reductionem, & ad Reipublicæ tam Ecclesiasticæ quam politicæ pacificationem, Episcoporum orationes, quàm Doctorum disputationes, prout suprà etiam animadversum est atque ostensum, signanter cap. 23 § 76.

K. Ibid. c. 51.

XCIX. Nondum finis Episcopalium Synodaliumque Rescriptorum ad Leonem Augustum. Nam Paphlagonicæ Regionis Antistites in sua ad eum Synodica: L. Isti „ (inquiunt) qui nunc sancta Concilia abnegant non zelo pietatis, sed inconstanti „ contentiosaque sententiâ; non solùm contumelias Patribus sanctis inferunt, sed universo ordini Sacerdotum". Et infrà rursùs post pauca: " Deprecamur (subdunt) & Pietatem Vestram totis viribus exoramus, „ ut Apostolicam doctrinam, in quam creditis, immobilem conservetis in pace multa & „ tranquillitate sub Vestræ Pietatis Imperio, & „ in clero, & in omni populo in fide saluberrimâ constituto: & ut eis qui inaniter alia „ Concilia fieri desiderant, resistatis; & ut nobis Vestrâ Pietate donetis, quatenùs sub „ quiete degentes, secundùm fidem & traditionem Sanctorum Patrum confitentes, „ in pace inviolabili & disciplina servemur, „ orationi divinæ supplicationique vacantes". Episcopi Dardani e in sua ad eundem Synodica: M. Quid ita præceps est (inquiunt) aut „ sic impium poterit judicari, quàm credere, „ pietatem fidei terminis Apostolicis communitam, innumerabilibus Sacerdotum & „ omnibus sanctarum Scripturarum testimoniis roboratam, nec non & Decretis Niceni „ & Chalcedonensis (*Tridentini*) Concilii judicio confirmatam, inanibus & profanis „ præsumptionibus posse violari; cùm ad omnem perfectionem Catholicæ fidei, sapientissimi Salomonis doctrina sufficiat, dicentis: *Sentite de Domino in bonitate, & in simplicitate cordis quærite eum?* Quid ergo pessimâ calliditate nequitia facit, cui ultra bonitatem nequaquam excedere licet"? Ubi, occasione Salomonici oraculi hìc adducti, recolendum ex Tertulliano est, hæreticos passim omnes adversùs simplicitatem fidei Philosophicis argutiunculis velut parricidalibus pugiunculis armari: N. Inferunt Aristotelem „ (ait ille) qui illis Dialecticam instituit, artificem struendi & destruendi versipellem, in „ sententiis coactam, in conjecturis duram, in „ argumentis operariam contentionum, molestam etiam sibi ipsi; omnia retractantem, „ ne quid omninò tractaverit. Hinc illæ *Fabulæ, & genealogiæ indeterminabiles*, & *Quæstiones infructuosæ*, & *Sermones serpentes ut cancer*: „ à quibus nos Apostolus refrænans, nominatim Philosophiam testatur caveri oportere, scribens ad Colossenses: *Videte ne quis vos circumveniat per Philosophiam & inanem seductionem, secundùm traditionem hominum, præter providentiam Spiritus sancti.* Fuerat Athenis, & „ istam sapientiam humanam, affectatricem, & „ interpolatricem veritatis, de congressibus noverat, ipsam quoque in suas hæreses multipartitam, varietate Sectarum invicem repugnantium. Quid ergo Athenis, & Hierosolymis? Quid Academiæ, & Ecclesiæ? „ Quid hæreticis, & Christianis? Nostra institutio de *Portico Salomonis* est, qui & ipse „ tradiderat, *Dominum in simplicitate cordis esse quærendum.* Viderint, qui Stoicum, & Platonicum, & Dialecticum Christianismum protulerunt". Quod igitur Tertullianus in hæreticis generatim reprehendit, hoc prædicta Synodus in Eutychianis speciatim carpit: qui non contenti simplicitate fidei à Patribus Chalcedonensibus traditæ, ejusdem fidei retractationem flagitabant, armati Dialecticâ, quam Tertullianus appellat *Artificem struendi ac destruendi versipellem, omnia retractantem, ne quid omninò tractaverit.* Unde tam Tertullianus quàm Synodus concorditer advertunt, Christianos non debere excurrere de porticu Salomonis ad porticum Zenonis, vel ad scholam Pyrrhonis, aut ad auditorium Stilponis, vel

L. Ibid. c. 54

M Ib c. 55.

Sap. 1. 1.

N. Tertul. lib de Præscript. c 7. Vide Hier. in c. 3. Nahum v. 16.

1. Tim. 1. 4.

Tit 3. 9.

2. Tim. 2. 17.

Col. 2. 8.

Jo. 10. 23 & Act. 5. 12

Sap. 1. 1.

vel cujusvis similis disputatoris: sed debere, juxta Salomonis paraenesin, *Sentire de Domino in bonitate; & in simplicitate cordis quaerere eum.* Quod neutiquam praestant, qui oecumenicorum Conciliorum definitionibus obstrepunt, easque retractari vel ad incudem revocari sollicitant: prout sollicitabant apud Leonem Augustum Eutychiani, & sollicitant hodie apud Ferdinandum tertium Lutherani. Nobis proinde liceat insonare Ferdinando, quod praedicta Dardaniae Synodus in eadem sua Synodica paulò inferiùs insonuit Leoni, dicendo: [O] "Igitur Religio Vestrae Pietati commissa ab aeterno Deo, invictissime Principum, conservetur: ejus clementiâ Imperium, quòd vobis collatum est, in omni gloria, longâ aetate muniatur. Et sicut Vestra Mansuetudo divinâ propitiatione continuis temporibus custoditur, sic & sacra mysteria nullorum scelestis praesumptionibus vulnerentur: sed Pietatis Vestrae laboribus pax Mundo lata, in sua soliditate, intransgressibili pietate servetur". Episcopi Provinciae Achaiae in sua ad eundem Leonem Imperatorem Synodica: [P] Unde dignata est (inquiunt) nobis scribere Vestra Tranquillitas, & apertè jussit nostram manifestare sententiam, haec Pietatis Vestrae Potentiae declaramus, quia ea quae à Chalcedonensi sancto & universali Concilio definita sunt, tanquam sanctis Synodis praecedentibus consona, & in nullo contraria, aut sanctorum 318. Patrum Niceno Concilio, aut Constantinopolitano 150. aut Ephesino sub beatae memoriae Cyrillo celebrato, omnibus sententiis manere immutilata decrevimus. Nihil enim dubium in eadem sancta salutari fide relictum est: nec convenit de eadem causa saepiùs fieri tractatus universales, quasi in verborum novitate, & non in fide inconcussa, rectaque conversatione, salus humani generis constituta sit". Episcopi Provinciae Veteris Epiri in sua ad eundem Augustum Synodica, postquam de consonantia Synodi Chalcedonensis cum antiquioribus Synodis quaedam praemisissent, haec subdiderunt: [Q] "Quiescant igitur, quiescant, & hoc per Te, Piissime, qui modicum bonum putant munus taciturnitatis existere. Quiescant confundere Dei Ecclesias ac conturbare, & curiosis sermonibus personare auditus simplicium: vel Tuam rectam fidem, si futuri judicii metum non habent, erubescant. Cur ventis sermonum tranquillitatem sanctae fidei nostrae conturbant? Cur Concilia adversùs Deum in omni loco & gente faciunt residere vilissima? Cur tela adversùs nos daemonibus subministrant"? Episcopi Provinciae Galatiae in sua ad eundem Synodica: [R] "Insolubilis (aiunt) est firmitas dogmatum Apostolorum, Patrumque nostrorum, augmento non egens; imminutionem nequaquam suscipiens: sed qualis fuit à Patribus conscripta & tunc praedicata, usque ad finem seculi conservanda est, & ab omni novitate manebit extranea". Et inferiùs iterum: "Nos itaque (subdunt) omni virtute servamus sanctorum Patrum dogmata, & sanctum Concilium Chalcedonense agnoscimus, quod scilicet Paternorum dogmatum divitias sanctis Ecclesiis inviolabiliter conservavit. Qui verò ab eo Concilio (*Eadem est ratio de Tridentino*) semetipsos abscindunt, ignorant quia Chalcedonense Concilium nomine quidem denegant, sed rebus ipsis à cuncto totius Mundi collegio Sacerdotum sine dubio segregantur. Illud ab omnibus celebratum est, quòd eorum qui ibi delecti sunt nullus penitùs discordavit; sed etsi pauci quidam pro aliquibus necessitatibus per Provincias remanserunt, ad communionem ejus attracti sunt, quoniam antiqua Ecclesiae dogmata servare dignoscitur". Episcopi novae Epiri in sua ad eundem Synodica, postquam Eutychianorum molimina adversùs Chalcedonensem Synodum commemorassent, Augusto in hunc modum supplicuerunt: [S] "Cùm ergo grandia sint haec quae mota noscuntur, & egeant Vestrae Christianitatis auxilio, supplicamus, tantis malis resistite, & rebus inoptabilibus repugnate; dignumque Vestra Pietate trophaeum, cum superno solatio, contra diabolum confidenter erigite: flammam hanc, antequam in sublime conscendat, extinguite; languoremque, priusquam velut morbus inficiat universa, curate".

O. Ibid. c. 55.
P. Ib. c. 56.
Q. Ib. c. 58.
R. Ib. c. 57.
S. Ib. c. 59.

CAPVT XXXI.

Ecclesiæ Magistri per hæresum acumina creverunt: tunc enim clariùs manifestatur veritatis assertio, quando patuerit qualibet dissensio. Ita hæreticorum obstinatio Catholicorum fit exercitatio. Simplicii Papæ testimonia de non retractandis dogmatibus œcumenicè semel decisis. Felicis item Papæ super eadem re suffragium. In die Iudicii talem ab Hierarchis exiget Christus Ecclesiam, qualem à Majoribus acceperant. Expenditur Apostoli locus, O Timothee, depositum custodi. *Zenonis Imperatoris* Henoticon *ab Acacio Constantinopolitano suggestum, atque ab eodem & plerisque Orientalibus acceptatum, sed à Romanis Præsulibus rectiùs rejectum. Basilisci tyranni* Encyclica *à quingentis Orientalibus Antistitibus impiè subscripta; sed paulo pòst ab ipso etiam tyranno cassata. Papæ Leonis Epistola ad Flavianum à perfidis unà cum Chalcedonensi Concilio anathematizata, à veritatis studiosis* columna orthodoxiæ *appellata.* Acephalorum *in Alexandrina Ecclesia origo, & nominis ratio. Romanæ Ecclesiæ constantia. Romani Pontificis varia elogia. Acacii Constantinopolitani & aliorum Patriarcharum Orientalium depositio.*

C.
T. Isid. l. 1. sentent. cap. 16.

PRæclarè advertit Isidorus Hispalensis, T. Causâ prauitatis hæreticæ doctrinis propagari Ecclesiam, quæ antea simplici tantùm fide vigebat. Hæreticorum igitur occasione propagati sunt Doctores in fide: & per acumina hæresum, Ecclesiæ Magistri creverunt. Nam tunc clariùs manifestatur veritatis assertio, quando patuerit qualibet dissensio". Vis hoc cernere planiùs? Audi Augustinũ: V. Quàm multi (ait ille) Scripturarum sanctarum sensus de Christo Deo asserti sunt contra *Photinum*? Quàm multi de homine Christo contra *Manichæum*? Quàm multi de Trinitate contra *Sabellium*? Quàm multi de unitate Trinitatis contra *Arianos, Eunomianos, Macedonianos*? Quàm multi de Catholica Ecclesia toto Orbe diffusâ, & de malorum commixtione, usque ad finẽ sæculi, quòd bonis in sacramentorum ejus societate non obsint, adversus *Donatistas* & *Luciferianos*, aliosque, si qui sunt, qui simili errore à veritate dissentiunt? Quàm multi contra cæteros hæreticos, quos enumerare vel commemorare nimis longum est & præsenti Operi non necessarium? Quorum tamen sensuum probati assertores aut prorsùs laterent, aut non ita eminerent, ut eos eminere fecerunt superborũ contradictiones". Et superiùs Enarrat. in Psal. 54. v. 22. " Nunquid (ait) perfectè de Trinitate tractatum est, antequàm oblatrarent *Ariani*? Nunquid perfectè de Pœnitentia tractatum est, antequàm obsisterent *Novatiani*? Sic non perfectè de Baptismo tractatum est, antequàm contradicerent foris positi *Rebaptizatores*: nec de ipsa unitate Christi enucleatè dicta erant quæ dicta sunt, nisi postеaquam separatio illa urgere cæpit fratres infirmos, & jam illi qui noverant hæc tractare atque dissolvere, ne perirent infirmi sollicitati quæstionibus impiorum, sermonibus & disputationibus suis obscura legis in publicum deduxerunt". Ad hunc ergo modum authoritas Synodorum generalium tanto magis illustrata ac stabilita est Rescriptis pontificum decretisque Episcoporum, quanto magis pulsata importunitatibus hæreticorum. Mortuo itaque Leone Augusto, cùm ei in Imperio successisset Leo II. ex filia nepotulus, hic assumpto in Imperii consortium Patre suo Zenone, gente Isaurico, nulla re memorabili gestâ, primo Imperii anno moriens, Zenoni collegæ solidum dereliquit Principatum. Cùm igitur sub novo hocce Principe reliquiæ Eutychianorum sua molimina hactenus frustrata reiterassent; Simplicius Papa, qui Leoni Magno successit mediante Hilaro sive Hilario, ad eum scripsit Epistolam Decretalem; in qua commemorato priùs zelo Martiani & Leonis Augustorum pro manutenenda authoritate Synodi Chalcedonensis contra similia

V. Aug. in Ps. 67. v. 31.

milia eorundem hæreticorum machinamenta, subjungit: W. Simplic. Papa Epist. 4. ad Zenonem Augustum. "Clementiam Vestram, cui meâ „ vice frater & Coepiscopus meus Acacius „ supplicabit, precor atque obsecro, ut imi„ tatores facti tantorum & talium prædeces„ sorum (*Martiani nimirum & Leonis*) nefan„ dæ præsumptionis operarios Catholico pe„ ctore respuentes, Regiâ censeatis potestate „ cohiberi. Gal. 1. 8. *Quisquis*, sicut prædixit Apostolus, „ *præterquàm accepimus, seminare molitur, ana„ thema sit*. Nullus ad aures vestras pernicio„ sis mentibus surrependi pandatur accessus, „ NULLA RETRACTANDI QUICQUAM DE VE„ TERIBUS CONSTITUTIS FIDUCIA CON„ CEDATUR: quia, sicut sæpiùs iterandum „ est, quod Apostolicis manibus, cum Ec„ clesiæ universalis assensu, acie meruit Euan„ gelicæ falcis abscindi, vigorem sumere non „ potest renascendi: nec in Dominicæ vitis „ fructivam valet redire propaginem, quod igni deputatum constat æterno". Et rursùs inferiùs versùs finem Epistolæ: "Beati Petri Aposto„ li voce (inquit) qualiscunque Sedis ejus „ Minister, obtestor: ut inimicos antiquæ fidei non sinas impunè grassari". Unà cum hac Epistola aliam scripsit idem Simplicius ad Acacium Episcopum Constantinopolitanum, in qua sic inter alia ait illi: X. Idem Epist. 1. ad Acacium Constantin. "Quia „ sanctæ memoriæ Prædecessorum Nostrorum „ extante doctrinâ, CONTRA QUAM NEFAS „ EST DISPUTARE, quisquis rectè sapere „ videtur, novis assertionibus non indiget „ edoceri; sed plana atque perfecta sunt om„ nia, quibus potest vel deceptus ab hæreticis „ erudiri, vel in vinea Domini plantandus „ institui: imploratâ fide Clementissimi Prin„ cipis, VOCEM FACIENDÆ SYNODI PAC RESPUI". Et iterum post pauca ibidem: "Hortor ergo, Frater charissime, ut mo„ dis omnibus FACIENDÆ SYNODI PER„ VERSORUM CONATIBUS RESISTATUR: quæ „ non aliàs semper indicta est, nisi cùm ali„ quid in pravis sensibus novum, aut in as„ sertione dogmatum emersit ambiguum: ut „ in commune tractantibus, si quæ esset ob„ scuritas, Sacerdotalis deliberationis illu„ minaret authoritas: sicut primùm Arij, ac „ deinde Nestorij, postremùm Dioscori atque Eutychetis fieri coëgit impietas". Et rursùs Epist. 6. ad eundem: "Tam Christianis„ simo (inquit) Principi, quàm Dilectioni „ Tuæ scripsimus, ut modis omnibus resi„ statur, ne quid hæreticorum contra Chal„ cedonense Concilium moliatur audacia". Et Epist. 7. ad Presbyteros & Archimandritas Constantinopolitanos: "Quisquis (in„ quit) Chalcedonense Concilium desiderat „ retractari, in numero fidelium pronunciat se non haberi". Et iterum ibidem: "Nihil „ nunc est de Eutychianorum errore dicen„ dum: quia post traditionem tantorum Do„ mini Sacerdotum, qui longè ante Nos in „ universa Mundi parte has quoque hæreses „ vicerunt, beatæ recordationis Prædecessor „ Noster Leo multiplici sermone doctrinæ, „ quid Catholicæ veritatis sequatur integri„ tas, quid detestetur, asseruit. Hac tradi„ tione fundatâ, non contentione opus est, „ ut adhuc tanquam de dubijs judicetur: sed, „ sicut Dilectionem Vestram facere gaude„ mus, firmis contra dejectos stare vestigiis". Et iterum Epist. 8. ad Zenonem Augustum: "Chalcedonensis Synodi constituta (in„ quit) vel ea quæ beatæ memoriæ Præde„ cessor meus Leo Apostolicâ eruditione per„ docuit, intemerata vigere jubeatis: quia „ nullo modo retractari poterit, quod illorum definitione sopitum est".

CI. Simplicio Papæ defuncto succedens Felix III. Acacium Constantinopolitanum Eutychianis clam faventem & palam conniventem admonuit sui officii, tandemque ad se expurgandum citavit Romam; comparere detrectantem nec se emendantem munere Episcopali ac fidelium communione privavit, Zenonis Imperatoris *Henoticon* condemnavit, Petrum Cnapheum Antiocheno, & Petrum Moggum Alexandrino Episcopatu deturbavit, nullam retractationem Decretorum Chalcedonensium fieri annuit. Hinc in Epistolâ quam ex Synodo Romana scripsit ad Acacium: Y Felix III. Epist. 1. ad Acacium. Vide Celest. Papam hic sup. c. 5. §. 16. in fine. "Moneo (ait ei) hortor, & sua„ deo, ut quæ commissa sunt corrigas, & se„ quentibus studiis de te facias meliora sentiri. „ Negligere quippe, cùm possis deturbare per„ versos, nihil est aliud quàm favere. Non „ caret scrupulo societatis occultæ, qui evi„ denter facinori desinit obviare. Unde si „ contra Synodi Chalcedonensis instituta ten„ dere hostilia corda perspicis, & quiescis, „ Mihi crede, nescio quemadmodum te Ec„ clesiæ totius asseris esse participem. Ad te „ oculos præterea non reducis, quia non so„ lùm in hac causa adversùs omnem Catho„ lici dogmatis tenditur unitatem, sed etiam „ CUNCTIS HÆRESIBUS, quæ se vel nobis „ meliùs sentire prætendunt, RESUMENDI „ VIRES, ATQUE IN USUS PRISTINOS RE„ SURGENDI LATUS CAMPUS APERITUR, „ SI SEMEL QUOD A NOSTRIS MAIORIBUS „ EST DISPOSITUM, QUALIBET OCCASIO„ NE PULSETUR. Unde iterum atque ite„ rum protestamur, ne abruptus totius Ec„ clesiæ status per audaciam contra Synodum „ Catholicam insurgere molientium sinatur „ abduci. In quo quidem certamine *Firmum* 2 Tim. 2. 19. „ *fundamentum Deus statuet*, sicut de eo nobis „ licet sperare, & *Novit Dominus qui sunt eius*: „ verumtamen, salvo eo, quod IN DIE JU„ DICII TALEM À NOBIS ECCLESIAM,

„CERTUM EST, QUALEM A PATRIBUS „ACCEPIMUS, EXIGENDAM; etiam in hac „vita se ad eam non pertinere cognoscat, „qui non solùm plenitudini ejus noxia co„natur inferre, sed etiam qui ea quæ eidem congruentia sunt, dissimulat providere". In quibus verbis tria egregia documenta, jugiter præ oculis habenda, traduntur: quorum primum est, hæreticis in fidei perniciem conspirantibus aut quidpiam molientibus non esse connivendum, sed viriliter obsistendum, præsertim ab Episcopis & animarum Pastoribus, prout suprà monuimus & authoritatibus ostendimus cap. 5. §. 16. Secundum est, Hæresibus omnibus reviviscendi ac revigescendi ansam præberi, si dogmata semel œcumenicè definita vel damnata rursùs retractationi sinantur subjici: prout suprà item visum est cap. 26. §. 87. & cap. 29. §. 94.

S. Vincent. Lyrin. c. 31. & 32. z. Nam si semel (ut rectè monet Lyrinensis) „admissa fuerit hæc impiæ fraudis licentia, „horreo dicere, quantum exscindendæ at„que abolendæ Religionis periculum subse„quatur. Abdicatâ etenim qualibet parte Ca„tholici dogmatis, alia quoque, atque item „alia, ac deinceps alia & alia, jam quasi ex „more & licito, abdicabuntur. Porrò au„tem singulatim partibus repudiatis, quid „aliud ad extremum sequetur, nisi ut totum pa„riter repudietur? Sed & è contrà, si novitia ve„teribus, extranea domesticis, & profana sacratis „admisceri cœperint, proserpat hic mos in uni„versum necesse est, ut NIHIL POSTHAC „APUD ECCLESIAM RELINQUATUR INTAC„TUM, NIHIL ILLIBATUM, NIHIL IN„TEGRUM, NIHIL IMMACULATUM; sed „sit ibidem deinceps impiorum ac turpium „errorum lupanar, ubi antè erat castæ & „incorruptæ sacrarium veritatis. Sed aver„tat hoc à suorum mentibus divina pietas, „sitque hic potiùs impiorum furor. Christi „verò Ecclesia, sedula & cauta depositorum „apud se dogmatum custos, nihil in eis un„quam permutat, nihil minuit, nihil addit: „non amputat necessaria, non apponit su„perflua; non amittit sua, non usurpat „aliena: sed omni industriâ hoc unum stu„det, ut vetera fideliter sapienterque tra„ctando, si qua sunt illa antiquitùs infor„mata & inchoata, accuret & poliat; si qua „jam expressa & enucleata, consolidet & „firmet; SI QUA IAM CONFIRMATA ET DEFINITA, CUSTODIAT". Tertium denique est, talem ab Hierarchis in die Judicij exigendam esse Ecclesiam, qualem à Patribus acceperant. Quid est, *Talem*? Idipsum corde credentem & ore confitentem, quod Ecclesia à Patribus accepta crediderat & professa fuerat: ut cùm eam posteris sic credentem ac profitentem reliquerint, possint hi usurpare illud ex Hieronymo toties suprà repetitum; *Ita & nobis Maiores nostri, & illis sui tradidere Maiores.* Quid est, *Talem*? unum idemque fidei depositum inviolatè custodientem, nihil ei addentem, nihil subtrahentem, nec quidquam pro quoquam supponentem, aut supponi sine reclamatione sinentem: ut unusquisque Ecclesiæ Præpositus, sive in partem sollicitudinis, sive in plenitudinem potestatis accitus, reputet sibi sub Timothei nomine insonari ab Apostolo: *O Timothee, depositum custodi; devitans profanas vocum novitates.* A. Quis „est (ait idem Lyrinensis) hodie *Timotheus*, „nisi vel generaliter universa Ecclesia, vel „specialiter totum corpus Præpositorum, qui „integram divini cultus scientiam vel habere „ipsi debent, vel alijs infundere? Quid est, „*Depositum custodi*? *Custodi* inquit, propter fures, „propter inimicos: ne *Dormientibus hominibus su„perseminent zizania* super illud bonum tri„tici semen, quod seminaverat filius homi„nis in agro suo. *Depositum*, inquit, *custodi.* „Quid est *Depositum*? Id est, quod tibi cre„ditum est, non quod à te inventum: quod „accepisti, non quod excogitasti: rem non „ingenij, sed doctrinæ: non usurpationis „privatæ, sed publicæ traditionis: rem ad „te perductam, non à te prolatam: in qua „non author debes esse, sed custos: non „institutor, sed sectator: non ducens, „sed sequens. *Depositum*, inquit, *custo„di.* Catholicæ fidei talentum inviolatum „illibatumque conserva. Quod tibi credi„tum est, hoc penes te maneat, hoc à te „tradatur. Aurum accepisti, aurum red„de: Non mihi pro aliis alia subijcias, „nolo pro auro aut impudenter plumbum, „aut fraudulenter æramenta supponas: nolo auri speciem, sed naturam planè". Hoc documento observato, & non aliàs, Ecclesiarum præpositi sive in partem sollicitudinis, sive in plenitudinem potestatis à Christo vocati, spartam quam nacti fuerint ornasse censebuntur; ut in die Judicij talem exhibeant Ecclesiam, qualis ab eis respectivè exigenda est, id est, qualis à Majoribus accepta, & ipsis Majoribus per primos fidei satores, vel legitimos eorundem successores imitatoresque concredita fuerat. Et hoc est quod Papa Felix verbis illis tam seriò & asseveranter inculcavit: *In die Iudicij talem à nobis Ecclesiam, certum est, qualem à Patribus accepimus, exigendam.*

Vide sup. c. 19. & 20.

1. Tim. 6. 20.

A. Ibid. c. 27.

Matt. 13. 25.

CII. Misit quoque Papa Felix ex eadem Romana Synodo aliam Epistolam ad Zenonem Imperatorem, per Delegatos suos Vitalem & Misenum; adjunxitque Rescripta Episcoporum ad Leonem Augustum, superiori capite memorata: ut cerneret Zeno, quàm unanimiter omnes passim Catholici non solùm

solùm Occidentis sed etiam Orientis Antistites censuerint, nequaquam subijcienda esse revisioni, quæ semel fuerant œcumenicè decisa. Postquam igitur ibi Papa Felix commemorasset quid Præcessor suus Leo Magnus Leoni Augusto rescripsisset, subdidit de ipso Leone Augusto: B. Vir ille consulens etiam „totius Orientis Episcopos, eorum Responsa „Subscriptionesque super Synodi Chalcedonensis approbatione suscipiens, eam nullatenus passus est mutari; quo magis Christianâ mente perpendit, & hoc esse verum, „quod cum divinis assertionibus Catholicorum de toto Orbe Doctorum, longè antè „quàm hujusmodi quæstio nasceretur, consonantia ubique dicta concinuerant; & ideò „NULLA ITERATIONE REFODIENDA, QUÆ „CONSTARET IURE DAMNATA: NE NON „SOLUM CAUSA PRÆSENS IN OMNE CATHOLICI NOMINIS TENDAT EXITIUM, „SED ETIAM CUNCTIS RESIDUIS PUBLICA BELLA RESUMENDI PANDATUR OCCASIO, SI QUOLIBET MODO, QUOD „SEMEL A VETERIBUS UNIVERSALITER DECISUM EST, RETRACTETUR". Speraverat Imperator Ecclesiam pacificandam Edicto illo suo quod ex Acacij suggestione condiderat, & specioso vocabulo intitulavit *Henoticon*, id est, *Conciliatorium*, sive *pacificatorium*, vel *unitivum*: cujus tenor ad longum recitatur apud Evagrium lib. 3. Hist. Eccles. cap. 14. & apud Liberatum Diaconum in Breviario causæ Nestorianorum & Eutychianorum cap. 18. & apud Nicephorum lib. 16. Hist. Eccles. cap. 12. Sed vana spes ista fuit, siquidem *Henotico* illo Edicto adeò non est provisa Ecclesiarum concordia, ut potiùs ex adverso aucta sit discordia. Nam qui cum Romano Pontifice Chalcedonensi Synodo constanter adhærebant, eâdem constantiâ *Henoticon* reprobabant: qui verò Eutychianam hæresim fovebant, ampliùs quàm *Henotico* præscribebatur exigebant, apertam scilicet condemnationem Synodi Chalcedonensis, & Epistolæ Papæ Leonis ad Flavianum, cum Synodali definitione per omnia consonantis: C. Soluto Chalcedonensi Conventu (ait Leontius Byzantinus) „& Dioscoro Gangras relegato, universa „plebs Alexandrina, & totius Ægypti, cum „eo defecit. Substitutus est autem in ejus locum Proterius, qui Concilij Decretum recipiebat. Cum hoc nemo Alexandrinorum „communicabat, sed tanto eum prosequebantur odio, ut tandem concursu facto vivum cremarint. Quæ verò perpessi sint ob „hanc cædem mala ab Imperatore Leone, „dici modò non potest. Dioscoro Gangris „extincto Timotheus succedit: erat Proterius palam, Timotheus clam Alexandrinus „Episcopus. Hic Timotheus Synodum pariter & Eutychem anathematizabat: hunc quidem propterea, quòd Christi corpus ejusdem esse nobiscum substantiæ non diceret: „Synodum verò, quòd Christi duas naturas „traderet. Dioscorum quoque purgabat, qui „crederet sicut loquebatur. Proterio cremato Timotheus alius successit: ita ut duo essent Timothei Episcopi; palam unus; qui „Decretum Synodi recipiebat; alter occultè, qui Dioscorum approbabat. Hisce duobus mortuis, in adhærentis Dioscoro locum Petrus Moggus succedit; ei verò qui „Synodum recipiebat, Joannes est surrogatus. Imperio tunc potiebatur Zeno: qui „magnum videns esse hoc dissidium, & unire volens Ecclesias, Epistolam præscripsit, „quam ab unione *Henoticon* vocavit, continentem quædam de fide, quæ & Nicenæ „Fidei formula complectitur; & alia quædam media, quæ communiter utrique dissidentes confitebantur; sed erant aliqua directè Decretis Synodi Chalcedonensis contraria: quam tamen ipsam non expressè anathematizabat, sed erant hæc verba perscripta: „*Si quis eorum, qui Chalcedonensi Synodo adfuerunt, aut alijs Synodis alibi priùs habitis, non rectè sentit, anathema sit.* Hoc unionis scriptum Alexandriam allatum Petrus Moggus „recipit, Joanne Romam fugiente. Sub Zenone Petrus quoque Cnapheus authoritate „Imperatoriâ fit Antiochenus Episcopus. „Unione facta, Petrus apud Alexandrinos „in honore præcipuo erat, probatoque *Henotico* Edicto potitus est Alexandrino solio; nec jam ampliùs occultè, sed palàm erat „Episcopus. Quidam tamen nimio contra Synodum Chalcedonensem odio impulsi, secessionem à Petro fecerunt; nec cum illo „communicabant, ob eam causam, quòd „*Henotico* probato Synodum anathemate manifesto non fuisset exceratus. Atque hi vocabantur *Acephali*, quasi *capite carentes*, quòd „Patriarcham suum nequaquam secuti, seorsim communicarent. Hinc Petrus populum „multipliciter scindi cernens, tandem Synodum palàm anathematizare compulsus est: „quo factum ut pariter *Henoticon* reciperet, „& anathemati Synodum palàm subijceret. „Verùm ne sic quidem *Acephali* cum eo communicabant, eò quòd ab initio approbasset „*Henoticon*, non anathematizatâ Synodo". Hic fuit fructus Zenonici illius Edicti, quo sperarat author sopienda Ecclesiarum dissidia. Quanquam verò Leontius de Epistola seu Tomo Papæ unà cum Concilio anathematizatâ hîc sileat; Liberatus tamen loco mox citato expressè testatur, *Moggum anathematizasse Synodum Chalcedonensem, & Tomum Papæ Leonis.* Idem quoque pridem fecerat Timotheus ejus Prædecessor: nec solùm fecerat, sed & Basilisco

B. Felix III. Epist. 2. ad Zenonem Imperatorem.

Evagrius. Liberatus. Nicephorus

C. Leontius lib. de Sectis Actione 5.

Vide Niceph. l. 18. c. 45.

Liberatus.

„ nomen est apud Græcos, ait sublimitatis juxta Hebræos: serva quod diceris". Suscitato ibi aliquo schismate per Ursicinum adversùs Papam Damasum, Beatus Ambrosius cum cæteris Patribus Synodi Aquileiensis, Synodicam ad Gratianum, Valentinianum, & Theodosium Augustos perscripserunt, in qua & hæreticorum post correptionem obdurescentium congressus & colloquia devitandos inculcant, & ipsius Romanæ Ecclesiæ præeminentiam astruunt, dicentes: M. Cùm scriptum „ sit, *Hæreticum post unam correptionem devita:* „ cùm & alius vir sancto locutus Spiritu dixit, „ *Declinandas huiusmodi bestias, nec salutatione recipiendas, neque congressu:* quomodò fieri potest, „ ut eum (*Ursicinum*) quem societati eorum insertum videmus, non etiam assertorem perfidiæ judicemus? Quod etiamsi defuisset, „ tamen totius Orbis Romani caput Romanam Ecclesiam, atque illam sacrosanctam „ Apostolorum Sedem, ne turbari sineret, obsecranda foret Clementia Vestra. Inde enim „ in omnes venerandæ communionis jura dimanant". Quibus venerandæ communionis juribus cùm se Orientales Patriarchæ indignos reddidissent, amplectendo Basilisci *Encyclicam* vel saltem Zenonis *Henoticon*, tres eorum præcipuos, Constantinopolitanum, Antiochenum, & Alexandrinum, Felix Papa in Synodo Romana damnatos communione submovit, hoc est, *Dimanantiam illam iurium venerandæ communionis* eis subtraxit. Qua de re videri potest inprimis Epistola ejus secunda ad Zenonem Imperatorem contra Petrum Moggum Alexandrinum, deinde duæ sequentes Epistolæ ad & contra Petrum Cnapheum Antiochenum, ac postremò Epistola ejus sexta ad & contra Acacium Constantinopolitanum, quam hisce ad eum directis verbis terminat: N. Habe cum his „ quos libenter amplecteris (*aliis nimirum hæreticis Patriarchis similiter iam sententiatis*) portionem ex sententia præsenti, quam per „ tuæ tibi dirigimus Ecclesiæ Defensorem: „ *Sacerdotali honore, & communione Catholicâ, necnon etiam à fidelium numero segregatus, sublatum tibi nomen & munus, ministerij Sacerdotalis agnosce, Spiritus sancti iudicio & Apostolicâ authoritate damnatus; nunquamq; anathematis vinculo exuendus*". Adversùs Anastasium, Patriarcham Hierosolymitanum nihil reperio à Papa Felice peractum. Baronius Anastasium subscripsisse *Encyclicæ* negat, rejecto testimonio Evagrii, vel potiùs Zachariæ Rhetoris ab Evagrio allegati, superiori § adducto. Quod si *Encyclicæ* non subscripserit multò minùs *Henotico* subscribere potuit: quippe nonnisi quinquennio post ejus obitum edito. Anastasio successit Martyrius ab anno 477. ad annum 485. Martyrio Sallustius ab anno 485. ad annum 492. qui fuit alter ab obitu Zenonis authoris *Henotici*. Omnes istos tres Patriarchas, in Hierosolymitana Sede sibi per id tempus succedentes, purgare nititur Baronius; spretâ, ut dixi, authoritate Evagrii vel Zachariæ. Nihil tamen video ab ipso responsum ad authoritatem Theodori Lectoris, dicentis hìc suprà: *Cùm* OMNES *ut fertur* ALII PATRIARCHÆ *Henoticon Zenonis approbarent, solus Felix Romanus illi non communicavit.* Si omnes, quomodo non Hierosolymitanus? Item si *solus* Romanus Patriarcha illi non communicavit, quomodo verum erit, quempiam cæterorum Patriarcharum illi non communicasse? Quòd si cæteri omnes nemine excepto illi communicarunt, majori profectò laude & admiratione digna est constantia Papæ Felicis, quem nec Imperialis potestas, nec Patriarcharum illorum omnium authoritas vel à veritate abduxit, vel à severitate absterruit: ut meritò usurpare potuerit illud Apostolicum: *Cùm infirmor, tunc potens sum.* Cæterùm quòd non reperiatur castigasse Hierosolymitanum Patriarcham, ut cæteros; potuit inde provenire, quòd ille tempestivè resipuerit.

M. Ambros. Epist. 4. in Edit. Paris. Anni 1642. Tit 3. 10. 2. Io. v. 10.

N. Felix III. Epist. 6. ad Acacium.

Acacij depositio & excommun.

Vide Baron. ad Annum 476. n. 41. & 42.

Theod. Lect.

2. Cor. 12. v. 10.

CAPUT XXXII.

Acacij Constantinopolitani Patriarchæ anathematizatio ingentis ac diuturnæ simultatis inter Romanos & Græcos extitit origo. Anastasii post Zenonem ad Imperialem purpuram evectio, & Gelasii post Felicem ad Papatum assumptio. Anastasii Cæsaris inauguratio & invita Catholicismi professio, quam mox subsecuta est Syngraphæ consignatæ repetitio, & ob eam denegatam atrox persecutio. Ecclesiæ Constantinopolitanæ cum Romanâ sub Iustino demum Cæsare facta reconciliatio. Acacii, Flavitæ, Euphemii, Macedonij & Timothei Patriarcharum, necnon Zenonis & Anastasii Cæsarum è diptychis erasio. Formula professionis reconciliandis præscripta. Regum & Cæsarum functio circa Ecclesiam. Exemplo Henotici *reiiciendæ sunt methodi concordiales inter fidem & hæresim.*

CIV. ORientalium Patriarcharum, præsertim verò Acacij Constantinopolitani, dejectio & anathematizatio, ingentem inter Orientalem Ecclesiam & Romanam concitavit simultatem; quæ occasionem præbuit sequentibus quoque Ecclesiæ Romanæ Præsulibus, plura scribendi, quibus hæreticos ritè semel damnatos ab ulteriori audientia repellendos declararent. Zenoni itaque Imperatori, *Henotici* conditori, defuncto, successit in Imperio Anastasius, vivente adhuc & Apostolicam Sedem tenente Papa Felice Acacij damnatore, cujus gratulatoriæ Epistolæ ad ipsum Anastasium recèns coronatum meminit Papa Gelasius in commonitorio ad Faustum, sive Epist. 4. Constantinopolitanam Cathedram moderante Euphemio: qui Flavitæ Acacij successori successit, hæretico Eutychiano Catholicus Chalcedonianus, hoc est, Chalcedonensis Synodi obtrectatori venerator. Cujus venerationis illustre præbuit specimen in Anastasij inauguratione, de quo Theodorus Lector in collectaneis: [o] Zenon Imperator (ait ille) mortuus est: „ & Silentiarius (*ita Anastasium vocat, eò quòd* „ *ex Silentiariorum ordine assumptus esset*) Dyrra„ chio oriundus, ab Ariadne Augusta Imperator declaratus. Cui Euphemius Episcopus „ restitit, vocans eum hæreticum, & indignum „ qui Christianis imperaret. Ariadne verò & „ Senatores Euphemium vi tractum cogunt „ Ille autem consentire noluit, nisi scriptam „ ab eo confessionem retulisset, QUA CHALCE„ DONENSIS SYNODI DECRETA DETERMI„ NATIONI FIDEI INSERTA COMPROBARET. Quod ille etiam fecit". Quàm verò infideliter id fecerit Anastasius, eventus probavit, & mox etiam patuit. Subdit quippe post paucula idem Historicus: " Anastasius traditam con„ fessionem, cùm Imperium obtinuisset, con„ stanter ab Euphemio repetiit". Residuum hujus tragœdiæ, à Theodoro vel omissum vel sparsim & perfunctoriè attactum, supplet Nicephorus lib. 16. Hist. cap. 26. ubi narrat, Euphemium recusasse reddere Anastasio syngrapham, sed posuisse eam in archivis Ecclesiæ Patriarchalis, sub custodia Macedonii tunc Sacristæ: Anastasium verò mulctasse Euphemium exilio, & occidere eum frustrà tentasse; Episcopatuque privasse, & Macedonium archivi custodem in ejus thronum subvexisse, sub spe recuperandi ab eo syngrapham, ab Euphemio denegatam. Quibus narratis subdit de Macedonio Nicephorus: [p] Postquàm igitur Macedo„ nius Episcopalem thronum conscendit, ab „ eo quoque promissi sui scriptum Anastasius „ recipere contendit; contumeliam injuriam„ que sibi fieri ratus, si libellum suum, qui „ vitam ejus redargueret, post se relinqueret. „ Cæterùm cùm & ipse itidem, ut Euphemius, „ constanter ei adversaretur, & fidei omninò „ proditionem esse libelli redditionem existi„ maret, fortiterque prorsùs contra eum con„ tenderet, varia Anastasius iniit consilia, ut & „ hunc è Sede deturbaret: tentavitque adeò „ omnia, ut quod conabatur efficeret. Sed cùm „ quod faceret aliud non haberet, hæreticorum „ consessu collecto, per vim Macedonium, ut „ Synodum Chalcedonensem damnaret, co„ gere voluit. Quod ubi populus sensit, ad eum „ locum accurrit, & apertè exclamavit: *Mar„ tyrij tempus adest, nemo longius à Pastore absistat:* „ & convicia in Imperatorem conjecit; Ma„ nichæum, qui Imperio indignus sit, vocans. „ Et Anastasius sibi metuens, ad fugien„ dum paratus fuit; Macedoniumque quæsivit,

[o] Theod. Lector l. 2. coll. *Silentiarij dicebantur Secretarij Aulici: Quippe ad silenda sibi commissa obstricti.*

[p] Niceph. lib. 16. c. 26.

„ sivit, quem anteà neque respecturum se „ adjuraverat. Macedonius cum libertate „ multa Anastasium, velut rei Ecclesiasticæ „ hostem, objurgavit. Atque ille tunc in ver„ bis eius acquievit, seque placabilem præbens „ submisit. Postmodùm verò, propter animi „ improbitatem, accusatores contra eum mer„ cede conduxit: & præstò fuere adolescen„ tuli quidam, qui non minùs seipsos quàm „ Macedonium per sycophantiam calumniosè „ detulere, & flagitium obscœnum & fœdum „ mendaciter produxere. Sed enim postquam „ in continenti eorum fictam calumniam Ma„ cedonius, tunicâ subductâ virilibus se care„ re ostendens, convicit, ad consilium aliud „ fraudis plenum Anastasius confugit. Nam „ per Celerem, ordinum Aulæ Præfectum, „ libellum confici jussit, in quo duæ Synodi, „ tertia & quarta, reliquis duabus omissis, „ conscriptæ erant, eumque se recipere pro„ fessus est. Quæ res à Macedonio approbata, „ & quod prætere a *Henotico* Zenonis subscrip„ sisset, reprehensione non caruit: quamvis po„ stea, cùm in Dalmati Monasterio esset, in „ Sermone quodam omnibus pijs scandalum „ istud & crimen objectum diluit, disertis ver„ bis sanctam quartam Synodum comprobans, „ & obtrectatores ejus hæreticos vocans. A„ nastasius Celere Præfecto ad se vocato, per „ eum clàm Macedonium è throno deduxit, „ & in Euchaitem Deportari fecit". Ita perfidus & perjurus hæreticus duos successivè Patriarchas ob negatam syngrapham quam inaugurandus consignaverat, è throno dejectos exilio mulctavit; quorum etiam posteriorem aliquanto pòst, submissis percussoribus trucidari curavit. Interea verò, prout Nicephorus ibidem memorat, " Imperator Chalcedo„ nensium Actorum Libellum, quem Ma„ cedonius discedens in sanctiore ara deposue„ rat, per Calopodium quendam furtim subla„ tum, concidit, atque igni tradidit". Reliquos quoque Orientis Patriarchas Chalcedonensis Synodi definitioni adhærentes, ad ejus abjurationem adigere tentavit, recusantes exilio mulctavit: subdente ibidem Nicephoro: " Imperator impijssimus, ob ejusmodi „ causas, Flavianum quoque Antiochenum, „ & Heliam Hierosolymitanum Sallustij suc„ cessorem, necnon Ioannem Alexandrinum „ in exilium egit: idem in Ioanne Taben„ nesiota fecit, qui ubi Romæ cognovit A„ nastasium factum esse Imperatorem, in Orientem venit, sedem suam recepturus".

CV. Mortuo sub initium Imperii Anastasii Felice Papa, ei in Apostolico throno successit Gelasius ejus nominis primus: qui magnam & assiduam impendit operam, ut Acacii Constantinopolitani, pridem à Felice prædecessore damnati, nomen è diptychis Constantinopolitanæ Patriarchiæ eraderetur: sed imperante Anastasio neque ipse, neque successor ejus Anastasius secundus, neque hujus successor Symmachus, id perficere potuere. Potuit verò, atque etiam perfecit Papa Hormisda, postquam Anastasio hæretico successit in Imperio Justinus Catholicus: de cujus consensu Joannes Patriarcha Constantinopolitanus Epistolam misit ad Papam Hormisdam, cum inserta professionis formula, juxta quam recipiendi erant quotquot Ecclesiæ Catholicæ reuniri, deposita obstinatione cupissent. Tenor porrò Professionis erat hujusmodi: " Pri„ ma salus est rectæ fidei regulam custodire, & „ à Patrum traditione nullatenùs deviare: „ quia non potest Domini nostri Jesu Christi „ prætermitti sententia, dicentis: *Tu es Petrus, „ & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam.* „ Hæc quæ dicta sunt, rerum probantur effe„ ctibus: quia IN SEDE APOSTOLICA INVIO„ LABILIS SEMPER CATHOLICA CUSTODI„ TUR RELIGIO. De hac igitur fide non ca„ dere cupientes, & Patrum sequentes in om„ nibus constituta, Anathematizamus omnes „ hæreses, præcipuè *Nestorium* hæreticum, qui „ quondam Constantinopolitanæ urbis Epis„ copus, damnatus in Concilio Ephesino à „ Beato Celestino Papa urbis Romæ, & à „ Venerabili viro Cyrillo Episcopo Alexan„ drinæ civitatis. Et unà cum illo anathema„ tizamus *Eutychem*, & *Dioscorum* Alexandri„ næ civitatis Episcopum, damnatos in sancta „ Synodo Chalcedonensi, quam venerantes „ sequimur & amplectimur: quæ sequens san„ ctam Synodum Nicenam, Apostolicam fi„ dem prædicavit. His conjungentes *Timo„ theum* parricidam, *Aelurum* cognominatum, „ anathematizamus. Et hujus discipulum & „ sequacem in omnibus *Petrum* Alexandrinum „ similiter condemnamus. ANATHEMATIZA„ MUS SIMILITER ACACIUM, quondam Con„ stantinopolitanæ urbis Episcopum, compli„ cem eorum & sequacem factum, necnon „ perseverantes eorum communioni & parti„ cipationi: quorum enim quis communio„ nem amplectitur, eorum & similem adjudi„ cationem in condemnatione consequitur. Si„ mili modo & *Petrum* Antiochenum condem„ nantes anathematizamus, cum sequacibus „ suis, & omnibus suprascriptis. Suscipimus „ autem & probamus Epistolas Beati Leonis „ Papæ urbis Romæ universas, quas de recta „ fide & Christiana Religione conscripsit. Qua„ propter, sicut prædiximus, SEQUENTES IN „ OMNIBUS APOSTOLICAM SEDEM, PRÆ„ DICAMUS OMNIA QUÆ AB IPSA SUNT „ DECRETA. Et propterea spero in una com„ munione Vobiscum, quam Apostolica Sedes „ prædicat, me futurum: in qua est integra „ Christianæ Religionis & perfecta soliditas.

Q. Io. Constant. Epist. ad Hormisd. Papam, quæ extat post Epist. 40. Hormisdæ, Tomo 3. Conciliorum generalium editionis Parisiensis Anni 1636. Pag. 766. & seq.

Mat. 16. 18.

„ Promittentes insequenti tempore sequestra-„ tos à communione Ecclesiæ Catholicæ, id „ est, in omnibus non consentientes Sedi Apo-„ stolicæ, eorum nomina non recitanda inter „ sacra mysteria. Quòd si in aliquo à mea pro-„ fessione deviare tentavero, his quos damnavi „ complicem me meâ sententiâ esse profiteor. „ Huic verò professioni meæ subscripsi meâ „ manu, & direxi per scripta Tibi Hormisdæ „ Sancto & Beatissimo fratri, & Papæ Magnæ „ Romæ, per suprascriptos Germanum & Io-„ annem venerabiles Episcopos, & Felicem & „ Dioscorum Diaconos, & Blandum presby-„ terum. (*& alia manu*) Ioannes Misericordiâ „ Dei Episcopus Constantinopolitanę novellę „ Romæ, hac mea professione consentiens om-„ nibus supradictis, subscripsi, sanus in Domi-„ no. Data Mense Martio, Die XXVII. indict. „ XII. consensu Domini JUSTINI IMPERA-„ TORIS AUGUSTI, Eucharico viro clarissimo Consule". Peractâ hac subscriptione in Aula Imperiali Constantinopoli, quæ mox subsecuta sunt eodem ipso die referuntur in suggestione legatorum Germani & Ioannis ad Papam Hormisdam, ibidem proximè subjunctâ, ubi sic legitur: [R] Quintâ feriâ in Cæna Domini, „ ad Palatium in generali conventu venit Epis-„ copus Ioannes, & perlecto libello consenti-„ ens cum summa devotione subscripsit. Quis „ explicet, quanta illic Principis pariter ac se-„ natus lætitia fuerit? Quas ibi lachrimas gau-„ dia pepererint? Quas voces vel in laudem „ Principis, vel Sedis Vestræ, totius cœtus & „ cleri favor emiserit? Explicari hæc relatione „ non possunt; sed considerationi Vestræ, por-„ titorique relinquimus, quod eloqui non va-„ lemus. A Palatio in Ecclesiam summâ cum „ celebritate pervenimus, ut fidei animorum-„ que concordiam celebritas quoque solemnis „ communionis roboraret. Vix credi potest „ quis fletus lætantium, quæ immensitas fue-„ rit exundatioque populorum. Ipsa suam „ lætitiam turba mirabatur, nec dubitari „ poterat manum adesse cælestem, quæ talem „ Mundo contulit unitatem. *Acacij* prævarica-„ toris anathematizati nomen de Diptychis Ec-„ clesiasticis, sed & *cæterorum Episcoporum* qui „ eum in communione secuti sunt, sub nostro „ conspectu significamus erasum. *Anastasij* „ quoque & *Zenonis* nomina similiter ab Al-„ taris recitatione submota. Pax est orationi-„ bus Vestris Christianorum mentibus reddi-„ ta: una totius est Ecclesiæ anima, una lætitia; „ solus luget humani generis inimicus, Ves-„ træ precis expugnatione collisus". Quinam verò fuerint illi *cæteri Episcopi* communionis Acacianæ, quorum nomina pariter de Diptychis erasa sunt, hìc à legatis non exprimitur; sed legatorum silentium supplevit eorum socius Dioscorus Diaconus, cujus Suggestio ibidem subnectitur, in qua sic legitur: [S] Nomen *Acacij* „ de Diptychis est deletum: similiter & *Phra-„ vita* (*alias Flavita*) *Euphemij*, *Macedonij*, & „ *Timothei*: & non solùm hoc in illa Ecclesia „ in qua Episcopus manet, verùm etiam per „ omnes Ecclesias, cum grandi diligentia, „ Deo adjutore, suggerimus esse factum. Si-„ militer deleta sunt de Diptychis *Zenonis* & *Anastasij* (*Imperatorum*) nomina". Quatuor prædicti Episcopi de Diptychis cum Acacio erasi, sunt ij qui intermedio tempore, inter *Acacium* & *Ioannem*, Constantinopolitanæ præfuere Ecclesiæ: quorum primus & ultimus Eutychiani hæretici fuere; duo intermedij, tametsi alioqui Catholici, eradi meruerunt, quia *Acacij* nomen, contra Apostolicæ Sedis sententiam & mandatum, in Diptychis retinuerunt: atque adeò excommunicato licèt jam mortuo contumaciter communicaverunt, nec Apostolicæ Sedis communioni accesserunt.

R. Suggestio Legator. ib.

S. Suggestio Dioscori Diaconi ibid.

CVI. In prædictis nonnulla occurrunt speciali reflexione digna. Inprimis ex comparatione Zenonis, Basilisci, & Anastasij Imperatorum; cum Martiano, Leone, & Justino item Imperatoribus, manifestè perspicitur, quàm verum sit, quod pridem ante ista tempora scripserat Augustinus: [T] Reges cùm in erro-„ re sunt, pro ipso errore leges contra verita-„ tem ferunt: cùm in veritate sunt, similiter „ contra errorem pro veritate decernunt. Ita „ & legibus malis probantur boni, & legibus bonis emendantur mali". Et illud item ejusdem alibi: [V] Cor Regis cùm est infidele, „ aut exercentur, aut probantur boni: cùm „ verò est fidele, aut corriguntur, aut ple-„ ctuntur mali". Et illud quoque ejusdem alibi: [W] Imperatores quando pro falsitate contra „ veritatem constituunt malas leges, pro-„ bantur benè credentes, & coronantur per-„ severantes: quando verò pro veritate con-„ tra falsitatem constituunt bonas leges, ter-„ rentur sævientes, & corriguntur intelligen-„ tes. Quicunque ergo legibus Imperatorum, „ quæ contra veritatem Dei feruntur, ob-„ temperare non vult, acquirit grande præ-„ mium: quicunque autem legibus Imperato-„ rum, quæ pro Dei veritate feruntur, obtem-„ perare non vult, acquirit grande supplicium. „ Nam & temporibus Prophetarum omnes „ Reges qui in populo Dei non prohibuerunt „ nec everterunt quæ contra Dei præcepta „ fuerant instituta, culpantur: & qui prohi-„ buerunt & everterunt, super aliorum me-„ rita laudantur. Et Rex Nabuchodonosor, „ cùm servus esset idolorum, constituit sa-„ crilegam legem, ut simulachrum adorare-„ tur: sed ejus impiæ constitutioni qui „ obedire noluerunt, piè fideliterque fece-„ runt. Idem tamen Rex, divino correctus „ miraculo, piam & laudabilem legem pro

T Aug. lib. 2. cont. Crescon. c. 51.

V. Id. lib. 1. cont. Gaudent. c. 19.

W Id Epist. 50.

Da. 3. 96. „ pro veritate constituit: *Vt quicunque diceret* „ *blasphemiam in Deum verum Sidrac, Misac, & Abdenago: cum domo sua penitus interiret*". Ad hujus velut imitationem Basiliscus tyrannus, qui priùs suo *Encyclio* Synodum Chalcedonensem Tomumque Leonis damnarat & damnari ab omnibus præceperat; postmodùm, *Vexatione dante intellectum*, *Antencyclion* edidit, quo veterem fidem sine strepitu ulterioris disceptationis, sive Synodalis discussionis, observari mandavit: x. Fidem illam (inquiens) „ Apostolicam & orthodoxam, quæ inde ab „ initio ad Nostrum usque Imperium in Ca- „ tholicis Ecclesijs obtinuit, in quam etiam „ baptizati sumus, & credimus, solam, illæ- „ sam & inconcussam in omnibus Catholicis „ & Apostolicis Orthodoxorum Ecclesijs ma- „ nere, sicut & manet, & indesinenter exer- „ ceri; *Nec præter hanc aliud quidquam quæri*, „ Volumus & statuimus. Et ob hanc causam „ etiam sive *Encyclia*, sive quæcunque alia, „ vel fidei Ecclesiastici status gratiâ, in no- „ stro quoque gesta sunt Imperio, irrita esse „ & aboleri præcipimus: anathemate tamen „ damnatis Nestorio & Euty.he, & reliquis „ quibuscunque hæresibus, ac cunctis eadem „ sentientibus. NOLUMUSQUE UT IN HAC „ CAUSA SYNODUS ALIQUA, VEL QUÆSTIO „ INSTITUATUR: SED HÆC INFRACTA ET IMMOTA MANEANT". Verùm Zenone paulo pòst superveniente, & tyrannum Imperio vitaque privante, *Antencyclion* istud evanuit, atque in ejus locum Zenonicum *Henoticon* successit. Circa quod, illud speciali reflexione dignum occurrit, non esse insolitum nec tunc primùm inceptum, ut nonnulli quasi mediatores tentarent Catholicos cum hæreticis conciliare, excogitando viam quandam mediam inter utrumque quasi extremum. Sic olim inter Catholicos & Arianos mediare voluerunt Semi-Ariani, inter Catholicos item & Pelagianos Semi-pelagiani: quorum præcipuum Magistrum refellens Beatus Prosper: y. Satis te (inquit) contra Pelagia- „ norum calumnias præcavere existimas, si „ quod in universitate vocatorum sentiendum „ est, id nobis in portione concedas? Sed nec „ cum hæreticis tibi, nec cum Catholicis ple- „ na concordia est. Illi in omnibus justis ho- „ minum operibus, liberæ voluntatis tuentur „ exordia: Nos bonarum cogitationum ex „ Deo semper credimus prodire principia. Tu „ informe nescio quid tertium, & utrique „ parti inconveniens reperisti; quo nec ini- „ micorum consensum acquireres, nec in nostrorum intelligentia permaneres". Et inferiùs ibidem cap. 9." Nec ullo modo (inquit) „ hujus novi fœderis nobis congruit pactum; „ quo Catholica sit corruptior, quàm Pelagiana correctior". Et iterum inferiùs cap. 38. postquam retulisset modum quo mediator ille tentasset partes conciliare; subjunxit:" Sed „ hoc modo non tam illi Catholici, quàm nos „ erimus, quod absit, Pelagiani. Contrario- „ rum enim permixtio, meliorum defectio est; „ quia cùm virtus vitium recipit; non à vitio, sed à virtute disceditur". Quemadmodùm igitur Catholici grassante Arianismo vel Pelagianismo rectissimè respuerunt pacificationem oblatam per Semi-Arianos vel Semi-Pelagianos: ita grassante postea Eutychianismo rectissimè respuerunt Zenonis *Henoticon*; quod erat excogitatum ad conciliandum inter se Catholicos & Eutychianos. Cùm enim, ut cap. 7. §. 20. visum est, fides tam delicata sit, ut tota repellatur nisi tota suscipiatur; prorsùs repellendi & nullatenùs audiendi sunt, qui sese ingerunt in materia dogmatum quasi conciliatores aut mediatores; cùm verè sint insidiatores, & apertis adversarijs plerunque nequiores, aut certè periculosiores: prout ibidem quoque observatum fuit, & antequam prodijsset Zenonis *Henoticon* innuerat Papa Leo Martiano Augusto in verbis istis suprà hic cap. 28. §. 91. relatis: *Ab Apostolica Euangelicaq; doctrina ne uno quidem verbo licet dissidere &c.* Quapropter optimè ait Cardinalis Hosius, loquens de modernis Catholicorum & Sectariorum dissidijs: z. Non mediocriter revera „ falluntur, qui de Religione concordiam „ iniri posse putant: *Coangustatum est stratum*, „ dicit Propheta, *ita ut alter decidat: & pallium* „ *breve, utrumque operire non potest*. Non pos- „ sunt in eodem esse strato, hoc est, in eo- „ dem hominis corde, Christus, & Luthe- „ rus; alter excidat necesse est: non possunt „ eodem operiri pallio. Quamobrem unâ par- „ te ritum Christum, alterâ Lutherum pro- „ fiteri, nihil est aliud, quàm totum Chri- „ stum abnegare. Verissimum igitur illud est, „ *Quòd causa Religionis concordiam non patitur*. „ Profitemur in Symbolo fidei nostræ, nos „ credere sanctam Ecclesiam Catholicam. Ab „ hac si quis discesserit, si docentem illam & „ præcipientem non audierit, si suo plus quàm „ illius judicio tribuendum esse putaverit, „ etiamsi cætera credat omnia quæ conti- „ nentur in Symbolo, si credat & recipiat „ Scripturas omnes, si tanquam verbum Dei, „ (quod revera sunt, modò sanus adsit in- „ tellectus) eas adoret: nihilominus non „ est ei cum Christo capite quicquam com- „ mune, qui se à Christi corpore separavit: „ Ethnicus est, Publicanus est, Christianus nulla ex parte dici meretur".

Marginal notes: Job 33. — x. Basilisc. in Antencyclio apud Evagr. lib. 3. Hist. Eccles. c. 7. — y. Prosp. l. cont. Collat. c. 5. — z. Hosius l. de Expresso Dei verbo. Isa. 28. 20.

CAPUT XXXIII.

Apostolicæ Sedis in universo Orbe præeminentia, & in fide constantia. Pro fide Petri supplicatio Christi. Sicut permanet quod in Christo Petrus credidit, ita permanet quod in Petro Christus instituit. Petri dignitas etiam in indigno hærede non deficit. Cathedræ doctrinalis prærogativa, ut cogat rectè docere etiam non rectè viventes. Ad Apostolicæ Cathedræ fastigium Deus aut claros evehit, aut evectos illustrat. Eutychiana perfidia contra fidem prævaluisset, nisi Apostolici Præsulis divinitùs provisa vigilantia constantiaq; obstitisset. Sub Gelasij I. Pontificatu non solùm Eutychiani tumultuare perrexerunt, sed & Pelagiani resurgere tentaverunt. Gelasius utrisque obvians docuit, & firmis argumentis probavit, hæreticos ritè damnatos non ampliùs esse audiendos, sed ab omni certamine repellendos. Evasio præclusa.

CVII. FOrmula illa professionis, cap. 32. §. 105. descripta, juxta quam Græci recepti sunt in communionem Apostolicæ Sedis, manifestè declarat, quanta sit ac semper fuerit, ejusdem Sedis prærogativa præ reliquis omnibus Episcopalibus, cujuscunque sublimitatis etiam Patriarchalis, Sedibus: quanta item firmitas ac stabilitas in fide & Religione Christiana, juxta quod ibi dicitur: *In Sede Apostolica inviolabilis semper Catholica custoditur Religio*: item, *In qua est integra Christiana Religionis & perfecta soliditas.* Ubi & illud præterea peculiariter notandum est, pro eisdem haberi, *Sequestrari à communione Ecclesiæ Catholicæ*, &, *Non consentire in omnibus Sedi Apostolicæ.* Ratio patet ex Ambrosij & Synodi Aquileiensis verbis istis suprà relatis, quibus de eadem Apostolica Sede loquentes aiunt: A. *Inde in omnes venerandæ communionis iura dimanant.* Sanè in diuturna illa cum Mundi Principibus & totius penè Orientis Patriarchis lucta apparuit, quàm non inaniter pro fide Petri specialis à Christo fusa sit oratio, cui ait: *Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua*: B. Specialis (ait „ Papa Leo) à Domino cura Petri suscipi„ tur, & pro fide Petri propriè supplicatur: „ tanquam aliorum status certior sit futurus, si mens principis victa non fuerit". Et superiùs serm. 2." Firmitas fundamenti (inquit) cui „ totius Ecclesiæ superstruitur altitudo, nul„ lâ incumbentis sibi templi mole lassescit. So„ liditas enim illius fidei, quæ in Apostolo„ rum Principe est laudata, perpetua est. Et „ sicut permanet quod in Christo Petrus cre„ didit, ita permanet quod in Petro Christus instituit". Rursùs ne putaretur Petri potestas & authoritas cum vita ipsius mortali cessasse,

A. Vide suprà hic c. 31 §. 103.

Luc. 22. 32.

B. Leo ser. 3 de Assumpt sui ad Pontificatum.

sequitur ibidem inferiùs de ipso:" Nunc ple„ niùs & potentiùs ea quæ sibi sunt commissa „ peragit, & omnes partes officiorum atque „ curarum in ipso & cum ipso per quem est „ glorificatus exequitur. Si quid itaque à no„ bis rectè agitur, recteque disponitur: si quid „ à misericordia Dei quotidianis supplicatio„ nibus obtinetur, illius est operum atque „ meritorum, cujus in sede sua vivit potestas, „ & excellit authoritas. Hoc enim obtinuit illa „ confessio, quæ à Deo Patre Apostolico in„ spirata cordi, omnia humanarum opinionum „ incerta transcendit; & firmitatem Petræ, „ quæ nullis impulsionibus quateretur, acce„ pit. In universa namque Ecclesia, *Tu es* „ *Christus Filius Dei vivi*, quotidie Petrus di„ cit: & omnis lingua quæ confitetur „ Dominum, magisterio hujus vocis im„ buitur. Hæc fides diabolum vincit, & „ captivorum ejus vincula dissolvit: hæc „ erutos mundo inserit cælo, & portæ In„ feri adversùs eam prævalere non possunt. „ Tantâ enim divinitùs soliditate munita est, „ ut eam neque hæretica unquam corrumpere „ pravitas, nec Pagana potuerit superare per„ fidia. His itaque modis rationabili obsequio „ celebratur hodierna festivitas: ut in persona „ humilitatis meæ ille intelligatur, ille hono„ retur, in quo & omnium Pastorum solli„ citudo cum commendatarum sibi ovium cu„ stodia perseverat, & cujus etiam dignitas in indigno hærede non deficit". Cùm in Oecumenicâ Chalcedonensi Synodo fuisset lecta hujus ipsius Leonis Epistola ad Flavianum, contra dogma Eutychetis: C. Reverendissi„ mi Episcopi clamaverunt: Hæc Patrum fi„ des, hæc Apostolorum fides. Omnes ita „ credimus, orthodoxi ita credunt: Anathema

Mat. 16. 16.

C. Synod. Calce. Act. 2.

„ ma ei qui ita non credit. PETRUS PER LEONEM ITA LOCUTUS EST". Ecce quemadmodum *Petri in Sede sua vivit potestas, & excellit authoritas!* Ecce quemadmodum *Petri dignitas in indigno etiam hærede non deficit!* Non quòd Magnus Leo reipsa fuerit hæres Petri indignus: sed quòd tametsi indignus fuisset, eo tamen ipso quòd hæres fuisset, prædecessoris in ipso dignitas equidem mansisset. Inde est quòd Augustinus dicat: D. In illum ordi- D. Aug. Epist. 165.
„ nem Episcoporum, qui ducitur ab ipso Pe-
„ tro usque ad Anastasium qui nunc eandem ca-
„ thedram sedet, etiamsi quisquam traditor
„ per illa tempora surrepsisset, nihil præjudi-
„ caret Ecclesiæ, & innocentibus Christianis;
„ quibus Dominus providens, ait de Præpo-
„ sitis malis: *Quæ dicunt, facite: quæ autem faciunt, facere nolite. Dicunt enim, & non faciunt*". Matth. 23. 3.
Et lib. 4. de Doctrina Christiana cap. 27. "Quoniam boni fideles (inquit) non quem-
„ libet hominum, sed ipsum Deum obedien-
„ ter audiunt, qui ait: *Quæ dicunt, facite: quæ*
„ *autem faciunt, facere nolite. Dicunt enim, &*
„ *non faciunt*: ideò audiuntur utiliter etiam qui
„ utiliter non agunt: sua enim quærere stu-
„ dent, sed sua docere non audent, de loco sci-
„ licet superiore Sedis Ecclesiasticæ, quam
„ sana doctrina constituit. Propter quod ipse
„ Dominus, priusquam de talibus quod com-
„ memoravi diceret, præmisit: *Super cathedram* Ibid. v. 2.
„ *Moysi sederunt*. Illa ergo *cathedra*, non eorum,
„ sed *Moysi*, cogebat eos bona dicere, etiam non
„ bona facientes. Agebant ergo sua in vita sua:
„ docere autem sua, cathedra eos non permittebat aliena". Hoc si de cathedra illa veteris legis dici veraciter potuit, quanto magis de cathedra principali Novæ legis; in qua Principis Apostolorum perseverat potestas & excellit authoritas? De hoc Ennodius Ticinensis loquens: E. Ille (inquit) perennem me- E. Ennodius in Apologet. pro Symmac. Papa.
„ ritorum dotem cum hæreditate innocentiæ
„ misit ad posteros. Quod illi concessum est
„ pro actuum luce, ad illos pertinet, quos
„ par conversationis splendor illuminat. Quis
„ enim sanctum esse dubitet, quem apex tan-
„ tæ dignitatis attollit? In quo si desunt bona
„ acquisita per meritum, sufficiunt quæ à loci
„ Decessore præstantur. Aut enim claros ad
„ hæc fastigia erigit, aut qui eriguntur illu-
„ strat. Prænoscit enim quid Ecclesiarum fun-
„ damento sit habile, super quod ipsa moles innititur". Ubi notandum; Apologeticum istum Ennodii libellum ab Authore conscriptum fuisse de mandato Synodi IV. Romanæ sub Symmacho habitæ, & confirmatum à Synodo V. Romana CCXVIII. Episcoporum sub eodem celebratâ. Lectus quippe fuit in præsentia totius Synodi, prout Acta Synodalia memorant: F. Quo recitato (aiunt ea- F. Synod. V. Romana sub Symmacho.
„ dem Acta) & ab omnibus consona voce ro-
„ borato, sancta Synodus dixit: Hæc futuris
„ temporibus conserventur, atque ab omni-
„ bus teneantur, & in omnibus serventur.
„ Hic libellus integerrimè ab omnibus tenea-
„ tur, atque inter quartæ & quintæ Synodo-
„ rum nostrarum Actiones interponatur, &
„ ita sicut harum Synodorum Decreta habea-
„ tur: quia Synodali authoritate conscriptus
„ est, & roboratus. Ad quæ ter Beatissimus
„ Papa respondit: Juxta vestram omnium fiat
„ voluntatem, &, ut judicatis, Apostolicâ
„ habeatur authoritate, & inter Apostolica
„ ab omnibus teneatur Decreta. Ad quæ om-
„ nes ter una voce responderunt, dicentes:
„ Ut fiat, rogamus: ut fiat, rogamus: ut fiat rogamus". Itaque quæ pro authoritate Apostolicæ Sedis astruenda ex illo Apologetico adducta sunt, duarum Synodorum Pontificaliter approbatarum calculis roborata sunt.

CVIII. Si unquam aliàs assistentia Petri erga Sedem suam fidelibus manifestata est; maximè profectò tunc palam apparuit, quando Eutychiana hæresis vel primùm ebullire cœpit, vel recidivis ausibus revalescere tentavit. Ebullire cœpit illa sub Pontificatu Leonis Primi: & tunc tam validos in Oriente nacta est Patronos; ut nisi tam viriliter ei Apostolicus ille Præsul obstitisset, trophæum ipsa adversùs veritatem erexisset. Unde Nicolaus Papa adversùs quosdam, contendentes, non egere Synodos confirmatione Apostolicæ Sedis, ita scribit ad Michaelem Imperatorem: G. Quo- G. Nicol. I. Epist. 8. ad Michaelem Imperatorem.
„ modo non egeat quælibet Synodus Romanæ
„ Sedis authoritate, quando in Ephesino *Latroci-*
„ *nio*, cunctis Præsulibus, & ipsis quoque Pa-
„ triarchis prolabentibus; nisi Magnus Leo,
„ imitator scilicet illius Leonis de quo scriptum
„ est, *Vicit Leo de tribu Iuda*; divinitùs excita- Apoc. 5. 5.
„ tus, os aperiens, totum Orbem, & ipsos
„ quoque Augustos concuteret, & ad pietatem
„ commoveret, Religio Catholica penitùs corruisset"? Eadem item hæresis recidivis ausibus tentavit resurgere & sub ipso eodem Leone Pontifice, & sub variis ejus successoribus, sub Simplicio signanter & Felice III. quorum in renitendo strenuitatem memoravimus. Horum postremo successit Gelasius; sub cujus Pontificatu non solùm Eutychiani, sed Pelagiani quoque tentarunt resurgere: quo factum, ut utrisque debuerit obviare. Obviavit autem non novam alterutris audientiam annuendo, sed antiquis Decretis inhærere jubendo. Occasione igitur Pelagianæ hæreseos in Dalmatiæ regione repullulantis scripsit ad Honorium Dalmatiæ Primatem Epistolam Decretalem, hæc inter alia continentem: H. Nunquid- H. Gelas. I. Epist. 5.
„ nam licet nobis, à venerandis Patribus dam-
„ nata dissolvere, & ab illis excisa nefaria
„ dogmata retractare? Quid est ergo quod
magno-

„ magnopere præcavemus, ne cujuslibet hæ„ resis semel dejecta pernicies, ad examen de„ nuò venire contendat? Si quæ antiquitùs à „ nostris Maioribus cognita, discussa, refutata „ sunt, restaurare nitimur, nonne ipsi nos (quod „ absit, & quod nunquam Catholica patietur Ec„ clesia) adversarijs veritatis universis contra „ nos resurgendi proponimus exemplum? Ubi „ est ergo quod scriptum est, *Terminos Patrum* „ *tuorum non transgredieris*? &, *Interroga Patres* „ *tuos, & annuntiabunt tibi; seniores tuos, & dicent* „ *tibi*? Quid ergo tendimus ultra definita Ma„ jorum? Aut cur nobis non sufficit, si quid „ ignorantes discere cupiamus, qualiter ab or„ thodoxis Patribus & senioribus singula quæ„ que vel vitanda præcepta sunt, vel aptata „ Catholicæ veritati? cur non ab his decreta „ probantur? Nunquid aut sapientiores illis „ sumus, aut poterimus firmâ stabilitate con„ stare, si ea quæ ab illis constituta sunt subru„ amus? An fortassè nescitis, hanc hæresim, „ de qua loquimur, ab Apostolica dudum Se„ de per beatæ memoriæ Innocentium, ac de„ inde Zozimum, Bonifacium, Celestinum, „ Sixtum, & Leonem, continuis & incessabi„ libus sententijs fuisse prostratam? nec tantùm „ Ecclesiæ Catholicæ legibus, sed Principum „ quoque Romanorum Edictis eo tenore dam„ natam, ut nec usquam terrarum vivendi lo„ cum Sectatores ejus habere sinerentur? Quæ „ omnia tam gestis Ecclesiæ per singulas quas„ que Regiones de eorum pravitate confectis, „ quàm Censuræ publicæ Sanctionibus edo„ centur". Omnia hæc in Lutheranos tam bellè hodie quadrant, quàm verè ac providè in Pelagianos sunt primitùs scripta. Quod ut clariùs perspiciatur, recolenda sunt quæ de Lutheranismi multimoda damnatione scripsimus superiùs cap. 15. §. 51. & quæ item de comparatione Lutheranismi cum Pelagianismo dicta sunt cap. 21. §. 71. & 72. Neque verò ex sua duntaxat, sed ex Prædecessorum quoque suorum persona Gelasius scribit illud: *Magnopere præcavemus, ne cuiuslibet hæresis semel deiecta pernicies, ad examen denuò venire contendat.* Vidimus quippe superiùs per plura capita, quantopere præcaverint Celestinus, Sixtus, Leo, Simplicius, & Felix, ne hæreticis semel ritè damnatis ulterior audientia annueretur. Cujus rei rationem, conformiter ad Leonem, Simplicium, & Felicem, reddit Gelasius subjunctis illis verbis: *Si qua antiquitùs à Nostris Maioribus cognita, discussa, refutata sunt, restaurare nitimur; nonne ipsi Nos (quod absit, & quod* NVNQVAM CATHOLICA PATIETVR ECCLESIA) *adversarijs veritatis universis contra Nos resurgendi proponimus exemplum?*

Prov. 22.28. Deut. 32.7.

CIX. His ex Gelasio relatis super causa Pelagianorum consona planè sunt quæ idem ipse scripsit in causa Eutychianorum; quibus & nos instruxit de præsenti causa Lutheranorum, & quorumlibet aliorum hæreticorum similiter ab Ecclesia vel semel ritè damnatorum. Ac inprimis aperta in hanc rem est illa ejus sententia alias relata: I. " Nobis nullum fas est inire cer„ tamen cum hominibus communionis alienæ, „ divinâ Scripturâ prædicante, *Hominem hære„ ticum post primam & secundam correptionem de„ vita, sciens quod huiusmodi delinquat, proprio iudicio condemnatus*". Alibi quoque scribens Episcopis Dardaniæ, apud quos nonnulli submurmurabant, *Acacium non putari iure damnatum, eò quòd non speciali Synodo fuisset deiectus: præcipuè cùm fuerit Regiæ urbis Antistes*: plurima in hanc rem allegavit, quorum pleraque Corpori etiam Juris inserta habentur, prout cernere est cap. *Maiores*, 24. q. 1. Ait igitur inter alia ibi Gelasius: K. Stultitiam respuentes „ inanium querelarum percurrere vos oportet „ ab ipsis Beatis Apostolis, & considerare „ prudenter, quoniam Patres Nostri, Ca„ tholici doctique Pontifices, in unaqua„ que hæresi quolibet tempore suscitatâ, quic„ quid pro fide, pro veritate, pro communione „ Catholica atque Apostolica, secundùm „ Scripturarum tramitem, prædicationemque „ Majorum factâ semel congregatione sanxe„ runt, inconvulsum voluère deinceps fir„ mumque constare; nec in eadem causa denuò, „ quæ præfixa fuerant, retractari qualibet recen„ ti præsumptione permiserunt: sapientissimè „ prævidentes, quoniam si Decreta salubriter „ cuiquam liceret iterare, nullum contra sin„ gulos quosque prorsùs errores stabile persi„ steret Ecclesiæ constitutum: ac semper iisdem „ furoribus recidivis omnis integra Definitio „ turbaretur. Nam si limitibus etiam præfixis „ positarum semel Synodalium Regularum, „ non cessant elisæ pestes resumptis certami„ nibus contra fundamentum sese veritatis „ attollere, & simplicia quæque corda percu„ tere; quid fieret, si subindè fas esset per„ fidis inire Concilium; cùm quantumlibet „ illa manifesta sit veritas, nunquam desit „ quod perniciosa depromat falsitas, ta„ metsi ratione vel authoritate deficiens, „ solâ tamen contentione non cedens? „ Quæ Majores Nostri divinâ inspiratione „ cernentes, necessariè præcaverunt, ut QVOD „ CONTRA VNAMQVAMQVE HÆRESIM CO„ ACTA SYNODVS PRO FIDE, COMMVNI„ ONE, ET VERITATE CATHOLICA AT„ QVE APOSTOLICA PROMVLGASSET, NON „ SINERENT POST HÆC NOVIS RETRAC„ TATIONIBVS MVTILARI: ne pravis occa„ sio præberetur, quæ medicinaliter fuerant „ statuta pulsandi. Sed Authore cujuslibet in„ saniæ, ac pariter errore damnato, sufficere „ judicarunt, ut quisquis aliquando ejus erroris „ communicator existeret, principali sententiæ damna-

I. Idem supra hic cap. 27 § 15.

K. Idem Epist. 13 ad Episcopos Dardan.

Vide cap. Maiores, 24 q. 1.

„ damnationis ejus esset obstrictus: quoniam „ manifestè quilibet vel professione suâ vel „ communione posset agnosci. Et, ut priora „ taceamus quæ diligens inquisitor facilè po- „ terit vestigare, *Sabellium* damnavit Synodus, „ nec ut Sectatores ejus posteà damnarentur ne- „ cesse fuit singulas viritim Synodos celebrari; „ sed pro tenore constitutionis antiquæ, cun- „ ctos, qui vel pravitatis illius vel communio- „ nis extitere participes, universalis Ecclesia „ duxit esse refutandos. Sic propter blasphe- „ mias *Arii*, forma fidei communionisque Ca- „ tholicæ Niceno prolata Concilio, Arianos „ omnes, vel quisquis in hanc pestem sive con- „ sensu, sive communione decideret, sine re- „ tractatione conclusit. Sic *Eunomium, Macedo- „ nium, Nestorium* Synodus semel gesta condem- „ nans, ulteriùs ad nova Concilia venire non „ sivit: sed universos quocunque modo in hæc „ consortia recidentes, tradito sibi limite Sy- „ nodali refutavit Ecclesia. Nec unquam rectè „ cessisse manifestum est, quâlibet necessitate „ cogente, novis ausibus quæ fuerant salubri- „ ter constituta temerasse. Propterea in tem- „ pestate quoque persecutionis Arianæ pluri- „ mi Catholici Sacerdotes de exiliis pace red- „ ditâ respirantes, sic cum Catholicis nihilo- „ minùs fratribus Ecclesias composuere tur- „ batas, ut non tamen illius Synodi Nicenæ, „ quicquid de fide & communione Catholica „ & Apostolica definierat, immutarent: nec „ novâ quemquam lapsum damnatione per- „ cellerent, sed illius tenore Decreti, nisi re- „ sipuissent, censerent esse damnatos. Quibus „ convenienter, ut dictum est, ex paterna Tra- „ ditione perpensis, confidimus, quòd nullus „ jam veraciter Christianus ignoret, uniuscu- „ jusque Synodi constitutum, quod universa- „ lis Ecclesiæ probavit assensus, non aliquam „ magis exequi Sedem præ cæteris oportere, „ quàm Primam: quæ & unamquamque Sy- „ nodum suâ authoritate confirmat, & conti- „ nuatâ moderatione custodit; pro suo scilicet „ Principatu: quem Beatus Petrus Apostolus „ Domini voce perceptum, Ecclesiâ nihilò „ minùs subsequente, & tenuit semper, & re- „ tinet". Plura ibidem in subsequentibus eò- dem spectantia occurrunt: ut inprimis illud: " Bona Synodus vereque Christiana semel „ acta, nullâ nec potest nec debet novæ Syno- di iteratione convelli". Et illud item: " Bona „ Synodus, nulla causa est cur aliâ debeat Syno- „ do retractari: ne ipsa retractatio ejus Constitu- tis deroget firmitatem". Et illud postremò: " Synodum, quæ pro fide Catholica sit præ- „ fixa, secundùm veterum formam, sicut di- „ ctum est, perspiciant, novellis non potuisse „ quæstionibus ventilari: sed juxta ejus teno- „ rem, semel legitimè justèque depromptum, „ & jure probari recta sectantes, & contraria „ sentientes refutari. Quod Sedes Apostolica, „ sicut decuit, antiquâ traditione custodiens, „ non Synodum duxit iterandam, sed in ejus „ prævaricatore pellendo hanc eandem Syno- dum potiùs exequendam". Frustrà autem, si non etiam cavillatoriè, tentaverit quis autho- ritatum istarum vim eludere, quasi nihil offi- ciant præsenti prætensioni *Confessionistarum*; quippe non petentium novam congregari Sy- nodum post Tridentinam, sed novam dum- taxàt institui disputationem seu extra Synoda- lem disceptationem. Clarum namque est eos petere aut Synodum, disputationis, vel con- ferentiæ, vel colloquij, vel collationis, vel consultationis nomine palliatam: aut certè aliquid minus Synodo. Si primum, impin- gunt manifestè in præmissis authoritates, Sy- nodum post Synodum super iisdem dogmati- bus indici, vel celebrari vetantes. Si secun- dum, profectò longè fœdius exorbitant. Si enim non licet Definitiones Synodorum ge- neralium subjicere examini vel discussioni alia- rum Synodorum paris cum eis authoritatis, certè multò minùs licebit eas subjicere exami- ni vel discussioni cujusquam inferioris tribu- nalis. Plus enim absque dubio deprimitur au- thoritas Judicis, provocatione factâ ad Judi- cem inferiorem, quàm ad parem. Ac per hoc Pontifices & Concilia dum prohibent indici aut celebrari novas Synodos super dogmati- bus semel œcumenicè decisis, à fortiori pro- hibent super iisdem indici aut celebrari alia quæcunque comitia vel conventicula, sub no- minibus *colloquiorum*, vel *conferentiarum*, vel *collationum*, vel *consultationum*, vel *disputatio- num*, vel quibuslibet similibus expressa. Vo- lunt enim præcavere, ne œcumenicarum Sy- nodorum dogmaticæ Decisiones ullâ ratione in dubium revocentur. Nam si ullâ ratione in dubium revocentur, omnia illa incommo- da, quæ præcavere studuerunt, consequentur. Et quidem ad Papam Gelasium quod attinet, generalissima est illa ipsius, de vitando omni- modo cum hæreticis certamine, sententia, mox suprà repetita: *Nobis* NULLUM *fas est inire* CER- TAMEN *cum hominibus communionis alienæ* &c.

Præoccupatio.

Gelas. ubi supra.

R CAPUT

CAPUT XXXIV.

Gelasio succedens Anastasius viam prædecessorum insistit: Imperatorem cognominem reducere frustrà satagit. Imperator obdurescens obtrudere ei Henoticon *machinatur. Raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus. Peculiaris cura Numinis erga Sedem Apostolicam. Anastasio sufficitur Symmachus, cui hæretici opponunt Laurentium, ut quod nequeunt à Papa impetrent saltem ab Antipapa. Donatistarum fraus, creantium unum è suis Romanum Pseudo-Episcopum, in Collatione Carthaginensi detecta. Comparatio dignitatis Imperialis & Papalis ex Symmacho. Anastasij Imperatoris, uti & aliorum quorundam Apostolicæ Sedis & Catholicæ fidei hostium, improvisus interitus. Symmachi in custodiendo fidei deposito vigilantia; de vitanda hæreticorum concertatione, ac dogmatum semel decisorum retractatione, sententia. Ei succedit Hormisda, cujus testimonia Prædecessoribus consona recitantur. Gregorij præterea Magni, Agathonis, & Alexandri IV. suffragia subnectuntur.*

CX. DEfuncto ante expletum Pontificatus quinquennium Gelasio surrogatus est Anastasius ejus nominis secundus, cujus unica ad Anastasium Imperatorem extat Epistola: in qua hæc de vitandis contentionibus super negotio fidei cum ejusdem fidei temeratoribus, necnon de inviolatè observandis Conciliorum sanctionibus leguntur: [L] „Controversiam in Ecclesia remanere nolumus, „cùm magis vitanda contentio sit, sicut dici„tur in Proverbiis: *Odium suscitat contentiones: „omnes autem qui non contendunt protegit amicitia.* „Nam & Apostolus ad Corinthios: *Cùm enim,* „inquit, *sint inter vos æmulationes & contentiones, „nonne carnales estis, & secundùm hominem ambu„latis?* Item ad Philippenses: *Siqua ergo con„solatio in Christo, siqua allocutio charitatis siqua „societas spiritus, siqua viscera & miseratio„nes, implete gaudium meum, ut idipsum dicatis „omnes, eandem charitatem habentes, nihil per con„tentionem, neque per inanem gloriam, sed in humi„litate mentis invicem æstimantes sibimetipsis supe„riores, non sua singuli respicientes, sed aliorum.* Hoc „tamen præcipuè insinuo Serenitati Tuæ, Glo„riosissime & Clementissime fili Auguste, ut „cùm causæ Alexandrinorum patuerint piissi„mis auribus vestris, ad Catholicam & sin„ceram fidem eos authoritate, sapientiâ, divi„nisque vestris monitis redire faciatis. Nam „quid tenendum sit in Religione Catholica „secundùm Definita Patrum & prædicationem „omnium Sacerdotum qui in Ecclesia florue„runt, si hoc quoque præceperitis, scientibus „in memoriam transmittendo renovabimus, „ignorantibus ad discendum pro officio no„stræ instructionis offeremus: ut NULLA EX„TRA HÆC INGENIORUM JACTANTIA VEL PRAVITATIS AUDIATUR". Jactabant enim Eutychiani se liquidò demonstraturos errasse Chalcedonensem Synodum cōdemnando cum suis dogmatibus Eutychetem, dummodò ad iteratam negotii discussionem admitterentur. Et hanc eorum jactantiam nullatenùs attendendam, sed ab auribus prorsùs repellendam indicat Pontifex finalibus illis verbis: *Nulla extra hæc ingeniorum jactantia vel pravitatis audiatur.* Et tanquam rogaretur, quid ergo agendum? subdit continuò: [M] Illud verò peculia„riùs pro amore Imperii Vestri, & beatitu„dine quæ consequi poterit Regnum, pro Apo„stolico officio prædicamus: ut, sicut decet & „Spiritus Sanctus dictat, monitis Nostris obe„dientia præbeatur, ut bona omnia Vestram Rempublicam cōsequantur". Et subjunctis in eam rem nonnullis divinæ Scripturæ sententiis, adjicit inferiùs: "Hæc me suggerentem „frequentiùs non spernat Pietas Tua, ante ocu„los tuos habens Domini in Euangelio verba: „*Qui audit vos, me audit, & qui vos spernit, me „spernit: & qui me spernit, spernit eum qui me „misit.* Nam & Paulus concinens Salvatori „nostro ita loquitur: *Quapropter qui hæc spernit, „non hominem spernit, sed Deum, qui dedit Spi„ritum Sanctum suum in nobis.* Pectus Clementiæ „Vestræ sacrarium est publicæ felicitatis, ut per „Præstantjam Vestram, quam velut Vica„rium Deus præsidere jussit in terris, Euangelicis

L. Anast. II Papa Epist. ad Anast. Augustum c. 4 & 5.
Prov. 10. 12.
1. Cor. 3. 3.
Phil. 2. 1. & seqq.
M. Ibid. cap. 6.
Luc. 10. 16.
1. Thess. 4. 8.

„ licis Apostolicisque præceptis non durâ superbiâ resistatur, sed per obedientiam quæ sunt salutifera compleantur". Tanquam diceret, Adversùs ea quæ semel ritè decisa sunt non disputationibus contendatur, sed obedienter eis acquiescatur. His tamen admonitionibus verè salubribus adeò non obtemperavit Imperator Anastasius, ut omni potiùs conatu tentaverit ipsum Pontificem ad subscribendum Zenonis *Henotico* adigere. In quam rem ei operam suam obtulit Romanus quidam Senator, nomine Festus, de quo Theodorus Lector in suis Collectaneis: N. Festus quidam (inquit) „ Senator Romanus, ad Imperatorem Anastasium propter quasdam civiles necessitates „ missus, cùm ad Imperatricem venisset, adhortatus est ut memoria Coryphæorum Apostolorum, Petri & Pauli, multâ cum reverentiâ & veneratione celebraretur. Quamvis itaque & anteà celebrata esset, tamen ex petitione Festi multò ampliùs & splendidiùs panegyris illa celebrari cœpit. Per hunc Festum Macedonius Anastasio Romano Episcopo rationem reddere voluit, verùm ne hoc faceret ab Imperatore est prohibitus. Festus verò, sicuti fertur, Imperatori clanculum pollicitus est, persuasurum se Romano Episcopo ut *Henotico* Zenonis subscriberet. Cùm autem Romam venisset, Anastasium Episcopum mortuum reperit". Nimirum ei contigit quod in libro Sapientiæ scriptum legitur: *Raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus, aut ne fictio deciperet animam illius.* O Quod (juxta „ Augustinum) dictum est secundùm pericula vitæ hujus, non secundùm præscientiam Dei, qui hoc præscivit quod futurum erat, non quod futurum non erat: id est, quod ei mortem immaturam fuerat largiturus, ut tentationum subtraheretur incerto". Non est quidem verisimile, nedum consectaneum, Papam Anastasium tentationi Festi succubiturum fuisse, etiamsi vivus à tentaturo repertus fuisset; sed usurpaturum potiùs fuisse illud Polycarpi, superiùs cap. 23. §. 77. commemoratum: *O bone Deus, in qua me tempora reservasti, ut ista patiar?* Nihilominùs ne vel in eam angustiam devolveretur, ut vel hoc ipsum usurpare compelleretur, præreptus est: quemadmodum & Joannes XXII. ejusdem Sedis Antistes abreptus est, priusquam ad decisionem controversiæ de animarum beatificatione pervenisset. Ne verò nihil egisse videretur Festus: "Studium impendit (subdit ibidem Theodorus „ Lector) ut quod quærebatur quibusdam prætextibus subscriberetur. Multis enim pecuniâ corruptis id perfecit, ut præter consuetudinem Episcopus quidam eligeretur, Romanus natione, nomine Laurentius. Ordinantur itaque duo: à pluribus quidem ex Diaconis ordinatur Symmachus, ab alijs verò Laurentius". Hoc ideò procuratum, ut approbatio *Henotici*, quæ obtineri nequierat à Papa, obtineretur saltem ab Antipapa. Ad quem etiam modum Donatistæ pridem cùm viderent se non aliter posse habere communionem vel apparentem cum Apostolica Sede, quendam è suis, *Felicem* nomine, Pseudopapam Romanum constituerunt, tempore Innocentii I. prout cernere est ex Actis Collationis Carthaginensis in Gestis primæ diei cap. 149. & 157. & aliquot sequentibus. Ut vel hinc facilè colligas quantis moliminibus & fraudibus sategerint ab antiquo hæretici, ne viderentur extranei à communione Sedis Apostolicæ.

N. Theod. Lector lib. 2. Collect.

Sap. 4. 11.

O Aug. lib. de Prædest. Sanct. c. 14. Vide Cypr. lib. de Mortalitate.

Polycarpus suprà.

Vide Diploma Benedicti XI. apud Sander. l. 7. de Visibili Monarchia Ecclesiæ.

CXI. Mortuo, sicut dictum est, Anastasio Pontifici successit legitimâ electione Symmachus; adversùs quem pro partibus Laurentii Pseudopontificis pertinaciter stetit Imperator Anastasius: ad quem extat Epistola Symmachi Apologetica libellum ejus calumniosum refellens: Ubi interrogativè proponens varias causas indignationis Imperatoris in ipsum, ait inter alia: P. An quia Eutychianis nullatenùs „ acquiesco? Me quidem ista non sauciant, „ sed Te palàm apertèque demonstrant meum „ cogitasse honorem repellere, quem interventu suo Beatus Petrus imposuit. An quia Imperator es, contra Petri niteris potestatem? „ Et qui Petrum Alexandrinum (*Eutychianum hæreticum*) recipis, Beatum Petrum Apostolum in suo qualicunque Vicario calcare contendis? An benè factus essem, si Eutychianis faverem? Si Acacii nomini communicarem? Latère non potest cur ista prætendas. Conferamus autem honorem Imperatoris, cum honore Pontificis: inter quos tantum distat, quantum ille rerum humanarum curam gerit, iste divinarum. Tu Imperator, à Pontifice Baptismum accipis, Sacramenta sumis, orationem poscis, benedictionem speras, pœnitentiam rogas. Postremò Tu humana administras, ille Tibi divina dispensat. Itaque, „ ut non dicam superior, certè æqualis honor est". Et post pauca rursùs ibidem: "Fortassis „ dicturus es, scriptum esse: *Omni potestati Nos subditos esse debere.* Nos quidem Potestates humanas suo loco suscipimus, donec contra „ Deum suas erigant voluntates. Cæterùm si „ *Omnis potestas à Deo est*, magis ergo quæ rebus „ est præstituta divinis. Defer Deo in Nobis, „ & Nos deferemus Deo in Te. Cæterùm si „ Tu Deo non deferas, non potes ejus uti privilegio, cujus jura contemnis. Dicis *Quòd mecum conspirante Senatu excommunicaverim Te.* Ista quidem nego: sed rationabiliter factum à Decessoribus meis, sine dubio subsequor. Dicis *Quòd malè Te Romanus tractet Senatus.* Si Nos Te malè tractamus, suadentes ut discedas ab hæreticis: Tu nos benè tractas, quos vis sociare

P. Symmachus Papa Epist. 7. ad Anastas. Augustum.

Rom. 13. 1.

Ibid.

præcipitanter hæreticis "? Addit prætereà adhuc inferiùs feriam planè admonitionem, Apostolico Præsule dignam, omnibus Christianis Principibus præ oculis jugiter habendam: "Te ,,(inquiens) rerum humanarum Princeps, qualiscunque Sedis Apostolicæ Vicarius, contestari meâ voce non desino, ut Te memineris hominem, quantalibet sis Mundi potestate subnixus; circumspiciasque cunctos, qui ab initio dogmatis Christiani Catholicam fidem diverso proposito persequi vel affligere sunt conati, quemadmodum ipsi, qui intulerint ista, prævalendo defecerint; & orthodoxa veritas hoc prævaluerit magis, quo putaretur oppressa: quæ, sicut sub insectatoribus suis crevisse monstratur, sic obtrivisse cognoscitur insequentes". Et hæc quidem ille in sua Apologetica Epistola ad Anastasium Imperatorem: de quo illud memorabile refert Paulus Diaconus: Q. Anno vigesimo & septimo Imperii Anastasii, vidit idem Imperator in visu ,, virum terribilem portantem Codicem: qui ,, hunc aperiens, & inveniens nomen Imperatoris, dixit ei: *Ecce propter malam fidem tuam* ,, *deleo decem & quatuor annos*. Et delevit eos". Fulmine ictum interiisse memorat ibidem inferiùs idem author. De Zenonis quoque Imperatoris tragico obitu videri potest Nicephorus lib. 16. cap. 24. Plura exempla Imperatorum violentâ morte in pœnam perfidiæ extinctorum congerit Henricus Sedulius lib. de Præscriptionibus adversùs hæreses Præscript. 18. ubi & complures etiam hæresiarchas violento interitu oppressos recenset: signanter *Simonem Magum, Montanum, Manetem, Arium, Nestorium*, & ex recentioribus *Lutherum*, *Zuinglium*, *Carlostadium*, *Calvinum*, *Oecolampadium*, *Servetum* &c. Sed ut ad Symmachum Papam regrediamur, extat ejus Epistola ad Orientales, in qua planiùs indicat quid de hæreticorum concertationibus in materia fidei semel definitæ censuerit. Postquam enim Eutychianorum ibi molimina contra fidem Chalcedone declaratam commemorasset, subdidit: R. Adversùs ,, hos si Patrum dogmata ratio suadet esse servanda, cogitate si possunt ea majori transgressione calcari, quàm nunc per eos qui in partibus vestris Eutychetis dogmata rediviva resuscitant. Si verò, tanquam infirmè constitutâ sententiâ sine piaculo negliguntur, citra ullum robur credulitatis nostræ summa subsistit, semper succedentibus novis vetera Constituta solventibus. Quando enim Paternarum regularum despiciuntur inventa, nec eorum quæ benè instituta sunt firmitas vindicatur, hujusmodi impietates necesse est fidei supervenire. Nam ubi facilis dissolutio est rationabilis Constituti, ibi omnis sanctitatis forma corrumpitur". Quibus ille verbis idem ipsum argumentum complectitur, quod ejus Prædecessores, Leo, Simplicius, Felix, & Gelasius, fusiùs fuerant in præcedentibus prosecuti: nihil scilicet in tota fide mansurum intactum, sed antiquas omnes hæreses postliminio reversuras ex Orco, si semel illa porta pandatur, quâ synodaliter damnatis revisio annuatur. Cur enim uni potiùs quàm alteri, cur item huic alteri potiùs quàm tertiæ & quartæ, & decimæ, & centesimæ, & millesimæ nova discussio concedatur? Cur denique post primam potiùs decisionem synodalem quàm post secundam, aut post secundam quàm post tertiam, aut quartam, aut decimam, aut centesimam, aut millesimam, nova retractatio instituatur? An expectandum ut hæretica curiositas aliquando dicat, sufficit? Ut aliquando dicat damnatoribus suis, Rectè judicastis? Ut aliquando dicat se nihil habere amplius quod replicet? Nihil sanè horum expectandum: & idcircò decisioni semel ritè factæ inhærendum est. Eapropter adversùs Eutychianos exclamat ibidem consequenter Papa Symmachus: "Christus impetitur: & quis ,, hoc fidelium patienter accipiat? Instituta ,, Patrum reverenda calcantur: & quis non vitæ mortem justâ electione præponat? ubi ,, Catholicæ fidei adoranda reverentia? ubi ,, multo cruore Sanctorum dogmata constituta? ubi Doctorum veterum fidelis authoritas"? Sapienter admodùm & appositè Beatus Hilarius: S. Non damnemus Patres (inquit) ne animemus hæreticos: ne dum hæresim expellimus, hæresim nutriamus". Nunquid tolerabilius est, *Confessionistarum* Sectam in sua obstinatione dimittere, quàm Oecumenici Concilii authoritatem ludibrio cunctarum Sectarum exponere? Imò omnium Conciliorum generalium decisiones in suspicionem adducere? An fortè quia Lutherani Tridentinam Synodum pro legitima non habent, retractationi subjicienda est? Subjiciatur ergo retractationi Chalcedonensis Synodus, quia displicet Eutychianis: Ephesina, quia Nestorianis: Constantinopolitana prima, quia Macedonianis: Nicena, quia Arianis. Præclarè omninò nec minùs appositè Beatus Hilarius ibidem præmiserat: "Malè sanctis rebus ,, præjudicatur, si quia non sanctæ à quibusdam habentur, esse non debeant".

Q. Paulus Diacon. lib. 15 Histor. Miscell.

Vide Herm. cont. & Marian. Scotum in Chron. Nicephorus Sedulius.

R. Symmach. Papa Epist. 9.

S. Hilar. lib. de Synodis, in fine.

CXII. Symmachi Successor Papa Hormisda Græcos ad obedientiam Sedis Apostolicæ, & ad integram professionem fidei avitæ superiori capite traditam reduxit, non annuendo ulteriorem dogmatum decisorum discussionem, sed acceptando abs se præscriptam submissionem: juxta monitum illud à Beato Cypriano suggestum pridem Papæ Cornelio, de quo suprà cap. 26. §. 85. *Si cum precibus & satisfactionibus veniant, audiantur: si maledicta & minas ingerant, respuantur.* Scripsit Hor-

Cyprian.

Hormisda ad Epiphanium Constantinopolitanum Antistitem, Ioannis illius sub quo reconciliatio facta est Successorem, instruens qualiter recipi debeant resipiscentes. Ubi postquam præcipua quædam fidei capita adversùs Nestorianos & Eutychianos definita memorasset adjunxit: T. Hæc, sicut à Patribus diffinita sunt, servent, credant, & neque diffinienda transgrediantur. A qua semita declinantes, ipsi sibi ipsis nebulam dubitationis circumfundunt. Nobis autem illud Apostolicum respondere contendentibus necesse est: *Nos huiusmodi consuetudinem non habemus, neque Ecclesia Dei.* Hæc ideò per brevia scripsimus, quia non convenit dubitare de rebus & fide sæpiùs diffinitis". In alia rursùs Epistola, ad Justinum Augustum directa: V. Cavenda est (inquit) subtilium magnâ circumspectione calliditas, qui ingerunt difficilia, dum nituntur labefactare composita. Et quis hoc possit admittere, ut ad illa per pacem credamur adduci, ad quæ non potuimus discordiæ necessitate compelli"? Sperarunt nimirum & tentarunt Orientales quidam Monachi, & fortè etiam aliqui Ecclesiarum Præsules, obtinere à Pontifice post reconciliationem, quod impetrare nequierunt tempore separationis, novum scilicet examen dogmatum, synodaliter Chalcedone jam decisorum. Sed pontifex nec pro bello terminando, nec pro pace conservanda annuere unquam voluit, ut quod semel meruerat abscindi denuò permitteret retractari. Superiùs item Epist. 70. vehementer detonat in Monachos Scytas, W. Contentionum studijs assuetos, sola certamina amantes de Religione captare, & mandata neglgere. Nunquam apud eos charitas novo commendata præcepto, nunquam pax Dominico relicta discessu. Una pertinacis cura propositi, rationi velle imperare, non cedere. Contemptores authoritatum veterum, novarum cupidos quæstionum: solam putantes scientiæ rectam viam quàlibet conceptam facilitate sententiam: eò usque tumoris elatos ut ad arbitrium suum utriusque Orbis putent inclinandum esse judicium". Et inferiùs rursùs ibidem de eisdem: "Quid ergo (inquit) calumniantibus opus erat, extra constitutos Ecclesiæ terminos porrigere quæstiones; & de his quæ habentur dicta, quasi dicta non sint, movere certamina: cùm Christiana fides Canonicis libris, & synodalibus præceptis, & Patrum regularibus Constitutis, stabili & inconcusso termino limitetur"? Nec miretur quis, synodalia præcepta, vel regularia Patrum constituta subjungi hìc ab Hormisda *Canonicis libris.* Nam & Gregorius Magnus, sanctitate & eruditione præclarissimus Pontifex: X. Sicut sancti Evangelij (ait) quatuor libros, sic quatuor Concilia suscipere & venerari me fateor: *Nicænum* scilicet, in quo perversum Arij dogma destruitur: *Constantinopolitanum* quoque, in quo Eunomij, & Macedonij error convincitur: *Ephesinum* etiam primum, in quo Nestorij impietas judicatur. *Chalcedonense* verò, in quo Eutychis Dioscorique pravitas reprobatur, totâ devotione complector, integerrima approbatione custodio: quia in his, velut in quadrato lapide, sanctæ fidei structura consurgit, & cujuslibet vitæ atque actionis norma consistit. Quisquis eorum soliditatem non tenet, etiamsi lapis esse cernitur, tamen extra ædificium jacet. *Quintum* quoque *Concilium* pariter veneror". Si Tridentina Synodus ante Gregorij Papatum celebrata confirmataque fuisset, eam proculdubio ipse pari venerationis submissione suscepisset: nam ratio quam subnectit non minùs in hac quàm in illis quas suscipit & suspicit militat: nimirū, "Quia dum universali sunt consensu constituta, se & non illa destruit quisquis præsumit aut solvere quos ligant, aut religare quos solvunt. Quisquis ergo aliud sapit, anathema sit". Nec refert quòd Tridentinis Constitutis non consenserint Lutherani, vel alij Sectarij ibidem pariter damnati. Nam nec Nicenis Constitutis consenserunt Ariani, nec Constantinopolitanis Macedoniani vel Eunomiani, nec Ephesinis Nestoriani, nec Chalcedonicis Eutychiani: prout suprà visum est de singulis cap. 30. §. 97. ubi & illa Synodalis sententia præmittitur: *Omnes heretici sanctas Synodos, eorum malas Sectas destruentes, accusant.* Si ergo prædictorum respectivè hæreticorum dissensus non obstitit, quo minùs Gregorius verissimè censuerit ac docuerit, Concilia ab ipso memorata, *Vniversali fuisse consensu constituta*: profectò nec Lutheranorum dissensus obstare potest aut debet, quo minùs Tridentina Synodus dicatur *Vniversali consensu constituta*: adeoque, quoad dogmatum fidei decisionem, ex Gregorij sententia, *sicut sancti Evangelij quatuor libri, veneranda.* Quisquis ergo existimat Gregorium fuisse admissurum hæreticos ad disputandum de canonibus generalium Synodorum, consequens est ut existimet eundem fuisse admissurum disputantes de veritate Euangeliorum. Gregorio consonat & Papa Agatho, dum in priori sua Epistola ad Constantinum, Heraclium & Tiberium Augustos, quæ habetur in sexta Synodo generali Act. 4. ait: Y. Quomodo ad plenum poterit haberi Scripturarum scientia, nisi quæ regulariter à sanctis & Apostolicis Prædecessoribus, & venerabilibus quinque Synodis definita sunt, cum simplicitate cordis, & sine ambiguitate fidei à Patribus traditæ, conservemus; unum ac præcipuum bonum habere semper optan-

T. Hormisda Papa Epist. 10.

1. Cor. 11. 16

V. Id. Epist. 71.

W. Id. Epist. 70.

X. Greg. 1. l. 1. Registri c. 24.

Praeoccupatio

Y. Agatho Papa Epist. 1.

„ optantes atque studentes, ut nihil de eis quæ „ regulariter definita sunt minuatur, nihil au„geatur, vel mutetur: sed eadem & verbis & sensibus illibata custodiantur" Cujus sententiæ pars prior, negans Scripturarum scientiam haberi ad plenum posse absque traditionibus Patrum & definitionibus Conciliorum, consonat omninò eis quæ superiùs cap. 20. fusè deducta & stabilita sunt. Cùm enim Scripturæ non in legendo, sed in intelligendo consistant; intelligentia verò ista aliundè certò haberi nequeat quàm ex Ecclesiæ traditione, quæ in Patrum regulis & Synodorum Decretis conservatur: consequens planè est, Scripturarum scientiam absque his haberi non posse. Rursùs cùm, sicut ibidem ostensum est, divinæ Traditiones parem habeant cum Scriptura certitudinem, sequitur, rectissimè professum fuisse Gregorium, se œcumenicas Synodos suscipere ac venerari *Sicut sancti Euangelij quatuor libros.* Sequitur pariter rectissimè dixisse Agathonem, *Nihil de eis quæ regulariter definita sunt minuendum nihil augendum, vel mutandum: sed eadem & verbis & sensibus illibata custodienda.* Extat ibidem & altera ejusdem Agathonis & Synodi Romanæ sub ipso habitæ Epistola ad eosdem Augustos, ubi inter alia leguntur ista:" Execratur vera confessio pieta„tis, juxta diversitates temporum variari; sicut „ nec ipse varietatem admittit de quo est ipsa „ vera confessio, qui dicit: *Ego sum, & non mutor*". Tanquam diceretur, Fides & ejus confessio debet in hoc imitari Deum, quòd sicut hic, ita & illa sit immutabilis. Eò referri potest & illud Apostoli, *Vnus Dominus, una fides.* Addunt prætereà Agatho & Synodus ibidem inferiùs:" Quod nulla veritate fundatum „ est, necesse est ut erroris inconstantiâ varie„ tur. Fides autem vera immutari non poterit, „ nec aliter nunc, aliter postmodùm prædicari: „ quia ut Apostolus docet, *Sit sermo vester, „ Est Est, Non Non: quod plus est, à malo est*". Et iterùm post plura:" Etsi sæculi sapientiam „ (aiunt) & *Inanem fallaciam*, ut B. Paulus „ Apostolus ait, penitùs ignoramus, veræ ta„ men prædicationis normam simplici veri„ tate docemus atque defendimus: quia non „ verborum pompas habere cupimus, UT „ CONTENTIONIBUS OCCUPEMUR: nec enim „ licet in angustijs nobis degentibus: sed qui „ converti ad veritatem voluerit, rectæ no„ stræ fidei ordinem cum simplicitate cordis „ verborumque lenitate proferimus. Salva„ re enim per Apostolicæ confessionis verita„ tatem commissas nobis divinâ dignatione „ animas magis cupimus, QUAM PER VER„ BOSAM LOQUACITATEM IN ERROREM „ AUDIENTES IMMITTERE. Quicunque pro„ inde Sacerdotum hæc, quæ in Nostræ hu„ militatis confessione continentur, nobiscum „ sinceriter prædicare desiderant, ut nostræ A„ postolicæ fidei concordes, ut Consacerdo„ tes, ut Comministros ejusdem fidei, & ut „ Spiritales fratres, & Coepiscopos nostros „ suscipimus. Qui verò hæc confiteri noluerint, ut infestos Catholicæ & Apostolicæ „ confessioni, perpetuæ condemnationis reos „ esse censemus: nec aliquando tales in No„ stræ humilitatis collegio, nisi correctos sus„ cipere patimur. NEC TRANSGREDI NOS „ QUISQUAM EORUM ARBITRETUR, QUOD „ A PRÆDECESSORIBUS NOSTRIS PERCEPIMUS". Perceperunt autem à Prædecessoribus suis, numerosè satis per tot jam capita allegatis, Oecumenicarum Synodorum Sanctionibus adeò inviolabiliter esse inhærendum, ut quod semel meruerat abscindi, haudquaquam sinatur retractari. Quam procedendi Regulam novo munimento firmavit Alexander IV. statuendo excommunicationis pœnam in personas saltem laicas, publicè vel etiam privatim de fide disputare ausas: Z. Inhibemus (ait ipse) ne cuiquam „ laicæ personæ liceat publicè vel privatim de „ fide Catholica disputare. Qui verò contrà „ fecerit, excommunicationis laqueo innodetur". Nec est quod sibi blandiantur clerici, quasi jam ipsis liceat de fide disputare, eò quòd ad solos laicos inhibitio ista ac pœna limitetur. Neque enim hîc relaxantur anteriores ullæ constitutiones, sive clericis propriæ, sive eisdem laicisque communes, quibus inhibentur disputationes cum hæreticis ineundæ. Sed ijs omnibus in pleno suo vigore relictis, speciale quiddam statuitur de laicis, ut nimirum sub pœna excommunicationis fulminandæ caveant *Publicè vel privatim de fide Catholica disputare.* Ubi notandum, non restringi disputationem ad eam quæ ineatur cum hæreticis, sed omnem de fide generaliter inhiberi laicis. Nec refert quòd quidam laici subinde doctiores sint multis clericis. Quia lex considerat id quod natum est ut plurimùm accidere, neglecto eo quod communem rerum cursum prætergreditur. Tametsi enim contingat quasdam mulieres multis viris esse doctiores, atque ad docendum aptiores: Apostolus tamen, considerans usitatum rerum cursum, generalem profert legem: *Docere*, inquiens, *mulieri non permitto.* Lex itaque illa Alexandri IV. laicos sic constringit, ut clericos ab aliarum legum obligatione non eximat. Scire præterea hæretici debent, se ratione baptismalis characteris subditos esse Ecclesiæ legibus: atque idcircò in prædictam legem impingere, ejusque pœnam incurrere, si de fide Catholica publicè privatimvè disputare, laici existentes, ausint.

Mal. 3. 6. — *Ephes. 4. 5.* — *Iac. 5. 12.* — *Col. 2. 8.* — Z Alex. IV. c. Quicunque ij de hæreticis. — Præoccupatio — 1. Tim. 2, 12.

CAP. XXXV.

CAPUT XXXV.

Zenonis Veronensis de inutilitate ac noxietate Disputationum ac Tractatuum super fidei dogmatibus sententia. Fides Scripturis antiquior, atque ab eis tam in fieri quàm in conservari independens. Tractatuum frequentiâ non tam astrui fidem, quàm destrui. Dum plures fiunt fides, ad id incipiunt esse, ne ulla sit. Nimia Synodorum sub Constantio Imperatore Ariano frequentia quàm multiplices fidei formulas invexit! Hilarij ea de re gravis querimonia. Gregorij item Nazianzeni de inutili multiplicatione Synodorum super Synodis testimonium. Qui novam invehere tentant Religionem miraculis eam stabilire debent, alioquin explodendi tanquam seductores. Haeretici omnem vim venenorum suorum in dialectica disputatione constituunt. Isidori Hispalensis, & Gersonis Cancellarij Parisiensis, de vitandis disputationibus super fide cum haereticis suffragia adducuntur.

CXIII INter sermones Zenonis Veronensis Episcopi, per Augustinum Valerium Cardinalem & Veronensem Episcopum correctiùs editos, unus est *De fide* inscriptus; in quo plurima sparsim occurrunt, quibus ea quæ hactenùs à nobis adducta sunt illustrantur & corroborantur. Primò namque Traditionum divinarum authoritas astruitur, dum fidei independentia à Scripturis constabilitur. Deinde Disputationum sive Tractatuum super fidei negotio non solùm inutilitas, sed perniciositas quoque ostenditur. Quem sermonem, licèt utcunque prolixum, describere libuit: ut clareat quàm sit ipsâ sui antiquitate venerabilis ea doctrina, quam tot ac tantis authoritatum momentis per aliquot jam capita comprobavimus. A. Christianæ fidelitatis felicitas maxima (ait ille ibi) est fidei nosse naturam: quæ talis ac tanta est, ut unicuique homini non ab alio, sed ejus ex voluntate, præveniente Spiritus sancti inspiratione, atque adjutorio, nascatur. Cæterùm si, ut quidã putant, docentis pendet ex ore, proculdubiò eodem aut cessante aut aliter docente consumitur. Huc accedit, quòd nisi insinuationem legis omni devotione succincta præcedens amplectatur fides, quæ tam sibi quàm illi credendo præstet effectum, insinuatio inanis erit, quia incredulo credentis fructum præstare non poterit. Denique Abraham placuit Deo credulitate, sine lege: & Judaicus populus displicuit Deo incredulitate, cum lege. Unde dubium non est, legem non posse esse sine fide, fidem posse esse sine lege: alioquin ista innumerabilis turba, simplicitate suâ felicior, adhuc mortis imperio subjaceret, si legis periti tantùm justificari meruissent. At cùm scriptum sit, *Littera occidit, Spiritus autem vivificat*: quia *Non sub lege, sed sub gratia sumus*, quæ nos diligere Deum, ac illi soli servire in sacramento semel creditæ unicæ Trinitatis, non argumento, non necessitate, sed voluntate compellit; manifestissimum puto, nimis astuto esse simplicem meliorem: quia simplex omnibus Dei verbis simpliciter credit, astutus autem nimiâ sapientiâ infatuatus inquisitionibus vanis semetipsum confundit. Sed dicet aliquis, si ita est, nulla ergo lex prodest. Absit: Prodest, & quidem plurimùm. Nam per ipsam Dei voluntas populis intimatur: per ipsam disciplina cælestis colligitur, ac tenetur: per ipsam, inquam, genus omne peccati, ne quis imprudens intereat, diffamatur: semper monere non desinit, ignorantiæ ne quis reatum excuset: nunc severa, nunc blanda, præmium demonstrat, & gladium; unicuique quod elegerit tributura, ut jure possit implere quod gerit. Qui ad se veniunt, professionem credulitatis ab eis solam, quia eorum fidẽ videre non potest, exigit: quam si abesse ex moribus deprehẽderit, confestim ut perfidum punit irata quem docuit: nullamque aliam ob causam se promulgatam esse testatur, nisi ut fides de infidelibus vindicetur. Denique, tolle peccatum, cessat legis imperium: *Lex enim*, sicut scriptum est, *Iusto posita non est, sed peccatori*: quia *Iustus ex fide vivit*, infidelis injustè. Errat igitur quisquis disputationem legis æstimat fidem: duo in unum diversa confundit. Disputatio enim sicut excolit legem, ita SI VERSUTA SIT, ERADICAT.

A. Zeno Veronensis serm. de Fide Qui habetur Tom. 2. Biblioth. SS. Patrum editionis Parisiensis Anni 1644. pag. 412. & seqq.

2. Cor. 3. 6. Rom. 6. 14.

1. Tim. 1. 9. Rom. 1. 17.

„ DICAT FIDEM : quia fides profectò non
„ est, ubi quæritur fides. Deinde quia lex
„ communis est, fides verò privata : quia lex
„ semper manat ex libro genitali, fides autem
„ tenaciter inhæret suo soli proposito: lex ab
„ alio transit in alium, fides interit si à suo
„ statu aliquando vel aliquò declinaverit. Lex
„ hominis conscientiam alloqui tantùm po-
„ test, videre autem non potest : fides con-
„ scientiam medullitùs mundat, ne quid rea-
„ tui vel intrinsecùs debeat : qui enim suam
„ conscientiam non timet, is est qui Deum
„ non timet. Adde quòd lex partibus & dis-
„ citur, & docetur : adde quòd tota nec in-
„ telligitur, nec tenetur : adde quòd à quo-
„ libet pro ingenii qualitate argumentis asseri-
„ tur : adde quod ab omnibus appetitur, à
„ nullo completur : adde quòd index. Dei
„ veritatis est, non Dei originis aut naturæ.
„ CXIV. Sequitur, ut scire debeamus,
„ utrùm Tractatum fidei, an fidem tractatus
„ debeamus asserere. Si tractatum fidei dixe-
„ rimus, vehementer errabimus : Subijci enim
„ se loquacitatis artificio fidei natura non pa-
„ titur ; à qua nihil aliud laboratur, nisi ut
„ suis sibi tantùm virtutibus approbetur: Non
„ enim potest esse perfectum, quod aliunde
„ expectat sibi aliquid necessarium. Si verò fi-
„ dem tractatus dicere cœperimus, erit pro-
„ fectò nec nostra, nec sua, sed nec ejus cujus
„ esse dicitur : quia TRACTATUS FIDEM DUM
„ ASTRVIT, EX EO IPSO EAM QVO ASTRVIT
„ DESTRVIT : nec ulli dabit quod non habet;
„ sed potiùs VT NON HABEAT, ADHVC IP-
„ SE DISQVIRIT. Video præterea, sicut As-
„ sertorum indicant nomina, quæ si auferas
„ nulla fortassis est pugna, multos fuisse Tra-
„ ctatus, multas fides, & quidem novellas,
„ & litis labore ac favore nutritas, quas, quia
„ vera vix potest inveniri, credo, ne populi
„ penuriâ laborarent, venales esse propositas.
„ Verùmtamen ex his omnibus eligendum
„ quid sit, non potest nosci aut comprehen-
„ di : quia nec erit proprium nec firmum,
„ quod habet statum semper incertum ; quip-
„ pe cùm unius electio sit alterius reproba-
„ tio : vel si omnes omninò amplectendæ
„ sint, ut tot quis habeat fides, quot non
„ habet verba ; multò magis nihil habebit,
„ quia Tractatus qui eas genuit, vel quotidie
„ generat, adhuc potest generare: è diuerso pro-
„ vocatus rursùs eas pro ingeniorum argu-
„ mentorumque viribus retractando ac refel-
„ lendo consumit. Sin verò, sicut necesse est,
„ una est illa nobilis & antiqua, quæ, non di-
„ cam Tractatu, sed ipsius porrò nativitate
„ major est legis ; quæ Deum Deo credendo
„ promeruit, quæque credere non didicit,
„ sed præsumpsit : edicat mihi PERNICIOSA
„ ISTA ADINVENTIO TRACTATVS SVI QUÒ
„ PROFICIT PVGNA? *Ne fides*, inquit, *in-*
„ *tereat, cùm malè aut creditur aut docetur.* Quod
„ malum est ista ratio, mox videbimus. Nunc
„ scire cupio, fides ex doctrina constat, an ex
„ credulitate, an ex utroque? Si ex doctrina
„ constat: non habent ergo fidem, qui litteras
„ nesciunt : sed nec ipsi qui sciunt, qui scien-
„ tiam legis observantiamque ad perfectionem
„ perducere nullis rationibus possunt. Si verò
„ ex credulitate, non ei opus est ulla interpre-
„ tatio : quia sicut semel creditur, ita semel
„ ex eo ipso, quòd creditum est, consummata
„ fides ultrà nec minuitur nec augetur. Sin
„ verò ex utroque : Patriarcharum semensa fi-
„ des est ; ac per hoc illis constitutionis nostræ
„ decernendi sunt libri, ut possint esse perfecti. O
„ quàm misera est fides, quam verba concinnant!
„ O quàm debilis, cujus quotidie dissipantur
„ varijs argumentationibus membra! O quàm
„ indefensa, quæ Regum, Judicum, divitum,
„ aliquoties etiam, quod pejus est, Gentium
„ desiderat per momenta patrocinia ! O quàm
„ turpis ac lubrica, de qua ludit aliena senten-
„ tia ! O quàm adultera, quæ non agnoscit
„ quo authore sit nata ! O quàm ridiculosa,
„ quæ duobus confligentibus Christianis, ab
„ altero eorum, si non transducitur, *Perfidia*;
„ cùm transducta fuerit *Fides* vocatur ! O
„ quàm non vera, si factionibus pollet ! O
„ quàm publicana, cujus fabulantur etiam pro-
„ fani secreta ! O quàm præsumpta, quæ ma-
„ vult novellæ traditioni suæ magis credi,
„ quàm antiquitati, quàm Deo, Domino di-
„ cente : *Rejicitis mandatum Dei, ut traditiones* Mat. 7. 9.
„ *vestras statuatis !* Sed non eò dico, ut ingra-
„ tum faciam doctrinæ beneficium; sed ut sciat
„ unusquisque, aliud esse fidem, aliud esse
„ Tractatum; Nec fidem per tractatum posse vel
„ dari, vel nosci, vel destrui. Dari non potest:
„ quia si verbis dari potest, poterit & verbis au-
„ ferri. Nosci adæquè non potest : quia fieri
„ potest ut quis aliud gestet in labiis, aliud
„ in penetralibus cordis. Similiter nec destrui
„ quidem : quia si vera est fides, aliud esse
„ non potest quàm quod est. Igitur cùm possi-
„ bilitatis humanæ non sit videre fidei secreta,
„ NUSQUAM, frater, TUA CURIOSITAS, NUS-
„ QUAM TUA PROFICIT PUGNA : quia quem
„ putas vel de tuis ipsis studiosis fidelissimum,
„ hic infidelis : & quem putaveris infidelem,
„ hic fidelis est. Fortè in eo se quis æstimat fi-
„ deliorem, si LOQUATUR ARGUTE : cùm
„ magis verus sit ille fidelis, qui sacrá in præ-
„ dicatione non ultrà quàm licitum est aciem
„ suæ tetenderit mentis. Eò enim res dedu-
„ cta est, ut fides nostra per Dei requiratur
„ injuriam. Quod futurum Salomon enuntia-
„ vit, & cavendum quòd sit, his verbis edo-
„ cuit : *Melior est qui deficit sensu in timore, quàm* Eccli. 19. 21
„ *qui abundat astutiâ, & transgreditur legem.* Et Prov. 3. 7.
„ iterùm, *Noli esse sapiens multùm.* Et *Noli* Rom. 11. 20.
altum

„ *altum sapere, sed time.* Cùm hæc ita sint, „ cur legem lege distringis? Cur sub imagine „ fidei fidem deponis? Cur ipsum fontem „ divinitatis Philosophicis argumentis exhau- „ rire conaris? Si peritiam legis ostendere „ cupis, lectionum nubila disserena, doce „ eam sibi non esse contrariam, doce omnia „ quæ canit esse credenda. Cæterùm si ejus „ partem probes, reprobes partem, quomodo „ per hanc quæris fidem, quam etiam ipsam „ infidelitatis ream constituis cùm universam „ non credis? Sin verò fidem Spiritus calles, „ aliquam demonstra virtutem: impera mon- „ tibus, ut transferant sese: in admirationem „ tui rictu blandiente leonum rabies evanescat: „ Sub gressibus tuis maris unda pinguef- „ cens marmoreo stupore solidetur: Cetyna „ cymba inter æstuantis pelagi sollicitos sinus „ fidem tuam fideliter portet: Solis cursus ac „ Lunæ ab occidui carceris receptaculo ora- „ tionis fræno refræna: Anhelantis camini „ ignis exæstuans, victâ naturâ, sentiat per „ te tecum & ipse refrigerium: Mortuorum „ in postliminium vitæ animas reductas inspi- „ ra: Discute laborantibus morbos, cura „ languores: In tentationibus gaude, & in „ tormentis in nomine Domini: Si obvene- Mat. 17. 19 „ rint dura, *Fidem tanquam granum sinapis te* „ habere demonstra. Sin verò, quod magis „ est, sub sono legis, ac fidei sæcularis, amore „ jactantiæ accensus, nascentis Dei de Deo, „ Spiritusque sancti inæstimabilem incom- „ prehensibilemque divinitatis perpetuitatem, „ jure ipso quo ex sese est, argumentis te „ cogere, examinare, metiri, ac discernere „ posse præsumis; hic tibi ego respondere non „ audeo: quippe cùm sit tutius imperitum „ videri, quàm esse sacrilegum. Et tamen ha- „ beo, qui pro me tibi obsistat: nam lex, per „ quam me fortè minùs peritum peccare „ compellis, ipsa te magnopere retundens „ ac redarguens confutabit, dicente Salomo- Eccli. 3. 22. „ ne: *Altiora te ne quæsieris, & fortiora te ne* „ *scrutatus sis: quæ præcepit tibi Dominus,* „ *illa cogita semper, & plurimis operibus illorum* „ *non eris curiosus: multos enim seduxit suspicio* „ *illorum.* Similiter & Paulus curioso rescribit, Rom. 11. 33. „ dicens: *O altitudo divitiarum sapientiæ & scien-* „ *tiæ Dei, quam inexquisita sunt judicia ejus, & quam* „ *investigabiles viæ illius! Quis enim cognovit cogi-* „ *tationem Dei?* Et tu ejus naturam quæris? „ Sed & alio loco hoc quod agitur evidenter „ expressit, cùm ad Timotheum loquitur in- 1. Tim. 1. 3. & seqq. „ struendum his verbis: *Hortatus sum ut denun-* „ *tiares quibusdam, ne perversâ doctrinâ uterentur:* „ *neque attenderent fabulis, & genealogiis, quæ sine* „ *fine sunt: quæ magis quæstiones præstant, quàm ve-* „ *ram rationem Dei quæ est in fide. Definitio autem* „ *jussionis est charitas ex corde puro, & conscientiâ* „ *bonâ, ex fide simplici.* Igitur si Dei servus es, 2. Tim. 2. 23. & 24. „ *Stultas & ineruditas quæstiones evita, sciens quia* „ *lites generant: servum autem Dei non oportet liti-* „ *gare:* quia lis & charitatis est hostis, & fidei; „ quas si quis amiserit, nec divina ille profectò „ nec humana cognoscit. Hæc, si religiosus es, „ serva: si verè timoratus, custodi. De eo, quod „ modum humani sensûs excedit, disputare „ devita. Negat quodammodò Deum, quisquis „ rationibus humanis eum metiri conatur. De- „ fensio nonnisi imbecilli præstatur: nec potest „ eum revereri, qui ingenii sui esse putat quod ille fuerit æstimatus".

CXV. Hæc ex sermone illo tam prolixè descripsimus, eò quòd non pauca nec levia contineant documenta scitu perquàm utilia, & coarguendis Novatoribus opportuna. Advertendum interim est, *Legem* ab Authore sumi non pro Moysaicis duntaxat libris, imò non pro tota tantùm Scriptura veteris Testamenti: sed pro universa Scriptura tàm Veteris quàm Novi Testamenti. Patet id manifestè ex eo quòd tanquam testimonia legis adducat verba Ecclesiastici, *Altiora te ne quæsieris* &c. itemque verba Apostoli scribentis ad Romanos, nec non ad Timotheū. Hinc consectariū est, fidem, quæ facit anteriorem lege, antiquiorem esse universis Scripturis divinis: adeoque primordialiter niti non Scripturis, sed Traditionibus: prout suprà advertimus c. 20. Advertendum pretereà, Disputationibus sive Tractatibus non tam ingenerari fidem, quàm eradicari: prout indicat illa Authoris sententia: *Disputatio, sicut excolit legem, ita, si versuta sit, eradicat fidem.* Cavenda proinde est disputatio de fide cum fidei ipsius adversariis: qui, ut Beatus scribit Ambrosius, B. Ambr. l. 1 de Fide ad Gratian. cap. 3. „ Omnem vim venenorum suorum in Dia- „ lectica DISPUTATIONE constituunt; „ quæ Philosophorum sententiâ definitur non „ astruendi vim habere, sed studium destruen- „ di. Sed non in Dialectica complacuit Deo „ salvum facere populum suum. Regnum enim „ Dei in simplicitate fidei est; non in conten- „ tione sermonis". Hinc igitur rursus est, quod Zeno inferiùs subdiderit: *Tractatus fidem dum astruit, ex eo ipso eam quo astruit destruit: nec ulli dabit quod non habet, sed potiùs ut non habeat; adhuc ipse disquirit.* Zeno. Vide quæ ex Tertulliano huc spectantia descripsimus cap. 30. §. 97. & 99. Tertullian. Indicat prætereà Zeno subsequenter, multitudine Tractatuum super negotio fidei non potuisse perveniri ad confessionem unius fidei, sed potiùs è contrario ita multiplicatas fuisse fidei formulas, quasi viderentur exponi venales: ut nimirum quisque sibi emeret quam præ cæteris concupisceret. Et hoc conson t ei sententiæ quam cap. 23. §. 76. ex Sisinnio retulimus. *Disputatio non solùm Schismata non unit, sed hæreses ad majores etiam contentiones adducit.* Sisinnius. Eò namque majores suscitantur contentiones, quò multipliciores efformantur fidei confessiones: quarum multiplicatione tandem eò pervenitur, ut vera fides penitus intereat

Hilarius. aut ignoretur. Hinc Beatus Hilarius in libello ad Constantium Augustum, Arianismi Patronum: " Scribendæ (inquit) atque innovandæ ,, fidei usus inolevit. Qui postquam nova po,,tiùs cæpit condere quàm accepta retinere, nec ,, veterata defendit, nec innovata firmavit; & ,, facta est fides temporum potiùs quàm Euan,,geliorum, dum & secundùm annos scribi,,tur, & secundùm confessionem Baptismi non ,, tenetur. Periculosum nobis admodùm, at,,que etiam miserabile est, tot nunc fides exi,,stere, quot voluntates; & tot nobis doctrinas ,, esse, quot mores; & tot causas blasphemia,,rum pullulare, quot vitia sunt: dum aut ita ,, fides scribuntur, ut volumus; aut ita ut vo,,lumus, intelliguntur. Et cùm secundùm unum ,, Deum, & unum Dominum, & unum Baptis,,ma, fides una sit; excidimus ab ea fide quæ ,, sola est: & dum plures fiunt, ad id cæperunt esse, ne ulla sit". Hujus confusionis præcipua causa fuit multitudo Synodorum, Constantii Imperatoris jussu habitarum super dogmatibus Arianorum pridem in Nicena Synodo ritè damnatorum. Nusquam enim aliàs frequentiores, quàm sub Constantio celebratę sunt Synodi. De quo Ammianus Marcellinus, homo ethnicus: C. Christianam Religionem (inquit) ,, absolutam & simplicem anili superstitione ,, confundens; in qua scrutanda perplexiùs, ,, quàm componenda graviùs, excitavit dissidia ,, plurima; quæ progressa fusiùs aluit concerta,,tione verborum: ut catervis Antistitum ju,,mentis publicis ultrò citròq; discurrentibus, ,, per Synodos quas appellant, dum ritum om,,nem ad suum trahere conatur arbitrium, rei vehiculariæ succiderit nervos". Hanc frequentiam Synodorum super Synodis, sub hæretico Imperatore collectarum, & nullo bono operæ pretio reportato dissolutarum, considerans Gregorius Nazianzenus, invitanti se Procopio ad Synodum quandam, rescripsit: D. Eo sum ,, animo, ut omnem Episcoporum Synodum ,, fugiam: quoniam nullius Concilii finem læ,,tum & faustum vidi, nec quod depulsionem ,, malorum potiùs quàm accessionem & incre,,mentum habuerit. Pertinaces enim conten,,tiones, & dominandi cupiditates, ne ullis ,, quidem verbis explicari queant: citiùsque ,, quis improbitatem accerserit dum aliis Judi,,cem se præbet, quàm ut aliorum improbitatem comprimat". Quo Nazianzeni testimonio nimis abusivè nituntur moderni quidam Sectarii enervare omnium Synodorum authoritatem: cùm Nazianzenus nonnisi inutilem Synodorum super Synodis multiplicationem redarguat; qualem Ariani quidem Niceæ damnati invexerunt, semper mutantes quod anteà constituerant. Qua de re Hilarius loco proximè citato:" Conscii nobis invicem sumus (in,,quit) post Niceni conventus Synodum nihil ,,aliud quàm fidem scribi. Dum in verbis pug,,na est, dum de novitatibus quæstio est, dum de ,, ambiguis occasio est, dum de authoribus que,,rela est, dum de studiis certamen est, dum in ,, consensu difficultas est, dum alter alteri ana,,thema esse cæpit, propè jam nemo Christi est. ,, Incerto enim doctrinarum vento vagamur, ,, & aut dum docemus perturbamus, aut dum ,, docemur erramus. Jam verò proximi anni ,, fides, quid jam de immutatione in se habet? ,, Primum, quæ *Homousion* decernit taceri: se,,quens rursùm, quæ *Homousion* decernit & præ,,dicat: tertium deinceps, quæ *Usiam* simplici,,ter à Patribus præsumptam, per indulgentiam ,, excusat: Postremùm quartum, quæ non ex,,cusat, sed condemnat. Et eò tandem proces,,sum est, ut neque penès nos, neq; penès quen,,quàm ante nos Sanctum exinde aliquid atque ,, violabile perseveret. De similitudine autem ,, Dei Filii ad Deum Patrem, quàm miserabilis ,, nostri temporis fides est, ne non aut ex toto, ,, aut tantùm ex portione sit similis! Egregii ,, scilicet arbitri, cælestium Sacramentorũ con,,quisitores, invisibilium mysteriorum profes,,sionibus de fide Dei calumniamur, annuas at,,que menstruas de Deo fides decernimus, de,,cretis pœnitemus; defendimus, defensas ana,,thematizamus; aut in nostris aliena, aut in ,, alienis nostra damnamus; & *Mordentes invicem, ,, iam absumpti sumus ab invicem.* Fides deinde ,, quæritur, quasi fides nulla sit: fides scribenda est, quasi in corde non sit". His consonæ sunt illæ Zenonis exclamationes, seu potiùs deplorationes: *O quàm misera est fides, quam verba concinnant! O quam debilis, cuius quotidie dissipantur varijs argumentationibus membra* &c. Rectè quoque idem advertit, eos à fide extraneos reputari debere, qui non integram Legem seu Scripturam admittunt, sed *eius partem probant, reprobant partem.* Tales hodie sunt Lutherani, qui Manichæorum sacrilegum privilegium sibi usurpantes, è divinæ Scripturæ libris quos volunt recipiunt, quos nolunt rejiciunt. Quibus rectè regeritur illud Augustini ad Manichæos: E. Qui in Euangelio quod vultis creditis, quod ,, vultis non creditis, vobis potiùs quàm Euangelio creditis". Et illud item ejusdem lib. 32. ejusdem Operis cap. 19." Videtis ergo id vos ,, agere, ut omnis de medio Scripturarum au,,feratur authoritas, & suus cuique animus au,,thor sit quid in quaque Scriptura probet, ,, quid improbet: id est, ut non authoritati ,, Scripturarum subjiciatur ad fidem, sed sibi ,, Scripturas ipse subjiciat: non ut ideò illi ,, placeat aliquid, quia hoc in sublimi autho,,ritate scriptum legitur; sed ideò rectè scriptum videatur, quia hoc illi placuit". Quod si dicant se ex fide Spiritus discernere inter veram & falsam Scripturam, inter divinam & humanam doctrinam, occurret eis Zeno, dicens

Marginalia: C. Ammian. Marcell. lib. 21. in fine. — D. Gregor. Naz. Epist. 55. — Hilarius. — Gal. 5. 15. — Zeno. — E. August. l. 17. contra Faust. c. 3. Vide ibid. l. 32. c. 16.

dicens unicuique viritim, *Si fidem Spiritûs calles, aliquam demonstra virtutem: Impera montibus, ut transferant sese* &c. Cui consonum est illud Beati Paciani Barcilonensis quondam Antistitis, de Novatiano hæresiarcha, novum dogma in Ecclesiam invehente: F. Linguis locutus est? „ Prophetavit? Suscitare mortuos potuit? Ho- „ rum enim aliquid habere debuerat, ut Euangelium novi juris induceret". Tentavit quidem aliquando Lutherus prophetare, ut ea ratione suum novi juris Euangelium persuaderet. Sed quàm inaniter, patet ex dictis cap. 17. §. 57. Idem rursùs, cùm aliud non haberet, pro miraculo obtrudere voluit tam celerem multitudinis conversionem ad suam Sectam recèns exortam. Sed quàm insulsè, patet ex dictis cap. 7. §. 22. Duo alia ab eo frustrà attentata miracula refert his verbis Lindanus: G. Wilhelmum Nesenum in Albi submersum, „ vanis immurmurationibus Spe miraculi in „ vitam revocare frustrà tentavit. Quàm verò „ egregium sese præstiterit exorcistam, unum „ illud exemplum satis loquitur. Cùm dæmoniacam quandam liberare conaretur, ne se „ prorsùs miraculorum gratiâ destitutum suis „ probaret, illam cum aliquot sui gregis homunculis in Sacrarium facit adduci: quam „ ubi adjurare esset exorsus, tanto fuit Lutherus, diaboli voce, terrore prorsùs pavido perculsus, ut vi metus alvus dissoluta tantùm non quæreret remedium". Breviter & fidenter de universis Lutheranismi patronis & affeclis pronunciavit in sua Diatriba Erasmus: H Nullus „ illorum adhuc extitit, qui vel equum claudum sanare potuerit". Et rursùs in ejusdem Diatribæ Hyperaspiste adversùs Lutheri Servum Arbitrium: I. Non exigo (inquit) à vo- „ bis miracula: sed, cæteris paribus, argumen- „ tor, illis potiùs habendam fidem qui mira- „ culis claruerunt, quàm qui NVLLIS MIRACVLIS COMMENDANTVR". Et inferiùs ibid. n. 72. " Nonne signis evidentissimis opus est „ (inquit) quo nobis Luthere persuadeas, ut „ tecum profiteamur, tam venerandum Patrum „ chorum, unà cum Ecclesiæ Proceribus, penitùs cæcutiisse in sacris litteris, Spiritu Satanæ „ fuisse actos; aut, ut clementiùs dicatur, „ mente alienatâ tulisse sententiam hæreticam, „ impiam, blasphemam, adversùs clarissimam „ Scripturam, & in summam humani generis „ perniciem: utque deficiscentes à Patribus „ nostris, quorum doctrinâ, legibus & authoritate hactenùs aliti rectique sumus; spretâ „ matre, cujus lacte nutriti sumus; desertâ „ tantâ populi Christiani sodalitate, cui tot „ annis assuevimus; summo rerum, vitæ, & „ animarum discrimine concedamus in tuum „ fœdus, in quo præter homines, eosque paucos, & inter se diffidentes, acresque assertiones, nihil videmus? Dignitate, authoritate, „ vetustate, ingenio, doctrinâque te videris illis „ ultrò cedere. Miracula vocas in dubium: „ sed hæc tamen publica constansque populi „ Christiani opinio jam olim commendat, CVM „ NE SVSPICIO QVIDEM AVT RVMOR SIMILIS SIT DE VOBIS".

F. Pacian. Epist. 3. ad Sympron. Vide Tertul. lib. de Præscript. c. 30. & lib. de Carne Christi cap. 1.

G. Lindan. in Dubitan. Dial. 3. c. 1. Vide Bell. lib. 4 de Eccles. c. 14. & Alan. Copum Dial. 6. c. 29.

H. Erasmus in Diatriba de lib. Arbit.

I. Idem in Hyperaspiste. 33.

CXVI. Cùm igitur cernant Lutheri Gregales omni se miraculorum gratiâ ita destitui, ut ne vel suspicionem quidem, aut rumorem ejus assequi possint, & nihilominùs Euangelium novi juris à Luthero inductum propagare gestiant; veteris ac veri Euangelii sequaces ad pugnam provocant verborum, quasi suppleturi disputatione, quod deest miraculorum perpetrationi. Verùm hujusmodi supplementi non meminit Pacianus, quando post miraculorum enumerationem subjunxit de hæresiarcha Novatiano: *Horum aliquid habere debuerat, ut Euangeliū novi juris induceret.* Et rectè non meminit: quia verum esse noverat quod de hæreticis dictum ab Ambrosio memoravimus: *Omnem vim venenorum suorum in Dialectica disputatione constituunt*: tanquam nimirum persuasuri rudioribus, se meliorem causam fovere, quia inter disputandum vociferantiùs possunt clamare. Sed respondit eis olim pro nobis Augustinus: K. Quid est loquacius vanitate? Quæ non ideò „ potest quod veritas, quia si voluerit, etiam plus potest clamare quàm veritas". Secundo Decalogi Præcepto vetamur *Assumere nomen Domini Dei in vanum.* Huic præcepto (juxta eundem Augustinum Fragmento 2. cap. 2.) per contrarietatem correspondet secunda plaga Ægyptiaca, quæ fuit *Ranarum*: " Nomen „ Domini Nostri Jesu Christi (ait ille ibi) „ est *Veritas*: ipse enim dicit, *Ego sum Veritas.* „ Veritas ergo mundat, vanitas inquinat. Et „ quoniam qui loquitur veritatem, de Deo „ loquitur: *Qui enim loquitur mendacium, de suo* „ *loquitur*: veritatem loqui est rationabiliter „ loqui; vanitatem autem loqui, strepere potiùs est quàm loqui: meritò quia secundum „ Præceptum est dilectio veritatis, cui contraria est dilectio vanitatis; loquitur autem „ veritas, perstrepit vanitas; huic Præcepto se- „ cundo contrariam videte secundam plagam. „ Quæ est illa secunda plaga? *Ranarum abun-* „ *dantia.* Habes expressim significatam vanitatem, si attendas ranarum loquacitatem". Et paulò inferiùs ibidem rursùs: " Qui huic veri- „ tati contradicunt (inquit) & in sua vanitate „ decepti decipiunt, ranæ sunt, tædium inferentes auribus, non cibum mentibus".. Imò verò, quod adhuc pejus est, venenum ingerere nitentes mentibus. Hinc cùm Claudius quidam Dux scripsisset Beato Isidoro Hispalensi Antistiti, *Habere se hæreticos cum quibus assiduè disputaret, & quos ad fidem Catholicam revocare studeret*: Isidorus in hæc ei verba rescripsit: L Laudamus zelum, sed audaciam repre-

Pacian. sup.

Ambr. sup.

K. Aug. l. 3. de Civit. c. 27. Vide lib. 1. cont. Cresc. c. 1.

Exod. 20. 7.

Exod. 8. 6.

Ioan. 14. 6.

Ioan. 8. 44.

L. Isidor. Epist. ad Claudium.

Eccli. 13. v. 1.

,, reprehendimus. Dicit enim Scriptura divi-,, na, *Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea.* Cave ,, igitur, dilectissime fili, ut quia Deus trium-,, phalibus trophæis armorum strenuitate, pro-,, stratis inimicis, Te fecit victoriosum, hære-,, ticis suasionibus ignominiosè ne victus suc-,, cumbas. Te enim laborante eos ab errore ,, mortis eruere, ipsi invigilant, Te in præci-,, pitium erroris demergere. A quorum confa-,, bulatione vel solatio quemlibet Christico-,, lam, tanquam à LETHIFERO VENENO, sub ,, obtestatione divini Judicii præcipimus absti-,, nere; nisi fuerit in divinis Præceptis expe-,, rientiâ operum probatus, & sacris eruditus ,, Scripturis. Testamur igitur coram Deo, mo-,, nemus, & quicquid possumus hortando præ-,, cipimus, ut quàm citiùs eos, zelum Dei legis ,, exercens, nisi Catholicam professi fuerint ,, veritatem, à Te repellas: atque dicta eorum, ,, & objectiones, nobis scribendo mittere non moreris". Non deerit fortè qui hunc Isidori locum in nos retorqueat, propterea, quòd author videatur disputationem cum hæreticis permittere ei, qui *Fuerit in divinis Præceptis experientiâ operum probatus, & sacris eruditus Scripturis.* Sed respondetur, illam Isidori exceptionem sive permissionem referri ad privatas duntaxat disputationes & incidenter incurrentes, non ad publicas aut ex condicto susceptas aut suscipiendas: de qualibus est nobis sermo, prout uberiùs patebit infrà. Isidorus itaque disputationes Catholicorum cum hæreticis sic improbat, ut ne privatas quidem cuiquam permittat, *Nisi fuerit in divinis Præceptis experientiâ operum probatus, & sacris eruditus Scripturis.* Neque solùm disputationem cum eis inhibet, sed omnem eorum familiaritatem abrumpendam præcipit, eis verbis: *Nisi Catholicam professi fuerint veritatem, à Te quàm citiùs repellas.* His ad extremum addo Joannem Gersonem, Academiæ Parisiensis ante annos ducentos Cancellarium, & Christianissimi Gallorum Regis in Synodo Constantiensi legatum: qui in Epistola, quam, pro extirpanda Wicleffistarum sive Hussitarum hæresi, Bohemiam tunc infestante, scripsit ad Archiepiscopum Pragensem, Apostolicæ Sedis Legatum, sic inter alia ait: M. Ecce dum etiam atque etiam recogito, in-,, veniuntur hactenùs hæreses extirpatæ ab

Præoccupatio.

M. Ioannes Gers. Epist. ad Archiep.

,, agro Ecclesiastico diversis viis, veluti falce ,, multiplici Inveniuntur quidem primitùs ex-,, tirpatæ falce vel acuto sarculo miraculorum, ,, attestantium divinitùs Catholicæ veritati: ,, & hoc, tempore Apostolorum. Inveniuntur ,, extirpatæ postmodùm per falcem disputatio-,, nis argumentativæ, per Doctores. Sunt ex-,, tirpatæ deinde per falcem sacrorum Conci-,, liorum, faventibus Imperatoribus, quando ,, disputatio doctrinalis particularium Docto-,, rum inefficax videbatur. Tandem accessit, ,, velut in desperata peste, securis brachii sæ-,, cularis; excidens hæreses cum authoribus ,, suis, & in ignem mittens: providens hac ,, tantâ severitate, & misericordi, ut sic dica-,, tur, crudelitate, ne *Sermo talium velut cancer* ,, *serpat* in perniciem tam propriam, quàm alie-,, nam. Et ante multo tempore non sinere ,, peccatoribus ex sententia agere, sed statim ,, ultiones adhibere magni beneficii est indi-,, cium: quia *Nihil est infelicius*, dicente Au-,, gustino, *felicitate peccantium.* Colligat ex ,, istis & similibus Prudentissima Vestræ Pater-,, nitatis Reverendissimæ circumspectio, quid ,, actura sit in re præsenti. Nam si in Pseudo-,, doctores apud vos, seminatores hæresum, ,, quærunt miracula; sciant, illa jam abundè ,, facta esse, & præteriisse. Neque fas est ut ad ,, fidem nostram, tanquam novellam, per mi-,, racula confirmandam nunc tentetur Deus. ,, Habent ipsi nedum Moysen & Prophetas, ,, sed & Apostolos, & Doctores antiquos, cum ,, sacris Conciliis. Habent & novos Doctores ,, collectos in universitatibus, præsertim in ,, ipsa matre studiorum universitate Parisiensi, ,, quæ hactenùs hæresum monstro caruit, & ,, Domino protegente carebit in ævum. Ha-,, bent prorsùs hæc omnia, credant eis: *Alio-* ,, *quin neque si quis surrexerit à mortuis, credent* ,, NEQUE RURSUS IN DISPUTANDO, APUD ,, TALES PERTINACI ANIMOSITATE CON-,, TENDENTES, ET INNITENTES PROPRIÆ ,, PRUDENTIÆ, ULLUS UNQUAM ERIT FINIS. ,, Quin potiùs *nimis altercando*, juxta verbum ,, Senecæ, *Deperdetur veritas*: scandalizabitur ,, insuper populus, lædetur quoque summa cha-,, ritas: denique talis obstinatorum protervi-,, tas incidet in illud Poëtæ, *Ægrescitq; medendo.*"

Pragens. apud Cochl. lib. 1. Hist. Hussitarum

2. Tim. 2. 17.

Vide Aug. Epist. 5.

Luc. 16. 31.

CAPUT

CAPVT XXXVI.

Adversùs doctrinam præcedentibus capitibus traditam & stabilitam nonnulla obijciuntur, partim ex Scripturis; partim ex Christi Domini, Angelorum, Patriarcharum; Apostolorum, & Ecclesiasticorum Doctorum exemplis; partim denique ex Sanctorum Patrum, Scholasticorum, & Synodorum documentis desumpta.

CXVII. TAntam adduximus nubem testium pro astruendo eo quod probandum suscepimus, ut nimis impersuasibilis fuerit, qui plures exegerit. Sed quoniam ad plenè persuadendum necesse est etiam contradicentium argumenta dissolvere, id nunc præstare pro viribus aggrediemur, præmonente Augustino qui ait: N. Pertinet ad docen- „ di curam non solùm aperire clausa, & no- „ dos solvere quæstionum; sed etiam dum hoc „ agitur, alijs quæstionibus quæ fortassis in- „ ciderint, ne id quod dicimus improbetur „ per illas aut refellatur, occurrere; si tamen „ & ipsa earum solutio pariter occurrerit, ne „ moveamus quod auferre non possumus. Fit „ autem, ut cùm incidentes quæstioni aliæ „ quæstiones, & aliæ rursùs incidentibus in- „ cidentes pertractantur atque solvuntur, in „ eam longitudinem ratiocinationis extenda- „ tur intentio, ut nisi memoria plurimùm „ valeat atque vigeat, ad caput unde ageba- „ tur, disputator redire non possit. Valdè au- „ tem bonum est, ut quicquid contradici po- „ test, si occurrerit, refutetur; ne ibi occur- „ rat, ubi non erit qui respondeat: aut præ- „ senti quidem, sed tacenti occurrat; & mi- „ nùs satiatus abscedat". Hoc igitur Augustini documento admoniti, proponemus hoc capite ea, quæ prædictis obstare videntur; eaque subsequenter explanare ac enervare satagemus. Inprimis itaque obijciuntur testimonia Scripturarum, quibus adversa sententia suaderi posse videtur: è quibus est illud Apostolorum Principis ad fideles: *Dominum Christum sanctificate in cordibus vestris, parati semper ad satisfactionem omni poscenti vos rationem de ea, quæ in vobis est, spe.* Nullum tempus voluit haberi exceptum, qui jussit ut simus *semper parati*: nullam quoque personam cujuscunque conditionis, religionis, aut obstinationis excepit, qui generalissimè ait, *Omni poscenti vos rationem.* Nunquid hæretici rationem fidei nostræ nos poscunt, quando ad publicè de fide disputandum nos provocant? Quomodo igitur Apostolicæ jussioni obtemperabimus, si in arenam adversùs provocantes descendere detrectemus? Paulus item Apostolus enumerans ornamenta Episcopo necessaria, inter alia requirit, *Vt potens sit exhortari in doctrina sana, & eos, qui contradicunt, arguere.* Et quasi causam sui dicti assignans, protinus subdit: *Sunt enim multi etiam inobedientes, vaniloqui, & seductores, maximè qui de circumcisione sunt, quos oportet redargui: qui universas domos subvertunt, docentes quæ non oportet.* Idem alibi cùm præmisisset, *Servum Domini non oportet litigare, sed mansuetum esse ad omnes docibilem, patientem:* continuò subjunxit unde nunc agitur: *Cum modestia corripientem eos qui resistunt veritati.* O. Intende (ait „ in eum locum Augustinus) quomodo quem „ noluit litigare, voluit tamen in modestia „ corripere diversa sentientes: ne Dei servus „ prohibitionem petulantiæ, occasionem putaret esse pigritiæ". Atque ut pleniùs hujus testimonij vis perspiciatur, advertendum est, Augustinum prædicta Apostoli verba adducere ad probandum contra Donatistas, non licitum duntaxat, sed necessarium quoque esse, disputationes inire cum eis, qui veritati resistunt. Superiùs quippe ibidem cap. 3. Cresconium Donatistam alloquens: " *Instare me dicis (inquit) & provocare semper, ut ad dignoscendam veri quæstionem mecum vestri disceptent e sed vestros prudentiùs ac patientiùs facere, qui in Ecclesia tantùm quæ in lege mandata sunt populos docent, nec nobis respondere curant: scientes, quia si lex divina, & tot documenta legalium Scripturarum nobis quid sit melius, quid verius, suadere non possunt, nunquam humana queat authoritas nos discussis erroribus ad veritatis regulam revocare.* Huic igitur Cresconij Donatistæ tergiversationi obvians Augustinus, allegavit ea quæ superiùs ex Apostolo citavimus, addens & alia ejusdem Apostoli testimonia: nec omittens exemplum ipsius etiam Christi de quo subdit ibidem cap. 8. " Si contentiosus habetur à vobis, vel animosus, paratorque rixarum, quisquis cui- „ quam sermonis altercationem vel inferre vel „ referre curaverit, videte quid de ipso Do- „ mino Jesu Christo, ejusque servis Prophe- „ tis, & Apostolis sentiatis. Nempe enim „ Dominus ipse Filius Dei, nunquid cum „ solis discipulis, vel turbis quæ in eum cre- „ diderunt, an non etiam cum inimicis ten- „ tantibus, obtrectantibus, maledicentibus habuit

Marginal notes: N. Aug. l. 4. de Doct. Christ. c. 20. — 1. Pet. 3. 15. — Tit. 1. 9. — Ibid. v. 10. — 2. Tim. 2. 24. — Ibid. v. 25. — O. Aug. lib. 1. cont. Cresc. cap. 4. — Cresconi. Verba. — Augustinus

„ habuit de veritate sermonem? Nunquid eum „ etiam cum unâ muliere, de quæstione orationis contra opinionem vel hæresim Samaritanorum piguit disputare? *Sed illam*, inquis, *crediturâm esse præsciebat*. Quid toties „ adversùs Judæos, Pharisæos, Sadducæos, „ non solùm minimè credituros, verùmetiam „ maximè contradicturos & persecuturos coràm in os eorum quàm multa locutus est? „ Nonne ab eis ultrò, cùm voluit, quod voluit inquisivit, ut illos responsione convinceret? Nonne illis dolosè tentando quærentibus, cùm redarguti obmutescerent, sine ulla ambiguitate respondit? Quod cùm „ faceret, nullus ex his legitur ad eum sequendum fuisse conversus. Et utique noverat, quia præscius erat, nihil ad eorum „ salutem, cùm hæc ad eos, vel in eos, vel „ adversùs eos diceret, profuturum. Sed nos „ fortasse suo firmavit exemplo, qui futuram fidem perfidiamve hominum prænoscere non valemus: ne siquando nimiùm „ duris nimiùmque perversis fide fructu salutis eorum locuti fuerimus, deficiamus & „ desistamus ab instantia prędicandi, cùm inaniter piguerit laborare. Quid quòd etiam „ ipsum diabolum, quem jam non solùm Deus, „ sed ne homines quidem dubitare possunt, „ nullo modo ad justitiam conversum iri, „ Filius Dei tamen insidiosè tentantem, & „ de Scripturis sanctis quæstionum laqueos „ opponentem, de Scripturis sanctis respondendo convicit; nec judicavit indignum, „ cum Satana Christus de divinis Eloquijs „ habere colloquium: quid utique prævidens, „ nisi quod Judæis & diabolo nihil proderat, „ credituris Gentibus profuturum? Prophetas „ etiam missos legimus ad homines tam inobedientes, ut Deus ipse qui Prophetas mittebat, de his ad quos mittebat prædiceret, „ quod verbis eorum obtemperaturi non essent". Et inferiùs ibidem cap. 9. converso sermone ad Cresconium, disputationes cum infidelibus improbantem: " Hic (subdit) si „ tu flagitaveris, ut ostendam, ubi etiam mihi „ Deus præceperit id agere, quod tu prohibes? Memento, Apostolicas Epistolas non „ eis tantùm scriptas qui tempore illo quo „ scribebantur audiebant, sed etiam nobis: non „ enim ob aliud in Ecclesia recitantur. Attende etiam illud quod Apostolus ait, *An vultis experimentum eius accipere, qui in me loquitur Christus*? & recole jam non quid Paulus, „ sed quid per eum Christus locutus sit, quod „ paulò antè commemoravi, *Prædica verbum, insta opporunè importunè* &c. Attende etiam „ quemadmodum ad Titum cùm explicaret „ qualis esse Episcopus debeat, etiam perseverantem dixit esse oportere juxta doctrinam „ fidelis verbi, *Vt potens sit*, inquit, *& exhortari in doctrina sana, & contradicentes redarguere: sunt enim multi non subditi, vaniloqui, & mentis seductores, maximè qui ex circumcisione sunt, quos oportet refelli*. Non ergo solos *qui ex circumcisione sunt*, sed eos *maximè* tales „ esse ait; oportere tamen in doctrina sana redargui refellique ab Episcopo *Vaniloquos & mentis seductores*, indubitata præceptione „ firmavit. Unde hoc etiam mihi jussum esse „ cognosco, hoc pro viribus ago; huic operi, quantum ipse qui jussit adjuvat, perseveranter insisto. Quid obstas, quid obstrepis, cur prohibes, cur reprehendis? Tibine obedire oportet, an Deo"? Quid plura? Toto penè isto libro, satis alioqui prolixo, id potissimùm agit, ut persuadeat, non solùm licitum, sed etiam præceptum esse Præsulibus Ecclesiasticis, de fide cum fidei hostibus disputare. Unde mox initio libri sequentis, recapitulans ea quæ superiori isto libro tractaverat, sic scribit: " Superioris voluminis tam prolixo sermone puto quòd tandem aliquando persuasimus, non esse in hoc „ laudandos vestros Episcopos neque approbandos, quòd de causa dissensionis, quæ „ nostram communionem dirimit, nolunt „ nobiscum habere colloquium. Hac enim „ quasi præscriptione se in causa pessima putant acutissimos, quam, nisi fallor, & veris certisque rationibus, & maximè divinarum Scripturarum exemplis penitùs amputavi; quibus dilucidissimè docui, à sanctis „ Prædicatoribus atque assertoribus veritatis, „ etiam contra præsentes ejus adversarios, „ nec tantùm qui ex eodem populo quo & illi „ fuerunt, verùmetiam contra alienigenas & „ extraneos, & unde præcipuè vanas formidines injicitis imperitis, contra eos qui „ Dialecticam maximè profiterentur, habitum fuisse sermonem, ne contentiosissimus „ habeatur diligentissimus Prædicator, & ne „ litigator habeatur impiger disputator, *Instans*, secùndum præceptum Apostoli, *opportunè, importunè, ut doctrinæ sanæ contradicentes redarguantur*, vaniloqui refellantur, „ inquieti corripiantur, pusillanimes consolentur, infirmi suscipiantur; dum adversùs „ omnes resistentes verbum salutis Euangelicæ cum patientia defenditur, sine diffidentia prædicatur".

2. Cor. 13. 3.

2. Tim. 4. 2.

Tit. 1. 9. & 10.

S. Aug. lib. 2. cont. Crescon. cap. 1.

CXVIII. Obijciuntur præterea multiplicia exempla, quibus contraria sententia stabiliri videtur. Ut enim præteream exemplum Christi, non solùm cum incredulis Judæorum Sectarijs, sed cum ipso etiam obstinatissimo diabolo, hæreticorum omnium patre & inspiratore, disceptantis; de quo Augustinum mox differentem audivimus: illustre certè est exemplum *Michaelis Archangeli cum diabolo disputantis de Moysi corpore*, prout Judas Apostolus

Iude v. 9.

Apostolus in canonica sua Epistola memorat. Abelem quoque, primum Martyrem, disputasse de fide cum fratre suo Cain hæresiarcha, innuit Paraphrasis Hierosolymitana, quando ambobus in agro constitutis Cainum refert proposuisse hos articulos, pro thesibus abs se sustinendos: Q. *Non est Iudicium, nec Iudex, nec sæculum aliud, nec merces bona pro iustis, nec pæna pro impijs: nec Dei misericordiâ creatus est Mundus.* Et ad has Caini blasphemias allusisse videtur Judas Apostolus, cùm de sui temporis hæreticis inter alia ait: *Væ illis, quia in via Cain abierunt*: quanquam nihil veret cum simul allusisse ad invidiæ livorem, utrisque communem; prout suprà indicavimus cap. 6 § 17. Beatum quoque Job prolixam habuisse disputationem cum tribus illis viris hæreticorum typum gerentibus, qui *Condixerant ut pariter venientes visitarent eum*, liber ejus canonicus indubitanter manifestat. Salomonem quoque non solùm cum Hiramo Rege Tyri, sed cum *Regina* etiam *Saba* disputasse, compertum est. In nova quoque lege primus hæresiarcha statui solet Simon Magus: Princeps tamen Apostolorum Beatus Petrus prolixam cum eo habuit de rebus fidei disputationem, quam Clemens describit lib. 2 Recognitionum & seqq. Stephanus item Protomartyr cum Synagogistis *Disputasse* perhibetur Act. 6. v. 9. & 10. De Paulo Apostolo scriptum est in iisdem Actis, *Disputabat cum Græcis*. Et iterum, *Disputabat in Synagoga cum Iudæis*. Et rursùs, *Introgressus in Synagogam, cum fiducia loquebatur per tres menses, disputans*. Et mox infrà iterum, *Discedens ab eis segregavit discipulos, quotidie disputans in schola tyranni cujusdam. Hoc autem factum est per biennium*. Et iterum capite proximè sequenti: *Paulus disputabat cum eis, profecturus in crastinum, protraxitque sermonem usque in mediam noctem*. Justinus quoque Martyr prolixam habuit disputationem cum Tryphone Judæo, quam postmodum in forma dialogi litteris consignavit. Octavius similiter cum Cæcilio ethnico latè disputavit, & de adversario triumphum reportavit: cujus disputationis Acta eleganter descripsit Minutius Felix. Extat similiter in forma dialogi disputatio Origenis cum Megethio hæretico Marcionista. Idem Origenes Ambrosium illum disputando convicit, & de Marcionista Catholicum fecit, cujus postea industriâ, & sumptu, & instantiâ idem Origenes innumera volumina dictavit, teste Hieronymo lib. de Script. Eccles. cap. 56. aliàs 67. R. Gajus quoque (teste eodem Hieronymo) sub Zephyrino Romanæ urbis Episcopo, id est, sub Antonino Severi filio, disputationem adversùs Proculum, Montani Sectatorem, valdè insignem habuit". Archelaus item Caschariensis in Mesopotamia Episcopus publicè cum Manete hæresiarcha disputavit: cujus disputationis Acta summariè refert Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 6. meminitque ejusdem Hieronymus suprà cap. 72. aliàs 83. & Epiphanius Hæresi 66. Inter Opera item Athanasij extat Disputatio ejusdem Athanasij cum Ario hæresiarcha. Hilarius quoque Pictaviensis publicè disputavit cum Auxentio Ariano, Actaque disputationis speciali complexus est volumine, *Contra Auxentium* inscripto. De eodem Hilario in Romano Breviario Die 14. Januarij sic legitur: *Tribus libellis publicè datis audientiam Imperatoris poposcit, ut de fide cum adversarijs coram disputaret.* Quod fusiùs in ejus Vita per Fortunatum digestâ refertur his verbis: S. Imperatori tribus libellis oblatis preces effudit, ut in ejus conspectu collectis adversariis esset ei contra hæreticos disceptandi de Religione licentia, ne veritatem falsitas obnubilaret; ne iniquitas æquitati prævaleret, ne Imperator Deo resisteret; ne Trinitatis fidei iniquitatis perfidia rebellaret". Sanctus Porphyrius Gazensis Episcopus cum Julia quadam Manichæa disputavit, prout in ejus vita narrat Marcus Diaconus. Ex adverso item Beata Catharina Virgo & Martyr publicè de fide disputavit cum præstantissimis Philosophis jussu Maximini Cæsaris accitis. Beatus Hieronymus cum quodam Luciferiano disputavit, disputationemque suam sub Dialogi forma ipse edidit. Augustinus quoque palàm disputavit cum Fortunato & Felice, Manichæis: cum Pascentio, Maximino, & Feliciano, Arianis: cum Felice, Fortunio, & Emerito, Donatistis: cum ingenti præterea Donatistarum turma in celeberrima Collatione Carthaginensi, sub Marcellino Cognitore de mandato Cæsareo habitâ. Possidius item Calamensis Episcopus Augustino familiarissimus, qui & vitam ejusdem Augustini scripsit & Indiculum Operum ejus contexuit, instante eodem ipso Augustino tribus vicibus publicè disputavit cum Crispino Donatista ejusdem civitatis Episcopo, T. *Magna populorum Christianorum multitudine causæ exitum, & apud Carthaginem, & per totam Africam expectante.* Refert quoque Victor Uticensis lib. 2. de Persecutione Wandalica solemnem disputationem Carthagine habitam inter Catholicos & Arianos Episcopos, Præside Cyrilâ Arianista, qui cùm ad congressum esset ventum, latini idiomatis ignorantiam prætexuit, ne Catholicis arguentibus respondere cogeretur. Refert item Gregorius Turonensis lib. 5. Historiæ Francorum se publicè de fide disputasse cum Agilane Arianista. Beatus quoque Gregorius, cùm ante Pontificatum legatione fungeretur Constantinopoli apud Tiberium Constantinum Cæsarem,

Q. Cain apud Paraphrasten. Hierosol. in c. 4. Genesis v. 8.

Ibid. v. 11.

Iob 2. 11.

3. Reg. 10. 1. Vide Ioseph. lib. 8. Antiq. c. 2.

Act 9. 29. Act 17. 17. Act. 19. 8 & seq.

Act. 20. 7.

R. Hieron. l. de Script. Eccles. c. 59 aliàs 70.

S. Fortunatus in Vita Hil.

T. Possidius in vita Augustini c. 14

Vide Greg. lib. 14. Moral. cap. 29.

Cæsarem, disputavit de fide resurrectionis cum Eutycio Patriarcha; eumque vi disputationis eò adegit, ut paulò pòst moriens, pelle manus suæ apprehensâ palam diceret: *Confiteor, quia omnes in hac carne resurgemus.* Anastasius præterea Sinaita, Patriarcha Antiochenus, refert quatuor disputationes abs se initas cum Eutychianis hæreticis: prout cernere est in ejus libro, *Dux viæ* inscripto cap. 10. Theodori item Abucaræ Episcopi Cariæ multiplices cum hæreticis & alijs infidelibus habitæ disputationes referuntur in ejus Opusculis. Extat item & prolixa disputatio Theoriani Catholici cum Generali Armenorum, quam cernere licet Tomo XI. Bibliothecæ Sanctorum Patrum, post opuscula prædicti Theodori Abucaræ. Extat quoque Tomo 15. ejusdem Bibliothecæ tripartita disputatio sive conflictus Arnobij Catholici cum Serapione Ægyptio, de Deo trino & uno, de duabus in Christo naturis in unitate personæ, & de gratiæ ac liberi arbitrij concordia. Germanum item Altissiodorensem & Lupum Trecensem, Gallicanos Antistites, publicè coram toto populo & exercitu disputasse in Britannia cum Pelagianis hæreticis, testatur Constantius in vita ejusdem Germani lib. 1. c. 40. Qua de re & Beda: v. Illic planè (inquit) immensa multitudo, etiam cum conjugibus & liberis, excitata convenerat. Aderat populus & spectator futurus, & judex: adstabant partes, dispari conditione dissimiles; hinc divina fides, inde humana præsumptio; hinc pietas, inde superbia; inde Pelagius author, hinc Christus. Primò beatissimi Sacerdotes Germanus & Lupus præbuerunt adversariis copiam disputandi: quæ solâ nuditate verborum diu inaniter & aures occupavit & tempora: deinde ubi Antistites venerandi torrentes eloquij sui cum Apostolicis & Euangelicis imbribus profuderunt, miscebatur sermo proprius cum divino, & assertiones molestissimas lectionum testimonia sequebantur: Convincitur vanitas, perfidia confutatur, ita ut ad singulas verborum objectiones errare se, dum respondere nequit, fateretur. Populus arbiter vix manum continet, judicium tamen clamore testatur". Beatum quoque Bernardum publicè disputasse cum Petro Abailardo, & iterum cum Gilberto Porretano, hæreseon adinventoribus, atque utrumque disputando convicisse, constat ex ipsius vita lib. 3. cap. 5. Indidem quoque patet eundem cum Henrico quodam Tolosate Hæresiarcha disputaturum fuisse, nisi adversarius certamine detrectato clàm se subduxisset. Porrò de congressibus ac disputationibus Catholicorum Doctorum variarum Gentium cum Lutheranis, Zuinglianis, Caluinianis, &

v. Beda l. 1. Hist. Anglor. cap. 17.

alijs horum temporum Sectarijs, dicetur opportuniùs, inferiùs, ubi peculiares rationes denegandi Lutheranis concertationem assignabimus.

CXIX. Superest ut prædictis disputantium Orthodoxorum exemplis robur addamus ex Doctorum tam veterum quàm neotericorum documentis. Atque inprimis vetustissimus Irenæus, quem pro nostra sententia superiùs cap. 23. & 24 adduximus, non omninò abnuit disputationes cum hæreticis ineundas, sed duntaxat quamdiu illi inter se manserint discordes; admissurus alioqui eas ubi hæretici inter se concordaverint: w. Cùm inter eos ,, convenerit (inquit) de ijs, quæ in Scripturis sunt prædicta, tunc & à nobis confutabuntur. Non enim benè sentientes interim semetipsos arguunt, de ijsdem verbis non consentientes. Nos autem unum & solum verum Deum Doctorem sequentes, & regulam veritatis habentes ejus sermones, de ijsdem semper eadem dicimus". Tanquam diceret, quamdiu inter se discordes manent, ipsa discordia sufficienter eos redarguit falsitatis, nobis etiam tacentibus & nullam cum eis disputationem ineuntibus. Concordent ergo primùm inter se, & tunc expectent ut nos cum eis ineamus disputatorium de veritate certamen. Tertullianus item, quem cap. 24. & 25. pro nostra sententia disertissimè omnium suffragantem allegavimus, alijs tamen locis admittit ac permittit secludi præscriptionem, & iniri cum hæreticis disputationem. Ait quippe ipse: x Hoc fermè modo ,, dicimus ineundam cum hæreticis disceptationem". Et lib. 1. adversùs Marcionem cap. 1. alludens ad ea quæ de repellendis à disputatione hæreticis scribit in libro de Præscriptionibus: " Alius libellus (inquit) hunc gradum sustinebit adversùs hæreticos, etiam sine retractatu doctrinarum revincendos, quòd hoc sint de præscriptione novitatis. Nunc quatenùs admittenda congressio est interdum, ne compendium præscriptionis ubique advocatum, diffidentiæ deputetur" &c. Et lib. adversùs Praxean cap. 2." Adversùs universas hæreses (inquit) jam hinc præjudicatum est, *Id esse verum, quodcunque primum: id esse adulterum, quodcunque posterius.* Sed salvâ istâ præscriptione, utique tamen propter instructionem & munitionem quorundam dandus est etiam retractatibus locus: vel ne videatur unaquæque perversitas, non examinata, sed præjudicata damnari". Augustini testimonia retulimus hìc suprà §. 117. Prosper quoque tametsi Celestinum Papam inde laudaverit quòd *Nequaquam admiserit retractari, quod semel meruerat abscindi:* & Sixtum ejus successorem, quòd *Nullum aditum pestiferis conatibus patere permiserit*, prout ibidem

W. Iren. l. 4. cap. 69.

X. Tertull. l. de Resurrect. carnis c. 2.

Vide supra hic c. 21. §. 71.

ibidem relatum est §. 72. nihilominùs idem Prosper lib. contra Collat. cap. 1. loquens de Semi-pelagianis: *Parati sumus* (inquit) *Patronos doctrinæ emendationis audire*. Quòd testimonium videtur propheticè de modernis Sectariis prolatum, qui se *Reformatæ Religionis*, hoc est, *doctrinæ emendationis*, patronos haberi affectant. Plus adhuc de Donatistis hæreticis Augustinus asserit: [Y] Ad collationem (inquiens) nobiscum venire eos per Imperialia Jussa compulimus". Plus haud dubiè est compellere hæreticos venire ad collationem, quàm paratum esse eos audire poscentes collationem. Augustinus cum suis Africanis Coepiscopis fecit illud primum in Donatistis, Prosper secundum in Semi-pelagianis: cur igitur nobis non liceat alterutrum præstare Lutheranis?

Y. August. lib. 3. contra Jul. c. 1.

Præoccupatio.

Quòd si respondeatur, obstare nunc Decreta illa tot Pontificum, & Edicta Imperialia superiùs relata, quæ antiquis istis Augustini & Prosperi temporibus nondum fuerant condita. Contra facit illud Ivonis Carnotensis ad Papam Paschalem ejus nominis secundum: [Z] Necessitati temporum cedendum „esse Apostolica docet sublimitas, & ortho„doxorum consulit authoritas, dicens: quia „ubi populorum strages jacent, detrahen„dum est aliquid Canonum severitati, ut ma„joribus morbis sanandis charitas sincera sub„veniat". Huc accedit authoritas Scholasticorum qui passim cum Divo Thoma 2. 2. q. 10. art. 7. docent, licitum esse cum hæreticis & aliis cujusvis generis infidelibus de fide publicè, in certis circumstantiis, disputare. Quòd si quis Synodalem pro hac sententia authoritatem deposcat: ad manum est Synodus œcumenica Florentina, quæ Græcos pridem damnatos ad Synodalem audientiam admisit, & animosè pro suis erroribus disputantes audivit. Basiliensis quoque Synodus Bohemos, in doctrina Wicleffi & Hussi, pridem per Synodum Constantiensem damnatâ, persistentes, ad Synodalem audientiam invitavit, per Synodicam datam xv. Octobris 1431. quæ extat in Actis ejusdem Synodi. Et quanquam ibi non exprimatur an invitentur Bohemi ad disputandum, Synodus tamen in Responsione ad objecta pro parte Eugenii IV. asseverat, licitum sibi fuisse admittere eosdem Bohemos etiam ad disputandum. Ait igitur ibi Synodus: [A] Si audientia concessa Bohe„mis reprobatur, cur Græcis conceditur: „cùm & hi & illi ab unitate Ecclesiæ sepa„rentur? Si Concilium Bononiæ propter „illos indicitur, cur Concilium Basiliense, „propter Bohemos, & multa alia necessaria „jam indictum, dissolvi procuratur: cùm Bo„hemica hæresis periculosior sit, adeoque ad „illam accuratiùs foret intendendum? Miran„dum est, si verum est, quod dicitur, Vene„rabili Archiepiscopo Gneznensi concessam „esse facultatem per Summum Pontificem, au„diendi Bohemos Singulari personæ concedi„tur, quod universali Ecclesiæ non permittitur. „Si Epistola nostra (*ad Bohemos*) diligenter, & „non ex livore vel odio consideretur, planè „constabit, non ad injuriam authoritatis Apo„stolicæ, nec Conciliorum Constantiensis & „Senensis, imò ad reverentiam & honorem eo„rum factam fuisse vocationem. Vocavimus „enim, ut nobiscum in eadem unitate conjun„gantur: & ut qui à nobis aliquandiu divisi „fuerunt, iterum in charitate & unitate nobis„cum reconcilientur. Si hoc fieri poterit, ad „quod nos laboramus, cedet procul dubiò ad „honorem Sedis Apostolicæ: Ipsam enim re„verebuntur, quam usque nunc contempserunt. „Cedet ad gloriam Conciliorum Constan„tiensis & Senensis: quia illam fidem & ritum, „qui in his Conciliis declaratus est, quem us„que nunc non tenuerunt, amodò tenebunt. „Cur ergo retorquetur ad injuriam, quod quæ„ritur ad honorem? Nec contra Decreta San„ctorum Patrum, nec contra leges canonicas „aut civiles, hujusmodi vocatio facta est: sive „asserere velimus eos vocatos ad instruendum, „sicut veritas est, SIVE AD DISPVTANDVM. Si „ad instruendum, nemini dubium est, quin „opus sit pium & meritorium, & Prælatorum „officio necessarium. Si ad disputandum & ad „hunc finem ut errans instruatur & reducatur; „cùm eadem ratio sit, similiter erit opus pium „ac laudabile, ut inquit Beatus Paulus ad Ti„tum *Oportet Episcopum* &c. Et subdit: *Vt potens* „*sit exhortari in doctrina sana, & eos, qui contradi*„*cunt, arguere*. Imo perquàm periculosum „fuisset, denegare audientiam Bohemis; quam „ubique locorum divulgabant se postulare, & „eis non concedi, ob hanc causam, quia eorum „Articuli erant tam manifestè veri, quòd no„stri Episcopi & Sacerdotes non poterant eis „respondere, nec cum ipsis conferre audebant: „propter quod scrupulus non parvus in animis „hominum, præsertim simplicium, ista audien„tium, erat exortus. Omnis autem schola „Theologorum, Canonistarum, & Legista„rum affirmat, eam disputationem de fide, „quæ non fit causâ perfidiæ, vel tumultus, vel „ut in dubium revocet; sed ad instruendum, „vel clariùs patefaciendum veritatem, vel „convincendum vel confundendum hæreti„cos seu infideles, vel confirmandum Ca„tholicos, fore licitam. Imò Beatus Tho„mas 2. 2. dicit in casu simili, sicut est noster, „quòd *Quando simplices viri sollicitati sunt aut* „*pulsati ab infidelibus vel hæreticis, corrumpere ni*„*tentibus in eis fidem; tunc necessarium est publicè* „*disputare de fide: per hoc enim simplices fir*„*mantur in fide, & infidelibus aufertur de*„*cipiendi facultas: alioquin ipsa taciturnitas eorum* qui

Z. Ivo Epistola 190.

D. Thom. cum Scholasticis.

A. Synodus Basiliensis in Respons. Syn. de Authorit. Conc. generalis &c.

Tit. 1. 7. & 9.

Vide D. Tho. 2. 2. q. 10. ar. 7. in Corpore.

„ *qui resistere deberent, pervertentibus fidei verita-* „ *tem esset errotis confirmatio.* Et allegat B. Gre- „ gorium, dicentem: *Quòd sicut incauta locutio in* „ *errorem protrahit, ita indiscretum silentium eos qui erudiri poterant, in errore derelinquit*". Plurima alia eòdem spectantia documenta & exempla ibidem subsequenter congesta videre licet, ad quæ brevitati studens lectorem remitto.

Vide Greg. de Cura Past. p. 2. c. 4.

CAPVT XXXVII.

Solutioni Objectionum superiori capite propositarum quædam præambula præmittuntur. Infidelium varij gradus ac status recensentur. Cum quibus infidelibus inire disputationes Catholici vetantur? Hæretici cum hæreticis disputando, si adversarios debellent, & in suam Sectam traducant, morbum eis mutant, non sanant: nec tam sibi, quàm Ecclesiæ vincunt. Varij ineundarum disputationum modi ac normæ commemorantur. Artis typographicæ inventio scriptorias disputationes facilitando multiplicavit. Aliud est doctrinam Catholicam ab Acatholicis impetitam, pro tempore & loco, quasi vim repellendo defendere, aliud verò monomachicum certamen pro ejus defensione offerre vel oblatum suscipere. Hæreticorum varij gradus ac status perstringuntur, & de singulorum admissione vel repulsione à disputatione disseritur. De quæstionibus fidei, & quæstionibus facti.

CXX. PRo decisione argumentorum superiori capite objectorum animadvertendum inprimis est, infideles in quadruplici versari genere sive statu: alii enim sunt Pagani seu Gentiles, alii Judæi, alii Apostatæ, alii denique hæretici. Pagani seu Gentiles dicuntur qui Christianam Religionem neque in seipsa neque in legalibus suis figuris unquam susceperunt. Iudæi, qui eandem in legalibus quidem figuris, at non in semetipsa susceperunt. Apostatæ, qui ab eadem in seipsa suscepta ita resilierunt, ut ne vocabulum quidem ipsum retinere voluerint: & hi vel ad Paganismum, vel ad Judaismum, vel certè ad Atheismum transeunt; nec tam attenditur in appellatione *Apostata* quò transeant, quàm undè abeant. Hæretici denique, qui sub prætextu Religionis Christianæ verioris, desciscunt à Religione Christiana vera unicaque. Animadvertendum prætereà, præsentem nostram controversiam non institui de disputationibus ineundis cum Paganis, aut cum Iudæis, aut cum Apostatis, sed determinatè cum hæreticis: prout etiam suprà monuimus c. 22. §. 74. Ex quo patet, omnia exempla vel documenta objecta, in quibus de disputationibus initis cum Paganis, aut Iudæis, aut Apostatis ad eosdem vel etiam ad Atheos transmigrantibus agitur, nihil habere roboris ad infirmandam sententiam à nobis hactenùs firmatam: quippe quæ eas solas disputationes concernit, quæ cum hæreticis ineuntur, & quidem à Catholicis: Neque enim multum interest utrùm hæreticis liceat cum aliis hæreticis disputare, ut nimirùm *Satanas Satanam ejiciat.* Matt. 12. 26. Quando enim quis de una hæresi in aliam disputatione convictus & persuasus transit, non corrigitur perfidia, sed mutatur; nec sanatur æger, sed alteratur. Unde rectè ait Augustinus: [B] Veritas debet, non falsitas pellere falsitatem: „ nam hoc, mutare est malum, non evitare". Et lib. 4. ad Bonifacium cap. 5. loquens de Pelagianis: " Cùm isti (inquit) laudando nu- „ ptias, à Manichæis homines ad seipsos vo- „ lunt traducere; mutare illis morbum cupiunt, non sanare". Non ait, Morbum illis mutant, sed, *Mutare cupiunt*: quia tametsi frequenter hæretici alios hæreticos in suam hæresim traducere cupiant & satagant, raró tamen ad intentum perveniunt. Quod innuère volens Christus, ait apud Marcum: *Quomodo potest Satanas Satanam ejicere?* Marc. 3. 23. Unde cùm Petilianus Donatista in sua Epistola quædam adversùs Manichæorum hæresim inseruisset, Augustinus cùm inter respondendum eò pervenisset: [C] Fortè (in- „ quit) expectatis à me, ut etiam de Mani- „ chæo quæ interposuit refellantur. Qua in re „ nobis non displicet, nisi quia pestilentiosissimū „ & perniciosissimum errorem, id est, Mani- „ chæorum hæresim, omninò levissimâ & propè „ nullâ reprehensione culpavit; quem veritas „ Catholica fortissimis documentis expugnat: „ hæreditas enim Christi in omnibus gentibus „ constituta, adversùs omnes exhæredatas hæ- „ reses tuta est. Sed sicut ait Dominus, *Quomodo* „ *potest Satanas Satanam ejicere?* ita Manichæo- „ rum errorem quomodo potest Donatistarum error evertere"? Optimè autem monet Hilarius,

B. August. lib. contra Priscillianist. c. 4.

C. Aug. l. 2. cont. litteras Petiliani c. 26.

Hilarius, hæreticos dum adversùs se invicem pro suis respectivè erroribus decertant, nihil pro se, sed totum pro Ecclesia vincere, quicquid vincunt: D. Magna vis est veritatis (ait ille) „ quæ cùm per se intelligi non possit, per ea tamen „ ipsa quæ ei adversantur elucet: ut in „ natura sua immobilis manens, firmitatem „ naturæ suæ quotidie dum attentatur acquirat. „ Hoc enim Ecclesiæ proprium est, ut tum „ vincat, cùm læditur; tum intelligatur, cùm „ arguitur; tum obtineat, cùm deseritur. Omnes „ quidem illa secum atque intra se vellet „ manere, nec ex tranquillissimis sinubus suis „ aliquos abjicere aut perdere, dum indigni „ fiunt tantæ matris habitaculo: sed discedentibus „ ex ea hæreticis vel abjectis, quantū amittit „ occasionis largiendæ ex se salutis, tantum „ assequitur ad fidem expetendæ de se beatitudinis. „ Cognoscere enim hoc ex ipsis hæreticorum „ studiis promptissimum est: Nam cùm à „ Domino Ecclesia instituta, & ab Apostolis „ confirmata, una omnium sit, ex qua se diversarum „ impietatum furens error absciderit; nec „ negari possit, ex vitio malæ intelligentiæ extitisse „ fidei dissidium, dum quod legitur sensui „ potiùs coaptatur quàm lectioni sensus „ obtemperat: tamen dum sibi partes singulæ „ adversantur, non solùm suis, sed etiam adversantium „ est intelligenda doctrinis; ut dum „ adversùs unam eam omnes sunt, impiissimum „ tamen errorem omnium, per id quòd sola est „ atque una confutet. Hæretici igitur omnes „ contra Ecclesiam veniunt: sed dum hæretici „ omnes se invicem vincunt, nihil tamen sibi „ vincunt: victoria enim eorum, Ecclesiæ „ triumphus ex omnibus est; dum in eo hæresis „ contra alteram pugnat, quod in hæresi altera Ecclesiæ fides damnat". Veritatem hujus Hilarianæ assertionis luculentis exemplis demonstrat Vigilius in libris adversùs Eutychen: Sabellii nimirum & Arii, Manichæi & Photini, Nestorii & Eutychis: E. *Sabellij* enim perfidia „ (ait ille) *Arij* damnat errorem, rursusque *Ariani* „ dogmatis error *Sabellij* impietatem excludit: „ siquidem Sabellius, unius quidem naturæ „ probabili confessione deceptus, Trinitatis „ unam putavit esse personam; ut ex hoc quòd „ trium una est natura, una intelligeretur esse „ persona. Contrà Arius tres substantias atque „ distinctas, sicut verè sunt, personas accipiens, „ tres earum dissimiles credidit esse naturas: & „ quod ad distinctionem attinet, hoc iste ad „ disparilitatem earundem retulit personarum: „ quamobrem & meritis & gradibus longè ausus „ est definire. Hujus igitur error ad confutationem „ Sabellianæ impietatis proficiat: „ audiatque Sabellius, intantùm Patris & Filii „ & Spiritus Sancti tres esse personas, ut eos „ Arius & potestate dissimiles, & naturâ diversos „ audeat profiteri. Audiat rursùs hic idem „ Arius, intantùm Patrem & Filium & Spiritum „ Sanctum unius potestatis uniusque esse „ naturæ, ut Sabellius unam eorum dicat esse „ personam. Malum ergo tuum, ô Ari, illius „ corrige malo, & malum suum ille de tuo corrigat „ malo: ut bonum, quod ambo nobiscum tenetis commune sit vobis". Hactenùs ille de duobus primis, Sabellio nimirum & Ario. Sequitur paulò infrà de Manichæo & Photino, quorum prior divinitatem Christi astruit, humanitatem destruit; posterior ex adverso humanitatem astruit, divinitatem destruit: "Ille „ dicit, Deus est: iste dicit, homo est. Grande „ miraculum, ut expugnatione sui veritas confirmetur; „ ut verum uterque dicat, dum uterque „ mentitur. Audi ergo Manichæe: quòd „ Deus sit, verum dicis; quòd & homo non sit, „ falleris. Audi Photine: verè homo est ut „ asseris; licèt non sicut asseris, sed idem & „ Deus est quod impiè refugis: intantùm Deus „ est, ut Manichæus hominem neget; intantùm „ homo, ut tu Deum esse neges. Cùm igitur „ ambo vobis contrarii sitis, ambo nobiscum „ fatemini: longè separati estis, in medio est „ via quam reliquistis: unus hinc, alius inde, „ huc ad nos venite, & vos invicem conveni„ te: transeat unus in alterius sententiam, ita „ ut non relinquat suam: sit vobis commune „ quod privatim habetis: fateatur ille hominem, „ confitere tu Deum; & pro veritate à proprio tandem errore discedite". Hactenùs ille de Manichæo & Photino. Subdit porrò inferiùs de Nestorio & Eutyche: "Nunc videamus, „ quo fuerint Nestorius & Eutyches errore „ decepti. Nestorius duas inducendo naturas, „ duas putavit esse personas: & ob hoc „ arbitratus est, eo ut sacrilego dogmate, duos „ Christos induci. Eutyches respiciens unam „ personam, unam censuit esse naturam: & ob „ hoc humanam ausus est denegare. Et quia in „ Christo & naturarum est proprietas, & personæ „ unio; Nestorius proprietatem attendendo „ naturarum, à personæ excidit unione, & duos „ putavit Christos, unum passibilem, alterum „ impassibilem esse. At Eutyches unam intuendo „ personam, à naturarum proprietate descivit: „ & ipsam divinitatem asseruit passam. „ Intantùm ergo non sunt duo Christi, nec duæ „ personæ; ut Eutyches unam dicat esse naturam. „ Rursùs intantùm non est una natura, „ sed duæ; ut Nestorius duos Christos, duasque „ dicat esse personas". Patet igitur istis exemplis, quemadmodùm hæreses sibi extremè contrariæ, dum se invicem impugnant aut expugnant, Ecclesiæ, utrasque execranti ac debellanti, tametsi invitæ ac contra intentionem, subserviant: ita ut Ecclesia usurpare de eis possit illud Josephi ad fratres suos: *Vos cogitastis de me malum, sed Deus vertit illud in bonum.*

D Hil l. 7. de Trinit.

E Vigilius lib. contra Eutychen. Vide Novat. lib. de Trinit. c. 11. & seq.

Gen. 50. 20.

CXXI. Animadvertendum tertiò, multiplices esse disputationum, sive cum hæreticis, sive cum aliis infidelibus ineundarum, modos ac normas. Inprimis namque institui potest disputatio vel scripto, vel dicto, vel facto. Quorum modorum primus ut securissimus, ita & usitatissimus est: eumque amplexi sunt omnes illi tam Patres, quàm Scholastici & Controversistæ, quorum libri adversùs Judæos, vel Ethnicos, vel hæreticos prostant; & alii complures, quos similiter scripsisse constat, licet eorum scripta aut temporis injuriâ interierint, aut hominum incuriâ vel industriâ delitescant. Quin imò juxta hanc disputandi normam prodierunt etiam nonnulli Canonici libri, ab Apostolis adversùs insurgentes tunc hæreses conscripti; quorum aliquot commemoravimus supra cap. 10. § 31. Hunc disputandi modum posterioribus hisce sæculis non parùm facilitavit & facilitando multiplicavit ars typographica, ante ducentos jam annos in Europa primùm reperta: de qua in hunc modum scribit Guido Pancirollus: F Notatu digna est typographiæ inventio: quæ in Germania reperta fuit anno 1440. Et invaluit opinio, quendam per mare Germanicum & Balthicum navigantem, in Regionem Chinensium, qui olim *Seres* dicebantur, fuisse delatum: eundemque, cui Lusitani cum celocibus suis se adjunxerant, animadvertisse, imprimendi artem ibi exerceri. Visis itaque & probè consideratis typis ac formis illis, in Germaniam reversum, similem Chalcographiam concinnasse; quæ maximo nobis hodie & adjumento est, & lucro: quandoquidem olim omnia necessum esset calamo ut describerentur; quem in usum multæ constitutæ erant tabernæ, in quibus nihil agebatur aliud, quàm ut scriberetur. Id quod multi laboris erat & sumptuum, ei præsertim qui libros sibi comparabat. Ego paginas aliquot vidi Chinæ impressas, etsi memoriæ proditum non est unquam ibi typographiam extitisse". Hæc itaque ars, ubicunque aut quandocunque innotescere primitùs cœperit, qua de re adhuc viget contentio, magnum procul dubiò rei scriptoriæ compendium attulit: adeò quidem, ut vir unus plura folia dietim impresserit, quàm centeni calamo perscripserint. Hæc proinde facilitas, per typographiam invecta, fecit ut multò crebriores nunc quàm olim divulgentur disputationes scripto initæ, sive à Catholicis pro veritate fidei propugnanda ac firmanda, sive ab adversariis fidei pro suis erroribus tuendis ac persuadendis. Dixi autem superiùs hunc disputandi modum non solùm ob majorem facilitatem esse nunc usitatiorem, sed & securiorem. Nam in vocalibus disputationibus plerunque accidit ut alterutra pars alteri imponat, tanquàm dixisset quod non dixit, vel non dixisset, quod dixit. Quod si verba utrimque per Notarios excipiantur: etiam hac in parte pro Notariorum affectu fraus intervenire potest. Atque ut supponamus nullam à Notariis fraudem committi, equidem Acta legitima poterunt posteà depravari aut corrumpi, prout aliquoties factum prætenditur in Colloquiis initis cū hujus temporis Sectariis. Denique ut hisce incommodis obviari posse donemus, quàm facilè quis disputatione peractâ dicturus est, hoc vel illud sibi inter disputandum excidisse, nec satis præmeditatè istud protulisse: hoc item vel illud sibi ardore disputationis exæstuanti, non incidisse? Unde præclarè suo more ait hac de re Thomas Morus: G. Non potest æquior esse planities, in qua dimicetur, aut minùs insidiis exposita, quàm libellis editis conflictatio; in qua neutra pars causari potest aut perperàm quicquam exceptum à Notariis, aut pòst corruptum à falsariis, aut sibi quicquam non provisum calore subitariæ disputationis excidisse: sed quod ex causæ meritis per otium quicquid potest instructissimum protulerit, id sincera fide prodibit in publicum". De disputationibus porrò non scripto, nec dicto, sed facto initis, illustre extat exemplum libro 3. Regum, ubi cùm Elias & Pseudoprophetæ simul essent congregati, ait Elias coram populo: *Dentur nobis duo boves, & illi eligant sibi bovem unum, & in frusta cædentes ponant super ligna, ignem autem non supponant: & ego faciam bovem alterum, & imponam super ligna, ignem autem non supponam. Invocate nomina Deorum vestrorum, & ego invocabo nomen Domini mei: Et Deus qui exaudierit per ignem, ipse sit Deus. Respondens omnis populus ait: Optima propositio.* Successit Eliæ hæc disputatio ad votum, igne cælitus descendente ac devorante victimam ejus solius. *Quod cùm vidisset omnis populus, cecidit in faciem suam, & ait: Dominus ipse est Deus, Dominus ipse est Deus.* Ad hoc quoque disputationis genus spectat factum Alexandri Episcopi Constantinopolitani, qui cùm Imperatoris Constantini jussu compulsus fuisset inire disputationem cum verboso quodam Philosopho Christianæ Religioni cum aliis suis collegis obstrepente, nihil aliud pro disputatione dixit, quàm: H. *In nomine Iesu Christi præcipio tibi ne loquaris.* Quo dicto alter confestim obmutuit. Eòdem spectat & exemplum quod Theodorus Lector refert contigisse temporibus Martiani Augusti: I. Obstupuit Imperator (ait ille) factum quoddam, quod accidit, duobus Episcopis inter se contendentibus, Orthodoxo uno, Ariano altero. Arianus quidem dialecticus erat, Orthodoxus autem pius & fidelis. Orthodoxus proposuit hanc conditionem, ut relictis verborum concertationibus rogum ignis ingrederentur, & sic ostenderent, quæ sententia magis pia esset,

F. Pancirol. l. 2. Memorabil. recens inventorum cap. 12. Vide Salmuthum in Notis istius cap.

G. Thomas Mor. lib. advers. Lutherum pro Rege Angliæ cap. 1.

1. Reg. 18. 23 & seqq.

ibid v. 39.

H. Apud Zozomen lib. 2. c. 18.

I. Theod. Lect. lib. 2. Collectan;

Cùm

„ Cùm autem Arianus conditionem hanc suf-„ cipere detrectaret, Orthodoxus ipse ignem „ ingressus, è rogo dissiluit, & illæsus servatus est". Huc etiam referendum est, quod de B. Germano Altissiodorensi, Pelagianos miraculo perpetrato redarguente, memoravimus ex Beda hic suprà cap. 29. §. 95. Cæterùm prædictæ omnes disputationum varietates possunt subdividi in publicas, & privatas: & harum rursùs singulæ in eas quæ per se tales sunt, & quæ per accidens tantùm aut præter intentionem sunt tales. Contingit enim interdum publicè seu in præsentia multitudinis disputari, sed non ex condicto aut ex publico Edicto, sed ex occasione duntaxat incidenter oblata vel data. Hujusmodi porrò disputatio potest dici publica de facto, sed non de jure. Quòd si verò ex condicto vel ex publico Edicto publicè ineatur, erit publica de jure simul & facto: si privatim ineatur ex publico Edicto, erit publica de jure, sed privata de facto: ex adverso autem si absque Edicto aut condicto ineatur publicè, erit publica de facto, sed non de jure. Quemadmodum autem pro defensione vitæ corporalis fas est aggressorem ubicunque & quandocunque armis corporalibus repellere, & vim vi coërcere; nec tamen fas est duellum offerre, vel oblatum acceptare: ita licitum fuerit fidem armis spiritualibus adversùs invasores defendere, eorumque argumenta per viam justæ defensionis elidere: non tamen idcirco licitum fuerit, monomachicum certamen pro ejus defensione offerre, aut oblatum acceptare.

CXXII. Animadvertendum quartò, hæreticos ipsos, qui ad disputationem provocant aut provocantur, considerari posse sub multiplici statu ac dispositione: Primus status est, simpliciter in materia fidei errantium: secundus status est, non solùm errantium, sed in errorem quoque alios mittentium, sive errores suos fidei contrarios disseminantium: tertius status est, non modò errantium & in errorem mittentium, sed Ecclesiæ insuper legitimis decisionibus contumaciter reluctantium: quartus denique est, in varias Sectas atque Subsectas sese dividentium ac diffundentium. Cum hæreticis primi, atque etiam secundi status, iniri disputationes non solùm privatas, sed etiam publicas, omninò fas est. Tales quippe non formales, sed tantummodò materiales hæretici sunt: errantes nimirum, aut etiam errorem disseminantes, in materia fidei Catholicæ, absque vitio pertinaciæ. Unde nondum censeri debent *Subversi*, aut *à semetipsis damnati*: adeoque nec ex Apostoli præcepto *devitandi*, aut Ex Patrum Decretis ab audientia vel disputatione repellendi. Repulsio quippe ista rationem cujusdam pœnæ habet, quæ demum incurritur, cùm culpa jam plenè completur. Hæresis autem tametsi inchoëtur errando, non tamen completur nisi pertinaciter errori inhærendo. Unde dici solet quòd hæresis pro materia habeat errorem intellectus, pro formâ autem completivâ pertinaciam affectus. Sicut enim fides vera ac Christiana inchoatur affectu pio voluntatis, captivãte intellectũ in obsequiũ primæ veritatis obscurè revelantis, & sufficiente applicatione ad assentiendũ obligantis; completur autẽ ipso assensu inde subsecuto: ita vice versa, ut ordo destructionis contrarietur ordini generationis, hæresis inchoatur ab errore contrario assensui fidei, completur autem pertinaciâ contrariâ affectui pio credulitatis, quâ fit ut quis dedignetur captivare suum intellectum in obsequium primæ veritatis, obscurè quidem revelantis, sed sufficienti nihilominus propositione ad assentiendum obligantis. Applicatio porrò ista sive propositio revelationis divinitùs factæ, de lege ordinaria fit per Ecclesiam: quam voluit Christus à Christianis omnibus proponentẽ audiri. *Non audientes autem tanquam Ethnicos & Publicanos haberi.* Ubi profectò Christus miserrimè suis Christianis providisset, si eos ad audiendum Ecclesiam proponentem tam arctè obstrinxisset, nec ipsi Ecclesiæ privilegium inerrabilitatis in proponendo contulisset. Contulit igitur Ecclesiæ privilegium istud: & idcircò ejus Præco eam promulgavit esse *Columnam & firmamentum veritatis.* Eapropter Augustinus adversùs Donatistas tractans de validitate & irreiterabilitate Baptismi apud hæreticos suscepti: K. Quamvis hujus rei (inquit) certè de „ Scripturis canonicis non proferatur exem-„ plum, earundem tamen Scripturarum et-„ iam in hac re à nobis tenetur veritas, cùm „ hoc facimus quod universæ jam placuit Ec-„ clesiæ, quam ipsarum Scripturarum com-„ mendat authoritas: ut quoniam sancta Scri-„ ptura fallere non potest, quisquis falli me-„ tuit hujus obscuritate quæstionis, eandem „ Ecclesiam de illa consulat, quam sine ulla „ ambiguitate sancta Scriptura demonstrat". Alibi quoque exponens quantum & quousque tolerandi sint errones, circa fidem hæsitantes, aut de fide disputantes: L. Ferendus est „ Disputator (inquit) errans in quæstionibus „ non diligenter digestis, NONDUM PLENA „ ECCLESIÆ AUTHORITATE FIRMATIS: „ ibi ferendus est error, non tantùm progre-„ di debet, ut etiam fundamentum ipsum Ec-„ clesiæ quatere moliatur". Usque ad diligentem igitur quæstionis digestionem, usque ad plenam Ecclesiæ decisionem tolerari utcunque poterunt errantes, sive materialem hæresim sustinentes, aut etiam docentes: sed hic murus aheneus esto, ultra quem si quis transiliat, ipsum Ecclesiæ fundamentum impetit, materiali errori pertinaciam, hæreseos completivam,

Tit. 3. 11.

Mat. 18. 17.

1. Tim 3. 15.

K Aug. lib. 1 contra Crescon. cap. 33.

L Id. Hom. 14 de verbis Apost. cap. 11.

tivam, adjungit: nec jam ampliùs disputatione dignandus, sed anathemate fulminandus, & omninò devitandus est. Nam ut superiùs ex ipso Augustino memoravimus: M. Hæresis nondum adhuc ab Episcopis examinanda, sed coërcenda est potestatibus Christianis". Plurimùm igitur interest qualiter quis erret in materia fidei, an scilicet sine pertinacia, an cum pertinacia, ut notam hæreseos incurrat, & à spe ulterioris audientiæ, vel disputationis excidat, sibique dimittatur tanquam jam *Subversus, & proprio iudicio condemnatus*: N. Constituamus ergo (ait alibi idem) „ duos aliquos isto modo: unum eorum, verbi gratiâ, id sentire de Christo, quod Photinus opinatus est, & in ejus hæresi baptizari extra Ecclesiæ Catholicæ communionem: alium verò hoc idem sentire, sed in Catholica baptizari, existimantem ipsam esse Catholicam fidem. Istum nondum hæreticum dico, nisi manifestatâ sibi Catholicæ fidei doctrinâ resistere maluerit, & illud quod tenebat elegerit. Quod antequam fiat, manifestum est illum qui foris baptizatus est esse pejorem. Itaque in hoc sola falsa opinio, in illo autem etiam ipsa divisio corrigenda est: sed in neutro ipsorum Sacramenti veritas repetenda. Quòd si quisquam idem sentiat quod illi, & esse noverit hæresim ab unitate Catholica separatam, ubi hoc docetur & discitur; sed alicujus sæcularis emolumenti causa in Catholica unitate baptizari voluerit, vel in ea baptizatus propter hoc inde exire noluerit: non solùm separatus habendus est, verum etiam tanto sceleratiùs, quanto magis errori hæresis, & divisioni unitatis, fallaciam simulationis adjungit". Rectissimè quippe ait Bernardus: O. Quis magis impius, an profitens impietatem, an mentiens sanctitatem? Nonne is, qui etiam mendacium addens, geminat impietatem"? Iam de quarto hæreticorum statu illud addendum est, peculiares subesse rationes ob quas hæretici non solùm jam pertinaces, sed insuper in varias Sectas ab invicem divisi debeant ab ulteriori audientia ac disputatione repelli. Primò namque valdè exigua sperari potest utilitas ex disputatione cum una Sectula, etiamsi fortè aliqui inde convincantur & convertantur, manentibus reliquis in sua obstinatione. Secundò tanta incommoda ex ejusmodi disputatione sequi nata sunt, ut illam quantulamcunque utilitatem absorbeant. Si enim uni Sectæ annuatur audientia, reliquæ singulæ pari jure sibi dari postulabunt audientiam. Nulla enim volet pejoris conditionis reputari quàm reliquæ. Ac per hoc cùm Sectæ nunquam cessent vel dissolvi in Sectas vel parere Sectas, nunquam devenietur ad finem disputationum, quia nunquam ad finem devenietur Sectarum.

M. Vide supràc. 21. §. 71.

N. id. lib. 4. de Bapt. cont. Donat c. 16.

Vide sup. hic c. 29. §. 91.

O. Bern. in Apolog. ad Guliel. Abbatem.

CXXIII. Animadvertendum quintò, Disputationes postulari ab hæreticis posse vel super quæstionibus facti, vel super dogmatibus fidei. Circa hujus posterioris generis disputationes tota nostra versatur intentio & contentio. Cùm enim pro indubitato habeamus, nec Ecclesiam universam quaquaversùs diffusam, nec generale Concilium legitimè indictum, congregatum, & confirmatum, eandem Ecclesiam repræsentans, errare posse sive in credendis sive in declarandis fidei dogmatibus; consequenter censemus, dogmata fidei sive universaliter per totum Ecclesiæ corpus semel credita, sive per œcumenicum Concilium semel definita, nequaquam obnoxia esse revisioni aut retractationi: alioquin nihil inviolatum aut inconcussum in tota Ecclesiastica doctrina remansurum. Quanquam enim Ecclesia pro tempore & loco possit Decreta morum vel nova condere vel vetera abolere, dogmata tamen fidei nec nova cudere nec vetera vel in minimo mutare potest, sed tantùm declarare. Quâ declaratione semel factâ, functa est officio suo, nec ampliùs temerare potest quod semel sanciverit: Neque est domina, nedum auctrix fidei; sed depositaria, sed custos, sed conservatrix: P. Christi Ecclesia (ait Lyrinensis) sedula & cauta depositorum apud se dogmatum custos, nihil in eis unquam permutat, nihil minuit, nihil addit: non amputat necessaria, non apponit superflua; non amittit sua, non usurpat aliena: sed omni industriâ hoc unum studet, ut vetera fideliter sapienterque tractando, siqua sunt illa antiquitùs informata & inchoata, accuret & poliat: siqua jam expressa & enucleata, consolidet, firmet: siqua jam confirmata & definita, custodiat. Denique quid unquam aliud Conciliorum Decretis enisa est, nisi ut quod antea simpliciter credebatur, hoc idem postea diligentiùs crederetur? quod antea lentiùs prædicabatur, hoc idem postea instantiùs prædicaretur? quod antea securiùs colebatur, hoc idem postea solicitiùs excoleretur? Hoc, inquam, semper, neque quicquam præterea, hæreticorum novitatibus excitata, Conciliorum suorum Decretis Catholica perfecit Ecclesia, nisi ut quod priùs à Majoribus solâ traditione susceperat, hoc deinde posteris etiam per Scripturæ Chirographum consignaret: magnam rerum summam paucis litteris comprehendendo; & plerunque, propter intelligentiæ lucem, non novum fidei sensum, novæ appellationis proprietate signando". Ipsi sanè supremi Ecclesiæ Præsules patenter agnoscunt se non posse quicquam mutare eorum quæ non solùm Apostoli & Evangelistæ tradiderunt, sed eorum quoque

P. Vinc. Lyr. cap. 32.

que quæ ſancti Patres eos ſequentes defini-
runt: quod quidem de Patribus Synodaliter
coëuntibus & dogmaticè definientibus vel
maximè intelligendum eſt: Q. Contra ſtatu-
,, ta Patrum (ait Papa Zozimus) condere ali-
,, quid vel mutare, ne hujus quidem Sedis
,, poteſt authoritas. Apud Nos enim inconvulſis
,, radicibus vivit antiquitas, cui Decreta Pa-
trum ſanxere reverentiam". Et alter item
ejuſdem ſummæ Sedis Antiſtes: R. Ubi apertè
,, Dominus (inquit) vel ejus Apoſtoli, & eos
,, ſequentes ſancti Patres, ſententialiter aliquid
,, definierunt; ibi non novam legem Roma-
,, nus Pontifex dare, ſed potiùs quod prædi-
,, catum eſt, uſque ad ſanguinem & animam
confirmare debet". Et ne fortè quis ſuſpica-
retur hæc intelligi debere de ſummis Ponti-
ficibus ſine Synodo procedentibus, non etiam
ſynodaliter aliquod fidei dogma definientibus:
recolendum eſt, œcumenicam Chalcedonen-
ſem Synodum, cum aſſiſtentia & præſidentia
Apoſtolicæ Sedis celebratam, atque ab eadem
Sede ſubſequenter approbatam, profiteri, ſe
non poſſe conſtitutis præcedentium Synodo-
dorum in quoquam derogare; vel aliquid in
eis mutare. Cùm enim mentio incidiſſet Sy-
nodorum Nicenæ, Conſtantinopolitanæ, &
Epheſinæ: S. Reverendiſſimi Epiſcopi cla-
,, maverunt: *Expoſitionem alteram nullus facit,*
,, *neque tentamus neque audemus exponere.: docue-*
,, *runt enim Patres, in Scriptis eorum cuſtodiun-*
,, *tur quæ ab eis ſunt expoſita, & citra ea dicere*
non poſſumus". Imò verò, quod amplius eſt,
& quod noſtro ſcopo aptiſſimè congruit, ea-
dem œcumenica Synodus anathema dicit non
ſolùm innovanti quidquam, ſed etiam diſcu-
tienti, eorum quæ definita fuerint à Patribus
Synodalibus. Cùm enim Actione prima di-
ctum à quoquam fuiſſet" Vultis fidem San-
,, ctorum Patrum innovare? Sancta Synodus
,, dixit: *Si quis innovat, anathema ſit: Si quis*
,, DISCUTIT, *anathema ſit: Sanctorum Patrum*
fidem ſervemus". Ubi non ſolùm omnem in-
novationem, ſed omnem etiam ulteriorem
diſcuſſionem dogmatum ſemel ritè deciſorum
amputat, & quidem ſub anathemate. Nec
huic doctrinæ obſtat quod Auguſtinus quo-
dam loco ait, T. *Ipſa plenaria Concilia ſæpè prio-*
ra poſterioribus emendari. Nam apud Auguſti-
num crebrò nomen *Concilij plenarij* extenditur
ad Concilia nationalia vel regionalia, prout
cernere licet ſignanter Epiſt. 47. ubi Syno-
dum Africanam cui ipſe Carthagine interfuit,
Plenariam appellat; cùm tamen œcumenica
non eſſet, ſed regionalis. Secundò Auguſti-
nus abſtrahit ab approbatis & non approbatis
Concilijs. Tertiò Auguſtinus intelligi poteſt
de emendatione priorum Conciliorum per po-
ſteriora, non quoad fidei dogmata, ſed vel
quoad Decreta morum, quæ cum tempore va-
riari prudenter poſſunt; vel certè quoad quæ-
ſtiones facti non concernentes fidem: quomo-
dò Lovanienſes Theologi in Notis ad locum
objectum interpretantur Auguſtinum; conſo-
nante Cardinale Hoſio. V. Quamvis enim ge-
,, nerale Concilium (inquit Cardinalis de Tur-
,, recremata) non poſſit errare in dogmatibus
,, fidei definiendis, tamen errare poteſt in
quæſtionibus de facto". Ubi ne quis putaret
ſententiam hanc eſſe ſingularem iſtius authoris,
advertendum eſt ex Cardinale Bellarmino, adeò
non eſſe ſingularem, ut potiùs univerſaliſſima
ſit, & omnibus Catholicis ſine exceptione
communis: W. Conveniunt (ait ille) OMNES
,, CATHOLICI & hæretici in duobus: Primò;
,, poſſe Pontificem etiam ut Pontificem; &
,, cum ſuo cœtu Conſiliariorum, vel CUM
,, GENERALI CONCILIO, errare in contro-
,, verſijs facti particularibus, quæ ex infor-
,, matione teſtimonijſque hominum præcipuè
,, pendent. Secundò; poſſe Pontificem, ut
,, privatum Doctorem errare, etiam in quæ-
,, ſtionibus juris univerſalibus tam fidei quàm
morum". Ex quo obiter refellitur calumnia
Sectariorum, Catholicis affingentium quòd
Pontificem Romanum vel œcumenicas Syno-
dos æquiparent infallibilitate Scriptoribus
Canonicis, ſive Spiritui Sancto per eos lo-
quenti. Nemo enim Catholicorum ſobriè
ſapientium ignorat aut dubitat, Scriptores
canonicos pollere omnimoda inerrabilitate
etiam in rebus facti quantumlibet particulari-
bus, quas Spiritu Sancto dictante enunciant
aut ſcribunt: cùm tamen univerſi, ut dictum
eſt, agnoſcant, tam Romanum Pontificem
quàm œcumenicas quaſque Synodos tali iner-
rabilitate non pollere. Non enim ea ipſis ne-
ceſſaria fuit ad debitè paſcendum gregem Chri-
ſti. Nam ſicut Paſtor ovium materialium non
indiget ſcire, ubinam, vel quando, vel quo
cultore ſata, vel quo inſtrumento demeſſa fu-
erit herba, quam ovibus comedendam ap-
ponit, aut cavendam ſeponit; ſed ſatis eſt, ut
noverit an ea conveniat, an diſconveniat bonæ
nutritioni ac paſtioni earundem ovium: ita Pa-
ſtor ovium rationalium, id eſt, Chriſti fideli-
um, non indiget ſcire, ubinam, aut quando,
aut quo authore digeſta aut explanata fuerit
doctrina quam eiſdem ſuis ovibus amplecten-
dam porrigit, aut devitandam circumſcribit;
ſed ſatis ei eſt, quòd noverit, utrum ſaluta-
ris ſit, an noxia. Sic enim ſufficienter pro-
videt ovibus, apponendo ſalutarem, remo-
vendo autem noxiam: X. Nunquam (ait qui-
,, dam) ſuper verbis faciam quæſtionem, de
,, qua Facultate ſumantur, dummodò ædifi-
,, cent ad ſalutem. Nam nec de herbis quæri-
,, tur, in qua terra, vel cujus hortulani curâ
,, vel induſtriâ adoleverint, dummodò vim
habeant ſanativam".

CAP. XXXVIII.

Q. Zozimus apud Gratianum cauſa 25. q. 1. c. 7.

R. Urban. apud eund. ibid c. 6.

S. Synod. Chal. Act. 2.

Præoccupatio.

T. Aug. l. 2. de Bapt. contra Donat. c. 3.

Vide Notas Lovanienſium in iſtū Aug. locum, & Hoſium in Confeſſ. fidei c. 24.

V. Turrecrem. lib. 2. de Eccleſ. c. 93.

W. Bellarm. lib. 4. de Pontif. c. 2.

X. Pet. Bleſ. Epiſt. 8. in fine.

CAPUT XXXVIII.

Incboatur solutio obiectionum cap. XXXVI. *propositarum, & ostenditur inprimis Catholicos non contravenire Apostolicis praeceptionibus §. 117. obiectis, denegando publicas disputationes haereticis oecumenicè damnatis. Calumniatur Iulianus Pelagianista, Augustinum suscepisse in se summam pralij pro parte Catholicorum adversùs Pelagianos. Non est de Ecclesiae totius causa adversùs haereticos tanquam per monomachiam à quoquam decertandum. Longè securiùs & efficaciùs disputatur contra haereticos librorum editione, quàm subitaria disputatione: & cur? Theodosij Augusti methodus stabiliendi fidem, & confundendi novitatis invectores. Nulli Iudices minùs suspicioni obnoxij, quàm qui priùs pronunciarant quàm controversia inter partes fervesceret. Cur Augustinus tantopere Donatistas tergiversantes urserit ut disputarent, nec ipse à disputando etiam cum nolentibus cessarit? Quid de disputationibus Christi Domini cum Pharisaeis & Sadducaeis, cum muliere Samaritana, cum ipso etiam diabolo, respondendum? Cur Christus cum quibusdam disputavit quos praescierat sua disputatione non emendandos; omissis aliis, disputatione alioqui flectendis?*

CXXIV. HIs ita praemissis, ad Objectiones cap. XXXVI. propositas singulatim respondere non erit operosum. Monet quidem Apostolorum Princeps, ut simus *Parati semper ad satisfactionem omni poscenti nos rationem* &c. Sed cùm multiformiter satisfacere, rationemque poscentibus reddere possimus, nec B. Petrus determinatam aliquam formam aut normam satisfaciendi praescripserit, perperàm profectò ejus verba ad publicas disputationes ex condicto ineundas torquentur. Si enim Rex quispiam edicat, ut omnes sui Subditi existant semper parati ad defensionem patriae contra quoscunque invasores, non per hoc praeciperet ut aut Subditi adversarios ad monomachiam provocent, aut ab adversarijs provocati monomachiam ineant. Quisque item privatus tenetur esse paratus ad defensionem propriae vitae adversùs injustum quemlibet aggressorem: non propterea tamen tenetur esse paratus offerre, vel ab aggressore oblatum acceptare duellum. Disputationes ex condicto publicè initas prae se ferre speciem duelli cujusdam doctrinalis, nemo ignorat. Quapropter sicut sanguinaria duella ut plurimùm sunt illicita, tametsi defensio propriae vitae per media ordinata unicuique sit licita: ita ejusmodi disputationes ut plurimùm sunt illicitae, tametsi defensio veritatis per media opportuna fidelibus sit licita, imò etiam praecepta. Cùm

1. Pet. 3. 15.

Julianus Pelagianista Augustinum sugillans, Y. *Unum diceret egressum, qui in se summam pralij sitam optet intelligi*: Z. Videlicet (reposuit „ ei Augustinus) ut Pelagianis tu videaris *David*, ego autem *Golias*. Videris si tu hoc in„ duxisti pactum & placitum cum Pelagianis, „ ut si victus fueris, nihil ulteriùs illi aude„ ant. Ego autem, absit ut ad monomachiam „ vos provocem, quos ubicunque apparueri„ tis, ubique diffusus Christi debellat exercitus". Ad hunc locum Theologi Lovanienses in recognitione Operum Augustini ante octoginta annos hanc Notam marginalem appenderunt: *Non est de Ecclesiae totius causâ adversùs haereticos tanquam per monomachiam à quoquam decertandum.* Eodem spectat quod Augustinus ipse Juliano responderat superiùs, dicens: A. Nec ego te ullius multitudinis nu„ merositate perturbo; quamvis, propitio „ Deo, de hac fide, cui contradicis, Ca„ tholica sanum sapiat etiam multitudo: in „ quâ usquequaque plurimi ubi possunt, quo„ modò possunt, sicut divinitùs adjuvantur, „ vana vestra argumenta confutant. Unde ab„ sit à me ista, quam mihi objicis, arrogan„ tia; *Ut me istam causam contra vos, unum pro* „ *omnibus agere pollicerer.* Quod cùm tu inter „ Pelagianos facis, non erubescens dicere & „ scribere, *Maioris tibi esse apud Deum gloriae*, „ *destitutam veritatem tueri*: multùm abjecti, „ & verè destituti sunt, multùmque abs te pendent,

Y. Iulian. apud Aug. l. 3. cont Iulian. c. 1.
1. Reg. 17.
Z. Aug. ibid continuò.
Lovanienses.
A. Aug. lib. 2 cont. Iul. cap. 10.

„pendent, si hanc intolerabilem arrogantiam esse non judicant". Nunquid Augustinus quia monomachica certamina super fidei negotio improbavit, idcircò vel Petro Apostolo præcipienti, ut *Parati semper simus ad satisfactionem*, vel Paulo præscribenti ut Episcopus *Potens sit contradicentes arguere*, & ut servus Dei *Corripiat cum modestia eos qui resistunt veritati*, contravenit? Nullo modo. Quinimò iis ipsis locis quibus monomachiam super fidei dogmatibus improbat, adversariis fidei ex professo *satisfacit*, & *rationem poscentibus* reddit; *contradicentes arguit*, ac denique *veritati resistentes corripit*. Optimè igitur consistunt Apostolicorum istorum documentorum impletio, & monomachicorum super fide certaminum improbatio. Optimus quippe modus curiosis satisfaciendi, poscentibus rationem reddendi, contradicentes arguendi, & veritati resistentes corripiendi, potiùs in librorum scriptione, quàm in subitaria disputatione consistit; prout ex Thoma Moro superiùs memoravimus. Unde cùm Augustinus hæresim Pelagianam à Juliano vehementer assertam, Sanctorum aliquot Patrum testimoniis in suo libro congestis refutasset, adjecit ad Julianum: [B] Si Episco-„palis Synodus ex toto Orbe congregaretur, „mirum si tales possent illic facilè tot sedere, „quia nec isti uno tempore fuerunt: sed fideles, & multis excellentiores, paucos dispen-„satores suos Deus per diversas ætates tempo-„rum locorumque distantias, sicut ei placet, „atque expedire judicat, ipse dispensat. Hos „itaque de aliis atque aliis temporibus atque „regionibus, ab Oriente & Occidente con-„gregatos vides, non in locum quò navigare „cogantur homines, sed IN LIBRUM QUI NAVIGARE POSSIT AD HOMINES". Longè nimirùm faciliùs liber unus distrahitur & per manus hominum diffunditur, quàm diversi disputatores diversique auscultatorii arbitri in locum unum congregantur. Majori quoque circumspectione, maturitate, ac reflexione eduntur libri cum otio; quàm funduntur verba, promuntur argumenta, parantur responsa in disputatione subitaria: ubi si quis paululùm hæsitet, aut longiusculam moram in respondendo protrahat, à malè affectis aut minùs fortè eruditis ad metam taciturnitatis redactus proclamabitur, aut certè reputabitur. Minùs denique suspecti esse possunt veteres authores, quorum ut arbitrorum suffragia in libro recitantur, quàm contemporanei auscultatores qui in disputationibus adhibentur. Hinc Augustinus ibidem superiùs, alludens ad veteres authores à se in suo libro adversùs Pelagianorum errorem adductos, ait Juliano ejusdem erroris propugnatori:" Ego, ubicunque sis, ubi-„cunque legere ista potueris, te ante illos ju-„dices intus in tuo corde constituo; quos non „amicos meos & inimicos tuos, aliquâ in „meam partem gratiâ propendentes, aliquo abs „te merito tuæ offensionis aversos, & ob hoc „tibi adversos, in hac nostra disceptatione con-„stitui cognitores". Et post paucula rursùs de iisdem:" Nullas nobiscum (subdit) vel vobiscum „amicitias attenderunt, vel inimicitias exer-„cuerunt: neque nobis neque vobis irati sunt, „neque nos neque vos miserati sunt. Quod in-„venerunt in Ecclesia, tenuerunt: quod didice-„runt, docuerunt: quod à Patribus acceperunt, „hoc filiis tradiderunt. Nondum vobiscum „apud istos Judices aliquid agebamus, & apud „eos acta est causa nostra. Nec vos nec nos eis „noti fueramus, & eorum pro nobis latas con-„tra vos sententias recitamus. Nondum vobis-„cum certabamus, & eis pronunciantibus vici-„mus". Et inferiùs iterùm in apostrophe ad Julianum, de eisdem:" Quanto (inquit) tibi essent „isti Judices optabiliores, si teneres Catholi-„cam fidem, tanto tibi sunt terribiliores, quia „oppugnas Catholicam fidem; quam in lacte „suxerunt, quam in cibo sumpserunt, cujus „lac & cibum parvis magnisque ministrave-„runt, quam contra inimicos etiam vos TUNC „NONDUM NATOS, unde nunc revelamini, „apertissimè ac fortissimè defenderunt. Tali-„bus post Apostolos sancta Ecclesia plantato-„ribus, rigatoribus, ædificatoribus, Pasto-„ribus, nutritoribus crevit. Ideò profanas vo-„ces vestræ novitatis expavit: & cauta ac so-„bria ex admonitione Apostolica, *Ne sicut ser-„pens Evam seduxit astutiâ suâ, sic & mentes eius cor-„rumperetur à castitate quæ est in Christo*, Catho-„licæ fidei virginitati insidias vestri dogmatis „surrepentis exhorruit, & tanquam caput co-„lubri calcavit, obtrivit, abjecit. His igitur „eloquiis, & tantâ authoritate Sanctorum, „profectò aut sanaberis Dei misericordiâ do-„nante, quod quantùm tibi optem, videt qui „faciat: aut si, quod abominor, in eadem quæ „tibi videtur sapientia, & est magna stultitia, „perduraveris; non tu Iudices quæsiturus es „ubi causam tuam purges, sed ubi tot sanctos „Doctores egregios atque memorabiles Ca-„tholicæ veritatis accuses".

CXXV. Dictum est superiùs cap. 23. §. 76. quemadmodum Sisinnius Lector, per Nectarium Patriarcham suggesserit ac persuaserit Theodosio Augusto, & Catholicis Antistitibus Constantinopoli tunc ad disputandum contra hæreticos congregatis, *Disputationibus non solùm non uniri schismata, sed etiam hæreses ad maiores contentiones adduci*: ulteriorem autem negotij illius progressum in hunc usque locum, tanquam commodiorem, reservavimus: [C] Visus „ille tum temporis (ait de Sisinnio Zozo-„menus) optima consulere, suadebat, di-„sputationes cum heterodoxis declinare, „tanquam contentionis ac disceptationis causas:

Tit. 1. 9.
2. Tim. 2. n. 25.

Vide Morum c. præcedent. §. 221. relatum.

B. August. ibid. paulò inferiùs.

2. Cor. 11. 3.

C. Zozomen l. 7. Histor. Eccles. c. 12. Vide Niceph. l. 12. c. 14. & Socrat. l. 5. c. 10.

,, causas: & consulebat, ut interrogarentur illi, ,, vellentne Præceptores eos ac Doctores sacrarum Scripturarum admittere, qui ante divi- ,, sionem Ecclesiæ vixissent. Etenim, aiebat, si ,, horum testimonia rejecerint, à suis ipsorum ,, consortibus explodentur: si verò illos suffi- ,, cientes ad declarandum controversias istas ,, judicaverint, proferendi erunt illorum libri ,, certò namque sciebat, veteres illos, quoniam ,, Filium Patri coæternum esse cognoverant, au- ,, sos non fuisse de illo dicere quòd ex aliquo ,, principio initium sumpserit. Quoniam igitur ,, consilium hoc Nectario tanquam accommo- ,, dum placebat, & Imperator illud ubi cogno ,, vit approbavit, percontatus est eos qui ex aliis ,, erant hæresibus, quomodò erga veterum essent ,, expositiones animati? Illis eas admodum ,, laudantibus, manifestè interrogavit an secun ,, dùm illorum dicta vellent quæstiones ac con- ,, troversias componere, eosque reputarent fide ,, dignos dogmatum testes? Cùm autem ob ,, hanc causam oborta esset inter hæresum præ- ,, sides dissensio, neque enim idem singuli de ,, veterum libris sentiebant; intellexit Impera- ,, tor quòd propriorum duntaxàt sermonum ,, disputationibus confisi, propositam optionem ,, recusarent: damnatâque eorum sententiâ, ,, unamquamque hæresim dogmatis sui Scri- ,, pturam exhibere jussit. Ad constitutam itaque ,, diem, quâ id fieri debebat, convenerunt ad ,, palatium: pro iis quidem qui Trinitatem ho- ,, mousion esse sentiebant, Nectarius & Age- ,, lius: pro Arianis, Demophilus hæresis ejus ,, Episcopus: pro Eunomianis, ipse Eunomius: ,, pro Macedonianis, Eleusius Cyzicenus Epi- ,, scopus. Acceptis Imperator singulorum ,, Scriptis, illud solùm approbavit, quod Triadem homousion esse docebat, reliqua tanquam contraria disrupit". Censuit nimirum, & rectè, Orthodoxus Imperator, id esse verius atque fundatius, quod venerandæ antiquitati conformius. *Venerandæ*, inquam: quia teste Basi-
D. Basil lib. de Spiritu S. cap. 27. lio, D. Veneranda sunt vetusta dogmata, quòd ,, ob antiquitatem ceu canitiem quandam, habeant quiddam reverendum". Et Homil. 1. de Jejunio " Quicquid vetustate præcellit,
1. Tim. 6. 20. idem venerabile est". Ex adverso autem Apostolus Timotheo vehementer inculcat, ut *Devitet profanas vocum novitates*: E. *Vocum* (ait Ly-
E. Vincent. Lyrin. c. 23. & 24. ,, rinensis) id est dogmatum, rerum, senten- ,, tiarum. *Novitates*, quæ sunt vetustati, quæ ,, antiquitati contrariæ. Quæ si recipiantur, ne- ,, cesse est ut fides Beatorum Patrum, aut tota, ,, aut certè magna ex parte violetur: necesse est ,, ut omnes omnium ætatum fideles, omnes ,, Sancti, omnes casti, continentes, Virgines, ,, omnes clerici, Levitæ, & Sacerdotes, tanta ,, Confessorum millia, tanti Martyrum exerci- ,, tus, tanta urbium, tanta populorum celebri- ,, tas & multitudo, tot Insulæ, Provinciæ, Re-

,, ges, Gentes, Regna, Nationes; totus postre- ,, mò jam penè terrarum Orbis, per Catholicam ,, fidem Christo capiti incorporatus, tanto sæ- ,, culorum tractu, ignorasse, errasse, blasphemasse, ,, nescisse quid crederet, pronuntietur. *Profanas*, ,, inquit, *vocum novitates devita*: quas recipere ,, atque sectari, nunquam Catholicorum, sem- ,, per verò hæreticorum fuit. Et reverà, quæ ,, unquam hæresis, nisi sub certo nomine, certo ,, loco, certo tempore, ebullivit? Quis unquam ,, hæreses instituit, nisi qui se priùs ab Eccle- ,, siæ Catholicæ universitatis & antiquitatis consensione discreverit"? Hæc igitur expeditissima est controversias de Religione terminandi methodus, ut nimirum utraque pars suas scripto exhibeat sententias, & ei parti adjudicetur veritas, cui Catholicorum Patrum suffragatur antiquitas: F. Ego (inquit Tertullianus) F. Tertull. 4. contra Marc. cap. 4.
,, meum Euangelium dico verum, Marcion ,, suum: ego Marcionis dico adulteratum, Mar- ,, cion meum. Quis inter nos determinabit, nisi ,, temporis ratio, ei præscribens authoritatem, ,, quod antiquius reperietur; & ei præjudicans ,, vitiationem, quod posterius revincetur? In- ,, quantum enim falsum corruptio est veri, in- ,, tantum præcedat necesse est veritas falsum". Et lib. de Præscript. c. 31. " Revertar (inquit) ,, ad principalitatem veritati, & posteritatem ,, mendacitati deputandam, ex illius quoque ,, parabolæ patrocinio, quæ *Bonum semen fru-* Mat. 13. 17.
,, *menti à Domino seminatum* primò constituit, ,, avenarum autem sterilis fœni adulterium *ab* ,, *inimico diabolo* posteà superinducit. Propriè Ibid. 25.
,, enim doctrinarum distinctionem figurat, quia ,, & alibi *Verbum Dei seminis similitudo est*. Ita ex Luc. 8. 11.
,, ipso ordine manifestatur, id esse Dominicum ,, & verum, quod sit priùs traditum, id autem ,, extraneum & falsum, quod sit posteriùs im- ,, missum. Ea sententia manebit adversùs po- ,, steriores quasque hæreses, quibus nulla con- ,, stantia de conscientia competit ad defenden- ,, dum sibi veritatem". Irenæus item ut probaret, dogmata per Florinum hæresiarcham adinventa respui oportere, hoc solummodò ingerebat authori: G Ista dogmata Præsbyteri, qui G Iren. Epist. ad Florinum.
,, ante nos fuerunt, quique ipsorum Aposto- ,, lorum discipuli erant, minimè tibi tradide- ,, runt". Athanasius quoque commemoratis quibusdam novis Arianorum commentis: H. Ad H. Athan. Epist. ad Epict.
,, ea (inquit) tantummodo respondendum est, ,, quod ipsum per se sufficit, ea orthodoxæ ,, Ecclesiæ non esse, neque Majores nostros ita sensisse". Stephanus item Papa cap. 19. § 64. relatus: *Nihil innovandum*, inquit, *nisi quod tra-* Steph. PP.
ditum est. Celestinus item Papa pauculis hisce verbis ebullientem tunc Semi-pelagianorum errorem censuit compescendum: I. *Desi-* I. Celestin. Epist. 1. c. 1.
nat incessere novitas vetustatem. Hujus quoque Successor Sixtus: K. Ergo (inquit) K. Sixtus III. Epist. 2.
,, quia sicut dicit Apostolus, *Una fides est*, Eph. 4. 5.
& vin-

„ & vincentes obtinuit, dicenda credamus, & „ tenenda dicamus: Nihil ultrà liceat novitati, „ quia nihil adjici convenit vetustati: dilucida „ & perspicua Majorum credulitas nullâ cœni permixtione turbetur". Quem locum expendens Vincentius Lyrinensis: [L] Omninò Apostolicè (inquit) ut *Maiorum credulitatem*, *perspicuitatis lumine* ornaret; novitias verò profanitates *Cœni permixtione* describeret". Ex quibus, & aliis consimilibus documentis, quæ commemorare perlongum sit; facilè perspicitur, quàm prudenter Theodosius de consilio Sisinnii præverterit expetitas ab hæreticis disputationes, & disputaturientes remiserit ad Sanctorum Patrum decisiones. Hoc quippe compendio confestim deprehensum est, quinam pro hæreticis, quinam item pro Catholicis forent habendi. Nam ut idem Lyrinensis cap. 34. perhibet: "Hoc apud omnes ferè hæreses „ quasi solemne est ac legitimum, ut semper „ profanis novitatibus gaudeant, ANTIQUITATIS SCITA FASTIDIANT, & „ per oppositiones falsi nominis scientiæ à fide „ naufragent. Contrà verò, Catholicorum „ hoc ferè proprium, DEPOSITA SANCTORVM PATRVM COMMISSA SERVARE, DAMNARE PROFANAS NOVITATES: &, sicut dixit & iterum dixit Apostolus, *Si quis annunciaverit præterquam quod acceptum est, anathemate*".

L Vincent. Lyrin. c. 43.

Gal. 1. 9.

CXXVI. Ea quæ ex Augustino adversùs Cresconium Donatistam scribente sunt obiecta §. 117. non magis obstant sententiæ à nobis assertæ, quàm quæ ex Apostolicis Scripturis ibidem adducta, & §. 124. soluta sunt. Sicut enim Apostoli dum monent, ut *Semper parati simus ad satisfactionem* &c. vel ut Episcopus *Potens sit redarguere contradicentes doctrinæ sanæ* &c. nullum determinatum *satisfaciendi* aut *redarguendi* modum designant aut præscribunt: ita nec Augustinus ullum modum disputandi cum hæreticis ibidem determinat. Ac per hoc scopo Augustini satisfieri potest editione librorum quibus hæreses refutentur, veritas confirmetur: uti etiam disputatione verbali, sed vel privatâ, vel certè etiam publicâ, non ex condicto initâ, cum hæreticis præsertim œcumenicè jam damnatis; sed incidenter, pro tempore & loco, pro veritatis defensione adversùs aggressores susceptâ. Quæ responsio firmari inde potest, quòd Cresconius ille quem Augustinus ibi refutat, omnem prorsùs disputandi cum adversariis super Religione normam modumque improbaverit; usque adeò quidem ut ipsam Dialecticam, quæ disputandi ars est, de medio tollendam autumaverit. Eapropter Augustinus hæc ei inter alia reponit: [M] Quid est „ aliud Dialectica, quàm peritia disputandi? „ Quod ideò aperiendum putavi, quia etiam ipsam mihi objicere voluisti, quasi Christianæ „ non congruat veritati; & ideò me Doctores „ vestri velut hominem dialecticum meritò fugiendum potiùs & cavendum, quàm refellendum revincendumque censuerunt. Quod „ cùm tibi non persuaserint (nam te adversùs „ nos SCRIBENDO DISPVTARE non piguit) tu „ tamen in me Dialecticam criminatus es, quò „ falleres imperitos, illosque laudares qui disputando mecum congredi noluerant. Sed tu „ videlicet non Dialecticâ uteris cùm contra „ nos scribis? Ut quid te ergo in tantum disputandi periculum projecisti, cùm disputare „ non noveris? Aut si nosti, cur Dialecticus „ Dialecticam criminaris, ita vel temerarius, „ vel ingratus, ut aut imperitiam quâ vinceris „ non refrænes, aut doctrinam quâ juvaris accuses? Inspicio sermonem tuum, istum ipsum „ quem ad me scripsisti: video te quædam copiosè ornatéque explicare, hoc est, eloquenter; quædam verò subtiliter argutéque disserere, hoc est, dialecticè: & tamen Eloquentiam Dialecticamque reprehendis. Si noxia „ sunt, quare hoc facis? Si non sunt, cur arguis"? Ex quibus Augustini verbis perspicuum est, Cresconium omnes universim disputandi modos ex Dialectica arte promanantes improbasse, signanterque eum quo disputatur in scriptis: nam & Augustinus hinc ejus inconstantiam redarguit, quòd *Scribendo disputare* præsumpserit, cùm tamen omnem disputationem, etiam scripto ineundam, unà cum ipsa Dialectica, disputationū opifice ac directrice, reprobaverit. Quæ igitur ab Augustino adversùs hanc Cresconij sententiam scripta sunt, eò spectant ut non omnes prorsùs disputandi modos illicitos esse demonstrent. Hoc autem præstant, probando quasdam esse licitas, tametsi non probetur omnes esse licitas. Sufficienter enim refellitur una contradictoriarum astructione alterius, etiam non astructâ illius contrariâ. Hoc Augustini intentum, & nihil amplius, evincunt Scripturæ per ipsum ibi adductæ. Miror verò quâ oscitantiâ Neotericus quidam Scriptor, cæteroqui eruditus, scripserit, N. Augustinum Epistolâ 48. ut refertur causâ 23. q. 9. eleganter pronuntiasse: *Cum hæreticis verbo esse agendum, disputatione pugnandum, ratione vincendum*". Etenim Augustinus eo ipso loco sententiam illam improbat: ut proinde non magis ei adscribi debeat aut possit, quam aliæ pristinæ sententiæ quas in libris Retractationum recantat. Integer Augustini locus sic habet: [O] Mea primitùs sententia „ erat, neminem ad unitatem Christi esse cogendum, verbo esse agendum, disputatione „ pugnandum, ratione vincendum: ne fictos „ Catholicos haberemus, quos apertos hæreticos noveramus. Sed hæc opinio mea, non „ contradicentium verbis, sed demõstrantium superabatur exemplis". Fuerat ergo illa olim

M. August. lib. 1. cont. Crescon. cap. 13.

N. Tann. tomo 3. Disput. 1. q. 9. Dubio 5. n. 155.

O. August. Epist. 48.

Augustini sententia, sed exemplorum multitudine convictus transivit ipse demùm in oppositam. Hoc quippe apertè sonant verba ista finalia, *Demonstrantium superabatur exemplis*. Unde in novissimo suo adversùs Julianum Opere: p Hæresis (ait) ab Episcopis non adhuc examinanda, sed coërcenda est potestatibus Christianis". Exemplum Christi Domini disputantis sive cum Pharisæis & Sadducæis, sive cum muliere Samaritana, sive cum ipso diabolo, probè servit Augustino ad probandum contra Cresconium, disputationes non esse universaliter illicitas, nec Dialecticam totaliter abdicandam aut eliminandam: sed non officit scopo nostro qui publicas duntaxàt disputationes cum hæreticis œcumenicè damnatis ex condicto inire dissuademus, tanquam rem plerunque non solùm inutilem, sed etiam noxiam, & malæ sequelæ Ut autem planiùs pateat, disputationes illas Christi Domini non officere scopo nostro, animadvertendum est, disputationem cum Samaritana, atque etiam cum diabolo non fuisse publicam, sed duntaxat privatam: Disputationes item cum Pharisæis & Sadducæis, aliisve Judæis, non fuisse ex condicto, aut publico aliquo decreto initas sed occasione data incidenter pro veritate tuenda vel falsitate refellenda susceptas. Mirum porrò quibusdam videtur cur Christus, futurorum omnium præscius, toties disputaverit cum eis, quibus profuturæ non erant disputationes & prædicationes ejus; præterierit autem alios, qui convertendi fuissent, si eum disputantem ac prædicantem audissent. Cæterùm hujus rei rationem, præter eam quam in Objectione citatus Augustinus assignat, peculiarem allegat Hugo Victorinus, ita scribens: q Demonstrare volens Dominus, quòd ab ipso sit, & donum ejus sit, & quando veritatem cognoscimus, & quando agnitam debitâ devotione veneramur: quibusdam veritatem prædicavit, quorum corda ad dilectionem veritatis non emollivit; quorundam verò corda affectu bonitatis emollivit, sed agnitione veritatis non illuminavit. In illis aravit, & non seminavit; duritiem frangens, sed verbum non spargens: In istis verò seminavit, sed non aravit; verbum spargens, & duritiem non frangens: ut & utrumque ab eo esse sciamus, & utrumque ab eo petere discamus; cùm neutrum sine altero ad salutem sufficiens esse agnoscimus. Sic solvitur, quod ex Euangelio proponere solent: cur Deus in carne veniens illis verbum prædicavit, quos ipsum verbum non recepturos esse præscivit; & quibusdam aliis prædicationis verbum non impendit, quos credituros, si docentem audissent, agnovit: Quorundam enim duritiem increpans, quibus veritas prædicata fuerat, ait: *Væ tibi Corozain, væ tibi Bethsaida, væ tibi Capharnaum: quia si in Tyro & Sydone hæc facta fuissent, olim in cinere & cilicio pœnitentiam egissent*. Hoc ergo mirum videtur, quare Jesus, qui futurorum omnium scientiam habuit, in Capharnaum prædicavit; cùm illorum duritiem tantam esse præsciret, ut veritatem etiam oblatam non reciperent: & quare item in Tyro & Sidone illa operatus non est quæ operatus est in Capharnaum & Bethsaida; cùm istos tales esse non ignoraret, qui facilè veritatem reciperent si audire illam & agnoscere potuissent. Sicut enim impium videtur obedientes deserere, sic stultum videtur omnino rebelles docere. Sed illud judicii fuit, hoc exempli. Ne enim homo solum affectum boni sine agnitione sufficere putaret, ac per hoc, affectum se habere sentiens bonitatis, verbum veritatis non requirat; illos compunxit, non docuit, nec salvavit. Rursùs ne solam veritatis cognitionem sufficientem putet ad salutem; & legem audisse, non fecisse, consummatam justitiam: istos docuit, non compunxit, & damnavit: ut dum alterum sine altero vicissim habere cognoscuntur Reprobi, utrumque necessarium sibi fore intelligant Electi: & qui alterum habere se cognoscit, non de viribus suis præsumat, sed ab illo humiliter postulet quod non habet, à quo quibusdam alterum accepisse non profuit, quoniam alterum districtè judicandis non impendit. Non enim accipere meretur quod non habet, qui à se habere se putat quod habet. Et propterea vicissim è duobus alterum à Deo tribuitur, & alterum subtrahitur: ut ubi utrumque simul est, ab ipso esse utrumque demonstretur".

p. Vide sup. c. 21. §. 71.

q Hugo Victor. lib. 1. Miscellan. cap. 15.

Mat. 11. 21.

CAPUT

CAPUT XXXIX.

Diluuntur Obiectiones ab exemplis desumptæ, & §. 118. propositæ: & ostenditur pleraque exempla ibi obiecta, vel esse falsa; vel ad propositum impertinentia, propter diversitatem materiæ super qua disputabatur, aut conditionis personarum disputantium, aut modi quo inibatur disputatio. Quædam exempla admittuntur ut pertinentia ad propositum, negatâ nihilominùs consequentiâ, propter disparitatem status Ecclesiæ tunc, & nunc. Quemadmodum medicamentum quod uno tempore sanativum est, alio fit nocivum: ita & disputatio Catholicorum cum hæreticis. Ecclesiastici Doctores experimentis fiunt cautiores. Miraculis aliquando suppletæ Catholicorum cum hæreticis concertationes. Cur rariora nunc quam olim fiant miracula ad fidei persuasionem?

SEquitur ut ad exempla §. 118. obiecta respondeamus. Et quidem ad exemplum Christi Domini ibi replicatum, jam suprà responsum est. Modò adjicimus, disputationes illas non fuisse initas, saltem ut plurimùm, ad reducendum in Ecclesiam hæreticos jam judicio ipsius Ecclesiæ propter hæresim præcisos: de quibus solis nostra procedit tractatio. Disputatio item Michaelis cum diabolo, apud Judam Apostolum memorata, non concernebat fidei dogmata, sed quæstionem moralem sive politicam, utrum scilicet corpus Moysis palam & cum pompâ exequiarum, an clàm & sine tali pompa sepeliendum esset. Priori modo sepeliendum contendebat diabolus, sperans fore ut populus ad idololatriam pronus illud aliquando divinis honoribus prosequeretur. Quod periculum prævertere studens Michael, clàm sepeliendum asserebat, & Deo tandem suffragante prævaluit. Ita passim interpretes tam veteres quàm recentiores, partim in caput 34. Deuteronomij, partim in Epistolam canonicam Judæ. Videri præterea potest Chrysostomus homil. 5. in Matthæum, & Theodoretus q. 43. in Deuteronomium, necnon author libri de Mirabilibus sacræ Scripturæ inter Opera Augustini in Appendice Tomi 3. qui sic ait: [h] Duabus causis, ut Sapientes aiunt, mortis ejus (*Moysis*) & sepulchri nemo conscius erat: quatenus illam faciem quæ consortio sermonis Domini ritulaverat, mortis mœrore repressam nullus videret; & ne sepulchrum ejus populus Israel, si cognovisset ubi esset, adoraret". Disputasse Abelem cum Caino super fidei dogmatibus non constat ullis authenticis documentis. Et quanquam Paraphrastes Hierosolymitanus referat Cainum effutiisse dogmata in Objectione memorata, non tamen meminit ullius disputationis inter fratres agitatæ vel initæ. Denique, ut gratis annuatur Abelem cum Caino disputasse etiam de fidei dogmatibus, non tamen hinc habetur eam disputationem fuisse publicam aut ex condicto initam. Accedit præterea quòd non etiam constet Cainum fuisse adhuc tunc ullâ publicâ sententiâ, divinâ, vel Ecclesiasticâ, declaratum hæreticum. Disputatio Beati Iob cum tribus amicis suis, typum hæreticorum gerentibus, non fuit ex condicto inita, sed per modum justæ defensionis ab ipso incidenter contra invasores suscepta. De illis quidem legitur, quòd *Condixerint ut pariter venientes visitarent eum, & consolarentur*: sed, quòd ipse condixerit ut cum eis disputaret, nusquam legitur aut traditur. Quinimò nusquam habetur quòd ipsi condixerint ut disputarent cum eo, sed ut *Visitarent eum & consolarentur*. Accedit denique quòd disputatio ipsa non tam de fidei dogmatibus, quàm de quæstione facti fuerit mota: an scilicet propter sua crimina afflictus à Deo fuisset Iob, & tantis ærumnis flagellatus. Disputatio Salomonis cum Hiramo, quantùm ex Iosepho colligi datur, non alia fuit quàm mutua propositio ænigmatum, & quidem per litteras inter absentes facta: [i] Quæstiones ænigmaticas (ait Iosephus) Tyrius Rex ad Salomonem transmisit, rogans ut eas explicaret, & dubitationem sibi eximeret. At ille callens hujusmodi rerum, ac prudentissimus, nihil inexplicatum relinquebat: sed omnia ratione pervincens, & perscrutatus, eorum intellectum apertissimè declarabat". Idem rursùs ibidem inferiùs, & lib. 1. contra Apionem, recitat hoc fragmentum ex Dio, Scriptore rerum Phœnicarum pervetusto:" Ad hunc Hiramum missa fuisse perhibent ab Hierosolymorum

Marginal notes: CXXVII. — [h] L. 1. c. 11. — Iob. 2. 11. — [i] Ioseph. l. 8. Antiq. c. 2.

„ lymorum Principe Salomone ænigmata, & „ ab eo vicissim postulata, ea conditione, ut „ uter ea explicare nequivisset, is ei qui sol„ visset, pecuniam penderet. Itaque Hiramum, „ cùm ænigmata solvere non potuisset, ic „ confessum, grandem pecuniam mulctæ no„ mine pendisse. Deinde Abdemonum quen„ dam, hominem Tyrium, proposita solvisse, „ & ipsum alia proposuisse; quæ Salomon cùm „ solvere nequivisset, magnam insuper pecu„ niam Hiramo solverit". Ecce disputationem Salomonis cum Hiramo, nihil habentem commune cum ijs disputationibus quas nos hactenus improbavimus. Nam non de fidei dogmatibus, sed de rebus naturalibus aut fortè etiam politicis inita fuit: nec verbis comminùs, sed scriptis eminùs peracta fuit: nec denique Hiramus fuit desertor fidei quam profitebatur Salomon, nec contemptor Ecclesiæ cui inhærebat Salomon; sicut hæretici sunt desertores fidei Catholicæ, & rebelles Ecclesiæ Catholicæ. Quæ responsio adhiberi quoque potest ad disputationem ejusdem Salomonis cum Regina Saba: salvo quòd hæc non scripto inter absentes, sed verbo inter præsentes inita fuerit. Consistebat autem, sicut præcedens, in propositione ænigmatum. Unde Scriptura ait: *Regina Saba, audita famâ Salomonis in nomine Domini, venit tentare eum in ænigmatibus.* Et alibi: *Regina quoque Saba, cùm audisset famam Salomonis, venit ut tentaret eum in ænigmatibus in Hierusalem.* Quænam porrò fuerint ista ænigmata, Scriptura studiosè subticuit. Refert autem Cedrenus quòd post perceptam ænigmatum enodationem, denuò illa Salomonem hoc modo tentaverit: T. Formosos „ pueros & formosas puellas, eodem vestitu „ & ornatu instructos coram eo constituit, „ petijtque ut inter sexum internosceret. Rex „ omnes lavare faciem jussit: & ita discrimen „ sexus deprehendit, cùm mares fortiter ac „ validè facies suas tergerent, fæmellæ teneriter & timidè". An verò præter propositionem ænigmatum, & aliarum quæstionum affinium, intervenerit aliqua conferentia de rebus fidei, saltem per modum instructionis, non admodùm refert. Neque enim conferentias instructorias, sed disputatorias duntaxat improbamus: & quidem non omnes, sed juxta superiùs dicta limitatas. Quidam conjiciunt, eam fuisse colloquiis Salomonis conversam ad fidem, quia tandem dixerit ei: *Sit Dominus Deus tuus benedictus.* Sed si tunc conversa fuerit, mirum est eam non potiùs dixisse, *Meus*, pro, *Tuus*. Dixisset saltem cum Moabitide: *Deus tuus Deus meus.* Deinde Veteres qui eam veri Dei cultricem statuunt, ante colloquium Salomonicum fuisse fidelem indicant. Ex quibus Theodoretus, postquam prædicta ejus verba commemorasset; v. Ego „ autem (subdidit) sum recordatus Doctri„ næ Apostolicæ, quæ eos laudavit qui sine „ lege sunt justificati: *Quando enim*, inquit, „ *gentes quæ legem non habent, naturâ quæ legis* „ *sunt faciunt, ipsi legem non habentes sibi sunt lex.* „ Ipsa enim cùm esset alienigena, & neque „ divinam accepisset legem, neque Pro„ pheticam percepisset agriculturam, contenta „ fuit lege naturæ, & admirata fuit justitiam, „ & justum commendavit judicium; & per „ eum qui sapientiæ donum accepit, laudavit sapientiæ datorem". Non ergo, juxta hunc authorem, ex instructione Salomonis, sed ex magisterio legis naturæ didicit verum Deum, eumque in suo typo Salomone videre & affari desideravit. Habuisse eam quoque fidem aliquam in Christum, innuit Isidorus, undecunque eam hauserit: vv. Non solùm præmio „ (ait ille) cælestis resurrectionis beata, sed „ etiam potestate Apostolica de Judæis adul„ teris judicandis in ipsius ore Iudicis digna „ censetur: quia Christum in Salomone mirata, verum Reginæ cælestis affectum in „ imagine mystica Ecclesiæ providentis impleverat". Sed hac de re modò satis.

1. Reg. 10. 1. 2. Par. 9. 1.

T. Cedren. in Compend. Histor.

3. Reg. 10. 9.

Ruth. 1. 16.

V Theodor q. 31 in lib. 3. Regum.

Rom. 2. 14.

W. Isid. in 3. Regum cap. 5.

CXXVIII. Ad recentiora veniamus, hoc est, ad eas disputationes, quas tempore Legis Euangelicæ inierunt Apostoli vel Catholici Patres eos subsecuti, cum hæreticis aut alijs Christianæ fidei adversarijs. Inter quas primo loco objiciebatur disputatio Petri Apostoli cum primo hæresiarcha novæ legis Simone Mago, relata per Clementem Romanum in libris Recognitionum. Sed inprimis hoc exemplum non potest servire modernis Sectarijs, signanterque *Confessionistis*, qui volunt ex solis Scripturis disputationes iniri: cùm tamen ibi referantur disputationes complures ex media Platonis Philosophiâ depromptæ, & Beato Petro adversùs hæresiarcham decertanti attributæ. Secundò verius est, libros illos aut à Clemente non fuisse conscriptos sed ab impostore seu Suppostore quopiam ei obtrusos, aut certè ab aliquo nugivendo quisquilias immiscente depravatos. Unde in Synodo Romana sub Gelasio I. prohibentur & apocryphi declarantur, sub nomine *Itinerarij*, vel *Circuituum Petri*, prout monet Bellarminus lib. de Scriptoribus Eccles. in *Clemente*. Tertiò disputationes ibi descriptæ non fuerunt ex condicto initæ, sed per occasionem duntaxat habitæ. Quartò Petrus nihil profecit contra Simonem disputando, sed eum demùm prostravit orando. Ac per hoc nobis potiùs servit illud Exemplum, qui superiùs cap. 23. dixeramus, inutiliter cum hæreticis plerunque disputari, utiliter autem pro eis orari. Non quòd protohæresiarcha per orationem Petri conversus sit, sed quòd alij de ejus laqueis erepti sint; & ipse, ne reatum suum

suum diutiùs vivendo augeret; è vivis sublatus. Sed postremæ istæ duæ solutiones, unà cum primâ, procedunt ex hypothesi quòd Petrus reipsa disputarit cum Simone, prout refertur à Pseudoclemente: cui alioqui longè minùs credendum putamus quàm Hegesippo, qui, ut cap. 10. §. 32. vidimus, disertè perhibet, viventibus Apostolis hæreticos in abdito delituisse, nec nisi post Apostolorum decessum in apertum prodijsse. Unde & ibidem ex Philastrio memoravimus, ipsum protohæresiarcham Simonem fugisse Petrum ex Syria in Italiam. Confictæ proinde sunt illæ ejus cum Petro disputationes apud Pseudoclementem relatæ. Paulinæ quoque disputationes in Actis Apostolorum relatæ, & subsequenter §. 118. objectæ, parùm faciunt ad rem. Nam neque ex condicto per modum monomachiæ; sed incidenter occasione data vel arrepta fuere initæ: neque cum hæreticis ab Ecclesia refugis, sed vel cum Judæis, vel cum Gentilibus, nondum tunc Christianismo initiatis, sunt habitæ. Qua solutione eliduntur & alia quædam exempla ibidem subsequenter objecta: ut Iustini Martyris disputantis cum Tryphone, Octavii disputantis cum Cæcilio, & Catharinæ Virginis disputantis cum Philosophis per Maximinum Cæsarem convocatis. Harum quippe trium disputationum prima inita fuit cum Iudæo; secunda & tertia cum Gentilibus; nulla omnium cum hæreticis, ab Ecclesia refugis, & ejusdem Ecclesiæ judicio proscriptis. De disputatione Origenis cum Megethio & alijs Marcionistis, non constat an unquam reipsâ fuerit habita, an verò per Scriptorem quempiam repræsentata. Certè enim Dialogi isti in quibus refertur, non possunt ab Origene vel alio ullo coætaneo fuisse conscripti. Nam ibi memoratur qualiter Imperatores & Reges non solummodò crederent in Christum & adhærerent Ecclesiæ; verùm etiam templa idolorum cum suis idolis everterent. Id quod diu admodùm post tempora Origenis contigit, sub Constantino Magno. Deinde ut admittatur quòd Origenes cominùs disputarit cum hæreticis illis, ejusque disputatio per recentiorem quempiam Scriptorem post tempora Constantini in formam dialogi redacta sit, prout censet Petrus Halloix lib. 1. *Origenis defensi* cap. 9. in fine: considerandum adhuc erit, quo successu finita fuerit ea disputatio. Et sanè quantùm ex ipsis Dialogis colligere licet, Marcionistæ mansere Marcionistæ, nec quisquam eorum per eam disputationem est ab errore pristino conversus; quanquam Eutropius ethnicus, in arbitrum adhibitus, resipuerit: ut vel hinc appareat quàm verum sit quod cap. 21. §. 70. dixeramus, faciliùs Ethnicos in Ecclesiam induci, quàm hæreticos reduci. Hujus igitur disputationis exemplum nobis servit ad ostendendum, inutiliter iniri cum hæreticis disputationes pro ipsorum reductione seu conversione. Convertit quidem Origenes Ambrosium Marcionistam, non tamen ex condicto cum eo disputando; sed catechizando & simpliciter instruendo, vel fortè etiam interdum privatim disputando, ac scrupulos eximendo. Disputavit Gajus cum Proculo Montanista, sed sine fructu, nam Proculus tam procul à resipiscendo extitit post finitam disputationem, quàm ante inchoatam extiterat. Disputavit item Archelaus cum Manete hæresiarcha; & Porphyrius Gazensis cum Iulia ejus discipula: sed parili infelicitate successus; siquidem Manes mansit Manes, & Iulia mansit Manichæa. Ita vel hinc rursùs astruitur inutilitas disputationum cum hæreticis pro ipsorum conversione. Disputavit Hilarius cum Auxentio Ariano; sed Auxentius post disputationem æquè mansit Arianus. Unde iterum nobis suppeditatur novum exemplum inutilitatis hujusmodi disputationum. Postulavit idem Hilarius ab Imperatore Constantino per trinos libellos, ut ad publicè disputandum de fide cum Arianis admitteretur. Sed id demùm postulavit, prout in eodem Breviario ibidem præmittitur, *Vbi extremum fidei periculum animadvertit*. Nullum modò tale periculum, Deo laus, subest aut imminet. Quapropter ex facto Hilarij perperam colligitur; Catholicos nunc posse doctrinariam monomachiam Lutheranis offerre, vel à Lutheranis oblatam acceptare. Pulchrè admodùm & appositè Augustinus: [1] Magnus ille (inquit) nostrorum temporum „ Medicus Vindicianus, consultus à quodam, „ dolori ejus adhiberi jussit quod in tempore „ congruere videbatur: adhibitum sanitas „ consecuta est. Deinde post annos aliquot, „ eâdem rursùs corporis causâ commotus, „ hoc idem putavit ille adhibendum: adhi„ bitum vertit in pejus. Miratus currit ad „ medicum; indicat factum. At ille, ut erat „ acerrimus, ita respondit: *Ideò malè acceptum es, quia ego non jussi*: ut omnes qui au„ dissent, hominemque non nossent, non eum „ arte Medicinali fidere, sed nescio quâ illi„ citâ potentiâ, putarent. Undè cùm esset „ à quibusdam posteà stupentibus interroga„ tus, aperuit quod non intellexerant, vi„ delicet: *Illi ætati non hoc se fuisse jussurum*. „ Tantum igitur valet, ratione atque artibus „ non mutatis, quid secundùm eas sit pro temporum varietate mutandum". Huc etiam referri potest & illud ejusdem lib. 1. contra Crescotium cap. 23." Occurrere multa tibi „ ipsi non dubito, quæ, quamvis bona sint, „ & ad utile aliquid instituta, non omnibus „ tamen habentibus sunt utilia, sed tantum„ modò benè utentibus. Nam quæ eâdem

[1] Aug. epist. 5.

luce

„ luce & sani oculi perfunduntur, & saucij; „ istis adjumentum est, illis tormentum: idem „ cibus alias valetudines alit, alias lædit: „ Idem medicamentum hos curat, illos debi- „ litat: Eadem arma alios muniunt, alios im- „ pediunt: Eadem vestis alijs tegumento est, alijs implicamento". Ubi quod de medicamento, aliàs curante, aliàs debilitante, dicitur, illustrari potest exemplo hellebori, de quo Cassianus ait: Y. Quòd si imminente exi- „ tiali morbo sumptum fuerit, fit salubre: „ cæterùm absque summi discriminis necessitate perceptum, præsentis exitij est". Ad hunc ergo modum de publicis disputationibus cum hæreticis in causa fidei jam definita philosophandum est. Iniri namque possunt in extremo fidei periculo, & tunc prodesse magis quàm obesse natæ sunt: secluso autem istiusmodi discrimine, perniciosæ ut plurimùm sunt, rarò aut nunquam fructuosæ. Disputatio Athanasij cum Ario, conficta est ab aliquo Scriptore qui Athanasio recentior est, nam in fine Athanasium vocat *Sanctum*, quod de ipso Athanasio præsumendum non est: falsò prætereà in titulo fingitur habita fuisse in Concilio Niceno, cùm ex textu constet habitam in quodam cœnobio coram fratribus. Deinde ut habita fuisset in Niceno Concilio, verisimilius est, ante potiùs, quàm post Synodalem sententiam in Arium latam, fuisse habitam. Ac per hoc non fuisset habita cum hæretico jam œcumenicè damnato. Accedit quòd non ex condicto, sed incidenter inita fuerit, prout clarè indicat textus sub initium, his verbis: *Nobis hæc invicem communicantibus, quæ ad pietatem spectabant, multâ cum modestia & frugalitate: derepentè ex radice Christo inimici Arij, bellua sub humanâ specie ad nos insilijt.* Unde patet non solùm *derepentè* disputatorem irrupisse inexpectatum, sed præterea eum non fuisse ipsum Arium, prout falsò titulus præfert; sed quempiam *ex radice Arij*, hoc est, Sectatorem Arij. Circumfertur & alia ejusdem Athanasij disputatio, quasi Laodiceæ inita cum Ario, Sabellio, & Photino, jussu Constantini Cæsaris, coram Probo Cognitore, homine adhuc ethnico. Verùm hæc quoque conficta est, prout monet Bellarminus lib. de Scriptor. Eccles. in *Athanasio*. Authorem ejus se profitetur Vigilius, qui lib. 5. contra Eutychen sub initium ita ait:" De Conciliorum diver- „ sis Sanctionibus, & nominum religiosè ad- „ ditis novitatibus, plenissimè in ijs libris, „ quos adversùs Sabellium, Photinum, & „ Arium, sub NOMINE ATHANASII, tan- „ quam si præsentes cum præsentibus agerent, „ ubi etiam Cognitoris persona videtur inducta, conscripsimus". Disputatio Hieronymi cum Helladio Luciferiano, utrum reipsa fuerit inita, an verò repræsentativè per modum dialogi digesta, sicut alij ejusdem Hieronymi Dialogi adversùs Pelagianos, sub nominibus *Attici* & *Critobuli*, exantlati, haud constat. Atque ut reipsa fuerit inita, equidem incidenter & per occasionem inchoata fuerat, per modum justæ defensionis contra oblatrantem invasorem, ut ex ejus exordio colligitur. Et quanquam unus ille Luciferianus succubuisse dicatur & manus dedisse veritati: nihilominùs jam victus & persuasus luculentum præbuit testimonium impersuasibilitati hæreticorum. Ait quippe ad extremum suo debellatori: Z. Unum tibi confiteor, „ quia mores meorum apprimè novi; faciliùs eos vinci posse, quàm persuaderi". Hoc de hæreticis promiscuè omnibus verum esse, superiùs cap. 22. & 23. ostendimus: & ipse Hieronymus de ijs loquens alicubi ait: A Multi „ utroque pede claudicant, & ne fractis qui- „ dem cervicibus inclinantur; habentes affe- „ ctum erroris pristini, cùm prædicandi eundem non habeant libertatem".

Y. Cassian. Collat. 17 c. 17.

Vigilius.

Z apud. Hier Dialog cont. Lucifer. in fine.

A Hieronym. Epist. 61.

CXXIX Disputationum Augustini cum Manichæis, Arianis, & Donatistis, quædam quidem feliciter, sed plures infeliciter cesserunt. Felix namque Manichæus, & Fortunius Donatista, disputationibus Augustini non solùm convicti, sed & persuasi, resipuerunt: cæteri quantumlibet convicti persuaderi nequierunt: uti nec Crispinus Donatista persuaderi potuit, disputatione licèt Possidij convictus. Quamvis enim Proconsulari sententiâ post finitam pugnam declaratus sit hæreticus, adeò tamen non resipuit, ut ad Imperatoris tribunal provocaverit. Pascentius Arianus post conflictum cum Augustino, ut testatur Possidius, B. Magis magisque „ iratus & furens, mendacia multa pro fide „ sua falsa jactabat: victum esse à seipso procla- „ mans, multorum ore laudatum Augustinum". Quid verò Maximinus? Audi Possidium ibidem subdentem:" Hæreticus ille de „ Hippone rediens Carthaginem, de sua mul- „ ta in Collatione loquacitate victorem se de „ ipsa Collatione recessisse jactavit, & mentitus est". Quid centeni Donatistarum Episcopi, in solemnissima Collatione Carthaginensi toties victi & revicti, tandemque sententialiter per Cognitorem damnati, profecerunt? Nihil, nisi impudentiùs mentiri, ut nimirum fingerent & apud suos divulgarent, Cognitorem præmio à Catholicis fuisse corruptum. Hinc Augustinus compulsus est librum quasi apologeticum edere, quo calumniam istam propulsaret, qui sic incipit: C. Quid „ adhuc, Donatistæ, seducimini ab Episco- „ pis vestris, quorum fallaces tenebræ clarâ „ luce discussæ sunt, quorum apparuit error, „ quorum pertinacia superata est? Quid adhuc „ vobis jactant vana mendacia? Quid adhuc creditis

B. Possid. in vita August. c. 17.

C. Aug. l. post Collationem c. 1.

„ creditis hominibus victis? Cùm vobis di-
„ cunt JUDICEM PRÆMIO FUISSE CORRUPTUM, quid novum faciunt? Quid aliud omnes victi facere consueverunt, qui veritati consentire nolunt, nisi ut de Judicis iniquitate mentiantur". Reliquæ Concertationes Catholicorum cum hæreticis eodem §. 118. objectæ, parum aut nihil utilitatis adduxerunt: excepta duntaxàt concertatione B. Gregorii cum Eutychio, & B. Germani cum Pelagianis in Britannia. Verùm harum prima non fuit publica aut ex condicto inita per modum monomachiæ, sed privata & incidenter habita. Altera fuit quidem publicè inita, sed ut optatum consequeretur effectum, suppleri debuit per miraculum, quod à Beda refertur ibidem capite proximè sequenti, & ex ipso nos suprà hìc cap. 29. §.95. & iterùm cap. 37. §. 121. ubi & alia exempla congessimus. Sed non ampliùs fiunt plerunque ejusmodi miracula: nec mirum, quia ut B Gregorius Homil. 29. in Euangelia ait: " Hæc necessaria in exordio Ecclesiæ fuerunt: Ut enim ad fidem cresceret multitudo credentium, miraculis fuerat nutrienda. Quia & nos cùm arbusta plantamus, tamdiu eis aquam infundimus, quousque ea in terra jam coaluisse videamus: at si semel radicem fixerint, irrigatio cessabit". Disputationes à B. Bernardo initæ, sive cum Abailardo, sive cum Gilberto Porretano, non sunt ad propositum. Non enim cum hæreticis jam anteà Synodaliter damnatis, sed cum incipientibus nondumque provectis aut de contumacia adversùs Ecclesiæ sententiam notatis initæ sunt. Cæterùm pro pleniori præmissorum illustratione, & scopi nostri confirmatione, non pigebit aliqua hìc subjungere ex Epistola Conradi Bruni Jurisconsulti Germani, quam ille de utilitate ex historiarum notitia proveniente conscripsit paulò post exortum in Germania Lutheranismum:

D. Conrad. Brunus Epist. de Utilitat. ex Historiis capienda. Extat apud Cochl. præfixa lib. de Act. & Script. Lutheri.

D. Ad extirpandas (ait ille ibi) subortas alicubi hæreses, reconciliandamque in Religione discordantium pacem, Magistratus tam Ecclesiastici, quàm sæculares, ea sibi ex historiis consilia decerpent, quibus extinctæ olim hæreses, non quibus auctæ atque corroboratæ fuerunt. Ac proinde neque liberum permittent unicuique quod libeat credere. Quo consilio Jovianus Imperator, etiamsi Catholicus Princeps, & Valens hæreticus, usi sunt. Ille quidem, ut hoc modo blandimentis & suasione verborum, discordantium contentiones abscinderet: Hic verò, ut pace utcunque inter colentes factâ, Arianorum ipse interim hæresim confirmaret. Sic nec hæreticis Ecclesias dabunt, nec sacra peragere permittent. Quod Gratianum & Valentinianum lege sanxisse, tradunt historiæ. Sed nec Colloquia inter Catholicos & hæreticos instituent. Quod Principes quosdam Catholicos Augustini temporibus fecisse, ipse in Breviculo suo, & sæpè aliàs in Epistolis, testatur. Hæc, inquâ, Veterum consilia nostri Magistratus sive Ecclesiastici sive sæculares, in extirpandis hæresibus, & componendâ inter discordantes pace, minimè amplectentur. Nam etsi pia & Catholica veterum Principum fuerit intentio, nempe ut his consiliis perturbatum hæresibus & Schismatibus Ecclesiæ statum ad concordiam & tranquillitatem reducerent: tamen quia hujusmodi consiliorum infelicem fuisse eventum historiarum exemplis docentur, minimè imitanda erunt; sed omnibus modis, quæ tam malè successerunt, repudiandâ. Contrà verò deligenda erunt, quæ feliciorem successum & eventum habuerunt: cujusmodi sunt, ut Catholici Magistratus subortientibus hæresibus in tempore occurrant: ut Ecclesiarum Prælati à Romano Pontifice, de admonendis convertendisque hæreticis, & qui ab his ipsis decepti fuerint, tum interponendis futiendisque pro ipsis ad Deum precibus; tum damnandis & anathemate feriendis his, qui pertinaciter in errore perseveraverint, admoneantur: Ut Ecclesiarum Episcopi & Prælati, quæ ad hunc modum à Romano Pontifice mandata fuerint, quæque juxta Paternas regulas ad eorum officium pertinent, in convertendis hæreticis, damnandisque & anathematizandis hæresibus, earumque authoribus, fautoribus, defensoribus, fideliter exequantur: Ut Imperator, cæterique Catholici Principes, à Romano Pontifice, cæterisque Episcopis & Prælatis, admoneantur, ut ipsi quoque sanctam Dei Ecclesiam adversùs hæreticorum insultum defendant, & quæ adversùs ipsos & eorum errores ecclesiastico judicio decreta fuerint, executioni mandent, ac injuriam Deo & Ecclesiæ ejus per illos illatam, ipso etiam gladio vindice persequantur: Denique ut Imperator, & Catholici Principes, ad hunc modum à Prælatis Ecclesiasticis admoniti, tum latis à se quoque legibus, tum publicis Edictis propositis, hæc omnia reipsâ exequantur. Hæc, inquam, & similia consilia, quibus, ad vindicandas extirpandasque hæreses, veteres Ecclesiæ Principes & Magistratus tam Ecclesiastici quàm sæculares usi sunt; nostri quoque Principes & Magistratus, quoties usui venit, quisque pro injuncto sibi officio, amplecti debent: quia hæc ipsa felicem olim habuisse eventum, ex historijs tam sacris quàm profanis edocentur".

CAPUT XL.

Diluuntur obiectiones cap. 36. §. 119. propositæ, ex authoritatibus Irenæi, Tertulliani, Prosperi, Augustini, Ivonis, Divi Thomæ, aliorumque Scholasticorum, nec non quarundam Synodorum depromptæ. Collationis Carthaginensis cum Donatistis initæ occasio & necessitas. Ejus exemplo inaniter Pelagiani prætenderunt sibi jam prædamnatis annuendam esse ulteriorem audientiam. Discrimen notatu dignum inter Donatistas, & Pelagianos, & Maximianistas à Donatistis segregatos. Cum Donatistis in Collatione Carthaginensi magis de quæstione facti, quàm de dogmate fidei disceptatum fuit. Cur Florentina Synodus Græcos, & Basiliensis Bohemos ad conferentias invitaverint aut admiserint?

CXXX. SUpersunt adhuc diluenda ea documenta, quæ eodem capite XXXVI. §. 119. fuerunt objecta. Et quidem Irenæus, primo loco allegatus, quid de disputationibus cum hæreticis censuerit, colligi potest ex dictis superiùs cap. 23. & 24. Ad locum verò ex ipso objectum respondetur, non loqui eum de *confutatione* facienda per disputationem publicam, nedum ex condicto per modum monomachiæ ineundam, sed de ea maximè quæ Scriptione & editione librorum seu Tractatuum peragitur. Assignat quippe ibi rationem cur nolit Gnosticorum sententias singulatim in suo isto libro confutare: primò quidem propter nimiam sententiarum varietatem, quam in ordinem redigere, admodùm difficile, si non impossibile sit; præsertim cùm quotidiè nova commenta ebullirent. Huc spectat quod idem ipse Irenæus de illis ipsis hæreticis loquens ait alibi: E. Iren. l. 1. cap. 18. [E] Cùm „ discrepant ab invicem & doctrinâ, & tradi„ tione; & qui recentiores eorum agnoscuntur, „ affectant per singulos dies novum aliquid „ adinvenire, & fructificare quod nunquam „ quisquam excogitavit, durum est omnium describere sententias". Secundò propter usitatum ipsis hæreticis morem occultandi sua sensa, adeò ut impossibile sit accuratè callere eorum mentem: F. Id lib 4. cap 69. [F] Tantæ sunt (ait ipse de eis) „ de uno inter eos diversitates, de eisdem Scri„ pturis varias habentes sententias; & uno eo„ demque sermone lecto universi obductis su„ perciliis gyrantes capita, valdè quidem altissi„ mè se habere sermonem dicunt, non autem „ omnes capere magnitudinem ejus intelle„ ctûs, qui ibidem continetur: & propter hoc, „ silentium maximam rem esse apud Sapientes". Et mox infrà ibidem: "Sic autem abeunt „ omnes, quotquot sunt, tantas de uno gestan„ tes sententias, in abscondito ferentes secum „ sua acumina". Quibus verbis continuò subnectuntur ea quæ in objectione allegantur; continentque tertiam rationem, ob quam videatur supervacaneum commenta eorum singulatim refellere: quia nimirùm quamdiu ipsi inter se discordes sunt, seipsis abundè refelluntur: discordia siquidem manifestissimum est falsitatis indicium: [G] Falsitas enim (ut præclarè monet G. Theod. de Græc. aff. fect. curat. serm. 5. „ Theodoretus) non solùm veritati, sed & sibi „ ipsi contraria est: veritas autem sibi concors, unam modò falsitatem habet infestam". Eodem itaque argumento Irenæus in Objectione adductus redarguit Gnosticos inter se diffidentes, quo Magnus Basilius erroris redarguit veteres Philosophos ab invicem discordantes: [H] Quid opus est (inquiens) ut laboremus in H. Basil. Hom. 1. Hexam. „ eorum falsis opinionibus redarguendis; qui„ bus satis sit, illorum libris inter se collatis, „ summo cum otio spectatores contentionis pugnæque ipsorum sedere"? Hoc nimirùm est, quod verbis illis in Objectione relatis ait de Gnosticis Irenæus: Irenæus. *Cùm inter eos convenerit de iis quæ in Scripturis sunt prædicta, tunc & à nobis confutabuntur: Non enim benè sentientes interim semetipsos arguunt, de iisdem verbis non consentientes.* Addo prætereà, quòd etiamsi Irenæus iis verbis promisisset Gnosticis verbalem aut subitariam disputationem sub conditione ibidem expressâ, nimirùm *Vt inter se priùs convenirent:* equidem nihil præjudicaret assertioni nostræ. Optimè quippe ipse sciebat, nunquam fore ut ipsi conditionem illam implerent, atque adeò nunquam ipse disputationem sub ea promissam inire deberet. Ad Tertulliani testimonia ibidem subsequenter objecta, Respondetur, Tertullianum non loqui de disputationibus subitariis aut ex condicto ineundis cum hæreticis, sed de iis, quæ editione librorum, quibus eorum argumenta referantur ac refellantur, peraguntur. Patet id apertè ex ipso con-

contextu singulorum locorum ex Tertulliano objectorum. Primus quippe locus descriptus est ex libro *De Resurrectione carnis* cap. 2. Ibi autem manifestè author aperit quonam modo ac ordine in eo ipso libro processurus sit adversùs hæreticos resurrectionem carnis inficiantes. Non igitur de *disceptatione* aliqua subitaria aut monomachica cum eis ineunda ibi loquitur, sed de illa disceptatione scriptoria sive libraria, quam toto isto volumine prosequitur. Idem omninò dicendum de duobus reliquis ejusdem Tertulliani locis ibidem subjunctis. Utrobique enim præfatur, se posse hæreticos illos uno verbo refellere per regulam abs se traditam in libro de Præscriptionibus; sed nihilominùs, *Salvâ istâ Præscriptione*, se velle adversùs eos respectivè Scripto agere, & libros istos edere. Nulla quippe est verisimilitudo quòd cum ipsis hæresiarchis, jam pridem vitâ functis, aut certè procul dissitis, Tertullianus cominùs decertare aut disceptare voluerit.

CXXXI. Ad Augustinum Tertulliano subnexum, jam suprà responsum est cap. 38. §. 126. Prosperi verò locus ibidem subinsertus, si integer proferatur, nobis magis quàm objicientibus patrocinabitur. Ait quippe ibi Prosper de Semipelagianis, Pelagianismi jam excisi favillas animare nitentibus: [l] Cur bel-
„ lum confectum retractant, & munitiones se-
„ curæ dudum pacis infirmant? An victores
„ displicent, & victi placent; tantâque insolen-
„ tiâ damnati foventur errores, ut pravitatis
„ invidiâ & authores nostri pulsentur & Judi-
„ ces? An verò ita se novorum censorum nor-
„ ma exactior temperavit, ut & nulla eorum
„ quæ excisa sunt asserat, & quædam ex his quæ
„ defensa sunt respuat? ECCE SALVA CATHO-
„ LICÆ PACE VICTORIÆ, SALVA INDISSO-
„ LUBILIUM REVERENTIA DECRETORUM,
„ parati sumus patronos doctrinæ emendatio-
„ ris audire, & circumcisas ab omni errore li-
„ neas subtilissimæ discretionis agnoscere. Con-
„ stituatur in medio, quod de novis emer-
sit ingeniis". Indignationis profectò plena est ista percontatio, *Cur bellum confectum retractant* &c. Tanquam diceret: Quanta insolentia est, dogmata semel ritè decisa, ulteriori discussioni velle subjicere? Porrò quia Semipelagiani negabant sua dogmata coincidere cum Pelagianorum dogmatibus jam anteà damnatis, subdit Prosper inferiùs aliam istam interrogationem, *An verò ita se novorum censorum norma exactior temperavit, ut & nulla eorum quæ excisa sunt asserat* &c? Super isto ergo puncto audiri eos posse annuit Prosper iis verbis, *Parati sumus patronos doctrinæ emendatioris audire.* Sed nec hoc ipsum aliter annuendum censet, quàm sub ista protestatione, *Salvâ Catholicæ pace victoriæ, salvâ indissolubilium reverentiâ Decretorum.* De ipsis ergo Decretis, sive Canonibus pridem sancitis, nullam prorsùs patitur iniri disputationem; sed duntaxàt de eo, An Semipelagianorum dogmata essent eadem cum pridem excisis in causa Pelagianorum. Audientia præterea illa, quam super hoc ipso puncto eis annuit, non est verbalis aut monomachica, sed scriptoria potiùs aut libraria. Dicit enim se paratum lectori ob oculos proponere quæ scripserint, prout de facto per totum libri sui corpus sparsim facit, juxta quod illis finalibus verbis prædicaverat, *Constituatur in medio, quod de novis emersit ingeniis.* Factâ itaque per corpus libri passim collatione utrorumque dogmatum, & deprehensâ in multis consonantiâ Semipelagianorum cum Pelagianis quoad dogmata in his pridem damnata, concludit ad extremum de Semipelagianis: [k] Non ergo cum
„ istis novâ acie dimicandum est, nec quasi con-
„ tra ignotos hostes specialia sunt ineunda cer-
„ tamina. Tunc istorum machinæ confractæ
„ sunt, tunc in superbiæ sociis ac principibus
„ corruerunt, quando beatæ memoriæ Inno-
„ centius nefandi erroris capita Apostolico mu-
„ crone percussit: quando Pelagium ad profe-
„ rendum in se suosque sententiam, Palæstino-
„ rum Episcoporum Synodus coarctavit: quan-
„ do Africanorum Conciliorum Decretis beatæ
„ recordationis Papa Zozimus sententiæ suæ
„ robur adnexuit, & ad impiorum detrunca-
„ tionem gladio Petri dexteras omnium arma-
„ vit Antistitum: quando sanctæ memoriæ Papa
„ Bonifacius piissimorum Imperatorum Ca-
„ tholicâ devotione gaudebat; & contra inimi-
„ cos gratiæ Dei non solùm Apostolicis, sed
„ etiam Regiis utebatur Edictis: & quando idē,
„ cùm esset doctissimus, adversùs libros tamen
„ Pelagianorum B. Augustini Episcopi responsa
„ poscebat. Unde & venerabilis memoriæ Pon-
„ tifex Celestinus, cui ad Catholicæ Ecclesiæ
„ præsidium multa Dominus gratiæ suæ dona
„ largitus est, sciens damnatis non examen ju-
„ dicii, sed solum pœnitentiæ remedium esse
„ præstandum; Celestium, quasi non discusso
„ negotio audientiam postulantem, totius Ita-
„ liæ finibus jussit extrudi: adeò & Præcesso-
„ rum suorum Statuta, & Decreta Synodalia
„ inviolabiliter servanda censebat, ut QUOD SE-
„ MEL MERUERAT ABSCINDI, NEQUAQUAM
ADMITTERET RETRACTARI". Ex qua tota deductione manifestissimè claret, beatum Prosperum non solùm contrariæ nobis sententiæ non patrocinari, sed plenissimè etiam ac validissimè ei adversari. Quid enim planius aut manifestius, quàm quod ubi collatione factâ deprehendisset Pelagianorum dogmata quædam pridem excisa, renovari à Massiliensibus, etsi nonnihil incrustata, concluserit: *Non ergo cum istis novâ acie dimicandum est* &c. Quid putabimus eum fuisse conclusurum, si deprehendisset

[l] Prosp. lib. contr. Collat. c. 2.

[k] Ibidem cap. 41.

Innocent.

Zozymus.

Bonifacius.

Celestinus.

hendisset renovari iisdem verbis dogma semel damnatum, qui sic conclusit ubi vidit renovari incrustatum? Sed nimirùm probè noverat, hæresim non tam in verbis, quàm in verborum sensu consistere. Unde & alibi exclamat contra eosdem Pelagiani dogmatis incrustatores: L. *Quid prodest verba commentum Pelagianum respuere, & solâ damnatos plectere voce: Cum paucis squalida sublatis de cute nervis, intima vipereo foveantur viscera sensu?*

L. Idem lib. de Ingratis cap. 11.

CXXXII. Neque huic solutioni, ex Prospero ipso stabilitæ, obstat locus Augustini ibidem objectus, quo asserit, Catholicos *Compulisse Donatistas per Imperialia Iussa, ut ad Collationem secum venirent.* Illam quippe compulsionem à Catholicis extorsit gravissima necessitas, prout idem ipse Augustinus ibidem perhibet. Constat porrò ex dictis superiùs cap. 39. §. 128. quædam fieri licitè & utiliter premente necessitate, quæ illicitè & noxiè attentantur seclusâ necessitate. Unde ipse Augustinus, qui cum aliis Coepiscopis compulit Donatistas ad ineundam collationem urgente necessitate, prorsùs renuit admittere ad disputationem Pelagianos cessante simili necessitate. Quemadmodùm enim hujus temporis Sectarii quoties ferè Catholicos ad disputandum provocant, Collationis istius Carthaginensis cum Donatistis initæ exemplum obtendunt: ita olim Pelagiani ulteriorem erroris sui discussionem flagitantes, eodem exemplo prætensionem suam colorabant. Augustinus verò eis respondens, quid nos modernis Sectariis respondeamus edocuit. Ait itaque ipse ibi Pelagianis: M. Nec vos nec alios decipiatis, velut talem „vocem habeatis adversùs nos, qualem nos „adversùs Donatistas; quos ad Collationem „nobiscum venire per Imperialia Jussa com„pulimus. Illorum enim furor occupaverat „Africam totam, nec prædicari à Catholicis „veritatem contra suum patiebantur errorem; „violentis aggressionibus, latrocinationibus, „itinerum obsidionibus, rapinis, ignibus, cæ„dibus multa vastantes, cuncta terrentes: cum „quibus apud Episcopos, quos communes nos „habebamus, nihil agere poteramus: Quod „verò ante centum ferè annos Majores nostri „cum eis egerant, jam populorum memoria „non tenebat. Hæc igitur NECESSITAS „COMPULIT, ut saltem Gestis nostrâ Col„latione confectis, eorum contunderemus in„verecundiam, & reprimeremus audaciam". Ecce quàm gravis ac premens necessitas adegerit Catholicos ad implorandum & impetrandum Imperiale mandatum, quo compellerentur Donatistæ inire secum Collationem! Qui ergo exemplum Collationis illius obtendunt, opus est, ut & ipsi consimilem necessitatem conferendi ostendant. Qualem quia Pelagiani ostendere nequierunt, ulteriorem suæ causæ discussionem impetrare nec debuerunt nec valuerunt, sed ab Augustino ibidem continuò audierunt: " Vestra verò, apud compe„tens Judicium communium Episcoporum, „modò causa finita est. Nec ampliùs vobiscum „agendum est, quantum ad jus examinis per„tinet, nisi ut prolatam de hac re sententiam „cum pace sequamini. Quod si nolueritis, à „turbulenta vel insidiosa inquietudine cohi„beamini". Ubi ne quis inde quærat subterfugiendi rimam, quòd Augustinus ait, *Apud competens Iudicium communium Episcoporum:* observandum est, Donatistas passim per Africam erexisse altare contra altare, & cathedram contra cathedram; ita ut pleræque per Africam Ecclesiæ cathedrales haberent duos simul Episcopos, Catholicum unum, Donatistam alterum. Unde rursùs fiebat, ut si quando Episcopi Catholici quidpiam decernerent contra Donatistas, vicissim Episcopi Donatistici contrarium decernerent contra Catholicos: & sicut plebs Catholica adhærebat Decretis Episcoporum suorum, ita & plebs Donatistica suorum. Pelagiani autem non creabant Episcopos in Sedibus occupatis per Catholicos Episcopos: & idcircò Augustinus eos Episcopos vocat *communes*, qui de Pelagianorum causa sententiam protulerunt. Certè enim cùm Pelagius esset natione Britannus, & Celestius Scotus; non legimus tamen Britannicos aut Scoticos ullos Episcopos interfuisse Synodis quibus illi judicati sunt priusquam Augustinus ista scripsisset. Cæterùm quia Pelagiani exemplum illud Collationis Carthaginensis pro sua prætensione obtendebant, non contentus Augustinus rationem disparitatis mox descriptam assignare, aliud è contrario exemplum eis opposuit, subdens ibidem continuò: " Similes autem estis „potiùs Maximianistis, qui cupientes exigui„tatem suam nomine saltem certaminis con„solari, & ideò videri aliquid apud eos qui„bus contemptibiles erant, quia inire nobis„cum finerentur examen, interpellantes eos, „& libellum dantes, provocantesque, con„tempsimus. Magis enim de certamine nomi„nari desiderabant, quàm formidabant in cer„tamine superari. Nec sperabant victoriæ glo„riam, sed famam requirebant Collationis, „quia multitudinis non habebant. Si ergo pu„tatis, ideò vos esse victores, quia non vobis „datum est quale desideratis examen, Maxi„mianistæ vos ad ista vaniloquia præcesserunt: „quamvis dederit vobis Ecclesia Catholica „Judicium quale debuit, ubi causa vestra fi„nita est; illis autem nullum dare dignata „est, quia non à nobis, sicut vos, sed à Do„natistis fuerant segregati. Si autem in Ma„ximianistis videtis non esse consequens, ut „qui conferre in aliquo Judicio non sinun„tur, putari debeant de veritate confidere, nolite

M. August. l. 3. contra Jul. c. 1.

„ nolite ulteriùs hæc jactare: Vobisque suffici-„ at, quòd vos Ecclesia Catholica & materna „ lenitate sustinuit, & judiciariâ severitate, „ vel potiùs medicinali necessitate damnavit". Ex toto isto Augustini textu, quem dispunctim per fragmenta descripsimus, tria documenta colligere licet: primum est, disputationes seu conferentias cum hæreticis non ita esse intrinsecè malas, ut nullo unquam casu etiam extremæ vel gravissimæ necessitatis fas sit Catholicis eas inire, aut etiam ad eas compellere hæreticos detrectantes. Patet id exemplo Collationis Carthaginensis, ad quam ineundam & vi quodammodò à Donatistis extorquendam Catholicos adegit prægnantissima necessitas, ab Augustino memorata: Ut omittam, eam collationem potissimùm habitam fuisse super innocentia Cæciliani Carthaginensis Episcopi, quem Donatistæ Traditorem fuisse contendebant: ità ut quæstio magis fuerit facti, quàm fidei: atque adeò hìc locum habeant quæ diximus suprà cap. 37. § 123. undè minùs mirandum est causæ istius cognitionem Marcellino Tribuno, homini laico, fuisse commissam. Secundum est, hæreticos semel post competens examen ab Ecclesia damnatos, haudquaquam ad ulteriorem discussionem dogmatum sic reprobatorum esse admittendos. Patet id ex ijs quæ adversùs Pelagianorum prætensionem ab Augustino conscripta recitavimus. Tertium est, Subsectis de principali aliquâ Sectâ pullulantibus nullam dandam esse audientiam aut disputandi copiam. Patet id ex comparatione illa quam Augustinus instituit inter Maximianistas & Pelagianos, cùm dicit, *Ecclesiam Catholicam dedisse Pelagianis Iudicium quale debuit, ubi causa eorum finita fuit: Maximianistis autem nullum dare dignatam fuisse, quia non à Catholicis, sicut Pelagiani, sed à Donatistis fuerant segregati.*

Vide Aug. Epist. 50. & 152 item l. post Collat. item in Breviculo Collationis.

CXXXIII. Ad locum Ivonis ibidem subsequenter objectum, facilis est ex dictis responsio: præsertim cùm Ivo ibi expressè alludat ad locum Augustini, Epistola 50. dicentis: „ In hujusmodi causis ubi per graves „ dissensionum scissuras non hujus aut illius „ hominis est periculum, sed populorum stra-„ ges jacent, detrahendum est aliquid seve-„ ritati, ut majoribus malis sanandis charitas sincera subveniat". Ubi ex professo agit de Donatistis, quos Ecclesia Catholica mitiùs ac benigniùs tractavit, propter urgentium periculorum necessitatem; quàm legum aut canonum severitas, cessante ejusmodi necessitate, postularet: prout præcedenti §. dictum est. Authoritas D. Thomæ & Scholasticorum ei suffragantium, non plùs probat quàm quod nos ultrò fatemur, & jam præcedenti §. monuimus, disputationes nimirùm cum hæreticis non ita esse intrinsecè malas, ut nullo unquam casu cujuscunque necessitatis iniri licitè queant. Notandum prætereà ex dictis suprà cap. 22. §. 74. D. Thomam non tractare ibi determinatè de hæreticis, sed generaliter de infidelibus. Notandum demùm, eundē D. Thomam non ibi loqui specificè de disputationibus solemnibus ex condicto ineundis; sed generatim & irrestrictè de disputationibus sive Scripto, sive verbo, sive facto, sive publicè, sive privatim, sive incidenter, sive ex prævio pacto ineundis. Quapropter ex ejus dictis nihil colligi potest nostro scopo adversum: A genere enim non distributo ineptè arguitur ad determinatam speciem. Atque hinc est quod Scholastici Interpretes D. Thomæ ingenuè interdum fateantur disputationes publicas cum hæreticis plerunque inutiles, imò & periculosas esse, rarissimè autem expedire: „ Meritò est observandum (ait horum quispiam) disputationem cum hæreticis plerun-„ que esse inutilem & periculosam, atque adeò „ rarissimè expedire. Primò quia Scripturas „ non recipiunt, nisi quas & quomodo volunt. „ Secundò quia Ecclesiæ, traditionum, & san-„ ctorum Patrum authoritatem aspernantur. „ Tertiò quia in erroribus suis obstinati non „ attendunt argumentorum solutiones, ut „ intellectis illis assentiantur; sed cùm unum „ dicis, aliud extra propositum animo vol-„ vunt, quod opponant; & ab uno dogmate „ quod examinatur, transiliunt ad aliud, non „ expectatâ resolutione prioris. Adde quòd „ rarò felices exitus habuerunt ejusmodi dis-„ putationes, seu collationes, sive colloquia, „ seu quocunque nomine vocentur: ut patet „ ex Tertulliano lib. de Præscript. cap. 14. & „ aliquot sequentibus, Nicephoro lib. 8. Hist. „ cap. 13. Driedone lib. 2. de Scriptura sacra „ cap. 3. Ruardo Tappero Orat. 5. Cochleo „ in Actis Lutheri Anno 1527. Ut verissimè „ apud Socratem lib. 9. Historiæ Tripartitæ „ cap. 19. dictum sit: *Disputationem non solùm* „ *Schismata non unire, sed etiam hæreses ad conten-* „ *tiones maiores adducere.* Neque his adversatur, „ quòd Augustinus, Hieronymus, imò & „ Tertullianus, contra hæreticos scripserint; „ quòdque Paulus Act. 9. *Invalescebat & con-* „ *fundebat Iudæos*; & *disputabat cum Græcis*, „ sive, ut est in Græcis exemplaribus, *Loque-* „ *batur & disputabat adversùs Hellenistas.* Aliud „ enim est, scribere confutationes hæreseon; „ aliud, voce disputare; præsertim ubi fre-„ quenter hæretici sunt planè pertinaces, & „ non disputant animo veritatis indagandæ, „ sed ut vel apud imperitos vicisse videantur, „ vel saltem ne appareant esse victi. Ex quo „ fit, quòd, ut scribit Tertullianus cap. 15. „ *Firmos quidem fatigant, infirmos capiunt, me-* „ *dios cum scrupulo dimittunt.* Nam ut cap. 18. „ loquitur: *Ille, si quis est, cuius causâ in con-*

D. Francisc. Sylvius in 2. 2. q. 10. ar 7.

Act. 9. 22. ib. v. 29.

Vide suprà hic cap. 24. §. 81. & c. 25 § 84.

Ib. Aug. Epist. 50.

,, *gressum descendis Scripturarum ut eum dubitan-* ,, *tem confirmes, ad veritatem, an magis ad hæ-* ,, *reses deverget; hoc ipso motus, quod te videat* ,, *nihil promovisse, æquo gradu negandi & defen-* ,, *dendi diversa parte statutum? Certè de pari al-* ,, *tercatione incertior discedet, nesciens quam hæ-* ,, *resim iudicet.* Præterea, non negamus licere, ,, imò & oportere interdum Catholicos Do- ,, ctores, benè in Scripturis & Patribus ver- ,, satos, contra hæreticos disputare, ad ipso- ,, rum perfidiam confutandam, & ad aliorum ,, fidem corroborandam: sed asserimus, RA- RO ID EXPEDIRE". Dominicus quoque Bannez, insignis & ipse Thomista, rigidusque D. Thomæ Sectator: P. Experientiâ novimus ,, (inquit) quàm sint inutiles disputationes ,, cum hæreticis in publico, nisi ad converten- ,, dos simplices ab illis seductos. Sed in his om- ,, nibus insistendum est Patrum vestigijs, & ,, consilio habito cum prudentibus & doctis procedendum est contra hæreticos" Quid porrò hac de re Patres censuerint, abundè satis in præcedentibus ostendimus. Et revera post tam longam experientiam non solùm inutilitatis, sed etiam noxietatis disputationum publicarum cum hæreticis initarum, rarissimè occurrere possunt tales circumstantiæ, quæ viris prudentibus persuadere queant, ejusmodi disputationes hìc & nunc omnibus perpensis esse acceptandas, nedum offerendas. Quapropter licèt Florentina Synodus propter incidentes tunc necessitates prudenter admiserit, & etiam invitaverit Græcos ad conferendum publicè cum Catholicis de quibusdam etiam dogmatibus inter utrosque pridem controversis: nihilominùs Græci ad suos reversi, denuò resilierunt; & quamtumvis victi, invictos se jactaverunt: ut vel hinc cernere liceat, quàm verum sit illud ex Bannezio mox relatum: *Experientiâ novimus, quàm sint inutiles disputationes cum hæreticis in publico.* Necessitas porrò ista inde potissimùm suborta est, quòd Basiliensis Synodus pridem congregata, atque ex Latinis conflata, summo Pontifici palàm sese opposuerit, eumque in ordinem redigere contenderit: ita ut authoritas ipsius in summo tunc versaretur periculo, cui non aliâ commodiori viâ obviandum esse judicatum est, quàm advocatione Græcorum ad synodaliter disceptandum. Basiliensis Synodus invitavit quidem Bohemos, sed *ad instruendum*, prout ipsa Synodus verbis in objectione allegatis testatur. Et quanquam de superabundanti adjecerit, potuisse eos invitari etiam *ad disputandum*: Eugenius tamen Papa, cum alijs sibi tunc adhærentibus, contrarium censuit; & publico Scripto, cui Basilienses ibi respondent, declaravit. Unde sicut Eugenius tandem Basiliensibus in alijs prævaluit, ita & in hoc puncto prævaluisse haud immeritò censendus est. Nec tamen idcircò putandum est Basilienses temerè aut imprudenter invitasse Bohemos, præsertim *ad instruendum*: sed potiùs præsumendum, eos habuisse rationes saltem probabiles id faciendi. Sed ejusmodi rationum probabilitas non arguit veritatem, tametsi purget temeritatem: crebrò quippe accidit ut falsa sint probabiliora veris, at non idcircò veriora esse possunt. Quamvis igitur publicas cum hæreticis inire ex condicto disputationes, ut plurimùm sit illicitum: non tamen ita intrinsecè malum est, ut nullo unquam casu, nullâ circumstantiarum occurrentiâ, nullâ cujuscunque vel quantæcunque necessitatis aut utilitatis incidentiâ excusari possit. Cæterùm in particulari dijudicare quandonam & ubinam interveniat casus, occurrant circumstantiæ, incidat tanta necessitas aut utilitas, quibus excusari ejusmodi disputationes hìc & nunc possint; prudentiæ ac circumspectionis fuerit discernere ac determinare. Quòd si contingat eâ in determinatione errari saltem materialiter, error erit facti, non fidei: ut proinde etiamsi vel summus Pontifex, vel Synodus etiam œcumenica, talem aliquando errorem incurreret, non propterea à fidei tramite deviaret; prout colligere licet ex dictis hic suprà cap. 37. §. 123. Illud interim præ oculis habendum, multò difficiliùs excusari posse ejusmodi disputationes hisce recentioribus Ecclesiæ temporibus, quàm olim. Ratio est; quia experientia inutilitatis & noxietatis earum paulatim per sæcula crevit & invaluit; contra quam difficile est formare judicium vel dictamen veræ prudentiæ. De hac quippe experimentali scientia rectè intelligitur scriptum: *Plurimi pertransibunt, & multiplex erit scientia*, Dan. 12.4. Et hinc leges & canones processu temporis contra istiusmodi disputationes prodierunt, quæ antiquitus non fuerant.

P. Bannez in 2.2.q.10. ar.7.

CAPVT

CAPVT XLI.

Transitus à disputationibus cum hæreticis in generali, ad disputationes cum Lutheranis in speciali. Rationes devitandi publicas disputationes cum Lutheranis ad quatuor principales cardines summariè reducuntur: primò quòd Lutherani pleraque vel omnia legitima principia Theologicarum disputationum negent: secundò quòd pleraque eorum dogmata nihil aliud sint quàm errores olim in alijs hæreticis damnati: Tertiò, quòd experientia iam pridem manifestaverit, disputationes cum eis initas plus nocuisse hactenus quàm profuisse: Quartò quòd Catholici Doctores ita censuerint.

CCXXIV. Videsuprà c.22. § 74.

SUperiùs cap. XXII. §. LXXIV. pollicitus fueram me *Primò generaliter de Disputationibus cum hæreticis tractaturum, & quatenus ea licita sint aut illicita indagaturum: Secundò particulariùs ad Lutheranos descensurum, & peculiares rationes vitandarum cum eis disputationum prolaturum: Tertiò denique nuperum* CONFESSIONISTARUM *libellum Comitijs Imperialibus porrectum repræsentaturum, & insulsitatem adeoque inacceptabilitatem conditionum in eo præscriptarum remonstraturum.* Horum trium primum exinde huc usque per octodecim intermedia capita prosecutus sum, & magnâ nube testium de cunctis Christianæ Religionis sæculis accitorum ostendi, disputationes cum hæreticis, publicas signanter ac subitarias, ut plurimùm inutiles atque etiam noxias esse: quia nimirum, ut rectissimè aiebat & persuadebat Sisinnius, *Disputationibus Schismata non solùm non minuuntur, sed hæreses ad maiores etiam contentiones adducuntur.* Quàm difficile sit dissidentes super Religione reconciliare, quotidiana manifestat experientia, & nos aliquid attigimus cap. VIII. Dicit autem Marcus Eremita: Cave ne unquam „ tentes rem difficilem per contentionem dis„ solvere; sed per ea quæ lex spiritualis faci„ enda mandat; nempe per patientiam, & precationem, ut spem unicam". Illo itaque primo jam sufficienter expedito, supersunt duo reliqua: quorum primum nunc, cum ejus adjutorio, *In cuius manu & nos, & sermones nostri, & omnis sapientia, & operum scientia & disciplina,* aggrediar: postremum inferiùs suo loco, juxta præscriptum ordinem, cum ejusdem pariter auxilio, aggressurus. Ac inprimis quæcunque in præcedentibus hactenus adducta fuerunt pro cavendis ac devitandis disputationibus cum hæreticis in communi, militant contra disputationes cum Lutheranis aut Cõfessionistis in particulari; prout ibidem superiùs est indicatum, & aliàs crebrò occasione oblatâ patefactum. Hic proinde eas solas rationes seu motiva proferemus & prosequemur, quæ Lutheranis quodammodò sunt peculiares, sive ita propriæ ut non sint omnibus promiscuè hæreticis communes. Ut autem succinctiùs & compendiosiùs procedamus, totam rationum istarum seu motivorum varietatem ad quatuor principales cardines reducemus ac contrahemus: quorum primum est illud decantatissimum in scholis axioma, ex Philosopho lib. 1. Phys. cap. 2. desumptum: *Contra negantem principia non est artifici disputandum.* Si enim ostendi potuerit, negari à Lutheranis omnia vel saltem pleraque principia, quibus Theologicæ disputationes tanquam fulcris niti, & controversiæ finiri debeant; consequenter clarebit, non esse adversùs eos Catholicis Theologis disputandum. Secundus cardo principalis est cohærentia Lutheranismi cum varijs ac multiplicibus alijs hæresibus jam olim per Ecclesiam debellatis & extirpatis: quæ omnes ad incudem jam denuò revocari videbuntur, si Lutherani ad publicè disputandum ex condicto admittantur. Certè enim quod de manichæismo scripsit olim Papa Leo, non minori fortassè ratione de Lutheranismo verificari hodie potest, nimirum: Cùm in cunctis perver„ sitatibus multiformem diabolus teneat prin„ cipatum, arcem tamen sibi in Manichæorum „ (*Lutheranorum*) struxit insania; & latissimam „ in eis aulam, in qua se exultantiùs jactaret, „ invenit: ubi non unius pravitatis speciem, „ sed omnium simul errorum impietatúmque mixturam generaliter possideret". Et mox infrà iterum ibidem:" Quod in omnibus hæ„ resibus sacrilegum atque blasphemum est, „ hoc in istos, quasi in sentinam quandam, „ cum omnium sordium concretione confluxit". Tales ergo ad disputandum de dogmatibus sic aliunde coacervatis & emendicatis atque in unam velut sentinam congestis admittere, nihil aliud fuerit, quàm veteribus omnibus

Vide sup. c. § 76.

S. Marc. Eremita de Paradiso & lege spirit. c. 10.

Sap. 7.16.

S. Leo serm. 5 de Ieiunio 10. Mensis.

nibus vel saltem plerisque hæreticis animandis & convocandis classicum insonare. Unde meritò de Lutheranis usurpaverit quis illud Prosperi de Semipelagianis, veterem Pelagianorum perfidiam pridem debellatam resoventibus: S. Cur bellum confectum retractant, „ & munitiones securæ dudum pacis infirmant? An victores displicent, & victi placent? tantâque insolentiâ damnati foventur „ errores, ut pravitatis invidiâ & authores nostri pulsentur, & Judices"? Et inferiùs cap. 39. de eisdem:" Pacem (inquit) victricis „ Ecclesiæ, resumptis de damnatorum schola quæstiunculis inquietant". Quid ergo? Talesne antiquatarum pridem hæresum resotores ad disputandum admitti debeant? Respondet inferiùs cap. 44 idem Prosper:" Igi„ tur (inquiens) huiusmodi hominum pravi„ tati NON TAM DISPUTATIONUM STUDIO, „ quàm authoritatum privilegio est resisten„ dum: ut de prostrati dudum dogmatis cor„ pore nullum membrum sinatur assurgere". Tertius cardo principalis est peculiaris experientia, tot actibus corroborata, qua deprehensum & exploratum est, Lutheranos disputationibus ac conferentijs Catholicorum secum initis non modò non corrigi aut correctioni appropinquare, sed indurescere magis atque à spe conversionis elongari: Similes nimirum ei, de quo B. Cyprianus diuturno experimento edoctus aiebat: T. Ineptum videbatur con„ gredi tecum, quando facilius esset & levius „ turbulenti maris concitos fluctus clamoribus „ retundere, quàm tuam rabiem Tractatibus coercere": nisi malit quis eos assimilare leopardicis illis militibus, de quibus Ignatius martyr aiebat: V. A Syria Romam usque terrâ „ marique cum bestijs depugno, noctu diuque „ alligatus decem leopardis, quæ est militaris „ custodia; qui & BENEFICIO AFFECTI, PEIORES FIUNT". Si ergo constiterit Lutheranos hactenus disputationibus Catholicorum non meliores evasisse sed deteriores, nec ulla adhuc spes contrarij successus affulgeat; devitanda profectò potiùs, quàm ineunda erit cum eis publica disputatio: W. Nam (ut præclarè „ ait Augustinus) si propterea quisque objur„ gandis & corripiendis malè agentibus parcit, „ quia opportunius tempus inquirit, vel EIS„ DEM IPSIS METUIT NE DETERIORES EX „ HOC EFFICIANTUR, vel ad bonam vitam „ & piam erudiendos impediant infirmos ali„ os, & premant atque avertant à fide; non „ videtur esse cupiditatis occasio, sed concilium charitatis". Quartus denique cardo principalis est authoritas Catholicorum Doctorum, qui Lutheranorum indolem accuratè noverunt, atque idcirco disputationes cum eis inire dissuaserunt.

S. Prosp. lib. contra Collat. cap. 1.

T. Cyprian. lib. ad Demet sub initium.

V. Ignat. Epist ad Rom.

W. Aug. lib. 1. de Civit. c. 9.

CAPUT XLII.

De primo prædictorum quatuor cardinum differitur. Sicut corrupta habentibus vitalia supervacuè adhibetur medicina, ita inaniter initur disputatio cum negantibus doctrinalia principia. Citiùs & faciliùs erudiuntur simpliciter ignorantes, quàm dedocentur praviter errantes. Eius rei documentum ex Blesensi. Basilij Magni egregia sententia de disciplinalium principiorum præstantia. Locorum Thologicorum varietas ex Cano. Locus ab authoritate in Theologicis disputationibus tenet primatum, tametsi in Philosophicis vix mereatur secundatum. E Decem locis Theologicis solum primum, in Scripturæ authoritate consistentem, Lutherus cum suis asseclis appretiat. Articuli doctrinæ Catholicæ à Theologis Lovaniensibus ex Cæsareo mandato evulgati; quorum quinque, astruentes locos præcipuos Theologicos à Luthero repudiatos, recensentur. Lutheri in Lovanienses Articulorum conditores insolentissimæ debacchationes memorantur.

IAm de prædictis quatuor Motivis, seu Motivorum cardinibus, singulatim eo ordine, quo fuerant superiori capite prælibata, differendum est. Circa quorum primum notanda est illa Philosophi communiter in scholis recepta sententia: X. *Nulla est ad enumratio, qui principia tollit.* Quemadmodum enim morbi quidam corporales siquando principales vitæ facultates infecerint, incurabiles fiunt; quia corruptis vitalibus, quibus medicamenta subservire deberent tanquam instrumenta, cessat ipsa

X. Arist. lib. 1. Physic. c. 2. Vide Iacob. Iatomū l de varijs quæst. generibus versus finem.

ipsa medicamentorum operatio: ita & morbi spirituales, sive errores intellectuales, quando non solùm circa conclusiones hærent, sed ad ipsa etiam principia scientiarum pertingunt, curationem omninò respuunt, aut saltem non nisi ægerrimè admittunt. Hinc non malè neotericus quidam Scriptor bina ista axiomata ex Philosopho hausta conjungit: [Y] *Contra negantes principia non est disputandum*: Item, *Prima principia negantes difficile sanantur*. Sanatio quippe erroris non nisi persuasione fit veritatis: ægerrimè autem veritas persuadetur, quando circa principia quibus persuadenda est erratur. Longè quippe operosius est dedocere errantem, quàm docere simpliciter ignorantem. Unde cùm Archidiaconus quidam Nannetensis duos nepotes suos Petro Blesensi erudiendos commisisset, eidem posteà de eorum profectu inquirenti respondit in hunc modum idem Blesensis: [Z] Duos è nepotibus mihi „erudiendos nudiustertiùs commisisti, alterum pueritiæ annos agentem, alterum plenâ integrum pubertate. Nunc autem per literas tuas vehementer evehis & commendas „majoris ingenium, & asseris te nunquam „venæ subtilioris hominem invenisse: ideò „supplicas & hortaris, ut circa eum tempestiviùs vigilantia magistralis appareat; leve „æstimans, illi ædificio manum supremæ consummationis apponi, cui aliena sollicitudo contulit incrementum. Verùmtamen res „in contrarium versa est: meliùs enim spero „de illius eruditione, qui ad me rudis & informis accessit, quàm de alterius, cujus „jam ex parte induruit vena, sibique quasi „effigiem alieni Doctoris impressit. Argilla, „& cera, atque hujusmodi quæ susceptioni „formæ & impressioni se offerunt, faciliùs & „fideliùs effigiantur ad imprimentis arbitrium, si nulla priùs in se susceperint lineamenta formarum. Refert equidem Quintilianus in libro *de Institutione Oratoris*, Timotheum quendam, celebrem in arte tibiarum, „solitum duplas ab his mercedes exigere, quos „alius docuisset. Duplex enim in talibus labor „est, alter in eluenda doctrina minùs commendabili, quâ imbuti fuerant; alter in exhibenda scientia, quæ lucrum pariter generaret & „famam: ægrè namque dediscitur, quod didicit „ætas tenerior: quia, *Quo semel est imbuta recens „servabit odorem testa diu*. In Jure etiam civili, „ex ædilitio Edicto, veterana mancipia, quæ „ad alienos mores informata sunt, reprobantur: „& quandoque dubitabile fuit, utrùm venirent in causam redhibitionis. Nova verò „mancipia favorabiliora visa sunt, eò quòd sint „magis perceptibilia disciplinæ, & ad ministerium aptiora". Et inferiùs iterum prope finem epistolæ: " Nolite (subdit ad Archidiaconum de nepote seniore)ulteriùs allegare subtile Guilielmi vestri nepotis ingenium: nec „mihi imputetur ad culpam, si modico tempore non proficit ad perfectum. Purgatur „enim ægrotus, antequam diætetur: & juxta „sententiam Timothei, qui de aliorum discipulis retributionem laboris sui duplicem exigebat, inutilia priùs evellenda sunt, quàm „utilia inserantur. Nam in Mercurialibus nuptiis Philologia, inutilis scientiæ libros evomit, antequam in eminentiam dignitatis optatæ mereatur assumi". Hæc eo fine adduxi, ut planiùs appareat, quàm difficulter emendentur qui pravis doctrinis ab ineunte ætate fuerint imbuti. Quod cùm de quavis promiscuè prava doctrina verum sit, quanto magis de doctrinâ principiorum, ex qua conclusionum omnium catena dependet? [A] *Principium enim*, ut Philosophus perhibet, *plus quàm dimidium totius esse videtur*. Idem rursùs lib. 1. de Cælo c. 5. *Quod in principio parvum est*, inquit, *id in fine valde magnum emerget*. Et ibidem paulò superiùs: *Modica transgressio à veritate discedentibus, si longè progrediantur, fit decies millies maior*. Et lib. 5. Polit. cap. 4. *Principium dicitur esse dimidium totius. Unde parvum in principio erratum, correspondens est ad alias partes*. Maxima igitur est principiorum vis, sive in bonum, sive in malum. Et in malum quidem tanta est, ut qui circa ea erraverit, reduci in viam rectam ægerrimè unquam queat: adeoque supervacaneè quis pro ejus se reductione fatiget. Hinc est illud Tertulliani superiùs relatum: [B] *Quid promovebis exercitatissime Scripturarum; cùm si quid defenderis, negetur ex diverso, si quid negaveris, defendatur?* Optimè in eandem rem Magnus Basilius: [C] Necesse est (inquit) cujusque disciplinæ principia nullâ prorsùs prævià demonstratione aut disquisitione tradi discentibus. Fieri enim nunquam potest, ut qui circa principia disciplinarum contentiosiùs velitantur, ad finem aliquando viâ & ordine „provehantur aut pertingant. Cujus sententiæ „documentum liceat tibi mutuari ab externis „disciplinis; Geometriæ enim artem tradenti, „nisi tu prima ejus principia concesseris, impossibile demùm fuerit ullam ut possis ex eis „consectaneam elicere conclusionem. Jam „Arithmetices qui primis & elementaribus rudimentis renititur utique hâc suâ intercessione viam intercipit sibi, ne ad ulteriora progrediatur. Sunt & Medicis suæ professionis „Medicæ principia, nullam desiderantia probationẽ. Atque ut semel finiam, in quocunque „tandem humanarum artium exercitio, modò „viâ & ordine ad præstitutum sibi progrediatur finem, impossibile fuerit primarum „propositionum inquirere demonstrationes. „Imò necesse est ut cùm admiseris earum artium, quæ certâ ratione nituntur, principia, „ut confessa, nec proinde ullam requirentia demon-

[Y] Henric. More. in Antidot. Scientif p. 1. tit. 1 Dist. 3. 1. & 7.

[Z] Pet. Blesens. Epist. 101.

lib. 2. c. 3.

Vide Horat. Epist. 2. Vide suprà c. 21. §. 63.

[A] Aristot. lib 1. Ethic. cap. 7.

[B] Tertull. sup. hic cap. 25. §. 24.

[C] Basil. in Psal. 115.

„ demonstrativam probationem, id demùm „ inspicias quicquid ex præsuppositis ordine „ consequitur. Nihilo seciùs & Theologiæ „ mysterium requirit assensum, nullâ prævià inquisitione nitentem".

CXXXVI. Cùm hæc ita sint, duo nobis præstanda supersunt, quibus expeditis consequenter perspicietur utrum cum Lutheranis sit à Catholicis Theologis ineunda disputatio nec ne. Quorum primum est, ut ostendamus quænam sint vera Theologicæ disputationis principia: alterum, utrum Lutherani ea principia reipsâ inficientur. Si enim inficiari constiterit, constabit pariter non esse cum eis disputandum. Notandum itaque, principia disputationis appellari fundamentales illos locos, è quibus velut promptuariis quibusdam eruuntur argumenta, ad probandum vel improbandum thesin controversam. Locorum porrò hujusmodi quidam appellantur *Maxima*, quæ & alijs nominibus *Axiomata*, vel *Effata*, vel *Pronunciata*, vel *Proloquia*, interdum etiam *Sumptiones*, nonnunquam & *Dignitates*, quasi dignæ quibus sine probatione acquiescatur, indigitantur: alij dicuntur *Differentiæ Maximarum*, quæ sunt præviæ quædam habitudines rerum, aut vocum, aut personarum; quibus plures Maximæ nituntur ac discernuntur. Prioris generis *Principia* appellantur *complexa*, posterioris *incomplexa*. De hujusmodi *Principijs* seu *Locis*, quibus Theologica disputatio niti debet aut potest, tractant Scholastici in Prologum sententiarum, necnon in 1. p. Divi Thomæ q. 1. ar. 8 Omnium autem accuratissimè de eis disseruit Melchior Canus Episcopus Canariensis, in peculiari volumine *De Locis Theologicis* inscripto: in quo statim sub initium animadvertit, [D] Argumentum vel à ratione, vel ab authoritate duci: „ his enim duobus modis cujusque rei, quæ in „ controversiam venit, assensionem facimus. „ Cùm verò in reliquis disciplinis omnibus „ primum locum ratio teneat, postremum au„ thoritas; at Theologia tamen una est, in qua „ non tam rationis in disputando, quàm autho„ ritatis momenta quærenda sunt: Etenim lo„ cum ab authoritate adeò sibi proprium ven„ dicavit, ut rationes vel tanquam hospites & „ peregrinas excipiat, vel in suum etiam obse„ quium asciscat, quasi longè repetitas. Quippe „ fide potissimùm innititur: quæ nisi ab autho„ ritate proficiscatur, non modò fides esse, sed „ ne intelligi quidem potest: *Est namque fides*, „ ut Apostolus tradit, *argumentum rerum non ap„ parentium*; quas si certas certâ velis ratione „ facere, cum ratione profectò insanies. Prin„ cipem itaque locum, sicut apud fideles, ita „ apud Theologos, authoritas habet: ratio deinde velut pedissequa sequitur". Totam hujusmodi Locorum varietatem idem author ibidem sequenti capite, ad denarium redigit numerum: ita ut [E] *Primus* ei *Locus* sit authoritas sa„ cræ Scripturæ, quæ libris Canonicis contine„ tur: *Secundus*, authoritas Traditionum Christi & „ Apostolorum, quæ quoniam scriptæ non sunt, „ sed de aure in aurem ad nos pervenerunt, *vivæ* „ *vocis oracula* rectissimè dixeris: *Tertius* est „ authoritas Ecclesiæ Catholicæ: *Quartus*, au„ thoritas Conciliorum, præsertim genera„ lium, in quibus Ecclesiæ Catholicæ authori„ tas residet: *Quintus*, authoritas Ecclesiæ Ro„ manæ, quæ divino privilegio & est & voca„ tur Apostolica: *Sextus* est authoritas San„ ctorum veterum: *Septimus* est authoritas „ Theologorum Scholasticorum, quibus adjun„ gimus etiam Juris Pontificii peritos; nam Ju„ ris hujus doctrina, quasi ex altera parte „ Scholasticæ Theologiæ respondet: *Octavus* „ est ratio naturalis, quæ per omnes scientias „ naturali lumine inventas latissimè patet: „ *Nonus* est authoritas Philosophorum, qui „ naturam ducem sequuntur; in quibus sine „ dubio sunt & Cæsarei Juris Consulti, qui „ veram & ipsi, ut Jurisconsultus ait, Philo„ sophiam profitentur: *Postremus* denique est „ humanæ authoritas Historiæ, sive per autho„ res fide dignos scriptæ, sive de gente in gen„ tem traditæ; non superstitiosè atque aniliter, „ sed gravi constantique ratione. Sunt itaque „ hi Loci decem, in quibus argumenta omnia „ Theologica delitescunt; eo scilicet discri„ mine in lucem eruenda, ut quæ ex septem „ prioribus Locis eliciuntur, propria ferè sint „ ea hujus Facultatis: quæ verò ex tribus po„ sterioribus, adscriptitia sint, ac velut ex alieno emendicata".

D. Melchior Canus lib. 1. de Locis cap. 2.

Heb. 11. 1.

E. Ibid. c. 3.

CXXXVII. Ex hisce omnibus Theologicis Locis solum primum amplecti se tanquam idoneum ad persuadendum profitentur Lutherani. Ita enim primus ipse eorum Patriarcha faciendum præscripsit, ubi ait: [F] *Mira nostra perversitas, ut alijs testimonijs* QUAM SCRIPTURÆ, *nostra velimus probare*. Cui præscripto semetipsum conformans, ait in libro adversùs Regem Angliæ, prout suprà cap. 25. §. 82. relatum est: *Ego adversùs dicta Patrum, hominum, Angelorum, dæmonum, pono non antiquum usum, non multitudinem hominum, sed unius Maiestatis æternæ verbum*, EVANGELIUM: *quod ipsimet coguntur probare. Hic sto, hic sedeo, hic maneo, hic glorior, hic triumpho: hic insulto Papistis, Thomistis, Henricistis, Sophistis, & omnibus portis inferi, nedum dictis hominum quantumlibet Sanctorum, aut consuetudini fallaci. Dei verbum est super omnia, divina Maiestas mecum facit: ut nihil curem si mille Augustini, mille Cypriani, mille Ecclesiæ Henriciana contra me starent.* Ubi lector observet, eum per *antiquum usum*, item per *consuetudinem*, intelligere Traditiones quascunque non scriptas, etiam eas quas superiori §. diximus constituere *Secundum Locum Theologicum*: Simili-

F. Luth. in Proœmio Assert. Artic. suorum.

Similiter per *multitudinem hominum* intelligere universalem, tanta quanta est, Ecclesiam, cujus authoritas *Tertium Locum Theologicum* constituit. Cùm autem universalis Ecclesiæ authoritatem sic spernit, perspicuum est eum spernere pariter authoritatem Conciliorum etiam generalium; quippe quæ inde vel maximè robur habent, quòd Ecclesiam universam repræsentent. Atque ita *Quartum Locum Theologicum* unà cum tertio explodit. Item per *Papistas* intelligit vel Papam cum omnibus generaliter sibi cohærentibus, vel specialiter cum Ecclesia Romana, cui uti proprius præest Episcopus. Atque ita *Quintum Locum Theologicum* enervat. Eandem quoque Romanam Ecclesiam intelligit per *Henricianam*, eò quòd Henricus VIII. Anglorum Rex, contra quem ibi scribebat, Romanæ Catholicæque Ecclesiæ tunc cohæreret. Item per *dicta Patrum* intelligit authoritates veterum Ecclesiæ Doctorum, è quibus nominatim exprimit *Augustinum* & *Cyprianum*: Quorum authoritati adeò insultat, ut non curet si millenario etiam numero sibi tales adversentur. Ac sic *Sextum Locum Theologicum* evacuat. Nomine item *Thomistarum* Scholasticos omnes Theologos complectitur, uti & nomine *Sophistarum* Philosophos rationis naturalis ductum instinctumve sequentes. Atque ita *Septimum Locum Theologicum*, unàque *Octavum* & *Nonum* expungit. *Decimum* denique *Locum*, id est, humanæ Historiæ authoritatem, configit, dum sine limitatione *Dicta hominum* facessere jubet. Quia verò nonnulli Theologi inter Locos Theologicos recensent eum qui in *authoritate Angelorum* consistit, etiam hunc repudiandum censuit iis verbis, *Dicta Angelorum*. In summa, nonnisi unicum Locum, ab authoritate nimirum sacræ Scripturæ; inconcussum manere voluit: quem tamen ipsum per obliquam viam penitùs perimit, prout infrà videbimus. Cæterùm ne fortè quis suspicetur eum generali vocabulo *Euangelij*, aut *Verbi Dei*, comprehendere etiam Traditiones divinas aut Apostolicas, non autem solas Scripturas; recolenda sunt verba illa superiùs hìc ex ipso relata, *Mira nostra perversitas, ut alijs testimonijs* QVAM SCRIPTVRÆ *nostra velimus probare*: & hæc item ejusdem verba in Commentario super Epistolam Pauli ad Galatas: *Neque alia doctrina in Ecclesia tradi aut audiri debet, quàm purum verbum Dei*, *hoc est* SANCTA SCRIPTVRA. *Doctores vel auditores alij, cum sua doctrina anathema sunto*. Indubitatum itaque est Lutherum nomine *Euangelij*, & *Verbi Dei*, solas intelligere Scripturas canonicas: neque enim aliud ullum verbum tanquam divinum agnoscit, quàm quod in Scripturis est expressum. Unde cùm paulò ante ipsius obitum, Facultas Theologica Lovaniensis, de mandato Caroli Augusti, certos Catholicæ doctrinæ Articulos ab omnibus orthodoxis credendos evulgasset: ipse in rabiem quodammodò actus, contrarios Articulos, cum insolentissima censura sua, edidit: inde potissimùm Lovaniensibus insultans, quòd *sine verbo Dei*, hoc est, sine expresso Scripturæ suffragio, quidquam fide credendum decernerent. Meminit hujus rei Cochlæus in Libro de Actis & Scriptis Lutheri; ubi cùm variarum Sectarum in Belgio tunc noviter exortarum memoriam præmisisset, hæc subdidit: „ Cæsar itaque, ubi hæc accepit, magnâ severitate usus, „ gladio & igne in hujusmodi hæreticos animadvertit, & acerrimâ inquisitione tam nefariam Sectam (*Davidis nimirum Georgij*) extirpavit. Atque ut contra omnes novarum Sectarum errores & blasphemias, certos fidei & „ doctrinæ Catholicæ Articulos populi ejus „ haberent, commisit id negotii suis Theologis „ Lovaniensibus. Unde factum est, ut Decanus „ & tota Facultas Theologica Universitatis „ Lovaniensis, per juramentum in Collegio „ Theologorum congregata, unanimi sententiâ „ consignaverit & approbaverit triginta duos „ Articulos, pro Catholicis & orthodoxis ab „ omnibus habendos. Quos & Cæsar ipse publico Edicto, tum in Latina, tum in Burgundica lingua, comprobavit; ac per omnes populos & Provincias Inferioris Germaniæ divulgari, doceri, ac acceptari præcepit. Nec immeritò id fecit: Eleganti enim compendio „ asseritur in iis doctrina sana & Catholica, contra omnes novarum Sectarum errores & insanias. Hanc autem Cæsaris pietatem ægrè ferentes Sectarum Antesignani, præsertim verò „ Lutherus & Bucerus, variis calumniis & convitiis in Authores illorum Articulorum, „ Theologos Lovanienses, invecti sunt: Argentinenses quidem novos contra eos Teuthonicè commentarios evulgarunt: Lutherus autem „ septuaginta quinque Propositiones, superbissimâ censurâ, & Latinè & Germanicè in eosdem emisit. Inter quas, verbi gratiâ, istæ quoque „ continentur, & quidem inter primas, velut „ aliarum fundamentum: *Quicquid in Ecclesia* „ *Dei docetur* SINE VERBO, *mendacium & impietas est*: *si idem pro Articulis fidei statuitur, impietas & hæresis est*: *cui si quis credit, idololatra* „ *diabolum pro Deo colit*. Hinc ita concludit: *Septem esse Sacramenta*, SINE VERBO *asseritur ab* „ *hæreticis & idololatris Lovaniensibus*. Item: *Doctrina Synagogæ Lovaniensis de Baptismate, est damnanda ut hæretica*. Item: *Explodenda est & abominanda doctrina Nostrollorum Lovaniensium in usu* „ *Eucharistiæ, cùm sit profanationis, hæresis, idololatriarum plenissima*. Item: *Missam pro defunctis* „ *offerri, hæreticum est & blasphemum*: *insigniterque mentitur Lerna Lovaniensis, esse à Christo institutum*. Item: *Confutationes Lovaniensium sanguinariæ & incendiariæ pertinent* „ *ad parricidas, non ad eruditionem*; *quam*

Præoccupatio.

G. Cochl. in Actis Lutheri Anno 1545.

„IN SACRIS LITTERIS *nullam prorsus* „*habent. Quem, quæso Articulum hæresis illi con-* „*futarent, qui ipsi sunt pleni & distenti innumeris* „*hæresibus, blasphemijs, & idololatrijs? Deinde* „NIHIL EX SCRIPTVRIS, *sed om-* „*nia ex doctrinis hominum ructant, vomunt, & ca-* „*cant in Ecclesiam, non suam, sed Dei viventis.* „Item: *Ritus ordinandi Sacrificos Missales, id est,* „*Crucifixores Christi, est inordinatio diaboli.* Item: „*Matrimonium esse Sacramentum,* SINE VERBO „*dicitur; & à Magistris Nostrollis in speculo Mar-* „*colfi visum est.* Item: *Cacolyca verius est Eccle-* „*sia Papæ & Magistrollorum, Ecclesiæ Christi san-* „*guinaria adversatrix & vastatrix.* Hæc, & id „genus multa, furore plusquam hæretico plena ibi Lutherus". Ex quibus perspicuum est, Lutherum perstitisse usque ad extrema vitæ suæ tempora in ea sententia, quæ solam Scripturam statuit credendi ac de fide differendi normam, exclusis reliquis Theologicis Locis superiùs memoratis. Lovanienses enim Theologi Articulos suos consignarunt die sexta Decembris anni M. DXLIV. hoc est, quatuordecim paulò plus Mensibus ante obitum Lutheri. Si cui porrò lubeat Articulos illos Lovaniensium pervolvere, reperiet eos apud Georgium Ederum lib. 5. Oeconomiæ Bibliorum, sub hoc titulo: *Confessio Catholica Academiæ Lovaniensis, de Articulis controversis.* Extant quoque omnes apud Ruardum Tapperum ad calcem Tomi 1. & viginti eorum priores ab eodem illustrati sunt duobus Tomis ea de re conscriptis. Nos hìc Lectori exhibebimus vigesimum primum cum quatuor sequentibus, qui doctrinam de *Locis Theologicis*, à Luthero & Lutheranis repudiari solitam, maximè concernunt. Itaque XXI. Articulus sic sonat: *Firmâ fide tenendum est, unam esse in terris veram atque Catholicam Christi Ecclesiam, eamq; visibilem; quæ ab Apostolis fundata, in hanc usque nostram ætatem perdurans, retinet & suscipit quicquid de fide & Religione tradidit, tradit, & traditura est cathedra Petri; super quam ita à Christo Sponso suo est ædificata, ut in his quæ fidei sunt & Religionis errare non possit.* XXII. sic: *Extra hanc nulli speranda est salus: suntq; extra eam hæretici, Schismatici, & excommunicati: unde vehementer formidanda est excommunicatio; nec humana, sed divina est excommunicandi potestas.* XXIII. sic: *Vnus est Ecclesiæ summus Pastor, cui omnes obedire tenentur: ad cuius Iudicium, controversiæ, quæ super fide & Religione existunt, sunt referendæ.* XXIV. sic: *Summam hanc Præposituram primus omnium gessit sanctus Petrus, verus Christi in terris Vicarius, & totius familiæ eius Pastor: Post Petrum verò, ex Christi institutione, omnes deinceps Pontifices, Petri in cathedra successores.* Denique XXV. sic: *Certâ fide tenenda sunt non solùm quæ Scripturis expressè sunt prodita, sed etiam quæ per Traditionem Ecclesiæ Catholicæ credenda accepimus, & quæ definita sunt super fidei & morum negotijs per Cathedram Petri, vel per Concilia generalia legitimè congregata.* Quibus Articulis astruuntur quatuor præcipui Loci Theologici de eorum numero quos Lutherus cum suis asseclis rejicit: Ab authoritate nimirum Dei extra Scripturas tradentis, Ab authoritate Ecclesiæ Catholicæ uniformiter ubique credentis, Ab authoritate Concilii œcumenici eandem Ecclesiam repræsentantis, Ab authoritate Romanæ Ecclesiæ per suum Præsulem ex cathedra docentis. De quibus omnibus Locis singulatim tractarunt jam pridem, occasione Lutheranæ hæreseos, complures Scholastici & Controvertistæ, etiam ex ipsa Facultate Lovaniensi; & nos eorum vestigiis insistentes nonnulla in præcedentibus attigimus, signanter cap. 17. 19. 20. & alibi sparsim. Pro præsenti satis fuerit ostendisse, Lutherum cum suis asseclis negare principia, quibus Theologica disputatio, ex Catholicorum consensu, nititur. Hinc enim concludimus, non esse à Catholicis Theologis contra tales disputandum: quia, ut suprà jam visum est, *Contra negantes principia non est artifici disputandum.*

Ederus.

Ruardus.

Articuli Lovanien.

CAPVT

CAPVT XLIII.

Proponitur Lutheranorum evasio, obtendentium non negari abs se omnia Theologicarum disputationum principia, sed suscipi ac suspici eorum præcipuum, sacræ nimirum Scripturæ præsidium. Confessionistas *nonnisi strophicè profiteri se non negligere primitivæ Ecclesiæ & priscorum Patrum consensum. Qui sui temporis Ecclesiam Doctoresque sperneit, veteres spreturus fuisset, si cum eis vixisset. Non minùs in Christum & Spiritum Sanctum iniurius est qui præsentem aut posthàc in finem vsque sæculi duraturam Ecclesiam cum suis doctoribus spernit, quàm qui primitivam contemnit. Lutheri in priscos Doctores, Ecclesiasticas Synodos, ipsamque Ecclesiam universam debacchatio.* Confessionistarum *modernorum insincera Professio, vel à maioribus degeneratio.* Georgij Ducis *de Lutheranorum inconstantia memorabile dictum. Familiare est hæreticis, veterum Patrum, uti & Scripturæ sacræ, sententias in patrocinium sui erroris detorquere: & cur illis potiùs quam suis Synchronis abutantur. Ecclesiæ Doctores contra suorum respectivè temporum hæreses & corruptelas invigilant, nec futuras hæreses prævident: & quod non impugnatur, non defendunt.*

XXXVIII Verùm cùm Lutherani profiteantur se sacram Scripturam cum omni submissione suscipere, non videntur à disputatione penitùs repellendi, tanquam principia Theologicarum disputationum negantes: quandoquidem supersit unus Locus Theologicus, & quidem præcipuus, unde utraque pars disceptantium argumenta depromat. Hanc velut basin suæ prætensionis constituunt *Confessionistæ* in libello suo provocatorio, Comitijs Imperialibus porrecto, & inferiùs exhibendo, ubi sic scribunt n. 21. *Ex verbo Dei rationes utriusque partis censenda sunt:* HOC ENIM PRINCIPIUM UTRINQUE IN CONFESSO EST, *& semper in Ecclesia norma credendorum & agendorum habita est. Et hoc primum* ET UNICUM FIDEI PRINCIPIUM *cui parti salvum & illibatum est, nec dissentit primitiva Ecclesia in primis sæculis, illa proculdubio prævalebit.* Ubi per *Verbum Dei* intelligi ab ipsis solam Scripturam sacram, evidens est, non solùm ex eo, quòd solemne eis sit Traditiones non scriptas tanquam humana commenta explodere; sed præterea, quòd inferiùs ibidem n. 31. quasi repetentes idipsum quod verbis jam relatis præmiserant, sic scribant: *Norma interim, ut diximus, in quam omnes quæstiones resolvi debent, sit* SACROSANCTA SCRIPTVRA, *non interim neglecto consensu Patrum priorum sæculorum.* Ubi quod priùs dixerant *Verbum Dei*, nunc appellant *sacrosanctam Scripturam*: quemadmodum & quod priùs expresserant verbis istis, *Nec dissentit primitiva Ecclesia in primis sæculis*; nunc exprimunt istis, *Non interim neglecto consensu Patrum priorum sæculorum.* Ex solius igitur Scripturæ decisione summam rei pendere volunt, quanquam ad declinandam invidiam velint videri non omninò spernere primitivæ Ecclesiæ, aut priscorum Patrum consensum. Dixi, *ad declinandam invidiam*: quia cùm præsentem Ecclesiam ejusque Pastores ac Doctores palàm contemnant, primitivam Ecclesiam priscosque ejus Patres non secundùm veritatem suspiciunt, sed in speciem duntaxat ad avertendam indignationem venerari sese simulant: Similes utique eis, quibus salvator ait: *Væ vobis Scribæ & Pharisæi hypocritæ, qui ædificatis sepulchra Prophetarum, & ornatis monumenta iustorum, & dicitis: Si fuissemus in diebus Patrum nostrorum, non essemus socij eorum in sanguine Prophetarum. Itaque testimonio estis vobismetipsis, quia estis filij eorum qui Prophetas occiderunt.* In quem locum Chrysostomus: [H] Ecce (inquit) „ si quis de tuis Doctoribus voluerit te increpare propter peccatum tuum, & dicere tibi „ quod verum est, statim irasceris, & blasphemas: sicut Judæi suos quidem Prophetas non sustinebant, antiquos autem quasi „ sanctos colebant. Non ergo ille est bonus, „ qui quod malum est reprehendere potest, „ & bonum laudare; sed qui reprehensus in malo,

Marginal notes: Confessionistæ. — Mat 23. 29. & seqq. — H. Chrysost. Hom 45. in Matthæum.

quenti credituri, se nescire"?

CXL. Sed non est novum, ut novi Dogmatistæ veterum Patrum patrocinium obtendant: P. Captant plerunque (aiebat olim de hæreticis Lyrinensis) veteris cujuspiam viri Scripta, paulò involutiùs edita, quæ pro ipsa sui obscuritate dogmati suo quasi congruant: ut illud, nescio quid, quodcunque proferunt, neque primi, neque soli sentire videantur". Cujus pessimæ praxeos complura exempla congerit Filesacus in Commentario super Vincentio n. 57. quorum unum desumptum est ex Gennadio Massiliensi, qui de Timotheo Alexandrino, Proterij Catholici successore hæretico, loquens: Q. Ad gratiam plebis (inquit) quæ Proterium exosum habuerat, omnes quibus ille communicaverat, Nestorianos esse pronuntiat: & maculam conscientiæ temeritate abluendam præsumens, scripsit ad Leonem Imperatorem libellum valdè suasorium; quem pravo sensu Patrum testimonijs intantum roborare conatus est, ut ad decipiendum Imperatorem, & suam hæresim constituendam, penè Leonem Urbis Romæ Pontificem, & Chalcedonensem Synodum, ac totos Occidentales Episcopos, illorum adminiculo Nestorianos ostenderet". Neque verò mirum videri debet, hæreticos detorquere testimonia Patrum, vel Synodorum, in sui dogmatis Patrocinium; cum etiam testimonia Sanctarum Scripturarum, à Spiritu sancto alioqui dictatarum, similiter detorqueant. Quis enim sanctorum Doctorum, aut quæ Synodorum, meliùs loqui potuit, quàm Scriptores Canonici? R. Si igitur (subinfert quidam) ne ipsis quidem sacris litteris alieni ab orthodoxa fide parcunt, quanto minùs falsarias manus à Doctorum lucubrationibus abstinebunt"? Et Augustinus ad Valerium Comitem: S. Non est mirum (inquit) si Pelagiani dicta nostra in sensus quos volunt detorquere conantur; quando & de Scripturis sanctis, non ubi obscuriùs aliquid dictum est, sed ubi clara & aperta sunt testimonia, id facere consueverunt: more quidem hæreticorum etiam cæterorum". Constat sanè ex eodem ipso Augustino lib. de Natura & Gratia cap. 61. & aliquot sequentibus, Pelagium hæresiarcham in favorem sui nefarii dogmatis allegasse non solùm vetustiorum quorundam Patrum, sed ipsius etiam Augustini tunc viventis, testimonia. Constat item ex eodem Augustino, Julianum Pelagianum abusum fuisse testimonijs quorundam Patrum, signanterque Basilii & Chrysostomi, in suæ hæreseos patrocinium. Dixerat quippe alicubi Chrysostomus, *Infantes baptizamus, quamvis peccata non habentes*. Julianus id traxit ad abnegationem Originalis peccati: utique contra mentem Scriptoris, qui non de peccato parentali, sed de personali seu proprio loquebatur: T. Vides certè (ait Juliano objicienti Augustinus) non ab eo dictum esse, parvulos non coinquinatos esse peccato, sive peccatis; sed, *Non habere peccata*. Intellige *propria*, & nulla contentio est. *At*, inquies, *Cur non ipse addidit*, PROPRIA? Cur putamus, nisi quia disputans in Catholica Ecclesia, non se aliter intelligi arbitrabatur, tali quæstione nullus pulsabatur, vobis nondum litigantibus securiùs loquebatur"? Quibus ille verbis non solùm objicientis & abutentis Juliani prætensionem elidit, sed præterea insinuat cur Patres subinde tam indistinctè loquantur, ut hæreticis in speciem velut favere videantur: quia nimirùm hæreses futuras non prævident, & jam extinctas non timent; à præsentibus verò auditoribus se Catholicè intelligendos non dubitant, quamvis accuratam loquendi normam non observent. Hinc cùm Semipelagiani in favorem sui erroris, *De gratia & prædestinatione*, allegassent vetustiorum quorundam Tractatorum suffragia, Augustinus eis respondens: V. Quid opus est (inquit) ut eorum scrutemur Opuscula, qui priusquam ista hæresis oriretur, non habuerunt necessitatem in hac difficili ad solvendum quæstione versari: quod procul dubio facerent, si respondere talibus cogerentur? unde factum est, ut *de gratia Dei* quid sentirent, breviter, quibusdam Scriptorum suorum locis, & transeunter attingerent; immorarentur verò in eis quæ adversùs alios inimicos Ecclesiæ disputabant". Rem istam exemplo satis accommodato illustrat Anselmus Cantuariensis Antistes, qui paulò post suscitatam à Berengario hæresim de Sacramento Eucharistiæ, eatenus in Ecclesia inauditam, floruit, & peculiarem librum, *De Sacramento Altaris* inscriptum, contra eandem hæresim edidit, ubi hæc inter alia scripsit: W. Considerare libet attentiùs, cur super hac re in sanctorum Patrum Tractatibus reperiantur sententiæ tam dubiæ, tam scrupulosæ, & quæ etiam sibi invicem nonnunquam contrariæ videantur: ut non solùm qui contemnendi intentione illas congregant, materiam in eis inveniant errandi; sed & ex eis astruere qui velint fidem Catholicam, non facilè se inde queant expedire. *Oportet*, inquit Apostolus, *hæreses esse, ut qui probati sunt manifesti fiant*. Quod in hoc evidentissimè comprobatur: Iam enim obscurissimam de Trinitate sententiam, claram omnibus effecerunt Arianorum contentiones, & disputationes subtilissimæ: Iam de Incarnatione Dei graves & perplexas quæstiones, Apollinaris, Nestorii, & Eutychetis, multorumque aliorum hære-

P. Vincent. Lyrin. c. xi.

Filesacus.

Q. Gennad. l. de viris illust. cap. 72.

R. Anast. Sinaita in Duce Via c. 22.

S. Aug. l. 2 de Nupt. & Concup. c. 33.

Vide Chrys. Hom. ad Neophytos Tom. 3.

T. Aug. l. 1. cont. Iul. c. 6.

V. Aug. l. de Prædest. Sanct. c. 14.

W. Anselm. de Sacram. Altaris p. 2. cap. 13.

1. Cor. 11. 19.

„ hæreticorum errores, claras & evidentes fecerunt in Ecclesia Dei. Quod, nisi coegisset necessitas, de re de qua quærebatur, viros sanctos & pereruditos altius aliquid sentire & proferre, semper timidæ hominum mentes habuissent obscurum. Unde quia ab initio sanctæ Ecclesiæ usque ad nostra penè tempora, hæc ab hominibus quæstio (*De Sacramento nimirum Altaris*) intacta relicta est, sancti Patres quod non impugnabatur, non defendebant; nisi quòd aliquando in Tractatibus suis hoc unum proferebant, quod res postulabat, & habebatur in manibus. Quod, quia quæstionibus non respondebat quæ nondum erant, parùm modò sufficere videtur ad eas, cùm exurgunt, compescendas: contra quas quia tunc non vigilabat eorum intentio, plurima de Sacramentis in Scripturis suis reliquerunt, quæ loco suo, sensu suo benè dicta, ab eis, qui contendere vel errare amant, eruta de locis suis, per se videntur aliud sonare, quàm sonent unde assumpta sunt, & quàm senserunt qui scripserunt. Sed & multa de eadem re ab eis relicta sunt, quæ benè dicta, sed obscuriùs, utpote ab eis qui ut homines venturas omnes errorum calumnias non poterant prævidere, malè intellecta, materiam errandi vel contendendi perditis videntur præstare. Quæ Beato Augustino in multis accidisse non ignorant, qui librorum ejus lectionem familiarem habent. Antequam enim Pelagiana hæresis exurgeret, in libris quos jam ediderat non pauca posuit, quæ exurgens exinde illa hæresis sic sumpsit ad patrocinium sui erroris, ut etiam paria secum sentire jactaret virum per omnia Catholicum. Unde illi necessitas imposita est plures posteà libros contra pestem illam edere; & confiteri, crebrò benè dicta sua, ad vitandum tamen pravum legentium intellectum, aliter quàm dixerat debuisse se dixisse. Quod scire potest qui libros Retractationum ejus legerit, aliosque quos ipse conscripsit: quoniam etiam super hac re, de Sacramentis scilicet, prædicto viro simile quid accidisse videtur. Sed qui errare vult, vel errorem docere, nihil est tam benè dictum, quod non possit pravo intellectu depravare". Hæc ex Anselmo & aliis tam diffusè descripsimus, ut lectori ex eis planum fieret, quàm sit hæreticis ab antiquo usitatum, obtendere consensum Priscorum Ecclesiæ Magistrorum: qui ante ipsorum exortam hæresim securiùs loquebantur ad plebem Catholicam necdum talibus quæstionibus pulsatam: spernere verò alios Doctores, qui contra hæresim abs se suscitatam aut fotam, tanquam Medici contra morbum sibi probè perspectum, depugnaverint, & intentâ mentis acie ex professo dimicaverint: cùm tamen, ut aliàs visum est, hæreses à Deo idcircò permittantur, ut earum aculeis Doctores compungantur, compuncti excitentur, excitati perscrutentur, perscrutando acuantur. Testatur id Augustinus tam de se ipso, quàm de aliis Ecclesiæ Magistris, qui diversarum hæreseon temporibus floruerunt: X. Hæc est (inquiens) „ Prædestinatio manifesta & certa Sanctorum: quam posteà diligentiùs & operosiùs, cùm jam contra Pelagianos disputaremus, defendere necessitas compulit. Didicimus enim, singulas quasque hæreses intulisse Ecclesiæ proprias quæstiones, contra quas diligentiùs defenderetur Scriptura divina, quàm si nulla talis necessitas cogeret. Quid enim coëgit, loca Scripturarum, quibus prædestinatio commendata est, copiosiùs & enucleatiùs isto nostro labore defendi, nisi quòd Pelagiani dicunt, *Gratiam Dei secundùm merita nostra dari*? Quod quid est aliud, quàm gratiæ omninò negatio".

Vide suprà hic cap. 29. §. 94 & c. 31 §. 100.

X. August. lib. de Bono persev. c. 20.

Z CAPUT

nibus vel saltem plerisque hæreticis animandis & convocandis classicum insonare. Unde meritò de Lutheranis usurpaverit quis illud Prosperi de Semipelagianis, veterem Pelagianorum perfidiam pridem debellatam resoventibus: S. Cur bellum confectum retractant, „ & munitiones securæ dudum pacis infirmant? An victores displicent, & victi placent? tantâque insolentiâ damnati foventur „ errores, ut pravitatis invidiâ & authores nostri pulsentur, & Judices"? Et inferiùs cap. 39. de eisdem:" Pacem (inquit) victricis „ Ecclesiæ, resumptis de damnatorum schola quæstiunculis inquietant". Quid ergo? Talesne antiquatarum pridem hæresum resotores ad disputandum admitti debeant? Respondet inferiùs cap. 44. idem Prosper:" Igitur (inquiens) huiusmodi hominum pravitati NON TAM DISPUTATIONUM STUDIO, „ quàm authoritatum privilegio est resistendum: ut de prostrati dudum dogmatis corpore nullum membrum sinatur assurgere". Tertius cardo principalis est peculiaris experientia, tot actibus corroborata, qua deprehensum & exploratum est, Lutheranos disputationibus ac conferentijs Catholicorum secum initis non modò non corrigi aut correctioni appropinquare, sed indurescere magis atque à spe conversionis elongari: Similes nimirum ei, de quo B. Cyprianus diuturno experimento

S. Prosp. lib. contra Collat. cap. 1.

edoctus aiebat: T. Ineptum videbatur congredi tecum, quando facilius esset & levius „ turbulenti maris concitos fluctus clamoribus „ retundere, quàm tuam rabiem Tractatibus coercere": nisi malit quis eos assimilare leopardicis illis militibus, de quibus Ignatius martyr aiebat: V. A Syria Romam usque terrâ „ mariqúe cum bestijs depugno, noctu diuque „ alligatus decem leopardis, quæ est militaris „ custodia; qui & BENEFICIO AFFECTI, PEIORES FIUNT". Si ergo constiterit Lutheranos hactenus disputationibus Catholicorum non meliores evasisse sed deteriores, nec ulla adhuc spes contrarij successus affulgeat; devitanda profectò potiùs, quàm ineunda erit cum eis publica disputatio: W. Nam (ut præclarè „ ait Augustinus) si propterea quisque objurgandis & corripiendis malè agentibus parcit, „ quia opportunius tempus inquirit; vel EISDEM IPSIS METUIT NE DETERIORES EX „ HOC EFFICIANTUR, vel ad bonam vitam „ & piam erudiendos impediant infirmos alios, & premant atque avertant à fide; non „ videtur esse cupiditatis occasio, sed concilium charitatis". Quartus denique cardo principalis est authoritas Catholicorum Doctorum, qui Lutheranorum indolem accuratè noverunt, atque idcirco disputationes cum eis inire dissuaserunt.

T. Cyprian. lib. ad Demet. sub initium.

V. Ignat. Epist. ad Rom.

W. Aug. lib. 1. de Civit. c. 9.

CAPUT XLII.

De primo prædictorum quatuor cardinum differitur. Sicut corrupta habentibus vitalia supervacuè adhibetur medicina, ita inaniter initur disputatio cum negantibus doctrinalia principia. Citiùs & faciliùs erudiuntur simpliciter ignorantes, quàm dedocentur praviter errantes. Eius rei documentum ex Blesensi. Basilij Magni egregia sententia de disciplinalium principiorum præstantia. Locorum Theologicorum varietas ex Cano. Locus ab authoritate in Theologicis disputationibus tenet primatum, tametsi in Philosophicis vix mereatur secundatum. E Decem locis Theologicis solum primum, in Scripturæ authoritate consistentem, Lutherus cum suis asseclis appretiat. Articuli doctrinæ Catholicæ à Theologis Lovaniensibus ex Cæsareo mandato evulgati; quorum quinque, astruentes locos præcipuos Theologicos à Luthero repudiatos, recensentur. Lutheri in Lovanienses Articulorum conditores insolentissimæ debacchationes memorantur.

IAm de prædictis quatuor Motivis, seu Motivorum cardinibus, singulatim eo ordine, quo fuerant superiori capite prælibata, differendum est. Circa quorum primum notanda est illa Philosophi communiter in scholis recepta sententia: X. *Nulla est ad eumbratio, qui principia tollit.* Quemadmodum enim morbi quidam corporales siquando principales vitæ facultates infecerint, incurabiles fiunt; quia corruptis vitalibus, quibus medicamenta subservire deberent tanquam instrumenta, cessat ipsa

X. Arist. lib. 1. Physic. c. 2. Vide Iacob. Iacomā l. de varijs quæst. generibus versùs finem.

ipsa medicamentorum operatio: ita & morbi spirituales, sive errores intellectuales, quandò non solùm circa conclusiones hærent, sed ad ipsa etiam principia scientiarum pertingunt, curationem omninò respuunt, aut saltem non nisi ægerrimè admittunt. Hinc non malè neotericus quidam Scriptor bina ista axiomata ex Philosopho hausta conjungit: Y. *Contra negantes principia non est disputandum*: Item, *Prima principia negantes difficile sanantur.* Sanatio quippe erroris non nisi persuasione fit veritatis: ægerrimè autem veritas persuadetur, quando circa principia quibus persuadenda est erratur. Longè quippe operosius est dedocere errantem, quàm docere simpliciter ignorantem. Unde cùm Archidiaconus quidam Nannetensis duos nepotes suos Petro Blesensi erudiendos commisisset, eidem posteà de eorum profectu inquirenti respondit in hunc modum idem Blesensis: Z. Duos è nepotibus mihi „erudiendos nudiustertiùs commisisti, alterum pueritiæ annos agentem, alterum plenâ integrum pubertate. Nunc autem per literas tuas vehementer evehis & commendas majoris ingenium, & asseris te nunquam venæ subtilioris hominem invenisse: ideò supplicas & hortaris, ut circa eum tempestiviùs vigilantia magistralis appareat; leve æstimans, illi ædificio manum supremæ consummationis apponi, cui aliena sollicitudo contulit incrementum. Verumtamen res in contrarium versa est: meliùs enim spero de illius eruditione, qui ad me rudis & informis accessit; quàm de alterius, cujus jam ex parte induruit vena, sibique quasi effigiem alieni Doctoris impressit, Argilla, & cera, atque hujusmodi quæ susceptioni formæ & impressioni se offerunt, faciliùs & fideliùs effigiantur ad imprimentis arbitrium, si nulla priùs in se susceperint lineamenta formarum. Refert equidem Quintilianus in libro *de Institutione Oratoris*, Timotheum quendam, celebrem in arte tibiarum, solitum duplas ab his mercedes exigere, quos alius docuisset. Duplex enim in talibus labor est, alter in eluenda doctrina minùs commendabili, quâ imbuti fuerant; alter in exhibenda scientia, quæ lucrum pariter generaret & famam: ægrè namque dediscitur, quod didicit ætas tenerior: quia, *Quo semel est imbuta recens servabit odorem testa diu.* In Jure etiam civili, ex ædilitio Edicto, veterana mancipia, quæ ad alienos mores informata sunt, reprobantur: & quandoque dubitabile fuit, utrùm venirent in causam redhibitionis. Nova verò mancipia favorabiliora visa sunt, eò quòd sint magis perceptibilia disciplinæ, & ad ministerium aptiora". Et inferiùs iterum prope finem epistolæ: "Nolite (subdit ad Archidiaconum de nepote seniore) ulteriùs allegare subtile Guilielmi vestri nepotis ingenium: nec mihi imputetur ad culpam, si modico tempore non proficit ad perfectum. Purgatur enim ægrotus, antequam diætetur: & juxtà sententiam Timothei, qui de aliorum discipulis retributionem laboris sui duplicem exigebat, inutilia priùs evellenda sunt, quàm utilia inserantur. Nam in Mercurialibus nuptiis Philologia, inutilis scientiæ libros evomit, antequam in eminentiam dignitatis optatæ mereatur assumi". Hæc eo fine adduxi, ut planiùs appareat, quàm difficulter emendentur qui pravis doctrinis ab ineunte ætate fuerint imbuti. Quod cùm de quavis promiscuè prava doctrina verum sit, quanto magis de doctrinâ principiorum, ex qua conclusionum omnium catena dependet? A. *Principium enim*, ut Philosophus perhibet, *plus quàm dimidium totius esse videtur.* Idem rursùs lib. 1. de Cælo c. 5. *Quod in principio parvum est*, inquit, *id in fine valdè magnum emerget.* Et ibidem paulò superiùs: *Modica transgressio à veritate discedentibus, si longè progrediantur, fit decies millies maior.* Et lib. 5. Polit. cap. 4. *Principium dicitur esse dimidium totius. Unde parvum in principio erratum, correspondens est ad alias partes.* Maxima igitur est principiorum vis, sive in bonum, sive in malum. Et in malum quidem tanta est, ut qui circa ea erraverit, reduci in viam rectam ægerrimè unquam queat: adeoque supervacaneè quis pro ejus se reductione fatiget. Hinc est illud Tertulliani superiùs relatum: B. *Quid promovebis exercitatissime Scripturarum; cùm si quid defenderis, negetur ex diverso, si quid negaveris, defendatur?* Optimè in eandem rem Magnus Basilius: C. Necesse est (inquit) cujusque disciplinæ principia nullâ prorsùs præviâ demonstratione aut disquisitione tradi discentibus. Fieri enim nunquam potest, ut qui circa principia disciplinarum contentiosiùs velitantur, ad finem aliquando viâ & ordine provehantur aut pertingant. Cujus sententiæ documentum liceat tibi mutuari ab externis disciplinis; Geometriæ enim artem tradenti, nisi tu prima ejus principia concesseris, impossibile demùm fuerit ullam ut possis ex eis consectaneam elicere conclusionem. Jam Arithmetices qui primis & elementaribus rudimentis renititur utique hâc suâ intercessione viam intercipit sibi, ne ad ulteriora progrediatur. Sunt & Medicis suæ professionis Medicæ principia, nullam desiderantia probationē. Atque ut semel finiam, in quocunque tandem humanarum artium exercitio, modò viâ & ordine ad præstitutum sibi progrediatur finem, impossibile fuerit primarum propositionum inquirere demonstrationes. Imò necesse est ut cùm admiseris earum artium, quæ certâ ratione nituntur, principia, ut confessa, nec proinde ullam requirentia demon-

Y Henric. Harc. in Armament. Scientif p. 1. tit. 1 Dist. 7. n. 1. & 7.

Z. Pet. Blesens. Epist. 101.

lib. 2. c. 3.

Vide Horat. Epist. 2.

Vide suprà c. 21. §. 69.

A. Aristot. lib 1. Ethic. cap. 7.

B. Tertull. sup. hic cap. 23. §. 24.

C. Basil. in Psal. 115.

„ demonstrativam probationem, id demùm „ inspicias quicquid ex præsuppositis ordine „ consequitur. Nihilo seciùs & Theologiæ „ mysterium requirit assensum, nullâ prævià inquisitione nitentem".

CXXXVI. Cùm hæc ita sint, duo nobis præstanda supersunt, quibus expeditis consequenter perspicietur utrum cum Lutheranis sit à Catholicis Theologis ineunda disputatio nec ne. Quorum primum est, ut ostendamus quænam sint vera Theologicæ disputationis principia: alterum, utrum Lutherani ea principia reipsâ inficientur. Si enim inficiari constiterit, constabit pariter non esse cum eis disputandum. Notandum itaque, principia disputationis appellari fundamentales illos locos, è quibus velut promptuariis quibusdam eruuntur argumenta, ad probandum vel improbandum thesin controversam. Locorum porrò hujusmodi quidam appellantur *Maxima*, quæ & alijs nominibus *Axiomata*, vel *Effata*, vel *Pronunciata*, vel *Proloquia*, interdum etiam *Sumptiones*, nonnunquam & *Dignitates*, quasi dignæ quibus sine probatione acquiescatur, indigitantur: alij dicuntur *Differentiæ Maximarum*, quæ sunt præviæ quædam habitudines rerum, aut vocum, aut personarum; quibus plures Maximæ nituntur ac discernuntur. Prioris generis *Principia* appellantur *complexa*, posterioris *incomplexa*. De hujusmodi *Principijs* seu *Locis*, quibus Theologica disputatio niti debet aut potest, tractant Scholastici in Prologum sententiarum, necnon in 1. p. Divi Thomæ q. 1. ar. 8 Omnium autem accuratissimè de eis disseruit Melchior Canus Episcopus Canariensis, in peculiari volumine *De Locis Theologicis* inscripto: in quo statim sub initium animadvertit, [D] Argumentum vel à ratione, vel ab authoritate duci: „ his enim duobus modis cujusque rei, quæ in „ controversiam venit, assensionem facimus. „ Cùm verò in reliquis disciplinis omnibus „ primum locum ratio teneat, postremum au„ thoritas; at Theologia tamen una est, in qua „ non tam rationis in disputando, quàm autho„ ritatis momenta quærenda sunt: Etenim lo„ cum ab authoritate adeò sibi proprium ven„ dicavit, ut rationes vel tanquam hospites & „ peregrinas excipiat, vel in suum etiam obse„ quium asciscat, quasi longè repetitas. Quippe „ fide potissimùm innititur: quæ nisi ab autho„ ritate proficiscatur, non modò fides esse, sed „ ne intelligi quidem potest: *Est namque fides*, „ ut Apostolus tradit, *argumentum rerum non ap„ parentium*; quas si certas certâ velis ratione „ facere, cum ratione profectò insanies. Prin„ cipem itaque locum, sicut apud fideles, ita „ apud Theologos, authoritas habet: ratio deinde velut pedissequa sequitur". Totam hujusmodi Locorum varietatem idem author ibidem sequenti capite, ad denarium redigit numerum: ita ut [E] *Primus* ei *Locus* sit authoritas sa„ cræ Scripturæ, quæ libris Canonicis contine„ tur: *Secundus*, authoritas Traditionum Christi & „ Apostolorum, quæ quoniam scriptæ non sunt, „ sed de aure in aurem ad nos pervenerunt, *vivæ* „ *vocis oracula* rectissimè dixeris: *Tertius* est „ authoritas Ecclesiæ Catholicæ: *Quartus*, au„ thoritas Conciliorum, præsertim genera„ lium, in quibus Ecclesiæ Catholicæ authori„ tas residet: *Quintus*, authoritas Ecclesiæ Ro„ manæ, quæ divino privilegio & est & voca„ tur Apostolica: *Sextus* est authoritas San„ ctorum veterum: *Septimus* est authoritas „ Theologorum Scholasticorum, quibus adjun„ gimus etiam Juris Pontificii peritos; nam Ju„ ris hujus doctrina, quasi ex altera parte „ Scholasticæ Theologiæ respondet: *Octavus* „ est ratio naturalis, quæ per omnes scientias „ naturali lumine inventas latissimè patet: „ *Nonus* est authoritas Philosophorum, qui „ naturam ducem sequuntur; in quibus sine „ dubio sunt & Cæsarei Juris Consulti, qui „ veram & ipsi, ut Jurisconsultus ait, Philo„ sophiam profitentur: *Postremus* denique est „ humanæ authoritas Historiæ, sive per autho„ res fide dignos scriptæ, sive de gente in gen„ tem traditæ; non superstitiosè atque aniliter, „ sed gravi constantique ratione. Sunt itaque „ hi Loci decem, in quibus argumenta omnia „ Theologica delitescunt; eo scilicet discri„ mine in lucem eruenda, ut quæ ex septem „ prioribus Locis eliciuntur, propria ferè sint „ ea hujus Facultatis: quæ verò ex tribus po„ sterioribus, adscriptitia sint, ac velut ex alieno emendicata".

D. Melchior Canus lib. 1. de Locis cap. 2.

Heb. 11. 1.

E. Ibid. c. 3.

CXXXVII. Ex hisce omnibus Theologicis Locis solum primum amplecti se tanquam idoneum ad persuadendum profitentur Lutherani. Ita enim primus ipse eorum Patriarcha faciendum præscripsit, ubi ait: [F] *Mira nostra perversitas, ut alijs testimonijs* QUAM SCRIPTURÆ, *nostra velimus probare*. Cui præscripto semetipsum conformans, ait in libro adversùs Regem Angliæ, prout suprà cap. 25. §. 82. relatum est: *Ego adversùs dicta Patrum, hominum, Angelorum, dæmonum, pono non antiquum usum, non multitudinem hominum, sed unius Maiestatis æternæ verbum*, EVANGELIUM: *quod ipsimet coguntur probare. Hic sto, hic sedeo, hic maneo, hic glorior, hic triumpho: hic insulto Papistis, Thomistis, Henricistis, Sophistis, & omnibus portis inferi, nedum dictis hominum quantumlibet Sanctorum, aut consuetudini fallaci. Dei verbum est super omnia, divina Maiestas mecum facit: ut nihil curem si mille Augustini, mille Cypriani, mille Ecclesiæ Henriciana contra me starent.* Ubi lector observet, eum per *antiquum usum*, item per *consuetudinem*, intelligere Traditiones quascunque non scriptas, etiam eas quas superiori §. diximus constituere *Secundum Locum Theologicum:*

F. Luth. in Proœmio Assert. Artic. suorum.

Simili-

Similiter per *multitudinem hominum* intelligere universalem, tanta quanta est, Ecclesiam, cujus authoritas *Tertium Locum Theologicum* constituit. Cùm autem universalis Ecclesiæ authoritatem sic spernit, perspicuum est eum spernere pariter authoritatem Conciliorum etiam generalium; quippe quæ inde vel maximè robur habent, quòd Ecclesiam universam repræsentent. Atque ita *Quartum Locum Theologicum* unà cum tertio explodit. Item per *Papistas* intelligit vel Papam cum omnibus generaliter sibi cohærentibus, vel specialiter cum Ecclesia Romana, cui uti proprius præest Episcopus. Atque ita *Quintum Locum Theologicum* enervat. Eandem quoque Romanam Ecclesiam intelligit per *Henricianam*, eò quòd Henricus VIII. Anglorum Rex, contra quem ibi scribebat, Romanæ Catholicæque Ecclesiæ tunc cohæreret. Item per *dicta Patrum* intelligit authoritates veterum Ecclesiæ Doctorum, è quibus nominatim exprimit *Augustinum* & *Cyprianum*: Quorum authoritati adeò insultat, ut non curet si millenario etiam numero sibi tales adversentur. Ac sic *Sextum Locum Theologicum* evacuat. Nomine item *Thomistarum* Scholasticos omnes Theologos complectitur, uti & nomine *Sophistarum* Philosophos rationis naturalis ductum instinctumve sequentes. Atque ita *Septimum Locum Theologicum*, unàque *Octavum* & *Nonum* expungit. *Decimum* denique *Locum*, id est, humanæ Historiæ authoritatem, configit, dum sine limitatione *Dicta hominum* facessere jubet. Quia verò nonnulli Theologi inter Locos Theologicos recensent eum qui in *authoritate Angelorum* consistit, etiam hunc repudiandum censuit iis verbis, *Dicta Angelorum*. In summa, nonnisi unicum Locum, ab authoritate nimirum sacræ Scripturæ, inconcussum manere voluit: quem tamen ipsum per obliquam viam penitùs perimit, prout infrà videbimus. Cæterùm ne fortè quis suspicetur eum generali vocabulo *Euangelij*, aut *Verbi Dei*, comprehendere etiam Traditiones divinas aut Apostolicas, non autem solas Scripturas; recolenda sunt verba illa superiùs hìc ex ipso relata, *Mira nostra perversitas, ut alijs testimonijs* QVAM SCRIPTVRÆ *nostra velimus probare*: & hæc item ejusdem verba in Commentario super Epistolam Pauli ad Galatas: *Neque alia doctrina in Ecclesia tradi aut audiri debet, quàm purum verbum Dei, hoc est* SANCTA SCRIPTVRA. *Doctores vel auditores alij, cum sua doctrina anathema sunto.* Indubitatum itaque est Lutherum nomine *Euangelij*, & *Verbi Dei*, solas intelligere Scripturas canonicas: neque enim aliud ullum verbum tanquam divinum agnoscit, quàm quod in Scripturis est expressum. Unde cùm paulò ante ipsius obitum, Facultas Theologica Lovaniensis, de mandato Caroli Augusti, certos Catholicæ doctrinæ Articulos ab omnibus orthodoxis credendos evulgasset: ipse in rabiem quodammodò actus, contrarios Articulos, cum insolentissimâ censura sua, edidit: inde potissimùm Lovaniensibus insultans, quòd *sine verbo Dei*, hoc est, sine expresso Scripturæ suffragio, quidquam fide credendum decernerent. Meminit hujus rei Cochlæus in Libro de Actis & Scriptis Lutheri; ubi cùm variarum Sectarum in Belgio tunc noviter exortarum memoriam præmisisset, hæc subdidit: „Cæsar ita-„que, ubi hæc accepit, magnâ severitate usus, „gladio & igne in hujusmodi hæreticos ani-„madvertit, & acerrimâ inquisitione tam nefa-„riam Sectam (*Davidis nimirum Georgij*) extirpa-„vit. Atque ut contra omnes novarum Secta-„rum errores & blasphemias, certos fidei & „doctrinæ Catholicæ Articulos populi ejus „haberent, commisit id negotii suis Theologis „Lovaniensibus. Unde factum est, ut Decanus „& tota Facultas Theologica Universitatis „Lovaniensis, per juramentum in Collegio „Theologorum congregata, unanimi sententiâ „consignaverit & approbaverit triginta duos „Articulos, pro Catholicis & orthodoxis ab „omnibus habendos. Quos & Cæsar ipse pu-„blico Edicto, tum in Latina, tum in Burgun-„dica lingua, comprobavit; ac per omnes popu-„los & Provincias Inferioris Germaniæ divul-„gari, doceri, ac acceptari præcepit. Nec im-„meritò id fecit: Eleganti enim compendio „asseritur in iis doctrina sana & Catholica, con-„tra omnes novarum Sectarum errores & insa-„nias. Hanc autem Cæsaris pietatem ægrè fe-„rentes Sectarum Antesignani, præsertim verò „Lutherus & Bucerus, variis calumniis & con-„vitiis in Authores illorum Articulorum, „Theologos Lovanienses, invecti sunt: Argen-„tinenses quidem novos contra eos Teuthoni-„cè commentarios evulgarunt: Lutherus autem „septuaginta quinque Propositiones, superbis-„simâ censurâ, & Latinè & Germanicè in eos-„dem emisit. Inter quas, verbi gratiâ, istæ quoq; „continentur, & quidem inter primas, velut „aliarum fundamentum: *Quicquid in Ecclesia* „*Dei docetur* SINE VERBO, *mendacium & im-*„*pietas est: si idem pro Articulis fidei statuitur, im-*„*pietas & hæresis est: cui si quis credit, idololatra* „*diabolum pro Deo colit.* Hinc ita concludit: *Sep-*„*tem esse Sacramenta*, SINE VERBO *asseritur ab* „*hæreticis & idololatris Lovaniensibus.* Item: *Doctri-*„*na Synagogæ Lovaniensis de Baptismate, est dam-*„*nanda ut hæretica.* Item: *Explodenda est & abomi-*„*nanda doctrina Nostrollorum Lovaniensium in usu* „*Eucharistiæ, cum sit profanationis, hæresis, idolola-*„*triarum plenissima.* Item: *Missam pro defunctis* „*offerri, hæreticum est & blasphemum: insigni-*„*terq; mentitur Lerna Lovaniensis, esse à Chri-*„*sto institutum.* Item: *Confutationes Lova-*„*niensium sanguinariæ & incendiariæ pertinent* „*ad parricidas, non ad eruditionem*; *quam*

Præoccupatio.

G. Cochl. in Actis Lutheri Anno 1545.

„ IN SACRIS LITTERIS *nullam prorsùs* „ *habent. Quem, quæso Articulum hæresis illi con-* „ *futarent, qui ipsi sunt pleni & distenti innumeris* „ *hæresibus, blasphemijs, & idololatrijs? Deinde* „ NIHIL EX SCRIPTURIS, *sed om-* „ *nia ex doctrinis hominum ructant, vomunt, & ca-* „ *cant in Ecclesiam, non suam, sed Dei viventis.* „ Item: *Ritus ordinandi Sacrificos Missales, id est,* „ *Crucifixores Christi, est inordinatio diaboli.* Item: „ *Matrimonium esse Sacramentum,* SINE VERBO „ *dicitur; & à Magistris Nostrollis in speculo Mar-* „ *colfi visum est.* Item: *Catolyca verius est Eccle-* „ *sia Papa & Magistrollorum, Ecclesiæ Christi san-* „ *guinaria adversatrix & vastatrix.* Hæc, & id „ genus multa, furore plusquam hæretico ple- na ibi Lutherus". Ex quibus perspicuum est, Lutherum perstitisse usque ad extrema vitæ suæ tempora in ea sententia, quæ solam Scripturam statuit credendi ac de fide disserendi normam, exclusis reliquis Theologicis Locis superiùs memoratis. Lovanienses enim Theologi Articulos suos consignarunt die sexta Decembris anni M. DXLIV. hoc est, quatuordecim paulò plus Mensibus ante obitum Lutheri. Si cui porrò lubeat Articulos illos Lovaniensium pervolvere, reperiet eos apud Georgium Ederum lib. 5. Oeconomiæ Bibliorum, sub hoc titulo: *Confessio Catholica Academiæ Lovaniensis, de Articulis controversis.* Extant quoque omnes apud Ruardum Tapperum ad calcem Tomi I. & viginti eorum priores ab eodem illustrati sunt duobus Tomis ea de re conscriptis. Nos hîc Lectori exhibebimus vigesimum primum cum quatuor sequentibus, qui doctrinam de *Locis Theologicis*, à Luthero & Lutheranis repudiari solitam, maximè concernunt. Itaque XXI. Articulus sic sonat: *Firmâ fide tenendum est, unam esse in terris veram atque Catholicam Christi Ecclesiam, eamq; visibilem; quæ ab Apostolis fundata, in hanc usque nostram ætatem perdurans, retinet & suscipit quicquid de fide & Religione tradidit, tradit, & traditura est cathedra Petri: super quam ita à Christo Sponso suo est ædificata, ut in his quæ fidei sunt & Religionis errare non possit.* XXII. sic: *Extra hanc nulli speranda est salus: suntq; extra eam hæretici, Schismatici, & excommunicati: unde vehementer formidanda est excommunicatio; nec humana, sed divina est excommunicandi potestas.* XXIII. sic: *Unus est Ecclesiæ summus Pastor, cui omnes obedire tenentur: ad cuius Iudicium, controversiæ, quæ super fide & Religione existunt, sunt referendæ.* XXIV. sic: *Summam hanc Præposituram primus omnium gessit sanctus Petrus, verus Christi in terris Vicarius, & totius familiæ eius Pastor: Post Petrum verò, ex Christi institutione, omnes deinceps Pontifices, Petri in cathedra successores.* Denique XXV. sic: *Certâ fide tenenda sunt non solùm quæ Scripturis expressè sunt prodita, sed etiam quæ per Traditionem Ecclesiæ Catholicæ credenda accepimus, & quæ definita sunt super fidei & morum negotijs per Cathedram Petri, vel per Concilia generalia legitimè congregata.* Quibus Articulis astruuntur quatuor præcipui Loci Theologici de eorum numero quos Lutherus cum suis asseclis rejicit: Ab authoritate nimirum Dei extra Scripturas tradentis, Ab authoritate Ecclesiæ Catholicæ uniformiter ubique credentis, Ab authoritate Concilii œcumenici eandem Ecclesiam repræsentantis, Ab authoritate Romanæ Ecclesiæ per suum Præsulem ex cathedra docentis. De quibus omnibus Locis singulatim tractarunt jam pridem, occasione Lutheranæ hæreseos, complures Scholastici & Controversistæ, etiam ex ipsa Facultate Lovaniensi; & nos eorum vestigiis insistentes nonnulla in præcedentibus attigimus, signanter cap. 17. 19. 20. & alibi sparsim. Pro præsenti satis fuerit ostendisse, Lutherum cum suis asseclis negare principia, quibus Theologica disputatio, ex Catholicorum consensu, nititur. Hinc enim concludimus, non esse à Catholicis Theologis contra tales disputandum: quia, ut suprà jam visum est, *Contra negantes principia non est artifici disputandum.*

Ederus.

Ruardus.

Articuli Lovanien.

CAPVT XLIII.

Proponitur Lutheranorum evasio, obtendentium non negari abs se omnia Theologicarum disputationum principia, sed suscipi ac suspici eorum præcipuum, sacræ nimirum Scripturæ præsidium. Confessionistas *nonnisi strophicè profiteri se non negligere primitivæ Ecclesiæ & priscorum Patrum consensum. Qui sui temporis Ecclesiam Doctoresque spernit, veteres spreturus fuisset, si cum eis vixisset. Non minùs in Christum & Spiritum Sanctum iniurius est qui præsentem aut posthàc in finem vsque sæculi duraturam Ecclesiam cum suis doctoribus spernit, quàm qui primitivam contemnit. Lutheri in priscos Doctores, Ecclesiasticas Synodos, ipsamque Ecclesiam universam debacchatio.* Confessionistarum *modernorum insincera Professio, vel à maioribus degeneratio.* Georgij Ducis *de Lutheranorum inconstantia memorabile dictum. Familiare est hæreticis, veterum Patrum, uti & Scripturæ sacræ, sententias in patrocinium sui erroris detorquere: & cur illis potiùs quam suis Synchronis abutantur. Ecclesiæ Doctores contra suorum respectivè temporum hæreses & corruptelas invigilant, nec futuras hæreses prævident: & quod non impugnatur, non defendunt.*

CXXXVIII VErùm cùm Lutherani profiteantur se sacram Scripturam cum omni submissione suscipere, non videntur à disputatione penitùs repellendi, tanquam principia Theologicarum disputationum negantes: quandoquidem supersit unus Locus Theologicus, & quidem præcipuus, unde utraque pars disceptantium argumenta depromat. Hanc velut basin suæ prætensionis constituunt *Confessionistæ* in libello suo provocatorio, Comitijs Imperialibus porrecto, & inferiùs exhibendo, ubi sic scribunt n. 21. *Ex verbo Dei rationes utriusque partis censendæ sunt:* HOC ENIM PRINCIPIUM UTRINQUE IN CONFESSO EST, *& semper in Ecclesia norma credendorum & agendorum habita est. Et hoc primum* ET UNICUM FIDEI PRINCIPIUM *cui parti salvum & illibatum est, nec dissentit primitiva Ecclesia in primis sæculis, illa proculdubio prævalebit.* Ubi per *Verbum Dei* intelligi ab ipsis solam Scripturam sacram, evidens est, non solùm ex eo, quòd solemne eis sit Traditiones non scriptas tanquam humana commenta explodere; sed præterea, quòd inferiùs ibidem n. 31. quasi repetentes idipsum quod verbis jam relatis præmiserant, sic scribant: *Norma interim, ut diximus, in quam omnes quæstiones resolvi debent, sit* SACROSANCTA SCRIPTURA, *non interim neglecto consensu Patrum priorum sæculorum.* Ubi quod priùs dixerant *Verbum Dei*, nunc appellant *sacrosanctam Scripturam*: quemadmodum & quod priùs expresserant verbis istis, *Nec dissentit primitiva Ecclesia in primis sæculis*; nunc exprimunt istis, *Non interim neglecto consensu Patrum priorum sæculorum.* Ex solius igitur Scripturæ decisione summam rei pendere volunt, quanquam ad declinandam invidiam velint videri non omninò spernere primitivæ Ecclesiæ, aut priscorum Patrum consensum. Dixi, *Ad declinandam invidiam*; quia cùm præsentem Ecclesiam ejusque Pastores ac Doctores palàm contemnant, primitivam Ecclesiam priscosque ejus Patres non secundùm veritatem suspiciunt, sed in speciem duntaxat ad avertendam indignationem venerari sese simulant: Similes utique eis, quibus salvator ait: *Væ vobis Scribæ & Pharisæi hypocritæ, qui ædificatis sepulchra Prophetarum, & ornatis monumenta iustorum, & dicitis: Si fuissemus in diebus Patrum nostrorum, non essemus socij eorum in sanguine Prophetarum. Itaque testimonio estis vobismetipsis, quia estis filij eorum qui Prophetas occiderunt.* In quem locum Chrysostomus: H. Ecce (inquit) „ si quis de tuis Doctoribus voluerit te increpare propter peccatum tuum, & dicere tibi „ quod verum est, statim irasceris, & blasphemas: sicut Judæi suos quidem Prophetas non sustinebant, antiquos autem quasi „ sanctos colebant. Non ergo ille est bonus, „ qui quod malum est reprehendere potest, „ & bonum laudare; sed qui reprehensus in malo,

Confessionistæ. — Mat 23. 29. & seqq. — H. Chrysost. Hom 45. in Matthæum.

„ malo, bono animo suscipit reprehensionem. „ In alterius causa facilè possumus omnes justi Judices esse; ille autem verè bonus, & justus, & sapiens est, qui sibi ipsi Judex fieri potest. Cùm audieris aliquem beatificantem antiquos Doctores, proba illum qualis est circa suos Doctores. Si enim illos sustinet & honorat cum quibus vivit, sine dubio & illos honoraturus fuerat si cum illis vixisset: si autem suos contemnit, verè & illos contempturus fuisset, si cum illis vixisset". Juxta hanc regulam, luce clariùs evincitur, *Confessionistas* nonnisi ad frangendam invidiam profiteri venerationem primitivę Ecclesiæ & priscorum Patrum: quippe qui præsentem Ecclesiam viperinè discerpunt, & modernos Doctores petulanter explodunt: more nimirum alijs etiam hæreticis familiari, de quibus olim Papa Gregorius: [I] Sæpe „ (inquit) hæretici eosdem nobiscum Patres quos veneramur laudant, sed intellectu depravato ipsis nos eorum laudibus impugnant". Et inferiùs lib. XII. ejusdem Operis cap. XV. "Quia omnes hæretici (inquit) à sancta universali Ecclesia sunt egressi, „ testatur Ioannes, qui ait: *Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis.* Sed ut ea quæ asserunt, commendare stultis mentibus hominum quasi de antiquitate possint, antiquos Patres se habere testantur, atque ipsos Doctores Ecclesiæ magistros suæ professionis dicunt: cùmque præsentes Prædicatores despiciant, de antiquorum Patrum magisterio FALSA PRÆSVMPTIONE GLORIANTVR: ut ea quæ ipsi dicunt, etiam antiquos Patres tenuisse fateantur; quatenus hoc quod rectitudine astruere non valent, quasi ex illorum authoritate confirment". Sed frustrà: nam nec primitiva Ecclesia à præsenti, nec prisci ejus Doctores à modernis dissentire in fidei dogmatibus possunt. Verissimum quippe est quod de Christo, Ecclesiæ Sponso ac vertice, scribit Apostolus: *Ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios verò Evangelistas, alios autem Pastores, & Doctores, ad consummationem Sanctorum in opus ministerij:* Non planè in seductionem, aut subversionem; sed, prout mox sequitur, *In ædificationem corporis Christi.* Et quodnam illud, nisi Ecclesia? Præmiserat enim idem Apostolus ibidem superiùs de Christo, quòd Deus *Ipsum dedit caput supra omnem Ecclesiam, quæ est corpus ipsius.* Et ne fortè quis suspicaretur datos fuisse Pastores & Doctores in ædificationem primitivæ duntaxat Ecclesiæ, quam venerari se simulant Lutherani; non etiam præsentis, & futuræ quoque usque ad sæculi finem, quæ condemnat & condemnabit semper Lutheranos: subdit continuò idē Apostolus: *Donec occurramus omnes in unitatē fidei, & agnitionis filij Dei, in virū perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi:* hoc est, donec sæculum finiatur, & corporum resurrectione beemur. Sequitur autem & finis ob quem dantur in Ecclesia ejusmodi Pastores & Doctores usque in finem: nimirum, *Vt iam non simus parvuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinæ in nequitia hominum, in astutia ad circumventionem erroris.* Quemadmodum igitur superiùs c. 17. §. 56. & c. 20. § 67. ostendimus, eos qui Ecclesiam erroris insimulant, Spiritum sanctum negligentiæ arguere, quasi officio ac muneri suo defuerit, sinens eam aliter interim intelligere, credere, ac docere, quàm ipse per Apostolos prædicaverat: ita pari ratione nunc dicendum est eosdem Ecclesiæ insimulatores in Christum injurios esse, qui *Ecclesiam non audientes, tanquam ethnicos & publicanos habendos* præcepit; & per Apostolum suum tanquā præconem promulgavit, dedisse se non solùm Apostolos & Prophetas, & Euangelistas, sed & *Pastores & Doctores ad consummationem Sanctorum in opus ministerij, in ædificationem corporis Christi, donec occurramus* &c. & ad quid dederit expressit, adjungens: *Vt iam non simus parvuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinæ* &c. hoc est, ut eam solam amplectamur & sequamur doctrinam, quàm ij nobis tradunt. Nunquid igitur si horum ductum sequentes erraremus, Christo authore erraremus, qui hos nobis tanquam ductores sequendos destinavit? Nonne horum prædicationi acquiescentes cum omni confidentia dicere possumus Christo: Domine, si erroneum est quod credimus, à te decepti sumus; qui eos nobis errorem propinare permisisti, quos ipse Doctores ac Ductores nobis dedisti; &, *Ne omni vento doctrinæ circumferamur*, audire sequique præcepisti? Quis porrò ambigat, immanem irrogari injuriam ei qui est ipsa *Veritas*, cùm ei adscribitur seductio aut falsitas?

CXXXIX. Quàm falsò obtendant *Confessionistæ* suam doctrinam non discordare à sensu primitivæ Ecclesiæ, & se nolle negligere consensum Patrum priorum sæculorum, patebit ex infrà dicendis super secundo cardine eorum quatuor quos cap. 41. pertractandos suscepimus: ubi singulatim recensebimus non pauca ipsorum dogmata à primitiva Ecclesia & priorum sæculorum Patribus in veteribus hæreticis condemnata, atque in orcum, unde prodierant, relegata. Quod probè sciens ipsorum Patriarcha Lutherus, ad solam Scripturam provocare maluit, quàm Ecclesiæ vel Patrum judicium etiam subsidiariè admittere: prout visum est capite præcedenti §. 137. Quinimò primitivæ Ecclesiæ præcipuos Patres nonnunquam etiam nominatim explodit: ut cùm ait: [K] *Chrysostomum in nullo loco habeo, non enim est nisi loquaculus. Basilius nihil valet, totus est Monachus, ne pilo quidem*

I. Greg. lib. 8. Moral. c. 23.
1. Io. 2. 19.
Ephes. 4. 11. & seqq.
Eph. 1. 22.
Eph. 4. 13.
Ibid. v. 14.
Mat. 18. 17.
Eph. 4. 14.
Io. 14. 6.
K. Luth. in 1. ad Galat.

quidem illum redimerem. Cyprianus infirmus est Theologus. Augustinus de fide nihil quod sit alicuius momenti tradit, nisi cum illi negotium est cum Pelagianis. Apologia Philippi Melancthonis omnes Ecclesiæ Doctores superat, etiam Augustinum. Hieronymus non est dignus qui inter Ecclesiæ Doctores nominetur: fuit enim hæreticus. De fide & vera Religione ne verbum quidem in ipsius Scriptis extat. Nullum scio cui æquè infestus sim, ac Hieronymo: nam tantùm scribit de ieiunio, ciborum delectu, virginitate &c. Neque verò singulatim duntaxat, sed etiam conjunctim seu Synodaliter congregatos incessere Patres audet. Vidimus enim superiùs cap. 16. §. 53. quàm fœdè proscindat authoritatem Conciliorum. In libro item de captivitate Babylonica præfidenter affirmat, *Se concilijs anteferre duorum suffragia bonorum & eruditorum hominum, siquando in Christi nomine consensissent.* In libro item de Concilijs, loquens de canonibus œcumenicæ Synodi Nicenæ, trecentorum octodecim Patrum, sub Constantino Magno adversùs Arianos congregatæ: *Hi omnes Articuli*, inquit, *fœnum, stramen, ligna, stipulæ fuerunt.* Et paulò inferiùs ibidem generalem hanc censuram de omnibus sine exceptione Concilijs profert: *Etiamsi omnium Synodorum Decreta per infundibulum demitti in tuum corpus possent, tamen nondum esses Christianus: quia nimis parùm conferunt.* Rursùs in caput 15. Actuum Apostolorum: *Incerta*, inquit, *sunt Concilia, neque fidendum est illis: Nullum enim purum unquam fuit, quin fidei aliquid addiderit, vel detraxerit.* Neque ab hac generalitate excipit ipsum Apostolorum Concilium, eodem Actorum capite memoratum; imò verò disertè comprehendit, præmittens ibidem: *Hoc ipsum Apostolorum Concilium, quanquam omnium est primum & purissimum, tamen aliquid unà immiscetur.* Atque ut tandem citandis ejus adversùs Conciliorum authoritatem testimonijs finem imponam, describam verba Cochlæi, qui loquens de ijs quæ in causa Lutheri gesta fuerant Anno 1537. ita ait: [L.] Romanus Pontifex Paulus III. indi-
„ xit hoc anno generale Concilium, Mantuæ
„ celebrandum: ad quod Lutheranos quo-
„ que Principes vocavit. Quod ubi intellexe-
„ runt Lutherus & complices ejus, varijs ma-
„ chinationibus ac Scriptis authoritatem Con-
„ cilij impugnare cœperunt. Etenim Witten-
„ bergæ evulgarunt triginta Propositiones,
„ contra Concilia publicè disputandas: inter
„ quas duodecima sic habet: *Concilium, aut*
„ *Episcopi congregati errare possunt, æquè benè sicut*
„ *alij homines.* Et sequens hanc ita ait: *Si au-*
„ *tem non errent, hoc fit à casu, aut ex merito*
„ *alicuius sancti ac boni viri qui inter eos est, aut*
etiam generalis Ecclesiæ". Quandonam verò contingat Concilia errare, vel è contrario verum definire sive casualiter, sive ex merito cujuspiam personæ, vel generalis Ecclesiæ; nullam statuit Lutherus sibi regulam. Alibi tamen innuit, id indagandum esse ex conformitate vel difformitate cum sua ipsius doctrina. Ait namque: [M.] *Esto sanè, Ecclesia, Augustinus, & alij Doctores; item Petrus, Apollo, imò Angelus de cœlo diversum doceat: tamen mea doctrina est eiusmodi, quæ solius Dei gloriam illustrat.* Nunc percontari lubet *Confessionistas*, utrum Lutherum suum, Conciliis & Patribus, ipsique Ecclesiæ, imò Apostolis & Angelis cœlestibus taliter obstrepentem insultantemque sequi velint? Si sic: Consequens planè est, ut nonnisi simulatoriè, ad declinandam nimirum invidiam, ingerant in suo libello provocatorio mentionem prædictam *Ecclesiæ primitivæ, & Patrum priorum sæculorum.* Si non: consequens pariter est, ut non solùm Luthero, sed antiquioribus quoque *Confessionistis* valedicant & adversentur. Tractans quippe de prima *Evangelicorum* classe Lindanus in suo Dubitantio:
[N.] Horum (inquit) variæ sunt factiones hodie
„ per Saxoniam: uti Confessionibus suis anno
„ 61. declararunt Mansfeldenses & Vinarienses,
„ qui septem ferè Lutheranorum damnant Se-
„ ctas, ceu minùs Evangelicas; aut Lutheri
„ dogma non verè secutas. Sed QVI EO-
„ RVM VOLUNT VIDERI LUTHE-
„ RANISSIMI, SESE CONFESSIO-
„ NISTAS, A CONFESSIONE AV-
„ GVSTANA, IACTITANT: quam
„ tamen nunc sectantur variatam; & reverà
„ depravatam, atque adulteratam à doctrinâ
Anno 30. Carolo V. exhibitâ". Si igitur moderni *Confessionistæ* Lutherum suum quoad dogmata mox memorata derelinquant, & primitivæ Ecclesiæ, priscorum Patrum, & Conciliorum Ecclesiasticorum authoritatem in pretio aliquo habeant; non solùm Luthero eidem oblatrepenti adversantur, sed antiquioribus quoque Confessionistis refragantur. Hi enim *Volebant Lutheranissimi videri*: ipsi autem in prætactis jam dogmatibus non solùm non Lutheranissimi, sed ne Lutherani quidem volunt haberi. An fortè hîc verificatur quod jam pridem de eis scripserat Cardinalis Hosius: [O.] Non ipsi modò inter se (inquiens)
„ sed ne secum quidem ipse eorum aliquis per-
„ sæpe consentit. Indicant hoc Loci quorun-
„ dam communes, indicant & Commentarij;
„ quos quotannis ferè novos edunt, cum prio-
„ ribus illis magna ex parte pugnantes. Tanta
„ est in dogmatibus etiam unius Sectæ varie-
„ tas & inconstantia, ut crebrò dictitare soli-
„ tum ferant illustrem olim Principem Geor-
„ gium Saxoniæ Ducem, qui fuit ad extre-
„ mum usque vitæ suæ diem, Catholicæ sem-
„ per & orthodoxæ fidei tenacissimus: *Scire se*
„ *quidem quid hoc anno crederent vicini sui VVitten-*
„ *bergenses, cæterum quid essent anno proximè inse-*
quenti

L. Cochl in Actis Lutheri Anno 1537.

M. Luth. Tom. 6. Germ Ien. pag. 16.

N. Lindan. In Dubitantio Dialog 2. c. 4.

O Hosius in Confess fidei cap. 92.

quenti credituri, se nescire"?

CXL. Sed non est novum, ut novi Dogmatistæ veterum Patrum patrocinium obtendant: P. Captant plerunque (aiebat olim de „ hæreticis Lyrinensis) veteris cujuspiam viri „ Scripta, paulò involutiùs edita, quæ pro „ ipsa sui obscuritate dogmati suo quasi congruant: ut illud, nescio quid, quodcun„ que proferunt, neque primi, neque soli sentire videantur". Cujus pessimæ praxeos complura exempla congerit Filesacus in Commentario super Vincentio n. 57. quorum unum desumptum est ex Gennadio Massiliensi, qui de Timotheo Alexandrino, Proterij Catholici successore hæretico, loquens: Q. Ad gratiam plebis (inquit) quæ Prote„ rium exosum habuerat, omnes quibus ille „ communicaverat, Nestorianos esse pronun„ tiat: & maculam conscientiæ temeritate „ abluendam præsumens, scripsit ad Leonem „ Imperatorem libellum valdè suasorium; „ quem pravo sensu Patrum testimonijs in„ tantum roborare conatus est, ut ad deci„ piendum Imperatorem, & suam hæresim „ constituendam, penè Leonem Urbis Romæ „ Pontificem, & Chalcedonensem Synodum, „ ac totos Occidentales Episcopos, illorum adminiculo Nestorianos ostenderet". Neque verò mirum videri debet, hæreticos detorquere testimonia Patrum, vel Synodorum, in sui dogmatis Patrocinium; cum etiam testimonia Sanctarum Scripturarum, à Spiritu sancto alioqui dictatarum, similiter detorqueant. Quis enim sanctorum Doctorum, aut quæ Synodorum, meliùs loqui potuit, quàm Scriptores Canonici? R. Si igitur (subinfert quidam) ne ipsis quidem sacris lite„ ris alieni ab orthodoxa fide parcunt, quan„ to minùs falsarias manus à Doctorum lucubrationibus abstinebunt"? Et Augustinus ad Valerium Comitem: S Non est mirum (in„ quit) si Pelagiani dicta nostra in sensus „ quos volunt detorquere conantur; quando „ & de Scripturis sanctis, non ubi obscuriùs „ aliquid dictum est, sed ubi clara & aperta „ sunt testimonia, id facere consueverunt: „ more quidem hæreticorum etiam cætero„ rum". Constat sanè ex eodem ipso Augustino lib. de Natura & Gratia cap. 61. & aliquot sequentibus, Pelagium hæresiarcham in favorem sui nefarii dogmatis allegasse non solùm vetustiorum quorundam Patrum, sed ipsius etiam Augustini tunc viventis, testimonia. Constat item ex eodem Augustino, Julianum Pelagianum abusum fuisse testimonijs quorundam Patrum, signanterque Basilii & Chrysostomi, in suæ hæreseos patrocinium. Dixerat quippe alicubi Chrysostomus, *Infantes baptizamus, quamvis peccata non habentes.* Julianus id traxit ad abnegationem Originalis peccati: utique contra mentem Scriptoris, qui non de peccato parentali, sed de personali seu proprio loquebatur: T. Vides certè (ait Ju„ liano objicienti Augustinus) non ab eo „ dictum esse, parvulos non coinquinatos „ esse peccato, sive peccatis; sed, *Non ha„ bere peccata.* Intellige *propria*, & nulla „ contentio est. *At*, inquies, *Cur non ipse ad„ didit*, PROPRIA? Cur putamus, nisi „ quia disputans in Catholica Ecclesia, non se „ aliter intelligi arbitrabatur, tali quæstione „ nullus pulsabatur, vobis nondum litigantibus securiùs loquebatur"? Quibus ille verbis non solùm objicientis & abutentis Juliani prætensionem elidit, sed prætere insinuat cur Patres subinde tam indistinctè loquantur, ut hæreticis in speciem velut favere videantur: quia nimirùm hæreses futuras non prævident, & jam extinctas non timent; à præsentibus verò auditoribus se Catholicè intelligendos non dubitant, quamvis accuratam loquendi normam non observent. Hinc cùm Semipelagiani in favorem sui erroris, *De gratia & prædestinatione*, allegassent vetustiorum quorundam Tractatorum suffragia, Augustinus eis respondens: V. Quid opus est (inquit) „ ut eorum scrutemur Opuscula, qui pri„ usquam ista hæresis oriretur, non ha„ buerunt necessitatem in hac difficili ad „ solvendum quæstione versari: quod pro„ culdubio facerent, si respondere talibus „ cogerentur? unde factum est, ut *de gratia* „ *Dei* quid sentirent, breviter, quibusdam „ Scriptorum suorum locis, & transeunter „ attingerent; immorarentur verò in eis quæ „ adversùs alios inimicos Ecclesiæ disputabant". Rem istam exemplo satis accommodato illustrat Anselmus Cantuariensis Antistes, qui paulò post suscitatam à Berengario hæresim de Sacramento Eucharistiæ, eatenus in Ecclesia inauditam, floruit, & peculiarem librum, *De Sacramento Altaris* inscriptum, contra eandem hæresim edidit, ubi hæc inter alia scripsit: W. Considerare libet attentiùs, cur super hac re „ in sanctorum Patrum Tractatibus reperiantur „ sententiæ tam dubiæ, tam scrupulosæ, & „ quæ etiam sibi invicem nonnunquam con„ trariæ videantur: ut non solùm qui contem„ nendi intentione illas congregant, materiam „ in eis inveniant errandi; sed & ex eis astruere „ qui velint fidem Catholicam, non facilè se „ inde queant expedire. *Oportet*, inquit Apo„ stolus, *hæreses esse, ut qui probati sunt manifesti* „ *fiant.* Quod in hoc evidentissimè comproba„ tur: Iam enim obscurissimam de Trinitate „ sententiam, claram omnibus effecerunt Aria„ norum contentiones, & disputationes sub„ tilissimæ: Iam de Incarnatione Dei graves „ & perplexas quæstiones, Apollinaris, Ne„ storii, & Eutychetis, multorumque aliorum hære-

P. Vincent. Lyrin. c. 21.
Filesacus.
Q. Gennad. l. de viris illust. cap. 72.
R. Anast. Sinaita in Duce Viæ c. 12.
S. Aug. l. 2 de Nupt. & Concup. c. 31.
Vide Chrys. Hom. ad Neophytos Tom. 3.
T. Aug. l. 1. cont. Jul. c. 6.
V. Aug. l. de Prædest. Sanct. c. 14.
W. Anselm. de Sacram. Altaris p. 2. cap. 13.
1. Cor. 11. 19.

„ hæreticorum errores, claras & evidentes fecerunt in Ecclesia Dei Quod, nisi coegisset necessitas, de re de qua quærebatur, viros sanctos & pereruditos altius aliquid sentire & proferre, semper timidæ hominum mentes habuissent obscurum. Unde quia ab initio sanctæ Ecclesiæ usque ad nostra penè tempora, hæc ab hominibus quæstio (*De Sacramento nimirum Altaris*) intacta relicta est, sancti Patres quod non impugnabatur, non defendebant; nisi quòd aliquando in Tractatibus suis hoc unum proferebant, quod res postulabat, & habebatur in manibus. Quod, quia quæstionibus non respondebat quæ nondum erant, parùm modò sufficere videtur ad eas, cùm exurgunt, compescendas: contra quas quia tunc non vigilabat eorum intentio, plurima de Sacramentis in Scripturis suis reliquerunt, quæ loco suo, sensu suo benè dicta, ab eis, qui contendere vel errare amant, eruta de locis suis, per se videntur aliud sonare, quàm sonent unde assumpta sunt, & quàm senserunt qui scripserunt. Sed & multa de eadem re ab eis relicta sunt, quæ benè dicta, sed obscuriùs, utpote ab eis qui ut homines venturas omnes errorum calumnias non poterant prævidere, malè intellecta, materiam errandi vel contendendi perditis videntur præstare. Quæ Beato Augustino in multis accidisse non ignorant, qui librorum ejus lectionem familiarem habent. Antequam enim Pelagiana hæresis exurgeret, in libris quos jam ediderat non pauca posuit, quæ exurgens exinde illa hæresis sic sumpsit ad patrocinium sui erroris, ut etiam paria secum sentire jactaret virum per omnia Catholicum. Unde illi necessitas imposita est plures posteà libros contra pestem illam edere; & confiteri, crebrò benè dicta sua, ad vitandum tamen pravum legentium intellectum, aliter quàm dixerat debuisse se dixisse. Quod scire potest qui libros Retractationum ejus legerit, aliosque quos ipse conscripsit: quoniam etiam super hac re, de Sacramentis scilicet, prædicto viro simile quid accidisse videtur. Sed qui errare vult, vel errorem docere, nihil est tam benè dictum, quod non possit pravo intellectu depravare". Hæc ex Anselmo & aliis tam diffusè descripsimus, ut lectori ex eis planum fieret, quàm sit hæreticis ab antiquo usitatum, obtendere consensum Priscorum Ecclesiæ Magistrorum: qui ante ipsorum exortam hæresim securiùs loquebantur ad plebem Catholicam necdum talibus quæstionibus pulsatam: spernere verò alios Doctores, qui contra hæresim abs se suscitatam aut fotam, tanquam Medici contra morbum sibi probè perspectum, depugnaverint, & intentâ mentis acie ex professo dimicaverint: cùm tamen, ut aliàs visum est, hæreses à Deo idcircò permittantur, ut earum aculeis Doctores compungantur, compuncti excitentur, excitati perscrutentur, perscrutando acuantur. Testatur id Augustinus tam de se ipso, quàm de aliis Ecclesiæ Magistris, qui diversarum hæreseon temporibus floruerunt: X. Hæc est (inquiens) „ Prædestinatio manifesta & certa Sanctorum: quam posteà diligentiùs & operosiùs, cùm jam contra Pelagianos disputaremus, defendere necessitas compulit. Didicimus enim, singulas quasque hæreses intulisse Ecclesiæ proprias quæstiones, contra quas diligentiùs defenderetur Scriptura divina, quàm si nulla talis necessitas cogeret. Quid enim coëgit, loca Scripturarum, quibus prædestinatio commendata est, copiosiùs & enucleatiùs isto nostro labore defendi, nisi quòd Pelagiani dicunt, *Gratiam Dei secundùm merita nostra dari*? Quod quid est aliud, quàm gratiæ omninò negatio".

Vide suprà hic cap. 19. §. 96 & c. 21 §. 100.

X. August. lib. de Bono persev. c. 20.

CAPVT XLIV.

Occurritur Lutheranorum evasioni sub initium superioris capitis proposita, eique hic adiuncta authoritati S. Thomæ. Discrimen inter scientias inferiores & supremas quoad probationem suorum respectivè Principiorum. Vtrum Lutherani habeant divinam Scripturam, discutitur: & varijs rationibus pars negativa suadetur. Germanica Bibliorum Versio per Lutherum lucubrata, à multis Sectarijs unà cum Catholicis reprobatur, quibus & ipse Lutherus suffragatur. Lutheri querimonia de Latinis Bibliorum Versionibus nimis per Sectarios multiplicatis. Cùm Lutherani Scripturas non ex Ecclesiæ sensu aut Patrum consensu, sed ex privato suo spiritu interpretentur, convincuntur non credere Scripturis, sed suis phantasiis. Augustini in eam rem attestatio. Leges disputandi iniquissimæ per Lutherum Catholicis præscriptæ referuntur ex Erasmo, & exploduntur per eundem Erasmum; exemplo nobis imitando, adversùs Lutheri posteros sub ijsdem conditionibus tacitè provocantes.

CXLI. NUnc videamus quid respondendum sit prætensæ Lutheranorum evasioni in principio præcedentis capitis relatæ, quâ contendunt se non esse à disputatione repellendos tanquam principiorum negatores, eò quòd precipuum inter omnia Theologicarum disputationum Principium, Scripturam scilicet divinam, nobiscum pariter admittant. Si enim veraciter Principium istud admittant, non videntur omnimodè à disputatione repellendi, sed argumentis ex Scriptura depromendis revincendi. Cujus evasionis vis pleniùs perspicietur ex iis quæ tradit D. Thomas, communiter in scholis receptus, ubi sic scribit: [1] Sicut aliæ scientiæ non argumentantur ad sua Principia probanda, sed ex Principiis argumentantur ad ostendendum alia in ipsis Scientiis: ita hæc Doctrina (*Theologia*) non argumentatur ad sua Principia probanda, quæ sunt Articuli fidei; sed ex eis procedit ad aliquid ostendendum: sicut Apostolus 1. ad Corinthios 15. ex resurrectione Christi argumentatur ad resurrectionem communem probandam. Sed tamen considerandum est in Scientiis Physicis, quòd inferiores Scientiæ nec probant sua principia, nec contra negantem Principia disputant; sed hoc relinquunt superiori scientiæ: Suprema verò inter eas, scilicet Metaphysica, disputat contra negantem sua Principia, si adversarius aliquid concedit: si autem nihil concedit, non potest cum eo disputare; potest tamen solvere rationes ipsius. Unde sacra Doctrina, cùm non habeat superiorem, DISPVTAT CVM NEGANTE SVA PRINCIPIA; ARGVMENTANDO QVIDEM, SI ADVERSARIVS ALIQVID CONCEDAT EORVM QVÆ PER DIVINAM REVELATIONEM HABENTVR: SICVT PER AVTHORITATEM SACRÆ SCRIPTVRÆ DISPVTAMVS CONTRA HÆRETICOS, ET PER VNVM ARTICVLVM CONTRA NEGANTES ALIVM. Si verò adversarius nihil credat eorum quæ divinitùs revelantur, non remanet ampliùs via ad probandum Articulos fidei per rationes, sed ad solvendum rationes, si quas inducit, contra fidem. Cùm enim fides infallibili veritati innitatur, impossibile autem sit de vero demonstrari contrarium, manifestum est, probationes quæ contra fidem inducuntur non esse demonstrationes, sed solubilia argumenta". Hic Divi Thomæ discursus omninò videtur evincere, Lutheranos non posse à disputatione Theologica penitùs repelli sub eo prætextu quòd principia inficientur, si verum est eos admittere divinas Scripturas. Certum quippe est divinam Scripturam esse aliquid eorum quæ divinitùs revelantur, sive per divinam revelationem habentur: Apertè autem D. Thomas asseverat, quòd *Sacra Doctrina disputat cum negante sua principia, & quidem argumentando, si adversarius aliquid concedat eorum quæ per divinam revelationem habentur.* Imò insuper ad eximendum omnem scrupulum suspicanti contrarium, exemplum subdit de ipso casu nostro: *Sicut*, inquiens, *per authoritatem sacræ Scripturæ disputamus contra hæreticos.* Tota ergo quæstio in hoc vertitur, utrum Lutherani reverà authoritatem sacræ Scripturæ admit-

[1] D. Tho. 1. p. q. 1. a. 1. in corp.

admittant. Dixi, *reverà:* quia nihil crebriùs & insolentiùs ore jactant, quàm *Verbum Dei, sacrosanctam Scripturam.* Quinimò seipsos quasi antonomasticè *Euangelicos* nominant & nominari affectant, tanquam qui cæteris sinceriùs ac puriùs Euangelicas Scripturas interpretentur, & venerentur: [Z] *Iubilæus* EVANGELICORUM, ait unus ipsorum, *primus à Reformatione per B. Lutherum facta.* Ipse quoque Lutherus in lib. adversùs Regem Angliæ profitetur se *Adversus dicta Patrum, hominum, Angelorum, dæmonum, ponere non antiquum usum, non multitudinem hominum, sed unius Maiestatis æternæ Verbum,* EVANGELIVM. Rursùs, prout visum est cap. 16. §. 55. seipsum intitulat *Euangelistam.* Non ergo hìc quæstio est quidnam ipsi de Scripturarum admissione profiteantur, sed quidnam secundùm rei veritatem sit censendum.

Z. Helvicus sup. hic cap. 31. §. 49.

Vide suprà cap. 25. §. 52. & c. 42. §. 137. Vide Lindan. in Dubitanti l. c. 10.

CXLII. Pro decisione hujus quæstionis recolenda sunt ea quæ superiùs dicta sunt c. 20. penè per totum, signanter §. 56. ubi ostendimus, Scripturas sacras non tam in legendo, quàm in intelligendo consistere: & subsequenter ostendimus, veram Scripturarum intelligentiam sine clave Traditionum, penes Ecclesiam Catholicam asservatâ, haberi non posse. Unde cùm Lutherani extra Ecclesiam sint, & Ecclesiæ magisterium spernant; ac per hoc, clave Traditionum careant; veram ac genuinam Scripturarum intelligentiam non habent: adeò que eo, quod in Scripturis præcipuum est, carent. Hinc quamvis minus videatur, *Habere scripturas*, quàm *eas admittere*; non desunt tamen Catholici Scriptores, qui simpliciter Lutheranos negent habere Scripturas: quorum palmaris ratio est, quòd tria potissimùm spectari in Scripturis debeant, canon, Versio, & interpretatio seu intelligentia. Lutherani autem nec canonem habent authenticum, prout sequenti capite videbimus; nec versionem legitimam, multò minùs autographa exemplaria, nusquam jam extantia; nec denique genuinam interpretationem seu intelligentiam, quippe quæ absque Ecclesiæ magisterio & Traditionum clave haberi nequit. Ex quibus consectarium apparet, Lutheranos simpliciter carère Scripturis. Ubi enim Scriptura sacra, ibi Verbum Dei; ubi autem Verbum Dei, ibi veritas. Ac per hoc, cùm apud Lutheranos non veritas sed falsitas existat, apud eos nec Dei Verbum, nec sacra Scriptura esse dicenda est. Accedit quòd Scriptura corrupta non sit absolutè Scriptura divina, non magis quàm virgo corrupta sit absolutè virgo. Apud Lutheranos autem Scripturam esse corruptam non modò Catholici pro indubitato habent, sed major quoque pars ipsorum hæreticorum asseverat. Nam cùm innumeræ apud eos extent Versiones de variis linguis in varias linguas, nulla hactenùs à quoquam ipsorum lucubrata prodiit, quam non alii complures reprehendant ac reprobent. Nunquid igitur potiori jure credendum est pluribus Versionem unius reprobantibus, quàm uni suam contra tot reprobatores approbanti? [A] Rectiùs sit necesse est (ait in „simili Lactantius) quod plurimi sentiunt, „quàm quod unus: Nemo enim potest de se „rectè judicare. Quod nobilis Poëta testatur: „Ita enim comparatam esse hominum naturam „omnium, ut aliena meliùs videant & dijudicent, quàm sua". Imò verò ne suas quidem proprias Versiones, plerique eorum constanter approbant, sed tanquàm proficientes crebrò demutant: [B] In hæreticis versionibus (ait Leo„nardus Marius) neque Catholici acquies„cunt, neque hæretici alii: neque, quod mi„rùm, ipsi novæ prolis parentes, dum singulis „penè annis in prole sua aliquid desiderant, „aliquid minùs probant, & fingunt, ac refin„gunt". Ipse Lutheranorum Patriarcha Lutherus Scripturas in vernaculum Germanorum idioma convertit, quam Versionem non solùm alii plures, sed ipse quoque author postmodùm sugillat. De hac Serarius in Prolegomenis Bibliacis: [C] Lutherana Versio (inquit) secundùm „editiones varias varia est. De qua notanda „hæc: *Primò*, valdè commendatam à Melan„chthone contra Staphylum, à Mathesio Conc. „XII. de Luthero, ubi refert, labore, diligen„tiâque tantâ illum hac in Versione versatum, „ut cum Melanchthone, Rorario, Sodalibus„que alijs cœnas ageret dapsiliores, poculis „indulgeret largioribus, & cantum, Musicam„que oblectationem adhiberet. Quin & tantò„pere à Pomerano laudatam, ut diem Trans„lationis hujus anniversarium festum institui „optaret. *Secundò*, sæpè tamen ab ipso Luthero „posteà mutatam, ut in editionis ultimæ Præ„fatione testis ipsemet. *Tertiò*, tandem à plu„rimis vituperatam & rejectam: 1. à Catholi„cis, è quibus Emserus in Præfatione Novi „Testamenti, & Cuthbertus Tonstallus, plu„rimas in ea depravationes notarunt: ille in „principio sui Novi Testamenti, hic Londini „palàm pro concione supra bis mille, uti no„tat Cochlæus lib. de Novis Interpretibus, & „Lindanus lib. 1. Dubitantij pag. 94. 2. à Ti„gurinis, & Sacramentarijs alijs: qui, ut de„plorat Stoltzius in Defensione Lutheri, qui„bus possunt sannis, ejus Versionem car„punt & Commentarios. 3. ab Osiandri„nis, teste *Confessione Mansfeldicâ*, dum, ut „verba hujus retineam, Luthero non veren„tur objicere *Loca Scripturarum ab ipso magna* „*falsitate & dolo interpretata*. 4. à Bucero, Dia„logo contra Melanchthonem, dum ait: *Lutheri* „*lapsus in vertendis Scripturis manifestos esse, eosque* „*non paucos*. 5. à Munstero, qui Præfatione „in Vetus Testamentum: *Sunt*, ait, *plurimi*

Vide Becan. in Manuali lib. 1. cap. 2. §. 6.

Vide Marii in Proleg. Script. q. 3. & 6.

A. Lactan. l. 3. c. 4.

B Marius in Prolegom. Script. q. 4. Sect. 7. nu. 103.

C. Serar. in Proleg. Bibliacis c. 20. q. 2.

„ *versus omisi in Sante, sicut & in Lutheri recognitione.* Nota, *In Recognitione*, non in prima tantùm Editione. 6. Ipsemet Lutherus post annos prope viginti fassus est in sua Biblica „ Præfatione, *Santem, Munsterum, & se crebro „ errasse, quod Rabbinorum Glossis nimis crediderit.* 7. Prædicantem fuisse quendam scribit „ Lutheranus Mathesius Conc. XII. de Lu„ thero, qui Lutheri Versionem publicè è suo „ Concionatorio suggestu *virgis flagellarit*, hæc „ addens verba: DISCAS MELIVS. 8. Depra„ vationum verò exempla illustria legere est „ in citato l. 1. Dubitantii fol. 80. & seq. & „ in Leni Responso P. Schereri contra Wittembergenses". Hæc ibi de Germanica Lutheri Versione Serarius: apud quem item superiùs cap. 18. q. 2. extat acerba querela ejusdem Lutheri de nimia multitudine Versionum Latinarum, hisce verbis: *Tam multa sunt nostro tempore interpretationes Bibliorum, ut tempore progrediente tot fortasse sint futura biblia, quot scioli in lingua Hebraica Magistri erunt: nec enim finis erit.* Et hoc dictum inter Prophetica Lutheri vaticinia recenset Georgius Walterus Prædicantius Hallensis. Verùm facile fuit novo Pseudoprophetæ ex præsenti tunc Gregalium suorum dispositione, ac novandi prurigine, prognosticare quid sequens ætas paritura foret.

Lutherus.

CXLIII. Cùm igitur tanta sit apud Lutheranos Versionum discrepantium varietas, quarum nulla Ecclesiæ calculo, vel ipsorum etiam Lutheranorum concordi suffragio comprobata dignoscitur: nunquid consectaneum est, eos ne unum quidem Locum Theologicum habere inconcussum? Nam novem posteriores Locos jam suprà removimus; primum verò, in Scripturæ sacræ authoritate consistentem, quàm infirmiter imò nulliter habeant modò perspeximus. Falsum proinde atque adeò negandum est, eos vel unum Locum Theologicum nobiscum admittere communem. Restabat namque solus primus, quem jam ostendimus non ab eis communem nobiscum haberi, nedum admitti: Neque enim vel ipsi nostram, vel ipsorum nos Versiones admittimus: & quanquam in quibusdam Scripturæ periodis concordent nobiscum quoad sonum verborum aut corticem litteræ, longè tamen aliter ipsi, quàm nos, periodos illas intelligendas contendunt, siquando ad Articulos utrinque controversos applicandæ venerint. Nec mirum, cùm longè diversa apud ambos sit regula interpretandi Scripturam. Apud nos enim pro regula est Ecclesiastica Traditio, Patrumque omnium sæculorum consensus: apud ipsos, cujusque phantasia, quam ridiculè obtrudunt pro divino impulsu vel afflatu; redarguente eos manifestè ipsâ eorum inter se dissensione ac contradictione. Sed audiant quid de hujusmodi privato cujusque spiritu jam olim Manichæis responderit Augustinus, & attendant quàm inde consequens sit, eos Locum Theologicum in Scripturæ authoritate consistentem non solùm non admittere, sed penitùs abolere: [D] Videtis „ ergo (ait ille) id vos agere, ut OMNIS DE „ MEDIO SCRIPTVRARVM AVFERATVR AV„ THORITAS, & suus cuique animus author „ sit, quid in quaque Scriptura probet, quid im„ probet: id est, ut non authoritati Scriptura„ rum subjiciatur ad fidem, sed sibi Scripturas „ ipse subjiciat: non ut ideò illi placeat aliquid, „ quia hoc in sublimi authoritate scriptum le„ gitur; sed ideò rectè scriptum videatur, quia hoc illi placuit". Quibus ille verbis continuò ibidem hanc subjungit exclamationem: "Quò „ te committis anima misera, infirma, carnali„ bus nebulis involuta, quò te committis"? Verùm quocunque se Lutherani committant, quamdiu reliquos Theologicos Locos abjicient, & Scripturas sacras non ex Ecclesiæ sensu, sed ex privato suo spiritu interpretari pergent; non est Catholicis Theologis committendum, ut cum eis solemnem disputationem ineant, cùm ne vel unum quidem Principium Theologicæ disputationis veraciter admittant. Jam duuum est quòd Erasmus expresserit conditiones iniquissimas, quibus Lutherus secum à Catholicis disputari volebat, ut certus posset esse de triumpho si quis tam fatuus reperiretur ut eis conditionibus cum ipso congrederetur. Nec dubium quin hodierni Provocatores Catholicorum easdem conditiones animitùs exoptent, quanquam præ verecundia præscribere in suo libello non audeant: [E] Vide „ (ait Luthero Erasmus) quas leges præscri„ bas, nondum victor: *Deponite quicquid arma„ tura suppeditant orthodoxi Patres, Theologorum „ Scholæ, authoritas Conciliorum & Pontificum, con„ sensus tot sæculorum, ac totius populi Christiani. „ Nihil recipimus, nisi Scripturas: sed sic, ut penes „ nos solos sit certa authoritas interpretandi. Quod „ nos interpretamur, hoc sensit Spiritus Sanctus: quod „ afferunt alij, quamvis magni, quamvis multi à spiritu „ Satanæ & alienata mente profectum est. Quod ortho„ doxi docuerunt, quod authoritas Ecclesiæ tradidit, „ quod populus Christianus amplexus est, quod schola „ defendunt, exitiabile venenum Satanæ: quod ego do„ ceo, Spiritus est vita. Credite, in Scripturis nihil „ prorsùs esse obscuritatis, vel quod egeat Iudice: aut „ ut omnes caecutiant, ego non caecutio. Nam conscius „ mihi sum, me habere Spiritum Christi, quo possum „ de omnibus iudicare, nemo de me. Neque quenquam „ vel tantillum moveat multitudo, magnitudo, la„ titudo, profunditas, miracula, sanctitas Ecclesiæ „ Sanctorum: Omnes perierunt, si senserunt ut „ scripserunt, nisi qui fortè resipuerunt ante su„ premum vitæ diem. Qui meis probationibus „ diffidunt, aut carent sensu communi, aut „ blasphemiam committunt in Spiritum sanctum,* & sub-

D. August. lib. 13. contra Faustum cap. 19.

E Erasmus in Hyperaspiste n. 7. Lutherus apud Erasm. ibid.

& subvertunt Christianismum". Quibus verbis ex Lutheri persona adductis subdit continuò ibidem Erasmus:" Hujusmodi leges si „ recipimus, nimirum tua est victoria. Rursùs postulas, *Ne quid fidamus veteribus orthodoxis, quòd nonnunquam inter se varient*: cùm „ inter vos paucos tanta sit controversia, de „ Prophetis, de Imaginibus, de Disciplinis, „ de Baptismo, de Eucharistia: & vis ut nihil seciùs credamus vestris dogmatibus, „ præsertim cùm quotidie expectemus nova: „ Et blasphemi vocamur, quòd adhuc hæreamus Ecclesiæ veteri, nec audeamus tuis castris adjungi. Et occinitur nobis illud ex
Mat 12 30. „ Evangelio: *Qui non est mecum, contra me est; & qui non colligit mecum, spargit*". Porrò ne quis suspicaretur, hæc non fuisse à Luthero re ipsâ præscripta vel tradita, subnectit ibidem continuò Erasmus:" Nihil hìc affingo: certa notaque loquor". Cui non perspicuum sit, eum qui prædictas leges disputaturis secum Theologis præscribit, omnes sine exceptione Locos Theologicos de medio tollere, Scripturæ sacræ authoritatem privato suo spiritui subjicere, unicam arguendi ac respondendi regulam nonnisi suam phantasiam ultimatè astruere? Hunc porrò imitantur moderni ejus Asseclæ, non quidem eodem verborum fastu, sed tamen consimili cordis affectu: prout ex præcedenti capite cernere est. Tam proinde à disputatione repellendi sunt isti, quàm repellendus fuit ille: quia non minùs Principiorum omnium negatores sunt isti, quàm fuit ille; licèt ille apertiùs, isti operitiùs; ille patentiùs, isti latentiùs. Nec verò aut illi D. Thomas favet, aut istis; sed & illi reclamat, & istis. Palàm quippe asserit, contra Principiorum omnium negatores non esse disputandum eis, qui scientias etiam supremas profitentur: quia non est unde argumenta probativa desumant quibus convincantur, tametsi argumenta solvere queant quibus abutuntur.

CAPVT XLV.

Cùm tria in Scripturis divinis sint potissimùm spectanda, Versio, interpretatio, & canon; Lutherani nihil horum integrum habentes aut genuinum, à disputationibus è Scriptura ineundis repellendi prorsùs ostenduntur. Quosnam libros utriusque Testamenti de Canone exturbent Lutherani? Brentij in veteres Patres & sacrosanctas Synodos insolentia. Manichæorum Sacrilegum privilegium à Lutheranis hæreditatum. Canon Biblicus hodie in Ecclesia usitatus, quàm vetustùs? An saltem ex Scripturis quas Lutherani admittunt, & Protocanonicas vocitant, ineunda cum eis sit disputatio, disquiritur: & negativè resolvitur. Non est luctandum cum hominibus, qui dicunt: Non sapit palato meo, quod sapere dicis tuo. *Ostenditur Lutheranos magis deprimere divinæ Scripturæ maiestatem, subjiciendo eam privato suo spiritui, quàm Catholicos eandem interpretando ex Ecclesiæ Traditione ac consensu. Scriptura, prout profertur à Catholicis, est Verbum Dei; prout autem ab hæreticis, est Verbum diaboli. Lutheri in Scripturas etiam protocanonicas, quas suscipere se profitetur, irreverentia; & in earum authores maledicentia. Concluditur Lutherum non ideò appretiare, vel repudiare libros Scripturisticos, quia tales sunt vel non sunt; sed quia suo scopo congruere vel discongruere, sibi videntur. Sacrorum librorum divisio in* Protocanonicos, & Deuterocanonicos, *à Sectarijs abusivè detorta, & perperam intellecta.*

CXLIV. E Tribus illis quæ superiori capite spectanda esse in canonica Scriptura perhibuimus, duo postrema jam ibidem decurrimus, Versionem scilicet, & interpretationem: quorum prius litteram, posterius intelligentiam Scripturæ concernit. Superest primum modò tractandum; quod est ejusdem Scripturæ canon: videndumque an saltem hunc Lutherani nobiscum habeant communem. Respondeo, Non

habere. Non solùm enim librorum quorundam partes expungunt, sed integra aliquot volumina resecant: ex Veteri quidem Testamento ea quæ in Hebræorum canone non habentur, ut *Tobiam*, *Hesitherem*, *Sapientiam*, *Ecclesiasticum*, *Baruch*, *Machabæos*: ex Novo item Testamento *Epistolam ad Hebræos*, *Epistolam Iacobi*, *secundam Petri*, *secundam tertiamque Ioannis*, *Epistolam Iudæ*, *Apocalypsin*. De his quippe libris dubitatum aliquando in Ecclesia fuisse constat, etiam inter Catholicos; ita ut non statim ab exordio in canonem, publico Ecclesiæ Decreto vel concordi fidelium consensu, relati fuerint. Lutherani verò in sua Confessione Wittebergensi, oblatâ Tridentinis Patribus die XXIV. Januarij Anni M. DLII. generalem hanc statuunt regulam, satis consonam Lutheri sui Principijs: F. *Sacram Scripturam vocamus, eos canonicos libros Veteris ac Novi Testamenti, de quorum authoritate in Ecclesia nunquam dubitatum est*. Brentius in Apologia hujus Confessionis, præmemoratos à nobis jam superiùs libros omnes, duabus Ioannis Epistolis demptis, disertè pronuntiat *Apocryphos*; salvo quòd non integrum librum *Hesther*, sed *particulas eius* nominet, quæ nimirum Hebraicè non extant: quibus similiter addit *Particulas in Daniele*, quæ scilicet in Hebræo non haberi notantur. Ac tum subdit Brentius: *Sunt ex Veteribus, qui recipiunt hos Apocryphos in numerum canonicorum Scriptorum, similiter & quædam Concilia iubent eos ut canonicos agnoscere. Non ignoro quid factum sit: illud autem quæro, num iure factum sit?* Sed nunquid alius rectiùs quæsierit à Brentio, quo jure ipse à canone reijciat libros, quos plerique Veterum pro canonicis habuerunt, & Concilia Ecclesiastica habendos decreverunt? G. Neque enim sine causa (ut rectissimè monet Augustinus) tam salubri vigilantiâ canon Ecclesiasticus constitutus est, ad quem certi Prophetarũ & Apostolorum libri pertineant; quos omninò judicare non audeamus, & secundùm quos de cæteris litteris vel fidelium vel infidelium liberè judicemus". Non inquirit Augustinus, *Num iure factum sit?* Sed supponens nonnisi optimo jure factum esse, ait: *Neque enim sine causa* &c. Nec factum audet judicare, sed juxta illud de cæteris litteris aut libris judicium efformare. Sed nimirum Lutherani, jure velut hæreditario, vendicant sibi privilegium Manichæorum, qui non solùm Veteris Instrumenti Scripturas reijciebant, H. Verùm etiam (teste eodem Augustino) eas quæ ad Novum pertinent Testamentum sic accipiebant, ut suo quodam PRIVILEGIO, imò SACRILEGIO, quod volebant sumerent, quòd nolebant reijcerent". An fortè putandum est libros illos, sive unius sive alterius Testamenti, quos Lutherani repudiant, non fuisse ab Augustino in canone Scripturarum computatos? Fuerunt prorsùs, ad unum omnes: salvo, quòd librum *Baruch* non separatim expresserit; sed sub *Hieremia*, more tunc usitato, comprehenderit. Videatur canon Scripturarum ab ipso recitatus libro 2. de Doctrina Christiana cap. 8. & deprehendetur verissimum esse quod dico, & canonem illum Augustinianum consonare cum nupero Tridentino; cum vetustiori Florentino, prout est apud Caranzam in Summa Conciliorum; cum Carthaginensi, temporibus Augustini ibidem præsentis condito; cum Innocentiano, per Innocentium Primum in Epistola 3. ad Exuperium Tolosanum digesto; cum Gelasiano, per Gelasium primum in Synodo Romana sancito, salvo quod uterque Esdræ liber sub unius ibi nomine recenseatur. Laodicena quoque Synodus non quidem omnes, sed tamen aliquot libros à Lutheranis rejectos canoni inserit, ut *Hesther* & *Baruch* nominatim: & in Novo Testamento universos, præter *Apocalypsin*. Nicenam quoque primam œcumenicam Synodum inter canonicas Scripturas computasse librum *Iudith*, à Lutheranis jam expunctum, testatur Hieronymus hisce verbis: I. Hunc librum (*Iudith*) Synodus Nicena in numero sanctarum Scripturarum legitur computasse". Ex quo & hoc conficitur, penes Ecclesiasticas Synodos ab antiquo fuisse jus constituendi canonem sacrorum voluminum: ut proinde ridiculè & insulsè scribat Brentius, *Non ignoro quid factum sit: illud autem quæro, num iure factum sit?* Verùm quia de canone divinarum Scripturarum innumeri Scholastici & Controversistæ largiter & accuratè contra modernos Sectarios disseruerunt, superfluum foret huic serræ reciprocandæ diutiùs immorari. Videri signanter possunt Jodocus Coccius in Thesauro Catholico Tomo 1. lib. 6. ar. 4. & seqq. item Cardinalis Hosius in Confutatione Prolegomenon Brentij lib. 3. de authoritate sacræ Scripturæ: item Cardinalis Bellarminus lib. 1. de Verbo Dei cap. 4. & seqq. item Serarius, Bonfrerius, & Marius in suis respectivè Prolegomenis Bibliacis: item Petrus à Soto in Confessione Catholica cap. de sacra Scriptura, & in Defensione ejusdem Confessionis P. 1. cap. 48. & aliquot sequentibus: & p. 2. cap. 33. & sequentibus: item Melchior Canus lib. 2. de Locis Theologicis cap. 7. & sequentibus; item Ioannes Driedo lib. 1. de sacra Scriptura, per totum: item Sixtus Senensis in Bibliotheca sancta lib. 1. 7. & 8. Notatu quoque dignum est, Lutheranis non solùm Catholicos plenè hac in re adversari, sed etiam hæreticos Sacramentarios, ipsumque Calvinum, saltem pro parte: Nam etsi eis consentiant quoad canonem librorum Veteris

F. Confessio Wittenberg. cap. de sacra Scriptura.

Brentius.

G. Aug. l. 2. cont. Cresc. con. cap. 31.

H. Aug. lib. de Bono persev. c. 11.

Vide Cassiod. l. 1. divin. Instit. c. 11. & Isid. l. 6. Orig. c. 1. & Raban. l. 2. de Instit. Cleric. c. 53.

I. Hier. Epist. cxi sive Præfatione in Iudith.

Brentius.

Coccius.

Hosius.

Bellarminus.
Serarius.
Bonfrerius.
Marius.
Pet. Soto.

Canus.
Driedo.

Sixtus Senen.

teris

teris Testamenti, tamen quoad canonem Novi Testamenti eos deserunt, & Catholicis accedunt: prout observat Coccius Art. 4. mox memorato.

CXLV. Dicet fortè hic quispiam, Lutherani aliquos saltem libros utriusque Testamenti nobiscum pariter canonicos admittunt, omnes nimirum Protocanonicos, tametsi rejiciant deuterocanonicos. Quid igitur obstat quominùs cum eis ineatur à Catholicis disputatio, depromptis utrinque argumentis ex librorum eorum authoritate, quos utrique communiter pro canonicis suscipiunt ac suspiciunt? Hujus Objectionis solutio pendet ex dictis capite præcedenti: ubi ostensum est, Lutheranos non uti ulla stabili Bibliorum Versione nobiscum communi: & si fortè in quibusdam periodis aut lacinijs consonet eorum Versio cum nostra, ne vel tunc quidem interpretatio eorum congruit cum nostra, in eis præsertim locis qui concernunt controversiam mutuam, vel ex quibus pendet controversia mutua. Rursùs si super ipsa Versione vel interpretatione emergat inter disputantes nova controversia, nullum supererit Principium, partibus commune, ad eam terminandum. Lutherani etenim recurrent finaliter ad privatum suum spiritum, Catholici ad communem Ecclesiæ traditionem & consensum. Et tunc revera experientur disputatores quàm verè ac sapienter dixerit Augustinus: K. Non „est luctandum cum hominibus, qui di„cunt: Non sapit palato meo, quod sapere dicis tuo". Neque enim corporalem luctam intelligit ibi Augustinus, neque sensuale palatum, sed doctrinalem luctam, & intellectuale palatum. Ac per hoc Augustinus ijs verbis dissuadet disputationes cum eis qui dissident in primis Principijs, vel in eorundem intelligendorum regulis. Unde idem Augustinus ibidem superiùs lib. 11. cap. 2. aiebat Fausto, Scripturas ad suum arbitrium detorquenti ac dijudicanti: " Tu es ergo regula veritatis? „Quicquid contra te fuerit, non est verum"? Quæ verba non minùs profectò regeri possunt modernis Sectarijs spiritum privatum obtendentibus, quàm veteribus Manichæis Scripturas suo pede metientibus. Ex quo patet, quàm frivolè à Protestantibus improperetur Catholicis, quòd Verbum Dei substernant pedibus hominum: cùm ipsi illud substernant pedibus suis, qui nonnisi homines sunt: L. Judicet æquus Lector (ait Cardinalis Hosius) „uter de Scriptura scribat reverentiùs, isne „qui vel recipit vel reijcit quosvis libros ca„nonicos arbitratu suo; an is qui recipit om„nes, quos à Spiritu Sancto editos Ec„clesia recipit ac veneratur; qui non sequitur „hac in re spiritum suum, quod faciunt insi„pientes Prophetæ, sed Ecclesiæ Spiritum „sequitur; & quos illa canonicos esse quocun„que tandem tempore judicavit, eos pro ca„nonicis recipit. Nam etsi de nonnullis du„bitatum fuit aliquando, num ideò dubitari „perpetuò debet? Dubitavit enim Thomas „de Christi resurrectione, num in hac sua du„bitatione permanere nihilominùs debuit, „etiam postquam suas illi cicatrices Christus „ostendit? Sed sicut dubitatum est à Thoma, „ne dubitaretur à nobis: sic etiam de quibus„dam canonicæ Scripturæ libris dubitatum „aliquando fuit, ut per eorum, quorum in„tererat, præsertim verò Patrum in Concilio „congregatorum, sententiam, dubitationi „quandoque finis imponeretur. Ad hoc enim „Concilia congregantur, ut quibus de rebus „dubitatur; de ijs, quid pro certo teneri debeat, decernatur". Provocant quidem Lutherani specie tenùs ad Scripturam: sed dum & canonem & interpretationem Scripturæ refundunt in suum spiritum, non tam ad Scripturam provocant, quàm ad suum spiritum. Quapropter non de nihilo scripsisse videtur idem Hosiùs in fine ejusdem libri: " Scriptura, „quomodo profertur à Catholicis, Verbum „est Dei; cui absit ut quidquam anteponen„dum putemus: quomodo profertur ab Hæ„reticis, verbum est diaboli. Nam sicut per „membra sua Christus, ita per membra sua „loquitur & diabolus: & sunt utrisque Scri„pturæ communes, quæ non in legendo, sed „in intelligendo consistunt: Omnes hæretici „(inquit Cyrillus) de Scriptura divinitùs „inspirata sui colligunt erroris occasiones; „ea quæ à Sancto Spiritu rectè dicta sunt, suâ „malitiâ corrumpentes, & super sua capita „flammam inextinguibilem excitantes. Quæ „verba & in septima Synodo proferuntur, & „est hæc Cyrilli Epistola Actis Synodi quoque Chalcedonensis inserta". Cùm igitur Lutherani, pro suo beneplacito, libros nonnullos è canone divinarum Scripturarum expungant; reliquos verò non ex Ecclesiæ traditione aut consensu, sed ex privati sui spiritus illusorio instinctu interpretandas esse mordicùs contendant, cæteros quoque Theologicos Locos protervitèr spernant; nequaquam profectò disputationibus conveniendi, sed vel potestatibus legitimis coercendi; vel, si id fieri nequeat, suis opinionibus sunt dimittendi: prout superiùs cap. 29. §. 94. ex Papa Leone, & adhuc superiùs cap. 21. §. 71. ex Augustino in simili memoravimus. Certè enim non minùs supervacua & inanis videtur disputatio cum eis ex Scripturis quas se profitentur admittere, quàm ex eis quas palam præsumunt rejicere: quia, ut ex Tertulliano retulimus cap. 20. § 66. *Tantùm veritati obstrepit adulter sensus, quantum corruptor stylus.* Quapropter etiamsi Calvinistæ, seu Sacramentarii, pauciores

K. Aug. l. 22. cont. Faust. cap. 95.

Vide Iren. lib. 3. c. 2.

L. Hosius in Confut. Prolegom. Brentii l. 3. de Scriptura Sacra.

Vide Cyrill. Alex. Epistola 28.

ciores è canone libros expungant, quàm Lutherani; non tamen capaciores sunt disputationis, quàm Lutherani: quia eorum librorum pervertunt sensum, quorum retinent textum.

CXLVI. Quamvis Lutherani persuadere nitantur, se libros Scripturæ, quos pro canonicis habent, summoperè venerari; nescio tamen quomodò fieri possit ut & Lutherum sequantur, & eos libros venerentur. Primi enim inter protocanonicos sunt libri Moysaici, Pentateucho comprehensi. Audi verò quid Lutherus de his, & eorum authore, suadeat Lectori suo: M. *Vide (ait ille) ut sis prudens, & Moysen cum sua lege quàm longissimè amoliri, & in malam partem abire iubeas: neque quidquam illius terrore ac minis movearis, sed suspectum eum habeto ut pessimum hæreticum, anathematizatum & condemnatum hominem, multòq; deteriorem Papâ, ipsoq; diabolo.* Et rursùs in Colloquiis Convivalibus cap. De Lege & Euangelio: *Moysen* (inquit) *cum sua Lege non suscipiam: nam hostis Christi est. Si mecum ad iudicium accesserit, ejiciam eum in nomine Dei, & dicam: Hic Christus stet.* Et in caput 5. ad Galatas: *Nos prorsùs nec debemus nec volumus pati, vel unicam Moysis Legem, aut unicum Præceptum cervicibus nostris imponi.* Et ne fortè quis putaret eum loqui de cæremonialibus duntaxat aut judicialibus præceptis, non etiam de naturalibus Decalogo comprehensis, ait rursùs ibidem: *Omninò manifestum est, Iudæis tantùm, non nobis, data esse decem Præcepta.* Et in Colloq. Isleb. de Fanaticis: *Tollantur* (inquit) *de medio decem Præcepta Dei, & cessabunt omnes hæreses. Nam decem Præcepta sunt fons, ex quo velut ex scaturigine hæreses omnes emanant.* Ita egregius Libertinus, sub prætextu libertatis Christianæ, non modò humanas, sed divinas quoque & quidem Juris naturæ leges eliminat. Nam de humanis Legibus aperta est illa ejus sententia lib. de captivitate Babylonica: *Neque Papa, neque Episcopus,* NEQUE ULLUS HOMINUM *habet ius unius Syllabæ constituendæ super Christianum hominem, nisi id fiat eiusdem consensu. Quicquid aliter fit, tyrannico spiritu fit.* Sed qui Pentateuchum Moysaicum tam contemptim habet, forsan Tetrateuchum Euangelicum venerabiliter suspicit? Non hoc sanè indicat primum ejus Proæmium in Editionem suam Novi Testamenti, cujus contentum huc spectans repetit & approbat in posteriori Proæmio, hisce verbis: *Non immeritò admonui in Prologo Novi testamenti Lectores, ut hanc falsam aboleant opinionem, quòd scilicet quatuor sint Euangelia, & quatuor tantùm Euangelistæ: dixi autem Ioannis Euangelium esse unicum, pulchrum, verum, ac principale Euangelium; aliisque tribus longè latèq; præferendum & anteponendum: adeoque ut etiam Pauli ac Petri Epistolæ longè præcedant tria illa Euangelia, Matthæi, Marci, ac Lucæ.* Quid jam ab eo expectandum de reliquis protocanonicis libris, qui Pentateuchum Moysaicum & tres solidas partes Tetrateuchi Euangelici incessit? Planè id quod ipsemet aperuit in Commentario super caput 3. ad Galatas, nihil nimirum eum curare Scripturam, quandoquidem ipse nitatur Christo, qui Dominus est ipsius etiam Scripturę: *Tametsi Papistæ,* ait ipse ibi, *ingentem cumulum locorum Scripturæ afferant, in quibus bona opera præcipiuntur,* EGO TAMEN NIHIL CURO OMNIA DICTA SCRIPTURÆ, SI ETIAM EIS ADHUC PLURA AFFERRENTUR. *Tu Papista valdè quidem fastidis, & ferocem facis cum Scriptura: quæ tamen Christo, ut Domino, subest. Itaque nihil eà re moveor. Age sanè, famulo nitere quantum voles: at ego nitor Christo, vero Magistro, Domino, & Imperatore Scripturæ. Huic ego assentior, & scio eum nihil mihi mentiturum, neque me in errorem inducturum esse. Illi honorem habere & credere malo, quàm ut omnibus dictis Scripturæ vel unguem latum à sententia me patiar dimoveri.* Sed fortè quia sacra Scriptura humano ministerio digesta est, Lutherus eam tam contemptim habet; non habiturus alioqui, si Angelico fuisset ministerio conscripta? Non hoc certè indicant ista ejus verba in libro contra falsò nominatum Ecclesiasticum statum: *Certus sum dogmata mea me habere de cælo. Non sinam vel vos* (Prælatos Ecclesiasticos alloquitur) *vel ipsos Angelos de cælo de mea doctrina iudicare. Cum enim certus de ea sim, per eam quoque & Vester, & Angelorum Iudex esse volo.* Sed quid si Christus ipse, cujus authoritate scilicet nisus Scripturam sibi refragantem spernit, ei refragaretur? Fortassis repeteret quod pridem evulgaverat in Disputatione de Deo, Thesi 18. *Nihil mirum, si Arius, Iudæus, Mahumetes, & totus mundus, negent Christum esse Deum.* Fortè demùm dicturus est, Christum fuisse non quidem Deum, sed excellentem tamen creaturam, non solùm hominibus sed & Angelis sublimiorem, potentiorem, veraciorem, sapientiorem? Non hoc sonant hæc ejus verba in caput 3. ad Galatas: *Omnes Prophetæ hoc in spiritu de Christo praviderunt, quòd Christus futurus esset omnium maximus latro, homicida, fur, sacrilegus, blasphemus.* Profectò enim si talis à Prophetis prævisus fuerat, necesse est ut & talis reapse fuerit, nisi Prophetæ ea in re falsi aut fallaces fuerint. Et certè non rectè de Christi divinitate sensisse Lutherum, innuit ipse in Confutatione rationis Latomianæ, hisce verbis: *Quòd si odit anima mea vocem* HOMOUSION, *& nolim eâ uti, non ero hæreticus. Quis enim me coget uti?* Quòd si opponas authoritatem Synodi œcumenicæ Nicenæ, cui Spiritum Sanctum adstitisse persuasum habent orthodoxi, quæ vocem illam approbavit, & Symbolo fidei inseruit: respondebit Tomo 7. Germanicæ editionis

M. Luth. in cap. 4. ad Galat.

editionis Wittenbergensis fol. 262. *Inter maxima Christianitatu mala, numeranda est illa perniciosissima & abominabilis opinio, quâ putantur Concilia Spiritum Sanctum habere.* Occasione præmissorum venit mihi in mentem tragica historiola, quam de quodam Monacho sui noto refert Dorotheus Archimandrita: [N] Memini (inquiens) „ vidisse me aliquando hominem, qui in hanc „ miserrimam conditionem decidisset: Initio „ quidem si quis è Fratribus locutus quidpiam „ fuisset in alterius commendationem & lau„ dem; statim illum spernebat, & quasi con„ spuebat dicens: *Quis est ille? Non est alius qui* „ *aliquid valeat, præter Zosimam, & qui cum eo* „ *sunt.* Post cœpit & hos contemnere ac dicere, „ *Neminem alium pretij esse, præter Macarium.* „ Et paulò post: *Quis*, ait *Macarius? Nullus est*, „ *præter Basilium, & Gregorium.* Atque etiam „ non multò post cœpit hos quoque pariter „ spernere, & nullum alius pretii æstimare, *nisi* „ *Petrum & Paulum.* Cui ego prædixi, quod & „ evenit, fore ut hos quoque tempore contem„ neret. Quod sanè factum est: nam eos sprevit, „ *& nihil esse in pretio, præter Trinitatem*, asserere „ cæpit. Statimque in Deum quoque, factus in„ solentior intumuit". Conferat Lector ea quæ de miserabili illo Monacho, gradatim in pejus proficiente, Dorotheus memorat; cum iis, quæ partim hic proximè, partim superiùs toto capite XVI. à nobis de Luthero item Monacho memorata fuerunt: & facilè deprehendet, non minùs, imò verò etiam magis in Luthero quàm in illo Dorotheano Monacho verificari Apostolicum illud vaticinium: *Mali homines, & seductores, proficient in pejus: errantes, & in errorem mittentes.* An Dorotheanus ille Monachus alios in errorem miserit, nescio: ipsum tamen errasse, ac seipsum seduxisse; atque in pejus gradatim profecisse, haud dubium est. Nihil horum Luthero defuit: cui & illud prætereà accessit, quòd ingentem hominum multitudinem indubitanter seduxerit, & errorum laqueis penè inextricabiliter implicuerit. Sed vide justissimam divinæ animadversionis retributionem. Seducti per Lutherum levavere calcaneum adversùs seductorem: & quemadmodum ipse contra Ecclesiam obtendit dictamen spiritûs sui, ita & ipsi contra ipsum obtenderunt ductum spiritûs sui: [O] *Non vides*, ait ipse id expertus, *durissimam plagam Dei, quâ nos punit per innumeros falsos fratres, & Sectas, quas nobis undique immittit? qui tam securè prædicant, perinde ac si Spiritum Sanctum penitus devoraverint.* Et rursùs in Epistola ad Antuerpienses Tomo 2. German. Ien. fol. 101. *Tot inter nos*, inquit, *Religiones sunt, quot homines. Nec asinorum quisquam est tam hebes & vecors, qui insomnia propria capitis, & propriam opinionem, pro instinctu Spiritûs sancti, & seipsum Prophetam haberi nolit.* Hoc quippe consentaneum fuit Principiis per Lutherum traditis, ut quisque sibi credendi dux, quisque sibi author existeret: Spiritui Ecclesiæ spiritum suum privatum opponeret, ac Doctores omnes præ se uno ac solo contemneret: [P] Mentior (aiebat olim de hæreticis Tertul„ lianus) si non etiam à regulis suis variant „ inter se, dum unusquisque perinde arbitrio „ suo modulatur quæ accepit, quemadmodum „ de suo arbitrio ea composuit ille qui tradi„ dit. Idem licuit Valentinianis (*Lutheranis*) „ quod Valentino (*Luthero*) idem Marcioni„ tis, quod Marcioni, de arbitrio suo fidem „ innovare. Denique penitùs inspectæ hæreses „ omnes, in multis cum authoribus suis dissentientes deprehenduntur". Quanquam verò in multis discipuli à Magistro Luthero dissentiant, in hoc tamē passim omnes tā cum ipso quàm secum ipsi consentiunt, quòd libros aliquot sacros, etsi non eosdem universi, pro suo arbitrio de canone expungant, & eos quos retinent pro suo arbitrio in sensus sibi arridentes detorqueant, Ecclesiæ magisterium despiciant, quisque sibi Magister existat. Orthodoxi autem, eos omnes & solos libros pro sacris & canonicis habent, quos Ecclesia Catholica; tanquam fidissima custos veritatis sibi concreditæ & apud se depositæ, pro talibus habendos proponit: Nec inter Protocanonicos & deuterocanonicos, quantùm ad sanctitatem vel authoritatem attinet, discernunt; sed universos, Canoni quovis tempore insertos, pari veneratione suscipiunt ac suspiciunt: Heterodoxos eâ sacrorum voluminum divisione abutentes monent vitandos, optant sanandos. Et quod Augustinus de libro Actuum Apostolorum à Manichæis repudiato dicebat, hoc quisque ipsorum de unoquoque libro in canonem recepto dicere non dubitat; nimirum: [Q] Huic libro ne„ cesse est me credere; si credo Euangelio: „ quoniam utramque Scripturam similiter mihi Catholica commendat authoritas".

N Doroth. Archimand. Doctrina. 2. de Humilitate.

2. Tim. 3. 13.

O Luth. Ser. de Hierusalem.

P Tertull. lib. de Præscrip. c. 42.

Q August. lib. cont. Epist. Fundamenti cap. 5. Vide suprà § 67.

CAPUT XLVI.

Quæ causa Lutheranos impulerit ad expungendum è canone Biblico deuterocanonicos utriusque Testamenti Libros? Hæreticis familiare est repudiare Scripturas, per quas revincuntur; vel saltem eas ita depravare aut detorquere, ut omnem efficaciam redarguendi ipsorum contumaciam amittant. Naturale est odisse, quem timeas; & quem timueris, infestare, si possis. Irascuntur contumaces ipsi veritati, siquando adversùs suam apparuerit voluntatem. Comparantur Lutherani ex una parte Manichæis, ex altera Priscillianistis: ex una item parte Marcionistis, ex altera Valentinianis. Plus plerunque periculi est in insidiatore occulto, quàm in hoste manifesto. Recensentur varia dogmata in libris deuterocanonicis singulatim expressa, Lutheranicis paradoxis adversa: unde concludatur, libros istos idcircò à Lutheranis respui, quòd nimis indissimulabiliter suis erroribus contraveniant.

CXLVII. NUnc indagandum est penitiùs, quænam causa impulerit Lutherum & suos, ut *Deuterocanonicos* libros de canone exturbarent, non obstante pacificâ tot annorum; imò & sæculorum, possessione. Proculdubiò enim privatus ille spiritus, sive instinctus, quem jactant, non est prima vel fundamentalis ratio, ob quam libros illos rejiciunt; sed alia quæpiam sese prævię immiscet, cujùs intuitu dictamen sui spiritûs inflectunt. Videndum proinde num hic non habeat locum quod ait Tertullianus: R. Variæ præsumptiones necessariò nolunt agnoscere ea, per quæ revincuntur": & quod item de veteribus Gnosticis ait Irenæus: S. Cùm ex Scripturis arguuntur, in accusatio„nem convertuntur ipsarum Scripturarum, „ quasi non rectè habeant, neque sint ex authoritate". Audivimus superiùs Lutherum profitentem, *Se nullum scire cui æquè infensus ipse sit, ac Hieronymo*: & continuò pro ratione subdentem, *Nam tantùm scribit de ieiunio, ciborum delectu, virginitate* &c. Hoc igitur est quod Luthero Hieronymum tantoperè exosum reddidit, quòd nimirum *de ieiunio, ciborum delectu, virginitate*, expressiùs fortè cæteris, adversùs Lutheri dogmata scripserit. Quapropter si in sacris illis libris, quos Lutherus de canone exturbat, quædam reperiantur, quæ Lutheri paradoxa patentiùs & potentiùs evertant; mirum non est, si ipse eos de canone divinarum Scripturarum resecuerit, ob eandem scilicet causam qua Hieronymum è numero Patrum expunxit: T. Naturale est (ait Minutius) „odisse, quem timeas: & quem metueris, infestare, si possis". Et Seneca: V. Habet iracun„dia hoc mali (inquit) non vult regi. Irascitur „veritati ipsi, si contra voluntatem suam ap„paruerit: clamore, & tumultu, & totius cor„poris jactatione, quos destinarit, insequitur; adjectis conviciis, maledictisque". Lutherus itaque, pravis suis opinionibus præoccupatus, vehementer excanduit in sacros illos codices, quibus eædem patentiùs evertuntur: malens utique illos exauthorare, quàm istas ad eorum normam reformare. Quam perversitatem in antiquis quibusdam hæreticis nonnemo culpans dicebat: W. Præventus falsæ opinionis errore „humanus auditus, ad veri rationem perci„piendam durus & perdifficilis invenitur, „quantiscunque testibus urgeatur. Mavult „enim pravi dogmatis sententiam, quâ semel „infectus est, perversus vindicare, quàm hanc „eandem tantis divinarum humanarumque le„gum authoritatibus & rebus salubribus immutare". Magis modesti, etsi fortè non minùs molesti, fuere ij, quos insimulat Augustinus, cùm ait: X Si animum præoccupaverit alicujus „erroris opinio, quicquid aliter asseruerit Scriptura, figuratum homines arbitrantur". Tales fuisse Priscillianistas indicat ipse lib. de Hæresibus ad Quodvultdeum cap. 70. quos asserit in hoc *Versutiores fuisse Manichæis*, quòd nihil Scripturarum canonicarum repudiarent, sed in suos sensus allegorizando verterent quicquid in eis errorem ipsorum everteret. Lutherani porrò non solùm sacrilegam Manichæorum audaciam, sed impiam quoque Priscillianistarum versutiam hæreditasse videntur. Quorum enim librorum catalogum retinent, eorum interpretationem pro libitu distorquent; imitantes in hoc Priscillianistas: salvo, quòd hi, spreto vel abdicato litterali proprioque sensu, allegoricum affingerent; ipsi verò etiam

R. Tertull. lib. de Præscript. c. 17.
S. Iren. l. 3. cap. 2.
Vide suprà cap. 41. §. 139.
T. Minutius in Octavio.
V. Senecal. 1. de Ira c. 16.
W. Vigilius lib. 1. cont. Eutych. sub init.
X August. lib. 3. de Doct. Christiana c. 10.

etiam litteralem à se confictum suis paradoxis velut congruum obtrudunt. Quosdam denique libros de canone audacter abscindunt, quos scopo suo apertiùs præjudicare conspiciunt: imitantes in hoc Manichæos; quorum sacrilegum privilegium ex Augustino aliàs memoravimus. Pulchrè & apposité Tertullianus : [Y] Quibus fuit propositum aliter docendi (in quit) eos necessitas compulit aliter disponendi instrumenta doctrinæ. Aliàs enim non potuissent aliter docere, nisi aliter haberent per quæ docerent hæresim. Sicut illis non potuisset succedere corruptela doctrinæ, sine corruptela instrumentorum ejus: ita & nobis integritas doctrinæ non competisset, sine integritate eorum per quæ doctrina tractatur". Et pauculis interpositis ibidem inferiùs, comparans corruptores Scripturistici sensus, cum perversis litteræ integræ interpretatoribus: "Alius manu Scripturas (subdit) alius sensu expositiones intervertit. Neque enim si Valentinus integro instrumento uti videtur, non callidiore ingenio quàm Marcion, manus intulit veritati. Marcion enim exertè & palàm machæra, non stylo usus est; quoniam ad materiam suam, cædem Scripturarum confecit. Valentinus autem pepercit; quoniam non ad materiam Scripturas, sed materiam ad Scripturas excogitavit: Et tamen plus abstulit, & plus adjecit; auferens proprietates singulorum quoque verborum, & adjiciens dispositiones non comparentium rerum". Quamvis ergo Lutherani videantur audaciores, dum Marcionistarum & Manichæorum more, libros quosdam sacros, tanquam apocryphos resecant: versutiores tamen sunt & periculosiores, dum Valentinianorum, & Priscillianistarum more, eorum librorum, quos suscipere se profitentur, intelligentiam depravant: [Z] Plus plerunque periculi est (inquit Leo Papa) in insidiatore occulto, quàm in hoste manifesto". Et Aurelius Cassiodorus: [A] Gravissimum (inquit) inimicitiæ genus est, esse corde adversarios, & linguâ simulare devotos". Et Cicero in Verrem: "Tacitæ inimicitiæ (inquit) magis metuendæ sunt, quàm indictæ & apertæ". Et hinc est quòd superiori capite scripserimus, nequidem ex protocanonicis libris ineundam esse cum Lutheranis disputationem: nam eorum librorum depravant sensum, quorum se profitentur suscipere textum. Et quid dico, *Sensum*? Etiam ipsum textum suis translationibus mutant, non in melius, sed in pejus, prout suo scopo magis congruere censent: quemadmodùm cap. 44 §. 142. visum est. Imò verò in ipsos libros furibundè interdum Lutherus despuit, sicut de Pentateucho Moysaico & Tetrateucho Euangelico jam superiori capite prodidimus: & de Ecclesiaste similiter patet ex his Lutheri de eo verbis: [B] *Hic liber non est perfectus: multa abrepta sunt: neque ocreas, n. quae calcaribus indutus est: hoc est, nullam habet perfectam sententiam: equitat in arundine longa, sicut ego dum essem Monachus in Monasterio.*

Vide suprà cap. 41. §. 144.

Y. Tertul. lib. de Præscrip. c. 38.

Z. Leo Ser. 3. de Quadrag. c. 2.

A. Cassiod. in Psal. 54.

Cicero

B. Luther. l. 2 Colloquior latin. c. de Vet. Test. ap. d Rebenstock

CXLVIII. Jam de deuterocanonicis libris singulatim videamus, & cur Lutheranis displiceant particulariùs inquiramus. Ac inprimis de libris *Judith*, & *Tobiæ*, sic censet Lutherus: [C] JUDITH *mihi videtur esse tragœdia, in qua finis describitur tyrannorum*: TOBIAS *verò comœdia, quæ de mulieribus loquitur. Doctor Ionas cùm* TOBIAM *transtulisset, scriptum translatum afferens dixit, permulta stulta esse in eo libro, præcipue de tribus noctibus: & teciore piscis assato, quo diabolus fugatus sit. Respondit Martinus Lutherus: Est Poëma Iudaicum: Diabolus acerrimus hostis non tam facile fugatur.* Hujus censuræ causa vera, tametsi alia prætexatur, hæc fuisse videtur, quòd in utroque isto libro quædam commendentur, quæ Lutheranorum placitis adversantur: in *Judith* nimirùm quòd *Ieiunaverit omnibus diebus vitæ suæ, præter Sabbata, & neomenias, & festa domus Israel.* Item quòd *Non cognoverit virum omnibus diebus vitæ suæ, ex quo defunctus est Manasses vir ejus.* Denique quòd finalibus verbis totius libri legatur: *Dies victoriæ hujus festivitatis, ab Hebræis in numero sanctorum dierum accipitur, & colitur à Iudæis ex illo tempore usque in præsentem diem.* Displicet inprimis Luthero jejunium; qui in libro adversùs Catharinum scribit, quòd *Ieiunare, quia bonum opus sit hoc die ieiunasse, isto vel isto cibo abstinuisse, quo cælum mereamur: quid hoc aliud, quàm impia facies Antichristi est?* Castitas item illa vidualis, quæ in Juditha laudatur, Luthero vehementer improbatur, qui in eodem libro adversùs Catharinum ait: *Decima facies Antichristi est insignis ille cælibatus & castitatis monastica multitudo, planè Angelica facies, sed diaboli res.* Et de vita conjugali: *Quod scriptum est*, Crescite & multiplicamini; *Non est præceptum, sed plusquam præceptum; quod nos non possumus impedire vel prætermittere; & perinde necessarium est ac edere, bibere, purgare, exspuere, dormire, & vigilare. Sicut in mea potestate non est, quo minùs sim mas; ita minimè situm in me est, ut sine muliere sim.* Ob eandem itaque causam Lutherus reprobat librum Judith & authorem ejus, ob quam profitetur se infestum esse supra alios Hieronymo, scribenti *de ieiunio, ciborum delectu, virginitate.* De quo item Hieronymo ait in Colloquiis Germanicis cap. de Vita conjugali: *Sanctus Hieronymus scribit de tentationibus carnis. Parva res est: uxor domi detenta facilè huic morbo mederi potest. Eustochia hac in re potuisset Hieronymo auxilio venire. Quale enim quæso est, quòd coniugium prohibet ac damnat, quod omninò est naturalis iuris? Tale profectò est, ac si quis prohiberet, ne cibum potumq́; sumamus.* Ex Lutheri igitur sententia non debuit

C Luther. apud Cocleum to. 2. l. 6 ac. 13.

Iud. 8. 6.

Iud. 13 26.

Ibid v. 31.

Lutherus.

Gen 1. 28.

Vide suprà c. 43. §. 139.

Aa 2

debuit laudari Juditha ob custodiam castitatis vidualis, sed culpari potiùs ob violationem juris naturalis. Displicet prætereà Lutheranis illa institutio diei festi, in libro Judith ad calcem memorata. Vident enim consequens esse ut si Judæorum Synagoga citra speciale Dei mandatum potuerit instituere novam festivitatem, etiam Christiana Ecclesia simili vel potiori jure idem possit. Quod invitissimè admittunt, præsertim cùm ipsorum Patriarcha Lutherus præfidenter asseveret, *Nec Papam, nec Episcopum, nec ullum omninò hominem habere jus constituendi unam syllabam super homine Christiano, sine ejus consensu.* Atque ob hanc eandem causam displicet Lutheranis liber *Hesther*, quia nimirum ibi constituuntur citra speciale Dei mandatum certi dies festivè celebrandi, de quibus ibi scriptum est: *Observabuntur dies in mense Adar, quartadecima & quintadecima die ejusdem mensis, cum omni studio & gaudio in unum cætum populi congregati, in cunctas deinceps generationes populi Israël.* Eandem rursùs ob causam displicent eis libri Machabæorum, in quibus *Ecclesia Israël* legitur *statuisse ut agatur dies dedicationis altaris in temporibus suis, ab anno in annum, per octo dies.* Sed nec minùs eis in eisdem Machabæorum libris displicet *Oblatio sacrificii pro peccatis mortuorum.* Et vide quantoperè displicuerint Luthero Machabæorum & Estheris volumina. Sic enim de ipso legitur in Colloquiis Germanicis cap. de Sacra Scriptura: *Cùm Machabæorum librum corrigeret, dixit: Ego isti libro, & libro Esther, adeò sum infensus; ut optarem neutrum eorum extare. Nimium enim judaizant, & multa referunt quæ Gentilium superstitionem sapiunt.* Dixerat item Articulo 37. per Leonem X. damnato, *Purgatorium non posse probari ex Scriptura sacra, quæ sit in canone.* Cùmque in Assertione Articulorum suorum pervenisset ad istum Articulum vindicandum, & quædam sibi Psalmographi & Pauli loca ex Catholicorum persona objecisset: *Unum locum habent,* subdidit, *2. Machabæorum 12. usitatum. Quem librum dixi, sicut adhuc dico, non esse in hac re ullius authoritatis.* Ecce quemadmodum imitetur eos de quibus Irenæum suprà hîc §. 147. audivimus dicentem: *Cùm ex Scripturis arguuntur, in accusationem convertuntur ipsarum Scripturarum: quasi non rectè habeant, neque sint ex authoritate.* Sed nimirum Lutherus, quamvis Machabæorum libros eo inter alios prætextu repudiet, quòd *nimium judaizent*: super eorum tamen authoritate mavult ipse judaizare, quàm Christi Ecclesiam sequi: D. Machabæorum „ libros (ait Augustinus) non Judæi, sed Ecclesia pro canonicis habet". Alibi rursùs idem Augustinus eorundem librorum authoritatem adducit, ad astruendam oblationem sacrificii pro mortuis: C. In Machabæorum libris (inquiens) legimus *Oblatum pro mortuis* „ *sacrificium.* Sed etsi nusquam in Scripturis „ veteribus omninò legeretur, non parva tamen „ est universæ Ecclesiæ, quæ in hac consuetudine claret, authoritas: ubi in precibus Sacerdotis, quæ Domino Deo ad ejus altare „ funduntur, locum suum habet etiam commendatio mortuorum". Unde & in Enchiridio cap. 110. ait: " Neque negandum est, defunctorum animas pietate suorum viventium „ relevari, cùm pro illis sacrificium Mediatoris „ offertur, vel eleëmosynæ in Ecclesia fiunt". Atque ut noverint Lutherani quantâ cum certitudine id senserit ac tradiderit Augustinus, advertant ad hæc ejus verba Serm. 32. de verbis Apostoli: " Orationibus sanctæ Ecclesiæ, „ & sacrificio salutari, & eleëmosynis quæ pro „ eorum spiritibus erogantur, NON EST DUBITANDUM MORTUOS ADJUVARI". Ad quod probandum non expressè ibi adducit testimonium ex libris Machabæorum, sed sufficit ei authoritas Ecclesiæ, quæ pro canonicis habet libros Machabæorum: " Hoc enim (sub- „ dit) à Patribus traditum UNIVERSA OBSER- „ VAT ECCLESIA, ut pro eis qui in corporis „ & sanguinis Christi communione defuncti „ sunt, cùm ad ipsum sacrificium loco suo com- „ memorantur, oretur; ac pro illis quoque id offerri commemorentur". Quam regulam arguendi ex Ecclesiæ authoritate, tanti ipse facit, ut non vereatur alibi generaliter de moribus in Ecclesia observari solitis scribere: F. Si quid horum tota per Orbem frequentat „ Ecclesia, quin ita faciendum sit, disputare, INSOLENTISSIMÆ INSANIÆ EST". Quam notam si Lutherani præcavere voluissent, nunquam unius Apostatæ authoritatem, authoritati Ecclesiæ prætulissent: nunquam prædictos libros, *Judith, Esther, Machabæorum*, ab Ecclesia, in canonem receptos, extra canonem cum Judæis ejecissent: nunquam oblationem sacrificii pro mortuis, custodiam castitatis, cibariam parcitatem ex voto vel præcepto susceptam improbassent: nunquam festivitates ab Ecclesia indictas profanare statuissent: nec Lutherum sibi insonantem audissent, G *Omnium Sanctorum Festa prorsùs abroganda putamus.* Multò minùs hunc ejusdem blasphemiæ auscultassent: H *Duodecima facies Antichristi est festorum dierum observatio; cùm omnes dies liberi sint, & ad feriandum & ad laborandum.* Sed quid in libro *Tobiæ* peculiariter displicuit Luthero cum suis Gregalibus? Inprimis illud, quod in commendationem senioris Tobiæ scriptum ibi est: *Pergebat in Hierusalem ad templum Domini* &c. Hoc quippe pessimè quadrat cum Lutheri dogmatibus, quorum illud unum est: I. *Undecima Antichristi facies est, Reliquiarum veneratio: bella quidem, & lucri feracissima. Hinc excogitatæ* PEREGRINATIONES, *innumeræ, quibus stultum vulgus operam, pecuniam, & tempus perderet:*

Vide suprà c. 41. §. 146.

Esth. 10. 21.

1. Mac. 4. 59.

2. Mach. 12. 43.

Irenæus.

D. August. lib. 18. de Civit. c. 36. Vide lib. 2. cont. Gaudent. c. 31.

E. Id lib. de Cura pro mortuis c. 1

2. Mac. 12. 43.

F. Id. Epist. 118. c. 5.

G. Luth. lib. de Formula Miss.

H. Idem lib. cont. Catharinum.

Tob. 1. 6.

I. Ibid. supr.

...eret: *cùm domus sua interim vel impiè curam negligit, relictis uxoribus & filys, contra mandatum Dei; vel incomparabiliter meliora operari potuisset erga proximum suum.* Secundò displicuit, quod ibidem de eodem legitur: *Ab infantia sua semper Deum timuit, & mandata eius custodivit.* Hoc enim stare nequit cum eo quod in Confutatione Latomianæ rationis ait Lutherus: *Tot Scripturæ testimonia probant mandatum esse nobis impossibile, ut nihil sit manifestius.* Item in Responsione ad Dialogum Sylvestri: *Non possumus in hac vita mandata Dei implere.* Tertiò displicuit quod de seipsa ibi profitetur Sara, junioris Tobiæ postmodùm uxor, dicens Deo: *Tu scis Domine, quia nunquam concupivi virum, & mundam servavi animam meam ab omni concupiscentia.* Hoc enim consistere non potest cum doctrina Lutheri superiùs hîc relata de necessitate rei maritalis, perinde ac cibi vel potus. Qui rursùs in Sermone de tribus Regibus ait: *Non minùs vires naturæ transgreditur, hominem esse calibem, quàm si nihil omninò comederet vel biberet.* Plura in eandem rem scribit Epistola ad Wolfgangum Reissenbusch.

Tob. 2. 13.

Tob. 3. 16.

CXLIX. Percurramus reliquos Scripturæ libros, à Lutheranis de canone exturbatos. Ubi imprimis occurrit liber Sapientiæ: [K] qui ,, (teste Augustino) meruit in Ecclesia Christi, de gradu Lectorum Ecclesiæ Christi, ,, tam longâ annositate recitari; & ab omnibus Christianis, ab Episcopis usque ad extremos laicos, fideles, pœnitentes, catechumenos, cum veneratione divinæ authoritatis audiri". Sed non meruit cum tali veneratione à Lutheranis in fine jam sæculorum audiri. Displicuit enim eis quod ibi scriptum est de Justis; *Apud Dominum est merces eorum.* Merces quippe correlativè respondet Merito: quod usqueadeò odiosum est Lutheranis, ut ipsorum Patriarcha Articulo 454. inter 500. dicat: *Ego certè, si cælum viderem apertum, & possem illud levatione unius festucæ promereri, nollem tamen facere: ne ausim dicere, Ecce promerui.* Hinc mirum non est, odiosum eisdem esse *Ecclesiasticum*; in quo scriptum est: *Omnis misericordia faciet locum unicuique secundùm* MERITUM OPERUM SUORUM. Et in quo item contra Articulum 36. Lutheri à Leone X. damnatum, astruitur liberum hominis arbitrium, cui dicitur: *Si volueris mandata servare, conservabunt te, & in perpetuum fidem placitam facere. Apposui tibi aquam & ignem, ad quod volueris porrige manum tuam. Ante hominem vita & mors, bonum & malum: quod placuerit ei, dabitur illi.* Quæ verba cùm præmisisset alicubi Augustinus, subjunxit continuò: [L] Ecce ,, apertissimè videmus expressum liberum humanæ voluntatis arbitrium" Hæc ergo apertissima expressio libertatis humani arbitrij accendit Lutheranorum furorem in *Ecclesiasticum*: quia nimirum conformiter ad Bullam Leonis X. evertit Articulum istum Lutheri; ordine 36. inter damnatos: *Liberum arbitrium post peccatum res est de solo titulo: & dum facit quod in se est, peccat mortaliter.* Et hoc item Lutheri dogma in Assertione ejusdem Articuli: *Ubi ergo est liberum arbitrium? Figmentum est penitùs.* Et ibidem adhuc inferiùs: *Nulli est in manu suâ quidpiam cogitare boni aut mali: sed omnia, ut VVicleffi Articulus Constantiæ damnatus rectè docet, de necessitate absoluta eveniunt. Quod & Poëta voluit, quando dixit: Certâ stant omnia lege.* Verùm quis non malit hîc audire *Ecclesiasticum* & Leonem Papam, exprimentes communem sensum totius generis humani, quàm Lutherum & Wicleffum cum insano Manichæo refragantes communi sensui generis humani? [M] Datum est animæ (inquit Augustinus) liberum arbitrium: quod qui NUGATORIIS ,, ratiocinationibus labefactare conantur, usque-,, adeò CŒCI SUNT, ut nè ista ipsa quidem ,, VANA atque SACRILEGA propriâ voluntate se dicere intelligant". Et lib. de vera Religione cap. 14. Defectus iste (inquit) qui pec-,, catum vocatur, si tanquam febris invitum oc-,, cuparet, rectè injusta pœna videretur, quæ ,, peccantem consequitur, & quæ damnatio ,, nuncupatur. Nunc verò, usque adeò peccatum voluntarium est malum, ut nullo modo ,, sit peccatum, si non sit voluntarium. Et ,, hoc quidem ita manifestum est, ut nulla ,, hinc doctorum paucitas, nulla indoctorum ,, turba dissentiat. Quare, aut negandum est ,, peccatum committi, aut fatendum est vo-,, luntate committi. Non autem rectè negat ,, peccasse animam, qui & pœnitendo eam cor-,, rigi fatetur, & veniam pœnitenti dari, & ,, perseverantem in peccatis justa Dei lege ,, damnari. Postremò, si non voluntate malè ,, facimus, nemo objurgandus est omninò, ,, aut monendus. Quibus sublatis, Christiana ,, lex & disciplina omnis Religionis auferatur ,, necesse est. Voluntate ergo peccatur. Et ,, quoniam peccari dubium non est, nec hoc ,, quidem dubitandum video, HABERE ANI-,, MAS LIBERUM VOLUNTATIS ARBITRI-,, UM". Et lib. de Duabus animabus contra Manichæos, postquam toto capite 10. idipsum operosè probasset, subdidit mox cap. 11. "Pec-,, catum est voluntas retinendi vel consequendi ,, quod justitia vetat, & UNDE LIBERUM EST ,, ABSTINERE. Quanquam si liberum non est, ,, non est voluntas: sed malui crassiùs quàm ,, scrupulosiùs definire eam rem. Nec hîc libri ,, obscuri mihi scrutandi erant unde discerem, ,, neminem vituperatione suppliciove dignum, ,, qui aut id velit quod justitia velle non prohibet, aut ID NON FACIAT QUOD FACERE ,, NON POTEST. Nonne ista cantant & in montibus

K Aug. lib. de Prædest. Sanct. c. 14.

Sap. 5 16.

Lutherus. Vide ib Art. 266. 267. 446. 448. 456. 457.

Eccli. 16 15.

Eccli. 15. 16. & seqq.

L. Aug. de grat. & lib. arb. cap. 2.

M. Aug. lib. de Quantit. animæ c. 36.

„ tibus Pastores, & in theatris Poëtæ, & in-
„ docti in circulis, & docti in bibliothecis,
„ & Magistri in Scholis, & Antistites in sacris,
„ & IN ORBE TERRARVM GENVS HVMANVM"?
Ecce quot suffragatores habet *Ecclesiasticus* quoad eam clausulam ob quam respuitur potissimùm ac despuitur à Lutheranis! Sed quid eos offendit in libello *Baruch*, ut meruerit à Luthero hisce verbis flagellari: A. *Admodùm vilis est hic liber, quicunque demùm Baruch iste est. Verisimile est, Hieremiæ ministrum, qui itidem Baruch dicebatur, maiorem ac sublimiorem, quàm hunc, habuisse spiritum*. Hoc inprimis offendisse videtur, quòd ibi toties inculcetur observatio mandatorum Dei, quam Lutherani censent impossibilem. Item quòd observantibus legem promittatur vita, violantibus intentetur mors: cùm dicitur: *Hic est liber mandatorum Dei, & lex quæ est in æternum: omnes qui tenent eam, pervenient ad vitam; qui autem dereliquerunt eam ad mortem. Convertere Iacob, & apprehende eam, ambula per viam ad splendorem eius contra lumen eius*. Quòd si objicias, observationem mandatorum indici etiam à Christo, sub promissione vitæ: ut cùm ait, *Si vis ad vitam ingredi serva mandata*: quænam verò sint ista mandata, particulariùs exprimit Marcus cap. 10. v. 19. & Lucas cap. 18. v. 20. qui singulatim ea ex Decalogo Moysaico commemorant. Respondebit Lutherus B. *Quando sic docetur: Fides iustificat quidem, sed simul servare oportet mandata Dei, quia scriptum est*, SI VIS AD VITAM INGREDI, SERVA MANDATA: *ibi statim Christus negatus est, & fides abolita: quia mandatis Dei sive legi tribuitur, quod est solius fidei*. Et hæc videtur esse ratio potissima ob quam Lutherus tres istos Euangelistas tantopere depresserit, prout suprà audivimus cap. præcedenti §. 146. Atque hinc facilè conijcitur cur de canone Scripturarum Novi Testamenti expungant Lutherani Epistolam ad Hebræos, & Apocalypsin, cum quinque Epistolis Apostolorum canonicis, cap. 45. §. 144. memoratis. In Epistola quippe ad Hebræos nimis apertè astruuntur merita bonorum operum, cùm dicitur: *Beneficentiæ & communionis nolite oblivisci: talibus enim hostijs promeretur Deus*. Quò spectat & illud ibidem superiùs: *Non est iniustus Deus, ut obliviscatur operis vestri*. Sed nec potest non displicere Libertinis illud ibidem: *Obedite Præpositis vestris, & subiacete eis*. Hoc quippe nimis patenter adversatur Articulo isti 27. Lutheri per Leonem X. damnato: *Certum est, in manu Ecclesiæ aut Papæ prorsùs non esse statuere Articulos fidei, imò nec leges morum, seu bonorum operum*. In Apocalysi supra modum eis displicet illud Christi: *Ecce venio cito, &* MERCES MEA MECVM EST, *reddere unicuique secundùm* OPERA SVA. Cur denique canonicas Apostolorum Epistolas jam mentionatas respuant, planum est: quia nimirum veterem Pseudoapostolorum hæresim, in ijs Epistolis ex professo refutatam, renovant: quâ prætenditur, fidem sine operibus sufficere ad salutem: C. Quoniam
„ hæc opinio (inquit Augustinus) tunc fuerat
„ exorta, Apostolicæ Epistolæ Petri, Ioannis,
„ Iacobi, Iudæ, contra eam maximè dirigunt
„ intentionem, ut vehementer astruant, FI-
„ DEM SINE OPERIBVS NIHIL PRODESSE".
Quantâ porrò cum præfidentiâ Lutherus opinionem illam Pseudoapostolorum contra tam vehementem Apostolorum intentionem astruat, patet ex ejus verbis cap. 16. §. 55. in fine relatis. Quibus addenda sunt modò ista ejusdem verba: D. *Ego tibi dico, quia angusta est via, oportet te fieri tenuem, si vis per eam transire. Cæterùm qui operibus onerati sunt, sicut conchilibus videmus onustos S. Iacobi peregrinos, ij non potuerunt penetrare*.

A. Luther. Præfat. German. in Baruch.

Bar. 4. 1. & 2.

Præoccupatio

Matt. 19. 17.

B. Luth. in c. 3. ad Galatas

Heb. 13. 16.

Heb. 6. 10.

Heb. 13. 17.

Apoc. 22. 12.

C. Aug. Lib. de Fide & operibus c. 14.

D. Lutherus in illud, Sic Deus dilexit Mundum.

CAPUT

CAPUT XLVII.

Præmissâ recapitulatione dictorum super primo cardine, transitur ad secundum, in cohærentia Lutheranismi cum antiquis hæresibus consistentem. Argumentum Prosperi de Semipelagianis evincit denegandam esse disputationem Lutheranis. Non fuit data audientia aut disputandi copia Semipelagianis in Synodo Arausicana. Quid Arausicani Patres in causa Semipelagianorum præstiterint? Nonnulla de Euangelicorum *nomine perstringuntur.* Ludderi *nomen commutatum in* Lutherum; *uti* Manichæi *in* Mannichæum. *Dogma Lutheranorum de fide sine operibus salvante, in primitiva Ecclesia per Pseudoapostolos excogitatum, per Apostolos perimitur, & canonicis Epistolis confutatur.*

CL. De primo cardine eorum quatuor, quos capite 41. recensuimus ac perpendendos suscepimus, satis jam per quinque præcedentia capita tractatum esse confidimus. Ostensum est enim Lutheranos universa Theologicarum disputationum Principia partim apertâ professione, partim occultâ insidiatione inficiari: adeòque in eos quadrare axioma istud tam verum quàm tritum: *Contra negantes Principia non est artifici disputandum.* Sequitur tractandus secundus cardo, consistens in cohærentia Lutheranæ hæreseos cum antiquis hæresibus ab Ecclesia debellatis; ac denuò per Lutherum & ejus Partiarios ex Orco resuscitatis. Ubi enim constiterit Lutheranorum dogmata non tam esse ipsorum, quàm veterum hæreticorum ab Ecclesia pridem contritorum, constabit pariter Lutheranos non esse ad novum certamen admittendos, sed ad veteres Sententias, Patriarchis ipsorum intimatas, remittendos. Unde cùm Beatus Prosper in libro adversùs Collatorem prolixo discursu deprehendisset, eundem Collatorem cum sibi cohærentibus non tam novella dogmata procudisse, quàm antiquatos jam Pelagianorum errores renovasse, conclusit ad extremum: E. Non ergo cum istis novâ acie „ dimicandum est, nec quasi contra ignotos „ hostes specialia sunt ineunda certamina". Et continuò, quasi rationem hujusce suæ conclusionis assignans, subdidit: " Tunc „ istorum machinæ fractæ sunt, tunc in superbiæ socijs ac Principibus corruerunt, „ quando beatæ memoriæ Innocentius nefandi erroris capita Apostolico mucrone percussit: quando Pelagium ad proferendum „ in se suosque Sententiam, Palæstinorum „ Episcoporum Synodus coarctavit: quando „ Africanorum Conciliorum Decretis beatæ „ recordationis Papa Zozimus Sententiæ suæ „ robur annexuit, & ad impiorum detruncationem gladio Petri dexteras omnium armavit Antistitum" &c. Nec est quòd prædictæ Beati Prosperi conclusioni objiciatur; Massilienses illos Pelagianismi renovatores, de quibus ibi sermo est, fuisse ad novam audientiam in Synodo secundâ Arausicanâ, post centum circiter exinde annos habitâ, admissos: ut proinde Ecclesia videatur suo facto regularem illam Prosperi conclusionem improbasse. Falsum namque est Massilienses fuisse in Arausicana Synodo auditos, sive ad audientiam admissos. Nihil enim aliud in eorum causa ibi actum est, quàm quòd Patres Synodales capitula quædam rectæ fidei, ab Apostolica sibi Sede transmissa, suis munita subscriptionibus publicaverint, & universis credenda suscipiendaque inculcaverint: F. Cùm ad dedicationem „ Basilicæ (aiunt ipsi) quam illustrissimus „ Præfectus & Patricius, filius noster Liberius, in Arausica civitate, fidelissimâ devotione construxit, Deo propiciante, & ipso „ invitante, convenissemus; & de rebus, quæ „ ad Ecclesiasticam regulam pertinent, inter „ nos fuisset spiritualis oborta collatio: pervênit ad nos, esse aliquos, qui de gratia & „ libero arbitrio minùs cautè, & non secundùm fidei Catholicæ regulam, sentire velint. „ Unde & nobis, SECUNDUM AUTHORITATEM ET ADMONITIONEM SEDIS APOSTOLICÆ, justum & rationabile visum est, „ ut pauca capitula, AB APOSTOLICA NOBIS „ SEDE TRANSMISSA, quæ ab antiquis Patribus de certis Scripturarum voluminibus in „ hac præcipuè causa sunt collecta, ad docendos eos, qui aliter quàm oportet sentiunt, „ ab omnibus observanda PROFERRE, & manibus nostris SUSCRIBERE deberemus. Quibus lectis, qui hucusque non sicut oportebat de gratia & libero arbitrio credidit, ad „ ea quæ fidei Catholicæ conveniunt, animum suum inclinare non differat". Nulla hic mentio alicujus audientiæ erroribus concessæ, nulla dis-

E. Prosp. suprà hic c. 40. §. 131.

Præoccupatio.

F. Synod. Arausic. c. II.

disputationis cum eis habitæ, nulla collationis cum eis initæ. *Cùm* INTER NOS, inquiunt, *fuisset spiritualis oborta collatio.* Non aiunt, cùm inter Massilienses & nos: sed, *Cùm inter nos.* Non ergo cum dogmatistis disserebant, sed inter se conferebant. Nec aiunt, pervenerunt ad nos aliqui qui de gratia & libero arbitrio minùs cautè & non secundùm fidei Catholicæ regulam sentire velint: sed, *Pervênit ad nos, esse aliquos, qui de gratia* &c. Nec aiunt, secundùm authoritatem nostram: sed, *Secundùm authoritatem & admonitionem Sedis Apostolicæ*: Quia nimirum ea capitula non ab ipsis concepta, sed *ab Apostolica Sede ipsis* fuere *transmissa.* Unde non aiunt, visum est nobis capitula ab omnibus observanda procudere, vel condere; sed, *subscribere*, & *proferre*: hoc est, subscriptionibus nostris signata in publicum emittere. Nihil itaque in ista Synodo dictum aut gestum est contra regularem illam Prosperi conclusionem, *Non ergo cum istis novâ acie dimicandum est, nec quasi contra ignotos hostes specialia sunt ineunda certamina*: quia nimirum non tam nova dogmata procudebant, quàm pridem in aliis hæreticis damnata refovebant. Quod & ipse eis exprobrat alibi, ita canens: G. *Laudis amore, virtutum studium corrumpitur: atque ab honesto principio in vitium exitur plerumque tumoris: quo quidam inflantur nunc turpiter, atque* PEREMPTI DOGMATIS EXTINCTAS TENTANT ANIMARE FAVILLAS". Quid igitur restat, nisi ut in casum quo Lutherani non tam nova dogmata condunt, quàm peremptorum olim dogmatum favillas animare tentant; nos cum Prospero concludentes dicamus de eis: *Non ergo cum istis nova acie dimicandum est, nec quasi contra ignotos hostes specialia sunt ineunda certamina?*

G. Prof. l. de Ingrat. c. 4.

CLI. Videamus jam utrum revera Lutheranorum dogmata noviter ab ipsis adinventa, an verò de veterum hæreticorum cœnosis lacunis hausta sint. Quòd si hoc postremum monstrari, & manifestum omnibus fieri potuerit: in hoc fine disputatione vincemus eos, quòd omnes Ecclesiæ cognoscent, quid sentiant. Sententias eorum prodidisse, superasse est. Patet primâ fronte blasphemia: nec necesse habet convinci, quod suâ statim professione blasphemum est. Quis enim suæ adeò salutis incurius esse velit, ut dogmata quæ cum tota Ecclesia in antiquis hæreticis, ipso etiam nomine horrendis, execratur; sub *Lutheranorum* novo vocabulo venditata deosculetur ac veneretur? Et quid dico, *Lutheranorum*? Etiam, *Reformatorum*? Etiam, quod alioqui blandissimè sonat, *Euangelicorum*? Sed ne vocabulorum blanditie falleremur, Scriptura nobis proposuit nomen optimum hominis pessimi. Vocabatur is *Bar-Iesu*, hoc est, filius Jesu, filius Salvatoris: erat nihilominus *Magus* & *Pseudo-propheta*: meruitque ab Apostolo Paulo audire, *ô plene omni dolo, & omni fallaciâ, fili diaboli, inimice omnis justitiæ, non desinis subvertere vias Domini rectas.* Pulchrè Chrysostomus: H. Nomen habere Principis „(inquit) non est esse Principem: vocantur „& alii magnis nominibus, ut *Paulus*, *Petrus*, „*Iacobus*, *Ioannes*; sed non propter nomina sunt id quod vocantur". Quod si verum est quando ab aliis nomina imponuntur, quanto magis tunc quando ipsi à seipsis fastuosè cognominantur? Facile quippe est ut sibi ipsi quisque abblandiatur. Imò, ut rectè monet Nazianzenus, I. Nihil facilius est, quàm ut „seipsum quis fallat, ac se aliquid esse putet, „cùm nihil sit: inani videlicet opinione inflatus". Antiquissimi quidam hæretici seipsos appellabant *Gnosticos*, id est, gnaros, eruditos, rerum peritos. Alii seipsos vocabant, *Catharos*, id est, puros, mundos, immaculatos. Alii quoque se *Encratitas* dicebant, id est, abstemios. Manichæi seipsos nominabant *Manichæos*, & Patriarcham suum Manetem vel Manichæum, appellabant *Mannichæum*. Qua de re Augustinus: K. *Manichæi* (inquit) à „quodam Persa extiterunt, qui vocabatur „*Manes*: quamvis & ipsum cum ejus insana „doctrina cœpisset nomen prædicari, nam „antehac *Vrbicus* vocabatur; sed in Græcia, „discipuli ejus, vitantes nomen *insaniæ*, quasi „doctiores, & eo ipso mendaciores, geminatâ n. litterâ, *Mannichæum*, quasi *manna* „*fundentem*, pro *Manichæo*, id est, *insano*, appellaverunt". Quidpiam simile de Luthero refert Lindanus in Dubitantio hisce verbis: L. Aliquando *Lutter*, aliàs *Luther*, aliàs *Lauther* sese scripsit: sed *Ludder* vel *Lodder*, im„pudicitiæ vocem, verum esse ejus nomen, cives honesti affirmant". Et latiùs superiùs lib. 2. cap. 4. " *Lutherani* (inquiens) sunt, „qui impuram Lutheri Pseudomonachi sectantur doctrinam. Hic se Christi *Euangelistam* gloriabatur, uti Manichæus se Christi Apostolum, *quòd Germania ante suam doctrinam*, inquit, gloriosè suum commendans fictitium dogma, *nunquam verum habuisset Euangelium*: item *tertium Heliam*, uti „olim Noëtus se *Moysen*, & fratrem suum *Heliam* jactabat. Post varia eaque familiaria „cum diabolo habita colloquia, quibus ille „argumenta suggerebat novo suo Pseudo„apostolo digna: imò *Visiones diaboli cùm aliis „in Scriptis jactet*, ait Abbas Vet. Cellæ, *li„bro de Missa angulari manifestè fatetur diabolum „esse præceptorem suum, qui disputando ipsum do„cuerit, Missam nihil esse boni.* Ab hoc Euangelista novo cùm nihil boni aut puri expectari posset, cùm antea *Ludder*, infausto „fœdoque nomine vocitatus, se postea *Lutherum*, quasi *purum*, dixit: quem tamen Erasmus

Vide Hieron. in Ep. ad Ctesiphont.

Act. 13. 6.
Ib. v. 10.
H Chrysost. Hom. 32. in Acta Apost.
I. Nazianz. Orat. 27.
K. Aug. lib. de Hæresibus ad Quodvultd. cap. 46.
L. Lindan. in Dubit. lib. 3. cap 7.

Erasmus Epist. ad Goclenium, *ex ipsius Scriptis se deprehendere*, affirmat, *virum esse sceleratissimum*. Seditionis verò illius Germanicæ authorem fuisse, quæ rusticorum absumpsit 150. millia, inficiari nequeunt Euangelici: imò, si Ioannes Stoltzius in *Lutheri Defensione* meretur fidem, *inducit Camerarius Lutherum de suis sceleribus, adeoq; in sancta*, inquit, *vocatione designatis declamitantem: nam eum turbarum Germaniæ causam ausus est proclamare, culpamq; omnium ærumnarum; quibus adhuc conflictatur Respublica, in illius transfert contentiones.* Istum ergo Euangelistam, *Lutherum*, id est, *purissimum Euangelij Doctorem*, vocitant. Sed simili stoliditate olim *Manichæum*, id est, *insanientem*, sui, immutato etiam nonnihil infausto magistri nomine, dicebant *Mannichæum*, quasi *manna fundentem*". Hisce Lindani verbis paucula subdam ex Bernardo Luxemburgico, qui circa initium Lutheranismi ebullientis scripsit Cathalogum seu Elenchum hæreticorum, ordine alphabetico: ubi postquam de Luciferianis tractasset, hæc proximè subjunxit de *Lutheranis*, sive, ut ipse ait, de *Luterianis*: M. *Luteriani*, à quodam

M. Bernard. Luxemb. in Catalogo hæreticor. verbo *Luteriani*.

Martino Luter nuncupati. Et hic est debitus ordo, quòd post *Luciferianos* subsequantur Luteriani. Nam *Luterus* cum *Lucifero*, de luto fœcis paratus est, cum suis satellitibus, suscitare sopitas hæreses". Hoc igitur nobis præstandum modò superest, ut ostendamus quasnam veteres hæreses Lutherus de luto fœcis suscitaverit; & in *Lutulentorum* ejus rivorum cœnosam uliginem, quarum voraginum humor exudet.

CLII. Exordiamur autem ab illo capitali Lutheranorum Articulo, *Sola fides iustificat*: de quo Lutherum tam præfidenter pronuntiantem audivimus superiùs: & ad quem quoquo modo persuadendum ausus est, in Teutonica sua Versione Novi Testamenti, falsare textum Apostoli; ut cùm ille scripsisset, *Arbitramur iustificari hominem per fidem*, Lutherus verterit, *Arbitramur iustificari hominem per* SOLAM *fidem*.

Vide sup. c. 38. §. 15. & 146. § 149

Rom. 3. 28.

Ubi notatu dignum est quod refert Cochlæus his verbis: N. Lutherus, cùm esset interrogatus à quodam amico, cur in Paulo ad Rom. 3. diceret in Teutonico, *Hominem iustificari solâ fide*; cùm id Paulus non diceret: & per hoc daret Papistis ansam calumniandi Teutonicam ejus translationem? Ipse superbissimè, magno cum contemptu Papistarum, illi respondit: *Primùm ut ita diceret Papistis: Si Lutherus certò scire potuisset, omnes Papistas in unum coniunctos, ita habiles esse, ut vel unum capitulum in Scriptura nossent rectè ac benè in Teutonicum vertere, quòd eâ voluisset esse humilitate, ut eos orasset pro ope & adiutorio ad vertendum Novum Testamentum. Deinde, ut eis diceret, Lutherum vertisse Novum Testamentum in Teutonicum, iuxta summam diligentiam facultatemq; suam; & per hoc neminem coëgisse ut legat. Suum itaque esse Testamentum, suamq; interpretationem, si erraverit ibi, nolit super hoc Iudices pati Papistas: quia habeant adhuc nimis longas ad hoc aures; & eorum* IKA, IKA, *sit nimis debile ad iudicandum super interpretatione ex Latino in Teutonicum. Ipsum quidem probè scire, eos verò minùs scire quàm animal Molitoris, quid artis, diligentiæ, rationis, & intelligentiæ requiratur ad bonam interpretationem: quia non sunt experti. Qui si duo prima verba Matth.* 1. LIBER GENERATIONIS, *interpretari deberent, nullus eorum scivisset ad hoc dicere* GACK, *& iudicant mihi nunc totum Opus: Pulchri sanè socij. Si ergo Papista tuus multa vult garrire de hâc voce*, SOLA, *ei confestim dicito sic, Doctor Martinus Luther vult sic habere, & dicit: Papistam & asinum esse rem unam*: SIC VOLO, SIC IVBEO, SIT PRO RATIONE VOLVNTAS. *Nolumus enim Papistarum discipuli esse, sed Magistri ac Iudices*".

N. Cochl. in Actis Luth. Anno 1510.

Hactenus ille pro sua modestia, nimirum Euangelistica; aut certè pro superbia potiùs Donatistica: Nam Donatistarum symbolum fuisse memoratur, *Quod volumus sanctum est*. Cui planè consonum est illud Lutheri mox relatum: *Sic volo, sic iubeo, sit pro ratione voluntas*. Quemadmodùm autem corrupit pro sua voluntate textum Apostoli jam memoratum, adijciendo vocem, *solam*: sic & alibi corrupit ejusdem Apostoli textum, detrahendo aliquid pro sua voluntate. Ubi enim ille ait, *Vt communicatio fidei vestræ evidens fiat in agnitione omnis operis boni*, Lutherus in sua Versione, cæteris relictis, abstulit vocem, *Operis*.

Vide Aug. Epist. 48.

Vide Lindanum in Dubit. l. 1. c. 12. Ad Philem. v. 6.

Atque ita de sua hæresi verificari fecit, quod jam olim indefinitè aiebat Tertullianus: O. Ista hæresis non recipit quasdam Scripturas: & si quas recipit, adjectionibus & detractionibus ad dispositionem instituti sui intervertit". Nec enim ob aliud Lutherus prædictas voces adjecit respectivè & detraxit, quàm ut dogma illud suum, de fidei sufficientia ad salutem sine operibus, astrueret. Cui dogmati usqueadeo addictus fuit, ut pro reliquarum Scripturarum abs se forsan non interversarum intelligentia hancce methodum Lectori inculcaverit: P. *Vbicunque Scriptura iubet bona opera facere, tu id sic intelligas, quòd Scriptura prohibeat bona opera facere.* Qui rursùs in Argumento Epistolæ ad Galatas editionis primæ ait: *Summa ars & sapientia Christiana est, nescire legem, ignorare opera, & totam iustitiam activam.* Et in Serm. de Novo Testamento: *Caveamus*, inquit, *à peccatis, sed maximè ab operibus bonis, & legibus; solamq; promissionem Dei attendamus, & fidem. Ipsa enim brevis est perfectio: nec aliqua lex requiritur, nec opus: imò & legem proscindit, & opus.* Et in Serm. de Piscatura Petri: *Erga Deum*, inquit, *non operibus, sed nudâ fide indigemus: Debemus enim cum solo Isaac venire, hoc est, cum*

O. Tertull. lib. de Præscrip. c. 17.

P. Luth. in Psalm. 5.

cum fide: servos & asinos; hoc est, opera, deorsum demittere oportet. Quanto sceleratior es, tanto citius Deus suam gratiam infundit. Si adornes te ut cattus bonis operibus, ut te Deus acceptet, nihil efficies. Et in Euangelium Dominicæ 8. post Trinitatis: *Nullum opus*, inquit, *tam malum est, quod hominem damnare queat: neque ullum tam bonum, quod salvare possit. Cæterum sola fides salvat, sola incredulitas damnat.*

COHÆRENTIA I. CLIII. Hæc porrò hæresis non est nova, nec à Luthero primùm inventa, sed de Orco per eum resuscitata. Eunomiani enim eandem tenuerunt, ante mille trecentos annos, dicente Augustino de eorum Patriarcha Eunomio: Q. Fertur usque adeò fuisse bonis moribus inimicus, ut assèveraret, *Quod nihil cuique obesset quorumlibet perpetratio ac perseverantia peccatorum, si fidei quæ ab illo docebatur particeps esset*". De eisdem Eunomianis, vel aliis ejusdem furfuris hæreticis antiquis, ait Hieronymus: R. Cùm viderint aliquos delinquentes, aiunt: „*Nihil aliud quærit Deus, nisi fidei veritatem: quam si custodieritis, non curat quid agatis*". Sed nec Eunomiani fuere primi hæreseos istius adinventores: longè quippe antiquior fuit, & sub ipsis Apostolis non solùm suscitata, sed per eosdem quoque Apostolos refutata & proscissa: S. Jam illud videamus (ait Augustinus) „quod excutiendum est à cordibus religiosis, „ne malâ securitate salutem suam perdant, si „ad eam obtinendam sufficere solam fidem „putaverint; benè autem vivere, & bonis operibus viam Dei tenere neglexerint. Nam „etiam TEMPORIBUS APOSTOLORUM, non „intellectis quibusdam subobscuris sententiis „Apostoli Pauli, Hoc eum quidam arbitrati sunt dicere *Faciamus mala ut veniant bona*" &c. Et rursùs post pauca subdit: "Cùm ergò dicit „Apostolus, *Arbitrari se iustificari hominem per fidem sine operibus legis*: non hoc agit, ut per„ceptâ ac professâ fide, opera justitiæ contem„nantur; sed ut sciat se quisque per fidem posse „justificari, etiamsi legis opera non præcesse„rint: sequuntur enim justificatum, non præ„cedunt justificandum: unde in præsenti Opere „non opus est latiùs disputare, præsertim quia „modò de hac quæstione prolixum librum „edidi, qui inscribitur, *De Littera & Spiritu*. „Quoniam ergo hæc opinio tunc fuerat exorta, „aliæ Apostolicæ Epistolæ, Petri, Joannis, „Jacobi, Judæ, contra eam maximè dirigunt „intentionem, ut vehementer astruant, *Fidem „sine operibus nihil prodesse*: sicut etiam ipse Pau„lus non qualemcunque fidem, quâ in Deum „creditur, sed eam salubrem planeque Euan„gelicam definivit, cujus opera ex dilectio„ne procedunt: *Fides*, inquit, *quæ per dile„ctionem operatur*. Unde illam fidem quæ suffi„cere ad salutem quibusdam videtur, ita nihil „prodesse asseverat, ut dicat: *Si habeam omnem „fidem, ita ut montes transferam, charitatem „autem non habeam, nihil sum*. Ubi autem hæc „fidelis charitas operatur, sine dubio benè vi„vitur: *Plenitudo* enim *Legis est charitas*". Et adhuc inferiùs sub finem ejusdem capitis subdit: " Jacobus autem tam vehementer infestus est „eis, qui sapiunt, fidem sine operibus valere „ad salutem, ut illos etiam dæmonibus compa„ret, dicens: *Tu credis, quoniam unus est Deus: „Benè facis; & dæmones credunt, & contremiscunt.* „Quid brevius, verius, vehementius dici po„tuit: cùm in Euangelio legamus hoc dixisse „dæmones, cùm *Christum Filium Dei* confite„rentur & ab illo corriperentur, quod in Petri „confessione laudatum est? *Quid proderit*, ait „Jacobus, *fratres mei, si fidem quis dicat se habe„re, opera autem non habeat? Nunquid poterit fi„des salvare eum?* Dicit etiam: *Quia fides sine „operibus mortua est*. Quousque igitur falluntur, „qui *fide mortuâ* sibi vitam perpetuam pollicen„tur". Ex his satis claret, quàm antiquâ, & antiquitùs ab ipsis etiam Apostolis displosa ac contrita sit illa capitalis Lutheranorum hæresis, sufficientiam fidei sine operibus astruens. Cæterùm quia Jacobus tam vehementer infestus fuit patronis istius hæreseos, ut eos etiam dæmonibus comparare non dubitaverit; Lutherus vicissim eum *delirare* affirmat, inquiens: T. *Abraham fuit iustus fide, antequam cognoscitur à Deo talis. Igitur malè concludit Jacobus, quod nunc demum iustificatus sit post istam obedientiam. Per opera enim, tanquam per fructus, cognoscitur fides & iustitia. Non autem sequitur, ut Iacobus* DELIRAT, *igitur fructus iustificant. Facessant igitur è medio adversarij, cum suo Iacobo, quem toties nobis objiciunt.* Epistolam verò ipsam Jacobi, *verè stramineam, & non habentem Euangelicum genium*, appellat idem Lutherus in Præfatione Novi Testamenti. In Sympoliacis quoque suis, titulo *De libris Novi Testamenti*, negat eam conciliari posse cum Paulo: Rationem subdens: *Sunt enim contraria; Fides iustificat, Fides non iustificat.* Ex quo cernere est, Lutherum ob id potissimùm indignari Jacobo, quòd hæresim ipsius de sufficientia fidei mortuæ indissimulabiliter ante tot sæcula suffocaverit. Eapropter ut ei Paulum inconciliabiliter opponeret, Pauli textum adjectione exclusivæ falsavit, prout suprà hic visum. Sed longè rectiùs Lutheranicæ sententiæ patronos, adeoque modernos etiam Lutheranos, licèt nondum tunc notos, aut natos, Augustinus vocat *Non intelligentes*, quàm Lutherus Jacobum appellat *Delirantem*: V. Ho„mines (ait ille) NON INTELLIGEN„TES quod ait Apostolus, *Arbitramur iusti„ficari hominem per fidem sine operibus legis*, „putaverunt eum dicere, sufficere homini „fidem, etiamsi malè vivat, & bona ope„ra non habeat. Quod absit ut sentiret *vas „electionis*: qui cùm dixisset quodam loco, *In Christo*

Q. August. Hæresi 54.
R. Hieron. in c. 4. Oleæ.
S. Aug. lib. de Fide & Oper. c. 14.
Rom. 3. 8.
Rom. 3. 28.
Gal. 5. 6.
1. Cor. 13. 2.
Rom. 13. 10.
Iac. 2. 19.
Mar. 3. 12.
Iac. 2. 14.
Iac. 2. 20.
T. Luth. in cap. 22. Geneseos.
Iac. 2. 21.
V. Aug. l. de Grat. & lib. arb. c. 7.
Rom. 3. 28.
Act. 9. 15.

Gal. 5. 6. „ *In Christo Iesu neque circumcisio aliquid valet,* „ *neque praeputium*: mox addidit, *Sed fides quae per* „ *dilectionem operatur.* Ipsa est fides, quae fideles Dei separat ab immundis daemonibus: „ nam & ipsi, sicut dicit Apostolus Jacobus: Iac. 2. 19. „ *Credunt & contremiscunt*, sed non benè operantur. Non ergo habent istam fidem *Ex* Rom. 1. 17. Gal. 5. 6. „ *qua iustus vivit*, id est, *Quae per dilectionem operatur*: ut reddat ei Deus vitam aeternam secundùm opera ejus". Qualiter porrò inter se conciliandi sint Paulus & Jacobus in hac materia, manifestat idem Augustinus in libro octoginta trium quaestionum qu. 76. & Praefatione in Psalmum XXXI. ubi facilè Lector deprehendet, quam non modò insulsè, sed & impiè Lutherus effutierit, inconciliabiles esse. Si quis demùm particulariùs nosse aveat, quisnam fuerit primus Lutheranici istius dogmatis commentor. Respondetur, Simonem Magum videri primum qui tempore Novae Legis illud suscitaverit Is enim, haeresiarcharum omnium sub Christianismo exortorum primipilus, W. Theod. l. 1. Haeret. Fabul. c. 1. [W] Jubebat eos, qui in ipsum „ crederent, legis minas non pertimescere, „ sed tanquam liberos facere quae vellent: „ NON ENIM PER BONAS ACTIO- „ NES, SED PER GRATIAM IPSOS „ SALVTEM CONSECVTVROS. „ Quamobrem qui hujus erant Sectae, liberè omnem libidinem exercebant". Ita de ipso scribit Theodoretus, & ante ipsum Irenaeus Irenaeus. Feuardent. lib. 1. cap. 20. observatque Feuardentius in Notis super eodem Irenaei capite n. 7. & superiùs item in Notis super capite 1. ejusdem libri n. 64. Et vide quemadmodum Lutherus hortetur suos ad imitandum eos qui *Liberè omnem libidinem exercebant*, solâ fide contenti: [X] *Esto peccator*, ait ipse discipulo suo, X. Luther. Epist. 118. ad Melan. *& pecca fortiter.* Et mox quasi rationem sui hortamenti assignans: *Sufficit enim*, subdit, *quòd per divitias gloriae Dei agnovimus agnum qui tollit peccatum Mundi: ab hoc enim non avellit nos peccatum, etiamsi millies millies uno die fornicemur, aut occidamus.* Et lib. de captivitate Babylonicâ cap. de Baptismo: *Vides*, inquit, *quam dives sit homo Christianus, sive baptizatus: qui, etiam volens, non potest perdere salutem, quantiscunque peccatis, nisi nolit credere. Nulla peccata eum damnare possunt, nisi sola incredulitas. Nulla aliâ viâ potest homo cum Deo convenire aut agere, nisi per fidem: Opera ille nihil curat, nec indiget.* Et in caput 2. ad Galatas: *Sola fides Christi necessaria est, ut iusti simus: caetera omnia liberrima, neque praecepta ampliùs, neque prohibita.* Et in libro de libertate Christiana: *Sola fides & Verbum in anima regnant: ut clarum sit, homini Christiano suam fidem sufficere pro omnibus: nec operibus ei opus esse, ut iustificetur. Quod si operibus non habet opus, nec lege opus habet. Si lege non habet opus, certè liber est à lege; verumq. est, Iusto non est lex posita.* 1. Tim. 1. 9. *Atque haec est Christiana libertas, fides nostra.* Judicet nunc aequus arbiter an non de Lutheranis, quantùm ad praesens istud dogma ab Eunomianis & Simonianis mutuatum, usurpare liceat Prosperi regularem conclusionem §. 150. memoratam, dicendo: *Non ergo cum istis novâ acie dimicandum est, nec quasi contra ignotos hostes specialia sunt incunda certamina* &c.

CAPUT XLVIII.

Alter annulus cohærentiæ Lutheranismi cum antiquatis olim hæresibus, evacuatio nimirum liberi arbitrij: quam Lutherus palàm testatur esse cardinem dogmatum suorum. Quanta inde absurditatum monstra suppullulent? Inter apicem præsumptionis & voraginem demissionis, tanquam inter dexteram & sinistram, indeclinanter gradiendum. Quàm incunctanter & consonanter veteres Ecclesiæ Patres, Pontifices, & Synodi, libertatem humani arbitrij, etiam in actionibus supernaturalibus, asseruerunt; & contrarium commentum in priscis erronibus exhorruerunt & exploserunt? Lutheranorum genealogia, quantùm ad hæresim obstricti arbitrij, ab Hosio pertexta; aliorum quoque progenitorum insertione ampliata. Lutherus non solùm rem, sed ipsum etiam nomen liberi arbitrii *execratur, & tanquam Satanæ magisterio in Ecclesiam invectum calumniatur. Pelagianismi ignominia Catholicis per Lutherum aspersa, in ipsum retorquetur calumniatorem.*

CLIV. IAm de primo annulo cohærentiæ Lutheranismi cum veteribus hæresibus abundè tractatum est: sequitur nunc alius annulus, humani scilicet arbitrii libertatem concernens, & Lutheranismum compluribus veterum hæreticorum perfidiis connectens. Lutheri porrò dogma de libero arbitrio superiùs cap. 46. §. 149. perstrinximus, nec opus est hic repetere quæ illic ex ipso memoravimus. Notandum interim non malè à Cardinale Hosio istud dogma appellari *Lutheranæ doctrinæ cardinem*: Y. Reverà (ait ille) CARDO LUTHERANÆ DOCTRINÆ vertitur in hoc uno dogmate, DE LIBERO ARBITRIO: quod ruere non potest, quin simul eodem motu labefactata concidant omnia, quæ de justificatione præsertim, deque rebus ad illam pertinentibus, ab eo scripta sunt". Probat id Hosius disertis ipsius Lutheri verbis, qui in libro de *Servo arbitrio*, Erasmum antagonistam suum inde laudat, quòd prætermissis aliis minoris momenti quæstionibus inter se & Catholicos agitatis, quæstionem de libero arbitrio specialiter discutiendam delegerit: Z. *In hoc te vehementer laudo*, ait Erasmo Lutherus, *quòd solus præ omnibus rem ipsam es aggressus, hoc est*, SUMMAM CAUSÆ: *nec me fatigaveris alienis illis causis, de Papatu, indulgentijs, Purgatorio, & similibus, nugis potiùs quàm causis; in quibus me hactenùs omnes venati sunt frustrà. Unus tu & solus* RERUM CARDINEM *vidisti, & ipsum jugulum petivisti*. Est sanè quæstio ista totius Religionis cardo & fundamentum. Nam, ut ex Augustino aliàs recitavimus: A. Si non voluntate malè facimus, nemo objurgandus est omninò, aut monendus. Quibus sublatis, Christiana lex, & disciplina omnis RELIGIONIS auferatur necesse est". Eòdem spectat & illud Clementis Alexandrini: B. Nec laudes, nec vituperationes, nec honores, nec supplicia justa sunt, si anima non habeat liberam potestatem & appetendi & aggrediendi, sed sit vitium involuntarium". Et illud item Eusebii Cæsariensis: C. Jaceret omnis Philosophia, jaceret pietas; nulla esset laus virtutis, nullus fructus laboris; nec puniendi essent improbi, nec admirandi studiosi, si non libera voluntate, & nostra sponte susceptis laboribus, sed necessitate fatorum hæc fierent. Ita universim hominum vitam hæc evertit opinio". Et illud item Tertulliani: D. Nec boni nec mali merces jure pensaretur ei, qui aut bonus aut malus necessitate fuisset inventus, non voluntate". Sed quid pluribus in hanc rem adducendis immoror, cùm ex Augustino superiùs ibidem habeamus, hanc esse communem humani generis per Orbem terrarum cantilenam? Pulchrè quoq; idem Augustinus alibi hac de re ait: E. Quosdam nimia suæ voluntatis fiducia extulit in superbiam, & quosdam nimia suæ voluntatis diffidentia dejecit in negligentiam. Illi dicunt: ut quid rogamus Deum ne vincamur tentatione, quod in nostra est potestate? Isti dicunt: ut quid conamur benè vivere, quod in Dei est potestate? O Domine, ô *Pater qui es in cælis*, ne nos inferas in quamlibet istarum tentationum, *Sed libera nos à malo*".

Y. Hosius l. 1. de Hæresibus nostri temporis.

Z. Luther. apud Hosiû ibid. sup.

Vide eund. in Assert. Artic 16 per Leonem X. damnati.

A. August. sup hic cap. 46. §. 149.

B. Clemens Alex. lib. [illegible] Stromat.

C. Euseb. lib 6. Præp. Euang. c 5.

D. Tertull. lib 2. cont. Marc. c 6.

E. August. Tract. 53. in Ioan.

Mat. 6. 9. & 14.

Malum

Malum proculdubio est à fide sana & Catholica in alterutram extremitatem declinare : F. Fides autem sana & Catholica (ut alibi ipse „ ait) neque liberum arbitrium negat, siue in „ vitam malam, sive in bonam : neque tantum „ ei tribuit, ut sine gratia Dei valeat aliquid, „ sive ut ex malo convertatur in bonum, sive „ ut in bono perseveranter proficiat, sive ut ad bonum sempiternum perveniat". Huic proposito ibidē mox applicat quod scriptum est in Proverbijs, *Ne declines ad dexteram, neque ad sinistram*. Ac demùm subdit : " Quicunque „ dicit, Voluntas mea mihi sufficit ad facien„da opera bona, declinat in dexteram. Sed „ rursùs qui putant bonam vitam esse deferen„dam, quando audiunt sic Dei gratiam præ„dicari ut credatur & intelligatur voluntates „ hominum ipsas ex malis bonas facere, ipsas „ etiam quas fecerit custodire, & propterea di„cunt, *Faciamus mala ut veniant bona*, in sini„stram declinant : ideò nobis dixit, *Non de„clinetis in dexteram, neque in sinistram* : hoc est, „ non sic defendatis liberum arbitrium, ut ei „ bona opera sine Dei gratia tribuatis; nec sic „ defendatis gratiam, ut quasi de illa securi „ mala opera diligatis : quod ipsa gratia Dei avertat à nobis". Rursùs lib. de correptione & gratia cap. 1. postquam quædam Scripturæ testimonia præmisisset, subintulit : " Liberum „ itaque arbitrium, & ad malum & ad bonum „ faciendum, confitendum est nos habere": Confessione utique non qualicunque, sed fidei Christianæ. Sequitur quippe ibidem inferiùs: " Hanc fidem, quæ SINE DVBIO VERA, ET „ PROPHETICA, ET APOSTOLICA, ET „ CATHOLICA FIDES EST, etiam in fratre nostro Floro invenisse me gaudeo".

F. Id. Epist. 47.
Prov. 4. 27.
Rom. 3 8.

CLV. Ab hac indubiâ, verâ, Propheticâ, Apostolicâ, Catholicâ fide declinavit Lutherus in sinistram, nimis deprimendo, vel potiùs omnimodè evacuando liberum arbitrium, quasi sub prætextu extollendi divinam gratiam : G. Neque enim (ut rectissimè ait Au„gustinus) voluntatis arbitrium ideò tolli„tur, quia juvatur : sed ideò juvatur, quia „ non tollitur. Qui enim dicit Deo, *Adiutor „ meus esto*, confitetur se velle implere quod „ jussit; sed ab eo qui jussit, adjutorium poscere ut possit". Sed nec divina prædestinatio eidem libertati derogat aut præjudicat, ut nimis inscitè post Wicleffum Lutherus prætendit. Nam, ut Augustino consonans Prosper asseverat : H. Qui dicit quòd liberum arbi„trium in homine nihil sit, sed sive ad bo„num sive ad malum prædestinatio Dei in „ hominibus operatur, NON EST CATHOLI„CUS. Arbitrium enim hominis gratia „ Dei non abolet, sed adolet; & ab errore „ in viam revocat ac reducit : ut quod sua „ libertate erat pravum, Spiritu Dei agente sit rectum". Quam sententiam pro posteriori signanter parte confirmat suo oraculo Pontifex Celestinus; dicens : I. Auxilio & „ munere Dei non aufertur liberum arbitrium; „ sed liberatur : ut de tenebroso lucidum; de „ pravo rectum, de languido sanum; de impru„dente sit providum. Tanta enim est erga „ omnes homines bonitas Dei; ut nostra velit „ esse merita, quæ sunt ipsius dona : & pro „ his quæ largitus est; æterna præmia sit donaturus". Et ante Celestinum Papā Zozimus in Epistola ad totius Orbis Antistites, cujus fragmentum recitat Celestinus superiùs ibidem cap. 8. Cui rescribentes Africani Præsules ibidem, inter alia aiunt : " Quid tam „ LIBERO fecisti ARBITRIO, quàm quòd „ universa in nostræ humilitatis conscientiā re„tulisti? Et tamen *Instinctu Dei factum esse*, „ fideliter sapienterque vidisti, veraciter fi„denterque dixisti. Ideò utique, quia *præpa„ratur voluntas à Domino*; & ut boni aliquid „ agant; paternis inspirationibus suorum ipse „ tangit corda filiorum : *Quotquot enim Spiritu „ Dei aguntur, hi filij sunt Dei*: ut NEC NOSTRVM „ SENTIAMVS DEESSE ARBITRIVM, & in „ bonis quibusque voluntatis humanæ singulis „ motibus magis illius valere non dubitemus auxilium". Et ante Zozimum Innocentius I. Epist. 25. ad Synodum Milevitanam : " In „ omnibus (inquit) divinis paginis VOLVNTA„TI LIBERÆ nonnisi adiutorium Dei legimus „ esse nectendum, eamque nihil posse cælestibus præsidijs destitutam". Et adhuc anteriùs, Carthaginensis Synodus in suā ad eundem Innocentium Synodicā, quæ inter Augustini Epistolas est nonagesima, loquens de Pelagiani erroris authoribus : " Id agunt isti (in„quit) damnabilibus disputationibus suis, „ ut non defendendo, sed potiùs in super„biam sacrilegam extollendo liberum arbi„trium, nullum relinquant locum gratiæ „ Dei, quā Christiani sumus, QUA ET IP„SUM NOSTRÆ VOLUNTATIS ARBITRIUM „ VERE FIT LIBERUM, dum à carnalium „ concupiscentiarum dominatione liberatur, „ dicente Domino : *Si vos Filius liberaverit, tunc verè liberi eritis*". Et Episcopi Africani in Sardinia pro fide exules, in sua Synodica, quæ extat inter Opera Fulgentij : " Gratiæ „ lumine illuminatur (inquiunt) & juvamine „ gubernatur LIBERUM HUMANÆ MENTIS ARBITRIUM". Et Beatus Fulgentius Ruspensis in Africa Episcopus, cum eisdem suis Coëpiscopis & Coexulibus : K. Oportet (in„quit) humiliter salubriterque cognoscere „ pariter & fateri; *Gratiā Dei nos esse quod su„mus*, si tamen aliquid sumus. Quā gratiā „ humanum NON AUFERTUR, sed SANA„TUR; NON ADIMITUR, sed CORRIGI„TUR; NON REMOVETUR, sed ILLUMINATUR;

G. Aug. Epist. 89. q. 1
Psal. 26. 9.
H Prosp. Id Sent. sup. c. 6 Galloc. Vide in Responsi. ad c. 1. Galloc.
I. Celestin. Epist. 1. c. 12.
Africani Episcopi. Vide Prosp. cap. 10. contra Collat.
Prov. 8. 35
Rom. 8. 14
Innocentius.
Synod. Carth.
Io. 8. 36.
Synod. Sard.
K. Fulgent. l. de Incar. & gratia cap. 20.
1. Cor. 15. 10

 NATUR;

„ NATUR; NON EVACUATUR, sed ADIUVA-
„ TUR ATQUE SERVATUR ARBITRIUM".
L. Prosp. l. de Ingratis c. 45. Et Prosper Poëmate de Ingratis: L. *In Sanctos*, inquit, *animum cùm intendimus actus, cùm desiderijs carnis mens sancta repugnat, cùm tentatori non cedimus, & per acerbas vexati pœnas, illæso corde manemus;* LIBERTATE AGIMUS, *sed libertate redempta, cui Deus est rector, summoq; ex lumine lumen, vita, salus, virtus, sapientia: gratia Christi est, qua currit, gaudet, tolerat, cavet, eligit, instat, credit, sperat, amat, mundatur, iustificatur. Si quid enim recti gerimus, Domine, auxiliante Te gerimus: Tu corda moves, Tu vota petentis quæ dare vis tribuis; servans largita, creansque de meritis merita, & cumulans tua dona coronis.* Quibus Sanctorum Patrum; summorum Pontificum, sacrarumque Synodorum testimonijs luculenter evincitur, libertatem arbitrij non solùm non perimi, sed etiam vegetari, roborari, confortari, ac stabiliri divinis inspirationibus & opitulaminibus. M. Liberum ergo arbitrium
M. Aug. l. de Spir. & lit. cap. 30. „ (inquit Augustinus) evacuamus per gratiam?
„ Absit, sed magis liberum arbitrium statui-
Rom. 3. 31. „ mus. Sicut enim *Lex per fidem*, sic liberum
„ arbitrium per gratiam *non evacuatur, sed sta-*
„ *tuitur*: neque enim lex impletur nisi libero
Rom. 3. 20. „ arbitrio, sed *Per legem cognitio peccati*, per fi-
„ dem impetratio gratiæ contra peccatum,
„ per gratiam sanatio animæ à vitio peccati,
„ per animæ sanitatem, libertas arbitrij, per
„ liberum arbitrium justitiæ dilectio, per ju-
„ stitiæ dilectionem legis operatio. Ac per
„ hoc sicut *Lex non evacuatur, sed statuitur per fi-*
„ *dem*, quia fides impetrat gratiam qua lex im-
„ pleatur: ita liberum arbitrium non evacua-
„ tur per gratiam, sed statuitur; quia gratia
„ sanat voluntatem, quâ justitia liberè diliga-
„ tur". Contra tam lucida antiquitatis oracula clausis oculis pugnat Lutherus, ut cum Wicleffo superiùs astruat hunc Articulum, inter Wiccleffianos in concilio Constantiensi damnatos vigesimum septimum: *Omnia de necessitate absolutâ eveniunt.* Nihil penitus exceptum voluit, qui *Omnia* dixit: nec necessitatem voluntariam aut hypotheticam duntaxat intellexit, qui *absolutam* expressit. Porrò nullum genus actionum nostrarum huic *absolutæ necessitati* Lutherus subtraxit, sed omne prorsùs genus subjecit: primò quidem naturales actiones exprimens, atque inde per argumentum à fortiori de supernaturalibus concludens. Quod ne ei affingere videamur, en ejus verba:

Vide sup. c. 46 §. 149. Wicleff.

N. Luth. in Assert. Artic. 36. N. *Hieremias cap. 10. sic dicit, Scio Domine quoniam non est hominis via eius, nec viri est ut dirigat gressus suos. Quid potuit apertiùs dici? Si via sua, & gressus suus, non sunt in potestate hominis; quomodo via Dei, & gressus Dei erunt in potestate eius? Via enim hominis est ea, quam ipsi vocant naturalem virtutem faciendi quod est in se. Ecce hæc non est in arbitrio hominis, seu liberi arbitrij. Quid ergo liberum arbitrium est, nisi res de solo titulo?* Quid, quòd ipsum nomen *liberi arbitrij*, tanquam à diabolo in Ecclesiam invectum detestetur? Subdit quippe ibidem inferiùs: *Vere Paulus Ephes. 1. dixit, Deus operatur omnia in omnibus. Perijt itaque hic etiam generalis illa influentia, quâ garriunt, esse in potestate nostra naturales operationes operari. Secùs rem habere monstrat experientia omnium. Et vide nos insensatos: Ipsam radicem operum, nempe vitam ipsam, quæ caput est omnium operum, scimus omnes nullo momento esse in manu nostra? Et audemus dicere, aliquam cogitationem esse in manu nostra? Quid absurdius dici potest? Qui ergo vitam nostram in manu sua retinuit, motus nostros & opera in manu nostra posuit? Absit. Vnde non dubium,* SATANA MAGISTRO *in Ecclesiam venisse hoc nomen,* LIBERUM ARBITRIUM, *ad seducendos homines à via Dei ad vias proprias.*

CLVI. Sed nec hujus pestilentissimi dogmatis primus author aut assertor fuit Lutherus. Nam, vel ipso superiùs fatente, Wicleffus illud pridem tradiderat. Sed nec hic ipse extitit author primus, at solummodò resuscitator. Qua de re Cardinalis Hosius: O. Hæc „ est (inquit) non continuata, sed sæpiùs „ interrupta successio, quòd attinet ad hunc „ (*De libero arbitrio abnegato*) Articulum, „ Ecclesiæ Lutheranæ; in quo Lutherus „ *Summam esse causæ suæ* scribit. Primus asser- „ tor fuit SIMON MAGUS: Simoni „ post annos centum successit MARCION: „ Marcioni, centum alijs & triginta interje- „ ctis, MANICHÆUS: Manichæo post octingentos & ampliùs, PETRUS ABAILARDUS: Abailardo, post ducentos quadraginta, JOANNES WICLEFF: Joanni Wicleff, post centum quadraginta annos, MARTINUS LUTHERUS. Cujus successionis adeò „ pudet Lutherum & Sectatores ejus, ut in „ hujus sui impij erroris defensionem, „ nullum ex his authorem citare audeat: citiùs „ adeò, qui confutarunt hunc errorem, quoties illi commodum videtur, Augustini, „ Bernardi, & aliorum Catholicorum, in „ aliam, quàm ipsi scripserunt, sententiam „ detorto usus fuerit testimonio: Sic suo ipse, „ tanquam sorex, perit indicio. Catholicos, „ velit nolit, fateatur necesse est, quorum „ sententiam oppugnat. Quorum verò dogma „ tuetur, eos hæreticos fuisse, negare non „ potest. Unus est ex omnibus impij dogmatis hujus assertor, quem nominare tamen audet, Ioannes Wicleff, Ecclesiæ judicio condemnatus. Quem (tanta hominis est audacia & impudentia) ob hoc ipsum, quòd „ ab Ecclesia est condemnatus, in Sanctorum „ Album referre non dubitat. Sed quorum „ Sanctorum? Quos jam enumeravimus, Simonem Magum, Marcionem, Manichæum

COHÆRENTIA II.

O. Hosius in Confess. fidei cap. 9.

chæum, Petrum Abailardum". Quibus & nos addere possumus *Bardesanem* hæresiarcham, à quo *Bardesanistæ*: P Qui (teste Augustino) „ in doctrina Christi prius extitisse perhibetur „ insignis: sed postea, quamvis non per omnia, in Valentini hæresim lapsus est: addens „ de suo, VT FATO ASSCRIBERET CONVERSATIONES HOMINVM". Addere præterea possumus *Priscillianum*, à quo *Priscillianistæ*: qui teste eodem Augustino ibidem Hæresi 70. "Astruebant fatalibus stellis homines colligari". De quibus & Leo magnus in Epistola ad Turribium: Q Fatalibus stellis (inquit) „ & animas hominum & corpora opinantur astringi". Addere item possumus *Albanenses*: qui, ut ex Guidone Carmelita memorat Alphonsus à Castro, R Asserebant, *Nullum esse hominis liberum arbitrium*. Addere item possumus *Albigenses*, ex Prateolo: qui cùm Albanensium errorem jam memoratum, una cum aliis, retulisset ex Antonino 4. parte Summæ tit. 11. cap. 7. subjecit ad calcem: S De his „ vide plura in *Albigensibus* titulo sequenti: „ qui & ipsi IN OMNIBVS HIS ERRORIBVS CVM ILLIS CONVENIVNT". His igitur in Majorum suorum genealogica serie numerare possunt Lutherani. Qui si fortè obtendant, Lutherum revocasse illud quod Articulo 36 per Leonem X. damnato dixerat, *Liberum arbitrium post peccatum est res de solo titulo*. Fatemur revocasse, sed in pejus, saltem quoad loquendi modum. Etenim in Assertione ejusdem Articuli, præter ea quæ præcedenti §. memoravimus, hæc scribit: *Hunc Articulum necesse est revocare: Malè enim dixi, quòd liberum arbitrium ante gratiam sit res de solo titulo. Sed simpliciter debui dicere:* LIBERVM ARBITRIVM EST FIGMENTVM IN REBVS, SEV TITVLVS SINE RE. *Quia nulli est in manu sua quidpiam cogitare mali aut boni: sed* OMNIA *(ut VViclefi Articulus Constantiæ damnatus rectè docet)* DE NECESSITATE ABSOLUTA EVENIUNT. Ubi obiter Lector advertat, Lutherum non satis fideliter hic referre Articulum suum à Pontifice damnatum. Nam clausulam illam Articuli damnati, *Post peccatum*, mutat in istam, *Ante gratiam*: quarum prior idem sonat quod, Post lapsum humani generis in Protoplasto; posterior autem, Ante reparationem cujusque in Christo. Quò fit ut cùm prior in totum evacuet libertatem arbitrij in posteris Adæ, non solùm gratiâ destitutis, sed sub gratia quoque jam constitutis: posterior tamen non nisi ea destitutis adimere videatur libertatem. Verùm sive propter hoc, sive propter aliud voluerit ipse Articulum mutare, constat planè eum suâ retractatione rem eò perduxisse, ut in totum abnegaret arbitrij libertatem, & resuscitaret illam Wicleffi Assertionem; *Omnia de necessitate absoluta eveniunt.* Cæterùm quia ibidem

P Aug. Hæresi 35.

Q Leo Epist. 93. c. 11

R Alp. à Castro l. 9. adversùs hæreses, verbo Libertas.

S Prateol. in Elencho Hær. lib. 1. cap. 22.

Lutherus.

inferiùs Catholicos appellat *Pelagianos*, imò & *Peiores Pelagianis*: videndum paulisper est, quantopere ipse hac in parte adjuvet Pelagianos. Non quidem negabant Pelagiani simpliciter arbitrij humani libertatem, prout negat ipse: nihilominùs contendebant eam gratiæ prædicatione evacuari. Articulus quippe eorum decimus apud Augustinum Epist. 106. est ille: *Non est liberum arbitrium, si Dei indiget auxilio*: quem à sancta Dei Ecclesia reprobari testatur Synodus Diospolitana apud eundem Augustinum lib. de Gestis Palestinis cap. 19. Unde & apud eundem lib. 2. ad Bonifacium cap. 5. improperabant Catholicis, *Quod sub nomine gratiæ fatum assererent*: quasi simul stare nequeant Dei gratia, & arbitrij libertas. Eundem errorem tenuerunt & Adrumetini Monachi; propter quos idem Augustinus scripsit librum *De Gratia & libero arbitrio*. T Qui (teste ipso) cùm defenditur Dei gratia putan„tes negari liberum arbitrium, sic ipsi defen„dunt liberum arbitrium, ut negent Dei gra„tiam": Quasi iterum nequeant simul consistere gratia & libertas. Eundem item errorem paulò post amplexi sunt Semipelagiani: V Existimantes (ut de eis ait Prosper) quòd „ prædicatione gratiæ liberum negetur arbitrium". Unde & apud eundem Prosperum in Epistola ad Ruffinum, "Scripta Augustini „ quibus error Pelagianorum impugnatur, in„famabant, dicentes, Eum liberum arbitrium „ penitùs submovere, & sub gratiæ nomine necessitatem prædicare fatalem". Et hi quidem omnes mordicùs defendebant liberum arbitrium, sed negabant Dei gratiam, tanquam cum arbitrii libertate incompatibilem. Fuerunt autem ex adverso alii quidam inter præmemoratos Adrumetinos, qui in oppositum extremum abeuntes, admittebant Dei gratiam; sed propter eandem, quam apprehendebant, incompatibilitatem, abnegabant arbitrii libertatem. Contra hos scripsit Augustinus librum *De Correptione & gratia*: in cujus secundo capite inducit eos ita dicentes: *Vt quid nobis prædicatur atque præcipitur, ut declinemus à malo, & faciamus bonum, si hoc nos non agimus, sed id velle & operari Deus operatur in nobis?* Omnibus porrò quatuor prædictis errorum generibus communiter inerat hæretica ista persuasio, quòd inter gratiam ab Augustino prædicatam, & arbitrii libertatem, tanta esset incompatibilitas, ut astructio unius, destructio esset alterius. Unde priores tres sic ratiocinabantur: *Inter gratiam & arbitrii libertatem tanta est incompatibilitas, ut si alterutra stet, altera necessariò corruat. Atqui stare debet libertas arbitrii. Igitur corruit necessariò gratia Dei.* Postremi, sub eadem Majori Præmissa subsumebant: *Atqui stare debet gratia Dei.* Unde concludendo inferebant: *Ergò corruit necessa-*

Pelagiani.

T Aug. l. 2. Retract. cap. 66.

V Prosp. l. 1. de Vocat. gent. c. 1

Adrumetini

rio

riò libertas arbitrii. Cum hisce postremis integrè per omnia, consentit Lutherus, prout ex superiùs dictis perspicuè claret. Cum tribus prioribus consentit quoad Majorem Præmissam, prout indidem quoque manifestum est: quoad consequentiam etiam dissentire ab eis non potest, cùm illa sit naturæ lumine evidens. Igitur quoad solam Minorem præmissam ab eis discrepat. Agnoscat proinde in se potiùs ipso discipulatum Pelagianicum, quàm Catholicis eum calumniosè improperet. Catholici enim Principium istud commune præfatorum erronum, quod Lutherus ab eis haustum propugnat, prorsùs negant: constanter, cum Magistro gratiæ Augustino, dicentes: W. Primò Dominus Noster Iesus Christus, sicut scriptum est in Euangelio Ioannis Apostoli, *Non venit ut iudicaret Mundum; sed ut salvaretur Mundus per ipsum.* Postea verò, sicut scripsit Apostolus Paulus, *Iudicabit Deus Mundum*, quando *venturus est*, sicut tota Ecclesia in Symbolo confitetur, *Iudicare vivos & mortuos.* Si igitur nòn est Dei gratia, quomodo *Salvat Mundum?* Et si non est liberum arbitrium, quomodo *Iudicat Mundum*"? Huic quæstioni nunquam pertinenter respondebunt Lutherani, nisi priùs abjuraverint suum Patriarcham Lutherum: qui cùm alicubi pro evacuando libero arbitrio adduxisset Isaiæ Oraculum, dicentis: *Omnis caro fœnum, & omnis gloria eius quasi flos fœni. Exiccatum est fœnum, & cecidit flos, quia Spiritus Domini sufflavit in illud. Verbum autem Domini manet in æternum*: hanc subdidit Glossam: X. *Da fœnum, & florem eius? Nonne caro, homo, seu liberum arbitrium, & quicquid est hominis? Flos eius, & gloria, nonne est virtus, sapientia, iustitia, liberum arbitrium, unde possit gloriari, aliquid esse, & posse? Qua ergo ratione fit, ut flante Spiritu exiccetur & cadat, & manente verbo pereat? Nonne Spiritus est* GRATIA, *quâ tu dixisti liberum arbitrium iuvari, & eius præparationem consummari? Cur ergo hic exiccatum & cecidisse dicit quicquid est etiam optimum carnis? Nondum vides,* SPIRITUM, ET LIBERUM ARBITRIUM, ESSE CONTRARIA? *Siquidem illo flante,* HOC CADIT, & NON MANET CUM VERBO. Quid patentiùs, quàm Lutherum hìc evacuare arbitrii humani libertatem, sub prætextu extollendi divinæ gratiæ activitatem; atque adeò cum Pelagianis, Adrumetinis, & Semipelagianis, astruere divinæ gratiæ cum humano arbitrio incompatibilitatem? Quid igitur restat, nisi ut quandoquidem ipse cum suis Asseclis, in hoc dogmate evacuati arbitrii, tot hæreticos antiquitùs explosos ac disiectos resuscitat, regeramus eis illam regularem Prosperi conclusionem: *Non ergo cum istis novâ acie dimicandum est, nec quasi contra ignotos hostes specialia sunt ineunda certamina*" &c?

W. August. Epist. 46.

Io. 3. 17.

Rom. 3. 6.

Isa. 4. 6. & seqq.

X. Luth. in Assert. Articuli 36.

Prosper.

CAPUT

CAPUT XLIX.

Ulterior præcedentis Articuli prosecutio. Iactantia Lutheri adversus Catholicos tanquam minus idoneos ad secum super quæstione liberi arbitrij certandum. Recensentur aliquot Doctores qui istam Lutheri jactantiam represserunt. Sepulvedæ *de Luthero & eius fratribus censura. Lutheri inconstantia, per Viennensem Episcopum, in sua* Antilogiarum Luthericarum Babyloniâ *propalata. Transitus ad tertium annulum cohærentiæ Lutheranismi cum veteribus hæresibus, in culpando Deum velut peccatorum nostrorum authorem, consistentem. A quibusnam antiquioribus hæreticis emendicaverit Lutherus dogma istud?* Simonianorum *&* Florinianorum *super eo dogmate concordia & discordia. Conciliantur Irenæus & Vincentius Lyrinensis super ea re. Quosnam magis imitetur Lutherus, an Simonianos an Florinianos? Præstetne potius Atheum esse, quàm Deum peccatorem agnoscere? Lutherus ob eundem scopum finxit Deum peccatorum authorem; ob quem olim Ethnici falsos Deos divulgarunt sceleratos ac criminosos: Et quis ille?*

CLVII. PRæcedentem Articulum tam fusè prosecuti & persecuti sumus proptereà, quòd author, vel potiùs renovator ejus Lutherus, tanti eum fecerit, ut in ejus comparatione cæteros penè omnes Articulos suos pariter damnatos, pro nugis habeat:[Y] *In cæteris Articulis*, ait ipse, *de Papatu, de Concilijs, Indulgentijs, alijsq; non necessarijs* NUGIS, *ferenda est levitas & stultitia Papæ, & suorum: sed in hoc Articulo* (de libero arbitrio) *qui omnium optimus, &* RERUM NOSTRARUM SUMMA EST, *dolendum ac flendum est, miseros sic insanire. Tantùm enim abest, ut Papa & sui discipuli mysterium hoc gratiæ Dei vel uno totâ intelligant, aut aliquando agnoscant, ut anteà casurum cælum credam. Non stabit huius Articuli veritas cum Ecclesia Papæ, non magis quàm cum Christo Belial, & cum luce tenebræ.* Et inferiùs ibidem rursùs post paucula, assignans rationem, ob quam prolixiùs Assertioni istius Articuli, quàm cæterorum, immoratus fuerit: *Verbosus*, inquit, *in hac parte fui*, NECESSITATE REI; *quæ non modo per hanc Bullam* (Leonis X.) *quam ne pili quidem facio, sed per omnes penè Scholasticos Doctores oppressa & extincta est, plus trecentis annis. Nemo enim hic non contra gratiam pro gratia scripsit; ita ut non sit res æquè* NECESSARIA *tractatu: quam & sæpiùs optavi, omissis illis Papensibus* NUGIS, *& negotijs, quæ nihil ad Ecclesiam pertinent, nisi ut vastent, tractare. Sed longitudine temporis, & magnitudine usus, operatio Satanæ sic insedit, & errore isto sic hebetavit animos hominum; ut nullos videam qui idonei sint ut intelligant, nedum ut nobiscum certent.* Hanc Lutheri arrogantiam egregiè repressit Roffensis Antistes, tum alibi sparsim in sua *Confutatione Assertionis Lutheranæ*, tum potissimùm in Confutatione Assertionis 36. Erasmus quoque in sua *Diatriba*, atque item in *Hyperaspiste* id ipsum præstitit: necnon Ruardus, Driedo, Latomus, aliique Lovaniensis Academiæ Theologi. Joannes item Genesius Sepulveda Hispanus, tribus libris *De Fato & libero arbitrio* inscriptis, Catholicam doctrinam adversùs eundem Lutheri Articulum eleganti admodùm stylo propugnavit. In cujus Operis limine hæc de Luthero & ejus illo cardinali Articulo ait: [Z] Cùm multæ veterum Philosophorum controversiæ divinis oraculis, & Christianæ Religionis beneficio, diremptæ fuissent, quid in quaque verissimum sit constituto, abundè, doctissimorum & egregiâ pietate virorum consentiente Decreto, effectum esse videbatur, ut nemo jam magis posset de volũtate & arbitrii libertate, quàm de Mundi primordio, vel animorum immortalitate, dubitare: nisi hoc tempore, AUTHOR OMNIS IMPIETATIS, & INFAMIA NOSTRI SÆCULI MARTINUS LUTHERUS, extitisset: qui dum è mentibus hominum Religionem Christianam, omnemque Dei cultum, nititur cunctis rationibus abolere; certissimam rem, & Principium tum Philosophorum tum Theologorum authoritate confirmatum, in dubium revocare tentaret; tanto studio & contentione,

[Y] Luther. in Assert. Artic. 36.

Roffensis. Erasmus. Ruardus. Driedo. Latomus.

[Z] Sepulveda l. 1 de Fato & lib arb. sub initium.

„ ut de SERVO ARBITRIO librum, qui ipsâ „ statim inscriptionis insolentiâ simul Authoris temeritatem præferat, simul impiam arrogantiam, in Erasmum Roterodamum ediderit, cùm hic de LIBERO ARBITRIO librum doctè & eleganter, ac perinde religiosè conscripsisset, quo Lutheranum hunc errorem, ac potiùs fraudem & malitiosam impietatem, scienter quidem ille & peracutè, sed justo tamen modestiùs, ne dicam parciùs & timidiùs, insectatur. Qui si totam causam fuisset complexus, nec bonam partem intactam reliquisset, consuluisset vir eloquens & eruditus labori meo, meque gravi hoc scribendi munere liberasset. Nunc cùm sententiam suam testimonio duntaxàt sacrarum litterarum confirmare contentus, dum satis Religioni sit factum iri putaret; quid natura rerum humanaque ratio poscat omiserit; officii esse duxi, quæstionem, cujus discrimine maxima & morum & Religionis momenta versantur, paulò altiùs repetitam, latiùs etiam explicare: ut Lutherano furori, qui nova monstra nullo non tempore comminiscitur, nec cessat Religioni pernitiosiores insidias machinari, hac in quæstione, quæ non minùs Philosophos quàm Theologos attingit, cunctis rationibus, quantum studio & labore consequi possumus, occurramus. Simul ne cùm cætera ejus impia & nefaria dogmata viri singulari tum doctrinâ tum etiam gravitate multi singula libris editis cohibuerint, hoc, quod non solùm CHRISTIANÆ RELIGIONI, SED OMNI DIVINO CULTUI, LIBERTATI HOMINUM, CUNCTIS LEGIBUS HUMANIS JUXTA AC DIVINIS latenter insidiatur, campo liberiori debacchetur, si minùs multorum testimonio & Scriptis refellatur". Hæc ibi ille. Qui rursùs sub initium libri 3. inconstantiam redarguit Lutheri; qui cùm homines libero arbitrio spoliet, & fatali necessitati subjiciat, non cessat tamen verbis & Scriptis eos hortari ut in suam Sectam transeant, aut in ea jam positi perseverent. Unde concludit, non zelo veritatis aut Religionis, sed studio obvelandi sua ac suorum vitia, eum indixisse bellum libero arbitrio: "Martino Luthero (ait ille „ ibi) nihil sanè est, quòd hanc imprudentiam „ aut inconstantiam objiciamus: qui hoc ipsum „ agit, hoc elaborat, ut homines à Religione, à „ virtute, in omnem impietatem scelusque traducat; quò multorum in flagitiis societate, ipsius scelera minus turpitudinis habere videantur: nec per summum studium aliam viam commodiorem hac, nec magis compendiariam excogitare potuit, ad excusandum sacrilegia, & incestus vel suos, vel eorum quos habet satellites impietatis, & quos legitimè solet FRATRES suos nuncupare". Ac demùm ibidem aliquanto inferiùs idem Author asseverat, Lutheri dogmata non ab ipso inventa, sed aliundè fuisse emendicata: " Quid enim „ hactenùs (inquit) excogitavit Lutherus, „ quod ante ipsum à plerisque non fuerit ani„ madversum primùm, ac deinceps magno consensu damnatum"? Sed nec hanc ipsam pessimam praxim renovandi veteres hæreses excogitavit ex semetipso. Dudum quippe est, quòd de quibusdam sui ævi Dogmatistis scripserit Theodoretus; A. Cùm novorum dogmatum „ authores esse cuperent, ex multis Sectis impietatem emendicarunt, & perniciosam hæresim conflarunt". Hos ergo imitatus est Lutherus, signanter quoad bina illa dogmata principalia, superioribus duobus capitibus discussa: atque adeò quoad alia complura, quæ ab eis quasi rami ex truncis vel radicibus pendent: ut sunt bonorum operum inanitio: Meritorum ac demeritorum, mercedum ac suppliciorum demolitio: Justitiæ insititiæ destructio, imputatitiæ astructio: Legum ac præceptorum, sub impossibilitatis prætextu, abolitio. Ubi obiter notandum, non satis sibi constare Lutherum, dum ex una parte liberum arbitrium penitùs tollit, prout præcedenti capite visum; ex altera autem parte fidem saltem fatetur esse præceptam, dicens: B. *Sola fides Christi necessaria est, ut justi simus: cætera omnia liberrima, neque præcepta ampliùs, neque prohibita.* Cur fidei excipit præceptum, si liberum arbitrium penitùs extinctum est? C. Quid illud (inquit Augustinus) „ quòd tam multis locis omnia mandata sua „ custodiri & fieri jubet Deus? Quomodò jubet si non est liberum arbitrium"? Et ibidem inferiùs: " Ubi dicitur, *Noli hoc*, & *noli illud*: „ & ubi ad aliquid faciendum vel non facien„ dum in divinis monitis opus voluntatis exi„ gitur, satis liberum demonstratur arbitrium". Et iterum capite proximè sequenti: " Dicit „ Apostolus (inquit) *Noli vinci à malo, sed vince* „ *in bono malum.* Et utique cui dicitur, *Noli vinci*, „ arbitrium SINE DUBIO voluntatis ejus convenitur". Quomodò igitur homini præcipitur ut credat, si arbitrio voluntatis caret? Mihi hìc incidit illud Nazianzeni: D. Tale „ quiddam est stoliditas: & secum ipsa, & cum „ veritate pugnat; ut nec cùm sibi ipsi adversatur, id intelligat, aut erubescat". Et illud item Vigilii, de veteribus Dogmatistis: E Quid „ sibi velit tanta professionis vestræ varietas, „ ut quod unâ manu ædificatis, aliâ iterùm de„ struatis, non intelligo: nisi quia veritatem Religionis mendaciorum fucis eluditis". Sed inconstantiam Lutheri jam pridem peculiari libello propalavit Episcopus Viennensis Joannes Fabri. Ubi per 52. titulos seu Locos communes, centurias aliquot contradictionum hæresiarchæ distribuit: præfixo Operi hocce titulo generali: *Antilogiarum Martini Lutheri Babylonia.* Ibi titulo vigesimo octavo ponit

A Theod. Præfat. in Polymorphum.

B. Lutherus in c. 2 ad Galatas.

C. Augusti lib. de grat. & lib. arbit. cap. 2.

Rom. 12. 21.

D Nazianz Orat. 32.

E. Vigil. l. 4. cont. Eutyc.

Ioan. Fabri.

ponit novem ejus antilogias super Articulo *De sola fide iustificante.* Item titulo 41. ponit quatuor ejusdem antilogias super Articulo *De libero arbitrio.* Item titulo 32. ponit duas super Articulo *De meritis.* Item titulo 48. ponit decem super Articulo *De bonis operibus.* Item titulo 36. ponit septem super Articulo *De Praeceptis Dei.* Item titulo 43. ponit tres super Articulo *De absoluta necessitate.* Item titulo 42. ponit tres super Articulo *De libertate Christiana.* Item titulo 51. ponit duas super Articulo *De certitudine salutis.* Quos titulos specialiter hic commemorandos censui, eò quòd binos istos Articulos praecedentibus duobus capitibus discussos directè concernant, vel saltem accessoriè attingant. Unde non est necesse de singulis hic particulatim indagare, è quorum haereticorum veterum lacunis Lutherus eos hauserit; cùm sufficiat ostendisse, unde hauserit primarios duos hactenùs discussos, quibus reliqui sunt consectarii. Nam ut vulgò dici consuevit, *Qui dat antecedens, dat quae consequuntur ad illud.*

CLVIII. Tertius porrò annulus cohaerentiae Lutheranismi cum veteribus haeresibus, est dogma istud, vel ipso auditu horrendum ac blasphemum, quo Deus statuitur author peccatorum. Lutheri verba huc spectantia sunt illa: F. *Mala opera in impijs Deus operatur.* Ubi ne fortè quis suspicaretur hoc ei velut aliud agenti praecipitanter excidisse, ibidem continuò pergit id ex professo probare, subdens: *Vt Prov. 16. dicit: Omnia propter semetipsum operatus est Dominus, etiam impium ad diem malum. Et Rom. 1. Tradidit illos Deus in reprobum sensum, ut faciant quae non conveniunt. Et 11. Quem vult indurat, cuius vult miseretur. Sicut & Exod. 9. de Pharaone dicit, In hoc ipsum excitavi te, ut ostendam virtutem meam in te. Ideo enim est terribilis Deus in iudicijs & operibus suis.* Hanc porrò haeresim non Lutherus invenit primus, sed extinctam revocavit ab Inferis. Ut enim omittam quòd *VViclessus* eam docuerit ut probabilem lib. 2. Trialogi cap. 3. certè ducentis propemodùm annis ante Lutherú condemnata fuerat Parisiis inter errores *Ioannis de Mercuria,* quorum quartus ita sonabat: *Deus facit quòd aliquis peccet, & quòd sit peccator: & vult voluntate beneplaciti quòd ille sit peccator.* Septimus item sic: *Quemlibet peccantem Deus vult peccare voluntate beneplaciti, & facit eum peccare, & vult quòd peccet.* Octavus denique sic: *Deus facit malum esse, & peccatum esse.* Sed & isto longè adhuc vetustiores *Seleuciani* & *Hermiani*, apud Augustinum lib. de Haeresibus ad Quodvultdeum cap. 59. asserebant, *Malum esse aliquando à Deo.* Et ante hos adhuc *Floriniani*, qui apud eundem Augustinum ibidem cap 66. dicebant, *Deum creasse mala.* Videat Lector quae de his scripsimus superiùs cap. 23. §. 78. Eandem denique

F. Luth. in Assert. Art. 36. Vide lib. de capt. Babyl.

COHAERENTIA III.

Wicleffus.

Io. de Mercuria. Vide hos errores ad calcem Magistri Sentent.

Seleuciani. Hermiani. Floriniani.

haeresim Vincentius Lyrinensis attribuit *Simonianis* & *Priscillianistis*, de quorum respectivè Patriarchis loquens: G. Quis (inquit) ante „*Magum Simonem*, Apostolicâ districtione per„cussum, à quo verus ille turpitudinum gurges „usque ad novissimum *Priscillianum* continuâ „& occultâ successione manavit, authorem „malorum, id est, scelerum, impietatum, fla„gitiorumque nostrorum, ausus est dicere Creatorem Deum"? Caeterùm haec Vincentii opinio difficultate non caret, pro ea parte quâ Magum Simonem insimulat. Simon enim Apostolorum aetate vixit & haeresim evomuit: Florinus verò non nisi demùm post centum & ampliùs exinde annos dogmatizare occoepit, aetate nimirum Irenaei, cujus in Schola Polycarpi fuit aliquando condiscipulus, licèt jam provectior. Testatur autem Irenaeus, antiquiores Florino haereticos nunquam ea dogmata, quae Florinus praedicabat, asseruisse. Ex quo planè apparet, Simonem Magum protohaeresiarcham ea non tradidisse. Irenaei ad Florinum, in haeresim jam lapsum, verba sunt haec: H. Ista dogmata, Florine, ut tecum agam hu„maniùs, sanae doctrinae & sententiae non sunt. „Ista dogmata sunt Ecclesiae repugnantia, ut„pote quae eos qui illis obsequuntur, in maxi„mam impietatem dejiciant. Ista dogmata NE „HAERETICI QUIDEM, QUI ERANT AB EC„CLESIA EXTURBATI, UNQUAM AFFIRMA„RE AUDEBANT". Ex quibus verbis arguere licebit in hunc modum: Dogmata Florini adeò horrenda fuerunt, ut ne haeretici quidem usque in id tempus ea affirmare ausi fuerint. Praecipuum verò maximeque horrendum inter ea fuit illud, quo Deus fingebatur author peccatorum, ut cap. 23. §. 78. vidimus. Igitur haeretici usque in id tempus affirmare illud ausi non fuerunt. Ac per hoc nec Simoniani nec ipse eorum Patriarcha Simon illud affirmarunt, quippe qui ante istud tempus viguerunt & errores suos seminaverunt. Haec difficultas commodiori viâ expediri non posse videtur, quàm dicendo, dogma Florini quadantenùs novum fuisse, nec per omnia cum Simoniano coincidisse, sed horribilius quodammodo extitisse. Sic enim verificabitur dictum Irenei, nec falsificabitur dictum Lyrinensis. Discrimen porrò Floriniani dogmatis à Simoniano in hoc consistere videtur, quòd Florinus formalia hominum peccata Deo authori attribuerit, Simon Magus autem nonnisi materialia. Ratio est, quia Florinus non ademit hominibus arbitrij libertatem, sed asseruit eam à Deo inclinari ad liberè peccandum, adeoque ad formale peccatum perpetrandum. Quemadmodùm enim Catholici docent, bona opera à Deo in nobis fieri, non solùm manente, sed liberè etiam cooperante voluntatis nostrae arbitrio; ita Florinus

Simoniani. Priscillianistae.

G. Lyrin. cap. 34.

DIFFICULTAS.

H. Irenaeus Epist. ad Florinum.

EXPEDITUR.

contendebat, mala opera sive peccata à Deo in nobis fieri, non solùm manente, sed liberè etiam cooperante voluntatis nostræ arbitrio. At verò Simon Magus, hominum libertatem penitùs evacuavit, unde consequens erat homines non nisi materialiter scelera perpetrare, formalem verò malitiam in solum Deum naturæ authorem & instinctorem redundare. Hinc Vincentius Lyrinensis post verba illa superiùs citata, quibus Simonem perhibet ausum dicere authorem malorum esse Deum, continuò subdit: " Quippe quem asserit, „ talem hominum manibus ipsam suis creare „ naturam, quæ proprio quodam motu, & „ necessariæ cujusdam voluntatis impulsu, ni„ hil aliud possit, nihil aliud velit, nisi pec„ care: eò quòd furiis omnium vitiorum „ exagitata & inflammata, in omnia turpi„ tudinum barathra, inexhaustâ cupiditate rapiatur".

Lyrinens. suprà.

Scrupulus.

CLIX. Dicet fortè hìc quispiam, ex jam dictis consequens apparet, perperàm à nobis numeratos fuisse Florinianos inter priscos hæreticos à quibus Lutherus suum dogma, de Deo peccatorum authore, emendicaverit. Nam discrimen à nobis assignatum inter Florinianos & Simonianos, pari jure secernit eosdem Florinianos à Lutheranis; quippe liberum arbitrium evacuantibus perinde ac evacuabant Simoniani: ac proinde nonnisi materialia hominum peccata Deo authori adscribentibus; sicut dictum est de Simonianis: quos in hoc secrevimus à Florinianis, quòd Deo affingerent peccata hominum duntaxàt materialia, Floriniani autem etiam formalia. Respondetur negando id esse consequens, quod prætenditur. Primò quia ut Floriniani inter Lutheranismi patronos, quoad præsens dogma rectè numerarentur, sufficiebat quòd in ipso dogmate propugnando Lutheranis patrocinarentur, etiamsi alio medio ad illud persuadendum uterentur. Patrocinati sunt autem: quia docuerunt, *Deum esse authorem peccatorum*, quem similiter docet Lutherus authorem esse peccatorum: tametsi illi id docuerint ex motivis aliis, iste ex aliis. Secundò, quia etsi Lutherus locis ex ipso superiùs citatis magis imitari videatur Simonianos, quàm Florinianos, alibi tamen adhærere se indicat Florinianis magis quàm Simonianis: ut cùm ait, [I] *Si præscivit Deus Iudam fore proditorem, necessariò Iudas fiebat proditor: nec erat in manu Iuda aut ullius creatura aliter facere, aut voluntatem mutare*: LICET ID FECERIT VOLENDO, NON COACTUS. *Sed velle illud erat opus Dei.* Ecce hìc agnoscit opus peccaminosum esse hominis volentis & non coacti ad volendum. In quo recedere videtur à Simonianis, & accedere ad Florinianos. Eapropter Joannes Fabri in sua *Antilogiarum Lutheri Babylonia* suprà memoratâ, contraponit antilogicè

Excutitur.

I. Luther. lib. de Serv. arbit.

prædictis verbis Lutheri hæc item ejusdem alibi verba: [K] *Omnia ex absoluta necessitate eveniunt: adeò quòd etiam Deus non solùm est causa peccati permissivè, sed effectivè.* Imò verò idem Lutherus subinde omnem libero arbitrio adimit activitatem, puram & meram ei tribuens passivitatem. Præmissis namque illis Dei ad Israëlitas verbis, *Sicut lutum in manu figuli, sic vos in manu mea, domus Israël*; hanc subdidit glossam, [L] *Quid, objecto, activitatis habet lutum, quando figulus formam ei affingit? Nonne mera passio ibi cernitur?* Quâ similitudine ex professo ibi probare contendit, liberum arbitrium non cooperari Deo activè, sed habere se merè passivè. Quod planè contrarium est ei quod de Juda proditore dixerat: *Id fecit volendo, non coactus.* Nec refert quod ibidem subdiderit, *Sed velle illud erat opus Dei.* Nam & Catholici agnoscimus, actus nostros supernaturales esse munera & opera Dei, juxta illud Christi ad Judæos, *Hoc est opus Dei, ut credatis in eum*: Nihilominùs non dubitamus tales actus esse nostros, & procedere à nostro libero arbitrio, liberè volente, & non coacto, nec fataliter necessitato. Itaque Lutherus quoad dogma de Deo authore peccatorum, non ita adhæret Simonianis, quin subinde declinet ad Florinianos; nec ita remanet apud Florinianos, quin denuò excurrat ad Simonianos. Quapropter inter Magistros è quorum Scholis hausit præsens suum dogma, rectè numerati à nobis sunt *Simoniani* pariter & *Floriniani*. Est verò dogma ipsum ita horrendum, quemadmodum cap. 23. §. 78. indicavimus, ut ejus horrore perculsi veteres quidam Dogmatistæ, cùm non possent originem & radicem primam malorum extra Deum reperire, maluerint duos potiùs Deos, bonum unum & malum alterum, fingere, quàm uni Deo bono peccata hominum ascribere. Inter ipsos Ethnicos non defuere, qui Deum tantâ istâ infamiâ liberare sategerint: ut Maximus Tyrius Dissert. 23 Seneca quoque tametsi *Deos* pluraliter nominet, non vult tamen cuiquam eorum aspergi infamiæ labem. Imò verò Deorum infamatores eorundem negatoribus æquiparat: [M] Quid interest (inquiens) utrum Deos neges, an infames"? Pulchrè etiam Tertullianus adversùs Gnosticos: [N] *Deum* sufficit di„ ci, ut necesse sit bonum credi: malum enim „ Deum qui præsumpserit, constare in utroque „ non poterit; aut Deum negare debebit, quem „ malum existimarit: aut bonum dicere, quem „ Deum pronuntiarit. Bona igitur erit & vo„ luntas ejus, qui nisi bonus, non erit Deus". Ego sanè, si alterutrum eligere constringerer, atheus hac in parte, quàm Lutheranus fieri præeligerem. Sed nec cunctor dicere, Deum quoque ipsum malle non esse, quàm talem esse, qualis à Luthero post prisca illa Mundi perpsemata fingitur esse. Nonne enim ipse est, qui

K. Idem in Assert. Art. 36.

Hier. 18. 6.

L. Id. in Psalm. 5.

Io. 6. 29.

M. Seneca Epist. 123.

N. Tertull. in Scorpiaco cap. 5. Vide Clem. Alex. lib. 1. Pedag. c. 8.

qui per os assumptæ humanitatis dixit de Iscariote Traditore suo, propter unum ipsum traditionis facinus; *Bonum erat ei, si natus non fuisset?* Et tamen ex Lutheri sententia, vel potiùs dementia, Deus hujus ipsius tanti facinoris author & architectus est: nec solùm hujus, sed quorumlibet etiam aliorum toto Mundo commissorum, aut posthac committendorum. Cur igitur in consequentiam regulæ abs se positæ, & Traditori intimatæ, non liceat dicere, Melius fuisset Deo non esse, quàm tot tantorumque scelerum opificem esse? Est quidem hoc consectarium ad Lutheri hypothesim, ut proinde de hac nihil aptiùs dici posse videatur, quàm quod est apud Tertullianum: O. Horrebo planè spurcum blasphe„miæ afflatum, de hæretico ore fœtentem". Addo præterea, Lutherum, aliosque blasphemi istius dogmatis patronos, videri, solatium aliquod suis vitijs, ex vitiosi Dei consortio, quæsivisse: quemadmodum olim profana Gentilitas Deos sibi facinorosissimos finxerat, non tam ut eos sincera devotione percoleret, quàm ut eorum imitatione velamen nequitiæ suis flagitijs ac sceleribus superinduceret: P. De„os (inquit Nazianzenus) vitiorum patro„nos effinximus: ut peccatum non modò cri„mine careat, sed etiam divinum censeatur; „ad ea videlicet, quæ pro Dijs adorantur, defensionis causâ confugiens". Et Athanasius: Q. Omnes propemodum civitates (inquit) „omnibus libidinibus scatent, ob imma„nitatem morum quam in Dijs suis conspiciunt". Et Cyprianus: R. Deos suos „(inquit) quos venerantur, imitantur: fiunt miseris & religiosa delicta". Et Augustinus: S. Nonne ego (inquit) in flu„mine moris humani lego & tonantem Io„vem, & adulterantem? Et utique non pos„set hæc duo: sed actum est, ut haberet au„thoritatem ad imitandum verum adulte„rium, lenocinante falso tonitruo". Et Minutius Felix: T. Quid loquar (inquit) Mar„tis & Veneris adulterium deprehensum, & „in Ganymedem Jovis stuprum cælo conse„cratum? Quæ omnia in hoc prodita, ut „vitijs hominum quædam authoritas pararetur". Et Julius Firmicus: V. Cuicunque „(inquit) placet superstitionis istius metu„enda contagio; aut malis suis solatium „quærit, aut facinora Deorum tacitâ collau„dat cogitatione: hoc optans, hoc quærens, „hoc utique magnopere desiderans, ut & sibi „liceat, quod Dijs suis licuit; ut & se ad „consortium talis vitæ, morum similitudo „perducat. Adulterio delectatur aliquis? Jo„vem respicit, & inde cupiditatis suæ fo„menta conquirit: probat, imitatur, & „laudat; quòd Deus suus in cygno fallit, in „tauro rapit, ludit in satyro; & ut liberalis „in flagitijs esse consuescat, quòd inclusam „regiam virginem auro largiter fluente corru„perit. Puerorum aliquis delectatur ample„xibus; Ganymedem in sinu Jovis quærat; „Herculem videat Hylam impatienti amore „quærentem, Hyachinti desiderio captum „Apollinem discat. Chrysippum alius, alius „Pelopem videat: ut per Deos suos sibi licere „dicat, quicquid hodie severissimè Romanis legibus vindicatur". Et post paucula ibidem inferiùs: "Alienum aliquis desiderat, & hoc „cum morte domini conatur implere? Vi„deat, ut Hercules occiso Geryone Iberas ab„egerit boves. Si quis promiscuâ hominum „cæde gaudet; præposteras Martis cupiditates „diligenter inspiciat. Semina penè omnium „scelerum à Dijs suis peccantium turba colle„git: & ut perditus animus impunè facinus „posset admittere, ex præcedentibus facino„rum exemplis majore se authoritate defen„dit. Si stupri præmia corruptor inquirit, si „viam optat sollicitationis addiscere, in sinu „corruptæ mulieris aurum videat Iovis. Si „publicus parricida commissam sibi regni cu„stodiam nefariâ prodere cupiditate desiderat, „respiciat ad eos qui Saturnum filio prodide„runt. Quatenus jus lædatur hospitij, vel „quatenus amicitiæ jura turbentur, vel qua„tenus mensæ conciliatio sancta violetur, si „quis ad injuriam pronus quærit; ordinem „scelerum de Tantali casibus discat. O faci„norosæ cupiditatis triste solatium! O ho„minum deflenda persuasio! O infelicis imi„tationis cruenta meditatio! Scenam de cæ„lo fecistis, & errantes animos per abrupta „præcipitia crudeli calamitate duxistis; dum „hominibus peccare cupientibus facinorum via de Deorum monstratur exemplis". Quid, quæso, minùs fecit Lutherus: qui ut homines ad laxandum in omnia facinorum ac flagitiorum genera habenas induceret, Deum omnium facinorum ac flagitiorum architectum confinxit? Sed non fuit ipse primus hujus execrandæ strophæ commentor, sive inter Pseudochristianos, sive inter Paganos: prout jam satis ex dictis perspicuum est. Quapropter tam ipsi, quàm reliquis quibuslibet ejusdem blasphemiæ hodie resuscitatoribus refricandum est illud Prosperi corollarium: *Non ergo cum istis novâ acie dimicandum est, nec quasi contra ignotos hostes specialia sunt ineunda certamina. Tunc istorum machinæ fractæ sunt tunc in superbia socijs ac Principibus corruerunt quando &c.*

Mat. 26. 24.
O. Tertull. in Scorpiaco cap. 7.
P. Naz. Orat. 39. Vide Orat. 3.
Q. Athan. Orat. cont. Idola.
R. Cyp. Epist. 2.
S. Aug. lib. 1 Confess. c. 16. Vide Epist. 202. & l. 2. de Civit. c. 7.
T. Minutius in Octavio.
V. Iul. Firm. l. de Errore profan. Relig. c. 13. Vide Arnob l. 5. & Lactant. l. 1. c. 10. & l. 5. c. 10. & Cyril. Alex. l. 7 cont. Iul. & Ambros. l. 1. de virginib. & Isid. Pelus. l. 2. Epist. 92.

CAPUT L.

Recensentur & astruuntur novem alij annuli cohærentiæ Lutheranismi cum antiquioribus hæresibus: Quartus nimirum de remanentia peccati in parvulis baptizatis: Quintus de Scripturistici canonis repudiatione: Sextus de Scripturistici sensus arbitraria depravatione: Septimus de divinarum Traditionum rejectione: Octavus de ecclesiæ Catholicæ defectione: Nonus de Romanæ Ecclesiæ depressione: Decimus de Romani Pontificis insectatione: Vndecimus de Conciliorum Ecclesiasticorum enervatione: Duodecimus de Sacrorum Tractatorum vilipensione. Singuli annuli ad priscos suos patronos & patriarchas reducuntur.

CLX. IAm reliquos hujus cohærentiæ annulos celeriori passu percurremus; non quidem universos, propter nimiam multitudinem, sed tamen præcipuos & maximè obvios: quos inter inprimis occurrit ille: W. *In puero post Baptismum negare remanens esse peccatum, est Paulum & Christum simul conculcare.* Hic porrò error à Waldensibus emendicatus est; qui, teste Reinero, dicebant, X. *Quòd ablutio quæ datur infantibus nihil prosit.* De ijsdem Etmengardus: Y. Di„cunt hæretici (inquit) *Quòd nulli, nisi proprio* „*ore & corde hoc Sacramentum* (Baptismum) *pe*„*tat, potest prodesse: Inde adducentes hunc erro*„*rem, quòd parvulis Baptismus aquæ nihil prosit*". Refutat in Waldensibus eundem errorem Ebrardus Bethuniensis lib. contra Waldenses cap. 6. Verùm nec Waldenses fuere primi inventores, sed duntaxat renovatores istius hæreseos. Diu quippe ante ipsos eandem docuerant *Massaliani*, qui & *Euchitæ*, atque *Enthusiastæ*: qui apud Damascenũ dicebant: Z. *Baptismum non perficere hominem, nec divina Sacramenta accepta expiare sordes animi, sed solas preces, quæ ab illis rectè fundantur.* Item, *Neque aut Baptismo Ecclesiæ, aut Clericorum Ordinationibus omninò Spiritus Sancti participes eos fieri qui sacrâ aquâ expiantur: sed eos demùm, qui paulò studiosius socios se eorum precum orationumq; præbuerint.* Et ante Damascenum Theodoretus: A. *Maßaliani* „(inquit) quod nomen in Græcam linguam „translatum *Euchitas* seu Precatores significat, „*Baptisma* dicunt *suscipientibus nihil prodesse*: „*Novacula enim instar præcedentia peccata aufert*, „*peccatorum autem radices stirpitùs non exscindit*: „*perpetua autem oratio radicem peccati funditùs evellit*". Inter hos & Lutheranos interesse illud videtur, quòd tametsi concorditer admittant peccatum baptismate secundùm se sive ex opere operato non evelli, adeoque illud in infantibus nihil operantibus remanere post Baptismum: Lutherani tamen fidei, Massaliani autem orationi expiationem adscribant. De Massalianis id patet ex mox dictis: de Lutheranis id patet ex hisce Lutheri verbis: B. *Baptismus neminem iustificat, nec ulli prodest; sed fides in verbum promissionis, cui additur Baptismus: hæc iustificat, & adimplet id quod Baptismus significat.* Verùm cùm fides sit fons orationis, juxta illud Apostoli, *Quomodo invocabunt, in quem non crediderunt?* consequenter apparet, Massalianos perinde ac Lutheranos requisivisse fidem ad consequendum peccati abolitionem sive evulsionem: adeoque parvulis fide carentibus, quantumvis baptizatis, negasse remitti peccatum. Unde inter *Lutheranorum* Progenitores numerantur *Massaliani* à Prateolo post Lindanum: C. De his (ait ille) qui hoc no„stro sæculo *Massalianorum* imitantur errorem, „sic scribit Lindanus, Dubitantij sui Dialogo „secundo: *Maßaliani negabant per Baptismum* „*homines sanctificari, neque per Sacramenta sordes* „*animi expiari. Plane nunc ita Lutherus, Calvinus,* „*& Suenckfeldius, Baptismum adeo docent ineffica*„*cem, ut peccatum originis verè maneat, neque* „*animus peccati labe expietur, aut cor expurgetur*". Hanc porrò vetustissimam Massalianorum hæresim, à Lutheranis novissimè de Orco resuscitatam, Pelagiani olim Augustino & Catholicis ei consentientibus affingebant, quasi docerent ac dicerent, D. *Baptisma non dare omnem indulgentiam peccatorum, nec auferre crimina, sed radere: ut omnium peccatorum radices in mala carne teneantur.* Sed calumniam hanc à se & Catholicis cæteris Augustinus ibidem continuò propellit: E. Quis hoc (inquiens) adversùs „Pelagianos, nisi infidelis affirmet? Dicimus „enim Baptisma dare omnium indulgentiam „peccatorum, & auferre crimina, non radere, nec „*Vt omnium peccatorum radices in mala carne te*„*neantur, quasi rasorum in capite capillorum, unde* „*crescant iterum resecanda peccata*: ham & istam „similitudinem comperi, suæ illos adhibere „calumniæ, tanquam hoc nos sentiamus atque dicamus.

W. Luther. Art. 2. per Leonem X. damnato.

COHÆRENTIA IV.

X Reiner. contra Walden. cap. 5,

Y Etmeng. cont. Walden. cap. 12

Ebrardus

Z Massaliani apud Damasc. l. de Hæresib.

A Theod l. 4 Hæret. Fab. cap. 11.

B Luth. de capt. Babil. c. de Baptismo.

Rom. 10. 14

C Prateol. in Elencho hæreticum l. 11. cap. 20.

Vide Lind. in Dubitan. Dial. 2. c. 5,

D Pelagianor. calumnia apud Aug l. 1. ad Bonif. c. 13

E Aug. l. 1. ad Bonif. cap. 13.

„ dicamus. Sed de ista concupiscentia carnis „ falli eos credo, vel fallere, cum qua necesse „ est ut etiam Baptizatus, & hoc si diligentissimè proficit & Spiritu Dei agitur, piâ „ mente confligat. Sed hæc etiamsi vocatur „ *Peccatum*, non utique quia peccatum est, sed „ quia peccato facta est, sic vocatur: sicut „ scriptura, *manus* cujusque dicitur, quòd manus eam fecerit". Cùm Augustinus calumniam istam à Pelagianis sibi aspersam tam disertè propulerit ac refellerit, mirum profectò est Lutherum non erubuisse, in patrocinium sui Articuli per Pontificem ut suprà damnati, eundem ipsum Augustinum adducere: F. *Dicunt* (ait ille) *Baptismi injuriam esse, si non omnium peccatorum tribuere dicatur remissionem, sicut habet fides Catholica Ecclesia, & Sanctum Euangelium. Si ergo remissa sunt omnia peccata, quod reliquum est, peccatum dici non debet. Respondeo, quid hic dicere possum, nisi quod, urgentibus eodem argumento Pelagianis, Augustinus dixit? Scilicet peccatum remitti quoad reatum, sed non quoad actum: seu, ut ipsius verbis utar*, PECCATUM ISTUD REATU TRANSIT, ACTU MANET. Ubinam Augustinus ea verba protulerit aut scripserit, Lutherus non indicat, sed nec indicare potuit, quia nusquam & nunquam Augustinus ea protulit aut scripsit. Dixit quidem sæpiùs & scripsit, concupiscentiam in renatis actu manere, reatu transire seu tolli: *Peccatum* verò *actu in renatis manere*, nusquam dixit, nusquam scripsit. Imò disertè aliquoties asseverat, concupiscentiam in renatis manentem non esse peccatum, nisi ei ad illicita à renato consentiatur. Tunc verò manifestum est non esse peccatum originale, sed actuale sive personale. Quid enim manifestius quàm quod mox suprà ex ipso retulimus? Quàm item quod ait alibi, G. Concupiscentia jam „ NON EST PECCATUM IN REGENERATIS, „ quando illi ad illicita opera non consentitur"? Quàm item quod ibidem paulò post subjicit de eadem: " Sic autem vocatur *pec-* „ *catum*, quia peccato facta est, CUM IAM „ IN REGENERATIS NON SIT IPSA PEC- „ CATUM; sicut vocatur *lingua* locutio quam „ facit lingua; & *manus* vocatur scriptura „ quam facit manus. Itemque sic vocatur *pec-* „ *catum*, quia peccatum si vincit facit; sicut „ vocatur frigus *pigrum*, non quòd à pigris fiat, sed quòd pigros faciat"? Ex quibus facilè perspicitur quàm sit contrarius Augustino non solùm secundus ille Lutheri Articulus jam discussus, sed etiam tertius ab eodem Leone X. damnatus, quo ait: H. *Fomes peccati, etiamsi nullum adsit actuale peccatum, moratur exeuntem à corpore animam ab ingressu cæli.* Cujus oppositum disertè etiam alibi tradit Augustinus, ut cùm ait: I. Nec mireris, quòd dixi, „ manente concupiscentiali lege peccati, rea-

F. Luth. in Assert. Artic. 2. per Leonem X damnati.

G. Aug. l. 1. de Nupt. & conc. c. 23. Vide ibid. c. 25. 26. & 27. & l. 2. de pec. Merit. c. 4. & 28.

H. Luth. Art. 3 per Leonem X. damnato.

I. Aug. l. 2. de pec. Merit. cap. 28.

„ tum ejus solvi per gratiam Sacramenti. Si- „ cut enim facta, & dicta, & cogitata iniqua, „ quantùm ad ipsos motus animi & corporis „ pertinet, jam prætererierunt, & non sunt; „ eis tamen præteritis, & non jam existentibus, reatus eorum manet, nisi peccatorum „ remissione solvatur: sic contrà, in hac, non „ jam præteritâ, sed adhuc manente lege concupiscentiæ, reatus ejus solvitur, & non „ erit, cùm fit in Baptismo plena remissio peccatorum. Denique si continuò consequatur „ ab hac vita migratio, NON ERIT OMNINO „ QUOD OBNOXIUM HOMINEM TENEAT, SOLUTIS OMNIBUS QUÆ TENEBANT". Falsò itaque, atque etiam falsariè, Lutherus in suæ hæreseos patrocinium arrogat sibi suffragium Augustini: cui tam est dissonus, quàm est *VValdensibus* ac *Massalianis* consonus. Sed quid mirum si audeat imponere Augustino, qui ausus est imponere B. Paulo, & Christo?

CLXI. *Quintus* ejusdem cohærentiæ annulus est canonis Scripturistici per Ecclesiam approbati repudiatio. *Sextus* item, Sensus Scripturistici pro suo commodo ex privati spiritus dictamine depravatio. De his duobus annulis satis superque tractatum à nobis est superiùs cap. 45. per totum, & cap. 46. §. 147. ubi specialiter ostensum est, Lutheranos quoad primum cohærere *Manichais* & *Marcionistis*: quoad posteriorem, *Valentinianis* & *Priscillianistis*. Præter loca verò Patrum ibidem adducta, videri potest Epistola 253. Augustini ad Ceretium, & Epistola 93. Leonis Papæ ad Turribium cap. 16. *Septimus* annulus rectè statuitur Articulus ille Lutheranicus cap. 42. §. 137. relatus: *Neque alia doctrina in Ecclesia tradi vel audiri debet, quàm purum verbum Dei, hoc est, sancta Scriptura.* Quam hæresim pridem ante Lutherum tradiderat *VVicleffus*, qui in Supplemento Trialogi cap. 9. ait: *Quidquid Papa vel Cardinales sciunt ex Scriptura sacra deducere, id tantùm est credendum, vel ad eorum monita faciendum: quicquid extrà præsumpserint, contemnendum est tanquam hæreticum.* Sed nec iste extitit primus ejusdem hæreseos inventor: longè quippe antiquior est ista Pelagii hæresiarchæ vox: K. *Credamus quod legimus; & quod non legimus, nefas credamus astruere. Quod de cunctis etiam dixisse sufficiat.* Et ante hunc Semi-Ariani exertè pronuntiabant: L. *Vocem* COESSENTIALIS *penitùs rejicimus, nimirum velut alienam à divina Scriptura.* His quoque pridem anteà præluserant Ariani, quorum vox est: M. *Vnde nobis* ESSENTIÆ *nomen affertur? Cur filius* COESSENTIALIS *Patri dicitur? Quæ Scriptura dixit de* COESSENTIALITATE? Maximinus quoque Arianorum Episcopus, horum sectator, apud Augustinum lib. 1. adversùs ipsum sub initium, dicebat eidem Augustino: *Si quid de divinis Scripturis protuleris, quod commune est cum omnibus,*

COHÆRENTIA V. ET VI.

Augustinus. Leo.

Lutherus.

COHÆRENTIA. VII. Wicleffus.

K. Pelag. apud Aug. l. de Nat. & grat. c. 39.

L. Semi-Ariani apud Epiph. Hæresi 73.

M. Ariani apud Epiphan. Hæresi 69.

Maximinus

bus,

rio libertas arbitrii. Cum hisce postremis integrè per omnia, consentit Lutherus, prout ex superiùs dictis perspicuè claret. Cum tribus prioribus consentit quoad Majorem Præmissam, prout indidem quoque manifestum est: quoad consequentiam etiam dissentire ab eis non potest, cùm illa sit naturæ lumine evidens. Igitur quoad solam Minorem præmissam ab eis discrepat. Agnoscat proinde in se potiùs ipso discipulatum Pelagianicum, quàm Catholicis eum calumniosè improperet. Catholici enim Principium istud commune præfatorum erronum, quod Lutherus ab eis haustum propugnat, prorsùs negant: constanter, cum Magistro gratiæ Augustino, dicentes: W. Primò Dominus Noster Iesus Christus, sicut scriptum est in Euangelio Ioannis Apostoli, *Non venit ut iudicaret Mundum; sed ut salvaretur Mundus per ipsum.* Postea verò, sicut scripsit Apostolus Paulus, *Iudicabit Deus Mundum*, quando *venturus est*, sicut tota Ecclesia in Symbolo confitetur, *Iudicare vivos & mortuos.* Si igitur non est Dei gratia, quomodo *Salvat Mundum?* Et si non est liberum arbitrium, quomodo *Iudicat Mundum*"? Huic quæstioni nunquam pertinenter respondebunt Lutherani, nisi priùs abjuraverint suum Patriarcham Lutherum: qui cùm alicubi pro evacuando libero arbitrio adduxisset Isaiæ Oraculum, dicentis: *Omnis caro fœnum, & omnis gloria eius quasi flos fœni. Exiccatum est fœnum, & cecidit flos, quia Spiritus Domini sufflavit in illud. Verbum autem Domini manet in æternum*: hanc subdidit Glossam: X. *Da fœnum, & florem eius? Nonne caro, homò, seu liberum arbitrium, & quicquid est hominis? Flos eius, & gloria, nonne est virtus, sapientia, iustitia, liberum arbitrium, unde possit gloriari, aliquid esse, & posse? Qua ergo ratione fit, ut flante Spiritu exiccetur & cadat, & manente verbo pereat? Nonne Spiritus est* GRATIA, *quâ tu dixisti liberum arbitrium iuvari, & eius præparationem consummari? Cur ergo hic exiccatum & cecidisse dicit quicquid est etiam optimum carnis? Nondum vides,* SPIRITUM, ET LIBERUM ARBITRIUM, ESSE CONTRARIA*? Siquidem illo flante,* HOC CADIT, *&* NON MANET CUM VERBO. Quid patentiùs, quàm Lutherum hìc evacuare arbitrii humani libertatem, sub prætextu extollendi divinæ gratiæ activitatem; atque adeò cum Pelagianis, Adrumetinis, & Semipelagianis, astruere divinæ gratiæ cum humano arbitrio incompatibilitatem? Quid igitur restat, nisi ut quandoquidem ipse cum suis Asseclis, in hoc dogmate evacuati arbitrii, tot hæreticos antiquitùs explosos ac disiectos resuscitat, regeramus eis illam regularem Prosperi conclusionem: *Non ergo cum istis novâ acie dimicandum est, nec quasi contra ignotos hostes spetialia sunt ineunda certamina*" &c.

W. August. Epist. 46.
Io. 3. 17.
Rom. 3. 6.
Isa. 40. 6. & seqq.
X. Luth. in Assert. Articuli 36.
Prosper.

CAPUT

CAPVT XLIX.

Vlterior præcedentis Articuli prosecutio. Iactantia Lutheri adversus Catholicos tanquam minùs idoneos ad secum super quæstione liberi arbitrij certandum. Recensentur aliquot Doctores qui istam Lutheri jactantiam represserunt. Sepulvedæ de Luthero & eius fratribus censura. Lutheri inconstantia, per Viennensem Episcopum, in sua Antilogiarum Luthericarum Babyloniâ propalata. Transitus ad tertium annulum cohærentiæ Lutheranismi cum veteribus hæresibus, in culpando Deum velut peccatorum nostrorum authorem, consistentem. A quibusnam antiquioribus hæreticis emendicaverit Lutherus dogma istud? Simonianorum & Florinianorum super eo dogmate concordia & discordia. Conciliantur Irenæus & Vincentius Lyrinensis super ea re. Quosnam magis imitetur Lutherus, an Simonianos an Florinianos? Præstetne potiùs Atheum esse, quàm Deum peccatorem agnoscere? Lutherus ob eundem scopum finxit Deum peccatorum authorem, ob quem olim Ethnici falsos Deos divulgarunt sceleratos ac criminosos: Et quis ille?

CLVII. PRæcedentem Articulum tam fusè prosecuti & persecuti fumus proptereà, quòd author, vel potiùs renovator ejus Lutherus, tanti eum fecerit, ut in ejus comparatione cæteros penè omnes Articulos suos pariter damnatos, pro nugis habeat: [Y] *In cæteris Articulis*, ait ipse, *de Papatu, de Concilijs, Indulgentijs, alijsq. non necessarijs* NVGIS; *ferenda est levitas & stultitia Papæ, & suorum: sed in hoc Articulo* (de libero arbitrio) *qui omnium optimus, &* RERVM NOSTRARVM SVMMA EST, *dolendum ac flendum est, miseros sic insanire. Tantùm enim abest, ut Papa & sui discipuli mysterium hoc gratiæ Dei vel uno iotâ intelligant, aut aliquando agnoscant, ut anteà casurum cælum credam. Non stabit huius Articuli veritas cum Ecclesia Papæ, non magis quàm cum Christo Belial, & cum luce tenebræ.* Et inferiùs ibidem rursùs post paucula, assignans rationem, ob quam prolixiùs Assertioni istius Articuli, quàm cæterorum, immoratus fuerit: *Verbosus*, inquit, *in hac parte fui*, NECESSITATE REI; *quæ non modo per hanc Bullam* (Leonis X.) *quam ne pili quidem facio, sed per omnes penè Scholasticos Doctores oppressa & extincta est, plus trecentis annis. Nemo enim hic non contra gratiam pro gratia scripsit; ita ut non sit res æquè* NECESSARIA *tractatu: quam & sæpiùs optavi, omissis illis Papensibus* NVGIS, *& negotijs, quæ nihil ad Ecclesiam pertinent, nisi ut vastent, tractare. Sed longitudine temporis, & magnitudine usus, operatio Satanæ sic insedit, & errore isto sic hebetavit animos hominum, ut nullos videam qui idonei sint ut intelligant, nedum ut nobiscum certent.* Hanc Lutheri arrogantiam egregiè repressit Roffensis Antistes, tum alibi sparsim in sua *Confutatione Assertionis Lutheranæ*, tum potissimùm in Confutatione Assertionis 36. Erasmus quoque in sua *Diatriba*, atque item in *Hyperaspiste* id ipsum præstitit: necnon Ruardus, Driedo, Latomus, aliique Lovaniensis Academiæ Theologi. Joannes item Genesius Sepulveda Hispanus, tribus libris *De Fato & libero arbitrio* inscriptis, Catholicam doctrinam adversùs eundem Lutheri Articulum eleganti admodùm stylo propugnavit. In cujus Operis limine hæc de Luthero & ejus illo cardinali Articulo ait: [Z] „Cùm multæ veterum Philosophorum controversiæ divinis „oraculis, & Christianæ Religionis beneficio, diremptæ fuissent, quid in quaque verissimum sit constituto, abundè, doctissimorum „& egregiâ pietate virorum consentiente Decreto, effectum esse videbatur, ut nemo jam „magis posset de volútate & arbitrii libertate, „quàm de Mundi primordio, vel animorum „immortalitate, dubitare: nisi hoc tempore, „AVTHOR OMNIS IMPIETATIS, & INFAMIA NOSTRI SÆCVLI MARTINVS LVTHERVS, extitisset: qui dum è mentibus „hominum Religionem Christianam, omnemque Dei cultum, nititur cunctis rationibus abolere; certissimam rem, & Principium tum Philosophorum tum Theologorum authoritate confirmatum, in dubium revocare tentaret; tanto studio & contentione, ut de

[Y] Luther. in Assert. Artic. 36.

Roffensis. Erasmus. Ruardus. Driedo. Latomus.

[Z] Sepulveda l. 1 de Fato & lib arb. sub initium.

„ ut de SERVO ARBITRIO librum, qui ipsâ „ statim inscriptionis insolentiâ simul Authoris temeritatem præferat, simul impiam arrogantiam, in Erasmum Roterodamum ediderit, cùm hic de LIBERO ARBITRIO librum doctè & eleganter, ac perinde religiosè conscripsisset, quo Lutheranum hunc errorem, ac potiùs fraudem & malitiosam impietatem, scienter quidem ille & peracutè, sed justo tamen modestiùs, ne dicam parciùs & timidiùs, insectatur. Qui si totam causam fuisset complexus, nec bonam partem intactam reliquisset, consuluisset vir eloquens & eruditus labori meo, meque gravi hoc scribendi munere liberasset. Nunc cùm sententiam suam testimonio duntaxàt sacrarum literarum confirmare contentus, dum satis Religioni sit factum iri putaret; quid natura rerum humanaque ratio poscat omiserit; officii esse duxi, quæstionem, cujus discrimine maxima & morum & Religionis momenta versantur, paulò altiùs repetitam, latiùs etiam explicare: ut Lutherano furori, qui nova monstra nullo non tempore comminiscitur, nec cessat Religioni perniciosiores insidias machinari, hac in quæstione, quæ non minùs Philosophos quàm Theologos attingit, cunctis rationibus, quantum studio & labore consequi possumus, occurramus. Simul ne cùm cætera ejus impia & nefaria dogmata viri singulari tum doctrinâ tum etiam gravitate multi singula libris editis cohibuerint, hoc, quod non solùm CHRISTIANÆ RELIGIONI, SED OMNI DIVINO CULTUI, LIBERTATI HOMINUM, CUNCTIS LEGIBUS HUMANIS JUXTA AC DIVINIS latenter insidiatur, campo liberiori debacchetur, si minùs multorum testimonio & Scriptis refellatur". Hæc ibi ille. Qui rursùs sub initium libri 3. inconstantiam redarguit Lutheri; qui cùm homines libero arbitrio spoliet, & fatali necessitati subjiciat, non cessat tamen verbis & Scriptis eos hortari ut in suam Sectam transeant, aut in ea jam positi perseverent. Unde concludit, non zelo veritatis aut Religionis, sed studio obvelandi sua ac suorum vitia, eum indixisse bellum libero arbitrio: "Martino Luthero (ait ille ibi) nihil sanè est, quòd hanc imprudentiam aut inconstantiam objiciamus: qui hoc ipsum agit, hoc elaborat, ut homines à Religione, à virtute, in omnem impietatem scelusque traducat; quò multorum in flagitiis societate, ipsius scelera minus turpitudinis habere videantur: nec per summum studium aliam viam commodiorem hac, nec magis compendiariam excogitare potuit, ad excusandum sacrilegia, & incestus vel suos, vel eorum quos habet satellites impietatis, & quos legitimè solet FRATRES suos nuncupare". Ac demùm ibidem aliquanto inferiùs idem Author asseverat, Lutheri dogmata non ab ipso inventa, sed aliundè fuisse emendicata: "Quid enim hactenùs (inquit) excogitavit Lutherus, quod ante ipsum à plerisque non fuerit animadversum primùm, ac deinceps magno consensu damnatum"? Sed nec hanc ipsam pessimam praxim renovandi veteres hæreses excogitavit ex semetipso. Dudum quippe est, quòd de quibusdam sui ævi Dogmatistis scripserit Theodoretus; A. Cùm novorum dogmatum authores esse cuperent, ex multis Sectis impietatem emendicarunt, & perniciosam hæresim conflarunt". Hos ergo imitatus est Lutherus, signanter quoad bina illa dogmata principalia, superioribus duobus capitibus discussa: atque adeò quoad alia complura, quæ ab eis quasi rami ex truncis vel radicibus pendent: ut sunt bonorum operum inanitio: Meritorum ac demeritorum, mercedum ac suppliciorum demolitio: Justitiæ insititiæ destructio, imputatitiæ astructio: Legum ac præceptorum, sub impossibilitatis prætextu, abolitio. Ubi obiter notandum, non satis sibi constare Lutherum, dum ex una parte liberum arbitrium penitùs tollit, prout præcedenti capite visum; ex altera autem parte fidem saltem fatetur esse præceptam, dicens: B. *Sola fides Christi necessaria est, ut justi simus: cætera omnia liberrima, neque præcepta ampliùs, neque prohibita.* Cur fidei excipit præceptum, si liberum arbitrium penitùs extinctum est? C. Quid illud (inquit Augustinus) quòd tam multis locis omnia mandata sua custodiri & fieri jubet Deus? Quomodò jubet si non est liberum arbitrium"? Et ibidem inferiùs: "Ubi dicitur, *Noli hoc*, & *noli illud*: & ubi ad aliquid faciendum vel non faciendum in divinis monitis opus voluntatis exigitur, satis liberum demonstratur arbitrium". Et iterum capite proximè sequenti: "Dicit Apostolus (inquit) *Noli vinci à malo, sed vince in bono malum.* Et utique cui dicitur, *Noli vinci*, arbitrium SINE DUBIO voluntatis ejus convenitur". Quomodò igitur homini præcipitur ut credat, si arbitrio voluntatis caret? Mihi hìc incidit illud Nazianzeni: D. Tale quiddam est stoliditas: & secum ipsa, & cum veritate pugnat; ut nec cùm sibi ipsi adversatur, id intelligat, aut erubescat". Et illud item Vigilii, de veteribus Dogmatistis: E. Quid sibi velit tanta professionis vestræ varietas, ut quod unâ manu ædificatis, aliâ iterùm destruatis, non intelligo: nisi quia veritatem Religionis mendaciorum fucis eluditis". Sed inconstantiam Lutheri jam pridem peculiari libello propalavit Episcopus Viennensis Joannes Fabri. Ubi per 52. titulos seu Locos communes, centurias aliquot contradictionum hæresiarchæ distribuit: præfixo Operi hocce titulo generali: *Antilogiarum Martini Lutheri Babylonia.* Ibi titulo vigesimo octavo ponit

A Theod. Præfat. in Polymorphum.

B. Lutherus in c. 2 ad Galatas.

C. August. lib. de grat. & lib. arbit. cap. 2.

Rom. 12. 21.

D Nazianz. Orat. 32.

E. Vigil. l. 4. cont. Eutyc.

Ioan. Fabri.

ponit novem ejus antilogias super Articulo *De sola fide iustificante*. Item titulo 41. ponit quatuor ejusdem antilogias super Articulo *De libero arbitrio*. Item titulo 32. ponit duas super Articulo *De meritis*. Item titulo 48. ponit decem super Articulo *De bonis operibus*. Item titulo 36. ponit septem super Articulo *De Praeceptis Dei*. Item titulo 43. ponit tres super Articulo *De absoluta necessitate*. Item titulo 42. ponit tres super Articulo *De libertate Christiana*. Item titulo 51. ponit duas super Articulo *De certitudine salutis*. Quos titulos specialiter hic commemorandos censui, eò quòd binos istos Articulos praecedentibus duobus capitibus discussos directè concernant, vel saltem accessoriè attingant. Unde non est necesse de singulis hic particulatim indagare, è quorum haereticorum veterum lacunis Lutherus eos hauserit; cùm sufficiat ostendisse, unde hauserit primarios duos hactenùs discussos, quibus reliqui sunt consectarii. Nam ut vulgò dici consuevit, *Qui dat antecedens, dat quae consequuntur ad illud*.

CLVIII. Tertius porrò annulus cohaerentiae Lutheranismi cum veteribus haeresibus, est dogma istud, vel ipso auditu horrendum ac blasphemum, quo Deus statuitur author peccatorum. Lutheri verba huc spectantia sunt illa: F. *Mala opera in impijs Deus operatur*. Ubi ne fortè quis suspicaretur hoc ei velut aliud agenti praecipitanter excidisse, ibidem continuò pergit id ex professo probare, subdens: *Ut Prov. 16. dicit: Omnia propter semetipsum operatus est Dominus, etiam impium ad diem malum. Et Rom. 1. Tradidit illos Deus in reprobum sensum, ut faciant quae non conveniunt. Et 11. Quem vult indurat, cuius vult miseretur. Sicut & Exod. 9. de Pharaone dicit, In hoc ipsum excitavi te, ut ostendam virtutem meam in te. Ideo enim est terribilis Deus in iudicijs & operibus suis*. Hanc porrò haeresim non Lutherus invenit primus, sed extinctam revocavit ab Inferis. Ut enim omittam quòd *VViclessus* eam docuerit ut probabilem lib. 2. Trialogi cap. 3. certè ducentis propemodùm annis ante Lutherū condemnata fuerat Parisiis inter errores *Ioannis de Mercuria*, quorum quartus ita sonabat: *Deus facit quòd aliquis peccet, & quòd sit peccator: & vult voluntate beneplaciti quòd ille sit peccator*. Septimus item sic: *Quemlibet peccantem Deus vult peccare voluntate beneplaciti, & facit eum peccare, & vult quòd peccet*. Octavus denique sic: *Deus facit malum esse, & peccatum esse*. Sed & isto longè adhuc vetustiores *Seleuciani* & *Hermiani*, apud Augustinum lib. de Haeresibus ad Quodvultdeum cap. 59. asserebant, *Malum esse aliquando à Deo*. Et ante hos adhuc *Florimani*, qui apud eundem Augustinum ibidem cap 66. dicebant, *Deum creasse mala*. Videat Lector quae de his scripsimus superiùs cap. 23. §. 78. Eandem denique

F. Luth. in Assert. Art. 36. Vide lib. de capt. Babyl.

COHAERENTIA III.

Wicleffus.

Io. de Mercuria. Vide hos errores ad calcem Magistri Sentent.

Seleuciani. Hermiani. Florimani.

haeresim Vincentius Lyrinensis attribuit *Simonianis* & *Priscillianistis*, de quorum respectivè Patriarchis loquens: G. Quis (inquit) ante „*Magum Simonem*, Apostolicâ districtione per„cussum, à quo verus ille turpitudinum gurges „usque ad novissimum *Priscillianum* continuâ „& occultâ successione manavit, authorem „malorum, id est, scelerum, impietatum, flagitiorumque nostrorum, ausus est dicere Creatorem Deum"? Caeterùm haec Vincentii opinio difficultate non caret, pro ea parte quâ Magum Simonem insimulat. Simon enim Apostolorum aetate vixit & haeresim evomuit: Florinus verò non nisi demùm post centum & ampliùs exinde annos dogmatizare occoepit, aetate nimirum Irenaei, cujus in Schola Polycarpi fuit aliquando condiscipulus, licèt jam provectior. Testatur autem Irenaeus, antiquiores Florino haereticos nunquam ea dogmata, quae Florinus praedicabat, asseruisse. Ex quo planè apparet, Simonem Magum protohaeresiarcham ea non tradidisse. Irenaei ad Florinum, in haeresim jam lapsum, verba sunt haec: H. Ista dogmata, Florine, ut tecum agam hu„maniùs, sanae doctrinae & sententiae non sunt. „Ista dogmata sunt Ecclesiae repugnantia, ut„pote quae eos qui illis obsequuntur, in maxi„mam impietatem dejiciant. Ista dogmata NE „HAERETICI QUIDEM, QUI ERANT AB EC„CLESIA EXTURBATI, UNQUAM AFFIRMARE AUDEBANT". Ex quibus verbis arguere licebit in hunc modum: Dogmata Florini adeò horrenda fuerunt, ut ne haeretici quidem usque in id tempus ea affirmare ausi fuerint. Praecipuum verò maximeque horrendum inter ea fuit illud, quo Deus fingebatur author peccatorum, ut cap. 23. §. 78. vidimus. Igitur haeretici usque in id tempus affirmare illud ausi non fuerunt. Ac per hoc nec Simoniani nec ipse eorum Patriarcha Simon illud affirmarunt, quippe qui ante istud tempus viguerunt & errores suos seminaverunt. Haec difficultas commodiori viâ expediri non posse videtur, quàm dicendo, dogma Florini quadantenùs novum fuisse, nec per omnia cum Simoniano coincidisse, sed horribilius quodammodo extitisse. Sic enim verificabitur dictum Irenei, nec falsificabitur dictum Lyrinensis. Discrimen porrò Floriniani dogmatis à Simoniano in hoc consistere videtur, quòd Florinus formalia hominum peccata Deo authori attribuerit, Simon Magus autem nonnisi materialia. Ratio est, quia Florinus non ademit hominibus arbitrij libertatem, sed asseruit eam à Deo inclinari ad liberè peccandum, adeoque ad formale peccatum perpetrandum. Quemadmodùm enim Catholici docent, bona opera à Deo in nobis fieri, non solùm manente, sed liberè etiam cooperante voluntatis nostrae arbitrio; ita Florinus

Simoniani. Priscillianistae.

G. Lyrin. cap. 34.

DIFFICULTAS.

H. Irenaeus Epist. ad Florinum.

EXPEDITUR.

contendebat, mala opera sive peccata à Deo in nobis fieri, non solùm manente, sed liberè etiam cooperante voluntatis nostræ arbitrio. At verò Simon Magus, hominum libertatem penitùs evacuavit, unde consequens erat homines non nisi materialiter scelera perpetrare, formalem verò malitiam in solum Deum naturæ authorem & instinctorem redundare. Hinc Vincentius Lyrinensis post verba illa superiùs citata, quibus Simonem perhibet ausum dicere authorem malorum esse Deum, continuò subdit: " Quippe quem asserit, „ talem hominum manibus ipsam suis creare „ naturam, quæ proprio quodam motu, & „ necessariæ cujusdam voluntatis impulsu, ni„hil aliud possit, nihil aliud velit, nisi pec„care: eò quòd furiis omnium vitiorum „ exagitata & inflammata, in omnia turpi„tudinum barathra, inexhaustâ cupiditate rapiatur".

Lyrinens. suprà.

Scrupulus.

CLIX. Dicet fortè hìc quispiam, ex jam dictis consequens apparet, perperàm à nobis numeratos fuisse Florinianos inter priscos hæreticos à quibus Lutherus suum dogma, de Deo peccatorum authore, emendicaverit. Nam discrimen à nobis assignatum inter Florinianos & Simonianos, pari jure secernit eosdem Florinianos à Lutheranis; quippe liberum arbitrium evacuantibus perinde ac evacuabant Simoniani: ac proinde nonnisi materialia hominum peccata Deo authori adscribentibus; sicut dictum est de Simonianis: quos in hoc secrevimus à Florinianis, quòd Deo affingerent peccata hominum duntaxàt materialia, Floriniani autem etiam formalia. Respondetur negando id esse consequens, quod prætenditur. Primò quia ut Floriniani inter Lutheranismi patronos, quoad præsens dogma rectè numerarentur, sufficiebat quòd in ipso dogmate propugnando Lutheranis patrocinarentur, etiamsi alio medio ad illud persuadendum uterentur. Patrocinati sunt autem: quia docuerunt, *Deum esse authorem peccatorum*, quem similiter docet Lutherus authorem esse peccatorum: tametsi illi id docuerint ex motivis aliis, iste ex aliis. Secundò, quia etsi Lutherus locis ex ipso superiùs citatis magis imitari videatur Simonianos, quàm Florinianos, alibi tamen adhærere se indicat Florinianis magis quàm Simonianis: ut cùm ait, [I] *Si præscivit Deus Judam fore proditorem, necessariò Judas fiebat proditor: nec erat in manu Juda aut ullius creatura aliter facere, aut voluntatem mutare*: LICET ID FECERIT VOLENDO, NON COACTVS. *Sed velle illud erat opus Dei.* Ecce hìc agnoscit opus peccaminosum esse hominis volentis & non coacti ad volendum. In quo recedere videtur à Simonianis, & accedere ad Florinianos. Eapropter Joannes Fabri in sua *Antilogiarum Lutheri Babylonia* suprà memoratâ, contraponit antilogicè

Excutitur.

I. Luther. lib. de Servo arbit.

prædictis verbis Lutheri hæc item ejusdem alibi verba: [K] *Omnia ex absoluta necessitate eveniunt: adeò quòd etiam Deus non solùm est causa peccati permissivè, sed effectivè.* Imò verò idem Lutherus subinde omnem libero arbitrio adimit activitatem, puram & meram ei tribuens passivitatem. Præmissis namque illis Dei ad Israëlitas verbis, *Sicut lutum in manu figuli, sic vos in manu mea, domus Israël*; hanc subdidit glossam, [L] *Quid, objecto, activitatis habet lutum, quando figulus formam ei affingit? Nonne mera passio ibi cernitur?* Quâ similitudine ex professo ibi probare contendit, liberum arbitrium non cooperari Deo activè, sed habere se merè passivè. Quod planè contrarium est ei quod de Juda proditore dixerat: *Id fecit volendo, non coactus.* Nec refert quod ibidem subdiderit, *Sed velle illud erat opus Dei.* Nam & Catholici agnoscimus, actus nostros supernaturales esse munera & opera Dei, juxta illud Christi ad Judæos, *Hoc est opus Dei, ut credatis in eum*: Nihilominùs non dubitamus tales actus esse nostros, & procedere à nostro libero arbitrio, liberè volente, & non coacto, nec fataliter necessitato. Itaque Lutherus quoad dogma de Deo authore peccatorum, non ita adhæret Simonianis, quin subinde declinet ad Florinianos; nec ita remanet apud Florinianos, quin denuò excurrat ad Simonianos. Quapropter inter Magistros è quorum Scholis hausit præsens suum dogma, rectè numerati à nobis sunt *Simoniani* pariter & *Floriniani*. Est verò dogma ipsum ita horrendum, quemadmodum cap. 23. §. 78. indicavimus, ut ejus horrore perculsi veteres quidam Dogmatistæ, cùm non possent originem & radicem primam malorum extra Deum reperire, maluerint duos potiùs Deos, bonum unum & malum alterum, fingere, quàm uni Deo bono peccata hominum asscribere. Inter ipsos Ethnicos non defuere, qui Deum tantâ istâ infamiâ liberare fategerint: ut Maximus Tyrius Dissert. 23 Seneca quoque tametsi *Deos* pluraliter nominet, non vult tamen cuiquam eorum aspergi infamiæ labem. Imò verò Deorum infamatores eorundem negatoribus æquiparat: [M] Quid interest (inquiens) utrum Deos neges, an infames"? Pulchrè etiam Tertullianus adversùs Gnosticos: [N] *Deum* sufficit di„ci, ut necesse sit bonum credi: malum enim „ Deum qui præsumpserit, constare in utroque „ non poterit; aut Deum negare debebit, quem „ malum existimarit: aut bonum dicere, quem „ Deum pronuntiarit. Bona igitur erit & voluntas ejus, qui nisi bonus, non erit Deus". Ego sanè si alterutrum eligere constringerer, atheus hac in parte, quàm Lutheranus fieri præeligerem. Sed nec cunctor dicere, Deum quoque ipsum malle non esse, quàm talem esse, qualis à Luthero post prisca illa Mundi perispsemata fingitur esse. Nonne enim ipse est, qui

K. Idem in Assert. Art. 36.

Hier. 18. 6.

L. Id. in Psalm. 5.

Jo. 6. 29.

M. Seneca Epist. 123.

N. Tertull. in Scorpiaco cap. 5. Vide Clem. Alex. lib. 1. Pædag. c. 8.

qui per os assumptæ humanitatis dixit de Iscariote Traditore suo, propter unum ipsum traditionis facinus; *Bonum erat ei, si natus non fuisset?* Et tamen ex Lutheri sententia, vel potiùs dementia, Deus hujus ipsius tanti facinoris author & architectus est: nec solùm hujus, sed quorumlibet etiam aliorum toto Mundo commissorum, aut posthac committendorum. Cur igitur in consequentiam regulæ abs se positæ, & Traditori intimatæ, non liceat dicere, Melius fuisset Deo non esse, quàm tot tantorumque scelerum opificem esse? Est quidem hoc consectarium ad Lutheri hypothesim, ut proinde de hac nihil aptiùs dici posse videatur, quàm quod est apud Tertullianum: O. Horrebo planè spurcum blasphe-„miæ afflatum, de hæretico ore fœtentem". Addo præterea, Lutherum, aliosque blasphemi istius dogmatis patronos, videri, solatium aliquod suis vitijs, ex vitiosi Dei consortio, quæsivisse: quemadmodum olim profana Gentilitas Deos sibi facinorosissimos finxerat, non tam ut eos sincera devotione percoleret, quàm ut eorum imitatione velamen nequitiæ suis flagitijs ac sceleribus superinduceret: P. De-„os (inquit Nazianzenus) vitiorum patro-„nos effinximus: ut peccatum non modò cri-„mine careat, sed etiam divinum censeatur; „ad ea videlicet, quæ pro Dijs adorantur, defensionis causâ confugiens". Et Athanasius: Q. Omnes propemodum civitates (inquit) „omnibus libidinibus scatent, ob imma-„nitatem morum quam in Dijs suis conspiciunt". Et Cyprianus: R. Deos suos „(inquit) quos venerantur, imitantur: fiunt miseris & religiosa delicta". Et Augustinus: S. Nonne ego (inquit) in flu-„mine moris humani lego & tonantem Io-„vem, & adulterantem? Et utique non pos-„set hæc duo: sed actum est, ut haberet au-„thoritatem ad imitandum verum adulte-„rium, lenocinante falso tonitruo". Et Minutius Felix: T. Quid loquar (inquit) Mar-„tis & Veneris adulterium deprehensum, & „in Ganymedem Jovis stuprum cælo conse-„cratum? Quæ omnia in hoc prodita, ut „vitijs hominum quædam authoritas paretur". Et Julius Firmicus: V. Cuicunque „(inquit) placet superstitionis istius metu-„enda contagio; aut malis suis solatium „quærit, aut facinora Deorum tacitâ collau-„dat cogitatione: hoc optans, hoc quærens, „hoc utique magnopere desiderans, ut & sibi „liceat, quod Dijs suis licuit; ut & se ad „consortium talis vitæ, morum similitudo „perducat. Adulterio delectatur aliquis? Jo-„vem respicit, & inde cupiditatis suæ fo-„menta conquirit: probat, imitatur, & „laudat; quòd Deus suus in cygno fallit, in „tauro rapit, ludit in satyro; & ut liberalis „in flagitijs esse consuescat, quòd inclusam „regiam virginem auro largiter fluente corru-„perit. Puerorum aliquis delectatur comple-„xibus; Ganymedem in sinu Jovis quærat; „Herculem videat Hylam impatienti amore „quærentem, Hyachinti desiderio captum „Apollinem discat. Chrysippum alius, alius „Pelopem videat: ut per Deos suos sibi licere „dicat, quicquid hodie severissimè Romanis legibus vindicatur". Et post paucula ibidem inferiùs: " Alienum aliquis desiderat, & hoc „cum morte domini conatur implere? Vi-„deat, ut Hercules occiso Geryone Iberas ab-„egerit boves. Si quis promiscuâ hominum „cæde gaudet, præposteras Martis cupiditates „diligenter inspiciat. Semina penè omnium „scelerum à Dijs suis peccantium turba colle-„git: & ut perditus animus impunè facinus „posset admittere, ex præcedentibus facino-„rum exemplis majore se authoritate defen-„dit. Si stupri præmia corruptor inquirit, si „viam optat sollicitationis addiscere, in sinu „corruptæ mulieris aurum videat Iovis. Si „publicus parricida commissam sibi regni cu-„stodiam nefariâ prodere cupiditate desiderat, „respiciat ad eos qui Saturnum filio prodide-„runt. Quatenus jus lædatur hospitij, vel „quatenus amicitiæ jura turbentur, vel qua-„tenus mensæ conciliatio sancta violetur, si „quis ad injuriam pronus quærit, ordinem „scelerum de Tantali casibus discat. O faci-„norosæ cupiditatis triste solatium! O ho-„minum deflenda persuasio! O infelicis imi-„tationis cruenta meditatio! Scenam de cæ-„lo fecistis, & errantes animos per abrupta „præcipitia crudeli calamitate duxistis; dum „hominibus peccare cupientibus facinorum via de Deorum monstratur exemplis". Quid, quæso, minùs fecit Lutherus: qui ut homines ad laxandum in omnia facinorum ac flagitiorum genera habenas induceret, Deum omnium facinorum ac flagitiorum architectum confinxit? Sed non fuit ipse primus hujus execrandæ strophæ commentor, sive inter Pseudochristianos, sive inter Paganos: prout jam satis ex dictis perspicuum est. Quapropter tam ipsi, quàm reliquis quibuslibet ejusdem blasphemiæ hodie resuscitatoribus refricandum est illud Prosperi corollarium: *Non ergo cum istis novâ acie dimicandum est, nec quasi contra ignotos hostes specialia sunt ineunda certamina. Tunc istorum machinæ fractæ sunt tunc in superbia socijs ac Principibus contriuerunt quando &c.*

Mat. 26 24.

O. Tertull. in Scorpiaco cap 7.

P. Naz. Orat 39. Vide Orat. 3.

Q. Athan. Orat. cont. Idola.

R. Cyp. Epist. 2.

S. Aug. lib. 1 Confess. c. 16. Vide Epist. 202. & l. 2. de Civit. c. 7.

T. Minutius in Octavio.

V. Iul. Firm l. de Errore profan Relig c. 13. Vide Arnob l. 5. & Lactant. l. 1 c. 10 & l 5 c. 10. & Cyrill. Alex. l. 7 cont. Iul & Ambros l. 1. de virginib. & Isid. Pelusiot. l. 2. Epist. 92.

„ dicamus. Sed de ista concupiscentia carnis „ falli eos credo, vel fallere, cum qua necesse „ est ut etiam Baptizatus, & hoc si diligen- „ tissimè proficit & Spiritu Dei agitur, piâ „ mente confligat. Sed hæc etiamsi vocatur „ *Peccatum*, non utique quia peccatum est, sed „ quia peccato facta est, sic vocatur: sicut „ scriptura, *manus* cujusque dicitur, quòd manus eam fecerit". Cùm Augustinus calumniam istam à Pelagianis sibi aspersam tam disertè propulerit ac refellerit, mirum profectò est Lutherum non erubuisse, in patrocinium sui Articuli per Pontificem ut suprà damnati, eundem ipsum Augustinum adducere: F. *Dicunt* (ait ille) *Baptismi iniuriam esse, si non omnium peccatorum tribuere dicatur remissionem, sicut habet fides Catholica Ecclesia, & Sanctum Euangelium. Si ergo remissa sunt omnia peccata, quod reliquum est, peccatum dici non debet. Respondeo, quid hic dicere possum, nisi quod, urgentibus eodem argumento Pelagianis, Augustinus dixit? Scilicet peccatum remitti quoad reatum, sed non quoad actum: seu, ut ipsius verbis utar,* PECCATUM ISTUD REATU TRANSIT, ACTU MANET. Ubinam Augustinus ea verba protulerit aut scripserit, Lutherus non indicat, sed nec indicare potuit, quia nusquam & nunquam Augustinus ea protulit aut scripsit. Dixit quidem sæpiùs & scripsit, concupiscentiam in renatis actu manere, reatu transire seu tolli: *Peccatum* verò *actu in renatis manere*, nusquam dixit, nusquam scripsit. Imò disertè aliquoties asseverat, concupiscentiam in renatis manentem non esse peccatum, nisi ei ad illicita à renato consentiatur. Tunc verò manifestum est non esse peccatum originale, sed actuale sive personale. Quid enim manifestius quàm quod mox suprà ex ipso retulimus? Quàm item quod ait alibi, G. Concupiscentia jam „ NON EST PECCATUM IN REGENERATIS, „ quando illi ad illicita opera non consentiur"? Quàm item quod ibidem paulò post subjicit de eadem: " Sic autem vocatur *pec-* „ *catum*, quia peccato facta est, CUM IAM „ IN REGENERATIS NON SIT IPSA PEC- „ CATUM; sicut vocatur *lingua* locutio quam „ facit lingua; & *manus* vocatur scriptura „ quam facit manus. Itemque sic vocatur *pec-* „ *catum*, quia peccatum si vincit facit; sicut „ vocatur frigus *pigrum*, non quòd à pigris fiat, sed quòd pigros faciat"? Ex quibus facilè perspicitur quàm sit contrarius Augustino non solùm secundus ille Lutheri Articulus jam discussus, sed etiam tertius ab eodem Leone X. damnatus, quo ait: H. *Fomes peccati, etiamsi nullum adsit actuale peccatum, moratur exeuntem à corpore animam ab ingressu cæli.* Cujus oppositum disertè etiam alibi tradit Augustinus, ut cùm ait: I. Nec mireris, quòd dixi, „ manente concupiscentiali lege peccati, reatum ejus solvi per gratiam Sacramenti. Si- „ cut enim facta, & dicta, & cogitata iniqua, „ quantùm ad ipsos motus animi & corporis „ pertinet, jam præterierunt, & non sunt; „ eis tamen præteritis, & non jam existenti- „ bus, reatus eorum manet, nisi peccatorum „ remissione solvatur: sic contrà, in hac, non „ jam præteritâ, sed adhuc manente lege con- „ cupiscentiæ, reatus ejus solvitur, & non „ erit, cùm fit in Baptismo plena remissio pec- „ catorum. Denique si continuò consequatur „ ab hac vita migratio, NON ERIT OMNINO „ QUOD OBNOXIUM HOMINEM TENEAT, SOLUTIS OMNIBUS QUÆ TENEBANT". Falsò itaque, atque etiam falsariè, Lutherus in suæ hæreseos patrocinium arrogat sibi suffragium Augustini: cui tam est dissonus, quàm est *VValdensibus* ac *Massalianis* consonus. Sed quid mirum si audeat imponere Augustino, qui ausus est imponere B. Paulò, & Christo?

F Luth. in Assert. Artic. 2. per Leonem X damnati.

G. Aug. l. 1. de Nupt. & conc. c. 23. Vide ibi c. 25. 26. & 27. & l. 2. de pec. cat. Merit. c. 4. & 28.

H. Luth. Art. 3 per Leonem X. damnato.

I Aug. l. 2. de pec. Merit. cap. 28.

CLXI. *Quintus* ejusdem cohærentiæ annulus est canonis Scripturistici per Ecclesiam approbati repudiatio. *Sextus* item, Sensus Scripturistici pro suo commodo ex privati spiritus dictamine depravatio. De his duobus annulis satis superque tractatum à nobis est superiùs cap. 45. per totum, & cap. 46. §. 147. ubi specialiter ostensum est, Lutheranos quoad primum cohærere *Manichais* & *Marcionistis*: quoad posteriorem, *Valentinianis* & *Priscillianistis*. Præter loca verò Patrum ibidem adducta, videri potest Epistola 253. Augustini ad Ceretium, & Epistola 93. Leonis Papæ ad Turribium cap. 16. *Septimus* annulus rectè statuitur Articulus ille Lutheranicus cap. 42. §. 137. relatus: *Neque alia doctrina in Ecclesia tradi vel audiri debet, quàm purum verbum Dei, hoc est, sancta Scriptura.* Quam hæresim pridem ante Lutherum tradiderat *VVicleffus*, qui in Supplemento Trialogi cap. 9. ait: *Quidquid Papa vel Cardinales sciunt ex Scriptura sacra deducere, id tantùm est credendum, vel ad eorum monita faciendum: quicquid extrà præsumpserint, contemnendum est tanquam hæreticum.* Sed nec iste extitit primus ejusdem hæreseos inventor: longè quippe antiquior est ista Pelagij hæresiarchæ vox: K *Credamus quod legimus; & quod non legimus, nefas credamus astruere. Quod de cunctis etiam dixisse sufficiat.* Et ante hunc Semi-Ariani exertè pronuntiabant: L. *Vocem* COESSENTIALIS *penitùs reÿcimus, nimirum velut alienam à divina Scriptura.* His quoque pridem anteà præluserant Ariani, quorum vox est: M *Unde nobis* ESSENTIÆ *nomen affertur? Cur filius* COESSENTIALIS *Patri dicitur? Qua Scriptura dixit de* COESSENTIALITATE? Maximinus quoque Arianorum Episcopus, horum sectator, apud Augustinum lib. 1. adversùs ipsum sub initium, dicebat eidem Augustino: *Si quid de divinis Scripturis protuleris, quod commune est cum omni-bus,*

COHÆRENTIA V. ET VI.

Augustinus. Leo.

Lutherus.

COHÆRENTIA VII. Wicleffus.

K. Pelag. apud Aug. l. de Nat. & grat. c. 39.

L. Semi-Ariani apud Epiph. Hæresi 73.

M. Ariani apud Epiphan. Hæresi 69.

Maximinus

bus, necesse est ut audiamus: hæ verò voces quæ extra Scripturam sunt, nullo casu à nobis suscipiuntur; cùm ipse Dominus moneat nos, & dicat: Sine causa colunt me, docentes mandata & præcepta hominum.

Mat. 15. 9.

Pneumatomachi quoque eandem hæresim Lutheranis præcuderunt, quorùm Patriarcham Macedonium alloquens Gregorius Nazianzenus: N. Identidem (inquit) & sæpiùs „ nobis inculcas, *Spiritus Sancti divinitatem nullo Scripturæ loco proditam haberi*". De eisdem & Basilius Magnus: O. Probationes (inquit) „ è Scriptura clamore exigunt: Patrum testi„ monia, quæ Scripto prodita non sunt, veluti „ nullius momenti reijciunt". Quòd si Lutheranis lubeat ex Veteri quoque Testamento patronos sui erroris accersere, invenient Sadducæos Judæorum Sectarios, dicentes apud Iosephum, P. *Oportere ea tantùm servari, quæ Scripto continentur*. Et ut paucis hunc cohærentiæ annulum expediam, proferam testimonium Cardinalis Hosij, summariè rem totam his verbis complectentis: Q. Magnâ ex parte quotquot „ fuerunt hæretici, solum esse Dei verbum as„ severabant, quod Scripturis contineretur, „ cui fidem habere Christianum quemlibet „ oporteret. Contrà Catholici contendebant, „ & soli & omni verbo Dei, sive scriptum „ id, sive traditum esset, fidem haberi debere. „ Ex quo cuivis perspicuum esse potest, quæ sit „ honestæ matronæ, quæ contrà vox adulteræ mulieris". Vox nimirum *matronæ honestæ*, id est, castissimæ Christi sponsæ Ecclesiæ Catholicæ, est illa: Omni Dei verbo, sive in Scripturis expresso, sive in thesauro Traditionum reposito, fides adhibenda est: *Mulieris adulteræ* vox est; Soli illi verbo, quod in Scripturis expressum est, fides habenda est. Ista porrò *adultera*, id est, hæresis, vel hæreticorum synagoga, non contenta ipsa fornicari, etiam *matronæ honestæ* calumniam fornicationis impingit: R. Hoc enim modò (inquit Chrysostomus) se habet malitia, semper contra „ virtutem pugnat, & ei sua peccata affricare „ & impingere vult". Hæc ibi ille, occasione nimirum Ægyptiæ, uxoris Putipharis, quæ castissimo Iosepho crimen adulterij abs se attentati affinxit. Qua de re etiam Theodoretus ait: S. Qui factam pro nobis dispensationem „ negant, hæreticos nos appellarunt; impuris „ mulieribus simile quidpiam factitantes. Illæ „ namque, cùm formam suam venalem habe„ ant, meretricijs probris castos vexant, & „ intemperantiæ suæ nomina ijs qui intempe„ rantiam illarum detestantur imponunt. Hoc „ Ægyptia fecit, quæ turpis desiderij servi„ tutem amplexa, quum servili adulatione „ aggressa esset castum Iosephum, nec inescare „ ac voluptatis laqueis irretire potuisset, alieni „ thori prædonem appellabat amatorem con„ tinentiæ". Atque hinc patescit nobis aditus

N Nazian. de Pneumat. tom. Or. 37.

O Basil. lib. de Spirit. S. cap. 10. Vide ib. c. 27.

P Sadducæi apud Iosep. l. 13. Anti. c. 18. Vide l. 18. c. 2.

Q Hosius l. 4. cont prolegomena Brentij sub initium.

R Chrysost. Hom. 61 in Genesim

S Theodoret. Epistolâ 145. Vide Isid. Pelusiot lib. 2. Epist. 263.

ad octavum annulum cohærentiæ Lutheranismi cùm antiquis hæresibus: quem statuere possumus illum Lutheri Articulum: T. *Tertulliani & Cypriani ætate degeneravit Ecclesia: imò ipsis Apostolis adhuc viventibus.* Ubi notandum, non eum loqui de particularibus personis, sed de ipsa universali Ecclesia: quam dicit *degenerasse*, hoc est, à fide pristina decidisse, Sponsi thorum violasse, adulterio hæretico sese polluisse. Hinc illud est ejusdem Lutheri dictum apud Erasmum suprà: V. *Neque quenquam vel tantillum moveat multitudo, magnitudo, latitudo, profunditas, miracula, sanctitas* ECCLESIÆ SANCTORUM. *Omnes perierunt, si senserunt ut scripserunt* &c. Hanc porrò hæresim Luthero & Lutheranis jam olim præformarunt *Luciferiani*: quorum causam agens quispiam, apud Hieronymum, W. Asserebat; *universum Mundum esse diaboli*: & , ut jam familiare est „ eis dicere, FACTUM ESSE DE ECCLESIA LUPANAR". Antè hos quoque eandem hæresim seminaverant *Donatistæ*: qui; teste Augustino, X. Falsitatis Rei deprehensi, perti„ naci dissensione firmatâ, in hæresim „ schisma verterunt: tanquam Ecclesia Chri„ sti, propter crimina Cæciliani, seu vera, „ seu, quod magis Iudicibus apparuit, falsa, „ DE TOTO TERRARUM ORBE PERIERIT, „ ubi futura promissa est, atque in Africa „ Donati parte remanserit, in alijs terrarum „ partibus quasi contagione communionis ex„ tincta". De hac cohærentia Lutheranismi cum Donatismo videri præter alios potest Richardus Bristous Tomo 1. Motivorum cap. 1.

T Luth. in Colloquijs latinis Tomo 2. c. de Patrib.

V Suprà c. 44. §. 141.

COHÆRENTIA VIII.

W Lucif. apud Hieron. Dial. cont. ipsos cap. 1.

X Aug. hæresi 69.

Bristous.

CLXII. Præcedenti annulo vicinissimè appropinquat annulus nonus, in infamatione Ecclesiæ Romanæ consistens. Lutherus quippe superiùs cap. 16. §. 53. relatus, Romanam Ecclesiam appellat *Sodoma colluviem*, item *cathedram pestilentiæ, Antichristianam, diabolicam.* Alibi rursùs, non de sola Romana prout particularis quædam Ecclesia est, sed prout comprehendit etiam eam omnem quæ Romano Pontifici cohæret & subhæret, loquens, asserit: Y. *Eam Ecclesiam quæ sub Papa regitur, quia sine amore & pastu verbi Dei regitur, nihil minus quàm Ecclesiam esse.* Quòd si quis ei objiciat multitudinem Eruditorum, qui tam constanter ac perseveranter contrarium tenuerunt ac docuerunt, respondebit ibidem paulò inferiùs: *Non ego tantillum curo, quòd longitudinem temporis, & multitudinem conspirantium mihi objectant; quòd talibus argumentis Mundus contra Apostolos usus fuerit, & tamen ob hoc veritatem Evangelij recentem, à paucis idiotis prædicatam, redarguere non potuerunt.* Hæc ille, sed non fuit primus hujus insaniæ architectus. Dudum enim anteà eandem tradidere *Fratricelli*, qui apud Turrecrematam lib. 4. de Ecclesia p. 2. cap. 37.

Lutherus.

Y Luth. in Assert. art. 35. per Leonem X. damnati.

COHÆRENTIA IX

Patricelli cap. 37. dicebant, *Romanam Ecclesiam esse Meretricem.* Waldenses item apud Reinerum lib. contra ipsos cap. 5. dicebant, *Quòd Romana Ecclesia non sit Ecclesia Iesu Christi, sed sit Ecclesia malignantium, & quòd defecerit sub Sylvestro, quando venenum temporalium infusum est in Ecclesiam: & quòd ipsi sint Ecclesia Christi, quia Christi doctrinam Euangelij & Apostolorum verbis & exemplis observent.* Et apud Ursbergensem ad annum 1180. *Totum Romanæ Ecclesiæ statum in capite & membris damnabant: & Romanam Ecclesiam purpuratam meretricem appellabant.* Dulcinistæ apud Eymericum parte 2. cap. 11. & apud Guidonem Carmelitam lib. de Secta Pseudo-Apostolorum cap. 1. dicebant, *Quòd tota authoritas à Christo Domino tradita & collata Ecclesiæ Romanæ, est omninò evacuata, & iam dudum cessavit propter malitiam Prælatorum: & quòd Ecclesia Romana, quam tenent Papa, Cardinales, Clerici, & Religiosi, non est Ecclesia Dei, sed reprobata Ecclesia.* Primum porrò hujus pestilentissimæ hæreseos authorem Lanfrancus Cantuariensis Antistes statuit Berengarium, Sacramentariæ perfidiæ inventorem. Qui cernens suum errorem, contra præsentiam Christi in Eucharistia, ab Ecclesia Romana fuisse damnatum; in ipsam excandens, aiebat: [z] *Reverà non sanctam Ecclesiam experta est veritas ipsam; sed Ecclesiam malignantium, Concilium vanitatis: nec Apostolicam, sed sedem Satanæ.* Cui respondens ibidem mox infrà Lanfrancus: "Traditus in reprobum sensum (inquit) Sanctam Romanam Ecclesiam vocas *Ecclesiam „ malignantium, Concilium vanitatis, sedem Satanæ.* „ Et hoc impio ore garrivisti, quod garrivisse „ NEMO LEGITVR; NON HÆRETICVS, NON „ SCHISMATICVS, NON FALSVS ALIQVIS „ CHRISTIANVS. Quotquot enim à primor„dio Christianæ Ecclesiæ Christiani hominis „ dignitate gloriati sunt, etsi aliqui relicto ve„ritatis tramite per devia erroris incedere ma„luerint, Sedem tamen Sancti Petri magnificè „ honoraverunt, nullamque adversùs eam hu„jusmodi blasphemiam dicere vel scribere præ„sumpserunt. Quod indubitatum habet qui „ eorum scripta legit, quæ diversis tempori„bus ac diversis de causis Sedes Apostolica ab eis transmissa vel porrecta recepit". Scripserat ante Lanfrancum contra Berengarii errorem Hombertus Cardinalis. Berengarius autem non correctioni, sed contentioni studens, rescripsit adversùs eum admodùm virulentè, juxtà morem Dogmatistarum: asserens inter alia, *Quòd scripsit contra Catholicam veritatem.* Et hanc clausulam refellens Lanfrancus ibidem superiùs ait Berengario: " Dum *Contra Catholicam „ veritatem scripsisse eum* asseris, non ipsum so„lum, sed & Romanos Pontifices, Romanam „ Ecclesiam, multósque Sanctos Patres redar„guis: incurrisque in illud, quod Beati Docto„res si non eisdem verbis, eisdem tamen sen„tentiis in multis locis concorditer astruxe„runt, HÆRETICVM ESSE OMNEM HOMI„NEM, QVI À ROMANA ET UNIVERSALI „ ECCLESIA IN FIDEI DOCTRINA DISCOR„DAT. Evenitque tibi, justo Dei judicio, ut „ qui alios esse hæreticos astruere conaris, tu ipse „ in hæresim devolutus hæreticus esse convin„caris". Atque hæc de hoc isto annulo impræsentiarum sufficiant. Sequitur modò decimus annulus, præcedenti affinis, ac penè gemellus, Romani nimirum Archipræsulis insectatio. Huc spectant multa Lutheri in Pontificem convitia & maledicta, sparsim in præcedentibus relata, signanter cap. 16 §. 53. Quibus addi potest iste ejusdem Articulus: [A] *Romanus Pontifex Petri successor non est Christi Vicarius super omnes totius Mundi Ecclesias ab ipso Christo in Beato Petro institutus.* Qui rursùs in Assertione ejusdem Articuli asseverat, *Papam nihil minus, quàm Pastorem Ecclesiæ Dei esse, sed idolum adversarium Christo & Euangelio eius.* Sed nec de hujus erroris adinventione gloriari potest Lutherus. Eum quippe illi præcuderat Joannes Hussius, inter cujus Articulos per Alanum Episcopum collectos, & à Cochlæo lib. 3. Historiæ Hussitarum relatos, iste est ordine vigesimus: *Papa, vitâ Beati Petri non conformis, non debet dici Papa, vel Vicarius Christi, sed potiùs Antichristi.* Iste item vigesimus secundus: *Papa est bestia, de qua habetur in Apocalypsi: Et datum est illi bellum facere cum Sanctis.* Nec ipse quoque Hussius de ejusdem erroris inventione potest gloriari: quem utique ex Wicleffo antiquiore didicerat. Hic namque in illud Euangelicum commentans; *Cùm videritis abominationem desolationis* &c. sic ait: *Romanus Pontifex radix est totius malitiæ, quoniam mendacijs à sequela Christi degenerat. Ipse est abominatio desolationis in abstracto.* Ante hunc quoque Waldenses eundem præformarunt errorem, quorum apud Reinerum lib. adversùs ipsos cap. 5. iste refertur Articulus ordine octavus in prima classe: *Papa est caput omnium errorum.* Et ante hos quoque Berengarius: qui, ut refert Coccius Tomo 1. Thesauri Catholici lib. 7. Art. 6. *Romanum Pontificem* per probrum appellabat *Pompificem,* & *Pulpificem.* Sequitur nunc annulus undecimus, in repudiatione Synodorum Ecclesiasticarum consistens: de quo Lutherum toties in præcedentibus sua sensa promentem audivimus, signanter cap. 16. §. 53. & cap. 43. §. 139. Verùm hanc ei pravitatem propinaverat Wicleffus, qui p. 2. serm. 45. ait: *Non accipi debet vel credi Concilium Apostolorum, nisi de quanto creditur quòd Spiritus Sanctus confirmaverit eorum sententiam. Sed cùm multi concurrentes ad modernum Concilium sint ut plurimùm apostatæ, stolidi, & ignari, blasphema foret lex vel regula quæ dictaret, quòd generaliter standum sit &* credendum

Marginalia: *Walenses.* — *Dulcinistæ.* — z Berengarius apud Lanfran. de Eucharist. — *Lanfrancus* — A. Luth Artic. 25. per Leonem X. damnato. — COHÆRENTIA X. — Hussius. — Apoc 13. 7. — Matt. 24. 15. Wicleffus. — Waldenses. — Berengarius. — COHÆRENTIA. XI. Wicleffus.

credendum judicio majoris partis. Quin & longè antiquiores Wicleffo Eutychiani eandem hæresim reipsâ tradiderant, rejiciendo œcumenicam Synodum Chalcedonensem, omnesque sibi cohærentes ad eandem anathematizandum compellentes: prout superiùs cap. 30. & aliquot sequentibus visum est. Imo verò eodem ipso capite 30. §. 97. ostensum est, solenne fuisse veteribus hæreticis, Arianis, Macedonianis, Nestorianis & aliis, accusare Synodos quibus fuissent condemnati. Sequitur jam duodecimus annulus, in Sanctorum Patrum vilipensione consistens: de quo Lutherum toties in superioribus audivimus censentem, signanter cap. 42. §. 137. & cap. 43. §. 138. & 139.

COHÆRENTIA XII.

Sed hanc portam ipsi aperuerat jam pridem Petrus Abailardus, cujus apud Bernardum vox est: B. *Omnes quidem sic, sed non ego sic.* Diu quoque ante Abailardum Paulus Samosatenus protervissimus hæresiarcha, C. In mortuos divinarum Scripturarum Interpretes importunè in Ecclesia debacchando, seipsum jactabat, non tanquam Episcopus, sed tanquam sophista & incantator". Sed quid pluribus hìc recitandis immoror? Testatur enim Vincentius Lyrinensis, D. Hoc apud omnes ferè quasi solemne esse ac legitimum, ut semper profanis novitatibus gaudeant, ANTIQUITATIS SCITA FASTIDIANT".

B. Abailard. apud Bern. Epist. 90.
C. Apud Euseb. l. 7 Hist. Eccles. c. 30.
D. Lyrinen. cap. 14.

CAPUT LI.

Decimus tertius annulus Lutheranicæ cohærentiæ, in Academiarum reprobatione consistens, perpenditur: quem Lutheranis præcuderant Wicleffistæ, & Gnosimachi, *hæretici; nec non* Julianus Augustus *Christianismi abjuratione infamis. Quæ ratio movit apostatam Cæsarem ad occludendum Christianis Scholas, eadem movit & hæresiarcham Lutherum ad reprobandum Catholicas Academias. Lutherani non sibi constant, dum in suis Scholis non cessant discipulis elucidare divinas Scripturas, quas alioqui per se ipsas contendunt esse lucidissimas, facillimas, apertissimas. Decimus quartus annulus, in Monachismi execratione situs perstringitur; & unde eum Lutherani emendicaverint ostenditur. Tria vota monachalia recensentur; quæ à Lutheranis singulatim, post antiquos hæreticos, reprobantur, atque adeò hinc tres novi annuli, decimus quintus, decimus sextus, & decimus septimus, conflantur.*

CLXIII. INtegram jam dedimus duodenam annulorum, quibus Lutheranismus antiquioribus hæresibus cohæreſcit. Nondum tamen finis: nam Lutherus tam ferax est antiquorum monstrorum, quàm Africa novorum. Decimus tertius itaque annulus, præcedenti utcunque affinis, est Academiarum insectatio. Ostensum quippe est c. 16. § 52. & 53. quàm ferociter insectetur Lutherus præcipuas Orbis Christiani Academias, errorum suorum damnatrices; eâque occasione in omnes indiscriminatim ejusmodi scholas insurgat, vocans eas *Lupanaria, Sodomas, Gomorrhas.* In libro item adversùs Regem Angliæ, *Academias & Doctores* numerat inter *zizania, per Satanam, principatum idoli sui Romani, super agrum Domini seminata, quibus Ecclesia non modò potest saluberrimè carere, verùm etiam nec consistit quidem nisi careat, aut pro libero arbitrio utatur.* Hunc porrò errorem non invenit Lutherus, sed ex antiquiori hæresiarcha *Wicleffo* emendicatum renovavit. Inter errores

Lutherus. Vide Thom. lib. 1. cont. Luth. c. 25.

COHÆRENTIA XIII.

quippe Wicleffi, in concilio Constantiensi Sess. 8. & 45. condemnatos, iste est ordine vigesimus nonus: *Universitates, studia, collegia, graduationes & magisteria in eisdem, sunt vana Gentilitate introducta: & tantum prosunt Ecclesiæ, sicut diabolus.* Wicleffo quoque hac in parte præluserant *Gnosimachi*; qui, ut refert Damascenus, E. Omni Christianorum cognitioni ac scientiæ ita adversabantur, ut *Vanum ac superfluum laborem esse dicerent eorum, qui in divinis Scriptis aliquam exquirunt scientiam. Neque enim Deum aliud à Christiano postulare, quàm præclaras bonasque actiones. Itaque aliquem simplici rudique animo institutum suum prosequi melius esse* aiebant, *quàm nimium curam in cognoscendis Decretis atque sententiis ponere*". Julianus quoque Apostata Scholas Christianorum recludi jussit: F. Christianos (ait de eo Egnatius) impio quodam odio adeò est insectatus, ut STUDIA & militiam eis interdixerit". Et Ruffinus de eodem: G. Ludos litterarum (inquit) illis solis qui Deos Deasque venerarentur, patere

Wicleffus.
E. Damasc. lib. de Heres. in Gnosimachis.
F. Io. Bapt. Egnat. l. 1. Rom. Princ. in Iuliano.
G. Ruffin. lib. 1. Hist. Eccles. c. 32.

patere decrevit". Quod ejus Decretum egregiè redarguit Gregorius Nazianzenus Orat. 3. sive Invectivâ primâ in Julianum. Hoc quippe suo Edicto providere versipellis studebat, ut adversùs Gentiles, ad quos defecerat, inermis consisteret Christiana Religio à qua defecerat. Indicat hoc apertè Nicephorus, cùm de eo ait [H] Ne Christianorum pueri Græcis disci-„ plinis erudirentur, aut Poëtas Scriptorésque „ eorum legerent, scholasve publicas frequen-„ tarent, lege cavit: *Ne linguis eorum*, inquit, „ *acumine perpolitis, facilè disputatoribus nostris re-*„ *sistere, & sacra sua amplificare, Religionem verò nostram refellere facilè queant*". Imitari nimirùm voluit Philisthæos, qui *caverant ne facerent Hebræi gladium aut lanceam.* Unde factum, *ut cùm venisset dies prælij non inveniretur ensis & lancea in manu totius populi, qui erat cum Saule & Ionatha.* Academiæ sunt velut officinæ fabriles, in quibus spiritalia arma cuduntur, quibus Catholica Religio contra Allophylorum insultus propugnatur. Mirum proinde non est, si has summoperè oderint, qui Catholicam Religionem evertere student. Et sanè siquandò talibus suppetit potestas odium istud suum perducere ad effectum, immane Religioni procreant nocumentum. Hinc Augustinus ut ostenderet Julianum Apostatam inter Ecclesiæ Persecutores esse numerandum: [I] An ipse „ (inquit) non est Ecclesiam persecutus; qui „ Christianos liberales litteras docere ac discere vetuit"? Theodoretus istam Juliani inhibitionem appellat *Apertam Dei infestationem*: [K] Jam APERTÈ DEO INFESTUS (ait ille de „ Iuliano) contra pietatem leges ferebat. Ac „ primò quidem vetuit, ne *Galilæi*, sic Salva-„ toris Nostri sectatores appellabat, Poëticis, „ Rhetoricis, vel Philosophicis studiis operam „ darent: *Nam proprijs*, aiebat, *pennis*, quod est „ *in proverbio, configimur. Ex nostris enim libris arma* „ *sumunt, quibus instructi contra nos bellum gerant*". Certè illud Iuliani Edictum ipsis etiam Ethnicis adeò inhumanum est visum, ut eorum unus non dubitaverit, [L] *Inclemens, & perenni silentio obruendum* appellare. Hanc itaque inclementiam, perpetuo alioqui silentio obruendam, imitari volens post Wicleffum & Gnosimachos Lutherus; Catholicas Academias de medio tollendas suasit; & ut persuaderet, *Lupanaria, Sodomas, Gomorrhas, Zizania* nuncupavit. Sed quod de una Rhetorica scripsit olim Augustinus, hoc de reliquis liberalibus scientiis in Catholicis Gymnasiis tradi consuetis, maximè verò de Scientiarum regina, *Theologia*, dici meritò potest, præsertim cùm & hæretici in suis quoque Gymnasiis Theologiam quandam fucatam, cum reliquis similiter liberalibus disciplinis, tradere non cessent; non ut veritatem elucident, sed ut falsitatem colorent: [M] Cùm „ per Artem Rhetoricam (ait ille) & vera sua-„ deantur, & falsa; quis audeat dicere adversùs „ mendacium in defensoribus suis inermem „ debere consistere veritatem? Ut videlicet illi, „ qui res falsas persuadere conantur, noverint „ auditorem vel benevolum, vel intentum, vel „ docilem proœmio facere; isti autem non no-„ verint: illi falsa breviter, apertè, verisimili-„ ter; & isti vera sic narrent, ut audire tædeat, „ intelligere non pateat, credere postremò non „ libeat: Illi fallacibus argumentis veritatem „ oppugnent, afferant falsitatem; isti nec vera „ defendere, nec falsa valeant refutare: Illi ani-„ mos audientium in errorem moventes impel-„ lentesque, dicendo terreant, contristent, exhi-„ larent, exhortentur ardenter; isti pro veritate „ lenti frigidique dormitent. Quis ità desipiat, ut hoc sapiat"? Desipuit planè Lutherus, ut id saperet: sed non fuit primus qui sic desipuit; prout jam patuit. Habent Lutherani suas Academias, suósque Doctores; sed molestè ferunt Catholicos habere Academias suas, Doctores suos: sicut Julianus Apostata volebat Ethnicos Deorum cultores habere scholas suas, Professores suos; Christianos autem habere scholas occlusas, Magistros mutos, discipulos surdos: ut nimirùm cùm veniret dies prælii, cultores idolorum sine pugna vincerent, sine certamine triumpharent: Obiter tamen hic advertendum, non satis consequenter ad aliud suum Principium Lutheranos erigere vel fovere Academias. Nam cùm sacra Scriptura ipsis sit omnia, quid opus est scholis aut Magistris ut discipuli hanc addiscant; quæ juxta suum Lutherum clarissima & apertissima est? [N] *Qua Iudice*, ait ipse, *finitur quæstio, si Patrum Dicta sibi pugnaverint? Oportet Scriptura Iudice hic sententiam ferre. Quod fieri non potest, nisi Scripturæ dederimus principem locum in omnibus, quæ tribuuntur Patribus: hoc est, ut sit ipsa* PER SE CERTISSIMA, FACILLIMA, APERTISSIMA, SVI-IPSIVS INTERPRES, OMNIVM OMNIA PROBANS, IVDICANS, ET ILLVMINANS. Si ita est, ut Lutherus asseverat, profectò superflua fuerit pro Scripturis intelligendis erectio Academiarum, frequentatio Gymnasiorum, auscultatio Magistrorum. Quis enim non videat, in eum, qui Lutheri sententiæ jam relatæ acquiescit & tamen scholas visitat, rectissimè usurpari adagia ista vulgaria: [O] *Lucernam adhibes in meridie*: item, *Lumen Soli infers*: *Lumen soli mutuas*?

CLXIV. Decimus quartus annulus statui potest vitæ Monasticæ detestatio. Huc spectat Articulus ille Lutheri inter damnatos à Leone X. quadragesimus primus; sive postremus: *Prælati Ecclesiastici, & Principes sæculares, non malè facerent, si omnes saccos mendicitatis delerent.* Negat quidem Lutherus Articulum hunc esse suum: sed ita tamen, ut addat: [P] *Si dixissem tamen, Principes benè facere, si saccos mendi-*

H. Niceph. lib. 10. Hist. Eccles. c. 25.
Iul. Apost.
Vide Mendozam l. 6. Viridarii Orat. 4. n. 76 & in cap 13. lib. 1. Reg. Annot. 15. Sect. 1. n. 9. 1. Reg. 13. 19. Ibid. v. 22.
I. Aug. l. 18. de Civitate c. 52.
K. Theodoret. lib. 3. Hist. Eccles. cap. 4.
L. Ammian. Marcell. lib. 22.
M. Aug. l. 4. de Doctrin. Christ. c. 2.
N. Luther. In Proœmio Assert. Art. suorum per Leonem X. damnatorū. Vide eund. l. de Servo Arbitrio.
O. Vide Erasm. Chiliadis 1. Centuria 3. c. 6. & 7.
Lutherus.
P. Luth. in Assert. Artic. 41. per Leon. X. damnat.

mendicitatis delerent: in quam Scripturam, in quem articulum fidei peccaßem? Scilicet in ventrem Papæ & Ecclesiæ Papalis, & in regnum Satanæ & Antichristi. Verùm ne quis fortè suspicaretur Lutherum non propter ipsum statum Monachalem, sed duntaxàt propter mendicitatem quibusdam Ordinibus Religiosis solemnem, insectari Religiosos, noverit eum scripsisse peculiarem librum *De Votis Monasticis*, seu veriùs contra vota Monastica: in quo generaliter omnia prorsùs Monastica Instituta execratur, dicens: *Cupio eradicata, & extincta, & abolita* UNIVERSA MONASTERIA. *Quæ utinam Dominus igne & sulphure cælesti ad exemplum Sodomæ & Gomorrhæ demergat: adeò ut ne memoria quidem illorum supersit. Neque satis fuerit, illis anathema imprecari.* Ecce nihil hìc discernit inter saccos mendicitatis, & horrea ubertatis: sed omnia indiscriminatim Monasteria cupit eradicari, extingui, aboleri, obliterari, imbre sulphureo cælitùs immisso exuri. Subdit præterea quasi pro ratione tantæ execrationis: *Vota Monastica sunt impia, Gentilitia, Iudaica, sacrilega, mendacia, erronea, dæmoniaca, hypocritica, apostatica, etiam Sanctorum exemplis adversaria. Quare, cum omni fiducia revocanda & discindenda sunt, etiamsi piâ & seriâ intentione emissa fuerint.* Et in caput 7. prioris Epistolæ ad Corinthios: *Qui cælibem,* inquit, *in Monasterijs vitam degunt, idolo Moloch corpora sua cremant.* Hunc porrò errorem Luthero præcuderant Hussitæ, de quorum capitaneo Joanne Ziska sic scribit Cochlæus: Q. Victoriis elatior indies factus Ziska, magis „ac magis in Ecclesias & MONASTERIA, & in „omnem clerum sæviebat. Statuas & imagi„nes ubique abjecit; Sacerdotes & monachos, „qui alicujus erant existimationis apud Catho„licos, aut cremabat vivos, aut aliis exquisi„tis suppliciis interimebat: viliores verò, „exectis testiculis, dimittebat: ut plebi ludibrio essent". Sed nec Hussitæ fuere primi hujus pravitatis inventores: quam utique didicerunt & hauserunt à Wicleffistis. Articulus quippe vigesimus primus Wicleffi, in Synodo Constantiensi Sess. 8. & 45. damnatus, sic sonat: *Si aliquis ingreditur Religionem privatam qualemcunque, tam possessionatorum, quàm mendicantium, redditur ineptior & inhabilior ad observationem mandatorum Dei.* Articulus item quadragesimus quartus sic: *Augustinus, Benedictus, & Bernardus damnati sunt, nisi pœnituerint de hoc, quòd habuerunt possessiones, & instituerunt & intraverunt Religiones: & sic à Papa usque ad ultimum Religiosum omnes sunt hæretici.* Articulus denique quadragesimus quintus sic: *Omnes Religiones indifferenter introductæ sunt à diabolo.* Eundem errorem Waldensibus quoque antiquioribus attribuit Alphonsus à Castro lib. 10. verbo *Monachatus*, Æneam allegans Sylvium de Origine Bohemorum cap. 35. "Waldenses (ait ille) in „tantam proruperunt insaniam, ut dicerent, „*Mendicantium Religiones fuisse malorum dæmonum inventionem*". Sed longè adhuc antiquiores quidam apud Fulgentium, asserebant, *Monachos esse vasa contumeliæ.* Et adhuc antiquior Petilianus Donatista, de quo Augustinus: R. Perrexit (inquit) ore maledico in vitupera„tionem Monasteriorum, & Monachorum: „arguens etiam me, quòd hoc genus vitæ à me „fuerit institutum. Quod genus vitæ omni„nò quale sit nescit; vel potiùs, toto Orbe notissimum, nescire se fingit". Hos igitur, & alios similis furfuris hæreticos, & hæresiarchas, Lutherani habent hujusce sui dogmatis Patriarchas & Præcursores: ut proinde nec de hujus suæ hæreseos adinventione possint gloriari.

CONHÆRENTIA XIV. Hussitæ.

Q. Cochl. lib. 5. Hist. Hussit. ad an. 1422.

Wicleffus.

Waldenses.

Alph. Castr.

Vide Fulg. l. 2 de Verit. Prædest. c. 21. & seqq.

R August. lib. 3. cont. Petil. c. 40.

CLXV. Monasticus status trium votorum voluntariâ emissione perficitur, castitatis videlicet, paupertatis, & obedientiæ: quorum totidem improbationes à Luthero attentatæ, tres sequentes annulos cohærentiæ Lutheranismi cum antiquatis pridem hæresibus constituunt. Sit igitur decimus quintus istius cohærentiæ annulus, improbatio votivæ castitatis, quam Lutherus aggreditur, ubi ait: S *Quid vovit cælebs vovendo castitatem, nisi rem quæ prorsùs nec est nec esse potest in manibus suis; cum sit solius Dei donum, quod accipere, non offerre potest homo? Irridet ergo Deum dum vovet, non aliter quàm si voveat se fore Episcopum.* Et Epistola ad Wolfgangum Reissenbusch: *Votum continentiæ, contra verbum & opus Dei susceptum, ut impossibile & impium, nullius est momenti. Deus reprobat illud, non secùs ac si vovissem, Dei Matrem me fieri velle, aut novum cælum condere velle.* Et libro adversùs Catharinum: *Decima facies Antichristi est, insignis ille cælibatus, & castitatis Monasticæ multitudo. Planè Angelica facies, sed diabolica res.* Et in Symposiacis cap. de Vita conjugali: *Castitatem vovere nihil aliud est, quàm Sanctum conjugium damnare.* Cæterùm antiqua admodùm est hæresis ista: quippe quâ ante tot sæcula tenuerant *Helvidiani, Iovinianistæ, Vigilantiani, Gnostici, & Nicolaitæ.* Helvidius etenim apud Hieronymum lib. adversùs ipsum, nihilò meliorem esse dicebat pudicitiam virginalem, amplexu conjugali: T. Idem tu putas „esse (ait ei Hieronymus) diebus & noctibus „vacare orationi; vacare jejuniis: & ad ad„ventum mariti expolire faciem, gressum frangere, simulare blanditias". Et superiùs capite proximo: "Virginitatem (inquit) & nuptias „comparando, disertus esse voluisti. Risimus „in te Proverbium, *Camelum vidimus saltantem*". Joviniani primus Articulus, apud eundem est: V. *Virgines, viduas, & maritatas, quæ semel in Christo lotæ sunt, si non discrepent cæteris operibus, eiusdem esse meriti.* Hujus velut hæres Vigilantius, W. *Continentiam* dicebat *hæresim, pudicitiam libidi-*

S. Luther. lib. de Votis Monast.

CONHÆRENTIA XV.

Helvidius.

T. Hier. lib. cont. Helvid. c. 10.

V. Iovinian. apud Hier. lib. 1. contra ipsum c. 2.

W. Vigilan. apud eund. l. cont. Vigilant. c. 1.

libidinis seminarium. Subdit porrò de ipso ibidem Hieronymus: " Quomodo Euphorbus „ in Pythagora renatus esse perhibetur, sic in „ Vigilantio Ioviniani mens prava surrexit: „ ut in illo, & in hoc, diaboli respondere „ cogamur insidijs. Cui jure dicetur; *Semen* „ *pessimum para filios tuos occisioni peccatis Patris* „ *tui.* Ille Romanæ Ecclesiæ authoritate damna„ tus, inter phasides aves, & carnes suillas, „ non tam emisit spiritum, quàm eructavit: „ Iste caupo Calagurritanus, & in perversum „ propter nomen viculi mutus Quintilianus, „ miscet aquam vino, & de artificio pristino „ suæ venena perfidiæ Catholicæ fidei sociare „ conatur, impugnare virginitatem, odisse „ pudicitiam, in convivio sæcularium contra „ Sanctorum jejunia proclamare; dum inter „ phialas philosophatur, & ad placentas liguriēs Psalmorum modulatione mulcetur". Et ante hos adhuc eandem pravitatem docuerunt *Gnostici*, & *Nicolaitæ*: quorum illi apud Epiphanium in Panario Hæresi 26. *Corruptibilibus corporibus permisceri persuadebant*: Isti verò, apud eundem Hæresi 25. eousque insaniæ prosilierunt ut dicerent: *Nisi quis singulis diebus venerē exerceat, non posse eum vitæ æternæ fieri participem.* Nunquid enim huic doctrinæ consonat Lutherus suprà relatus, cùm ait: X. *Quod scriptum est*, Crescite & multiplicamini, *non est præceptum*, *sed plusquàm præceptum*; *quod non possumus impedire, vel prætermittere: & perinde necessarium est ac edere, bibere, purgare, expuere, dormire, & vigilare* &c. Et verò quomodò virginali castitati favere vellet, qui etiam conjugali adeò est infestus, ut in Sermone de Matrimonio, habito Wittebergæ anno 1522. ibidemq; excuso anno 1557. loquens de marito habente uxorem in reddendo debito morosam, dixerit ac scripserit: *Hic opportunum est ut maritus dicat: Si tu nolueris, alia volet. Si domina nolit, veniat ancilla. Si tum renuat, repudia eam; & in vicem* VASTHI *surroga* ESTHER, *Assueri Regis exemplo.* Iam videamus quantoperè execretur Monasticam paupertatem, in cujus improbatione decimum sextum annulum constituimus: Y. *Votum paupertatis*, ait ipse, *videtur à Satana in hoc effectum, ut Religiosi sub eius prætextu liberi fiant à iuvandis pauperibus alijs, & ab impendendis misericordiæ operibus.* Qui rursùs in Thesibus contra Articulos Lovaniensium, quorum trigesimus secundus erat, *Rectè Vota Deo facimus, tam Monastica, quàm alia* &c. sic ait: Z. *Paupertas quam vovent Monachi, est rapina Orbis terrarum & opum Mundi, sicut scriptum est: Ecce peccatores abundantes in sæculo obtinuerunt divitias.* Hunc porrò errorem emendicavit ipse ex Wicleffo: cujus vigesimus quartus Articulus per Constantiensem Synodum damnatus sic sonat: *Fratres tenentur per labores manuum acquirere victum, & non per mendicitatem.*

Isa. 14. 21.

Gnostici.

Nicolaitæ.

X. Luth. sup. c. 46. §. 146. Gen. 1. 28.

Y. Luth. lib. de Votis Monast.

Lovanienses.

Z. Luth. Thesi 59. cont. Lovanienses. Ps. 72. 12.

COHÆRENTIA XVI.

Wicleffus.

Trigesimus item quartus sic: *Omnes de Ordine Mendicantium sunt hæretici: & dantes eis eleemosynam sunt excommunicati.* Refert quoque Thomas Waldensis Tomo 1. lib. 4. art. 1. cap. 16. eundem Wicleffum asseruisse, *Fatuos esse, & se periculo vitæ exponere, Religiosos paupertatem voventes.* Adeò autem præ alijs Religiosis infensus fuit Ordinibus Mendicantium, ut eorum sodalitia appellarit *Castra Caimitica*: A Ex qua voce CAIM (inquit Harpsfeldius) „ novus ipse & tetrior CAIM, quatuor Men„ dicantium Ordinibus, propter initiales lit„ teras, illis, ut putabat, correspondentes, calumniam instruxit": quasi nimirùm prima littera C. significaret *Carmelitas*: secunda A. *Augustinianos*: tertia I. *Iacobitas* seu Dominicanos: quarta M. *Minoritas* seu Franciscanos. Verùm ante Wicleffum duos alios ejusdem dogmatis patronos recenset Alphonsus à Castro lib. 12. adversùs hæreses, verbo *Paupertas*: " Tertia hæresis (inquiens) dicit, Pau„ pertatem non solùm esse inutilem, sed etiam „ noxiam. Hujus erroris author fuit quidam „ *Desiderius* Longobardus, tempore Alexandri „ Papæ hujus nominis IV. dicens, *Non esse* „ *licitum omnia pro Christo relinquere, nisi talem* „ *quis Religionem intret, quæ possessiones habeat*; „ *vel nisi talis sit, qui de labore manuum suarum* „ *vivere possit.* Eodem tempore fuit alius, *Gui*„ *lelmus de sancto amore*, qui Tractatum quen„ dam scripsit contra Monachos Mendican„ tes, præsertim contra Minores, & Prædi„ catores: in quo hoc persuadere conatus est, „ *Paupertatem habitualem esse licitam, non autem* „ *actualem: hoc est, licitam esse animi prompti*„ *tudinem ad relinquendum omnia pro Christo, cùm* „ *necessitas urgeret: hac tamen necessitate seclusâ,* „ *illicitam esse paupertatem, per quam aliquis re*„ *nuntiet omnibus quæ possidet, ut liberiùs Deo* *servire liceat*". Ante istos quoque Vigilantius apud Hieronymum asserebat: B. *Eos meliùs facere, qui utuntur rebus suis, & paulatim fructus possessionum suarum pauperibus dividunt, quàm illos qui possessionibus venundatis, semel omnia largiuntur.* Sequitur annulus decimus septimus, votivæ obedientiæ reprehensionem continens. De qua obedientia loquens Lutherus: C. *Peccant hic*, inquit, *eádem insaniâ Monastici, quâ & in paupertatem.* Quòd cùm aliquot ratiunculis probare tentasset, subintulit inferiùs: *Igitur stat conclusio, Obedientiam Monasticam esse rudem & puerilem obedientiam, pro rudimento duntaxat iuventutis institutam, nec aliter apud Deum acceptam, nec aliter voveri possibilem; nisi impiam & sacrilegam facere velis.* Hunc porrò errorem Luthero præformaverant Hussitæ, quorum Articulus ordine decimus quintus in Synodo Constantiensi Sess. 8. & 45. damnatus, sic sonat: *Obedientia Ecclesiastica est obedientia secundùm adinventionem Sacerdotum & Ecclesiæ,*

A. Harpsfeld. Hist. Wiclef. c. 8.

Castrius.

Desiderius.

Sanctamorius

B. Vigilantius apud Hieron. l. cont. ipsum ca. 5.

C. Luth. lib. de Votis Monast.

COHÆRENTIA XVII. Hussitæ.

Wicleffistæ *præter expressam authoritatem Scripturæ.* Consectarius quoque est idem error Articulis Wicleffi ibidem damnatis : quorum trigesimus quintus est , *Ingredientes Religionem , aut aliquem ordinem , eo ipso inhabiles sunt ad observanda divina præcepta , & per consequens ad perveniendum ad regnum cælorum , nisi apostataverint ab eisdem.* Si enim Monastica obedientia repugnet observationi divinorum præceptorum , proculdubio illicita est. Rursùs si apostatandum est à Religione ut perveniri possit ad regnum cælorum , profectò permanendo sub obedientia Religiosa incurritur jactura regni cælorum. Denique quia Religiosis ab obedientia Prælatorum invitorum se subtrahentibus infligi solet pœna excommunicationis , idem Wicleffus hanc quoque minimè extimescendam docet , ut sic obedientiam prorsùs elidat. Articulus quippe ejus trigesimus ibidem damnatus sic habet : *Excommunicatio Papæ , vel* CUIUSCUNQUE PRÆLATI , *non est timenda : quia est censura Antichristi.* Eundem præterea errorem ante Wicleffistas tenuere Beguardi & Beguinæ , quorum tertius Articulus per Clementem V. in Concilio Viennensi damnatus sic sonat : *Illi qui sunt in statu perfectionis , & spiritu libertatis , non sunt humanæ subiecti obedientiæ , nec ad aliqua præcepta Ecclesiæ obligantur : quia ubi Spiritus Domini , ibi libertas.* Waldenses quoque ante istos eundem tenuerant errorem : quorum apud Reinerum lib. adversùs ipsos cap. 5. iste est Articulus ordine undecimus in prima classe : *Non est obediendum Prælatis , sed tantum Deo.* Et ante hos omnes , Lampetiani apud Damascenum lib. de Heresibus , eidem errori viam aperuerant : D. *Lampetiani* (ait ibi Damascenus) „ à Lampetio quodam nomen sortiti , ijs qui „ vitam in Communitatibus & Cœnobijs „ degere instituunt , sinunt , quod quisque velit & probet vivendi genus sequi : quod etiam de vestitu judicandum est eodem modo: *Nihil enim,* inquiunt , *Christianus facere* „ *debet invitus : proptereaque scriptum est* , VOLUNTARIE SACRIFICABO TIBI. Et rursùs : EX VOLUNTATE MEA CONFITEBOR EI ".

Beguardi & Beguinæ.

2 Cor. 3. 17

Waldenses

D. Damasc. lib. de hæresi. in Lampetianis.

Psal. 53 et Psal. 27. 7.

CAPUT LII.

Recensentur adhuc septem alij annuli cohærentiæ Lutheranismi cum antiquioribus hæresibus : decimus octavus nimirum , in Ieiuniorum Ecclesiasticorum abdicatione consistens : decimus nonus , in festivorum dierum profanatione situs : vigesimus , in cultus Sanctorum abolitione : vigesimus primus , in invocationis Sanctorum abrogatione : vigesimus secundus , in Reliquiarum spretione : vigesimus tertius , in votivarum peregrinationum improbatione : vigesimus quartus , in sacrarum imaginum dehonoratione. Occasione postremi hujus annuli agitur de volumine contra cultum Imaginum sub Caroli Magni *fictitio nomine ab* Eli Phili *evulgato. Conciliantur item inter se Synodus Nicena secunda , & Synodus Francofordiensis super cultu Imaginum.*

CLXVI. Ex proximè dictis haud difficulter perspicitur quid de Ecclesiæ Præceptis censeat Lutherus. Nam qui Monasticam obedientiam ,voluntariè ab unoquoque promissam & susceptam , elidit, haud dubiè politicam obedientiam , alienâ voluntate injunctam , cassat. Cùm enim ipse alicubi dixisset , E. *Neque Papa, neque Episcopus , neque ullus hominum habet ius unius syllabæ constituendæ super Christianum hominem :* continuò subjunxit hanc velut modificationem, *Nisi id fiat eiusdem consensu.* Minùs proinde obligatoria est , ex ipsius mente, obedientia extrinsecùs injuncta, quàm proprio consensu injecta. Hinc de ea quæ extrinsecùs, authoritate signanter Ecclesiastica , injungitur, asseverantissimè ipse ait Articulo 27. per Leonem X. damnato : *Certum est , in manu Ecclesiæ aut Papæ prorsùs non esse constituere articulos fidei , imò* NEC LEGES MORUM , *seu bonorum operum.* Sed ut ad specialiora descendamus , reprobat ipse Ecclesiasticam legem de jejunio statis diebus aut anni temporibus observando. Extat peculiaris ipsius Tractatus , *De doctrinis hominum vitandis* inscriptus : in quo legem jejuniorum acerbè carpit & censurat : *Erroneum est* , inquiens , *& plenum mendacijs , quòd certis temporibus anni , Vigilijs Apostolorum, & aliorum Sanctorum , ieiunij necessitatem imponunt , sub gravi peccato , tanquam Ecclesiæ Decreto & Mandato. Nam ieiunia , quod ad dies & cibos attinet , libera & adiaphora in perpetuum esse debent.*

E. Luth. su. pri. c. 45 §. 146.

COHÆRENTIA XVIII. Waldenses.

debent. Hunc verò errorem Luthero præcucurrerunt Waldenses, qui, apud Reinerum libro contra ipsos cap. 5. *Canonizationes, translationes, & VIGILIAS SANCTORUM contemnebant.* Et iterum ibidem inferiùs in tertia errorum classe: *Ieiunia Ecclesiæ non curabant.* Sed dudum ante hos Jovinianus asserebat, F. *Inter abstinentiam ciborum, & cum gratiarum actione perceptionem eorum, nullam esse distantiam.* Isto quoque vetustiores Aeriani eundem tenuere errorem, quorum Patriarcha Aerius apud Epiphanium Hæresi 75. aiebat: *Si omninò volo ieiunare, qualemcunque eligam diem à meipso, & ieiunabo propter libertatem.* Subdit porrò de ijsdem continuò Epiphanius: G. Apud „ ipsos studium est, ut potiùs in die Dominica jejunent, quartâ verò & prosabbato „ edant. Sæpè verò etiam quartâ jejunant, „ non ex statuto, sed ex propria voluntate. „ In diebus verò Paschatis, quando apud „ nos sunt humidormitiones, castitates, afflictiones; ipsi à summo manè obsonantur, „ carneque ac vino venas suas explentes cachinnantur, ridentes ac subsannantes eos „ qui sanctum hunc cultum hebdomadis Paschalis perficiunt". Eustathius item Sebastenus apud Socratem lib. 2. Hist. Eccles. cap. 43. Sectatores suos docebat, *Statuta ieiunia aversari, Dominicis verò diebus ieiunare.* Sequitur annulus decimus nonus, in festorum dierum profanatione consistens: H. *Duodecima facies Antichristi*, ait Lutherus, *est festorum dierum observatio; cùm omnes dies liberi sint & ad feriandum & ad laborandum. In hac autem facie insigniùs lucent magni illi festi dies, Visitationis, Corporis Christi, Apostolorum, Conceptionis, & similium: & necesse est peccare animas & perire, si quæ non servant, vel invitè servant hæc stulta, inutilia, & vana præcepta.* Hunc porrò errorem à Waldensibus emendicavit: de quibus Reinerus libro adversùs ipsos cap. 5. in tertia errorum classe: " Festum Paschæ (inquit) „ Christi & Sanctorum festa spernunt, propter multiplicationem festorum: & dicunt, *Quòd unus dies sit sicut alius*". Huic non absimilis est vigesimus annulus, in reprobando Sanctorum cultum consistens. De hoc Lutherus: I. *Ex Falsa*, inquit, *& impia confidentia in homines collocatâ damnum quoque illud in Christianismum irrepsit, Sanctorum nempe cultus & veneratio: unde Christiana Ecclesia maximum sanè damnum, & tantùm non incomparabilem ruinam perpessa est. Quid enim Sanctorum cultus & veneratio aliud fuit, quàm diabolica res?* Hujus porrò erroris antiquitatem & perversitatem proponit nobis Alphonsus à Castro lib. 13. adversùs hæreses, verbo *Sancti*: ubi sic scribit: " Quosdam misit diabolus, qui in spiritu erroris loquentes mendacium, dicerent, „ *Sanctos non esse ab hominibus honorandos, neque oportere illos orare*: ut vel sic homines hic viventes, Sanctorum, qui in cælis sunt, defraudarent auxilijs. Hujus pestiferæ hæreseos „ author primus, quòd sciam, fuit *Eustathius* quidam, propter hunc errorem & multos „ alios in Concilio Gangrensi damnatus. Post „ hunc in eodem errore successit *Vigilantius* „ Gallus, Barcinonensis Ecclesiæ Presbyter; „ adversùs quem B. Hieronymus bis de hac „ re scripsit. Eundem errorem post multos „ annos tutati sunt *VValdenses*, qui omnium „ Sanctorum festivitates ab Ecclesia auferre „ conati sunt. *Ioannes VVicleff*, cùm semper „ pro Waldensium Secta pugnaverit, noluit „ in hac parte ab illis deficere, ut semper sui „ similis esset. De *Ioanne Huss* non est opus „ dicere, cùm hic in verba Wicleffi, magis „ quàm in verba Christi jurasse videatur. *Bohemi* verò, captivantes intellectus suos in „ obsequium Joannis Huss, hunc inter alios „ tutantur errorem. *Martinus Lutherus* hodie in eadem damnatione persistit". Possumus & nos genealogiæ Lutheranorum alios inserere, à Castrio prætermissos: ut Constantinum Cæsarem cognomento *Copronymum*: de quo Theostericitus, Oratione funebri in S. Nicetam, ait:" Sanctos Martyres honore privavit, cùm præcepit illos non esse *Sanctos* „ appellandos; sed simpliciter nominari debere *Apostolos*, *quadraginta Martyres*, *Theodorum*, *Georgium*, & alios similiter". *Faustus* quoque *Manichæus* satis præluserat Lutheranis, quando Augustino & reliquis Catholicis sibi adversantibus exprobrando dicebat: K. *Vos, qui desciscentes à Gentibus, monarchiæ opinionem primò vobiscum divulsistis, id est, ut omnia credatis ex Deo: sacrificia verò eorum vertistis in agapes*, IDOLA IN MARTYRES, QUOS VOTIS SIMILIBUS COLITIS. Ex quo loco videri imprimis datur, cultum Sanctorum Martyrum in Ecclesia esse valde antiquum: Secundò antiquum quoque esse abusum hæreticorum calumniandi Catholicos, quasi cultum latriæ Sanctis Martyribus impenderent, perinde ac Ethnici suis idolis aut falsis Dijs.

CLXVII. Superiori annulo proximè accedit ille, quo Sanctorum invocatio & imploratio reprobatur. De hoc Lutherus ait Waldensibus: L. *Non possum vos pro hæreticis habere, quemadmodum Sophistæ nostri faciunt, quòd neque Dei matrem, neque quenquam Sanctorum invocatis; sed in solo & unico Mediatore Christo acquiescitis. Etsi enim hic alius pro alio intercedere debet, tamen de Sanctorum mortuorum intercessione & invocatione nihil in Scripturis extat.* Ex quibus verbis non solùm habemus, Luthero invocationem Sanctorum displicuisse, verùmetiam Waldenses ea in re ipsi prælusisse. Atque ut præteream Wicleffum Waldensibus recentiorem, qui eundem errorem tradit in suo

F Iovinian. apud Hier. lib. 1. cont. ipsum cap. 2

Aeriani.

G. Epiph. Hæresi 75. Vide Aug. Hæresi 53. & Damasc. l. de Hæresibus, in Aerianis.

Eustathiani.

H Luth. l. con. Catharinum.

COHÆRENTIA XIX.

Waldenses.

I Luth. in Evang. Dominica 23. post Trin.

COHÆRENTIA XX.

Eustathiani.

Vigilantiani.

Waldenses.

Wicleffistæ.

Hussitæ.

Bohemi.

Lutherani.

Copronymus.

K. Faustus apud Aug. l. 20. cont. ipsum cap. 4.

L. Luth. de Adoratione Sacramenti ad Waldenses.

COHÆRENTIA XXI.

Waldenses. Wicleffistæ.

suo Trialogo cap. 3. & 30. ut prætercam item Henricianos hæreticos, de quibus in Vita S. Bernardi lib. 3. cap. 5. refertur, *Quòd Sanctorum invocationes deridebant*: certè de Constantino Copronymo refert Theosterictus Orat. funebri in S. Nicetam, & Glycas p. 4. Annalium, *Quòd Edicto vetuerit, ne quis B. Mariæ aut aliorum Sanctorum intercessionem imploraret*. Ante hunc quoque Vigilantius apud Hieronymum dogmatizabat, M. *Quòd dum vivimus, mutuò pro nobis orare possumus: postquam autem mortui fuerimus, nullius sit pro alio exaudienda oratio; præsertim cùm Martyres, ultionem sui sanguinis obsecrantes, impetrare non quiverint.* Sequitur annulus vigesimus secundus, præcedenti omninò affinis, in sanctarum Reliquiarum spretione consistens: N. *Reliquiæ*, ait Lutherus, *nihil aliud sunt, quàm fraudes & seductiones fidelium: quare, omninò infra terram defodiantur. Hoc de explodendis & exsibilandis Sanctorum Reliquijs olim pertractavit Vigilantius, cui se fortiter & acriter opposuit Hieronymus. Quòd si adhuc Vigilantij monumenta superessent, quemadmodum Hieronymi etiamnum extant, facilè crediderim, eum multo Christianiùs super hoc scripsisse, quàm ipsum Hieronymum. Vellem terrâ omnes istas Reliquias contectas esse.* Ecce hic habemus Lutherum & sua sensa proferentem, & simul eadem sua sensa antiquo hæresiarchæ Vigilantio adscribentem. Alios quoque ejusdem hæreseos patronos Vigilantio vetustiores nominat Hieronymus, *Eunomium*, & *Cainitas* Gnosticorum Progenitores: O. De barathro pectoris „tui (ait ille Vigilantio) cœnosum spurci„tiam evomens, audes dicere: *Ergo cineres „suos amant animæ Martyrum, & circumvolant „eos, semperq́ presentes sunt; ne fortè si aliquis „precator advenerit, absentes audire non possint.* „O portentum in terras ultimas deportan„dum! Rides de Reliquijs Martyrum, & „cum authore hujus hæreseos EVNOMIO, Ec„clesijs Christi calumniam struis, nec tali „societate terreris; ut eadem contra nos lo„quaris, quæ ille contra Ecclesiam loquitur". Et post pauca iterum ibidem inferiùs:" Scribit „adversùs hæresim tuam, QVÆ OLIM ERV„PIT CONTRA ECCLESIAM, ne in hoc quasi „repertor novi sceleris glorieris. Tertullianus „vir eruditissimus insigne volumē, quod *Scorpiacum* vocat, rectissimo nomine, quia arcuato „vulnere in Ecclesiæ corpus venena diffudit: „quæ olim appellabatur *Caina hæresis*;& multo „tempore dormiens, vel sepulta, nunc à DORMITANTIO suscitata est". Subsequitur annulus vigesimus tertius, præcedentibus consectaneus, Peregrinationes votivas ad loca sacra & Sanctorum basilicas improbans: de quo Lutherum sua sensa promentem superiùs cap. 46. §. 148. audivimus. Sed nec magis de hujus, quàm de præcedentium annulorum adinventione potest gloriari. Testatur quippe Thomas Waldensis in Doctrinali fidei Tom. 3. titulo 15. Wicleffistas *idololatriæ damnasse eos, qui ad loca sacra peregrinabantur*. Et ante hos Henriciani, ut in vita S. Bernardi lib. 3. cap. 5. memoratur, *Fidelium peregrinationes deridebant*. Waldenses item eundem tenuere errorem, de quibus Reinerus libro contra ipsos cap. 5. In tertio errorum classe, ait: *Sepulchrum Domini, & sepulchra Sanctorum contemnunt*. Quem errorem in eis ex professo refutat Ebrardus Bethuniensis lib. contra ipsos cap. 12. ubi & eos appellat *Herodianos*, propterea, quòd quemadmodum Herodes cogitavit impedire peregrinationem Magorum in Nativitate Salvatoris, ita ipsi dissuadent & improbant peregrinationes fidelium ad Memorias Sanctorum. Ante hos quoque Claudius Taurinensis apud Ionam Aurelianensem lib. 3. de cultu Imaginum prope finem, *Stultos & insipientes* appellabat *eos, qui intercessionem Apostoli Romam pergendo quærebant*. Huic & præcedentibus aliquot annulis admodùm vicinus est vigesimus quartus annulus, in contemptu sacrarum imaginum situs. Etenim qui Sanctis ipsis nullum religiosum cultum impendi patiuntur, quonam pacto eorum icones venerarentur? Unde tametsi Lutherus abolitionem Imaginum à Carolstadio Wittenbergæ attentatam improbasset, nihilominùs non tam ipsum factum, quàm facti modus ei displicuit: quia nimirum ipso absente & inconsulto res fuerat peracta. Hinc Cardinalis Hosius lib. 1. de Hæresibus nostri temporis, postquam Carolstadij ausum commemorasset adiecit: " Quamvis autem Witten„bergam reversus Lutherus rem ipsam non „improbaret, quoniam tamen alio quàm se„ipso authore factum esset, quasi minùs rectè „neque ordine factum, gravissimè reprehendit. „Adeo ferre non potuit vel statui vel mutari „quidquam ab ullo mortalium sive in doctri„na, sive in ritibus, nisi priùs id per ipsum ita „fieri debere sancitum fuisset. Tanta fuit in „homine gloriæ cupiditas, ut, quod ad illius „amorem attinet, rectè dicere potuerit: *Rivalem possum non ego ferre Iovem*". Lepidum verò est quod de Lutheri Sectatoribus memorat Lindanus, eos nimirum servare unam alteramve imaginem, reliquis omissis, P. Euan„gelici (ait ille) inprimis Sacramentarij „Carolstadius, Calvinus &c. omnes omni„um Divorum, etiam Christi Domini cru„cifixi abolent Imagines: Lutherani verò „unam aut alteram servandam volunt, uti „Wittenbergæ serpentis à Moyse de furca „suspensi, & crucifixi: item Baptismi, & „cœnæ". Hoc interim utrisque commune esse videtur, quòd nullum religiosæ venerationis cultum aut obsequium Imaginibus impendant. Qua in re imitatores se præbent non

Henriciani. Copronymus. M Vigilantius apud Hieron. lib. contra ipsum cap. 3. N Luth in postilla in die Exaltationis Sanc. Crucis. COHÆRENTIA XXII. O Hier. lib. cont. Vigilant. cap. 3. Vide eund. Epist. 53. ad Riparium. COHÆRENTIA XXIII.

Wicleffistæ. Henriciani. Waldenses. Claud. Taur. Hosius. Vide Coch. in Act. Luth. Anno 1525. P. Lindan. in Dubitan. Dial. 2. c. 7. COHÆRENTIA XXIV.

Waldenses. Bogomili. Xenaias. non solùm *VValdensium* apud Reinerum lib. contra ipsos cap. 5. & *Bogomilorum* apud Euthymium in Panoplia; sed Xenaiæ quoque illius innumeris titulis infamis Pseudo-episcopi, de quo Nicephorus: Q. Primus iste (inquit) „ vocem illam evomuit, *Christi & eorum qui ei* „ *placuere Imagines non esse venerandas*. O audacem animum, & os impudens". De eodem Theodorus Lector in Collectaneis, & Joannes Diacrimonius in Historia Ecclesiasticâ, quorum verba recitantur in septima Synodo generali Actione 5. In qua Synodo hæresis ista ex professo discussa, displosa, ac damnata est; prout cernere licet ex Definitione Synodali quæ extat Actione 7. Ubi & subscriptionibus Patrum subnexis Definitioni adjiciuntur Exclamationes: R. Nos venerandas Imagines suscipimus: „ Nos, qui secùs faxint, anathemate percelli- „ mus. Quicunque sententiam Sacræ Scripturæ „ de idolis, contra venerandas Imagines addu- „ cunt, anathema. Qui dicunt quòd Christiani „ Imagines adorent ut Deos, anathema. Qui „ scienter communicant cum illis qui contra „ venerabiles Imagines sentiunt, aut eas dehonestant, anathema".

Q Niceph. lib. 16. c. 27.

R. Synod. 2. Nicen Act. 7.

CLXVIII. Verùm moderni sacrarum Imaginum spretores, signanter *Confessionista* in nupero suo libello Comitiis Imperialibus porrecto, huic Synodo opponunt Synodum Francofordiensem paulò pòst sub Carolo Magno habitam, & libros item sub ejusdem Caroli nomine *De Imaginibus* scriptos & inscriptos. Sed ad hos libros Pseudo-carolinos quod attinet, nullum robur authoritatis habent: de quorum utique authore illud solùm habetur certum, non fuisse Carolum Magnum, sed Iconomachum quendam Ecclesiæ infestum, qui cùm ex seipso authoritatem non haberet, perfidiam suam Imperatorio sub nomine instillare tentavit. Unde qui libros ipsos nuper evulgavit, ne suum quidem nomen exprimere est ausus, sed fictitium sibi vocabulum, *Eli Phili*, induit. Qua de re inspici potest Alanus Copus Dialogo 4. cap. 18. & seqq. item Dialogo 5. cap 1. & aliquot sequentibus: &, quos ad calcem Dialogi 4. citat, Turrianus & Horantius, ex professo ostendentes, *Eli Phili* merum esse impostorem ac suppostorem. Extat liber Leontii Byzantini adversùs fraudes Apollinaristarum, qui hæreticorum Scripta sub Sanctorum Patrum nominibus venditabant. Hunc librum præfatus Turrianus in Latinum transtulit, præfixâ ei præfatione, quæ sic incipit: S. Hæreticos cùm veteres tum novos non tan- „ tùm impostores, sed &, ut sic loquar, suppo- „ stores esse, testantur tot partus, quos magnis „ authoribus, quantumvis insciis & invitis, per summam fraudem subjecerunt". Inter alia hujus pessimæ praxeos exempla enumerat illud jam memoratum de Pseudo-carolo adversùs cultum Imaginum: " Advertat Lector (in- „ quiens) nostros hæreticos, eodem genio pul- „ sos, sua aut veterum Sectariorum commenta „ nominibus sanctitate præstantium virorum „ ornasse, quo Eutychiani, Nestoriani, Apol- „ linaristæ, & horum similes olim impulsi fue- „ runt, ut Operibus Apollinaris nomina Julii „ Pontificis Romani, Athanasii, aut Grego- „ rii Thaumaturgi præscriberent. Sciscitare „ ex illis, cujusnam sit Epistola, quæ *S. Vdal-* „ *rici* nomen præ se fert? Cujus sint item li- „ bri *De Imaginibus* sub specioso *Caroli magni* tegmine"? &c. Superfluè igitur atque inaniter Pseudo-carolini istius Operis authoritatem authoritati œcumenicæ Synodi opponunt. De Francofordiensi Synodo dicendum est, eam Nicenæ secundæ nequaquam adversari in ullo fidei dogmate. Quod ut pleniùs perspiciatur conferenda sunt utriusque verba inter se. Nicena quippe Synodus duo astruit dogmata in materia sacrarum Imaginum: Primum est, T. *Exhibendam esse Imaginibus salutationem & honorariam adorationem*: Secundum, *Non esse eis exhibendam latriam, quæ divinæ solùm naturæ competit*. Horum postremum Francofordiensis Synodus sic approbat, ut primum nullatenùs reprobet. In secundo enim suo canone, qui solus hanc materiam concernit, sic ait: V. *Allata est in medium quæstio de nova Græcorum Synodo, quam de adorandis Imaginibus Constantinopoli fecerunt: in qua scriptum habebatur, ut* QUI IMAGINIBUS SANCTORUM, ITA UT DEIFICÆ TRINITATI SERVITIUM AUT ADORATIONEM NON IMPENDERENT, ANATHEMA IUDICARENTUR. *Qui suprà Sanctissimi Patres nostri*, OMNIMODIS ADORATIONEM ET SERVITIUM RENUENTES, *contempserunt, atque consentientes condemnaverunt*. Ubi de salutatione & honoraria adoratione Imaginibus Sanctorum exhibenda vel deneganda, ne verbum quidem: adeòque, quantùm ad hoc, nulla est inter utramque Synodum vel apparens pugna; nam quod Nicena astruit, Francofordiana non destruit, sed intactum præterit. In altero autem puncto, quo decernitur, non esse Imaginibus Sanctorum exhibendam *latriam*, sive *talem adorationem qualis vivificæ Trinitati impenditur*, omninò consonant & conjurant. Quapropter Tomo 6. Conciliorum Synodus ista Francofordiensis hunc sibi titulum habet prænotatum: *Concilium Francofordiense, Provinciale, approbatum, quo trecenti circiter Episcopi Elipandum & Felicem, eorumq; hæresim de Filio Dei, quæ Feliciana nominatur, condemnarunt*: ACTAQUE NICENI CONCILII SECUNDI IN CAUSA IMAGINUM CONFIRMARUNT, *Anno Domini* 794. *tempore Hadriani Papæ primi, & Caroli Magni, Anno Imperij eius* 26. Ubi signanter notanda est illa clausula, *Actaq; Niceni Concilij secundi in causa Imaginum confirmarunt*. Nicena etenim

S Francisc. Turrianus Præfat. in Leontium.

T. Definitiô Synodi 2. Nic. Act. 7.

V. Synod. Francof. can. 2.

Synodus suâ definitione superiùs jam memoratâ, duos extremos errores circa Imaginum venerationem amputavit, & Catholicam veritatem in medio positam firmavit. Primus extremus error astruebat Iconoclasiam, secundus Iconolatriam: priorem amputavit Synodus, definiendo, *Exhibendam esse Imaginibus salutationem, & honorariam adorationem*: quod Iconoclastæ renuunt. Posteriorem similiter errorem amputavit, definiendo, *Non esse Imaginibus exhibendam latriam, quæ divinæ solùm naturæ competit.* Quoad priorem definitionem Synodus Francofordiensis non ei contradicit, sed filet: quoad posteriorem non modò non contradicit, sed apertè insuper subscribit. Quænam ergo, replicant Adversarii, est illa *Nova Græcorum Synodus* Francofordiensibus Patribus oblata, *In qua scriptum habebatur, ut qui Imaginibus Sanctorum, ita ut Deificæ Trinitati, servitium aut adorationem non impenderent, anathema judicarentur*? Quærant ipsi è suis quænã illa fuerit. Nobis sufficit, ex textuum Synodalium collatione ostendisse, non fuisse Nicenam, imò oppositam veritatem definitam fuisse per Nicenam. Et verò ipsa Francofordiana Synodus palàm indicat, non Niceæ, sed *Constantinopoli* habitam fuisse eam Synodum quam reprehendit: *Allata est in medium* (inquit) *quæstio de nova Græcorum Synodo, quam de adorandis Imaginibus* CONSTANTINOPOLI *fecerunt*. Unde nonnulli suspicati sunt, sermonem esse de Conciliabulo Constantinopolitano paulò ante Nicenam habito sub Copronymo Iconoclasta. Sed cùm istud Conciliabulum usque adeò non definierit Imaginibus impendendam esse latriam, ut è contrario eis omnem prorsùs ademerit venerationem, etiam duliam: non apparet verisimile Francofordienses in suo canone ad illud respicere: nisi quis fortè malit dicere, Francofordienses ex sinistra informatione hìc erralle errore facti, existimando Copronymianum illud Conciliabulum definisse contrarium ejus quod reipsa definierat. Sicut autem in hoc errare potuit Francofordiensis Synodus errore facti, absque detrimento fidei: ita similiter absque detrimento fidei errare potuit errore facti, existimando Nicenam Synodum Constantinopoli celebratam fuisse, & cultum quoque Latriæ Imaginibus Sanctorum impendendum decrevisse. Dictum est enim superiùs cap. 37. §. 123. quòd Concilia, non solùm particularia, quale fuit Francofordiense, sed etiam generalia, errare possint in rebus facti. Eapropter dicendum est, vel Francofordienses Patres aliorsùm quàm ad Nicenam Synodum respexisse, vel certè ex mala informatione in quæstione facti errasse, putando Nicenam definivisse, quod non modò non definivit, sed cujus etiam oppositum definivit. Quisquis verò is fuerit qui Francofordienses malè informavit & informando decepit, videtur ansam sumpsisse ex subscriptione unius Episcopi quæ habetur in Actis Nicenæ Synodi, Constantini nimirum Episcopi Constantiensis in Cypro, cujus subscriptio hisce verbis concepta refertur Actione. 3. Synodi Nicenæ: *Suscipio & cum honore amplector sanctas ac venerabiles Imagines: ac latriæ adorationem soli supersubstantiali & vivificæ Trinitati defero.* Quæ quidem subscriptio prorsùs bona in se est, & conformis finali definitioni totius Synodi. Verùmtamen impostor quispiam aliter eam de Græco in Latinum transtulit, & Francofordiensibus Patribus tanquam totius Nicenæ Synodi definitionem obtrusit: bis peccans, semel quòd unius Episcopi subscriptionem pro integræ Synodi definitione venditaverit, semel item quòd ipsius illius Episcopi subscriptionem pessimâ fide transferendo perverterit. Genuinam Episcopi subscriptionem jam dedimus, qualiter autem ille eam perverterit, colligi potest ex Pseudo-Carolino Opere toties jam memorato, ubi lib. 3. cap. 17. ea subscriptio hocce tenore concepta habetur: *Suscipio & amplector honorabiliter sanctas & venerandas Imagines*, SECVNDVM SERVITIVM ADORATIONIS QVOD SVBSTANTIALI ET VIVIFICÆ TRINITATI EMITTO. Ecce quantoperè discrepet translatio impostoris, à textu subscriptoris. Hâc itaque ratione Synodus Francofordiensis decepta in quæstione facti putavit Nicenam Synodum definivisse, quod non modò non definivit, sed cujus potiùs oppositum definivit, ut vidimus.

CAPVT

CAPVT LIII.

Recensentur adhuc alij annuli cohærentiæ Lutheranismi cum priscis hæresibus, numero sedecim: nimirum vigesimus quintus, consistens in Sacramentorum Moysaicorum & Euangelicorum coæquatione vigesimus sextus, in Baptismi Ioannis cum Baptismo Christi æquiparatione: vigesimus septimus, in infantium dum baptizantur creditione: vigesimus octavus, in Characterum Sacramentalium abnegatione: vigesimus nonus, in benedictionis fontis Baptismalis irrisione: trigesimus, in Sacramenti Confirmationis repudiatione: trigesimus primus, in transubstantiationis Eucharisticæ explosione: trigesimus secundus, in Eucharisticæ gratiæ denegatione: trigesimus tertius, in communionis laicalis sub unica duntaxat specie reprobatione: trigesimus quartus, in jejunij communioni præmittendi abdicatione: trigesimus quintus, in Sacrificij Missæ detestatione: trigesimus sextus, in Altarium improbatione: trigesimus septimus, in Sacerdotalium vestium despectione: trigesimus octavus in mixtionis aquæ in calice improbatione: trigesimus nonus, in temporis ad sacrificandum præstituti spretione: quadragesimus in luminarium abjectione.

CLXIX. AB Imaginibus personarum sanctarum pronus est transitus ad Imagines rerum sacrarum, quas usitato vocabulo *Sacramenta* nuncupamus: de quibus Augustinus: W. Si Sacramenta (inquit) quandam similitudinem earum rerum quarum Sacramenta sunt non haberent, omninò Sacramenta non essent". Multos planè annulos cohærentiæ Lutheranismi cum priscis hæresibus hæc una Sacramentorum materia suppeditat. Sit itaque vigesimus quintus istius cohærentiæ annulus, depressio Sacramentorum Euangelicorum ad imperfectionem usque Sacramentorum Moysaicorum: X *Error est* (inquit Lutherus) *Sacramenta Novæ Legis differre à Sacramentis Veteris Legis penès efficaciam significationis.* Et Articulo primo inter damnatos à Leone X. *Hæretica est*, inquit, *sed usitata sententia, Sacramenta Novæ Legis dare gratiam illis qui non ponunt obicem.* Hic porrò error à fortiori deducitur ex errore *VValdensium*, qui apud Reinerum lib. adversus ipsos cap. 5. in secunda errorum classe, *Omnia Sacramenta Ecclesiæ damnabant.* Eundem in *Pneumatomachis* redarguit olim Basilius Magnus, eorum partes sustinenti dicens: Y. Quid confers „ lavacra cum lavacris, quæ solam nominis appellationem habent communem, rerum verò „ tanta est differentia, quanta est inter somnia & „ veritatem, inter umbras imaginesque, & ea quæ reverà subsistunt"? Est autem hic Lutheri error velut consectaneus alteri ejusdem errori superiùs cap. 47. §. 153. discusso, quo nimirum autumavit *Solâ fide hominem iustificari.* Ubi particula exclusiva, *Sola*, non opera duntaxàt excludit, sed etiam Sacramenta, prout cernere licet ex dictis cap. 50. §. 160. ubi quod specialiter de Baptismo ille ait, proculdubiò de reliquis Sacramentis generaliter intelligi proportionatè intendit. Verba ejus de Baptismo, ibi relata, sunt: *Baptismus neminem iustificat, nec ulli prodest, sed fides in verbum promissionis cui additur Baptismus, hæc iustificat & adimplet id quod Baptismus significat.* Hinc itaque consequenter ille docuit, Sacramenta novæ Legis non differre penès efficaciam significationis à Sacramentis Moysaicis, sed utraque pariter esse ex semetipsis vacua & egena elementa, nihil efficientia aut juvantia sine fide, æqualiter juvantia cum æquali fide, inæqualiter cum inæquali fide. Ex quo Principio & illud quoque consectarium est, Baptismum Christi non differre penès efficaciam à Baptismo Joannis, sed, prout disertè perhibet Lutheri Achates Philippus Melanchthon, Z. *Ministerium fuisse idem,* „ *& effectus eosdem habuisse*: IN CREDENTIBUS". Ubi signanter adjecit, *in credentibus*: quia juxta ipsius & Lutheri Principia, in non credentibus neuter Baptismus ullum habuit aut habet effectum. Atque hic potest statui vigesimus sextus Lutheranicæ cohærentiæ annulus. Nam & veteres Donatistæ hunc eundem erro-

W. August. Epist. 23.

X. Luth. l. de Capt. Babyl. cap. de Baptismo.

COHÆRENTIA XXV. Waldenses.

Pneumatom.

Y. Basil. lib. de Spir. S. cap. 14.

Lutherus.

Z. Melanch. in loc. commun. tit. de Baptismo Joannis.

COHÆRENTIA XXVI.

errorem ante mille ducentos annos tenuerant: è quibus Petilianus apud Augustinum sic ratiocinatur: A. *Si illos Apostolis licuit baptizare, quos pœnitentia Baptismo Ioannes abluerat; mihi vos baptizare sacrilegos non licebit?* Quæ collectio planè supponit, nihil ampliùs habere Baptismum Christi, quàm Joannis. Quam falsam Donatistarum suppositionem Augustinus ibidem subsequenter impugnat, præsertim cap. 37. ubi ex professo probat Baptismum Christi plurimùm differre à Baptismo Joannis, etiam penès efficaciam. Quòd si quis ex prædictis Lutheranorum Principiis subinferat, frustraneè & infructuosè baptizari infantes, nondum usu rationis pollentes, adeoque nondum credere potentes: Lutherus tametsi locis suprà relatis cap. 50. §. 160. videatur totum admittere, alibi tamen negat consequentiam, asseritque, Infantes dum baptizantur pollere usu rationis, saltem ad actualiter credendum: B *Dicimus*, ait ipse; *ad Baptismum infantes* CREDERE, *per vim verbi quo exorcizantur, & per fidem Ecclesiæ eos offerentis, & eis fidem orationibus suis impetrantis. Alioquin mera & intolerabilia essent mendacia, quando baptizans à parvulo quærit an credat, non baptizaturus nisi vice eius respondeatur,* CREDO. *Vt quid interrogat an credat, si certum est eos non credere, ut Cochlæus contendit? Asserimus igitur, parvulos non esse baptizandos, si verum est eos in Baptismo non credere: ne illudatur divinæ Maiestatis Sacramentum. Debemus autem & hunc negatæ fidei errorem sophistis.* Atque hinc habemus alium novum Lutheranicæ cohærentiæ annulum: nam errorem istum, qui parvulis usum rationis anticipat, veteres olim *Pelagiani* tenuerant: prout videre licet apud Augustinum Epist. 106. & Serm. 7. de Verbis Apostoli cap. 6. & lib. 1. de Peccatorum Meritis c. 35. Quo postremo loco asseverat, oppositum adeò esse evidens, ut ad id probandum media deficiant quibus tanquam notioribus ipsum suaderi queat: C Nonne tanta (inquit) infirmi- ,,tas animi & corporis, tanta rerum ignorantia, ,, tam nulla omninò præcepti capacitas, nul- ,, lus vel naturalis vel conscriptæ legis sensus ,, aut motus, nullus in alterutram partem ra- ,, tionis usus, hoc testatiore silentio, quàm ,, sermo noster proclamat atque indicat? Va- ,, leat aliquid ad seipsam persuadendam ipsa ,, evidentia: Nam nusquam sic non invenio ,, quid dicam, quàm ubi res de qua dicitur, manifestior est quàm omne quod dicitur". Et quia Pelagiani ad persuadendum suum commentum utebantur argumento desumpto ex lucta gemellorum Esau & Jacob in utero Rebeccæ, Augustinus negat eam luctam fuisse *arbitrium, sed prodigium* Ac continuò subdit: D Neque enim daturi sumus & asinis liberum arbitrium voluntatis, quoniam hujus generis ,, jumentum, sicut scriptum est, & subjugale ,, sine voce, *hominis voce respondens*, *vetuit Prophetæ dementiam*". Hinc ergo discant Lutherani, quàm antiquum & antiquitùs explosum sit dogma illud suum de arbitrio parvulorum, sive de parvulorum fide, quæ supponit arbitrium. Argumentum porrò Lutheri, desumptum ex facto Patrinorum respondentium baptizanti pro baptizando infantulo, CREDO: non est quoque novum, sed antiquitùs objectum, & crebrò solutum. Pro omnibus sufficerit pervolvere Epistolam 23. Augustini ad Bonifacium, ubi cernere est argumentum istud à Bonifacio propositum, & ab Augustino dilutum. Et sanè non est verisimile, Lutherum reverà argumentum istud vulgatissimum & detritissimum tanti æstimasse, ut propter ipsum voluerit in tam exoticum dogma prosilire. Sed præoccupatus altero suo dogmate de necessitate actualis fidei, maluit absurdissimum consequens admittere, quàm à desponsato pridem antecedente recedere. Atque ita in seipso & de seipso verificavit, quod indefinitè de talibus ait Pelusiotes: E Amore sui inebriati, ,, & ab anticipata aliqua opinione devicti, sæpè ,, absurda atque ridicula quædam dogmata excogitant & tradunt".

A. Petilian. apud Aug. l. 2. contra litteras ejus cap. 34.

B. Luth. lib. cont. Cochl.

COHÆRENTIA XXVII.

Pelagiani.

C. Aug. l. 1. de Pecc. merit. cap. 35.

D. Id. Epist. 106.

Num. 22. 28.

E. Isid. Pelus. lib. 4. Epist. 130.

CLXX. Sequitur annulus vigesimus octavus, in characterum Sacramentalium impugnatione consistens. Fides quippe Catholica indubitanter profitetur, Baptismo, Confirmatione, & Ordine, imprimi characteres suscipientibus indelebiles. Lutherus autem eam doctrinam habet pro commento, dicens: F. *Commentum illud Characteris indelebilis iam olim irrisum est. Concedo ut Papa hunc Characterem imprimat, ignorante Christo. Caeterùm si ruat hoc Sacramentum & commentum aliquando, vix consistet ipse Papatus cum suis Characteribus.* Hujus Articuli cohærentiam cum priscis hæresibus Lutherus ipse eatenùs fatetur, quatenùs asserit oppositum Articulum, quod vocat commentum, *Iam olim irrisum esse.* Neque enim ab aliis quàm hæreticis irrideri potuit, quod non solùm sancti Patres magno consensu semper tradiderunt, sed Ecclesia Catholica in œcumenicis Synodis Florentina & Tridentina extra omnem dubietatis aleam constituit. Cæterùm in particulari errorem suum Luthero præformaverat hæresiarcha Wicleffus lib. 4. Trialogi cap. 15. quem ex professo refutavit Thomas Waldensis Tomo 2. de Sacramentis cap. 109. Sequitur annulus vigesimus nonus, in irrisione benedictionis aquæ baptismalis consistens, quem Lutherus recudit lib. de Visione Danielis adversùs Catharinum, *Omnes creaturarum benedictiones condemnans.* Dixi *recudit*: quia pridem cusus fuerat à Wicleffistis & Lollardis, apud Prateolum in Elencho hæresum lib. 10. cap. 7. item à Waldensibus, apud Reinerum lib. adversùs ipsos cap. 5. in tertia errorum classe.

F. Luth. lib. de Captivit. Babil. c. de Ordine.

COHÆRENTIA XXVIII.

Wicleffus.

COHÆRENTIA XXIX.

Wicleffistæ. Lollardi. Waldenses.

classe. Baptismum sequitur Confirmatio, quam de numero Sacramentorũ expungendo Lutherani trigesimum annulum cohærentiæ recudunt: G. *Mirum*, ait Lutherus, *quid illis in mentem venit, quod Sacramentum Confirmationis fecerint ex manuum impositione.* Eundem errorem olim à Waldensibus præcusum fuisse testatur Reinerus libro & capite proximè citatis, in secunda errorum classe: ubi de eis ait: *Sacramentum Confirmationis reprobant. Mirantur etiam quare solis Episcopis liceat confirmare.* Armenos quoque *Sacramentum Confirmationis negasse*, testatur Guido, Errore 21. Armenorum. Idipsum de Novatianis vetustissimis hæreticis innuit Theodoretus, ita de ipsis scribens: H Baptizatis Sanctissimum Chrisma non præ„bent. Quapropter, eos qui ex hac hæresi „corpori Ecclesiæ conjunguntur, laudatissimi Patres inungi præceperunt". Trigesimus primus annulus Sacramentum Eucharistiæ concernit, transsubstantiationis veritatem renuens. De hoc Lutherus in Captivitate sua Babylonica: *Transubstantiatio*, inquit *potestate divinâ facta, pro figmento humanæ opinionis haberi debet: quia nullâ Scripturâ, nullâ ratione nititur.* Et lib. contra Regem Angliæ: *Impius est*, inquit, *& blasphemus, si quis dicat panem transubstantiari: Catholicus autem & verè pius, qui contrarium docuerit.* Hunc porrò errorem Luthero præcuderat Wicleffus: cujus primus Articulus in Concilio Constantiensi sess. 8. & 45. damnatus sic sonat: *Substantia panis materialis, & similiter substantia vini materialis remanent in Sacramento altaris.* Berengarius item pridem ante Wicleffum eidem errori adhæserat, primò quidem asserendo solam panis & vini substantiam speciebus Eucharisticis subesse, prout modò contendunt Sacramentarij: demùm admittendo Christi carnem & sanguinem subesse quidem, sed simul cum substantia panis & vini; adeoque absque transsubstantiatione: prout nunc autumant Lutherani. Qua de re videri possunt Lanfrancus & Guitmundus in suis respectivè libris adversùs Berengarium, Anselmus item Cantuariensis lib. de Sacramento Altaris. Trigesimus secundus annulus eandem Eucharistiam concernit, negans eam conferre dignè suscipientibus gratiam. Hunc annulum Lutherus in illo suo generali theoremate complectitur, quo jam præcedenti §. relatus aiebat: *Hæretica est, sed usitata sententia, Sacramenta Novæ Legis dare gratiam illis qui non ponunt obicem.* Hunc porrò errorem Luthero præformarunt Waldenses & Pneumatomachi, prout ibidem superiùs visum est. Quibus addi potest & Tanchelinus, qui temporibus B. Norberti eundem errorem apud Antuerpienses disseminavit: prout refertur in Vita ejusdem Norberti; testaturque Robertus de Monte in Appendice ad Chronographiam Sigeberti Gemblacensis ad annum 1124. ubi de Tanchelino, quem vocat Tandemum, sic inter alia ait: *Sacri Ordinis Ministros, & Episcopalem ac Sacerdotalem gradum nihil esse* dicebat: *corporis & sanguinis Christi perceptionem sumentibus ad salutem prodesse* negabat. Mirum porrò est, hujus erroris resuscitatorem Lutherum tantoperè urgere sumptionem Eucharistiæ sub utraque specie, & despuere in Ecclesiam ob subtractam Laicis alteram speciem: cùm juxta ipsum nec alterutra nec utraque species quidquam emolumenti spiritalis sumentibus afferat, sed sola fides totum præstet; quæ tam benè potest adesse in sumptione unius speciei, quàm utriusque; & tam benè abesse in sumptione utriusque, quàm unius: Loquens quippe ipse de hisce speciebus, seu Sacramenti partibus: I. *Neutra*, inquit, *necessaria est; cùm fides sola hic sufficiat.* Articulus porrò quem ibi contra Pontificiam Censuram asserit ac vindicat, sic habet: *Consultum videtur quòd Ecclesia in communi Concilio statueret, laicos sub utraque specie communicandos Nec Bohemi communicantes sub utraque specie sunt hæretici, sed Schismatici.* Quem Articulum velut nimis mitem post revocavit, & alium multo acerbiorem pro eo substituit: *Hunc Articulum*, inquiens in Assertione, *revocavi lib. de captivitate Babylonica, & iterum his scriptis revoco & dico, Bohemos & Græcos in hac parte nec hæreticos esse nec Schismaticos, sed Christianissimos & Euangelicissimos: quos & his verbis oro, & obtestor in Domino, ut in ea sententia firmiter permaneant, cùm pro se habeant expressum textum Euangelij, longævum & apud Græcos in hunc diem servatum Catholicum usum Ecclesiæ Dei: nec moveantur Tyranni illius Romani & Antichristi vastatorijs & impijs Decretis, quibus alteram Sacramenti partem per vim abstulit eis, quibus Christus ipse donavit.* Hic igitur sit trigesimus tertius annulus cohærentiæ Lutheranismi cum priscis hæresibus. Fatetur quippe ipse mox relatus Lutherus, se hanc sententiam, de Laicis sub utraque specie communicandis, hausisse à *Bohemis* & *Græcis*. Primos porrò authores hujus erroris apud Bohemos Cochlæus lib. I. Historiæ Hussitarum statuit *Petrum Dresdensem* & *Iacobellum Misnensem*: quorum hic error, unà cum alio, quo contendebatur Eucharistiam non à jejunis sed à jam refectis & pastis esse sumendam, condemnatus est in Concilio Constantiensi sess. 13. Atque hinc emergit novus iterum annulus Lutheranicæ cohærentiæ. Lutherus etenim posteriorem quoque istum Articulum, de sumenda Eucharistia à non jejunis, renovavit: K. *O furorem*, ait ipse, *furore furiosiorem! Indignum est, inquiunt, ut in os Christiani aliud intret priusquam corpus Domini intraverit. O festiva ratio! Fortè nec nebulam, nec aerem priùs intrare licet os Christiani, quàm corpus*

Margin notes:
G. Luth. lib. de captivit. Babyl.
COHÆRENTIA XXX.
Waldenses.
Armeni.
H. Theod. l. 3. Hæret. Fabul. c. 5.
Lutherus.
COHÆRENTIA XXXI. Wicleffus.
Berengarius
Lutherus.
COHÆRENTIA XXXII. Waldenses. Pneumatomachi.
Tanchelinus.
I. Luth. in Assert. Art. 16. per LeonemX. damnati.
COHÆRENTIA XXXIII.
Bohemi.
Græci.
Pet. Dresd.
Iacobellus.
COHÆRENTIA XXXIV.
K. Luth lib. de Abroganda Missa privata.

Domini intraverit: ut Sacerdotibus respiratione & vitâ interdicatur usque ad Missam & communionem: cùm Christus & Apostoli post cœnam communicaverint; & ferè fiat, ut moderato sumpto cibo & os mundius, & caput purgatius, & halitus incorruptibilior, totumque corpus dignius sit, quàm ieiunis.

CLXXI. Sacramento Eucharistiæ adeò conjunctum est sacrificium Missæ, ut hoc posterius sit oblatio illius prioris. Non est ergo mirum si Lutherus antiquas hæreses super sacrificio resuscitet, qui de ipso Sacramento tot tantasque renovarat. Supra modum Luthero displicet quòd per annos aliquot ante suam apostasiam Monachus existens Missas celebraverit: [L] *Maxima*, ait ipse, *sunt peccata mea, quòd tam sanctus Monachus tot missis per annos quindecim Dominum meum tam graviter offendi.* Et rursùs in caput 66. Isaiæ: *Monachi*, inquit, *quoties Missam celebrant, graviùs peccant, quàm si eadem faciant: est enim blasphemia opus.* Prælusetat Luthero hac in parte Wicleffus, cujus Articulus quintus in Concilio Constantiensi sess. 8. & 45. damnatus sic sonat: *Non est fundatum in Euangelio, quòd Christus Missam ordinaverit.* Lollardi item apud Trithemium in Chronico Hirsaugiensi ad annum 1315. *Missas vanitatem esse dicebant, & nullius reverentiæ vel utilitatis.* Waldenses quoque apud Reinerum lib. contra ipsos cap. 5. dicebant, *Quòd oblatio quæ fit à Sacerdotibus in missa, nihil sit, nec prosit.* Bogomili denique apud Euthymium in Panoplia p. 2. tit. 23. cap. 17. *Mysticum & venerandum sacrificium contemnebant ac despiciebant: & sanctam corporis & sanguinis Domini communionem, Dæmonum in templis habitantium sacrificium appellabant.* Huic Articulo de sacrificio vicinus est Articulus de Altaribus: Sacrificia enim in altaribus offerenda sunt. Unde qui sacrificium Christianorum reprobant, consequens est ut & Altaribus bellum indicant. Ex his Lutherus lib. de Formula Missæ pro Ecclesia Wittenbergensi: *Accedente*, inquit, *quæstus & ambitionis Sacerdotalis tyrannide, cœperunt altaria illa, & insignia* BAAL, *& omnium Deorum, poni in templum Domini, per impios Reges nostros, id est, Episcopos & Pastores.* Sed hunc errorem Luthero præformarunt Petrobrusiani, qui apud Petrum Cluniacensem in Epistola adversùs eos scriptâ dicebant, *Nihil differre templum à taberna, haram ab ara sacra: & ubi poterant, templa & altaria subvertebant.* Waldenses quoque apud Reinerum lib. adversùs ipsos cap. 5. in tertia errorum classe, *De dedicatione Ecclesiæ vel altaris nihil curabant.* Item *De Altari dicebant, quòd damnum sit, pannum putrescere super lapide.* His denique omnibus antiquiores Massaliani apud Damascenum lib. de Hæresibus, *Templa & aras contemnebant.* Huic annulo affinis est annulus trigesimus septimus, de sacris nimirum vestibus sacrificantium. De quibus Lutherus in sua Confessione apud Coccium Tomo 2. Thesauri Catholici lib. 6. art. 11. sic scribit: *Vestes Missaticas, templorum ornatus, & alia quæcunque hujus generis sunt, indifferentia, & proinde libera esse iudicamus. Si quis volet, illa, per me licet, deserat.* Hunc porrò errorem Luthero præformarunt Waldenses, qui apud Reinerum loco proximè citato, *Sacerdotalia ornamenta spernebant, eò quòd Christus non dederit Apostolis stolas, nec casulam, nec infulam.* Pikardi quoque apud Joannem Schectham in Epistola ad Erasmum, *Cùm officia Missarum celebrabant, absque ullis Sacerdotalibus vestibus ea peragebant.* Pelagiani denique eundem tenuisse videntur errorem, dicentes apud Hieronymum Dialogo 1. adversùs ipsos cap. 9. *Gloriam vestium & ornamentorum Deo esse contrariam.* Hoc quippe eos dixisse de ornamentis etiam Sacerdotalibus, Hieronymus ibidem haud obscurè indicat, regerens eis: " Quæ sunt, rogo, inimicitiæ contra Deum, „ si tunicam habuero mundiorem: Si Episco„ pus, presbyter, diaconus, & reliquus Or„ do Ecclesiasticus, in administratione sa„ crificiorum cum candida veste processerint"? Trigesimus octavus annulus in hoc consistit, quòd inter sacrificandum non sit vino miscenda aqua: [M] *Meo sensu*, ait Lutherus, *melius & tutius foret aquam non miscere vino; cùm sit merum figmentum humanum; & sinistram, imò pessimam, habeat significationem.* Eundem errorem tenuere, jam olim Armeni præsertim Monophysitæ, qui, teste Nicephoro lib. 18. Hist. Eccles. cap. 53. *Ad rem divinam faciendam vinum aquâ non temperatum adhibebant: unicam eâ re in Christo naturam designantes. Neque, sicut nos, calicem miscebant; per quam mistionem duarum naturarum unionem declaramus.* Ecce quam sancta & Catholica sit ea significatio, quàm Lutherus *sinistram*, *imò pessimam* appellat? Nunquid vel hinc Lutherus Eutychianismi suspicionem incurrit? Cur ergo non dicamus nos Sectatoribus Lutheri, quod jam olim Theophylactus dicebat Armenis: [N] Confundan„ tur Armeni (*Lutherani*) qui aquam vino non admiscent in Mysteriis"? Sequitur annulus trigesimus nonus, tempus sacrificandi concernens. De quo Lutherus lib. adversùs Regem Angliæ sic scribit: *Dicat nobis gloriosus assertor Sacramentorum, unde probetur Missam necessariò manè esse celebrandam; aut quomodò hoc non sit contra Christi institutum, si manè celebretur, quod ille vespere fecit?* Et iterum ibidem: *Nos communionem Sacramenti liberam habemus, sive per diem, sive per noctem, sive mane, sive vespere: libera sunt tempora, hora, loca, vestes, ritus.* Eundem errorem tenuerant olim & Waldenses, qui apud Æneam Sylvium in Historia Bohemica cap. 35. asserebant, *Sacerdotem quocunque loco, quocunque tempore, Sacrum Christi corpus conficere posse, petentibusque ministrare.*

[L] Luth. l. cont. Oecolampad. & Zuinglium.

COHÆRENTIA XXXV. Wicleffistæ.

Lollardi.

Waldenses.

Bogomili.

Lutherus.

COHÆRENTIA. XXXVI.

Petrobrusiani.

Waldenses.

Massaliani.

Lutherus.

COHÆRENTIA. XXXVII. Waldenses.

Pikardi.

Pelagiani.

Hieronymus.

[M] Luther. lib. cont. Regem Angliæ

COHÆRENTIA. XXXVIII. Armeni.

[N] Theophyl. in c. 19. Ioan.

Lutherus.

COHÆRENTIA XXXIX. Waldenses.

nistrare. Quadragesimus annulus concernit cereorum & candelarum usum inter sacrificandum. De quo Lutherus in sua Confessione: *Lampades*, inquit, *cerei, & quæcunque huius generis, sunt indifferentia: & proinde libera esse iudicamus.* Et in libro de Formula Missæ: *Nec candelas*, inquit, *nec thurificationem prohibemus, sed nec exigimus: esto liberum.* Hunc quoque annulum Lutheranis præformarunt Waldenses: de quibus Reinerus libro & capite sæpiùs jam citatis ita scribit in tertia errorum classe: " De ,, lumine dicunt: *Quòd Deus, qui est vera lux,* ,, *non egeat lumine: & ad hoc tantum valere in Ec-* ,, *clesiis, ne clerici ibi pedes lædant. Item thurificationem reprobant*". Vigilantius quoque apud Hieronymum lib. adversùs ipsum cap. 2. dicebat: *Propè ritum Gentilium videmus sub prætexu Religionis introductum in Ecclesias: Sole adhuc fulgente moles cereorum accendi.*

Lutherus. COHÆRENTIA. LX Waldenses. Vigilantius.

CAPUT LIV.

Recensentur alij adhuc decem cohærentiæ Lutheranicæ annuli: quadragesimus nimirum primus, consistens in abolitione Sacramenti pænitentiæ: quadragesimus secundus, in Confessionis Sacramentalis reiectione: quadragesimus tertius, in Laicorum ad sacramentaliter absolvendum sublimatione: quadragesimus quartus, in mulierum ad similiter absolvendum subvectione: quadragesimus quintus, in satisfactionis pænitentialis abrogatione: quadragesimus sextus, in Indulgentiarum reprobatione: quadragesimus septimus, in Purgatorij extinctione: quadragesimus octavus, in precum & oblationum pro defunctis evacuatione: quadragesimus nonus, in Censurarum Ecclesiasticarum explosione: quinquagesimus, in Sacramenti Extremæ Unctionis abdicatione. Singuli annuli ad priscos suos authores à quibus per Lutherum emendicati sunt referuntur.

CLXXII DE Sacramento Pœnitentiæ non pauciores sunt Lutheri errores ex vetustiorum hæreticorum lacunis hausti, quàm de Sacramento vel Sacrificio Altaris. Nam inprimis ei Sacramenti proprietatem adimit, deinde efficaciam restaurandi lapsum denegat, demùm omnes eius partes singulatim impugnat. Singula inspiciamus, & hìc quoque Lutherum ad veteres errorum suorũ Magistros remittamus. Sit itaque quadragesimus primus Lutheranicæ cohærentiæ annulus, ista Lutheri assertio: O. *Si rigidè loqui volumus, tantùm duo sunt in Ecclesia Dei Sacramenta, Baptismus & panis: cùm in his solis & institutum divinitus signum, & promissionem remissionis peccatorum videamus.* Ubi manifestè adimit pænitentiæ, & quatuor alijs Sacramentis à Baptismo & Eucharistia distinctis, Sacramenti proprietatem. Et ibidem rursùs, de Pænitentia signatè loquens: *Pænitentiæ Sacramentum*, inquit, *signo visibili & divinitùs institutio caret.* Ibidem quoque superiùs præmiserat, *Periculosum esse D. Hieronymi verbum, sive malè positum, sive malè intellectum, quo* PÆNITENTIAM *appellat* SECUNDAM POST NAUFRAGIUM TABULAM, *quasi Baptismus non sit Pœnitentia.* Hunc porrò errorem Lutherus hausit de Montanistarum & Novatianorum lacunis, qui, teste Hieronymo contendebant. P. *Non posse renovari per Pænitentiam eos, qui crucifixerunt sibimet Filium Dei, & ostentui habuerunt.* Et Epist. 54. ad Marcellam, contraponens Montanistas Catholicis sic scribit idem Hieronymus: " Illi ad omne penè delictum, Ecclesiæ ,, obserant fores: Nos quotidie legimus, *Malo* ,, *Pænitentiam peccatoris, quàm mortem*: & *Nun-* ,, *quid qui cadit non resurget, dicit Dominus*, & ,, *Convertimini ad me, filij convertentes, & ego* ,, *curabo contritiones vestras.* Rigidi autem sunt, ,, non quò & ipsi pejora non peccent: sed hoc ,, inter nos & illos interest, quòd illi erubes- ,, cunt confiteri peccata, quasi justi; Nos, ,, dum pœnitentiam agimus, faciliùs veniam promeremur". De confessione Sacramentali idem Lutherus lib. contra Latomum: *Nego in totum*, inquit, *Confessionem esse exigendam.* Et in Postilla ad Dominicam; Reminiscere: *Nolo confiteri*, inquit, *ob id solùm, quia Papa præcepit, & fieri vult. Qui habet fortem & firmam fidem quòd dimissa sibi sunt peccata sua, is potest Confessionem hanc omittere, & sibi soli confiteri.* Et Articulo IX. inter damnatos à Leone X. *Dum volumus*, inquit, *omnia purè confiteri, nihil aliud facimus, quàm quòd misericordiæ Dei nihil volumus relinquere ignoscendum.* Hunc porrò errorem, præter prædictos, jam dudum tenuere

O. Luth. lib. de capt. Babyl. prope finem. COHÆRENTIA XLI. P. Montanistæ & Novatiani apud Hier. lib. 2. contr. Iovin. c. 2. Ezech. 18. 23. & 32. Hier. 8. 4. Hier. 3. 14. COHÆRENTIA XLII.

Waldenses Pikardi. Waldenses & Pikardi, qui apud Æneam Sylvium Hist. Bohem. cap. 39. dicebant, *Confessionem auricularem nugacem esse: sufficere sua quemque Deo in cubili confiteri peccata.* His quoque antiquiores Jacobitæ eundem tenuere errorem: quorum errorem de circumcidendis Christianis postquam Matthæus Parisius in Historia Henrici tertij Anglorum Regis commemorasset, subjunxit & de præsenti errore: " Alius autem error ipsorum est, non „ minor prædicto, *Quòd Confessiones peccatorum „ suorum non Sacerdotibus, sed soli Deo latenter faciunt*". Wicleffus quoque hac in re Luthero prælusit, cujus septimus Articulus in Concilio Constantiensi damnatus sic sonat: *Si homo fuerit debitè contritus, omnis Confessio exterior est sibi superflua & inutilis.* Interest tamen nonnihil inter Wicleffum & Lutherum, quòd nimirum Wicleffus ipsam contritionem non improbet; Lutherus autem, ne ullam partem Sacramenti Pœnitentiæ intemeratam relinquat, de contritione sic scribat: Q. *Contritio quæ paratur per discussionem, collectionem, & detestationem peccatorum, quâ quis recogitat annos suos in amaritudine animæ suæ, ponderando peccatorum gravitatem, multitudinem, fœditatem, amissionem æternæ beatitudinis, ac æternæ damnationis acquisitionem, hæc contritio facit hypocritam, imò magis peccatorem.* Et rursùs ibidem Articulo XI. *Nullo modo confidas absolvi propter tuam contritionem.* Et iterum: *Crede fortiter te absolutum; & absolutus verè eris, quicquid sit de contritione.* Sed quid si absolvens non seriò intendat absolvere? Respondet Lutherus ibidem Articulo 12. *Si per impossibile confessus non esset contritus, aut* SACERDOS NON SERIO SED IOCO ABSOLVERET, *si tamen credat se absolutum, verissimè est absolutus.* Itaque juxta Lutherum sola fides omnia sic præstat, ut superflua sit Confessio, superflua contritio, impertinens Ministri intentio. Sed quid si Minister non sit Sacerdos, sed Laicus; imò non vir, sed mulier? Respondet Lutherus Articulo 13. ibidem: *In Sacramento Pœnitentiæ ac remissione culpæ, non plus facit Papa aut Episcopus, quàm infimus Sacerdos: imò ubi non est Sacerdos, æquè tantùm* QVILIBET CHRISTIANVS, *etiamsi* MVLIER, *aut* PVER *esset.* Atque hinc habemus duos novos Lutheranicæ cohærentiæ annulos: nàm & Tertullianus lib. de Præscriptionibus cap. 41. loquens de hæreticis primorum sæculorum: " Ordinationes eorum (inquit) temerariæ, „ leves, inconstantes: Nunc neophytos col„ locant, nunc sæculo obstrictos, nunc Apo„ statas nostros, ut gloriâ eos obligent, quia „ veritate non possunt. Nusquam faciliùs pro„ ficitur, quàm in castris rebellium, ubi ip„ sum esse illic, promereri est. Itaque alius „ hodie Episcopus, cras alius: hodie Diaco„ nus, qui cras Lector: hodie Presbyter, „ qui cras Laicus: nam & LAICIS SACERDOTALIA MUNERA INIUNGUNT". Hos itaque Magistros imitatus est Lutherus, cùm Sacramentalem absolutionem à quolibet Christiano impendi posse asseruit. Cùm verò etiam fœminis eandem absolvendi potestatem attribuit, sectatorem se ostendit *Pepuzianorum*, qui *& Quintiliani* & *Priscilliani* dicti sunt: de quibus Epiphanius in Panario Hæresi 49. " Episcopi „ (inquit) apud ipsos sunt mulieres, & Pres„ byteri mulieres. Nihil enim differre dicunt, „ quia *In Christo Iesu neque masculus, neque fœmina*".

Iacobitæ. Wicleffus. Q. Luth. Art. 6. per Leonem X. damnato. Tertullian. COHÆRENTIA XLIII. Vide Reinerum de Waldensibus cap. 5. COHÆRENTIA XLIV. Pepuziani. Gal. 3. 28.

CLXXIII. Qui de Confessione, & contritione, & absolutione tam exoticè censuit, qualiter de satisfactione censeat videamus: R. *Post peccata etiam gravissima, inquit, satisfactio nulla facienda est à nobis: ne satisfactioni Christi derogemus.* Et in Assertione Articuli V. per Leonem X. damnati: *Vehementer odi, inquit, & sublatum vellem hoc vocabulum,* SATISFACTIO: *quod non modò in Scripturis non invenitur, sed & periculosum habet sensum, quasi Deo quisquam possit pro ullo peccato satisfacere, cùm gratis ille ignoscat omnia.* Superiùs quoque ibidem dixerat, satisfactionem nec à Christo nec ab Apostolis fuisse traditam, sed ab Episcopis postea inventam, *Quam ideò solùm finxerunt, inquit, ut lucra sua augerent, & homines exhaurirent, fallerent, ac perderent.* Hunc porrò errorem ei præformarunt Pikardi, qui, apud Ioannem Schechtam in Epistola ad Erasmum, dicebant: *Pœnitentiā à Sacerdotibus iniunctam pro peccatis, fucum esse & rectoriū hypocritarum.* Eundē errorē eatenus tenuere Waldenses, ut apud Reinerū l. contra ipsos c. 5. in secunda errorū classe dixerint, *Quòd non sit gravis Pœnitentia imponenda, exemplo Christi qui adulteræ dixit, Vade & iam ampliùs noli peccare.* Audianos quoque, qui & *Anthropomorphitæ*, ejusdem fuisse erroris, testatur Theodoretus lib. 4. Hæreticarum Fabularum cap. 10. ita de eis scribens: *Confessis dant veniam, non tempus ad pœnitentiam definientes, sicut Ecclesiæ leges præcipiunt, sed potestate condonantes.* Eundem denique errorem Damascenus lib. de Hæresibus attribuit Massalianis. Huic errori affinis est error de Indulgentijs, unde suam Lutherus hæresim auspicatus est: & adeò quidem affinis, ut non aliunde quàm ex præconcepto odio Indulgentiarum prosilijsse ipse videatur in detestationem pœnitentialium satisfactionum, quæ per Indulgentias crebrò relaxantur. Hinc in Assertione prædicti Articuli V. qui contra Satisfactionem pœnitentialem potissimùm procusus est, sic inter alia ait: *Nostri Indulgentiarij etiam contra Ecclesiam asserunt, remitti penitùs omnem satisfactionem, etiam à iustitia divina requisitam: quod est erroneum & impium: Nam aut nos, aut homines, aut Deus punit peccata. Quod illi per Indulgentias*

R. Luth. ser. de pœnitentia. COHÆRENTIA XLV. Io. 8. 11. Waldenses. Audiani. Massaliani. Lutherus.

gentias tollunt omninò. Inter ipsos item Articulos per Pontificem damnatos, sex omninò sunt contra Indulgentiarum largitiones, nimirum Articulus XVII. & quinque sequentes. In quorum secundo cùm dixisset, *Indulgentias esse pias fraudes fidelium*; in Assertione ejusdem Articuli, quasi se corrigens: *Erravi fateor*, inquit, *ubi dixi, Indulgentias esse pias fraudes fidelium: sic enim à multis dici proverbio audieram, quos tunc imitabar. Revoco ergo & dico, Indulgentias esse impijssimas sceleratorum Pontificum fraudes, & imposturas, quibus & res & animas fidelium fallunt & perdunt*. Et mox inferiùs rationem hujus suæ revocationis assignans, ad satisfactionis materiam velut affinitate propinquam digreditur, dicens: *Probavi enim superiùs, satisfactionem aut nullam requiri à Deo, aut prorsùs irremissibilem esse ab homine, quam requisierit: ideòque Indulgentias istas prorsùs nihil esse*. Cæterùm quemadmodum præcedentem Articulum de Satisfactione, ita & præsentem hunc de Indulgentiis, non suâ ille solertiâ aut industriâ adinvênit, sed ab antiquis erronibus præcusum recudit. Wicleffi namque quadragesimus secundus Articulus in Concilio Constantiensi damnatus sic sonat: *Fatuum est credere Indulgentijs Papæ & Episcoporum*. Ante hunc quoque Waldenses apud Reinerum lib. contra ipsos cap. 5. in secunda errorum classe, *Indulgentias Ecclesiæ respuebant*. Huic annulo utcunque appropinquat annulus quadragesimus septimus, Purgatorium concernens, de quo Lutherus valdè extitit inconstans, siquidem in Disputatione cum Eckio Lipsiæ habitâ: *Ego credo fortiter*, inquit, *imò ausim dicere, Scio purgatorium esse: & facilè persuadeor fieri de eo in Scripturis mentionem*. Posteà verò in Articulis per Leonem X. damnatis tametsi non omninò purgatorium negaverit, dixit tamen Articulo 37. *Purgatorium non potest probari ex sacra Scriptura quæ sit in canone*. In cujus Articuli Assertione efferatior factus: *Quæ necessitas est*, inquit, *pro purgatorio sic tumultuari, nisi quòd Papistica Ecclesia lucro suo timet, quod inæstimabile trahit ex Purgatorio? Suo quisque periculo hic credat vel non credat: non est hæreticus, si Purgatorium non credat; nec ideò Christianus, si credat. Græca enim Ecclesia non credit, manens Catholica*. Addit autem paulò inferiùs ibidem de seipso: *Ego tamen & credo Purgatorium esse, & consulo suadeóq; credendum, sed neminem volo cogi*. In Articulo item quadragesimo non solùm agnoscit Purgatorium esse, sed animas etiam inde liberari suffragiis viventium, hoc solo errans, quòd neget animas alienis sic suffragiis liberatas æqualem consequi beatitudinem cum eis quæ per seipsas satispatiuntur. Verba Articuli sunt: *Animæ ex Purgatorio liberatæ suffragijs viventium, minùs beantur quàm si per se satisfecissent*. Verùm in libro de Missa privata cùm quædam exempla ex B. Gregorio Purgatorium astruentia commemorasset, adjecit: *Tutius est Purgatorium negare, quàm Gregorio credere*. Et in Epistola ad Waldenses: *Quòd negatis Purgatorium*, ait ipsis, *damnatis Missas, Vigilias, Cœnobia, Monasteria, & quicquid per hanc imposturam erectum est, per omnia probo*. Tandem ergo Lutherus eò est prolapsus ut Purgatorium simpliciter abnegaret. Nec opus est aliunde quàm ex ipso Luthero cohærentiam hujus erroris cum antiquis hæreticis astruere: fatetur namque ipse eandem fuisse sententiam & *VValdensium* & *Græcorum*: quibus ex Guidone Carmelita addi possunt *Armeni* & *Moscovitæ*: item ex Cæsario Heisterbachio l. 5. cap. 21. *Albigenses*: item ex Bernardo Serm. 66. in Cantica *Henriciani* & *Petrobrusiani*, qui se *Apostolicos* nominabant; de quibus ibi ait Bernardus: *Non credunt ignem Purgatorium restare post mortem, sed statim animam solutam à corpore vel ad requiem transire, vel ad damnationem*. Huic annulo consectarius est annulus quadragesimus octavus, orationes & sacrificia pro defunctis rejiciens. Hìc se Waldensibus cohærere profitetur Lutherus mox relatus: viderique possunt quæ cap. 46. §. 148. diximus. Sed dudum ante Waldenses eundem hunc errorem tenuerant Aeriani: quorum Patriarcha Aerius apud Augustinum Hæresi 53. dicebat: *Orare, vel offerre pro Mortuis oblationem, non oportet*. De eodem videri potest Epiphanius in Panario Hæresi 75.

CLXXIV. Quemadmodum Ecclesia per potestatem clavium relaxat peccata etiam quoad pœnæ reatum, ubi personas reperit dispositas, aut saltem capaces: ita ex adverso per eandem potestatem repellit indispositas, ligatque censuris, signanter excommunicatione: s. Quæ „(Augustino teste) DAMNATIO nominatur, „quam facit Episcopale Judicium: QVA POENA IN ECCLESIA NVLLA MAIOR EST". Consequens igitur fuerat ut cùm Lutherus clavem solvendi ausus sit Ecclesiæ adimere, clavem quoque ligandi eidem denegaret. Eisdem namque dicitur, *Quæcunque alligaveritis super terram erunt ligata & in cælo*, quibus dicitur, *Quæcunq; solveritis super terram, erunt soluta & in cælo*. Quâ potestate fretus Apostolus Paulus incestuosum Corinthium *tradidit Satanæ*: eidemque postmodùm resipiscenti *donavit in persona Christi*. Contra hanc Ecclesiæ potestatem multa effutit Lutherus. Etenim in Epistola ad Senatum Pragensem: *Sacerdotes*, inquit, *nullo iure, sed abusu damnabili utuntur in Confessionibus & excommunicationibus ligandi atque solvendi officio* Et quanquàm, juxta Augustinum mox relatum, nulla in Ecclesia sit pœna major excommunicatione: Lutherus tamen Articulo 24. per Leonem X. damnato: *Docendi sunt Christiani*, inquit, *plus diligere excommunicationem, quàm timere*. Cujus Articuli præscripto seipsum posteà

Ff confor-

Marginalia: COHÆRENTIA XLVI. — Wicleffus. — Waldenses. — Lutherus. — COHÆRENTIA XLVII. Waldenses & Græci. Albigenses. — Apostolici. — COHÆRENTIA XLVIII. Waldenses & Aeriani. — s. Aug. lib. de Corrept. & Grat. c. 15. — Mat. 18. 18. — 1. Cor. 5. 5. 2. Cor. 2. 10. — Lutherus.

conformem monstrans, ait in lib. contra exe-crabilem Papæ Bullam: *Parati sumus pro hac nostra sententia stultas vestras Censuras non modo cum gaudio ferre, sed etiam rogare ut nunquam nos absolvatis.* Luthero hac in parte præluserat Hussus; & utrique Wicleffus. Hussi namque Articulus decimus nonus in Concilio Constantiensi. Sess. 45. damnatus sic habet: *Per Censuras Ecclesiasticas excommunicationis, suspensionis, & interdicti, ad sui exaltationem Clerus populum laicalem sibi suppeditat, avaritiam multiplicat, malitiam protegit, & viam præparat Antichristo. Signum autem evidens est quòd ab antichristo tales procedant Censuræ, quas vocant in suis processibus* FULMINATIONES, *quibus Clerus principalissimè procedit contra illos qui denudant nequitiam Antichristi, qui Clerum maximè pro se usurpabit.* Wicleffi item trigesimus Articulus ibidem damnatus sic habet: *Excommunicatio Papæ, vel cuiuscunque Prælati, non est timenda: quia est Censura Antichristi.* His quoque antiquiores Waldenses, apud Reinerum lib. contra ipsos cap. 5. in secunda errorum classe, *Excommunicationem contemnebant, & absolutionem non curabant.* De Rhutenis quoque scribit Sacranius in Elucidario, quòd *Respuerint excommunicationem, Sacramentum Confirmationis & Extremæ Unctionis, & Purgatorium.* Albanensibus item eundem errorem attribuit Antoninus in summa parte 4. tit. 11. cap. 7. & ex ipso Prateolus in Elencho hæresum lib. 1. cap. 22. ubi hunc eorum recitat Articulum ordine septimum: *Ecclesia non potest nisi in communi possidere: neque potest excommunicare, nec debet malos persequi.* Eundem errorem necesse est tenuisse Albigenses, si verum est quod idem Prateolus ibidem in fine capitis adjicit, eos nimirum cum Albanensibus in omnibus horum erroribus convenisse. Quinquagesimus Lutheranicæ cohærentiæ annulus est Sacramenti Extremæ Unctionis repudiatio. Lutherus enim superiùs hîc § 172. relatus, proprietatem Sacramenti Extremæ Unctioni adimit illâ suâ generali sententiâ: *Si rigidè loqui volumus, tantùm duo sunt in Ecclesia Dei Sacramenta, Baptismus & Panis.* Qui etiam in eadem sua Captivitate Babylonica tit. de Extrema Unctione: *Si uspiam*, inquit, *deliratum est, hoc loco præcipuè deliratum est. Omitto enim quòd hanc Epistolam* (Catholicam Jacobi) *non esse Iacobi, nec Apostolico Spiritu dignam multi probabiliter asserant, licet consuetudine authoritatem cuiuscunque obtinuerit: tametsi etiam esset Apostoli Iacobi, dicerem non licere Apostolo suâ authoritate Sacramentum instituere, id est, divinam promissionem cum adjuncto signo dare.* Sed ante Lutherum, Rhuteni, ut mox audivimus, Extremæ Unctioni rationem Sacramenti ademerant. Græcorum quoque error decimus sextus apud Prateolum lib. 7. Elenchi hæreticorum cap. 15. fuit, *Extrema Unctionis Sacramentum ægrotantibus non prodesse ad salutem corporis.* Armenos quoque negasse extremam Unctionem esse Sacramentum, testatur Guido in Hæresi Armenorum. Nonus quoque Albanensium error apud Prateolum lib. 1. Elenchi cap. 22. fuit, *Sacramentum Altaris, & Extrema Unctionis, & peccatum originale, nihil esse.* Idipsum censuisse etiam Albigenses claret ex regula ejusdem Prateoli mox suprà hîc relatâ. Waldenses item apud Reinerum lib. contra ipsos cap. 5. in secunda errorum classe, *Sacramentum Unctionis reprobabant.* De iisdem & Ebrardus Bethuniensis libro adversùs ipsos cap. 11. "Si infirmantur (inquit) „ inungi respuunt. Unde autem Christus no„ men sibi vendicavit, nisi quia unctus fuit? „ Non ergo Christiani sunt, qui respuunt Unctionem". Lollardos item in eodem fuisse errore testatur Trithemius in Chronico Hirsaugiensi ad Annum 1315. "Lollardi (in„ quiens) Sacramentum Extremæ Unctionis „ irridebant. Interrogati super eo quid sen„ tirent, respondebant: Nos credimus quòd „ olera quanto fuerint plus oleo condita, tanto sunt meliora". Wicleffus quoque lib. 4. Trialogi cap. 25. negat extremam Unctionem sive à Christo sive ab Apostolis institutam fuisse: atque adeò Sacramentum esse. Eundem denique errorem Thaboritis attribuit Æneas Sylvius Epist. 130. Atque ut tandem percensendis priscis ejusdem erroris authoribus vel assertoribus supersedeam, Prateolus in Elencho Hæresum lib. 8. cap. 16. eum attribuit Hierarchitis seu Hierachitis antiquissimis hæreticis, qui apud ipsum dicebant, *Extrema Unctionis Sacramentum à Deo institutum non esse.* Bernardus verò Luxemburgicus non Hierachitis, sed Heracleonitis vel Heraclitis errorem istum ascribit, sicut & Judocus Clichtovæus in libro apologetico pro Concilii Senonensis definitionibus edito. Verùm quia veteres hæresum commemoratores neque Hierarchitis neque Heracleonitis errorem istum attribuunt, fides hujus rei sit penès authores jam respectivè allegatos.

[Marginalia: COHÆRENTIA XLIX. Hussius. — Wicleffus. — Waldenses. — Rhuteni. — Albanenses. — Albigenses. — Lutherus. — COHÆRENTIA L. Rhuteni. Græci. — Armeni. — Albanenses. — Albigenses. — Waldenses. — Lollardi. — Wicleffus. — Thaboritæ. — Hierachitæ.]

CAPUT

CAPUT LV.

Recensentur duodecim alij annuli cohærentiæ Lutheranismi cum antiquioribus hæresibus: quinquagesimus scilicet primus, consistens in Sacramenti Ordinis refutatione: quinquagesimus secundus, in Presbyteratus cum Episcopatu coæquatione: quinquagesimus tertius, in Sacerdotij ad Christianos universos extensione: quinquagesimus quartus, in muliebris sexus ad prædicandum adaptatione: quinquagesimus quintus, in Sacerdotum uxoratione: quinquagesimus sextus, in Horarum Canonicarum & Ecclesiastici Cantus abrogatione: quinquagesimus septimus, in immunitatis Ecclesiasticæ reprobatione: quinquagesimus octavus, in Sacramenti Matrimonij abnegatione: quinquagesimus nonus, in Polygamiæ simultaneæ permissione: sexagesimus, in divortij connubialis approbatione: sexagesimus primus, in cognationis spiritalis evacuatione: sexagesimus secundus, in consanguinitatis & affinitatis carnalis ad normam Moysaicam restrictione.

CLXXV. DE septenario Sacramentorum Euangelicorum numero duo adhuc supersunt, à Luthero post veteres hæreticos pulsata; Ordo nimirum, & Matrimonium: de quibus quid Lutherus senserit, & unde sua prava sensa hauserit, hoc capite edisseremus. Ordinem, sive Ordinationem ministrorum Ecclesiæ, non esse Novæ Legis Sacramentum contendit Lutherus, non solùm dum in generali negat ulla esse in rigore Sacramenta *præter Baptismum, & Panem*, prout jam suprà audivimus: verumetiam dum in particulari tractans de Ordine ait: [T] *Sacramentum Ordinis Ecclesia Christi ignorat, inventumq́; est ab Ecclesia Papæ.* Et rursùs lib. adversùs Articulos Lovaniensium: *Ordo*, inquit, *non est Sacramentum, sed officium aut vocatio Ministrorum qui ad Ecclesiæ gubernationem vocantur.* Hunc porrò errorem jam pridem tenuere Waldenses, qui apud Reinerum lib. adversùs ipsos cap. 5. in secunda errorum classe, *Sacramentum Ordinis dicebant nihil esse.* Tanchelinus item sive Tandemus hæresiarcha Antuerpiensis apud Robertum de Monte in Appendice ad Chronographiam Sigeberti Anno 1124. *Sacri Ordinis Ministros, & Episcopalem ac Sacerdotalem gradum, nihil esse dicebat.* His denique omnibus antiquiores Massaliani apud Damascenum lib. de Hæresibus, dogmatizabant, *Neque Baptismo Ecclesiæ, neque Clericorum Ordinationibus participes fieri Spiritus sancti.* Ubi tametsi non ipsum Sacramentum, sed ejus duntaxàt effectum negare videantur: tamen cùm de ratione Sacramenti Novæ Legis sit, ut sit collativum gratiæ non ponentibus obicem; negando directè effectum, per obliquum evacuabant rationem & proprietatem Sacramenti. Quinquagesimus secundus annulus sit illa Lutheri sententia, quam in libro de captivit. Babylonica tit. de Ordine tradit: *Esto certus, & sese agnoscat quicunque se Christianum esse cognoverit*, OMNES NOS ÆQUALITER ESSE SACERDOTES. Ubi si æqualitatem astruat inter simplices Sacerdotes è quorum numero ipse erat, & summos Sacerdotes sive Episcopos; Sectatorem se monstrat Wicleffi, Marsilij Paduani, & Aerij. Wicleffus quippe apud Harpsfeldium Hist. Wicleff. cap. 1. aiebat, *Christus non instituit Episcopos, sed sunt de capitulo Antichristi.* Marsilius item Paduanus apud Prateolum in Elencho hæresum lib. XI. cap. 17. dicebat, *Episcopum à Presbytero nullâ differentiâ discernendum: nullumq́; esse inter Sacerdotes discrimen, nec unum esse aliò potestate eminentiorem.* Aerii denique apud Epiphanium Hæresi 75. vox est: *Quid est Episcopus, ad Presbyterum? Nihil differt hic ab illo: unus enim est Ordo, & unus honor, & una dignitas. Imponit manus Episcopus, ita etiam Presbyter: lavacrum dat Episcopus, similiter & Presbyter: Dispensationem cultûs divini facit Episcopus, similiter & Presbyter: Sedet Episcopus in throno, sedet etiam Presbyter.* Si verò Lutherus intendat Sacerdotium æqualiter extendere ad omnes Christianos, prout indicant hæc ejus verba in Epistola ad Senatum Pragensem, *Sacerdos in Novo Testamento non fit, sed nascitur; non ordinatur, sed creatur: nascitur autem in Baptismo, suntque prorsùs omnes Christiani Sacerdotes.* Si, inquam, hoc ibi Lutherus intendat, Waldensium se discipu-

[Marginalia, left column: T. Luth. in cap. Babyl. titulo de Ordine. — COHÆRENTIA LI. — Waldenses. Tanchelin. — Massaliani.]

[Marginalia, right column: Lutherus. — COHÆRENTIA LII. Wicleffus. Marsil. Padu. Aerius. — Lutherus. — COHÆRENTIA LIII. Waldenses.]

discipulum ostendit, qui apud Reinerum lib. contra ipsos cap. 5. in secunda errorum classe dicebant, *Quod omnis bonus Laicus sit Sacerdos.* Bohemos quoque eundem tenuisse errorem testatur Prateolus lib 2. Elenchi hæresum cap. 27. ubi hunc inter eorum Articulos secundum recenset, *Omnes Christiani sunt Sacerdotes, eò quòd Christus dixerit: Bibite ex hoc omnes.* Constat sanè ex Cochlæo lib. 3. Historiæ Hussitarum, inter Articulos Hieronymo Pragensi objectos hunc fuisse decimum tertium, quòd docuerit, *Laicos Sectæ suæ, utriusque sexus, posse conficere, confessiones audire; ac quæcunque alia Sacramenta, prolatis modò apus verbis, efficere atque conferre: eaq; majoris esse virtutis & efficaciæ, quàm illa quæ à Presbyteris Romanæ Ecclesiæ conficerentur.* Interest tamen inter hunc & Lutherum, quòd Lutherus non restringat Sacerdotium ad homines *suæ sectæ*, sicut iste; sed omnibus indiscriminatim Christianis, sive baptizatis, faciat commune. Et quanquam Apostolus Paulus, *Docere mulieres non permittat*: Lutherus tamen lib. de abroganda Missa Privata: *Invictis Scripturis firmabimus*, inquit, *legitimum illud & unicum* VERBI MINISTERIUM *esse & commune omnibus Christianis sicut & Sacerdotium & sacrificium.* In Assertione item Articuli XIII. per Leonem X. damnati, ut ostenderet omnem Christianum, etiam mulierem, posse pœnitentes absolvere: *Qui enim baptizatus est*, inquit, *Spiritum Christi habet: ubi autem Spiritus Christi, ibi* OMNIUM POTESTAS ET LIBERTAS. Itaque juxta ipsum etiam mulieres eo ipso quòd Christianæ sunt, non solùm absolvere & sacrificare, sed prædicare quoque seu ministerium verbi exercere possunt. Hic igitur sit quinquagesimus quartus Lutheranicæ cohærentiæ annulus: Nam quatenùs Sacerdotales functiones mulieribus Lutherus concedit, Pepuzianos imitatur Magistros, ut superiori capite §. 172. visum est in cohærentia 44. Quatenùs autem prædicandi munus eisdem mulieribus attribuit, Waldensium se discipulum monstrat; qui, apud Reinerum lib. contra eos cap. 5. in secunda errorum classe, dicebant, *Quod omnis Laicus, & etiam fœmina, debeat prædicare: sicut ait Apostolus, Volo vos loqui linguis ut Ecclesia ædificationem accipiat.* Peculiarem contra Waldenses librum edidit Bernardus Abbas quondam Fontis calidi, in quo hunc eorum errorem refutat toto capite VIII. sub hoc titulo capiti præfixo: *Contra hoc, quòd mulieres prædicare posse dicunt.* Ita præsens iste Lutheranicæ cohærentiæ annulus dudum ante Lutheri exortum cusus fuerat, atque retusus.

Bohemi. Mat. 26.28. Hier. Prag. 1. Tim. 2.12 Lutherus. COHÆRENTIA LIV. Waldenses. 1. Cor. 14.5.

CLXXVI. Qui Christianos omnes, utriusque sexûs, Sacerdotali honore condecorat, non est mirum si Sacerdotibus & Sacerdotissis connubiales nexus & amplexus indulgeat: ne scilicet alioquin aut tota gens defectu propaginis extinguatur, aut per illicitos duntaxàt concubitus propagetur. Ut igitur Lutherus non solùm verbo & Scripto suaderet, sed exemplo quoque persuaderet, nullum Christianum, quantumlibet consecratum, aut voto obstrictum, teneri ad cælibatum; ipse non modò Christianus, sed speciali etiam ritu in Sacerdotem consecratus, & voto insuper monastico ligatus, Catharinam quandam Bore, monialem pridem professam, sibi copulavit, & ex ea proles aliquot suscitavit. Sed nec hujus quoque insaniæ aut facinoris primus author fuit aut architectus: siquidem Carolstadius ei præbuit exemplum, qui cùm Sacerdos esset & Archidiaconus Wittenbergensis, cælibis vitæ pertæsus, sacrilegas inierat jam nuptias: ob id speciali Missâ velut epithalamio à Lutheranis, vel ab ipso Luthero adhuc cælibe, ut tradit Lindanus Dialogo 1. Dubitantii c. 13. honoratus: cujus Missæ collectam hujusce tenoris refert Cochlæus in Actis Lutheri ad Annum 1525. *Deus qui post tam longam & impiam Sacerdotum tuorum cæcitatem, Beatum Andream Carolstadium eâ gratiâ donare dignatus es, ut* PRIMUS, *nullâ habitâ Papistici Juris ratione,* UXOREM DUCERE AUSUS FUERIT: *da quæsumus, ut omnes Sacerdotes, receptâ sanâ mente, ejus vestigia sequentes, ejectis concubinis aut eisdem ductis, ad legitimi consortium thori convertantur. Per Dominum nostrum Jesum* &c. Benè autem monet loco mox citato Lindanus, Lutheranos quoad conjugia Sacerdotum imitatos fuisse Hussitas: de quorum uno, qui Orebitarum dux extitit, refert ex Ænea Sylvio Cochlæus lib. 6. Hist. Hussit. sub initium, quòd, cùm esset Presbyter Stanicensis, *Calcato Pontificio Jure, uxorem publicè duxerit: & illa mortuâ alteram ex Polonia superduxerit, ex qua filios suæ nequitiæ Sectatores susceperit.* Hic igitur sit quinquagesimus quintus annulus, Lutheranos connectens Hussitis. Ante Hussitas quoque Wicleffus lib. de officio Pastorali cap. 29. & Sermone de Vigilia Joannis Baptistæ, eidem errori præluserat, reprehendendo Sacerdotes, *Quod innupti maneant, nec conjugia ineant.* Vigilantianis quoque eundem errorem attribuit Hieronymus, cùm de ipsorum hæresiarcha Vigilantio loquens: V. Prô nefas „(inquit) Episcopos sui sceleris dicitur habere „consortes: si tamen Episcopi nominandi sunt, „qui non ordinant Diaconos, nisi priùs uxores „duxerint; nulli cælibi credentes pudicitiam; „imò ostendentes quàm sanctè vivant, qui malè de omnibus suspicantur: & nisi prægnantes uxores viderint clericorum, infantesque „de ulnis matrum vagientes, Christi Sacramenta non tribuunt. Quid facient Orientis Ecclesiæ, quid Ægypti, & Sedis Apostolicæ; quæ „aut virgines clericos accipiunt, aut cõtinentes; „aut, si uxores habuerint, mariti esse desistunt?

COHÆRENTIA LV. Hussitæ. Vide Waldensem apud Reinerum cap. 5. Wickleffistæ. Vigilantiani. V. Hieron. l. cont. Vigilant. c. 1. Vide Epist. 50. cap. 3. & 8.

Hoc

„ Hoc docuit DORMITANTIUS (*Lutherus*) „ libidini fræna permittens, & naturalem carnis ardorem, qui in adolescentia plerunque „ fervescit, suis hortatibus duplicans, imò „ extinguens coitu fœminarum: ut nihil sit quo „ distemus à porcis; quo differamus à brutis animantibus, quo ab equis". Pulchrè Petrus Blesensis Sacerdotes comparat eunuchis, quos Principes instituere solebant uxorum suarum custodes: W. De continentia (ait ille) di„ cit Dominus, *Sint lumbi vestri præcincti, &* „ *lucernæ ardentes in manibus vestris*. Nec discor„ dat commendatio ista facta per manum Sal„ vatoris, ab usu humanæ consuetudinis: „ Principes enim terrarum uxores suas eunu„ chis ad custodiendum solent tradere; sic & „ Dominus sponsam suam eunuchis tradidit custodiendam". Quàm turpe autem sit hujusmodi custodes sponsæ Dominicæ prolabi à continentia, indicat idem Serm. 45. dicens: " Concorditer conveniunt, & convenienter „ concordant Sacer Ordo, & continentia. Si „ in sacro Ordine sine continentia invenimur, „ quantò Ordine erigimur, tantò incontinentiâ deprimimur". Hoc non sapit palato Lutheri; qui adeò uxorius est, ut nolit clericos nocturno horarum canonicarum cantu distineri, ne scilicet tam crebrò ab uxorum amplexibus absint. Hinc in Epistola ad Senatum Pragensem: *Sacerdotum*, inquit, *& Monachorum orationes, non nisi quædam orationum sunt imagines*. Et in libro adversùs Catharinum: *Hic murmurantur & boantur horæ canonicæ ingenti labore, sic tamen ut nunquam oretur*. Et in Sermone de surdo & muto: *Stultum est confidere nos super aliorum opera & fidem, ac dicere, quòd Moniales, & Monachi, Presbyteriq́, suis Canticis, quæ noctu in Monasterijs exercent, possint alios homines iuvare*. Neque verò hujus erroris inventor fuit Lutherus, sed restaurator: jam pridem enim Thaboritæ apud Æneam Sylvium Hist. Bohemicæ cap. 35. dicebant, *In horis canonicis cantandis dicendisq́, frustrà tempus teri*. Ante hos quoque Wicleffus Tractatu de Quatuor Sectis novellis cap. 6. dicebat: *Qui libenter Missas audiunt, & Missas celebrant, dicunt Matutinas, & alias horas Ecclesiæ in qua degunt, videtur quòd meliùs, & Ecclesiæ utiliùs, & Deo placentiùs possent tempus suum expendere, & ad utilitatem Ecclesiæ militare*. Waldenses item apud Reinerum libro contra ipsos cap. 5. in tertia errorum classe, *Ecclesiæ cantum subsannabant*, Et Ermengardus lib. adversùs ipsos cap. 10. *Improbant*, inquit, *Ecclesiæ cantum, & laudes, quas clerici de Novo & Veteri Testamento reddunt Deo Creatori suo*. His item vetustiores *Nyctages* hæretici, de quibus Isidorus Hispalensis lib. 1. de Divinis Officiis cap. 22. " Est quod„ dam genus hæreticorum (inquit) superfluas „ existimantium sacras Vigilias, & spiritali „ operi infructuosas; dicentes, Jura temerari „ divina, qui noctem fecit ad requiem, sicut „ diem ad laborem. Qui hæretici Græco „ nomine *Nyctages*, hoc est, somniculosi, vocantur". Vigilantio quoque eundem errorem attribuit Hieronymus Epist. 53. & lib. adversùs ipsum cap. 4 Idipsum & de Donatistis innuit Augustinus Epist. 119. cap. 18. Item de Hilario quodam Tribunitio idem Augustinus lib. 2. Retract. cap. xi. post Ambrosium lib. adversùs Auxentium Arianum. De Paulo quoque Samosateno hæresiarcha vetustissimo sic habetur apud Eusebium lib. 7. Hist. Ecclesi. cap. 30. *Psalmos qui in gloriam Christi canebantur, velut recentiores, & recentium hominum commenta, sustulit*. Cæterùm, quia intuitu divini servitij & officij, cui sese impendunt, clerici peculiaribus privilegijs & immunitatibus pollent, Lutherus etiam hanc eis prærogativam invidet. Hinc in Responsione ad librum Catharini loquens de Papa & Papistis; *Barrabam latronem dimittunt*, inquit, *non contenti Iesum ligasse & perdidisse: hoc est, vulgus hoc clericale prævilegijs eximunt ab omnibus oneribus & laboribus hominum; ut in otio, securitate, opulentiaque, securissimam Sodomam vivant*. Hunc porrò errorem Luthero præformarunt Waldenses, qui, apud Reinerum lib. contra ipsos cap. 5. in prima errorum classe, *Omnia officia Ecclesiastica reputabant nulla: privilegia Ecclesiastica non curabant: immunitatem Ecclesiæ & personarum, & rerum Ecclesiasticarum spernebant*. Eundem errorem Marsilio Paduano attribuit Cardinalis de Turrecremata lib. 4. Summæ p. 2. cap. 37. Eundem & in Petro de Cugnerijs ex professo impugnat Bertrandus Cardinalis, peculiari libro pro Ecclesiastica immunitate conscripto, qui exstat Tomo 4. Bibliothecæ Patrum. Diu quoque ante istos Vitiza, Gothorum in Hispania Rex sceleratissimus, X. Ne „ quidquam sibi (inquit Vasæus) ad extre„ mam impietatem reliqui faceret, *Ecclesiarum privilegia & prærogativas violavit*". Et hic ipse est, qui, ut idem Vasæus ad annum 704. præmiserat, " Deposito omni pudore, „ publicè cœpit habenas laxare libidini, & „ uxores multas, plures concubinas domi ha„ buit; ac Proceres regni, exemplum suum ut „ sequerentur, hortatus est; necnon & Plebi „ idem impune licere voluit. Verùm Ponti„ fices & Sacerdotes veritus, ne tam effræni „ protervitati obviam irent, & populum ab „ obsequio tam perditi Regis Censuris Eccle„ siasticis deterrerent, eos quoque eâdem vo„ luptatis illecebrâ sibi devinciendos duxit. „ Edixit igitur Sacerdotibus, ut QUOT „ QVISQVE VELLET AVT POSSET, „ VXORES AVT CONCVBINAS DO„ MI ALERENT; neve constitutionibus „ Pontificijs contrarium jubentibus obtemperarent.

W Petrus Blesensis Serm. 42. Luc. 12. 35.

Lutherus.

COHÆRENTIA LVI.

Thaboritæ.

Wicleffus.

Waldenses.

Nyctages.

Vigilantius.

Donatistæ.

Hilarius.

Paul. Samosat.

Lutherus.

COHÆRENTIA LVII.

Waldenses.

Marsil. Pad.

Pet. de Cugn.

Vitiza.

X. Vasæus in Chronico Hisp. ad annum 709.

perarent". Hunc igitur inter Majores suos Lutherani meritò computaverint, non solùm quoad præsentem Annulum 57. sed etiam quoad annulum 55. quo Sacerdotibus conjugia prætenduntur permittenda vel indicenda. Possunt item Julianum Apostatam catalogo suo genealogico, quoad præsentem Annulum, inferere; qui, ut lib. 5. Hist. Eccles. cap. 5. narrat Sozomenus, *Clericis omnem immunitatem, honorem, & annonam à Constantino deputatam ademit, & leges pro illis latas sustulit, & curiæ tradidit.*

Jul. Apostata.

CLXXVII. Tametsi Lutherus plenis buccis cælibatus impossibilitatem & conjugalium amplexuum necessitatem prædicet, ipsum nihilominus conjugium dignitate Sacramenti despoliat, dicens in sua Captivitate Babylonica tit. de Matrimonio: *Matrimonium non solùm sine ulla Scriptura pro Sacramento censetur, verùm eisdem Traditionibus, quibus Sacramentum esse iactatur, merum ludibrium factum est. Nec est Sacramentum divinitùs institutum, sed ab hominibus in Ecclesia inventum, ignorantiâ tam rei quàm verbi adductis.* Et lib. adversùs Regem Angliæ: *Neque enim Scriptura patitur*, inquit, *ut matrimonium dicatur Sacramentum: cùm Sacramentum usu totius Scripturæ significet rem secretam & absconditam, quam solâ fide consequi possis; matrimonium autem adeò non est res abscondita, aut solâ fide percepta, ut nisi palàm ob oculos fiat, matrimonium esse non possit; cùm sit copula maris & fœminæ, externâ & publicâ professione & conversatione confirmata.* Hunc ei errorem præcuderant Waldenses, qui apud Reinerum lib. contra ipsos cap. 5. in secunda errorum classe, *Sacramentum coniugij damnabant.* Armeni quoque, prout post Guidonem Carmelitam refert Prateolus lib. 1. Elenchi hæresum cap. 67. *Negabant in Nuptijs contrahendis aliquod esse Sacramentum, asseverantes, illam maris & fæminæ indissolubilem coniunctionem non esse Sacramentum, nec per illam conferri aliquam gratiam coniunctis.* His addi possunt omnes antiqui hæretici Nuptiarum damnatores, ut *Manichæi, Marcionitæ, Enchratitæ, Adamiani, Hydroparastatæ, Apostolici*, & similes. Si enim damnabiles sunt nuptiæ, consequens planè est eas non à Deo institutas, nedum ad Sacramenti dignitatem esse evectas. Porrò Lutherus non solùm adimit Matrimonio Sacramenti dignitatem, sed unitatem quoque & indissolubilitatem. Unitati adversatur Polygamia simultanea, indissolubilitati disruptio vinculi. Utramque Lutherus admittit: Polygamiam quidem, dum in caput 16. Geneseos, propositæ quæstioni, *Vtrùm Christiano liceat exemplo Abrahæ plures simul habere uxores?* respondet, *Id non esse præceptum, neque prohibitum; sed liberum.* Disruptionem item vinculi, dum in sua captivitate Babylonica tit. de Matrimonio, ait de Papistis: *Miror cur cælibem cogant esse hominem, qui divortio separatus est à coniuge sua; nec aliam ducere permittant. Si enim Christus divortium concedit in causa fornicationis, & neminem cogit esse cælibem; & Paulus magis vult nos nubere, quam uri: videntur omninò admittere, ut in locum repudiatæ alia ducatur.* Hinc jam habemus duos novos annulos Lutheranicæ cohærentiæ, quinquagesimum scilicet nonum de Polygamia, & sexagesimum de solubilitate conjugij. Per priorem Lutheranismus cohæret Turcismo & Judaismo, in quibus notoriè polygamia simultanea viget. Cohæret quoque Basilidianismo & Carpocratianismo, de quibus id ipsum memorat Irenæus lib. 1. cap. 32. ubi videri possunt & Notæ Feuardentij, quibus specialis fit mentio Lutheri & doctrinæ ejus. Per posteriorem annulum Lutheranismus cohærescit item Turcismo & Judaismo, in quibus non minùs permissum est repudium, quàm Polygamia. Cohærescit quoque Massalianismo: nam Massaliani apud Damascenum lib. de Hæresibus, inter alia opinionum monstra docebant, *Legitima coniugia passim & sine ullo delectu dirimi.* His item vetustiores Ebionitæ, apud Epiphanium in Panario Hær. 30. *Non solùm unis nuptijs coniunctionem facere permittebant, sed si quis velit* ETIAM PRIORIBUS NUPTIIS DISIUNCTIS, *alteris copulari, usque ad secundas & tertias nuptias: Omnia enim apud ipsos licenter peraguntur.* Sequuntur & alij duo annuli, impedimenta matrimonij concernentes, sexagesimus nimirum primus cognationem spiritalem repudians, & sexagesimus secundus consanguinitatem & affinitatem carnalem extra gradus in Levitico expressos eliminans. De priori sic scribit Lutherus in sua Captivitate Babylonica tit de Matrimonio: *Deleant ista nugæ compaternitatum, commaternitatum, confraternitatum, & confilietatum, prorsùs extingui, contracto matrimonio. Quis enim istam cognationem spiritalem invênit, nisi superstitio humana?* De posteriori item sic ibidem: *In gradibus affinitatis & consanguinitatis nulla alia attendi debent & possunt, quàm quæ in Levitico cap. XVIII. scripta sunt: quæ & servari debent.* Et Serm. de Matrimonio: *Consobrini*, inquit, *inter se matrimonij lege sociari possunt, divinâ & Christianâ potestate.* Et in caput XI. Geneseos: *Duo fratres*, inquit, *Abraham & Nachor, duas sorores, germani fratris filias, duxerunt. Ex his concludi potest, quòd nec abrogatum est, nec quisquam inhibere queat, quò minùs fratris filiam ducere liceat.* Verùm hunc errorem hausit Lutherus à Waldensibus, qui apud Reinerum lib. contra ipsos cap. 5. in secunda errorum classe, *Compaternitatem nihil reputabant: Gradus affinitatis & consanguinitatis carnalis & spiritalis quos Ecclesia instituit, & impedimenta Ordinis, & publicæ honestatis, &*

Lutherus.

COHÆRENTIA. LVIII. Waldenses.

Armeni.

Lutherus.

COHÆRENTIA. LIX. Turcæ. Iudæi. Basilidiani. Carpocratiani.

COHÆRENTIA LX. Turci. Iudæ Massaliani.

Ebionitæ.

Lutherus.

COHÆRENTIA. LXI. & LXII. Waldenses.

Ecclesia

Judæi. Pseudo-Apostoli. Wiclefus.

Ecclesia vetitum, *spernebant*. Quoad posteriorem præterea annulum Lutherus cohæret partim Judæis & Pseudoapostolis, contendentibus Legem Moysaicam adhuc vivere & vigere: partim Wicleffo, qui lib. 4. Trialogi cap. 20. ait: *Non delector multitudine causarum divortij, cùm multa sint infundabiliter humanitùs ordinata: ut patet specialiter de cognatione. Nam tempore primi hominis, fratres & sorores fuerunt ex ordinatione divina coniugati; & tempore Patriarcharum, ut Abraham, Isaac, & aliorum, satis propinquè cognati. Nec superest ratio, quare non sic liceret hodie, nisi humana ordinatio, quæ ducit, non solùm ex cognatione, sed ex affinitate amorem inter homines dilatari. Sed causa hæc hominum nimis debilis est.*

CAPUT LVI.

Sexaginta duobus Lutheranicæ cohærentiæ annulis hactenùs singulatim astructis adijciuntur complures alij cumulatim perstricti. Vniversos Hussi *Articulos Constantiæ damnatos Lutherus tanquam Euangelicos & Christianos approbat ac suscipit: & per consequens approbat etiam* Wicleffios *ibidem damnatos. Mira Lutheri inconstantia super* Hussi *doctrina. Hæresiarchis nunquam cum alijs hæresiarchis, nedum cum Catholicis, plena concordia est. Concluditur ex hactenus in hoc secundo cardine dictis ac deductis, Non esse contra Lutheranos novâ acie dimicandum, nec quasi contra ignotos hostes specialia ineunda certamina.*

LXXVIII

HActenus Lutheranicæ cohærentiæ annulos singulatim perstrinximus, nunc complures catervatim & indistinctim exhibebimus. Lutherus etenim Articulo XXX. per Leonem X. damnato, Articulos Hussi in Concilio Constantiensi proscriptos approbat, & approbando suos facit: *Aliqui Articuli Ioannis Huß*, ait ipse ibi, *condemnati in Concilio Constantiensi, sunt Christianissimi, verissimi, & Euangelici, quos nec universalis Ecclesia posset damnare.* Parùm sibi visus est hoc loco dixisse Lutherus, eo quòd *aliquos* duntaxat Hussi *Articulos* approbaverit, & non omnes: idcircò in Assertione istius sui Articuli sic scribit: *Erravi, & hunc Articulum revocavi, & adhuc revoco, in hoc quòd dixi,* ALIQVOS ARTICVLOS JOANNIS HUSS ESSE EUANGELICOS. *Quare nunc sic dico:* NON ALIQUOS, *sed* OMNES *Articulos Ioannis Huß Constantiæ esse damnatos ab Antichristo & suis Apostolis, in Synagoga illa Satanæ, ex sceleratissimis sophistis congregatâ. Et in faciem tuam, Sanctissime Vicarie Dei, tibi liberè dico: Omnia damnata Ioannis Huß esse Euangelica, & Christiana; tua autem omnia prorsùs impia, & diabolica. Ecce revocationem, quam tua Bulla exegit! Quid vis amplius?* Et post pauca iterum ibidem: *Articulos Ioannis Huß omnes damnatos suscipio, paratus defendere eos, per Christi gratiam, invito illo rerum portento, & abominatione, quæ sedet in loco sancto.* Ex quibus Lutheri verbis habemus catervatim tot annulos cohærentiæ Lutheranismi cum Hussitismo, quot fuerant Hussitici Articuli in Constantiensi Synodo damnati. E quorum tamen numero eos hìc seponimus, quos superiùs, occasione datâ, in diversis cohærentijs exhibuimus: ne objiciatur nobis, quòd ad multiplicandum invidiosè annulos, nunc repetamus confusim, quos antea exhibueramus distinctim. Quam eandem cautelam etiam in Articulis Wiclefficis pariformiter adhibemus: quos idcircò catervatim perinde ac Hussiticos hìc producimus, quòd Lutherus approbandò & suscipiendo universos Hussiticos, implicitè approbet & suscipiat Wiclefficos. Etenim inter Hussiticos ab ipso disertè susceptos est iste, ordine vigesimus quintus: *Condemnatio quadraginta quinque Articulorum Ioannis VVicleff per Doctores facta, est irrationabilis, & iniqua, & malè facta: & ficta est causa per eos allegata, videlicet ex eo, quòd nullus eorum sit Catholicus, sed quilibet eorum aut est hæreticus, aut erroneus, aut scandalosus.* Ubi reprobando Articulorum Wiclefficorum condemnationem, tanquam irrationabilem, iniquam, & malè factam; proculdubio Articulos ipsos approbat, tanquàm rationabiles, æquos, & rectè digestos. Lutherus proinde approbando ac suscipiendo prætactum Hussi Articulum unà cum reliquis; per consequens approbat Articulos Wiclefficos, tanquam rationabiles, æquos, ac rectè digestos. Hinc igitur ingentem nobis

bis annulorum cumulum subministrat, quibus suam hæresim priscis hæresibus cohærere manifestat.

CLXXIX. Notanda tamen hîc est Lutheri inconstantia, qui eodem ipso Assertionis Articulorum suorum libro, imò in eadem ipsa Assertione Articuli xxx. unde prædicta ejus verba descripsimus, Hussita haberi recusat, & Hussum tanquam secum non per omnia sentientem redarguit: Y. *Non rectè faciunt*, inquiens, *qui me Hußitam vocant, Non enim mecum ille sentit. Sed si ille fuit hæreticus, ego plus decies hæreticus sum; cùm ille longè minora & pauciora dixerit; velut inchoans lucem veritatis aperire. Hoc ideò dico, ut intelligat Lector, quàm scelerati & impij fuerunt homicidæ illi Constantiensis Concilij Pontifices & Pharisæi, qui illum exusserunt; cùm ego me fatear Christianum, nolimq; eorum damnationem agnoscere. Nisi fortè permissus est exuri, quia non parum detulit Romano Idolo, & suis Satanicis statutis, operationibusq; erroris. Conatus enim fuit vir ille & pius & doctus, id quod & ego in principio conabar, ut Decretis Papalibus veritatis opinio salva maneret. At ijs salvis ipsum perire necesse erat, unà cum Christo, & fide, & veritate.* Quibus ille præmissis subdit quædam exempla dissensionis inter se & Hussum, etiam quoad Articulos Hussi Constantiæ damnatos; quos tamen jam suprà dixerat *Omnes* esse Euangelicos & Christianos: *Igitur*, ait ibidem continuò, *Ioannes Huß non repugnare videtur quo minùs sit Monarchia Papæ: hoc tantùm agit, impium Pontificem non esse membrum Ecclesiæ, multo minùs Papam; ferendum tamen sicut quemvis alium tyrannum. Ego verò, etiamsi sanctus Petrus hodie præsideret Romæ, negabo Romanum Episcopum esse Papam. Papa enim res ficta est in Mundo: neque fuit, neque est, neque erit, sed fingitur esse. Quare, ipsam Sedem bestiæ nego; nihil moratus, sine bonus, an malus, qui in ea sedet. Sedes, inquam, quæ sit super omnes sedes, nulla est in Ecclesia super terram iure divino, sed omnes sunt æquales: quia una fides, unum baptisma, unus Christus, unus Pater, qui operatur omnia in omnibus, qui est super omnia, per omnia, & in omnibus. Deinde Decretales Papæ non dico ego* APOCRYPHAS, *sicut VVicleffus & Huß dicere iactantur; sed* IMPIAS, *&* CHRISTO ADVERSARIAS, SOLO SPIRITU SATANÆ AFFLATAS: *quâ causâ & eas exussi cum fiducia. Fortaßis & in hoc peccavit Ioannes Huß, quòd duodecim consilia Euangelica fecit; cùm non sit nisi unicum, Virginitatis sive cælibatus. In qua tamen re deceptus est per impiam Thomistarum Theologiam. Ita boni isti viri, ea, quæ in Ioanne Huß optima sunt, damnaverunt; quæ verò non bona, probaverunt.* Ex his colligat Lector, quàm verè dixerit Carolus V. in Edicto Wormaciensi superiùs cap. 16. §. 53. sub finem relato, *Nihil hæreticis magis proprium esse, quàm ut dictis factisq; & Scriptis secum ipsi dissideant. Quod si usquam alibi, præcipuè* IN LUTHERI LIBRIS, *divinâ providentiâ sic operante quò ipsius vana ædificia per se ruant, passim legere & videre est.* Optimè quoque Martyr Roffensis, prædictas Lutheri antilogias perpendens: Z. Iam experior (inquit) „quod olim puer audivi, vel ob id cavendos hæreticos, quòd ex eorum cineribus alij facilè renascantur: Nunc enim in te (*Lutherum alloquitur*) revixisse video Ioannem Huss. Cæterùm, hoc unum consultissimè providit Deus, ut nemo vestrûm planè cum cæteris consentiat, sed in quamplurimis ab invicem dissideatis, & unus alteri frequentiùs adversetur. Nec ipse Ioannes Huss Præceptori suo Wicleffo subscripsit in omnibus, nec tu Ioanni tuo". Et rursùs ibidem aliquantò inferiùs: "Validissimum argumentum est (subdit) Prophetas & Apostolos ab eodem authore veritatis, nempe Deo, fuisse missos, quòd inter se maximè conveniebant, nec in suis assertionibus discrepabant. Et è diverso, signum evidentissimum cuique esse potest, quòd à patre mendacij, nimirum diabolo, suscitati sint hæretici, quòd nemo repertus est ex eis, qui non ab altero dissideat". Et verò quid mirum est alterum ab altero dissidere, cùm etiam rarus aut nullus inter eos sit, qui non à semetipso frequenter dissideat? Quod maximè in Luthero verificari comperiet, qui Ioannis Fabri *Babyloniam Antilogiarum Luthericarum* superiùs cap. 49. §. 157. memoratam pervolverit: vel si ea ad manum non sit, sufficiet percurrere quæ scribit Coccius Tomo 1. Thesauri Catholici lib. 8. art. 7. §. *Lutherum à Luthero dissentire*: ubi octoginta Lutheri contradictiones recenset. Idem quoque author ibidem superiùs art. 3. repræsentat dissensiones Lutheri ab antiquis hæreticis, cum quibus in multis alioqui consentit. Rursùs quia Lutherani, atque etiam Calviniani, suam originem interdum ad Hussitas & Wicleffistas & Waldenses referre conantur, ne à semetipsis exorti videantur; idem author ibidem art. 4. proponit ob oculos *Certa dogmata* (sic sonat Articuli titulus) *in quibus Lutherani & Calviniani ab* HUSSITIS, WICLEFFISTIS, *&* WALDENSIBUS *dissentiunt: & sic ad illos suam originem referre non possunt.* Et quia interdum accidit ut Doctores inter se in opinionibus dissentiant, ita tamen ut neutri alteros censurent aut reprobent, sed quisque quemque in suo sensu abundare permittat; ostendit idem author ibidem inferiùs sub speciali titulo, quòd *Lutherus doctrinam Hußitarum, VVicleffistarum, VValdensium, & Pikardorum* IMPROBET: *adeòq; ad eos suam originem referre nequeat.* Meritò proinde in Lutherum quis usurpaverit illud Prosperi adversùs Collatorem:

Y. Luth. in Assert. Art. xxx. per Leonem X. damnati.

Eph. 4. 5. & 6.

Edict. Wormat.

Z Roffens. in confut. Assert. Articuli 30. Lutheri.

Ioan. Fabri.

Iudoc. Cocc.

A. Prosper lib. contra Collat. c. 5.

B Optatus Milevit. l. 1. adversus Parmen.

rem: A. *Nec cum hareticis tibi, nec cum Catholicis plena concordia est.* Quid igitur superest, nisi ut Lutherani agnoscant verificari de se & impleri in se illud Optati Milevitani: B. Hæ-„retici, veritatis exules, sani & verissimi Sym„boli desertores, de sinu Ecclesiæ sanctæ impiis „sensibus depravati, contempto quòd benè fue-„rant geniti, ut ignorantes & rudes deciperent, „DE SE NASCI VOLVERVNT: & qui jam du-„dum vitalibus pasti fuerant cibis, corrupte-„lâ malæ digestionis, in perniciem misero-„rum, disputationibus impiis venena mortifera vomuerunt"?

CLXXX. Sed non est cum eis ampliùs disputandum; ne antiquis omnibus hæreticis & hæresiarchis, quorum dogmata tametsi pro parte reprobent pro parte tamen probant & renovant, resurgendi ac vires resumendi ansa præbeatur. Si enim ad disputandum *De sola fide justificante* admittantur nunc Lutherani, nunquid eodem jure admitti flagitabunt & Eunomiani, & Pseudoapostoli, & Simoniani? Si *de libero arbitrio*, nunquid iterum Simoniani, nunquid Marcionitæ, nunquid Manichæi, nunquid Priscillianistæ, nunquid Wicleffistæ? Si *de Authore peccatorum*, nunquid Simoniani, Floriniani, Seleuciani, Hermiani, Priscillianistæ? Si *de remanentia culpa originalis in parvulis baptizatis*, nunquid Massaliani & Waldenses? Si *de Canone Scripturistico*, nunquid Marcionitæ, & Manichæi? Si *de interpretatione Scriptura*, nunquid Valentiniani & Priscillianistæ? Si *de divinis Traditionibus*, nunquid Ariani, Semi-Ariani, Pneumatomachi, Pelagiani, Wicleffistæ? Si *de Catholica Ecclesia defectione*, nunquid Donatistæ, & Luciferiani? Si *de Ecclesia Romana depressione*, nunquid Berengariani, Fratricelli, Waldenses? Si *de Romani Pontificis exauthoratione*, nunquid Hussitæ, & Wicleffistæ? Si *de Conciliorum Ecclesiasticorum spretione*, nunquid Wicleffistæ, & Eutychiani, & cæteri promiscuè omnes hæresum inventores & assertores, qui ea Concilia quibus fuere anathematizati reprehendunt? Si *de Sanctorum Patrum conculcatione*, nunquid Abailardiani, & Samosateniani, & plerique alii hæretici, apud quos solenne penè semper fuit ac legitimum profanis novitatibus gaudere, antiquitatis scita fastidire? Si *de Academiarum extirpatione*, nunquid Wicleffistæ, Gnosimachi, Julianistæ? Si *de Monastici status abolitione*, nunquid Petilianistæ, Waldenses, Thaboritæ, Wicleffistæ? Si *de Castitatis, paupertatis, aut obedientiæ votivæ abdicatione*, nunquid Helvidiani, Jovinianistæ, Vigilantiani, Gnostici, Nicolaitæ, Desideriani, Lampetiani, Beguardi cum Beguinis, Waldenses, Wicleffistæ? Si *de Ieiuniorum Ecclesiasticorum exterminatione*, nunquid Aeriani, Eustathiani, Jovinianistæ, Waldenses? Si *de Festivorum dierum profanatione*, nunquid iterum iidem Waldenses? Si *de cultus aut invocationis Sanctorum abrogatione*, nunquid Eustathiani, Vigilantiani, Waldenses, Wicleffistæ, Hussitæ, Copronymiani, Henriciani? Si *de Sanctarum Reliquiarum dehonoratione*, nunquid Vigilantiani, Eunomiani, Cainitæ? Si *de votivarum peregrinationum improbatione*, nunquid Claudiani, Henriciani, Waldenses, Wicleffistæ? Si *de sacrarum Imaginum inhonoratione*, nunquid Xenaistæ, Copronymiani, Claudiani, Bogomili, Waldenses? Si *de Sacramentorum Euangelicorum inanitione, aut cum egenis Moysaica legis elementis æquiparatione*, nunquid Pneumatomachi, Donatistæ, Waldenses? Si *de Parvulorum dum baptizantur creditione*, nunquid Pelagianistæ? Si *de Characterum Sacramentalium obliteratione*, nunquid Wicleffistæ? Si *de Baptismalis fontis benedictione*, nunquid Waldenses, Lollardi, Wicleffistæ? Si *de Sacramenti Confirmationis repudiatione*, nunquid Novatiani, Armeni, Waldenses? Si *de Transubstantiationis Eucharisticæ abnegatione*, nunquid Berengariani, Wicleffistæ? Si *de ipsius Sacramenti Eucharistici inefficacia*, nunquid Pneumatomachi, Waldenses, Tanchelinistæ? Si *de ejusdem Sacramenti necessaria omnibus sub utraque specie sumptione*, nunquid Græci, & Bohemi? Si *de ejusdem item Sacramenti sine prævio ieiunio sumptione*, nunquid iidem Bohemi? Si *de Sacrificij Eucharistici abnegatione*, nonne Bogomili, Waldenses, Lollardi, Wicleffistæ? Si *de Sacrorum Altarium abolitione*, nonne Massaliani, Petrobrusiani, Waldenses? Si *de Ornatuum Sacerdotalium improbatione*, nunquid Pelagiani, Waldenses, Pikardi? Si *de aquæ in calice cum vino mixtione*, nunquid Armeni? Si *de temporis & loci ad sacrificandum indeterminatione*, nunquid Waldenses? Si *de cereorum inter sacrificandum accensione*, nunquid Vigilantiani, & Waldenses? Si *de Sacramenti Pœnitentiæ evacuatione, & partium eius abrogatione*, nunquid Montanistæ, Novatiani, Waldenses, Jacobitæ, Massaliani, Audiani? Si *de clavium Pœnitentialium ad laicos & fœminas extensione*, nunquid Gnostici, Valentiniani, Pepuziani, Waldenses? Si *de Indulgentiarum reprobatione*, nunquid Waldenses, & Wicleffistæ? Si *de purgatorii ignis abnegatione*, nunquid Græci, Waldenses, Albigenses, Armeni, & Moscoitæ? Si *de Sacrificiorum pro defunctis oblatione*, nunquid Aeriani, & Waldenses? Si *de censurarum Ecclesiasticarum irrisione*, nunquid Rhuteni, Albanenses, Albigenses, Waldenses, Wicleffistæ, Hussitæ? Si *de Sacramenti Extremæ Vnctionis abrogatione*, nunquid Græci, Armeni, Albanenses, Albigenses, Waldenses, Lollardi, Wicleffistæ, Thaboritæ? Si *de Sacramenti Ordinis rejectione*, nunquid Massaliani, Waldenses, Tanchelinistæ? Si *de Presbyterorum cum Episcopis coæquatione, aut ministerij ad omnes Christianos utriusque sexus ampliatione*, nunquid Aeriani, Massiliani, Wal-

Waldenses, Hussitæ, Montanistæ sive Pepuziani? Si *de Sacerdotum uxoratione*, nunquid Vigilantiani, Waldenses, Wicleffistæ, Hussitæ? Si *de nocturnarum vigiliarum & cantus Ecclesiastici reprobatione*, nunquid Donatistæ, Samosatenistæ, Hilaristæ, Vigilantiani, Nyctages, Waldenses, Wicleffistæ, Thaboritæ? *Si de Immunitatis Ecclesiasticæ improbatione*, nunquid Julianistæ, Vitizistæ, Marsiliani, Waldenses, Cugneristæ? Si *de Sacramenti Matrimonij abrogatione*, nunquid Armeni, Waldenses? Si *de Polygamia simultanea, aut divortij connubialis permissione*, nunquid Basilidiani, Carpocratiani, Judæi, Turcæ, Ebionitæ, Massaliani? Si *de Matrimonialium Impedimentorum per Ecclesiam conditorum abolitione*, nunquid Judæi, Pseudoapostoli, Waldenses, Wicleffistæ? Quibus ita perspectis ac singulatim demonstratis, facilè pius Lector agnoscet, Non esse cum Lutheranis novâ acie dimicandum, nec quasi contra ignotos hostes specialia ineunda certamina. Tunc enim eorum machinæ fractæ sunt, tunc in superbiæ sociis ac Principibus corruerunt, quando præmemoratos omnes hæreticos, diversis licèt locis temporibusq; exortos, Ecclesiastica Censura prostravit. Erubescant ergo Lutherani de discipulatu talium Magistrorum, renuentes eorum nomina, quorum junguntur blasphemiis. Quicquid illis responsum est à Majoribus nostris, hoc & istis responsum habeatur à nobis. Noverint, fieri non posse ut diversus sit eorum exitus, quorum una sententia est.

Vide Prosp. l. cont. Collat. c. 41.

Vide Hieron Epist. ad Ctesiphon. cap. 2.

CAPUT LVII.

Expedito secundo Cardine repellendi à disputationibus Lutheranos ob cohærentiam cum priscis Dogmatistis, transitur ad Cardinem tertium, in experimento inutilitatis disputationum cum eis hactenùs initarum consistentem. Inaniter à Confessionistis *allegantur exempla Colloquiorum in sua causa initorum aut indictorum, cùm nullum eorum omnium optato aut sperato effectu potitum sit. Quapropter in ipsos retorquetur machina, quam pro impetrando novo Colloquio fabricarunt. Res gestæ pro Religione Christiana in* Comitiis *Augustanis ante & post exhibitam Cæsari* Confessionem Lutheranam. *In Wormaciensi* Colloquio *luculentissimè patuerunt domestica Lutheranorum super* Augustana Confessione *dissidia. Irenæi regula, ut hæretici priùs inter se conveniant, quàm à* Catholicis *congressum doctrinalem expectent.*

CLXXXI. Nunc ad tertium è quatuor Cardinibus cap. 41. § 134. memoratis transeamus: in quo pertractando annitemur esse tanto breviores, quanto fuimus in præcedenti Cardine prosequendo fusiores. Ut enim ibi ostenderemus, Lutheranam hæresim ex antiquis hæresibus ab Ecclesia reprobatis esse conflatam, & in ea compleri illud Papæ Leonis de hæresi Priscilliani, C. Si universæ hæreses, quæ „ante Priscilliani tempus exortæ sunt, diligen„tiùs retractentur; nullus penè invenitur error, „de quo non traxerit impietas ista contagium". Ut, inquam, id ostenderemus, & oculis quodammodò spectandum exhiberemus, necessarium fuerat antiquorum hæreticorum errores perlustrare, & cum Lutheri erroribus collatos repræsentare. Quod ut fieret, integra aliquot capita implenda fuerunt: sed, uti spero, non inutiliter; non solùm ut noverimus non esse cum Lutheranis super iisdem erroribus modò disputandum, sed prætereà ut clareat quàm aptè in Lutheri hæresim quadret, quod de Nestoriana aiebat olim Cassianus: D. Du„bium admodum est, antiqua magis dici, an re„cens debeat. NOVA ENIM ASSERTORIBUS, SED VETUSTA ERRORIBUS FUIT". Hoc igitur abundè superioribus aliquot capitibus monstrato, tertium principalem Cardinem repellendi Lutheranos ab ulteriori disputatione aggrediamur, qui est, ex rerum gestarum magisterio hausta experientia; quam non malè Plinius nuncupat, E. *Efficacissimam rerum omnium magistram.* Lutherani in suo libello Comitiis Imperialibus nuper porrecto, & inferiùs hîc ad longum exhibendo, sex septemve exempla memorant Colloquiorum seu congressuum doctrinalium inter Majores suos & Catholicos habitorum, aut saltem decretorum. Probant enim ibi n. 32. non esse declinandam methodum inquirendi in veritatem Religionis à se suggestam ac præscriptam: *Primò, quia* iam

C. Leo Epist. 91. c. 1.

D. Cassian. l. 1. de Incarn. cap. 2.

E. Plin. lib. 26. c. 2.

Confessionistæ.

iam anno 1530. *post exhibitam Augustanam confessionem, ex utraque parte Augustæ in Comitijs, septem segregati sententias de Religione inter se contulerunt, nempè bini Principes, totidem Iurisconsulti, terni Theologi. Secundò quia anno* 1539. *Francofurti, virorum Doctorum Colloquium de Religione decretum est. Tertiò quia anno* 1540. *ad istud habendum Hagenoæ plurimi Protestantium Theologorum convenerunt, quanquam nullo fructu, quia adversa pars non comparuit. Quartò quia anno* 1541. *decretum Colloquium haberi capit VVormatiæ inter Philippum Eckium, multis alijs Theologis & Principibus præsentibus; quanquam die tertio post inchoatum Colloquium, litteris Cæsaris, cessare, & Ratisbonæ adesse iussi sunt. Quintò quia Ratisbonæ sub præsidio Friderici Palatini, & Granvellani Theologi, Colloquium illud continuatum est, quanquam per Eckium abruptum. Sextò quia anno* 1546. *Colloquium Ratisbonæ apertum est; sed, ob alias leges illi à Cæsare præscriptas, quàm in quas initio conventum fuerat, abruptum. Septimò quia anno* 1557. *denuò VVormatiæ Colloquium initum est, quanquam sine sperato eventu.* Ecce Exempla quibus nituntur persuadere, non esse nunc declinandam disputationem Catholicorum cum ipsis, publico Edicto indicendam & ineundam! At verò cùm omnium istorum Colloquiorum, in exemplum ab eis adductorum, ne vel unum sit quod speratum habuerit eventum; rectiùs profectò eisdem istis exemplis conficitur, non esse cum Lutheranis ampliùs tentanda Colloquia, vel ineunda ex condicto doctrinalia certamina. Quemadmodùm enim ex actibus frequentatis procreatur experientia simpliciter, ita ex actibus inutiliter frequentatis procreatur experientia ipsius inutilitatis. In quam rem recoli hìc possunt quæ superiùs ad calcem capitis 40. scripsimus. Non est ergò, ad scopum Lutheranorum promovendum aut persuadendum, quòd allegentur exempla habitorum aliquando cum eis super Religione Colloquiorum, sed oportebat allegasse exempla Colloquiorum utiliter ac fructuosè habitorum. Nam inutilium Colloquiorum exempla prætensionem ipsorum non tam juvant, quàm jugulant, & quò magis illiusmodi exempla multiplicantur, eò plura ad eam jugulandum argumenta suppeditantur. Accedit insuper quòd post omnia ista Colloquia, ab eis in exemplum adducta, Lutheranam hæresim Tridentina Synodus confirmata condemnarit: prout fatentur ipsi Confessionistæ, ibidem continuò subdentes: *Post hæc tentata Colloquia, Tridentinum Concilium damnavit quidem Protestantes: sed illi damnationem hanc censent à litigantibus factam atque adeò ipso iure nullam esse.* Ubi quòd dãnationem agnoscunt factam, nobiscum consentiunt: quòd verò malè factam contendunt, in hoc priscorum hæreticorum imitatores sese exhibent. Nam ut ex Hellespontina Synodo superiùs cap. 30. §. 97. retulimus, *Omnes* Synodus Hellespont.

hæretici sanctas Synodos, eorum malas Sectas destruentes, accusant. Quòd denique à litigantibus factam damnationem censent, nimis puerilis est Censura. Quis enim nesciat, suprema tribunalia in quavis Republica, non tantùm de alienis, sed de proprijs etiam causis pronunciare? Nec refert quòd Lutherani contendant Tridentinam Synodum non fuisse supremam Judicem. Nam ex communi totius Mundi praxi perspicuum est, penès suprema tribunalia residere facultatem proferendi sententiam super litibus adversùs suam etiam authoritatem aut competentiam motis. Nunquid eòusque insanire lubet, ut negetur Christo potestas judicandi in finali Judicio de hæresi Ebionitarum, Apollinaristarum, Photinianorum, Arianorum, Nestorianorum, Eutychianorum, aut aliorum similium, qui contra ipsum litigabant, negando ejus sive divinitatem, sive humanitatem, sive aliam quamlibet ei competentem proprietatem? Nunquid Spiritus Sanctus repelli debebit à ferenda sententia super hæresi Macedonianorum, aut quorumvis aliorum Pneumatomachorum? Nunquid tota Trinitas secedere debebit, quando pronunciabitur super causa Trinitariorum, aut Sabellianorum, aut aliorum quorumlibet sibi incredulorum? Nunquid item Apostoli, quibus dictum est, *Sedebitis super sedes, iudicantes duodecim tribus Israël,* non judicabunt eos, à quibus ipsi cæsi, & contumeliis affecti sunt? Nunquid Germanorum Imperator non judicabit in terris eos, qui aut vitam suam impetierint, aut Majestatem impugnaverint? Et quia Lutherani consueverunt referre omnia ad Scripturæ Sacræ judicium, dicant quisnam in controversiis super ipsa Scriptura motis judicabit? Neque enim, juxta ipsorum Principia, de his causis poterit Scriptura proferre sententiam, aut contra se suscitatam dirimere controversiam. Quòd si hæc & his similia dicere erubescunt aut pavescunt, agnoscant non esse consequens, ut Tridentina Synodus non potuerit sententiam ferre in Lutheranos, dato etiam quòd contra ipsam litigassent Lutherani. Mat. 19. 28.

CLXXXII. De singulis illis Colloquiis in exemplum per Confessionistas suprà adductis tractare speciatim, non est operæ pretium, præsertim cùm ex ipsorum Adversariorum expressa Confessione vel tacitâ saltem annutione habeamus, nullum omnium optato fine esse potitum. Ne tamen universim ea præteriisse videamur, de primo & ultimo aliquid dicemus, unde de reliquis conjicere licebit. Extat libellus sub ipsum tempus Comitiorum Augustanorum conscriptus, & sequenti mox anno excusus, in quo ea quæ ad Colloquium Augustanum spectant, accuratè memorantur, sub hoc titulo: *Pro Religione Christiana res gesta in Comitijs Augustæ Vindelicorum habitis anno*

Domini 1530. Quem, quia exiguæ molis est, & non facilè jam reperibilis, & multa complectitur scitu digna & præsenti nostro scopo opportuna, transcribere hìc ac Lectori repræsentare non gravabor. Sic igitur ibi habetur:

F Res gestæ pro Religione in Comitiis Augustanis Anni 1530.

F. Pacatâ Cæsar Italiâ, ut varia Germanorum „ de Religione studia, variasque opiniones „ componeret, firmos in fide retineret, vacil- „ lantes firmaret, lapsos, si fieri posset, erigeret: „ omnium Imperii Ordinum conventum in „ Augusta Vindelicorum indixit. Ubi cùm om- „ nes Imperji Electores, Principes, atque alios „ Romani Imperii Ordines convenisse, Luthe- „ ranos Principes secum suos Concionatores, „ qui passim ac publicè sua dogmata obtrude- „ bant, adduxisse, multaque Religionis nostræ „ signa & mysteria in ea urbe aboleri cæpisse au- „ diret, adventum suum ad diem Eucharistiæ „ institutioni sacrum eo animo maturavit, ut „ vel invitis hæreticis ritus à Majoribus nostris „ observatos, & dudùm in ea urbe neglectos, „ publicè perageret. Romani autem Imperii „ Ordines, ubi venire Cæsarem acceperunt, præ- „ cedentibus Augustæ Magistratibus, cum ma- „ gna pompa obviàm ei progrediuntur; eumque „ in urbem cùm deduxissent, Saxonum Duce „ evaginatum de more gladium præferente, „ Episcopus & Clerus civitatis, qui cum cru- „ cibus aliisque ritibus obviàm quoque proces- „ serant, Cæsarem excipiunt, & in summum ejus „ urbis templum ducunt: ubi acceptâ benedi- „ ctione à Cardinale Campegio Summi Ponti- „ ficis à latere Legato, qui cum eo venerat, & „ quo consulto negotia omnia de fide in eo „ Conventu acta sunt, in Regiam suam secessit: „ Principibusque edixit, Se alterâ die Eucha- „ ristiam per urbem, ut à Majoribus suis accepe- „ rat, deducere velle. Quo die Rex Hungariæ „ & Bohemiæ, cæterique Romani Imperii Ele- „ ctores & Principes ad Cæsarem cùm venis- „ sent, Joanne Duce Saxoniæ, Georgio Marcio- „ ne Brandeburgico, Ernesto Duce Lunebur- „ gensi, Philippo Lantgravio Hassiæ, Wolfgan- „ go Principe Anhalti Lutheranorum dogma- „ tum fautoribus tantùm exceptis, Sanctissi- „ mùm Christi Salvatoris nostri Corpus per ur- „ bem solitis ritibus & cæremoniis fuit dedu- „ ctum. Jubente deinde Cæsare, reclamantibus „ Lutheranis, ne sine sua permissione quisquam „ ea in civitate concionari auderet, publicè „ proclamatum fuit, & observatum. Quibus „ peractis Cæsar, quæ in Conventu agenda „ erant auspicaturus, unà cum Electoribus, „ Principibus, cæterisque Romani Imperii „ Ordinibus, summum templum ingressus est. „ Ubi postquam Albertus Archiepiscopus „ Moguntinus Sacræ Romanæ Ecclesiæ Car- „ dinalis, & Imperii Elector, Missam de Spi- „ ritu Sancto, ut vocant, solitis ritibus pere- „ gisset, & Pimpinellus Archiepiscopus Rosa- „ nensis publicè disertissimèque orasset, Cæsar „ per Fredericum Comitem Palatinum ad Rhe- „ num, Ducem Bavariæ, Ordinibus Imperii „ commemoravit: se eo animo, relictis florentissimis Hispaniarum regnis, relictis uxore „ ac liberis, in Italiam primùm ac deinde in „ Germaniam venisse, ut illic pacatis rebus „ diadema Romani Imperii susciperet, hìc au- „ tem Germanorum animos novis erroribus „ seductos & turbatos pacaret, mutuâque con- „ cordiâ & pace firmaret. Quòd cùm in Italia „ omnia, authore Christo, ex sententia absol- „ visset, hortabatur, ut pro parte quisque sua in „ his quæ agenda hìc erant, pium sanctumque „ propositum juvarent. Post dies deinde qua- „ tuor, Lutherani Principes quos nominavimus, „ & duæ cum eis Civitates, Nuremberga & „ Reutlinga, in domo Prætoria, Scriptū quod- „ dam tum Latinum tum Germanicum eâ lege „ Cæsari exhibere voluerunt, ut publicè præle- „ geretur: aurem scilicet popularem captantes. „ Quod cùm Cæsar intellexisset, eorum peti- „ tioni acquiescere noluit. Die tamen sequenti, „ ut quàm clementer cum his ageret omnes „ perspicerent, permisit ut, non in domo præ- „ toria, quod ipsi petierant, sed in Aula Cæ- „ saris, id Scriptum legeretur. Perlectum ita- „ que, Cæsare, Rege Hungariæ, Imperiique „ Ordinibus præsentibus & adstantibus, Cæsari „ exhibuerunt. In quo cùm Sectæ suæ opinio- „ nes multis rationibus astruere conarentur, non- „ nullaque in his cum Euangelio & sacris Lit- „ teris convenirent, plurima autem ab his ex „ diametro dissentirent: Cæsar, re priùs hinc „ cum Pontificis Maximi Legato, inde cum „ Romani Imperii Principibus communicatâ, „ nonnullis Catholicis Viris diversarum Na- „ tionum, moribus probatissimis, & in sacris „ Litteris eruditissimis, commisit: ut quod in „ ea professione exhibitâ approbandum cense- „ rent laudarent, quod verò reprobandum con- „ futarent. Quam Confutationem, per eosdem „ Legatum & Principes approbatam, Cæsar „ vocatis ad se Romani Imperii Ordinibus, & „ inter eos Lutheranis Principibus, in eo ipso „ loco quo eorum Confessio lecta fuerat, præ- „ legi fecit Ejus Confutationis exemplar, tam- „ etsi Lutherani Principes ut eis concederetur „ instantissimè peterent; Cæsar tamen, ne „ quæ per Christianorum Synodos decisa & à „ Majoribus nostris observata fuerant rursùs „ in dubium aut contentionem revocarentur, „ nullo pacto concedendum existimavit. Ele- „ ctores autem, cæterique Catholici Principes, „ ubi vident hinc Cæsarem Lutheranos apertè „ monuisse, ut abjectis falsis persuasionibus ad „ gremium Ecclesiæ Catholicæ redirent; ni „ facerent, se neque muneri suo Cæsareo, „ neque suæ conscientiæ in adhibendo huic ma- „ lo remedio defuturum: inde Lutheranos suas opinio-

„ opiniones, quibus se jam semel addixerant, mordicùs retinere: tanquam pacis studiosi suis precibus à Cæsare impetrarunt, ut cum ejus venia ipsis ea in re partes suas interponere liceret; & si qua viâ dissidium hoc componi posset, tentare. Ad id communi consensu ordinati sunt Moguntinus Archiepiscopus Elector, Argentinensis Episcopus, Georgius Saxoniæ, Henricus Brunswicensis, & Albertus Mechelburgensis Duces, atque Georgius Druchses Austriæ Gentis nomine, & nonnulli alij Imperij Principum Oratores. Quibus omnibus cum Lutheranis Principibus congregatis, Joachimus Marchio Brandeburgensis Elector, Christianæ Religionis acerrimus propugnator, Catholicorum nomine longo sermone disseruit: quo jure à Cæsare impetrassent, ut cum ipsis Lutheranis Principibus amicè rem tractare, &, si fieri posset, componere liceret. Proinde eos hortabatur, cogitarent, quàm apertè quas nuper concepissent opiniones cum Euangelio & Apostolicis litteris pugnarent: quantam animarum jacturam, Christiani sanguinis effusionem, & totius Germaniæ calamitatem cernerent, si Cæsaris jussibus non obtemperarent; si per eos staret, quo minùs quæ pro Reip. Christianæ, & præsertim totius Germaniæ salute, in eo Conventu tractanda essent, disponerentur. Rogabatque, ut tot amicorum, consanguineorum, & affinium precibus acquiescerent, falsas opiniones abijcerent, diutiùsque se ab Ecclesia Catholica separati esse nollent. Nam si qui abusus in Remp. Christianam irrepsissent, eo animo Cæsarem in Germaniam venisse, ut his authoritate Summi Pontificis sublatis, suam Imperio restitueret concordiam. Ad hæc cùm Lutherani tempus consultandi petijssent, post dies aliquot Scripto multis verbis in hanc sententiam responderunt: Quòd cùm eam, quam exhibuerant, Confessionem, cum Euangelio & Apostolicis litteris per omnia convenire certò scirent; neque Cæsaris Refutationi cedere, neque à suis opinionibus, salvis suis conscientijs, discedere se posse. Et cùm multa hinc inde dicta & proposita fuissent, conquererenturque Lutherani se satis auditos non esse, neque generalem Christianorum Synodum, juxta Spirensis Conventus Decretum, indictam: responderunt Catholici, Illorum partium fuisse Wormaciensi Edicto, ut par erat, obtemperare; non fidei articulos, tot Sanctorum Virorum Decreto receptos & approbatos, tot Martyrum sanguine confirmatos, quod capitale est, in dubium & contentionem revocare, SUARUMQUE CONSCIENTIARUM FUMUM OBIICERE, quasi non omnibus perspicuum sit quantum suis conscientijs tribuant, quantaque libertate se à Catholica Ecclesia separaverint, novas leges ab Apostolicis dissidentes condiderint, novarum Sectarum Authores receperint & aluerint, atque ipsimet secum in suis dogmatibus subinde pugnent; nunc Lutheranos, nunc Anabaptistas, nunc Sacramentarios, atque Iconomachos, & si quæ sunt alia hujusmodi prodigiosa Sectarum nomina identidem nobis producentes, Quòd si suorum Dogmatistarum vitam moresque cominùs inspicerent, facilè procul dubio deprehenderent, quàm sit ipsis decorum, egregium, ac pium, hujusmodi hominibus honorem, fortunas, vitam, atque ipsas animas committere; plusque illis fidei, quàm tot universalis Ecclesiæ Decretis, tot Orthodoxorum Patrum Scriptis atque Judicijs; & denique plus quàm ipsi Cæsari, cujus divini propè mores commovere eos debebrent; plus quàm tot Principibus, sanguine, & affinitate eis conjunctis, præbere. Porrò si, quos fructus hæc nova dogmata nobis pariant, perpenderent: nempe tumultus, seditiones, contentiones, cæteraque his similia damna & incommoda; à quonam spiritu procedant, luce clariùs viderent. Quod verò ad Christianorum Synodum attinet, tametsi omnibus perspicuum sit, quantum eorum Dogmatistæ Concilijs tribuant, quàm temerè sese illis opponant, eorum authoritatem contemnant & passim lacerent: Cæsarem tamen, Germanicæ quietis studiosissimum, omninò curaturum, ut generale Concilium, quod hactenus bellorum causâ fieri non potuit, indicatur; dummodò ipsi interea, abjectis erroribus, quicquid innovatum est, usque ad Decretum Synodi, in pristinum restituerent; malintque Cæsari, & universali Ecclesiæ, quàm suis Dogmatistis adhærere. Quâ piâ admonitione commoti Lutheranorum animi, tempus sibi dari ad respondendum petierunt, sese eâ oratione nimium læsos asseverantes. Quibus Catholici retulerunt, eâ se oratione usos esse, non illos lædendi animo, sed stabiliendæ concordiæ studio. Post dies aliquot, Lutherani Principes, unà cum duabus primis & quatuor alijs Civitatibus quæ illis accesserunt, ad ea quæ nuper eis proposita fuerant, Scripto responderunt, omnia reijciendo, & suam pertinaciam clariùs aperiendo.

„ CLXXXIII. Quum itaque his medijs nihil processisse animadverterent, aliâ viâ rem aggredi, eis, qui rem tractabant, visum est: ut nimirum Viri aliquot harum rerum periti

„ periti deligerentur, qui cum Lutheranis
„ congressi, tentarent, si quâ viâ concor-
„ diam firmare possent. Quæ provincia Epis-
„ copo Augustensi, Henrico Duci Brunswi-
„ censi; & Eckio, Cochlæo, ac Wimpina
„ Theologis; atque Coloniensi, & Badensi
„ Cancellarijs Jurisconsultis, demandata est:
„ id quod & Cæsar, has contentiones sedan-
„ di studio, admisit. Cùmque diu septem
„ illi Catholici Viri, cum septem Luthera-
„ nis contendissent, in multisque Articulis
„ convenissent; ab his tamen Assertionibus
„ Lutherani discedere noluerunt: I. *Quòd in*
„ *confessione, ut vocant, Sacramentali, non sit*
„ *necessaria omnium delictorum enumeratio.* II.
„ *Quòd supervacanea sit satisfactio ad remissionem*
„ *peccati quoad pœnam.* III. *Quòd vota & tradi-*
„ *tiones de delectu ciborum, & diebus, inutiles*
„ *prorsùs sint, & contra Euangelium.* IV. *Quòd*
„ *nulla humana opera, quantumvis bona, dici*
„ *possint aut debeant meritoria.* V. *Quòd invoca-*
„ *tio Sanctorum sit periculosa.* VI. *Quòd Eucha-*
„ *ristia per plateas deferri non debeat.* VII. *Quòd*
„ *doceri non debeat, eos, qui sub una tantùm*
„ *specie communicant, non peccare.* VIII. *Quòd*
„ *Plebani unam tantùm speciem petentibus dare*
„ *non debeant.* IX. *Quòd liceat aliàs quàm in*
„ *Missa consecrare.* X. *Quòd Sacrificis ac Mona-*
„ *chis uxores ducere, & Monialibus nubere liceat.*
„ XI. *Quòd Missas privatas, & utrumque cano-*
„ *nem, iuxta Maiorum Traditiones & sacra Ro-*
„ *mana Ecclesia ritum servare non debeant.* XII.
„ *Quòd applicatio Missæ pro vivis & defunctis*
„ *nihil valeat.* XIII. *Quòd Quadragesima, & alia*
„ *Ieiunia ab Ecclesia statuta, servari non debeant.*
„ A quibus, & id genus multis alijs errori-
„ bus, quibus Lutheri & Lutheranorum li-
„ bri referti sunt, nullis suasionibus divelli
„ potuerunt, tametsi multa admiserint quo-
„ rum contrarium anteà docuerant, seque in-
„ stabiles adeò ostenderint, ut quod hodie
„ consenserant, cras negarent, & rursùs
„ consentirent. Quâ viâ cùm res tantundem
„ processissent, ne desperatis rebus Conven-
„ tus dissolveretur, visum est hujusmodi De-
„ cretum proponere: *Ut his in quibus concorda-*
„ *verant conscriptis starent, cætera omnia ad fu-*
„ *turæ Synodi Decretum referrentur: Et Lutherani*
„ *interea sacræ Romanæ & Catholicæ Ecclesiæ de-*
„ *bitam fidem & obedientiam præstarent: De Ar-*
„ *ticulis non concordatis silerent, neque de eis quid-*
„ *quam aut ederent aut docerent: Monachi in suis*
„ *Cœnobijs non derelictis, suis legibus bonis &*
„ *ceremonijs liberè uterentur: derelictorum autem,*
„ *atque Collegiorum, & aliorum Sacerdotiorum*
„ *bona, per Lutheranos Principes & Civitates cap-*
„ *ta & occupata, per viros bonos, quos ad id*
„ *Cæsar disponeret, bonâ fide administrarentur,*
„ *usque ad Decretum generalis Synodi, cui de his*
„ *ratio redderetur: Pauperibus, atque Monachis*
„ *à suis Cœnobijs expulsis, ex ipsis bonis alimenta*
„ *suppeditarentur, absque tamen Lutheranorum*
„ *Principum præjudicio, si quod ius in contrarium*
„ *adducerent: Missa publica & privata solitis ce-*
„ *remonijs ac ritibus peragerentur, neutro canone*
„ *neglecto: Si quid tamen circa hos ritus disputa-*
„ *bile videretur, ad futuram Synodum rejiceretur:*
„ *In pace ac quiete viverent: Nihil novi aut disse-*
„ *minarent aut tentarent: Et in cæteris negotijs*
„ *ad Remp. Christianam, & præcipuè Romanum*
„ *Imperium spectantibus, Cæsari, ut bonos Prin-*
„ *cipes decet, adhærerent.* Quod Decretum, ta-
„ metsi multis nominibus acceptandum à
„ Lutheranis videretur, attamen quia Luthe-
„ rani Principes & Civitates spoliaverant
„ multas Ecclesias, & multorum Cœnobio-
„ rum ac Collegiorum bona occupaverant,
„ quæ per hujusmodi Decretum restituenda
„ erant, durumque ea restituere putarent,
„ ad id acceptandum nullis argumentis indu-
„ ci potuerunt. Tunc Cæsar, ne non omnia
„ tentaret, quò hominum pertinaciam ex-
„ pugnaret, vocatos privatim ad se Luthe-
„ ranos Principes, tot evidentissimis huma-
„ nissimisque rationibus ad resipiscentiam
„ hortatus est, ut ferrea, nedum carnea cor-
„ da mollesci potuerint. Illi verò primùm se-
„ se totos Cæsari submittebant, illiusque
„ imperio omnibus in rebus se obtemperatu-
„ ros asseverabant, quoad salvis CONSCI-
„ ENTIIS facere possent. Sed cùm clariùs ur-
„ gerentur, ut quicquid in Religione Chri-
„ stiana per eos innovatum esset, saltem usque
„ ad futuræ Synodi Decretum, in pristinum
„ reducerent; tantùm annuebant, Velle se
„ Spirense Decretum servare, quâ parte statu-
„ tum erat, *Ut usque ad futuram Synodum ita vi-*
„ *verent, ut Deo Optimo Maximo, & eidem Synodo,*
„ *actionum suarum dignam reddere possint rationem.*
„ In cæteris autem, *Interposita per eos in eo Con-*
„ *ventu appellationi omninò adhærere statuerant.*
„ Quumque multis rationibus ostensum eis
„ fuisset, quàm parum sibi constarent, qui
„ nunc Decreto Spirensi, nunc interpositæ in
„ eo appellationi adhærere vellent; ejusmo-
„ di provocationibus in fidei & Religionis
„ negotio locum non esse; illique pertinacio-
„ ribus studijs Conscientias, Euangelia, ani-
„ mas, provocationes & appellationes obij-
„ cerent: tantundem cum eis actum est. Om-
„ nis itaque concordiæ spes, quam ipsimet
„ Lutherani Principes, eorumque primarij
„ Dogmatistæ, nunc Cæsari, nunc Legato,
„ tum verbis, tum Scriptis, publicè & pri-
„ vatim, per totos tres menses præbuerant,
„ omninò evanuit.

„ CLXXXIV. Ex his cùm Cæsar perspice-
„ ret, Lutheranos indies effici obstinatio-
„ res, nullumque persuasionibus locum in
„ eis superesse, qui tam parum Majorum
authoritati,

„ authoritati, Euangelio, & sacris litteris deferrent: die XXII. Septembris Decretum hujusmodi promulgavit: *Cæsarē eo animo Conventum Augustæ indixisse, ut maturo omnium Romani Imperij Ordinum consilio, Reipublicæ, & Germaniæ præsertim rebus provideretur; contentionesq; dudum de Religione subortæ tollerentur. Quod ut faceret, Lutheranorum Confessionem audivisse, & quæ in ea cum veritate Christianâ pugnare deprehenderat, sacrarum litterarum authoritate refutasse: sibiq; certò persuasisse, ut illi, deprehensâ veritate, luce clariùs eis expositâ, atque suo, Electorum, & aliorum Principum animis perspectis, Sectæ eorum opiniones abijcerent. Attamen quum nonnullis rejectis, quamplures retinuerint, in quibus ab Ecclesiâ Catholicâ adhuc dissentirent; decrevisseq; Cæsar, eorum salutis studiosissimus, omnia tentare, ut eos in hanc quam optabat concordiam adduceret: terminum illis usque ad diem XV. Aprilis proximè venturi statuebat, in quo an in hujusmodi Articulis non concordatis, cum Ecclesiâ Catholica, usque ad futuræ Synodi Decretum, sentire vellent, nec ne, apertè per suas litteras, suis sigillis obsignatas, declararent; habituri extemplo eâ in re Cæsaris sententiam: intereàq; curarent, & omninò efficerent, ne quid novi de fide & Religione in eorum Dominijs emitteretur aut venderetur: essetq; inter universos Romani Imperij Electores, Principes, & Civitates mutua pax atque concordia: neque liceret quoquo pacto Lutheranis Principibus & Civitatibus, aliorum subditos sollicitare, aut ad suam Sectam vel opiniones pertrahere: & si qui Religiosi aut profani ex eorum subditis, ritus à Maioribus nostris observatos retinuerint, aut neglectos recipere rursùs voluerint, nullo modo eos impedirent, sed eorum templis, ritibus, & cæremonijs liberè uti permitterent; nullamq; propterea eis molestiam inferent: In tollendis & omninò eradicandis Anabaptistarum, & Sacramentariorum Sectis, Cæsari, cæterisque Catholicis, Electoribus, Principibus, & alijs Romani Imperij Ordinibus adhærerent, omniq; auxilio, consilio, & favore assisterent: Hoc idem & Catholici Principes Cæsari essent polliciti. Quòd autem ad generalem Christianorum Conventum, toties ab omnibus Imperij Ordinibus tam Catholicis quàm Lutheranis instantissimè postulatum, & bellorum injuriâ hactenus non indictum, attineret, Cæsarem apud Summum Pontificem & Reges ac Principes Christianos omninò curaturum, ut hoc Augustano Conventu soluto, intra sex menses, generalis Christianorum Synodus commodo in loco indicatur, & intra annum post indictionem celebretur: omninò sibi persuadens futurum, quòd, Authore Christo, qui in eius nomine congregatis proculdubiò aderit, omnes civiles contentiones componi, & Christiana Resp. sempiternâ pace & quiete perfrui poterit.* Quod cùm audissent Lutherani, tantùm abfuit quòd pro tam clementi Decreto gratias Cæsari agerent ut pertinacioribus animis illud acceptare recusarent: asserentes, opiniones suas in sacris litteris ita fundatas, ut neque eas abijcere, neque alios ad eas non sollicitare, SALVIS CONSCIENTIIS SVIS, possint: & ea quæ hactenùs acta erant, non esse ab ipsis, sed à Deo Opt. Max. emanasse: ipsosque Cæsaream Refutationem, Euangelij & Apostolicarum litterarum authoritate facilè, uti cœpissent, repellere potuisse, si ejus copia eis facta fuisset. Tunc Elector Brandeburgensis nomine Cæsaris Lutheranos Principes & civitates in hanc sententiam allocutus est: Cæsaream Majestatem plurimùm admirari, ipsos audere profiteri, ita se in vanis suis opinionibus fundatos esse, ut errare minimè possint; & quæ hactenùs ab eis facta essent, à Dei potiùs jussu quàm ab eorum judicijs processisse: cùm perspicuum omnibus sit, suos Dogmatistas NIHIL NOVI ADDUXISSE, SED QVÆ ORTHODOXORVM PATRVM AVTHORITATE ANTE MVLTOS ANNOS DAMNATA ET SEPVLTA FVERANT, AB INFERIS REVOCASSE: Neque in Euangelio, quod ipsi nusquam non jactitant, Cæsarem unquam legisse, licere aliena rapere, raptaque invitis dominis retinere: & siquando ad ea restituenda urgeantur, ea se salvis conscientijs restituere non posse. Mirari præterea quâ confidentiâ doctrinam eorum orthodoxorum, quam Cæsar cæterique Imperij Ordines servant, falsam profiteri audeant: quasi verò non nefas sit credere, tot Imperatores summâ pietate præditos, tot Electores atque Principes, per tam multa sæcula errasse, & quam profitebantur Religionem parùm rectè intellexisse. Quod cùm à veritate longè alienum sit, Cæsarem neque eam audaciam remittere, neque eorum facta probare posse. Hesternum autem Decretum, quod ut acceptarent hodie quoque iterum Cæsarem eos hortari voluisse, si rectè ab eis intelligeretur, proculdubio cognoscerent, in eorum gratiam, & ad stabiliendam Germaniæ tranquillitatem, conceptum esse. Quod si acceptare negligerent, perpenderent, quot malorum authores futuri sint. Neque sperarent quidquam in eo immutari posse; cùm nihil ultrà illis, sine Religionis & honestatis offensione, concedere fas sit. Si verò id acceptare velint, benignum Cæsarem in omnibus eorum rebus sint habituri. Responsionem autem quam ad Cæsaream Refutationem parare cœpissent, prudenter eos omisisse, vanoque labori pepercisse; cùm satis illis prædictum esset, CÆSAREM NVNQVAM ADMISSVRVM UT DE FIDEI ARTICVLIS EO AUTHO-

RE

RE DISCEPTARETVR. Quòd verò Cæsaris Refutatio illis tradita non fuerit, sibi imputarent, qui eam præscriptis legibus accipere noluerunt. Cùm hæc Joachimus Cæsaris nomine dixisset, suis, & omnium Romani Imperij Ordinum verbis, hæc adjunxit: Principibus ipsis ac Civitatibus satis exploratum esse, quo labore atque studio ipsimet principiò Principes, & deinde per Viros ad id ordinatos, cum eis egerint, ut hæ contentiones atque dissidia tollerentur, suaque Germaniæ rediret concordia. Quem autem fructum consecuti fuerint, ipsi scirent. Quare rursùs eos per mutuam benevolentiam precaretur, ut benignum Cæsaris Decretum acceptarent, atque æquis animis perpenderent, quot incommoda reip. Christianæ, & præsertim Germaniæ immineant, si ea in re justis precibus non acquiescerent. Quod si facerent, omni officio erga eos id promereri vellent: sin autem, scirent, Electores, Principes, cæterosque Imperij Ordines, quâ decet fide ac devotione suo Cæsari adhærere; & non bona tantùm, sed vitam quoque ipsam cum eo profundere statuisse: & vicissim Cæsarem non modò Regna ac Dominia sua omnia, sed corpus, sanguinem, atque ipsam animam, Deo Opt. Max. pro Religione Christiana & ejus fautoribus devovisse: & non priùs ab Imperio recedere decrevisse, quàm in hisce rebus bonum ordinem confectum esse videat.

CLXXXV. „Ad hæc Lutherani, longo sermone, responderunt: *Sibi satis exploratum esse, non vanis opinionibus, sed sacrarum litterarum authoritate se duci: quod in supremo Iudicio sustinere se posse sperarent. Mirarenturq; plurimùm, quâ ratione, quòd aliorum bona rapuerint, & rapta detinerent, eis obyceretur: cùm nullum unquam suis bonis spoliaverint: & siqua Cœnobia sibi vendicassent, eorumve bona accepissent, in re ne an iniuriâ id fecerint, ret emendaq; an restituenda sint, decreto futuri concily & Cæsareæ Maiestatis stare intenderent. Cæterùm cùm Cæsaris Decretum,* SALVIS SVIS CONSCIENTIIS, *acceptare non possint, ut res tota ad diem XV. Aprilis reyceretur.* Deinde ad Electores, Principes, aliosque Imperij Ordines conversi, graviter cum eis expostularunt, *Quòd se Cæsari, ipsis exclusis, adiunxissent: cùm & ipsi parati essent Cæsarem agnoscere, eiq;, ut bonos & fideles subditos decet, obedire.* Ad quæ rursùs Brandeburgensis respondit: Cæsarem, eorum responsione perceptâ cùm satis exploratum habeat, ipsorum dogmata Conciliorum Decretis damnata, & à Christiana Rep. explosa esse, veluti cum Euangelicis & Apostolicis litteris pugnantia, AD NVLLAM DISCEPTATIONEM CVM EIS IN HIS DEVENIRE DECREVISSE: sed si promulgatum Decretum, in quo nihil immutari possit, acceptare velint, facturi sint quæ debeant: Sin autem, non modò Cæsarem, cum Electoribus, Principibus, alijsque Imperij Ordinibus, de alio Decreto agere oportere, quo Christi Religionem defendere, seditiosaque dogmata è Rep. tollere liceat: verùm etiam Summum Pontificem, Regesque, Principes, ac Potentatus Christianos de his omnibus monere, eamque in his operam navare, quam Romanorum Imperatorem, Religionis Defensorem, & Catholicum Principem navare decet: Satisque compertum jam esse, Summum Pontificem, ipsosque Reges, Principes, ac Potentatus, neque sibi neque Catholicis Electoribus, Principibus, & Ordinibus defuturos: imò ea in re auxilium, consilium, & favorem quàm lubentissimè collaturos. Et quùm omni Jure divino & humano prohibitum sit aliena bona eripere & occupare, quemadmodùm ipsos in suis Dominijs factitasse apertè nimiùm multorum Religiosorum expositæ coram Cæsare & Cæsaris fidem implorantes querimoniæ testantur, sitque jure cautum ut spoliatus ante omnia restituatur; Cæsarem eos seriò adhuc hortari, ut Cœnobiorum, Ecclesiarum, & Collegiorum bona, Dominia, terras, ac feuda, per eos contra jus fasque occupata, legitimis dominis quamprimùm restituerent: Religiosos Viros ac mulieres expulsos, in sua Cœnobia ac bona reponerent; ne aliter Cæsar ea in re providere cogatur. Quòd verò se Catholici Imperij Ordines Cæsari adjunxerint, nullam aliam ob causam factum esse, quàm ut communi consilio Religionem Christi à Majoribus nostris observatam faciliùs tueantur, & quæ innovata sunt restituantur; atque Deo inprimis, cujus causa agitur, & deinde Cæsari eorum Domino & Capiti debitũ persolvant: nullâque prorsùs aliâ ratione aut consilio ad eam conjunctionem ventum esse. Quòd autem ipsi, ut sibi persuadent, culpâ careant, & neque Cæsari neque Imperij Ordinibus ullam querimoniæ causam dederint; facilè judicaturi sint qui paulò altiùs repetierint, quinam Wormaciensis Edicti infringendi, populares seditiones, in quibus ultra centum hominum millia desiderata sunt, excitandi, fuerint authores; permiserintque ut in suis terris ac Dominijs, famosis libellis nunc Cæsaris, nunc Hungariæ & Bohemiæ Regis, atque Electorum, Principum, & omnium Imperij Ordinum honor ac dignitas passim, publicè, atque impunè læderetur; atque ipsius Cæsaris honori, saluti, & fortunis insidias instruxerint; & ex his qui aderant aliquot, à recepto, & ipsis appro-

„approbantibus edito & promulgato Wormacienſi Decreto receſſerint. Reſponderent prętereà, Quo jure, aut qua æquitate ſibi licere exiſtiment, quæ ſuis ſigillis approbaverant, reprobare? Quæ ſi exactè ab eis perpenderentur, quàm eſſent mundi facilè deprehendere poſſent. Eſſe prætereà quàm multas alias juſtiſſimas rationes, quibus abalienandi hominum erga ſe animos cauſam dediſſent, quæ brevitatis causâ omitterentur. His Lutherani: *Cum omni obedientia, quæ Cæſaris & Imperij Ordinum nomine relata fuerant, ſe intellexiſſe, dixerant. Et quamquam eorum neceſſitas poſtularet, ut ad ſingula ordine reſponderent: cùm tamen per tempus non liceret, brevibus dicturi ſint: Se proculdubiò ſperaſſe, quod tum Decreti exemplar, tum conſultandi tempus concedi deberet: cùm tamen videant, Cæſarem eius non eſſe animi, neque ſuum eſſe leges Cæſari praſcribere ſatis ſcirent; hoc unum optarent, ut Maieſtas eius, omneſq́, Imperij Ordines ſibi certò perſuadeant; Decretum ſe hoc accepturos, ſi* SALVIS SVIS CONSCIENTIIS *ullo pactò liceret: Et quod per Gregorium Druchſes & Cancellarium Badenſem requiſierant, iterum poſtulare cogantur, ut ſuper eo Decreto tempus cogitandi uſque ad* XV. *Aprilis decernatur: ad quem diem quid ea in re facere velint, ſcriptum, & ſuis ſigillis obſignatum, ſe exhibituros pollicebantur; orabantq́, Cæſarem, ne ſe ad indignationem in eos commoveri patiatur: ſe Deo, & ſuæ Maieſtati, tanquam eorum Domino clementiſſimo, commendantes. Atque iterum querebantur, quòd ſe reliqui Principes, ipſis excluſis, Cæſari addixerint: cùm nulli unquam iuſtæ querimoniæ cauſam ipſi dediſſent, neque, quod eis erat impro. peratum, popularem ſeditionem excitaſſent: imò tantùm abfuerit quòd Dux Saxoniæ fuerit eius ſeditionis author, ut ei gnaviter reſtiterit, & fortiùs cæteris eam oppugnaverit: Quod Spirenſis Conventus Acta, ſi inſpiciantur, facilè comprobatura ſint. Quapropter Cæſarem Imperijq́, Ordines precabantur, ne quid acerbius ea de re ſtatuant, neque huiuſmodi referentibus quidquam credant.* Ad hæc Brandenburgenſis: Cæſarem, quæ per eos propoſita eſſent, audiviſſe, reſpondit: omninòque decreviſſe, neque à concluſo Decreto recedere, neque petitam ab ipſis dilationem concedere, CVM IN FIDEI REBVS NVLLA CVNCTATIO AD DELIBERANDVM AVT DISCEPTANDVM ADMITTENDA SIT: atque Imperii Ordines in ea, quam propoſuerant, ſententia perſtare, ut Catholicos Viros decet: reſponſionemque ad eorum purgationem non recipere; cùm eorum actiones notiores omnibus eſſent, quàm ut illis fucatis coloribus obumbrari poſſint. Lutherani rursùs, *In ſua ſe quoque ſententia perſtare velle*, reſponderunt: *remq́, Deo, cuius tantùm rationem habeant, committentes, Cæſarem, ut clementiſſimus eorum Dominus eſſe velit*, prædicabantur. Ibi Brandenburgenſis, Satis indicatum eſſe retulit, quibus rationibus Cæſar unà cum Catholicis Electoribus, Principibus, & Imperii Ordinibus, Catholico Decreto adhærere velit: proinde pluribus verbis opus non eſſe. His dictis, Lutherani omnes abierunt: atque eo ipſo die, Saxoniæ & Luneburgenſis Duces Auguſtâ egreſſi ſunt. Dum hæc cum Lutheranis geruntur, quatuor Civitates, *Conſtantia, Argentina, Memingen*, & *Lindao*, Scriptum quoddam exhibuerunt, non modò Lutheranorum erroribus; ſed quàm multis aliis, adversùs Sanctiſſimum Euchariſtiæ Myſterium aliaque Chriſtianæ Religionis ſigna, adeò refertum: ut nullo prorsùs reſponſo habitum ſit dignum".

CLXXXVI. Ecce hiſtoriam rerum pro Religione geſtarum in Comitiis illis Auguſtanis, unde ſuam *Confeſsionem* Lutherani appellant *Auguſtanam*: Ex quibus perſpicitur quantam operam ac ſollicitudinem impenderit laudatiſſimus Imperator Carolus V. ut Lutheranos à præconceptis erroribus in viam Catholicæ veritatis & unitatis reduceret, exemplis, Edictis, hortamentis, documentis, Colloquiis primùm amicabilibus, dein doctrinalibus. Sed fruſtrà fuere omnia: quoniam, ut præclarè Martyr olim Cyprianus aiebat: [G] Studio præſumptionis & contumaciæ fit, ut quis magis ſua prava & falſa defendat, quàm ad alterius recta & vera conſentiat". De talibus & Auguſtinus: [H] Mortalitatis onere prægravati (inquit) cùm videri volunt ſcire quod neſciunt; & quod volunt ſcire non poſſunt, prçſumptiones opinionum ſuarum audaciùs affirmando intercludunt ſibi intelligentię vias; magis eligentes ſententiam non corrigere perverſam, quàm mutare defenſam". Et Epiſt. 167." Cùm tam perſpicua veritas aures & corda hominum feriat, tanta quoſdam malæ conſuetudinis vorago ſubmerſit, ut omnibus authoritatibus rationibuſque reſiſtere, quàm conſentire malint". Ea quæ de Geſtis Auguſtanis memoravimus, nondum expletis quatuordecim annis ab inchoato Lutheraniſmo contigerunt. Si ergo tantùm potuit obfirmare Lutheranos conſuetudo ita recens invecta, quantùm putabimus eos obduraverit per ſeſquiſæculum propemodùm jam inveterata & radicata? Et ſi tunc nec Colloquiis amicabilibus nec doctrinalibus perſuaderi potuerunt ut reſipiſcerent, quantò minùs nunc ſperandum eſt eos doctrinali Colloquio perſuadêdos ut reſipiſcant? [I] Animę morbus (inquit Baſilius) ubi jam vetuſtuit, & mali exercitatio ſimul atque diuturnitate occalluit, vix ullam admittit medelam, aut certè immedicabilis prorsùs fit: cùm in his, ut in pleriſque aliis, conſuetudo mutetur & abeat in naturam". Nec huic deductioni obſtat quòd Lutherani, aliorum etiam hæreticorum more

G. Cyprian. Epiſt. 74.

H. Aug. l. 1. de Trinit. c. 1.

I. Baſil. in Pſal. 1.

Præoccupatio.

more consueto, crebrò varient, & de errore in errorem abeant, prout cap. 43. §. 139. in fine indicavimus. Nam inprimis tametsi de Secta in Sectam transeant, aut novas Sectas progenerent: multos tamen Articulos communiter etiam inter se alioqui divisi, contra Ecclesiam retinent; & in his generali quâdam consuetudine occallescunt, ut ad exoletam jam veritatem reduci nequeant. De quibus videri possunt quæ cap. 18. §. 61. conscripsimus. Deinde hæc ipsa eorum varietas & in Sectas dissectio obstat, quò minùs ineunda sit cum eis à nobis disputatio: juxta illam Irenæi Regulam de Gnosticis, similiter variantibus, & in Sectas abeuntibus: K. Cùm inter eos conve-„nerit de ijs quæ in Scripturis sunt prædicta, tunc à nobis confutabuntur". De quo Irenæi loco videri quoque possunt quæ superiùs c. 40. §. 130. diximus: ejusque occasione egregium specimen Lutheranicæ dissensionis ac domesticæ seditionis hic repræsentabimus, simulque inutilitatem postremi illius Colloquii, quod in exemplum à Confessionistis superiùs adductum est, patefaciemus: L. Anno millesimo „quingentesimo quinquagesimo septimo (in-„quit Genebrardus) pridie Nonas Septem-„bris, inchoatum est Wormaciæ Colloquium „inter Catholicos & Lutheranos Decreto „Comitiorum Ratisbonensium, sed turbatum „artibus Flacci Illyrici. Aderant Euangelica-„rum partium Ministri duodecim, qui à Ca-„tholicis interrogati, quas Sectas *Confessioni* „*Augustanæ* consentaneas, & dissentaneas exi-„stimarent (quòd variæ Sectæ sub *Augustana* „*Confessione* comprehendi vellent, & decretum „esset, cum iis duntaxàt Colloquium haben-„dum, qui essent antiquæ Religionis vel *Au-*„*gustanæ Confessionis*) per sedecim dies inter se „concertarunt, cùm alii ex ipsis Sectas quas-„dam, ut à *Confessione Augustana* discrepantes, „damnarent & excluderent; alii retinendas, „& eis parcendum censerent. Ea concertatio „eò usque progressa est, ut ex duodecim Mi-„nistris quinque rejecti & excommunicati fue-„rint, tanquam contrarii *Confessioni Augustanæ* „in præcipuis capitibus, ut de LEGE ET „EVANGELIO, de LIBERO ARBITRIO, de IVS-„TIFICATIONE, de OPERIBVS, de SACRA-„MENTIS, de VSV CÆREMONIARVM. His „ita gestis, quia à septem reliquis Ministris „nunquam impetrari potuit, ut sigillatim „multiplices Sectas à *Confessione Augustana* se-„cernerent, & damnarent; ne inanis esset labor „Colloquii, illud vix adhuc benè cœptum intermittitur, & suspenditur". Jactant Lutherani, & inter eos Christianus Mathiæ lib. 4. Theatri Historici pag. 759. *Colloquium istud VVormaciense fuisse per Catholicos astu diremptum.* Verùm hujus suæ jactantiæ nullum ille in particulari authorem designat, nec *astus* istius modum aut normam specificat. Quòd si modum illum procedendi Catholicorum ex Genebrardo mox relatum appellet *astum*, talem nos astum non solùm abnuimus, sed omninò probamus, & exercendum suademus: imitantes ea in re Irenæum, & Augustinum cum Africanis suis Coepiscopis. Quemadmodùm enim Irenæus mox suprà hìc relatus, animadvertens Gnosticorum inter se dissidia, prudentissimè dicebat, *Cùm inter eos convenerit de ijs quæ in Scripturis sunt prædicta, tunc à nobis confutabuntur:* ita Catholici ad Wormaciense Colloquium delecti, optimo jure ab Adversariis intestino dissidio distractis exegerunt, ut domesticas priùs dissensiones componerent, quàm de ineunda cum ipsis pace tractarent: probè nimirum scientes, fieri non posse ut plenè concordent cum uno tertio, discordantes inter se. Quemadmodùm item Augustinus & Africani ejus Coepiscopi, prout cap. 40. §. 132. memoravimus, Maximianistarum Sectam ex Donatistis subortam repulerunt, & audire prorsùs renuerunt: *Quia non ab ipsis, sed à Donatistis fuerat segregata:* Ita Catholici Collocutores in Conferentia Wormaciensi rectissimè fecerunt, Lutheranorum Subsectas repellendo, & audire prorsùs renuendo: *Quia non ab ipsis, sed à Confessionistis fuerant segregatæ.* Hanc quippe rationem Collocutores ipsi subindicant, cùm dicunt, *Decretum esse, cum ijs duntaxàt Colloquium habendum, qui essent antiquæ Religionis vel Augustanæ Confessionis.* Hi namque soli ab Ecclesia immediatè fuêre segregati, cæteri Sectarii ab ipsis. Sed quid ipsis *Confessionistis*, Colloquium jam flagitantibus, respondendum? Nimirùm quod Augustinus ibidem Pelagianis respondit: *Dedit vobis Ecclesia Catholica Iudicium, quale debuit, ubi causa vestra finita est.*

K. Iren. l. 4. cap. 69.

L. Genebr. l. 4. Chronog. ad an. 1557.

Christian. Math.

CAPVT

CAPUT LVIII.

Transitus ad quartum Cardinem repellendi à disputationibus Lutheranos, qui est authoritas Catholicorum Doctorum id specialiter de Lutheranis asserentium: quos inter primo loco adducitur Cardinalis Hosius, id probans antiquis aliquot exemplis ac documentis, necnon ipsius hæresiarchæ Lutheri suffragio. Adriani VI. *memorabile dictum*: Observentur canones, & cessabunt hæreses.

LXXXVII.

QUanquàm verissimum sit illud ex Plinio superiùs §. 181. relatum, *Experientia est efficacissima omnium rerum magistra*: præcedenti tamen Cardini, in experimento inutilitatis Colloquiorum cum Lutheranis initorum consistenti, adjungemus subsidiariè Cardinem quartum seu postremum, consistentem in authoritate Catholicorum Doctorum, qui cùm Lutheranorum indolem perspectam haberent, inire cum eis publicas disputationes dissuaserunt. Horum agmen ducat Cardinalis Hosius, Warmiensis Antistes, & Concilii Tridentini Præses: qui in *Confessione fidei*, quam Petricoviensis Synodi nomine conscripsit, sic ait: "Neque verò dubitare debet quisquam Christianus, quin Concilium œcumenicum legitimè congregatum, Ecclesiam Catholicam repræsentet. Quamobrem quod ab illo statuitur, ab Ecclesia sancta Catholica statuitur. Quod etiam Augustinus indicat, cùm *Plenarij Concilij sententiam, totius Ecclesiæ consensionem* vocat. Et ante eum Athanasius: *Ea*, inquit, *causa fuit, cur universus Orbis in Concilium coiret*: universum Orbem vocat trecentos decem & octo Patres in Concilio Niceno congregatos. Et in octava Synodo, quæ quarta fuit Constantinopolitana, Bahanis Photium sic allocutus legitur: *Loquere, Domine Photi: totus Mundus hìc est*: Totum Mundum vocavit Synodum œcumenicam. Quoniam igitur Ecclesia Spiritu Sancto regitur, in his quæ pertinent ad fidem errare non potest. Qui itaque non credit œcumenico Concilio, qui non acquiescit in eo quod ab illo definitum est, sed in dubium revocare conatur, denuòque disceptari vult de his quæ semel illius judicio terminata rectèque constituta sunt; non credit sanctam Ecclesiam Catholicam, Spiritui Sancto per os ejus loquenti repugnat, atque ideò Catholicus aut Christianus dici non meretur, sed *Habendus est*, juxta Christi Præceptum, *tanquam ethnicus & publicanus*. Præclarè Leo Pontifex: *Quæ patefacta sunt quærere, quæ perfecta sunt retractare, & quæ sunt definita convellere, quid aliud est, quàm de adeptis gratiam non referre, & ad interdictæ arboris cibum improbos appetitus mortiferæ cupiditatis extendere?* Quamobrem non sunt audiendi, qui denuò de his referri volunt, de quibus Decreta Conciliorum intercesserant. Quid enim? Superiorum Conciliorum Actis rescissis, an non ingens disciplinæ, Religionis, Institutorum perturbatio, nec mediocris rerum divinarum & humanarum omnium esset confusio secutura? Quid fide nostrâ incertius? Quid Institutis mutabilius? Quid Ecclesiæ statu futurum esset perturbatius? Quis tandem quærendi, quis disputandi finis esset expectandus? Exoptatur Concilium ab omnibus. Quis autem erit ejus usus, si posteàquam decretum in eo quidquam fuerit, post aliquod temporis intervallum de eo, quod semel est decretum, disputare, atque illud rescindere, vel saltem in dubium revocare, licebit? Quid aliud hoc fuerit, quàm efficere ut semper fluctuent hominum conscientiæ, si nihil pro certo & indubitato habuerint: ut possit illud Paulinum dici; *Semper discentes, & nunquam ad scientiam veritatis pervenientes?* Postulabatur hoc priscis etiam temporibus ab Arianis, ut quibus de rebus Nicenæ Synodi Decretum intercesserat, de his denuò disceptare liceret. Verùm decretum est à piis, sufficere debere Nicenæ Synodi Decreta; nec in illis quidquam deinceps curiosè divexandum esse. Cumque novam quandam Scripturam de fide, quam nunc vocant *Confessionem*, Valens & Ursatius produxissent; jussit Synodus, & aliarum hæresum, & Niceni quoque Concilii expositionem legi: ut aliis hæresibus damnatis, Nicenis Decretis consentirent; & in posterum nemo de illis conquereretur, aut Synodum efflagitaret, sed præteritis contentus esset. Absurdum enim esse, quasi jam primùm credere incipientes, talia conscribere, & præcedentium temporum traditionem traducere, quâ usi tam ipsi, quàm Majores, Ecclesiis præfuissent. In Chalcedonensi verò Concilio non permissum est itidem in Decreta Nicenæ Synodi inquirere, quin clamavit Sancta Synodus, *Si quis retractat, anathema sit: si quis super ista inquirit, anathema sit: Maledictus qui addit, maledictus qui aufert, maledictus qui innovat.* Ibidem cùm

M. Hosius in Confess. fidei c. 24.

Vide Aug. lib. 2. de Bapt. cont. Donat. c. 18.

Vide Athan. de Synodo Arimin. & Seleuc.

Vide Synod. VIII. Act. 5.

Matth. 18. 17.

Vide Leon. Epist. 78. c. 1

2. Tim. 3. 7.

,, cùm esset proposita Leonis Epistola, nihil
,, aliud quæsitum est, quàm illud: *Num expo-*
,,*sitionibus trecentorum octodecim sanctorum Patrum,*
,, *& centum quinquaginta apud Constantinopolim,*
,, *& in Ephesino Concilio à sanctissimo Episcopo Cy-*
,, *rillo exposita fidei concordares? Cumq; omnes Epi-*
,, *scopi concordare dixissent, ita statim recepta est, ut*
,, *qui contrà sentirent, pro hæreticis haberentur.* Hoc
,, est quod ab Athanasio quoque scriptum legi-
Vide Athan. Apolog. 2. suprà hic c.26.§.87. ,, mus: *Quæ nunc à tot ac talibus Episcopis prolata*
,, *sunt ac decreta, clareq; demonstrata, supervaca-*
,, *neum esse denuò revocare ad Iudicium, nemo non*
,, *confitebitur: ne si nunc quoque examinentur, &*
,, *denuò iudicentur, ac rursùs examinentur, atque*
,, *iterum, in infinitum exeat ista curiositas.* Leo
Vide suprà hic cap. 28. §. 81. ,, quoque Pontifex: *Quotiescunque divinâ gratiâ*
,, *administrante,* inquit, *illos qui foris sunt, fonte*
,, *doctrinæ submergimus aut purgamus, in nullo ab*
,, *illis, quas Spiritus Sancti divinitas in Chalcedo-*
,, *nensi Synodo protulit, fidei regulis recedentes, inter*
,, *utrumque hostem novellæ perfidiæ sermonem no-*
,, *strum cum omni cautela libremus: non iam, quod*
,, *absit, tanquam de dubijs differentes, sed autho-*
,, *ritate suâ quæ benè definita sunt astruentes.* Et
Vide suprà hic §. 94. ,, iterùm: *Prænoscat,* inquit, *Pietas Tua, Ve-*
,, *nerabilis Imperator, hos quos spondeo dirigendos,*
,, *non ad confligendum cum hostibus fidei, nec ad cer-*
,, *tandum contra illos, à Sede Apostolica profectu-*
,, *ros: quia de rebus & apud Nicæam & apud Chal-*
,, *cedonem sicut Deo placuit definitis, nullum aude-*
,, *mus inire certamen; tanquam dubia & infirma*
,, *sint quæ tanta per Spiritum Sanctum fixit autho-*
,, *ritas.*

,, CLXXXVIII. Extat Valentiniani Impera-
,, toris, simul & ipsius Collegæ Martiani, Edi-
,, ctum, in quo Decreta Synodi Chalcedonensis
,, rata ab omnibus haberi volunt: ubi his ver-
Vide suprà c.25.§.92. ,, bis utuntur: *Cesset igitur iam profana contentio:*
,, *Nam verè impius atque sacrilegus est, qui post tot*
,, *Sacerdotum sententiam opinioni suæ aliquid tra-*
,, *ctandum relinquit. Extrema quippe dementia est,*
,, *in medio & perspicuo die commentitium lumen in-*
,, *quirere: quisquis enim post veritatem repertam ali-*
,, *quid ulteriùs discutit, mendacium quærit. Nemo*
,, *itaque vel clericus, vel militaris, vel alterius cuius-*
,, *libet conditionis, de fide Christiana publicè turbis*
,, *adunatis & advenientibus tractare conetur in poste-*
,, *rum, ex hoc tumultus & perfidiæ occasionem requi-*
,, *rens. Nam iniuriam facit iudicio religiosissimæ*
,, *Synodi, si quis semel iudicata ac rectè disposita re-*
,, *volvere & publicè disputare contendit: cùm ea quæ*
,, *nunc de fide Christiana statuta sunt, iuxta Aposto-*
,, *licas expositiones & statuta SS. Patrum trecento-*
,, *rum decem & octo, & centum quinquaginta, defi-*
,, *nita esse noscuntur. Nam in contemptores huius legis*
,, *pœna non deerit: quia non solùm contra fidem benè*
,, *compositam veniunt, sed etiam cum Iudæis & Paga-*
,, *nis huiusmodi certamine profanant veneranda my-*
,, *steria.* Quibus verbis etiam ad Palladium scri-
,, bens Martianus usus fuisse videtur, sicut in

,, Codicem Justiniani relatum esse legimus. Est
,, & aliud Edictum Martiani ad Constantino-
,, politanos, ubi dicit: *Admonemus universos, ut* Vide sup. §. 91.
,, *de religione disputare desinerent: quoniam unus &*
,, *alter tanta secreta invenire non potest, maximè cùm*
,, *summo labore & amplissimis orationibus tot venera-*
,, *biles Sacerdotes nisi Deo, ut credendum est, autho-*
,, *re, ad indaginem veritatis non potuerint pervenire.*
,, Et Leonem secutus Gelasius: *Patres nostri,* Vide suprà §. 101.
,, inquit, *Catholici & docti Pontifices, in unaquaque*
,, *hæresi quolibet tempore suscitata, quicquid pro fide,*
,, *pro veritate, pro communione Catholica atque Apo-*
,, *stolica, secundùm Scripturarum tramitem prædi-*
,, *cationemq; Maiorum, factâ semel congregatione*
,, *sanxerunt, inconvulsum voluerunt deinceps fir-*
,, *mumq; constare: nec in eadem causa denuò quæ*
,, *præfixa fuerant retractari quâlibet recentiori præ-*
,, *sumptione permiserunt: sapientissimè providentes,*
,, *quoniam si decreta salubriter cuiquam liceret itera-*
,, *re, nullum prorsus contra singulos errores stabile*
,, *consisteret Ecclesiæ Constitutum: ac semper ijsdem*
,, *furoribus recidivis omnis integra definitio turbare-*
,, *tur.* Nec dissimilia leguntur apud Symma-
,, chum ad Clerum Dardaniæ: & apud Succes-
,, sorem eius Hormisdam ad Epiphanium
,, scribentem. Quos secutus Gregorius, *Quatuor* Vide suprà §. 112.
,, *Concilia,* quæ suam ætatem præcesserant, *sicut*
,, *sancti Euangelij quatuor libros se suscipere ac vene-*
,, *rari fatetur: quorum fidei si quis addere vel adimere*
,, *aliquid præsumpserit, cum anathemate ferit. Cun-*
,, *ctas,* inquit, *personas, quas illa respuunt, respuo;*
,, *quas venerantur, amplector. Quia dum universali*
,, *sunt consensu constituta, se & non illa destruit,*
,, *quisquis præsumit aut solvere quos ligant, aut*
,, *ligare quos solvunt.* Quod ante Gregorium fe-
,, cisse quoque Theodosium Cœnobiar-
,, cham, author est Simeon Metaphrastes. Cùm
,, enim suggestum is conscendisset, in quo
,, solent legere Sacerdotes: *Si quis,* inquit, Theod. Cœnobiarcha.
,, *quatuor sanctas Synodos non tanti æstimat, quanti*
,, *quatuor Euangelia: sit anathema.* In quam sen-
,, tentiam ab Agathone quoque nonnulla scri-
,, pta sunt ad Constantinum Imperatorem, sic-
,, ut in Actione IV. Sextæ Synodi Constanti-
,, nopolitanæ legitur.

,, CLXXXIX. Sed isti (*Lutherani*) illud pu-
,, tant, quod de Dialecticis suis, & Rhetoricis,
,, & de Locis cõmunibus faciunt, ut quotannis
,, prope Scripta sua mutent; idem in tam serio
,, fidei Catholicæ negotio facere licere. Sed alia
,, est Catholicæ, alia singularis & privatæ fidei
,, ratio: in illa est constans & perpetua volun-
,, tas, in hac & ritus & doctrina mutatur in an-
,, nos, ac modò non in dies singulos, sicut scri-
,, ptum est: *Stultus ut luna mutatur.* De Regis ho- Eccl. 27.
,, minis Decreto, posteaquàm semel pronuntia-
,, tum est, disputare fas non est, sed ei parere ne-
,, cesse est: Et fas erit de Spiritus Sancti Decre-
,, to, per os Ecclesiæ loquentis, disceptare, atq;
,, illud in dubium revocare? Absit à piorum
cordi-

„ cordibus hæc tam impia cogitatio. Libet autem etiam ejus ea de re sententiam adscribere, qui fuit nostri temporis hæreseon architectus. Is Psalmum 82. enarrans: *Legimus*, inquit, *quod sancti Patres in Concilio Niceno fecerint simul ut Arianorum doctrinam legi audierunt, exsibilarunt eam unanimiter, neque dignati sunt eam audire: nec passi sunt ut eam defenderent, sed condemnarunt eos evestigiò absque ulla disputatione, tanquam manifestos blasphematores. Moyses etiam in sua lege præcepit, ut tales falsi Doctores lapidentur. Ad eundem modum & hic non est multùm disputandum, sed inauditi, atque inauditâ causâ, condemnandi sunt tales manifesti blasphematores. Sicut etiam præcipit Paulus ad Titum cap. 3. debere hæreticum vitari post unam atque alteram admonitionem. Et Timotheo prohibet contentiones & disputationes, quæ nihil aliud efficiunt, quàm quòd auditores perturbant. Nam tales communes Articuli totius Christianitatis sunt iam satis auditi, declarati, & conclusi, Scripto & Confessione totius communis Christianitatis: sunt multis miraculis confirmati, sunt multo sanguine sanctorum Martyrum consignati, sunt omnium Doctorum libris defensi; neque deinceps ullius indigent magisterio aut artificio. Deinde verò angularium Prædicatorum nequitia est cohibenda, qui non vocati neque missi repunt in domos, & venenum suum effundunt, priusquam Parochi & Magistratus rescistere possint. Hi sunt fures & latrones, de quibus loquitur apud Ioannem Christus, qui in alienas Ecclesias irruunt, & alienum officium sibi usurpant, quod eis non commissum, sed prohibitum est*". Ecce quemadmodum Hosius non solùm priscorum Patrum, Conciliorum, & Summorum Pontificum exemplis ac documentis; sed ipsius etiam hæresiarchæ Lutheri expresso testimonio intentum suum nostrumque astruat: non esse nimirum super dogmatibus semel ritè discussis ac determinatis denuò disputandum aut decertandum, sed antiquorum canonum rigorem servandum! Quod ipsum & Adrianus Papa VI. indicare voluit pauculis illis verbis, quibus respondere solitus fuerat ijs qui de exurgentibus hæresibus querebantur: N. *Observentur canones, & cessabunt hæreses*. Non ait, ineantur colloquia, retractentur Decreta, audiantur denuò hæretici, & cessabunt hæreses: Sed, *Observentur canones, & cessabunt hæreses*. Hoc probat Lutherus, quantùm ad Subsectas de sua Secta pullulantes, prout jam audivimus. Pati ergo debet, ut & Catholici adversùs ipsius Sectam eodem jure utantur: O. Laudanda est (ait alibi idem qui suprà Hosius) hæc Lutheri sententia, qui „ *tales* (novos Dogmatistas) *audiendos negat, verùm inductâ etiam causâ condemnandos esse censet*: sed ita, ut quam tulit legem contra Sacramentarios & Anabaptistas, eam patiatur ipse quoque: cùm præsertim ipse sit ille, quem isti se ducem secutos esse profitentur, cùm ipse primus discessionis author, cùm ipse tot Sectarum pater sit, quorum jam vix etiam numerum inire licet. Quod de Donato scripsit Augustinus, *Sicut is Christum dividere conatus est, sic ipsum à suis quotidianâ concisione dividi*: hoc idem ipsi quoque Luthero nunc evenisse videmus. Conatus est ille dividere Christi corpus Ecclesiam: an à suis ipse vicissim quotidianâ concisione non dividitur? Ut nihil dicamus de Sacramentarijs, de Anabaptistis, de Campanis, quos fortassis ad se pertinere Lutherus negabit: an Philippus, Brentius, Osiander, Illyricus, de professo Lutherani non sunt? Quàm autem infensæ sunt inter eos inimicitiæ, quàm acerbæ gravissimis de rebus dissensiones? An Philippum querentem non audimus, *Quòd cùm ipse scripserit Confessionem Augustanam, de tollendo nunc authore deliberatur*? Hanc enim ad se rapiunt Illyricani, & ab ea Philippianos unà cùm authore suo conantur excludere: quem cùm in alijs multis à Magistri sui Lutheri placitis discessisse, tum in dogmate de Eucharistia ad Calvini sententiam accessisse, palam iactant: quâ de re non obscurè Calvinus etiam ipse gloriatur. Jam in eo capite, quod summam volunt esse Euangelij, nimirùm *De Iustificatione*, immanè quàm inter se dissident Philippus & Brentius: cùm Osiandri sententiam hic tueatur, quâ Philippus nihil fieri posse putat execrabilius! Sic etiam inter ipsos Lutheri discipulos de præcipuis Religionis nostræ dogmatibus parùm convenit, de quibus pugnaciter inter se certant, & ipsi sibi sunt invicem hæretici: ut alijs eos elogijs ornare necesse non sit, quàm quibus ornant ipsi se mutuò. Quare pati meritò debet, quam tulit ipse legem Lutherus: ut qui sunt ejus doctrinæ Sectatores, NULLA CUM ILLIS INEATUR DISPUTATIO: *sed simul ut eos tales esse constiterit, statim inductâ causâ condemnentur*: ut non de Zuinglianis magis quàm de Lutheranis verum sit, quod à Lutheri discipulis dicitur, *Eos non stylo, sed sceptro Magistratus coercendos esse*: cùm præsertim non ferè quidquam afferant novi & hi, quod ante mille annos non fuerit hæreseos condemnatum".

Lutherus.

N. Adrian. VI. apud Opmeerum in Chronograph.

O. Hosius l. de Expresso Dei verbo.

Vide Aug l. de Agone Christiano cap. 29.

CAPVT LIX.

Melchioris Cani Episcopi Canariensis de vitanda cum Lutheranis disputatione testimonium. Lutheri cum Mahumeto, & Lutheranorum cum Mahumetanis comparatio. Perinde est an disputationes Edicto inhibeas, an earum Principia universim amputes. Tanto difficiliùs contra Lutheranos altercando proficitur, quanto absurdiora sunt paradoxa quæ astruunt, & indubitatiora Principia quæ negant. Refutatio Lutheranici dogmatis de claritate & facilitate sacrarum Scripturarum. Quàm facilè sit Scripturarum testimonijs abuti ad quidlibet pro arbitrio astruendum aut destruendum? Lutherus cum suis, Andabatarum more clausis oculis contra veritatem pro sua vanitate decertat. Lutheri insolentissima lex, disputaturis secum præscripta.

CLXL. Cardinali adjungamus Episcopum, Concilij Tridentini Præsidi ejusdem Concilij Consultorem, Antistiti Warmiensi Canariensem, Polono Hispanum, Stanislao Hosio Melchiorem Canum Academiæ Salmantinæ quondam Primarium Cathedraticum: qui in eo Opere quod *De Locis Theologicis* inscripsit & conscripsit, ita de præsenti materia differit: P. Ego verò cum Lutheranis quotiescunque me comparo ad differendum, repentè à me avertitur oratio mea, & omnis statim mihi disputandi ratio tollitur. Quo namque consilio adversùm hos disputare aut debeam aut possim, qui cùm omnia Theologiæ Principia tollunt, tum unâ ferè solâ asseverandi audaciâ utuntur, quæ illis perpetua est pro locis Dialecticis Theologicisque omnibus? Quid ergo contra hos scribam, qui nullam in Ecclesia legem esse volunt, per quam Scripturæ sensa finiantur: sed suo cuique ingenio esse utendum, nec id sentire oportere quod alij senserint, sed quod ratio propria præscripserit? Quid autem stultius, quàm cum eo disputare, qui nihil admittit, nisi Scripturæ verba, sed hujus interpretationem sibi uni reservans, reliquos omnes existimat miris modis hallucinari? Mahumetus, ne si res esset viâ & ratione explorata in malè suscepta causa cedere cogeretur, omnem disputationis aditum lege suis edita præclusit. Et Lutherus differendi Principia suis universa tollens, si disputationem instituat, nec aditum nec exitum poterit reperire. Perinde enim est Scripturas solas, sine lege, & pro cujusque interpretatas arbitrio, accipere; ac si nullum fixum certumque differendi Principium acceperis. Quapropter miseri Lutherani, haud secùs ac Saraceni, nec suas, nec Magistri possunt ineptias deprehendere: nec nos cum eis differendo aliud possumus, quàm tempus & operam ludere. Qui tamen haberent jus suum disputandi, si Principiorum aliquem delectum reliquissent, ut ad veritatis inventionem aditus esset. Nunc autem nulla Principia relinquunt. Vana igitur cum eis erit & futilis disputatio. Omnino enim meminisse debemus, id quod ab Scholasticis sæpissimè usurpatum, jam quasi in Proverbij consuetudinem venit, CONTRA NEGANTEM PRINCIPIA, quoniam frustrà id fiat, NON ESSE DISPUTANDUM. Accedit eòdem, quòd paradoxa cum communi sensu pugnantia afferunt: quæ si vis argumentando refellere, res minimè dubias argumentando dubias facies. Cùm enim illa quæ in Syllogismo antecedunt, ut fidem aliquam faciant, certiora notioraque esse oporteat his quæ ex antecedentibus consequuntur: verendum sanè est, quando Lutheranorum placita coarguimus, ne res maximè absurdas minore evidentiâ refellentes, peccatum hoc ratiocinationis vitiosæ ineptæque peccemus. Nec verò hujus rei explicandæ gratiâ longè exempla petenda sunt, cùm habeamus in manibus: Etenim ut hanc, quam modò dixi, opinationem Lutherani tueantur; ponunt primò, sacras litteras non habere plures sensus. Falsò autem illud ponunt, sed demus hoc eis liberaliter. Assumunt deinde, in Scripturis sensum illum unum certissimè familiarissiméque doceri: nec esse eas, velut cereum quendam nasum, in sensum omnem flexibiles; sed potiùs esse per se expositas, & in promptu cuique sine Magistro & docente patere. Quibus egregiè scitèque

P. Melchior Canus l. 3. de locis Theolog. cap. 2.

Vide ibid. lib. 9. cap. 3.

que positis, tam facilè conficiunt, sacris libris intelligendis nec Veterum Traditionem, nec Ecclesiæ Judicium expectandum. Quæ omnia, cùm & per se sint falsa perspicuè, & Scripturis ipsis vehementer repugnantia, si contendam ego ex adverso refellere; AQUA MIHI, ut dicitur, HÆREBIT: qui scilicet intelligam, quàm sit ridiculum confutare vanas commentitiasque sententias, portenta non differentium Theologorum, sed hominum somniantium, quàm stultum cuilibet opponenti contraria respondere, quàm inutile in meridianam solis inferre lucem facis, quàm denique otiosum in re manifesta periclitari.

CLXLI. Petrus ait, *In Paulinis Epistolis esse quadam difficilia intellectu, quæ indocti homines & instabiles depravant ad suam ipsorum perditionem:* [1. Pet. 3. 16.] Hi verò contrà aiunt, Omnes Pauli Epistolas esse intellectu facillimas. Paulus *Perfectis sapientiam loquitur in mysterio absconditam, parvulis autem lac potum dat, quoniam ferre aliud non possunt.* [1. Cor. 2. 6.] [1. Cor. 3. 2.] Isti sine discrimine omnes, ac, si Deo placet, inter pocula, universa Scripturæ Sacramenta devorant, & solidum etiam cibum struthionum more concoquunt. *Sapientibus & prudentibus quædam Pater abscondit:* [Mat. 11, 25] Istis omnia revelavit. Filius discipulis suis aliquando *in parabolis est locutus:* [Mat. 13. 34.] His palàm semper loquitur, & proverbium nullum dicit. *Liber* in Apocalypsi *Septem sigillis signatus ostenditur; quem cùm dederis homini scienti litteras, ut legat, respondebit tibi, Non possum, signatus est enim:* [Apoc. 5. 1.] [Isa. 29. 11.] Et his librum Agnus aperuit; aperuit item oculos, ut videant, quæ nos miseri & cæci videre non possumus: imò quæ Origenes, Basilius, Gregorius, Chrysostomus, Ambrosius, Hieronymus, Augustinus, Hilarius non viderunt. Eunuchus ille Actorum Apostolicorum, tam Religiosus, ut relictâ Aulâ Regiâ de extremis Mundi finibus veniret ad templum; tam divinæ legis amator, ut etiam in vehiculo sacras litteras legeret, *Non poterat Isaiam intelligere, nisi aliquis eum doceret:* [Act. 8. 31.] Et ab istis Prophetæ omnes sine magistro & interprete intelliguntur. Breviter, ut Hieronymus ait, *Nulla ars sine præceptore percipi potest: sola Scripturarum scientia est, quam hi passim omnes sibi vendicent, præsumant, doceant, antequàm discant.* [Vide Hier. Epist. 103.] Sunt in libris sacris loca plurima, in quibus tanta difficultas & obscuritas inest, ut post veterum omnium Interpretum vigilias, studia, operas, adhuc vix à doctissimis & optimis quibusque intelligi posse videantur: & multitudo imperita, in qua nec ratio inest, nec judicium, universos Scripturæ locos facilè expediet atque interpretabitur? Itane facilè est expedire, ut reliqua taceam, Hebræi sermonis ambiguitatem, tropos vel vetustate obscurissimos, phrases alienas ab hisce linguis, quibus assuevimus, nostris inaudita Proverbia, parabolas peregrinas, translationes interdum etiam longissimè petitas? Expone mihi facilè, si potes, Proverbia Salomonis, & Cantica: Ezechielis, Danielis, Isaiæ, Hieremiæ Prophetias, Davidicos Psalmos expone: Et si exposueris, tum verò libri sacri nec sunt difficiles, nec obscuri. *Quis sapiens, ait Oseas, & intelliget ista? intelligens, & sciet hæc?* [Ose. 14. 10.] Et Salomon: *Quis talis; ut sapiens est? Et quis cognovit solutionem verbi?* [Eccle. 8. 1.] Atque sapientes sunt omnes isti, & summâ facilitate difficillimas Scripturæ quæstiones solvunt. Quòd si Scripturæ in varium sensum torqueri flectique non queunt, quomodò hæreses omnes ex prava intelligentia Scripturarum ortæ sunt? At hoc non solùm tradentibus Hilario lib. 2. de Trinitate, Hieronymo ad Galat. 1. Irenæo lib. 1. adversùs hæreses cap. 1. Augustino Tract. 18. in Ioannem, Vincentio Lyrin. contra profanas Novationes, septima Synodo Act. 6. sed manifesto etiam experimento cognovimus. Unde verò inter ipsos quoque Lutheranos de rebus maximis controversiæ, si Scripturæ in varios sensus non flectuntur? Nam illa verba, *Hoc est enim corpus meum*, alij propriè, alij per tropum accipiunt. Quæ cùm ita sint, aliâ ratione atque isti dicunt, Scripturæ divinæ investiganda tenendaque intelligentia est. Si enim ad privatam hæc regulam dirigatur, unde evincetur *Helvidius* de perpetua Mariæ virginitate? Unde *Arius* de vera Dei in Christo natura? Imo verò unde constabit, hujusne an illius intelligentia vera sit, si Scripturas cuique liceat pro suo ingenio interpretari? Cùm enim variæ erunt, ut fit, de eodem Scripturarum loco sententiæ, quæ certa sit, eam nemo præstabit. Omnes enim ij qui inter se dissentient, pari ratione suum quisque sensum tuebuntur. Hoc enim morbi ferè innatum est hominum ingenijs, ut cedere nesciant simul atque res in contentionem vocata est: quæ postquam incaluit, hoc cuique videtur verissimum, quod temerè etiam tuendum susceperit.

CLXLII. Aut igitur sensum quisque suum certum habet, & redibit insania Veterum, quam Aristoteles lib. 4. Metaph. manifestis argumentis explosit: aut nullius sententia certa erit, & præterquam quòd dissidiorum nullus erit finis, nullum habebimus certum fidei Christianæ judicium, sed ex sua opinione quisque suam sibi fidem effinget. Ita fides Catholica nulla erit. Ac reverà ridiculi Lutherani sunt, qui postulent, ut ipsis sacras litteras interpretantibus, ac novo quidem mirabilique more interpretantibus,

Vide suprà §. 115. „ tibus, certa fides habeatur: *Non est creditum* „ *Apostolis*, ut falsè ridet Erasmus, *donec multa* „ *magnaq; miracula fidem astruxissent doctrinæ:* „ *Et nunc quilibet sibi postulat credi, quòd affirmet* „ *se habere spiritum intelligentiæ, cùm nullus eo-* „ *rum tamen ne equum quidem claudum sanare po-* „ *tuerit*. Multa prætereunda sunt, ne quid „ habeat injucunditatis oratio: & tamen mul- „ ta dicuntur, quæ apertè horum insaniam „ refutent. Sanè nisi Cochlæus in Epistola ad „ Germaniæ Principes, & ad Bernenses, an- „ tevertisset, exemplis positis, periculum fa- „ cerem, & in illis omnibus, quàm non sit „ difficile unumquodlibet thema è sacris „ litteris aut probari, aut improba- „ ri, si pro suo eas quisque ingenio in- „ terpretetur. Quanquam, fateor, nonnulla „ sunt Scripturæ loca, quæ in alium atque „ alium sensum trahi, ne à contentiosis qui- „ dem possunt. Quis enim illud torqueat, „ quod Paulus ad Corinthios scripsit, *Alij per* „ *Spiritum dari sermonem sapientiæ, alij sermonem* „ *scientiæ, alij interpretationem sermonum*? At „ illi omnia Ecclesiastici corporis munia con- „ fundunt: Istis totum corpus est oculus. Om- „ nes siquidem Spiritu Doctore intelligunt „ universa Scripturæ mysteria. Sed benè ha- „ bet, quòd vel Lutherus ipse quædam in „ Psalmis loca se non intelligere fatetur. Benè „ habet, quòd *Doctores in Ecclesia Christus dedit*, „ non omnes, sed, *quosdam, ad consummatio-* „ *nem Sanctorum, in opus ministerij*. Verùm de „ his & multa in secundo libro disserui, & „ plura adhuc in septimo disserentur: non „ quòd adversùs Lutheranos pugnam inire „ velimus; qui *clausis*, ut dicitur, *oculis, An-* *dabatarum more*, pugnant". Hæc ibi Canus: quibus egregiè confirmat ea quæ à nobis dicta sunt cap. 42. & aliquot sequentibus, ubi primum Cardinem repellendi Lutheranos à disputatione prosecuti sumus, consistentem nimirum in illo pervulgato in Scholis axiomate, *Contra negantem Principia non est artifici disputandum*. Et quia Lutherani Scripturas saltem divinas suscipere se ac suspicere jactitant, hanc eorum jactantiam Canus elidit: conformiter ad ea quæ partim cap. 20. partim cap. 44. & duobus sequentibus diximus ac deduximus. Signanter recolenda sunt quæ cap illo 44, §. 143. ex Erasmi Hyperaspiste descripta sunt, quibus inducitur Lutherus has secum disputaturis præscribens leges: *Deponite quicquid armaturæ suppeditant orthodoxi Patres, Theologorum schola, authoritas Conciliorum, & Pontificum, consensus tot sæculorum, ac totius populi Christiani. Nihil recipimus, nisi Scripturas: sed sic, ut penes nos solos sit certa authoritas interpretandi. Quod nos interpretamur, hoc sensit Spiritus sanctus: quod afferunt alij, quamvis magni, quamvis multi, à Spiritu Satanæ & alienatâ mente profectum est* &c. Quibus verbis, & alijs ibidem subjunctis, perspicuum est, Lutherum idcircò voluisse Locos omnes Theologicos elidere, ut possit ipse sine antagonista vincere, sine certamine triumphare.

1. Cor. 12, 8. — Eph. 4. 11. & 12. — Luth. apud Erasm. sup. hic c. 44. §. 143.

CAPUT LX.

Lutherus Andabaticè pugnans inducitur. Animositatem suam iactat, pusillanimitatem Catholicis exprobrat: sed quàm ridiculè utrumque, Thomas Morus *luculenter ostendit. Quàm gravibus ac multiplicibus periculis & incommodis obnoxiæ sint subitariæ cum hæreticis disputationes? Longè securiùs & fructuosiùs obviatur hæreticis editione librorum, quàm indictione disputationum. Lutherani quanto diutiùs suis paradoxis assuescunt, tanto magis insolescunt, tantoque ægriùs mitescunt aut mollescunt.* Thomæ Moro *subitarias cum Lutheranis disputationes improbanti suffragantur* Brunus, Sylvius, Coretus, Cresolius, Cochlæus.

CCXLIII Occasione finalium Melchioris Cani verborum superiori §. relatorum, quibus Lutherani dicuntur *Clausis oculis Andabatarum more pugnare*, in mentem mihi venit modus ille disputandi, juxta quem Thomas Morus, sub assumptitio *Rossei* nomine, inducit Lutherum cum Henrico VIII. Anglorum Rege disputantem, prorsùs Andabaticè: „ Vidisti „ Lector aliquando (ait ille) cæcum, qui „ pugnâ se cuperet irritatus ulcisci: verùm ut „ scire possit, quam in partem dirigat ictum, „ elicit ab adversario vocem, quam prolatam „ protenus prosequitur verbere, nisi citiùs alter

G. Rosseus apud Coch. l. de Actis Luth. anno 1523.

„ alter se subduxerit quàm ut à cæco possit „ attingi? Hunc cæcum mihi videtur agere Lu- „ therus : sed ita, ut nemo unquam magis ege- „ rit ridiculè. Nam cùm Rex appellatus ei re- „ spondet ad dexteram , ille contrà ictum pro- „ jicit ad sinistram. Itaque specta, quæso, quàm „ festiviter Lutherus hunc ludit ludum. Cogita „ nunc videre te illum occæcatis oculis inten- „ tum stare ad ingerendum colaphum: *Ubi es tu*, „ inquit, *Domine Henrice?* Hìc in proximo. Ad- „ huc invitat ut accedat propiùs: nempè, ut fe- „ riat certiùs: *Producite*, inquit, *vestrum egregium* „ *contra Lutherum librum.* Produco. *Adhuc pro-* „ *piùs. Quid asserit Vestra Dominatio? An septem Sa-* „ *cramenta ?* Assero. *Adhuc propius paululum.* „ *Quibus doctrinis? Dei, an hominum?* Dei. Jam „ feriendi certus scilicet, en quàm rectè librat
Mar. 7. 7. „ ictum : *Audiat ergo*, inquit, *Dominatio Vestra:* „ *frustrà colunt me doctrinis hominum.* Spectatum „ admissi risum teneatis amici : qui nimirùm „ videtis hunc cæcum, inscium quàm longè „ aberrarit in diversam partem, sic exultare præ „ gaudio, ut compos non sit sui, quasi egregium colaphum impegerit adversario". Quis Andabatarum unquam magis cæcè pugnavit, aut de victoria velut parta exultavit? Sed insultat subinde Catholicis Lutherus, quòd nemo eorum ausus sit Wittenbergam venire ad disputandum cum ipso : cùm tamen ipse Wormaciam excurrerit, & aliò etiam abierit, ut dogmatum suorum rationem ipsi quoque Cæsari
R. Lutherus Epist. ad Sebastianum Schlik Comitem in Passun. redderet: R. *Apparui ergo*, ait ipse, *tam tertiò coram eo. Denique VVormaciam ingressus sum, etiam cùm scirem mihi violatam esse à Cæsare fidem publicam (nam didicerunt Principes Germaniæ, olim de fide laudatissimæ Gentis, nunc in obsequium idoli Romani, nihil magis quàm fidem contemnere, in perpetuam Nationis ignominiam) Sic ausus est fugitivus & meticulosus Lutherus in gyrum dentium Behemoth insilire. At illi tremendi gygantes* (Catholici) *quid? Toto hoc triennio non est inventus unus, qui ad Nos VVittenbergam concederet, & coram Nobis etiam staret: cùm & certissimi sint de fide & tutela ; nempè sub Cæsaris sui præsidio acturi omnia.*

CLXLIV. Hanc ejus jactantiam atque insultantiam egregiè reprimens Thomas Morus, sub assumptitio nomine *Gulielmi Rossei*, ait de
S. Tho. Morus l. 1. cont. Luth. c. 1. ipso ad præsens nostrum propositum : S. „ Convitiatur Cæsari, & Germaniæ Principibus: „ gloriatur de sua fortitudine, qui sit ausus ire „ Wormaciam, gnarus sibi violatam esse fidem „ publicam : videlicet homo animi destinati „ Martyrio propter infidelitatem, sine *Charita-*
1. Cor. 13. 3. „ *te, sine qua nec pro vera fide*, Paulo teste, *valuisset* „ *Martyrium*. Insultat magnificè omnibus, con- „ tra suam sententiam sentientibus, hoc est, bo- „ nis omnibus; quòd homines non audeant ire „ Wittenbergam, & coram ipsius sese Majestate „ sistere: videlicet cùm certissimi sint de fide & „ tutela, nempe Cæsaris præsidio facturi om- „ nia. Quasi nihil esset latronum in via, qui ferè „ soli sunt Lutheri satellitium: qui eodem ani- „ mo in suæ factionis gratiam non dubitent di- „ sputaturos amoliri per insidias, contra fidem „ publicam ; quo animo spoliant ac trucidant „ viatores, lucri sui gratiâ, contra legem pu- „ blicam. Ille cùm veniret Wormaciam non ha- „ bebat quòd metueret : Venerat enim, quod „ fatetur, fide publicâ : quam si, ut mentitur „ nebulo, violasset Cæsar; quo tandem præsi- „ dio fraterculus, omni supplicio dignissimus, „ adversante Cæsare, prodentibus, ut queritur, „ Germaniæ Principibus, tot millium iter „ emensus, in curru, viâ publicâ, palàm, inter- „ diu, sic evasisset incolumis? Nimirùm de se „ Scriptum intelligi vult illud, *Angelis suis Deus* Psal. 90. 11. & 12.
„ *mandavit de te, ne fortè offendas ad lapidem pedem* „ *tuum.* Imò mali malo favebant, & boni fidem „ violare nolebant. At adversùs illum venturis, „ mali duntaxat & perfidi metuendi sunt, qui „ nullo fidei vinculo cohibentur à scelere, nullo „ disposito præsidio tã longo itinere satis caveri „ possunt. Quæ cùm ita sint, mirum est profe- „ ctò, Luthero venire auso suo periculo Wor- „ maciam, in conspectum Principum ut furoris „ obstinati triumphum tutò reportaret domum „ ad Compotores suos; neminem contrà aude- „ re, cum vitæ suæ periculo, venire Witten- „ bergam : tanto præsertim fructu, nempe ut „ cum nebulone certet in ejus ipsius theatro, „ dispositis nebulonum cuneis, qui hæresiarchæ „ suo, Scripturæ verba in adulterinum sensum „ torquenti, Doctorum omnium antiquorum „ authoritatem irridenti, publicam tot ætatum „ fidem exibilanti atque omnia execranti sacra, „ ad singulas blasphemias applaudant, atque in- „ geminent, *Euge* : ei verò qui disputaturus „ venerit, ad quodque verbum, voce, vultu, „ pede, manu, obstrepant, explodant, exibilent. „ Contra quæ si durabit omnia, & clamores „ ratione vicerit, digressum denique perimant. „ Neque enim nunc eadem ratio rerumq; con- „ ditio est, atque olim fuit, cùm disputabat „ *Eckius*. Tunc enim res adhuc in eo fuit statu, „ ut valde suæ Sectæ faverent, necdum planè „ scirent quàm malam causam foverent : eò „ quietiùs ac cupidiùs audiebant, quòd se audi- „ turos sperarent quæ valde audire cupiebant. „ Sed ea disputatio cùm non undequaque re- „ sponderit eorum spei, cùm tamen essent quæ- „ dam in speciem non prorsùs improba: & nunc „ eum cernant posteà per furorem adjecisse alia „ quæ nullo possit colore defendere ; despe- „ ratâ rationis victoriâ, triumphum collo- „ cant in amentia : non audituri quicquam „ æquis auribus, quod adversetur iniquis ani- „ mis. Neque tamen nego in eadem Urbe, in „ qua sibi delegit latibulum, multos esse vi- „ ros honestissimos, multas mulieres bonas ac

„pias: sed in re seditiosa magis eminet insana tumultuantium turba, quàm numerus etiam major bonorum & sedatorum civium. Lutherus igitur, cùm doleat, libellis editis ita victas ac revictas suas insanas hæreses, ut nunquam apud suos se victorem audiat quin interim excarnificetur intus opprobrii sui conscientiâ, gnarus, omnibus undique Gentibus, ex libellis utrinque inter se collatis, clarissimâ luce patere, quàm turpiter eversus ac prostratus jaceat, pertæsus tandem ac perhorrescens publicum judicium, pugnaturus, velut gallus, provocat in suum sterquilinium, ubi coram gallinis suis cantitet. Verùm, neminem opinor esse tam insanum, ut in locum veniat quò eum hostis vocat ad pugnam: cùm non possit æquior esse planicies, in qua dimicetur, aut minùs insidiis exposita, quàm libellis editis conflictatio: in qua neutra pars causari potest aut perperàm quidquam exceptum à Notariis, aut posteà corruptum à falsariis, aut sibi quidquam non provisum calore subitariæ disputationis excidisse: sed quod ex causæ meritis per otium quicquid potest instructissimum protulerit, id sincerâ fide prodibit in publicum. Ex quibus & nunc clarissimè patet, & indies magis magisque patebit, quàm sordido cœno prostratus jaceat, oblitus luto, atque obvolutus stercore, gloriosus victor ac triumphator Lutherus". Videat Lector quæ superiùs cap. 37. §. 121. diximus, ubi incommoda aliquot quibus disputationes publicæ cum hæreticis obnoxiæ sunt memoravimus, & finalem partem hujus testimonii Thomæ Mori adduximus.

Conradus Brun. CLXLV. Thomæ Moro adjungere possumus Conradum Brunum, cujus locum huc spectantem descripsimus superiùs c. 39. §. 129. Quamvis enim generatim de hæreticis à disputatione repellendis loquatur, Lutheranos tamen suo tempore jam exortos vel maximè comprehendisse, imò specialiter attendisse, haud dubium est. Ob eandem quoque rationem adjungere possumus & Franciscum Sylvium, superiùs item allegatum cap. 40. §. 133. Quibus & hìc addimus Petrum Coretum Canonicum Tornacensem, qui in suo Antipolitico: [T] Non „est ergo nobis (inquit) cum hæreticis, de Ecclesia & Religione, verbis confligendum: neque expectandum tam ardentibus Politicorum votis Nationale in Gallia *(Germania)* Concilium, ad Christianæ Ecclesiæ sarciendum unitatem, & exterorum Magistrorum judicio de fide decernendum. Hircos qui velit mulgeat, verùm pro lacte fontem duntaxat cruoris exprimet: & qui fidei veritatem sugere conabitur ab hæreticis, pro salutifera doctrina non nisi cruentos ac pestiferos errores proferet. Itaque si aliquando sibi, & totius Ecclesiæ paci, consulere meditabuntur, acquiescant Sedis Apostolicæ Decretis, Traditionis Ecclesiasticæ authoritatem & Conciliorum generalium Censuram sequantur: & cum *Agar, Angeli monitu, ad Dominam suam revertentes*, positâ contumaciâ superbam cervicem Ecclesiæ Catholicæ demissè submittant. Ac quoniam omnis ferè hæresis ex Scripturâ perperàm interpretatâ originem trahit, ab Ecclesia legitimam genuinamque hujus intelligentiam quærant, à qua & Scripturarum canonem acceperunt. Nullam certè mutationem, adjectionem, detractionemve fides Christiana suscipit: at in nos ab Apostolis incorruptè transfusa, perseveranter & religiosè usque in finem est retinenda". Huic adjungo Cresolium, qui postquam in suo *Mystagogo* complura veterum Doctorum testimonia coacervasset, quibus pertinaciam hæreticis familiarem astruxisset: [V] Frustrà igitur (subdidit) cum illis ageretur, & INUTILIS FORET OMNIS DISPUTATIO, de Fide, de Sacramentis, de Authoritate Ecclesiæ, de Gloria Beatorum, de aliis necessariis ad salutem. Quæ fuit omninò Sancti Epiphanii doctissimi Antistitis opinio: Nam *Illis*, inquit, *qui salutis disciplinam & magisterium repudiant, ne integrum quidem sæculum potest ad disputandum sufficere: cùm illorum aures perpetuò aspidis instar obsurdescant, quæ aures suas obturat, ne audiat vocem incantantium sapienter*. Neque verò hæc Veterum Patrum opinio sine ratione est vel experientia, quibus illi sine ulla dubitatione minimè caruerunt. Nam cùm multa sint præsidia Catholicæ veritatis, & juvantia ad exponendam & illustrandam Religionem, tum maximè divinarum litterarum oraculum, & Clarissimorum Ecclesiæ Luminum Doctorumque sententiæ proferri solent. Quæ duo tamen firmamenta in tractatione cum hæreticis planè jacent, neque ullam vim habere possunt. Nam deviis à Religione, quasi mente judicioque derelictis, omnis Patrum authoritas ludus est; sacra autem Scriptura, plumbeus pugio, aut regula Lesbia, aut cothurnus ad omnem pedem habilis, quâ miserandum in modum abutuntur". Joannes denique Cochlæus, Lutheranicæ indolis apprimè gnarus: [W] Longè ut tutius & securius (inquit) ita & melius atque salubrius fuisset, in antiqua Ecclesiæ fide simpliciter permansisse, quàm NOVAM DISPUTATIONEM CONTRA ECCLESIÆ FIDEM LUTHERO PERMISISSE: ex qua nunc tot errores dubiaque malè succrevisse videmus".

Franc. Sylv.

T. Coretus in Antipolitico c. 20.

Gen. 16. 9.

V. Ludovic. Cresol. l. 1. Mystagogi c. 45. Sect. 4.

Epiphanius

Psal. 57. 5. & 6.

W. Cochlæus l. de Actis & Scriptis Luth. An. 1527.

CAPUT

CAPUT LXI.

Transitus ad Theologos Academiæ Lovaniensis, quorum præclara elogia memorantur ex Bzovio, & Moringo. Facultas Theologica Lovaniensis collegialiter obviavit ebullienti & grassanti Lutheranismo, nunc heterodoxiam proscribendo, nunc orthodoxiam præscribendo. Lutheri & Fautorum eius obstrepitantiam adversùs Censuram Lovaniensem, primus repressit Iacobus Latomus: cujus testimonia aliquot de non admittendis ad disputandum hæreticis, signanter Lutheranis, proferuntur.

CLXLVI. QUòd si extraneorum Scriptorum suffragia deessent, possem intentum meum vel solis Doctorum Academiæ hujus Lovaniensis, matris meæ, testimoniis astruere, ne dicam evincere. Quorum in hanc rem sententias priusquam exhibeam, Abrahami Bzovii, Ecclesiasticorum Annalium post Cardinalem Baronium Digestoris, elogium de eadem Academia & Facultate signanter Theologica, transcribam: ut animadvertat Lector, quanti ponderis ac momenti censenda sint testimonia tantorum virorum calamis exarata. Postquàm itaque Bzovius in suis Annalibus erectionem Academiæ ab Apostolico Præsule Martino V. factam, Privilegiaque & gratias eidem concessa descripsisset, hæc subdidit: x. His privilegiis & gratiis Martinus Pontifex excitare volebat Professores Lovanienses, ad magna pro Ecclesia Catholica contra inscitiam conanda. Huic etiam rei, cùm potestatem fecisset amplissimam omne genus Artium docendi, Theologiam Reginam Scientiarum exceperat, ut tanto vehementius desiderium docendæ illius ingeneraret: non ignarus, vehementiorem esse cupidinem excellentis alicujus Professionis negatæ; & ex cupiditate majorem conatum tentandi, & à tentamento ardentiore perfectiorem virtutem concipiendæ consequendæque Artis. Neque sanè falsus opinione fuit Martinus: Statim enim atque Eugenius IV. Pontifex Maximus Martini Successor, postulante Philippo Bono Principe, annuisset, ut in ea Schola Theologiæ quoque Arcana docerentur, tanto studio in id studium Professores Lovanienses incubuerunt, ut nulli Universitati primas concedere voluerint in Tractatione rerum divinarum, præsertim CONTRA HÆRETICOS CONTROVERSARUM. In quibus, quòd à solidâ, clarâ, & veridicâ Patrum Orthodoxorum, & præcipuè Sanctorum Augustini atque Thomæ Aquinatis, doctrinâ, neque apertè, neque per distortas aut extortas commentationes discesserunt, meruerunt perpetuò audire, Doctissimi, Integerrimique Interpretes mentis divinæ ac præterea Fortissimi, Invictissimi, Felicissimi Propugnatores Fidei Catholicæ Romanæ Ecclesiæ". De iisdem & Moringus in Vita Adriani VI. "Theologi sunt (inquit) gravitate morum, religione, ac sanctimoniâ vitæ, zeloque fidei eximii: id quod hactenùs cùm permultis aliis indiciis, tum verò hoc uno luculenter ostenderunt, quòd primi fermè omnium Lutheri dogmatibus strenuè obviàm iverint. Ad hæc, non in vanis argumentis tempus conterentes, sed in ipsis litteris divinis, & Patribus Ecclesiasticis, & iis, quæ ad rationem vitæ faciunt, versantes". Et ad Facultatem quidem ipsam, in corpore seu collegialiter spectatam, quod attinet, ea duplici viâ ac ratione dogmatibus Lutheri obviavit: Primò scilicet Censuram eis Academicam inurendo, prout cap. 15. §. 51. visum est: Secundò Catholicam doctrinam eis contrariam, per certos Articulos digestam, publicando; prout cap. 42. §. 137. similiter visum est. Ad Doctores demùm particulares ejusdem Facultatis quod spectat, plerique sanè eorum, monumento aliquo litterario in lucem emisso, grassantem Lutheri ac Lutheranorum perfidiam, prout quisque poterat, impugnarunt: quorum aliquot peculiari aliquâ notâ illustres adducemus, & quid de publicis Catholicorum adversùs Lutheranos disputationibus senserint pandemus.

x. Bzovius Tomo xv. Annal. Eccles. ad Annum 1425.

Moringus.

CLXLVII. Omnium horum primus in arenam contra Lutherum sua paradoxa effutientem prosiliit Jacobus Latomus: cujus idcircò effigiei subscriptum legitur: *Hic primus fidei subiecit terga ruenti, convellens fraudes, dire Luthere, tuas.* Cùm enim Facultas Lovaniensis Anno 1519. quosdam Lutheranicæ doctrinæ Articulos damnasset, & Articulorum nihilominùs fautores Censoribus subsequenter obstrepuissent; arrepto Latomus calamo Censuram Facultatis defendit, & Articulorum insulsitatem patefecit, edito eam in rem libro

ante finem anni proximè sequentis. Cæterùm quia Lutheri fautores inter alia obtendebant, Lutherum in suis Articulis non assertivè resolvisse, sed ventilativè disputasse: respondit Latomus, quòd etiamsi ita esset, rectè tamen Facultas censuisset: quia nimirum de Articulis ab Ecclesia olim proscriptis ne disputare quidem ultrà permissum sit, sed latæ semel sententiæ inhæsitanter acquiescere oporteat: Y. Quòd verò (inquit) Lutherus dicitur DISPVTARE, nihil eum juvat: quia teste B. Leone, in rebus fidei jam determinatis DISPVTATIO, per quam certa & determinata in dubium revocentur, ADMITTENDA NON EST. Leonis verba sunt Epist. 42. quæ est ad Martianum Augustum: *Ne cuiusquam procaci impudentiá, versutiâ, quasi de incerto quid sequendū sit, finatu inquiri. Et cùm ab Euangelica Apostolicaq; doctrina ne uno quidem verbo liceat dissidere, aut aliter de Scripturis divinis sapere quàm Beati Apostoli & Patres nostri didicerunt atque docuerunt, nunc demùm indisciplinatæ moveantur & impiæ quæstiones; quas olim mox, ut eas per apta sibi corda diabolus excitavit, per discipulos veritatis Spiritus Sanctus extinxit.* Et ad eundem Epistolâ sequenti: *Per ipsum Dominum Iesum Christum qui Regni Vestri est auctor & rector, obtestor & obsecro Clementiam Vestram, ut in præsenti Synodo fidē, quam Beati Patres nostri ab Apostolis sibi traditam prædicarunt, non patiamini quasi dubiam retractari; & quæ olim Maiorum sunt authoritate damnata, redivivis non permittatis conatibus excitari.* Et Epist. 47 quam scribit Synodo Chalcedonensi, inter cætera dicit: *Fratres charissimi, rejectâ penitùs audaciâ disputandi contra fidem divinitùs inspiratam, vana errantium infidelitas conquiescat: nec liceat defendi, quod non liceat credi.* Et Epistolâ quæ est ad Leonem Augustum: *Detestandum nobis est perseveranterq; vitandum, quòd fraus hæretica nititur obtinere, nec in aliquam disceptationem piè & plenè definita revocanda sunt: ne ad arbitrium damnatorum ipsi de his videamur ambigere, quæ manifestum est per omnia Euangelicis & Propheticis authoritatibus consonare. Vnde si qui sunt, qui ab his, quæ cælitùs sunt constituta, dissentiunt, suis opinionibus relinquantur; & ab unitate Ecclesiæ, cum ea, quam elegêre, perversitate discedant. Nam nullo modo fieri potest, ut qui divinis audent contradicere Sacramentis, aliquâ nobis communione socientur.* Ex his ostenditur, non eò quenquam excusari, quòd se dicat disputare; nec indifferenter admittendum quemlibet AD DISPVTANDVM: siquidem & Arius, Pelagius, Nestorius, Eutyches, dicebant se disputare; sed quoniam fraudulenter & pertinaciter ad disputandum accedebant, non subditi fidei & Scripturæ à Majoribus nostris patefactæ & sufficienter propositæ veritati, admissi non sunt. Talem autem disputatorem sese exhibet Lutherus (*Vti & eius hodie posteri*) ut videre licet ex omnibus penè Scriptis ejus, maximè ex posterioribus". Hæc ibi Latomus.

Y. Latomus in Epist. nuncupatoria libri cont. Luth. Articulos Lovanii censuratos.

Leo. Vide suprà c. 28. §. 91.

Vide suprà ibid.

Vide suprà ibid.

Vide suprà c. 29. §. 94.

CLXLVIII. Edidit idem Latomus peculiarem libellum, *De varijs quæstionum generibus, quibus Ecclesia certat intùs & foris*, inscriptum: in cujus exordio proponit sibi denuò refellendam prædictam fautorum Lutheri tergiversationem, quâ dicebant eum disputare duntaxat, non decidere: Z. Videamus (ait ibi Latomus) in quo genere concertationum reponendæ sint Lutheri & complicum ejus quæstiones: Nam ejus defensores eò tandem refugiunt, ut asserant eum de iis rebus disputare, quæ hactenùs Scholasticarum concertationum inter Catholicos themata fuerant. Sed hoc diverticulo usi tandem fuerunt Majores eorum, *Arius & Ariani*: unde eos detraxit Gregorius Nazianzenus. In hoc idem se tandem receperunt, *Pelagiani*: dicebant enim, *Quæstionis rem esse, non fidei*: quòd videlicet dubitarent non de aliquo fidei articulo, sed de his rebus quæ inter Catholicos in quæstione verterentur. Sed inde deduxit eos Augustinus, demonstrando, eos contra fidem agere, & Christi gratiam negare. Hoc etiam fecere vetustissimi quique hæretici, *Marcion, Valentinus, Apelles*, qui dolosè assumebant illud Domini Verbum in Euangelio, *Quærite, & invenietis*. Quibus Tertullianus adhuc orthodoxus respondit, Aliquò usque esse quærendum, nec ultrà licere quærere, adepto fine quærendi: alioquin sine fine quærendi quæ potest esse spes inveniendi? In omni enim Arte vel Facultate, resolutione factâ usque ad prima principia, quiescendum est. Fidei autem & Religionis principia sunt Articuli in Symbolo Apostolorum contenti, vel Niceno, vel Athanasii: & breviter, quæcunque in sacro Canone contineri sufficienter ostenduntur, aut alioqui tradita, vel revelata divinitùs Ecclesiæ. Unde quæcunque Propositio ad Fidem vel Religionem pertinere ritè per Ecclesiam definita est, pro Articulo habenda est, eò quòd *Ecclesia sit columna & firmamentum veritatis*. Nec istud est novum, aut ab heri & nudiustertiùs apud Catholicos vel orthodoxos pro firmo & indubitato habitum: sed semper ita fuit. Hoc ariete subvertit Augustinus Donatistarum munitiones: hoc Leo primus utitur adversùs Nestorium & Eutychetem: hinc est quòd Magnus Gregorius, *Quatuor Concilia honorat tanquam quatuor Euangelia*: quia scilicet in illis conciliis verus fidei nostræ intellectus sit per Ecclesiam sufficienter excussus & explicatus: ut in Niceno Concilio quoad Articulum consubstantialitatis Patris & Filii adversùs hęresim Arii: & similiter in aliis Conciliis quantùm ad Articu-

Z. Idē. lib. de Variis quæst. generib. sub initium.

Mat. 7. 8.

1. Tim. 3. 15.

„ Articulos fidei de quibus illic agebatur. Quicunque autem semel hanc fidem sustulerit,
1.Tim.6.4 „ nec Ecclesiæ credere voluerit, *Superbus est, nihil sciens, sed languens circa quæstiones & pugnas verborum: Inflatus*, ut ait Apostolus, *sensu
Col.2.18. Eph.4.14. carnis suæ: & circumfertur omni vento doctrinæ*: „ jam hæreticus, vel proximè dispositus ad hæresim faciendam". His ita præmissis pergit Latomus consequenter ostendere, Articulos Lutheranicos ab Ecclesia fuisse explosos; adeòque non esse super eis cum assertoribus disputandum: idque non solùm quòd de rebus jam pridem per Ecclesiam decisis disceptari ampliùs non liceat, nedum expediat; sed prætereà quòd Lutherani Principia Theologicæ disputationis evertant. Huc enim collimat, cùm inferiùs prope finem ait de hæretico pertinaciter obstinato: " Regulam fidei non sequitur, non captivat intellectum suum in obsequium fidei, sed judicio propriæ electionis innititur, eligens sibi quid, & quantum, & quousque credat: proprij judicij lumen erigit adversùs scientiam Dei, & hoc ipso desinit esse docibilis Dei, vel à Deo doctus: sibiipsi credendi magister efficitur. Quæ mentis superbia hæreticum ipsum non latet: propter quod de ipso dixisse videtur Apostolus, quòd non tan-
Tit.3.11. tùm *Subversus est qui huiusmodi est, sed proprio judicio condemnatus*: &, ut exponit Hieronymus, nullo eijciente, propria sponte recedit ab Ecclesia. Unde hæreticus Scripturæ credit, vel divinitùs revelato; non quia scriptum vel revelatum est, sed quia sibi verum esse videtur: & quodammodò Verbum Dei efficit verbum humanum, quia non innititur primæ veritati, sed alicui alteri Principio privato. Unde rectè dicit B. Thomas, quòd hæreticus pertinaciter errans, vel dubitans de aliquo uno fidei Articulo, nullius alterius Articuli fidem veram retinet: Nam licèt non omnes Articulos fidei reijciat, vel dubitet, tamen in eis credendis & asserendis rationem humanam, & opinionem sive fidem propriam humanam sequitur. Cùm enim credendorum Principium unum sit, quo caret qui hæreticus est, Consequens est, ut nullius Articuli veram fidem habeat qui uni pertinaciter dissentit; sicut Dialecticis notum est scientiam de conclusione non remanere in homine, sublato assensu circa Principium. Unde patet differentia inter Catholicum errantem, & hæreticum: hic errat circa Principium, ille circa conclusionem: hic fallitur circa finem, ille circa medium: hic pertinaciter adhæret falsitati, ille non. Propter quod, hic est insanabilis, ille verò sanabilis: sicut morbus, in quo salvum est Principium vitæ, sanabilis est; non ille, in quo Principium vitæ non est salvum. Et ista videtur esse causa, cur Sancti prohibeant ne cum hæreticis per rationes agatur, quòd videlicet CONTRA NEGANTES PRINCIPIA NON SIT DISPUTANDUM. Unde Chrysostomus: *Sicut fieri non potest ut ligna mittendo extinguas ignem, ita fieri non potest ut rationem reddendo places hominem malum*. Et expressè Augustinus propter hoc distinguit inter hæreticum, & credentem hæreticis. Judicat enim, utiliter cum altero disputari, CUM ALTERO VERO NON. Augustini verba sunt in Principio libri de utilitate credendi: *Si mihi, Honorate, unum atque idem videretur esse hæreticus, & credens hæreticis homo, tam linguâ quàm stylo in hac causa conquiescendum mihi esse arbitrarer. Nunc verò cùm inter duo plurimum intersit: quandoquidem hæreticus est, ut mea fert opinio, qui alicuius temporalis commodi, & maximè gloriæ Principatusq; sui gratiâ, falsas ac novas opiniones vel gignit vel sequitur: ille autem qui huiusmodi hominibus credit, homo est imaginatione quadam veritatis ac pietatis illusus*". Hæc ibi Latomus: quæ planè consentanea sunt eis quæ passim & sparsim in præcedentibus adduximus pro repellendis à disputatione tam hæreticis in generali, quàm Lutheranis in particulari: prout unicuique conferenti obvium est intueri.

Vide sup. c.42.§.135.

CAPUT LXII.

Profertur in eandem rem authoritas Ruardi Tapperi, Doctoris & Decani Lovaniensis, cuius præclarum elogium præmittitur. Hæreticorum pertinacia quàm immanis? Vnde ea nascatur? In hæreticis non tam ratio affectionem, quàm affectio ducit ac seducit rationem. Cum hæreticis, signanter Lutheranis, non esse ineundas publicas disputationes aut Colloquia de Religione, ostenditur experimentis & documentis. Cardinalis Contareni super hoc Censura. Methodus obviandi hæresibus sive insurgentibus sive crescentibus à Theodosio Augusto practicata approbatur.

CLXLIX. LAtomo jungatur Ruardus Tapperus, collega ipsius Magistralis: ambo siquidem uno eodemque die XIV. Augusti 1519. laurea doctorali in Schola Lovaniensi fuere decorati. Sed priusquam hujus testimonia pro repellendis à disputatione hæreticis proferam, paucula de persona ex Reverendissimo Lindano præmittam: A. Fuit
A Lindan. Præfat. in Orationes Theol. Ruardi Tapp. „ ille (ait de Ruardo Lindanus) integerrimâ vitæ purissimæ innocentiâ omnibus „ Doctorum cujuslibet Professionis ordinibus „ charissimus, singularique prudentiæ, moderationis, sapientiæ nomine, universis „ omnium ordinum hominibus, veræ ac doctæ pietatis encomio admirandus: siquidem „ de eo nos verissimè dictum asseramus, *Domum eius* (quod de Q. Mutii vestibulo dicebat Cicero) *totius Civitatis*, imò totius „ Belgicæ, adeòque totius Aulæ Cæsareæ, „ ut alias taceam Nationes ipsum non rarò „ consilii causa adeuntes, *fuisse quoddam Oraculum*; quemadmodum & ipse memini, cùm „ ei ex Gallia reversus conviverem, æmulandæ virtutis ergo, ac sapientiæ discendæ „ causâ, convictor; non rarò à Carolo V. „ Augusto ad eum consilii sacri gratiâ RR. „ Viros Petrum à Soto, D. Petrum Malvendam, D. Bersacquium, Hannonium, „ aliosque præclaros fuisse missos. Non rarò „ etiam ipse in Aulam simili de causâ fuit evocatus, quando de constituenda Republica, & instaurandâ potissimùm tam per „ Germaniam quàm per Belgicam Religione „ agebatur. Taceo nunc, eundem R. D. „ Ruardum, ad Synodum Tridentinam à „ Carolo V. & filio ejus Philippo Rege missum, tantæ fuisse apud RR. DD. Legatos, „ & Concilii Præsides, & universos omnium „ Provinciarum Episcopos, tamque singularis existimationis, augustæque cujusdam „ venerationis, ut ei selectus & honoratior „ fuerit in Synodalibus congressibus locus „ ante omnes spectabilis: & nihil fermè neque in sacros Canones, neque in Ecclesiastica Decreta referretur, nisi ultimam ipsis „ manum adhibuisset Ruardus Decanus Lovaniensis". Hujus Viri mentionem Hosius Cardinalis, ejusdemque Synodi Præses, aliquoties in suis ingerit Scriptis, nunquam sine honorifico aliquo epitheto: ut cùm in Prologo Confessionis fidei ait, *Insignis ille Theologus Ruardus Tapper*: & lib. I. contra Prolegomena Brentij, sive de Hæresibus nostri temporis, *Vir insigni doctrinâ præditus Ruardus Tapper*: item lib. de Expresso Verbo Dei, *Ruardus Tapper Vir doctus*. Plura de eo videri possunt in Bibliotheca Belgica, & Fastis Academicis Valerij Andreæ, item in Athenis Belgicis Francisci Sweertij. Hosius. Valer. Andr. Sweertius.

C C. Hujus viri tantopere laudati, & ab omnibus hominum ordinibus honorificè æstimati, varia extant Opera Theologica, de quibus videri possunt Valerius Andreas, & Sweertius, locis jam memoratis. Et quanquam universæ penè ejus lucubrationes in destructionem Lutheranæ perfidiæ tendant, Orationes tamen Theologicæ in Scholis declamatæ proposito nostro præsenti maximè serviunt. Harum integram decadem post authoris obitum evulgavit, qui suprà, Guilielmus Lindanus, Ruremundensis primùm ac deinde Gandensis Antistes. Earum quinta eò tota collimat, ut disputationes cum Lutheranis ineundas dissuadeat, prout titulus indicat, hujus tenoris: *Oratio quinta R. D. Ruardi Tapperi, de veris pertinaciæ hæreticorum causis: ideòq; non esse cum hæreticis disputandum, neque amplius Colloquia publica cum eis instituenda; uti sub Carolo V. Augusto infeliciter in Germania cessit: sed formula concordiæ ineundæ sequenda, quam Theodosius Augustus præscripsit.* Ipsa verò Oratio sic habet: B. Tanta est voluntatis, nostræque affectio- B Ruardus Orat. v. Theologica.
„ nis, virtus & efficacia circa intellectus judicium, ut quidam non incelebres Docto„ res probabiliter doceant, quòd ex ejus imperio

„ perio dissentire possimus Propositioni evi-
„ denti, & assentire contrariæ: ut quòd al-
„ bum, quod coràm videmus, non sit album,
„ sed nigrum: sed & primo Principio, ex ter-
„ minis per se noto, dissentire reverà & ex
„ animo queamus, & illud negare. Quemad-
„ modum in vires inferiores, & præcipuè
„ motivas, ac corporis membra, ipsumque
„ corpus totum, plenum & efficax habet im-
„ perium voluntas, quod & non sequi neque-
„ ant usque ad sui etiam interitum: ita cum
„ principali ratione immutare & vertere pro
„ suo placito potest rationis judicium. Illius
„ exempla plurima affert lib. 3. c. 2. & 3.
„ Exemplorum memorabilium Valerius Ma-
„ ximus: & inter alios, quos ab animi com-
„ mendat fortitudine, meminit Mutij Sce-
„ volæ, qui apud Porsenam Regem pertæ-
„ sus quòd dexteræ suæ ministerio in cæde
„ Regis uti nequisset, eam foculo injectam
„ igne exuri est passus. Sed & homo seipsum
„ totum in igne immobilem, voluntatis suæ
„ potenti imperio, ad plenam usque incinera-
„ tionem, continere potest: ut exempla alia,
„ quæ idem author affert, clarè testantur:
„ & hisce annis Bruxellæ multa hominum
„ millia contemplata sunt in hæretico quodam
„ exusto. Intellectus autem judicium mutari
„ ex voluntatis dispositione, & trahi, & se-
„ qui affectionem, docet Aristoteles in Rhe-
„ toricis, de auditoribus afficiendis: *Non ea-*
Aristoteles. „ *dem*, inquit, *Iudicibus videntur, cùm diligunt,*
„ *& cùm oderunt; nec iratis, & quietis: sed vel*
„ *omnia diversa, vel maiora. Nam reus aut nullam*
„ *aut parvam fecisse iniuriam videtur amanti: con-*
„ *trà verò ei qui oderit.* Et in principio libri
„ Rhetoricorum tradit, *In Civitate benè insti-*
„ *tutâ omnia legibus oportere constitui, & quàm*
„ *minima Iudicibus esse relinquenda: quòd plerun-*
„ *que contingat eos partibus litigantibus non æqua-*
„ *liter esse affectos: quòdq; in Iudicio nihil præter*
„ *rem, de qua disceptatur, proponi permittatur; ne*
„ *oratione Rhetoricâ quis in iram, invidiam, mise-*
„ *ricordiam impellendo, à recto Iudicio deflectat:*
„ *ne similes ei simus, qui eam, quâ usurus est, re-*
„ *gulam, priùs inflectit, quàm utatur. Sic enim fit,*
„ *ut cùm Iudices amant aut oderunt, sua quoque*
„ *utilitas connexa sit, nec satis queant veritatem*
„ *perspicere, sed propria vel voluptas vel dolor iu-*
„ *dicia obumbret: & hâc etiam causâ nemo ob im-*
„ *modicum sui amorem integer est Iudex causæ pro-*
„ *priæ.* Testantur id Sacræ litteræ, quæ in Exo-
„ do & Deuteronomio mandant Judicibus,
Exod. 23. 8. Deut. 16. 19. „ *Ne munera accipiant, quæ excæcant oculos pru-*
„ *dentium, & mutant ac subvertunt verba iustorum.*
Sap. 2. 21. „ Et Propheta de quibusdam dicit, *Quòd ex-*
„ *cæcat oculos malitia.* Perspectâ itaque hac cau-
„ sa, & pertinaciæ radice, quòd videlicet
„ potentissimum est voluntatis imperium in
„ cæteras vires animæ, atque in rationis ju-
„ dicium, quòdque judicia nostra ferè no-
„ stris respondent affectibus; cessat admira-
„ tio super inflexibili circa sua dogmata hære-
„ ticorum pertinaciâ, quæ causam naturæ
„ sequitur, rationem & ordinem virium à
„ Deo institutum subvertens voluntatis im-
„ perio.

„ CCI. Nunc autem & alia multa, &
„ occulta Dei judicia, accedunt; secundùm
„ quæ eos deserit, *Et*, ut Scriptura Apostò- Rom. 1. 28.
„ lica docet, *in sensum tradit reprobum: & Mit-* 2. Thes. 2. 10.
„ *tit eis operationem erroris, ut credant mendacio,*
„ *quia noluerunt credere veritati.* Et alio loco
„ Scriptura ait, *Non audivit populus meus vocem* Psal. 80. 12.
„ *meam, & Israel non intendit mihi: & ideò di-* & 13.
„ *misi eos secundùm desideria cordis eorum, & ibunt*
„ *in adinventionibus suis.* Et Moyses Propheta
„ Domini in Deuteronomio ait: *Si nolueris* Deut. 28. 28.
„ *audire vocem Domini Dei tui, percutiet te cæci-* & 29.
„ *tate, ac amentiâ, & furore mentis: ut palpes*
„ *in meridie, sicut cæcus solet palpare in tenebris,*
„ *& non diriges vias tuas.* Et precatur Propheta
„ Isaias: *Excæca cor populi huius, & aures eius* Isaiæ 6. 10.
„ *aggrava, & oculos eius claude: ne fortè videat*
„ *oculis, & audiat auribus, & corde intelligat,*
„ *& convertatur ac sanetur.* Quæ igitur resipis-
„ cendi spes de hujusmodi homine haberi po-
„ test, cujus affectus malitiâ est obfirmatus,
„ in sensum reprobum datus, & à Deo po-
„ testati adversarii relictus? De quo B. Ioan-
„ nes Chrysostomus: *Sicut navis fracto guber-* Chrysostomus.
„ *naculo ducitur, quò impellit tempestas: ita homo*
„ *divina gratia destitutus auxilio, agit non quod*
„ *vult ipse, sed quod diabolus.* Et B. Augustinus Augustinus
„ in Psalmum 77. dicit, *quòd in malos diabolus*
„ *potest, ut in suo pecore, & mancipio.* Et ideò
„ Apostolus Paulus hæreticos *subversos esse* di- Tit. 3. 11.
„ cit, fundamento nimirum & conversionis
„ initio sublato, *& proprio condemnatus iudicio.*
„ Et de eis qui Christum audierant docen-
„ tem, atque miracula & signa viderant,
„ scribit Ioannes Euangelista & Apostolus,
„ *Quòd non poterant credere, quia Deus excæca-* Io. 12. 39.
„ *verat oculos eorum, & induraverat cor eorum.* & 40.
„ Et Apostolus Paulus in Epistola posteriore
„ ad Timotheum ait: *Quemadmodum Iamnes* 2 Tim. 3. 8.
„ *& Mambres restiterunt Moysi, ita & hi resistunt* & 9.
„ *veritati, homines mente corrupti, reprobi circa*
„ *fidem: sed ultrà non proficient. Insipientia enim*
„ *eorum manifesta erit omnibus, sicut & illorum*
„ *fuit.* Et idem Apostolus alio loco: *Deus hu-* 2. Cor. 4. 4.
„ *ius sæculi excæcat mentes infidelium, ut non inful-* 2. Cor. 3. 14.
„ *geat eis illuminatio Euangelij: & obtusi sunt sen-*
„ *sus eorum.* Similiter & Moyses, *Eò quòd ve-* Ex. 34. 35.
„ *lamen positum super cor eorum.* Nec existiman-
„ dum est, propter dogmatum absurditatem,
„ quòd non eadem quæ docent sentiant, nec
„ quòd non verè & ex animo credant, sed
„ potiùs apud se sciant esse falsa quæ docent.
„ Nam Scriptura clarè docet, *Quòd errent, &* 2. Tim. 3. 13.

in

„ *in errorem mittant*, *qui mente sunt corrupti*, „ *insipientes*, *& cæci*, *palpantes in meridie*. Ex „ animo itaque, mentisque sententiâ, cre„ dunt vera esse, quæ docent, tametsi absur„ dissima. Sicut enim febricitans judicat dul„ ce esse amarum, & contrà, ex palati affe„ ctione: ita ex voluntatis corruptione ju„ dicatur esse malum, quod bonum est; & „ verum, quod falsum est. Diuturnam ta„ men pugnam & contentionem habent ple„ runque adversùs semetipsos, & veritatem, „ priusquam ad ejus dissensum perduci possint. „ Testatur palàm de se *Martinus Lutherus*, „ quòd luctatus fuerit multo tempore con„ tra conscientiam suam reclamentem, cùm „ habitum monachalem abjecturus esset, & „ uxorem post vota monastica ducturus, eam„ que Monialem, quæ eadem tenebatur pro„ fessione: nec conscientiam & synderesin „ reclamare, nisi tandem post multi tempo„ ris consuetudinem, desijsse. Et hæc scri„ bens, gratias agit Deo pro victoria, quam „ concessit in hac pugna & conflictione cum „ sua conscientia, quæ jam tunc quieta erat, „ & sine ulla remurmuratione, quòd Mona„ chus post professionem solemnem, uxorem „ duxisset Monialem. Et in Epistola quadam „ ad Fratres Argentinenses scribit, *Se impensè* „ *desiderasse*, *quòd Carolstadius potuisset persuadere* „ *sibi*, *quòd in S. Eucharistia præter panem & vi*„ *num esset nihil: quodque ille magno beneficio ip*„ *sum devinxisset*, *cùm probè perspiciebat*, *hâc* „ *re Pâpatui cum primis se valde incommodare pos*„ *se. Verùm ego*, inquit, *captum me video, nulla* „ *elabendi via. Textus enim Euangelij nimium* „ *apertus est*, *& qui facile convelli non potest*, *mul*„ *tò minùs verbis aut glossis è capite vertiginoso* „ *conflictis subverti*. Et ita perstitit in hac sen„ tentia veritatis corporis & sanguinis Chri„ sti in S. Eucharistia, donec anno 1540. „ Wittenbergæ in ædibus Martini celebrare„ tur Synodus, ad ineundam concordiam „ in quibusdam dogmatibus, super quibus Se„ ctarum Capita, cum magno discipulorum „ suorum scandalo, diffidebant, & gravibus „ injurijs se mutuò impetebant; præsente cum „ alijs *Martino Bucero*. Concordarunt autem, „ quantùm ad S. Eucharistiam, quâlibet Par„ te de sua sententia aliquid cedente: *Quòd* „ *concorditer docerent & sentirent*, *in Sacramento* „ *esse corpus & sanguinem Domini*, *sed solùm dum* „ *administratur communicantibus*, *& dicitur*, *Hoc* „ *est corpus meum quod pro vobis traditur*; *sed nec* „ *antea*, *nec post verba dicta*, *& sumptum in ore* „ *Sacramentum*. Ita ex animo, quæ docent „ hæretici, etiam sentiunt, tametsi absur„ dissima; à Deo in sensum reprobum & in„ sipientiam traditi, mente corrupti, excæ„ cati, ut ne in clarissima quidem dogmatum „ luce quid credendum sit videant, immo„ biles, & à sua sententia & judicio inflexi„ biles; ut nec ratione, nec authoritatibus „ Scripturæ Sacræ, quas vel reijciunt, vel quas „ suo sensu interpretantur, nec Patrum con„ sentaneo testimonio, à sua sententia, sua„ que adinventione flecti possint; sed & mori „ magis eligunt, uti diximus, si summum „ pertinaciæ gradum ascenderint, quàm ab „ his, quæ suâ sibi electione visa sunt, re„ cedere: nimirum persuasi, quòd pro Ver„ bo Dei, & sacrosanctæ fidei veritate mo„ riuntur, coronam & gloriam Sanctorum „ Martyrum accepturi. Ita occultis Dei ju„ dicijs infatuantur, ut se solos sapere & vi„ dere arbitrentur; nec cæcitatem suam ag„ noscant juxta Proverbium Salomonis, *Sa*„ *pientior sibi stultus videtur*, *viris loquentibus sen*„ *tentias*: similes mulieri fatuæ cujus meminit „ Seneca ad Lucilium suum Epist. 50. quæ „ *cùm subitò videre desijsset*, *nec se tamen cæcam* „ *agnosceret*, *subinde rogabat pædagogum suum*, „ *quòd aliò migraret*, *ubi lucidum esset*, *ut videre* „ *possit: causata scilicet*, *domum esse tenebrosam*, „ *quòd non videret*, *non suam cæcitatem*.

Lutherus.

Prov. 26. 16.

Seneca.

„ CCII. Et quamvis testati sunt semper „ immobilem hanc pertinaciam hæretici, „ quando disputando congressio cum eis facta „ est: nunquam tamen apertiùs, quàm in Col„ loquiis, quæ novissimis hisce annis habita „ sunt, primò Wormaciæ, deinde semel Ra„ tisbonæ in Comitijs Ordinum Imperij: in „ quibus credebantur quidem Articuli aliquot „ priùs controversi esse conciliati, & gratula„ ti sunt multi pacis Ecclesiarum amantes, „ bonamque spem conceperunt, quòd super „ reliquis brevi conveniri possit. Sed audia„ mus, precor, quid post omnem hanc Col„ locutionem disputando promoverint, quem „ religiosus Cæsar, Ordinesque Imperij con„ secuti sunt fructum ex omnibus his labo„ ribus, sumptibus, & molestijs; quam Im„ perium & communitas pacem & concor„ diam. Absolutâ namque disputatione Col„ loquiorum, exhibent Cæsareæ Majestati „ Adversarij & Ecclesiæ Perturbatores sche„ dulam, quæ sic habet: *Nos Articulos conci*„ *liatos sic intelligimus*, *ut res eædem in nostra* „ *Confessione Augustana*, *& Apologia traduntur*. „ Quid, precor, hoc aliud est, quàm, forma „ sermonis utcunque mutata est, ut videri „ possit facta conciliatio: sed sensus idem est, „ nec in minimo quidem à priori recedimus „ sententia, quam confitemur in nostra *Con*„ *fessione*, & *Apologia*. Nam super Articulis hu„ jus *Confessionis* & *Apologiæ* instituta fuerant „ Colloquia, ad experiendum, si partes dis„ sidentes possent fortassis colloquendo se „ mutuò intelligere, & concordare. Deinde „ addunt: *Ne cui dubium sit quod doctrinæ genus* „ *in universum in Ecclesiis nostris tradatur*, *iterum* *testamur*,

Confessionistæ.

„ *testantur, Nos amplecti Confessionem Augustæ ex- „ hibitam Cæsareæ Maiestati Vestræ, & Apologiam „ quæ tradita est: nec dubitamus esse consensum Ca- „ tholicæ Ecclesiæ Christi, quæ tradita est in Pro- „ pheticis & Apostolicis Scripturis, & firma testi- „ monia habet Ecclesia Catholica, ac eruditorum „ Patrum.* Quis igitur fructus ex his omnibus „ disputationibus & Colloquiis, quæ cum hu- „ jusmodi hominibus in errore obfirmatis „ instituebantur, expectari poterat? Quæ spes, „ quòd inter delectos illic concertatores quic- „ quam omnium convenire posset eorum quæ „ controvertebantur; utque illi, qui vitâ, ver- „ bo, & scriptis asseruerant & publicè docue- „ rant novitiam suam doctrinam, in quam „ multos etiam ex Viris primariis & Principi- „ bus callidè ab Ecclesia Catholica seduxerant, „ in tali Optimatum atque omnium Ordinum „ cœtu publicè damnarent, & in nostram, hoc „ est, Catholicam, concederent sententiam? „ Aut quî fieri posset, ut nostri, vel falsæ vel „ noxiæ concordiæ gratiâ, illorum probaturi „ essent sententiam, omnium Majorum & to- „ tius Ecclesiæ Catholicæ judicio damnatam; „ quam libris per Orbem sparsis docuerant „ Scripturæ sacræ adversari, & doctrinam esse „ dæmoniorum? Et ut spes aliqua fuisset con- „ cordari inter illos potuisse, aut de omnibus, „ aut de præcipuis; non erat tamen verisimile „ cæteros universos & multos & doctos perspi- „ cacis exactique judicii homines libenter ces- „ suros fuisse eorum, quantumlibet vel erudi- „ torum, tamen paucorum, judicio, fidem re- „ ceptam relinquendo? præsertim quòd adver- „ sùs tam paucos, tamque clanculariè publicas „ de Religione controversias tractantes, cor- „ rupti seu gratiâ seu promissis aut muneribus „ eorum judicii non defuisset suspicio si ob eas, „ quas alius nemo audierat, rationes, aliter „ nunc statuissent, quàm priùs & verbo & scri- „ pto eos docuisse omnibus innotuerat.

„ CCIII. Frustrà igitur, nec sine magna fi- „ dei Catholicæ jacturâ, hujusmodi cum hæ- „ reticis ineuntur disputationes; quando neu- „ tra pars alteri cedere potest, reclamante scili- „ cet utrinque conscientiâ: una, propter pieta- „ tem & Religionem, quam debemus omnes „ verbo Dei; altera, propter cauterio adustam „ pestilenti errore conscientiam, cordisque du- „ ritiam, quam obfirmant, ne vel unum Arti- „ culum damnando agnoscerent se fuisse sedu- „ ctores plebis, falsosque Prophetas, & Magi- „ stros mendaces. Novit hoc hæreticorum in- „ genium Tertullianus, qui in libro de hæreti- „ corum Præscriptionibus: *Hæreticum*, inquit, „ *post unam correptionem Apostolus iubet devitari, „ non post disputationem: adeò disputationem inter- „ dixit, correptionem designans. Nihil enim proficit „ congressio Scripturarum, nisi planè ut aut stomachi „ ineat quis eversionem, aut cerebri. Ista etiam hæ- „ resis quasdam non recipit Scripturas; & si quas re- „ cipit, adiectionibus & detractionibus ad dispositio- „ nem instituti sui intervertit: & si recipit, non recipit „ integras; & si aliquatenùs integras, nihilominùs „ diversa exponens, commutata convertit, & tan- „ tum veritati obstrepit adulter sensus quantum & „ corruptor stylus. Variæ præsumptiones necessariò no- „ lunt agnoscere ea per quæ revincuntur; his autem „ nituntur quæ ex falsò composuerunt, & quæ de „ ambiguitate ceperunt. Quid promovebis exercita- „ tissime Scripturarum, cùm si quid defenderis, nege- „ tur ex diverso; si quid negaveris, defendatur? Et tu „ quidem nihil perdes, nisi vocem in contentione; ni- „ hil consequêris, nisi bilem de blasphematione. Ille „ verò, cuius causa in congressum descendis Scriptu- „ rarum, ut dubitantem confirmes, ad veritatem, „ an ne magis ad hæresim deverget? Hoc ipso motus, „ quòd te videat nihil promovisse, æquo gradu ne- „ gandi & defendendi diversâ parte statutum. Certè „ de pari altercatione incertior discedet, nesciens „ quam hæresim iudicet.*

Tertullian. Vide supra cap. 14 § 11. & c. 25. § 14.

„ CCIV. Nec credibile est, quòd ex ani- „ mo sententiaq; Cæsaris, & Principum Catho- „ licorum, hujusmodi instituta sint Colloquia; „ nisi fortè eorum hypocrisi & simulatione de- „ lusi, crediderint eos humiliter quærere veri- „ tatem; paratos eam amplecti, quando infor- „ marentur. Non enim ignorabant naturam „ hanc & pertinaciam hæreticorum; sed verisi- „ mile est, ex suggestione Adversariorum, ad „ simulandam, non autem revera faciendam „ concordiam, esse sollicitata, & ob eorũ impor- „ tunitatem admissa: ne, quasi veritate & Scri- „ pturis destituti, disputationem detrectare vi- „ deremur, & quasi non *Parati ad satisfactionem* 1. Pet. 3. 15. „ & responsionem *omni poscenti nos rationem de „ ea, quæ in nobis est*, spe & fide. Et certum est li- „ brum Cæsareæ Majestati obtrusum, & Collo- „ cutoribus ad conciliandam concordiam de- „ putatis propositum, in plerisque eò spectasse, „ magis ut quomodocunque tegeret ac dissi- „ mularet, quàm verè tolleret & revera sanaret „ introducta vigentiaq; in Religione dissidia. „ Eo enim verborum artificio & involucro „ concinnatus est, ut in Capitibus gravissimis, „ unde pendent cætera ferè omnia, orthodoxi „ similiter penè piè orthodoxeque possint intel- „ ligere, & Adversarii nihilominùs omnia ad „ suam intelligant impietatem. Ut non sine ne- „ cessaria & gravissima causa R. D. Contare- „ nus, Apostolicæ Sedis Legatus, hæc sapien- „ tissimè perpendens, censuerit, *Nec eâ quidem „ parte, quâ convenerunt Collocutores, recipiendum „ eiusmodi Colloquium, sed universum remitten- „ dum ad examen Sacerdotalis Iudicij, & Sedem Apo- „ stolicam, quòd non aliò spectaret ex parte Adver- „ sariorum ille Colloquiorum consessus, quàm ut con- „ cordiæ prætextu & specie, Religioni nocere pos- „ sint efficaciùs.* Quam rem ita se habere, ipse „ Martinus Bucerus dissimulare non potuit in

Card. Contareni Legati Apostol. Censura de Colloquio cum Lutheranis.

„ Actis quæ scripsit de istis Colloquiis. Nam, „ ut nunc diximus, post omnem disputationem „ & conciliationem, Cæsareæ Majestati exponunt, *Quòd Articulos conciliatos ità intelligant, ut res eadem in eorum Confessione, & Apologia addità traduntur.* Hæc enim in palliata & „ simulata conciliatione venabantur, ut persuaderent populo, probata esse à Catholicis impia illa, quæ execramur, & non probamus, „ dogmata: & sic suos jactarent triumphos de „ nobis, & de doctrina, quam profitemur, „ orthodoxâ & Catholicâ. Hoc est quod con„ queruntur adversùs Legatum Apostolicum, „ impeditam scilicet concordiam. Ipse enim „ noverat astutiùs quid amplexandum vide„ batur, pro admiranda sua providentia & „ Theologica eruditione, quàm alii quidam „ pii viri: pii quidem, sed qui concordiæ „ amore & zelo, quamvis non secundùm „ scientiam vel notitiam intimæ concordiæ, „ non satis perpendebant, vis illa morbi quan„ to efficaciùs noceret, & liberiùs contagio„ nem diffunderet sub specie amicitiæ, prætex„ tuque concordiæ.

Confessionistæ,

„ CCV. Præcipuus etenim circa dogmata „ Religionis modus, medium pacis & concor„ diæ, est: si dogmatum quæque diversitas, ad „ Majores, & ad Ecclesiarum consensum refe„ ratur, non earum solùm quæ nunc sunt, sed „ & earum quæ ab Apostolorum fuerunt tem„ poribus. Hocque usus est medio religiosus „ Imperator Theodosius, cujus temporibus „ multa in Religione erant dissidia; & per ip„ sum conciliavit pacem & restituit Ecclesiis, „ plurimùm per hæreticos turbatis. Utinam hoc „ medium initio, Clementissimo nostro Impe„ ratori suggessisset Spiritus Christi, vel potiùs „ inspiratum, per aliorum importunitates sequi „ licuisset: Jam, Deo favente, extinctæ essent „ hæreses omnes, & tranquilla pax reddita esset „ Ecclesiis. Habitæ sunt disputationes Wor„ maciæ, & Ratisbonæ, & in aliis Civitatibus: „ sed infeliciter cesserunt semper, & deteriorem „ hanc causam fidei & Religionis reddiderunt. „ Utinam Nectarium quendam Episcopum in „ consilium adhibuisset, & sopita essent Schis„ mata universa, & videremus pulcherrimam „ pacem, quæ tunc perpetua erit & Ecclesiæ. „ Nam, ut author est Socrates in Historia Tri„ partita, suggestum est Imperatori ab Agellio „ & Nectario Episcopis, *Quòd disputationes non solùm Schismata non unirent, sed etiam hæreses ad contentiones maiores adducerent.* Propter quod „ consulebant quòd disputationes fugeret ac „ contentiones, & testimonium ex Veterum „ Traditione faceret exhiberi: atque inprimis „ hæresum Præsides interrogaret, an Sermonem „ vellent facere de antiquis Ecclesiæ Docto„ ribus, qui ante divisionem floruissent, & illos „ recipere; an illos velut alienos à Christianismo „ respuerent? Et siquidem eos abnegarent, ob„ jiceret eis, quòd ergo eos anathematizare præ„ sumerent. Si verò de principibus non offende„ rentur Doctoribus, tunc Veterum probarent „ Libros, per quos dogma suum testimonio il„ lorum roboretur. *Et ille*, inquit Socrates, *secutus est consilium, & causam sapienter instituebat: vocatisq; hæresiarchis, interrogavit, an susciperent Magistros Ecclesiæ, qui ante divisionis tempora extitissent? Illis verò non abnegantibus, sed tanquam Præceptores honorantibus, rursùs Imperator interrogat, an eis horum testimonia de Christiano dogmate tunc controverso complacerent? Hac audientes Præsules hæreseon, atque Disputatores eorum (erant enim plurimi ad disputationis certamina parati) in responso vehementer hæserunt: & irruit in eos magna discordia, aliis dicentibus bonum esse Imperatoris propositum, aliis verò cogitantibus, quòd non eorum expediret proposito, dum alii aliter de libris Veterum sentire viderentur: Et nequaquam inter se conspirabant, sed erant divisi, non solùm adversùs alias hæreses, sed etiam inter seipsos, qui pridem unius hæresis esse videbantur: & consors malitia, sicut lingua Gygantum veterum, est divisa, & turris eorum funditus est subversa. Cognovit igitur Imperator, quòd in disputatione solum, & non in antiquis expositionibus, nec in veritate Evangelica confidebant.* Hic igitur certissi„ mus, securissimus, & facillimus est modus ex„ tinguendi hæreses, & schismata componendi. „ Hocque consilium suggestum est Theodosio „ Imperatori religioso, cujus temporibus Ec„ clesia variis fuit turbata hæresibus, & discis„ sa. Quod ubi secutus est, successit felicissimè; „ ut partibus contendentibus super fide pro„ poneretur, an Magistros Ecclesiæ qui à „ temporibus Apostolorum scripserant, & Ec„ clesiam instituerant, reciperent; & doctrinæ, „ quam ex eorum institutione universa per Or„ bem terrarum secuta est Ecclesia, velint sub„ scribere, & eorum acquiescere sententiæ ac ju„ dicio, damnando tanquam erronea quæ ipsi „ & tota post eos Ecclesia damnavit semper, & „ probare quæ probavit. Et restituta est tran„ quillitas Ecclesiæ, & pax. Et nunc omnia „ tranquilla fient, si in Concilio œcumenico „ (*Tridentino*) nunc convocato hic modus, hoc „ medium partibus proponeretur, & sese sub„ mitterent Judicibus ante mille annos mor„ tuis, qui non possunt de ullo partium favo„ re haberi suspecti. Nec tam Judicibus his, „ quàm sententiæ, ut diximus, Ecclesiæ Ca„ tholicæ, quæ eorum doctrinam concordem „ secuta est: vel potiùs qui in ea, ejusque „ Scholâ, sub Magistro Christo constituti, „ diversa docere non poterant. Et si hos, „ quos Christus dedit Ecclesiæ suæ Ma„ gistros & Pastores, recipiant, eorumque „ libros & Sermones; jam invenient, vel „ statim apertis libris commonstrabitur eis, quòd

Socrates.

Vide suprà c. 23 § 76. & cap. 31. § 115.

„ quòd eorum dogmata sunt novitia, & in „ eis damnata, tanquam erronea, & verbo „ Dei adversantia, prout superiùs de paucis „ ostensum est, & de universis ferè aliis non „ magni esset laboris idipsum commonstrare. „ Si verò eos non recipiant, nec fidem quam „ eis Doctoribus exceperunt Ecclesiæ Christi; „ necessariò confitebuntur, suam doctrinam „ novam esse, & peregrinam, ignotam Patri- „ bus, & usque nunc toti Ecclesiæ, exceptis „ paucis quibusdam, quos ut hæreticos perse- „ cuti sunt Ecclesiæ Christi omnes quotquot „ fuerunt fideles; non solùm ex unius & alte- „ rius Episcopi judicio, sed ex universorum „ Episcoporum, & Ecclesiæ judicio. Si igno- „ ta fuit horum fides & doctrina semper Eccle- „ siis: Ergo jam recens nata est, in homine „ impuro, & mancipio libidinis, apostata, & „ sacrilego: & ædificari cœpta est Ecclesia nunc „ primùm, post tot sæcula à die Pentecostes „ quo Spiritum Sanctum suum misit in corda „ discipulorum, ut omnes variè sparsas in unam „ colligeret Ecclesiam: non enim sine fide „ Ecclesia consistere potest. Sed hæc tam ab- „ surda sunt, ut prolata Auditores sint offen- „ sura, nec quenquam inveniant adstipulato- Luc. 22. 32. „ rem. Oravit enim pro ea Christus, *Vt non* „ *deficiat fides eius.* Hic esset, ut diximus, com- „ modissimus modus conciliandi pacem Eccle- „ siæ, & eo usi sunt plerunque Patres, in Con- ciliis etiam generalibus". Huc usque Ruardus in illa sua Oratione Theologica: quibus summariè complexus est præcipua motiva repellendi Lutheranos à publicis disputationibus.

Quòd si ita tunc censuit Ruardus, nondum completa œcumenica Synodo Tridentina: quid putabimus eum fuisse dicturum, si Synodo jam completæ ac confirmatæ supervixisset, & Lutheranos ab ea damnatos ulteriorem audientiam flagitantes vidisset? Et quanquam prædicta abundè sufficiant pro perspicienda mente authoris, paucula tamen addam ex Oratione proximè sequenti, ubi ait: C. Verè stupenda C. idem Orat. VI. „ res est hæretici hominis pertinacia: cujus in- „ genium ut prodiderunt omnium sæculorum „ hæretici, ita nostrâ tempestate qui hæc in- „ troduxerunt, quibus miserè discerpitur Ec- „ clesia, in Religione dissidia, non degenerare „ à suis illis Patribus ac Progenitoribus de- „ monstrant, sed eorum sese produnt germa- „ nos Filios. Propter quam pertinacem volun- „ tatem desperata est eorum correctio, & ad „ sanam mentem reductio. Cùm enim com- „ munem Ecclesiæ, & publicæ in ea authori- „ tatis, sententiam, nullius faciant, nec ratio- „ nibus demonstrari convincique possit veritas „ fidei, & scripturas non sit difficile quocun- „ que torquere & ad quem quis velit sensum „ inflectere, quas nec Orthodoxi omnes simili- „ ter intelligunt: quodnam tibi restat ejus ho- „ minis reducendi, & veritatis fidei persua- „ dendæ principium? Quid cum hujusmodi „ homine facias, præsertim si insuper obfir- „ mato animo securè & absque formidine de „ opposito assentiatur jam suæ illi sententiæ, „ NULLA SPES EST QUOD PUBLICA DIS- „ PUTATIONE ALIQUIS FRUCTUS PROVE- NIET".

CAPUT LXIII.

Profertur & in eandem rem suffragium Joannis Driedonis, *cujus & elogia à varijs Scriptoribus concinnata præmittuntur. Lutheranorum de Scripturisticæ intelligentiæ facilitate dogma exploditur. Hæretici se obvelant testimonijs Scripturarum, ut lupi se pellibus ovium. Cum hæreticus publica & subitaria disputatio improbatur: scriptoria pro Catholicorum instructione, & hæreticorum confusione approbatur.*

CCVI. Bellarmin. LAtomo & Ruardo tertius accedat Joannes Driedo, quem Cardinalis Bellarminus lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis, *Viri doctissimi* elogio condecorat. Eundem & Melchior Canus lib. XI. de Locis Theologicis Canus. cap. 6. appellat *Hominem, quòd ad Theologiæ diligentiam pertinet, planè doctum*: Sixtus Senensis Sixt. Senen. Sweertius. Vide ipsum Driedonem in Præfat. Tom. 2. lib. 4. Bibliothecæ sanctæ, *Virum undequaque doctissimum.* Talem decuit esse eum, *Cui*, teste Francisco Sweertio in Athenis Belgicis, *Adrianus Florentius, posteà Pontifex eius nominis VI. Lauream Doctoralem contulit.* Extat ejus elogium, ab Auberto Miræo, Decano Antuerpiensi, hisce verbis concinnatum: D. Est verò cur JOAN- D. Miræus in Elogiis Illustrium Belgii Scriptorum, Decade 2. c. 2. Vide eund. l. de Script. Eccles. cap. 541. „ NIS DRIEDONIS, optimi doctissimique „ Viri beatos manes honorificâ recordatione „ prosequamur: ut qui Turnhoutano in muni- „ cipio apud Brabantos natus, suæ gentis „ industriam, quam agricolationi impendunt, „ ad Theologiæ studium felicissimo conatu „ traduxerit. Doctor namque Theologus re- „ nunciatus, quum linguarum peritiâ vale- „ ret, Lutherum hæresim excitantem, vel ab

 Orco

„ Orco potiùs revocantem aggressus, scripsit „ eruditè admodùm DE GRATIA ET LIBERO „ ARBITRIO, HUJUSQUE CUM DIVINA PRÆ- „ DESTINATIONE CONCORDIA: DE CAP- „ TIVITATE item, HUMANIQUE GENERIS „ REDEMPTIONE, DEQUE LIBERTATE „ CHRISTIANA. Edidit & DE ECCLESIAS- „ TICIS DOGMATIBUS LIBROS QUATUOR, „ Canonicis Voluminibus asserendis apprimè „ utiles. Atque ut erat pietatis amans, cujus in „ Scriptis eximia vestigia apparent, populum „ etiam ad D. Jacobi verbo Dei pavit Eccle- „ siastes egregius. In medio laborum cursu, „ ante diem, Ecclesiæ, prô dolor, ereptus, ma- „ gnum sui Posteritati reliquit desiderium; „ quod tamen edita, in vulgus monumenta „ mitigare & solent, & possunt. Immaturum „ ejus obitum quidam his versibus deploravit: „ *Siccine, dum sacrâ sudas invictus arenâ, Te,* „ DRIEDO, *ante diem mors inimica rapit?* „ *Ah nondum decuit, cùm bella cieret Erynnis: Ah* „ *nondum decuit, fortis Athleta, mori.* Ejus sepul- „ chro in Ecclesia D. Jacobi Lovanii inscri- „ ptum habetur, quòd fuerit *Artium & Sacræ* „ *Theologiæ Professor Clarissimus: qui hæreses contra* „ *Catholicam fidem suo tempore ingrassantes, multis* „ *doctissimis libris à se scriptis & editis, profligavit.* „ *Vir sanè multijugæ eruditionis & pietatis, huma-* *nitatis ac modestiæ singularis*".

CCVII. Hic igitur Author tantoperè commendatus, in eo Opere quod *De Ecclesiasticis Dogmatibus* inscripsit, multa sparsim congessit, quibus hæreticos promiscuè omnes, signanter verò Lutheranos, à disputatione repellendos indicavit. Huc spectat, quòd in Lutheranos digitum intendens: [E] De Scriptura Sacra (in- „ quit) Lutheranum dogma prædicat, ipsam „ per se esse verissimam, facillimam, sui ipsius in- „ terpretem: & idcircò eandem Scripturam „ addiscendam esse per seipsam, & non esse „ opus ullis Doctorum aut Magistrorum inter- „ pretationibus, glossis, aut commentariis". Quàm verè istud dogma Lutheranis attribuat, facilè perspicitur ex dictis hic superiùs cap. 51. §. 163. ubi ipsius hæresiarchæ Lutheri verba huc spectantia recitavimus. Subdit verò inferiùs ibidem de iisdem Lutheranis Driedo: "Cùm objicimus illis, sententiam scripturarum „ & expositionem omnium Ecclesiasticarum „ Traditionum quærendam esse secundùm an- „ tiquum Ecclesiæ statum, ubi est veritas disci- „ plinæ, & Christianæ fidei: jam mox in nos „ stomachantur, nihili faciunt Ecclesiam, reji- „ ciunt Patres, contemnunt omnia quæ nobis veneranda tradidit antiquitas". Sed quid ad hæc ipse?" Non quibuslibet (subdit rursùs in- „ feriùs) Interpretibus & Magistris idcircò ad- „ hærendum est, quòd se jactent docere & ha- „ bere Apostolicæ fidei Symbolū, eadem Euan- „ gelia, easdem Scripturas, & se velle vivere &

E. Driedo l. 1. de Eccles. Dogmat. c. 3.

„ mori in vera Religione Christiana. Pelles „ ovium sunt Scripturæ Sacræ foris scriptæ in „ membranis, visibilia fidei Sacramenta, Chri- „ stiani nominis superficies foris apparentes, „ quas hæretici & falsi Prophetæ, intus lupi ra- „ paces, foris induunt: in quos Christus Pastor „ ovium, id est, verorum Prophetarum & Apo- „ stolorum omnium discipulorum Magister, „ futura prævidens, voluit nos esse præmuni- „ tos: *Attendite*, inquit, *à falsis Prophetis, qui ve-* „ *niunt ad vos in vestimentis ovium, intus autem sunt* „ *lupi rapaces.* Omnis hæresis sese palliare studet „ sub prætextu veri Euangelii, sub titulo no- „ minis Christiani, nec oboritur unquam hære- „ sis, nisi aut ex verarum Scripturarum falso in- „ tellectu, aut ex falsarum Scripturarum usu, „ quæ cùm non sint Christi recipiuntur ut do- „ ctrinæ Christi. Proinde vetustissimus ille Ter- „ tullianus docuit, Hæreticos NON ESSE ULLO „ PACTO ADMITTENDOS AD DISPUTATIO- „ NEM DE SCRIPTURIS SACRIS: tum quòd „ orthodoxis tantùm competat Scripturarum „ professio, tum quòd ex congressionibus illis plus est mali, quàm boni". Quibus ille præmissis subnectit varia in eam rem Tertulliani testimonia, quorum potissimum est à nobis superiùs descriptum c. 24. §. 81. & dispunctim perpensum c. 25. per totum. Quo testimonio recitato subdit ibidem inferiùs idem Driedo: "Hæc est „ Tertulliani doctrina, sine cujus lectione, „ Hieronymo teste, nec ipse Cyprianus ullum „ diem pertransisse legitur. Sed hìc mox occur- „ res dicturus: *Si non est cum hæreticis disputan-* „ *dum, quâ ratione Patres Ecclesiastici, Hieronymus,* „ *Augustinus, tot Voluminibus scriptis contra diver-* „ *sas hæreses cum hæreticis sunt congressi? Deinde cur* „ *& ipse Tertullianus cum hæreticis disputavit, &* „ *contra illos Volumina scripsit? Cur Paulus Apostolus* „ *invalescebat & confundebat Iudæos: & loquebatur* „ *cum Gentibus, & disputabat cum Græcis Act.* 9. „ Respondeo, Aliud esse pro Ecclesia contra „ hæreses seu doctrinas hæreticorum scribere, „ confutare errores & rationes eorum, argu- „ menta contra fidem facta pro Christi fideli- „ bus dissolvere, malignas Scripturarum inter- „ pretationes ab eis datas Ecclesiis manifestare; „ quemadmodùm fecêre Ecclesiastici Patres in „ diversis Voluminibus contra hæreticos scri- „ ptis: Aliud verò, disputare cum hæreticis, „ præsertim coram plebe, & de Scripturis Sa- „ cris, quas malignis interpretationibus depra- „ vant: quod ut plurimùm non expedit neque „ ipsis hæreticis, quippe qui pertinaces sunt & „ superbâ animositate inflati, *Nec suasionibus*, ut „ inquit Bernardus, *flectuntur, quia subversi sunt;* „ *nec Ecclesiam Christi audiunt, quia illam apud se* „ *esse dicunt; neque authoritatibus corriguntur, quia* „ *non recipiunt*: neque ipsis audientibus, præ- „ sertim infirmis in fide, qui & facilè alior- „ sum sunt mobiles, quibus & plerunque hæreti-

Vide Tertul. lib. de Præscript. c. 4. & Vincent. Lyrin. cap. 16 & seqq.

Mat. 7. 15.

Præoccupatio.

Vide Bernd Serm. 66. in Cantica.

„ hæreticorum rationes & malignæ Scripturarum interpretationes videntur Sanctis Catholicorum sententijs verisimiliores. Quamobrem frequentiùs plus mali inde provenit, quàm boni". Conferat Lector hanc Driedonis responsionem ijs quæ à nobis dicta sunt superiùs cap. 37. & tribus sequentibus. Animadvertat præterea Driedonem ista scripsisse ante condemnationem Lutheranæ hæreseos ab œcumenica Tridentina Synodo factam: siquidem ipse mortuus est anno 1535. adeòque decennio ante inchoatam Tridenti Synodum. Ex quo conijcere licebit, quantopere Lutheranorum inquietudini contradixisset, si Synodalem jam censuram vidisset.

CAPVT LXIV.

Prædictis tribus Academiæ Lovaniensis Theologis, ante Synodi Tridentinæ completionem defunctis, subnectuntur alij eâdem Synodo posteriores: inprimisque Iudocus Tiletanus, cuius elogia præmittuntur. Quantopere à Carolo V. Imperatore is honoratus fuerit uti Rector Academicus. Eius Apologia pro Decretis Tridentinis adversùs Kemnitium. Varij Catholicorum conatus pro Lutheranorum reductione frustrà adhibiti recensentur ab ipso. Qualiter iam tractandi Lutherani iuxta ipsum?

CCVIII. PRædictis tribus Academiæ Lovaniensis Theologis, ante Synodi Tridentinæ consummationem defunctis, addamus & alios aliquot Synodo posteriores. Quos inter inprimis occurrit Iudocus Ravesteyn Tiletanus. Hic ipse est, cui Rectoratum Academicum Anno 1545. gerenti *Carolus V. Cæsar Lovanij existens loco cessit, & latus texit*, prout in Descriptione Academiæ lib. 1. c. 6. memorat Nicolaus Vernulæus: & ante eum Iustus Lipsius in suo Lovanio lib. 3. cap. 3. licèt hic personam non exprimat, sed dignitatem duntaxat Rectoralem, ita scribens: *Aiunt Carolum V. Imperatorem illum verè Augustum, cùm forte hìc esset, loco cessisse, & lat is Rectori texisse. Magna humanitas, si non debuit; magna, etiamsi debuit.* Extat ejusdem Tiletani Elogium à Miræo compositum, ubi sic legitur: " Plurimos sanè cujusvis Facultatis eruditos homines Flandria nostris temporibus protulit. Inter Theologos quidem *Iudocus Ravestenius* multis nominibus eminet. Is *Tileto* oppido, quod Provinciæ umbilicum ferè obtinet, oriundus, sacra studia in Maiori Theologorum Collegio Lovanij prosequens, ibidem diu œconomiam administravit. Doctoris Theologi titulum adeptus, Collegij Hauterlæi Præses, & Academiæ curator seu Privilegiorum Conservator constituitur: honestis Sacerdotijs, præpositurâ Walcuriensi in agro Gallo-Brabantico, & Canonicâ dignitate Lovanij ornatus. Vir sinè eruditus, nec græcè ignarus; cujus summam vitæ integritatem, & prudentiam longo rerum usu partam, peculiaris quædam morum gravitas magis commendabat, quæ in gestu, incessu, vultu, tota denique corporis constitutione, resplendentibus veluti radijs, elucebat. Erat porrò sedulus in docendo, actis & vehemens in disputando, in consilijs dandis circumspectus & maturus. Theologicæ Scholæ splendor, & Catholicæ Ecclesiæ incrementum inprimis illi curæ erant. Quo factum, ut hæreses Belgium infestantes acerrimè doctissimèque confutaret." &c. De eodem & Valerius Andreas in fastis Academicis: " Celebris nominis fuit Theologus (inquit) in hac nostra, & superiori Germania: jussu Caroli V. tum ad sacrum Concilium Tridentinum, tum ad Colloquium Wormaciense, missus: primusque & solus Flacci Illyrici, & aliorum Augustanæ Confessionis Ministrorum, qui in Ecclesiam Antverpiensem irrepserant, impiam doctrinam Scripto confutavit; Martini ad hæc Kemnitij Examen ac Censuram adversùs Decreta Sacri Concilij Tridentini solidâ Defensione profligavit. Et porrò profligaturus erat, nisi Deus, dum reliquas Defensionis partes adornat, in medio conatu ex hac vita eum evocasset".

Vernulæus. Lipsius. F. Miræus Decade 2. Elogior. c. 7. Fasti Academici.

CCIX. Hujus *Defensionis* sive *Apologiæ* pro Decretis Synodi Tridentinæ adversùs Kemnitium, duas ille complevit partes; quarum prior prodijt Lovanij Anno 1568. posterior ibidem Anno 1570. quo & Author obijt die VII. Februarij. Priori parti præter præfationem ad lectorem præfixa est Epistola Dedicatoria ad Ducem Albanum, Belgij tunc pro Rege Catholico Gubernatorem, quæ Authoris mentem ac sententiam, de vitandis disputationibus ac Colloquijs cum Lutheranis jam syno-

synodaliter damnatis, luculentissimè exprimit, ita incipiens: G „Difficillimis hisce & perturbatissimis temporibus, sæpè ac multùm deliberatum est, quanam ratione dissidium in Religione componi posset. Ac principiò visum est Catholicis Principibus, & sapientibus quibusdam Viris consultum, ut indicerentur mutua inter partes dissidentes COLLOQVIA, CONGRESSVS, seu COLLATIONES; atque experimentum sumeretur, num per amicas & benignas Collationes possent authores dissidiorum ad sinceram & veram doctrinam, & ad concordiam revocari. Verùm post Congressus & Colloquia sæpe etiam repetita, tandem COMPERTVM EST, verissimè & gravissimè Tertullianum, qui cum admodùm multis hæreticis conflictatus est, scripsisse: inutilem esse catholicorum congressum & disputationem cum hæreticis: quia, cùm præter Scripturam divinam nihil suscipiant, eam tamen aut non integram suscipiunt, aut eam quam suscipiunt perversis interpretationibus pertinaci animositate depravant". Et subjunctis in hanc rem verbis Tertulliani, superiùs cap. 24. §. 81. descriptis, subinfert inferiùs ibidem Tiletanus: " Ergo non ad Scripturas provocandum est, nec in his constituendum certamen: quibus aut nulla, aut incerta victoria est, aut parum certa. Præscriptione itaque antiquitatis, non disputatione convincendi & expugnandi sunt hæretici. Vnde Theodosio Imperatori perquirenti consilium, quo tolli possent schismata, & extirpari hæreses, respondisse scribit Socrates lib. 9. Hist. Tripart. cap. 19. Sisinnium: *Quòd disputatio non solùm Schismata non uniret, sed etiam hæreses ad maiores contentiones adduceret: sed consulendam esse doctrinam & Traditionem Veterum Patrum & Doctorum, qui ante exorta Schismata & hæreses instituissent & gubernassent Ecclesias, & in ea doctrina acquiescendum esse.* Itaque frustrà adhibitis Colloquijs & Collationibus, deinceps tentatum est, num possent in Comitijs Principum Imperij, dissidia, Schismata, & hæreses tolli, & concordia, pax, atque consensus doctrinæ restitui: Sed quàmlibet æquis conditionibus & moderationibus propositis, quæ modò catholicæ Religioni congruerent, nihil, ob pervicaciam hæreticorum, in eis effici & impetrari potuit. Et sanè ad dirimendas & tollendas controversias Religionis, quæ in quæstionem & disceptationem partium venerunt, non Imperialia & sæcularia tribunalia instituta sunt; sed ad Ecclesiastica judicia, Ecclesiasticorum negotiorum cognitio & tractatio propriè pertinet. Nec moderationes, quæ publicæ pacis ac tranquillitatis causâ in civilibus & politicis negotiis aliquando per Principes sæculares ritè constituuntur, admittit fides & Religio, semel à Christo & ab Apostolis Ecclesiæ tradita. Quod eruditè & graviter in Epistola ad Valentinianum juniorem Imperatorem, quem, ut litem dirimeret inter Catholicos & Arianos, ad se vocasset de fide litigantes, magnâ libertate coarguit Ambrosius quòd eam provinciam Imperatoriâ potestate usurpare præsumeret. Et celebris est illa Magni Basilij sententia, quâ Imperatoris Valentis Præfecto, monenti, *ut tempori pareret, & non tot Ecclesias propter parvam dogmatum subtilitatem vexari pateretur*: & promittenti, *si id faceret, Imperatoriam amicitiam, multaque beneficia*: Sanctissimus Episcopus respondit: *Adolescentibus hæc verba congruere: at qui divinis nutriti sunt Eloquijs, corrumpere de divinis dogmatibus ne unam quidem syllabam patiuntur; sed pro his, etiam omnes mortis species amplectuntur.* Nec minùs celebris est illa D. Chrisost. sententia: *Si verò alicubi pietatem labefactari videris, ne præponas concordiam veritati, sed generosè persistas ad mortem usque.*

„CCX. Jam quando nec per colloquia seu Collationes, nec per Principum Comitia seu Conventus, pacem & consensum Religionis posse restitui CERTISSIMO COMPERTVM FVIT: deliberatum est num per Concilium Nationale possit exorta de Religione controversia dirimi & tolli, quando œcumenicum Conciliū tam ægrè coire & absolvi posse videretur. Et cùm illud dissensionis authores & pacis perturbatores magnâ contentione & studio expeterent ac urgerent, rectè & sapienter catholici censuerunt, Nationale Concilium neque sincero studio ab Adversarijs expeti, neque etiam alioqui ad Religionis & doctrinæ conciliationem constituendam, idoneum & sufficiens esse; præsertim quando Nationale Concilium, exclusa summi totius Ecclesiæ Pastoris authoritate, ab Adversarijs flagitaretur. Constat quidem in veteri Ecclesia sæpenumerò provincialia & Nationalia Concilia coacta esse, ut collapsa disciplina Ecclesiastica instauraretur, mores reformarentur, negligentia emendaretur, & tollerentur abusus: atque etiam non rarò ut hæreses manifestarentur & damnarentur, præsertim quarum erat manifesta & aperta pernicies: *Non enim*, ut eruditè scripsit doctissimus Augustinus, *congregatione Synodi ex Oriente & Occidente opus erat, ad apertam Pelagianorum perniciem damnandam; cùm potiùs rarissima existant hæreses, propter quas talis necessitas existat. Plurimas enim ubi extiterunt, illic rectè improbatas, damnatasque esse, atque inde per cæteras terras innotuisse devitandas.* Verùm quæcunque seu Provincialia seu Nationalia unquam Concilia habita sunt

G. Judocus Tiletan. Epist. nuncupator. Apolog. pro Decretis Triden. cont. Kemnitium.

Socrates.

Vide Ambros. L. 5. Epist. 32 & Orat. ad Auxentium de Basilicis tradendis, & Epist. 33 ad Marcellinā Sororem.

Vide Theodoret. L. 4. Histor. Eccl. c. 16.

Vide Chrysost. Homil. 22. in Epist. ad Romans.

Vide August. 4. ad Bonifa. cap. 12. Vide hic superiùs cap 22. §. 73.

„ sunt in Ecclesia, sine authoritate Sedis Apostolicæ, aut certè sine ejus approbatione & confirmatione, magis Schismata & divulsionem Ecclesiarum, quàm pacem & consensum pepererunt: nec in Ecclesia fidem obtinere potuerunt. Et sanè quando quæstiones & controversiæ de Religione, per plures Christiani Orbis Nationes disseminatæ sunt, per Judicium & Censuram unius alicujus Nationis non commodè & sufficienter tolli possunt.

„ CCXI. Tandem igitur, frustrà tentatis superioribus consiliis & remediis, ad Concilium œcumenicum & plenarium (*cujus*, ut graviter dixit Augustinus, *saluberrima est in Ecclesia authoritas*: & cui, tanquam Sacrosanctæ, nemo, qui Catholicus haberi vellet, contradicere auderet) quod diu & multùm expetitum, desideratum, & flagitatum erat ab utraque dissidentium parte, tanquam ad unicum asylum, & sacram fluctuantis & gravi tempestate jactatæ Petri naviculæ anchoram & fidam stationem (quanquam id fieri sine gravi sumptu, labore, & sudore non posset) confugiendum esse, perspectum est. Itaque per legitimam Apostolicæ Sedis authoritatem, & catholicorum Principum consensum, approbationem, & etiam expetitionem, & flagitationem, coactum est, & tandem, post multos labores ac sudores, Spiritus Christi opitulatione & auspiciis, absolutum est œcumenicum Concilium: ac de controversiis & quæstionibus antea exortis, quibus pax & concordia Ecclesiæ scindebatur, sententia aperta & manifesta pronunciata & dicta est. Sed sanè (quod summopere exspectabatur, desiderabatur, & optabatur ab omnibus piis, atque adeò toto Orbe Christiano) dissensiones & hæreses, schismata & contentiones, adeò sublata non sunt, ut major potiùs dilaceratio, divulsio, & distractio Ecclesiarum, & veræ ac catholicæ doctrinæ acrior oppugnatio consecuta sit. Etenim qui contra se pronuntiatam sententiam cernunt, ipsam Spiritus Sancti & Concilii universalis sententiam non modò cavillari ac suggillare, sed superbissimâ atrogantiâ, & sceleratissimâ malitiâ irridere & conculcare nihil verentur: luculentissimè declarantes, & planè demonstrantes, se nunquam sincero sinceræ veritatis studio, Concilii œcumenici Judicium & Censuram expetivisse: sed, quod de Pelagianis olim scripsit Augustinus, *Hanc gloriam captasse, ut propter ipsos totius Orbis Synodus congregaretur.* Et quia veritati jam satis manifestatæ nolunt acquiescere, sed potiùs in pravâ suâ sententiâ pertinacissimè perseverare eligunt, & sacrilego ac nefario schismate se studiosè ab Ecclesia Christi separant, *mittit illis Deus operationem erroris*; seu efficacem illusionem, *ut credant mendacio*, & pereant, *eò quòd charitatem veritatis recipere noluerunt.* Itaque pertinacissimâ animositate tandem excæcati, & *in sensum reprobum traditi*, semper in pejus proficiunt, & meretriciâ fronte & impudentiâ universam ferè christianam doctrinam & Religionem evertere, & de calice erroris sui omnibus Regnis propinare sollicitè student. Scribit Vincentius Lyrinensis, antiquum illum hæreticum *Nestorium*; *ut uni hæresi suæ aditum patefaceret, & fidem conciliaret, cunctarum aliarum hæreseon blasphemias insectatum esse*: scilicet, alioquin ab Auditoribus explodendum, si antiquas & priùs damnatas ac sepultas hæreses ab eo revocari intelligerent. At nunc (incredibile dictu) cùm pertinacissimi nostri sæculi hæretici nullum ferè dogma Religionis integrum & inviolatum relinquant, & propalàm plurimas damnatas & anathematizatas hæreses resuscitent, defendant, & tueantur; instabilis populus Christianus eis audientiam præbet, fidem accommodat, & de aureo seductricis Babylonis calice libenter, studiosè, & avidè bibit. Hæc cùm ita sint, quid superest, quod Catholici rectè & utiliter cum pertinacissimis hæreticis, post concilii œcumenici, hoc est, totius Orbis Christiani, Judicium & sententiam, agere & transigere possint? Certè id unum, quod scribit de Pelagianis Augustinus: *Orbem*, inquiens, *Catholicum, quoniam Domino eis resistente pervertere nequeunt, saltem commovere conantur: cùm potiùs vigilantiâ Pastorali & diligentiâ, post factum illis competens sufficiensq; Judicium, ubicunque isti lupi apparuerint, conterendi sint; sive ut sanentur atque mutentur, sive ut ab aliorum salute atque integritate vitentur, adjuvante Pastore Pastorum Christo.* Et rursùs alibi, cùm Pelagiani ad novas Collationes provocarent, post Episcoporum Sententiam: *Vestra*, inquit, *apud competens Judicium communium Episcoporum causa modo finita est. Nec ampliùs vobiscum agendum est, quantùm ad jus examinis vestræ doctrinæ pertinet, nisi ut prolatam sententiam cum pace sequamini. Quod si nolueritis, à turbulenta vel insidiosa inquietudine cohibeamini. Vobisq; sufficiat, quòd vos Ecclesia Catholica & maternâ lenitate sustinuit, & Judiciariâ severitate, vel potiùs medicinali necessitate damnavit*".

Vide Aug. Epist. 118. c. 2.

Vide Aug. l. 4 ad Bonif c. 12.

2. Thess. 2. 10.

Rom. 1. 28.

Vide Lyrin. cap. 16.

Vide Aug. l. 4 ad Bonif c. 12. Vide suprà hic c. 21. § 71.

Vide l. 5. cont. Julian. c. 1. Vide suprà hic c. 21. § 71.

CAPUT

CAPUT LXV.

Proferuntur in eandem rem suffragia Guilielmi Lindani *Episcopi Ruremundensis & Gandensis*, Henrici Gravii, *&* Guilielmi Estii *Cancellarii Duacensis. Ac tandem concluditur postremus iste cardo repellendi Lutheranos à publicis disputationibus.*

CCXII. Tilletano in hac testium classe succedat Guilielmus Lindanus, Ruremundensium primus, & Gandensium secundus Episcopus: [H] Vir (teste Baronio) non „ tantùm omnis generis litterarum eruditione „ clarissimus, verùm etiam egregii Confesso- „ ris fidei nobilitatus insignibus: quippe qui „ exilia, proscriptiones, ærumnas incredibi- „ les, ac mortes penè frequentes, inconcusso „ robore, fidei causâ sustinuit. Quem tot „ victoriis auctum, ac majora conantem, hisce diebus Romæ videre meruimus". De eodem & Miræus in Elogiis: [I] Non actione „ solùm (inquit) sed & Scriptis, ut Symbo- „ lo præferebat, *Prælia Domini præliatus est*. Scri- „ psit enim *Dubitantium Dialogum* de origine „ Sectarum hujus sæculi, *Panopliam Euangelicam: De optimo genere sacras litteras interpretandi*; aliaque plurima, stylo heroico ac gra- „ vitate pleno. Creatis eâ tempestate per Bel- „ gium Episcopis, primus apud Geldros Ru- „ remundæ ad Mosam fluvium Antistes re- „ nuntiatur: sed crescente indies Calviniano- „ rum turbâ, Regiumque imperium, pro „ turbulento Sectæ ingenio, exuente, in exi- „ lium actus Romam ad Gregorium XIII. „ Pontificem Maximum se contulit: A QUO „ IN PURPURATORUM PATRUM SENATU „ CORAM LAUDATUS, pòst cum ejus Inter- „ nuntio ad Regem in Hispaniam proficisci- „ tur. Ab illo humaniter, ut à Rege verè Ca- „ tholico fieri amabat, acceptus, cùm domui- „ tionem parat, nec opinanti Rex sponte pro- „ misit, Theologos se Lovanii Grudiorum, „ & Duaci Catuacorum liberaliter, ut Ecclesiæ alumnos educaturum". Præter Opuscula hujus Viri mox ex Miræo commemorata extat egregium ejus volumen, inscriptum: *Apologeticum ad Germanos, pro Religionis Catholicæ pace, atque solida Ecclesiarum in vero Christi Iesu Euangelio concordia*. In hujus Voluminis Præfatione, Maximiliano 2. Cæsari nuncupatâ, postquam varios modos sarciendæ concordiæ memorasset, & improbasset: [K] Ecquænam igitur „ (subdit) tandem tibi superesse videtur con- „ cordiæ istius sarciendæ ratio? Colloquijs „ variâ jam pridem formâ, tanto pacis studio, „ indictis, quidnam promoverit Diva Augu- „ storum Caroli & Ferdinandi Pietas, notius „ est, quàm ut sit commemorandum. PUBLI- „ CIS DISPUTATIONIBUS MULTO MINUS „ RES CONFICIATUR, quòd citra Arbitrorum potestatem fuerit partes conciliare". Rursùs in Præfatione præfixa Orationibus Theologicis Ruardi Tapperi abs se editis, ita in hanc rem alloquitur Rudolphum 2. Cæsarem: " Inter omnes Romani Imperij curas, Sacræ „ Cæsareæ Majestati Tuæ divinitùs creditas, „ nulla est, quæ te, Cæsar Auguste, magis „ sollicitum tenere debeat, nulla quæ magis „ sollicitiùs habere anxium, quàm serium in- „ staurandæ quamprimùm Apostolicæ Christi „ Religionis studium, & cura citò pacandæ „ atque in concordiam revocandæ miseræ tuæ „ Germaniæ, tot nunc immanibus impiarum, „ prô dolor, hæreseon Sectis dissectæ, tot fe- „ ralibus schismatibus dilaniatæ, tot factio- „ nibus funestissimis dissipatæ, atque lupo- „ rum verè *Euangelicorum* rabido furore tantùm „ non evisceratæ. Hanc ad rem feliciter, at- „ que uti sedula Principis Christiani functio „ postulat, conficiendam, nihil ita profuerit, „ quàm hujus mali (quo nunc Germania non „ modò laborat, sed misera etiam majori ex „ parte ruit, collapsa concidit, eversa exta- „ bescit, perit, interit) & originem nosse, & „ remedia illi dudum per Tuos avos Augu- „ stos, majori verè pietatis studio, quàm so- „ lido Ecclesiæ Christi fructu, aut salutari no- „ stræ Reip. usu adhibita, tenere perspecta. „ Nam si frustrà tantos per Viros fuere ten- „ tata, & Religionis conciliandæ, & Reip. „ tranquillandæ causâ, tum Comitia pluri- „ ma, tum Colloquia Doctorum utriusque „ Partis Virorum, varia: quorsum temerè, ne „ dicam stultè, in eundem sæpiùs impingimus „ lapidem? Cur ad inefficacia, imò verè no- „ xia curandæ, sanandæque Reip. confugi- „ mus remedia, hactenus inutiliter, nescio „ an damnosè, certèque causæ nostræ detri- „ mento, admota? Præclarè namque Sysin- „ nius ille, Agellii Episcopi Diaconus, Ne- „ ctorio Constantinopolitano, consilii „ causâ à Theodosio Augusto, de tollen- „ da hæreseon sui temporis plurimarum discordiâ

[H] H. Baron. in Notis Martyrolog. die 22. Septemb.

[I] I. Miræus Decade 1. Elogiorum cap. 6.

[K] K. Lindanus in Præfat. Apologetici Part. 1.

„ cordiâ, & reddendâ Religioni Catholicæ „ concordiâ rogato, respondet: *Disputationes de „ fidei dogmatibus adeò schismata Ecclesiæ non re- „ conciliare, atque concordiam sarcire, ut hære- „ ticos prætereà magis ad contentionem accendant.* „ Quod non solùm in Arianismo, variis disci- „ pulorum inter se, ut nunc *Confessionistarum*, „ dissidentium dissidiis discisso, profligando, „ Catholicis usu venit: sed in posterioribus „ etiam Ecclesiæ tempestatibus, quando ali- „ qua nova emersit doctrina; sicuti *Palladius* „ in Concilio Aquileiensi, & Eutyches in „ Chalcedonensi, & alii alibi, suis exemplis „ declararunt: ut modò de Colloquio illo „ Wormaciensi nihil dicamus, ad quod à Fer- „ dinando I. Augusto, Avo tuo, Dilingâ lit- „ teris vocatus, malui alios meum tenere lo- „ cum, quàm frustrà (quod animus mihi præ- „ sagiebat, quemadmodùm tunc significavi „ per litteras singulari non minùs pietate quàm „ doctrinâ venerabili D. Petro Canisio) tem- „ pus illic terere, aut LIGNEAM, quod dici- „ tur, SERRAM TEMERE DIUTIUS TRAHERE. „ Quod & illic, & aliis in Colloquiis, & Di- „ sputationibus tam variis per Germaniam pro „ solidâ Religionis concordiâ habitis, prô do- lor, evenisse videmus".

CCXIII. Lindano jungatur Henricus Gravius, Lovaniensis non solùm Doctor, sed & civis, in cujus Elogio apud Aubertum Miræum hæc inter alia leguntur: [L] Lovaniensium Theo- „ logorum doctrinam & fidem coràm in A- „ driano VI. Alberto Pighio, Guilielmo Lin- „ datio, aliisque; & Tridenti in tot Illustribus „ Viris ab Academia ad Synodum missis, Ro- „ mana Sedes non semel experta est. Neque „ ignotum id esse potuit Sixto V. Pontifici „ Maximo, acri ingeniorum æstimatori, qui „ Bibliothecæ Vaticanæ, Pontificioque Ty- „ pographeio præficiendum, Lovanio *Hen- „ ricum Gravium* Doctorem Theologum evo- „ cavit; ut quem parentis sui Bartholomæi „ Typographi exactissimi diligentiâ ac fide „ æmulum futurum confideret. Romam ita- „ que ut venit, Gregorio XIV. Pontifici „ Maximo (Sixtus jam obierat) mirificè se „ probavit; gratusque Borromæo, Carafæ, „ Columnæ, Cusano, aliisque Cardinali- „ bus extitit. Cum Cæsare Baronio quoque, il- „ lustri illo Ecclesiasticæ antiquitatis Præcone, „ ut acri vir judicio, atque in SS. Patrum „ Scriptis diu multumque versatus, persamilia- „ riter contulit. Septimum namque B. Augu- „ stini Tomum, qui de hæresibus est, post Mar- „ tinum Lipsium, Notis jam anteà illustrarat". &c. Clausit ille diem suum Romæ, quinto postquam eò appulerat Mense. Tumulum ei erexit præfatus Baronius, Epitaphiumque inscripsit: *Henrico Gravio, eximiæ pietatis spectatæq; eruditionis Viro: quem post quatuor lustrorum in florentissima Lovaniensi Academia S. Theologiæ publicam Professionem Sixtus V. Pont. Max. insignis eruditionis ergo Romam evocavit, Gregorius XIV. in Pontificiam Aulam excepit: sed amplioribus honoribus dignum Christus in cælum evexit.* De ejus obitu Academiam Lovaniensem idem Baronius certiorem reddidit, litteris in eam rem exaratis, hujus tenoris: *Vix digitus inhæret calamis præ dolore, quo affectus est animus, & hebetatum est corpus amissione Clarissimi Viri Domini Henrici Gravii: quem anhelantem ad cælestem Patriam, invitum retinere in hac vita nullatenus potuimus; licet in hoc plurimum studii atque officii impenderimus. Vix credi potest quantū mœroris eruditi quique ac probi Viri in Urbe conceperint: Iam degustaverant egregiam ipsius eruditionem & sinceram morum probitatem. In pluribus Comitiis de nonnullis Ecclesiasticis controversiis, summæ peritiæ specimen edidit: quam ob causam cunctis admirationi ac venerationi pariter esse capit. Coluit eum inter Ill.*[mos] *ac R.*[mos] *Cardinales, vitâ, moribus, & eruditione præclarus Cardinalis Borromæus: Columna etiam, Cusanus, & alii complures eum omni officio prosecuti sunt. Ego autem indignus inter tales adnumerari, præ omnibus (dicam audacter) amplexus sum Virum, & instar Ionathæ cum Davide conglutinata est anima mea cum anima illius: adeò quę tenaci vinculo, ut nec mors ipsa, quæ solvit omnia, valuerit me ab eo separare. Versatur assiduè veneranda eius imago in mente mea: sonitus verborum eius adhuc in auribus meis personat. Repeto frequenter illud: O quando, GRAVI, tecum Christo perfruar? Sed quid in his versor? Luctum iterum provoco, & vos, quos solari debeo, acerbiori dolore conficio; tanti iactura Viri. Unum illud sic habetote; Patres Amantissimi; me ardentiore requirere studio in Vobis, quod iam possidebam in Gravio. Recipite me & connumerate inter Collegas vestros: accipite inter amicos Baronium vestrum, licèt doctrinâ longè imparem, amore tamen nulli secundum. Sitt huius optatissimæ coniunctionis nexus digna merita Gravii. Valete, mihiq; hæc non sine lacrymis scribenti ignoscite. Romæ 3. Nonas Aprilis 1591. DD. VV. Servus, Discipulus, & si quis ero Amicus. Cæsar Baronius.* Iam videamus quid Gravius ille tantopere deprædicatus, de Lutheranorum inquietudine, ac disputandi prurigine, post latam in œcumenica Tridentina Synodo finalem in eos sententiam, censuerit. Is igitur in Notis super Tomo 7. Augustini, ad caput 12. libri 4. ad Bonifacium; ubi Augustinus refert Pelagianos pridem rite damnatos, tametsi non ab aliqua Synodo œcumenica, non acquiescere damnationi, sed flagitare ulteriorem dogmatum suorum discussionem, sic scribit: [M] Eodem „ exemplo & nostri temporis hæretici ad uni- „ versalem olim Synodum à Pontifice appella- „ runt: quæ cùm sit nuper Tridenti peracta, nec „ finitâ jam causâ litem, erroremq; suum finire volunt". Recolat Lector quæ super hac

L. Miræus Decade 3. Elogiorum cap. 5.

Baronius.

M Henric. Gravius in Notis ad caput 12. lib. 4. ad Bonif.

comparatione Lutheranorum cum Pelagianis scripsimus superiùs cap. 21. §. 71. Ejusdem quoque Gravii putatur esse marginalis illa Nota ad caput primum Libri 3. Augustini adversùs Julianum: *Non est de totius Ecclesia causa adversùs hareticos tanquam per monomachiam à quoquam decertandum.*

CCXIV. Agmen claudat Guilielmus Estius ex Doctore Lovaniensi Cancellarius & Professor Regius Academiæ Duacensis: qui sententiam suam de Catholicorum disputationibus adversùs hæreticos legitimè semel ab Ecclesia damnatos, hisce verbis expressit:[N] Lex divina „certum instituit judicium, quo controversiæ „semel terminatæ, rursùs ad examen revocari „non possent: Ne, sicut Apostolus ait, *semper simus velut parvuli fluctuantes, & circumferamur „omni vento doctrina*: Ne *simus*, sicut idem Apostolus ad Timotheum scribit, *nihil scientes, sed „semper languentes circa quæstiones, & pugnas verborum*: Neve, quod ad eundem, *semper discentes, & nunquam ad scientiam veritatis pervenientes*. Hoc enim verissimè in eos competere, qui „nec inquirendi, nec dubitandi, nec disputandi „finem faciunt, nec in ullo judicio acquiescunt, nisi quod ipsi privatâ sumunt authoritate, quis non videat? Porrò judicium illud „certum, quod controversijs fidei dirimendis „instituit Lex divina, non aliud est quàm judicium Ecclesiæ Catholicæ, sive per supremum „Ecclesiæ Pastorem & Judicem Romanum „Pontificem, prolatum, sive in Concilijs approbatis expressum, sive ex unanimi & consentiente SS. Patrum doctrinâ, velut diversorum „Judicum sententiis in unum idemq; Decretum conspirantibus, acceptum. Quos utique „tres modos certæ definitæq; sententiæ, in omni quæstione fidei ac morum, omnis Antiquitas agnovit. Quare, si etiam in rebus humanis „ac negotijs sæcularibus observandum est quod „generaliter præcipit Sapiens, dum ait: *Non iudices contra Iudicem, quoniam secundùm quod iustum est iudicat*: quanto minùs contra Ecclesiã, „rerum spiritalium Judicem à Christo constitutam, judicare fas erit? quoniam multò magis illa *secundùm quod iustum est iudicat*. Hæc „enim, Apostolo testificante, *Columna est & firmamentum veritatis*. Hæc à Domino *supra petram adificata*, tantâq; soliditate fundata est, „ut *porta Inferi nunquam adversùs eam sint pravalitura*. De hac præceptum habemus à Domino, ut *qui eam non audierit, sit nobis sicut Ethnicus & publicanus*. Quamobrem, ne „semel ab Ecclesiâ judicata ac definita fidei dogmata, deinceps ullâ DISPUTANDI temeritate convellerentur, non „solùm PATRES docuerunt, PONTIFICES decreverunt, CONCILIA statuerunt, verùm etiam pijssimi IMPERATORES „sanxerunt. Neque id modò, quòd perspice„rent ejusmodi temeritatem paci Ecclesiæ, „quam procurare & conservare tenentur, esse „vehementer inimicam, sed quòd etiam intelligerent contrariam esse Legi divinæ, Christique promissis: quibus ita confirmata est „Ecclesiæ judicatoria potestas, ut à veritate „fidei aberrare non possit: ut proinde impium „sit, ejus judicium vel contemnere, vel ab eo „provocare. Hanc igitur regulam si secuti „fuerimus, uti profectò debemus omnes quotquot Christiani & Catholici dici volumus, „jam certè facillimum cuique erit, animo „complecti ac reputare secum, quid de tam „multis toto hoc nostro sæculo subortis novorum Dogmatistarum opinionibus, apud „se statuere debeat". Hæc ibi Estius, qui in sepulchrali inscriptione meruit appellari, *Pietatis, Doctrina, Modestia, Beneficentia speculum*: & cujus effigiei subscripti visuntur hi versus: *Quicunque effigiem Guilielmi conspicis Estj: Estj, qui una fuit gloria Theologon: Relligio, Virtus, Doctrina, Modestia morum, Hæc uno intuitu conspicienda patent.*

N. Estius Orat. 9 Theologica.
Eph. 4. 14.
2. Tim. 6. 4.
2. Tim. 3. 7.
Eccli. 8. 17.
1. Tim. 3. 15.
Mat. 16. 18.
Mat. 18. 17.

CCXV. Tantâ igitur circumfusi nube testium, securè concludere possumus, Non esse cum Lutheranis certamen doctrinale ineundum; sed inviolabilibus Ecclesiæ Decretis ac Sanctionibus in eos conditis insistendum. Si enim ab his semel fuerit recessum, si vel unum horum in dubium fuerit revocatum, aut iteratæ discussioni subjectum; nullum profectò etiam in reliquis superesset authoritatis momentum: atque ita Adversarii ante initum certamen clamabunt triumphum, ante instructam aciem jactabunt victoriam. Nam si Oecumenica Synodus, universalem Ecclesiam repræsentans, errare in aliquo fidei dogmate possit, recessit ab ea Spiritus Christi, prævaluerunt adversùs eam portæ Inferi; & facta est discipula erroris, quæ putabatur magistra veritatis: [O] Detestandum ergo nobis est (ut Papæ Leonis verba resumam) perseveranterque vitandum quod fraus hæretica nititur obtinere; „nec in aliquam disceptationem piè & plenè „definita revocanda sunt: ne ad arbitrium „damnatorum IPSI DE HIS VIDEAMUR AMBIGERE, quæ manifestum est, per omnia Propheticis & Euangelicis & Apostolicis authoritatibus consonare. Unde si qui sunt, qui ab „his quæ cælitùs sunt constituta dissentiunt, „suis opinionibus relinquantur; & ab unitate „Ecclesiæ, cum ea, quam elegêre, perversitate discedant. Nam nullo modo fieri potest, ut qui divinis audent contradicere Sacramentis, aliquâ nobis communione „socientur. Jactant se in sui eloquii vanitate, & de argumentationum suarum versutia, „quæ inimica est fidei, glorientur. Nobis placet Apostolicis obedire preceptis, dicentibus: „*Videte, ne quis vos decipiat per Philosophiam, & ina-*

O. Leo. Epist. 78 et 2 vide suprà hic cap. 23. §. 34.
Col. 2. 8.

„ *& inanem seductionem hominum.* Nam secundùm eundem Apostolum, *Si quæ destruxi hæc ædifico, prævaricatorem me constituo*". Hæc quidem ille de Eutychianis, Synodo Chalcedonensi obstrepentibus, ejusque Decreta revideri retractarique poscentibus: sed nihilo profectò minùs militant in Lutheranis, Tridentinam Synodum blasphemantibus, ejusque Decreta ac Canones disputationi jam subjici flagitantibus; Omnia insuper legitima Theologicarum disputationum principia amputantibus; damnatos olim errores ex Orco resuscitantibus; Colloquiorum hactenùs frequentiâ non in melius unquam, sed in pejus semper proficientibus; aures suas more aspidum veritati obturantibus. Dicamus ergo nos de eis, vel saltem de eorum Magistris ad disputationem publicam Catholicos provocantibus, quod Augustinus olim dicebat de Donatistis similiter insolescentibus, & Ecclesiam inquietantibus: [P] Urinam quæ hactenùs dicta ac „ deducta sunt aliquando cogitent, vel serò „ cogitent, vel detumescente animositate „ cogitent: ad se redeant, se interrogent, se „ discutiant, sibi respondeant; pro veritate „ non timeant eos, quibus falsitatem diutissimè „ vendiderunt: Ipsos enim timent offendere: „ erubescunt humanæ infirmitati, & non erubescunt invictissimæ veritati. Utique hoc „ timent, ne dicatur eis: *Quare ergo nos decepistis? Quare nos seduxistis? Quare tanta mala „ & falsa dixistis*? Respondere deberent, si „ Deum timerent: *Humanum fuit errare; diabolicum est, per animositatem in errore manere. „ Melius quidem erat, si nunquam erraremus: sed „ quod secundum est faciamus, ut errorem aliquando „ emendemus. Decepimus, quia decepti eramus: „ falsa prædicavimus, quia præ dicantibus falsa „ credidimus.* Dicant suis: *Simul erravimus, simul „ ab errore recedamus: Duces vobis fuimus ad foveam, & secuti estis cùm duceremus ad foveam; „ & nos nunc sequimini cùm ducimus ad Ecclesiam.* „ Possent ista dicere, indignantibus dicerent, „ iratis dicerent: sed aliquando & illi deponerent indignationem, amarent vel serò veritatem".

Gal. 2. 18.

P. August. ser 22. de Verb. Apostoli c. 10.

CAPUT LXVI.

Transitus ad postremam hujus Operis partem, quâ exhibetur & refellitur provocatorius* Confessionistarum *libellus, Comitiis Imperialibus superiori Anno porrectus: cujus occasione labor hujus Scriptionis fuit susceptus.

CCXVI. JUxta ordinem cap. 22. §. 74. præstitutum, superest repræsentandus & refutandus *Confessionistarum* libellus provocatorius, Comitiis Imperialibus, superiori Anno exhibitus. Hunc quippe ordinem mihi prosequendum ibi præstitui, ut *Primò generaliter de disputationibus cum hæreticis tractarem, & quatenùs eæ licitæ sint, aut illicitæ, indagarem: Secundò particulariùs ad Lutheranos descenderem, & peculiares rationes vitandarum cum eis disputationum proferrem: Tertiò denique nuperum* CONFESSIONISTARUM *libellum Comitijs Imperialibus porrectum repræsentarem, & insulsitatem atque inacceptabilitatem conditionum in eo præscriptarum demonstrarem.* Horum trium primum præstiti, à capite illo 22. usque ad 40. inclusivè: Secundùm exinde usque ad præsens caput exclusivè: tertium præstiturus hoc & sequentibus capitibus usque ad finalem totius Operis Epilogum sive Conclusionem. Tanto autem succinctior ac compendiosior futura est postrema hæc Operis portio, quanto plura eam concernentia fuerant in superioribus dicta ac deducta. His enim recurrentibus vitabimus repetitionem, contenti remissione. Tenor igitur præmemorati libelli provocatorii est hujusmodi

QUID CCXVII.

DE RELIGIONE
IN COMITIIS GERMANORUM
PRÆCIPUE CONSIDERANDUM ET CONSULENDUM?

Impressum Anno 1655.

1. Quum Germani abeant in factiones, & alii à Papa Romano dependeant, alii eundem non solùm variorum in Religione abusuum, sed & affectatæ in Ecclesiam Christi & in Reges atque Principes tyrannidis accusent, ipse vicissim cum assectis omnes à se, tanquam infallibili omnium in Religione controversiarum judice dissentientes damnet hæreseos, vix potest consiliis Germanicæ nationis felix successus promitti, nisi aut omnes sine factionibus in eandem Religionem, & quidem veriorem, consentiant, aut, si id ultra vota est, illi, qui hæreseos nunquam convicti sunt ab adversa parte, tanquam extra Ecclesiam positi & à mystico Christi corpore abscissi ne judicentur.

2. Ultimus sanè Rerumpub. finis est, si præstantissimis Politicis credimus, qui est singulorum hominum, salus nempè animarum, adeòque veræ Religionis cura, per quam solam salûs animabus procuratur. Ideòque veram Rerumpub. felicitatem non oportet tam sitam esse in ratione statûs præsentis conservanda, aut in propagatione finium, aut in opibus aliisque rebus fluxis & caducis cumulandis, quàm in vera Religione indaganda & conservanda; per quam omnes & singuli cives ultimâ animæ felicitate frui queant.

3. Gratulandum igitur est Germanis, quod non nisi religioni Christianæ, quæ sola ad cœlum pandit viam, apud illos locus est. Sed & dolendum, quod non eâdem ratione, eâdemque sinceritate ab illis Christus colitur, quodque, qui ex utraque parte à Christo nomen ducunt, & in illius nomen baptizantur, nec, si ab una parte transitur ad alteram, novo baptismo opus esse censent, hostilibus à se odijs dissident.

4. Quod tamen ipsum dum faciunt, utrinque se fatentur suam relinquere Sacræ Scripturæ authoritatem: utrinque Concilia œcumenica contra Arianos, Macedonianos, Nestorianos & Eutychianos approbant, seque à damnatis hæreticis segregant: utrinque ad Patrum primitivæ Ecclesiæ consensum provocant. Et propterea iniquissimum est, si pars Germanorum, quæ à Papæ stat partibus, alteram,

quæ

quæ Auguſtanæ Confeſſioni addicta eſt, eo potiſſimùm nomine, quia à ſe diſſentit, damnat hæreſeos, ſeque ſolam vocat Eccleſiam extra errorem & errandi poſſibilitatem poſitam, & ultimam in omnibus fidei quæſtionibus controverſijs deciſionem devolvit ad arbitrium ſui Papæ: quem tamen reliqui, ut coram facie Eccleſiæ ob tyrannidem & dominatum affectatum, atque ob varios in religione abuſus, vocatum in judicium, ad ſententiam ferendam cenſent ineptum.

5. Unde unuſquiſque facilè colligit, in hac de religione controverſia, Papæ aſſeclas nullo jure damnare adverſam partem, ad Scripturam & genuinum ejus ſenſum atque ad conſenſum primorum in Eccleſia patrum & conciliorum œcumenicorum provocantem: ſed omnino teneri, ut de ijs, in quibus improbantur ab adverſa parte, rationem meliùs reddant, quàm hactenus factum. Nec ſufficit, provocare ad concilium Tridentinum, tanquam œcumenicum & infallibile. Nam totum hoc, quantum quantum fuit, excluſis contradicentibus, celebratum eſt ab illis, qui omnium illorum abuſuum & errorum à Proteſtantibus rei facti ſunt, ob quos vitandi videntur.

6. Quin potius, quia Proteſtantes coram Cæſare Carolo V. in ſolemnibus Comitijs Auguſtanis anno ſeculi ſuperioris XXX. ejuſmodi confeſſionem ediderunt, quæ apertè teſtaretur, nihil diſſonum à S. Scriptura & à Catholica veritate ab illis doceri, licet abjecerint nonnulla dogmata & ritus, qui in Eccleſiam injuriâ temporum & ſuperſtitione nonnullorum Epiſcoporum & Doctorum contra Scripturam & contra antiquos canones invecti ſunt: propterea fas omnino eſt, ut Imperator qui caput eſt Germanorum, non tantum audiat eos, à quorum partibus ſtat in controverſiis religionis, ſed & reliquorum, quorum cura illi quoque incumbit, rationes attendat.

7. Imperatoris certè, ut Chriſtiani inter Germanos regis, adeoque membri Eccleſiæ Germanicæ præcipui officium hoc eſt, curare, ne in cultum divinum ſuperſtitiones irrepant, aut, ſi irrepſerint, ut abrogentur. Cuſtos enim eſt utriuſque tabulæ, & jure regio illi omnis in imperio anima, adeoque etiam illi, qui ſacris operantur, ipſa lege divina ſubjecti ſunt. Et propterea illi, ut olim Imperatoribus & Regibus, convenit concilia indicere; Eccleſias, ſi vitium ceperunt, reformare; Epiſcopos ad rectè illa exequenda, quæ ratione divini muneris illis incumbunt, legibus circumſcribere; eoſdem conſenſu eorum, quorum intereſt, officiis ſacris præficere; clericos delinquentes judicio ſubjicere & criminum convictos punire: utque id legitimè fiat, ſacra judicia ſeu conſiſtoria pro cauſis Eccleſiaſticis decidendis conſtituere; jus patronatus majus & advocatiæ Eccleſiaſticæ ſupremum, juriſdictione illibata ſive per ſe ſive per alios exercere.

8. In hac juriſdictione Eccleſiaſtica, quæ Imperatori vigore Majeſtatis incommunicabilis de jure divino & humano competit, ſuperioribus

ille seculis admodum turbatus, imò de illa penè deturbatus est postquam Pontifex Romanus regimen Ecclesiæ seculare & jurisdictionem rerum in Ecclesia externarum ordinandarum sibi rapta Majestate vendicavit, & Regium jus patronatus in Ecclesias Germanorum usurpavit, quin & à suo nutu regna mundi, eorumque translationes suspendit, &, si Reges contra mutire ausi sunt, per abusum clavis ligantis subditos ab eorum obedientia exsolvit, seque non solùm supra Reges, sed & supra ecclesiam & supra ipsa Concilia evectum omnium judicio exemit.

9. Hanc tyrannidem antiqui Germaniæ reges & Imperatores initio non tulerunt, imò ignorarunt. Et hac de causa Carolus M. nullâ habitâ Pontificis Romani ratione, in suis provincijs, quas vel armis subegerat, vel hæreditate adierat, subinde concilia Moguntiæ, Ratisbonæ, Rhemis, Turone, Cabilone, Parisijs, Arelate, Compostellæ regiâ authoritate convocavit, & constitutiones in illis factas confirmavit: quin &, cùm intelligeret in duobus concilijs adversis, nempe Constantinopolitano VI. & Niceno II. (quæ tamen à dissidentibus factionibus utraque inter œcumenica nullo jure relata sunt) de cultu imaginum decisiones minùs orthodoxè factas esse, ipse in magnam Synodum anno DCCXCIV. Francofurti CCC. Germaniæ, Galliæ & Hispaniæ Episcopos convocavit. Quæ Synodus antequam celebrabatur, CCCXXXVIII. Episcopi Orientis à Constantino Copronymo Imperatore convocati, in jam dicta Synodo Constantinopolitanâ VI. decreverant, imagines è templis esse eijciendas: sed postea Copronymi filius Leo IV. totus ab Irene uxore, femina superba & crudeli, dependens, alio Concilio Nicææ per CCL. Episcopos celebrato decrevit, ut verba definitionis Synodi allegem, imagines sanctas in templis esse dedicandas, illisque salutationem & honorariam adorationem exhibendam. Hac ratione in Constantinopolitana Synodo stabilita erat Iconoclasia, quâ imagines è templis eijciuntur; in Nicæna Iconolatria, quâ religiosè coli jubentur.

10. Pontifex Romanus tunc cum Patribus Nicenis Iconolatris contra Constantinopolitanos Iconoclastas sensit, & per Legatos acta Nicæna misit ad Carolum M. Regem Germaniæ, Galliæ, & Hispaniæ (nondum enim erat Imperator declaratus) ut subscriberet. Sed ille convocatis Episcopis ex suis regnis & principatibus numero circiter CCC. deprehendit, utrumque Concilium errasse, & utroque neglecto ad suffragia Episcoporum jussit contra Iconoclastas imagines propter usum historicum in templis relinqui; sed contra Iconolatras earum adorationem & cultum vetuit, & egregios de tota hac quæstione libros componi curavit, qui adhuc sub nomine illius extant.

11. Hæc Caroli M. pietas tanta fuit, ut postea Johannes VIII. in Concilio Ticinensi non sine causa diceret, Carolum Religionis statum inter diversorum errorum & pravitatum vepres incultum inventum erudivisse, divina pariter & humana perornavisse, erroribus expurgavisse,

rectis

rectis dogmatibus saginasse, atque intra brevissimum tempus id industrio pietatis studio egisse, ut novus quodammodo mundus videretur.

12. Interim Pontifices Romani nescio quo jure sibi arrogato Copronymum, ejusque patrem Leonem Isauricum Iconomachum, qui primus imagines è templis, ne Saraceni illis offenderentur, ejecerat, indignos Imperio judicarunt, & ab Imperatorum Orientalium obedientia universum Occidentem abstraxerunt. Hinc populi Italiæ, solemni adversùs eos rebellione facta, ab hoc tempore nullum voluerunt porrò è Græcia agnoscere Dominum, ducesque sibi in singulis penè civitatibus majoribus præfecerunt, ab obsequio Constantinopolitanorum Imperatorum solutos. Hoc etiam demum tempore Pontifices, Longobardorum primò, deinde Francorum regum liberalitate, cœperunt sub nomine patrimonij Petri novo exemplo urbes in possessionibus habere. Cùm tamen Carolus M. suffragio Italorum, jam à Græco Imperio avulsorum, Imperator eligebatur, illæ ipsæ papales urbes, quin & ipsi cives Romani, fidem illi & successorbus jurabant, & supremæ jurisdictioni Imperatoris se fatebantur subjectos. Et ille Tusciæ Marchionibus dominium Romanæ arcis S. Angeli, adeòque principatum ipsius Romæ, concessit in beneficium.

13. Cum autem Carolus Crassus, Ludovici Germaniæ Regis Filius, successisset in Imperio Ludovico Balbo Patrueli, & jam Italiæ post Carolum M. denuo junxisset Germaniam, Hadrianus III. ad Senatum populumque Romanum retulit ausu temerario, ut si contingeret, Carolum Crassum sine Filiis decedere, regnum Italicis Principibus unà cum titulo Imperii traderetur, & authoritas Imperatoris post hac in creando Pontifice non expectaretur. Hactenùs enim non poterat eligi Pontifex Romanus, nisi volente id Imperatore, in cujus obsequiis, ut aliquis subditorum, licet in sacris ordinibus præcipuus, fuerat. Contigit autem, ut Carolus Crassus nepotem quidem ex Filio Eberhardo relinqueret Berengarium, Ducem Forojuliensem & Veronensem, sed ab Ordinibus Imperii propter ignaviam deponeretur. Quo facto nihilominùs Berengarius jus ab avo ad se tansmissum adire voluit in Italia, & Mediolani ab Antistite coronatus est Rex Longobardiæ. Sed Guido Dux Spoletanus, sanguinem ad Reges Longobardiæ referens, in dejecti Patris sobolem nihil juris translatum esse causatus, Spoleti, suffragante magnâ Italiæ parte, ipsoque Pontifice Romano, diadema sibi imposuit. Germani autem sibi Regem præfecerunt Arnulphum, Caroli Crassi ex fratre nepotem.

14. Hinc undique turbæ. Itali per LX. penè annos peculiares sibi Reges, imò Imperatores constituerunt. Sed cùm alij adhærerent Berengario, ejusdemque filio Berengario II. alij faverent Guidoni ejusque filio Lamberto, & post illos Hugoni & Lothario Arelatensibus Comitibus ad regnum evectis, Pontificum interim in his dissidijs potestas & ambitio

magis

magis magisque succrevit: ipseque Baronius testatur, hoc tempore ad Pontificatum pervenisse homines monstrosos, vitâ turpissimos, moribus perditissimos, & undequaque fœdissimos. Frustra erat Arnulphus Rex Germanorum in motibus hisce sistendis. Nec Ludovicus IV. ejus filius, nec Conrardus I. quem Urspergensis facit Arnulphi ex fratre nepotem, nec Henricus Auceps Saxo, qui fuit Arnulphi ex filia nepos, Italos habebant obsequentes. Henrici Aucupis filius Otto Magnus, ductâ tandem Regis Italiæ Lotharii viduâ partim per hanc suam uxorem, partim armis, pulso Berengario II. regnum Italiæ Germanis reddidit, & Romæ Imperator renunciatus à Proceribus, æterno fœdere non saltem Longobardicum regnum, sed & Cæsaream dignitatem, tanquam hereditariam, junxit Germaniæ, & jura antiquorum Cæsarum in Pontifice creando, inque Episcopis pedo Episcopali investiendis regiâ Majestate usurpavit: Romanique, dum fidelitatem jurabant, se nunquam præter consensum & electionem Imperatoris Papam esse vel electuros, vel ordinaturos, promittebant, ut est apud Luitbrandum.

15. Hoc juramentum etsi semel atque iterum posthabuere Romani, in ordinem tamen ab ipso redacti sunt, ejusque successores usque ad Henricum IV. eodem jure in urbe sua Regia, ceu Romam consueverunt vocare, constanti tenore usi sunt donec Gregorius VII. ceu Hildebrandus omnia turbaret, & se atque successores omni potestate sæculari primus subduceret sibique summam potestatem & jus ultimæ provocationis in Imperatorem, Reges & Principes inaudito conatu vendicaret. Henricus enim ille IV. quia septennis imperium suscepit, facilè injuriis erat obnoxius, & quia paulo adultior uxorem repudiarat, nec omnia Episcopis indulgebat, accusatus est ab iisdem coram Pontifice. Ille commodum ad Majestati Ecclesiasticæ, quam meditabatur, ratus, novo prorsùs exemplo, ut ait Frisingensis, Imperatorem suum excommunicavit, decretoque condito edixit, ne in posterum sui confirmationem Episcopi, nedum Papa, ab Imperatore peterent, nec ullus ex clero ab Imperatore judicaretur. Hoc ipso tempore Mathildis, unica Ducum Tusciæ hæres opulenta, defuncta Papam scripsit hæredem, eidemque amplissimas in Italia donavit Provincias, cum magna Cæsaris injuria. Cum magna etiam Cæsaris injuria authoritatem summam in Regnum Neapolitanum & Siculum sibi Papæ vindicarunt, & cæremonias benedictionis nunc demùm in coronandis Imperatoribus verterunt in jus beneficiariæ collaturæ, juxta illos versiculos, picturæ coronationis Lotharii coronam ad Papæ genua accipientis, in Romano Palatio adscriptos:

Rex venit ante fores, jurans prius urbis honores:
Post HOMO FIT PAPÆ *sumit quo dante coronam.*

16. Hæc

16. Hæc est illa Hildebrandina fabula, quæ tam tyrannicè peracta est, ut egregii Imperatores, qui contradicebant ausis tyrannicis, fulmine excommunicationis petiti, & tantum non eversi sint. Ipsi Filii contra Parentes armabantur, &, si prævalebant, ipsi quoque diris petebantur: factumque est ab hoc tempore, ut urbes Italicæ, Imperatoris armis despectis, controversias non amplius ex ejus sententia componerent, sed armis disceptarent, & se ab obsequio Imperii passim eximerent. Qui Papis adhærebant, dicebantur Guelphi; qui Cæsaribus, Gibellini. Integris duobus sæculis Germaniam Papæ civilium bellorum ignibus consumebant. Fridericus quidem Barbarossa strenuus fuit regalium suorum assertor, & Sacerdotia ipse contulit, nec ulli permisit à se provocare Romam ad Pontificem. Tales etiam fuere ante eum Henricus IV. & V. & post eum Philippus, Otto IV. Fridericus II. Ludovicus V. sed omnes hi excommunicati, non priùs quieti reddebantur, quàm Pontificis conatus probassent, aut inter turbas occubuissent.

17. Hæc omnia ita facta esse, quia Protestantes Germani non ignorant ex Historiis, non possunt non conqueri, suorum Imperatorum Majestatem tot modis esse oppugnatam & conculcatam: duas sibi pro una in uno Imperio esse obtrusas Majestates, & quasi duas sibi oppositas Respubl. constitutas: unam Clericorum & Episcoporum sub Papa; alteram Principum & civitatum, sub Imperatoris quidem legibus, sed subinde injuriis Majestatis Ecclesiasticæ tanquam superioris cedentem. Dolet, quod Regalia suo Imperatori jure divino & humano competentia tot modis sint debilitata. Dolet, quod obedientia Magistratui supremo debita negetur ab Episcopis. Ob quietem tamen publicam, tolerarent tyrannidem, à Papa jam aliquot sæculis de facto usurpatam. Darent omnia peccatis Germaniæ justo DEI judicio ad has confusiones damnatæ. Quæ mutari nequeunt, æquo ferrent animo, dummodò permitterentur in religione credere, quæ invenerunt S. Scripturæ conformia, & rejicere, quæ ab illa dissonant, adeoque libero purioris religionis exercitio frui secundum Articulos in Augustana confessione Carolo V. exhibitos.

18. Quia autem & hic sua Pontifex abutitur tyrannide, & Protestantes nullius quidem convincere potest erroris, interim quotannis diris eos devovet, & se hostem illorum profitetur juratum: ipsi verò suo Imperatori nihil obsequii debiti negant, seque jam CXXX. annis amplius tam fideles ipsi præstiterunt, ut de fide in legitimum dominum cum reliquis, qui Papæ authoritatem tuentur, certare queant & velint, & jura summi Magistratûs mirum in modum hactenùs à Romanis Papis debilitata solidissimè asserant, idque interim unicè in votis habeant, ut secum tota Germania in DEO colendo omnes superstitiones mittat: propter eà Imperatori non minùs Protestantium agenda cura, quàm adversæ illis partis. Quumque jam libertatem religionis illis solenniter publicis constitutio-

nibus indulſerit, hoc etiam ei curandum eſt, ut tandem & ipſe verè ſciat, utra pars purius de religione ſentiat.

19. Quanquam verò nondum ſibi perſuadere poteſt, religionem Proteſtantium puriorem eſſe, quàm eorum, qui cum Papa communicant, adeoque ipſe iiſdem cum Papa ſacris utitur: quia tamen non ignorat, Proteſtantes ſemper provocare ad Scripturam Sacram tanquam unicum veritatis cæleſtis principium juxta quod omnis Eccleſia judicari debeat; partem verò illam, quacum ipſe ſentit, Scripturam quidem & ipſam admittere, ſed Scripturam per traditiones Eccleſiæ non ſcriptas juxta ſenſum Papæ tanquam infallibilis in Eccleſia judicis interpretari: hinc omninò illi incumbit, ut utriuſque partis rationes vel ipſe vel per ſubdelegatos audiat, & conſentientibus utrinque partibus, tale forum ſine ullo perſonarum reſpectu conſtituat, in quo litigantes partes cauſam ſuam legitimè agant & diſceptent.

20. Nec illi, qui Pontificis à Proteſtantibus multorum abuſuum accuſati partes tuentur, ſuas opiniones authoritate Pontificis in jus vocati ſtabilire poterunt. Hæc enim ejus authoritas in quæſtione aliis eſt. Omninò igitur neceſſe eſt, ut certiſſimè conſtet, utra pars rectiùs ſentiat: quia, ſi de hoc non conſtat, & tamen una pars alteram condemnat, ipſe Imperator, qui ſine debito ſcrutinio fortè in innocentium damnationem pertrahitur, culpam facilè contrahet. Tam igitur Imperatori incumbit, ut circumſpectus ſit in anima tam ſua, quàm ſui populi, per veræ religionis admiſſionem curanda; quàm Ordinibus in populo, ut hæc Imperatori ſuadeant, quæ nec ipſius nec ullius ſaluti obeſſe queant.

21. Quumque Ordinum alii Proteſtantium cauſam agant; alii contra eoſdem ſentiant, hoc tamen diſcrimine, ut nonnulli Epiſcopi & Prælati juramento ſint Papæ in dignitatibus ſacris obſtricti; nonnulli ſæcularibus extra munia ſacra accenſeantur: ultrò patet, ſi cauſa religionis diſceptatur, illos qui juramento Papæ tanquam parti obſtringuntur, non poſſe non in foro religionis diſceptandæ cauſa inſtituendo inter partes referri: nec Præſidibus illius fori prius accenſeri debere, quàm ſolemniter juramento, quo Papæ obligantur, per diſpenſationem legitimam ſolvantur, & novo juramento ad partium rationes ſine ullo hominum ſuæque ipſius dignitatis reſpectu auſcultandas & ex verbo DEI cenſendas obſtringantur. Ex verbo, inquam, DEI rationes utriuſque partis cenſendæ ſunt. Hoc enim principium utrinque in confeſſo eſt, & ſemper in Eccleſia norma credendorum & agendorum habita eſt. Et hoc primum & unicum fidei principium cui parti ſalvum & illibatum eſt, nec diſſentit primitiva Eccleſia in primis ſæculis, illa proculdubiò prævalebit.

22. Ex una igitur parte, juxta hoc Scripturæ principium in judicium vocandum eſt Concilium Tridentinum; ex altera Auguſtana Confeſſio. Hæc enim duo Symbola ſunt, de quorum veritate agitur. Si Tridenti-

norum

norum Patrum authoritatem una pars facit infallibilem, aut necessum est, illam consentire Scripturæ, aut dissentire. Si dissentit, ficta est illa infallibilitas: si consentit, quare non patiuntur illum consensum solemniter probari in consensu Cæsaris & Ordinum, qui sine prosopolepsia auscultare volunt?

23. Auscultationem voco. Nam neutra dissentientium pars ex Politicis tales religionis judices constitui patietur, qui suâ authoritate definitivam ferant sententiam. Ipsa veritas in Verbo DEI scripto patefacta se liquidò oculis subjiciet, si in scrutinio ejus debitâ patientiâ & modestiâ, non unâ septimanâ aut uno mense, sed tamdiu perseveretur, donec altera pars manifestè succumbat.

24. Pium hoc inquirendæ inter Tridentinos & Augustanos Confessores veritatis opus tum demum rectè procedet, si Cæsarea Majestas leges debitas præscribat tam auscultatoribus, quàm disceptatoribus, & simul rectè constituat quanam de re, quo modo, sub qua norma à dissidentibus partibus agi debeat.

25. AUSCULTATORES 1. ex utraque parte numero pares constituantur. 2. Potestas illis nomine Cæsareo dirigendi disceptationem religiosam, adeoque præsidendi, committatur. 3. Utque id faciant studio solius veritatis cognoscendæ, juramento sanctissimo obstringantur. 4. Legibus certis circumscribant Disceptatores. 5. Aculeata & hostilia verba & scripta Disceptatorum non admittant. 6. &c.

26. DISCEPTATORES 1. sint etiam numero pares 2. Iuramento & illi obstringantur, quod odiis personarum missis & sine affectibus velint unicè veritatis cœlestis defendendæ causâ omnia agere. 3. Idque juxta leges præscriptas. 4. &c.

27. QUÆSTIONES sumantur ex decretis Concilij Tridentini & ex articulis Augustanæ Confessionis, prout illi explicati sunt in formula Concordiæ: ita ut initio suas quæque pars theses ex illis & antitheses proponat: deinde una pars prius rationes theseos suæ proponat & audiat, quid vel in ipsa thesi tanquam statu controversiæ rectè formando, vel in rationibus adductis adversa pars desideret: simulque audiatur, quomodo rationes suas tueri queat: posteà altera etiam pars suæ theseos rationes adducat, & vicissim audiat, quid adversa pars in illis desideret, simulque & ipsa audiatur, quomodo suas tueatur rationes. A disceptatione de una quæstione ad alteram non jubeant transire Auscultatores, cum lubet: sed tunc demùm quæstio certa finiatur, cum utrique parti visum fuerit. Utrique inquam: Nam quæ pars vel se nondum omnia protulisse, quæ velit, vel nondum satis se intellectam esse, vel nondum sibi satisfactum esse dicit, idque rationibus confirmat, illi indulgeatur tantum temporis, quanto opus erit, donec ipsa sibi nihil superesse fateatur, quod proferat.

QVID CCXVII.

DE RELIGIONE IN COMITIIS GERMANORVM PRÆCIPUE CONSIDERANDUM ET CONSULENDUM?

Impressum Anno 1655.

1. QUum Germani abeant in factiones, & alii à Papa Romano dependeant, alii eundem non solùm variorum in Religione abusuum, sed & affectatæ in Ecclesiam Christi & in Reges atque Principes tyrannidis accusent, ipse vicissim cum asseclis omnes à se, tanquam infallibili omnium in Religione controversiarum judice dissentientes damnet hæreseos, vix potest consiliis Germanicæ nationis felix successus promitti, nisi aut omnes sine factionibus in eandem Religionem, & quidem veriorem, consentiant, aut, si id ultra vota est, illi, qui hæreseos nunquam convicti sunt ab adversa parte, tanquam extra Ecclesiam positi & à mystico Christi corpore abscissi ne judicentur.

2. Ultimus sanè Rerumpub. finis est, si præstantissimis Politicis credimus, qui est singulorum hominum, salus nempè animarum, adeòque veræ Religionis cura, per quam solam salûs animabus procuratur. Ideòque veram Rerumpub. felicitatem non oportet tam sitam esse in ratione statûs præsentis conservanda, aut in propagatione finium, aut in opibus aliisque rebus fluxis & caducis cumulandis, quàm in vera Religione indaganda & conservanda, per quam omnes & singuli cives ultimâ animæ felicitate frui queant.

3. Gratulandum igitur est Germanis, quod non nisi religioni Christianæ, quæ sola ad cœlum pandit viam, apud illos locus est. Sed & dolendum, quod non eâdem ratione, eâdemque sinceritate ab illis Christus colitur, quodque, qui ex utraque parte à Christo nomen ducunt, & in illius nomen baptizantur, nec, si ab una parte transitur ad alteram, novo baptismo opus esse censent, hostilibus à se odijs dissident.

4. Quod tamen ipsum dum faciunt, utrinque se fatentur suam relinquere Sacræ Scripturæ authoritatem: utrinque Concilia œcumenica contra Arianos, Macedonianos, Nestorianos & Eutychianos approbant, seque à damnatis hæreticis segregant: utrinque ad Patrum primitivæ Ecclesiæ consensum provocant. Et propterea iniquissimum est, si pars Germanorum, quæ à Papæ stat partibus, alteram,

quæ

quæ Auguſtanæ Confeſſioni addicta eſt, eo potiſſimùm nomine, quia à ſe diſſentit, damnat hæreſeos, ſeque ſolam vocat Eccleſiam extra errorem & errandi poſſibilitatem poſitam, & ultimam in omnibus fidei quæſtionibus controverſijs deciſionem devolvit ad arbitrium ſui Papæ: quem tamen reliqui, ut coram facie Eccleſiæ ob tyrannidem & dominatum affectatum, atque ob varios in religione abuſus, vocatum in judicium, ad ſententiam ferendam cenſent ineptum.

5. Unde unuſquiſque facilè colligit, in hac de religione controverſia, Papæ aſſeclas nullo jure damnare adverſam partem, ad Scripturam & genuinum ejus ſenſum atque ad conſenſum primorum in Eccleſia patrum & conciliorum œcumenicorum provocantem: ſed omnino teneri, ut de ijs, in quibus improbantur ab adverſa parte, rationem meliùs reddant, quàm hactenus factum. Nec ſufficit, provocare ad concilium Tridentinum, tanquam œcumenicum & infallibile. Nam totum hoc, quantum quantum fuit, excluſis contradicentibus, celebratum eſt ab illis, qui omnium illorum abuſuum & errorum à Proteſtantibus rei facti ſunt, ob quos vitandi videntur.

6. Quin potius, quia Proteſtantes coram Cæſare Carolo V. in ſolemnibus Comitijs Auguſtanis anno ſeculi ſuperioris XXX. ejuſmodi confeſſionem ediderunt, quæ apertè teſtaretur, nihil diſſonum à S. Scriptura & à Catholica veritate ab illis doceri, licet abjecerint nonnulla dogmata & ritus, qui in Eccleſiam injuriâ temporum & ſuperſtitione nonnullorum Epiſcoporum & Doctorum contra Scripturam & contra antiquos canones invecti ſunt: propterea fas omnino eſt, ut Jmperator qui caput eſt Germanorum, non tantum audiat eos, à quorum partibus ſtat in controverſiis religionis, ſed & reliquorum, quorum cura illi quoque incumbit, rationes attendat.

7. Imperatoris certè, ut Chriſtiani inter Germanos regis, adeoque membri Eccleſiæ Germanicæ præcipui officium hoc eſt, curare, ne in cultum divinum ſuperſtitiones irrepant, aut, ſi irrepſerint, ut abrogentur. Cuſtos enim eſt utriuſque tabulæ, & jure regio illi omnis in imperio anima, adeoque etiam illi, qui ſacris operantur, ipſa lege divina ſubjecti ſunt. Et propterea illi, ut olim Imperatoribus & Regibus, convenit concilia indicere; Eccleſias, ſi vitium ceperunt, reformare; Epiſcopos ad rectè illa exequenda, quæ ratione divini muneris illis incumbunt, legibus circumſcribere; eoſdem conſenſu eorum, quorum intereſt, officiis ſacris præficere; clericos delinquentes judicio ſubjicere & criminum convictos punire: utque id legitimè fiat, ſacra judicia ſeu conſiſtoria pro cauſis Eccleſiaſticis decidendis conſtituere; jus patronatus majus & advocatiæ Eccleſiaſticæ ſupremum, juriſdictione illibata ſive per ſe ſive per alios exercere.

8. In hac juriſdictione Eccleſiaſtica, quæ Imperatori vigore Majeſtatis incommunicabilis de jure divino & humano competit, ſuperioribus

 ille

ille seculis admodum turbatus, imò de illa penè deturbatus est postquam Pontifex Romanus regimen Ecclesiæ seculare & jurisdictionem rerum in Ecclesia externarum ordinandarum sibi rapta Majestate vendicavit, & Regium jus patronatus in Ecclesias Germanorum usurpavit, quin & à suo nutu regna mundi, eorumque translationes suspendit, &, si Reges contra mutire ausi sunt, per abusum clavis ligantis subditos ab eorum obedientia exsolvit, seque non solùm supra Reges, sed & supra ecclesiam & supra ipsa Concilia evectum omnium judicio exemit.

9. Hanc tyrannidem antiqui Germaniæ reges & Imperatores initio non tulerunt, imò ignorarunt. Et hac de causa Carolus M. nullâ habitâ Pontificis Romani ratione, in suis provincijs, quas vel armis subegerat, vel hæreditate adierat, subinde concilia Moguntiæ, Ratisbonæ, Rhemis, Turone, Cabilone, Parisijs, Arelate, Compostellæ regiâ authoritate convocavit, & constitutiones in illis factas confirmavit: quin &, cùm intelligeret in duobus concilijs adversis, nempe Constantinopolitano VI. & Niceno II. (quæ tamen à dissidentibus factionibus utraque inter œcumenica nullo jure relata sunt) de cultu imaginum decisiones minùs orthodoxè factas esse, ipse in magnam Synodum anno IↃCCXCIV. Francofurti CCC. Germaniæ, Galliæ & Hispaniæ Episcopos convocavit. Quæ Synodus antequam celebrabatur, CCCXXXVIII. Episcopi Orientis à Constantino Copronymo Imperatore convocati, in jam dicta Synodo Constantinopolitanâ VI. decreverant, imagines è templis esse eijciendas: sed postea Copronymi filius Leo IV. totus ab Irene uxore, femina superba & crudeli, dependens, alio Concilio Nicææ per CCL. Episcopos celebrato decrevit, ut verba definitionis Synodi allegem, imagines sanctas in templis esse dedicandas, illisque salutationem & honorariam adorationem exhibendam. Hac ratione in Constantinopolitana Synodo stabilita erat Iconoclasia, quâ imagines è templis eijciuntur; in Nicæna Iconolatria, quâ religiosè coli jubentur.

10. Pontifex Romanus tunc cum Patribus Nicenis Iconolatris contra Constantinopolitanos Iconoclastas sensit, & per Legatos acta Nicæna misit ad Carolum M. Regem Germaniæ, Galliæ, & Hispaniæ (nondum enim erat Imperator declaratus) ut subscriberet. Sed ille convocatis Episcopis ex suis regnis & principatibus numero circiter CCC. deprehendit, utrumque Concilium errasse, & utroque neglecto ad suffragia Episcoporum jussit contra Iconoclastas imagines propter usum historicum in templis relinqui; sed contra Iconolatras earum adorationem & cultum vetuit, & egregios de tota hac quæstione libros componi curavit, qui adhuc sub nomine illius extant.

11. Hæc Caroli M. pietas tanta fuit, ut postea Johannes VIII. in Concilio Ticinensi non sine causa diceret, Carolum Religionis statum inter diversorum errorum & pravitatum vepres incultum inventum erudivisse, divina pariter & humana perornauisse, erroribus expurgavisse,

rectis

rectis dogmatibus saginasse, atque intra brevissimum tempus id industrio pietatis studio egisse, ut novus quodammodo mundus videretur.

12. Interim Pontifices Romani nescio quo jure sibi arrogato Copronymum, ejusque patrem Leonem Isauricum Iconomachum, qui primus imagines è templis, ne Saraceni illis offenderentur, ejecerat, indignos Imperio judicarunt, & ab Imperatorum Orientalium obedientia universum Occidentem abstraxerunt. Hinc populi Italiæ, solemni adversùs eos rebellione facta, ab hoc tempore nullum voluerunt porrò è Græcia agnoscere Dominum, ducesque sibi in singulis penè civitatibus majoribus præfecerunt, ab obsequio Constantinopolitanorum Imperatorum solutos. Hoc etiam demum tempore Pontifices, Longobardorum primò, deinde Francorum regum liberalitate, cœperunt sub nomine patrimonij Petri novo exemplo urbes in possessionibus habere. Cùm tamen Carolus M. suffragio Italorum, jam à Græco Imperio avulsorum, Imperator eligebatur, illæ ipsæ papales urbes, quin & ipsi cives Romani, fidem illi & successorbus jurabant, & supremæ jurisdictioni Imperatoris se fatebantur subjectos. Et ille Tusciæ Marchionibus dominium Romanæ arcis S. Angeli, adeòque principatum ipsius Romæ, concessit in beneficium.

13. Cum autem Carolus Crassus, Ludovici Germaniæ Regis Filius, successisset in Imperio Ludovico Balbo Patrueli, & jam Italiæ post Carolum M. denuo junxisset Germaniam, Hadrianus III. ad Senatum populumque Romanum retulit ausu temerario, ut si contingeret, Carolum Crassum sine Filiis decedere, regnum Italicis Principibus unà cum titulo Imperii traderetur, & authoritas Imperatoris post hac in creando Pontifice non expectaretur. Hactenùs enim non poterat eligi Pontifex Romanus, nisi volente id Imperatore, in cujus obsequiis, ut aliquis subditorum, licet in sacris ordinibus præcipuus, fuerat. Contigit autem, ut Carolus Crassus nepotem quidem ex Filio Eberhardo relinqueret Berengarium, Ducem Forojuliensem & Veronensem, sed ab Ordinibus Imperii propter ignaviam deponeretur. Quo facto nihilominùs Berengarius jus ab avo ad se tansmissum adire voluit in Italia, & Mediolani ab Antistite coronatus est Rex Longobardiæ. Sed Guido Dux Spoletanus, sanguinem ad Reges Longobardiæ referens, in dejecti Patris sobolem nihil juris translatum esse causatus, Spoleti, suffragante magnâ Italiæ parte, ipsoque Pontifice Romano, diadema sibi imposuit. Germani autem sibi Regem præfecerunt Arnulphum, Caroli Crassi ex fratre nepotem.

14. Hinc undique turbæ. Itali per LX. penè annos peculiares sibi Reges, imò Imperatores constituerunt. Sed cùm alij adhærerent Berengario, ejusdemque filio Berengario II. alij faverent Guidoni ejusque filio Lamberto, & post illos Hugoni & Lothario Arelatensibus Comitibus ad regnum evectis, Pontificum interim in his dissidijs potestas & ambitio

magis

magis magisque succrevit: ipseque Baronius testatur, hoc tempore ad Pontificatum pervenisse homines monstrosos, vitâ turpissimos, moribus perditissimos, & undequaque fœdissimos. Frustra erat Arnulphus Rex Germanorum in motibus hisce sistendis. Nec Ludovicus IV. ejus filius, nec Conrardus I. quem Urspergensis facit Arnulphi ex fratre nepotem, nec Henricus Auceps Saxo, qui fuit Arnulphi ex filia nepos, Italos habebant obsequentes. Henrici Aucupis filius Otto Magnus, ductâ tandem Regis Italiæ Lotharii viduâ partim per hanc suam uxorem, partim armis, pulso Berengario II. regnum Italiæ Germanis reddidit, & Romæ Imperator renunciatus à Proceribus, æterno fœdere non saltem Longobardicum regnum, sed & Cæsaream dignitatem, tanquam hereditariam, junxit Germaniæ, & jura antiquorum Cæsarum in Pontifice creando, inque Episcopis pedo Episcopali investiendis regiâ Majestate usurpavit: Romanique, dum fidelitatem jurabant, se nunquam præter consensum & electionem Imperatoris Papam esse vel electuros, vel ordinaturos, promittebant, ut est apud Luitbrandum.

15. Hoc juramentum etsi semel atque iterum posthabuere Romani, in ordinem tamen ab ipso redacti sunt, ejusque successores usque ad Henricum IV. eodem jure in urbe sua Regia, ceu Romam consueverunt vocare, constanti tenore usi sunt donec Gregorius VII. ceu Hildebrandus omnia turbaret, & se atque successores omni potestate sæculari primus subduceret sibique, summam potestatem & jus ultimæ provocationis in Imperatorem, Reges & Principes inaudito conatu vendicaret. Henricus enim ille IV. quia septennis imperium suscepit, facilè injuriis erat obnoxius, & quia paulo adultior uxorem repudiarat, nec omnia Episcopis indulgebat, accusatus est ab iisdem coram Pontifice. Ille commodum id Majestati Ecclesiasticæ, quam meditabatur, ratus, novo prorsùs exemplo, ut ait Frisingensis, Imperatorem suum excommunicavit, decretoque condito edixit, ne in posterum sui confirmationem Episcopi, nedum Papa, ab Imperatore peterent, nec ullus ex clero ab Imperatore judicaretur. Hoc ipso tempore Mathildis, unica Ducum Tusciæ hæres opulenta, defuncta Papam scripsit hæredem, eidemque amplissimas in Italia donavit Provincias, cum magna Cæsaris injuria. Cum magna etiam Cæsaris injuria authoritatem summam in Regnum Neapolitanum & Siculum sibi Papæ vindicarunt, & cæremonias benedictionis nunc demùm in coronandis Imperatoribus verterunt in jus beneficiariæ collaturæ, juxta illos versiculos, picturæ coronationis Lotharii coronam ad Papæ genua accipientis, in Romano Palatio adscriptos:

Rex venit ante fores, jurans prius urbis honores:
Post HOMO FIT PAPÆ *sumit quo dante coronam.*

16. Hæc

16. Hæc est illa Hildebrandina fabula, quæ tam tyrannicè peracta est, ut egregii Imperatores, qui contradicebant ausis tyrannicis, fulmine excommunicationis petiti, & tantum non eversi sint. Ipsi Filii contra Parentes armabantur, &, si prævalebant, ipsi quoque diris petebantur: factumque est ab hoc tempore, ut urbes Italicæ, Imperatoris armis despectis, controversias non amplius ex ejus sententia componerent, sed armis disceptarent, & se ab obsequio Imperii passim eximerent. Qui Papis adhærebant, dicebantur Guelphi; qui Cæsaribus, Gibellini. Integris duobus sæculis Germaniam Papæ civilium bellorum ignibus consumebant. Fridericus quidem Barbarossa strenuus fuit regalium suorum assertor, & Sacerdotia ipse contulit, nec ulli permisit à se provocare Romam ad Pontificem. Tales etiam fuere ante eum Henricus IV. & V. & post eum Philippus, Otto IV. Fridericus II. Ludovicus V. sed omnes hi excommunicati, non priùs quieti reddebantur, quàm Pontificis conatus probassent, aut inter turbas occubuissent.

17. Hæc omnia ita facta esse, quia Protestantes Germani non ignorant ex Historiis, non possunt non conqueri, suorum Imperatorum Majestatem tot modis esse oppugnatam & conculcatam: duas sibi pro una in uno Imperio esse obtrusas Majestates, & quasi duas sibi oppositas Respubl. constitutas: unam Clericorum & Episcoporum sub Papa; alteram Principum & civitatum, sub Imperatoris quidem legibus, sed subinde injuriis Majestatis Ecclesiasticæ tanquam superioris cedentem. Dolet, quod Regalia suo Imperatori jure divino & humano competentia tot modis sint debilitata. Dolet, quod obedientia Magistratui supremo debita negetur ab Episcopis. Ob quietem tamen publicam, tolerarent tyrannidem, à Papa jam aliquot sæculis de facto usurpatam. Darent omnia peccatis Germaniæ justo DEI judicio ad has confusiones damnatæ. Quæ mutari nequeunt, æquo ferrent animo, dummodò permitterentur in religione credere, quæ invenerunt S. Scripturæ conformia, & rejicere, quæ ab illa dissonant, adeoque libero purioris religionis exercitio frui secundum Articulos in Augustana confessione Carolo V. exhibitos.

18. Quia autem & hic sua Pontifex abutitur tyrannide, & Protestantes nullius quidem convincere potest erroris, interim quotannis diris eos devovet, & se hostem illorum profitetur juratum: ipsi verò suo Imperatori nihil obsequii debiti negant, seque jam CXXX. annis amplius tam fideles ipsi præstiterunt, ut de fide in legitimum dominum cum reliquis, qui Papæ authoritatem tuentur, certare queant & velint, & jura summi Magistratûs mirum in modum hactenùs à Romanis Papis debilitata solidissimè asserant, idque interim unicè in votis habeant, ut secum tota Germania in DEO colendo omnes superstitiones mittat: propterea Imperatori non minùs Protestantium agenda cura, quàm adversæ illis partis. Quumque jam libertatem religionis illis solenniter publicis constitutio-

norum Patrum authoritatem una pars facit infallibilem, aut necessum est, illam consentire Scripturæ, aut dissentire. Si dissentit, ficta est illa infallibilitas: si consentit, quare non patiuntur illum consensum solemniter probari in consensu Cæsaris & Ordinum, qui sine prosopolepsia auscultare volunt?

23. Auscultationem voco. Nam neutra dissentientium pars ex Politicis tales religionis judices constitui patietur, qui suâ authoritate definitivam ferant sententiam. Ipsa veritas in Verbo DEI scripto patefacta se liquidò oculis subjiciet, si in scrutinio ejus debitâ patientiâ & modestiâ, non unâ septimanâ aut uno mense, sed tamdiu perseveretur, donec altera pars manifestè succumbat.

24. Pium hoc inquirendæ inter Tridentinos & Augustanos Confessores veritatis opus tum demum rectè procedet, si Cæsarea Majestas leges debitas præscribat tam auscultatoribus, quàm disceptatoribus, & simul rectè constituat quanam de re, quo modo, sub qua norma à dissidentibus partibus agi debeat.

25. AVSCVLTATORES 1. ex utraque parte numero pares constituantur. 2. Potestas illis nomine Cæsareo dirigendi disceptationem religiosam, adeoque præsidendi, committatur. 3. Utque id faciant studio solius veritatis cognoscendæ, juramento sanctissimo obstringantur. 4. Legibus certis circumscribant Disceptatores. 5. Aculeata & hostilia verba & scripta Disceptatorum non admittant. 6. &c.

26. DISCEPTATORES 1. sint etiam numero pares 2. Iuramento & illi obstringantur, quod odiis personarum missis & sine affectibus velint unicè veritatis cœlestis defendendæ causâ omnia agere. 3. Idque juxta leges præscriptas. 4. &c.

27. QUÆSTIONES sumantur ex decretis Concilij Tridentini & ex articulis Augustanæ Confessionis, prout illi explicati sunt in formula Concordiæ: ita ut initio suas quæque pars theses ex illis & antitheses proponat: deinde una pars prius rationes theseos suæ proponat & audiat, quid vel in ipsa thesi tanquam statu controversiæ rectè formando, vel in rationibus adductis adversa pars desideret: simulque audiatur, quomodo rationes suas tueri queat: posteà altera etiam pars suæ theseos rationes adducat, & vicissim audiat, quid adversa pars in illis desideret, simulque & ipsa audiatur, quomodo suas tueatur rationes. A disceptatione de una quæstione ad alteram non jubeant transire Auscultatores, cum lubet: sed tunc demùm quæstio certa finiatur, cum utrique parti visum fuerit. Utrique inquam: Nam quæ pars vel se nondum omnia protulisse, quæ velit, vel nondum satis se intellectam esse, vel nondum sibi satisfactum esse dicit, idque rationibus confirmat, illi indulgeatur tantum temporis, quanto opus erit, donec ipsa sibi nihil superesse fateatur, quod proferat.

28. Ipsa disceptatio instituatur scriptis reciprocis, amicis, sine invectivis, verbis in compendium quantum fieri potest contractis, tamen, ut, quæ scripto singulis diebus comprehensa sunt, considentibus omnibus palam prælegantur, & in protocollum referantur. Si nonnunquam etiam placet oretenus conferre, postquam scripto aliquamdiu quæstio certa agitata est, permittatur & istud dommodo omnis bilis exsit.

29. Initium disceptationis de Scriptura fieri potest. Et huic de Scriptura quæstioni subinde coniungi possunt quæstiones de Ecclesia, quia ex Ecclesiæ suæ sententia Tridentini Scripturam explicari debere censent.

30. Norma interim, ut diximus, in quam omnes quæstiones resolvi debent, sit sacrosancta Scriptura, non interim neglecto consensu patrum priorum seculorum.

31. Methodus hæc inquirendi in veritatem religionis vel ideo non est declinanda. 1. Quia iam anno 1530. post exhibitam Augustanam Confessionem ex utraque parte Augustæ in Comitiis septem segregati sententias de religione inter se contulerunt: nempe bini Principes, totidem JCti, terni theologi. 2. Quia anno 1539. Francofurti virorum Doctorum colloquium de religione decretum est. 3. Quia anno 1540. ad istud habendum Hagenoæ plurimi Protestantium theologorum convenerunt, quanquam nullo fructu, quia adversa pars non comparuit. 4. Quia anno 1541. decretum colloquium haberi cœpit Wormatiæ inter Philippum & Eccium, multis alijs Theologis & Principibus præsentibus, quanquam die tertio post inchoatum colloquium litteris Cæsaris cessare & Ratisbonæ adesse jussi sunt. 5. Quia Ratisbonæ sub præsidio Friderici Palatini & Granvellani Theologi colloquium illud continuatum est, quanquam per Eccium abruptum. 6. Quia anno 1546. colloquium Ratisbonæ apertum est, sed ob alias leges illi à Cæsare præscriptas, quàm in quas initio conventum fuerat, abruptum. 7. Quia anno 1557. denuò Wormatiæ colloquium initum est, quanquam sine sperato eventu.

32. Post hæc tentata colloquia Tridentinum Concilium damnavit quidem Protestantes, sed illi damnationem hanc censent à litigantibus factam, atque adeò ipso jure nullam esse, præsertim, quia Concilium illud authoritate non Cæsaris, uti quondam, sed Papæ convocatum, nec œcumenicum fuit, nec liberum, nec bono reipubl. Christianæ, sed tantùm ad Majestatem Romanæ curiæ stabiliendam congregatum.

33. Imperatoris autem est, non tam pro fastigio Papæ, à quo ipsius antecessores infinitis injurijs sunt affecti, quam pro suorum subditorum salute vigilare. Et ordines in Comitijs una cum Imperatore hoc agere tenentur, ut tandem constet, quia Germani ob religionem in factiones discedunt, utra pars puriorem, & verbo DEI, Ecclesiæ Patribus magis consentientem foveat sententiam.

ADSIT DEUS VERITATEM CÆLESTEM AMANTIBUS.

CAPUT

CAPUT LXVII.

Refutatio eorum, quæ in provocatorio Confessionistarum *Libello Num. 1. allegantur. Germanorum factiones non orthodoxis in pristina communione persistentibus, sed Lutheranis ab eadem secedentibus imputandæ sunt. Quàm deplorabiliter jaceant, qui matrici Ecclesiæ non cohærent!* Papistarum *nomen non innuit separationem, sed cohæsionem cum Ecclesia matrice: nec est erubescendum, sed gloriandum. Vnica spes terminandi factiones Germaniæ est, ut Lutherani eò redeant unde exierant; non ut Catholici Lutheranis accedant. Lutheranos non tam esse Religionis reformatores, quàm deformatores, ipsismet etiam testibus.*

CCXVIII Vide c.1.§.1 & c.18 per totum.

Q*Vum Germani abeant in factiones &c.* Germanos in factiones jam pridem abiisse, atque in iisdem hactenùs perdurasse ac perduruisse, omnes vident, boni dolent, mali gaudent. Sed quibus *Væ*, nisi eis per quos inducta & continuata divisio est? Per quos pax à Domino relicta, dirupta est? Q. Quomodò potest (inquit Martyr Cyprianus) ei cum aliquo „ convenire, cui cum corpore Ecclesiæ & cum „ universa Fraternitate non convenit? Quo„ modò possunt *Duo aut tres in nomine Christi* „ *colligi*, quos constat à Christo & ab ejus Euan„ gelio separari? NON ENIM NOS AB ILLIS, „ SED ILLI À NOBIS RECESSERUNT. Et „ cùm hæreses & Schismata postmodùm nata „ sunt, dum conventicula sibi diversa con„ stituunt, veritatis caput atque originem reliquerunt". Quis est reputandus factionis aut seditionis invector, an qui recedit ab unitate, an qui perseverat in Fraternitate? Dicant *Confessionistæ* in quosnam quadret illud Cypriani mox relatum, an in Catholicos, an in ipsos, *Non nos ab illis, sed illi à nobis recesserunt*? Et cùm semetipsos indubitanter invenerint, quid Cyprianus ibidem paulò pòst subtexat advertant: " Quam sibi igitur (ait ille ibi) pacem pro„ mittunt, inimici fratrum? Quæ sacrificia ce„ lebrare se credunt, æmuli Sacerdotum? An „ secum esse Christum, cùm collecti fuerint, „ opinantur, qui extra Christi Ecclesiam colli„ guntur? Tales etiamsi occisi in confessione „ fuerint nominis, macula illa nec sanguine „ abluitur: inexpiabilis & gravis culpa dis„ cordiæ, nec passione purgatur. Esse Martyr „ non potest, qui in Ecclesia non est: ad re„ gnum pervenire non poterit, qui eam quæ „ regnatura est dereliquit. Pacem nobis Chri„ stus dedit, concordes atque unanimes esse „ præcepit, dilectionis & charitatis fœdera „ incorrupta atque inviolata servari mandavit: „ exhibere se non potest Martyrem, qui fraternam non tenuit charitatem". Et adhuc inferiùs: " Cum Deo manere non possunt, qui „ esse in Ecclesia Dei unanimes noluerunt. Ar„ deant licet flammis & ignibus traditi, vel „ objecti bestiis animas suas ponant; non erit „ illa fidei corona, sed pœna perfidiæ; nec „ religiosæ virtutis exitus gloriosus, sed despe„ rationis interitus. Occidi talis potest, coro„ nari non potest. Sic se Christianum esse „ profitetur, quomodò & Christum diabolus sæpè mentitur". Et iterum inferiùs: " Deus „ unus est, & Christus unus, & una Ecclesia „ ejus, & fides una, & plebs in solidam cor„ poris unitatem concordiæ glutino copulata. „ Scindi unitas non potest, nec corpus unum „ discidio compaginis separari, divulsis lace„ ratione visceribus in frusta discerpi. Quic„ QUID A MATRICE DISCESSERIT, SEOR„ SIM VIVERE ET SPIRARE NON POTE„ RIT, SUBSTANTIAM SALUTIS AMITTIT". Hæc Lutherani advertant, & facilè deprehendent quàm deplorabiliter jaceant, quàm exitialiter ægrotent. Sed hoc ipsum, inquies, de nobis Lutherani proclamant. Verùm pro nobis respondit jam olim Chrysostomus: R. Nunquid scindimur ab Ecclesia? „ Num hæresiarchas habemus? Num ab ho„ minibus cognomen habemus? Nunquid no„ bis Dux quidam est, sicut illi Marcion, „ & illi Manichæus, huic Arius (*Lutherus*) alteri verò alius hæreseos Dux"? Imò verò, replicabis, à *Papa* nominamur *Papistæ*. Et quid est Papa, nisi homo? Ab homine igitur & nos nomen habemus. Respondet ibidem continuò Chrysostomus: " Quod si nos ag„ nominationem cujusquam sortimur; at non „ ut ab hæresum Principibus, sed ut ab his „ qui præsunt nobis, & gubernant Ecclesiam". Dubium quidem non est quin ex malevolentia Lutherus & Lutherani Catholicis indiderint nomina *Papistarum*, *Pontificistarum*, *Romanistarum*, & similia; ut nimirum eos probro

Q Cyp. lib. de unitate Ecclesiæ.

Mat. 18. 19.

Vide sup. c. 17. §. 56.

Præoccupatio.

R. Chrysost. Homil. 33. in Acta Apost.

Replica.

Diluitur.

probro aliquo afficere viderentur: sed revera illud non est probrum, sed decus & encomium: s. Non mireris (ait Cardinalis Baronius) si recentiores hæretici Catholicos homines *Papistas* dicant; cùm ARIANI eadem ratione *Romanos* consueverint Catholicos appellare. Sed certè nullo sublimiori gloriæ titulo exornare, nec certiùs eos esse Catholicos demonstrare potuissent, quàm eos nuncupando *Romanos* atque *Papistas*. Nam, ut constat ex Optato adversùs Parmenianum, & Cypriano de Unitate Ecclesiæ, & alijs tum latinis tum Græcis Patribus, nullo certiori signo quàm ex communione cum Romano Pontifice, quis sit Catholicus verus, potest agnosci. Sint igitur nobis viventibus hæc semper præconia laudum, & post mortem tituli sepulchrales, ut *Romani* sic semper dicamur, atque *Papistæ*. Sanè quidem & ipsi Imperatores in suis litteris, honoris causâ, Catholicam fidem appellant RELIGIONEM ROMANAM". Et Cardinalis Hosius in Censura super Judicio Ministrorum Tigurinorum, paulò post initium: "Nulla alia res (inquit eisdem Ministris) majori nobis curæ fuit, quàm ut cum Orbe terrarum in Christi pace, in Ecclesiæ Catholicæ unitate, in fraterna charitate, quem vos *Papatum* vocatis, permanere possimus: usque eò etiam, ut si quis nos hac de causa *Papistas* appellare velit, non solùm nihil inde nos ejus appellationis pudeat, verùmetiam cum primis id nobis amplum ad laudem & gloriam esse judicemus". Plura hanc in rem videat Lector apud Bristoum Tomo 1. Motivorum cap. 8. & apud Stapletonum Tomo 1. controversia 1. de Ecclesia lib. 4. cap. 2. & apud Jansenium in Spongia Notarum Voëtij cap. 77. Observet præterea ex jam dictis divinam in hac Lutheranorum molitione providentiam, similem ei quam in Donatistarum causa observarat Augustinus, cùm diceret: T. Quis nostrûm hoc auderet optare, ut quos iniquitas fecerat nostros impugnatores, æquitas nostros faceret defensores? Sicut & illum *Balaam*, quem temporibus antiquis ad maledicendum Dei populum conduxit iniquitas, Benedicere compulit veritas". Familiare hæreticis semper fuit Catholicos velut per opprobrium certo aliquo vocabulo agnominare, ut viderentur ipsis esse pares, qui ab authore, vel dogmate, vel alio quopiam titulo nomenclantur: v. Non est novum (ait alibi idem Augustinus) quòd novi hæretici Catholicis à quibus exeunt novum nomen imponant: Hoc & alij fecerunt, quando similiter exierunt". Et lib. de Utilitate credendi cap. 7. "Una est (inquit) Catholica Ecclesia, cui hæreses aliæ diversa nomina imponunt; cùm ipsæ singulæ propriis vocabulis, quæ negare non audeant, appellentur". Et lib. contra Sermonem Arianorum cap. 36. redarguens ipsos, quòd Catholicos propter professionem consubstantialitatis Trinitatis agnominarent *Homousianos*: "Cùm se (inquit) tanta voragine impietatis immergant, nos tanquam opprobrio novi nominis *Homousianos* vocant. Ita enim sese habet Catholicæ veritatis antiquitas, ut ei omnes hæretici diversa nomina imponant; cùm ipsi sua singula, sicut ab omnibus appellantur, obtineant". Et commemoratis subsequenter quibusdam eorundem exoticis paradoxis, sinceritati fidei contrarijs: "Ecce (subdit) qui nos, quasi maculâ novi nominis, vocant *Homousianos*: nec seipsos, cùm ista sentiunt, intuentur insanos"! Quàm latum verò discrimen subsit inter cognominationes hujusmodi Catholicorum, & appellationes hæreticorum, ostendit idem Augustinus lib. 1. Operis imperf. adversùs Julianum cap. 75. ubi respondens Juliano contendenti homines suæ Sectæ consimili modo à Catholicis appellari *Pelagianos*, quo ipsi Catholici pridem ab Arianis appellati fuerant *Athanasiani* vel *Homousiani*, ita scribit: "*Athanasianos* vel *Homousianos* Ariani Catholicos vocant, non & alij hæretici: vos autem non solùm à Catholicis, sed etiam ab hæreticis, vobis similibus, & vobis dissentientibus, *Pelagiani* vocamini: quemadmodùm non tantùm à Catholicis, sed etiam ab hæreticis vocantur *Ariani*. Vos verò soli nos appellatis *Traducianos*, sicut illi *Homousianos*, sicut Donatistæ *Macarianos*, sicut Manichæi *Pharisæos*, & cæteri hæretici diversis nominibus".

CCXIX. Perperàm verò Provocantij nostri, inter *Factiones Germanorum* recensent eos, qui *à Papa Romano dependent*. Hi enim nec authores sunt nec fotores earum factionum, *In quas Germani abierunt & abeunt*: imò verò eis insurgentibus quoad licuit obstiterunt, grassantibus & crebrescentibus multiformiter obviare sategerunt; primò quidem per Colloquia amicabilia, & doctrinalia; deinde per Comitia, & Edicta Imperialia; demùm per implorationem & impetrationem Synodi generalis: sed his omnibus non obstantibus factiosi suas continuarunt, & quantum potuere auxerunt factiones; prout cap. 64. ex Tiletano memoravimus. Tota Germanorum multitudo, exceptis fortè paucis Bohemis Hussitismum foventibus, ante Lutheranismi ebullitionem *à Papa Romano dependebat*, eo dependentiæ modo ac genere, quo oves à Pastore, cui princeps Pastorum & Dominus ovium dixit, *Pasce oves meas*, dependere par est. Si Lutherani eam dependentiam non abrupissent, nec jugum communis Pastoris excussissent; nulla factio Germanos

[Marginal notes: s Baron. in Notis Martyrol. die 16 Octob. — Hosius — Bristous. Stapletonus Iansenius. — T. Aug. l. post Collationem cum Donat. cap. 32. — V. Aug. lib. 1 Operis imperf. contra Iulian. c. 6. — Ioan. 21.]

manos distraxisset, pristina unio ac communio permansisset. Redeant Lutherani unde exierunt, resumant dependentiam quam abruperunt, subeant denuò jugum quod excusserunt, resarciant unionem ac communionem quam solverunt; & redibit prisca Germaniæ facies, cessabunt factiones, recoalescent fractiones. Sed idem, inquiunt, eveniet, si altera pars Lutheranis accedat, pariter exeat, Pastorem deserat, dependentiam abrumpat, jugum excutiat. Sed inprimis huic prætensioni patenter reclamat tanta & tam multiplex Lutheranorum inter se discordia ac divisio. Quis enim non videat, frustrà sperari concordiam innumerorum, ubi tantoperè crebrescit discordia paucorum? Quapropter eis ista proponentibus Catholici rectissimè responderint: Necesse est ut inter vos ipsos priùs conveniatis, quàm talia nobis proponere, nedum persuadere præfidatis. Deinde, ut gratis annuatur, Lutheranos spe pacis illectos, concordiam inter se inire velle omnes; quæ spes esse poterit diuturnæ stabilitatis? Nonne concordissimi aliquando fuêre Lutherus, & Carolstadius? Sed ea concordia quantillum duravit? Quis ergo sibi persuaderi sinat, universos Germaniæ populos, tam variâ indole præditos, posse vel tantillo temporis intervallo unanimes in Lutheri castris militare; præsertim cùm pro unica credendi regula habituri essent Scripturam Sacram, pro cujusque phantastico spiritu in quemlibetcunque sensum deflectendam? Denique, ut etiam per impossibile supponatur his omnibus incommodis obviari posse, nonne equidem hi qui in Ecclesiæ pristina communione perseverarunt, optimo jure Lutheranis ejusdem communionis desertoribus dicere possent ac deberent, quod Catholicorum sui ævi nomine similibus apostatis Martyr Cyprianus insonabat: W. Nec putetis (inquiens) sic vos Evangelium Christi asserere, dum vosmetipsos à Christi grege & ab ejus pace & concordia separatis; cùm magis militibus gloriosis & bonis congruat intra domestica castra consistere, & intùs positos ea quæ in commune tractanda sunt, agere ac providere. Nam cùm unanimitas & concordia nostra scindi omnino non debeat, quia NOS ECCLESIA DERELICTA FORAS EXIRE, ET AD VOS VENIRE NON POSSUMUS; UT VOS MAGIS AD ECCLESIAM MATREM, ET AD NOSTRAM FRATERNITATEM REVERTAMINI, QUIBUS POSSUMUS HORTAMENTIS PETIMUS ET ROGAMUS"? Et illud item ejusdem in Epistola ad Florentinum sive Pupianum, quæ ordine est 69. " Dominus in Euangelio, cùm eum loquentē discipuli derelinquerent, conversus ad duodecim dixit, *Nunquid & vos vultis ire? Respondet ei Petrus, dicens: Domine, ad quem ibimus? Verba vitæ æternæ habes: & nos credimus & cognovimus, quoniam tu es Filius Dei vivi.* Loquitur illic Petrus, SUPER QUEM ÆDIFICATA FUERAT ECCLESIA, Ecclesiæ nomine docens, & ostendens, quia etsi contumax superba obaudire nolentium multitudo discedat; Ecclesia tamen à Christo non recedit: & illi sunt Ecclesia, Plebs Sacerdoti adunata, & Pastori suo grex adhærens. Unde scire debetis, Episcopum in Ecclesia esse, & Ecclesiam in Episcopo; & si qui cum Episcopo non sint, in Ecclesia non esse; & frustrà sibi blandiri eos, qui pacem cum Sacerdotibus non habentes obrepunt, & latenter apud quosdam communicare se credunt: quando Ecclesia, quæ Catholica una est, scissa non sit, neque divisa; sed sit utique connexa, & cohærentium sibi invicem Sacerdotum glutino copulata". Idem rursus lib. de Unitate Ecclesiæ, postquam memorasset varios diaboli astus & artes, quibus homines ab Ecclesia abstractos in hæreses & schismata præcipitat, mox causam hujusmodi apostasiarum assignans, & remedium reconciliationis præscribens, ait: " Hoc eo fit, dum ad veritatis originem non reditur, nec caput quæritur, nec Magistri cœlestis doctrina servatur. Quæ si quis consideret & examinet, tractu longo atque argumentis opus non est: Probatio est ad fidem facilis compendio veritatis. Loquitur Dominus ad Petrum: *Ego dico tibi*, inquit, *quia tu es Petrus & super istam Petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ Inferorum non vincent eam: & tibi dabo claves regni cœlorum; & quæ ligaveris super terram, erunt ligata & in cælis, & quæcunque solveris super terram, erunt soluta & in cælis.* Et iterum eidem post resurrectionem suam dicit, *Pasce oves meas.* Super illum UNUM ædificat Ecclesiam suam, & illi pascendas mandat oves suas. Et quamvis Apostolis omnibus post resurrectionem suam parem potestatem tribuat, & dicat: *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos: Accipite Spiritum Sanctum, si cui remiseritis peccata remittentur illi, si cui tenueritis tenebuntur:* tamen ut unitatem manifestaret, UNAM CATHEDRAM CONSTITUIT, ET UNITATIS EIUSDEM ORIGINEM AB UNO INCIPIENTEM SUA AUTHORITATE DISPOSUIT. Hoc erant utique & cæteri Apostoli, quod fuit Petrus, pari consortio præditi & honoris, & potestatis: sed exordium ab unitate proficiscitur, PRIMATUS PETRO DATUR, UT UNA CHRISTI ECCLESIA ET CATHEDRA UNA MONSTRETUR. Et pastores sunt omnes, sed grex unus ostenditur, quia ab Apostolis omnibus

Margin notes: Præoccupatio. — W. Cyprianus Epist. 58. — Vide Epist. 55. — Io. 6. 68. — Lc. 6. 69. — Matt. 16. 18 & 19. — Io. 21. 17. — Io. 20. 21. & seqq.

„ bus unanimi consensione pascatur. Quam „ unam Ecclesiam etiam in Canticis Canticorum Spiritus Sanctus ex persona Domini „ designat, & dicit: *Vna est columba mea, perfecta mea: una est matri suæ, electa genitrici „ suæ.* Hanc Ecclesiæ unitatem qui non tenet, „ tenere se fidem credit? qui Ecclesiæ renititur & resistit, QUI CATHEDRAM PETRI, SUPER QUAM FUNDATA EST ECCLESIA, DESERIT, IN ECCLESIA SE ESSE CONFIDIT". ? Et vide quid hujusmodi homini, à Cathedra Petri adeóq; ab Ecclesia Christi sejuncto eveniat. Sequitur enim ibidem post paucula: " Avelle radium Solis à „ corpore, divisionem lucis unitas non capit: ab arbore frange ramum, fractus germinare non poterit: à fonte præcide rivum, præcisus arescet". Et hoc ipsum est quod idem Cyprianus præcedenti §. relatus aiebat: *Quicquid à matrice discesserit, seorsim vivere & spirare non poterit, substantiam salutis amittit.* Quænam porrò sit ista *matrix*, idem ipse explicat Epist. 45. ad Cornelium Papam, ubi Romanam Cathedram cui Cornelius tunc præfuit, *Ecclesiæ Catholicæ radicem* MATRICEM appellat. Rursùs Epist. 52. ad Antonianum, pro iisdem habet hæc duo, *Communicare cum Romano Antistite*, &, *Communicare cum Ecclesia Catholica*: quia nimirum, ut jam visum est, Romani Antistitis Cathedra, *Radix est, & matrix Ecclesiæ Catholicæ.* Plura huc spectantia videat Lector hîc superiùs cap. 17. §. 56. & 57 item cap. 31. §. 103. Quibus & illud addat Optati Milevitani ad & adversùs Parmenianum Donatistam: X. Negare non potes, scire te in „ Urbe Roma Petro primo Cathedram Episcopalem esse collatam: in qua sederit omnium Apostolorum caput Petrus, unde & „ *Cephas* appellatus est: in qua una Cathedra, unitas ab omnibus servaretur". Et quia Donatistæ huic uni Cathedræ non cohærebant, sed ab unitate recesserunt, sicut modò Lutherani; subdit ad eos ibidem inferiùs Optatus: " Inferi portas suas habere noscuntur; contra „ quas portas, claves salutares accepisse legimus Petrum PRINCIPEM SCILICET NOSTRUM: cui à Christo dictum est, *Tibi dabo „ claves regni cælorum, & portæ inferi non vincent eas.* Unde est ergo, quòd claves regni „ vobis usurpare contenditis, qui CONTRA „ CATHEDRAM PETRI, VESTRIS PRÆSUMPTIONIBUS ET AUDACIIS, SACRILEGIO MILITATIS"?

Cant. 6. 8.

X. Optatus Milevit. lib. 2. contra Parmen.

Mat. 16. 19.

CCXX. Sed Lutherani nostri, ut suam ab hac Cathedra matrice secessionem justificent, ejusdem Cathedræ Sessorem *Non solùm variorum in Religione abusuum, sed & affectatæ in Ecclesiam Christi, & in Reges atque Principes, tyrannidis accusant.* Quotidiana ista est omnium promiscuè rebellantium querimonia. Quid enim aliud in ore frequentiùs habent quicunque legitimi Principis sui jugum excutiunt, quàm abusum potestatis, & affectationem tyrannidis? Sed rectè ait Augustinus: Y. Si laudanti amico cre„ dendum non est, nec inimico detrahenti". Donatistæ secessionem suam justificare voluerunt criminando Cæciliani Carthaginensis Episcopi Ordinatorem, ac deinde ipsum Cæcilianum, cum universa Ecclesia ei communicante. Hinc idem Augustinus Epist. 162. ait de ipsis: " Amplexi sunt occasionem, quâ „ possent alios falsâ criminatione perfundere, „ & conversas in eos linguas hominum ab in„ quisitione criminum suorum hoc modo declinare". Et Optatus Milevitanus: Z. Mani„ festum est (inquit) exisse de Ecclesia & Or„ dinatores qui tradiderunt, & Majorinum qui „ ordinatus est. Intereà dum de suorum cri„ minum fonte, qui apud eos multorum fla„ gitiorum venis exuberaverat, unum Tradi„ tionis convitium in Ordinatorem Cæciliani „ derivandum esse putaverunt: providentes „ quòd fama duas res similes uno tempore „ loqui non posset; ut crimina in silentium „ mitterent sua, vitam infamare conati sunt „ alienam: & cùm possent ipsi ab innocenti„ bus argui, innocentes arguere studuerunt; „ mittentes ubique litteras livore dictante conscriptas". Pulchrè & appositè de talibus ait Isidorus Pelusiota: A. Insectandis & accusan„ dis aliis id se assequi putant; ut peccata sua obtegant". Dicturi sunt Lutherani, Religionem suam non tam multis saltem vitiis aut abusibus obnoxiam esse, quàm Papisticam à qua secessionem fecerunt. Unde & suam Religionem appellant, *reformatam*, innuere volentes eam quam deseruerunt esse deformatam: & suæ professionis homines vocant *Euangelicos*, quasi Euangelicè jam viventes, qui antea in Papismo Euangelicè non vixissent. Sed jam olim huic gloriationi obviavit Erasmus: B. *Lutheranos* (inquiens) video multos, *Euangelicos* nullos, aut paucos. Circumspice mi„ hi populum istum *Euangelicum*: & observa, „ num minùs illic indulgeatur luxui, libidi„ ni, & pecuniæ, quàm faciunt hi quos de„ testamini? Profer mihi, quem istud *Euange„ lium* ex commessatore sobrium, ex feroci „ mansuetum, ex rapaci liberalem, ex male„ dico benedicum, ex impudico reddiderit „ verecundum. Ego tibi multos ostendam, „ qui facti sint seipsis deteriores. Fieri potest „ ut hæc mea sit infelicitas: Mihi adhuc ne„ minem contigit nosse, qui non videatur „ seipso factus deterior. Nunquam eorum Ec„ clesias ingressus sum, sed aliquando vidi „ redeuntes à concione veluti malo spiritu af„ flatos, vultibus omnium iracundiam ac fe„ rociam præ se ferentibus. Sic, opinor, dis„ cedunt milites à concione Ducis ad prælium exhor-

Y. Aug. lib. 3 contra Petilian. c. 10.

Z. Optat. lib. 1.

A. Isid. Pelus. lib. 3. Epist. 162.

Præoccupatio.

B Erasm in Spongia adversùs Huttenum.

„ exhortati. Quis unquam vidit in eorum con-„cione quenquam fundentem lachrymas, tundentem pectus, aut ingemiscentem". Et rursùs ad Fratres inferioris Germaniæ: "Nonne „ Lutherus (inquit idem) coactus est Visitatores mittere, qui populum in omnem licentiam ruentem cohiberent? Nonne idem „ dixit, se malle pristinum Papæ & Monachorum regnum, quàm hoc hominum genus, „ sub *Euangelij* prætextu in Sogdianorum vitam sese proripientium? Nonne idem suis ad „ me litteris deploravit Melanchthon? Nonne „ idem in Colloquiis fassus est Oecolampadius"? Sed audiatur hanc in rem ipse Lutherus, prætensæ istius Reformationis invector: C *Mundus*, ait ille, *fit deterior. Sunt nunc homines magis vindictæ cupidi, magis avari; magis ab omni misericordia remoti, magis immodesti, & indisciplinati: MULTOQUE DETERIORES, QUAM FUERANT SUB PAPATU.* Et rursùs in Dominicam 26. post Trinit. *Tam insigniter maligni fieri coguntur homines in gratiam EVANGELII, cuius virtute ex captivitate Pontificia in gratiam asserti sunt: ita ut iam non ampliùs humano, sed diabolico more omnem misericordiam exuerint: quibus non sufficit adhuc, quòd de Euangelio participent, & inde saginentur, quando bona Ecclesiastica deprædantur ac furantur.* Luthero addatur Andreas Musculus, Magistro discipulus, hæresiarchæ hæreticus: D *Cùm nobis Lutheranis*, ait ille, *hoc tempore ita agitur, ut si quis videre velit ingentem turbam nebulonum, hominum turbulentorum, fallacium, impostorum, fœneratorum, civitatem aliquam adeat, in qua Euangelium purè* (Lutheranicè) *prædicatur, catervatim tales ibi reperiet. Nam meridianâ luce clarius est, quòd hominum effrænatorum & indomitorum, apud quos omnis virtus & honestas penitus extincta est, & apud quos pro peccato nihil reputatur, nusquam plures, nequidem apud Ethnicos, Turcas, & alios infideles, quàm apud Euangelicos, apud quos omnia diabolo fræna laxata sunt, reperiantur.* Hisce duobus subjungo tertium, Lutheranicæ Sectæ Doctorem non infimæ sortis, Jacobum Andreæ Professorem Tubingensem; qui postquam varios Germanorum circa Religionem commemorasset affectus & de Papistis dixisset nonnulla, ad Lutheranos suos transiens: E *Altera*, subdit, *pars & turba Germanorum, suum quidem locum Verbo Dei, ut prædicetur, tribuit; nulla verò sentitur in illis morum emendatio; sed horrenda, Epicuræa, bestialis eorum vita cernitur in conversationibus, compotationibus, cupiditatibus, pompis, & divini nominis prophanationibus, sive blasphemijs. Quâ parte volunt æquè liberè & impunè peccare, sicut Papista in sua idololatria. Mandat seriò Deus in Verbo suo & à suis Christianis requirit seriam & Christianam disciplinam: hæc verò apud nos*, NOVUS PAPATUS, NOVUSQUE MONACHISMUS *existimatur. Sic enim inquiunt: Didicimus modò, per solam fidem in Christum salvari, qui suâ morte pro peccatis omnibus satisfecit; nos verò satisfacere non possumus nostris ieiunijs, eleemosynis, precationibus, ac alijs operibus. Quamobrem, sine, & permitte, ut huiusmodi opera missa faciamus, cùm per Christum alioquin salvari possumus; & solùm gratiâ Dei Christique meritis nitamur. Atque ut totus Mundus agnoscat, eos non esse Papistas, nec bonis operibus quidquam fidere, illorum etiam operum nullum penitùs exercent. Ieiunij loco comessationibus & perpotationibus nocte dieque vacant: ubi pauperibus benignè facere oportebat, eos deglubunt, & excoriant: Precationes vertunt in iuramenta, blasphemias; & divini nominis execrationes; idque tam perditè, ut Christus ne ab ipsis quidem Turcis hodie tantoperè blasphemetur. Denuò in pro humilitate passim regnat apud illos superbia, fastus, elatio, luxuria vestium, quæ aut sumptuosissimè, aut etiam stultissimè sunt elaboratæ. Atque hoc universum vitæ genus ab illis Euangelicum dicitur institutum. Interim sibi persuadent homines miserrimi, se rectam veramque in Deum fidem in animis suis tenere, & sibi propitium esse Deum: imò etiam se probiores impijs & Pseudoapostolicis Papistis iudicant.*

C Luther. in Postilla super Dominica 1. Adventus.

D Musculus in Dominicam 1. Adventus.

E. Iac. Andreæ Concione 4. in c. 21. Lucæ.

Vide Melanct. in c. 6. Matth & Brentium in c. 3 Matt & Wigand. l. de Bonis & malis Germaniæ, & Hedioni Epist. ad Melanchthon. & Spangenbergium in Narrat. Benef. Dei, & Eberum Præfat. in commentaria Melanchthonis in Epist. ad Corinthios.

CAPUT LXVIII.

Prosecutio ejusdem confutationis. Non possunt nisi vituperare orthodoxos qui à fide & communione apostatant orthodoxa. Varia Confessionistarum *impostura in Catholicos recensentur ex Lindano.* Confessionistarum *cum Pelagianis & Semi-Pelagianis in comminiscendis calumnjis symbolismus. Frustrà laborant Lutherani excutere opprobrium hareseos, perdurantes in oppugnatione Ecclesia & supremi eius Hierarcha.* Qui Pastorem ovium lædere vult, lupus est.

CCXXI. HÆc cùm ita esse ipsi etiam Lutherani perhibeant, nonne consectarium apparet ut Deformatores potiùs quàm *Reformatores* Religionis, & Cacoangelici quàm *Euangelici* nuncupentur? Nonne Catholicis magis gloriosum est à talibus vituperari, quàm laudari? Nonne solemne est & semper fuit apostatis, insectari Ordinem aut cœtum unde desciverant? Novatiani olim ab Ecclesiæ Romanæ communione egressi, Cornelium Papam sacrificatis communicasse divulgarunt Unde B. Cyprianus ait Antoniano: [F] Quòd passim communicare „ sacrificatis Cornelius tibi nunciatus est, hoc „ de apostatarum fictis rumoribus nascitur. „ Neque enim possunt laudare nos, qui recedunt: aut expectare debemus ut placeamus „ illis, qui nobis displicentes, & contra Ecclesiam rebelles, sollicitandis de Ecclesia fratribus violenter insistunt. Quare & de Cornelio, „ & de nobis quæcunque jactantur, nec facilè audias, nec credas". Quàm multiplicibus & immanibus calumniis Catholicos aspergant Lutherani aliique hujus ævi Sectarii, ostendit Stapletonus Tomo 2. in Oratione Quodlibetica, cui titulus, *Virum hareticorum maior sit nequitia, quàm astutia?* Speciatim verò de *Confessionistis* & eorum *Apologistis* idipsum ostendit R^mus Lindanus in Præfatione *Apologetici* sui ad Germanos: [G] Magna quidem sunt (inquiens) „ eaque permulta nobilis istius *Augustana* tam „ *Confessionis* quàm suæ primæ *Apologia* in Catholicos conficta (si verum nullâ circuitione „ utenti dicere liceat) mendacia: quæ si quis „ accuratiori studio istis Anonymorum Confessionistarum tam Politicorum quàm Theologorum mendaciis in illos denuò & odiosiùs projectis conferantur, meritò ista „ istis minùs videantur illiberalia. Quod „ ut exemplis pauculis magno de acervo arreptis fiat illustrius, non fuerit abs re nobiliora „ aliquot velut emblemata huc commemorare. „ Asserit *Confessio Augustana*, anno 40. Wittenbergæ impressa, *Catholicos docere, homines* (inquit fol. 76.) *consequi remissionem peccatorum* „ *propter propriam dignitatem.* Item dicere, *Non* „ *credendum esse quod gratis propter Christum remissio donetur:* cùm ista nemo Catholicorum „ doceat, imò eos qui ita sentiunt Ecclesia „ Dei habet pro Pelagianis aut Judaizantibus. „ Rursùs Articulo de Missa, *Opinionem sparsam* „ *esse in Ecclesiam, quòd cana Domini* (inquiunt „ folio 21.) *sit opus, quod celebratum à Sacerdote mereatur remissionem peccatorum, culpa & pœna, facienti, & alijs: idq; ex opere operato, sine* „ *bono motu utentis.* Item *quod applicatum pro mortuis sit satisfactorium, hoc est, mereatur eis remissionem pœnarum Purgatorij.* Verùm hæc nemo „ Catholicus docet, neque hunc in modum „ interpretatur Missæ meritum, quod totum „ pendet, nobisque promanat ex unius Christi meritis. Similiter & *Confessio Augustana*, „ anno 31. edita, *Catholicos docere, Christum* „ *suâ passione* (inquit fol. D 2. B.) *satisfecisse* „ *pro peccato originis; & instituisse Missam, in* „ *qua fieret oblatio pro quotidianis delictis mortalibus & venialibus:* cùm istud Ecclesia Dei „ Catholica nunquam senserit aut docuerit. „ Quòd si *Apologiam Confessionis Augustana* quis „ aggrediatur excutere, videbit plùs sibi operæ „ exantlandum in annotandis ejus mendaciis, „ quàm Herculi in Augiæ stabulo repurgando. „ Affirmat *Apologia* Catholicos Mariam Christo æquare: *Res ipsa loquitur* (inquit fol. „ 94. anno 55. edita) *quod publicâ persuasione* „ *B. Virgo prorsùs in locum Christi successerit.* Atqui „ eam non facimus Deam, sed Dei matrem; „ non divino, sed creaturis digno honore colendam: quæ longissimè Christo Domino sit, „ & meritis à Christo Filio acceptis, & dignitate cælitùs donatâ, inferior. Rursùs „ fol. 74. *Catholici contemnunt Christi beneficium*, „ aiunt: *quòdq; satisfactiones nostras praferimus* „ *satisfactioni Christi:* quas tamen non nisi ex „ unius Christi merito dicimus Deo Patri placere, ceu rivulus tenuis copiosissimo de fonte in nos Dei filios derivatus. Item fol. 34. „ *Catholicos affingere Scripturis opiniones, quòd* „ *per bona opera mereamur remissionem peccatorum:* „ *quòd bona opera sint propitiatio, ac pretium* *propter*

[F] Cyprian. Epist. 52.

Stapletonus

[G] Lindan. In Præfat. Apologetici §. 1.

„ *propter quod Deus nobis reconcilietur* : *quòd bona* „ *opera propter suam bonitatem sint accepta*, *nec* „ *egeant misericordiâ* ,*& propitiatore Christo*. Quas „ opiniones verè impias ait *Apologia* Catho„ licos defendere : cùm eas execrentur, atque „ pro puro puto Pelagianismo eis anathema di„ cant. Ejusdem fidei est, quod *Apologia* „ fol. 120. affingit, *Ipsos scelestè defendere*, „ *Missam ex opere operato iustificare: quòd merea*„ *tur remissionem culpæ & pœnæ, etiam iniustis*, „ *pro quibus applicatur, si non ponant obicem*. Quas „ blasphemias nullus unquam in Ecclesia au„ divit. Sic & *Apologia*, anno 31. excusa, „ *Scholasticos Doctores* ait *nihil omninò de fide* „ *in doctrina Pœnitentiâ dixisse*: cùm ejus funHebr.11.6 „ damentum faciant fidem Christi, *Sine qua* „ *impossibile est placere Deo*; docentes, ad inte„ riorem pœnitentiæ motum requiri primò „ fidei motum in Christum. Denique, ut bre„ vis sim, *Catholicos* ait eadem *Apologia* fol. 8. „ 1. B. *ubique excluso Christo docere*, *mereri iusti*„ *ficationem per opera legis*: cùm hanc impiam „ doctrinam unà cum suis authoribus, Ju„ dæis nimirum & Pelagianis, anathemati„ subjiciant : nihilque sine Christo nec bono„ rum operum nec meritorum in ullo morta„ lium agnoscant".

CCXXII. His atque aliis consimilis furfuris imposturis, in *Confessione Augustana* ejusque *Apologia* digestis, subnixi *Provocantij* nostri, *Papam Romanum variorum in Religione abusuum accusant*: imitantes nimirum hæreticos Pelagianos, quorum propulsandis imposturis Augustinus tres priores *ad Papam Bonifacium* libros magna ex parte impendit : imitantes item & Semipelagianos, quorum similiter refellendis in Augustinum calumniis B. Prosper Aquitanicus duos libros Responsionum emisit, alterum *Ad capitula Gallorum*, alterum *Ad obiectiones Vincentianas*. In istos posteriores justo zelo pro suo Magistro Augustino accensus Prosper alibi quoque insurgit, & ait : [H] Ut Catholicarum „ mentium castitatem, gratiæ Defensoribus „ calumniando corrumpant, præcipuum no„ stro tempore in doctrina Ecclesiastica virum „ rabido ore discerpunt: creduntque se omnia „ authoritatum munimina posse convellere, si „ hanc Pastoralis speculæ validissimam turrim „ crebrâ Pelagiani arietis illisione pulsaverint. „ Firmum quidem fundamentum Dei stat, sed „ congruenter isti non desunt partibus suis: di„ gnum quippe est, ut quorum sequuntur sen„ tentiam, imitentur insaniam. Nec enim alia „ possunt dicere, quàm quæ damnatorum que„ relis, & procacissimis Juliani sunt vulgata „ conviciis. Paria sunt unius seminis germina, „ & quod latebat in radicibus manifestatur in fructibus". Quem Prosperi locum aptissimè in *Provocantios* nostros, supremum Ecclesiæ Præsulem *Variorum in Religione abusuum* calumniosè *accusantes*, vibrari posse quis non videat. Dicamus igitur & nos de ipsis : Ut Catholicarum mentium castitatem, fidei defensoribus calumniando corrumpant, præcipuum Ecclesiæ Hierarcham & Apostolici depositi Custodem rabido ore discerpunt : credentes se omnia authoritatum munimina posse convellere, si hanc Ecclesiasticæ structuræ validissimam Petram crebrâ Lutherani arietis illisione pulsaverint. Firmum quidem fundamentum Dei stat, sed congruenter isti non desunt partibus suis : dignum quippe est ut quorum sequuntur sententiam, imitentur insaniam. Nec enim alia possunt dicere, quàm quæ [I] *Damnatorum* querelis, & procacissimis Lutheri sunt vulgata convitiis. Paria sunt unius seminis germina, & quod latebat in radicibus manifestatur in fructibus. Addamus præterea & illud corollarium, subsequenti ibidem Prosperi contextui parallelum. Non ergo cum istis novâ acie dimicandum est, nec quasi contra ignotos hostes specialia sunt ineunda certamina. Tunc eorum machinæ fractæ sunt, tunc in superbiæ sociis ac principibus corruerunt, quando Crucifixi Vicarius Petrique Successor Leo X. Catholicarum Academiarum prævijs Censuris sententiæ suæ robur adnexens, nefandæ hæreseos authorem Apostolico mucrone percussit; & ad impiorum detruncationem gladio Petri dextras omnium armavit Antistitum : quando item idem ipse, piissimi Imperatoris Caroli Augusti Catholicâ devotione gavisus, contra Romanæ Religionis temeratores non solùm Apostolicis, sed etiam Cæsareis utebatur Edictis : quando & Leonis Successor Adrianus VI. Prædecessoris Decretis insistens, Frederico Saxoni sub utriusque gladii interminatione præcepit, ne Germaniæ vomicam, Christiani Orbis fæcem, Orthodoxæ Ecclesiæ infestatorem, Monastici Ordinis desertorem Lutherum sustineret, foveret, aut protegeret: Quando Episcopales Synodi per Germaniam, Galliam, Poloniamque habitæ, subeuntem Lutheranismi pestem consonantibus Sanctionibus proscripserunt : Quando mitratorum Procerum turma ampla Tridenti consedit; secumque suam jungente vigorem Juris Apostolici solio, fera viscera belli contulit, & lato prostravit tramite victos. Convenêre illic de cunctis urbibus almi Pontifices, junctisque animis, scrutamine facto, sanxerunt, quod Roma probet, quod regna sequantur. Nec sola est illic Synodana exerta potestas, ceu quos non possent ratione evincere nostri, vi premerent: discussæ artes, virusque retectum est hæretici sensus, nullumque omninò relictum, Docta fides quod non perpenderet argumentum. Condita sunt, & scripta manent, quæ de cataractis Æterni fontis fluxêre undante meatu, & propè ter centum Procerum sunt edita linguis:

[H] Prosp. cont. Collat. cap. 41.

[I] Vide sup. hic cap. 50. §. 162. Coherentia X. 1

Vide Prosp. lib. de Ingrat. cap. 2.

linguis: Sic moderante suam legem bonitate severâ, ut qui damnato vellent de errore reverti, Acciperent pacem, pulsis quæ prava tenerent.

CCXXIII. Sed quis non rideat *Confessionistas*, accusantes Papam Romanum *Tyrannidis in Reges atque Principes*? Recolat Lector quæ ab ipsorum Patriarcha in Cæsares, Reges, & Principes dicta memoravimus superiùs c. 16. § 55. & quæ ibidem Carolus Cæsar in Edicto suo Wormaciensi perhibet: & facilè proculdubiò censebit, istum Lutheranorum zelum pro Principibus, simulatum perinde esse, ac fuit *Iudæ pro pauperibus*. Adhuc temporibus Erasmi jactabant se planè alienos esse à seditionibus. Sed quid ad hoc Erasmus? [K] Nec illud (inquit) „ absque risu legetur, quòd aiunt se à seditione longè latèque abhorrere". Et ibidem rursùs: " Quamobrem (inquit) tantoperè nunc horrent „ seditionis vocabulum, cùm Lutherus scripse„ rit, *Eam esse Euangelij peculiarem naturam, movere seditionem*: celebreturq; Zuinglii dictum, *Euangelium vult sanguinem*"? Idem rursùs lib. in Pseudoeuangelicos: " Populus iste tam Euan„ gelicus (inquit) etiam Turcarum Principi „ dicitur detestabilis, quem ait *Seditioni natum*. „ Quos subinde tumultus excitat? Quoties „ quàm levibus de causis procurrit ad arma? „ ne suis quidem Ecclesiasticis satis obtempe„ rans, nisi dicant blanda auribus; profligandi „ etiam, si liberiùs in eorum vitam invehantur, aut ab opinione dissentiant". Eadem igitur de causa in communem Christianorum Patrem ac Pastorem insurrexerunt, quâ in suos particulares Ministellos subinde etiam insurgunt: quia nimirum non eorum auribus blanda dicit, & eorum pravis opinionibus contradicit. Verùm quia hanc veram causam obtendere erubescunt, aliam causam velut speciosiorem prætexunt; *affectatam* nimirum *in Ecclesiam Christi, & in Reges atque Principes tyrannidem*. Sed sanè si ipsi tam malè affecti sunt erga *Reges atque Principes*, quàm sunt erga *Ecclesiam Christi*; non magis eos cruciat prætensa illa Papæ tyrannis, quàm Judam cruciavit egenorum paupertas. Audiat parùm Lector quid de Confessionisticæ factionis Principibus, eorumque non sincera erga Cæsarem suum devotione, Cæsar ipse Carolus V. ante annos jam centum est testatus, in *Iustificatione Banni contra Electorem Saxoniæ & Landtgravium Hassiæ*: [L] Pro arro„ ganti sua audacia (ait de eis ibi Cæsar) „ non dubitarunt apud quosdam status tan„ tùm moliri, ejusque in animum inducere, „ quo minùs se ad hæc nostra publica Comi„ tia conferrent: quod vix ullo alio institu„ to, quàm IN NOSTRUM SUMMUM „ CONTEMPTUM, & ut arduis illis ac „ gravissimis negotiis, quæ sacro Imperio in„ cumbunt, eò cum minori fructu transigan„ tur, factum esse, CERTUM EST. Hæc „ verò illis eò faciliora sunt ac leviora, cùm „ nec justitiam, nec Magistratum agnoscant, „ vel eo deterreantur; sed ita jam pacem pu„ blicam, & administrationem justitiæ pertur„ baverint, ut justissimarum etiam sententia„ rum executiones declinent, Nostrumque „ summum Cæsareum Judicium in Sacro Im„ perio Germaniæ, culpâ & illicitâ causâ illo„ rum, totum sublatum sit: ita ut per annum „ jam integrum omnes justitiâ destituti relin„ quantur, & deinceps relinquerentur: quod qui„ dem est res non solùm per se gravis, multis „ miseris & oppressis ac spoliatis partibus ca„ lamitosa, verùm etiam apud omnes nationes „ omninò horrenda ac detestanda. Quod autem „ omnium gravissimum est, hæc ferè omnia sub „ specioso illo prætextu Religionis, & assertæ „ cujusdam pacis, juris, ac libertatis Germaniæ „ propugnationis, quibus illi tam petulanter „ gloriantur, fiunt: quo quidem illis omnia sua „ vafra, perfida, & illicita facinora velare posse „ videntur: cùm interim nihil minùs, quàm „ unionem veræ Religionis, vel pacem, justi„ tiam, libertatemve Germaniæ quærant, vel „ patiantur. Sed nec ex vera quidem Christiana „ Religione unquam colligent, aut probabunt, „ licitum esse illis, ut se suo legitimo Magi„ stratui temerè opponant: quod contra Reli„ gionem est. Sed hoc potiùs in sacris litteris, „ aliisque probatis authoribus, & historiis li„ quidè invenient, in primitiva Ecclesia Chri„ sti fideles, qui suam fidem & Religionem non „ verbis solùm jactitarunt, sed etiam pietate „ & sanctimoniâ vitæ & morum, suo denique „ sanguine testati sunt, Imperatoribus, Regi„ bus, & Magistratibus etiam Gentilibus ob„ temperasse. Quo quidem exemplo, nostris illis „ REBELLIBUS AC INFIDIS eò minùs licuit, „ ut Nobis, ut legitimo suo Magistratui, de„ bitam obedientiam detrahant, & se CONTRA „ NOS efferant & attollant. Conjiciant autem „ omnes, quò HOC EORUM INSTITUTUM „ TANDEM TENDAT, nisi UT IMPERII NO„ STRI FASTIGIO, AUTHORITATI, DIADE„ MATI, ET SCEPTRO INSIDIARI, EAQUE „ SIMUL CUM RELIGIONE, PACE, JUSTI„ TIA, ET LIBERTATE SUBVERTERE POS„ SINT. Hâc enim occasione nemo dubitat „ illis etiam ad privati commodi nominisque „ sui amplificationem, præthereà AD EXER„ CENDAM TYRANNIDEM, armisque rem fa„ ctitandam, liberiorem patere aditum. Quæ „ quidem ut APERTA SUNT, ita etiam arro„ gantes eorum sermones, quos quidem effu„ tierunt, prætereà & ignominiosa Scripta, „ & picturæ, quæ ubique in suis Provinciis „ ac Jurisdictionibus typis edere, circum„ ferre, ac divulgare curarunt, quibus IN „ NOS SUMMO CONTEMPTU AC CRIMI-

NOSIS-

Io. 12. 5. & 6.

K. Erasm. ad Fratres Inferioris Germ.

L. Carol. V. in Iustif. Banni adversùs Saxonem & Hessum. die 20. Iulij 1546.

„NOVISSIMIS CALUMNIIS INVEHUNTUR, „eò proculdubiò consilio UT ANIMUM „PLEBIS CONTRA NOS EXACERBENT IR„RITENTQUE AD SEDITIONEM, hujusmodi „infidos & seditiosos conatus abundè satis „testantur. Cæterùm in suis conventiculis, „obliti sui juramenti, non solùm multa va„riaque pacta, fœdera, conspirationes, & „alias factiones CONTRA NOS moliuntur, ve„rùm etiam apud exteros potentatus, & alios, „pro alienando à nobis eorum animo, NOS „ACERBISSIMIS CALUMNIIS IMPRIMUNT, „IPSIS IN NOSTRUM DETRIMENTUM OC„CULTAS ADHÆRENTIAS, SUBSIDIA, ET „FAVORUM OFFERUNT, EOSQUE CONTRA „NOS INSTIGANT ET CONFIRMANT. Sed „non desunt, quæ de prompta voluntate, & „studio, quibus Germaniam, quantùm ad „Turcam attinet, prosequuntur; conijcien„di scilicet eam in summum discrimen & „periculum, copiosè docere possunt: quæ „eò magis credenda sunt, cùm eorum cona„tui TYRANNIDEM SUAM PROPAGANDI, „AC ETIAM AUGENDI, apta esse, ac res„pondere videantur". Et rursùs ibidem post pauca de ijsdem: "Invidioso ac maligno „animo, ac EFFRÆNATA DOMINANDI LI„BIDINE, in eam jam obstinationem inci„derunt, ut aliud nihil cogitent, quàm ut „oppressâ justitiâ omnes violenter spoliare, „& impunè hoc facere possint; bella & sedi„tiones in Imperio movere, Principes, Co„mites, Barones, & communem liberam No„bilitatem, aliosque status & Consortes Sacri „Imperij, tam Ecclesiasticos quàm sæculares, „propriâ potestate, contraque Nostram Cæ„saream publicam pacem invadere, vi ac va„fris circumventionibus sibi subjugare, pa„cem ac justitiam in Sacro Imperio, NOS„TRAMQUE CÆSAREAM AUTHORITATEM „OPPUGNARE, ET SIBI VENDICARE; con„venticula instituere, Pacta, fœdera, con„spirationes, & seditiones CONTRA NOS „IRRITARE, ignominijs, & ejus generis „Scriptis ACERBISSIME ET CONTEMP„TISSIME IN NOS DEBACCHARI, CALUM„NIIS NOS DEFERRE, AC ALIIS IMPRI„MERE NON CESSANT". Hæc & plura alia eòdem spectantia Cæsar, omni exceptione major testis, in illo suo Edicto Justificatorio perscripsit & evulgavit: ut proinde mirum sit quâ præfidentiâ nunc istius Sectæ homines audeant tantopere exaggerare suorum devotionem perpetuam erga Germanorum Imperatorem, & tam splendidè simulare se etiam idcircò *Papæ Romano*, adversari, quòd *Tyrannidem in Reges atque Principes* attentet. Nec est quòd obtendant, se non approbare machinationes prædictas Principum suorum contra Cæsaream Majestatem. Revincit enim eos inscriptio sepulchralis quâ exornarunt & etiamnum exornant Ducem illum Saxoniæ de quo Cæsar loquitur: quam inscriptionem videat Lector suprà hîc cap. 17. § 57. Quapropter unica & verissima causa tanti odij eorum in *Papam Romanum* hæc est, quòd tam fideliter ac vigilanter pascat veræ ac Catholicæ doctrinæ pabulo gregem Christi sibi commissum, contra ipsorum incursiones & infestationes. Atque hinc manifestum est eos esse lupos, id est, hæreticos: juxta illud Prosperi: M. *Si Pastorem ovium lædere vis, lupus es.*

Præoccupatio.

M. Prosp. Epigram. 28 in obtrectatorem Augustini.

 CAPUT

CAPVT LXIX.

Obviatur prætensioni Adversariorum, nitentium controversias fidei transferre à tribunali Papali ad Imperiale: retorqueturque machina in ipsos, ostendendo Imperialia tribunalia tam olim quàm recenter pronuntiasse contra ipsos, & fidei causas ad Apostolicæ Sedis tribunal tanquam unicè competens remisisse. Proferuntur eam in rem Edicta & exempla aliquot Imperatorum tam veterum quàm recentiorum. Quàm falsò scribant Adversarij Carolum Magnum convocasse ac confirmasse Synodos, tametsi alioqui particulares, nullâ habitâ Romani Pontificis ratione? Eiusdem Caroli insignis devotio erga Apostolicos Præsules memoratur. Carolus V. aliquoties declaravit Lutheranorum controversiam non esse fori Imperialis, sed Papalis.

CCXXIV. MAlè habet nostros *Provocantios*, quòd *Papa Romanus cum Asseclis suis omnes à se, tanquam infallibili omnium in Religione controversiarum Iudice, dissentientes damnet hæreseos.* Verùm cùm ipsi decisionem controversiarum Religionis attribuant Imperatori, tanquam *utriusque tabulæ custodi*, prout loquuntur num. 7. mirum est eos non cernere quemadmodùm proprio se laqueo irretiant. Etenim inter nos & ipsos controversia illa Religionis inter alias fervet, An Papa Romanus sit competens Iudex controversiarum super fide incidentium? Asserimus nos, negant ipsi, & à Papa provocant ad Imperatorem, tanquam *utriusque tabulæ custodem.* Si igitur pro nobis controversiam deciderit imperator, ipsis etiam fatentibus victores triumphamus. Decîdit autem non unus modò Imperator pro nobis jam olim, sed tres simul. Nam in tabulis Imperialibus ante duodecim jam sæcula conditam legimus Gratiani, Valentiniani, & Theodosij Magni legem, superiùs hìc cap. 28. §. 92. relatam: *Cunctos populos, quos Clementiæ Nostræ regit Imperium, in tali Volumus Religione versari, quam D. Petrum Apostolum tradidisse Romanis Religio usque adhuc ab ipso insinuata declarat, quamq; Pontificem Damasum sequi claret.* Ecce Imperatores lege latâ ad Romani Pontificis Religionem astringunt cunctos populos sibi subjectos! Et quis, obsecro, meliùs aut certiùs dicere poterit populis ambigentibus, quænam sit Religio Romani Pontificis, quàm ipse Romanus Pontifex? Igitur ex Imperialium tabularum dictamine ac præscripto, ad Romani Pontificis declarationem finaliter referendæ sunt controversiæ Religionis: ut nimirùm ea à cunctis populis Religio habeatur & teneatur pro vera, quam Romanus Pontifex ab ambigentibus interpellatus declaraverit esse suam: ea verò pro spuria & adulterina, quam idem declaraverit non esse suam, sed suæ contrariam. Et quia nostri *Provocantij* molestè ferunt se à nobis haberi ac judicari *Hæreticos, tanquam extra Ecclesiam positos, & à mystico Christi corpore abscisos*: dignentur audire patienter, quod in ijsdem Imperialibus tabulis ibidem subsequenter legitur in hunc modum: *Hanc legem sequentes* (jam nimirum à nobis relatam) CHRISTIANORUM CATHOLICORUM *nomen iubemus amplecti*: RELIQUOS *verò* DEMENTES INSANOSQUE *iudicantes*, HÆRETICI NOMINIS INFAMIAM *sustinere: Divinâ primùm vindictâ, post etiam motus animi Nostri, quem ex cælesti arbitrio sumpserimus, ultione plectendos.* Suo igitur, uti diximus, laqueo irretiuntur Adversarij, dum exortas super Religione controversias per Imperatorem postulant decidi. Iamdudum enim Imperatores lege lata deciderunt ac edixerunt, eos esse ac dici debere Christianos Catholicos, qui Romano Pontifici communione Religionis cohærent; eos autem *Dementes, insanos, & hæretici nominis opprobrio infames*, qui alienam ab eodem Religionem subinvehunt, aut subinvectam fovent. Cui prædicta non sufficiunt, audiat quid de judicio controversiarum fidei scribat Valentinianus III. ad collegam Imperij Patremque suum Theodosium Iuniorem: "Fidem (inquiens) à nostris Majoribus „traditam, debemus nos cum omni compe„tenti devotione defendere, & dignitatem „propriæ venerationis B. Apostolo Petro in„temeratam in nostris temporibus conserva„re: quatenus Beatissimus Romanæ Civita„tis Episcopus, CVI PRINCIPATVM SA„CERDOTII SVPER OMNES ANTIQVITAS „CONTVLIT, locum habeat ac facultatem „DE FIDE AC SACERDOTIBVS IVDICARE". Audiat item quid de eadem re Marcianus

Lex Cæsarea. Vide suprà c. 28. §. 92.

N. Valent. III. Epist. ad Theod. Augustum, quæ extat in Actis Synodi Chalced. p. 1. c. 25.

O. Marcian August. Epist. ad Leonem Papam ib. c. 34

nus Augustus Papæ Leoni Magno perscribat: O. Reverendissimos Viros (ait ille ibi) quos „ ad Nostram Pietatem Sanctitas Tua direxit, libenter, &, sicut decebat, animo „ grato suscepimus. Superest ut si placuerit „ Tuæ Beatitudini in has partes advenire, & „ Synodum celebrare, hoc facere Religionis „ affectu dignetur: Nostris utique desiderijs „ Vestra Sanctitas satisfaciet, & SACRÆ „ RELIGIONI QVÆ VTILIA SVNT DECERNET. Si verò hoc onerosum est, ut Tu ad „ has partes advenias; hoc ipsum Nobis Tua „ Sanctitas proprijs litteris manifestet, quatenùs in omnem Orientem, & in ipsam „ Thraciam & Illyricum Sacræ Nostræ litteræ dirigantur; ut ad quendam definitum „ locum, ubi VOBIS PLACVERIT, omnes „ Sanctissimi Episcopi convenire, & quæ „ Christianorum Religioni atque Catholicæ „ fidei prosint, SICUT SANCTITAS TVA „ SECVNDVM ECCLESIASTICAS REGVLAS „ DEFINIVERIT, sua dispositione declarent". Similia habentur in Epistola Pulcheriæ Augustæ ad eundem Leonem Papam, quæ extat ibidem cap. 35. Extat prætereà inter Decreta Bonifacij II. Papæ exemplar professionis Justiniani Cæsaris, ita incipiens: P. Prima „ salus est, rectæ fidei regulam custodire, & à „ Constitutis Patrum nullatenus deviare. Et „ quia non potest Domini Nostri Iesu Christi „ prætermitti sententia, dicentis: *Tu es Petrus „ & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam*; „ hæc quæ dicta sunt, rerum probantur effectibus: quia in Sede Apostolica extra maculam semper est Catholica servata Religio. De qua spe & fide minimè separari cupientes, & Patrum Constituta sequentes, „ anathematizamus omnes qui contra Sanctam Romanam & Apostolicam Ecclesiam „ superbiendo suas erigunt cervices; sequentes in omnibus Apostolicam Sedem; & „ prædicantes ejus omnia Constituta: & per „ omnia spero, ut in una communione Vobiscum, quam Sedes Apostolica prædicat, „ esse merear; in qua est integra & vera Christianæ Religionis & perfecta soliditas: promittens, sequestratos à communione sanctæ „ Ecclesiæ, id est, non consentientes Sedi „ Apostolicæ, eorum nomina inter sacra non „ recitanda esse mysteria. Quòd si in aliquo à „ professione mea deviare tentavero, his quos „ damnavi complicem meâ me sententiâ esse „ profiteor. Hanc autem professionem meam „ manu mea subscripsi, & Bonifacio Sancto „ & Venerabili Papæ Urbis Romæ direxi, „ damnans & Antecessores & Successores meos, „ & omnes, qui Sanctæ Romanæ & Apostolicæ Ecclesiæ privilegia cessare nituntur". Huic professioni aliam non absimilem exhibuimus superiùs cap. 32. §. 105. quam emittere debebant Orientales passim omnes, qui post schisma Acacianum reconciliabantur Apostolicæ Sedi. Et quia prædicta Professionis formula à quibusdam negatur esse Justiniani Augusti, libet hìc adjungere alium ejus locum huc spectantem, & in Corpore Juris Cæsarei sub ejus nomine extantem Cod. De Summa Trinitate & fide Catholica, ubi sic alloquitur Ioannem Papam ejus nominis Secundum: Q Semper Nobis fuit magnum studium, unitatem Vestræ Apostolicæ Sedis & „ statum Sanctarum Dei Ecclesiarum custodire: quæ hactenus obtinet, & incommotè „ permanet, nullâ intercedente contrarietate. „ Ideoque omnes Sacerdotes universi Orientalis tractus & subijcere & unire Sedi Vestræ Sanctitatis properavimus. In præsenti „ ergo quæ commota sunt, quamvis manifesta „ & indubitata sint, & SECUNDUM APOSTOLICÆ VESTRÆ SEDIS DOCTRINAM ab „ omnibus semper Sacerdotibus firmè custodita & prædicata, necessarium duximus; „ ut ad notitiam Vestræ Sanctitatis perveniant: Nec enim patimur quidquam quod „ ad Ecclesiarum statum pertinet, quamvis „ manifestum & indubitatum sit quod moveatur, ut non etiam Vestræ innotescat Sanctitati, QVÆ CAPVT EST OMNIVM SANCTARVM ECCLESIARUM".

P. Iustinianus Cæsar, ad Bonif. II.

Matt. 16. 18.

Q. Idem Epist. ad Ioan. Papam quæ ad longum habetur inter Epistolas Ioann. Tomo 3. Conciliorum general.

CCXXV. Sed ad recentiora & Germaniæ domesticiora exempla veniamus. Carolus ille Magnus, de quo *Provocantes* nostri prolixum textunt sermonem in suo Libello Num. 9. & seqq. quanti fecerit authoritatem Romani Pontificis in controversiarum fidei decisionibus, multoties multisque modis aperuit: ut proinde nonnisi insigni inscitiâ vel fallaciâ scribant Isti Num. 9. *Carolus Magnus*, NVLLA HABITA PONTIFICIS ROMANI RATIONE, *in suis Provincijs, quas vel armis subegerat, vel hæreditate adierat, subinde Concilia Moguntiæ, Ratisbonæ, Rhemis, Turone, Cabilone, Parisijs, Arelate, Compostellæ, Regia authoritate convocavit, & Constitutiones in illis factas confirmavit: quin &, cùm intelligeret in duobus Concilijs adversis, nempe Constantinopolitano VI. & Niceno II. (quæ tamen à dissidentibus factionibus utraque inter œcumenica nullo iure relata sunt) de cultu Imaginum decisiones minùs orthodoxè factas esse, ipse in magnam Synodum anno* IↃCCXCIV. *Francofurti* CCC. *Germaniæ, Galliæ, & Hispaniæ Episcopos convocavit* &c. De postremo isto Concilio Francofurti celebrato nonnulla jam superiùs diximus cap. 52. §. 168. quibus refellantur ea quæ de cultu Imaginum comminiscuntur hìc subsequenter Adversarij: ubi & de Libris Pseudocarolinis nonnihil attigimus. Addimus hìc prætereà, falsò ab Adversarijs fingi convocatum fuisse istud Concilium ad tractandum de cultu Imaginum. Convocatum

enim

enim fuit ad dirimendam controversiam de Adoptione Christi in Hispaniis exortam: sed cùm jam collectum esset, *Allata est in medium* (prout habetur Can. 2.) *quæstio de nova Græcorum Synodo, quam de adorandis Imaginibus Constantinopoli fecerunt* &c. Causam porrò convocationis fuisse eam quam memoravimus, palàm testatur Carolus ipse Magnus in Epistola ad Elipandum Toletanum & cæteros Hispaniæ Episcopos relatâ in Actis Synodalibus, ubi sic ait: " Jussimus Sanctorum Patrum Sy-„ nodale ex omnibus undique nostræ ditio-„ nis Ecclesijs congregari Concilium: quate-„ nus Sancta omnium unanimitas firmiter de-„ cerneret, quid credendum sit DE ADOP-„ TIONE CARNIS CHRISTI, quam nuper „ novis assertionibus, & Sanctæ Dei univer-„ sali Ecclesiæ antiquis temporibus inauditis, „ vos ex vestris Scriptis intulisse cognovi-„ mus". Pergit porrò ibidem continuò Carolus, subtexens ea quibus liquidò claret quàm imperitè vel malignè scribant Adversarij, eum convocasse ac confirmasse prædictas Synodos, *Nullâ habitâ Romani Pontificis ratione*. Verba ejus sunt:" Imò & ad Beatissimum Apostolicæ Se-„ dis Pontificem, de hac nova inventione, „ Nostræ Devotionis TER QUATERQUE di-„ reximus Missos: scire cupientes, quid San-„ cta Romana Ecclesia, APOSTOLICIS „ EDOCTA TRADITIONIBUS, de hac respondere voluisset inquisitione". Ecce non semel duntaxat, sed *Ter quaterque* Legatos misit ad Papam, *scire cupiens, quid Sancta Romana Ecclesia, Apostolicis edocta Traditionibus, de hac respondere voluisset inquisitione*! Præerat tunc Apostolicæ Sedi Adrianus I. quem Carolus semper coluit ut Patrem, non suum modò, sed totius Ecclesiæ. Eapropter in Epitaphio quod ei defuncto composuit, & sepulchrali ejus lapidi inscripsit, ita exorsus est: *Hic* PATER ECCLESIÆ, *Romæ decus, inclytus auctor, Adrianus requiem Papa Beatus habet*. Neque verò ipse fuit primus qui honorificentissimum illum *Patris Ecclesiæ* titulum Apostolico Præsuli attribuit, sed quod à Majoribus frequentatum reperit usurpavit. Dudum siquidem ante hæc tempora B. Augustinus, cùm modum procedendi Melchiadis Papæ adversùs Donatistas commemorasset, exclamavit ad ipsum: R. *O Virum optimum! O filium Christianæ pacis, &* PATREM CHRISTIANÆ PLEBIS. Quid est Christiana plebs, nisi Christi grex, Christi populus, Christi Ecclesia, Domus Dei? De hac loquens Ambrosiaster, Damaso Papæ contemporaneus: S. Cùm totus Mundus (inquit) „ Dei sit, Ecclesia tamen *Domus ejus* dicitur, CUJUS HODIE RECTOR EST DAMASUS". Ad hunc ipsum Damasum scribens ex Oriente Hieronymus: T. Beatitudini Tuæ (ait) id „ est, Cathedræ Petri, communione conso-„ cior: super illam Petram ædificatam Ecclesiam scio. Quicunque extra HANC DO-„ MUM agnum comederit, prophanus est: „ Si quis in Arca Noe non fuerit, peribit regnante diluvio". Et mox infrà iterùm: " Quicunque tecum non colligit, spargit: hoc est, qui Christi non est, Antichristi est". Non ignoravit hunc Sanctorum Patrum consensum Carolus Magnus: & idcircò in prædicta sua ad Hispanos errantes Antistites Epistola, ait eis paulò inferiùs: " Nec vestræ me paucitati „ in consensione hujus novæ assertionis socium „ admitto: sed APOSTOLICÆ SEDI; & an-„ tiquis ab initio nascentis Ecclesiæ & CA-„ THOLICIS TRADITIONIBUS totâ mentis „ intentione, totâ cordis alacritate conjungo". Si ergo hunc imitari dignentur *Confessionistæ*, non in sua obstinatione diutiùs persistent, nec paucitatem suam tantæ Catholicorum numerositati opponent, sed *Apostolicæ Sedi, & antiquis ab initio nascentis Ecclesiæ & Catholicis Traditionibus totâ mentis intentione, totâ cordis alacritate sese conjungent*. Certè enim tantâ Rex Carolus observantiâ Apostolicum Præsulem suspexit, ut sine ejus licentia vel unum Episcopum in suo Palatio extra diœcesin tenere non præsumeret: prout patet ex illa ipsa Francofordiensi Synodo qua de agimus, ubi sic legitur Can. 55. *Dixit Dominus Rex in eadem Synodo, se à Sede Apostolica, id est, ab Adriano Pontifice, licentiam habuisse, ut Angilramnum Archiepiscopum in suo Palatio assiduè haberet, propter utilitates Ecclesiasticas*. Quâ ergo verisimilitudine fingitur *nullam habuisse Romani Pontificis in convocandis & confirmandis Synodis rationem?* Nunquid non Francofordiensis istius Synodi Patres Canone 1. profitentur *Se in Synodali Concilio convenisse, Apostolica authoritate, & piissimi Regis Caroli jussione*? Nunquid Reginone teste, V. *Ibi fuerunt Missi Apostolici* (id est, Legati Pontificij) *Theophilus & Stephanus Episcopi*? Extat in ejusdem Synodi Actis primo loco Epistola Adriani Papæ ad Episcopos Hispaniæ, in qua sic de Carolo scribit: " Ferventi „ succensus fidei zelo, ea quæ contraria or-„ thodoxæ fidei Hispaniarum de confinijs al-„ lata sibi persensit, Nostris curavit summâ „ pernicitate obtutibus præsentari: Beati Pe-„ tri amore feliciter obstrictus, non renuit illi „ honorem debitum exhibere; & Sedis ejus „ Præsulem dignum duxit Sacris Syllabis „ consulendum; Regiam scilicet & Canonicam placuit ei consuetudinem renovare". Et de Regia quidem consuetudine consulendi Apostolicæ Sedis Præsulem super fidei quæstionibus, dubitari non sinunt quæ præcedenti §. relata sunt variorum Imperatorum Edicta ac documenta. De Canonica item Consuetudine constare potest signanter ex duobus Concilijs Africanis, Carthaginensi & Milevitano,

Carolus Magnus.

R. Aug. Epist. 162.

S. Amb. in c. 3. prioris Epistolæ ad Timoth. 1. Tim. 3. 15.

T. Hier. Epist. 57.

Carolus Magnus.

Synodus Francofordiensis.

V. Regino l. 2. Chronici ad annum 794.

Adrianus Papa I.

vitano, sub initium quinti sæculi adversùs Pelagianos celebratis. Prioris namque Concilii Patres mox ad Papam Innocentium I. Synodalia gesta perscripserunt: W. Ut statutis (inquiunt) nostræ mediocritatis etiam Apostolicæ Sedis adhibeatur authoritas". Idem fecerunt & posterioris Concilii Patres, profitentes insuper se absque *negligentiæ culpa* id prætermittere non potuisse. Eorum Epistola ad eundem Innocentium sic incipit: X. Quia Te Dominus gratiæ suæ præcipuè munere in Sede Apostolica collocavit, talemque nostris temporibus præstitit, ut nobis potiùs ad CULPAM NEGLIGENTIÆ valeat, si apud Tuam Venerationem quæ pro Ecclesia sunt suggerenda tacuerimus, quàm ea Tu possis, vel fastidiosè vel negligenter accipere, magnis periculis infirmorum membrorum Christi pastoralem diligentiam quæsumus adhibere digneris". Et rursùs in fine Epistolæ: "Hæc ad Sanctitatem Tuam de Concilio Numidiæ Scripta direximus, imitantes Carthaginensis Provinciæ Coepiscopos nostros, quos ad Sedem Apostolicam, quam Beatus illustras, de hac causa scripsisse comperimus". Oecumenica quoque Chalcedonensis Synodus non solùm juxta præviam Papę Leonis instructionem damnavit errorem Eutychetis, sed confirmationem quoque Sanctionum suarum ab eodem postulavit & impetravit. Synodi verba ad ipsum sunt: Y. Omnem Vobis gestorum vim insinuavimus, ad comprobationem nostræ sinceritatis, & AD EORUM QUÆ A NOBIS GESTA SUNT CONFIRMATIONEM ATQUE CONSENSIONEM". In eadem item Synodo Act. 3. Legati Apostolicæ Sedis obstiterunt ne Dioscorus Patriarcha Alexandrinus inter Episcopos sederet, *Quia Synodum ausus fuerat facere sine authoritate Sedis Apostolicæ: quod nunquam licuit, neque unquam factum est*. Ex quibus omnibus, & aliis quæ addi facilè possent, liquidò constat, Adrianum rectè eam *Consuetudinem* consulendi Apostolicam Sedem vocasse non solùm *Regiam*, sed etiam *Canonicam*. Etenim Marcellus Papa I. in Epistola sua prima restatur, *Apostolos inspirante Domino sanxisse, ut nulla Synodus fieret præter Apostolicæ Sedis authoritatem.* Quòd si fortè obtendatur, Carolum nondum fuisse Imperatorem quando prædictam observantiam Apostolicæ Sedi præstitit. Fateor: sed & ipsi ultrò fatentur eum fuisse tunc Regem etiam Germaniæ, in qua celebratum est Francofordiense Concilium. Audiant престереà ex Reginone qualiter cum Apostolico Præsule in simili causa egerit etiam post adeptum & pacificè possessum Imperium: Z. Imperator (ait ille) de Arduenna Aquisgranum reversus Mense Novembri, Concilium de Processione Spiritus Sancti habuit. Quam quæstionem Joannes quidam Monachus Hierosolymis primò commovit. Cujus DEFINIENDÆ CAVSA Bernarius Episcopus Wormaciensis, & Adalardus Abbas Monasterii Corbeiæ, ROMAM AD LEONEM PAPAM MISSI SVNT". Ex quo patet non minùs detulisse authoritati Apostolici Præsulis in causa fidei post adeptum Imperium, quàm antè. Nec mirum, cùm Imperialis dignitas quantùm ad spiritale animarum regimen nihil amplius habeat quàm Regia. Rectè proinde ipse, hujus rei conscius, non ambivit in Imperio, quod non usurparat in Regno.

W. Synod. Carth. Epist. ad Innoc. Papam inter Augustinian. 90.

X. Synod. Milevit. ib. Epist. 92.

Y. Synod. Chalced. Epist. ad Leonem Papam. Extat in Actis P. 3. c. 2. Vide Leonem Epist. 81.

Marcellus I. Vide Iulium I. Epist. ad Orientales.

Z. Regino apud Sirmondum Tomo II. Conciliorum Galliæ Pag. 256.

CCXXVI. Carolo Magno addatur Carolus V. qui paulò post Lutheranismi exortum auspicatus est Imperium. Is itaque in Edicto suo Wormaciensi tanquam rem indubitatam asseverat, non ad Imperatorem, sed ad Apostolicam Sedem spectare decisionem controversiarum super Fide ac Religione motarum: A. Prædecessorum Nostrorum (ait ipse ibi) Romanorum Imperatorum Vestigiis insistentes, eorumq; pro libertate Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ perpetuò laudabilia facta, ac pias & sanctas super puniendis & exterminandis hæreticis constitutiones observantes; convocatis sępiùs ad præsentiam Nostram, propter hoc præcipuè, Electoribus, necnon universis Sacri Rom. Imperii Ordinibus & Statibus, in hoc Wormaciensi Conventu congregatis, de eorum omnium & singulorum unanimi consilio, maturâ deliberatione & consensu, id hanc tandem devenimus sententiam & conclusionem: ut quamvis hominem à Summo Pontifice & Sede Apostolicâ condemnatum, & in sua obstinata perversitate obduratum, atque ab usu Catholicæ Ecclesiæ alienum, & notorium hæreticum, audire, omni Jure exceptum esset; tamen ad tollendam omnem cavillandi ansam (idq; quia nonnulli plerosque libros Martino (*Luthero*) adscriptos, ipsius esse, apertissimè inficiabantur) complures audiendum à Nobis priùs hominem, quàm in eum ad executionem Pontificii Decreti ulteriùs procederemus, asseverabant: Martinum sæpè dictum, misso ad ipsum deditâ operâ uno è Caduceatoribus seu Præconibus & Heraldis Nostris, sub libero huc veniendi, & hinc recedendi salvo conducto: quod & factum est. Non ut Nos de hoc negotio judicaremus, CVM ID DVBIO PROCVL AD ROMANVM PONTIFICEM ET SEDEM APOSTOLICAM PERTINEAT, neque ut res sacrosanctæ fidei nostræ nunc tandem post tot sæculi per novas altercationes, cum magno fidelium scandalo & perturbatione, ac infidelium derisione, in controversiam reuocari pateremur: sed ut cum vulgi & plurimorum ita petentium satisfactione, hominis animum percontantes, eum bonis monitionibus & suasionibus ad re-

A. Carol. V. In Edicto Wormaciensi Anno, 1521.

„ad rectam ſemitam, ſi fieri poſſet, reduceremus". Ecce quàm patenter & aſſeveranter Imperator non ſolùm neget, ad ſe pertinere judicium de negotio Lutheranæ hæreſeos, ſed ſimul affirmet illud pertinere *Ad Romanum Pontificem & Sedem Apoſtolicam!* Sed audi prætereà quod inferiùs in diſpoſitiva Edicti ejuſdem ſubdit: " Ad honorem (inquiens) Dei Omnipotentis, ROMANIQUE PONTIFICIS ET SANCTÆ SEDIS APOSTOLICÆ DEBITAM REVERENTIAM, PRO IMPERIALIS DIGNITATIS OFFICIO AC DEBITO, necnon zelo & ſtudio, quo, Majorum Noſtrorum more, & ingenitâ nobis vi, ad defenſionem Catholicæ fidei, Sanctæque Romanæ & univerſalis Eccleſiæ honorem, tutelam & protectionem, omnes Noſtras vires & facultates, Imperium, Regna, Dominia, amicos, vitam denique & animam ipſam Noſtram, exponere ſumus parati: ex Imperiali & Regia authoritate, necnon conſilio & aſſenſu Electorum, & omnium Sacri Rom. Imperii Principum, Ordinum, & Statuum, in hac celeberrima & frequentiſſima Imperiali Dieta Wormaciæ congregatorum, ad perpetuam rei memoriam, exequendo Sanctiſſimi Domini Noſtri Papæ, VERI IN HAC PARTE IUDICIS, Sententiam, Decretum, & Condemnationem, in litteris Apoſtolicis ad Nos directis contentam, *Martinum Lutherum*, ut membrum ab Eccleſia Dei abalienatum, ut obſtinatum ſchiſmaticum, & notorium hęreticum, à Nobis haberi declaramus, & ut talem à Vobis omnibus & ſingulis habendum Decernimus & Edicimus". Ecce hìc iterùm Cęſar declarat ſe non ſibi arrogare judicium doctrinę, ſed duntaxàt *Exequi Sanctiſſimi Domini Papæ*, VERI IN HAC PARTE JUDICIS, *ſententiam!* Manifeſtum proinde eſt, *Provocantios* noſtros recuſando judicium Papæ, & recurrendo ad tribunal Cæſaris, non ſolùm Papæ injurios eſſe, ſed etiam Cæſari; nos verò aſſerendo judiciariam poteſtatem Papæ, tam Cæſarem habere ſuffragatorem, quàm Papam. Notandum prætereà ex ſuperiùs relatis Cæſaris verbis, quantoperè idem Cæſar abhorruerit ab eo, ut fidei ſemel ſtabilitæ dogmata in diſceptationem poſteà aut controverſiam revocarentur. Cenſet quippe id nequaquam fieri niſi *Cum magno fidelium ſcandalo & perturbatione, ac infidelium deriſione.* Unde non de nihilo ſcripſit Ruardus, ſuprà hìc cap. 62. §. 204. relatus: *Nec credibile eſt, quòd ex animo ſententiaq; Cæſaris, & Principum Catholicorum, huiuſmodi inſtituta ſint Colloquia; niſi fortè eorum hypocriſi & ſimulatione deluſi, crediderint eos humiliter quærere veritatem: paratos eam amplecti, quando informarentur.* Huc prætereà ſpectat, quòd in Comitiis Auguſtanis anni 1530. prout c. 57. §. 184. viſum eſt, Cæſar per organum Electoris Brandenburgici declaraverit, *Nunquam ſe admiſſurum ut de fidei Articulis ipſo Authore diſceptaretur.* Et rursùs §. proximè ſequenti: *Eorum* (Lutheranorum) *reſponſione perceptâ, cùm ſatis exploratum habeat ipſorum nova dogmata Conciliorum Decretis damnata & à Chriſtiana Rep. exploſa eſſe, veluti cum Euangelicis & Apoſtolicis litteris pugnantia, ad nullam diſceptationem cum eis in his devenire decreviſſe.* Et adhuc inferiùs ibidem: *Omnino ſe decreviſſe, neque à concluſo Decreto recedere, neque petitam ab ipſis dilationem concedere; cùm in fidei rebus nulla cunctatio ad deliberandum aut diſceptandum admittenda ſit.* Quid eſt ergo quòd Lutherani nunc iterant ſuam priſtinam cantilenam coram Cæſare, quam conſtat ante tot annos reprobatam fuiſſe à Cæſare? Quid eſt quòd nunc referunt ad Cæſaris tribunal, quod Cæſar olim declaravit ad ſuum non ſpectare tribunal? Quid eſt quòd declinant tribunal Præſulis Apoſtolici, quos Cæſar pridem relegavit ad tribunal Præſulis Apoſtolici? Quid eſt quòd jactant ſuam obſervantiam erga Cæſarem, qui tam patenter temerant tot Edicta Cæſaris? Quid eſt quòd Cæſarem interpellant, ne ſinat eos appellari hæreticos, quos Cæſar pridem declaraverat habendos eſſe hæreticos? Nonne clariſſima in hanc rem ſunt illa ejus verba paulò ſuperiùs relata: *Martinum Lutherum, ut membrum ab Eccleſia Dei abalienatum, ut obſtinatum ſchiſmaticum, & notorium* HÆRETICUM, *à Nobis haberi declaramus, & ut talem à Vobis omnibus & ſingulis* (ſubditos ſuos univerſos tam intra quàm extra Imperium alloquitur) *habendum Decernimus & Edicimus.* Addit prætereà Cæſar ibidem poſt pauca: " Mandamus inſuper vobis omnibus & ſingulis pręfatis, ſub eiſdem prænominatis pœnis, ne quis *Martini Lutheri* Scripta à Summo Pontifice authoritate ſuâ Apoſtolicâ, ut præmittitur, damnata, aut alia quæcunque, tam Latino quàm Alemanico, ſeu alio quovis idiomate, ab ipſo hactenùs compoſita, vel in poſterum componenda, utpote mala, ſuſpecta, & à notorio & pervicaciſſimo HÆRETICO provenientia, emere, vendere, tenere, legere, deſcribere, imprimere, aut deſcribi vel imprimi facere, aſſerere, ſuſtentare, prædicare, defendere præſumat". An fortè obtendent moderni *Confeſſioniſtæ*, prædictam declarationem reſpicere Lutherum, non autem ipſos qui nondum erant nati, nedum Cæſari noti? Damnent ergo ipſi Patriarcham ſuum, cum omnibus & ſingulis erroribus ſuis, propter quos à Cæſare ſecundùm Apoſtolicæ Sedis præjudicium declaratus eſt hæreticus. Alioquin quamdiu vel uni ejus errori damnato adhærebunt, eidem damnationi ac declarationi ſubjacebunt. Nec eſt quòd novam aut peculiarem ſententiam expectent, quando ſemel lata ſententia perdurat: juxta illud Gelaſii Papæ oracu-

Ruardus.

Carolus V.

Gelas. Papa. oraculum superiùs cap. 33. §. 109. memoratum: *Authore cuiuslibet insaniæ, ac pariter errore damnato, sufficere indicarunt Maiores Nostri, ut quisquis aliquando eius erroris communicator existeret, principali sententiâ damnationis eius esset obstrictus: quoniam manifestè quilibet vel professione suâ vel communione posset agnosci.*

CAPUT LXX.

Inaniter Confessionistæ *tentant eluere maculam aut ignominiam hæreseos. Duabus respectivè potestatibus Mundus principaliter regitur, Pontificali, & Regali. Lutheranos ab ambabus damnatos, totus Mundus hæreticos reputare non dubitet. Frustrà obtendunt nomen Christianum, & Characterem baptismalem. Nulla hæreticorum Secta, sine Christiani nominis larva, ad pugnandum contra Ecclesiam prosilire præsumit. Aliud est sub Christi nomine esse, vel congregare; aliud cum Christo esse, vel congregare. Regnum Christi quomodò perseverat indivisum, non obstantibus hæreticorum dispersionibus? Baptismus hæreticorum undè suum hauriat valorem? Non sufficit ad abstergendum hæreseos opprobrium aliquas Synodos œcumenicas acceptare, & hæreses ab eis damnatas anathematizare: sed necesse est illas universim suscipere, & istas universim respuere. Hæreseon cum corporalibus morbis comparatio.*

CCXXVII PAtiantur ergo *Confessionistæ*, Lutheranis erroribus immersi, se à nobis, *tanquam extra Ecclesiam positos & à mystico Christi Corpore abscissos, indicari*, atque etiam vocari *hæreticos*. Tales quippe eos esse, & vocandos esse; non solùm Papali, sed Imperiali quoque authoritate didicimus. Et quanquam sufficere meritò potuisset Papalis, ut tamen etiam à Judice quem interpellant damnatos se cernant; Papali accumulavimus Imperialem. De his duabus authoritatibus loquens in suis legibus Carolus Magnus: B. Principaliter (inquit) totius „ Sanctæ Dei Ecclesiæ Corpus in duas eximias personas, Sacerdotalem videlicet & „ Regalem, divisum esse novimus. De qua rè „ Gelasius, Romanæ Sedis Venerabilis Episcopus, ad Anastasium Imperatorem ita scribit: *Duo sunt, Imperator Auguste, quibus principaliter Mundus hic regitur, authoritas sacrata Pontificum, & Regalis potestas: in quibus tantò gravius pondus est Sacerdotum, quanto etiam pro ipsis Regibus hominibusq; in divino reddituri sunt examine rationem.* Fulgentius quoque in Libro de Veritate Prædestinationis ita scribit: „ *Quantum pertinet ad huius temporis vitam, in Ecclesia nemo Pontifice potior, & in sæculo nemo Christiano Imperatore celsior invenitur*". Hoc ipsum denuò iteratur in Synodo VI. Parisiensi sub Ludovico Pio & Lothario Augustis habita anno 829. prout cernere est in tertio capitulo primi libri. Cùm igitur Lutheranorum damnationem utraque hâc principali potestate authoritateque peractam teneamus, non est quòd indignentur si eos pro hæreticis habeamus, & hæreticos dicamus. Nec ab isto sese purgant opprobrio, per hoc quòd dicunt *Gratulandum esse Germaniæ, quòd non nisi Religioni Christianæ, quæ sola ad cœlum pandit viam, apud illos locus est.* Nulla quippe hæresis in Christianismo ebullivit, quin se Christiani nominis velo palliaverit: C. Si qua nunc erroris „ Secta (inquit Augustinus) contra veritatem, „ hoc est, contra Ecclesiam Christi emergit, „ nisi nomine cooperta Christiano ad pugnandum prosilire non audet". Et ibidem inferiùs: "Videmus (inquit) nullum jam errorem se audere extollere ad congregandas „ sibi turbas imperitorum, qui non Christiani nominis velamenta conquirat". Et mox infrà iterùm: "Porrò illi, qui, cùm in unitate „ atque communione Catholicâ non sint, Chri- „ stiano tamen nomine gloriantur, coguntur „ adversari credentibus, & audent imperitos „ quasi ratione traducere, quando maximè „ cum ista medicina Dominus venerit, ut fi- „ dem populis imperaret. Sed hoc facere co- „ guntur, quia jacere se abjectissimè sentiunt, „ si eorum authoritas cum authoritate Catholica conferatur". Non nomen, sed res Christianismi verum ac genuinum facit Christianum. Res autem Christianismi extra Ecclesiam Catholicam haberi non potest. Unde B. Cyprianus superiùs relatus aiebat: *Cum Deo manere*

Margin notes: B. Carolus Mag. l. 5. legum Franciæ c. 167. — Vide Gelas. Epist. 8. — Vide Fulg. l. 2. de Verit. Prædest. cap. 22. — Num. 61 — C. August. Epist. 164 — Vide supra c. 67. § 214.

manere non possunt, qui esse in Ecclesia Dei unanimes noluerunt. Ardeant licèt flammis & ignibus traditi, vel obiecti bestijs animas suas ponant; non erit illa fidei corona, sed pœna perfidiæ; nec religiosæ virtutis exitus gloriosus, sed desperationis interitus. Occidi talis potest, coronari non potest. SIC SE CHRISTIANUM PROFITETUR, QUOMODO ET CHRISTUM DIABOLUS SÆPE MENTITUR. Justinus Martyr dicit eos portare nomen Christianum ad eum modum quo olim apud Paganos simulachra mortua nihil habentia deitatis portabant insculptum DEI nomen: D. Pro eo (ait ille) ut JESUM colant, nomine „ duntaxàt illum profitentur: & CHRISTIA„ NOS se eo modo dicunt, quo plerique omnes „ in Gentibus nomen DEI inscribunt manufactis simulachris". Quapropter Augustinus lib. 1. contra Faustum cap. 3. aptissimo eos vocabulo *Pseudochristianos* appellat. Et lib. 2. de Doctrina Christiana cap. 35. *Falsos Christianos*. Quo spectat & illud ejusdem in Enchiridio cap. 5. "Si diligenter quæ ad Christum „ pertinent cogitentur, *nomine tenùs invenitur* „ *Christus* apud quoslibet hæreticos, qui se „ *Christianos* vocari volunt, re verò ipsâ non est apud eos". Sanctus item Leo Serm. 18. de Passione Domini cap. 5. dicit eos *Solo nomine esse Christianos*. Cur autem nomen istud usurpent, alibi edisserit, dicens: E. Humiliter ir„ repunt, blandè capiunt, molliter ligant, la„ tenter occidunt. *Veniunt* enim, sicut Salvator „ prædixit, *in vestitu ovium, intus autem sunt lupi* „ *rapaces*: quia non possent veras & simplices „ oves fallere, NISI CHRISTI NOMINE TEGERENT RABIEM BESTIALEM". Dixit aliquando Christus, *Omne regnum contra se divisum desolabitur*. Sed, ut Augustinus advertit: F. Ne „ putarent increduli & impii, adversantes no„ mini Christiano, propter diversas hæreses & „ schismata eorum qui sub nomine Christi col„ ligunt greges perditorum, etiam Christi Re„ gnum adversùs se esse divisum, consequenter „ adjunxit: *Qui non est mecum contra me est, &* „ *qui non congregat mecum, spargit*. Non ait, Qui „ non est sub voce nominis mei, aut sub specie „ Sacramenti mei; sed, *Qui non est mecum, contra* „ *me est*: Nec ait, Qui non congregat sub invo„ catione nominis mei; sed, *Qui non congregat* „ *mecum, spargit*. Non ergo est adversum se di„ visum Regnum Christi, etsi homines conan„ tur dividere quod emptum est pretioso san„ guine Christi: *Novit* enim *Dominus, qui sunt eius:* „ *& recedat ab iniquitate omnis, qui nominat nomen* „ *Domini*. Nam si ab iniquitate non recedit, non „ pertinet ad Regnum Christi, etiam nominans „ nomen Christi. Ut ergo aliqua, exempli gra„ tia, commemorem: spiritus avaritiæ, & spi„ ritus luxuriæ, quia ille contrahit, ille profun„ dit, divisi sunt adversùm se: & ambo perti„ nent ad regnum diaboli. Apud idolorum cul„ tores, spiritus Junonis, & spiritus Herculis, „ divisi sunt adversùm se: & ambo pertinent „ ad regnum diaboli. Paganus hostis Christi, & „ Judæus hostis Christi, divisi sunt adversùm „ se: & ambo pertinent ad regnum diaboli. Aria„ nus & Photinianus, ambo hæretici, & adver„ sùm se ambo divisi: Donatista, & Maximia„ nista, ambo hæretici, & adversùm se ambo „ divisi: Omnia vitia erroresque mortalium „ inter se contrarii, divisi sunt adversùm se, & „ omnes pertinent ad regnum diaboli: ideò „ non stabit regnum ejus. Justus autem & im„ pius, fidelis & incredulus, Catholicus & „ hæreticus, divisi quidem sunt adversùm „ se, sed non ambo pertinent ad regnum „ Christi: *Novit Dominus qui sunt eius*. Nemo sibi „ de vocabulo blandiatur: si vult sibi prodesse „ nomen Domini, *Recedat ab iniquitate qui invocat nomen Domini*".

D. Iustinus Martyr Dialogo cum Tryph.

Augustinus

E. Leo Ser. 5. de Jejunio X. Mensis

Mat. 7. 15.

Mat. 12. 25.

F. August. Ser. 11. de Verbis Domini c. 2.

Mat. 12. 30.

2. Tim. 2. 19.

CCXXVIII. Quicunque foras ab Ecclesiæ communione exierunt, non recedunt ab iniquitate nisi recedant ad unitatem. Colligit hoc Augustinus inferiùs ibidem ex subjuncto contextu Euangelico, quo ait Christus, *Omne peccatum & blasphemia remittetur hominibus, Spiritus autem blasphemia non remittetur*: G. Ideò „ (ait ille ibi) Spiritus blasphemia non remit„ tetur, quoniam, *Qui non est cum Christo con*„ *tra ipsum est, & qui cum illo non congregat,* „ *spargit*. Ideò utique: qui enim non cum illo „ congregat, quomodolibet sub ejus nomine „ congreget, non habet Spiritum Sanctum. Hic „ omninò, hic compulit nos non alibi intelli„ gere fieri remissionem omnis peccati, omnis„ que blasphemiæ, nisi in Christi congrega„ tione, quæ non spargit: congregatur quippe „ in Spiritu Sancto, qui non est contra seipsum „ divisus, sicut ille immundus spiritus. Et pro„ ptereà omnes congregationes, vel potiùs „ dispersiones, quæ se *Christi Ecclesias* appellant, „ & sunt inter se divisæ atque contrariæ, & uni„ tatis congregationi, quæ vera est Ecclesia „ ejus, inimicæ; non quia videntur habere ejus „ nomen, idcircò pertinent ad ejus congrega„ tionem. Pertinerent autem, si Spiritus San„ ctus, in quo consociatur hæc congregatio, ad„ versùm seipsum divisus esset. Hoc autem quia „ non est (*Qui enim non est cum Christo, contra ip*„ *sum est; & qui cum illo non congregat, spargit*) ideò „ peccatum omne atque omnis blasphemia di„ mittetur hominibus in hac congregatione, „ quam in Spiritu Sancto non adversùs seipsum „ diviso congregat Christus: Ipsius autem *Spi*„ *ritus blasphemia* illa, quâ fit ut corde impœ„ nitente huic tanto Dei dono usque ad finem „ vitæ istius resistatur, *non remittetur*. Nam „ etsi quis ita sit contrarius veritati, ut „ Deo loquenti, non in Prophetis, sed in „ unico Filio, cùm propter nos eum, ut nobis „ in eo loqueretur, filium hominis esse voluit, relucte-

Mat. 12. 31.

G. August. ibid. c. 22. & 23.

„ reluctetur; remittetur ei, cùm pœnitendo „ conversus fuerit ad Dei benignitatem; qui, „ cùm *Mortem impij nollet, sed tantùm ut revertatur & vivat*, dedit Ecclesiæ suæ Spiritum „ Sanctum, ut *cuicunque* in eo *peccata dimitteret, dimitterentur ei*. Qui verò huic dono „ extiterit inimicus, ut non illud per pœnitentiam petat, sed ei per impœnitentiam „ contradicat, fit ei irremissibile non quodcunque peccatum, sed contempta vel etiam „ oppugnata ipsa remissio peccatorum: atque „ ita *Dicitur verbum contra Spiritum Sanctum*, „ CUM EX DISPERSIONE AD CONGREGATIONEM NUNQUAM VENITUR, quæ ad remittenda peccata accepit Spiritum Sanctum". Si igitur *Confessionistæ* saluti suæ consultum volunt, desinant blasphemare, desinant in Spiritum sanctum verba dicere, desinant Ecclesiæ Catholicæ adversari, desinant in dispersione persistere, festinent ad congregationem redire: tandem aliquando evigilent, non eos lethargicus somnus obliget, non in profundum inveterati erroris adhuc impia consuetudo demergat; jam consonent paci, accedant & cohæreant unitati, acquiescant charitati, cedant veritati: non sibi de Christiano nomine blandiantur; sed si prodesse sibi volunt nomen Domini, recedant ab iniquitate in quâ frustra invocant nomen Domini. Sciant, nequaquam sibi sufficere sive ad assequendam salutem, sive ad eluendam hæreseos maculam, quòd *A Christo nomen ducere, & in illius nomen baptizari, nec si ad Catholicorum partem transeant novo baptismo indigere se* dicant. Hæc enim communia eis sunt cum cæteris Pseudochristianis, quos ipsimet fatentur hæreticos esse, & omni spe salutis irresipiscentes carere: [H.] Quicunque (ait ibidem Augustinus) in Schismaticis vel hæreticis congregationibus, vel potiùs segregationibus, baptizantur, quamvis non sint „ renati Spiritu: TANQUAM ISMAELI SIMILES, *Qui secundùm carnem* natus est Abrahæ; „ non tanquam Isaac, *Qui secundùm Spiritum*, „ quia *per repromissionem*: tamen cùm ad Catholicam veniunt, & Societati Spiritus aggregantur, quem foris proculdubio non habebant, NON EIS REPETITUR LAVACRUM „ CARNIS: Non enim defuit etiam foris positis ista forma pietatis: sed accedit eis, quæ „ nisi intus non potest dari; *Vnitas Spiritus in vinculo pacis*. Tales quippe erant, antequam „ Catholici essent: de qualibus dicit Apostolus, *Habentes formam pietatis, virtutem autem eius negantes*. Potest enim esse visibilis „ forma palmitis, etiam præter vitem: sed „ invisibilis vita radicis haberi non potest, nisi „ in vite. Proinde corporalia Sacramenta, „ quæ portant & celebrant etiam segregati ab „ unitate corporis Christi, formam possunt „ exhibere pietatis: virtus verò pietatis invisibilis & spiritualis ita in eis non potest esse, „ quemadmodùm sensus non sequitur hominis membrum quando amputatur à corpore". Hanc Augustini, imò & totius Catholicæ Ecclesiæ doctrinam, breviter expressit Beatus Fulgentius, dicens: [I.] Sive in Catholica „ fide sive IN HÆRESI QUACUNQUE VEL „ SCHISMATE, quisquam *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti*, Baptismi Sacramentum acceperit, integrum Sacramentum accipit: sed salutem, quæ virtus est Sacramenti, non habebit, si extra Catholicam „ Ecclesiam ipsum Sacramentum habuerit. „ Ideo ergo debet ad Ecclesiam redire, non „ ut Sacramentum Baptismatis iterùm accipiat, quod nemo debet in quolibet homine „ baptizato repetere; sed ut in Catholica Societate vitam æternam accipiat, ad quam „ obtinendam nunquam potest esse idoneus, „ qui cum Sacramento Baptismatis ab Ecclesia Catholica remanserit alienus". Ex his patet quantoperè fallantur aut fallere nitantur *Confessionistæ*, si putent consequens esse ut si Catholici ratum habeant ipsorum Baptismum, pro hæresi habere non debeant Lutheranismum. Et vide quid Augustinus Donatistis similiter hallucinantibus olim respondit: [K.] Videntur sibi (ait de eis ipse) argutissimè „ quærere, *Vtrùm generet filios Baptismus Christi in parte Donati, an non generet?* Ut si consenserimus quòd generet, suam esse asseverent Ecclesiam matrem, quæ filios potuit „ de Christi Baptismate generare; & quia „ unam oportet esse Ecclesiam, ex hoc jam „ nostram non esse Ecclesiam criminentur. Si „ autem dixerimus, Non generat; *Cur ergo*, „ aiunt, *apud vos non renascuntur per Baptismum, qui transeunt à nobis ad vos, cùm apud nos fuerint baptizati, si nondum nati sunt?* Quasi verò „ ex hoc generet unde separata est, & non ex „ hoc unde conjuncta est. Separata est enim „ à vinculo charitatis & pacis, sed adjuncta „ est in uno Baptismate. Itaque est una Ecclesia, quæ sola *Catholica* nominatur; & „ quicquid suum habet in communionibus „ diversorum à sua unitate separatis, per hoc „ quod suum in eis habet, ipsa utique generat, „ non illæ. Neque enim separatio earum generat, sed quod secum de ista tenuerunt: „ quòd si & hoc dimittant, omnino non generant. Hæc itaque in omnibus generat, „ cujus Sacramenta retinentur, unde possit „ tale aliquid ubicunque generari: quamvis „ non omnes quos generat ad ejus pertineant „ unitatem, quæ usque in finem perseverantes salvat". Et iterum ibidem post pauca: "Ipsa ergo generat & per uterum suum, & per „ uteros ancillarum, ex ijsdem Sacramentis, „ tanquam ex viri sui semine: Non enim frustrà

Ezech. 33. 11. Ioan. 20. 23. Mat. 12. 32. Num. 3. H. Aug. ibid c. 19. Gal. 4. 23. Eph. 4. 3. I. Fulgent. l. de Fide ad Petr. c. 3. K. Aug. l. 1. de Baptism. cont. Donatis. cap. 10.

manere non possunt, qui esse in Ecclesia Dei unanimes noluerunt. Ardeant licèt flammis & ignibus traditi, vel objecti bestijs animas suas ponant; non erit illa fidei corona, sed pœna perfidiæ; nec religiosæ virtutis exitus gloriosus, sed desperationis interitus. Occidi talis potest, coronari non potest. SIC SE CHRISTIANUM PROFITETUR, QUOMODO ET CHRISTUM DIABOLUS SÆPE MENTITUR. Justinus Martyr dicit eos portare nomen Christianum ad eum modum quo olim apud Paganos simulachra mortua nihil habentia deitatis portabant insculptum DEI nomen:

D. Iustinus Martyr Dialogo cum Tryph.

D. Pro eo (ait ille) ut JESUM colant, nomine „ duntaxat illum profitentur: & CHRISTIANOS se eo modo dicunt, quo plerique omnes in Gentibus nomen DEI inscribunt manufactis simulachris". Quapropter Augustinus lib. 1. contra Faustum cap. 3. aptissimo eos vocabulo *Pseudochristianos* appellat. Et lib. 2. de Doctrina Christiana cap. 35. *Falsos Christianos.* Quo spectat & illud ejusdem in Enchiridio cap. 5. "Si diligenter quæ ad Christum pertinent cogitentur, *nomine tenus invenitur Christus* apud quoslibet hæreticos, qui se *Christianos* vocari volunt, re verò ipsâ non est apud eos". Sanctus item Leo Serm. 18. de Passione Domini cap. 5. dicit eos *Solo nomine esse Christianos.* Cur autem nomen istud usurpent, alibi edisserit, dicens:

Augustinus

E. Leo Ser. 5. de Jejunio X. Mensis

Mat. 7. 15.

E. Humiliter irrepunt, blandè capiunt, molliter ligant, latenter occidunt, *Veniunt* enim, sicut Salvator prædixit, *in vestitu ovium, intus autem sunt lupi rapaces:* quia non possent veras & simplices oves fallere, NISI CHRISTI NOMINE TEGERENT RABIEM BESTIALEM". Dixit aliquando Christus, *Omne regnum contra se divisum desolabitur.* Sed, ut Augustinus advertit:

Mat. 12. 25.

F. August. Ser. 11. de Verbis Domini c. 2.

F. Ne putarent increduli & impii, adversantes nomini Christiano, propter diversas hæreses & schismata eorum qui sub nomine Christi colligunt greges perditorum, etiam Christi Regnum adversùs se esse divisum, consequenter adjunxit: *Qui non est mecum contra me est, & qui non congregat mecum, spargit.* Non ait, Qui non est sub voce nominis mei, aut sub specie Sacramenti mei; sed, *Qui non est mecum, contra me est.* Nec ait, Qui non congregat sub invocatione nominis mei; sed, *Qui non congregat mecum, spargit.* Non ergo est adversum se divisum Regnum Christi, etsi homines conantur dividere quod emptum est pretioso sanguine Christi: *Novit* enim *Dominus, qui sunt eius: & recedat ab iniquitate omnis, qui nominat nomen Domini.* Nam si ab iniquitate non recedit, non pertinet ad Regnum Christi, etiam nominans nomen Christi. Ut ergo aliqua, exempli gratiâ, commemorem: spiritus avaritiæ, & spiritus luxuriæ, quia ille contrahit, ille profundit, divisi sunt adversùm se: & ambo pertinent ad regnum diaboli. Apud idolorum cultores, spiritus Junonis, & spiritus Herculis, divisi sunt adversùm se: & ambo pertinent ad regnum diaboli. Paganus hostis Christi, & Judæus hostis Christi, divisi sunt adversùm se: & ambo pertinent ad regnum diaboli. Arianus & Photinianus, ambo hæretici, & adversùm se ambo divisi: Donatista, & Maximianista, ambo hæretici, & adversùm se ambo divisi: Omnia vitia errorésque mortalium inter se contrarii, divisi sunt adversùm se, & omnes pertinent ad regnum diaboli: ideò non stabit regnum ejus. Justus autem & impius, fidelis & incredulus, Catholicus & hæreticus, divisi quidem sunt adversùm se, sed non ambo pertinent ad regnum Christi: *Novit Dominus qui sunt eius.* Nemo sibi de vocabulo blandiatur: si vult sibi prodesse nomen Domini, *Recedat ab iniquitate qui invocat nomen Domini*".

Mat. 12. 30.

2. Tim. 2. 19.

CCXXVIII. Quicunque foras ab Ecclesiæ communione exierunt, non recedunt ab iniquitate nisi recedant ad unitatem. Colligit hoc Augustinus inferiùs ibidem ex subjuncto contextu Euangelico, quo ait Christus, *Omne peccatum & blasphemia remittetur hominibus, Spiritus autem blasphemia non remittetur:*

Mat. 12. 31.

G. August. ibid. c. 22. & 23.

G. Ideò (ait ille ibi) Spiritus blasphemia non remittetur, quoniam, *Qui non est cum Christo contra ipsum est, & qui cum illo non congregat, spargit.* Ideò utique: qui enim non cum illo congregat, quomodolibet sub ejus nomine congreget, non habet Spiritum Sanctum. Hic omninò, hic compulit nos non alibi intelligere fieri remissionem omnis peccati, omnisque blasphemiæ, nisi in Christi congregatione, quæ non spargit: congregatur quippe in Spiritu Sancto, qui non est contra seipsum divisus, sicut ille immundus spiritus. Et proptereà omnes congregationes, vel potiùs dispersiones, quæ se *Christi Ecclesias* appellant, & sunt inter se divisæ atque contrariæ, & unitatis congregationi, quæ vera est Ecclesia ejus, inimicæ; non quia videntur habere ejus nomen, idcircò pertinent ad ejus congregationem. Pertinerent autem, si Spiritus Sanctus, in quo consociatur hæc congregatio, adversùm seipsum divisus esset. Hoc autem quia non est (*Qui enim non est cum Christo, contra ipsum est; & qui cum illo non congregat, spargit*) ideò peccatum omne atque omnis blasphemia dimittetur hominibus in hac congregatione, quam in Spiritu Sancto non adversùs seipsum diviso congregat Christus: Ipsius autem *Spiritus blasphemia* illa, quâ fit ut corde impœnitente huic tanto Dei dono usque ad finem vitæ istius resistatur, *non remittetur.* Nam etsi quis ita sit contrarius veritati, ut Deo loquenti, non in Prophetis, sed in unico Filio, cùm propter nos eum, ut nobis in eo loqueretur, filium hominis esse voluit,

relucte-

„ reluctetur ; remittetur ei, cùm pœnitendo „ conversus fuerit ad Dei benignitatem ; qui, „ cùm *Mortem impij nollet, sed tantùm ut revertatur & vivat*, dedit Ecclesiæ suæ Spiritum „ Sanctum, ut *cuicunque* in eo *peccata dimitteret, dimitterentur ei*. Qui verò huic dono „ extiterit inimicus, ut non illud per pœnitentiam petat, sed ei per impœnitentiam „ contradicat, fit ei irremissibile non quodcunque peccatum, sed contempta vel etiam „ oppugnata ipsa remissio peccatorum : atque „ ita *Dicitur verbum contra Spiritum Sanctum*, „ CUM EX DISPERSIONE AD CONGREGATIONEM NUNQUAM VENITUR, quæ ad re„mittenda peccata accepit Spiritum Sanctum". Si igitur *Confessionistæ* saluti suæ consultum volunt, desinant blasphemare, desinant in Spiritum sanctum verba dicere, desinant Ecclesiæ Catholicæ adversari, desinant in dispersione persistere, festinent ad congregationem redire : tandem aliquando evigilent, non eos lethargicus somnus obliget, non in profundum inveterati erroris adhuc impia consuetudo demergat ; jam consonent paci, accedant & cohæreant unitati, acquiescant charitati, cedant veritati : non sibi de Christiano nomine blandiantur ; sed si prodesse sibi volunt nomen Domini, recedant ab iniquitate in quâ frustra invocant nomen Domini. Sciant, nequaquam sibi sufficere sive ad assequendam salutem, sive ad eluendam hæreseos maculam, quòd *A Christo nomen ducere, & in illius nomen baptizari, nec si ad Catholicorum partem transeant novo baptismo indigere se* dicant. Hæc enim communia eis sunt cum cæteris Pseudochristianis, quos ipsimet fatentur hæreticos esse, & omni spe salutis irresipiscentes carere : [H] Quicunque (ait ibi„dem Augustinus) in Schismaticis vel hæreticis congregationibus, vel potiùs segregationibus, baptizantur, quamvis non sint „ renati Spiritu : TANQUAM ISMAELI SIMILES, *Qui secundùm carnem* natus est Abrahæ ; „ non tanquam Isaac, *Qui secundùm Spiritum*, „ quia *per repromissionem* : tamen cùm ad Ca„tholicam veniunt, & Societati Spiritus ag„gregantur, quem foris proculdubio non ha„bebant, NON EIS REPETITUR LAVACRUM „ CARNIS : Non enim defuit etiam foris po„sitis ista forma pietatis : sed accedit eis, quæ „ nisi intus non potest dari ; *Unitas Spiritus in vinculo pacis*. Tales quippe erant, antequam „ Catholici essent : de qualibus dicit Apo„stolus, *Habentes formam pietatis, virtutem autem eius negantes*. Potest enim esse visibilis „ forma palmitis, etiam præter vitem : sed „ invisibilis vita radicis haberi non potest, nisi „ in vite. Proinde corporalia Sacramenta, „ quæ portant & celebrant etiam segregati ab „ unitate corporis Christi, formam possunt „ exhibere pietatis : virtus verò pietatis invi„sibilis & spiritualis ita in eis non potest esse, „ quemadmodùm sensus non sequitur homi„nis membrum quando amputatur à corpore". Hanc Augustini, imò & totius Catholicæ Ecclesiæ doctrinam, breviter expressit Beatus Fulgentius, dicens : [I] Sive in Catholica „ fide sive IN HÆRESI QUACUNQUE VEL „ SCHISMATE, quisquam *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti*, Baptismi Sacramen„tum acceperit, integrum Sacramentum ac„cipit : sed salutem, quæ virtus est Sacra„menti, non habebit, si extra Catholicam „ Ecclesiam ipsum Sacramentum habuerit. „ Ideo ergo debet ad Ecclesiam redire, non „ ut Sacramentum Baptismatis iterum accipi„at, quod nemo debet in quolibet homine „ baptizato repetere ; sed ut in Catholica So„cietate vitam æternam accipiat, ad quam „ obtinendam nunquam potest esse idoneus, „ qui cum Sacramento Baptismatis ab Eccle„sia Catholica remanserit alienus". Ex his patet quantoperè fallantur aut fallere nitantur *Confessionistæ*, si putent consequens esse ut si Catholici ratum habeant ipsorum Baptismum, pro hæresi habere non debeant Lutheranismum. Et vide quid Augustinus Donatistis similiter hallucinantibus olim respondit : [K] Videntur sibi (ait de eis ipse) argutissimè „ quærere, *Utrùm generet filios Baptismus Christi in parte Donati, an non generet?* Ut si con„senserimus quòd generet, suam esse asseve„rent Ecclesiam matrem, quæ filios potuit „ de Christi Baptismate generare ; & quia „ unam oportet esse Ecclesiam, ex hoc jam „ nostram non esse Ecclesiam criminentur. Si „ autem dixerimus, Non generat ; *Cur ergo*, „ aiunt, *apud vos non renascuntur per Baptismum, qui transeunt à nobis ad vos, cùm apud nos fuerint baptizati, si nondum nati sunt?* Quasi verò „ ex hoc generet unde separata est, & non ex „ hoc unde conjuncta est. Separata est enim „ à vinculo charitatis & pacis, sed adjuncta „ est in uno Baptismate. Itaque est una Ec„clesia, quæ sola *Catholica* nominatur ; & „ quicquid suum habet in communionibus „ diversorum à sua unitate separatis, per hoc „ quod suum in eis habet, ipsa utique generat, „ non illæ. Neque enim separatio earum ge„nerat, sed quod secum de ista tenuerunt : „ quod si & hoc dimittant, omnino non ge„nerant. Hæc itaque in omnibus generat, „ cujus Sacramenta retinentur, unde possit „ tale aliquid ubicunque generari : quamvis „ non omnes quos generat ad ejus pertineant „ unitatem, quæ usque in finem perseverantes salvat". Et iterum ibidem post pauca : "Ip„sa ergo generat & per uterum suum, & per „ uteros ancillarum, ex iisdem Sacramentis, „ tanquam ex viri sui semine : Non enim fru-

Ezech. 33. 11.
Ioan. 20. 23.
Matt. 12. 32.
Num. 3.
H. Aug. ibid c. 19.
Gal. 4. 23.
Eph. 4. 3.
I. Fulgent. l. de Fide ad Petr. c. 3.
K. Aug. l. 1. de Baptism. cont. Donat. cap. 10.

1.Cor.10.11. „ strà dicit Apostolus, *Omnia in figura esse gesta.* „ Sed qui superbiunt, & legitimæ matri non „ adjunguntur, similes sunt Ismaeli, de quo Gen. 21.10. „ dictum est: *Ejice ancillam & filium ejus, non* „ *enim hæres erit filius ancillæ cum filio liberæ.* Qui „ autem pacificè diligunt legitimam Patris sui „ conjugem, cujus legitimo jure generati sunt, „ similes sunt filijs Jacob, quamvis natis de „ ancillis, tamen eandem hæreditatem su„ mentibus. Qui autem de utero ipsius matris „ intus in unitate nati, negligunt gratiam „ quam acceperunt, similes sunt Esau filio „ Isaac, qui reprobatus est, Deo attestante & Mal. 1.3. „ dicente, *Iacob dilexi, Esau autem odio habui*; „ cùm ambo ex uno concubitu concepti, ex uno utero nati sint".

CCXXIX. Sed palmare *Confessionistis* est argumentum inde petitum, quòd ipsi perinde Num. 4. ac Papistæ, *Fateantur se suam relinquere Sacræ Scripturæ authoritatem: Concilia œcumenica contra Arianos, Macedonianos, Nestorianos, & Eutychianos, approbare; seq; à damnatis hæreticis segregare: ad Patrum primitivæ Ecclesiæ consensum provocare. Et propterea*, concludunt, *iniquissimum est, si pars Germanorum quæ à Papa stat partibus, alteram quæ* AUGUSTANÆ CONFESSIONI *addicta est, eo potissimùm nomine quòd à se dissentit, damnat hæreseos; seq; solam vocat Ecclesiam extra errorem & errandi possibilitatem positam.* Speciosa verba ad imponendum imperitis, sed mirum quo ausu exhibita Imperij Comitijs, Germanicarum rerum gnaris. Neminem esse arbitror de toto illo Comitiorum Cœtu, à Cæsare Augusto ad novissimum usque Deputatum; qui ignoret, Partem illam Germanorum quæ Papæ cohæret, nec eo nomine Confessionistas damnare hæreseos, quòd à se dissentiant; nec se solam vocare Ecclesiam ab errandi possibilitate immunem. Donatistarum fuit ista insania, qui Catholicæ Ecclesiæ amplitudinem ad eam Africæ partem quam ipsi occupabant coarctare volebant; & eo potissimum nomine cæteras Orbis partes damnabant, quòd à se dissentirent. Procul à Germanis Orthodoxis insania ista abfuit, abest, & semper aberit. Non itaque, ut *Provocantij* splendidè calumniantur, pars Germanorum Catholica cæteram eo nomine damnat hæreseos, quòd à se dissentiat: sed quòd à Catholica Ecclesia, ejusque radice ac matrice, dissentiat; quòd Apostolici Præsulis, etiam ex Synodali Cathedra definientis, sententiæ pervicaciter contradicat; quòd antiquatas pridem hæreses renovet ac refoveat, eisque oppositam Catholicorum doctrinam hæreseos damnet, & amplecti detrectet; quòd denique Cæsarea ipsa Majestas, ijsdem hisce rationibus inducta, Apostolicam sententiam executioni mandaverit: prout jam in præcedentibus abundè monstratum est. Optimè quoque norunt ijdem orthodoxi Germani, Ecclesiæ inerrabilitatem adeò ipsis non esse alligatam, ut etiamsi ipsi ad unum usque omnes, quod absit, à fide exciderent, sua tamen Ecclesiæ prærogativa inerrantiæ permaneret. Non enim super Germanicæ Nationis Antistites, sed super Petrum Apostolorum Principem Christus, *Ecclesiam suam promisit ædificandam:* Ma.16.18. Nec cuiquam eorum, sed Petro idem ait, *Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando conversus confirma fratres tuos.* Luc.22.32. Quod secum perpendens B. Bernardus, de hæresi in Gallicanis partibus exurgente scribens ad Petri hæredem & Successorem: [L] Oportet (in- L.Bernard. Epist. 190. Vide Ambrof. l. 4. de Fide ad Gratian cap. 3. „ quit) ad Vestrum referri Apostolatum peri„ cula quæque & scandala emergentia in Reg„ no Dei, ea præsertim quæ de fide contin„ gunt. Dignum namque arbitror, ibi potissi„ mùm resarciri damna fidei, UBI NON POS„ SIT FIDES SENTIRE DEFECTUM: HÆC „ QUIPPE HUIUS PRÆROGATIVA EST SE„ DIS. Cui enim alteri aliquando dictum est, „ *Ego pro te rogavi Petre, ut non deficiat fides* „ *tua?* Ergo quod sequitur, à Petri Successo„ re exigitur: *Et tu aliquando conversus confirma fratres tuos*". Et Leo Magnus: [M] Pro fide M. Leo Ser. 3. de Assumpt. suæ ad Pontificatum. „ Petri (inquit) propriè supplicatur: tanquam „ aliorum status certior sit futurus, si mens „ Principis victa non fuerit. In Petro ergo „ omnium fortitudo munitur, & divinæ gra„ tiæ ita ordinatur auxilium, ut firmitas quæ „ per Christum Petro tribuitur, per Petrum Apostolis conferatur". Quamdiu Germaniæ Antistites, Apostolorum Successores, Principis Apostolorum Successori hæredique cohæserint, firmitas illa fidei, quæ per Petrum Apostolis collata est, in ipsos ab eo redundabit. Ita tamen, ut, nequicquàm frendentibus Sectarijs, *Vltimam in omnibus fidei quæstionibus controversiis decisionem devolvant ad arbitrium sui Papæ.* Non quasi ille pro suo libitu, absque prævia indagine, controversias fidei decidat; prout vocabulo, *Arbitrium*, innuere volunt *Provocantij*: Sed examine pro rei arduitate præmisso, judicialiter decernit quid veritas habeat. Nec est Arbiter merè honorarius, à litigantibus per delectum assumptus; sed Judex à lege constitutus, cui legislator ait, *Pasce oves* Io.21.17. *meas*: item, *Confirma fratres tuos.* Et pro quo, Luc.22.32. ne in ovium pastione vel fratrum confirmatione exerraret, idem ipse legislator oravit & exoravit: prout mox vidimus. Christi igitur, *Authoris fidei ac Consummatoris*, Ordina- Hebr. 12.2. tioni obtemperant Germani Catholici, quando *Vltimam controversiarum fidei decisionem devolvunt ad arbitrium sui Papæ*. Et quidem controversia per Lutheranos suscitata, jam dudum eò per ipsos devoluta fuit; inde etiam decisio remissa: primò quidem per Papam absque œcumenica Synodo, ac deinde per Papam cum œcume-

œcumenica Synodo. Causa finita ac definita est, error utinam aliquando finiatur. Frustra verò & inaniter Adversarij, ut istam causæ finitionem definitionemque enervent, *Ad Scripturas; & ad quatuor primas œcumenicas Synodos, quibus Ariani, Macedoniani, Nestoriani, & Eutychiani damnati sunt; & denique ad Patrum primitivæ Ecclesiæ consensum, provocare se* jactitant. Nihil enim horum in discussione causæ prætermissum fuit à Judicibus. Etenim Tridentina Synodus Sessione 4. canonem Scripturarum, & methodum eas interpretandi, ex professo tradidit; *Sanctorum Patrum consensum* omninò inculcans. Symbolum quoque fidei à Patribus Synodorum Nicenæ & Constantinopolitanæ concinnatum, atque à Patribus Ephesinis & Chalcedonensibus iteratum, superiùs Sessione 3. præmiserat. Atque *Arianorum, Macedonianorum, Nestorianorum & Eutychianorum hæreses*, eodem Symbolo vel expresè vel consecutivè damnatas, reprobaverat. Quantopere autem Lutherani Scripturis Sacris abutantur, imò & earum authoritatem funditùs enervare nitantur, dictum est aliquoties in præcedentibus, signanter cap. 20. cap. 43. & aliquot seqq. item cap. 50. §. 161. item cap. 59. per totum. Quantopere præterea iidem Lutherani ineptiant, provocando ad primitivorum Patrum consensum, atque ad veterum Conciliorum sanctiones, ostensum est partim cap. 42. & 43. partim cap. 50. §. 162. Animadvertat interim Lector, Lutheranos jactando *Segregationem suam ab Arianis, Macedonianis, Nestorianis, & Eutychianis, per primas quatuor œcumenicas Synodos damnatis*, imitari Pelagianos, qui similiter jactabant se à Manichæorum hæresi esse alienos. Sed quod Augustinus jactantiæ Pelagianorum reposuit, nos præsenti Lutheranorum gloriationi reponimus: N. Non ideò se velint haberi amabi- N. Aug. l. 1. ad Bonif. c. 2.
„ les, quia odioso Manichæorum (*Arianorum,*
„ *Macedonianorum, Nestorianorum, Eutychianorum*) adversantur errori: sed meritò se ag-
„ noscant odibiles; QUIA SUUM NON AVER-
„ SANTUR ERROREM. Possunt enim duo er-
„ rores inter se esse contrarij; sed ambo sunt
„ detestandi, quia sunt ambo contrarij veri-
„ tati. Nam si propterea sunt diligendi Pela-
„ giani (*Lutherani*) quia oderunt Manichæos
„ (*Arianos, Macedonianos* &c.) diligendi erunt
„ & Manichæi (*Ariani, Macedoniani* &c.) quia
„ oderunt Pelagianos (*Lutheranos*). Sed absit
„ ut Catholica mater propter alterorum odi-
„ um alteros eligat amare: quùm monente
„ atque adjuvante Domino debeat utrosque vitare; & cupiat utrosque sanare". Et ibidem capite proximè præcedenti: "Non unum (in-
„ quit) pestilentiæ genus est, quemadmodum
„ in corporibus, ita & in mentibus. Sicut er-
„ go medicus corporis non continuò pronun-
„ tiasset, à mortis periculo liberum, quem
„ negasset hydropicum, si alio lethali morbo
„ perspexisset ægrotum: ita istis non ideò ve-
„ ritas gratulatur, quia Manichæi (*Ariani, Ma-
„ cedoniani* &c.) non sunt, si alio genere per-
„ versitatis insaniunt. Quapropter aliud est
„ quod anathematizamus cum eis, aliud in
„ eis. Detestamur enim cum eis, quod rectè
„ displicet etiam ipsis; ita tamen ut detestemur in eis, unde rectè displicent ipsi".

CAPVT LXXI.

Confessionistarum *cavillatio adversùs Tridentinam Synodum exploditur. Quanta absurditatum monstra ex ipsorum hypothesi subsequantur, ostenditur. Quàm falsò comminiscantur se fuisse à Synodo exclusos? Eorum iactantia vana de sua* Confessione Augustana *eliditur authoritate Cæsarea. Magis deferendum est Iudicis interpellati sententiæ, quàm Reorum interpellantium iactantiæ. Caroli V. peculiaria quædam elogia, ab ipsis etiam* Protestantibus *divulgata.* Provocantiorum *causa per Synodum Tridentinam ad eum redacta est statum, in quo fuerunt* Eutychiani *post Synodum Chalcedonensem: adeoque quod utroque Iure constitutum fuit de repellendis ab ulteriori disputatione illis, militat & in istis.* Provocantiorum *cum* Pharisæis *& Herodianis Christum adulatoriè palpantibus comparatio.*

CCXXX. Num. 1. SUbinferunt *Confessionistæ* ex Præmissis jam displosis: *In hac de Religione controversia, Papa affectus nullo iure damnare adversam partem, ad Scripturam & genuinum eius sensum, atque ad consensum primorum in Ecclesia Patrum, & Conciliorum œcumenicorum, provocantem.* Verùm subversis jam Præmissis machina ista corollarialis sponte corruit.

Subno-

Subnectunt autem mox infrà ibidem: *Nec sufficit provocare ad Concilium Tridentinum, tanquam œcumenicum & infallibile. Nam totum hoc, quantum quantum fuit, exclusis contradicentibus, celebratum est ab illis, qui omnium illorum abusuum & errorum à Protestantibus Rei facti sunt, ob quos vitandi videntur.* Hanc exceptionem contra authoritatem Concilij Tridentini elisimus superiùs cap. 57. §. 181. ubi tanta absurditatum monstra huic *Confessionistarum* prætensioni consectaria esse ostendimus, ut ne ipsi quidem ea sine horrore audire possint. Quis enim absque horrore audiat, vilissimum quemque scurram non posse legitimè judicari aut condemnari à toto, *tanto quanto est*, Mundo; dummodò dicat se accusare totum Mundum? O quàm felices futuri sunt fures, & latrones, omnesque sine exceptione malefactores, si hæc Lutheranorum doctrina invalescat! Quoties enim quispiam eorum in Judicio sistetur, facillimo negotio se expediet, dicendo, Accusatores & Judices suos, ejusdem, cujus ipse accusatur, criminis esse reos. Quòd si Iudices replicent, suum esse de hac ipsa declinatoria exceptione sententiam proferre; negabit ipse perfractè & præfractè, dicens: Ego vos in hac causa *Reos facio*: accuso vos ejus criminis, cujus insimulor: Nemo legitimè judicat in causa, de qua respondere ipse tenetur ut Reus. Quid hìc agent Judices, Lutheranicis principijs imbuti? An nebulonem illum dimittent, an ad alium Judicem remittent? Si prius istud eligant, habebit ipse suum intentum, & ita delictum manebit impunitum, quamvis centies millies iteratum: Si verò posterius eligant, resumet scurra parabolam suam contra novum hunc Iudicem, & faciet item eum ejusdem criminis reum. Quinimò si causa tandem devolvatur ad tribunal divinum, accusabit ille ipsum Deum, fingetque ejusdem sceleris reum. Quòd si urgeatur ut id probet, respondebit, se non teneri ad quidquam proferendum coram Iudice incompetente: habere se quidem probationes ad manum ex testimonijs non solùm *Simonis Magi*, & *Florini*, sed ipsius quoque Patriarchæ *Lutheri*, superiùs hìc cap. 49. §. 168. & 169. descriptis: sed nolle eis uti coram Iudice, eorundem facinorum reo. Negare non possunt *Confessionistæ*, legitimè damnatos olim fuisse *Luciferianos*, & *Donatistas*. Quærimus ergo quinam eos condemnarunt, nisi quos ipsi accusabant, & reos faciebant? Neque enim vel à seipsis, vel ab extramundanis aliquibus Iudicibus damnati sunt: Et tamen totum reliquum Mundum suæ respectivè communioni extraneum ipsi accusabant, & reum faciebant. *Luciferianorum* quippe prædicamenta apud Hieronymum fuere: [O] *Universum Mundum esse Diaboli*, &, *Factum esse de Ecclesia lupanar*. *Donatistarum* item dogma apud Augustinum fuit: [P] *Ecclesiam Christi propter crimina Cæciliani, de toto terrarum Orbe periisse, atque in Africa Donati parte remansisse.* Quomodo igitur, juxta *Confessionistarum* hypothesin, potuit vel totus Mundus judicare *Luciferistas*, vel tota Ecclesia parti Donati extranea *Donatistas*? Sed ad hæreticos ab ipsis *Confessionistis* superiùs nominatos transeamus: *Arianos* nimirum, *Macedonianos*, *Nestorianos*, & *Eutychianos*. Nunquid enim *Ariani*, negando divinitatem Filij Dei, accusabant Catholicos tanquam qui Creaturam fingerent Deum, colerentque ut Deum? Et tamen in Synodo prima Nicena ab ijsdem ipsis Catholicis, quos accusabant, judicati & condemnati sunt. Nunquid similiter *Macedoniani* negando divinitatem Spiritus Sancti, Catholicos accusabant idololatriæ, tanquàm creaturam pro Deo colentes? Et tamen in Synodo prima Constantinopolitana ab ijsdem ipsis Catholicis, quos accusabant, judicati, & condemnati sunt. Nunquid item *Nestoriani* multiplicando in Christo personas, Catholicos accusabant, quasi confundentes in Christo naturas? Et tamen in Ephesina Synodo ab eisdem ipsis Catholicis, quos accusabant, judicati, & condemnati sunt. Nunquid denique *Eutychiani* confundendo in Christo naturas, Catholicos accusabant, quasi dividentes in eodem personas? Et tamen in Chalcedonensi Synodo ab eisdem ipsis Catholicis, quos accusabant, judicati, & condemnati sunt. Quid est ergo, quòd *Confessionistæ* horum condemnationem taliter factam approbant, aut approbare se simulant: suam verò condemnationem, velut ab eis quos accusabant factam, reprobant? Quid æquius, quàm ut quod quisque juris in alterum statuit, ipse patiatur? Sed *Concilium Tridentinum*, inquiunt, *exclusis contradicentibus*, *celebratum est*. Hìc denuò mirari lubet quomodò tam apertum falsiloquium Comitijs Imperialibus persuasuros se putarunt, aut ingerere ausi sint si non putarunt: nisi fortè existimaverint neminem in Comitijs considere, cui Concilij Acta ad manum suppetant. Ea quippe inspecta confestim patefacient, non solùm non *exclusos*, sed benignissimè ipsos fuisse invitatos; promulgato, & ad tertiam usque vicem iterato ampliatoque [Q] *Salvo conducto: ut ad œcumenicum Concilium liberè & tutò venire, & in eo manere & commorari, ac Articulos, quos illis videbitur, tam Scripto quàm verbo offerre, proponere, & cum Patribus, sive ijs qui ab ipsa sancta Synodo delecti fuerint, conferre, & absque ullis convicijs & contumelijs disputare; nec non quando illis placuerit, recedere possint, & valeant.* Si hoc sit *excludi*, fateor ipsos fuisse *exclusos*: si autem hoc non sit *excludi*, sed invitari; fateantur ipsi se falsò illam clausulam suo libello inseruisse, *Exclusis contradicentibus*. Addo præterea potuisse eos absque

O. Lucif. apud Hier. in Dial. cont. ipsos cap. 2.

P. Donat. apud Aug. Hæresi 69.

Prævaricatio.

Q. Vide Concil. Trident. Sess. 13. 15. & 18.

absque injuria à Synodo *excludi*, præsertim cùm non ibi ageretur de condemnandis personis, sed dogmatibus: [R] Superfluum est (inquit Hieronymus) ejus præsentiā quærere, & extorquere silentium; cujus apud te litteras teneas". Tenuerunt certè apud se Tridentini Patres integra Lutheranorum excusa volumina: & quia errores extirpare, non personas defamare propositum ipsis fuit, in omnibus suis Canonibus ac Decretis personarum absentium nomina subticuerunt, librorum præsentium dogmata censuerunt. Fatentur *Confessionistæ* etiam in suo isto libello, dogmata per Synodum damnata, esse sua: nec enim alio quàm dogmatum titulo verificari potest, quod Numer. 32. scribunt: *Tridentinum Concilium damnavit Protestantes.* Cùm igitur dogmata sint ritè damnata, & ipsi fateantur ea esse sua: quid superest, nisi ut ipsi se ritè damnatos agnoscant, ac tandem à damnatis dogmatibus resipiscant? Cæterùm omnes eorum cavillationes contra Synodi Tridentinæ authoritatem, jam pridem dispulit Petrus Fontidonius in *Oratione ad Germanos pro Concilio Tridentino adversùs Io. Fabricium Montanum*: & Judocus Ravesteyn Tiletanus in *Apologia Concilij Tridentini adversùs Martinum Kemnitium.*

R Hier. Epi. 61. cap. 1.

Fontidon.

Titelanus.

CCXXXI. Ab improbatione Concilii Tridentini transeunt *Provocantij* ad laudationem *Augustanæ Confessionis*, unde eis inditum *Confessionistarum* vocabulum, dicentes: *Protestantes coram Cæsare Carolo V. in solemnibus Comitiis Augustanis anno sæculi superioris* XXX. *eiusmodi* CONFESSIONEM *ediderunt, quæ apertè testatur, nihil dissonum à Sacra Scriptura & à Catholica veritate ab illis doceri.* Non multum refert quid alterutra collitigantium pars pro sua prætensione *testetur*, cùm in propria causa nullius pro se testimonium jure valeat: sed plurimùm refert quid Judex interpellatus determinet. Scimus, Protestantes in Epilogo *Confessionis Augustanæ* sic loqui: *Tantùm ea recitata sunt, quæ videbantur necessariò dicenda esse, ut intelligi possit, in doctrina & ceremonijs apud Nos nihil esse receptum* CONTRA SCRIPTVRAM AVT CATHOLICAM ECCLESIAM. Sed nec ignoramus quid Cæsar in eisdem Augustanis Comitiis decretoriè responderit: nimirùm: [S] *Se Lutheranorum* CONFESSIONEM *audivisse, & quæ in ea* CVM VERITATE CHRISTIANA PVGNARE *deprehenderat, Sacrarum litterarum authoritate refutasse: sibiq; certò persuasisse, ut illi, deprehensâ veritate*, LVCE CLARIVS EIS EXPOSITA, *atque suo, Electorum, & aliorum Principum animu perspectis; Sectæ eorum opiniones abijcerent.* Et rursùs ibidem inferiùs pronuntiat, *Perspicuum omnibus esse, ipsorum Dogmatistas nihil novi adduxisse, sed quæ orthodoxorum Patrum authoritate ante multos annos damnata & sepulta fuerant, ab inferis revocasse.* Et iterùm inferiùs §. 185. asseverat, *Se satis exploratum habere, ipsorum nova dogmata, Conciliorum Decretis damnata, & à Christiana Rep. explosa esse, veluti* CVM EVANGELICIS ET APOSTOLICIS LITTERIS PVGNANTIA, atque idcircò *Ad nullam disceptationem cum eis in his devenire decrevisse.* Judicet nunc unusquisque ab omni partium studio purus, cuinam adhibenda sit hac in re fides, partine inter litigandum pro se ipsa testimonium ferenti, an Judici implorato sententiam pronuntianti? Quid aliud eis aptiùs respondere poterit Cæsar quem modò interpellant, quàm: Ad Cæsarem Prædecessorem meum jam pridem recurristis, ejus judiciariam potestatem interpellastis, *Confessionem* vestram ei exhibuistis, sententiam ejus in Vos prolatam audistis, legistis, intellexistis: Abite ergo confusi, & redite conversi? Certè enim non potest modernus Imperator promptiorem ab his sperare obedientiam si in eos rursùs proferat sententiam, quàm Prædecessor ejus ab horum Majoribus habuit post latam & iteratam in eos sententiam. Et quis ille, obsecro, quantusque Prædecessor? Is nimirum, cui inter parentandum acclamari absque inani assentatione potuit: *Iure tibi Herculeas sumpsisti signa columnas, Monstrorum domitor temporis ipse tui.* Is item, [T] *Cui*, perhibentibus ipsis etiam Lutheranis, *propter res præclarè ab eo gestas alij alia cognomina imposuerunt. Vocarunt enim eum Germani* CAROLVM MAGNVM, *Galli* HERCVLEM, *Itali* DAVIDEM, *Siculi* SCIPIONEM AFRICANVM, *Hispani* ALEXANDRVM MAGNVM, *Turcæ* JVLIVM CÆSAREM, *Africani* HANNIBALEM. Tam præclari igitur Imperatoris Successor Decretis ab eo latis sic insistet, ut nequaquam patiatur retractari, quod ab illo meruerat abscindi. Memor erit Gregoriani illius Oraculi in publici Iuris corpus relati: [V] Iustitiæ ac rationis ordo suadet, ut qui sua à Successoribus desiderat Mandata servari, Decessoris sui proculdubio voluntatē & Statuta custodiat". Perpendet præterea idem Imperator, quòd post tot laudatissimi Decessoris Edicta non solùm Augustæ, sed Wormaciæ quoque alibique emissa, & prævijs Apostolici Præsulis constitutionibus subnixa, Synodus œcumenica Tridentina in hunc finem specialiter implorata, impetrata, inchoata, continuata, completa, confirmata; decisivam sententiam protulerit, catholicam doctrinam declaraverit, contrarios errores condemnaverit: ita ut Lutheranorum causa in eum jam redacta sit statum, in quo Eutychianorum causa extitit, quando per Chalcedonensem Synodum decisa, in disceptationem ultrà revocari vetita est non solùm Apostolicis & Synodicis, sed Cæsareis quoque iteratis Edictis: prout cap. 28. & duobus sequentibus ex professo monstratum est. Replicet ergo nunc Cæsar & reficet Lutheranis, quod Præcessor suus

Num. 6.

Confess. Augustana.

S Vide sup. c. 37. §. 184

T. Chilliād. Matthiæ in Theatro Hist. Iōr. l. 4. de Carolo V. c. 1. pag. 717.

V. Greg. l. 11 Registri Epist. 12. Vide cap. Iustitiæ 25. q. 11

W Martianus Augustus sup cap. 28. § 92. Martianus edixerat adversùs Eutychianos: W. *Cesset iam profana intentio: nam verè impius atque sacrilegus est, qui post tot Sacerdotum sententiam, opinioni suæ aliquid tractandum relinquit. Extrema quippe dementiæ est, in medio & perspicuo die commentitium lumen inquirere: quisquis enim post veritatem repertam aliquid ulterius discutit, mendacium quærit. Nemo itaque vel Clericus, vel Militaris, vel alterius cuiuslibet conditionis, de fide Christiana, turbis adunatis & audientibus, tractare conetur inposterum, ex hoc tumultus & perfidiæ occasionem requirens: Nam iniuriam facit Iudicio religiosissimæ* SYNODI, *si quis semel iudicata, ac rectè disposita, revolvere, & publicè disputare contendit.*

CCXXXII. Quibus perspectis facilè quisque deprehendet, quàm inani asseverantiâ subjungant *Provocantij* in suo libello: *Fas omninò est, ut imperator, qui caput est Germanorum, non tantùm audiat eos à quorum partibus stat, in controversiis Religionis; sed & reliquorum, quorum cura illi quoque incumbit, rationes attendat.* Num. 6. Jam pridem enim non solùm ab Imperatore, sed à summis quoque controversiarum Religionis Judicibus auditæ, discussæ, ac postremò displosæ sunt *Reliquorum* istorum rationes. Quid adhuc flagitant *audientiam*, cùm damnati debeant agere pœnitentiam? Illi *à quorum partibus stat Imperator*, nullam ab eo *in controversiis Religionis* petunt audientiam, sed potiùs ut dudum latam sequatur & exequatur sententiam. Revocant ei in memoriam non solùm Caroli V. superiùs memorata Decreta in Lutheranos, sed illud quoque Martiani ad similiter desipientes Eutychianos, per œcumenicam Synodum ritè damnatos: X. Martianus ibid. X. *Abstinete à profanis vocibus, & ulteriùs definite de divinis disputare:* QUOD NEFAS EST. Ecce quàm sibi adversentur præsumptio *Provocantiorum*, & Constitutio Imperatoris? Illi dicunt, *Fas omninò est:* Ipse dicit, *Nefas est.* Didicerat quippe ipse ex Epistola Papæ Leonis ad se, Y. Leo Epi. 42. ad Martian. August. Y. Nimis INIQUUM esse, „ ut per paucorum insipientiam, ad conjecturas „ opinionum, & ad carnalium disceptationum „ bella provocemur: tanquam reparatâ disce„ptatione tractandum sit, utrum Eutyches (*Lutherus*) impiè senserit". Verùm hi nostri, quò faciliùs Imperatori obrepant, molliter eum palpant, dum aiunt: *Qui caput est Germanorum.* Ad eundem modum Pharisæi cum Herodianis, Christum Dominum intricare molientes, blandè prælocuti sunt, dicentes: Ma. 22 16. *Magister, scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces, & non est tibi cura de aliquo: non enim respicis personam hominum.* Præoccupatio. Quid ergo (inquiunt ipsi mihi) displicetne tibi quòd Imperatorem appellemus *caput Germanorum*? Nonne verum dicimus? Quid nobis improperas palpationem, si loquimur veritatem? De veritate videbimus statim: interim requiro vicissim, nunquid prædicta Pharisæorum & Herodianorum prælocutio fuit verissima? & tamen Prælocutores alius Euangelista vocat *Insidiatores.* Et ipse *Magister verax*, quem insidiosè palpabant, *cognitâ nequitiâ eorum, ait: Quid me tentatis hypocritæ?* Luc 20. 20. Ma. 22. 18. Verum ergo dixerunt, sed quia intricandi studio dixerunt, *Insidiatores, tentatores, & hypocritæ* appellari meruerunt. An fortè *insidiatores* fuerunt, qui Christum in carne mortali agentem, modo prædicto aggressi sunt: & *insidiatores* non sunt, qui eundem jam immortalem Conciliis œcumenicis assistentem, sub specie exactioris examinis infestant, atque ad consequendum intentum blandas preces Cæsari præsentant? Audi quid Papa Leo de Eutychianis isto posteriori modo insidiantibus scripserit Leoni Augusto ab eisdem tentato: Z. Magnis (ait ille) Z. Leo suprà cap. 28. § 94. „ hæreticorum audetur INSIDIIS, ut inter „ Eutychis Dioscoriique (*Lutheri*) discipulos, & „ eum quem Apostolica Sedes direxerit, dili„gentior, tanquam nihil fuerit ante definitum, tractatus habeatur". Et iterum post pauca ibidem: " Detestandum ergo nobis est (subdit) „ perseveranterque vitandum, quod FRAUS „ hæretica nititur obtinere: nec in aliquam di„sceptationem piè & plenè definita, revocanda sunt". Et quare illud tantoperè detestandum ac vitandum censeat, paulò post edisserens, subdit: " Nimis quippe indignum, nimisque in„justum est, eos ad libertatem disceptationis „ admittere, quos significat Spiritus Sanctus, „ per Prophetam dicens: *Filij alieni mentiti sunt mihi, Filij alieni inveterati*". Psal. 17. 46. Animadvertat hìc denuò Lector quantoperè adversentur illud Provocantiorum, *Fas omninò est*; & istud Apostolici Præsulis, *Nimis indignum nimisq; iniustum est.* Nec est quòd obtendant, se non esse *filios alienos*, aut *inveteratos.* Præoccupatio. Profectò enim per *filios alienos* Pontifex intelligit hæreticos, Ecclesiasticæ communionis exortes. Quales esse Lutheranos jam duobus præcedentibus capitibus non solùm Papali, sed Imperiali quoque authoritate monstravimus. Hoc ergo ibi confecto, consequenter elucet, eos rectè dici *inveteratos*: nisi fortè ad inveterationem quis audeat negare consuetudinem, sufficere plusquàm centenariam. Et tamen Eutychiani, quos Pontifex ibi appellat *inveteratos*, vix tunc sexennium à damnatione sua expleverunt. Damnati siquidem fuerant in Chalcedonensi Synodo anno Christi 451. Martiano & Adelphio Consulibus: Leo verò Epistolam suam, unde ista descripsimus, expedivit an. 457. Leone & Majorano Augustis Consulibus. Iam triginta sex anni supra centum sunt, ex quo Apostolica Sedes Lutheranam hæresim condemnavit; & triginta quinque supra centum, ex quo Carolus V. Imperator Edictum Wormaciense adversùs eandem pro executione Apostolicæ istius condemnationis evulgavit, *Inveterati* ergo

Iud. 1.17. ergo sunt Lutherani in hæresi sua, & *Computruerunt ut iumenta in stercore suo.* Atque idcircò, ut Papæ Leonis sententiam replicem, *Nimis indignum, nimisq; iniustum foret, eos ad libertatem disceptationis admittere.* Hujusmodi quippe admissio utroque jure prohibita est, prout non solùm ex hactenùs relatis & memoratis Constitutionibus liquet, verùm etiam ex Caroli V. Cæsaris attestatione in prædicto suo Wormaciensi Edicto manifestissimè constat. Quamvis enim Lutherus nondum integro à damnatione Pontificia anno in sua hæresi obstinatus perstitisset, ait tamen de eo ibi Imperator Augustus: A *Quamvis hominem à Summo Pontifice & Sede Apostolica condemnatum, & in sua obstinata perversitate obduratum atque ab usu Catholicæ Ecclesiæ* ALIENVM, *& notorium hæreticum,* AVDIRE, OMNI JVRE EXCEPTVM ESSET: *tamen ad tollendam omnem cavillandi ansam &c.* Si omni iure exceptum fuit audire tunc Lutherum, quanto magis audire nunc asseclas Lutheri? Nam & tractu temporis immaniùs obduruerunt, & iteratæ condemnationis sententiam ab œcumenica Synodo Tridentina acceperunt. A. Carol. V. suprà c. 63. §. 226.

CAPUT LXXII.

Imperatorem sano Catholicoque sensu dici Caput Germanorum, *sed non hierarchicum. Primævorum Christianorum erga Imperatores etiam Ethnicos observantia, & pro eorum vita ac prosperitate vota. Omnis potestas à Deo, sed non omnis voluntas. Hæreticorum nota fuit & est,* Dominationem spernere, Majestatem blasphemare. *Vana Lutheranorum jactantia de sua erga Imperatorem continua observantia.* Provocantii *factis negant, quod verbis falsò garriunt, Imperatorem esse caput hierarchicum Germanorum. Scriptura Sacra Luthero* liber hæreticorum. *Quàm fallaciter* Provocantii *intitulent Imperatorem* utriusque tabulæ custodem? *Quæ Cæsaris sunt, Cæsari; & quæ Dei, Deo redhibenda. Petrus Christi Vicarius, Christiani ovilis Pastor, Ecclesiæ navigantis Archigubernus, ejusdem consistentis firmamentum. Ei soli à Christo dictum,* Duc in altum, *id est; in disputationum profundum.*

CCXXXIII NUnc expendenda sunt illa *Provocantiorum* verba huc remissa, quibus Imperatorem appellant *Caput Germanorum.* Ac imprimis diffitendum non est, posse sano Catholicoque sensu Imperatorem dici *Caput Germanorum.* Amos 6.1. Scriptum namque est, *Optimates capita populorum.* Et apud Isaiam, Rasin Rex Syriæ appel- Isa. 7.8. & 9. latur *Caput Damasci,* & Phacee Rex Israël *Caput Samariæ.* Samuël quoque Sauli Regi ait, 1. Reg. 15. 17. *Nonne cùm parvulus esses in oculis tuis, caput in tribubus Israël factus es?* Quam *capitis* metaphoram continuò explicans subdit: *Vnxitq; te Dominus in Regem super Israël.* Regius quoque Psaltes ait Psal. 17. 44. & 45. Deo suo, *Constitues me in caput Gentium:* & mox quasi se explanans subdit, *Populus quem non cognovi servivit mihi; in auditu auris obedivit mihi.* Hunc igitur *capitis* titulum ac prærogativam Cæsari respectu Germanorum, aut quorumlibet aliorum populorum Suæ Majestati subjectorum, Catholica Ecclesia non invidet, sed materno gratulatur affectu: B. Do- B. Aug. lib. de Moribus Eccles. Cathol. c. 30. „ cens Reges prospicere populis, MONENS PO- „ PVLOS SE SVBDERE REGIBVS. Quibus honor „ debeatur, quibus affectus, quibus reveren- „ tia, quibus timor, quibus consolatio, quibus „ admonitio, quibus cohortatio, quibus disci- „ plina, quibus objurgatio, quibus supplicium, „ sedulò docens: ostendens quemadmodum & „ non omnibus omnia, & omnibus charitas, & nulli debeatur injuria". Verissimè aiebat superiùs ipse Imperator Carolus, C. *In primitiva Ecclesia Christi fideles, qui suam fidem & Religionem non verbis solùm iactitarunt, sed etiam pietate & sanctimonia vitæ & morum, suo denique sanguine testati sunt,* IMPERATORIBVS, REGIBVS, ET MAGISTRATIBVS ETIAM GENTILIBVS OBTEMPERASSE. C. Carol. V. suprà c. 11. §. 331. Quàm affectuosi erga Imperatores adhuc etiam ethnicos fuerint primitivæ Ecclesiæ fideles; liquidò constat ex hisce Tertulliani verbis in Apologetico: D. Precantes D. Tertul. in Apolog. c. 30. „ sumus semper pro omnibus Imperatoribus, „ vitam illis prolixam, Imperium securum, „ domum tutam, exercitus fortes, Senatum fi- „ delem, populum probum, Orbem quietum, quæcunque hominis & Cæsaris vota sunt". Et mox capite proximè sequenti objicit sibi quasi ex persona Gentilium: "Adulati

 nunc

,,nunc sumus Imperatori, & mentiti vota quæ diximus, ad evadendam scilicet vim". Respondet autem continuò: " Planè proficit illa fallacia. Admittis enim nos probare quodcunque defendimus. Qui ergo putas nihil nos de salute Cæsarum curare, inspice Dei voces, litteras nostras, quas neque ipsi supprimimus, & plerique eas ad extraneos transferunt. Scito ex illis, præceptum esse nobis ad redundantiam benignitatis, *Etiam pro inimicis Deum orare, & persecutoribus nostris bona apprecari.* Qui magis inimici & persecutores Christianorum, quàm de quorum Majestate convenimur in crimen? Sed etiam nominatim atque manifestè, *Orate*, inquit, *& pro Regibus, & pro Principibus, & Potestatibus, ut omnia tranquilla sint*". Et iterùm cap. 33. "Sed quid ego ampliùs de religione atque pietate Christiana in Imperatorem? Quem necesse est suspiciamus, ut eum quem Dominus noster elegit: ut meritò dixerim, *Noster est magis Cæsar, ut à Nostro Deo constitutus.* Itaque ut meo ego plus illi operor in salutem". Hoc postremum fundatur in Apostolico illo oraculo, *Non est potestas nisi à Deo*: Quod Augustinus huic proposito applicat Epist. 48. Qui & alibi ait: [E] Non tribuamus dandi Regni atque Imperii potestatem, nisi Deo vero, qui dat felicitatem in Regno cælorum solis piis: Regnum verò terrenum & piis, & impiis; sicut ei placet, cui nihil injustè placet". Hoc paulò post ibidem exemplis illustrans: "Ille igitur (subdit) unus verus Deus, qui nec judicio nec adjutorio deserit genus humanum, quando voluit & quantum voluit Romanis Regnum dedit, qui dedit Assyriis, vel etiam Persis; à quibus solos duos Deos coli, unum bonum alterum malum, continent litteræ istorum: ut taceam de Populo Hebræo, qui præter unum Deum, non coluit & quando regnavit. Qui ergo Persis dedit segetes, sine cultu Deæ *Segetiæ*; qui alia dona terrarum, sine cultu tot Deorum, quos isti (*Romani*) rebus singulis singulos, vel etiam rebus singulis plures præposuerunt: ipse etiam Regnum dedit, sine cultu eorum, per quorum cultum se isti regnasse crediderunt. Sic etiam hominibus, qui Mario, ipse Caio Cæsari: qui Augusto, ipse & Neroni: qui Vespasianis vel patri vel filio suavissimis Imperatoribus, ipse & Domitiano crudelissimo. Et ne per singulos ire necesse sit, qui Constantino Christiano, ipse Apostatæ Juliano". Hanc itaque ob causam primitivę Ecclesiæ Christiani orthodoxi debitam reverentiam & observantiam Imperatoribus etiam nondum Christianis sed Christianos persequentibus præstitere; scientes eorum potestatem nonnisi à Deo descendere, tametsi prava voluntas ex Deo minimè esset: [F] Quibusdam Deus (ait idem Augustinus) tribuit potestatem, quibusdam non tribuit.

Matt. 5.44.

1. Tim. 2.2.

Rom. 13. 1.

E. August. lib. 5. de Civit. c. 21.

F. Aug. ibid. cap. 9.

,, Sicut enim omnium naturarum creator est, ita omnium potestatum dator, non voluntatum: Malæ quippe voluntates ab illo non sunt, quoniam contra naturam sunt, quæ ab illo est". Et lib. de Spiritu & Littera cap: 31. " Apostolus dicit, *Non est potestas nisi à Deo*: nusquam autem legimus in Sanctis Scripturis, Non est voluntas nisi à Deo. Et rectè non scriptum est, quia verum non est: alioquin etiam peccatorum, quod absit, author est Deus, si non est voluntas nisi ab illo". Hoc ergo attendentes primitivi Orthodoxi Imperialem Potestatem ac Majestatem, tanquam sublime Dei sui munus, etiam in personis malæ voluntatis, suspiciebant & observabant: distinguentes in uno eodemque Supposito beneficium divinum, & abusum humanum. Notanter dixi, *Orthodoxi*: quia primitivi hæretici, Christiano nomine abusi, supremis Potestatibus sub Euangelicæ libertatis prætextu obsistebant: de quibus idcircò Petrus Apostolus ait: *Dominationem contemnunt, audaces, sibi placentes, Sectas non metuunt introducere blasphemantes.* Et Judas item Apostolus de iisdem: *Dominationem spernunt, Majestatem blasphemant.* Cum quibus quantoperè symbolizet Lutherus, facilè perspici potest ex dictis superiùs cap. 16. §. 54. & 55. De cujus Asseclis videri quoque possunt quæ diximus c. 68. §. 223. Unde planum fit falli vel fallere niti *Provocantios* nostros, dum in suo libello aiunt de *Protestantibus* suis indiscriminatim: [G] *Ipsi suo Imperatori nihil obsequii debiti negant: seque iam* CXXX. *annis ampliùs tam fideles ipsi præstiterunt, ut de fide in legitimum Dominum, cum reliquis, qui Papæ authoritatem tuentur, certare queant, & velint.* Certum namque est, ea quæ ex Cæsarea attestatione ibi retulimus, intra spatium ab ipsis determinatum potissimè contigisse: ut cætera præteream exinde accidentia, & passim nota.

2. Pet. 2. 10.

Jud. v. 8.

G. Num. 11.

CCXXXIV. Videamus nunc quonam sensu *Provocantii* vocent Imperatorem *caput Germanorum*, an nimirum intelligant *caput* civile ac politicum, an verò etiam hierarchicum. Si enim illud primum duntaxat intelligant, sano ac Catholico sensu scripserunt: si verò etiam postremum, profectò gypsum sub lactis specie porrexerunt. Unde autem, nisi ex ipsorum contextu, intentum sensum eruemus? Dicunt enim inprimis *Fas esse omninò, ut Imperator, qui caput est Germanorum, audiat* partes dissidentes, IN CONTROVERSIIS RELIGIONIS. Deinde dicunt Imperatorem esse non solùm *Præcipuum Ecclesiæ Germanicæ membrum*, sed & *utriusque tabulæ* (civilis scilicet & Ecclesiasticæ) *custodem.* Tertiò dicunt, ipsius esse *Concilia indicere, Ecclesias reformare, Episcopos legibus ad rectè exequendum munus sibi divinitùs incumbens circumscribere, eosdem officiis sacris præficere, sacra*

Num. 6.

Num. 7.

Ibidem.

sacra consistoria pro causis Ecclesiasticis decidendis & criminosis clericis puniendis constituere &c. Dicunt denique *Ecclesiasticam iurisdictionem ei vigore Maiestatis incommunicabiliter de Iure divino & humano competere*: & quidem *supremam*, prout proximè præmiserant. Quæ omnia luce meridianâ clariùs manifestant, eos velle facere Imperatorem *caput Germanorum* etiam hierarchicum. Unde valdè mirum est eos non advertere quantopere seipsos & gregales suos universos, intra Germanici Imperij peripheriam degentes, culpent & accusent. Si enim Imperator est tale ipsorum *caput*, quale indicant, cur ei in causis Ecclesiasticis tam diu, tam obstinatè, tam ceruicosè resistunt? Cur *capiti* suo inferiora corporis membra non parent? Cur post tot ejus Edicta, *In controversiis Religionis* evulgata, *audiri* adhuc postulant? Cur *præcipuo Ecclesiæ Germanicæ membro* minùs præcipua membra discordant? Cur *utriusque tabulæ custodi* non auscultant? Cur *Concilio* œcumenico per eum non quidem *indicto*, sed tamen procurato & impetrato, non acquiescunt? Cur *Ecclesiarum reformatori* morem non gerunt? Cur *Episcopos* & Abbates ab eo *præficiendos* & *legibus circumscribendos* non recipiunt? Cur *causarum Ecclesiasticarum decisiones à sacris eius Consistorijs* profectas conculcant? Cur *Ecclesiasticæ Iurisdictioni incommunicabiliter ei vigore Maiestatis de divino humanoq; Iure competenti* se subtrahunt? An dicturi sunt, se hæc *salvis conscientiis suis* præstare non posse? Sed nunquid hunc fumum ipse in Augustano suo Consistorio jam pridem dispulit, quando ex ejus mente Catholici Proceres *Protestantibus* responderunt, *Illorum partium fuisse, VVormaciensi Edicto, ut par erat, obtemperare; non fidei Articulos, tot Sanctorum Virorum Decreto receptos & approbatos, tot Martyrum sanguine confirmatos, quod capitale est, in dubium & contentionem revocare*, SUARUMQUE CONSCIENTIARUM FUMUM OBIICERE: *quasi non omnibus perspicuum sit, quantum suis conscientiis tribuant, quantaq; libertate se à Catholica Ecclesia separaverint, novas leges ab Apostolicis dissidentes condiderint* &c? Quòd si iterum, more sibi familiari, Scripturas Sacras obtendant: hanc quoque larvam eis in eodem suo Consistorio ille ipse *utriusque tabulæ custos* detraxit, dicens: *Se, eorum responsione perceptâ, satis exploratum habere, ipsorum nova dogmata Conciliorum Decretis damnata, & à Christiana Rep. explosa esse; veluti* CUM EUANGELICIS ET APOSTOLICIS LITTERIS PUGNANTIA. Tota profectò divina Scriptura, ab initio Geneseos ad finem usque Apocalypseos, sibi ipsi consona concorsque est. Ac per hoc quæcunque dogmata *cum Euangelicis & Apostolicis litteris pugnant*, cum nullâ totius Scripturæ parte consonare concordareve possunt. Aut igitur *utriusque tabulæ custos* fallit vel fallitur; aut Lutheranorum dogmata cum nullâ totius Scripturæ parte concordant. Hic fortè dicturi sunt, Scripturam Sacram esse extra *Vtramque tabulam Imperatoriæ custodia* commissam, ibique contineri duntaxat leges Civiles & Canonicas; si tamen contineantur etiam Canonicæ, ex quo Lutherus eas Vulcano sacrificavit. Si ita est; quomodo Imperator, tametsi *utriusque tabulæ custos*, poterit *audire partes in controversiis Religionis*: quæ, juxta ipsos, ex Scripturâ decidendæ sunt? Cui non hîc facilè incidat, *Provocantios* ita velle Cæsari attribuere *capitis Germanorum* titulum, ut sibi reservent rem? Volunt enim *controversias Religionis* ex Scriptura decidi: hujus verò *custodiam*, titulari *Germanorum capiti* ademptam, sibi ipsis arrogant. Ipsi igitur; & non Cæsari finem *controversiis Religionis* imponent, etsi illi titulum *capitis* annuant. Videor autem videre, quonam Iure sibi *custodiam tabulæ* Scripturisticæ vendicent: nimirum quia Patriarcha ipsorum Lutherus jam evulgarat proverbiale istud dictum, *Scriptura est liber hæreticorum*. Audi hac de re Cardinalem Hosium, qui respondens cuidam Lutheri discipulo, dicenti, *Scripturis detrahi quando dicitur; Mos est hæreticorum ad Scripturas provocare*: ait ei inter alia: "Nec tu illud negabis, quòd sicut hoc nostro, sic & priscis illis sæculis, ad Scripturas Canonicas æquè semper hæretici provocarunt, atque Catholici. Itaque si *detrahitur Scripturis*, sicut tu velle videris, *quando dicitur, Mos est hæreticorum ad Scripturas provocare*, quis magis illis detraxit, quàm ille Magister vester, & hæreticorum nostri temporis dux & antesignanus, *Martinus Lutherus*? Qui adeò non veretur scribere, *quòd omnes hæretici Scripturæ præsidio nitantur, quòdq; ex illis hæreses omnes originem duxerint*, ut ausus fuerit hoc etiam addere, *Scripturam canonicam ad extremum hoc esse nomen consecutam, ut vocetur* LIBER HÆRETICORUM. Quod nomen haud scio an quisquam illi tribuerit unquam, præter hunc Magistrum, non nostrum, sed vestrum". Lutheri igitur Patriarchæ sui authoritate suffulti Lutherani, quamvis Cæsari, *Germanorum capiti*, concedant *utriusque tabulæ custodiam*; sibi tamen arrogant Scripturæ Sacræ custodiam: quia nimirum, Luthero teste, *Scriptura est liber hæreticorum*, quales ipsi sunt; non autem Catholicorum, cujusmodi Cæsar est. Cæterùm quibusnam revera competat possessio atque custodia Sacrarum Scripturarum, Catholicisne an hæreticis, videat lector apud Tertullianum lib. de Præscriptionibus cap. 15. & 37.

CCXXXV. Ex jam dictis Lectori haud operosum fuerit æstimare ac dijudicare quàm congruenter assimilaverimus *Provocantios* nostros interpellantes Cæsarem tanquam *caput Germa-*

Num. 8.

Præoccupatio.

Vide suprà cap. 17. §. 112.

Præoccupatio.

Vide suprà c. 57. §. 125.

Præoccupatio.

H. Card. Hosius l. 3. cont. Prolegomena Brentij.

Germanorum, Pharisæis & Herodianis confugientibus ad Christum tanquam *Magistrum veracem*, *qui viam Dei in veritate doceret*. Utrique verum quidem initio dixerunt, sed verum dicendo insidias struxerunt; quia illi Christum, isti Cæsarem suis blandimentis circumvenire studuerunt. Illi molientes illaqueare Christum, post blandam præfationem proposuere captiosam quæstionem, *Licet censum dare Cæsari, an non*? Isti post honorificam appellationem *capitis Germanorum*, proponunt Cæsari controversiam Subditorum: tanquam dicentes, *Licet capiti dirimere lites membrorum, an non*? Sed benè habet, quòd Christus destruendo & elidendo insidias illorum, docuerit Cæsarem inanire insidias istorum. Quod igitur Christus illis, hoc & Cæsar dicat istis: *Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari; & quæ Dei, Deo.* Atque ut planiùs perspiciat quid illud sit, audiat Augustinum sibi insonantem: [I.] "Quod Apostolus ait, *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit: non est enim potestas nisi à Domino:* rectissimè admonet, ne quis ex eo quòd à Domino suo *in libertatem vocatus est*, factus Christianus, extollatur in superbiam, & non arbitretur in vitæ hujus itinere servandum esse ordinem suum, ut *Potestatibus sublimioribus*, quibus pro tempore RERUM TEMPORALIUM GUBERNATIO TRADITA EST, existimet non se esse subdendum. Cùm enim constemus ex anima & corpore, & quamdiu in hac vita temporali sumus etiam rebus temporalibus ad subsidium degendæ hujus vitæ utamur; oportet nos ex ea parte, quæ ad hanc vitam pertinet, *subditos esse Potestatibus*, id est, hominibus RES HUMANAS CUM ALIQUO HONORE ADMINISTRANTIBUS: ex illa verò parte, QUA CREDIMUS DEO, ET IN REGNUM EIUS VOCAMUR, nos non oportet esse subditos cuiquam homini, id ipsum in nobis evertere cupienti quod Deus ad vitam æternam donare dignatus est. Si quis ergo putat, quoniam Christianus est, non sibi esse vectigal reddendum, aut tributum, aut non esse exhibendum honorem debitum eis QUI HÆC CURANT potestatibus, in magno errore versatur. Item si quis putat sic se esse subdendum, ut etiam in sua fide habere potestatem arbitretur eum QUI TEMPORALIBUS ADMINISTRANDIS ALIQUA SUBLIMITATE PRÆCELLIT, in majorem errorem labitur. Sed modus iste servandus est, quem Dominus ipse præscribit, ut *Reddamus Cæsari quæ Cæsaris sunt, & Deo quæ Dei sunt*". Ecce quid sit reddere Cæsari quæ sunt ejus, & Deo quæ ejus. Cæsaris est administratio temporalium: ac per hoc, ad ejus tribunal deferendæ sunt subditorum controversiæ super rebus temporalibus: non Cæsaris autem, sed Dei est administratio spiritalium; adeoque non ad Cæsaris tribunal deferendæ sunt controversiæ subditorum Cæsari, imò ipsiusmet etiam Cæsaris, super rebus spiritalibus; sed ad Dei tribunal, hoc est, ad illud tribunal quod Deus erexit ad dirimendas suo nomine & authoritate controversias super rebus spiritalibus incidentes. Non Cæsari, sed Apostolis Ecclesiam repræsentantibus aiebat Dominus: *Qui vos audit, me audit; & qui vos spernit, me spernit.* Unde & alibi postquam dixisset, *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus:* continuò subjunxit ad Apostolos eandem Ecclesiam repræsentantes: *Amen dico vobis, quæcunq; alligaveritis super terrã, erunt ligata & in cælo; & quæcunque solveritis super terram, erunt soluta & in cælo.* Quod ipsum & B. Petro, Apostolorum Principi, & Ecclesiæ futuro Monarchæ, dictum jam specialiter fuerat ibidem superiùs cap. 16. v. 19. Et quod ibi dictum ei fuit per formam promissionis, re ipsâ impletum est per actualem præstationem, dicente ei Domino: *Pasce agnos meos, pasce oves meas.* Hunc pastorem præsignaverat monarchicè pasturum oves suas universas, quando ibidem superiùs aiebat, *Fiet unum ovile, & unus pastor.* Quod hìc appellatur *unum ovile*, alibi *una* nuncupatur *navis*: dicente Lucâ de ipso Domino, *Ascendens in unam navim quæ erat Simonis, rogavit eum, ut à terra duceret pusillùm:* [K.] "Hæc est illa navis (inquit Ambrosius (quæ adhuc secundùm Matthæum fluctuat, secundùm Lucam repletur piscibus: ut & principia Ecclesiæ fluctuantis, & posteriora exuberantis agnoscas: Pisces enim sunt, qui hanc enavigant vitam". Et iterum ibidem inferiùs: "Non turbatur hæc navis (subdit) in quâ prudentia navigat, abest perfidia, fides aspirat. Quemadmodùm enim turbari poterat, cui præerat is, in quo Ecclesiæ firmamentum est"? *Ecclesiæ firmamentum* vocat Petrum, quia super eum rupeâ firmitate donatum ædificanda Ecclesia fuit: item quia ipse est cui specialiter dictum est, *Confirma fratres tuos.* Quomodo enim confirmare reliquos posset, nisi firmitudinẽ in seipso præpollens? Ad hujus igitur *Pastoris, Gubernatoris, & fratrum Confirmatoris* tribunal deferendæ sunt controversiæ super Religione in *ovili* sibi commisso, in *navi* sibi concredita, incidentes. Cùm enim ad hujus tribunal deferuntur, ad Dei, cujus vice fungitur & authoritate fulcitur, tribunal deferuntur. Huic, peculiariter dictum à Domino fuisse legimus *Duc in altum:* cæteris duntaxat, *Laxate retia vestra in capturam:* [L.] "Etsi alijs (inquit idem qui suprà Ambrosius) imperatur, ut *laxent retia sua*, soli tamen Petro dicitur, *Duc in altum:* hoc est, in profundum disputationum". Nihil tale, quantùm ad incidentes super Religione controversias, legimus uspiam Cæsari

[Margin notes, left column: Matt. 22. 16. — Ib. v. 17. — Ib. v. 21. — I. Aug. in Expositione quarund. Proposit. Epist. ad Rom. Propositione 72. Vide Anselmum in c. 13. ad Rom. — Rom. 13. 1. — Gal. 5. 13.]

[Margin notes, right column: Luc. 10. 16. — Matt. 18. 17. — Ib. v. 18. — Io. 21. 16. & 17. — Io. 10. 16. — Luc. 5. 3. — K. Ambr. l. 4. in c. 5. Lucæ — Luc. 22. 32. — Luc 5. 4. — L. Ambr. ibid. infra.]

Mat. 22.21. Cæsari dictum: & idcircò *Redduntur Cæsari quæ Cæsaris sunt*, quando ei in rebus temporalibus obtemperatur, & controversia super his quomodolibet exorta ad ejus tribunal finaliter defertur: M. Aug. Propos. 74. sup. Vide eund. l. de Catechiz. Audibus cap. 21. Rom. 13. 5. [M.] Quod Apostolus ait (inquit Augustinus) *Necessitate subditi estote*, ad hoc valet; „ ut intelligamus, quia *necesse est* propter hanc „ vitam subditos nos esse oportere, non resistentes, si quid illi auferre voluerint, in quo „ sibi potestas data DE TEMPORALIBUS „ REBUS: quæ quoniam transeunt, ideò & „ ISTA SUBIECTIO NON IN BONIS QUASI PERMANSURIS, SED IN NECESSARIIS „ HUIC TEMPORI CONSTITUENDA EST". Quæ igitur non de rebus huic vitæ temporali necessarijs, sed de rebus permansuram vitam concernentibus controversiæ emergunt, ad Cæsaris tribunal aut Prætoris Edictum non spectant: sed ad tribunal Dei, qui ei soli, quem sibi in spiritalibus Vicarium delegit, ait: *Duc in altum*; hoc est, *in profundam disputationum*.

CAPUT LXXIII.

Controversias Religionis non ad Cæsareum; sed ad Pontificium tribunal deferri debere decidendas, ostenditur non solùm summorum testium asseveratione, sed ipsa etiam Protestantici *nominis inditione. Origo istius nominis panditur ex ipsis* Protestantijs. *Appellatio* Confessionistarum *à Decretis Comitialibus, ad Concilia Ecclesiastica; in* Confessione Augustana *iteratur. An Lutherus eius rei fuerit conscius? Quàm turpiter Lutherus in negotio tam gravi & sacro ludat; & Cæsari ac Cæsareis* Comitijs *illudat, ut ipse continuatis protelationibus interim in pace degat!* Confessionis Augustanæ *authores & exhibitores recensentur. Lutheri stropha & præstigiæ perstringuntur.*

CCXXXVI Nihil igitur aptiùs respondere potest Cæsar *Provocantijs*, ad se tanquam *Germanorum caput*, pro decisione controversiarum Religionis recurrentibus, quàm ut dicat: Mat. 22. 21. *Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari; & quæ sunt Dei, Deo*: hoc est, ad meum tribunal deferte controversias vestras super temporalibus, ad Dei autem tribunal in Ecclesia erectum controversias super spiritalibus. Quamvis enim mihi tanquam *Germanorum capiti* sitis subjecti, tamen, Aug. §. præced. ut ex Augustino mox audistis, *Ista subiectio non in bonis quasi permansuris, sed in necessarijs huic tempori constituenda est*. Recolite illud ejusdem Sanctissimi & doctissimi Patris dictum paulò adhuc superiùs relatum: *Si quis putat, quoniam Christianus est, non sibi esse vectigal reddendum, aut tributum, aut non esse exhibendum honorem debitum eis, qui hæc* (temporalia) *curant, Potestatibus; in magno errore versatur. Item si quis putat, sic se esse subdendum, ut etiam in sua fide habere potestatem arbitretur eum, qui temporalibus administrandis aliquâ sublimitate præcellit*, IN MAIOREM ERROREM LABITUR. Sed quid adducendis aut repetendis hanc in Vide suprà huc cap. 69. per totum. rem testimonijs Doctorum immoramur? Nonne ipsi Christiani Imperatores, tam antè quàm post exortam *Protestantiorum* Sectam, apertissimè testati & protestati sunt, controversiarum fidei decisionem non spectare ad forum Cæsareum, sed ad Pontificium? Meminisse Adversarij possent & deberent quânam occasione ipsum *Protestantiorum* sive *Protestantium* nomen, quo supra modum gloriantur, assumpserint: ab Appellatione nimirum seu Provocatione solemni, qua provocarunt à sententia in eos lata per Imperialia Comitia Spirensia, non solùm ad Cæsarem inde tunc absentem, sed ad Concilium Ecclesiasticum, sive generale, sive etiam Nationale: N. A°. 1529. (ait quidam N Christian. Mathiæ in Theatro Hist. lib. 4. pag. 741. & 742. ipsorum) *propter dissidium Lutheri & Zuinglij super Cœna Domini, Colloquium institutum fuit Marpurgi Hessorum: in quo, præsentibus multis gravibus & eruditis viris, Lutherus atque Zuinglius causam disceptarunt: sed tantùm per triduum duravit, & diremptum est lue ingruente. Post hanc disceptationem Lutherus fidei suæ plenam & claram Confessionem edidit, in qua ad extremum usque spiritum, divino adiutus auxilio, constanter permansit. Eodem anno alius Conventus Spirensis celebratus: In eo constitutum, ut ex Edicto Imperatoris, VVormatiæ facto ante annos octo, nihil omnino immutaretur; eosq́, qui hactenùs Edictum illud VVormatiense observassent, ad Concilium usq́, observare pergerent: qui verò Religionem mutassent, à qua iam absque seditionis metu discedere non possent,* in

in posterum sibi temperarent, nec aliquid praterea ad Concilium usque innovarent: Missam omnibus locis restituendam, & dogmata de S. Cœna, doctrina Ecclesia repugnantia, non recipienda. Huic Decreto sese opposuerunt Ioannes Elector Saxonia, Georgius Brandeburgicus, Ernestus & Franciscus Luneburgici, Landgravius, & Anhaldinus, quibus XIV. *Civitates sese coniunxerunt: Palamque testati sunt, se ei minimè parituros; & à Spirensi hoc Decreto* AD CÆSAREM, AD FUTURUM CONCILIUM SIVE GENERALE SIVE NATIONALE, *ad omnes denique non suspectos Iudices* PROVOCARUNT, *& novum illud Decretum, Legatis etiam in Italiam missis, deprecati sunt.* ET SIC DENIQUE NOMEN PROTESTANTIUM ENATUM EST. Hæc ille ibi ex Sleidano, Chytræo, Osiandro, & alijs. Anno proximè sequenti celebrata sunt Comitia Augustana, præsente ac præsidente ipso personaliter Cæsare: in quibus *Protestantes* suam Appellationem ad Cæsarem ita prosecuti sunt, ut Appellationi ad Concilium Ecclesiasticum factæ potissimùm insisterent, allegantes inter alia, quòd Cæsar declarasset *se in isto Religionis negotio non velle nec posse determinare quicquam nec concludere.* Patet hoc ex *Augustana* ipsorum *Confessione*, Cæsari ibidem porrectâ: in cujus Præfatione Cæsarem ita alloquuntur: O. *Vestra Casarea Maiestas Electoribus, Principibus, & reliquis Statibus Imperij non una vice, sed sape, clementer significavit, & in Comitijs Spirensibus, qua anno Domini* 1526. *habita sunt, ex datâ & prascriptâ formâ Vestra Casarea instructionis & commissionis recitari & publicè pralegi fecit,* VESTRAM MAIESTATEM IN NEGOTIO RELIGIONIS, *ex causis certis, qua Vestra M. nomine allegata sunt,* NON VELLE QUICQUAM DETERMINARE, NEC CONCLUDERE POSSE; SED APUD PONTIFICEM ROMANUM PRO OFFICIO VESTRÆ CÆS. M. DILIGENTER DATURAM OPERAM DE CONGREGANDO CONCILIO GENERALI: *quemadmodum idem latiùs expositum est ante annum in publico proximo Conventu, qui Spira congregatus fuit: ubi Vestra Cas. M. per Dominum Ferdinandum Bohemia & Hungaria Regem, Amicum & Dominum clementem nostrum; deinde per Oratorem, & Commissarios Casareos, hac inter catera proponi fecit: Quòd Vestra Casarea M. intellexisset & expendisset Locumtenentis Vestra Cas. M. in Imperio, & Prasidentis & Conciliariorum in Regimine, & Legatorum ab alijs Statibus, qui Ratisbona convenerant, deliberationem* DE CONCILIO CONGREGANDO: *& quòd iudicaret etiam Vestra Cas. M. utile esse, ut congregaretur Concilium: & quia causa qua tum tractabantur inter Vestram Cas. M. & Romanum Pontificem vicina essent concordia & Christiana reconciliationi, non dubitaret Vestra Cas. M. quin Romanus Pontifex adduci posset* AD HABENDUM GENERALE CONCILIUM: *ideò significabat se Vestra Cas. M. operam daturam, ut prafatus Pontifex Maximus, unà cum Vestrâ Cas. M. tale generale Concilium primo quoque tempore, emissis litteris publicandum, congregare consentiret. In eventum ergo talem, quòd in causa Religionis, dissensiones inter nos & partes amicè & in charitate non fuerint composita, tunc coram Vestrâ Cas. M. hic in omni obedientia Nos offerimus ex superabundanti comparituros, & causam dicturos in tali generali & libero & Christiano Concilio: de quo congregando in omnibus Comitijs Imperialibus, qua quidem annis Imperij Vestra Cas. M. habita sunt per Electores, Principes, & reliquos Status Imperij, semper concorditer actum, & congruentibus suffragijs conclusum est. Ad cuius etiam* GENERALIS CONCILII CONVENTUM, SIMUL ET AD VESTRAM CÆS. M. *in hac longè maximâ & gravissimâ causâ, iam ante etiam* DEBITO MODO ET IN FORMA JURIS PROVOCAVIMUS ET APPELLAVIMUS. *Cui Appellationi ad Vestram Cas. M. simul & Concilium* ADHUC ADHÆREMUS: *neque eam per hunc, vel alium tractatum (nisi causa inter nos & partes, iuxta tenorem Casarea proxima Citationis, amicè in charitate composita, sedata, & ad Christianam concordiam reducta fuerit) deserere intendimus aut possumus:* DE QUO HIC ETIAM SOLEMNITER ET PUBLICE PROTESTAMUR.

O. Protestantij in Præfatione Confessionis Augustana.

CCXXXVII. Quis suspicari unquam posset, *Protestantios*, post tot & tam solemniter coràm Cæsare, *Germanorum capite*, iteratas protestationes, se fuisse oppositutos decisionibus Concilij, quod tantopere flagitârant, ad quod toties provocarant, in quo se comparituros & causam dicturos spoponderant? Quid est quod in Concilio dudum condemnati provocant jam ad Jmperialia Comitia, qui pridem à Comitiorum Decreto appellarant ad futurum Conciliũ? Quid est quòd Cæsarem nunc interpellant ut publicam cum eis disputationem ineundam indicat, qui Prædecessorem ejus adegerant ut Concilium procuraret? Quid est quòd ad Cæsaris tribunal Synodaliter damnati jam redeunt, qui in Cæsaris tribunali damnati Synodalem audientiam expetierunt? Quid est quod ad Cæsaris audientiam volunt eam causam determinandam ac concludendam reducere, quam professus est Cæsar *Nec velle se determinare, nec posse concludere*? Appositè profectò in hos quadrat, quod de Arianis olim aiebat Magnus Athanasius: P. In comminiscendis „ vitilitigationibus nihil ab indolis suæ pravitate alienum faciunt. Neque id mirum; cùm „ tam vario sint ac versipelli animo, quàm „ cameleontes sunt in mutandis coloribus". Dicamus ergo nos modò Lutheranis, quod Vigilius olim dixerat Eutychianis: Q. Quid „ sibi velit tanta Professionis vestræ varietas, „ ut quod unâ manu ædificatis aliâ iterum destruatis, non intelligo; nisi quia veritatem „ Religionis mendaciorum fucis eluditis, aliud ore,

P. Athan. Epist. pro Synodi Nicena Decretis contra Eusebij calliditates.

Q. Vigil. l. 4 cont. Eutych.

ore, aliud corde gestantes". Fieri quidem potest quòd *Protestantiorum* Proceres, *Confessionis Augustanæ* Porrectores, sincero Germanoque animo Concilium expetierint, & in ea comparituros suæ Sectæ Doctores spoponderint: sed Lutheri supervenientibus postmodùm litteris instigati propositum mutaverint. Etenim Lutherus, tametsi à Comitiis absens, quæcunque ibi in causa Protestantismi gerebantur resciebat per suos, & quæ porrò agenda censebat scribebat ad suos: R. *Lutherus* (ait qui suprà Christianus Matthiæ) *huius Conventus tempore fuit in arce Coburgensi, qui locus etiam* LUTHERI PATMOS & EREMUS *dicitur, ad Franconiæ fines, mandato Electoris, ut tanto vicinior esset Augustæ, si qua forte res ipsius consilium postularet. Vt autem absens etiam aliquid in commune conferret, librum ad Episcopos aliosq. Proceres in eo Conventu conscripsit; & cuiusmodi fuerit sub Pontificatu Romano status Ecclesiæ, quàm densæ tenebræ, quàm impia dogmata, quàm fœdi errores, demonstravit; & ipsos officij commonefecit gravissimis verbis, & crudelitatem animùmq. sanguinarium exprobravit; & ne iam sanandi mali prætermitterent occasionem, hortatus est; suamq. doctrinam esse Prophetarum & Apostolorum Scriptis consentaneam ostendit, & adversùs Deum frustrà iniri omnia consilia, docuit. Et cùm in his Comitijs & multiplici Pontificiorum potentissimorumq. Principum insultatione, gravibusq. minis, nonnihil turbarentur expavescerentq. Protestantium Theologi, Lutherus missis litteris eos animavit, & magnâ virtute consolatus est.* Harum litterarum una ad Philippum Melancthonem scripta uno penè mense post porrectam & publicè in Comitiis lectam *Confessionem Augustanam*, apertè satis indicat quàm simulatè & illusoriè Lutherus præ se tulerit desiderium Concilii expetiti. Ait quippe ibi inter alia: S. *Postquam isthæc mendacissima diabolorum capita* (sic appellat Catholicos Comitiorum Proceres, ne ipso quidem Cæsare excepto) *ludunt in permittendo Concilium liberum: sic volo & EGO CUM EIS LUDERE; volcq. ab eorum sententijs appellare ad illud ipsum Concilium, quod tamen nunquam futurum est: UT EGO INTEREA IN PACE AGAM.* Hoc ergo est quod Lutherus interpositione tot appellationum ac protestationum intendebat; tempus nimirum lucrari, cum Catholicis ludere, expectationem eorum fallere & intereà in pace degere. An autem etiam reliquis dogmatum suorum patronis eandem fallaciam inspiraverit persuaseritque, ipsi viderint; & perspicaciores conjecerint. Illud saltem ex eventu perspicuum est, aut non sincero animo eos ab initio expetiisse Concilium; aut lapsu deinde temporis mutasse consilium.

R. Christ. Matthiæ ib. Pag. 744. & seq.

S. Lutherus Epist. 5 ad Melancthon. dat. 20. Iulii 1530.

Præoccupatio.

CCXXXVIII. Non deerit fortè aliquis qui pro purgatione Lutheri à prædicta fallacia obtendat, eum non fuisse *Augustanæ Confessionis* authorem, sed Philippum Melancthonem: ac sic Lutheranos Proceres cum eodem Philippo provocasse ad Generale Concilium, inscio, vel etiam invito Luthero. Verùm huic purgationi prorsùs obstat quod scribit qui suprà Christianus Matthiæ, & ipse Lutheranus: T. *Authores,* inquiens, *Augustanæ Confessionis fuerunt primarij quidem, Ordines quidam Imperij, nempè Ioannes Dux Saxoniæ Elector, Georgius Marchio Brandeburgensis, Ernestus Dux Luneburgensis, Philippus Landgravius Hessorum, Ioannes Fridericus Dux Saxoniæ, Franciscus Dux Luneburgensis, VVolfgangus Princeps ab Anhald, & Magistratus duarum civitatum Imperialium, Normbergensis & Retelingensis: quos omnes PROTESTANTES vocant; eò quòd fuissent protestati contra Decretum in Conventu Spirensi, anno 1529. factum; de quo suprà dictum. Secundarij authores Augustanæ Confessionis fuere Principum Protestantium Theologi, inprimis autem D. MARTINVS LVTHERVS, & Philippus Melancthon.* Ecce inter authores nominatum *inprimis Lutherum*: inter secundarios quidem, sed idcircò quòd de mandato Principum Protestantium aggressus sit opus. Addit prætereà idem Author Paginâ proximè sequenti, Philippum ex Articulis à Luthero præformatis *Augustanam Confessionem* concinnasse: *Ita quidem, ut in plerisque eundem observaverit ordinem, neque sensum solùm Lutheri expresserit, verùm ipsa etiam verba & phrases sæpissime retinuerit, quemadmodùm collatio ostendit. Vt autem Electori reliquisque constaret de firmitudine & certitudine illius; Elector, tum temporis in arce Coburgensi subsistens, eò quòd locus iste erat Augustæ vicinior, per celeres eam Luthero perlegendam, revidendam, & censendam tradidit: ut præmisso calculo, præcognitâ censurâ & approbatione TANTI VIRI, tandem in Imperatoris & Procerum Augustissimum veniret conspectum. Postquam Lutherus Confessionem gravi iudicio pensitasset, & approbasset, PROTESTANTIVM communi suffragio & iudicio recepta, subscriptionibusq. illustribus firmata & confirmata est. Posteà Latinè & Germanicè conscripta, & Principum & Legatorum civitatum suprà dictorum manu subsignata, per Doctorem Pontanum Seniorem, Cancellarium Electoralem, oblata fuit Alexandro Schweisz Secretario Imperatoris, ut illam traderet Electori Moguntino Imperij Cancellario: Sed ipse Cæsar suâ manu eam apprehendit, & Latinum exemplar ad se recepit. Porrò die 25. Iunij, qui fuit dies Sabbati proximè sequens diem Ioannis Baptistæ, circiter horam tertiam pomeridianam, in Palatio Cæsaris, in cœtu Principum & omnium Ordinum, auscultante Cæsare, lecta fuit Augustana Confessio, sonorâ admodum & gravi voce, à D. Christiano Beiero Electoris Saxonici Cancellario, ita ut & in Palatio, & in area aulæ Episcopi Augustani audiri posset.* Patet igitur, non inscio nec invito, sed antecedenter præformante & subsequenter

T. Christian. Matthiæ ib. pag. 42.

approbante Luthero, *Augustanam Confessionem* fuisse digestam & concinnatam. Quo fit, ut non possit Lutherus hac in parte ab immani fallaciæ crimine excusari. Neque verò alienum à Lutheri indole ac consuetudine esse hunc fallendi illudendique modum, facilè perspiciet, qui ad ea, quæ superiùs cap. 15. & 16. relata sunt, animum reflectet. Cernet quippe ibi inprimis quemadmodùm Augustæ coram Cardinale Caietano constitutus declaraverit se paratum esse stare judicio quarundam Academiarum; quarum tamen latas contra se postmodum Censuras petulantissimè irrisit. Cernet item quemadmodùm eidem Cardinali non minùs insolenter ad extremum insultaverit, quàm pridem simulanter adulatus fuerat. Cernet quoque quemadmodùm ab eodem Cardinale, uti Pontificio Delegato, appellaverit ad ipsum Pontificem Delegantem: qui tamen pari fastu quo priùs sententiam Delegati, posteà sprevit sententiam Delegantis. Cernet prætereà quemadmodùm à Pontifice appellaverit ad concilium Generale; qui tamen, ut mox vidimus, ludibrio habet Concilium Generale. Subolfecit hanc ejus indolem Carolus ipse Cæsar, quando in suo adversùs eum Wormaciensi Edicto, novennio ante Augustana Comitia promulgato, dixit inter alia: V. Non „ injuriâ plurimùm Nobis mirari subiret, „ curnam A SUMMI PONTIFICIS „ SENTENTIA AD GENERALE CON- „ CILIUM NUPER PROVOCARIT, „ (*Lutherus*) cùm tam impiè de Conciliis ipsis „ loquatur & scribat: nisi manifestè sciremus, „ ut NIHIL EST HÆRETICIS ÆQUE FOR- „ MIDABILE ATQUE OECUMENICUM CON- „ CILIUM, ita nihil illis iisdem magis pro- „ prium esse, quàm ut dictis factisque & Scri- „ ptis secum ipsi dissideant. Quod si usquam „ alibi, præcipuè in Lutheri libris, divinâ „ providentiâ sic operante quò ipsius vana „ ædificia per se ruant, passim legere & videre est".

Vide suprà c. 15. §. 51. & cap. 16. §. 52.

V. Carol. V. sup. c. 16. §. 51.

CAPUT LXXIV.

Confessionistarum *cum Donatistis comparatio. Donatistarum ad Constantinum Imperatorem recursus. Eorundem ad Pontificis tribunal remissio. Iterata damnatorum ad Cæsarem provocatio, & à Cæsare ad Synodum Arelatensem ablegatio. Synodaliter condemnati Cæsarem denuò appellant. Quid Cæsar de hac eorum appellatione senserit, & scripserit? Quæ Constantinus Cæsar regessit Donatistis, potiori jure modernus Cæsar regerere potest Confessionistis. Eximia Constantini observantia erga Episcopos refertur, & imitanda ingeritur.*

CCXXXIX COmparavimus superioribus duobus Capitibus *Protestantios* cum Pharisæis & Herodianis insidiantibus Christo, comparemus nunc eosdem cum veteribus Donatistis, modò à Cæsareo ad Ecclesiasticum, modò ab Ecclesiastico ad Cæsareum tribunal recurrentibus. Inter Augustini Epistolas una est, ab ipso scripta communi Clericorum Ecclesiæ suæ Hipponensis nomine, ad Januarium Donatisticæ partis primatem, in qua refert, W. Quòd *pars Donati*, quæ primò apud Carthaginem *pars Majorini* dicebatur, ultrò accusavit Cæcilianum, „ tunc Episcopum Ecclesiæ Carthaginensis, „ apud Imperatorem illum antiquum Constantinum". Libellos duos accusatorios Donatistæ porrexerunt Proconsuli Africæ Anulino, transmittendos Cæsari. Transmisit ille libellos suis inclusos litteris, quarum exemplar Augustinus ibidem subinserit: ac tum subdit: " Post hanc relationem ad se missam, jussit Imperator venire partes ad Episcopale Judicium „ in urbe Roma faciendum: ubi quemadmodùm causa ista dicta atque finita sit, & Cæcilianus innocens judicatus sit, indicant Gesta „ Ecclesiastica. Jam utique post pacificum moderamen Judicii Episcopalis, omnis contentionis & animositatis pertinacia debebat extingui: sed rursùs Donatistæ AD IMPERATOREM REDIERUNT, & non rectè judicatâ, nec „ omnem causam auditam esse conquesti sunt. „ Unde ille alterum Episcopale Judicium „ dedit habendum in Arelatensi Galliæ Civitate, ubi multi eorum vanâ & diabolicâ „ dissensione damnatâ, cum Cæciliano in concordiam redierunt: alij verò pertinacissimi & litigiosissimi AD EUNDEM IMPERATOREM APPELLAVERUNT. Posteà & ipse „ COACTUS, EPISCOPALEM CAUSAM INTER PARTES COGNITAM TERMINAVIT, & primus contra Partem Donati legem constituit, ut loca congregationū eorum vendi-

W. August. Epist. 68.

vendicarentur Fisco ". Eandem historiam fusiùs prosequitur idem ipse Augustinus Epistolâ 162. ex qua planè perspicitur quàm invitè Imperator terminandam susceperit causam Episcopali jam Iudicio decisam. Nam postquam ibi Melchiadis Papæ & Coepiscoporum sententiam in Donatistas latam Augustinus commemorasset & laudasset, subjunxit de iisdem Donatistis: X. Judices Ecclesiasticos tantæ „ authoritatis Episcopos, quorum judicio & „ Cæciliani innocentia & eorum (*Donatistarum*) „ improbitas declarata est, non apud alios Collegas, sed apud Imperatorem accusare ausi „ sunt, quòd malè judicarint. Dedit ille aliud „ Arelatense Iudicium, aliorum scilicet Episcoporum, NON QVIA IAM NECESSE ERAT, SED „ EORVM PERVERSITATIBVS CEDENS, ET „ OMNI MODO CVPIENS TANTAM IMPVDENTIAM COHIBERE. Neque enim ausus est „ Christianus Imperator sic eorum tumultuosas „ & fallaces querelas suscipere, ut de Iudicio „ Episcoporum qui ROMÆ sederant ipse judicaret; sed alios ut dixi, Episcopos dedit: à „ quibus tamen illi ad ipsum rursùs Imperatorem provocare maluerunt. Qua in re, illos „ quemadmodùm detestetur, audistis. Atque „ utinam ipsius saltem Iudicio insanissimis animositatibus suis finè posuissent; atq; ut eis ipse „ cessit, ut de illa causâ post Episcopos judicaret, „ A SANCTIS ANTISTITIBVS POSTEA VENIAM „ PETITVRVS, dum tamen illi quod ulteriùs „ dicerent non haberent si ejus sententiæ non „ obtemperarent, ad quem ipsi provocaverunt: sic & illi aliquandò cederent veritati". Superiùs dixerat, Imperatorem terminasse Episcopalem causam *coactum*: hic perversitatibus Donatistarum *cedentem*, imò & à Sanctis Antistitibus *veniam petiturum*. Quis autem ignoret *petitionem veniæ* esse quandam agnitionem culpæ? Et tamen causa ad eum delata non tam concernebat fidem, quàm factum: an nimirum Cæcilianus reipsa crimen traditionis commisisset, aut certè à Traditoribus ordinatus fuisset, vel cum Traditoribus communionem habuisset. Sed quia ille jam Episcopus extitit, ejus causam non ad suum, sed ad Ecclesiasticum tribunal spectare Imperator Constantinus (quantumvìs tunc *Africanorum caput*, non minùs quàm modernus Imperator *Caput est Germanorum*.) censuit: & ideò nonnisi *coactus*, & Donatistarum *perversitatibus cedens*, ac denique *à Sanctis Antistitibus posteà veniam petiturus*, causæ cognitionem suscepit: Y. Scitote (ait „ alibi Donatistis idem) quòd primi Majores vestri causam Cæciliani ad Imperatorem „ Constantinum detulerunt. Exigite hoc à „ nobis ut probemus vobis, & si non probaverimus facite de nobis quidquid potueritis. „ Sed quia Constantinus non est ausus DE CAUSA EPISCOPI IVDICARE, eam discutiendam atque finiendam Episcopis delegavit. „ Quod & factum est in urbe Roma, Præsidente „ Melchiade Episcopo illius Ecclesiæ, cum „ multis collegis suis. Qui cùm Cæcilianum innocentem pronuntiassent, & Donatum, qui „ Schisma Carthagine fecerat, sententiâ percussissent, iterum vestri ad Imperatorem „ venerunt, & de Iudicio Episcoporum in „ quo victi fuerant murmuraverunt: quomodo enim potest malus litigator laudare Iudices, quibus judicantibus victus est? Iterùm tamen Clementissimus Imperator alios „ Iudices Episcopos dedit apud Arelatum „ Galliæ Civitatem: & ab ipsis vestri ad ipsum „ Imperatorem appellarunt, donec etiam ipse „ causam cognosceret, & Cæcilianum Innocentem, illos calumniosos pronuntiaret". Ubi observandum, non dici, Non est ausus de fidei dogmate judicare, sed *Non est ausus de causa Episcopi iudicare.* Ex quo patet non fidei dogmata, sed prætensa personæ Episcopalis crimina ad tribunal Cæsareum fuisse delata. Unde meritò pudeat Lutheranos deferre ad tribunal Cæsareum causam fidei: cùm ne Donatistæ quidem, quàmtumlibet perfrictæ frontis, id auserint; & Imperator ne de personæ quidem Ecclesiasticæ prætensis criminibus cognoscere, nisi *coactus*, & *perversitatibus cedens*, & *à sanctis Antistitibus veniam petiturus*, præsumpserit.

X. Idem Epist. 162.

Y. Idem Epist. 166.

CCXL. Videamus porrò quemadmodum Lutherani præmemoratam Donatistarum perversitatem imitentur, aut potiùs supergrediantur. Cùm primùm ad Imperium evectus est Carolus V. Z Scripsit ad eum Lutherus (inquit „ Cochlæus) Epistolam, simulatâ humilitate, „ odiosisque in Adversarios querelis accuratè „ depictam: addens etiam oblationem seu protestationem, haud minùs fictam, & calumniatricem; ut sibi gratiam, Papæ ac Theologis odium tum Cæsaris, tum Aulicorum ejus, „ atque adeò totius populi, conciliaret; „ editis in lucem libellis. Ait igitur in Epistola „ illa post captatam blanditiis benevolentiam: „ *Editi sunt à me nonnulli Libelli; quibus multorum „ & magnorum mihi conflavi invidiam & indignationem, ubi duplici debui præsidio tutus esse: Primùm, „ quòd invitus in publicum veni, nec nisi aliorum vi „ & insidijs prodita scripsi quicquid scripsi, nihil unquam maioribus votis expetens quàm ut in angulo „ meo laterem: Deinde quòd, testor meâ conscientiâ & optimorum Virorum iudicio, nonnisi Euangelicam Veritatem studui evulgare, adversùs superstitiosas humanæ traditionis opiniones: propter quam „ tertius iam finitur fermè annus; ex quo patior „ sine fine iras, contumelias, pericula, & quicquid „ possunt mali excogitare. Frustrà veniam peto, frustrà silentium offero, frustrà pacis conditiones propono, frustrà erudiri meliora postulo. Vnum est „ quod in me paratur, tantum ut extinguar cum* universâ

Z Cochlæus in Actis Lutheri anno 1519.

Lutherus.

„universo Euangelio. Cùm autem omnia frustrà ten„tarim, visum est tandem, exemplo S. Athanasii, „IMPERATORIAM MAIESTATEM INVOCA„RE, SI FORTE DOMINUS DIGNETUR PER EAM. SUÆ CAUSÆ ADESSE". Disputaverat quidem anteà cum Eckio, & conferentiam habuerat cum Cardinale Cajetano Delegato Apostolico; sed nondum ejus doctrina vel ab Academiis censurata, vel ab Apostolico Præsule damnata fuerat, quando hunc ad Cæsarem instituit recursum. Quinimò in *Protestatione* prædictis suis litteris adjunctâ obtulit se paratum stare Academiarum Judicio: *Sed nec hoc quidem promovi*, inquiens, *quòd me sæpenumerò, & multifariam obtulerim (ut filius supplex & obediens Sanctæ Ecclesiæ Catholicæ, qualis, Deo Opt. Max. adiutore, mori volo) taciturum si per meos adversarios liceat; omnium* UNIVERSITATUM NON SUSPECTARUM COGNITIONEM ET SENTENTIAM PASSURUM; *coram non suspectis Iudicibus, sacris & profanis, sub fide publica, idonea & sufficienti, conductu libero libenter & humiliter compariturum*, EORUMQUE COGNITIONEM ET SENTENTIAM ACCEPTURUM. Subsecuta est eodem anno Censura Academiarum in Lutheri doctrinam, & anno proximo Censura Pontificia: & eventus probavit quàm ficta vel fluxa fuerit Protestantis oblatio, coram Cardinale quidem Caietano ante annum expressa, & hìc denuò ad Cæsarem perscripta. Quàm fictè item aut fluxè in prædictis suis litteris *Imperatoriam Maiestatem invocaverit*, eventus similiter comprobavit. Nam anno exinde supproximo damnatus ab *Imperatoria Maiestate*, Pontificiam sententiam exequente, minimè acquievit, quinimò in ipsam *Imperatoriam Maiestatem* plaustra conviciorum congessit: prout cap. 16. §. 55. visum est. Post octennium nihilominùs in Comitiis Spirensibus denuò cum suis sententiatus, ad eandem rursùs *Imperatoriam Maiestatem* damnatricem suam, simulque ad Concilium Generale vel Nationale provocavit. Et quamvis anno exinde proximo eadem *Imperatoria Maiestas*, ad quam provocarat, ipsum cum suis condemnaverit in Comitiis Augustanis; huic ipsi nequaquam condemnationi paruerunt, sed provocationi ad Concilium insistere se dixerunt. Denique cùm *Imperatoria Maiestas*, importunitatibus eorum cedens, procurasset indictionem & congregationem œcumenici Concilii, in eo nec comparere nec causam dicere voluerunt, nedum Sanctionibus adversùs se ibi conditis acquieverunt; sed usque adeò in sua obstinatione induruerunt, ut non vereantur adhuc hodie *Imperatoriam Maiestatem* inquietare, & novam ab ea audientiam, post tot condemnationes tam Ecclesiasticas quàm Cæsareas, flagitare. *Cui ergo similes dicam homines generationis huius? & cui similes sunt? Similes sunt pueris sedentibus in foro, & loquentibus ad invicem & dicentibus: Cantavimus vobis tibijs, & non saltastis: lamentavimus, & non plorastis.* Cantarunt eis Academiæ ad quas pridem provocarant, & non saltant, neque plorant, sed maledicunt: cantavit eis Cardinalis Legatus Apostolicus, & non saltant neque plorant, sed maledicunt & ad legantem provocant: cantavit eis ipse Legans, & non saltant neque plorant, sed maledicunt, & provocant: cantavit eis *Imperatoria Maiestas quam invocarant*, & non saltant neque plorant, sed maledicunt & ad Synodum provocant: cantavit eis Synodus etiam generalis quam expetierant & ad quam appellarant, & non saltant neque plorant, sed maledicunt, & *Imperatoriam* iterum *Maiestatem invocant*, ut tanquam *caput Germanorum*, etiam hierarchicum, eis audientiam annuat, disputationem indicat; quicquid in eos hactenùs edictum aut decretum est, accuratiori discussioni, tanquam nihil fuerit hactenùs actum, subjiciat. Hanc eorum inquietudinem & provocandi pruriginem plenissimè perspiciens superna providentia, ordinatissimè disposuit, ut sibi assumerent nomen *Protestantium*: quippe quibus nihil familiarius est, quàm *protestando* provocare, & provocando *protestari*: [A] Plerique „primorum hominum (inquit Isidorus) ex pro„priis causis originem nominum habent: Qui„bus ita propheticè indita sunt vocabula, ut aut „futuris aut præcedentibus eorum causis conveniant".

Vide suprà c. 15. §. 51.

Luc. 7. 31. & seq.

A. Isidorus lib. 7. origin c. 6.

CCXLI. Ut igitur *Imperatoria Maiestas*, quam modò pro nova audientia post tot anteriores condemnationes inquierant, pleniùs ac planiùs perspiciat qualiter tractandi sint, non fuerit inutile neque importunum advertere quid ejus Prædecessor Constantinus Magnus scripserit de Donatistis, & in Donatistas, ad seipsum provocantes post Episcopales sententias, Romæ primùm, ac deinde Arelati prolatas. Extat Tomo 1. Conciliorum Galliæ, ad calcem Synodi primæ Arelatensis, Epistola Constantini ad Patres Synodales, post decisam Donatistarum causam, & interpositam à damnatis Appellationem ad Cæsarem, expedita; in qua hæc inter alia ait: [B] Gaudeo equi„dem specialiter, gaudeo, quòd tandem ha„bitâ justissimâ dijudicatione, eos ad melio„rem spem, fortunamque revocastis, quos ma„lignitas diaboli videbatur à præclarissima lu„ce legis Catholicæ suâ persuasione avertisse. „O verè victrix providentia Christi Salvato„ris, ut etiam his consuleret, qui jam desciscen„tes à veritate, & quodammodò adversùs ip„sam arma inducentes, Gentibus se copulave„rant. Qui si vel nunc verâ fide voluerint ob„sequia Sanctissimæ Legi deferre, intelligere „poterunt, quantum sibi nutu Dei sit provisum.

B. Constan. Magnus Epist. ad Synod. Arelat.

Et hoc

„ Et hoc quidem, Sanctissimi fratres, sperabam etiam in eis, quibus ingenita est maxima durities animi, posse reprehendi. Sed non profuit apud eos recta dijudicatio, neque in eorum sensus ingressa est divinitas propitia. Revera enim non immeritò ab his procul abscesserit Christi clementia, in quibus manifestâ luce claret, hujusmodi esse, ut eos etiam à cælesti provisione exosos cernamus, quæ in ipsos tanta vesania perseverat, quùm incredibili arrogantiâ persuadeant sibi quæ nec dici nec audiri fas est, desciscentes à recto judicio dato, quo cœlesti provisione MEUM JUDICIUM EOS COMPERI POSTULARE. Quæ vis malignitatis in eorum pectoribus perseverat? Quoties à Me jam ipso improbissimis aditionibus suis sunt condignâ responsione oppressi? Qui utique si hoc ante oculos habere voluissent, minimè hoc ipsum interposuissent. MEUM JUDICIUM POSTULANT, QUI IPSE JUDICIUM CHRISTI EXPECTO! Dico enim ut se veritas habet, SACERDOTUM JUDICIUM ITA DEBET HABERI, AC SI IPSE DOMINUS RESIDENS JUDICET. Nihil enim licet his aliud sentire, vel aliud judicare, nisi quod Christi Magisterio sunt edocti. Quid igitur sentiunt maligni homines, officia ut verè dixit diaboli? PERQUIRUNT SÆCULARIA, RELINQUENTES CÆLESTIA. O RABIDA FURORIS AUDACIA! SICUT IN CAUSIS GENTIUM FIERI SOLET, APPELLATIONEM INTERPOSUERUNT. Equidem Gentes, minora interdum Judicia refugientes, ubi justitia deprehendi potest, magis ad majora Judicia, authoritate interposita, ad Appellationem se conferre sunt solitæ. Quid hi detractores legis, qui RENUENTES CÆLESTE JUDICIUM, MEUM PUTAVERUNT POSTULANDUM, SIC SENTIRE DE CHRISTO SALVATORE? Ecce jam proditores! Ecce SINE ULLA ACRIORI DISQUISITIONE, IPSI PER SEMET PRODIDERUNT FACINORA SUA. Quæ ab ipsis sentitur humanitas, qui in ipso Deo immanes prosilierunt"? Hinc à fortiori sumat modernus Imperator exemplum & normam respondendi Lutheranis ad seipsum provocantibus post damnationem non solùm Imperialem & Comitialem, sed Pontificalem quoque & Synodalem. Dixi, *à fortiori*; quia Synodus ista Arelatensis condemnatrix Donatistarum, non fuit œcumenica, sed duntaxat particularis: Tridentina autem Synodus, Lutheranorum condemnatrix, œcumenica fuit. Quod postremum tametsi damnati pervicaciter negent, Imperator tamen Catholicus fideliter firmiterque credit. Dicat ergo eis, quod Constantinus illis: *Sacerdotum Judicium ita debet haberi, ac si ipse Dominus residens judicet.* Addat & illud per modum exprobrationis: *Perquirunt sæcularia, relinquentes cælestia.* Et illud item per modum increpationis: *O rabida furoris audacia! Sicut in causis Gentium fieri solet, Appellationem interposuerunt.* Et illud item: *Renuentes cæleste Judicium, Meum putaverunt postulandum.* Ac tandem concludendo, eos hæretico spiritu patenter agitari, dicat: *Ecce sine ulla acriori disquisitione, ipsi per semet prodiderunt facinora sua:* quia nimirum ausi sunt spreto Iudicio Christi œcumenicis Concilijs assistentis & præsidentis, provocare ad Iudicium Cæsaris temporalibus duntaxat rebus superintendentis. Et verò quid illud est, quòd cùm Constantinus Magnus non præsumpserit judicare etiam de personalibus delictis particularium Episcoporum, volunt Lutherani ut modernus Cæsar judicet de controversia per eos mota contra Episcopum Episcoporum? Constantini verba ad Episcopos, qui Nicæna in Synodo se mutuò de personalibus quibusdam criminibus accusabant, & accusatorios libellos Cæsari porrigebant, sunt ista: "Deus Vos constituit Sacerdotes, & potestatem Vobis dedit DE NOBIS QUOQUE JUDICANDI: & ideò NOS A VOBIS RECTE JUDICAMUR; VOS AUTEM NON POTESTIS AB HOMINIBUS JUDICARI. Propter quod, Dei solius inter Vos expectate Judicium, & Vestra jurgia quæcunque sunt, ad illud divinum reserventur examen. Vos etenim Nobis à Deo dati estis Dij & conveniens non est, ut homo judicet Deos; sed ille solus, de quo scriptum est, *Deus stetit in Synagoga Deorum, in medio autem Deos discernit.* Et ideò his omissis, illa quæ ad fidem Dei pertinent, absque ulla animorum contentione distinguite". Quibus Constantini verbis abs se relatis subjungit Historicus Ruffinus de eodem: "Cùm hæc dixisset, omnes simul querimoniarum libellos jussit exuri, ne innotesceret ulli hominum simultas Sacerdotum". Huic potiùs documento auscultet Imperator, quàm ei quod *Provocantij* obtrudunt in suo libello provocatorio, super punitione clericorum, etiam Episcoporum.

Vide Optat. Milevit. l. 1. cont. Parmen.

C. Constan. Magnus apud Ruffinum l. 1. Hist. Eccles. cap. 2.

Psal. 81. 1.

Ruffinus ibid. Num. 7

CAPVT LXXV.

Provocantiorum *allegata in suo libello provocatorio à num. 9. usque ad 17. partim superiùs displosa, partim parerga ostenduntur. Particulares Synodi indici ac peragi possunt authoritate inferiorum Ecclesiæ Præsulum, œcumenicæ non nisi authoritate Summi Antistitis. Priores non habent vim generaliter obligandi, nisi fuerint Summi Præsulis calculo comprobatæ. Lutherani Semipelagianis immorigeriores & obstinatiores ostenduntur. Donatistis iterum assimilantur. Hæreticis familiare est pauciora adversus plura defendere, posteriora prioribus anteferre, & ex dubijs certa infirmare. Superciliosa* Brentii *de Patribus censura.* Protestantium *de imminuta Cæsaris Maiestate inofficiosa querela. Pontificum in Cæsares pastoralis authoritas exemplis illustrata. Eorundem gesta adversùs Cæsares impertinenter à* Provocantiis *suo libello inserta.*

CCXLII EA quæ in *Provocantiorum* Libello à Num. 9. usque ad 17. prolixo sermone allegantur, partim superiùs displosa, partim parerga sunt atque ad replendam chartam impertinenter congesta. Nam ad Carolum Magnum quod attinet, ostensum est cap. 69. §. 225. quantopere Apostolicæ Sedis Præsuli in dirimendis fidei controversijs detulerit, & quàm falsò Adversarij scripserint & Imperialibus Comitijs obtruserint, *Eum nullâ habitâ Pontificis Romani ratione Concilia convocasse, & constitutiones in illis factas confirmasse*: ut omittam quòd Concilia ab Adversarijs memorata nonnisi particularia fuerint, ad qualium convocationem necessaria non fuit, uti nec hodie est, Pontificis expressa authoritas. Quis enim nesciat quotannis indici posse Diœcesana, vel Provincialia, vel etiam Nationalia Concilia, authoritate Episcopali, vel Archiepiscopali, vel Primatiali, vel Patriarchali, absque speciali interventu authoritatis Pontificiæ? Et tamen nullus eapropter Episcoporum, aut Archiepiscorum, aut Primatum, aut Patriarcharum auderet se æquiparare, nedum præferre Apostolico Præsuli; cui soli competit jus indicendi & confirmandi Concilia generalia, juxta antiquos versus Canonistis notissimos: D. *Restituit Papa solus, deponit & ipse: Dividit, atque unit, eximit, atque probat. Articulos solvit,* SYNODUMQUE FACIT GENERALEM: *Transfert, & mutat, appellat nullus ab ipso.* Et quidem ad convocationem seu indictionem Synodi generalis quod spectat, eam soli Pontifici competere agnoscit Carolus V. Imperator, referentibus nec diffitentibus *Protestantiorum* primoribus in Præfatione suæ *Confessionis Augustanæ* relatâ superiùs cap. 73. §. 236. Nulla porrò Concilia habere possunt vim obligandi universam Ecclesiam in fide aut moribus, nisi fuerint Pontificio calculo comprobata. Hinc quædam Concilia, quantumvis generaliter indicta, defectu Pontificiæ approbationis robore authoritatis caruerunt & carent: è contrario autem Concilia quædam particularia robur authoritatis habuerunt & habent, eò quòd eorum constitutionibus Pontificia approbatio accesserit. Cujus rei exemplum sumi potest ex Concilijs illis Africanis de quibus diximus superiùs cap. 69. §. 225. quæ quidem particularia duntaxat ab initio fuerant, sed accedente Apostolicorum Præsulum approbatione generalem obligandi vim & authoritatem adepta sunt: E. Quia nonnulli (inquit „ Papa Cœlestinus) qui Catholico nomine „ gloriantur, in damnatis autem hæreticorum „ sensibus seu pravitate sive imperitiâ demorantes, pijssimis Disputatoribus obviare præ„ sumunt: & cùm Pelagium atque Celestium „ anathematizare non dubitent, Magistris ta„ men Nostris, tanquam necessarium modum „ excesserint, obloquuntur; eaque tantum„ modò sequi & probare se profitentur, quæ „ Sacratissima Beati Apostoli Petri Sedes, con„ tra inimicos gratiæ Dei, per ministerium „ Præsulum suorum sanxit & docuit: necessa„ rium fuit diligenter inquirere, quid Recto„ res Romanæ Ecclesiæ de hæresi, quæ eo„ rum temporibus exorta fuerat, judicaverint, „ & contra nocentissimos liberi arbitrij de„ fensores quid de gratia Dei sentiendum esse „ censuerint: ita ut etiam Africanorum Conciliorum

D. Io. Honorius van Axel. lib. 1. compendij Iuris Canonici tit. 10. n. 10.

E Celestin. 1. Epi. 1. cap. 8

ciliorum quasdam sententias jungeremus, QUAS „UTIQUE SUAS FECERUNT APOSTOLICI ANTISTITES, DUM ILLAS COMPROBARENT". Hæc ille adversùs Semipelagianos; quibus longè obstinatiores se monstrant hodie Lutherani. Illi enim tametsi Catholicorum quorundam Doctorum, signanter Augustini, authoritatem repudiarent; Apostolicæ tamen Sedis definitionibus obstrepere non audebant: isti autem Apostolicam ipsam Sedem petulantissimè proscindunt; ejusque definitiones, etiam in Synodo œcumenica, ab ipsis expetitâ, prolatas, spernunt, explodunt, oppugnant, & revisioni subjici poscunt. Apostolicorum nimirum Præsulum sanctiones Lutheranis sunt aranearum telæ; quibus cùm Semipelagiani velut imbecilles culices hærerent, ipsi tanquam validiores muscæ, illudunt. Nec molestè ferant se assimiliari muscis, cùm jam olim Augustinus *muscas* appellarit Donatistas, quibus eos superiori capite comparavimus:

F. Aug. l. con. Fulgentium Donat. cap. 14.

F. Muscæ morituræ Donatistæ (ait ille) circumvolant per totius corporis membra, „sicubi reperiant vulnerata: sana pungunt, „ægra lambunt, & eorum ulceribus peccatorum „vermes fundunt, quæ conscientiam mordeant, „quæ animam saucient, quæ putredinem nutriant, quæ nec ipsis mortuis cadaveribus parcant.

Eccl. 10. 1.

„*Muscæ morituræ cùm oleum exterminant, oleo perimuntur*: neque enim vivitis, qui Spiritum Sanctum efflatis". Volvunt nimirum, ac revolvunt modò *Confessionistæ*, ut olim Donatistæ, Scripturas divinas, Patrum Scripta, Conciliorum Acta, Pontificum & Cæsarum Gesta: ut sicubi occurrat quod vel suo scopo congruū, vel invidiæ videri possit obnoxium, illud annotent, memoriæ imprimant, verbis & Scriptis opportunitate oblatâ vel arreptâ divulgent: G Solemne hæreticis esse, testatur Tertullianus, „alicujus capituli ancipitis occasione adversùs exercitum sententiarum instrumenti totius armari". Et alibi de eisdem: H Tribus „capitulis (inquit) totum instrumentum „utriusque Testamenti volunt cedere: cùm „oporteat secundùm plura intelligi pauciora. „Sed proprium hoc est omnium hæreticorum; „nam quia pauca sunt quæ in Sylva inveniri „possunt, pauca adversùs plura defendunt, „& posteriora adversùs priora suscipiunt. Regula autem omni rei ab initio semper constituta in prioribus, & in posteriora præscribit, utique & in pauciora". Nec minùs appositè Facundus Hermianensis in Africa Episcopus: I Quemadmodùm calumniantium hæreticorum est (inquit) ex dubijs & obscuris quæ certa & manifesta sunt malè interpretari: ita solitum est prudentiæ ac pietatis „Catholicæ, ex indubitatis atque evidentibus „& firmare ambigua, & latentia declarare". Optimè quoque de ejsdem Lyrinensis: K Captant plerunque (inquit) veteris cujuspiam „Viri Scripta paulò involutiùs edita, quæ „pro ipsa sui obscuritate dogmati suo quasi „congruant: ut illud, nescio quid, quodcunque proferunt, neque primi, neque soli sentire videantur. Quorum ego nequitiam duplici odio dignam judico: vel eò quòd hæreseos venenum propinare alijs non pertimescunt; vel eò etiam quòd Sancti cujusque Viri memoriam, tanquam sopitos cineres, profanâ manu ventilant; & quæ silentio sepeliri oportebat, redivivâ opinione diffamant: Sequentes omninò vestigia authoris sui *Cham*, qui nuditatem venerandi *Noë* „non modò operire neglexit, verùm quoque „*irridendam cæteris enuntiavit*. Unde tantam „læsæ pietatis meruit offensam, ut etiam posteri ipsius, peccati sui maledictis obligarentur: beatis illis fratribus, longèque dissimilibus, qui nuditatem ipsam reverendi „patris neque suis temerare oculis, neque „alienis patere voluerunt, sed *aversi*, ut scribitur, *texerunt eum*: quod est, erratum Sancti viri nec approbasse, nec prodidisse: atque idcircò beatâ in posteros benedictione donati sunt". Hujus benedictionis exortem, & oppositæ maledictionis participem se ostendit Lutheranus ille Patromastix Brentius, qui ait: L *Negari non potest quin in Patribus sint errores, & aliena à sensu Scripturæ interpretationes. Origenes fuit insignis pietate & eruditione, tamen habet quædam dogmata, quæ non sunt Scripturæ consentanea. Tertullianus Montanizat, Cyprianus Anabaptizat. Hieronymus Origenizat & Digamizat: putat enim digamiam, qualem quidam nunc intelligunt, hoc est, si quis post mortem prioris uxoris ducat alteram, parum aut nihil à scortatione differre. Augustinus scribit ipse libros Retractationum, ac præterea communicat infantes corpore & sanguine Christi. Longum esset singulos percurrere*, &c.

G. Tertul. l. de Pudicitia cap. 16.

H. Idem l. adversùs Praxean. cap. 20.

I. Facund. Hermian. l. 9 cap. 5.

K. Vincent. Lyrin. c. 11. Vide Filesacum in Comment. hujus loci n. 17.

Gen. 9. 22.

Ibid. v. 23.

L. Brentius apud Hosium l. 3. de authoritate Scripturæ Sacræ.

CCXLIII. Huic Succenturiati *Provocantij* nostri, quicquid apud authores reperire potuerunt, quo Romanis Pontificibus invidiam affectatæ in Cæsares aut Reges tyrannidis conflari posse sperarunt, suo libello Num. 13. 14. 15. & 16. inseruerunt: ac tum Num. 17. subtexuerunt: *Hæc omnia ita facta esse, quia* PROTESTANTES *Germani non ignorant ex historijs, non possunt non conqueri, suorum Imperatorum Maiestatem tot modis esse oppugnatam & conculcatam: duas sibi pro una in uno Imperio esse obtrusas Maiestates, & quasi duas sibi oppositas Respublicas constitutas; unam clericorum & Episcoporum sub Papa, alteram Principum & Civitatum, sub Imperatoris quidem legibus, sed subinde iniurijs Maiestatis Ecclesiasticæ tanquam superioris cedentem. Dolet, quòd Regalia suo Imperatori* IURE DIVINO ET HUMANO COMPETENTIA, *tot modis sint debilitata. Dolet, quòd obedientia Magistratui supremo debita, negetur*

Num. 17.

negetur ab Episcopis &c. De hac Protestantium *querela* ac *dolore* videri possunt dicta superiùs cap. 68. §. 223. ubi eos comparavimus Judæ Iscariotæ conquerenti ac dolenti de *perditione unguenti*. Nec defuturum arbitror, qui istorum querelam ac dolorem comparet *lachrymis crocodili*, quæ proverbio locum fecere, de quo Erasmus Chiliade 2. centuria 4. cap. 60. Et sanè cùm ante annos jam viginti Gustavus Suedorum Rex Germaniam cum ipso Imperio latissimè & immanissimè vastaret, non defuit è *Protestantium* cœtu Ministellus, qui pro Concionis themate usurparit illud Psalmographi, *Deus tu conversus vivificabis nos, & plebs tua lætabitur in te* : & in decursu se explicans dixerit, Deum conversum, Regem esse Suedum: Nam si retrogrado litterarum ordine legatur *Deus*, exurget *Sued*. Quis unquam Romanorum Pontificum majorem vel parem aut supparem vastitatem intulit Germaniæ, ac Rex ille Suedicus? Et tamen ille Protestantico Ministello fuit *Deus conversus, vivificaturus plebem*: Pontifex autem Romanus eidem & Gregalibus suis merus est *Antichristus, intolerabilis tyrannus, Imperialium prærogativarum usurpator, Cæsareæ Maiestatis non solùm oppugnator, sed & conculcator*. Ubi alludere videntur ad historiam sive veram sive fictam Frederici Barbarossæ Cæsaris, & Alexandri III. Pontificis, quam quispiam ipsorum in Theatro suo Historico hisce verbis nuper perstrinxit: M. *Fredericus Imperator satius esse existimavit, de suo iure aliquid cedere, quàm dum civilibus armis omnia perturbarentur, ipsam Rempublicam prodere. Et quidem Saladinus Sultanus mirâ felicitate usus, Christianos totâ ferè Asiâ Syriâq; eiecerat. Itaque re ipsâ monente, Reipublicæ salutem omni privatæ simultati & offensioni anteponendam esse, rectè Fredericus Imperij tranquillitatem vindictæ sui doloris præferebat, & quicquid publicè salutare non esset, privatim alienum existimabat. Quare qui summis erat præditus virtutibus, seipsum vicit, & Venetijs in colloquium cum Alexandro III. Pontifice venit anno Christi 1177. cùm Schisma inter eos XVIII. annos durasset: & supplex ei factus in Vestibulo S. Marci pacem se sanctione quadam Civitatibus Italiæ constituturum promisit. Modestiâ Frederici abusus est Papa, qui* PEDEM COLLO IMPERATORIS IMPOSVIT, *& iussit à Præcone acclamari*, SVPER ASPIDEM ET BASILISCVM AMBVLABIS. *Sed & cùm Fredericus indignitate rei commotus dixisset*, NON TIBI, SED PETRO: *respondit Pontifex, impressâ fortiùs plantâ*: ET MIHI, ET PETRO. Quibus ita relatis, subdit author ille Lutheranus hanc exclamationem: *O inauditam tyramidem & superbiam*! Ego verò nihil dubito, quin si Fredericus ille Cæsar Pontificem in sua potestate habere potuisset, magis eum tyrannicè superbèque tractasset. Et tamen neminem sani cerebri esse arbitror, qui non cernat, potiori jure ovem à suo Pastore, quàm Pastorem à sua ove calcari. An fortè Imperator Pastoritiæ Pontificis potestati subjectus non est? Non est ergò ovis Christi; qui sine exceptione aut limitatione ait Petro, & in Petro Petri cuilibet Successori, *Pasce oves meas*. Gregorius Nazianzenus, tametsi non Summus Pontifex, nec Petri in Principatu totius Ecclesiæ Successor, Imperatorem tamen inter oves sibi subditas computat: N Hæc mihi ad subditos (inquiens) „ partim monendi, partim consolandi gratiâ „ dicta sint: Mihi, inquam, pauperi Pastori, „ parvum hunc gregem componenti & instru„ enti, *Cum quo gaudente gaudere, & mœrente* „ *ingemiscere*, Pastoritiæ meæ legis præscripto „ jubeor. Quid autem Vos Principes & Præ„ fecti? Ad Vos enim jam nostra se convertit „ oratio: ne alioqui iniquè omninò facere vi„ deamur, atque his quidem, quæ in rem fu„ tura sint, suadere, Vestræ autem Dignitati „ Potentiæque cedere (quasi vel pudore vel „ metu Christianam nostram libertatem demit„ tentes) aut illorum quidem commodis con„ sulere, Vos autem negligere, quorum curam „ eò majorem gerere par est, quòd ea res plus „ in utramque partem momenti habeat, ma„ jorque inde utilitas promanet, si negotium „ prosperè successerit: contrarium enim tum „ à nobis absit, tum ab Oratione nostra. Quid „ igitur dicitis? Aut quid inter nos convenit? „ An me liberè loquentem æquo animo fere„ tis? Nam Vos quoque imperio meo ac thro„ no lex Christi subjicit: Imperium enim nos „ quoque gerimus; addo, etiam præstantius „ ac perfectius: nisi verò æquum est Spiritum „ carni fasces submittere, & cælestia terrenis „ cedere. Sed non dubito quin hanc dicendi „ libertatem in optimam partem accepturus „ sis; utpote SACRI GREGIS MEI OVIS SA„ CRA, MAGNIQVE PASTORIS ALVMNA, re„ ctéque jam olim à Spiritu ducta & instituta, „ Sanctæque & Beatæ Trinitatis lumine, æquè „ ac nos ipsi, collustrata. Proinde brevis mi„ hi ad te Oratio erit: cum Christo Impe„ rium geris, cum Christo munus hoc admi„ nistras. Ab illo gladium accepisti, non tam „ ut eo utaris, quàm ut mineris ac terreas. „ Quare tibi videndum est, ut illum, tanquam „ donarium quoddam, purum & integrum ei qui dedit serves". Theodosius Magnus ovem se Ambrosij Episcopi ac Pastoris agnovit, quando ob cædem Thessalonicensem, ab eo increpitus, & Ecclesiæ ingressu interdictus, humiliter paruit, & pœnitentiam injunctam demississimè adimplevit: O. In divinis enim „ Eloquijs educatus (ait Theodoretus) ap„ primè norat, quænam Sacerdotum essent partes, & quænam Imperatorum". Unde cùm Ambrosius ei dixisset: *Quamnam tu pœnitentiam post tam iniquum facinus ostendisti? Aut quæ medica-*

Marginalia: Psal. 84. 7. — M. Christ. Mathiæ l. 4. Theatri Historici Pag. 609. — Vide Baronium, Tomo XII. Annal. ad Annum 1177. — Præoccupatio. — Io. 21. 17. — N. Greg. Naz. Orat. 17. — Rom. 12. 15. — Vide Paulin. in vita Ambrosij. — O. Theodoret. l. 5. Hist. Eccles. c. 17. — Vide ib. infrà.

medicamenta gravissimis vulneribus adhibuisti ? Imperator respondit: *Tuum est, medicamenta ostendere ac temperare: Meum verò, quæ adhibebuntur accipere.* Idem rursùs Imperator, teste eodem ibidem Theodoreto, Constantinopolim reversus, Nectario Patriarchæ dixit: *Imperatoris & Sacerdotis discrimen tandem sum edoctus: veritatis magistrum tandem inveni. Vnum enim Ambrosium novi, qui Episcopus iure nuncupetur.* Quòd si ad antiquiora exempla recurramus, inveniemus Philippum Imperatorem, qui omnium Cæsarum primus Christianam Religionem amplexus & professus est, de mandato Fabiani Papæ subiisse Romæ publicam pœnitentiam: P. De hoc fertur (ait Eusebius Cæsariensis) „quòd cùm Christianus esset, & in die quâ „ultimæ Paschatis vigiliæ servabantur, in „precationibus multitudini Ecclesiasticæ tanquam consors conjungi vellet, ab eo (*Fabiano*) qui tum Ecclesiæ præerat admissum „non esse, nisi primùm confiteretur, & iis se „qui propter peccata inquirebantur & in pœnitentiæ loco constituti erant conjungeret: „alioquin nisi hoc faceret, non fore ipsum admittendum, propterea quòd in multis culpabilis esset. Fertur itaque promptè obedivisse, sincerumque ac religiosum animum „erga Deum ipsis operibus declarasse. Erat „autem annus ille Imperii Philippi tertius". Hæc & similia Majorum suorum exempla ac documenta si Fredericus Imperator attendisset, fortè æquanimiter ea quæ ab Alexandro III. Pontifice in eum Venetiis gesta sunt tolerasset: nec Lutheranus Theatri Historici Scriptor *Tyrannidem aut superbiam* eidem Pontifici improperasset, si eadem exempla perpendisset.

P. Euseb. lib. 6. Hist. Eccles. c. 34. & 35. Vide Nicep. lib. 5. Hist. cap. 25.

CCXLIV. Ut interim *Provocantijs* annuamus liberaliter (nihil enim cogit) vel Alexandrum III. in causa Frederici Imperatoris, modestiæ Pastoralis limites transiliisse; vel alios item Pontifices in Scenam ab eis productos, debitam erga Cæsares mansuetudinem temerasse: quid equidem concludere ipsi inde queant, quo eorum ab Ecclesiæ Catholicæ communione secessio, vel peregrinorum dogmatum procusio ac defensio, vel antiquæ fidei abjuratio ac infestatio justificetur ? Q. Si Furius Camillus (inquit Augustinus) etiam „ingratam Patriam, à cujus cervicibus acerrimorum hostium Veientium jugum depulerat, damnatusque ab æmulis fuerat, à Gallis iterum liberavit, quia non habebat potiorem ubi posset vivere gloriosiùs: cur extollatur, velut grande aliquid fecerit, qui „fortè in Ecclesia ab inimicis carnalibus „GRAVISSIMAM EXHONORATIONIS PASSUS INIURIAM, non se ad ejus hostes hæreticos transtulit, AUT ALIQUAM CONTRA ILLAM IPSE HÆRESIM CONDIDIT,

Q. August. l. 1. de Civit. cap. 18. Vide suprà c. 13. § 41.

„sed eam potiùs quantum valuit ab hæreticorum perniciosissima pravitate defendit: cùm „alia non sit, non ubi vivatur in hominum gloria, sed ubi vita acquiratur æterna" ? Lutheranos non tam Ecclesia à se exclusit, quàm ipsi se ab Ecclesia separarunt; more scilicet reliquorum hæreticorum, de quibus scriptum est, *Hi sunt qui segregant semetipsos.* Et tamen ut fuissent ab Ecclesia per ipsam & non per seipsos exclusi, imitari potiùs debuissent eos, de quibus idem Augustinus alibi ait: R. Sæpè „sinit divina Providentia, per nonnullas nimium turbulentas carnalium hominum seditiones expelli de congregatione Christiana etiam bonos viros. Quam contumeliam „vel injuriam suam cùm patientissimè pro Ecclesiæ pace tulerint, neque ullas novitates „vel SCHISMATIS vel HÆRESIS moliti „fuerint, docebunt homines quàm vero affectu & quantâ sinceritate charitatis Deo serviendum sit. Talium ergo virorum propositum est, aut sedatis remeare turbinibus; „aut, si id non sinantur vel eâdem tempestate „perseverante vel ne suo reditu talis aut sævior oriatur, tenent voluntatem consulendi „etiam eis ipsis quorum motibus perturbationibusque cesserunt; sine ulla conventiculorum „segregatione, usque ad mortem defendentes „& testimonio juvantes eam fidem, quam in „Ecclesia Catholica prædicari sciunt. Hos coronat in occulto Pater, in occulto videns". Longè ab his diversa est sors ac conditio Lutheranorum, qui non solùm spontè se ab Ecclesia segregarunt, sed schismatis atque hæresis novitates invexerunt; eam fidem quam in Ecclesia prædicari sciunt non modò non defendunt aut testimonio juvant, sed quibuscunque possunt machinis oppugnant: atque ut secessionem machinationesque suas aliquali perizomate jam velent, Pontificum in Cæsares tyrannidem obtendunt. Nosse autem debent quòd etiamsi reverà Pontifices aliqui tyrannidem in Cæsares aut Reges exercuissent, non esset tamen inde consequens quòd falsam fidem prædicassent: tyrannidis quippe exercitium non erronei intellectus, sed ambitiosi affectus est indicium; nec prædicationis, sed conversationis arguit vitium. Si nondum nôrunt ista discernere, discant ex Tertulliano: qui respondens priscis hæreticis similiter ineptientibus, & B. Petro errorem fidei ob reprehensionem Paulinam adscribentibus, respondit: S. Si reprehensus est Petrus, quòd cùm convixisset Ethnicis, postea se à convictu eorum separabat personarum respectu: utique CONVERSATIONIS fuit vitium, NON PRÆDICATIONIS. „Non enim ex hoc alius Deus, quàm Creator; & alius Christus, quàm ex Maria; „& alia spes, quàm resurrectio annunciabatur". Si igitur in Petro Christianorum

Iudæ v. 19. Vide Cypr. Epist. 40.

R. Aug. l. de Vera Relig. cap. 6.

S. Tertull. lib. de Præscript. c. 23 Vide lib. 1. cont. Marcion. c. 20. & l. 4 c. 3. & l. 5 c. 3.

protohierarcha stare simul potuere integritas prædicationis & reprehensibilitas conversationis, cur non & in ejus Successoribus? Non ait Christus Petro, *Rogavi pro te* ut non deficiat conversatio tua, sed, *Ut non deficiat fides tua.* In hac proculdubiò oratione sua Christus *Exauditus est pro sua reverentia.* Ac per hoc dum Christiani fidem Petri amplectuntur & sequuntur, non humano aliquo fulcro, sed Dominico præsidio securi nituntur: T. In illum autem „Ordinem Episcoporum (ut præclarè Augu„stinus monet) qui dicitur ab ipso Petro, „usque ad Anastasium (*Alexandrum VII.*) qui „nunc eandem cathedram sedet, etiamsi quis„quam traditor (*violentus Cæsarum oppressor*) „per illa tempora subrepsisset, nihil præjudica„ret Ecclesiæ, & innocentibus Christianis: „quibus Dominus providens, ait de Præposi„tis malis: *Quæ dicunt, facite: quæ autem faci„unt, facere nolite: Dicunt enim, & non faciunt:* „Ut certa sit spes fidelibus, quæ non in homi„ne, sed in Domino collocata, nunquam tempestate sacrilegi schismatis dissipetur". Et rursùs Epistolâ proximè sequenti: "Dominus (in„quit) servorum suorum tolerantiam confir„mavit, ne dum se boni putant malorum per„mixtione culpari, per humanas & temerarias „dissensiones aut parvulos perdant, aut par„vuli pereant. Quod usque adeò cælestis Ma„gister cavendum præmonuit, ut etiam de „Præpositis malis plebem securam faceret, ne „propter illos doctrinæ salutaris cathedra de„sereretur, in qua COGUNTUR ETIAM MALI „BONA DICERE. Neque enim sua sunt quæ „dicunt, sed Dei, qui in cathedra unitatis do„ctrinam posuit veritatis. Proinde ille verax, „& ipsa Veritas, de Præpositis sua mala fa„cientibus, & Dei bona dicentibus, ait: *Quæ „dicunt, facite: quæ autem faciunt, facere nolite: „Dicunt enim, & non faciunt.* Non utique dice„ret, *Quæ faciunt, facere nolite*, nisi manifesta „essent mala quæ faciunt. Non ergo propter malos in mala dissensione pereamus". Et Concione 3. in Psalmum 36. "De malis (inquit) „dictum est illud: *Super cathedram Moysi sede„runt Scribæ & Pharisæi: quæ dicunt, facite; quæ „autem faciunt, facere nolite.* Vides quia in ca„thedra Moysi, CUI SUCCESSIT CATHE„DRA CHRISTI, sedent & mali: & tamen „dicendo bona, non obsunt auditoribus. „Quare tu propter malos ipsam cathedram di„misisti? Redi ad pacem, redi ad concordiam, „quæ te non offendit. Si bona loquor, & bo„na facio, imitare me: si autem non facio „quod dico, habes consilium Domini; *Quæ „dico, fac; quæ autem facio, noli facere:* tamen „A CATHEDRA CATHOLICA NOLI DISCEDERE". Hæc sibi dicta reputet unusquisque *Protestantium*, & desinat imitari Lutherum, qui ex præconcepto in Apostolicæ cathedræ Sessorem odio ausus est ipsam appellare *Cathedram pestilentiæ*: ad imitationem nimirum Petiliani Donatistæ, quem redarguens idem Augustinus alibi ait: V. Quare appellas *cathedram pestilentiæ* „cathedram Apostolicam? Si propter homi„nes, quos putas legem loqui, & non facere; „nunquid Dominus Jesus Christus propter „Pharisæos de quibus ait, *Dicunt enim & non „faciunt*, cathedræ in qua sedebant ullam fecit „injuriam? Nonne illam cathedram Moysi „commendavit, & illos servato cathedræ ho„nore redarguit? Ait enim, *Super cathedram „Moysi sedent: quæ dicunt, facite; quæ autem fa„ciunt, facere nolite: dicunt enim, & non faciunt.* „Hæc si cogitaretis, non propter homines „quos infamatis, blasphemaretis cathedram „Apostolicam cui non communicatis. Sed quid „hoc est aliud quàm nescire quid dicere, & tamen non posse nisi maledicere"? Dicamus igitur & nos de authore libelli Provocatorii, quod Augustinus ait de eodem ipso Petiliano, lib. de unico Baptismo adversùs ipsum cap. 16. "Quid jam opus est ut Episcoporum Romanæ „Ecclesiæ, quos incredibilibus calumniis in„sectatus est, objecta ab eo crimina diluamus"? Et rursùs ibidem in fine capitis: "Prorsùs „(inquit) qualescunque fuerint Marcellinus, „Marcellus, Sylvester, Melchiades, Mensu„rius, Cæcilianus, atque alii, quibus obji„ciunt pro sua dissensione quod volunt, nihil „præjudicat Ecclesiæ Catholicæ toto terra„rum orbe diffusæ: nullo modo eorum inno„centiâ coronamur, nullo modo eorum ini„quitate damnamur. Si boni fuerunt, in areæ „Catholicæ triturâ tanquam grana mun„dati sunt: si mali fuerunt, in areæ Ca„tholicæ triturâ tanquam stipulæ commi„nuti sunt. Intra istam aream boni & mali „esse possunt, extra eam boni esse non possunt. „Quisquis ab hac unitate vento superbiæ tan„quam sola palea separatur, areæ Dominicæ „propter commixtam paleam quid calumnia„tur"? Concludamus igitur hocce caput istis Petri Gregorii Tholosani verbis, ut videant *Provocantis* quàm impertinenter & inaniter libellum suum prolixâ narratione gestorum Papalium adversùs Cæsares inflaverint: W. Inve„niuntur (ait ille) plures destitutiones & „depositiones, factæ ab Imperatore, Summo„rum Pontificum; non secùs quàm destitu„tiones factæ Imperatorum à Summo Pon„tifice: ut vicissitudo in his maxima inve„niatur. Unde DISPUTARE DE FACTO, ET „DE EXEMPLIS DEPOSITIONUM, PERPERAM EST".

Luc. 22. 32.

Hebr. 5. 7.

T. August. Epist. 165. Vide hic suprà cap. 18. §. 107. Vide Hessel. l. de Perpetua Cathedræ Petri firmitate cap. 4.

Mat. 23. 3.

Vide sup. c. 16 §. 53.

V. Aug. l. 2. cont. Petil. cap. 8.

W. Petrus Greg. l. 16. de Republ. c. 5. n. 11.

CAPUT

CAPUT LXXVI.

Immanis Confessionistarum *exorbitantia panditur, quâ ad monomachiam provocantes audent pugnandi normam præstituere provocatis. Communi nomine provocanti, sine communi procuratorio non deferendum. Quàm parùm credibile sit,* Confessionistas *universos ex eventu unius disputationis suspendere summam suæ Religionis? Quatuor primæ conditiones sive disputandi leges à* Provocantiis *præscriptæ perpenduntur, & insulsitatis coarguuntur. Summum Ecclesiæ Præsulem ad sæculare tribunal pertrahere velle quàm perversum, & sacris civilibusque legibus adversum?* Prima Sedes *à nemine judicatur, sed soli divino judicio reservatur. Episcoporum ad Papam subordinatio. Cæsar non supra, sed intra Ecclesiam est. Ejus in sua inauguratione juramenta.* Provocantiorum *inconstantia, qui cùm ex Scriptura Sacra cunctas Religionis controversias censeant esse dirimendas, disputationes tamen poscunt de Scriptura ipsa ineundas. Redarguuntur ad eum modum quo Augustinus redarguit Arianos comminiscentes* Verbum Verbi. *Quisnam sit legitimus controversiarum super Religione exurgentium Iudex in Nova Lege, ostenditur ex analogia Veteris Legis. Cathedra Moysi successit Cathedra Christi.*

CCXLV. NUnc expendendæ sunt conditiones à *Provocantiis* præscriptæ, quibus indicendam ineundamque secum à Catholicis disputationem censent: quas proponere incipiunt Num. 21. sui libelli provocatorii, postquam Num. 18. 19. & 20. tyrannidem Pontificiam exaggerassent, *Protestantium* fidelitatem erga Majestatem Cæsaream jactassent, ejusdem Cæsareæ Majestatis jurisdictionem etiam ad Ecclesiasticos super Religione controversantes ampliassent, aliaque similia in præcedentibus discussa displosaque reiterassent. Antequam autem conditiones ab eis præscriptas singulatim discutere aggrediar, in communi præmoneo, dupliciter eos in sua conditionum præscriptione peccasse: primò quidem quòd cùm ipsi sint provocatores, pugnandi tamen normam præstituere ausi sint provocatis: quod apud monomachicarum legum peritos insolentissimæ insulsitatis est; quanta ne *Goliatho* quidem Philisthæo venit in mentem, cùm ad monomachiam provocaret Israëlem: qui si pugnandi normam provocato præscribere potuisset, procuIdubiò cominùs gladio, quàm eminùs fundâ pugnare eum maluisset. Sed quia provocato jus optionis competebat, sibimet placentia arma eligebat. Secundò peccarunt omissione Procuratorii: Nam si communi *Confessionistarum* nomine certamen expetunt, uti præ se ferunt, Procuratorium absentium exhibere debuerunt. Hoc autem usque adeò adimplere neglexerunt, ut ne sua quidem nomina libello apposuerint. [x] Videris (ait Juliano Pelagiano Augustinus) si tu hoc induxisti pactum & placitum cum Pelagianis, ut si victus fueris, nihil ulteriùs illi audeant". Quantò potiori jure nos dicere possumus *Provocantiis*: Videritis si hoc induxistis pactum & placitum cum reliquis si non Lutheranorum Sectis, saltem cum *Confessionistis*; ut si disputatione victi fueritis, nihil ulteriùs illi audeant? Imò non solùm ipsi videritis, sed nobis quoque authenticè ostenderitis: Sine authentico namque documento id credere nec debemus nec possumus, habentes tam vehementem præsumptionem in oppositum. Cùm enim apud Lutheranos unusquisque sibi sit credendi regula, nec quisquam alteri in credendo cohæreat, nisi quantum & quousque privatus spiritus suggerit; vehemens profectò præsumptio suboritur, neminem alienæ eruditioni sic fidere, ut paratus sit secundùm eum stare, atque cadere. [y] *Tot inter nos Religiones sunt*, aiebat jam pridem ipse Lutherus, *quot homines. Nec asinorum quisquam est tam hebes & vecors, qui insomnia proprij capitis & propriam opinionem, pro instinctu Spiritus Sancti, & seipsum Prophetam haberi nolit.* Quænam igitur poterit spes subesse, quòd hujusmodi Spirituistarum quisquam Religionem suam ex alterius

x. August. l. cont. Iul. cap. 1.

y. Luther. Epist. ad Antuerp.

alterius quantumlibet magni, quantumlibet docti, quantumlibet exercitati disputatoris eruditione suspendet? Nonne potiùs de Articulis disputatione ventilatis, & adversùs contribules suos ad liquidum astructis, dicturus est: *Quisque credat de his ut volet, meus saltem Spiritus nequit se illis accommodare?* Nec enim persuaderi sibi patietur, spiritum sociorum suorum, qui publicè disputarint & disputando forsan succubuerint, meliorem esse spiritu suo, quem indubitanter credit esse divinum: illum nimirùm de quo Lutherus in Sermone de Hierusalem: *Nonne vides (ait) durissimam plagam Dei, quâ nos punit per innumeros falsos fratres, & Sectas, quas nobis undequaque immittit? qui tam securè prædicant, perinde ac si* SPIRITVM SANCTVM *penitùs devoraverint.* Hâc proinde persuasione ille firmatus, in pristino suo luto hærebit, etiamsi millies disputatores suos non solùm victos, sed persuasos quoque ac conversos conspiciat: usurpabitque illud Lutheri sui in libro adversùs Regem Angliæ: *Certus sum dogmata mea habere me de cælo.* Quòd si rogetur unde istam hauserit certitudinem? Respondebit illicò: *A Spiritu Sancto, quem penitùs devoravi.* Quòd si Auscultatores disputantibus assignati regerant, causam fuisse jam satis discussam, nec aliud superesse quàm ut sententiam in socios latam acceptet: respondebit iterùm Lutheri sui verbis in Prologo libri adversùs falsò nominatum Ecclesiasticorum statum: *Volo audiri, & iuxta doctrinam Sancti Petri, doctrina mea rationem & fundamentum ostendere coram universo Mundo; eamq; habere iniudicatam à quolibet, etiam à cunctis Angelis. Cùm enim* DE EA CERTVS SIM, *volo per eam & vester & Angelorum quoque, ut Paulus ait, Iudex esse: ut quisquis eam non acceptaverit, salvari non possit. Dei enim est, non mea: idcircò & iudicium meum, non meum, sed Dei est.* Sed quid si Cæsar ipse auditâ Auscultatorum relatione ac suffragio præcipiat tali ut Religionem mutet, & convictis ac persuasis Sociis accedat? Tunc ille, exemplo Primotum suorum Confessionis Augustanæ porrectorum, respondebit: *Cæsaris imperio omnibus in rebus se obtemperaturum,* QVOAD SALVA CONSCIENTIA FACERE POSSIT. Item *Opiniones suas in sacris litteris ita esse fundatas, ut neque eas abijcere, neque alios ad eas non sollicitare,* SALVA CONSCIENTIA SVA *possit.* Addet postremò: *Optare se, ut Cæsarea sua Maiestas, omnesq; Imperij Ordines, sibi certò persuadeant, se accepturum Cæsaris Decretum,* SI SALVA CONSCIENTIA VLLO PACTO LICERET. Cùm igitur *Provocantii* ignorare non possint, solemnes & usitatas Lutheranis atque adeò Confessionistis esse hujusmodi cantilenas & strophas, quid est quòd eorum nomine certamen diremptorium litis efflagitant, nec tamen procuratorium aut credentiæ litteras exhibent? Cùm enim *Confessionistarum* plerique persuasum sibi habeant, penes se solos esse veram Ecclesiam, reliquos verò suæ sectæ extraneos, signanter quoque Papistas, meros esse hæreticos; procul dubiò non deerunt inter eos permulti, qui *Provocantiorum* petitioni obstrepitando usurpent illud à nobis superiùs inculcatum: *Non est de Ecclesia totius causa adversùs hæreticos tanquam per monomachiam à quoquam decertandum.* Sanè in causis tanti momenti non præsumitur consensio, nisi exhibeatur commissio. Usque adeò autem à *Provocantijs* commissio non exhibetur, ut in toto eorum libello ne vel semel mentionetur. Quando Goliath ad monomachiam provocavit Israëlitas, dixit velut ex persona exercitûs universi: *Eligite ex vobis virum, & descendat ad singulare certamen. Si quiverit pugnare mecum, & percusserit me, erimus vobis servi: si autem ego prævaluero, & percussero eum, vos servi eritis, & servietis nobis.* Hunc saltem imitari debuissent hi nostri, ut dicerent nobis: Eligite ex vobis viros, & descendant ad Theologale certamen. Si quiverint disputare nobiscum, & superaverint nos, *Confessionistæ* fient Papistæ: si autem nos prævaluerimus, Papistæ fient *Confessionistæ.* Hoc autem adeò non dixerunt, ut ne seipsos quidem ad Papismum transituros promiserint, etiamsi inferiores disputando existerent. Quid ergo censebimus, nisi eos affectasse gloriolam disputationis, sine fructu persuasionis?

CCXLVI. His obiter animadversis, conditiones ab Adversariis præscriptas expendamus, quas Num. 21. exordiuntur his verbis: *Quum Ordinum* (Imperii) *alij Protestantium causam agant, alij contra eosdem sentiant: hoc tamen discrimine, ut nonnulli Episcopi & Prælati iuramento sint Papæ in dignitatibus sacris obstricti, nonnulli sæcularibus extra munia sacra accenseantur: ultrò patet, si causa Religionis disceptatur, illos qui iuramento Papæ,* TANQVAM PARTI, *obstringuntur, non posse non in foro, Religionis disceptandæ causâ instituendo, inter partes referri: nec Præsidibus illius fori prius accenseri debere, quàm solemniter iuramento, quo Papæ obligantur,* PER DISPENSATIONEM LEGITIMAM SOLVANTVR; *& novo iuramento ad partium rationes sine ullo hominum suæq; ipsius dignitatis respectu auscultandas, &* EX VERBO DEI CENSENDAS, *obstringantur.* Quibus verbis tres quatuorve conditiones præscribunt: primò ut Papa à ferenda sententia *tanquam pars* arceatur. Quam conditionem planiùs expresserant Num. 20. verbis istis: *Nec illi, qui Pontificis,* A PROTESTANTIBVS MVLTORVM ABVSVVM ACCVSATI, *partes tuentur, suas opiniones authoritate Pontificis,* IN IVS VOCATI, *stabilire poterunt.* HÆC ENIM EIVS AVTHORITAS IN QVÆSTIONE ALIIS EST. Superiùs item Num. 4. asseruerant, *Papam ad ferendam sententiam censeri ineptum, ut coram*

Vide Luth. in Præfat. Novi Testamenti. & Præfat. in Epist. Iacobi & lib. de Capt. Babyl. tit. de Extrema Unctione.

Vide Thom. Morum l. 1. cont. Luth. cap. 21.

Vide Cochleum lib. de Actis Luth. Anno 1522.

Vide suprà cap. 57. §. 113. 114. & 115.

Vide suprà cap. 38. §. 124.

1 Reg. 17. 8. & 9.

Conditiones disputandi.

coram facie Ecclesia ob tyrannidem & dominatum affectatum, *atque ob varios in Religione abusus*, *vocatum ad Iudicium*. Secundò, ut Episcopi cæterique Prælati juramento obstricti Pontifici dispensativè solvantur, priusquam in Auscultatorum numerum coaptentur. Tertiò, ut iidem novo juramento ad suffragandum sine partium studio obstringantur. Quartò demum, ut ad partium rationes *ex Verbo Dei censendas* eodem juramento ligentur. Ubi per *Verbum Dei* solam Scripturam sacram intelligunt, prout inferiùs Num. 30. apertè indicant, & nos superiùs cap. 43. §. 138. observavimus. Circa primam conditionem recolenda sunt quæ de supremi Judicis authoritate in decidendis controversijs, etiam seipsum concernentibus scripsimus cap. 57. §. 181. & rursùs cap. 71. §. 230. ubi quanta absurditatum portenta ex contraria *Protestantiorum* prætensione consequantur ostendimus. Recolenda præterea sunt quæ eodem cap. atque §. dicta sunt de *Arianis*, *Macedonianis*, *Nestorianis* & *Entychianis*, item de *Donatistis* & *Luciferianis*; quos non alij quàm ij ipsi quos accusaverant condemnarunt. Recolenda denique sunt quæ cap. 74. §. 241. ex Constantino Magno Imperatore retulimus, quibus liquidò perspicitur quàm temerè & insolenter *Provocantij* præsumant Summum Ecclesiæ Præsulem coram tribunali Cæsareo sistere velut reum violatæ Religionis: cùm Magnus Constantinus disertè pronuntiaverit, ne particularium quidem Episcoporum causas, etiam personales; ad suum deferendas esse tribunal. Cujus vestigijs insistens Basilius Imperator in Oratione habitâ in Synodo VIII. generali, ait inter alia: [z] Nullo modo Laicis li„cet de Ecclesiasticis causis sermonem move„re, neque penitùs resistere integritati Ec„clesiæ, & universali Synodo adversari. Hoc „enim investigare & quærere, Patriarcharum, „Pontificum, & Sacerdotum est, qui regi„minis officium sortiti sunt, qui sanctificandi, „qui ligandi & solvendi potestatem habent, „qui Ecclesiasticas & cælestes adepti sunt cla„ves: NON NOSTRUM, qui pasci debemus, „qui sanctificari, qui ligari, vel à ligamento „solvi egemus. Quantacunque enim Religio„nis & Sapientiæ Laicus existat, vel etiam si „universâ virtute interiùs polleat, donec Lai„cus est, OVIS VOCARI NON DESINET. Rursùs „quantâcunque sit Episcopus irreverentiâ & „irreligiositate plenus, & nudus omni vir„tute, donec Antistes est, & veritatis verbum „rectè prædicaverit, PASTORIS mentionem, „& dignitatis damna non patietur. Quæ ergo „nobis ratio est, IN ORDINE OVIUM CON„STITUTIS, PASTORES SUBTILITATE VER„BORUM DISCUTIENDI, ET EA QUÆ SU„PER NOS SUNT QUÆRENDI ET AMBIEN„DI? Oportet Nos cum timore & fide sin„cerâ hos adire, & à facie eorum vereri; cùm „sint Ministri Domini Omnipotentis, & hu„jusmodi formam possideant: & nihil ampliùs „quàm ea quæ sunt nostri ordinis requirere. „Nunc autem videmus adeò multos MALI„TIA IN INSANIAM ACCENDI, ut obli„viscentes proprij ordinis, & QUOD PENES „SINT NON COGITANTES, LEGEM PONE„RE VELINT OCULIS; non ut natura se ha„bet, sed ut ipsi cupiunt: & singuli AD AC„CUSANDUM QUIDEM MAIORES EXISTUNT „SEMPER PROMPTISSIMI, AD CORRI„GENDUM AUTEM QUIDQUAM EORUM IN QUIBUS ACCUSANTUR PIGERRIMI". Perpendant ista *Confessionistæ*, & videant quàm patenter Cæsareæ Sanctioni contraveniant, dum Summum Antistitem accusare; & ad Laicum Cæsaris forum pertrahere judicandum contendunt. Qua in re tripliciter sine dubio exorbitant: primò quòd cùm ipsi jam declarati sint hæretici; accusationem adornent adversùs Sacerdotem Catholicum: [A] Nullo modo (aie„bat olim Augustinus) possumus contemne„re quod PRESBYTERO videntur objicere: „tantùm si Catholici sunt, qui objiciunt. „Nam HÆRETICORUM ACCUSATIONES AD„VERSUS CATHOLICUM PRESBYTERUM „ADMITTERE NEC POSSUMUS NEC DE„BEMUS". Secundò quòd non qualemcunque Presbyterum, sed & Episcopum; nec qualemcunque Episcopum; sed primæ Sedis Antistitem, totius Christiani gregis Pastorem, cui Christus ipse sine limitatione vel exceptione ait, *Pasce oves meas*, in judicium accersant: cùm ante tot sæcula Synodus Sinuessana trecentorum Præsulum concordi denunciatione exclamaverit: *Prima Sedes à nemine iudicatur.* Et ne fortè quis putaret à generalitate vocis, *Nemine*, Imperatorem censeri exceptum, attendat ad Canonem ultimum Synodi Romanæ 2. sub Sylvestro Papa habitæ, cui non solùm ducenti octoginta quatuor Episcopi, cum multis Presbyteris & Diaconibus, sed ipse quoque Constantinus Magnus, & mater ejus Helena, subscripserunt. Sic autem ibi legitur: *Nemo iudicabit primam Sedem, quoniam omnes Sedes à prima Sede iustitiam desiderant temperari*: NEQUE AB AUGUSTO, NEQUE A REGIBUS, *neque ab omni Clero*; *neque à populo Iudex iudicabitur*. Quid ergo, dicet aliquis, Primæ Sedis Antistes nulli redditurus est actionum suarum rationem? Redditurus est prorsùs, sed Deo, non Judici humano: [B] Aliorum fortè hominum causas „(ait Ennodius Ticinensis) Deus voluerit „per homines terminare; Sedis illius Præsu„lem suo, sine quæstione, reservavit arbitrio. „Voluit Beati Petri Apostoli Successores cæ„lo tantùm debere innocentiam, & subtilis„simi discussoris indagini inviolatam exhibe„re conscientiam. Nolite æstimare eas animas

Marginal notes: De condit. 1. — Z. Basil. Imp. in Synodo VIII. Act. 10. — A. Aug. Epist. 1. — Synodus Sinuessana. — Synod. Rom. 2. sub Sylvestro 1. — Praeoccupatio. — B. Ennod. in Apolog. pro Symmacho Papa.

„ de inquisitoribus non habere formidinem, „ quas Deus præ cæteris suo reservavit examini. Non habet apud illum reus de allegationis nitore subsidium, quando ipso factorum utitur teste, quo Judice". Hæc ille: cujus authoritatem ne fortè quis spernendam existimet, meminerit ex dictis superiùs cap. 33. §. 107. Apologeticum istum Ennodij libellum unde hæc transcripsimus, approbatum esse in Synodo Romana 218. Episcoporum sub Symmacho Papa habitâ. Tertiò demum exorbitarunt *Provocantii*, præsumendo personam sacram sistere Tribunali Cæsareo judicandam in materia Religionis: prout patet partim ex dictis cap. 74 §. 241. partim ex hac Ambrosij apostrophe ad Valentinianum Imperatorem: C. Noli te gravare, Imperator, ut „ putes te in ea quæ divina sunt, Imperiale „ aliquod jus habere. Noli te extollere, sed „ si vis diutiùs imperare, esto Deo subditus. „ Scriptum est: *Quæ Dei, Deo; quæ Cæsaris*, „ *Cæsari*. Ad Imperatorem Palatia pertinent, „ ad Sacerdotem Ecclesiæ. Publicorum tibi „ mænium jus commissum est, non Sacrorum". Rursùs in Orat. adversùs Auxentium, non dubitat dicere Arianos pejores esse Judæis tentantibus Christum super solutione tributi facienda Cæsari, quòd vellent causam Ecclesiæ ad consistorium Cæsaris pertrahere: " Videte (inquit) quanto pejores Ariani sunt, „ quàm Judæi. Illi quærebant, *utrùm solvendum* „ *esset Cæsari ius tributi*? Isti volunt Imperatori dare jus Ecclesiæ". Præmiserat quoque ibidem sub initium, cùm citatus fuisset ad disceptandum de causâ Ecclesiæ ac Religionis in consistorio Imperatoris: " Ad palatium „ Imperatoris irem libenter, si hoc congrueret „ Sacerdotis officio, ut in palatio magis certarem, quàm in Ecclesia. Sed in Consistorio non reus solet Christus esse, sed Judex. „ Causam fidei in Ecclesia agendam quis abnuat"? Et inferiùs iterùm versùs finem: " Dicimus (inquit) ijs qui nobis de Imperatore invidiam faciunt: *Solvimus quæ sunt* „ *Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo*. Tributum Cæsaris est, non negatur: Ecclesia Dei „ est, Cæsari utique non debet addici; quia „ jus Cæsaris esse non potest Dei templum. „ Quod cum honorificentia Imperatoris nemo „ dictum potest negare. Quid enim honorificentius, quàm ut Imperator Ecclesiæ filius „ esse dicatur? Quod cùm dicitur, sine peccato dicitur, cum gratia dicitur: Imperator „ enim bonus INTRA ECCLESIAM, NON SUPRA ECCLESIAM EST". In Epistola item ad ipsum Imperatorem Valentinianum de eadem materia tractans: D. Quando audisti (in- „ quit) Clementissime Imperator, in causa „ fidei Laicos de Episcopis judicasse? ita ergo „ quâdam adulatione curvamur, ut Sacerdo- „ talis juris simus immemores; & quod Deus „ donavit mihi, hoc ipse alijs putem esse credendum? Si docendus est Episcopus à Laico, quid sequetur? Laicus ergo disputet, „ & Episcopus audiat: Episcopus discat à „ Laico. At certè si vel Scripturarum seriem „ divinarum, vel vetera tempora retractemus, quis est qui abnuat, in causa fidei, in „ causa, inquam, fidei, EPISCOPOS SOLERE „ DE IMPERATORIBUS CHRISTIANIS, NON „ IMPERATORES DE EPISCOPIS JUDICARE"? Patet ergo verum esse ac planum, quod de *Provocantijs* nostris superiùs dixeramus, Eos nimirùm tripliciter in præscribenda hac prima conditione peccasse.

C. Ambros. Epist. 14 aliàs 33. ad Marcellinam Sororem

Mat. 22. 21.

Vide suprà c. 72. §. 235.

D. Idem Epist. 13. alias 32. ad Valentinianum Augustum.

Preoccupatio.

CCXLVII. Jam procedamus ad reliquas tres conditiones ibidem ab eisdem præscriptas. Secunda itaque conditio est, ut Episcopi & Prælati à juramentis quibus Papæ obstringuntur solvantur, priusquàm in Auscultatorum numerum coaptentur. Hujus porrò conditionis ineptia haud paucioribus ex capitibus ostendi potest, quàm præcedentis: Primò namque cùm juramenta ritè emissa nequeant sine justæ necessitatis aut piæ utilitatis interventu relaxari; superiùs autem per plura capita tam rationibus quàm authoritatibus & experimentis monstratum sit, nullam subesse necessitatem aut utilitatem ineundi cum Lutheranis publicam disputationem, sed superfluum potiùs id fore ac noxium: planum profectò fit, ejusmodi relaxationem nullatenùs debere fieri, nec posse. Secundò inferiores Ecclesiæ Prælati, secluso etiam omni adjectitio juramento, jure ipso divino humanitùs indispensabili subesse ac subjacere tenentur pastorali directioni ac gubernio ejus, cui non solùm dictum est, *Pasce agnos meos*, sed prætereà, *Pasce oves meas*: E. Jam non *agnos* (inquit Ambrosius) ut primò, quodam lacte „ vescendos; nec *oviculas*, ut secundò: sed *oves* „ *pascere* jubetur, perfectiores ut perfectior gubernaret". Episcopi itaque ac Prælati, hujus suæ subjectionis probè conscij, non desinent observare Pastoris sui nutum, etiamsi relaxetur emissum ab eis juramentum: scientes nimirum scriptum esse divinitùs, *Obedite Præpositis vestris, & subiacete eis*. Quid igitur proderit adjectitij juramenti relaxatio, ubi remanet altera divini Juris obligatio? Tertiò cùm ipse Papa non sit sibi ullo juramento saltem indispensabiliori obstrictus, quàm inferiores Prælati ei: cur ipsum omnimodè excludunt, cùm istos relaxato saltem juramento non respuant? An quia Papa gerit personam Rei, quem *Provocantij* accusare intendunt? Sed nunquid etiam Episcopi, & reliqui Prælati ei adhærentes, similiter Rei sunt & judicialiter conveniendi? Meminerint *Provocantij* se in illo ipso libello superiùs Num. 5. scripsisse: *Non sufficit, provocare*

De condit. 2

Vide superiùs cap. 42. usque ad 65.

Io. 21. 16. & 17.

E. Ambros. lib. 10. in cap. 24. Lucæ.

Hebr. 13. 17.

Preoccupatio.

Num. 5.

vocare ad Concilium Tridentinum, tanquam œcumenicum & infallibile. Nam totum hoc, quantum quantum fuit, exclusis contradicentibus, celebratum est ab illis, qui omnium illorum abusuum & errorum à Protestantibus REI FACTI SUNT, *ob quos vitandi sunt.* Quis autem nesciat Concilium Tridentinum ab Episcopis & Prælatis Papæ cohærentibus fuisse celebratum? Hi igitur, perinde ac Papa, *à Protestantibus Rei facti sunt.* Si dicant non esse easdem personas. Idem & ego dicam de Papa. Si ergo omnimodè exclusum volunt Papam, cur non similiter Episcopos ac Prælatos Papales? Quartò si qui sunt *Confessionistæ* juramento obstricti suæ Sectæ, vel Superintendenti Ministello; æquumne fuerit ut hi sic obstricti in Auscultatorum numerum admittantur, & Papæ obstricti repellantur? Sed nimirum *Provocantij* similes sunt monoculis: ab uno latere acutè perspiciunt, ab altero prorsùs cæcutiunt. Quintò cur potiùs Episcopos & Prælatos indispensatos repellunt, quàm ipsum Cæsarem? An nesciunt hunc, perinde ac illos, juramento obstrictum esse Pontifici? Jurat quippe in sua inauguratione, *Se fidei Catholicæ Decreta staturum, Ecclesiam defensurum, justitiam administraturum, Imperium restauraturum,* PAPÆ DEBITUM ANTIQUUMQUE HONOREM EXHIBITURUM, *pupillorũ, viduarum, ac calamitosorum hominum defensorem futurum.* Quòd si contingat eum supremâ Augustali coronâ redimiri, jurat in hunc tenorem: F. *Ego N. Romanorum Rex, annuente Domino futurus Imperator, promitto, spondeo & polliceor, atque* IURO *coram Deo, & Beato Petro, Me de cætero Protectorem, Procuratorem, & defensorem fore* SUMMI PONTIFICIS, ET HUIUS SANCTÆ ROMANÆ ECCLESIÆ, *in omnibus necessitatibus & utilitatibus suis, custodiendo & conservando possessiones, honores, & iura eius, quantum divino fulsultus adiutorio fuero, secundùm scire & posse meum, rectâ & purâ fide. Sic me Deus adiuvet, & hæc sancta Dei Euangelia.* Si Cæsar alterutro vel utroque isto juramento obstrictus possit Judicem inter Papam & Protestantes agere, cur Episcopi & Prælati consimili vinculo ligati nequeant inter Auscultatores considêre? Nunquid credibile est, *Provocantios* idcircò Cæsarei juramenti relaxationem subticuisse; ut si contingat Cæsarem auditis Auscultatorum suffragijs proferre in eos sententiam condemnationis, in promptu habeant reservatam ansam cavillationis? Tertia conditio à *Provocantijs* præscripta est, ut ijdem Episcopi & Prælati novo juramento arctentur *ad partium rationes sine ullo hominum suæq; ipsius dignitatis respectu auscultandas.* Hìc planè ostenderunt se hebetes, quantumlibet affectent videri perspicaces. Cur enim aliam conditionem non addiderunt, quâ sufficienter præcaverent, ne Episcopi illi & Prælati super hoc juramento, sicut super præcedenti, dispensationem peterent vel obtinerent. Nam cùm supponant præcedentis juramenti ligamen posse legitimâ dispensatione dissolvi; cur non adverterunt etiam hoc secundum juramentum eâdem authoritate eademque facilitate posse laxari? Hìc profectò *Defecerunt scrutantes scrutinio*: nisi fortè de industria prætermiserint etiam hanc cautelam, ut habeℓent post damnationem hinc quoque cavillandi ansam. Quarta conditio ab eis præscripta est, ut Auscultatores omnia rationum momenta *ex Verbo Dei censeant.* De hac conditione sat crebrò in præcedentibus disseruimus. Recoli signanter possunt dicta cap. 20. 43. 44. 45. 46. item cap. 50. §. 161. Quibus hìc quædam addenda breviter sunt: Primum est, iniquè hanc conditionem à *Provocantijs* præscribi, propterea, quòd cùm notorium sit controverti inter nos & ipsos utrum sola Scriptura Sacra (quam nomine *Verbi Dei* intelligunt) sit norma credendi, & principium de quæstionibus Religionis disputandi; ausint tamen à nobis exigere ut antequam disputationem cum eis ineamus, in ipsorum hac de re sententiam transeamus; reliqua omnia Theologicarum disputationum principia abdicando, & unicum ipsis placitum amplectendo. Nimis profectò delicatus est miles, qui ante pugnam vincere, ante prælium postulat triumphare. Sed nimirum hanc praxin didicere *Provocantij* ex suo Luthero, qui apud Erasmum superiùs aiebat Catholicis abs se ad pugnam provocatis: G. *Deponite quicquid armaturæ suppeditant orthodoxi Patres, Theologorum Scholæ, authoritas Conciliorum & Pontificum, consensus tot sæculorum, ac totius populi Christiani. Nihil recipimus, nisi Scripturas: Sed sic, ut penes nos solos sit certa authoritas interpretandi* &c. Asserunt, & quasi jactant *Provocantij* in suo libello Num. 19. *Protestantes semper provocare ad Scripturam Sacram, tanquam* UNICUM *veritatis cælestis principium, iuxta quod omnis Ecclesia iudicari debeat.* Et inferiùs Num. 21. *Hoc primum &* UNICUM *fidei principium cui parti salvum & illibatum est, nec dissentit primitiva Ecclesia in primis sæculis, illa procul dubio prævalebit.* Super quibus recolantur dicta à nobis superiùs cap. 43. per totum. Nunc satis fuerit indicasse, quàm insulsè præscribant pro lege disputandi, id quod inter partes capitaliter controvertitur. Nunquid hæc est fallacia petitionis principij? Secundum denique est, *Provocantios* hìc iterum suam apertè prodere inconstantiam, dum ex una parte volunt omnia *ex Verbo Dei esse censenda*, hoc est, ex Scriptura Sacra: ex altera verò parte præscribunt inferiùs, *Initium disceptationis* DE SCRIPTURA *fieri posse, & huic de Scriptura* QUÆSTIONI *subinde coniungi posse quæstiones de Ecclesia.* Si enim Scriptura in quæstionem vocanda, & disceptationi subijcienda est, & quidem ita ut *initium disceptationis de ea faciendum sit*; quomodò

partium

Marginalia: Præoccupatio. — Vide. Pontum Heut. lib. 8. Rerum Austriacarum c. 10. — F. Clementina unica de Iureiurando. Vide Pontificale Romanum, & cap. Tibi Domino, Dist. 63. — Conditio 3. — Ps. 63. [7] — Conditio 4. — G. Lutherus suprà hic cap 44. §. 143. — Num. 19 — Num. 21 — Num. 29

partium rationes ex ipsa censendæ erunt. Nunquid superiùs Num. 20. præmiserant, *Nec illi qui Pontificis, à Protestantibus multorum abusuum accusati, partes tuentur, suas opiniones authoritate Pontificis, in ius vocati, stabilire poterunt:* HÆC ENIM EIUS AUTHORITAS IN QUÆSTIONE *Alijs Est*? Si ergo etiam Scripturæ authoritas in quæstione est, & idcircò *initium disceptationis de ea faciendum est*; quomodò vel disputatores poterunt opiniones suas authoritate ipsius stabilire, vel Auscultatores ex ipsâ rationes partium censere? Rursùs ex adverso, si Disputatorum opiniones authoritate Scripturarum stabiliendæ, & partium rationes ex Scripturis per Auscultatores censendæ sunt; quomodo *initium disceptationis de Scriptura fieri poterit?* An fortè sicut Ariani commenti sunt Verbum Verbi, ita Lutherani commenturi sunt Scripturam Scripturæ? [H] Quomodo potest fieri (inquit Augustinus) ut Verbum Dei factum sit, quando *Deus per Verbum fecit omnia*? Si & Verbum Dei ipsum factum est, per quod aliud Verbum factum est? Si hoc dicis, quia hoc est VERBUM VERBI, per quod factum est illud; ipsum dico ego unicum Filium Dei. Si autem non dicis VERBUM VERBI, concede non factum, *per quod facta sunt omnia*. Dicamus igitur & nos *Provocantys* de Scriptura Sacra, quæ est etiam Verbum Dei, licet externum & temporaliter prolatum: Quomodo potest fieri ut Scriptura Sacra disceptationi vel controversiæ subijciatur, cùm juxta vos per ipsam disceptationes omnes ac controversiæ censeri ac decidi debeant? Si ipsa divina Scriptura in disceptationem tanquam rea vocetur, per quam aliam Scripturam controversia dirimetur, cùm nulla sit totius Scripturæ pars quæ alicui controversiæ obnoxia esse nequeat? Si hoc dicitis, quia hæc est *Scriptura Scripturæ*, per quam controversia de Scripturis mota decidetur; non ergo finalis controversiarum Judex erit controversibilis Scriptura, sed commentitia illa vestra *Scriptura Scripturæ*. Si autem non dicitis *Scripturam Scripturæ*, dicite potiùs incontroversibilem, quam controversiarum cunctarum contenditis esse Judicem. Sed quia hoc dicere non potestis, reclamante omnibus notissimâ experientiâ; cogimini profectò, velitis nolitis, fateri, necessarium esse in Ecclesia alium Judicem præter Scripturam, qui controversias decidat de ipsa etiam motas Scriptura. Quòd si hunc Judicem adhuc ignoratis, attendite quid dictum sit veteri Dei populo, *Cui omnia in figura contingebant*: quid, inquam, ei dictum sit de Cathedra Moysi, [I] *Cui*, ut Augustinus perhibet, *successit cathedra Christi*; atque adeò Cathedra Vicarij Christi. Attendite ergo quod scriptum est: *Si difficile & ambiguum apud te Iudicium esse perspexeris inter sanguinem & sanguinem, causam & causam, lepram & lepram; & Iudicum intra portas tuas videris verba variari: surge, & ascende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus: Veniensq; ad Sacerdotes Levitici generis, & ad Iudicem qui fuerit illo tempore, quæres ab eis: qui indicabunt tibi Iudicij veritatem. Et facies quodcunque dixerint qui præsunt loco quem elegerit Dominus, & docuerint te iuxta legem eius; sequerisq; sententiam eorum: nec declinabis ad dexteram, neque ad sinistram. Qui autem superbierit, nolens obedire Sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, & Decreto Iudicis, morietur homo ille, & auferes malum de Israel.*

H. Aug. Tract. 1. in Ioan.

Io. 1. 3.

1. Cor. 10. 11.

I. Aug. Concione 1. in Ps. 36.

Deu. 17. 8. & seq.

CAPUT

CAPVT LXXVII.

Provocantii, *æquiparando* Confeſſionem Auguſtanam *canonibus Tridentinis*, *imitantur Philiſthæos*, *conſtituentes Idolum ſuum* Dagon, *juxta Arcam Dei Iſraël.* Auguſtana Confeſſio *variis adulterationibus defor mata evaſit tandem in malè conciliatam Chimæram. Alexandri Magni generoſitas dedignantis agonizari niſi cum Regibus.* Confeſſioniſtis *accommodatur adagiale dicterium*, Tanti vitrum, quanti margaritum. *Eliditur eorum cavillatio adversùs Tridentinam Synodum, tanquam non Cæſareâ, ſed Pontificiâ authoritate indictam. Oecumenicas omnes Synodos, etiam à* Provocantiis *admiſſas, Papali authoritate fuiſſe principaliter indictas. Cur in veterum indictione Conciliorum implorata & adhibita fuerit opera Imperatorum? Ad* Provocantiorum *hæreticum* Quare? *reſpondetur per Catholicum* Quia. *Ex inſulſitate & inacceptabilitate conditionum à* Provocantiis *præſcriptarum conficitur, non eos ſtudere diſcordiarum exterminationi, ſed perpetuationi. Catholicorum finalis apoſtrophe ad ipſos.*

CCXLVIII Poſtquam *Provocantij* conditiones diſputandi jam memoratas ac diſpulſas præſcripſiſſent, & Scripturam Sacram denuò tanquam unicam *credendorum & agendorum normam* inculcaſſent, ad materiam diſputatione ventilandam transeuntes ſubdiderunt in ſuo libello: *Ex una igitur parte*, IUXTA HOC SCRIPTURÆ PRINCIPIUM, *in Iudicium vocandum eſt* CONCILIUM TRIDENTINUM, *Ex altera* AUGUSTANA CONFESSIO. *Hæc enim duo* SYMBOLA *ſunt, de quorum veritate agitur.* Ex hiſce eorum verbis occaſionem ſumpſimus, in titulo hujus Operis, ad vocem, *Lutheranorum*, addendi illa verba, *Auguſtanæ Confeſſionis Symbolum profitentium.* Non contenti igitur hi imitari *Goliathum*, provocando Catholicos ad ſingulare certamen, etiam *Symbolum* ſuum audent æquiparare *Symbolo* Catholicorum, *Auguſtanam* ſcilicet *Confeſſionem*, *Concilio Tridentino*; Lutherum & Melanchonem illius authores, tam numeroſo Epiſcoporum aliorumque Prælatorum ac Doctorum Tridenti conſidentium conſeſſui; ipſum denique Lutherum *Auguſtanæ Confeſſionis* approbatorem, Apoſtolico Præſuli Tridentinæ Synodi Confirmatori. De Philiſthæis legimus, quòd cæſo quondam Iſraëlitarum exercitu, *Tulerint arcam Dei, & intulerint eam in templum Dagon* (Idoli nimirum ſui) *& ſtatuerint eam iuxta Dagon.* Nondum Lutherani ullam victoriam de Catholico exercitu reportarunt, ſed extremam cladem à Tridentinis Patribus paſſi fuerunt: & tamen ſic proſtrati adhuc audent Idolum ſuum, juxta Arcam Dei ſtatuere, hoc eſt, *Auguſtanam Confeſſionem* canonibus Tridentinis æquiparare. *Idolum* dixi, quia à Lutheranis velut divinum quiddam ſuſpicitur, cùm nihil aliud ſit, ſi Poſſevino credimus, quàm [R] *Malè conciliata Chimera.* Præmiſerat idem author ſuperiùs cap. 15. *Etſi nomine* CONFESSIONIS AUGUSTANÆ *Septentrionalium aures ita perſonant, ut nemini ferè venire poſſit in dubium eane fuerit aliquid; rectiſſimè tamen ambigi ac quæri poteſt, an quidquam reverà fuerit?* Rationes dubitandi videri poſſunt apud ipſum ibidem, & cap. ſequenti. Non equidem ambigendum eſt, exhibitam fuiſſe Cæſari in Comitiis Auguſtanis quandam fidei Proteſtanticæ formulam ibidem à Cæſare & Catholicis Proceribus reprobatam. Eam tamen poſtmodùm à Proteſtantibus mutatam, transformatam, verſam, converſam, perverſam, depravatam fuiſſe, haud dubium eſt: ita ut non de nihilo eam Poſſevinus *Malè conciliatam chimæram* appellarit. Videat Lector, quæ de variis in ea factis mutationibus ac depravationibus ſcribit R.mus Lindanus in ſuo Apologetico ad Germanos, tum alibi ſparſim, tum ſignanter tomo 2. cap. 13. & duobus ſequentibus: ubi pro ratione ſcientiæ aſſeverat ſe vidiſſe autographum exemplar Cæſari traditum, & Bruxellæ in Archivis Cæſareis repoſitum, ex cujus collatione manifeſtum ſit quàm multipliciter poſteriora exemplaria ab illo primo diſcordent. Ejuſdem præterea diſcordiæ teſtes ibidem ſuperiùs adducit Weſalium & Coch-

Margin notes: Num. 22. De condit. 5. — 1. Reg. 5. 2. — R. Poſſevin. in Biblioth. ſelecta Tomo 1. l. 7. c. 17. — Lindanus. — Weſalius. Cochlæus. Hoſius.

& Cochlæum in libello cui titulum communi opera fecêre, *Brevis ad singula Confessionis Augustanæ puncta responsio.* Videri in eandem quoque rem possunt quæ scribit Cardinalis Hosius in Epistola ad Ducem Brunswicensem. Quòd si quis ipsos *Protestantios* huic veritati testimonium perhibentes audire aveat, reperiet Clebitium, lib. de Victoria & Ruina papatûs Saxonici, scribentem : *Non expedit coram populo recensere, quoties, & quomodò Confessio Augustana sit emendata.* Reperiet item Musculum in Colloq. Hertzberg. fatentem, *Augustanam Confessionem duodecies ante annum 1578. fuisse mutatam.* Ex quibus liquidò patet, quàm appositè usurpare queant *Confessionistæ* illud Hilarii : [L]"Annuas atque menstruas fides decernimus, „ decretis pœnitemus ; defendimus, defensas „ anathematizamus : aut in nostris aliena, aut „ in alienis nostra damnamus ; & *mordentes invicem, iam absumpti sumus ab invicem* ". Liquidò pariter conficitur, non malè Possevinum suprà cap. 15. in fine conclusisse dicendo : " Quamobrem non CONFESSIO, sed inficiatio, at„que negatio Euangelicæ, avitæ, Christianæ, „ ac verè AUGUSTANÆ fidei, optimo jure vocanda est ". Hanc itaque *malè conciliatam chimæram*, hoc Philisthæorum idolum, hanc annuam vel menstruam fidem, hunc ursinum catulum toties delambitatum, repolitum, reformatum, interpolatum, transmutatum, audent *Provocantij* Decretis & Canonibus Oecumenicæ Synodi Tridentinæ, tanquam Fidei Symbolum Symbolo conferre & coæquare. Nonnihil tamen de sua præfidentia remittere videntur, dum inferiùs Num. 27. scribunt: *Quæstiones sumantur ex Decretis Concilij Tridentini, & ex Articulis Augustanæ Confessionis*, PROUT ILLI EXPLICATI SUNT IN FORMULA CONCORDIÆ. Quo finali additamento satis indicant, se nequaquam suscipere patrocinium illorum Articulorum prout simpliciter jacent in variis editionibus, tam à primo exemplari quàm inter se discordibus ; sed *prout explicati sunt in formula concordiæ.* Timent enim ne vel ipsâ editionum varietate confundantur, vel fortè etiam ipsâ autographi (quod Bruxellæ asservari audivimus mox ex Lindano) exhibitione redarguantur. Verùm sive *Augustana Confessio* secundùm originalem tenorem, sive secundùm subsequentem quamcunque interpolationem, sive secundùm traditam in formula concordiæ explicationem spectetur, nullo modo rerum ratio patitur, ut Concilio Tridentino comparetur aut supparetur. Si Alexander Magnus Olympicum agonem subire recusavit, eò quòd non Reges sed inferioris sortis athletas habiturus ibi esset antagonistas : quanto potiori jure Oecumenica Synodus, cum reprobato apostatarum Symbolo in certamen descendere dedignabitur ? Non verentur quidem Lutherani *Augustanam* suam *Confessionem* Symbolis Niceno & Athanasiano conferre, prout cap. 16. §. 55. vidimus: non verentur quoque eandem quatuor primis Oecumenicis Synodis, quas suscipere se ac suspicere profitentur, comparare: Sic enim author prioris illius comparationis alibi scribit : [M] *Hæc* CONFESSIO *dicta est* AUGUSTANA, *à loco exhibitionis & promulgationis, qui fuit Urbs præclara* AUGUSTA VINDELICORUM : *sicut Concilium Nicenum dicitur à* NICEA ; *Chalcedonense, à* CHALCEDONE ; *Constantinopolitanum, à* CONSTANTINOPOLI ; *Ephesinum, ab* EPHESO". Sed absit ut in filijs Ecclesiæ ita intelligentiæ caliget obtutus, ut *Confessionistarum* Symbolum, Lutheri ac Melanchthonis adulterinum fœtum, monstrosam malèque conciliatam Chimæram, Cæsareo Pontificioque judicio reprobatam; aut in ordinem Oecumenicarum Synodorum subvehant, aut ad ordinem usq; ipsius Oecumenicæ ullam Synodum deprimant. Absit omninò ut occasionem præbeant usurpandi de se proverbiale istud Tertulliani dicterium, [N] *Tanti vitreum, quanti verum Margaritum.* [O] Quo dicto (inquit „ Pamelius) summa rerum inæqualitas signifi„ catur. Margaritarum enim, aliàs unionum, „ summû inter gemmas est pretium, vitri vilis„ simum : quod tamen margaritam mentiri potest, & imperitis imponere". Ecce mentiri vitrum potest margaritam, esse non potest margaritam: apparere potest margarita, sed apud imperitos par esse nequit margaritæ apud peritos." *Confessionistis* tanti sit vitrum Augustanum, quanti margaritum Tridentinum ; sicut Philisthæis tanti Dagon, quanti Arca Dei Israël. Sed quemadmodùm Israëlitæ nefas prorsùs reputassent coæquare Dagon Arcæ, ita Catholicæ mentes sine horrore ferre nequeunt æquiparari Articulos Augustanos canonibus Tridentinis: illi namque ab Ecclesia sunt explosi, isti ab eadem comprobati. Cùm enim utrorumque materiæ juxta seipsas fuissent dispositæ, ac maturè discussæ, non ancipiti victoriâ nec dubio dirempta est fine discussio ; ut adhuc nobis de iniquissimæ comparationis insolentiâ certandum sit. Prostrata est inimica acies, bellum confectum est: victores sumus per illum, *qui fecit potentiam in brachio suo, dispersit superbos mente cordis sui.* Quid de elisarum argumentationum ratiunculis fracta student arma colligere? Quid cineres extincti dogmatis resovendo, deficientis fumi nidorem in redivivam flammam conantur accendere ? Cur Hierichontinos muros *Sacerdotalium tubarum clangore subversos*, vesano molimine nituntur restruere ? Cur ipsam Hierichontem *anathemati traditam*, impendente maledictione gestiunt resuscitare ? *In tempore illo* ait sacer textus, *imprecatus est Iosue, dicens : Maledictus vir coram Domino, qui suscitaverit & ædificaverit civitatem Hiericho.* Quid est

Clebitius.

Musculus.

L. Hilar. lib. ad Constantium Imp.

Gal. 5. 15.

Possevinus.

Num. 27.

Vide Plutarch in vita Alexandri sub initium

M Christian. Matth 14. Theat Hist. pag. 742.

N. Tertull. ad Martyr. c. 4. Vide Hier. Epist. 8.

O. Pamel. in Proverb. Tertullian. Num. 177.

Vide Prosp. l. cont. Collat. c. 11. Luc. 1. 51.

Ios. 6. 20.

Ibid v. 17.

Ibid v. 25. & 26.

Hiericho, nisi unaquælibet earum munitionum, de quibus ait Apostolus: *Arma militiæ nostræ non carnalia sunt, sed potentia Deo ad destructionem munitionum.* Harum quamcunque, Sacerdotalium buccinarum concentu destructam, & anathemati traditam, quisquis denuò suscitare & ædificare tentaverit, maledictioni subjacens, *In primogenito suo fundamenta illius faciet, & in novissimo liberorum ponet portas ejus.* Hoc est: [P] Primum filiorum in „fundatione nefariæ civitatis, & novissimum „in portarum positione amittet: quia fun„damenta fidei, à quibus bona ædificia in„choare; & claustra bonæ actionis, quibus perfici deberet, perdet". Sive, ut alius quidam celebris Tractator explanat: [Q] Per hanc „culpam amittet & quod primùm acceperat, „donum naturæ; & quod ultimùm, donum „gratiæ: ut jam illi ad salvationem nihil va„leat utrumque. Sed & cuncta quæ illius sunt, „igne consumentur: dum corpus ejus, & ani„ma, & quicquid in utroque possidet, gehennali conflagratione comburentur".

2. Cor. 10. 4.

Jos. 6. 26.

P. Rabanus in l. 3 Regum c. 16.

Q Hugo Victor. lib. 4. Allegor. in Josue c. 3.

CCXLIX. Sed *Provocantii* nostri obtendunt, Hierichontis suæ muros Tridentinorum Præsulum tubis non potuisse subverti: *Præsertim, quia Concilium illud authoritate non Cæsaris, uti quondam, sed Papæ convocatum, nec Oecumenicum fuit, nec liberum, nec bono Reipubl. Christianæ, sed tantùm ad majestatem Romanæ curiæ stabiliendam congregatum.* Contra hanc eorum cavillationem tam multa in præcedentibus dicta sunt, ut supervacaneum videatur, vel eadem repetere, vel alia superadjicere. Dicamus igitur *Confessionistis*, quod Augustinus similiter cavillantibus ait Donatistis: [R] Qui sine studio par„tium judicat, eligat quibus credat, utrùm Ju„dicibus sententias proferentibus, an litigato„ribus contra quos prolatæ sunt, litem finire „nolentibus. Certè Orbis terrarum Judicibus „credidit: qui autem Donatistis (*Confessionistis*) „consentiunt, eosq; defendunt, fatentur se illius „Ecclesiæ esse, quæ causam suam, qualiscunque „illa fuerit, non potuit tamen in tot discepta„tionibus obtinere, & eorum adversùs Judi„ces murmura & crimina, credulâ vanitate sus„cipiunt. Qua in re si innocentes se dicunt, & „eos quos superatos scimus: quantò innocen„tiores sunt, qui temerè aliquid mali de ipsis „Judicibus credere nolunt, de quibus necesse est „ut qui victi fuerant conquerantur? Non so„lùm enim qui bonam causam perdidit, de ini„quo, vel tardo, vel negligente Judice queritur; „sed etiam qui justissimè victus est, eâ cæcitate „de innocente Judice murmurat, quâ cæcitate cum innocente adversario litigabat". Addamus & illud ejusdem lib. 3. contra Crescon. cap. 61. " Ubi Judices esse omnes non possu„mus, meliùs his qui esse potuerunt Judici„bus credimus, quàm credendo Litigatori„bus victis, quorum esse Judices non potuimus, de ipsis Judicibus judicare audeamus". Fingunt Lutherani de Tridentino Concilio quicquid libuerit, persuadeant quoque suis partiarijs quicquid valuerint: nunquam ulli Catholico persuadebunt non fuisse illud *Oecumenicum, & liberum, & bono Reip. Christianæ congregatum.* Unde consequens est ut nemo Catholicus magis de ejus definitionibus dubitare aut disputare possit, quàm de aliorum Conciliorum Oecumenicorum, etiam quatuor primorum à Provocantijs susceptorum, Sanctionibus. Verissimè in hanc rem scribit Possevinus: [S] Coacta est OECUMENICA SYNO„DUS Tridenti, in Libera Civitate. Interfuêre „Principum penè omnium Christianorum „Legati, fides publica data; Judices ijdem & „Assessores fuêre, qui ab Apostolorum sæculo „& semper fuerunt, & quos ipsi hæretici Au„gustæ legitimos esse confessi fuerant. Si quis „Tridentum advenit ex Protestantibus, im„punè abiit, licet persiterit in sua pertina„cia. Ex omnibus interim partibus concur„rerunt intrepidi Episcopi, per media maria, „& regna, quæ non minùs bellis, quàm illa „fluctibus & pyratis excurrentibus fervebant. „Soli Apostatæ demorantes cum suis Monia„libus non venêre: sed interim moverunt „bella, Civitates ademerunt Imperio, Cœ„nobia erasêre, fœtus hæresum multiplices „pepererunt, viam ad Atheismum spatiosam & latam complanarunt". Recolantur quæ scripsimus cap. 71. §. 230. Inspiciantur præterea Fontidonius & Tiletanus, ad quos ibidem in fine Lectorem remisimus. Vana porrò est illa *Provocantiorum* exceptio adversùm Tridentinum Concilium, ex eo petita, quòd *non authoritate Cæsaris, ut quondam, sed Papæ convocatum sit.* Nam inprimis ipsi *Protestantij* in Præfatione suæ *Confessionis Augustanæ*, superiùs hìc relatâ cap. 73. §. 236. agnoscunt contrarium, cum ipso Cæsare Carolo V. cujus anteriores pollicitationes de impetrando à Pontifice convocationem Concilii Generalis perurgent, & ad Concilium sic indicendum seu convocandum provocant. Prætereà ipsa Tridentina Synodus in exordio plerarumque Sessionum suarum profitetur se esse *Oecumenicam, in Spiritu Sancto legitimè congregatam.* Cui proculdubiò plus credendum est, quàm hæreticis, suam damnationem ab ea factam enervare studentibus: more scilicet reliquorum hæreticorum, qui, ut cap. 30. § 97. memoravimus, *Sanctas Synodos, eorum malas causas destruentes, accusare* consueverunt. Tertiò, antequam Lutherana hæresis ebullivisset, aut Orbi nota fuisset, Synodus Lateranensis sub Leone X. Sess. 11. declaravit, *Solum Summum Pontificem pro tempore existentem, habere authoritatem, plenum jus, &*

Num. 32.

Vide c. 30. 57. 61. & seqq.

R. August. l. 2. contra Parmenian. cap. 6;

S. Possevin. Tomo 1. Biblioth. select. lib. 7. cap. 18. Vide Campianum Ratione 4. ad Academic. Oxonien.

Synod. Trid.

Synod. Lateran.

potestatem Conciliorum INDICENDORUM, *transferendorum, ac dissolvendorum.* Quartò Florentina Synodus idipsum eodem sensu tametsi non ita disertis verbis perhibuit, cùm in Definitione fidei, ad calcem sessionis xxv. subnexâ, definivit, *Sanctam Apostolicam Sedem, & Romanum Pontificem, in universum Orbem tenere primatum; & ipsum Pontificem Romanum Successorem esse B. Petri Principis Apostolorum, & verum Christi Vicarium; totiusq; Ecclesiæ Caput, & omnium Christianorum Patrem ac Doctorem existere: & ipsi in Beato Petro pascendi, regendi, ac gubernandi universalem Ecclesiam à Domino Nostro Iesu Christo plenam potestatem traditam esse.* Etenim cùm Oecumenicæ Synodi indictio seu convocatio sit unus ex præcipuis Ecclesiastici regiminis actibus, proculdubiò ei competit, cui plena à Christo tradita est potestas pascendi, regendi, ac gubernandi universalem Ecclesiam. Sed ut ad vetustiora ascendamus, inter canones Oecumenicæ Synodi primæ Nicenæ unus ita sonat: *Non debent præter sententiam Romani Pontificis Concilia celebrari.* Sed nec Nicena Synodus tam auctrix hujus canonis extitit, quàm renovatrix: nam Julianus Papa I. in Epistola increpatoria ad Orientales pro causa Athanasii: *Dudum*, inquit, *à Sanctis Apostolis, Successoribusq; eorum, in antiquis decretum fuerat statutis, quæ hactenùs Sancta & universalis Apostolica tenet Ecclesia*, NON OPORTERE PRÆTER SENTENTIAM ROMANI PONTIFICIS CONCILIA CELEBRARI. Ejusdem quoque canonis, *ut ab Apostolis inspirante Domino* conditi, meminit Marcellus I. Epist. 1. ad Antiochenæ Provinciæ Episcopos. Huc spectat quòd in Synodo Chalcedonensi Act. 1. Apostolicæ Sedis legati obstiterint ne Dioscorus Alexandrinus inter Patres consideret, *quia Synodum ausus fuerat facere sine Apostolicæ Sedis authoritate:* QUOD NUNQUAM LICUIT, NEQUE UNQUAM FACTUM EST. Quibus verbis, non solùm faciendi jus, sed factum quoque ipsum apertè pernegant: ut proinde falsum sit, quod *Provocantis* nostri affirmant, Synodos non authoritate Papæ, sed Cæsaris, *quondam* convocari solitas fuisse. Et de Constantino quidem Magno, cujus tempore prima Oecumenica Synodus celebrata est, ita scribit in Historia Ecclesiastica Ruffinus: ᵛ· Ex Sacerdotum „ sententia apud Urbem Niceam Episcopa„le Concilium convocat, ibique Arium „CCCXVIII. Episcopis residētibus adesse jubet, „ ac de ejus propositionibus ac quæstionibus judicari". Ex *Sacerdotum sententia*, inquit. Non ergo ex mero suo beneplacito. Horum porrò Sacerdotum præcipuum fuisse Sylvestrum Papam, satis manifestat Damasus in Pontificali, ubi agens de Sylvestro: *Huius temporibus*, inquit, *factum est Concilium* CUM EIUS CONSENSU; *in Nicæa Bithyniæ.* Quædam exemplaria pro *Consensu*, habent, *præcepto.* Sed omnem hac de re ambigendi ansam amputat Synodus VI. Generalis, dum in Sermone Postphonetico ad Constantinum Pogonatum Imperatorem, quæ habetur Actione XVIII. ait: *Constantinus semper Augustus, &* SYLVESTER *laudabilis, magnam atque insignem in Nicæa Synodum congregarunt.* De sequentibus quinque Oecumenicis Synodis constat ex eodem Postphonetico Sermone, nullam omninò earum citra sententiam Romani Pontificis coaluisse ac robur obtinuisse. Et quidem Patres Synodi secundæ Oecumenicæ, quæ Constantinopoli habita est adversùs Macedonium, disertè, in sua Synodica ad Papam Damasum cum Synodo Romana, profitentur, se Constantinopolim convenisse *Mandato litterarum superiori anno à sua Reverentia post Concilium Aquileiense ad Sanctissimum Imperatorem Theodosium missarum.* Ephesinam quoque Oecumenicam Synodum, temporibus Theodosii Junioris habitam, non nisi de sententia Papæ Celestini convocatam peractamque fuisse, inde inprimis liquet, quòd Celestini nomine Cyrillus Alexandrinus Synodo præsederit; prout ipsa Synodus testatur Actione 6. sub initium: liquet item ex Epistola Celestini ad ipsum Cyrillum, quæ extat in Actis Synodi P. 1. cap. 15. ubi vices suas ei delegat. Deinde Prosper in Chronico perhibet, *Nestorianæ impietati repugnatum fuisse industriâ Cyrilli, &* AUTHORITATE *Celestini Papæ.* Rursùs lib. contra Collatorem cap. 41. loquens de eodem Celestino: *Per hunc Virum*, inquit, *etiam Orientales Ecclesiæ geminâ peste purgatæ sunt, quando Cyrillo Alexandrinæ Urbis Antistiti, gloriosissimo fidei Catholicæ defensori, ad exsecandam Nestorianam impietatem*, APOSTOLICO AUXILIATUS EST GLADIO: *quo etiam Pelagiani, dum cognatis confœderantur erroribus, iterum prosternerentur.* Quàm procul autem abfuerit Theodosius ille Junior ab illa *Confessionistarum* hallucinatione, quâ putant laicos, quantalibet dignitate sublimes, posse in Religionis controversiis intervenire tanquam Judices, ostendit ipse in sua ad eandem Ephesinam Synodum Epistola, dicens: ᵛ· Candidianum „præclarissimum religiosorum domestico„rum Comitem ad Sacram Vestram Syno„dum abire jussimus; sed eâ lege & condi„tione, ut cum quæstionibus & controversiis „quæ circa fidei dogmata incidunt, nihil quid„quam commune habeat: Nefas est enim, „qui Sanctissimorum Episcoporum catalogo „adscriptus non est, illum Ecclesiasticis ne„gotiis & consultationibus sese immiscere". Chalcedonensem Synodum non nisi de sententia Papæ Leonis indictam & peractam fuisse patet inprimis ex Martiani Imperatoris verbis superiùs cap. 69. §. 224. relatis: item ex Liberati Diaconi Breviario, ubi sic legitur: Cùm

Synod. Floren.

Synod. Nic. I.

Julius I.

Marcell. I.

Vide suprà c. 69. § 225.

T. Ruffin. l. 1. Hist. Eccles. c. 10.

Damasus.

Synod. VI. Gener.

Synod. II. Gener.

Synod. Eph.

Prosper.

V. Theodos. Imp. Epist. ad Synod. Ephes. quæ exstat in Actis p. 1. c. 35.

W Liberat. in Breviario cap. 13.

W. Cùm Martianus Imperij culmen fuisset „ adeptus, pro PAPÆ & Principum Romanorum petitione universale Concilium in Nicea congregari jussit. Ubi occurrentibus 630. „ Episcopis, & eis sedentibus, Legati Papæ „ Leonis Martianum petierunt ut sui præsentiam præstaret Concilio; alioquin ipso ab„sente, ipsi ad Concilium non occurrerent. Et „ ita jussit Imperator Synodum transferri „ Chalcedonem, ut de proximo ad Concilium veniens eorum impleret petitionem". Apertiùs adhuc eandem veritatem expresserunt Episcopi Mœsiæ secundæ in sua Synodica ad Leonem Imperatorem Martiani Successorem, ubi scribunt, X. Confiteri se eam fi„ dem, quæ ad peremptionem Eutychianæ „ vesaniæ de humanatione Salvatoris, in „ Chalcedonensium Civitate multis Sanctis „ Episcopis convenientibus PER JUSSIONEM „ LEONIS ROMANI PONTIFICIS, QUI VE„ RE CAPUT EST EPISCOPORUM, & venera„ bilis Sacerdotis & Patriarchæ Anatolij, „ Concilio celebrato, sub duobus Imperatoribus confirmata est". Ecce quam Liberatus appellarat *petitionem Papæ*, hi appellant *jussionem*. Rectè verò utrumque, quia respectu Episcoporum habebat rationem *jussionis*, respectu autem Imperatoris induebat magis formam *petitionis*: rogabatur enim ut locum idoneum, transitum securum, itinerandi commeatum, & reliqua necessaria præstaret. Atque hæc fuit causa cur Pontifices tunc frequenter convocationem Synodorum committerent Imperatoribus, qui soli tantis sumptibus ferendis sufficere poterant. Quapropter quod nonnisi ex sententia & commissione Pontificum fiebat ab Imperatoribus, perperàm à *Provocantijs* trahitur in præjudicium Pontificum pro Imperatoribus. Cùm Valentinianus Imperator ab Episcopis subinde interpellaretur, ut pro terminandis Religionis litigijs Synodum fieri annueret, respondisse fertur: Y. *Mihi, qui in sorte sum plebis, fas non est talia curiosiùs inquirere: Sacerdotes, quibus ista cura sunt, inter seipsos quocunque loco voluerint conveniant*. De alio Valentiniano sibi contemporaneo scribit Sixtus III. Papa ad Episcopos Orientales: Z. *Valentinianus Augustus* NOSTRA AUTHORITATE *Synodum congregari jussit*. Magnus Hosius Cordubensis Antistes, Athanasio Synchronus, & Nicenæ Synodi Præses, Constantem Cæsarem ob id commendat, quòd Judicijs Ecclesiasticis interesse noluerit. Cujus contrarium cùm Constantius Cæsar præsumeret, audire meruit ab eodem Hosio: A. Ne te immisceas Ecclesiasti„ cis, neque nobis in hoc genere præcipe, sed „ potiùs ea à nobis disce. Tibi Deus Impe„ rium commisit, nobis quæ sunt Ecclesiæ „ concredidit. Et quemadmodùm qui tuũ Im„ perium malignis oculis carpit, contradicit „ ordinationi divinæ: ita & tu cave, ne quæ „ sunt Ecclesiæ ad te trahens, magno crimini „ obnoxius fias: *Date*, scriptum est, *quæ sunt* „ *Cæsaris, Cæsari; & quæ Dei, Deo*. Neque igi„ tur fas est nobis in terris imperium tenere, „ neque tu thymiamatum & sacrorum potestatem habes Imperator". Ecce quid hac de re Magnus censuerit Hosius, cui planè consonus est Magnus Athanasius, qui integram ejus Epistolam pro se ibi adducit: & superiùs in Apologia 2. ait de Arianis: B. Quo jure con„ tra nos Synodum ullam constituere potue„ runt? Aut qua fronte talem Conventum ap„ pellare *Synodum* audent, cui Comes præsedit"? Et pauló inferiùs ibidem de ijsdem: " Nomen *Synodi* suis Actis prætexunt, cùm res „ ipsa negotium Imperatorium, non Synodale habeat: quippe ubi Comes præsideat". Cæterùm ut noverint *Confessionistæ* suos præcursores in declinando tribunal Pontificium & recurrendo in causa fidei ad Cæsareum, audiant quid de Arianis scribat idem Athanasius Epist. ad solitariam vitam agentes. Ubi postquam narrasset quemadmodùm Julius Papa diem ad comparendum eis indixisset, subdidit: " Ubi „ semel audissent Ecclesiasticum fore Confes„ sum, ubi nec Comes adfuturus esset, nec „ Satellites pro foribus excubarent, nec ex „ Cæsaris præscripto omnia fierent; inhorruerunt, & metu contracti sunt". Egregios sanè præcursores & magistros habent *Confessionistæ*, perversissimos Arianos; qui damnati in Nicena Synodo, non quieverunt nec acquieverunt, sed recursum ad Cæsaris tribunal, vitato Pontificio, instituerunt. Absit autem à nobis ut non præeligamus imitari potiùs Athanasium, quàm annuendo *Confessionistis* quod flagitant, cedere videamur damnatis.

X. Synodica Episcoporũ Mœsiæ 2. quæ extat in Actis Concilij Chalced. p. 3. cap. 32.

Y. Valent. Imp. apud Sozomen l. 6. Hist. Eccles. cap. 7.

Z. Sixtus III. Epist. 3. ad Orient.

A. Hosius Cordub. Epist. ad Constan. Aug. apud Athan. in Epist. ad solitariam vitã agentes.

Mat. 22. 21

B. Athan. in Apolog. 2.

CCL. Verùm hi nostri, ne Arianis in suo ausu similes per omnia videantur, non tam ad judicatorium, quàm ad auscultatorium Cæsaris tribunal provocare se profitentur: *Si Tridentinorum Patrum authoritatem*, inquiunt, *una pars facit infallibilem, aut necessum est illam consentire Scripturæ, aut dissentire. Si dissentit, ficta est illa infallibilitas: si consentit, quare non patiuntur illum consensum solemniter probari in Consessu Cæsaris & Ordinum, qui sine prosopolepsia auscultare volunt?* AUSCULTATIONEM *voco. Nam neutra dissentientium pars ex Politicis tales Religionis Iudices constitui patietur, qui sua authoritate definitivam ferant sententiam. Ipsa veritas in Verbo Dei scripto patefacta se liquidò oculis subijciet, si in scrutinio eius debitâ patientiâ & modestiâ, non unâ septimanâ, aut uno mense, sed tamdiu perseveretur, donec altera pars manifestè succumbat.* Ad hæc nos dicimus, Tridentinorum Patrum authoritatem in dogmaticis suis definitionibus prorsùs esse infallibilem, perinde ac Patrum Nicenorum, Constantinopolitanorum, Ephesinorum,

Num. 22. & 23.

sinorum, Chalcedonensium, ac reliquorum oecumenicè coëuntium, universalem Ecclesiam repræsentantium, hierarchico ejusdem Ecclesiæ capiti cohærentium, Spiritus Sancti à Christo promissi ac præstiti patrocinio pollentium. Unde ulteriùs dicimus, Tridentinorum Patrum authoritatem non dissentire, sed indubitabiliter consentire Scripturæ, perinde ac Nicenorum, & reliquorum jam memoratorum. Nunquam enim veritas dissonat veritati, sed soli repugnat falsitati. Nec refert quòd non omnia à Tridentinis Patribus definita, repe- riantur in Scripturis expressa. Nam nec omnia à Nicenis, Constantinopolitanis, Ephesinis, aut Chalcedonensibus Patribus definita, reperiuntur in Scripturis expressa; sed pleraque omnia in Ecclesiæ Depositorio servata. Quod quidem Depositorium agnoscere debet, quisquis ipsis Scripturis fidem adhibet: tum quòd Scripturæ illud commendent & ad illud remittant, tum denique quòd Scripturæ non aliunde quàm inde legitimitatis suæ probationem habeant. Ob eandem porrò rationem *non patimur nos consensum illum*, Tridentinorum Canonum cum Scriptura, *solemniter probari in Consessu Cæsaris & Ordinum*, ob quam Majores nostri non sunt passi, fidem Nicenam, Constantinopolitanam, Ephesinam, aut Chalcedonensem, iteratæ discussioni aut ulteriori cuiquam revisioni subjici: ne quidem coram Ecclesiæ Proceribus, nedum *coram Cæsare & Ordinibus*. [C] Majores nostri (ait Papa Gelasius „ suprà relatus) divinâ inspiratione necessariè „ præcaverunt, ut quod contra unamquamque „ hæresim coacta Synodus pro fide, commu- „ nione, & unitate Catholica atque Aposto- „ lica promulgasset, non sinerent post hæc no- „ vis retractationibus mutilari: ne pravis oc- „ casio præberetur, quæ medicinaliter fue- „ rant statuta pulsandi. Sed Authore cujusli- „ bet insaniæ, ac pariter errore damnato, suf- „ ficere judicarunt, ut quisquis aliquando ejus „ erroris communicator existeret, principali „ sententiæ damnationis ejus esset obstrictus: „ quoniam manifestè quilibet vel professione suâ vel communione posset agnosci". Etenim, ut rectissimè ait Estius suprà etiam relatus, [D] Si „ in rebus etiam humanis, ac negotijs sæcularibus, observandum est quod generaliter „ præcipit Sapiens, dum ait: *Non iudices contra Iudicem, quoniam secundùm quod iustum est* „ *iudicat*: quanto minùs contra Ecclesiam, re- „ rum spiritalium Judicem à Christo consti- „ tutam, judicare fas erit? quoniam multo „ magis illa *Secundùm quod iustum est iudicat*. Hæc „ enim, Apostolo testificante, *Columna est &* „ *firmamentum veritatis*. Hæc à Domino, *supra* „ *petram ædificata*, tantâque soliditate fundata „ est, *ut portæ Inferi nunquam adversùs eam sint* „ *prævalituræ*. De hac præceptum habemus à

Præoccupatio.

C. Gelas. sup. c. 11. §. 109.

D. Estius sup. c. 65. §. 214.

Eccli. 8. 17.

1. Tim. 3. 15.

Mat. 16. 18.

„ Domino, ut *Qui eam non audierit, sit nobis sicut* „ *Ethnicus & Publicanus*. Quamobrem, ne semel ab Ecclesiâ judicata ac definita fidei „ dogmata, deinceps ullâ disputandi temeri- „ tate convellerentur, non solùm PATRES do- „ cuerunt, PONTIFICES decreverunt, CON- „ CILIA statuerunt, verùmetiam pijssimi IM- „ PERATORES sanxerunt. Neque id modò, „ quòd perspicerent, ejusmodi temeritatem „ paci Ecclesiæ, quam procurare & conservare „ tenentur, esse vehementer inimicam; sed „ quòd etiam intelligerent, contrariam esse „ legi divinæ, Christique promissis: quibus „ ita confirmata est Ecclesiæ judicatoria pote- „ stas, ut à veritate fidei aberrare non possit: „ ut proinde impium sit, ejus Judicium vel contemnere, vel ab eo provocare". Ecce habent *Provocantij* responsum ad suum, *Quare?* Quod quidem responsum toto hoc libro, præsertim à capite 23. huc usque copiosissimè astructum, munitum, stabilitumque tradidimus. Habent, inquam, Catholicum *Quia*, ad suum hæreticum *Quare*? Cui si *Cæsar & Ordines* attendant, proculdubio nec *sine prosopolepsia*, nec cum prosopolepsia *auscultare volent*: ne tot *Patrum* documentis, *Pontificum* Decretis, *Conciliorum* statutis, & pijssimorum *Imperatorum* Sanctionibus contraveniant. Quàm ridiculum portò est illud, quòd *Cæsarem & Ordines* tam diuturna ac fastidiosa *auscultatione* fatigare velint, & nihilominus stare eorum judicio nolint? O quot non dico horis, non dico diebus, non dico septimanis aut mensibus; sed integris annis, imò annorum lustris, ne dicam centurijs, auscultare deberent, si *tamdiu perseverandum foret* (prout *Provocantij* præscribunt) *donec altera pars manifestè succumbat*. Quam regulam ijdem *Provocantij* denuò inculcant inferiùs, dicentes: *A disceptatione de una quæstione ad alteram non iubeant transire Auscultatores, cùm lubet; sed tunc demùm quæstio certa finiatur, cùm utrique parti visum fuerit. Utrique, inquam: Nam quæ pars vel se nondum omnia protulisse quæ velit, vel nondum satis se intellectam esse, vel nondum sibi satisfactum esse dicit, idq; rationibus confirmat, illi indulgeatur tantum temporis, quanto opus erit, donec ipsa sibi nihil superesse fateatur, quod proferat.* Hujus regulæ insulsitatem nemo ignorare potest, nisi qui hæreticorum genium & indolem non novit. Verissimum namque est illud superiùs ex Epiphanio relatum: [E] Illis qui salutis „ disciplinam & magisterium repudiant, NE „ INTEGRUM QUIDEM SÆCULUM POTEST „ AD DISPUTANDUM SUFFICERE: cùm illo- „ rum aures perpetuò aspidis instar obsurdescant, quæ aures suas obturat, ne audiat vocem incantantium sapienter". Novit hanc eorum indolem Augustinus: & idcirco cùm parabolam zizaniorum inter frumenta enatorum exponeret de hæreticis in agro Dominico inter

Mat. 18. 17.

Num. 27.

E. Epiph. sup. c. 60. §. 191.

F. Aug. ser. 11. de Verbis Domini c. 20.

ter Catholicos suscitatis: F. Utraque crescunt „ (inquit) usque ad messem, & suas sententias in Scripturis habent zizania & paleæ, „ suas autem frumenta. Quas qui non intelligunt, confundunt, & confunduntur: at„ que ita perstrepunt cæcâ cupiditate, ut nolint obmutescere vel patefactâ veritate". Ecce ne patefactâ quidem veritate volunt obmutescere, præsertim cùm suas sententias in Scripturis autumant jacere. Alibi quoque idem

G. Idem l. de unit. Eccles. cap. 18.

Augustinus de talibus ait: G. Volunt videri „ aliquid dicere, dum tacere erubescunt, & inania loqui non erubescunt". Propter hanc garritandi pruriginem idem alibi eos comparat insanis, qui semper inveniunt quod dicant,

H. Idem l. 4. cont. Cresc. cap. 41.

tametsi nesciat quid dicant: H. Verecundia (ne„ quiens) in rebus tam manifestis, vel etiam „ ipsa impudentia, obmutescere posset: insania non potest". Propter eandem pruriginem eos aliquoties assimilat ranis, quæ luto insidentes infatigabiliter coaxant. Ut cùm in Fragmento 2 cap. 2. ait: "Qui veritati con„ tradicunt, & in sua vanitate decepti decipi„ unt, RANÆ sunt, tœdium inferentes auribus, non cibum mentibus". Hujusmodi tœdium vellent *Provocantij* inferre auribus non qualiumcunque hominum, sed ipsius etiam *Cesaris*, *& Ordinum*. Sperant fortè in eo se triumphatoros coram *Cæsare & Ordinibus* de Catholicis, quia plus possunt clamare quàm Catholici. Sed Augustinus hos instruit, ne ex lo-

I Idem. l. 5. de Civit. c. 27.

quacitate sententiam proferant de veritate, dicens: I. Quid est loquacius vanitate? Quæ „ non ideò potest quod veritas, quia si vo„ luerit, etiam plus potest clamare quàm veri-

Prov 30. 15.

tas". *Sanguisuga*, ait Scriptura, *duæ sunt filiæ*, *dicentes: Affer*, *affer*. *Tria sunt insaturabilia*, *& quartum nunquam dicit*, *sufficit*. Hoc quartum non malè quis accommodaverit hæresi: præ-

K. Athan. Epist. ad Solit. vitam agentes.

sertim cùm Magnus Athanasius Arianam hæresim suo tempore grassantem appellet K. *Quartam filiam eius hirudinis*, *quæ in Proverbijs memoratur*, *& nunquam dicit*, *sufficit*. O quam longævi futuri sunt Lutheranorum Auscultatores, si tamdiu vivant, *donec illi nihil sibi superesse fateantur*, *quod proferant*! O quàm fastidiosum erit *Cæsari & Ordimbus*, Lutheranicam partem, *quartam hirudinis filiam nunquam dicturam*, *sufficit*, erectis auribus *sine prosopolepsia auscultare*; & in hac auscultatione *perseverare donec illa manifestè se succubuisse fateatur*! Quod enim Luciferianus ille apud Hieronymum de suis

L. Apud Hier. Dial. contra Lucif. cap. 9.

quondam Gregalibus aiebat, non minori profectò ratione dici de Lutheranis potest: L. *Facilius vinci possunt*, *quàm persuaderi*. Ipse quoque Hieronymus ingenitam hæreticis cervicositatem perpendens: M. Multi (inquit) utroque

M. Hier. Epist. 81.

„ pede claudicant, & NE FRACTIS QUIDEM „ CERVICIBUS INCLINANTUR, habentes affectum erroris pristini". Nec dubium quin si *Provocantijs* annueretur disputatio quam flagitant, eos electuri pro sua parte forent in Disputatores & Auscultatores, quos maximè inflexibiles, & pristinis erroribus affectissimos noscerent. Volunt autem hos æquali cum Catholicis numero respectivè assumi: *Auscultatores*, Num. 15. aiunt, *ex utraque parte numero pares constituantur*. Et infrà: *Disceptatores sint etiam numero pares*. Num. 16. In hac igitur paritate Auscultantium ac disceptantium ex una alteraque parte, quid sperandum, aut potiùs verendum, imò certò præsumendum, quàm ut inter veri assertionem, & placiti defensionem, pertinax pugnâ perennet; obdurante se pravitate, nec cedente veritate? Neque enim ex *Protestantium* parte ad disceptandum auscultandumve delecti, vel fractis quidem cervicibus inclinabuntur; aut ex Catholicorum parte delecti, ullis ratiuncularum præstigijs à soliditate Petræ, cui superextructa Ecclesia est, dimovebuntur. Si *Provocantij* intenderint suum hac disputatione nobiscum finire litigium, cur non tantum detulerunt. Cæsari *Germanorum capiti*, ut saltem Num. 6. in paritate votorum haberet suffragium decisivum? Verùm superiùs cap. 72. §. 234. ostendimus quàm callidè attribuant Cæsari titulum *capitis*, reservando interim sibi tanquam Scripturæ Sacræ Interpretibus rem *capitis*. Unde hi: item pati nolunt, ut vel ipse, vel alius quispiam *ex Politicis*, *suâ authoritate definitivam* Num. 13. *ferat sententiam. Ipsa veritas in Verbo Dei scripto patefacta se liquidò oculis subijciet*: Oculis nimirum eorum, quibus Lutheranicæ interpretationis lux fuerit offusa. Recolantur verò quæ huc spectantia diximus partim cap. 51. §. 163. partim cap. 59. per totum. Recolantur præterea quæ cap. 76. §. 247. dicta sunt de *Provocantiorum* antilogia: qui cùm omnes Religionis controversias ex Scripturæ Sacræ Judicio suspendant, initium tamen disputationis abs se flagitatæ, de ipsius Scripturæ controversia fieri volunt: renuentes nihilominùs admittere suffragium Pontificis *in ius vocati*, sub prætextu quòd nemo queat personam Judicis suscipere, & Rei. Sed nimirum idcirco cupiunt initium disputationis fieri de controversia Scripturæ, ut ibi interminabiliter disputatio hæreat, nec unquam progressum, nedum exitum habeat. Quomodo enim progressum aut exitum habere queat, ubi nullus fuerit Iudex à Reo distinctus, *qui definitivam sententiam ferat*? Cùm igitur nulla omninò spes appareat finiendi *Confessionistarum* litem viâ disputationis ab eis petitæ, & tam insulsis conditionibus circumscriptæ; si Germanicæ Nationis seditiones sincerè improbant, & pacem unitatemque Religionis suspirant, audiant & exaudiant Catholicos, sibi supplicando suadentes & suadendo supplicantes eo verborum tenore quem B. Cyprianus Martyr in simili olim occasio-

ne

a. Cyp. Epist. 44. Vide c. 67. §. 219. ne præscripsit : a. *Cùm unanimitas & concordia nostra scindi omnino non debeat, quia nos Ecclesiâ derelictâ foras exire, & ad vos venire non possumus; ut vos magis ad Ecclesiam matrem, & ad nostram fraternitatem revertamini, quibus possumus hortamentis petimus & rogamus.*

EPILOGUS.

Ecclí. 1. 5. AUxiliante per illuminatricem suam gratiam *Fonte Sapientiæ Verbo Dei in excelsis*, ad metam suscepti pro ejus Sponsa matre nostra Ecclesia catholica laboris pervenimus. Orditi autem sumus à commendatione concordiæ, & vituperatione discordiæ; quas respectivè prosecuti sumus per priora aliquot capita : earumque occasione originem hæreseon in Ecclesia, tanquam zizaniorum in agro cui Dominus bonam pacis sementem inseverat, reseravimus. Quibus in communi præmissis, ad Germanicæ Nationis statum ebullitioni Lutheranismi prævium particulariùs descendimus, & quemadmodum is per Lutherum turbatus sit patefecimus. Et quoniam Deo sic ordinante, *per quæ quis peccat, per eadem & torquetur*, subsequenter ostendimus qualiter Secta per Lutherum invecta debitam talionem cum uberrima usura in eo receperit, quòd sicut ipsa Ecclesiam, ita ipsam innumeræ suppullulantes Sectæ diviserint. Quibus perspectis & Lectori ad considerandum propositis, etiam de remedio resarciendæ pristinæ Germanorum concordiæ per Lutheranismum interruptæ nonnihil attigimus, & compendiosam resartionis methodum ex priscis Ecclesiæ Patribus mutuatam obtulimus. Quia verò *Confessionistæ* consultationem Catholicorum non expectarunt, sed concordiæ remedium ac methodum præoccupativè præscripserunt, tanquam ipsi sani sint ac Medicinæ periti, nos autem ægroti ac pharmacorum egeni; idcirco in remedium ab eis præscriptum inquisivimus, & utrum restituendæ sanitati, jam dudum afflictæ, atque à bonis omnibus exoptatæ, congruum & opportunum sit, investigavimus. Quoniam igitur pro remedio ordinaverunt solemnem secum à Catholicis ineundam, & Cæsareo Edicto indicendam disputationem, certis legibus à se in Libello Comitijs Imperialibus porrecto circumscriptam : indagandum nobis fuit, an remedium istud præsenti morbi statui conveniat, adeoque amplectendum sit; an ex adverso disconveniat, adeoque repudiandum sit. Ad quam indaginem pleniùs & accuratiùs instituendam, & perficiendam, necessarium nobis fuit sollicitè disquirere quid antiqui Patres, quid Apostolicæ Sedis Præsules, quid Ecclesiasticæ Synodi, quid denique Mundi Principes fide Mediatoris imbuti, de disputationibus cum hæreticis legitimè damnatis censuerint, docuerint, decreverint, sanxerint, edixerint. Rursùs quia horum plerique ante Lutheranismi ebullitionem & condemnationem suas super ea re sententias protulerunt, visum est specialem super eo instituere discussionem, utrum Lutherana hæresis aliquid habeat peculiare, ob quod à solemni disputatione repellendi sint ejus Professores, etiamsi antiquiores hæreses admittendæ forent ad revisionem. Ostendimus autem per multa capita eam habere multa ejusmodi peculiaria, quorum tamen varietatem ad quatuor cardines seu principales quosdam fontes contraximus; de quorum singulis pro materiæ exigentia proportionatum tractatum instituimus. Denique quia fieri aliquando potest, ut disputatio publica etiam cum hæreticis ineunda, in quibusdam casibus, vel sub certis legibus & conditionibus, appareat licita, quæ tamen in alijs casibus, aut sub alijs legibus ac conditionibus, illicita planè sit & inutilis : hinc novissimam instituimus indaginem super eo, an nimirum etiamsi iniri posset disputatio solemnis sive cum hæreticis Synodaliter Damnatis in generali, sive cum Lutheranis aut *Confessionistis* in particulari; equidem illicitum foret & noxium inire solemnem disputationem cum *Confessionistis*, juxta leges ac conditiones ab eis in Libello suo provocatorio Comitijs Imperialibus porrecto præscriptas. Atque quò meliùs & planiùs hanc indaginem institueremus, & Lectoris desiderio pleniùs satisfaceremus, ipsum Provocantium Confessionistarum Libellum integro suo tenore inseruimus, spectandumque repræsentavimus; & quæ in eo refutatione videbantur digna dispulimus. Ex tota porrò materiæ istius discussione ac tractatione haud injuriâ videmur conficere, quod B. Prosper Aquitanicus ex sua tractatione cum Semipelagianis confecit, in hunc modum: *Non ergo cum istis novâ acie dimicandum est, nec quasi contra ignotos hostes specialia sunt ineunda certamina.* Vide supr. c. 63. §. 222.
Clamat namque Scriptura Legalis: *Facies quodcunque dixerint qui præsunt loco quem elegerit Dominus, & docuerint te juxta legem ejus; sequerisque sententiam eorum : nec declinabis ad dexteram, neque ad sinistram.* Deut. 17. 10. 11. Clamat Sapientialis: *Quæ per Magistrorum consilium data sunt à Pastore uno, his amplius fili mihi ne requiras.* Eccle. 12. 11. & 12. Et iterùm: *Ne judices* Eccli. 8. 17. *contra*

Prov 26. 4. *contra Iudicem, quoniam secundùm quod iustum est iudicat.* Et rursùs: *Ne respondeas stulto iuxta stultitiam suam, ne efficiaris ei similis.* Clamat Propheticalis: *Labia Sacerdotis custodient scientiam, & legem requirent de ore eius: quia Angelus Domini exercituum est.* Et iterùm contra cervicosum populum: *Populus tuus, sicut hi qui contradicunt Sacerdoti.* Clamat Euangelica: *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus.* Et iterum de refractarijs: *Sinite illos; caeci sunt; & duces caecorum.* Clamat Apostolica: *Haereticum hominem post unam & secundam correptionem devita; sciens quia subversus est qui eiusmodi est, & delinquit, proprio iudicio condemnatus.* Et iterum: *Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non affert, nolite recipere eum in domum, nec* AVE *ei dixeritis.* Clamant Patres: [O] Hunc potissimùm gradum „obstruimus, non admittendos eos (*Haereticos*) ad ullam de Scripturis disputationem". Et iterum: [P] Haeresis non ab Episcopis adhuc examinanda, sed coercenda est Potestatibus Christianis". Et iterum: [Q] Nemo rem à tot „Episcopis excussam, exploratamque, & clarissimis documentis convictam, denuò putarit sub judicium revocari debere: ne si iterum atque iterum res toties judicata in cognitionem deducatur, fine prorsùs careat recognoscendi curiositas". Et iterum: [R] Hominum illorum congressum defugere debemus, qui post praestita à nobis omnia pro „salute ipsorum officia, nihilominùs tamen in „pristina animi sui obstinatione perseverant". Et iterum: [S] Incurabili morbo laborantes „adversemur: ne alioquin morbum eorum „antè contrahamus, quàm illis sanitatem nostram impertiamus". Et iterum: [T] Eis qui semel toti sunt delapsi in errores & fucos, & „mendacio constricti; superflua est eorum, qui „prodesse fortasse solent, oratio: Scriptum est enim, *In aures audientium loquere*". Et iterum: [V] Qui corporeâ quâdam mentis intentione „duri sunt ac rigidi, nequaquam solent à suo „errore deflectere: & ideò Apostolus ait, *Haereticum hominem post unam correptionem devita, sciens quia subversus est qui eiusmodi est*". Clamant Apostolici Praesules, de quorum uno scriptum est: quòd [W] Celestium haereticum, quasi non „discusso negotio audientiam postulantem, „totius Italiae finibus jussit extrudi: Adeò & „Praedecessorum suorum Statuta, & Decreta „Synodalia inviolabiliter servanda censebat, „ut quod semel meruerat abscindi, nequaquam admittere retractari". Alius quoque eorundem ait: [X] Quae patefacta sunt quaerere, quae „perfecta sunt retractare, & quae diffinita sunt „convellere; quid aliud est, quàm de adeptis „gratiam non referre, & ad interdictae arboris, „cibum improbos appetitus mortiferae cupiditatis extendere"? Et idem rursùs ibidem: " De rebus apud Niceam, & apud Chalcedonem (*Tridentum*) Sicut Deo placuit definitis, nullum audemus inire tractatum; tanquam dubia vel infirma sint, quae tanta per Spiritum Sanctum fixit authoritas ". Et alius item: [Y] Nulla retractandi quidquam de veteribus Constitutis fiducia concedenda est: „quia quod Apostolicis manibus, cum Ecclesiae universalis assensu, acie meruit Euangelicae falcis abscindi, vigorem non potest sumere renascendi". Et alius item: [Z] Cunctis haeresibus, quae se vel nobis meliùs sentire praetendunt, resumendi vires, atque in „usus pristinos resurgendi latus campus aperitur, si semel quod à Majoribus Nostris „est dispositum, quâlibet occasione pulsetur". Et alius item: [A] Nobis nullum fas est inire „certamen cum hominibus communionis „alienae, divinâ Scripturâ praedicante, *Haereticum hominem post primam & secundam correptionem devita*". Clamant Concilia: [B] Si quis retractat (*Sinodaliter definita*) anathema sit: si „quis super illa inquirit anathema sit. Maledictus qui addit, maledictus qui aufert, maledictus qui innovat". Clamant Imperatores: [C] Verè impius atque sacrilegus est, qui post tot „Sacerdotum sententiam; opinioni suae aliquid „tractandum relinquit. Extremae quippè dementiae est in medio & perspicuo die commentitium lumen inquirere: quisquis enim „post veritatem repertam aliquid ulteriùs discutit, mendacium quaerit". Et iterum: [D] O rabida furoris audacia! Sicut in causis Gentium „fieri solet, Appellationem interposuerunt". Ex quibus omnibus, alijsque innumeris quae in toto hujus libri decursu cumulata sunt, luculentè conficitur, *Provocantios* nostros & vana praetendere, & prava defendere, & sana impugnare: peremptorumque armis discordiam foventes, & revisionem malae causae poscentes, dictis divinis, atque humanis constitutionibus rebellare. Quorum tamen dum adhuc in vitae hujus stadio sunt, etsi detestanda sit praesumptio, non tamen desperanda correctio. Quamvis enim disputationibus reduci propter pertinaciam non possint, orationibus tamen nostris emolliri per eum possunt *Qui potens est de lapidibus suscitare filios Abrahae.* Quod donec ei libuerit, nobis eodem inspirante sit studium, quietâ modestâque patientiâ odijs dilectionem rependere, & damnatorum vitare conflictus: veritatem non deserere, nec cum falsitate certare.

Marginal notes: Prov 26. 4. — Mal. 2. 7. — Osea 4. 4. — Mat. 18. 17. — Mat. 15. 14. — Tit 3. 10. & 11. — 2. Io. v. 10. — O. Tertull supra c. 24 §. 11. — P. August. suprà c. 21. § 71. — Q Athan. suprà c. 26. § 17. — R. Basil sup. c. 27 §. 11. — S Naz ian. ibid. — T. Cyrillus Alex. ibid. — Prov. 23. 9. — V. Ambros. ibid. §. 19. — W vide sup c. 21. §. 71. — X Leo sup. c. 19. § 94. — Y. Simplic. Papa suprà c. 31. §. 100 — Z. Felix III sup. ibid. §. 101. — A. Gelasi Papa suprà c. 33 §. 109 — B. Synodus Chalced. suprà c. 57. §. 187. — C. Martian. Imper. sup. c. 28. §. 92. — D. Constan. Magnus sup. c. 74. §. 241. — Mat. 3. 9.

FINIS.

Tt INDEX

INDEX LOCORVM S. SCRIPTVRÆ

Hoc Libro citatorum.

Judices.

Iudices.

CAp. 1. v. 7. *Sicut feci, ita reddidit mihi Deus.* c. 18. 59. 60.
C. 15. v. 11. *Sicut fecerunt mihi, sic feci eis.* c. 16. 53. c. 18. 59.

Ruth.

CAp. 1. v. 16. *Deus tuus Deus meus.* c. 39. 127.

I. Regum.

CAp. 5. v. 2. *Tulerunt Philistiim Arcam Dei, & intulerunt eam in templum Dagon, & statuerunt eam iuxta Dagon.* c. 77. 248.
C. 8. v. 7. *Non te abiecerunt, sed me.* c. 20 65.
C. 11. v. 2. *Eruam omnium vestrum oculos dextros.* c. 13. 40.
C. 13. v. 19. *Caverant Philistiim, ne forte facerent Hebræi gladium aut lanceam.* c. 51. 163.
V. 22. *Cùmq; venisset dies prælij, non est inventus ensis & lancea in manu totius populi.* ibid.
C. 15. v. 17. *Nonne cùm parvulus esses in oculis tuis caput in tribubus Israël factus es?* c. 72. 233
C. 17. v. 3. *Philistiim stabant super montem ex parte hac, & Israël stabat supra montem ex altera parte.* c. 8. 25
V. 8. 9. *Eligite ex vobis virum, & descendat ad singulare certamen: si quiverit pugnare mecum: & percusserit me, erimus vobis servi* &c. ibid. & c. 76. 245.
V. 10. *Ego exprobravi agminibus Israël hodie: date mihi virum & ineat mecum singulare certamen.* c. 8. 25. c. 21. 70.

III. Regum.

CAp. 10. v. 1. *Regina Saba, audita fama Salomonis venit tentare eum in ænigmatibus.* c. 36. 118. c. 39. 127
V. 9. *Sit Dominus Deus tuus benedictus.* c. 39. 127.
C. 11. v. 31. 32. *Ecce ego scindam regnum de manu Salomonis, & dabo tibi decem tribus: porrò una tribus remanebit ei.* c. 17. 58.
C. 12. v. 17. *Super filios Israël, quicunque habitabant in civitatibus Iuda, regnavit Roboam.* ibid.
V. 26. & seqq. *Dixit Ieroboam in corde suo: Nunc revertetur regnum ad Domum David, si ascenderit populus iste* &c. c. 8. 25.
C. 18. v. 23. 24. *Dentur nobis duo boves, & illi eligant sibi bovem unum, & in frusta cedentes, ponant super ligna, ignem autem non supponant.* &c. c. 37. 121.
V. 39. *Quod cùm vidisset omnis populus, cecidit in faciem suam, & ait: Dominus ipse est Deus.* ibid.

IV. Regum.

CAp. 17. v. 22. 23. *Ambulaverunt filij Israël in universis peccatis Ieroboam, quæ fecerat & non recesserunt ab eis, usquequo* &c. c. 8. 25.

Tobias.

CAp. 1. v. 6. *Pergebat in Ierusalem ad templum Domini* c. 46. 148.
C. 2. v. 13. *Cùm ab infantia sua semper Deum timuerit, & mandata eius custodierit.* ibid.
C. 3. v. 16. *Tu scis Domine, quia nunquam concupivi virum, & mundam servavi animam meam ab omni concupiscentia.* ibid.

Judith.

CAp. 8. v. 6. *Ieiunabat omnibus diebus vitæ suæ, præter Sabbatha, & Neomenias, & festa domus Israël.* ibid.
C. 16. v. 26. *Ita ut non cognosceret virum omnibus diebus vitæ suæ, ex quo defunctus est Manasses vir eius* ibid.
V. 31. *Dies victoriæ huius festivitatis, ab Hebræis in numero sanctorum dierum accipitur, & colitur à Iudæis* ibid.

Esther.

CAp. 10. v. 13. *Observabuntur dies isti in mense Adar, quartadecimâ & quintadecimâ die eiusdem mensis cum omni gaudio* &c. ibid.

Job.

CAp. 2. v. 11. *Condixerant ut pariter venientes visitarent eum* c. 36. 118. c. 39. 127.
C. 8. v. 13. *Spes hypocritæ peribit* c. 13. 40.

Psalterium.

PSal. 4. v. 5. *Irascimini & nolite peccare.* c. 5. 16
Psal. 5. v. 8. *Virum sanguinum & dolosum abominabitur Dominus* c. 25. 83.
P. 10. v. 3. *Ecce peccatores intenderunt arcum, paraverunt sagittas suas in pharetra, ut sagittent in obscuro rectos corde* c. 10. 32. c. 24. 79
P. 17. v. 44. 45. *Constitues me in caput gentium. Populus, quem non cognovi, servivit mihi* c. 72. 233.
V. 46. *Filij alieni mentiti sunt mihi, filij alieni inveterati sunt* c. 29. 94. c. 71. 232.
P. 26. v. 9. *Adiutor meus esto* c. 48. 155.
P. 27. v. 7. *Ex voluntate mea confitebor ei* c. 51. 165.

Proverbia.

Eccle-

Ecclesiastes.

Cantica.

Sapientia.

Ecclesiasticus.

Isaias.

Hieremias.

Threni.

Baruch.

Ezechiel.

Daniel.

Osee.

Joel.

Amos.

Abdias.

Marcus.

Lucas.

Epistola ad Romanos.

Prima ad Corinthios.

C. 12. v. 8.

Secunda ad Corinthios.

Epist. ad Galatas.

Epistola ad Ephesios.

Epistola ad Philippenses.

Epistola ad Colossenses.

Prima ad Thessalonicenses.

Secunda ad Thessalonicenses.

Prima ad Timotheum.

Secunda ad Timotheum.

Epistola ad Titum.

Epistola ad Philemonem.

Epistola ad Hebræos.

Epistola Iacobi.

Prima Petri.

Secunda Petri.

Prima Ioannis.

Secunda Ioannis.

Tertia Ioannis.

Epistola Iudæ.

Apocalypsis.

INDEX RERVM ET VERBORVM ALPHABETICVS.

Littera c. indicat caput : numerus proximus capitis ordinem: sequens vel sequentes, paragraphum vel paragraphos.

A.

B

CÆSA

INDEX RERUM

C

Refutatur-

E

F

Seri-

I

IOAN

M

N

O

Pa-

SALO-

INDEX RERUM

F I N I S.

